ALEXANDRI DE NEVO

VICENTINI IVR. VTR. DOC. CELEBERRIMI

In Secundum Decretalium Librum Pars Secunda,

QVAE CVM DIV DESIDERATA, Temporis iniuria hucuſque latuerit, nunc primum in lucem edita eſt.

Adhibitis præter accuratam veterum exemplarium manuſcriptorum collationem, multis Apoſtillis, & Summarijs, cum Indice locupletiſſimo.

VENETIIS, Apud Iuntas, M D LXXXV.

Rubricarum Tomi huius Syllabus.

De appellationibus. fol.2.

De peregrinantibus. 129

De confirmatione utili, vel inutili. 131

D. ALEXANDRI DE NEVO VINCENTINI

IVR. VTR. DOC. CELEBERRIMI,

In Secundum Decretalium Librum;

PARS SECVNDA.

De appellationibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ſuſpendit iuriſdictionẽ iudicis, et reddit nullum quicquid poſtea fuerit attentatum.*
2 *Caſſatur æquè quod fit poſt recuſationem iudicis, ſicut illud, quod fit poſt appellationem.*
3 *Appellationum materia eſt valde frequens, & neceſſaria.*
4 *Appellationis duodecim quæſtiones totam materiam appellationis pertractantes vide hic ordinatè.*
5 *Appellatio quid ſit.*
6 *Appellatio & Prouocatio ſunt ſynonima.*
7 *Appellatio etiam ſtrictè loquendo poteſt dici, prouocatio.*
8 *Prouocatio omnis eſt appellatio.*
9 *Prouocatio dicitur appellatio extraiudicialis proprie.*
10 *Appellatio eſt de minore iudice ad maiorem prouocatio ſecũdum Goff.*
11 *Appellatio dici poteſt largo modo, quando quis vocatur ad iudicem.*
12 *Appellatio eſt ius, quo interim ſententia prima extinguitur, & cauſæ cognitionem ad ſuperiorem iudicem deuoluit.*
13 *Appellatio extraiudicialis eſt a præſenti grauamine, vel veriſimiliter futuro ad ſuperiorem prouocatio.*
14 *Appellatio quotuplex ſit uide.*
15 *Iudicium non eſt ante litem conteſtatam.*
16 *Appellatio anteiudicialis quæ dicatur.*
17 *Appellatio iudicialis, quæ dicitur.*
18 *Sententia eſt pars iudicij, & dicitur de proceſſu eſſe.*
19 *Appellatio poſtiudicialis eſt ab executore facta.*
20 *Appellatio extraiudicialis quæ dicatur.*
21 *Appellatio ab interlocutoria, & a diffinitiua, quę.*
22 *Appellationis quæ ſint de forma ſubſtantiali.*
23 *Conſuetudo non poteſt immutare ſubſtantialia alicuius actus.*
24 *Conſuetudo poteſt dare iuriſdictionem priuatam.*
25 *Apoſtoli poſt appellationem qualiter petendi.*
26 *Appellatio, an debeat continere nomen appellantis.*
27 *Nomen iudicis a quo, an ſit exprimendum in appellatione.*
28 *Sententia cum ſua continentia, an ſit exprimenda in appellatione.*
29 *Nomen aduerſarij, an ſit exprimendum in appellatione.*
30 *Appellans contra vnum, vel aliquos tantum cum ſententia ſit lata contra plures, an cenſeatur appellaſſe contra omnes.*
31 *Nomen iudicis ad quem, an in appellatione ſit exprimendum.*
32 *Appellatio poteſt fieri vnico verbo, dicendo, appello, ſecundum Bald. vel tribus verbis tantum.*
33 *Paria ſunt aliquid ſpecificari proprijs nominibus, vel certis circunſtantijs, & demonſtrationibus certificari.*
34 *Demonſtratio falſa, quando appellationi non noceat.*
35 *Appellare, an ſufficiat a ſententia, quæ ſuper diuerſis libellis, & rebus lata fuit.*
36 *Sententia unica præſumitur, licet res diuerſæ fuerint, ſuper quibus lata fuerit vnico contextu.*
37 *Appellatio interpoſita ſuper vno capitulo ſententiæ non extenditur, niſi ad connexa.*
38 *Incertitudo quando vitiat appellationes.*
39 *Appellatio facta ſimpliciter a ſententia cenſetur facta ab omnibus articulis eius, ſuper quibus lata eſt.*
40 *Sententiæ plures latæ ſuper vno negocio, plures appellationes deſiderãt.*
41 *Appellationis accidentalia, quæ ſint.*
42 *Appellari non poteſt ad imperatorem de iure ciuili omiſſo medio, ſecus de iure canonico.*
43 *Conſuetudo, vt appellari poſſit omiſſo medio, valet.*
44 *Præſcribi non poteſt, quod non appelletur ad principem.*
45 *Appellatio omiſſo medio non eſt contra ſubſtantialia, ſed contra accidẽtalia appellationis.*
46 *Effectus appellationis qui ſint.*
47 *Effectus ſuſpenſiuus appellationis, tollit præſumptionem, quæ erat pro ſententia, licet non in totum.*
48 *Appellatio in ſententijs cenſuræ non ſuſpendit ſententiam.*
49 *Appellatio a ſententia nulla, non ſuſpendit pronunciatum, cum mero iure non teneat, ſed deuoluit.*
50 *Appellatio reſpectu ſtatus de præſenti extinguit pronunciatum, ſecus de futuro.*
51 *Condemnatus quandiu pendet appellatio non dicitur condemnatus, nec infamis.*
52 *Poſſeſſor condemnatus appellatione pendente dicitur poſſeſſor.*
53 *Appellatio quo iure introducta fuerit.*
54 *Appellatio eſt quædam defenſio & præſidium innocentiæ.*
55 *Appellatio introducta fuit, vt corrigat iniquitatem, ſeu imperitiam iudicantium.*
56 *Appellari, an poſſit a ſententia principis.*
57 *Exceptio rei iudicatæ fuit introducta ad rigorem iuris conſeruandum & ſit litium finis.*
58 *Appellare tertio non licet poſt duas ſententias.*
59 *Principis loco ſunt Reges, & Domini non recognoſcentes ſuperiorem.*
60 *Papa appellari poteſt, ſeu ad ipſum recurſus haberi poteſt a ſententia imperatoris, vel alterius ratione peccati.*
61 *Officium iudicis ad quem appellatur, quale debeat eſſe.*
62 *Iudex appellationis, ſicut poteſt reformare ſententiam, ita iudex reductionis laudi.*
63 *Reductio laudi ad arbitrium boni uiri, eſt quædam ſpecies appellationis.*
64 *Appellatio ad quem ſit dirigenda, iudice ad quem non reperto in loco.*
65 *Appellatio facta a rectore collegij, & ciuitatis, ad quem deuoluatur.*
66 *Aequipollentia dicitur, quando non uariatur effectus.*
67 *Membra ibi cenſentur eſſe, ubi caput fuerit.*
68 *Appellatio a rectore collegii datur ad ſuum ſuperiorem.*
69 *Iudex appellationis ſolet ſpecialiter in locis conſtitui.*
70 *Collegium miſtum appellatur vniuerſitas ſcholarium.*
71 *Scholaris clericus a rectore ad epiſcopum appellat, laicus ad laicum.*
72 *Scholaris habet iudicum electionem.*
73 *Appellatio ad quem fiat quando prælatus inducitur in temporalibus, vel ut rector ciuitatis, vel vt delegatus principis.*
74 *Appellatio ad quem fiat clerico exiſtente rectore ciuitatis.*
75 *Rex ſi iudicet in comitatu, vt Comes, habet appellationem ad ſuperiorẽ eius comitatus.*
76 *Delegatio cauſæ facit ceſſare ſuſpicionem.*
77 *Epiſcopus, qui interfuit capitulo tamquam canonicus, ad ſe recipit appellationem tamquam epiſcopus.*
78 *Iudice inferiore, & ſuperiore ſimul iudicantibus, ad quẽ appellandũ ſit.*
79 *Magis dignum trahit ad ſe minus dignum.*
80 *Iudice eccleſiaſtico, & ſeculari ſimul iudicantibus, ad quẽ appellari dẽat.*
81 *Reductio eſt petenda coram iudice eccleſiaſtico compromiſſo facto in clericum & laicum.*
82 *Appellatio, an cẽſeatur in omni ſñia ꝑmiſſa ſi nõ reperiatur prohibita.*
83 *Negans appellationem dari, tenetur probare.*
84 *Appellari poteſt a ſententia lata pro libertate.*
85 *Appellatio in quibus caſibus non admittatur, vide.*
86 *Officialis aufugiens de officio non expectato ſindicatu, pro conuicto, & confeſſo habetur, nec appellat.*
87 *Sententia principis, vel ſenatus, appellationem non recipit.*
88 *Differentia inter ſupplicationem, & appellationem.*
89 *Renunciatio appellationis ualet, etiam ſi fuerit facta ante latam ſententiam, & quando ualeat.*
90 *Sñia ſortis uel fortunę, non recipit appellationẽ, quia non hẽt ſuperiorem.*
91 *Reſtitutio in integrum minori, an detur in læſione diuiſionis facta iudicio ſortis.*
92 *Reſtitutio minori non conceditur, quando remedium ordinarium habet.*

HAec Rubrica continuatur ad p̄cedētes hoc mō. Viſum eſt ſ. de ſentētia & eius effectu. Sed quia appellatio ē remediū ꝯ ſniam: merito ſubijcit hic Rubrica de appellationibus. Et quia appellatio, recuſatio, & relatio, vt dicit Io. And conueniunt in iuriſdictione ſuſpendēda, ne auctor haberet materiam multiplicandi Rubricas, annectit iſta tria ſiſ. ſ. de appellationib. recuſationibus, & relationibus. Et ex his
1 verbis Io. And. colligit D. Abb. ꝙ ſicut appellatio † ſuſpēdit iuriſdictionē iudicis, & per ꝯñs reddit nullū quod poſtea fuerit attentatū, vt in c. non ſolū. & in ca. ſi a iudice. in vj. ita vr̄ dicendum de attentatis poſt recuſationem, uel relationem, & ad hoc D. Abb. allegat gl. 2. q. vj. quotiens. q̄ dicit, ꝙ æque
2 † caſſatur illud, quod fit poſt recuſationē iudicis, ſicut illud, quod fit poſt appellationem, & idem voluit Io. An in c. legitima, in prin e. ti. in vj. vbi dicit, ꝙ ſicut pēdente appellatione nihil eſt innouandum: ita etiam pendente recuſatione, vel relatione, licet Inn. in c. cum ſpeciali. ī. eo. dixerit, ꝙ non meminit ſe legiſſe, ꝙ attētata poſt recuſationem ſint nulla. ſed primum dictum ſequitur Bar. in l. quia poterat. ff. ad Trebel. ſed de hoc plenè dicam in d. cap. cum ſpeciali. De relatione
3 autem dicam. ī. eo. intimaſti. & quia † materia huius titu eſt valde frequens, & neceſſaria, vt dicit l. j in prin. ff. eo ideo plenius eſt pertractanda iuxta doctrinam iuriſconſulti in l. legaui. ff. de libe leg. Ideo circa iſtum titulum aliquantulum me extendam, quia frequentius practicatur, q̄ aliæ materiæ. & in hac Rubr. D. Abb. format ſex qōnes pertinentes ad mām
4 † appellationis, ſed ego addam ſex alias pro pleniori declaratione vnde primo q̄ro, quid ſit appellatio. Secūdo, quotuplex ſit appellatio. Tertio, quæ ſint de forma ſubſtantiali appellationis. Quarto, quæ ſint de forma accidentali appellationis. Quinto de effectibus appellationis. Sexto, quo iure ſit introducta appellatio. Septimo, quod ſit officium iudicis ad quem. Septimo, ad quem ſit appellandum, ſi iudex appellationis non ſit in loco. Nono, ad quē debeat appellari a rectore ciuitatis, vel a priore vniuerſitatis illius collegij. Decimo ad quem ſit appellandum a prælato in temporalib. vel quid ſi clericus ſit rector, vel officialis alicui⁹ ciuitatis, vel cognoſcit tanq̄ delegatus principis ſecularis. Vndecimo, ad quē ſit appellandū, ſi iudex eccleſiaſticus, & ſecularis ſit pronūtiāt. Duodecimo, an appellatio ſit r̄r permiſſa, vel prohibita.
5 Venio ad primum. ſ. † quid ſit appellatio. & gloſ. 2. q. vj. in ſumma, ſic diffinit. Appellatio eſt ꝓuocatio iniquæ ſniæ q̄relam continens. ff. de mino. l. præfecti. & nota illam gl. in q̄tum dicit, ꝙ appellatio eſt prouocatio, ꝙ ex hoc ſequitur, ꝙ
6 † appellatio & prouocatio ſunt ſynonima, & idem importani. hoc etiam ſenſit glo. in c. 3. in ver. officiali. de conſue. in 6. ſed But. in cap ſi. de ſequeſt. poſ. & fruct. dicit ꝙ appellatio a ſententia diffinitiua largo mō dr̄ prouocatio, quaſi ſtrictè debeat nuncupari appellatio: ſed D. Abb. per illum tex. & p
7 gl. ſ. allega dicit ꝙ ēt ſtrictè loquendo † appellatio p̄t dici ꝓuocatio. Ex quo enim in diffinitione appellationis ponitur verbum prouocatio, ſatis patet, ꝙ appellatio eſt prouocatio.
8 Et dicit D. Abb ꝙ oīs † ꝓuocatio eſt appellatio allegat tex. no. in c. cum ſit Romana. ī. eo. Et dicit hoc eſſe notar. ꝓ ſtatutis & aliis diſpoſitionib. facientib. mentionē de prouocatione. Sed aduerte, quia in d. c. cum ſit Romana. §. ſi vero. vr̄
9 ꝓbare, ꝙ prouocatio† ꝓpriè dicatur extraiudicialis appellatio, dum dicit ibi text. ꝙ appellatio extraiudicialis non dr̄ ꝓprie appellatio, ſed tātum prouocatio, de quo tñ ibi dicam. gl. vero præall in d. ca 3. de conſue in 6. diffinit appellationē
10 poſt Goff. & alios ſummiſtas, dicens ꝙ † appellatio eſt de minori iudice ad maiorem ꝓuocatio. ſed Bar. in l j. ff. eo. dicit, ꝙ hæc diffinitio eſſet vera largiſſimè ſumendo nomē appellationis, quia quando aliquis vocatur ad iudicem, pōt dici ꝓuocatio. l. item apud Labeonem. §. appellare. ff. de iniur. & eodē mō. dicit ꝙ ſi quis vocatur ad cęnam, pōt dici appellatio. Sed ſalua reuerētia Bar. meo iudicio male repręhēdit diffinitionem Goff. quam ſequitur gl. ſupradicta nam licet lar
11 go modo poſſit dici† appellatio, quando quis vocatur ad iudicem, vt in d. §. appellare. de quo uide bon. tex. in d. c. cum ſit Romana. in ver. ſi vero a grauamine. ī. eo. tñ talis appellatio non fit de minori iudice ad maiorem. vnde quia talis prouocatio quæ fit a minori iudice ad maiorem r̄r tir per viam appellationis, ideo diffinitio Goffr. quam gl. prædicta ſequitur diffinit appellationē proprie ſumendo ipſam appellationē, nō autem largiſſimè ſumendo, vt dicit Barto. ipſe verò Bar.
12 ſic diffinit. Appellatio † eſt ius, quo interim ſententia prima extinguitur, & cauſæ cognitionem ad iudicem ſuperiorem deuoluit, & dicit, ꝙ iſta diffinitio loquitur de appellatione a diffinitiua. De aliis vero appellationibus ſe remittit. ſed D. Abb. dicit, ꝙ hæc diffinitio Bar. non bene euacuat diffinitionem appellationis, ſicut debet facere quælibet bona diffinitio, vt in c. omnis diffinitio. ff. de regulis iur. & l. j. §. dolum. ff. de do. & Ang. & Ioan. de Imo. in rubrica. ff. eo. tit. multipliciter impugnant diffinitionem Bar. quam aliqui moderni conantur ſubſtinere: ſed quia hæc indagatio non eſt multum neceſſaria, ideo eam prætermitto. Dom. autem Abb. ſequitur diffinitionem Goffr. quam recitat glo. præallega. licet de ipſa nullam faciat mentionem. Addit tamen ad ipſam diffinitionem, dicit enim, ꝙ appellatio eſt a minori iudice ad maiorem prouocatio, quæ ſi eſt legitima, pronuntiatum, & iuriſdictionem iudicis quo ad illam cauſam ſuſpendit, & ipſius cognitionem ad ſuperiorem transfert. Et hoc dicit procedere quātum ad appellationem iudicialē. Appellationē
13 vero extraiudicialem ſic diffinit. Appellatio eſt a præſenti grauamine, vel veriſimiliter futuro, ad ſuperiorem prouocatio, quæ ſi eſt veriſimilis & probabilis, ipſam cauſam ad ſuperiorem transfert, vt ea pendente nihil in ipſius præiudicium attentetur, de quo plene habetur infra eo. bonæ. & hoc ſufficiant quo ad primum.
14 Venio ad ſecundum, ſcilicet quotuplex ſit † appellatio. &
15 Bal in hac Rubrica dicit, quod eſt quadruplex, † ſcilicet ante iudicialis, vt quando appellatur ante lit conteſte. nam ante
16 litem conteſta. non eſt † iudicium, ut in Auth. de litig. §. om
17 nem. Secunda dicitur † appellatio iudicialis, quando appellatur poſt lit. conteſta. vſque ad ſententiam, vel quando ap
18 pellatur ab ipſa ſententia, nam † ſententia eſt pars iudicii, vt in l. j. C. de iudic. pro hoc facit, quia ſententia dicitur eſſe de proceſſu, vt not. Barto. in l in fraudem. §. neque inſtrumenta ff. de iure fiſci, & dixi in ca quoniam contra falſam. ſupra
19 de proba Tertia † appellatio vocatur poſtiudicialis, vt quādo appellatur ab executore, vel quia excedit modum in exequendo, vel quia non priuat ordinem, & de hoc ſcilicet, an & quādo poſſit appellari ab executore, plene dixi in c. quod
20 ad conſultationem ſ. de re iud. Quarta dicitur † appellatio extraiudicialis, vt ſi appelletur a collatione beneficii, vel ab electione, vel a quocunque alio, quod fiat ex publico officio vel quaſi publico, vt in l. j. §. ſolet. ff. quando appel. ſit. A contractu autem non poteſt appellari, ſm̄ Bal. quando alius per alium non grauat̄. l. ſi unus. §. ante oīa. ff. de pactis. ſed de hoc vltimo dicam in c. cum ſit Romana. ī. eo. ti. & in c. bonæ, eo titu. Tamen proprius loquendo, ſm̄ quod communiter loquuntur canones, q̄dam appellatio eſt extraiudicialis, ut qñ appellat̄ ab actu facto extraiudiciū. Quædā uero eſt iudicialis, & talis iudicialis appellatio, vel interponitur in iudicio, ſiue ante lit. conteſt. ſiue poſt, dummodo interponatur ante
21 ſententiam diffinitiuam, & talis dicitur † appellatio ab interlocutoria, vel interponitur ab ipſa diffinitiua ſententia, & talis dicitur appellatio a diffinitiua. Vtrum autem appellatio quæ interponitur ab executore, dicatur appellatio a diffinitiua, vel ab interlocutoria, dixi in ca. quæ ad conſultationem, ſupra de re iud.
Venio ad tertium, ſcilicet quæ ſint de forma ſubſtantiali
22 † appellationis. & in hoc dic, quod de forma ſubſtantiali appellationis eſt, quod appelletur ad maiorem iudicem, nec valet conſuetudo diſponens, quod appelletur ad minorem vel ad parem, ſeu ad eundem iuris fictione, ut in capit. non putamus, iuncta gloſſ. in verbo, officiali, de conſuetud. in vj.
23 quæ quotidie allegat̄, quod † conſuetudo non poteſt immutare ſubſtantialia alicuius actus. facit l. cum precario. ff. de preca. hoc tamen intellige, inquantum dixi, quod conſuetudo non poteſt diſponere, vt appelletur ad parem, uel ad minorem, niſi in ipſa cognitione appellationis faceret cum maiorem. Sicut eſt in aliquibus ciuitatibus, vbi deputantur aliquæ perſonæ priuatæ ad cognoſcendum de appellationibus interponendis a prætore ciuitatis: valet enim tale ſtatutum ſiue conſuetudo, quia in hoc conſtituuntur maiores, licet quo ad alia ſint minores, ſeu inferiores ipſo prætore, & hoc tenet Ioan. And. in nouella, in capi. Romana. in glo. quæ incipit, quaſi dicat, eodem titulo, in vj hoc etiam ſequitur Ioan. de Ligna. & D. Do. in d. capit. non putamus, ſuper prædicta glo. in uerbo, officiali. hoc etiam ſequitur do. Abb. in c. expoſuit. in ſecundo notabili. ſupra de dila. mouetur per ca. cum contingat. ſupra de foro compet. vbi patet, ꝙ
24 † cōſuetudo poteſt dare iuriſdictionem priuatam. Vlterius aliqui dicunt, quod vj ſunt de forma ſubſtantiali appellationis. Primum eſt ut appellatio contineat nomen appellantis. Secundo nomen iudicis, a quo appellat̄. Tertio ut cōtineat ſententiam a qua appellatur. l. j § ſi. cum l. ſequen. ff. eodem. Quarto ut contineat nomen aduerſarii. ſecunda, quæſt. vj. §. formam. Quinto, vt contineat nomen iudicis ad quem appellatur,

pellatur,vt d.§.forma.Sexto quod petantur apoſtoli poſt in-
terpoſitam appellationem vſque ad xxx.dies,vt in ca. ab eo,
& in c.vt ſuper.de app.in 6.& plene habetur in clem.2.eod.
25 tit.vbi habetur qualiter & quomodo petēdi ſunt † apoſtoli
& concedendi . Vnde videndum eſt, an reliqua quinque
ſint de forma ſubſtantiali appellationis, & quo ad primum
26 ſcilicet,quod † appellatio debeat continere nomen appellā
tis.Bar.in l.j.in prima colum.in fi.ff.eodem,dicit,quod ſi pro
curator appellat,debet ꝓcuratorio nomine appellare,ſed ſi
iam erat factus dominus litis poteſt etiā proprio nomine ap
pellare.Et ſubdit Bar.quod ſi procurator diceret ſemper ap
pello, intelligitur appellare ꝓcuratorio nomine, quod no.
iſtud tamen ſcilicet,quod appellans debeat exprimere pro-
prium nomen in appellatione,non eſt de ſubſtantia appel-
lationis, ſed ſatis eſt,quòd dicat,appello, dummodo cōſtet
quis appellationem interpoſuerit,.& hoc clarius patebit in
27 ſequentibus.Quo ad ſecūdum,ſcilicet an ſit exprimēdū † no
men iudicis a quo.Bar vbi ſupra concludit,quod ſufficit ex-
primere nomen dignitatis iudicis, ſed dic quod etiam hoc
non eſt de ſubſtantia,& hoc tenet Spec.eod.titu.§.officio.in
fi.verſ.ſed pone. vbi dicit quod licet in commiſſione, ſeu in
reſcripto non ſit expreſſum nomen iudicis a quo appella-
tur,nihilominus valet commiſſio appellationis,& reſcripti
quia ſatis eſt, quod conſtat de cauſa, & perſonis,inter quas
lata fuit ſententia,quod tene menti Quo ad tertium, ſcili-
28 cet, an ſit exprimenda continentia † ſententiæ in appella-
tione,dic quod licet ſit cautum exprimere ſententiam,& ſu
per quo lata fuit,ut in l.j.§.fina. cum ll. ſequen.ff.eod.tamen
Barto.ibi dicit,quod ſufficit quōcunque appareat, quod ſit
lata ſententia. Quo ad quartum, ſcilicet, an ſit exprimen-
29 dum nomen † aduerſarij,contra quem appellatur? dic quod
licet omittatur,non vitiatur ex hoc appellatio, vt in d.l.j.§.
fi.cum l.ſequen.ff.eo.& ibi hoc tenet glo.& Spe. eodem ti.§.
30 qualiter.in prin.verſi.hoc etiam nota. vbi etiam tangit quid
ſi † ſententia ſit lata pro pluribus contra unum,& appellās
in appellatione aliquos exprimat,aliquos non,an intelliga
tur appellaſſe contra omnes,an vero ſolum cōtra illos, qui
in appellatione fuerunt expreſſi,de quo vide per Bart.in l.3.
§ ſed illud.ff.eod.de quo dicam in c.penul.infra eod.Quo ad
31 quintum,ſcilicet an † nomen iudicis ad quem,ſit exprimen
dum in appellatione.dic quod non eſt neceſſarium, ſicut ēt
ſupra dixi,quod non eſt neceſſarium,vt exprimatur nomen
32 iudicis a quo.Vnde Bal.in ca.2.infra eodem,dicit quod † ap-
pellatio poteſt fieri vno verbo dicendo, appello,ff. de app.l.
ij.vel duobus verbis dicendo,appello ad iudicem.C. de bon.
auc.iudi.poſſi.l.cū proponas,vel tribus verbis dicēdo, appel
lo ad iudicem competentem. ſed de hoc an valeat talis ap-
pellatio,dicetur in d.ca.2.ʝ.eodem.Vnde concludendo dico,
quod ſufficit,quod conſtet ex circumſtantiis, ſuper quo in-
terponatur appellatio, & quis interponat, & contra quem
interponatur,& a quo appelletur, & ad quem, etiam ſi non
33 ſint expreſſi in appellatione:† paria enim ſunt, vel aliquid
ſpecificari propriis nominibus,vel certis circumſtantiis,aut
demonſtrationibus certificari.l ſi quis in nomine. C. de te-
ſtam.& in l.certum.ff.ſi certum pet.& in c. licet ex quadam.
ſupra de teſti.vnde ſingulariter dixit Bal in l.etiam.C. de fal.
cau. adiec. lega.quod ſi appellaui a ſententia, quam dixi la-
tam contra me x.die menſis,quæ tamen fuit lata die vndeci
34 ma,quod talis falſa † demonſtratio non vitiat appellationē
& error non nocet.C.de app.l.ſi quis libellus, & l.j.§. ſi quis.
ff.eodem titu. Sed dubitatur quid ſi eſt lata ſententia ſuper
diuerſis libellis ſuper diuerſis rebus, exemplum in cauſa con
uentionis,& reconuentionis, quæ debet determinari unica
ſententia,vel ſi contra aliquē ſit lata ſentētia,ſuper pluribus
articulis ſeparatis,quos in diuerſis libellis in iudicium dedu
35 xerat, an ſufficiat ſimpliciter † appellare a ſententia? Do.
Philippus de Peruſio allegat Io.And.in reg.pluralis. in mer-
cu.qui dicit,quod nō ſufficit vnica appellatio,niſi exprima-
tur, quod appellat ab vtraque ſententia,quia tot ſunt ſentē
tię,quod libelli,ſiue res in ipſis deductæ, vnde ſunt neceſſa-
riæ tot appellationes,ut in l.cum in vna.ff.eo. & per hoc di-
cit, quod ſi condemnatus appellat a ſententia ſimpliciter,
& impetrat reſcriptum ſuper appellatione,puta conqueſtus
eſt talis,quod talis iudex tulit contra eum iniquam ſenten-
tiam,a qua ad ſe.apo.appellauit,& deinde petat per tale re-
ſcriptum vtranque ſententiam reuocari,non extenditur ta-
le reſcriptum ad vtramque ſententiam. Ex quo enim in re-
ſcripto dicitur de ſententia ſingulariter,non includit, niſi v-
nam ſententiam: licet enim ambæ fuerint probatæ vnico
contextu,non auditur appellans, niſi contra vnam ſenten-
tiā,ſcilicet contra vltimam,uel contra duriorem,l.j.cum ſe
quen.ff.de ſol.Sed ego puto iſtud dictum nō eſſe verum.nam
quando ſententia fertur ſuper pluribus articulis & ſuper
36 pluribus libellis eodem contextu,dicitur eſſe una † ſentētia
eo,quia in vna charta continentur, & eodem contextu fue
runt prolatæ,licet ſint plures ſententiæ & reſpectu diuerſa-
rum rerum, quæ in ſententia continentur. de hoc eſt opt.
tex.in cap.ij.de ord.cogn.vbi tex. dicit cauſam conuentionis
& reconuentionis eſſe determinandam eadem ſententia,
& tamen ſunt duo diuerſi libelli,& duę diuerſæ res.glo.rū in
ver.eadem ibi dicit,quod ſunt tot ſententiæ, quot ſunt arti-
culi,ſed Doc. dicunt,ut dixi.Si ergo ſententia lata ſuper di-
uerſis articulis,& ſuper diuerſis libellis poteſt dici vnica ſen
tentia eo,quia eſt lata vnico contextu, ergo debet ſufficere
vnica appellatio, & pro hoc ego allego theoricam Dy. &
Barto.in l.appellanti.ff.de appella vbi dicunt,quod quando
37 ſententia continet plura capitula,ſi † appellatio interponi-
tur ſuper uno capitulo,non extenditur,niſi ad connexa l. e-
tiam.§.j.ff.de mino.ſed ſi appellatus ſimpliciter a ſententia,
tunc in dubio refertur ad omnes partes ſententiæ. l. qui ha-
bet.§.vlt.ff.de tutelis.& in l.fi.C.de annа.excep. pro hac opi-
nione facit c.cum eccleſia,de cauſa poſſ. & propric. vbi pa-
tet,quod in dubio quis præſumitur deducere omne ius ſuū
in iudicio, ergo eadem ratione intelligiť appellaſſe ab omni
bus,quæ continentur in ſententia.Nec obſtat l.cum in una,
ff.de appella.quia ille tex.loquitur in pluribus ſententiis ſe-
paratim prolatis,non autem unico contextu,& hoc expreſ-
ſę dicit illę tex.Et plus vult,quod etiam ſi cauſa ſit una, ſi ta-
men duplex ſententia ſeparatim fertur,neceſſaria ſit duplex
appellatio.exemplum iudex primo fert ſentētiam ſuper ſor-
te,deinde fert aliam ſententiam ſuper vſuris:hoc enim caſu
ex quo duplex ſententia ſuit prolata, licet cauſa ſit vna, re-
quiritur duplex appellatio.Non obſtat dictum Ioan.And.in
reg.pluralis,quia Ioan.And.loquitur, quando fuerunt por-
recti duo libelli, & duæ inſtantiæ factæ fuerunt, quo caſu
ſunt duæ ſententiæ,licet ſint latę uno contextu,quia diuerſi
tas inſtantiæ facit illas cenſeri plures ſententias:ſecus ſi una
inſtantia eſſet facta. Nec mihi placet illud, quod dicit Ioan.
An.in d.reg.pluralis.ſcilicet, quod intelligatur appellatum
ab vltima ſententia,vel ab illa,quæ continet duriorem cau-
38 ſam,nam † incertitudo vitiat appellationem,niſi appellans
infra x.dies certificet appellationem,ut no.gl.& Ioan. And.
in nouella,in c.ſi is,cui de officio dele.in 6. & plenius per eū
in reg.in alternatiuis,in mercu. ꝓ hoc optimè facit ʝ.c inter
cætera,vbi patet,quod appellatio non ualet,& ita dicit Ioā.
Andr.in verſi.lex, ſi quis ſeparatim, reſpondendo ad dic.l.ſi
quis ſeparatim. ff.eo.Concludo ergo, faciendo quinque cō-
cluſiones.Et prima ſit concluſio,appellatio interpoſita ab
uno articulo non extenditur niſi ad connexa Secunda con-
39 cluſio,vbi appellatur ſimpliciter a ſententia,intelligitur † ap
pellatum ab omnibus quę continentur in ſententia,etiam ſi
ſunt diuerſi articuli, & diuerſi libelli ſint porrecti, & poteſt
dici vnica ſententia quando eſt lata ſuper pluribus articulis
eodem contextu,vt probatur in d.c ij.de ord cog.niſi diuer-
ſitas inſtantiæ, ſeu proceſſus interueniſſet,qa tunc eſſent plu
res ſententiæ,licet eſſent latæ vno contextu,& ſic plures ap
pellationes eſſent neceſſariæ,vt dicit Io. An.in d.reg.plura-
40 lis.Tertia concluſio,ſi feruntř plures † ſententiæ ſeparatim,
etiam ſi cauſa ſit una,neceſſariæ ſunt plures appellationes,
vt in d.l.cum in una.ff.eo. Quarta concluſio,vbi plures ſen-
tentiæ ſunt prolatæ ēt ſuper una cauſa, ſi appellatur ab una
tātum,intelligitur aliam ſnīam approbare, & de hoc eſt tex.
in d.l.cum in una.not.Io.An.in d.reg. pluralis. Quinta con-
cluſio,vbi non poteſt conſtare a qua ſnīa intelligatur appel
latum,appellatio propter eius incertitudinem non ualet.ui
de q̄ dicā in c.inter cæteras.ʝ.e. Et ex his ſum expeditus de 3.
41 Venio ad quartū ſ.q̄ ſint † accidentalia appellationis. dic
ꝙ accidētalia appellationis ſūt,ꝙ appelleť gradatim.ſ.ad ꝓxi
mū ſuperiorē,& hoc ꝓcedit tam de iure ciuili, q̄ de iure ca-
nonico reſpectu inferiorū a principe,ſed reſpectu ipſius prin
cipis eſt dr̄ia inter ius ciuile & ius canonicum, quā de iure
42 ciuili nō pōt † appellari omiſſo medio,vt in l.imperatores,
ff.c.ſed ad Papam pōt appellari omiſſis mediis,vt ʝ eo ſi duo
bus,& 2.q.vj.ad Romanam.quāquā aūt ēt de iure canonico
43 ad alios,q̄ ad Papā ſit appellandū gradatim,valet tamē † cō
ſuetudo,vel priuilegium, vt poſſit appellari omiſſo medio,
& de hoc eſt tex.cū gl.ī c.Romana.c.j.e.ti.in vj §.hoc ēt tenet
Spe.co.ti.§.nunc tractemus,circa prin & idem dicit Bald. de
iure ciuili,in auth.quas actiones,circa fi.C.de ſacroſ.ecc. vbi
tenet,ꝙ ēt de iure ciuili pt per pſcriptionē induc,ut appelle
46 tur omiſſis mediis licet nullo mō poſſit † pſcribi,ꝙ non ap-
pelletur ad principē,ar.c.venientes,ſ.de iureiur. Ceſſante āt
conſuetudine,vel priuilegio,adhuc valet mero iure appella
tio omiſſis mediis,& valet ꝓceſſus,& ſnīa, dūmō non oppo
natř exceptio.hoc tenet gl.in c.dilecti filii prior.ʝ. c.& notāt.
Doc in c referēte ʝ. de p̄b.idē dt Io.de Imo de iure ciui. in l.
Alex.de Neuo ii.in ſecundi Decret.

Imperatores.ff eo.vbi dicit, quod ſi appellatur omiſſis me-
diis,valet proceſſus etiam de iure ciuili,ex quo partes ſponte
litigauerunt, & ſic virtute prorogationis, dicit Dom. Phy.
de Peruſ eſſe notandum. Sed tu dic quod de iure canonico,
non valet proceſſus virtute prorogationis, quia clericus
non poteſt prorogare iudicium alterius ſine licētia proprii
epiſcopi,vt in c.ſignificaſti,de ſo.compe. ſed valet proceſſus
45 ex eo, quia mero iure tenet appellatio, nam † appellate o-
miſſo medio,non eſt contra ſubſtantiam appellationis,ſed
contra accidentalia appellationis,& forte idem eſt dicendū
de iure ciuili,ex quo non diſcrepat ius ciuile a iure canoni-
co,niſi in hoc,quod ad Imperatorem non appellatur omiſ-
ſo medio,ſed bene ad Papā,& hoc ſufficiat quo ad quartū.
46 Venio ad 5.ſcilicet, qui ſint † effectus appellationis. & in
hoc dic,quod principaliter ſunt duo effectus,ſcilicet ſuſpen
ſiuus & deuolutiuus. Effectus ſuſpenſiuus eſt triplex,primus
eſt,quia ſuſpendit pronuntiatum,vt ſ.de iure iur cap.venien
tes.Vtrum autem ſuſpendat,vel extinguat,ibi dixi.Secundus
eſt effectus,quia ſuſpendit iuriſdictionem iudicis, quantum
ad illam cauſam,vt in c ſi a iudice, & in ca.non ſolum, eod.
47 tit.in 6.Tertius eſt † effectus,quia tollit præſumptionem, q̄
erat pro ſententia,vt in c.cum ad ſedem.de reſtitu.ſpol.& in
c.in præſentia de renun.poſtquam enim eſt appellatum,nō
præſumitur amplius ſententia,& hoc tenet glo.not. in l.j.C.
ſi aduerſus credi.dic tamen quod non tollitur in totum per
appellationem præſumptio,quæ erat pro ſententia, vt in c.
fin & ibi hoc not.dom Abb.de ſeque. poſ. & fruc. Aduer-
te tamen,quia non omnis appellatio operatur iſtos tres ef-
48 fectus,nam in ſententijs cenſuræ,ſi † appellatio ſequitur ſen
tentiam.non ſuſpendit ſententiam, vt in ca. paſtoralis,ĩ eo.
tit & in c.is cui.de ſenten excom. in vj. cum ſimili. Sed tunc
appellatio operatur effectum deuolutiuum, quia deuoluit
cauſam ad ſuperiorem,vt in c.cum contingat,de offic. dele.
& in c.per tuas.de ſent excomm. Item tollit præſumptionē
quæ erat pro ſententia.vt dicit notabiliter Inno in ca bonę.
49 el primo.de elec.& in c.quoniam ſupra de prob.idem,ſi † ap-
pellatur a ſententia nulla,quia talis appellatio non ſuſpen-
dit pronunciatum,cum mero iure non teneat, ſed operatur
dumtaxat effectum deuolutiuum,quia deuoluit cauſam ad
ſuperiorem,& hoc reſpectu poteſt appellari a ſententia nul
la,vt ĩ.eo dilecto.vbi de hoc,& per Bar.in l.ſi expreſſim. ff.e.
Aduerte tamen,in quantum dixi,quod appellatio ſuſpēdit
pronunciatum,debet intelligi reſpectu ſtatus de futuro,ſed
50 reſpectu ſtatus de præſenti † appellatio extinguit pronuncia
tum vt in l.j.ff.ad Turpill.& dixi in d.c. venientes. Et ex hoc
51 ſequitur quod † condemnatus quandiu pendet appellatio,
non dicitur condemnatus.l ij ff. de pęnis. Item condemna-
tus de crimine famoſo pendente appellatione, non eſt infa
mis l furti.ff. de his qui notantur infam. Item condemnatus
de crimine capitali, poteſt pendente appellatione condere
teſtamentum l.ſi quis filio exhæredato, §.hi autem omnes.
ff.de iniuſto teſta. & in l.qui a latronibus.circa fin ff.de teſta.
52 Item † poſſeſſor condemnatus pendente appellatione dici-
tur poſſeſſor.l.ſciendum.§.fundum. ff. qui ſatiſda. cogan. &
de his plene per Bald in l tale pactum, §. qui prouocauit,in
ſua repet.ff.de pac.Et hæc ſufficiant quo ad quintum.
Venio nunc ad ſextum, ſcilicet quo iure fuit introducta
53 † appellatio? & in hoc dicit dom. Abb. quod formalitas ap-
pellationis eſt de iure poſitiuo,vt in l.vna. C. de ſent.præfec.
præto.nam olim reddebatur ſub manu regia,quia non erāt
inuentæ actiones, nec ſolennitates iudiciorum, & appella-
tionū,vt in l.2.de orig iur.ſed ipſa ſubſtātia appellationis eſt
54 de iure naturali,quia eſt † quædam defenſio, ſeu præſidium
innocentię, vt in ca. cum ſpeciali.§.porro,& in c.ſuggeſtum.
55 ĩ.eo.vnde tex.in l.j in princ ff.eo dicit quod † appellatio fuit
introducta,vt corrigat iniquitatem, ſeu imperitiam iudican
tium.Hinc eſt,quod excommunicatus, cui ſola defenſio cō
ceditur,permittitur appellare,vt in ca.cum inter,de except.
Et ex hoc infert dom Abb. quod licet princeps poſſit tolle-
re formalitatem appellationis.non tamen videtur poſſe tol
lere ipſius ſubſtantiam,vt iuſtitia non reddatur aduerſus ini
quitatem,vel imperitiam iudicis, cum princeps non poſſit
tollere ea,quæ ſunt iuris naturalis,vel gentium,vt in cle. pa-
ſtoralis,de re iudi facit quod no.Inn in c. quæ in eccleſiarū.
a de conſti.[a] finaliter tamen dicit ſe putare, quod a ſententia
56 † principis non poſſit appellari, & quod licet non poſſit di-
rectè tollere defenſionem, tamen pro ipſo præſumitur,cum
proceſſit cauſa cognita idem dicit Arch.in ca.reſcripta.15.q.
2.vbi pulchre loquitur.ideo non eſt dicendum, quod tollat
defenſionem,& hoc voluit Bal.in l.fin. C. de legi. facit opti-
mè,quod not.Cyn.in l.reſcripta C. de precibus imper offer.
& videtur tex.ſecundum eum, 9.q. 3. cuncta per mundum,
& in l.j.ff.a quibus app.non licet idem dicit dom.Abb. quan
do princeps committit alicui cām appellatione remota,nā
princeps poteſt appellationē non admittere,ſicut diſpoſuit
in præfecto prætorio,& in ſenatu,vt in d.l.prima.ff.a quibus
appella.non licet,& in l.vna.ff.de offic. præfec.prætor. & ibi
aſſignatur ratio, quare a præfecto prætorio non poſſit ap-
pellari, quia princeps præſumit illum nō minus recte quam
57 ſit ipſum iudicaturum.Item quia † exceptio rei iudicatę fuit
inducta ad rigorem iuris conſeruandum,vt not. gloſ. in ca.
paſtoralis.§.quia vero.de offic.dele.& in c.qui exceptionem.
ff.de condi.indebi. & ut ſit litium finis, vnde ſicut princeps
58 ſtatuit,quod poſt duas ſententias non liceat tertio † appella
re,vt in l.vna.C.ne liceat tertio prouoc. & in ca.ſua,infra eo.
ita poteſt hoc ſtatuere a principio poſt primam ſententiam
in certis cauſis. Et ſæpe ego vidi reſcripta apoſtolica, in qui-
bus Papa mandabat cauſam terminari vnica ſententia, ita
quod neutri partium liceat appellare.Sed idem domin. Abb.
in hac Rubrica,in quinta quæſt.dicit idem in regibus & do-
minis non recognoſcentibus ſuperiorem in temporalibus,
59 quia tales ſunt loco † principis,vt dicit Barto.in l infamem,
in fi.ff.de publi iudi.& in l.vna.C.ne quis in ſua cauſa.& dicit
quod hoc tenet glo.nota.in ca.quoniam.10.diſtin.in ver. di
ſcreuit,quæ incipit,cum ergo.quæ apertè ſentit. quod a tali
principe,etiam ad Papam non eſt appellandum.dicit tamen
dom.Abb.quod ſi iniuſtitia eſſet notoria poſſet Papa adiri,
allegat not per Innocen in ca.cum T.de re iud.& in ca.licet
ex ſuſcepto,ſupra de ſo compe.hoc etiam tenet Hoſtien. &
Io.And.in ca.nouit.de iudi.vbi dicunt, quod quando iniuſti
tia Imperatoris,ſeu regis,vel alterius non recognoſcentis ſu
60 periorem eſt manifeſta,poteſt haberi recurſus ad † papam ra
tione peccati vt in d.cap.nouit.allegat etiam textum in Au
then.vt differentes iudices.§.ſi vero contigerit.& hoc etiam
ſenſit glo.nota in cap.ex tranſmiſſa.in glo.j.de foro compet.
quæ ſentit,quod Papa poſſit dare literas laico cōtra laicum
non recognoſcentem ſuperiorem,& ad hoc optime facit c.
fin.ſecundum vnum intellectum,ſupra de iudi. Iſtud etiam
ſequitur dom.Abb.in dicto c. nouit. & vide quæ dixi in cap.
de cætero.de re iudic.circa illum articulum,an executor te-
neatur parere mandato Papę,vel Imperatoris iniuſto.Vide
etiam dom.Abb.in c.j.ſupra de cauſa poſſeſ.& propric.& ex
his ſum expeditus de ſexto.
Venio ad ſeptimum,ſcilicet quale debet eſſe officium iu-
61 dicis ad quem,& de hoc plene dixi in c.cum cauſa, ſupra
de re iudi.dicit etiam hic dom.Abb. quod iudex qui aditur,
vt reducat laudum ad æquitatem,poteſt illud reformare, ſi
opus eſt,& ſic in parte reprobare, vel ſupplere, cum ſuccee-
dat in locum boni viri,vt dicit Barto.in l.j.in fi.ff. de lega. 2.
& Inno.in ca.ſtatutum.de reſcriptis, in vj. & pro hoc facit q
petitio reductionis ad arbitriū boni viri,habet inſtar appel-
lationis,vt in l.non diſtinguemus.§. cum quidam.in fi.ff. de
62 arbit.vnde ſicut † iudex appellationis poteſt reformare, &
ſupplere, & in totum reprobare ſententiam iudicis a quo,
ita etiam iudex in cauſa reductionis reformare, & ſupplere,
& in totum reprobare laudum arbitratoris,& de hoc plene
dixi in c.Quintauallis.ſupra de iureiuran vnde Bald. in addi.
Spec.in rubrica,eodem titu refert quæſtionem de facto fuiſ-
ſe.Quidam petijt reſciſſionem laudi dicendo, peto reſcindi
laudum remedio appellationis. & ibi Bal. concludit, quod
videatur feciſſe reductionem boni viri, quia verba ex toto
63 non repugnant,cum † reductio ſit quædam ſpecies appella
tionis,vt in dicta l.non diſtinguemus §.cum quidam.ff.de ar
bi.& adde Bald in addi.Spec.in tit.de ſententiis, in 3.charta.
verſi.ſi appelletur a ſententia nulla.vbi dicit quod ſi appella
tur a ſententia nulla,non ſolum iudex dēt declarare ſenten
tiam nullam, ſed etiam debet reformare & emendare con-
demnando reum in certa quantitate, & vide Barto. in l.ſi
is ad quem,in fi.ff.de acquiren.hæredi.dicit quod dato quod
ſententia ſit nulla,vt quia ſit lata ex falſa cauſa, ſi tamen po
tuit idem iudicare ex alia cauſa, iudex appellationis debet
confirmare ſententiā,vt in l.fi.C.quod cum eo.& iſtud retuli
in c.ſicut.de re iud.vbi adde iſtud dictum Bal. & ex his ſumus
expediti de ſeptimo.
64 Venio ad octauum, ſcilicet ad quem ſit † appellandum,
quando iudex ad quem non reperitur in loco, & in hoc
Barto in l. prima. §. ſi quis. ff.eodem, dicit, quod aut impe-
dimentum eſt modico tempore duraturum, & tunc eſt
expe-

ADDITIO.

a Adde Fely.in c.dilecti,3.colum.in fi.verſi.nunquam obliuiſcaris, de exce.
qui dicit,quod ſi ſtatutum tollit defenſionem,intelligitur tamen tolle-
re defenſionem ciuilem, non autem naturalem idem dicit Ang. conſi-
lio 177. ſecunda colum.an Papa poſsit tollere appellationem Fel. in c.
j.in prin.de reſcriptis.

expectandus; Aut non eſt duraturum modico tempore, & tunc debet proſequi appellationem coram ſuperiore ipſius ſuperioris impediti, vt in l. ſi filius. ff. de iudi. & in l. penult. in fi. ff. de vaca. mu.

Venio ad nonum. ſcilicet ad quem ſit appellandum a
65 † rectore vniuerſitatis vel collegii? & in hac quæſtione diſtingue tres caſus. Primus eſt, quando rector ciuitatis fert ſententiam. Secundus eſt, quando rector collegii inferioris ecclesiaſtici, vel ſecularis fert ſententiam. Tertius eſt, quando collegium eſt mixtum, vt eſt in vniuerſitate ſcholarium, quorũ aliqui ſunt clerici, aliqui laici, & quæritur, ad quem ſit appellandum a rectore ipſorum ſcholariũ. In primo caſu Bar. in l. j. §. ſi quis. & in l. vbi abſunt. ff. de tuto. & curato. dat. ab his. dicit quòd debet appellari ad populum, qui ipſum poteſtatem eligit, ſeu ad priores, ſeu antianos dicti loci, vel ad conſilium ipſius ciuitatis. hoc etiam ſequitur hic Bal. & in hac Rubrica. dicit enim, quòd ſi ciuitas non recognoſcit ſuperiorem a talibus magiſtratibus appellatur ad populum, vel ad decuriones, quia eſt via ſignificatiua eiuſdem effectus, & non refert, quid
66 ex æquipollentibus fiat & ſunt † æquipollentia, quando non variatur effectus. l. quamuis. C. de fideicommiſ. & ſubdit, quod
67 ſicut, vbi eſt † caput, ibi cenſentur eſſe membra, vt in l. cum in diuerſis. ff. de reli. & ſump. fune. ita ubi ſunt Antiani ſeu decuriones, qui ſunt caput, tota ciuitas videtur eſſe. pro hoc vide gl. nota in rubrica. C. quæ ſit lon. conſue. quæ dicit, quod conſilium ciuitatis repræſentat totum populum, & ipſam ciuitatem, quam glo. ſequitur Bar in c. quotiens. ff. ad municipa. & iſtam opi. ſcilicet, quod poſſit appellari ad conſilium, vel ad priores, ſeu antianos ciuitatis, ſequitur hic do. Abb. in 5. quæſt. quam format ſupra hac rubrica. vnde conclude, quod quando appellatur a rectore ciuitatis, ſi ciuitas habet ſuperiorem qui ipſum rectorẽ dederit, vt faciunt domini prouinciales, q in ciuitatibus ſibi ſubditis deputant rectores ad eas gubernãdas, & a talibus rectoribus ad ipſum dominum eſt appellandum, & ſi eſt populus ciuitatis non recognoſcentis ſuperiorem, vt eſt ciuitas Florẽtiæ & Senarum, quæ eligunt ſibi rectores ad reddendum ius in ipſis ciuitatibus, & a tali rectore eſt appellandum ad populum, vel ad conſilium, ſeu ad priores, vel antianos, qui ſunt caput ciuitatis, & iſta eſt concluſio Bar. coniungendo ipſum in l. vbi abſunt. ff. de tut. & curato. dat. ab his, cum his quæ dicit in l. j. §. ſi quis. ff. de appel quam concluſionem ſequuntur hic Bal. & dom. Abb. in hac rubrica, hoc tamen intelligas, niſi per ſtatutum ciuitatis eſſet prouiſum de iure appellationis, quia in multis ciuitatibus conſtituitur iudex appellationum interponendarum ab ipſo rectore ciuitatis, tunc enim ad ipſum eſſet appellandum, & hoc de primo caſu.

68 In ſecundo autem caſu ſcilicet, quando † appellatur a rectore, vel priore collegii alicuius artis, & in hoc diſtinguit, quia aut collegium eſt ſeculare, puta collegium artificum, vel notariorum & tunc eſt appellandum ad ipſum rectorem ciuitatis, cui collegium eſt ſubditum. pro hoc allegat dom. Abb. notabile dictum Innoc. in cap. dilecta. in fi de exceſſ. prælatorum. vbi dicit, quod collegia inferiora, & rectores eorum, ſunt ſubiecta maioribus, & ordinarijs poteſtatibus, & quod ad eorum libitũ deſtrui poſſunt, & etiam prohiberi a principio, ne incipiant. q d. Abb. dicit eſſe notan. & hoc eſt verum, niſi per ſtatutũ & cõ
69 ſuetudinẽ loci ſit prouiſum aliter de iudice † appellationis, vt in c. Rom. §. j. & §. debet, c. ti. in vj. & ita dicit Io. de Imo. in d. §. ſi quis. Aut collegium eſt eccleſiaſticum, & rector ſitr eccleſiaſticus, & tunc eſt appellandum ad proximum & immediatum ſuperiorem, puta epiſcopum, vt in d. cap. Romana. §. j. eodem titu. in 6. & iſtud ſequitur hic dom. Abb. & hoc de ſecundo caſu.

70 In tertio autem caſu, quando † collegium eſt mixtum, vt eſt vniuerſitas ſcholarium, in qua ſunt clerici & laici, in hoc diſtinguit d. Abb. quod aut appellatur a rectore pronũtiãte in cauſa vniuerſitatis, aut appellatur a rectore ſẽtiante in cã ſcholaris. In primo caſu dicit d. Abb. quod aut ſcholares pro maiori parte ſunt clerici, & cenſetur collegium eccleſiaſticum, iuxta no. per Bar. in l. fin. ff. de colle. illi. & in c ex literis de conſtit. & hoc etiam tenet glo. in capi. j in glo. penult. de loca. vnde hoc caſu appellandum eſt ad eccleſiaſticum hoc eſt ad epiſcopum loci, & pro hoc facit d c. ex literis, vbi fuit recurſum ad iudicem eccleſiaſticum, & dicit ſe non putare, quod valeant ſtatuta diſponentia, quod a ſententia rectoris non poſſit appellari, niſi eſſent confirmata per Papa, quia hoc eſt contra canones permittentes appellationem, & contra ius ſuperioris, vt in cap. venientes. ſupra de iureiur. Aut vniuerſitas eſt ſecularis, vt q a ſcholares pro maiori parte ſunt laici, rector ſit clericus propter ſcholares clericos, & tunc eſt appellandum ad iudicem ſecularem, cui ſubeſt. Aut appellatur a rectore ſententiante
71 in cauſa ſcholaris, & tunc ſi † ſcholaris eſt clericus, debet appellari ad iudicem eccleſiaſticum, quia iudicat, vt iudex eccleſiaſticus, aliter non caderet in eum iuriſdictio contra clericũ vt nota Inno. in cap. cum ab eccleſiarum, de officio ordi. vnde debet appellari ad epiſcopum, quia reg. eſt, quod ad ſuperiorẽ ſententiantis debeat appellari, vt in l. j. ff. eodem titu. & dixi s. j. quæſtione, in diffinitione appellationis. Sed ſi ſcholaris eſt laicus, dicit dom. Abb. quod non eſt appellandum ab epiſcopo tanquam clerico, licèt ipſe rector ſit clericus, ſed tanquam a laico, & allegat tex cum glo. in c. Romana. §. debet, eodem ti. in 6. vbi patet, quod ſi epiſcopus iudicat tanquã ciuilis iudex, vt quia habet iuriſdictionem infeudatam a principe ſeculari, non appellatur ab ipſo ad Archiepiſcopum, ſed ad principem a quo licet in feudum. Idem not. Inno. in capitu cæterum. s. de iudi. & in c. verum. s. de fo. compe. & Barto. in l. j §. ſi quis. ff. eo. in ver. quaro pone quod aliquis epiſcopus, & eſt ad fi. ſui commenti, & idem dicit in l. ſi quando. C. de appella. Sed aduerte, quia domin. Abb loquitur, quando vniuerſitas eſt ſecularis, quo caſu iudicat abſque dubio de laico tanquam laicus. Sed maius dubiũ eſſet, ſi uniuerſitas eſſet eccleſiaſtica, ut quia ſcholares pro maiori parte eſſent clerici, & in hoc caſu videtur tacitè innuere dom. Abb. quod etiam ſi ferat ſententiam contra ſcholarem laicum, appellandum ſit ad epiſcopum, ex quo vniuerſitas, cuius eſt caput, eſt eccleſiaſtica. Ego vero puto, quia licet quo ad ipſam vniuerſitatem cenſetur iudex eccleſiaſticus, tamen quo ad ipſum ſcholarem, contra quem iudicat, cenſetur eſſe ſecularis iudex; non enim haberet iuriſdictionem in laicum, niſi conceſſa fuiſſet a ſuperiore ipſius laici. vnde ſi non reputaretur habere iuriſdictionem ſecularem, non poſſet laicus conueniri coram eo, ſed deberet cõueniri coram rectore ciuitatis laico, ex quo non agiẽ de facto pertinẽte ad ipſam vniuerſitatem, ſed de facto ipſius laici. vnde videmus, quod ſtudia recipiunt iuriſdictionem, & ab imperatore & a Papa, ad hoc vt rectores ipſorum ſtudiorum habeant iuriſdictionem contra ſcholares laicos, & contra ſcholares clericos, quæ tamen iuriſdictio contra ipſos ſcholares laicos datur a iure com
72 muni, ſed electio iudicum detur † ſcholari, vt in auth. habita,
73 C. ne filius pro patre. Decima quæſtio eſt, ad quem ſit † appellandum, quando prælatus iudicat in temporalibus, vel tanquam rector alicuius ciuitatis, vel tãquam delegatus alicuius principis ſecularis. Quo ad primum, ſcilicet quando iudicat in temporalibus, dic quod aut totaliter eſt tranſlata in eccleſiã, & tunc eſt appellandum ad iudicem eccleſiaſticum, nõ autem ſecularem, & hoc tenet Inno. in c. ſolitæ. de maior. & obe. Vbi vero non eſſet in totum tranſlata, vt quia iuriſdictionem ſecularem recognoſceret ſicut in feudũ a principe ſeculari, & tunc deberet appellari ad ipſum principem ſecularem. de hoc eſt tex. cum glo. in d. c. Romana. §. debet, de app in 6. hoc etiam ſequitur Ioan. And. & d. Do. in d. §. debet, & Bar. in l j. §. ſi quis, in vltima quæſtione ff eo. & in l. ſi quando. C. de app. idem tenet Archi. xi. q. j. cap. iſta. hoc tamen intelligas, niſi conſuetudo, vel priuilegium aliter diſponeret, quia indiſtincte etiam ſi iuriſdictio temporalis totaliter fuiſſet tranſlata, appellandum eſſet ad ipſum principem, ex quo conſuetudo, vel priuilegium taliter diſponit, & de hoc eſt tex in d. ca debet.

74 Et ex hoc infertur ad ſcdm, ſcilicet ad quem ſit † appellandum, ſi clericus eſt rector, vel officialis alicuius ciuitatis: nam cum iudicet tanquam officialis laicus, & non tanquam clericus, eſt appellandum ad iudicem ſecularem, & non ad eccleſiaſticum, & hoc tenet Bar. in l. j. §. ſi quis. ff. eo ti. & in l. ſi quando. C. de app. vnde concludendum eſt, quod qualitercunque clericus habeat iuriſdictionem a iudice, vel a domino temporali & iudicet tanquam ſecularis, appellandum eſt ad iudicem ſecularem, & hoc ſequitur Pet. de Ancha. in d. c. debet.

Et ex hoc infertur, quod ſi epiſcopus, vel clericus eſt delegatus a iudice ſeculari, quod appellandum eſt ad ipſum iudicem ſecularem, & hoc tenet gloſ. 23. quæſt. 8. ſæpe. Et ex præmiſſis dicit Barto. in l ſi quando. in fi. quod ſi plures domini committunt vni plures prouincias, in eo quod iudicat ut rector vnius prouinciæ, appellari debet ad ſuperiorem illius prouinciæ, & eodem modo in alia prouincia, ſed dicit hoc eſſe verum, quando vnus gerit duorum officium, ſi vnum vniretur alteri vel cõfœderetur in altero, quia tunc non deberet inſpici illud, quod extinguitur, vt in capitu. j eum ibi nota. ne ſede vacan. & xvj. quæſtio. j. & temporis qualitas.

Ex his etiam infertur, quid ſi Rex habet comitatum, & in illo iudicaret tanquam Comes, an debeat appellari ad ſuperiorem eius in comitatu, an vero ad ſuperiorem in regno, & Bar. in l. prima. §. ſi quis. ff. de app. & in d. l. ſi quando. dicit quod debet appellari ad ſuperiorem reſpectu comitatus, non autem reſpectu regni, & hoc ſequitur hic domin. Abb in vlti. colum. in penul. quæſtio. allegat. c. cum capella. infra de priuile. Idem ſequitur Ioan. de Imo. in dicto §. ſi quis. Sed Bal. hic in rubrica circa princ. dicit quod Barto. in dicta l. ſi quando. C. eodem

dicit, quòd ſi Rex, & Comes pronũtiat, vt Comes, quòd poteſt
ad eum appellari tanquam ad Regem, & finaliter dicit, quod
hæc opinio eſt vera. dicit tamen quod eſt ſuſpectus, & quod ad
76 euitandã ſuſpicionem debet cauſam alteri delegare, quia † de
legatio facit ceſſare ſuſpicionem, vt in l. ſoler. ff. de iuriſdi. om-
nium iudi ad idem de foro compe. ſi quis contra cle ſed profe
cto Bart. hoc non dicit, ſed loquitur quando Rex habet comi-
tatum, & reſpectu comitatus habet vnum ſuperiorem, reſpe-
ctu vero regni habet alium ſuperiorem, & ita ſupra recitaui
Barto. Sed quæſtio, quam format Bald. loquitur, quando ipſe
Rex eſt ſuperior ſibi reſpectu comitatus, & in hoc caſu, quem
format Bal. dicerẽ, quod aut comitatus eſt vnitus regno, & tũc
non eſt inſpiciendus ipſe comitatus, ſed ipſum regnum, vt in
dicto ca. 1. ne ſede vacan. & ſic appellabitur ad ſuperiorem re-
ſpectu regni, & iſta eſt concluſio Bar. in l. ſi quando, in fi. C. eo.
Aut comitatus non eſt vnitus regno, ſed ex conceſſione Impe-
ratoris retinet comitatum & regnum, qui tamen comitatus
erat immediate ſubiectus regno ipſius Regis, & tũc puto verã
concluſionem, quam ſequit Bal. per tex in c a collatione, eod.
77 titu in vj vbi text. dicit, quod ſi † epiſcopus interſuit capitulo
tanquam Canonicus, poteſt ad eum appellari tãquam ad epi-
ſcopum, ſecus ſi interfuiſſet, vt prælatus, vt ibi dicitur. ergo vbi
vnus aliqd facit reſpectu vnius officij, poteſt ad eum appellari
reſpectu alterius officii. facit illud quod dicit de iudice, a quo
fuit appellatum, qui poſtea factus eſt iudex appellationis, nam
remanet iudex appellationis, licet ab ipſo fuerit appellatũ. ff.
de iud. l. ſi is qui Romæ, & ff. de iuriſd. omnium iudic. l. prætor.
Ad idem 17. di multis. vbi de Archiepiſcopo appellatur ad ſi-
nodum, cui præeſt Archiepiſcopus, tamen ſi appellans petit,
quod cauſam alteri deleget, tenetur eam delegare ad euitandã
ſuſpicionem de quo vide glo. fin. in dicto cap a collatione, &
in capit. querelam in prima glo. de elect.

Quid autem, ſi inferior & ſuperior cognoſcãt ſimul de cau-
78 ſa, ad quem † debeat appellari? dic quod debet appellari ad
79 ſuperiorem illius ſuperioris, quia † magis dignum trahit ad ſe
minus dignum, vt in c. quod in dubiis, de conſecra. eccl vel al-
ta. facit c. ſi a ſubdelegato, de officio delega. in 6. & c. ſuper quæ
ſtionum. §. ſi vero duo, de officio deleg. & hoc tenet Barto. &
Ioan. de Imo. in l. j. §. ſi quis. ff. de appella.

Et ex his ſum expeditus de 10. q. Venio ad 11. ſ. ad quem ſit ap
80 pellandum. † qñ iudex eccleſiaſticus, & ſecularis ſimul pronũ
tiant? & Barto in d. §. ſi quis, in penultima quæſt. dicit, quod ſit
appellandum ad proximum ſuperiorem ipſius eccleſiaſtici,
quia magis dignum trahit ad ſe minus dignũ, vt dicto ca. quod
in dubiis, de conſe. eccl. vel alta. & quod not. glo. ſingularis in
capit. vnico, in glo. fin. de iurepatrona. in vj. & idem dicit Bald.
in l. præcipimus C. de appel. eſſe dicendum, in reductione ad ar
81 bitrium boni uiri, qñ eſt factum † compromiſſum in clericum
& laicum, quia reductio ad arbitrium boni viri eſt petenda co
ram iudice eccleſiaſtico, quia magis dignũ trahit ad ſe minus di-
gnum, & idem ſequitur Saly. in d. l. præcipimus. idem ſequitur
Petr. de Anchar. in regu. ea, quæ. in vj. char. in 3. col. dicit tamẽ
in col. præcedenti, quod ſi diſcordarent in pronuntiãdo, quod
tam iudex eccleſiaſticus q̃ ſecularis deberet eos cõpellere ad
eligendum tertium. tu autem dic, quod aut tenemus, quod re
ductio boni viri peti debeat coram iudice, vt tenuit Bart in l. ſi
ſocietatem, §. arbitrorum. ff. pro ſocio, & tunc iſta opinio nõ
eſſet vera, ſed deberet peti coram iudice rei, etiam ſi ſit iudex
ſecularis. ſed ſi tenemus opi. quod debeat peti coram ſuperio-
re arbitratoris, tunc Bald. & dom. Pet. bene dicerent. Quid au-
tem ſit tenendũ, dixi in ca. Quintauallis, de iureiuran. & adde
Bart. in dicta l præcipimus. § penult. C. eod. titu. vbi dicit, quod
habens duos debitores obligatos, quorum vnus eſt clericus,
alius laicus rõne mixturæ clerici poteſt conuenire laicum co
ram iudice eccleſiaſtico, ſed Bart. loquitur, qñ obligatio eſt in
diuiſibilis, & de hoc vide Petr. de Ancha in d. regula, ea quæ, in
ſexta char. in ij. col. facit quod not. Io. And. in c. j. de iurepat in
6. & quod dixi in c illud, ſup 3. gl. ſupra de præſcriptio. in illo ar
ticulo, an laicus hñs rem cõem cum eccleſia gaudeat priuile-
gio eccleſiæ a p̃iudicio laici, laicus nõ gaudet priuilegio ecclæ.

Et ex hoc expeditus ſum de 11. quæſtione. Nunc venio ad
82 12. & vltim. ſ. an † appellatio regulariter in ſententia omni cẽ-
ſeatur permiſſa, niſi reperiatur prohibita? & gloſſ. ordinaria,
in l qui reſtituere ff. de rei uen dixit quod omnis appellatio in
telligitur permiſſa, niſi reperiaĩ prohibita, & illam glo allegat,
& ſequitur Bal in l. j. circa prin C. ſi de mom poſſeſ fue app. fa-
cit l. & in maioribus. & l. ſi quis prouocationem. C. de app. & c.
de appellationibus. infra eod. Ex quo ſequitur, quod ille qui
dicit non poſſe appellari ab aliqua ſententia, vel in aliquo ca-
83 ſu, tenetur hoc † probare, ex quo reg. eſt in contrarium, ſecũ-
dum doctrinam gl. in Rub. de reg. iu. in vj. circa fi. & in l. omnis
diffinitio. ff. eo hinc eſt quod etiam a ſententia lata pro liberta
84 te, poteſt † appellari. ff. eod. l. illud. & idem in ſententijs latis in
cauſis piis, de quo vide glo. j. in c. tua nobis. de deci licet glo. vi-
detur velle contrariũ, 2. q. 6. quotiens fiſcalis & plenè in Spe.
eo. tit. §. 2. ver. ſed nũquid, quando iudex, vbi plene examinat, &
ibi ẽt tangit, an poſſit appellari a ſententia lata in cã alimen-
torum, ſunt tamen aliq caſus, in quibus non permittitur ap-
85 pellatio. † Primus eſt quando ſententia fertur contra officia-
lem, eo quia deliquit in officio, vt in l. nulli. C. quorum app nõ
reci. & hoc tenet Bal. in addi. Spec. in d § ij. ver. 3. non licet, qđ
qualiter intelligatur, vide Ange & Moder. in d. l. nulli. & gl. 2. q.
vj. ſi quãdo. in §. nulli. & adde tex. ſingul. in l. j. de aſſeſſ. vbi tex.
86 dicit, quod ſi † officialis aufugit de officio, non expectato ſin-
dicatu, habeĩ pro confeſſo & conuicto, & ſic non poterit ap-
pellare, quia confeſſus & conuictus non appellat. 2. q. 6. ſunt
quorum. & in l. 2. C. quorum app. non reci. Secundus caſus eſt,
87 quando princeps tulit † ſententiam, vel ſenatus, vt in l. j. ff. in q
bus caſ app. non licet. A ſententia vero præfecti prætorio licet
non poſſit appellari, poteſt ſupplicari, vt in l. vna, ff. de off. præ
88 fecti prætor. Quæ autem ſit † differentia inter ſupplicationem
& appellationem, dic vt in auth. quæ ſupplicatio. C. de precib.
Imper. offer. & in c ex literis, de reſti. in integ. vbi dixi. Aduerte
tamen, quia licet a ſenatu non poſſit appellari, tamen a ſentẽ
tia conſilii poteſt appellari, vt in c. ſignificaſti. ſ. de elec. Tertius
caſus eſt, quando in reſcripto prohibetur appellatio, & de iſto
dicam in c. paſtoralis. j. e. Quartus caſus eſt, quando quis renũ
89 tiat appellationi, nam valet † renuntiatio appellationis etiam
ſi ſit facta antequam ſit lata ſententia, vt in l. j. §. j. ff. quibus
app. non li. & in l. fi. § illud C. de temp. appel. dic tamen, quod
aut renuntiatio fit per pactum & tunc valet renunciatio, vt d.
§ illud. aut fit per ſimplicem renuntiationem non interue-
niente pacto, & non valet, vt in l. j cum ibi no. C. de pac. niſi fie
ret in iudicio, qa calore iudicii tollit ius de futuro, ſicut pactũ
tex. eſt no. in d. j. l. §. j. ff. quibus app. non licet. Quintus caſus eſt,
qñ alicui denegatur audientia tam in agendo, quam defen-
dendo. de quo vide But. & Ioan. de Imo. in ca. ſignificauit. ſ. de
reſcriptis, & Bal. in l. peremptorias, in 7. col. ver. quæro vtrum
exceptio, cum ver. ſeq. & in l. cum mulier. ff. ſol. ma. & in Spe de
ap. §. 2. ver. 32. Sextus caſus eſt, quando committiĩ cauſa alicui
libere expedienda, & determinanda, de quo vide in c. irrefra-
gabili, de offic. ordin. vbi dixi. Septimus caſus eſt, quando cauſa
cõmittiĩ iudicio ſortis, ſeu fortunæ, puta quando fratres deue
nientes ad diuiſionem bonorum committunt diuiſionem iu-
90 dicio ſortis, nam a † ſententia ſortis ſeu fortunæ non poteſt ap
pellari, quia non habet ſuperiorem, & hoc tenet Bal. in l. fin. in
prin. C. communia dele. hoc tamẽ eſt intelligendum. niſi inter
ueniret enormis læſio, quia tunc poſſet implorari officium iu-
dicis & peti in melius reformari, ar. in l. maioribus. C. commu
nia vtriuſque iudi. vbi hoc tenet. Bal. Vtrũ autem poſſit peti re-
91 ſtitutio † in integrum, ratione minoris ætatis, ſi datur læſio
in diuiſione facta iudicio ſortis, Bal. tenet quod nõ, in l aut præ
tor, §. planè. ff. de minor. mouetur, quia ſicut non appellatur a
ſentẽtia ſortis, ſeu fortunæ, ita non debet dari reſtitutio in in-
tegrum. mouetur per text in l. verum. §. ſciendum & §. ſi locu-
pleti. ff. de min. vbi patet quod minor non reſtituiĩ aduerſus ca
ſum vel fortunam. ſed dic quod licet non detur ei reſtitutio
in integrum, tamen ſi eſt enormis læſio, poteſt implorare offi-
cium iudicis, & petere diuiſionẽ in melius reformari. Si enim
hoc poteſt petere maior, vt dicit Bal. in d. l. maioribus. C. com-
munia vtriuſque iudicii, fortius hoc poteſt petere minor, ſed
non admittetur per viam reſtitutionis in integrum, ex quo de
re communi poteſt petere diuiſionem reformari, nam quãdo
92 minor habet remedium ordinarium, non conceditur ei † reſti
tutio in integrum, vt in l in cauſis. ff. de minor. Octauus caſus
eſt, quando lex vel ſtatutum diſponit, ꝙ ſententia ſit omnino
rata, quia tunc non poteſt appellari. Ita dicit Ange. per illum
tex in l. iubemus C. eodem titu. Quod tene menti, quia poteſt
facere ad multa. Nonus caſus eſt, quando aliquid cõmittiĩ ar-
bitrio alicuius, de quo vide glo. in c. ſtatutum, §. aſſeſſorem. de
reſcript. in vj. & in clem. j. in verſi. honoramus. de iure patron.
Alios caſus plures ponit Specu. eod. titulo. § 2. qui enumerat
quaſi omnes caſus, in quibus appellatio eſt prohibita. Et hæc
ſufficiant in hac rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij facta poſt, & contra appellationem non tenet.*
2 *Querimonia dicitur fieri & ante litis conteſtationem.*
3 *Hæres grauatus non moleſtare vxorem in fideicommiſſo, poterit petere Tre bellianicam.*
4 *Collatio facienda a Papa commiſſa, non obſtante collatione facta, intelligitur ſi non valeat.*
5 *Legatus de latere dicitur tantùm Cardinalis.*
6 *Legatus de latere ſolus confert beneficia.*

7 *Rector*

7 *Rector eccleſiæ collegiatæ habet collationem beneficiorum, quæ ſunt in ipſa eccleſia.*
8 *Sententia cenſuræ lata poſt appellationem eſt ipſo iure nulla.*
9 *Geſta poſt appellationem reuocantur, præter ſententias cenſuræ, quæ non valent, vnde non reuocantur.*
10 *Collatio beneficij facta poſt appellationem non valet.*
11 *Obtenta omnia poſt appellationem iudicialem reuocantur etiam quod non ſint contra appellationem.*
12 *Appellatio iudicialis dicitur dupliciter.*
13 *Collatio beneficij poteſt fieri parte non citata.*
14 *Epiſcopus poteſt conferre beneficia extra diœceſim.*
15 *Epiſcopus quando poſſit procedere iudicialiter extra diœceſim.*
16 *Exceptio legitima oblata collatori non caſſat collationem.*
17 *Appellatio etiam ab actu nullo datur.*
18 *Rector eccleſię ſi appellat a viſitatione epiſcopi, ſe dicens exemptum, debet ſaltem ſemiplenè probare.*
19 *Conſuetudine introduci an poſſit, ut probatio imperfecta, habeatur pro perfecta, & plena.*
20 *Fama cum vno teſte, vel alijs adminiculis facit plenam probationem.*
21 *Fama facit plenam probationem in antiquis.*
22 *Fama probat ea quorum principium non memoratur.*
23 *Fama facit ſemiplenam probationem, quando habet originem a legitimis coniecturis.*
24 *Statutum loquens quod fama probet delictum, de qua fama intelligatur.*
25 *Statutum debet reſtringi ne quis indebitè lędatur.*
26 *Fama tunc dicitur probare niſi reprobetur.*
27 *Teſtis facit ſemiplenam probationem, quando deponit de actu facto in pręſentia ſua.*
28 *Teſtes deponentes de communi opinione, & credulitate cum fama, faciunt plenam probationem.*
29 *Fama probatur per duos teſtes.*
30 *Indicium eſt minus quam ſemiplena probatio.*
31 *Probationes diuerſi generis coniunguntur ad faciendam plenam probationem.*
32 *Confeſſio facta abſente parte, ſemiplenè probat.*
33 *Confeſſio facta incidenter præſente parte non probat plenè.*
34 *Confeſſio quando coniungi poſſit cum vno teſte.*
35 *Dilatio an ſit danda partibus pro probanda appellatione, vbi vna pars aſſerit legitimo tempore appellaſſe, alia deſertam eſſe aſſerat.*
36 *Appellans an teneatur facere fidem aduerſario de ſua appellatione ante litis conteſtationem.*
37 *Dilatio pro declinatorijs probandis de ſtilo curiæ non datur, ſed pro peremptorijs ſic.*
38 *Termini aſſignatio refertur ad ſcripturas & inſtrumenta, non ad teſtes qui non ita facilè ducuntur.*
39 *Inſtrumenta poſſunt etiam produci in tempore dilationis datæ ad teſtes producendos.*

CAP. PRIMVM.

1 Dilecti. † Collatio beneficii poſt, & con
tra appellationem facta non te
net, hoc dicit ſecūdùm Io. An. Sed do. Ab.
dicit, quod hæc ſummatio eſt nimis gene-
ralis, vnde ipſe ſecundum ſuum intellectū
ſic ſummat. Collatio beneficij facta poſt
appellationē ex probabili, & veriſimili cau
ſa interpoſita, eſt ipſo iure nulla. Diuiditur in duas partes. In
prima ponit querelam appellantium. In ſecunda dat iudi-
ces. Secunda ibi, ſuper quibus. Nota primo ibi, querimo-
2 niam, &c. quod † querimonia dicitur fieri etiam ante litis con-
teſtatio. vnde dicit d. Abb. quod ſi aliquis promiſit ſub pœna
non facere querimoniam, exponēdo querelam iudici incidit
in pęnam, de quo vide bo. tex. cum glo. in l. non ſolum. §. ſi ſta-
tus. ff. de procurat. & in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Trebel. &
de ſimilibus vide Bart in l. amplius non peti ff. rem ratam ha-
beri. Intellige tamē, quod faciens querimoniam incidit in pę-
nam, niſi hoc faceret ex iuſta cauſa, quia tunc in nullam pęnā
incidit, pro hoc vide glo. not. in c. pro illorum. in verſi. contra-
dictores. de præben. quæ vult, quod ſi in reſcripto apponan-
tur illa verba, amotis contradictoribus, intelligitur de cōtra-
dictoribus de facto, & non de iure, facit not. dictum Bal. in l j.
C de his quæ pęnæ no. vbi dicit, quod ſi teſtator mandat hære
di, ꝙ nō moleſtet vxorem ſuam in legato, quod intelligitur, ſi
malo animo hoc faciat, ſecus ſi iuſta cauſa. Idem ſentit in l. j.
C. de vſufruc. vbi dicit, quod ſi teſtator mandat, ꝙ hæres non
moleſtet vxorē in vſufructu, nihilominus poterit exigere cau
tionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, per d. l. j. Idē
ſenſit Bart. in l. paterfamilias. ff. de hæred. inſtit. vbi Io. de Imo.
3 dicit, ꝙ † hæres grauatus ne moleſtet vxorem in fideicommiſ-
ſo, nihilominus poteſt petere Trebellianicam, ad idem quod
no. Io. And in cap. poſtulaſti. de reſcrip. vbi dicit, quod ſi Papa
4 mandat alicui prouideri de beneficio non obſtante † colla-
tione alteri facta, reſcriptum debet intelligi de collatione,
quæ de iure non valet. Ex quo infertur, ꝙ vbi aliquid prohibe
tur, vel vbi aliquis permittit aliquid non facere, ſubintelligi-
tur conditio, niſi faciat ex iuſta cauſa, facit optimè c. audita,
de reſtit. ſpoliat. Secundò no. quod legatus, qui non eſt de la-
5 tere, niſi † Cardinalis, etiam ſi ſit legatus natus, prout erat iſte
Archiepiſcopus Eboracenſis, non poteſt conferre beneficia
auctoritate ſuæ delegationis, quorum collatio pertinet ad a-
lios, niſi deuoluantur ad eam ex negligentia, vt probat tex. in
fi. Dic tamen, ꝙ etiam tunc non confert auctoritate ſuæ lega
6 tionis, ſed tanquam Archiepiſcopus, quia † ſolus legatus de la
tere poteſt auctoritate legationis beneficia conferre, vt in c. j.
7 de offic. leg in vj. Tertiò nota, quod prior, ſeu † rector eccleſiæ
collegiatæ cum conuentu, vel collegio habet collationem
beneficiorū, quæ ſit in ipſa eccleſia, de quo dic vt plene habe-
tur in c. 1. & in c cū eccleſia Vulterana, de elect. Quartò nota,
8 iuncta glo. 2. quod ſententia † cenſuræ, vt eſt excommunicatio
ſuſpenſio, vel interdictum, vt in cap quærenti, de verb. ſignifi.
ſi profertur poſt appellationem eſt ipſo iure nulla, vt in cap.
per tuas, de ſent. excom. & dicit do. Cardin. in capi. cum nobis
9 olim, ſupra de elect. quod licet regulariter † geſta poſt. & con
tra appellationem extraiudicialem non ſint nulla ipſo iure,
ſed veniunt reuocanda, vt in cap conſideramus, de elect. & te-
nent communiter doct. in dicto cap. cum nobis olim. Fallit
tamē in ſententijs cenſuræ, quia latæ poſt appellationem ex-
traiudicialem non valent. vt in d. c per tuas. & in cap. cum con
tingat. ſupra de offic. deleg. Multos autem caſus, in quibus ſen
tentia excommunicationis eſt nulla, notat glo. in cap. præſen
10 ti, de ſenten. excomm in vj. Vltimo no. in fi quod † collatio fa
cta poſt appellationem non valet. Et ex hoc colligit Inno. ꝙ
actus factus poſt appellationem extraiudicialem eſt reuocan-
dus. Sed Hoſt addit, ꝙ etiam requiritur, ꝙ ſit contra appella-
tionem, & de hoc eſt tex in c cum olim, ſupra de elect. vbi pa-
tet, quod non reuocatur actus factus poſt appellationem ex-
traiudicialem, niſi ſit contra ipſam appellationem, & iſta eſt
vna ex differentijs inter appellationem iudicialem, & extraiu-
11 dicialem, quia omnia † attentata poſt appellationem iudicia
lem reuocantur, etiam ſi non ſint contra appellationem, vt
in c. non ſolum. §. 1. de appell. in vj. Ratio differentiæ eſt, ſecun
dùm Inno in c quia propter, circa fin. de elect. quia appellatio
iudicialis facta in vno articulo ſuſpendit iuriſdictionem iudi-
cis quo ad totam cauſam, vt in ca. ſi a iudice. de appellat. in vj.
Ideo omnia attentata poſt appellationem reuocantur, vt in
dicto cap. non ſolum. de appellat in vj. Secus in appellatione
extraiudiciali, quia per eam non ſuſpendit iuriſdictio, ex quo
extraiudicialiter proceditur, & ideo propter hoc non reuoca-
tur, niſi illud ſolum, quod eſt factum in grauamen appellatio
nis, & ſic contra appellationem, & nō alia, & de aliis differen
tiis inter appellationem iudicialem, & extraiudicialem, dice-
12 tur infra eod. bonæ. Dicitur autem appellatio † iudicialis du
pliciter. primo modo, quando non appellatur a iudice, ſed a
parte, infra eod cum ſit §. ſi vero a grauamine. Alio modo di
citur appellatio extraiudicialis, quando appellatur a iudice ta
men extraiudicialiter procedente, & hoc modo loquitur iſte
tex. quia iſte Archiepiſcopus erat dięceſanus iſtorum prioris,
13 & conuentus, ſed † collatio beneficij eſt actus extraiudicia-
lis, vnde poteſt fieri parte non citata, vt in ca. licet epiſcopus,
14 de præben. in vj. Item pōt † epiſcopus extra dięceſim conferre
beneficia, vt in cap nouit, de offic. leg vbi hoc tenet glo & do
ctores, idem tenet glo. penul. in c. ſtatutum. de præbend in vj.
15 ſed † extra dięceſim non poteſt eps procedere extraiudicia-
liter, niſi in caſibus cle. 1. de fo. compet. ſed cōtra iſtum tex. op-
ponit do. Abb. per Innoc. in c. cum inter. 2. & in cap. quia pro-
pter. de elect. in c ad diſſoluēdū. de deſponſ. impub. vbi dicit, ꝙ
16 licet quis proponat legitimā † exceptionem coram collato-
re, & offerat ſe eam probaturum, & appellet, ſi fiat collatio
in contrarium, per hoc non caſſatur collatio niſi probetur
veritas exceptionis, quia collatio fit extra iudicium non te-
netur pars differre ius ſuum propter appellationem alterius,
nec obligatio ꝓbationis iuſtificat appellationem, quia cum
non procedit vt iudex, ſed vt pars, non tenetur recipere pro-
bationes, & ſic non obſtat c. interpoſita, infra eod quia loqui-
tur in appellatione iudiciali. Huius timore contrarij do. Abb.
tripliciter iſtum tex. intelligit, ſed ero contentus recitare duos
intellectus. ſ. ſecundum & tertium omiſſo primo. dicit ergo, ꝙ
contrarium procedit, quando non negatur poteſtas conferen-
di, ſed excipitur, ne fiat collatio certæ perſonæ ex aliqua cau-
ſa, puta quia dicitur criminoſus & excipiens offert ſe probatu
rum, hic autem negabatur poteſtatem conferendi eſſe deuolu
tā ad Archiepiſcopum, vnde dicebatur collationem eſſe nul-
lam ex defectu poteſtatis, vt in c. cum Bertholdus, ſupra de re
iud. Nec obſtat, ſi diceretur, ꝙ non erat neceſſaria appellatio,

ex quo

ex quo non habebat poteſtatem conferendi, nam etiã ab actu
17 nullo põt † appellari, vt inf eo dilecto. vnde ex quo proſeque-
bant grauamen per viam appellationis; oportet, quod probẽt
appellationem, quia eſt cauſa ſuæ intentionis, & quia hanc
viam proſequebãtur, oportebat eos docere de appellatione,
& ꝙ collationes fuerint factæ poſt appellationem, ideo Papa
mandat de his inquiri, nõ tamen per hoc ſequitur, quod ſi in
hac via ſuccumberent, ꝙ non poſſit redire ad remedium nul
litatis, vt not infra eo. dilecto. & per Bar. in l. ſi expreſſim, ff. eo.
facit, quod no. in c. licet, de ſent. excõ. in vj. Et ex hoc infertur,
quod etiam ſine appellatione collatio fuiſſet nulla, alius in-
tellectus eſt, ꝙ iſte archiepiſcopus dicebat collationem ad ſe
deuolutam propter negligentiam prioris: prior autem pro-
ponebat cauſam probabilem, & veriſimilem, propter quam
dicebat poteſtatem conferendi remanſiſſe penes eum, & vi-
dens archiepiſcopum diſpoſitum hoc non obſtante ad con-
ferendum appellauit ad Papam. Ideo dicitur hic, ꝙ collatio
facta poſt appellationem non tenet, & intelligit dom. Abb.
etiam ſi in veritate poteſtas fuiſſet deuoluta ad archiepiſco-
pum, quia propter appellationem ex probabili, & veriſimili
cauſa interpoſitam negotium totum fuit deuolutum ad ſupe
riorem. Ideo ante omnia debet reuocari, quicquid fuerit in cõ
trarium innouatum, vt in c. bonæ, infra eod. niſi conſtiterit, ꝙ
doloſe iſte prior diſtulerit conferre, puta vt interim reciperet
redditus illorum beneficiorum, nam tunc patet, quod nõ ex
probabili cauſa appellauit, & ideo in fine reſeruauit cauſam
doli commiſſi, & ſubdit do. Abb. quod quamquam hic non
dicatur de probabili, & veriſimili cauſa, tamen ita debet intel
ligi, quia ſi appellatio non fuiſſet talis, non fieret reuocatio at
tentatorum, antequam fuiſſet probata veritas cauſæ appella-
tionis, & allegat Dom. in de Ro. deciſ. 231. vbi dicunt, quod ſi
18 † rector eccleſiæ appellat a viſitatione epiſcopi dicens, ſe eſſe
exemptum, non ſufficit ad reuocandum medio tempore at-
tentata docere de appellatione, & quod poſt ipſam appellatio
nem fuerit attẽtata, niſi doceat de veritate cauſæ, ſcilicet exẽ-
ptionis ſaltem ſemiplene. allegant no. in cap. dilecti, de maio.
& obed. & in cap Rodulphus, & in c ſignificauit, de reſcrip. &
in cap non ſolum, de appell. in ſexto. hæc enim appellatio nõ
erat probabilis, & veriſimilis, cum ius commune faceret pro
epiſcopo, & contra appellantem, facit quod no. Inno. in cap.
venerabili, de cenſi. Et per iſtum caſus poſitionem appellatio
inducit nullitatẽ collationis ſine qua valuiſſet collatio. vterq;
intellectus eſt verus in ſe, ſed primus magis congruit literæ,
quia in tex non apparet, ꝙ fuit interpoſita appellatio ex pro-
babili, & veriſimili cauſa. Nec obſtat deciſ dominorũ de Ro.
quia ſi epiſcopus dicit ad ſe collationem deuolutam propter
negligentiam inferiorum ius commune in hoc non facit pro
epiſcopo. Sed dubium conſiſtit in facto, an ſit deuoluta pote-
ſtas, vel non. & regulariter an & quando geſta poſt appellatio
nem valeant, vel veniant irritanda, dicetur infra eod. bonæ.
tangitur etiam in cap conſuluit, infra eod. ¶ In glo 1. de hoc,
ſcilicet qua pœna debeat puniri iudex, qui non defert appella-
tioni, dicetur infra eo. de priore. ¶ In glo in verſic. vel idoneus.
Hoſ. autem intelligit illum tex. quod loquatur de teſtibus, qui
ſecundum conſuetudinem loci, deponebant de fama, aſſeren
tes ſe credere ita eſſe, & ita eſſe communem opinionem. nam
talis conſuetudo etiam ſi duodecim teſtes ita deponerent, nõ
eſſet toleranda in ſententiis proferendis, allegat Hoſt. no. in c.
2. & in c. ad noſtram. de probat. Ex quo dicto infert But. quod
19 non poteſt † conſuetudine introduci, quod probatio imperfe
cta habeatur pro plena probatione. pro hoc facit quod not.
Bal. in cap. ſi non ſpeciali C. de teſtam. vbi dicit, quod non va-
let ſtatutum, vt teſtes reddentes malam cauſam dicti ſui pro-
bent contra bannitum. vide etiam Bal. in l. ſolam. C. de teſtib.
vbi dicit, ꝙ habens arbitrium pronunciandi tunc de iure, &
de facto, non poteſt credere teſtibus reddentibus malam cau
ſam ſui dicti. Sed in cõtrarium, ſcilicet quod valeat ſtatutum,
vel conſuetudo, quod probatio non plena habeatur pro ple-
na, habetur tex. in c. cum dilectus. de fi. inſtrum. hoc etiam tenet
Io. And. in Spec. de inſtru edit. §. compendioſe, verſic. ſed nun-
quid de conſuet. & de hoc dixi in cap. 2. de probat. per docto.
¶ In glo in verſic. & famam no. iſtam glo quia quotidie allega-
19 tur, quod † fama cum vno teſte, vel aliis adminiculis facit ple
nam probationem. Idem tenet glo. iiij. quæſt. iij § ſæpe. Idem
ſenſit gloſ in l. iij §. eiuſdem quoque principis. ff. de teſtib. quæ
dicit, quod fama facit ſemiplenam probationem. Si facit ſemi
plenam, ergo cum vno teſte facit plenam probationem. iuxta
ea, quæ dixi in c. fi. ſupra de iureiur. & hoc intellige, quod fama
facit ſemiplenam probationem, ita quod cum vno faciat ple-
nam in cauſa ciuili, in criminali aũt fama cum vno teſte non
probat plenè crimen, vt in c. veniens 1. de teſti. & illa glo. pro-
cedit etiã ſi de crimine agatur ciuiliter, vt dicit Bu. & do. Abb.
in dicto cap. veniens & idem dicit Spe. in tit. de not. cri. § fama.
verſic quid ſi agentes, licet Io de Imo. dicat, famam cum vno
teſte facere plenam probationem, quando de crimine ciuili-
21 ter agitur. Interdum autem fama † facit plenam probatio-
nem, quia in factis antiquis fama plene probat, vt dicit Inno.
in cap veniens, de verbo ſignific & Bal in auth. quas actiones,
C. de ſacroſanct eccl vbi dicit, quod antiquiſſima dominia, &
iura patronatus probantur per famam vt in l. proprietatis. C.
22 de probat vbi dicit, quod per † famam probantur antiqua do
minia, de quorum principiis nõ extat memoria, vt c. quid per
nouale, de verbor. ſignif & in l. ſi aliter. ff. de probat. dicit, quod
hæc maxime procedit in vniuerſalibus dominiis; puta Regũ,
Comitum, & in territoriis ciuitatum, allegat no. in l. atqui nã.
§. cum me abſente. ff. de nego geſt. quę dicit. quod per famam
probatur dominium, nam debet intelligi, quãdo fama eſt an-
tiqua. de hoc, an fama antiqua faciat plenam probationem,
dixi in dicto capit. veniens. ſupra de teſtibus. vbi adde hæc di-
23 cta Bal. Vt autem faciat † ſemiplenam probationem, requi-
ritur vt habeat originem a legitimis cõiecturis, ſeu adminicu-
lis, alias non probat ſemiplene, vt vult Bart in l de minore. §.
tormenta. ff. de quæſtio. Idem etiam Bal. hic dicit enim, quod
tex non debet intelligi de fama nuda, quæ habuit ortum de ni
hilo Idem dicit in l. proprietatis, C. de probat. Ex quo infer-
24 tur, quod ſi † ſtatutum dicat, quod ſufficit probare delictum
per famam contra magnates, ſtatutum debet intelligi non de
fama nuda, ſed de fama legitimis adminiculis inſtituta, nam
ſtatutum debet reſtringi, vt minus lædat ius commune, quam
fieri poteſt, etiam impropriando verba ſtatuti, de hoc eſt tex.
25 ſingul. in cap cum dilectus de conſuet. Item † ſtatutum debet
reſtringi, ne quis indebite lædatur. l. ij. C. de noxal l. fi. §. in com
putatione C. de iure delib. & dixi in cap. ad noſtram. 3 de iu-
reiur. ſed ſi ſtatutum intelligeretur de fama nuda, indebite læ
deret, & nimium uiolaret regulas iuris communis. Item da-
to, quod talis fama eſſet inſtituta ex huiuſmodi adminiculis,
nihilominus magnates admitterentur ad probandum contra
talem famam, & communiter datur hæc cautela, vbi ſtatutũ
dicit, quod ſola fama probat delictum cõtra magnates, quod
probent contra illam famam, nam ſtatutum debet intelligi,
26 quod † fama probet, ſcilicet niſi talis fama reprobetur, ut in
l. diuus ff. de teſtamẽ. milit. & in l ſi tutor. C. de peri. tutor. & in
l. fin ff de eden. & in l. qui accuſare. C. eod. hæc firmat Petr. de
Anchar. in repet. c canonum ſtatuta, de conſtit. pro quo, quia
ſi dicit ſtatutum, quod damnum probetur per iuramentum,
ſtatutum debet intelligi, niſi pars aduerſa probauerit ſe dam-
num non dediſſe, vt ſenſit Bald. in l contra negantes, in fi. C. ad
leg. Aquil. & dixi poſt Ioã de Imo. in cap. fin. quod met. cau. &
poſt do Abb. in cap continebatur. de deſpon. impub Secun-
do requiritur ad hoc, vt fama faciat ſemiplenam probationẽ,
ita quod cum vno teſte faciat plenam probationem, quod te-
27 ſtis † faciat ſemiplenã probationem, vt quia deponit de actu
facto in præſentia ſua, iij. q. ix. teſtes, alias etiam ſi plures teſtes
deponerent de auditu cum fama, non facerent plenam, quia te
ſtes de auditu non probant, nec plene, nec ſemiplene, tamen
28 hic habes, quod † teſtes deponentes de communi opinione, &
de credulitate cum fama, faciunt plenã probationem, & hoc
clare colligitur ex intellectu Hoſt. Et hoc ſentit do. Abb. in
capi. cum cauſam, ſupra de probat. ubi dicit, quod unus teſtis
de uiſu, & plures teſtes de credulitate faciunt plenam proba-
tionem, ſed fama ſemiplene probat, ſicut vnus teſtis, quod te
ne menti. Tertio requiritur ad hoc, vt fama cum vno teſte fa-
ciat plenam probationẽ, quod probetur per duos teſtes, quia
tunc fama facit ſemiplenam, quando orta eſt ex legitimis
29 coniecturis, & eſt probata per duos teſtes, quia † requiruntur
duo teſtes ad probandam famam, vt dicit gloſ ij. q 1. § quanto.
& in l. 3. § eiuſdem quoque principis. ff. de teſtibus. Item fama
cum aliis adminiculis facit plenam probationem, niſi admi-
30 nicula plene probentur: licet enim † indicium ſit minus, quã
ſemiplena probatio, vt dicit glo. notab. in l. cum probatio ff. de
prob. tamen debet probari per duos teſtes. Bar. in l fi. in fi ff de
quæ. & tenet gl. no. in l. fi. C. ſa. erci vbi & hoc tenet Bal. ad hoc
et vt fama probet cum aliis adminiculis requiritur, ꝙ & fama
ſit plene probata, & alia adminicula ſint plene probata, vnde
notabiliter dicit Bal. in l ſi quis argẽtariis §. 1. ff de edẽ quod ſi
unus teſtis deponit de ueritate, & ſubſtãtia cõtractus, vt quia
fuit præſens contractui, alius deponit de fama, tertius de ali-
quo indicio, ſeu adminiculo, non ſunt iungendi tales teſtes ad
plenam probationem faciẽdam, quia probatio facta per vnũ
teſtem de fama, vel de aliquo adminiculo. nõ eſt perfecta pro-
batio, quia nec fama, nec indicium eſt plene probatum. ergo
non poſſunt coniungi cum vno teſte, ex quo non eſt facta per
fecta probatio ipſius famæ, uel indicii, allegat l. 1. C. qui num.
tute. quod no. Idem ſenſit Bart in l 1. § item Cornelio. in prin.
ff. de quæſtio. & But. poſt Ioan Cald in cap. ueniens, de teſti. &
do. Abb. in cap. cum cauſam, de proba, ubi dixi, ubi hæc adde,

& quæ

31 & quæ ſtatim dicam. Item no.gl.quod † probationes diuerſi generis coniunguntur ad faciēdam plenam probationem, nam probatio per vnum teſtem de veritate contractus, ſeu actus, eſt una ſpecies probationis, probatio per famam eſt alia ſpecies, probatio adminiculorum, uel indiciorum eſt alia ſpecies probationis. Probationes ergo diuerſi generis coniunguntur ad faciendam plenam probationem, & ſic quæ non proſunt ſingula. Ratio eſt, quia tendunt ad faciendum unum totum, ſcilicet ad faciendam fidem iudici, ut dicit Bart.in d l.1.§.item Cornelio.ff.de quæſtio. & in l.admonendi, ff.de iureiur.ubi Bart.dicit, quod unus teſtis de veritate, & confeſſio facta abſente parte, faciunt plenam probatio

32 nem, quia † confeſſio facta abſente parte probat ſemiplene, vt in cap.fin de ſucceſſ.ab inteſt.& ſimiliter unus teſtis probat ſemiplene, ergo iungi debent ſimul ad faciendam plenam probationem. Sed tu aduerte, quia in ueritate in d.cap.fin de ſucceſſ.ab inteſt.confeſſio facta fuit præſente parte.& tamen nō probat plene, ut ibi dicitur, ſed cum uno teſte deponēte de ueritate probat plene, ut uidetur probare ille tex. ſed do.Abb.ibi dicit, quod confeſſio præſente parte non faciebat ibi plenam probationem, quia facta fuit incidenter. propter hoc allegat l.fin.ff.de interrog.actio.facit optime gl. 50.diſt.ex pœnitentibus. & dicit Abb.in dicto cap fin. illum

33 tex. ſingulariter not. quod † confeſſio facta præſente parte incidenter, non facit plenam probationem, & ita dicit etiā Lud.de Roma, in dicta l.admonendi. Ille tamen tex. etiam habet alios intellectus, ſed hunc tene menti. An autem confeſſio incidenter facta probet crimen, dixi in cap.1. de exceptio.& plene per do.Abb.in cap.at ſi clerici, de iudic. & in c.2.de ordi.co. Intellige tamen, quod confeſſio facta ſit abſente parte per duos teſtes, ſecus ſi per vnum tantum, quia tunc non probaret ſemiplene, quia talis probatio eſt imperfecta, & ſic cum vno teſte de veritate non probaret plene, per ſupradicta. Item aduerte, quia ſi confeſſio fieret principaliter præſente parte, & probaretur per vnum teſtem, probaret ſemiplene, & ſic cū vno teſte de veritate probaret plene, ſicut fama cum vno teſte, vel cum pluribus de credulitate, vt hic, ſecundū intellectum Hoſt.hoc tamen intellige, niſi deponeret de diuerſa ſpecie contractus, puta teſtis dicit ſe vidiſſe pecuniam numerari, alius verò dicit de confeſſione mutui facta præſente parte, nam vnus intelligitur de mutuo naturali, alius de mutuo ciuili, & ſic non poſſunt coniungi ſimul, cum non deponunt de eadem ſpecie contractus. hoc modo loquitur do.Abb.in cap.cauſam, de probat.& hoc modo intellige Bal.in auth.rogati.C.de teſtib. & in cap.licet cauſam. de probat.quia in hoc caſu loquitur. ſecus ſi reſultaret tantū vna ſpecies cōtractus, vt ecce gratia vnus teſtis deponit, quod

34 vidit rem commodari, alius vero deponit de † confeſſione facta præſente parte, tunc enim debent ſimul iungi ad faciēdam plenam probationem, quia confeſſio ſemiplene probata debet iungi cum vno teſte deponente de veritate contractus ad faciendam plenam probationem, iuxta theoricam Bart.& doct in d l.admonendi.ff.de iureiurā.vide do.Abb.in cap.cum dilectus.1.col in fi.ff.de ſucceſſ. ab inteſt. & ibi apoſtillam meam, & Archid.in cap.Lotarius in glo.31. quæſt.2. ¶ In glo. vlti dum dicit, quod ſi iſte prior, & conuentus diſtulerint conferre infra ſex men es, deuoluitur collatio ad Archiepiſcopum, quod Archiepiſcopus erat diœceſanus, alias elapſis ſex menſibus deuoluta fuiſſet collatio ad epiſcopum, & infra alios ſex menſes ad Archiepiſcopum, vt in cap.ſecundo, de conceſſio.præben. Intellige ergo glo quod iſte Archiepiſcopus volebat conferre tanquam diœceſanus propter negligentiam Prioris, & conuentus. ¶ Extra gloſ. quæro, quid ſi opponatur in curia per appellatū appellationē eſſe deſertam, quia infra decem dies non fuit appellatū, & appellans dicit ſe appellaſſe infra legitimum tempus, nec

35 ſe deſeruiſſe appellationem, an ſit danda † dilatio ad partes pro probanda ipſa appellatione.& Hoſt.& Io.And. dicunt, quod aut opponitur iſta exceptio in vim dilatoriæ ante litis conteſtatio.& tunc appellans non auditur, ſed debet probare in curia ſe appellaſſe, quia debuit venire inſtructus, facit cap.Romana.§.ſi vero.de appell in vj. Et ex hoc infertur, an

36 † appellans teneatur facere fidem aduerſario de ſua appellatione ante litis conteſtatio. & Spec.in tit. de inſtrum.edit. §.nunc dicamus, verſic.ſed pone, dicit quod non de rigore iuris, ſed ſecus de æquitate. Dñs autem Phyl.de Per.dicit, quod etiam aduerſario teneatur facere fidem de appellatione ante litis conteſtatio.per dict.cap.Romana.§.ſi verò.iuncta ibi gloſ.vbi ſumitur regula notabilis, quod iudex appellationis non debet procedere in cauſa, nec mittere inhibitoriam iudici a quo, priuſquam ſibi conſtiterit legitime ad eum fuiſſe appellatum, & ſi ante inhiberet, eſſet legitima cauſa grauaminis, & poſſet ex hoc appellari ſecundūm Archid.& Ioan. And.in dicto § ſi verò.Ergo debet fieri fides de appellatione ante litis conteſtatio.cum aliter iudex non debeat procedere. Aut iſta exceptio opponitur poſt litis conteſtatio. in uim peremptoriæ, & tunc ſecundum Hoſt.debet dari dilatio ad ipſam probandam in partibus, & imputet ſibi aduerſarius, quod non oppoſuit ante litis conteſtatio. cum ſit de ſtylo curiæ, quod pro declinatoriis. & dilatoriis probandis

37 non detur dilatio † extra curiam, ſed pro peremptoriis ſic, vt nota.Spec in titu.de dilat §.1.verſicu.ſed & ſi. hoc tamen intelligas, niſi ſtatutus ſit terminus ab homine, vel a iure, vt compareat inſtructus cum omnibus actis, & munimētis, vel niſi appellatus hoc petierit, tūc enim debet cōparere inſtructus etiam ad probandam peremptoriam, vt in c.1.de appel. in vj.& ibi per Hoſt.& in cap.1.de elect. in vj hoc tamen intellige quo ad probationem faciendam per ſcripturam, vel per inſtrumenta, & ſibi imputet cum teneretur comparere inſtructus, & ipſa inſtrumenta portare, & ita determinant Domini de Ro. deciſio.248. quæ incipit, item quando cau-

38 ſa. Talis tamen aſſignatio † termini debet intelligi quo ad inſtrumenta, & ſcripturas, quæ potuit ſecum portare, ſecus in teſtibus, quos difficile eſt ſecum ducere, nam tunc non obſtante tali aſſignatione termini, poteſt petere remiſſionem ad partes, pro teſtibus producendis, ut dicit glo.notab. in cap.cupientes.§.ſi verò. in vet.alibi.de elect. in vj. cui iunge glo eod.capit in princ.in ver. contingentibus. hoc tamen intellige, niſi teſtes eſſent examinati, & publicati, tunc enim deberent portari atteſtationes, & eſſet eadem ratio, quæ eſſet in inſtrumentis, & eadem ratione dicendum eſſet, & e cō uerſo, quod ſi productis inſtrumentis in cauſa opponeretur, ſigilla non eſſe authentica, aut conficientem inſtrumenta non eſſe notarium, quia pro eis probandis deberet dari dilatio extra curiam. & fieri remiſſio ad partes, ex quo tunc occurrit probatio fienda per teſtes, quos ſecum ducere nō potuit, & hoc firmant Domini de Rota, deciſ.cclxiij quæ incipit, item licet pro inſtrumētis, & ſequitur etiam D.Domi. in dicto c.cupientes.§.ad hæc, de elect.in vj. Aduerte tamen, quod etiam vbi non eſt danda dilatio extra curiam, ſeu locū iudicij pro inſtrumentis, vel aliis ſcripturis producendis, ſi tamen daretur dilatio aduerſario pro teſtibus producendis po

39 terit infra eandem dilationem † inſtrumenta producere, argum.cap.peruenit, de teſtib.cog.& l.petendæ, C.de tempo.in integ.reſtit.peten. & ita determinant Domini de Rota, deciſ. cclxviij.pro quo dicto facit tex.in ſimili, in ca.ſeries, de teſti. de quo vide per doct.in dicto ca.peruenit, el primo, de teſti. cogen. quæ tene menti. Et hæc ſufficiant in hoc cap. ſequitur cap.inter cætera.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio generalis in omni cauſa non valet.*
2 *Abbas eſt conueniendus coram ordinario loci, hoc eſt epiſcopo.*
3 *Monachus debet obedire potius Abbati, quam epiſcopo.*
4 *Tranſgreſſor Canonum qua pœna puniendus ſit, remittit.*
5 *Prælatus regularis poteſt pro modicis cauſis a regimine remoueri.*
6 *Abbas ex quibus cauſis poſſit remoueri abbatia.*
7 *Negligentia ſola an ſufficiat ad remouendum rectorem eccleſiæ ſecularem, ſicut ſufficit in prælato.*
8 *Appellatio hodie non valet niſi cauſa grauaminis exprimatur in appellatione.*
9 *Appellans temere de iure canonico pœna extrinſeca non punitur.*
10 *Delictum calumniæ non debet remanere impunitum etiam de iure canonico.*
11 *Temere appellans de iure ciuili varijs pœnis punitur.*
12 *Appellatio generalis, vel alternatiua, an valeat, per ſeptimas quæſtiones diſcutitur.*
13 *Appellatio ſimpliciter facta: puta appello, an valeat.*
14 *In dubijs non eſt recedendum a iure.*
15 *Ius commune in dubio cenſetur electum in agendo.*
16 *Interpretatio vt magis actus valeat, quam pereat eſt facienda.*
17 *Appellatio debet fieri gradatim etiam de iure canonico.*
18 *Neglecta quaſi videntur facta, niſi ſpecialiter notentur.*
19 *Appellatio an valeat ſi dicatur, appello ad iudicem competentem.*
20 *Appellatio poteſt fieri duobus & tribus verbis, ſecundum Bald.*
21 *Appellans debet eligere iudicem, ſi plures fuerint.*
22 *Appellatio concepta hoc modo, ſcilicet appello ad maiorem iudicem, an valeat, ſi proſequatur coram Papa.*
23 *Appellatio alternatiua, puta appello ad archiepiſcopum, vel ad Papam, an valeat.*
24 *Conſuetudo vt appellari poſſit ad Archiepiſcopum, omiſſo Epiſcopo valet.*
25 *Tempore elapſo appellationi quid addi, vel detrahi non poteſt.*
26 *Intereſſe incipit currere appellato eo tempore quo aſſignatur terminus.*
27 *Citatio ſatis certificat appellatum coram quo iudice debeat comparere.*

Tempus

28 *Tenous videtur limitatum reo ad reſpondendum actori, libello porrecto ſibi.*
29 *Declarans libellum nihil de nouo inducit.*
30 *Ratihabitio non poteſt fieri poſt terminum.*
31 *Appellatio copulatiua: puta, Appello ad Archiepiſcopum, appello ad legatum, appello ad Papam, an valeat.*
32 *Appellatio ita concepta, Appello ad Archiepiſcopum, & ad quemlibet alium iudicem competentem, an valeat.*
33 *Appellans copulatiuè, uel alternatiuè ſi elegerit iudicem appellationis, an poſſit poſtea variare.*

CAP II.

1 INter cætera. Appellatio † generalis in omni cauſa nō valet, hoc
dicit. In primo ponit̃ reprehenſio appellantis.
In ſecunda reprehēſio appellationis: ſecunda ibi,
nec huius. In tex. ibi, in clauſtro. Ioan. Andr. dicit, quod tex.
conſueuit diuerſe punctari, vno modo quod coniungatur
cum illo verbo, Sancti Apollinaris, & tunc eſt cognomē ipſius
monaſterij. alio modo, quod punctus fiat ante verbū,
in clauſtro, & tunc deſignat locum appellationis interpoſitæ.
hoc eſt dicere, quod appellatio fuit interpoſita in clau-
2 ſtro monaſterij. No. primò, quod † Abbas eſt conueniendus
coram ordinario loci, hoc eſt coram epiſcopo, concordat
cap. cum venerabilis, infra de relig. domi. & 18. q. 2. Abbates.
& ca. monaſteria cum ſimilibus. non tamen ſubiiciuntur
in tātum epiſcopo loca religioſa, & perſonæ regulares, ſicut
loca ſæcularia, & perſonæ ſeculares, de quibus dictum eſt, vt
not in cap. dilectus. & in cap. conquerente. de offic. ordin. &
per Inno in cap. 1 de ſtatu monach. vnde glo. 11. q 3. qui reſi-
3 ſtit. dixit, quod † monachus potius debet obedire Abbati,
quam epiſcopo, de quo in cap. cum ab eccleſiarum, de offic.
ordin. & in cap. quanto, eod tit. Secundo no. quod ex qualibet
contrauentione canonis debet prælatus regularis remoueri,
vel deponi. nam iſte Abbas temere, & ſic cōtra iura appellauit,
nec tamen fuit remotus ab Abbatia, nec punitus
tanquam pro mortali peccato. Qualiter autem ſit punien-
4 dus † tranſgreſſor Canonum, vide glo. xix. diſt. nulli fas. & in
cap. generali, in verſic. inhibemus, de elect. in vj. & vide omnino
do Abb in cap. nam concupiſcentiam, de conſtit. vbi tangit
poſt ſanct. Thom. an tranſgreſſor canonis, vel ſtatuti peccet
mortaliter. Et ex prædictis infert dom. Abb. quod licet
5 prælatus † regularis poſſit pro modicis cauſis a regimine remoueri,
vt in cap. qualiter & quando. 2. in fi. de accuſ. & in c.
per tuas. ſimiliter in fi. de ſimo. non tamen ſufficit quælibet
cauſa leuis, vt hic. Tu autem dic, quod nec etiam prælatus
regularis poteſt remoueri, niſi pro manifeſta, & rationabili
cauſa, puta ſi incontinenter vixerit, vel fuit dilapidator, vel
quid ſimile commiſerit, vel pro neceſſitate maioris officij
fuerit transferendus, de quo vide tex. not. in c. 2. in fi. de ſtatu
monac. Dic ergo, quod licet poſſit remoueri ex facilioribus
cauſis, non tamen ſine manifeſta, & rationabili cauſa debet
remoueri, & vide bo tex. 18. q. ij. ſi quis Abbas. qui ponit mul-
6 tas cauſas, ex quibus † Abbas poteſt remoueri ab Abbatia,
& inter cæteras ponit, quando eſt negligens vel remiſſus circa
monachos, vel in cura monaſterij, & ſic ſola negligentia
7 † eſt cauſa ſufficiens, propter quam prælatus poteſt remoueri.
Vtrum autem ſit ſufficiens ad remouendum rectorem eccleſiæ
ſæcularis, vide bo gloſ. in cap. ea, quæ, de offic. Archid.
Tertio nota, quod licet ſecundùm antiqua tempora valeret
appellatio, non expreſſa cauſa grauaminis, vt not inf. eo.
vt debitus. tamen vbi appellatio erat manifeſte friuola, non
valebat, nec deuoluebat cauſam ad ſuperiorem, & hoc operabatur
olim iſta decretalis ante diſpoſitionem cap vt debi-
8 tus, infra eod hodie vero non tenet † appellatio niſi exprimatur
cauſa grauaminis in ipſa appellatione, vt in dicto ca.
vt debitus, & in clem. appellanti, eo ti. Vltimo nota, quod te-
9 mere † appellans de iure canonico nō punitur pęna extrinſeca,
& pro hoc videtur optimus tex. in capit. 1. § adiicientes,
& § quomodo deſecerit, de elect. in vj. vbi ponitur caſus ſpecialis,
in quo appellans ſuſpenditur per triennium a beneficiis
ſuis. ergo in contrarium eſt ius commune. Et in hoc do.
Abb. hic multum inſtat, ſed concluſio eius eſt, quod de iure
canonico non habeat locum pęna legalis, tamen ſi iudici
viſum fuerit vltra condemnationem expenſarum poterit appellantem
punire pęna arbitraria, argu. opt. in cap. frequens,
de reſtit ſpoliat. in vj. & infra eod cum parati, ſecundum vnū
10 intellectum. non enim † delictum calumniæ debet remanere
impunitum. etiam de iure canonico, vt infra de calū. per
totum. & de pęn. calumniam. De iure autem ciuili temere
11 † appellans punitur pęna extrinſeca, nam aliquando perdit
litem, & punitur pęna infamiæ, vt in l. a proconſulibus. C. de
appell. aliquando punitur quinquaginta libris argenti, vt in
l. ab executione, & in l. quiſquis. C. quorum appell. non recip.
Circa quod non multum inſto, quia iſtę pęnæ de conſuetudine
non exiguntur, ſed temere, vel calumnioſe appellantes
conſueuerunt condemnari in expenſis tantum. ¶ In gl. j.
in princ. dic vt hodie habetur in d. cap vt debitus, infra eod.
& in cap. 1. eod tit. in 6. & in clem. appellanti, eod. titu. vbi patet,
quod cauſa grauaminis debet eſſe nominatim expreſſa,
nec appellatio poteſt iuſtificari ex alia cauſa, quam expreſſa.
¶ In eadem glo ibi, argum contra, infra eod. conſuluit. dic, ꝙ
hic reprobatur generalis appellatio non habito reſpectu ad
aliquam certam cauſam, ſed ibi a contrario ſenſu probatur,
quod valet appellatio generalis reſpectu certæ cauſæ: ſed an
hodie valeat, dicetur in dicto cap. conſuluit. Extra glo. quia
12 do. Abb. hic examinat, an valeat † appellatio generalis, vel
alternatiua, latius & clarius examinando quæro de ſeptem.
Primo, an valeat appellatio ſimpliciter facta, puta ſi appellans
dicat ſimpliciter, appello. Secundo, an valeat appellatio,
ſi appellans dicat, appello ad iudicem competentem.
Tertio, an ualeat appellatio, ſi dicat, appello ad maiorem iudicem.
Quarto, an valeat appellatio alternatiua, puta appello
ad epiſcopum, vel ad Papam. Quinto, an valeat appellatio
copulatiua ad plures iudices, puta appello ad Archiepiſcopum,
appello ad Legatum, appello ad Papam. Sexto,
an valeat talis appellatio, appello ad Papam, & quemlibet
alium iudicem competētem, vel appello ad Archiepiſcopū,
& ad quemlibet iudicem competentem. Septimo, an ſi appellans
generaliter, vel copulatiue, vel alternatiue elegerit infra
decem dies, iudicem ad quem poſſit poſtea variare. Quo
13 † ad primum videtur tex. in l. 1. in fi cum l. ſeq ff. eo. in ſi. quod
ſufficit dicere, appello, & hoc plane procedit de iure ciuili,
ſecundum quod non poteſt appellari omiſſo medio, etiam
ad principem, vt l. Imperatores. ff. eod. ſed de iure canonico
eſt dubium, quia ad Papam poteſt appellari omiſſo medio,
vt 2. q. 6 ad Romanam, & infra eo ſi duobus. & quod iſta appellatio
non valeat, tenuit Io. And. in addit. Spec in tit. de appella.
§. nunc tractemus, ver ſed quid ſi quis dixit ſimpliciter,
appello, & ver quid ſi appellans. dicit tamen, quod ſi infra decem
dies appellationis interponendæ declaret, ad quem iudicē
appellauerit, ſtandum eſt appellationi. Item ſi appellās
haberet probabile dubium, ad quem deberet appellare, puta
ſi appellaretur a ſubdelegato, & neſciretur, an delegatus
ſubdelegaſſet in totū vices ſuas, an vero in parte, iuxta no. in
c. ſuper quæſtionum. §. ſi vero duo, ſupra de offic. delega. nec
per iudicem, vel aduerſarium de hoc certificaretur: tunc
enim propter probabile dubium valeret appellatio ſimpliciter
facta, pro hoc facit quod not. glo. in c. ſi is, cui. de offic. de
leg. in vj. & videtur ſentire Io. Andr. in reg. in alternatiuis, &
in tit. de appell. § nunc tractemus. ver. ſed pone, aliquis. in addit.
Spec. Et iſtam partem, ſcilicet quod non valeat appellatio,
etiam ſequitur hic do. Abb. & in c. ut debitus, infra eo. &
do. Phyl. de Peru. ſupra eod. dilecti filii prior, in xvj. q. Sed Speculum
in dicto §. nunc tractemus, ver. ſed quid ſi quis dixerit ſimpliciter,
appello, indiſtinctè tenet, quod ualet talis appellatio,
& quod intelligitur appellaſſe ad proximum ſuperiorē,
14 quia † in dubiis non eſt recedendum a iure, vt ff. de re iudi in
obſcuris. De natura enim appellationis eſt, vt fiat gradatim.
dicit tamen, quod quidam dicunt, talem appellationem nō
valere, & opin. Specu. ſcilicet quod talis appellatio valeat, ſequitur
Archi. ii. quæſt. vj anteriorum vbi dicit, quod ille, qui
appellat nullo iudice expreſſo, in dubio intelligitur appellaſſe
ad immediatum ſuperiorem, ideo valet talis appellatio.
Iſtam opinionem etiam videtur ſequi Ioā. And infra eod. vt
debitus. & ſic Ioan. And fuit ſibi contrarius. Iſtam opi. etiam
firmat hic Bal. dum dicit, quod appellatio poteſt fieri vnico
verbo, puta ſi grauatus dicat, appello. Idem dicit in l. apertiſſimi.
C. de iudic. vbi dicit, quod ſufficit ſimpliciter dicere, appello,
& quod intelligitur gradatim appellatum cum iſta ēt
opin. reſidet Ioā. de Imo. poſt multa in l. 1. §. ſi quis. ff. eodem.
vbi Bart. videtur etiam hoc tenere. nam Io. de Imo. ibi in vltima
col. dicit, quod etiam de iure canonico valet talis appellatio,
dato quod alia declaratio non fiat infra tempus datū
ad appellādum, quia in dubio debet cenſeri eſſe appellatum
ſecundum formam iuris, & ſic ad proximum ſuperiorem:
proquo allegat, quia vbi quis poteſt vti iure ſpeciali, & iure
communi, nō videtur in dubio elegiſſe viam ſpecialis, ſed
15 iuris † communis, vt no. in l quamquam. C de teſta. milit. &
in l. precibus. C. de impub. & aliis ſubſtit. & quia in dubio de-
16 bet fieri † interpretatio, vt actus magis valeat quam pereat,
vt in cap. Abbate, de verb. ſignifi. & in l. quotiens. ff. de rebus
dub. & iſta opinio communiter tenetur, quam etiam ſequutus
ſuit Tan. & Bart. Brix in quæſt. vener. lij. vt refert Io. And.
in d § nunc tractemus. verſ. ſed quid ſi quis ſimpliciter dixerit,

xit, appello.& iſtam opin. firmauit etiam glo licet per docto.
non allegetur, in cap. cum in eccleſia in 3. glo. & in cap. cum
cauſam, in glo. fina. infra eod quæ dicit. quod ſufficit ſimpli-
citer dicere, appello ab iniuſta ſententia & pro iſta opinio-
17 ne ego allego, quia de iure communi etiam canonico † ap-
pellatio debet fieri gradatim, vt in c. omnis oppreſſus. ij.q.vj.
& quãdo appellatur ad Papam, appellatio interponitur de
iure ſpeciali tanquam ad matrem, & caput omnium eccle-
ſiarum, vt in cap. ſi quis veſtrum. & in cap. ad Romanam, &
in multis capitulis ead q. vnde quando appellatio interponi
tur ſimpliciter, non intelligitur appellatum ad Papam, quia
ea quæ naturaliter fiunt, niſi ſpecialiter notentur, videntur
18 quaſi † neglecta. l. item apud Labeonem. §. hoc edictum ff.
de iniur. Præterea ius ciuile intelligitur approbatum per ius
canonicum, niſi appareat expreſſe ius canonicum diſpone-
re contrarium, ſed de iure ciuili talis appellatio valet, & in-
telligitur interpoſita ad proximum ſuperiorem, ergo idem
dictum eſt de iure canonico. ex quo ius canonicum non ſta-
tuit contrarium. Nec obſtat ij.q.vj. §. forma. vbi videtur pro
bari, quod iudex appellationis debet eſſe certus, quia ſatis eſt
certus, ex quo appellatio intelligitur interpoſita ad proximũ
ſuperiorem, & hoc puto procedere etiam in appellatione ab
interloquutoria, dummodo exprimatur cauſa rationabilis
in ipſa appellatione, puta appello a tali interloquutoria, qa
me grauaſtis, &c. & iſtud eſt de mente Docto. quia loquun-
tur indiſtincte in qualibet appellatione, puto tamẽ cautum
eſſe ad omne dubium tollendum, quod declaratio fiat infra
decem dies, qui dantur ad appellandum, & quod intime-
tur parti, iuxta theoricam, quam ponit gl. in c. ſi is cui. de of-
fic. deleg. in vj. Et hæc ſufficiant in 1.q.

19 Venio ad ſecundam, ſcilicet an valeat † appellatio, ſi dica
tur, appello ad iudicem competentem? & iſta quęſtio vide-
tur eadem cum præcedenti, & in eiſdem rationibus funda-
ta, tamen pro meliori declaratione allego tex. in l. qui Ro-
mæ. §. Seia. ff. de verb oblig. & glo. hoc tenet in terminis in c.
cum proponas. in glo. fi. C. de bon. aucto. iudic poſſ. & illam
glo. ſequitur Bar. in l. j. ſi quis. ff. e. tenet talem appellationem
valere, & quod intelligatur interpoſita ad proximum ſupe-
riorem, & illam glo. ſequitur etiam ibi Bal. in fi. & etiam An
gel. & Salice. ibi dicentes, quod iudex debet etiam dare apo
ſtolos eodem modo, ſcilicet ad iudicem competentẽ, quod
dicit Salic. eſſe bene notandum. Iſtam opinionem ſequitur
20 etiam hic Bal. dum dicit, quod poteſt fieri † appellatio duo-
bus verbis, puta appello ad iudicem, vel tribus, puta ap-
pello ad iudicem competentem, & ſi ſunt plures iudices ap-
pellationis, electio eſt appellantis, coram quo proſequatur,
21 quia † appellans habet eligere iudicem, & non appellatus,
allegat Inno. infra eo ſi duobus. In dubio autem dicit, quod
intelligitur appellatum ad immediatum ſuperiorem, quia
hoc eſt magis iuridicum, & magis ęquum. Iſtam etiam opi-
nionem, ſcilicet quod appellatio valeat, & quod intelligatur
appellatum ad proximum ſuperiorem, firmat etiam Bald. in
l. apertiſſimi, circa medium. C. de iudic. & iſtam etiam opin.
Io. de Imo. in l. 1. § ſi quis, in vij. col. ff. eod. & dicit eam de iu-
re canonico poſſe ſubſtineri, cum debeat intelligi appella-
tum ad proximum ſuperiorem, ad quem de iure communi
debet appellari, & allegat rationes, quas allegaui in præce-
denti quæſt. vnde iſta quæſtio in effectu eſt eadem cum præ-
cedenti. ſed do. Abb. hic. & in cap. vt debitus, infra eod dicit
hanc appellationem non valere, niſi appellans declaret iu-
dicem infra decem dies. Tu autem dic, vt iſta appellatio va-
leat, vt dixi in præcedenti quęſtione, a qua non differt niſi in
verbis, non autem in effectu.

Venio nunc ad tertiam quæſtionem, ſcilicet an valeat ap
22 pellatio, † ſi dicatur, Appello ad maiorem iudicem, an talis
poſſit proſequi appellationem coram Papa? & Ang in d l. 1.
§. ſi quis. ff. eodem, refert Spe. in dicto §. nunc tractemus. ver.
quid ſi appellans ab epiſcopo. qui dicit, quod ſic, ſecundum
eum, & ita reſidet ibi Ang. ſed Specu. ibi videtur velle, quod
intelligitur appellatum ad proximum ſuperiorem, & quod
videatur electa via iuris communis potius, quam iuris ſpe-
cialis, & iſtam opinionem ego ſequor per ea, quæ dixi in
prima quæſtione, & iſtæ tres quæſtiones in effectu ſunt vna
quæſtio.

Venio nunc ad quartam quæſtionem, ſcilicet an valeat
23 † appellatio alternatiua, puta appello ad Archiepiſcopum,
vel ad Papam? & iſta proprie eſt quæſtio, quam format glo.
in cap. ſi is cui, de offic. deleg. in vj. & in hac quæſtione tres
ſunt caſus indubitabiles. primus, quando ſubeſt probabile
dubium. Secundus, quando appellans declararet infra decẽ
dies, quem intelligeret eſſe iudicẽ appellationis, & iſtos duos
caſus ponit gloſ. præallega. Tertius caſus eſt, quando alter
tantum ex iudicibus eſſet iudex competens, puta ſi appella-
retur de Archidiacono ad Epiſcopum, vel Archiepiſcopũ,
quia tunc intelligeretur appellatum ad Epiſcopum, ex quo
ad inferiorem a Papa non poteſt appellari, niſi gradatim, in-
24 fra eod dilecti filii prior. niſi eſſet † conſuetudo, quod poſſet
appellari ad Archiepiſcopum omiſſo epiſcopo, nam talis cõ
ſuetudo valet, vt in cap. Romana §. 1. eod. tit in vj. tunc enim
dicendum eſſet, vt ſtatim dicam. Vnde dubium reſidet, quan
do vterque eſt iudex competens, nec declarat infra decem
dies, nec ſubeſt probabile dubium, & in hoc glo. in dicto ca.
ſi is cui. tenet quod talis appellatio non valeat tanquam in-
certa. Ideo firmat Ioan. And. in regula, in alternatiuis, in mer
cur. & iſtam opinionem ſequitur hic do. Abb. & etiam Bal.
hic, in fi. dicit enim quod talis appellatio non valet, nec de-
fert iuriſdictionem iudici ad quem, & quod nõ poteſt decla-
rare corã quo iudice velint proſequi appellationem elapſis
25 quinque † diebus, quia tempora nõ ſuffragantur, nec poteſt
aliquid addi, vel detrahi, vt in l. accuſaturus. ff. de adulte & in
l. fi. ff. rem ratam haberi. Iſtam opinionem etiam hic firmat
domi Abb. licet Domini de Rota, deciſio. ccxc. dicant talem
appellationem valere, etiam ſi non fiat electio iudicis, in-
fra decem dies, quia cum appellans appellationem proſequi
tur, eo ipſo iudicem eligit, & per citationem ſubſecutam cer
tificat aduerſarium de iudice, arg. in cap præterea. de dila. &
in clem. cauſam, de elec. & in clem ij. vt li. pend. & dicunt Io.
de Ligna hoc renuiſſe. ſed do. Abb ſequitur opin. Ioan. And.
nec ei placet opi. Dominorum de Ro. D. autem Dominicus
in dicto ca. ſi is cui. reducit opinionem ad concordiam, hoc
modo, quod aut appellatio eſt recepta a iudice, vel a parte
approbata, & iudex aſſignauit terminum appellationi proſe
quendæ, & tunc procedit opin. Io. And. quia cum aſſignatio
talis termini habet vim peremptorij in tãtum, quod poteſt
procedi contra abſentem, ac ſi peremptoriè fuiſſet citatus,
vt infra eodem, ſæpe. intereſt appellati ſcire coram quo iu-
dice debeat comparere, & hoc modo concludunt rationes
Ioan. And. ſubdit tamen, quod ſufficit, quod appellans decla
ret iudicem, ad quem eo tempore, quo aſſignatur terminus
a iudice a quo ad proſequendam appellationem, quia tunc
26 incipit intereſſe † appellati, cum ex tunc incipiat ſibi currere
terminus, vt in d. ca. ſæpe. aut appellatio non eſt approbata,
nec terminus eſt ſtatutus a iudice ad proſequendam appella
tionem, & tunc procedit opin. Dominorum de Ro. quia ſa-
27 tis erit certus appellatus, quando † citabitur, coram quo iu-
dice debeat comparere, & iſtam opinionem videtur ſequi
Bal in l. appellatione. C. de appellat. & Ang. in l. cum propo-
nas. C. de bo auct. iudic poſſ. qui dicunt, quod talis appellatio
valet, & quod iudex ſimpliciter dabit apoſtolos, & quod de-
claratio poterit fieri poſtea ex interuallo, allegat l. hæredes
palam. §. ſed ſi notam. ff. de teſtam. vbi habetur, quod declara
tio poteſt fieri poſt terminum, & ibi hoc notat Bal ſed Ioan.
And. in dicto §. nunc tractemus. ver. quid ſi appellans. dicit, ꝙ
hoc procedit, quando tempus non eſt limitatũ. Secus, quan
do eſt tempus limitatum, vt eſt tempus decem dierum, quod
datur ad appellandum. pro hoc facit, quod not. glo. in cap vt
circa. in ver. adhærentes, & in c. quam ſit. in ver. petere de ele
ctio. lib. vj. & multa circa hoc poſſent adduci, ſed vide Ioã. de
Imo. qui nititur concordare opin. in d l. j. § ſi quis. ff. eo quæ
concordia mihi non placet. Sed puto concordiam D. Do eſ
ſe veram, & ſic poteſt etiam intelligi Bal & Ang nec eſt ve-
rum, quod vbi tempus eſt limitatũ, quod non poſſit fieri de-
claratio poſt terminum, nam vbi eſt porrectus libellus per
28 actorem, † tempus eſt limitatum reo ad reſpondendum li-
bello actoris, ut in auth. offeratur. C. de lit. conteſt. tranſum-
ptiue 3. q. 3. offeratur. & tamen reus poſtquam porrexit libel
lum reſpõſiuum libello actoris, poteſt declarare ſuum libel
lum vſque ad ſententiam, vt dicit glo. in l. 1 §. ſi quis argentũ.
ff. depoſi. & not. Bart. in l inter ſtipulantem §. 1. ff. de verbor.
29 oblig. ratio eſt, quia ille qui † declarat, nihil facit de nouo, vt
in dicta l. hæredes palam §. ſed ſi notam ff. de teſtam vnde po
terit fieri talis declaratio tempore quo intereſt aduerſarij.
Nec obſtant glo. præalle. ſupra in dicto cap ut circa. & in d.
30 cap. quam ſit. de elect lib. vj. quia dicunt, quod † ratihabitio
non poteſt fieri poſt terminum, & ratio eſt. quia ille, qui ra-
tum habet, aliquid facit. Sed ille, qui declarat, nihil facit,
vt dixi. & iſta opinio eſt probabilis, licet in hoc articulo ſint
multæ opin. Et ex hoc ſum expeditus de quarta quæſtione.

31 Venio ad quintam, ſcilicet an valeat † appellatio copula-
tiua ad plures iudices, puta appello ad Archiepiſcopum, ap-
pello ad Legatum, appello ad Papam, an valeat talis appel-
latio, & Spec in d. §. nunc tractemus, ver. ſed pone aliquis. di-
cit quod obtinuit, talem appellationem valere, & quod Pa-
pa, ad quẽ poteſt appellari omnibus omiſſis, debeat de hac
appellatione cognoſcere. dicit tamen, quod quidam dicũt,
talem appellationem non valere, & iſtam vltimam opinio-
nem

nem tenuit Ioan And. ibi in addit. niſi infra tempus decem dierum elegerit alterũ ex ipſis, vel niſi probabilem cauſam habuerit ſic appellandi, allegat not. per glo. in dicto cap. ſi is cui, & ea quæ dixi in regula, in alternatiuis. & iſtam opin. ſequitur etiam Ang. in l. j. §. ſi quis. ff. eo. & Io. de Imo. ibi in iiij. col. & dicunt hoc verum de iure canonico, ſecus de iure ciuili, quia valeret talis appellatio, & intelligeretur appellatum ad ſolum iudicem competentem, cum de iure ciuili non poſſit appellari omiſſo medio. Tu autem dic, quod iſta quæſtio dependet a præcedenti, quia in effectu eſt eadem quæſtio.

32 Venio ad ſextam, ſcilicet an valeat † appellatio dicendo, appello ad Archiepiſcopum, & ad quemlibet alium iudicẽ competentem? Et in hac quæſtione Bal. in l. cum proponas. in fi. C. de bon. auct. iudic poſſ. dicit, quod ſic, & dicit, quod iſta clauſula eſt vtilis, quãdo quis propter aliquam incertitudinem iuris, vel facti neſcit, ad quem ſit appellandum. Item dicit, quod eſt vtilis in appellatione alternatiua, quod addantur illa, vel ad iudicem competentem, quia tunc procedit talis appellatio, idem ſequitur ibi Salic. & iſta practica vtuntur communiter aduocati, & procuratores. Idem ſequitur Ioã. de Imola in l. 1. §. ſi quis ff eodem, vbi dicit, quod ſi in appellatione alternatiua apponitur illa clauſula, vel ad quẽlibet iudicem competentem, valet appellatio, & quod in dubio videatur elegiſſe viam iuris communis potius, quam iuris ſpecialis, & quod videatur elegiſſe viã, per quam appellatio melius poſſit ſuſtentari, vt in l. 3. ff. de teſtam. mili. Et ſic vt potius valeat appellatio, quam pereat. l. quotiens ff. de reb dub. & in cap. Abbate, de verb ſignific. Sed do. Abb. hic, & in cap. vt debitus, infra eod. ſentit, quod ſta appellatio non valet. Idem ſequitur do. Phylipp de Peru in c. dilecti filij prior, infra eod. ad fi. & per hoc dicit, quod illa clauſula, & ad quemlibet alium iudicem competentem, non eſt inferenda de iure canonico, quia videtur inducere incertitudinem, & attribuere actum pluribus, allegat not. in l. hoc articulo, ff. de hæred inſtit. & in cap. ſi duo. de procur. lib vj. & per Ancha. ij. quæſt. vj. §. poſt datam Ego autem puto idem eſſe dicendum, ſicut dixi in appellatione alternatiua, ſup. in quarta quæſt. quia iſta includit plures iudices, ſicut appellatio alternatiua.

33 Venio nunc ad ſeptimam quæſtionem, ſcilicet an ſi † appellans copulatiue, vel alternatiue elegerit iudicem appellationis, poſſit poſtea variare? & Ioan. And. in dicto §. nunc tractemus, verſ. quid ſi dicat, appello, tenet quod non, quia vno electo videtur ad illum ſolum appellatum, de quo dicam in cap. ſua nobis, inf. eo. Et hæc ſufficiant in iſto capitulo. Sequitur cap. ad noſtram.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non datur a correctionę legitima, niſi modus excedatur.*
2 *Appellatio permittitur etiam religioſis, quando indebite grauantur.*
3 *Ordo iudiciarius non eſt ſeruandus vſquequaque circa perſonas regulares.*
4 *Teſtes, quandoque non integri admittuntur contra religioſos.*
5 *Monachus grauiſſime tortus ex cauſa leui, poteſt ſine licentia exire de monaſterio.*
6 *Monachus comparatur ſeruo, ſecundùm Innoc.*
7 *Apoſtatam facit animus, non fuga*
8 *Deus interrogat cor, non manum.*
9 *Fugitiuus dicitur qui habet animum fugiendi, licet nondum fugerit, ſecundùm Bal.*
10 *Monachus dicitur ſubditus Abbati.*
11 *Appellatione ſubditorum, veniunt ſubditi ratione domicilij propriè.*
12 *Appellatione diœceſis, veniunt qui domicilium habent propriè, non alij.*
13 *Prælati non debent tractare clericos vt ſubditos, nec in eos dominari, ſecundum Abba.*
14 *Subditi non debent appellari filij a prælatis, ſed ſocij.*
15 *Subditi debent honorare prælatos vt dominos.*
16 *Effectum res debet operari, ad quem introducta eſt.*
17 *Appellatio non datur a pęna iuris.*
18 *Appellari poteſt a ſtatuto iniquo ad illum, qui poteſt ſtatutum corrigere.*
19 *Pęna legis habet clauſulam derogatoriam, ſcilicet non obſtante alia lege, conſuetudine, vel ſtatuto contra ipſam facto.*
20 *Religioſi nedum tenentur ſeruare ea quę continentur in regula, ſed etiam quæ continentur in conſtitutionibus.*
21 *Differentia inter conſtitutionem & regulam, ſecundum Abb.*
22 *Fratres prædicatores ex regula non ſunt mendicantes, ſed ex conſtitutione.*
23 *Monachi an poſſint eſſe Abbatis tenentis duos, vel tres monachos, & non ſeruantis regulam.*
24 *Papa non poteſt in voto diſpenſare ſine cauſa.*
25 *Papa non poteſt dare licentiam alicui non obſeruandi regulam, quam profeſſus eſt.*
26 *Conſtitutiones ordinis ſunt ſeruandæ tanquam regula, ſecundum Bal.*
27 *Conſtitutiones regulæ an ſint de præcepto.*
28 *Copula, &, ponitur inter diuerſa.*
29 *Differentia inter corrigere, & caſtigare.*
30 *Correctio monachorum ſpectat ad ſolum Abbatem.*
31 *Abbas maiorem habet poteſtatem in monachos, quam epiſcopus in clericos.*
32 *Inquiſitio an ſit formanda contra monachum accuſatum ex delicto.*
33 *Vita ſeuerior an indici poſſit poſt ingreſſum religionis monachis, ſeu religioſis.*
34 *Clerici ſeculares inuiti ad arctiorem vitam induci non poſſunt, bene futuris clericis indici arctior vita poteſt.*
35 *Appellare ab interlocutoria non poſſunt, nec ſeculares, nec regulares, niſi exprimant cauſam grauaminis.*
36 *Clerici ſeculares non tenentur in appellatione a diffinitiua exprimere cauſam appellationis.*
37 *Clericus regularis appellans tenetur in cauſa correctionis exprimere, & facere mentionem in petitione de cauſa condemnationis.*
38 *Impetratio literarum debet continere cauſam condemnationis.*
39 *Præſcriptio non currit contra correctionem.*
40 *Correctio exceſſuum poteſt fieri non ſolum in iudicio, ſed etiam in domo.*

CAP. III.

AD noſtram. A correctione non appellatur, vel ſic ſecundũ do. Abb.
1 inſpecta mente a † correctione legitima non appellatur, niſi modus excedatur. Diuiditur in duas
partes. In prima ponit cauſam mandati. In ſecunda mandatum. ſecunda ibi, mandamus. In text ibi, exorbitanti. i. quaſi per cæcitatem mentis deuianti. Ho. item ibi ad remedium appellationis conuolauerit. ſupple ne corrigatur exceſſibus ab eo commiſſis. Item ibi, regula prædicta, ſcilicet in parte deciſa. Item ibi, & inſtitutionem ordinis. præter enim regulas habent conſtitutiones, ad quas tenentur, de ſtatu monac. recolentes. Item ibi, caſtiges, loquitur cuidam Abbati. No. pri
2 mo ex tex. a contrario ſenſu, quod † appellatio permittitur
etiam religioſis, quando indebite grauantur per ſuperiorem,
& hoc clarius probatur infra eod. repræhenſibili, ad fi. Et ex
hoc declara tex. in cap. qualiter & quando, in fi. q. de accuſat.
3 vbi dicitur, quod † ordo iudiciarius non eſt ſeruandus circa
perſonas regulares; quia poſſunt facilius, & liberius amoueri
a ſuis adminiſtrationibus. nam ille tex debet intelligi, quod
nõ eſt ſeruandus vſquequaq; i. per omnia, hoc eſt, quo ad ea,
quæ requirunt ſolemnitatem iudicis, quia poteſt procedi de
plano, & ſine ſtrepitu iudiciorum, vt in c. olim, de accu. tamẽ
defenſiones legitimæ, & ea quæ ad inquiſitionẽ veritatis cauſa
ſunt reſeruata etiã religioſis, ſicut dicitur de cauſis, in quibus
poteſt procedi ſine ſtrepitu, & figura iudicij, vt in cle. ex
parte, de verb. ſignif. ſaluo quod contra religioſos, quando-
4 que admittuntur † teſtes non integri, vt in cap. per tuas, el ij.
de ſent. excom. & ex hoc no. quia ſæpe religioſi conqueruntur
ſuos ſuperiores non legitime proceſſiſſe cõtra eos, & petunt
proceſſus reuocari, & dicit hic Bald. vnum notabile ver-
5 bum, ſcilicet quod † monachus ex leuiſſima cauſa intolerabiliter
tortus poteſt exire de monaſterio ſine licentia Abbatis,
allegat ff. de his qui ſint ſui, vel alie. iur. l. ij §. dominorum.
vult dicere, quod ſi quemadmodum ſeruus poteſt fugere a
domino propter eius ſæuitiam, vel intolerabilẽ iniuriam, ita
6 monachus poteſt fugere de monaſterio, quia † monachus cõ
paratur ſeruo, vt dicit Innoc. in c. cum olim. ij de priuil. & vide
bonum tex. cum glo. in cle. ne in agro. § ad ampliationem.
de ſtatu monach. & dicit Bal. ſe fuiſſe interrogatum de hoc
a generali fratrum minorũ, & ſubdit quod animus, & non
7 fuga facit † apoſtatam, allegat l. quid ſit fugitiuus. §. Celſus. ff.
8 de ędil. edic. & ratio eſt, quia † Deus interrogat cor, & non
manum, xiiij. quæſt. v. ſi quid inueniſti. & quod no. glo. notab.
in cap. 1. de colluſio. Si tamen conſtaret de tali animo, poſſet
puniri tanquam apoſtata, ex quo conſtat de animo, ſcilicet
quod habet intentionem exeundi de monaſterio, & fugien-
9 di, ſicut dicitur † fugitiuus ille, qui habet animum fugiendi,
licet nondum fugerit. Vnde no. hæc duo dicta Bal quia ſunt
menti tenenda. Secundo no. ibi, quilibet ſubditorum, iun-
10 cta ſupraſcriptione, quod † monachus dicitur ſubditus Ab-
bati. Idem poteſt dici de ſæcularibus reſpectu prælatorum,
vt in cap. irrefragabili, de offic. ordina. & in cap. cum apoſtolus.
§. prohibemus. de cenſi. & vide glo. ſingularem in clem. 1.
in verſic. ſubditos, de foro competen. quæ dicit, quod appel-
11 latione † ſubditorum, proprie comprehenditur ſubditus ra-
tione domicilij, non autem proprie dicitur ille, qui deliquit,
vel contraxit in loco, & adde aliam glo. notab. in cap. ſtatutum,
in princ. quæ incipit, olim dicebamus, de reſcript. in vj.

quæ

quæ hic ſequuntur, quoniam omnia corroſa deletáque erant, vt minimè legi poſſent, viſum fuit hic apponere, quæ Eximius Decretorum Doctor Benedictus Capra ad idem caput ſcripſit, non aſpernanda quidem, ne pagina penitus alba remaneret. quod, candide Lector, æqui bonique conſule, quouſque ex altero exemplari fortè inueniendo, quantum ad præſens deeſt, futura tibi præſtiterit editio longe enim copioſius Alexander de Neuo rem pertractauit quàm ipſe Capra, vt ex ſummis ipſis colligere licet, quas nullo modo de libro tollere voluimus, vt quilibet facillime intelligeret, quantum alijs in hoc præſertim capite exponendo praecelleret.

SVMMARIVM.

1 *A correctione non appellatur.*

2 *Introducta ad vnum effectum, non debent trahi ad contrarium effectum.*

3 *Monachi dicuntur ſubditi Abbatis.*
Quod & de ſæcularibus dici poteſt, reſpectu prælatorum ſuorum, vt ibi.

4 *A pęna iuris non poteſt appellari.*

5 *Monachi compelli poſſunt non ſolum ad obſeruantiam religionis, ſeu regulæ, ſed etiam ad obſeruantiam conſtitutionis ipſius ordinis.*

6 *Obſeruantiæ religionis, & obſeruantiæ ordinis differentia, & circa quæ conſiſtant, quæve concernant.*
Religioſis poſt ingreſſum religionis ſtrictior regula indici poteſt, ſecundum Nicolaum.

7 *Correctio monachorum an ad Abbatem ſolum ſpectet, cum huius nulla fiat mentio.*

8 *Abbatis auctoritas in monachos, quare maior eſt, quàm Epiſcopi in clericos.*

9 *Correctio monachorum principaliter ad Abbatem etiam excluſo Epiſcopo ſpectat.*
Vnde ipſe Abbas iuriſdictionem habet in ipſos monachos, vt patet ibi.

10 *Monachus, vel*
Clericus, an poſſit à correctione appellare.
Et quomodo in hoc differant clericus & monachus reſpectu proceſſus extraiudicialis, num. 11.

12 *Correctionis ſæcularium & regularium clericorum differentia magna olim erat, & hodie eſt.*
Reſpectu verò facultatis appellandi non eſt vlla hodie inter eos differentia.

13 *Secularis clericus hodie non appellat extra iudicium, vel in iudicio ante ſententiam.*
Niſi prætextu grauaminis, quod exprimere tenetur, vt ibi remiſſiuè tamen.
Quod in religioſis locum habet.
Solennitas maior requiritur in procedendo contra ſæculares, quàm in procedendo contra regulares.
In vtriſque tamen debet ſubeſſe grauamen.

14 *Sententia ſi notorie iure fulcita eſt, non admittitur appellatio tam in religioſis quàm in ſęcularibus.*
Secus autem vbi poſſet competere excuſatio.
Vel poſſet habere locum illud, non probatum probabo.
Cauſa appellandi ſemper exprimi debet in appellatione, puta quia iudex excedit modum literarum in impetratione ſuper cauſa appellationis, etiam poſt ſententiam non ſolum in ipſa ſententia exprimenda eſt.

15 *Conſuetudo, vel*
Præſcriptio contra correctionem non operatur, nec allegari poteſt: in alijs autem cauſis, & iuriſdictionibus, ſecus, cum in ipſis operari poſſit.

CAP. III.

1 AD noſtram. † A correctione non appellatur.
hoc dicit hæc decretalis, quæ primo
præmittit caſum mandati. ſecundo ibi,
mandamus, ponit mandatum.
In textu ibi, quia vero. Nota † quod
2 introducta ad vnum effectum non debent trahi ad contrarium effectum, ad hoc quod habetur ff. de legatis primo, in l. legata inutiliter.
In textu ibi, ſubditorum. nota ex hoc textu, iuncto
3 ſupradicto, † quod monachi dici poſſunt ſubditi abbati ipſorum, quod & dici poteſt de ſecularibus reſpectu prælatorum ſuorum, vt in capitulo, cum Apoſtolus, §. prohibemus, infra de cenſibus. & ſupra de officio ordinarij, irrefragabile.
4 In textu ibi, quod in prædicta regula. Nota † quod a pœna iuris non poteſt appellari, ad hoc infra eodem, quia nos, & quod not. ff. de verborum ſignificatione, in l. ſi qua pęna.
5 In textu ibi, & inſtitutionem. Nota † quod monachi compelli poſſunt non ſolum ad obſeruantiam religionis, ſeu regulæ, ſed etiam ad obſeruantiam conſtitutionis ordinis, ad hoc clementina prima, de priuilegijs.
6 Item † nota differentiam inter obſeruantiam religionis & ordinis. nam obſeruãtia religionis propriè conſiſtit circa id quod continetur in regula illius religionis: obſeruantia vero ordinis concernit contenta in ſtatutis & conſtitutionibus poſt regulam editis ab illis de illo ordine, ſeu per ſuperiorem habentem ad hoc poteſtatem, quod facit vt religioſis poſſit poſt ingreſſum religionis indici ſtrictior regula ſecundum Nicolaum, vt plenius hic per eum. circa quod vide nota. infra de regularibus, in capitulo, ſuper eo. & in regula, quod omnes, in ſexto.
In textu ibi, & caſtiges. Nota ex hoc textu, iuncto ſu-
7 praſcripto, † quod correctio monachorum ſpectat ad Abbatem ſolum, cum hic nulla mentio fiat, & capitu. ad hoc, quod habetur decimaoctaua quæſtione ſecunda, nullam. & per Ioannem Andręam infra de regula-
8 ribus, in capitulo, Ioannes. Ex quo infertur, † quod maior eſt in hoc auctoritas Abbatis in monachos, quàm Epiſcopi in clericos, cum Epiſcopus illos non corrigat ſine conſilio capituli ſui, decimaſexta quæſtione ſeptima, epiſcopus nullius.
9 † Item nota ex hoc textu, quod correctio monachorum ſpectat principaliter ad Abbatem etiam excluſo Epiſcopo, vnde habet ipſe Abbas iuriſdictionem in ipſos monachos, ad hoc bonus textus extra de officio ordinarij, quanto. quod ſine dubio procedit in his, quæ ſpectant ad regulam & conſtitutionem ordinis, ſed extra ipſas an poſſit cognoſcere de delicto extrinſeco, plenius notatur in dicto capitulo, quanto, & per Ioannem de Lignano in clemen. ne in agro, de ſtatu regularium.
In gloſſa prima, in fine, quod & licet regulariter ſit verum, tamen fallit interdum vbi vtimur rei ad alium vſum, vt in capitulo, quamuis, de pęnis, in ſexto. & in clementina, quia contingit, de religioſis domibus.
10 In gloſſa finali ibi, cum beatus. ſi enim fieret in forma iudicij poſſet monachus & clericus appellare ſecundum Tancredum & Vincentium, qui ex his videntur ſentire differentiam inter clericum & monachum reſpectu pro-
11 ceſſus extraiudicialis. ſed Innocentius hic dicit, † quod licet olim inter regulares, & alios poterat eſſe differentia, vt plenius hic per eum: tamen hodie non videtur differentia inter regulares & alios, vel inter correctionem, & alium proceſſum, cum ſemper liceat appellare ſi ſuperior excedat, quod idem eſt dicere ſi grauentur, licet regularibus appellare, ſupra de officij ordinarij. licet. ſaluo quam poſt ſententiam latam contra regulares, circa eorum regulam, quia tunc iudex appellationi non defert, ſecus in alijs, ſecundum ipſum qui dicebat idem eſſe in correctione regularium, & aliorum ſubiectorum. de officio ordinarij, irrefragibili, vt plenius hic per ipſum
12 Innocentium. ſed Hoſtienſis hic dicit, † quod quidquid dicat hic Innocentius, olim & hodie magna erat, & eſt differentia inter correctionem ſecularium & regularium clericorum, infra eodem, cum ſpeciali & de accuſationibus, qualiter, el ſecondo, §. finali. & de ſimonia, per tuas, §. finali. & hoc etiam voluit Guilielmus in Speculo de appellationibus, §. in quibus, verſiculo vndecimo. cum ipſo Hoſtienſe concordans ſecundum Ioannem Andręam, qui ita reſidet. ſed certe per hoc dictum non colligitur opinio ipſius Hoſtienſis. vnde dicendum eſt, quod reſpectu facultatis appellandi nulla eſt hodie
13 differentia inter regulares & ſeculares, † quia etiam ſecularis hodie non appellat extra iudicium, vel in iudicio ante ſententiam, niſi prætextu grauaminis, quod exprimere tenetur, vt in capitulo, vt debitor, infra eodem. & in capitulo primo, eodem titulo. in ſexto. quod in religioſis locum habet, vt ſupra dictum eſt. Qui tamen in hoc differunt a ſecularibus, cum facilius grauari poſſint in ordine procedendi, & in alijs ipſi regulares, quam ſęculares, cum in procedendo contra ſęculares maior

iot ſolemnitas requiratur, quàm in procedendo contra regulares, vt in iuribus ſupra per Hoſtienſem allegatis, in vtriſque tamen debet ſubeſſe grauamen ad hoc vt appellare poſſint, vt ſupra; poſt ſententiam vero diffiniti-
14 uam ſi appellare velint, idem erit dicendum. † Nam ſi ſententia eſt notorio iure fulcita, non debet admitti appellatio tam in religioſis, quàm in ſecularibus, vt in capitulo Romana, §. ſi autem poſt ſententiam, eodem titulo, in ſexto. ad hoc capitulum, cum ſit, infra eodem titulo. ſecus autem vbi poſſet competere excuſatio vel poſſet habere locum illud, non probatum probabo, ſupra de fide inſtrumentorum, cum Ioannes, C. de temporibus appellationum, l. per hanc, ſecundum dominum Nicolaum, qui tamen circa hoc concludit, quod ſiue procedatur ad correctionem extra iudicium ſiue in iudicio, ſiue appelletur ante ſententiam ſiue poſt, neceſſe eſt vt ſemper exprimatur in appellat. cauſa appellandi, puta, quia excedit modum. nam cum regulariter interdicatur appellatio a correctione, vt hic, & infra eodem, cum ſpeciali, & capitulo, reprehenſibilis. & hoc niſi in caſu ſpeciali. ſ. cum in corrigendo exceditur modus, vt dicto capitulo, licet. & dicto capitulo, de pri. die. & ſic cum ius reſiſtat tali appellationi, niſi in dicto caſu oportet, quod ille caſus exprimatur vt appareat, bene appellatum in caſu conceſſ. ſicut & obſeruatur cum appellatur ab executione, vt ſupra titulo proximo. quod ad conſultationem, in fine. vbi de hoc. Imo & non ſolum in ipſa appellatione, ſed etiam in impetratione literarum ſuper cauſa appellationis etiam poſt ſententiam exprimenda eſt non ſolum ipſa ſententia, ſed etiam cauſa condemnationis, & hoc tenuit hic Innocentius allegans ad hoc capitulum, dilectiſ filius Abbas, de præſcriptionibus. & capitulo, ſuper eo. de cohabitatione clericorum & mulierum. quæ iura licet hoc non probent, tamen hoc dictum verum eſt, cum pro hoc faciat, quia expreſſa condemnatione Papa forſan ipſas literas delegaſſet niſi vidiſſet tamen rationabilem, argumento capituli, poſtulaſti, de reſcript. ſecundum Nicolaum hic.

In eadem in fine, immo plus, quia prout dicit hic Ioan-
15 nes Andreas poſt Innocentium † in correctione, & contra eam vt videlicet non fiat præſcriptio vel conſuetudo operari non poteſt, nec allegari, ſupra de præſcriptionib. cum non liceat, & capitulo, cum ex officij. licet ſecus ſit in alijs cauſis & iuriſdictionibus, cum in ipſis ipſa conſuetudo & præſcriptio operari poſſit, & eas tollere, ſupra de præſcriptionibus, per totum. & de conſuetudine, capitulo ſecundo. & vt notatur ſupra de foro competenti, cum contingat.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ſi infra terminum à iudice ſtatutum à quo appellauit, vel à ſe ipſo appellationem non proſequitur, ſtare compellitur ſententiæ iudicis a quo appellauit.*

Appellans an poſſit terminum iuris termino breuiorem ſua appellatione ſtatuere.

Mediocritas, non prolixitas ſeruetur.

Iudex potius debet concedere longum terminum quàm breuem, ſecundum Hoſtienſem.

2 *Timpus à iure datus pro appellatione proſequenda eſt anni, & aliquando biennij.*

3 *Appellans poteſt ſibi breuiorem terminum ad proſequendam appellationem præfigere & ſibi præiudicare, de quo caſus eſt clariſſimus in hoc capitulo.*

4 *Iudex poteſt præfigere terminum appellanti ad proſequendam appellationem.*

5 *Appellatus non poteſt præfigere terminum appellanti ad proſequendam appellationem.*

Appellans ad proſequendam appellationem quare poteſt ſibi terminum præfigere, & non appellatus: quia appellatus non poteſt imponere legem aduerſario.

Par in parem non habet imperium.

6 *Reus an poſſit ſibi terminum datum à ſtatuto octo dierum ad defendendum abbreuiare.*

Reus ſi infra terminum non facit ſuam defenſionem, ei renunciare videtur.

Caſus in quibus renunciatio non valeat.

7 *Pactum ne quis ſe defendat non valet in quæſtione ſtatus, vil criminis ſecundum gloſſam.*

Quæ gloſſa loquitur in renunciatione nuda ſecundum Baldum: hic autem eſt veſtita negligentia non defendentis.

8 *Renunciatio tacite videtur fieri per receptionem termini breuioris. receptio autem expreſſa non valet.*

9 *Reus de crimine capitali poteſt renunciare ferijs & dilationibus pro liberatione, non vt citius condemnetur.*

Reus ferijs & dilationibus vel alijs beneficijs à lege ſeu ſtatuto inductis renunciare non poteſt.

Aſſeſſores facientes reum renuntiare termino, & defenſionibus ſuis reprehenduntur.

Iudex punire debet reum, qui diceret ſe nolle facere aliquam defenſionem ſecundum gloſſam.

Quod intellige, niſi conſtaret vel aliquis probare vellet ipſum etiam innocentem, tunc enim non eſſet puniendus.

10 *Condemnatus, repertus innocens non debet puniri, ſed ſententia non mutatur, tantum ſcribendum eſt ad Principem qui eum liberabit.*

11 *Iudex poteſt ſtatuere terminum competentem & conuenientem ſecundum diſtantiam viarum &c. appellati ſibi non præfigenti, vel minuere ſeu abbreuiare præfixum prolixum.*

12 *Terminus proſequendæ appellationis in dubio potius longus quàm breuis eſt præfigendus à iudice.*

Iudex apoſtolos appellanti dare debet, in quibus cauſam appellationis exprimat.

Iudex debet aſſignare terminum appellanti ad proſequendam appellationem ſecundum locorum diſtantiam & qualitatem perſonarum & negocij.

13 *Appellatio debet appellato abſenti intimari cum dilatione, & termino præfixo.*

Quod & in ignorante appellato locum habet.

14 *Terminus à iudice poteſt conſtitui non ſolum incontinenti quando detulit appellationi, ſed etiam ex interuallo.*

Iudex poteſt aſſignare terminum ad proſequendam appellationem poſt apoſtolorum traditionem.

Apoſtoli tradi poſſunt poſt appellationem vſque ad triginta dies per cap. 1. eod. tit. in 6.

15 *Dictio poſt, quid poſſit ſignificare.*

Et deſignat atque comprehendit actum, qui fit poſt actum etiam ex interuallo, vt in cap. cum appell.

Iudex poteſt aſſignare terminum ad proſequendam appellationem etiam ex interuallo.

16 *Terminus duplex poteſt præfigi appellanti, ſcilicet ad ſe præſentandum coram iudice ad quem, vel ad proſequendum appellationem, de quo duplici termino diſcutit, vt ibi.*

17 *Appellatio vt eſt deſerta lapſu biennij, ita etiam per lapſum termini aſſignati ab homine ad proſequendam appellationem, vel ad ſe præſentandum coram iudice.*

Termino aſſignato ab homine ad appellationem proſequendam, vel ad ſe præſentandum lapſo, ſententia remanet firma exequutionique mandari poterit.

Terminus aſsignatus ab homine ad appellationem proſequendam lapſus, vel ad ſe præſentandum coram iudice, poteſt ſtatui tam in appellatione à diffinitiua quàm interlocutoria.

Et tam à iudice ordinario, quàm à delegato: ſi tamen eſſet talis cauſa in qua iudex poteſt ex officio procedere.

18 *Mora an poſſit purgari, poſt lapſum termini proſequendæ appellationis.*

Purgatio moræ contra ſtatutum legis non admittitur.

Quod tamen diſtinguitur.

19 *Pœna legis non recipit appellationem.*

Nec moræ purgationem.

Mitius agitur cum lege quàm cum homine.

20 *Iudex non poteſt cogi ad terminum præfigendum appellanti, licet poſſit ſtatuere terminum.*

Appellans vbi non eſt ſtatutus terminus nec per iudicem, nec per appellationem habet terminum iuris, & ſic annum, & ex cauſa biennium ad proſequendam appellationem.

Terminus vbi nullus eſt præfixus, appellatio non deſeritur, niſi elapſo anno vel biennio.

21 *Terminus in proſequenda appellatione tripliciter conſtituitur, de quibus diſtinctiuè diſcutitur.*

Termini appellanti vt ſe præſentet, & ad iter arripiendum, ab homine ſtatuuntur.

Terminus ad proſequendam & finiendam appellationem a lege quandoque ſtatuitur.

22 *Terminus ſtatutus à iudice vel parte non poteſt præueniri, ſecus eſt de termino ſtatuto à lege.*

Cap. ex inſinuatione, infra eodem, de termino dato à lege intelligitur ſecundum Ioannem.

23 *Iudex à quo non poteſt imponere legem iudici ad quem, ad appellationem diffiniendam.*

24 *Iudex à quo, quot modis poſſit aſſignare terminum appellanti, & dicitur ſeptem modis hic.*

25 *Iter arripere in termino dicitur qui vltima die iter arripit.*
26 *Præſentare quis propriè dicatur, qui exhibet ſe conſpectui alterius.*
27 *Iudex appellanti poteſt aſſignare terminum breuiorem ad recipiendos apoſtolos.*
28 *Terminus iuris ad recipiendos apoſtolos incipit currere, quando incipiunt currere decem dies appellationis.*
29 *Termino elapſo ſi appellans non habet copiam iudicis debet proteſtari coram teſtibus per ſe non ſtetiſſe.*
30 *Appellans, qui comparuit pro recipiendis apoſtolis, & iudex non dedit, non tenetur amplius comparere pro illis recipiendis.*
31 *Pęna appellantis, & iudicis in cauſa appellationis, quæ ſit.*
32 *Verba iudicis, aſſigno terminum decem dierum ad recipiendum apoſtolos, vel ad audiendum reſponſum, & poſtea quandocunque, an importent nouam dilationem.*
33 *Termino conſtituto, an ſufficiat appellanti iter arripere.*
34 *Appellationem proſequi non videtur, qui libellum porrigit iudici ſine partis citatione.*
35 *Libellus porrectus licet ſit de actis, non tamen dicitur de proceſſu, niſi facta citatione partis.*
36 *Proceſſus non poteſt fieri die feriata in honorem Dei.*
37 *Terminus non poteſt conſtitui ad impetrandas literas.*
38 *Præſentans, an ſufficiat quod ſe præſentet coram iudice contradictoriarum, appellatione interpoſita ad Papam.*
39 *Iudex a quo poteſt executioni ſententiam mandare, deſiſtente appellante ſe præſentare.*
40 *Iudex a quo etiam deſerta appellatione non poteſt exequi ſententiam appellante non citato.*
41 *Iudex ſtatuere terminum ad finiendam appellationem non poteſt.*
42 *Appellans ſi in termino aſſignato ſatisfecit, an petente appellato, vt proſequatur appellationem, cogi poſſit.*
43 *Libelli decreto contrarij an admittantur.*
44 *Appellatus poteſt impetrare iudicem & appellationem proſequi, appellante deferente, & petere confirmationem.*
45 *Appellans vtrum poſſit appellationem proſequi coram iudicibus ab appellato impetratis.*
46 *Terminum ad proſequendam appellationem, quæritur quis aſſignare poſſit.*
47 *Iudex ad quem, an poſſit abbreuiare terminum appellanti per iudicem a quo ad proſequendam appellationem.*
48 *Iudex qui non detulit appellationi, nunquid poſſit præfigere terminum ad proſequendam appellationem, & aſſignato termino an poſſit in cauſa procedere.*
49 *Iudex a quo non debet mittere ſententiam executioni, antequam citet appellantem.*
50 *Terminus ſi in tantum lapſus eſt, vt impoſſibile ſit proſequi appellationem infra tempus, quod reſtat, an appellatio cenſeatur deſerta.*
51 *Dictio extunc, denotat temporis extremitatem.*
52 *Pœna appoſita ab homine, ſi aliquid non fiat infra certum tempus, ſtatim committitur, cum certum ſit, non poſſe fieri, ſecus in appoſita a lege.*
53 *Dictio tunc, quid importet, ſecundum Bal.*
54 *Dictio ex nunc, prout ex tunc, quid importet.*

CAP. III.

1 PErſonas. Si † appellans infra terminum ſibi ſtatutum a iudice, a quo appel
lauit, vel a ſe ipſo appellationem non proſequitur
ſententiæ, vel iudicio illius iudicis a quo appella-
uit, ſtare cõpellitur h d ſm Io. And. & cõmuniter doc. vel ſic
ſm do. Abb. Appellãs poteſt terminũ iuris termino breuio-
rem ſua appellatione ſtatuere. Eo aũt nimis prolixum termi
nũ ſtatuere, vel nullũ, põt iudex terminũ ſtatuere competen
tem, infra quem ſi nõ ſatisfecerit, deſerta eſt appellatio, hoc
dicit, cum princ. ſeq cap. Diuiditur in duas partes, prout duo
ſunt dicta, ſecundum ibi, ſi autem. In tex. ibi, conueniãtur. ſer
uabitur ergo mediocritas, non prolixitas. dicit tamen Hoſt.
ꝙ iudex potius debet concedere longum, quam breuem ter-
2 minum. No. primo, ꝙ licet † a iure detur annus, & ex cã bien
nium ad proſequendam appellationem, vt in auth. ei qui. C.
de temp. appell. & infra c ſeq. & in c. ex ratione, & in cle. ſicut,
3 eo. tit. tamen † appellans poteſt ſibi præiudicare in præfigen
do ſibi terminum breuiorem ad proſequendam appellatio-
4 nem, vt hic eſt caſus. Similiter poteſt facere † iudex, qa appel-
lante non præfigente ſibi terminum ad proſequendã appel
lationem, poteſt iudex præfigere, vt in c. ſeq. & in c ad hæc 3.
5 inf. c. Sed nunqd † appellatus hoc eſt aduerſarius appellãtis,
poſſit talem terminum pręfigere ipſi appellanti ad proſequẽ
dam appellationem. & dic ꝙ non, quia non reperit iure cau
tum, & hoc tenet Spec. eo. ti §. qualiter. ver. hoc autem. & Io.
And. & D. Do. in c. 1. § poſt hęc. eo. ti in vj. Et hoc ſequitur hic
do. Abb. in 2. col. allegat D. de Ro. dec. cciiij dicas ergo, ꝙ ap-
pellans poteſt ſibi præfigere terminum ad proſequendã ap-
pellationem, qa poteſt ſibi legem imponere, reſtringẽdo ter
minum iuris, ſed non appellatus, quia non poteſt imponere
legem aduerſario, cũ par in parem nõ habeat imperium, vt
in c innotuit, ſupra de elect. & in l. quin etiam. ff. de arbi. Et ex
iſto tex. infert Bal. ad ſtatutum, ꝙ dat terminum octo dierũ
6 ad ſe defendendũ, nunquid † reus poſſit ſibi ipſi terminum ab
breuiare? & dicit ꝙ ſic, per iſtum tex. Et ſubdit, ꝙ ſi infra ter
minum non facit ſuam defenſionem, vr̃ ei renuntiare, arg. l.
ſi ea. C. qui accu. non poſſ. Sed contra hoc multum facit, ꝙ
no. glo. valde not. in l. pactum inter hæredem. in glo. fin. ff de
pact. quę ponit caſus, in quibus non valet renuntiatio, & in-
7 ter cetera dicit, ꝙ non valeat † pactum, ne quis ſe defendat
in quæſtione ſtatus, vel criminis, vt in l. 3. & 4. ff. de lib. cau &
in l. non tantum. ff. de appell. ſed Bald. dicit, quod illa glo. lo-
quitur in renunciatione nuda, hic autem renunciatio nõ eſt
nuda, quia eſt veſtita negligentia non defendẽtis, & vt dictũ
Bal procedat, intellige ipſum in renuntiatione tacita, quia in
8 telligitur tacite fieri renunciatio † per receptionem termini
breuioris. Secus, ſi renunciatio fieret expreſsè, quia non vale
ret. Et hoc tenet Bart. in l. cuſtodias, in fi. ff de pub. lud ubi di
9 cit, quod † reus de crimine capitali poteſt renunciare feriis,
& dilationibus ad ſui commodum, vt abſoluatur, ſed non
ad ſuum damnum, vt citius condemnaretur ad mortem. vn
de concludit, quod non poteſt renunciare feriis, & dilationi-
bus, nec aliis beneficiis inductis a lege, ſeu a ſtatutis, argum.
l non tantum. ff. de appell. & licet Bar ibi hoc pro certo non
firmet, hoc tamen firmat Ang in d. l. pactum inter hæredem.
vbi repręhendit aſſeſſores facientes reum renuntiare termi-
no, & defenſionibus ſuis. Si tamen reus diceret ſe nolle fa-
cere aliquam defenſionem, iudex deberet eum punire, hoc
tenet glo. ſingularis in l. j. ff. de furt. balne. hoc tamen intel-
ligo, niſi conſtaret, vel alius vellet probare, ipſum eſſe inno
centem, tunc enim non eſſet puniendus. Immo ſi fieret pro
10 batio, quod eſſet innocen, etiam poſtquam eſſet † condem
natus per iudicem ad mortem, ſententia non eſſet mitten-
da executioni, ſed iudex deberet ſcribere principi, & prin-
ceps debet per reſtitutionem in integrum talem abſoluere,
vel pœnam minuere, de quo vide duos tex. notabiles, ſcili-
cet in l. j. § ſi quis vltimo. ff. de quæſtionib. & in l. diui fratres,
ff. de pœn. & hæc tenebis menti. Secundo no quod ſi appel
lans nullum terminum ſibi præfixit, vel nimis prolixum, iu-
11 dex † poteſt ſibi ſtatuere terminum competentem, & conue
nientem, ſecundum diſtantiam viarum, & ſecundum quali
tatem, & naturam cauſæ, locorum, & perſonarum, & hoc
clarius probatur in cap. ſequen. In dubio autem iudex debet
12 potius aſſignare † terminum longum, quam nimis breuem.
& iſtum terminum poteſt aſſignare iudex, etiam ſi detulerit
appellationi, & de hoc eſt tex. in cap. j. § poſt hæc, eodem ti-
tu in ſexto. nam in ver. præcedenti tex dicit, quod iudex de-
bet dare apoſtolos appellanti, in quibus exprimat cauſam
appellationis, & cur appellatio non ſit admiſſa, vel ſi appel-
lationi ſit delatum ex reuerentia ſuperioris. deinde in §. poſt
hæc. dicit, quod debet aſſignare terminum appellanti ad
proſequendam appellationem, ſecundum locorum diſtan-
tiam, & qualitatem perſonarum, & negocij. Sic ergo ſen-
ſus literæ eſt, quod poſtquam dedit apoſtolos, in quibus con
tinetur, an detulerit, vel non detulerit appellationi, poteſt
aſſignare terminum ad proſeqaendam appellationem, ergo
ſiue detulerit appellationi, ſiue non, poteſt aſſignare termi-
num ad proſequendam appellationem, hoc etiam probatur
13 in clem. 1. de appel. vbi tex. dicit, quod quando † appellatio in-
terponitur abſente appellato, & ignorante, debet ei intima-
ri appellatio, & delatio iudicum, & termini præfixio, & aſſi-
gnare terminum ad proſequendam appellationem, & iſtud
firmat glo. in cap. 2. in glo. antepen. infra de matri. contracto
cont. inter. eccleſ. & Archid. & Ioan. Andr. in d. c j in d § poſt
hæc & in cap. cum appellationibus, eod. tit. in vj & Domi de
Ro. dec. ccclvj. quę incipit, item ſi appelletur. & talem termi
14 num † poteſt aſſignare non ſolum incontinenti, quando
detulit appellationi, ſed etiam ex interuallo, & hoc probat
tex. in dicto §. poſt hæc vbi tex. probat, quod iudex poteſt aſ
ſignare terminum ad proſequendam appellationem poſt
traditionem apoſtolorum. ſed apoſtoli poſſunt tradi poſt ap
pellationem vſque ad triginta dies, vt in capit. ab eo, eodem
titulo, in ſexto. Item notanda ſunt illa verba, quia dictio,
15 † poſt, poteſt deſignare, ſeu comprehendere actum, qui
fit poſt actum etiam ex interuallo, vt in capitulo, cum ap-
pellationibus, in fine, eodem titulo, in ſexto. Et iſtam con
cluſionem, ſcilicet quod iudex poteſt aſſignare terminum
ad proſequendam appellationem etiam ex interuallo, fir-
mat D. Domi. in dicto §. poſt hæc, & domi. Cardin. in dicta
clementi. prima, in xxviij. queſtione, eodem titulo, & hæc
tene menti, quia vidi iudices multoriens in hoc dubitare.

16 Tertio no. ex tex. duplicem terminum † poſſe præfigi appel-
lanti, ſcilicet ad ſe præſentandum coram iudice ad quem, vel
ad proſequẽdum appellationem. primum probatur in princ.
huius cap. in quo fit mentio in primo termino, ſcilicet ad ſe
præſentandum coram Papa, ad quem fuerat appellatum. In
ſecundo autem reſponſo, ſcilicet in ver. ſi autem, tractat de
ſecundo termino, ſcilicet ad proſequendum appellationem,
& de his & aliis terminis dicam ſuper glo. ij. Vlti o no. & te
ne menti iſtũ tex quod ſicut per lapſum anni, vel biennij de
17 ſerta eſt † appellatio, ita per lapſum termini aſſignati ab ho
mine ad proſequendum appellationem, vel ad ſe præſentan
dum coram iudice, hoc probat apertè iſte tex. & c. ſequens,
& hoc ſequitur hic Inno. & communiter doct. hoc etiam fir
mat do. Abb. & ita etiam conſuluit Fed. de Sen conſi. ſuo 37.
quod incipit, punctus talis eſt. pro quo etiam facit c. licet. de
ſent. excom in vj. & dicit Inno. & doct. quod lapſo tali termi-
no ſententia remanet firma, & poteſt mandari executioni,
nec poterit vlterius appellare, niſi modus excederent in exe
quendo, vt ſup. ti. prox. quod ad conſultationem. & talis ter-
minus poteſt ſtatui tam in appellatione a diſſinitiua, quam
interlocutoria, & tam a iudice ordinario, vt hic, quam a de-
legato, vt eſt tex. infra eod. ad aures. ſi tamen eſſet talis cauſa,
in qua iudex poteſt ex officio procedere, vt eſt cauſa benefi-
cialis. poterit ex officio ſuo inquirere, vt no. infra eod. con-
ſtitutus. Sed quærit Bald an poſt lapſum talis termini poſſit
18 † mora purgari. & in hoc multum ſe inuoluit, & in effectu
dicit, quod ſi lex ſtatuit terminum, & vltra procedit ſtatuen
do, quid poſt terminum fieri debeat, non poteſt mora pur-
gari, quia eſt terminus iuris, & de iure, & contra ſtatutum le
gis non admittitur purgatio moræ, vt in l. fi. §. 1. C. commu.
de le no. iſta verba, quæ tene menti, quod aut lex ſtatuens ter
minum vltra procedit ſtatuendo quid fieri debeat lapſo ter
mino, & tunc nõ admittitur moræ purgatio: exẽplũ in caſu
huius c. & ſeq. in quibus ſtatuitur, quod lapſo termino deſer
ta ſit appellatio, vnde non poteſt mora purgari, cum lapſo
19 termino, ſuccedit pœna † legis, contra quam ſicut non ad-
mittitur appellatio, vt in l. ſi qua pœna. ff. de verbor. ſignif. ita
non admittitur moræ purgatio, ita dicit glo. not. in c. cupien
tes. §. quid ſi per viginti. in ver. expectati, de elec. in vj. Aut lex
ſimpliciter ſtatuit terminum nõ ſtatuendo quid fieri debeat
poſt terminum, & tunc admittitur purgatio moræ. vnde quã
do lex non imponit pœnam lapſo termino, poterit mo-
ra purgari, quia ſi poteſt purgari poſt terminum hominis,
vt in l. ſi inſulam. ff. de verbor. oblig. fortius poſt terminum
legis, quia mitius agitur cum lege, quam cum homine l. Cel
ſus. ff. de arbitr. facit optime capit. potuit, infra de locato. &
hoc tene menti pro declaratione gloſ. præallega. ſed contra
tex. opponitur, quia iſta litera videtur ſuperflua, cum videa
tur idem repetere in ver. ſi autem. dictum eſt, in princip. Sol.
ſecundum doct. tres differentiæ poſſunt colligi. Prima, quia
in prima parte loquitur de termino præfixo ad ſe præſentan
dum coram iudice ad quem, in ver. vero, ſi autem, loquitur
de termino ad proſequendam appellationem. Secunda dif-
ferentia, quia in principio loquitur de termino per iudicem
abbreuiato, in ver. ſi autem, loquitur, quando appellans ſta-
tuit ſibi terminum congruentem. Tertia differentia, quia
principium loquitur in appellatione interpoſita ante ſentẽ-
tiam, in ver. vero, ſi autem, in appellatione interpoſita a ſen
20 tentia diſſinitiua. ¶ In glo. 1. in fi. dic, quod licet † iudex poſ-
ſit ſtatuere terminum ad proſequendum appellationem,
non tamen tenetur, nec poteſt ad hoc cogi, vt in dicto cap.
ad hæc, allega. per glo. infra eod. & ibi dicetur, & vbi non eſt
ſtatutus terminus, nec per iudicem, nec per appellantem, ha
bet ipſe appellans terminum iuris ad proſequendum appel-
lationem, & ſic annum, & ex cauſa biennium, vt in cap. ſeq.
& cap. ex ratione. infra eod. & in auth. ei qui, C. de temp. ap-
pel. & ante ipſum terminum iuris elapſum non eſt deſerta ap
pellatio, & hoc modo intellige iſtum tex. quia loquitur, quã
do eſt præfixus terminus ab homine; vbi autem nullus ter-
minus eſt præfixus, appellatio nõ deſeritur, niſi elapſo anno,
vel biennio, & de termino iuris videbitur infra eod. ex ratio-
ne. ¶ In glo. ij iſta gloſ. quotidie allegatur, quia eſt notanda,
& diuiditur in duas partes. In prima parte ponit triplicẽ ter-
minum, qui datur ad proſequendum appellationem. In ſecũ
da parte tractat, an talis terminus poſſit præueniri. Secunda
ibi, terminum ſtatutum a parte.

21 Venio ad primam partem, in qua glo. dicit, ꝙ quando † ter
minus ſtatuitur, vt appellans ſe præſentet coram iudice ad
quem, & de iſto loquitur iſte tex. in prin. aliquando ſtatuitur
terminus ad iter arripiendum. & de iſto loquitur infra eod.
peruenit. & ſupra tit. prox. cum cauſa. & iſti duo termini ſta-
tuũtur ab homine. Quandoque & tertio terminus ſtatuitur
a lege ad proſequendam, & finiendam appellationẽ, & talis
terminus eſt annus, vel ex cauſa biennium, vt in cap. ſequẽ.
& in auth. ei qui, C. de temp. appell. & in clem. ſicut, eod. tit. &
22 hoc vult prima pars glo. ¶ In ſecunda parte glo. dicit, † quod
terminum ſtatutum a parte, vel a iudice neutra pars, ſcilicet
nec appellans, nec appellatus poteſt præuenire in impetran-
do iudicem, vt infra eod. ſæpe. & ca. oblatæ. Terminum non
ſtatutum a lege poteſt vtraque pars præuenire, dummodo
appellans doloſè non præueniat appellatum, vt infra eod.
oblatæ. & de hoc ibi dicetur. & ſubdit glo. quod Ioannes in-
tellexit cap. ex inſinuatione, infra eod. de termino dato a le-
ge, quod glo. reprobat, quia ibi loquitur de termino dato a
iudice a quo, ad finiendam appellationem, quod non poteſt
23 fieri, quia non eſt in poteſtate † iudicis a quo, imponere le-
gem iudici ad quem, ſcilicet infra quem terminum appel-
lationem diffiniet, & hoc declarat glo. magna, infra in cap.
ſequen. & ibi dicam. vnde quia materia iſtius capituli reſidet
in eo, quod tangit gloſ. in prima parte, pro cuius declaratio-
ne, & materia huius notabilis cap. duo principaliter ſunt vi
dẽda. Primum eſt, quot modis iudex a quo poſſit terminum
aſſignare appellanti, & per quem actum dicatur eſſe ſatisfa-
ctum ipſi termino aſſignato. Secundo, an & quando iudex
a quo, vel ad quem, poſſit ipſum terminum aſſignare. Cir-
24 ca primum ſciendum eſt, quod ſeptem modis poteſt † iudex
aſſignare terminum appellanti. Et primo poteſt aſſigna-
re terminum ad iter arripiendum, vt in c. peruenit, infra eo.
& hoc caſu ſatis eſt, quod iter arripiat infra terminum, nec
tenetur aliter ſe præſentare coram iudice ad quem, de hoc
eſt tex notab. in cap. 1. §. 1. de elect. in vj. vbi hoc tenet D. Do.
25 & ſufficit vltima die termini † iter arripere, & hoc tenent
Dom. de Ro. deciſ. 155. & But. & Io. de Imo. in cap. ex inſinua
tione, infra eod. in 3 col. Secundo poteſt ſtatuere terminum
ad ſe præſentandum coram iudice ad quem, & de hoc loqui
tur iſte tex. & glo. & de iſto termino, & præcedẽ. facit etiam
mentionem glo. in clem. 1. in glo. penult. eod. tit. & tunc non
ſufficit infra terminum arripere iter, ſed neceſſariũ eſt, quod
repræſentet ſe coram iudice ad quem, quia ille propriè dici-
26 tur ſe † præſentare, qui exhibet ſe conſpectui alterius, vt di-
cit glo. in clemẽ. dudum, in ver. præſentari, de ſepul. & ſi non
poſſet tunc habere præſentiam iudicis ad quẽ, debet de hoc
facere proteſtationem in valuis Palatij ipſius iudicis, non
tamen tenetur aliter proſequi appellationem in ipſo termi-
no, quia ſatisfecit termino præſentando ſe iudici ad quem in
termino, vel proteſtando in valuis palatij, vt ſupra dixi. &
iſtam concluſionem firmat hic d. Abb. in 3. col. & D. de Ro.
in præalleg. deciſ. 155. & But in cap. ex inſinuatione, in ij. col.
infra eod. vbi ponit materiam, de qua hic. idem ſequitur ibi
27 Ioan. de Imo. Tertio modo poteſt † iudex appellãti aſſignare
terminum ad recipiendos apoſtolos, licet enim a iure detur
terminus triginta dierum ad ipſos petendos, vt in c. ab eo, &
in c. ſuper eo, eod. tit. in vj. tamen iudex poteſt aſſignare termi
num ad recipiẽdos apoſtolos, vel terminum iuris vel breuio-
rem, & de hoc eſt tex. in clem. ij. in ver. verum, ſi iudex, eod.
tit. de iure ciuili non reperitur niſi vnus textus, qui faciat mẽ
tionem de illo termino, ſ. in l. præſes. C. eod. & ibi Bal. in j col.
dicit, ꝙ talis terminus eſt arbitrarius, & quod debet aſſignari
cum congruo ſpatio, aliàs appellatio non intelligeretur eſſe
deſerta, ſecus quando terminus competens aſſignatur; tunc
enim lapſo termino, & appellante nõ comparente, eſt deſer-
ta appellatio, & idem dicit Bal. in l. fi. circa prin. C. de tempo.
appel. ſed de hoc eſt tex. apertus in d. cle. ij. ver. verum. vbi autẽ
iudex nõ aſſignaret terminum, vt dixi, habet triginta dies, &
28 talis † terminus iuris incipit currere a tempore ſententiæ, vel
ab eo tempore, quo incipiunt currere decem dies ad appell.
interponendam, de quo vide glo. 3 in cle. 2. eo. ti. & ſi iudex aſ
ſignaret certum terminum ad recipiẽdos apoſtolos, puta vt
compareat decimo die, hora duodecima ad recipiẽdos apo-
ſtolos: ſi compareret lapſa illa hora, eſſet deſerta appellatio,
vt probat d. cle. 2. eo ti. & iſtud multũ no. D. Matthæus Math.
ſuo not. 23. & circa hoc vidi aliquos iudices machinari frau-
dem contra appellantes, quia aſſignauerunt terminum ad re
cipiendum apoſtolos certa hora diei, & occultauerunt ſe, ne
appellãtes eos inuenirẽt hora illa deſignata ad hoc, vt appel
29 latio efficeretur deſerta. † Sed ego contra hac fraudem pra-
cticaui, vt appellans ante lapſum horæ proteſtationem face
ret in præſentia teſtium fide dignorum, ꝙ per ipſum non ſta
bat quo minus hora deſignata reciperet apoſtolos, ſed per
iudicem cuius copiam hr̃i non poterat, & pro hoc vide opt.
tex in c. fi. inf. eo. & vide glo. no. in d. cle. ij. in ver. vr̃ etiam. quæ
30 dicit, ꝙ ſi † appellãs poſt appellationem comparuit coram iu
dice pro recipiẽdis apoſtolis, & iudex tunc non dat ſibi apo
ſtolos, non tenetur amplius comparere coram eo pro apo-
ſtolis recipiendis. adde etiam glo. in ead. clem. in ver. infra di-
ctũ. quæ facit differentiam, an iudex aſſignet terminum ad
recipien-

recipiendum apoſtolos infra terminum iuris, an vero in termino iuris, nam in primo caſu ſatis eſt, ꝙ infra terminum iure rum petat apoſtolos in termino iuris, vel die pen. vel vltima termini iuris, tunc non ſufficit petere ante dictũ terminum, ſed debet comparere in termino aſſignato. Idem dicit illa gl. qñ aliquis eſſet citatus, vel iuſſus, vt compareat, vel aliquid agat infra certum terminum, quia ſatis eſt, ꝙ infra terminũ quantumcunque congruo tñ loco, & tpe compareat, vel illud agat, ſed qñ debeat comparere in termino, vel aliquid facere in termino, nõ poteſt terminum prævenire. Vnde illam glo. tene menti, quia etiam ad alia eſt notabilis. & de hoc vltimo vide Barr. in l quę ante Kalendas. in vlt. q. ff. de verb. obl. & adde glo. in ead. clem in ver. aut ſi quæ incipit, ſecundus caſus, quæ notabiliter dicit, ꝙ ſi iudex reſpondit ſe daturũ apoſtolos nullo termino ſtatuto, vel nihil reſpondit, qñ petitur apoſtoli, ſeu ipſos denegauit, non tenetur appellans amplius comparere, & illam glo. tenebis perpetuò menti, quia multoties hr in practica & ego etiam practicaui ipſam, & iunge gl. fi. in ead. clem. quę ex ipſa clem. elicit quatuor caſus contra
31 appellantem, & quinque contra iudicem: nam pęna † appellatis eſt, vt intelligatur renunciaſſe appellationi, pęna vero iudicis eſt, vt proceſſus per ipſum factus non teneat, vt in ca. vt ſuper. & in c. ab eo. eo. tit. in vj. Quid autem ſi iudex dicit, aſſigno tibi terminum decem dierum ad recipiendũ apoſtolos, vel ad audiendum reſponſum, & poſtea quandocunque: an illa verba importent nouam dilationem. Bart. in l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. ff. de verb. obliga dicit ꝙ non, & in terminis tenet Bal. in c. mandatum. in fi. de reſcrip. & per eundem in l. appellatione. C. eod tit. Quarto, † ſtatuitur termi-
32 nus ad proſequendam appellationem. & de hoc loquitur c. cum cauſa, ſup tit prox. & in c. ex parte. ij. ſupra de reſcript. & in c. ad hæc 3. infra cod. licet Bart in l. præſes. C. eod teneat iudicem non poſſe ſtatuere talem terminum, & male, & hoc
33 caſu ſufficit appellanti † iter arripere pro ipſa appellatione proſequenda, vt eſt tex. in d. c. cum cauſa, ſupra tit. prox. & ita tenet Spec. eod titu. §. nunc breuiter. ver. item quid ſi pars. & ibi dicit, ꝙ ſufficit etiam vltimo die termini iter arripere. Idẽ tenent Do. de Ro. deciſ. elv. & deciſ. xciiij. quæ incipit, item ſi iudex. vbi dicunt, ꝙ ſatis eſt appellanti arripere iter, licet aliter in termino nõ præſenti ſe, vel porrigat libellum, ſeu ſupplicationem coram iudice ad quem, vt in d. c. cum cauſam. & hoc tenet hic, & ibi. do. Abb. & But. infra eo. ex inſinuatione. Sed Io. And. in addit. Spec. in §. nunc breuiter, eod. tit. recitat, alios dicere, ꝙ non ſit ſatisfactum termino aſſignato ad proſequendum, ſi ſolum iter arripiatur, ſed quod debeat ſe præſentare, & porrigere libellum, ſeu ſupplicationem coram iudice ad quem, quia ex vi verborum plus importat terminus ad proſequendum, quam ſimpliciter ad iter arripiendum. & ita reſidet ibi Io. And. cuius opin. Io. de Imo. infra eo. ex inſinuatione, dicit eſſe veriorem, ſed quod in practica propter auctoritatem Specu. & D. de Ro ſeruaretur opin. præcedens. ſed tu dic, ꝙ etiam eſt verior de iure, quia probatur in c. cum cauſa, ſupra tit. prox. & hoc etiam vltra prædictas deciſ. ſequuntur Do. de Rot. deciſ. xlv quæ incipit, item ſi poſt. Sed limita prædicta, quia debet intelligi, niſi iudex ad quem eſſet in curia, ſeu in loco, in quo terminus aſſignat, quia tunc non eſſet ſatisfactum termino dato ad proſequendum, ſi ſolum iter arriperetur, ſed tunc debet adhiberi maior diligentia, in proſequendo, ex quo iudex ad quem poteſt faciliter haberi, & ſic neceſſe eſt, ꝙ addatur ipſe iudex ad quem, & coram eo porrigatur libellus, ſeu ſupplicatio, ſi eius præſentia poteſt haberi, alias proteſtetur, & de proteſtatione faciat fieri publicum inſtrumentum, & ita limitant Do. de Rot. in d. deciſio 155. & hoc ſequitur hic do. Abb. in 3. col. & But. & Ioã. de Imo infra eod. ex inſinuatione. ſed Ang. in Authẽ. de iudicibus. § appellationibus. dicit, quod ille qui porrexerit libellũ
34 iudici ad quem, non dr̃ proſequi † appellationem, niſi citari faciat aduerſarium, & allegat gloſ. quæ ſecundum eum. ita dicit in l. fin. §. illud. C. de temp appell. & inducit ad quæſtionem ſtatuti diſponentis, quod quicunque ab aliqua ſententia duxerit appellandum infra decem dies, debeat appellare, & infra viginti dies nuntium mittere, & proſequi in eadem. Abinde vero in antea nullatenus audiatur, & contingit, ꝙ quidam appellauit, & nuntium miſit, & produxit libellum appellatorium coram iudice, non tamen fecit partem citari, & determinat quod talis non debeat audiri, quia libelli oblatio non interrumpit præſcriptionem, niſi executor mittatur, vt in l. ſicut. C. de præſcrip triginta annorum. Nec ob-
35 ſtat, quod † libellus ſit de actis, vt in cap. quoniam contra falſam, de probatio. licet ſit de actis, non tamen eſt de pro-
36 ceſſu, antequam pars citetur, quod † proceſſus non poteſt fieri in die feriata in honorem Dei, vt in cap. fin. de ferijs. ſed bene libellus offerri parte non citata, vt ibi not. & in cap. fin.

de Iudæ. & ſic debet intelligi l miles. §. ſexaginta ff. de adulte. quæ verba Angeli multum nota. Ex quibus apparet, quod vbi terminus ad proſequendam appellationem importat aliud, quam itineris arreptionem, vt quia ſit aſſignatus terminus ad iter arripiendum, & proſequendum appellationem, vel iudex ad quem ſit in loco, in quo ſit lata ſententia, a qua eſt appellatum, tunc non ſufficit libellum porrigere, niſi parte citata, & ſic limita Doct. hic, quod nota. Quinto modo ſtatuitur terminus appellanti ad præſentandum ſe coram iudice ad quem, & ad redeundum cum literis impetratis, & talem terminum aſſignare non poteſt, quia licet iudex a quo poſſit præfigere terminum appellanti ad proſequendum appellationem, & ad præſentandum coram iudice ad quem,
37 † non tamen poteſt aſſignare terminum ad impetrandas literas, nec ad redeundum cum literis impetratis, quia hoc eſſet legem imponere ſuperiori, vt ſic iudex ad quem det literas ſecũdum terminum ipſius iudicis a quo, & hoc tenet do. Abb. in dicto cap. ex inſinuatione. in vlt col. infra eod. valet tamen talis terminus quãtum ad hoc, vt teneatur ſe præſentare coram iudice ad quem, & vltra non ligat, vt in d. cap. ex
38 inſinuatione. ſed circa hoc dubitatur: Nũquid ſufficit ſe † præſentare coram auditore contradictarum, ſi eſt appellatio interpoſita ad Papam. & Fed. de Sen. cõſ. 103, quod incipit, punctus quęſtionis, d. eit quod ſic, quod auditor contradictarum habet iuriſdictionem ordinariam, vt dicit glo. a. in clem. auditor, de reſcrip. & idem dicit Spec. in tit. de offic. ordi. in princ. ¶ Glo. tamen prædicta in fi. refert Archid. 11. q. 1. experientiæ. dicentẽ Bonifa. VIII. fuiſſe interlocutum, quod in curia nullus habeat iuriſdictionem ordinariam niſi Papa. & dictum Fed. de Sen. ſequitur But. infra eod. in d. c. ex inſinuatione, in 3. colu. dicit tamen hoc eſſe intelligendum, quando eſt talis cauſa, in qua auditor poteſt cognoſcere ſine alia ſpeciali cõmiſſione, alias ſecus, & ita etiam dicit ibi Ioan. de Imo. ſacit quod no. Io. And & D. Do. in cap. quãmuis, de offic. ord. in vj. vbi dicunt, quod ſi quis tenetur ſe pręſentare apoſtolico cõſpectui, non ſufficit quod ſe præſentet coram cathedra papali, ſed debet præſentare ſe coram perſona ipſius Papæ, ſi poteſt eius copia haberi, alias proteſtetur, vt ſupradictum eſt. Et de quibus appellationibus poſſit auditor Rotæ cognoſcere, vide per Do. de Ro. deciſ. 136. quæ incipit, item ſi a iudice. Sexto modo conſueuit aſſignari terminus ad ſe præſentandum, & faciendum fidem de præſentatione, vel ad faciendũ fidem de proſecutione: & dicendum eſt, vt dictum eſt in præcedenti caſu, quod iudex non poteſt aſſignare hunc terminum, ſcilicet vt faciat fidem de pręſentatione, vel de proſecutione appellationis, quia non reperitur iure cautum, & hoc tenet Fed. de Sen. in prælleg. conſil. & Bal in l. præſes. C. eod. operatur tamen talis ſtatutio termini vnum notabilem effectum, quia ſi appellans iuſto impedimento ceſſante non faciat fidem iudici a quo de ſua præſentatione, vel de ſua pro-
39 ſecutione, poterit † iudex a quo ſtatim mandare ſententiam executioni, nec reuocabitur executio in viam attentati, ſed pendebit ex futuro euentu ipſius cauſæ appellationis, ſicut in ſimili dicetur in cap. paſtoralis. ¶ In glo. antepenult. circa medium, infra eodem, ita dicit Feder. de Sen. in dicto conſil. idem ſequuntur Domini de Rota, deciſio. xciiij quæ incipit, idem ſi iudex. & idem ſequitur Butr. in dicto capitu. ex inſinuatione, in tertia colum & dom. Abb. hic ſimiliter in tertia colum. in quarto caſu. ſed dubitat Feder. in dicto conſilio, an iudex a quo poſſit in dicta forma aſſignare terminum. & dicit quod non, quia non ſpectat ad eius officium, argum. dicti cap. ex inſinuatione. Concludit tamen, quod talis præfixio termini operatur præfatum effectum, ex quo non fuit ſibi contradictum per appellationem, & hoc etiam ſequitur hic dom. Abb. in loco prælleg & Butr in dicto capit. ex inſinuatione, & idem dicit Ioan. de Imola circa finem illius capituli. Plus dicit hic dominus Abb. quod a priuilegio appellans poteſt contradicere, vt non teneatur facere fidem de præſentatione, ſeu de proſecutione. Mouetur per capit. ſi a iudice, eodem titulo, in ſexto, vbi habetur, quod appellans non tenetur comparere coram iudice a quo, niſi ad reuocationem grauaminis. dicit tamen, quod ſi pars non contradixerit, imputabitur ſibi reſpectu executionis fiendæ, ſi non fecit fidem infra terminum, quia veriſimiliter iudex potuit cogitare appellationem eſſe deſertam. facit quod notat Innocent. in dicto cap ex ratione, infra cod. & quod not. infra cap. prox. ſed tamen appellatio non eſt deſerta, ſi in veritate fuit proſecutus infra terminum. Iſtud in effectu etiam tenet Federicus de Senis, & Butr. & Ioan. de Imola in capit. ex inſinuatione, infra eodem. Sed tu aduerte, quia ſi tenemus opin. legiſtarum, de quo dicam ſuper gloſ. fina. ſcilicet
40 quod † iudex a quo etiam deſerta appellatione non poſſit exequi ſententiam appellante non citato corruet iſtud dictũ

ſed de Sen. quod canoniſtæ communiter ſequuntur, qui iudex a quo non poterit facere elapſo termino executionem ſententiæ, & ſi fecerit, reuocabitur in viam attentati ante omnia. vnde iſtud dependet ab illo, quod dicam ſuper glo. ſi Sed quid ſi iudex aſſignat terminum ad faciendum fidem de præſentatione, & comminatus fuerit quod ſi non fecerit fidem in termino ſibi præfixo, quod appellatio ſit deſerta, an iudex poſſit hoc facere. Lap. in clem. eo. tit. tenuit, quod ſic, ſed But. ibi, & Io. de Imo. in iij col. tenent contrarium, quia non reperitur iure permiſſum, arg. d. c. ex inſinuatione. Solum enim permittitur aſſignatio termini, quia tendit in faciliorem exitum appellationis, ad hoc infra eo. cum teneamur Sed quod fiat intimatio notificatio iudici, a quo, non tendit in faciliorem expeditionem appellationis, merito igitur non permittitur, & ita etiam ſequitur do. Pet. de Anch. & do. Card. in d.
41 clem. q. xxiii. Septimo, & vltimo † iudex quandoque ſtatuit terminum ad finiendam appellationem, & hoc non poteſt facere, vt in d. c. ex inſinuatione, infra eo. & hoc tenet ibi do. Abb. in fi. & glo. mag. in c. ſeq. & Bart. in l. præſes. C. eod. ſed bene poſſet iudex ad quem, præfigere terminum ex iuſta cauſa, vt dicit do. Card. in clem. i. eod. tit. q. 22. & Innoc. in d. cap. ex inſinuatione in fi. vbi etiam tenet, quod talis aſſignatio termini non eſt inutilis, quia habet vim termini ad proſequendam appellationem, & hoc tenet etiam But. in d. cap. ex
42 inſinuatione. Sed circa prædicta quæro, quid ſi † appellans in termino ſibi aſſignato per iudicem a quo, ad proſequendum & finiendum ſe coram iudice ad quem comparet, & ſatiſfacit termino & etiam appellatus comparet, petens quod appellans proſequatur appellationem, an poſſit ad hoc cogi per iudicem ad quem? Spec. eo. tit. §. nunc breuiter. ver. item pone, præfixus tenet quod non, ex quo habet annum a iure ad appellationem finiendam, vt in c. ſeq. & beneficium iuris nemini eſt auferendum, vt in regula indultum, lib. vj. ſed dom. Abb. hic. in 2. col. dicit hoc eſſe verum. niſi ſit talis cauſa, ex cuius dilatione poſſit periculum imminere. vt infra eo. oblatæ, ad fin. Et ſubdit notanter Spec. in loco præalleg. quod appellatus poterit ſe præſentare coram iudice ad quem, & porrigere petitionem ſuam. in qua petet ſententiam prolatam contra appellantem confirmari, & appellationem aduerſarij infirmari, & ſic indirecte compelletur appellans proſequi, & hoc ſequitur do. Abb. in præalleg. 3. col. in tertio caſu. Et ex hoc dicit, quod ſtatutio termini ad ſe præſentandum coram iudice ad quem, habet iſtum bonum effectum, ſed D. Phyl. de Perus. in antepen. col. hoc reprobat, quia ex quo appellans coram iudice ad quem deducit ſententiam infirmari, non debet admitti libellus directo contrarius, in quo appellatus petit ſententiam confirmari, & iſtud fuit notabile dictum Innoc. in c. cum contingat, circa medium, ſupra de offic. deleg. & dicit, quod idem tenet Ang. in l. in tribus. ff. de iudi. dicens per illum tex. quod de iure non admittatur libel
43 li † directo contrarij, pro quo facit ſecundum eum, quia primus libellus appellātis eſt præiudicialis ad ſecundum, & ſententia lata ſuper primo libello pareret exceptio. rei iudicatæ in ſecundo. vnde non perdit ſecundum iudicium l. fundi, & fundum ff. de excep. rei iudic. & ibi per Bart. mouetur etiam, quia in cauſa appellationis eſt vna inſtantia ſufficiens tā pro appellante, quam pro appellato, vt in l. fi. C. quando prouoc. non eſt neceſ. & dicit, quod quantum ad hunc caſum eſt tex. in cap. oblatæ, infra eod. vbi patet, quod ita demum appellatus poteſt agere ſuper confirmatione ſuæ ſententiæ, quando ipſe appellans fuit in nimia negligentia in proſecutione ipſius cauſæ appellationis, alias autem non poſſet, vt ibi eſt expreſſum. In alia autem materia an admittantur libelli contrarij, remittit ad no. in c. in præſentia, ſupra de probat. & in l. ſi inter me & te, ff. de excep. rei iudic. ſed tu dic quod videtur tex. in d. cap. in præſentia, ſupra de probat. quia ſuper eodem poſſunt a diuerſis porrigi libelli contrarii, & idem probatur in d. l. ſi inter me ff. de excep. rei iud. vbi Bar. cōcludit, quod quādo iudicia ſunt æqualia, nec vna cauſa eſt maior alia, admittuntur libelli contrarij, & quæſtionem noſtram in terminis ponit Bart. in l. ſi. expreſſim, ad fi. ff. eo. vbi dicit, ꝙ ſi victus appellauit, & appellationem nō eſt proſecutus, victor poteſt ingredi iudicium ſuper illa appellatione interpoſita per appellantem, & petere ſententiam pro ſe latam confirmari, allegat l. fi. C. quando prouo. non eſt neceſ. & Auth. de his, qui ingred. ad appell. §. volumus. Modo ſi appellans nō vult proſequi appellationem, cum reperiatur eſſe in loco iudicis ad quem, ſatis apparet de negligentia ſua, & tex. in c. oblatæ, infra eo. facit pro opi. Spec. dum dicit quod ſi terminus non eſt præfixus ad proſequendam appellationem poteſt impetrare iudicem, dummodo nō ſupplantet appellantem in cōmiſſione impetranda, ita ꝙ ſi appellans noluerit agere coram eo,
44 ipſe appellatus poteſt proſequi appellationem nō, ſicut † appellatus pōt impetrare iudicem, & coram eo proſequi appellationem appellante nō proſequente, ita quando non vult proſequi appellationem coram iudice appellationis, ipſe appellatus poteſt proſequi & petere ſentētiam confirmari, vnde vr verior opi. Spec. quam ſequitur d. Abb. & idem vr ſequi hic Bar. licet remittat ad no. in c. ſ. eo. tit. in vj. & ad c. cum ſuper, ſup. de re iud. Secundo quæro circa prædicta, quid ſi appellans non comparuit in termino ſibi ab homine præfixo, appellatus tamē infra illum terminum iudices impetrauit,
45 † nunquid appellans poſſit coram iudicibus ab appellato impetratis appellationem proſequi. & iſta quæſtio differt a præcedenti, quia præcedens quæſtio loquitur, quando appellās ſe præſentauit infra terminum ſibi præfixum ad præſentādū ſe corā iudice ad quē, licet nolit poſtea vlterius proſequi appellationem. Iſta autem quæſtio loquitur, qñ non ſatiſfecit termino. & per conſequens appellatio eſt deſerta, in qua do. Abb. h. c in vlt. colum. concludit, ꝙ aut appellans fuit legitime impeditus infra terminum, & poterit proſequi, quia lapſus termini non debet ſibi obeſſe, arg. inf. eo. ex ratione. & tenent Do. de Ro. deciſ. 270. Sed tu dic, ꝙ hoc probatur in c. oblatæ. parum ante fi. infra eod. vbi dr, ꝙ appellans poteſt proſequi appellationē coram iudicibus impetratis ab aduerſario. vbi autem dat legitimum impedimentum, appellatio non eſt deſerta. ergo coram iudicibus impetratis ab aduerſario poterit appellationem proſequi aut non fuit impeditus, & tunc aut reſiſtit appellatus, & non poterit proſequi, quia quantum ad eum eſt deſerta appellatio, vt hic, & infra c. prox. nec diligentia appellati debet ſibi prodeſſe, ex quo nō vult amplius proſequi. arg. regulæ. ex eo quod, lib. vj. & ſic dicit debere intelligi, & reſtringi dictum Spec. eo. tit. § nunc breuiter. ver. itē pone, aut appellatus vult proſequi petendo confirmationē ſententiæ, & tunc poterit appellans ex perſona appellanti proſequi, arg. l. petendæ. C. de temp. in integ. reſt. peten. & hoc caſu dicit eſſe intelligendos D. de Ro. deci. 61. & ſubdit quod ſic diſtinguendo nulla erit contrarietas, inter D. de Ro. & Spec. licet ipſi aliter videantur ſentire, & ſubdit quod per omnia idem eſt dicendum, quando appellatus incepit proſequi, & elapſo termino inſtat petendo ſententiam confirmari, ꝙ poteſt facere, vt in auth. ei qui C. de temp. appell. & ij. q. vj. appellatorem. nec obſtat clem. ſi appellationem, eo. tit. quia intelligitur quādo neuter impetrauit, vel fuit proſecutus appellationem in termino, quo caſu nō poſſunt etiam ambo proſequi poſtea, cum ſemel per negligentiam vtriuſq; deſerta ſit appellatio, vt ibi dicetur, quod dicit eſſe bene notādum. & ex hoc habes vnam limitationem ad d. clem. ſi appellationem, eo ti. quia procedit, qñ nec appellans, nec appellatus infra terminū fuit proſecutus appellationē, ſecus ſi appellatus fuerit proſecutus, vel impetrauit iudicem ante lapſum termini, ſed adde alias quatuor limitationes ad d. cleme. & ſic erunt quinque. Secunda ergo limitatio eſt, quando iudex pronunciaſſet, appellationem non eſſe deſertam. Tertia limitatio eſt, quando vtraque pars ſciens, & volens, prorogaſſet iuriſdictionem iudicis appellationis, dummodo eſſet iudex, cuius iuriſdictio poſſet prorogari. Quarta limitatio, quando iudex appellationis poſſet adiri per viam querelæ, vt eſt Papa, & Legatus, vt in c. 1. de offic. leg. Et iſtas tres limitationes ad d. clem. ſi appellationem. ponit But. in c. quoniam cōtra falſam, ſupra de probat. & eas ſequitur ibi do. Abb. in x vij. col. ver. quandoque non allegatur error patens ex actis. Quintam limitatio nem ponit Bal. in l. eos, in fi. 2. colum. C. eod. vbi dicit, quod cle. ſi appellationem, de appell. habet locum, quando appellatio eſt deſerta exiſtēter & apparenter, vt quia ex actis apparet, eam eſſe deſertam. Secus ſi non apparenter ſit deſerta, licet exiſtenter ſit deſerta, & iſtas quinque limitationes no. & ipſas adde ad d. clem. ſi appellationem. Et ex his ſum expeditus de primo.

Venio ad ſecundum, ſcilicet quis poſſit aſſignare termi-
46 num † ad proſequendum appellationem, & de iudice a quo ſupra uiſum eſt, an poſſit aſſignare terminum, & in notabilibus examinatur, an appellans, vel appellatus, vel an iudex qui detulit appellationi, poſſit terminum aſſignare, & an poſſit ex interuallo ipſum terminum aſſignare.

Poſſem etiam examinare, an iudex a quo, qui ſemel aſſignauit terminum ad proſequendam appellationem, poſſit ipſum poſtea prorogare, de quo dicam infra eod. ſæpe. vbi glo. & do. Abb. tangit.

Videndum eſt ergo, an iudex ad quem, poſſit aliquid diſponere circa terminum proſequendæ appellationis.

47 Et primo quæro, an † iudex ad quem poſſit abbreuiare terminum præfixum appellanti per iudicem a quo, ad proſequendum appellationem. & Speculat. eodem titulo, §. nunc breuiter, uerſiculo, item pone, dicit quod non, quia pendente dilatione non eſt iudex, cum non

debeat

debeat aliquid innouari, & officium iudicis tũc cõquieſcat,
vt inf.co.ſignificante & in l.ſiue pars. C.de dilat.& ita reſidet
Spec. in loco præalleg licet referat alios dicere contrarium,
& iſtam opin ſequitur hic Io de Imo.in fi.& d.Abb hic, in 4.
col.ver.ſed circa prædicta, niſi ſubſit cauſa reſtringendi, puta
quia imminet cura animarum, tunc enim poteſt perſtringe-
re, vt inf co.oblatæ. alias ſecus, quia beneficium iuris nemini
eſt auferendum, vt in regula, indultum, in vj. & eadem ratio-
ne dic, ꝙ iudex ad quem, nõ poteſt abbreuiate terminum an
ni, qui datur ad appellationem proſequendam, niſi ſubſit pe
riculum animæ. hoc probatur in d.c.oblatæ in fi vbi dicetur.
& hoc caſu poteſt ex officio ẽt appellato nõ petente termi-
48 num abbreuiare. Nunquid autem iudex † qui non detulit ap
pellationi, poſſit præfigere terminum ad proſequendam ap-
pellationem . & an ſi aſſignat terminum ad eam proſequen-
dam poſſit in cauſa procedere, dicam in c.ſeq. vbi do.Ab.tan
git, niſi ſubeſſet iuſta cauſa, vt dicit Inno.inf.co.ex inſinuatio
ne, in fi & do.Abb.in c ſeq & d.Card in clem. in xxij.q. co.tit.
& hoc intelligas aſſignando dilationes breuiores, nõ autem
poſſet abbreuiare inſtantiam, puta ſi aſſignaret terminum, ꝙ
finiretur inſtantia infra ſex menſes, vt dicam in c.ſeq. Et hoc
ſufficiat de ſecundo principali. ¶ In glo.vlt. dom Abb.dicit,
quod c ſæpe, loquitur de iudice ad quem, ſed reſpectu iudicis
a quo dicit, quod non tenetur appellantem citare, per c ij.de
do.& contum.lib.vj.& pro hoc allegat dictum Innoc.inf.co.
ex ratione vbi tenet, ꝙ ſi appellans non proſequitur appella-
tionem in termino, poteſt iudex ſine alia citatione ad ſenten
tiam procedere & idem vr̃ tenere Ioã.And.in d.c ex ratione.
& ſequitur etiam do.Abb in c directæ. inf co.& in c.cum cau
ſam, ſup.prox.Sed Bar.in d.l.1.in vlt q.ſ.nil no.app pen tenet
49 contrarium. vbi dicit, ꝙ † iudex a quo non debet mittere ſen-
tentiam executioni, niſi prius citet appellantem, vt opponat
quicquid velit, quare non debet fieri executio, & niſi oſtende
rit de proſecutione, vel de impedimento, mandabitur ſenten
tia executioni. Iſtam eandem opi ſequitur Bal.& Sal in d.l.
ſi contra maiores.C.de appell.& dicit Bal.ꝙ Bar.etiam ita cõ
ſuluit Idem ſequitur Ang in d.l ſi contra maiores. & dicit ſe
ita practicaſſe infinitis vicibus. & de hoc vr̃ tex in d l.ſi cõtra
maiores. vbi dicitur, ꝙ ſi iudex animaduerterit appellantem
non fuiſſe proſequutum appell. ꝙ debet exequi ſententiam.
non poteſt autem animaduertere, niſi cauſa cognita. & par-
te citata. ad idem opt.tex.in l.ij.in fi.C.de temp.app.vbi dicit,
ꝙ ſi præſente aduerſario, vel a iudice, vbi aduerſarius deeſt,
oppoſitum fuerit, appellationem eſſe deſertam, & hoc pro-
batum fuerit, perinde videbitur, ac ſi ſententiam ſpõte ſuſce
piſſet. hoc eſt dicere, ac ſi approbaſſet ſententiam latam con
tra ſe. vnde ibi eſt tex.apertus, ꝙ iudex nõ poteſt mittere ſen-
tentiam executioni, niſi prius citetur appellans, & cognoſca-
tur, an appellatio ſit deſerta, & ibi Bal.dicit ibi eſſe tex. quod
lapſis fatalibus non debet fieri executio ſine cauſæ cognitio-
ne. i parte non citata. & audita, & ibi Bald.dicit, ꝙ eſt melior
tex. qui eſt in iure & idem tenet do.Abb. in c.ex ratione, in fi.
inf.co.de quo ibi latius dicam. ¶ Extra glo.quæro, quid ſi eſſet
50 lapſum tantum de † termino, quod ſit impoſſibile appellan-
tem proſequi appellationem, ſeu ſatisfacere termino infra tẽ
pus, quod reſtat, an appellatio ſit deſerta? Hoſ dicit quod ſic.
allegat ff.de verb.oblig l.ſi ita ſtipulatus eſſem.& l.continuus.
& iſtud ſequitur Bal.hic.in fi. ſed Io.And. tenet contrarium,
& remittit ſe ad c.repræhenſibilis, inf.eod & do.Abb.dicit, ꝙ
iſtud c.melius hoc probat, quam d.c.reprꝯhenſibilis, propter
51 dictionem † ex tunc quæ denotat extremitatem temporis, vt
in l.iiij ff de condit.& demonſtr.& ſic clare vult iſte tex. quod
poſt terminum lapſum, & nõ ante, eſt deſerta appellatio. pro
hoc etiam vide bo.tex.in c.commiſſa, de elect.lib.vj & dic, ꝙ
52 aut † pꝯna apponitur ab homine, ſi aliquid non fiat infra cer
tum tempus, & tunc pꝯna committitur ſtatim cum eſſet cer
tum fieri non poſſe, etiam ſi terminus nondum ſit lapſus, &
hoc modo procedunt iura allegata per Hoſt. Aut pœna ap-
ponitur a lege, & tunc pꝯna nõ committitur, niſi totum tem
pus ſit lapſum, etiam ſi certum ſit infra terminum fieri non
poſſe, vt in d.c.commiſſa, de elect in vj.& ratio eſt, quia execu
tio, quæ fit per legem, requirit lapſum termini, arg.de vſufr.
lega.l.Sempronius Attalus. & ita diſtinguit Bart.in l.cum ſti
pulatus ſim mihi a Proculo. ff.de verbor.obligat. Bal. autem
circa hoc ſe inuoluit, ideo eius verba non curo referre. Et de
hoc articulo vide D.Do.in d.c.commiſſa, de elec.in vj.modo
ad propoſitum, licet iſte tex.loquatur de termino præfixo ab
homine, pœna tamen, ꝙ appellatio ſit deſerta imponitur a
iure, ideo requiritur quod totus terminus ſit lapſus, & de di-
53 ctione, † tunc, vide not.dictum Bal.in l.ſi ex cautione, in iiij.
col.ver.quæritur ſexto. C.de non num pec.vbi dicit, ꝙ ſi no-
tarius dixit, quod Titius dedit & numerauit, ſubintelligi-
tur aduerbium, tunc, ita quod ſi probetur, quod tunc non nu
merauit, inſtrumentum pꝯſumitur falſum, vide Bar.in l.poſt
dotem.ff.ſol.matr.& glo & Bart.in l.lecta.ff.ſi cer.pe vide etiã
54 de dictione, ex nũc & de dictione, ex tunc, & de dictione, † ex
nunc, prout ex tunc, glo in ca.vnico. in ver.ex nunc, de con-
ceſſ.præben.& no.per doct.inf.co. præterea. & per Bal.in au-
then.contra rogati. C.ad Trebell.& in c.1. de milite vaſſallo,
qui contumax eſt, & in l.quibus diebus.§.quidam.ff.de cond.
& demonſt. & in l.quibus diebus. & hæc ſufficiant in iſto ca-
pitulo. Sequitur cap cum ſit Romana Dominus Alexander
Neuus Vincentinus I. V. Doct. Canonicus Vincentinus, &
Triuiſinus iura Canonica in Florentiſſima, & Illuſtriſſima
Academia Patauina ordinarie legens, de menſe Decem-
bris MCCCCLXXIII. hꝯc ſcripta ſua in ſcholis edidit,
& publicauit, ad omnipotentis Dei laudem, & gloriam.

SVMMARIVM

1 *Appellans quantum temporis habeat ad proſequendam appellationem a iure ſibi ſtatutum vide.*
2 *Tempus proſequendæ appellationis a iure ſtatutum in appellationibus interpoſitis in iudicio competit.*
3 *Inſtantia in cauſa appellationis eſt eadem & iuris ciuilis, & iuris canonici, ſecus in cauſa principali.*
4 *Appellanti qualiter competat tempus biennij ad proſequendam appellationem.*
5 *Iudex a quo poteſt ad proſequendam appellationem ex officio ſuo præfigere terminum, vel reſtringere terminum iuris.*
6 *Iudice non deferente appellationi, an habeatur pro non appellato.*
7 *Apoſtoli poſſunt tradi ex interuallo, ſcilicet per triginta dies poſt appellationem.*
8 *Differunt aſſignare terminum ad appellationem proſequendam, & deferre appellationi.*
9 *Iudex qui non detulit appellationi, & aſſignauit terminum ad proſequendam appellationem, an poſſit ad vlteriora procedere.*
10 *Paria ſunt quod iudex a quo aſsignet terminum ad proſequendam appellationem, vel ad iter arripiendum.*
11 *Terminus præfixus ab homine lapſus, ſuccedit loco termini iuris, qui eſt vnius anni pro appellatione proſequenda.*
12 *Audiri qui non debet, nec citari debet.*
13 *Appellatio extraiudicialis non dicitur propriè appellatio, ſed potius prouocatio.*
14 *Prouocatio propriè loquendo non compræhendit appellationem.*
15 *Appellatio requirit iudicem a quo & ad quem, cum prouocatio tantum ad quem requirat.*
16 *Terminus præfixus appellationi, ſcilicet decem dierum, non poteſt a iudice alterari, nec de voluntate partium.*
17 *Tempore decem dierum elapſo partes efficere non poſsunt, vt iuriſdictio deuoluatur ad non habentem, nec poſſunt facere quod ſententia non tranſeat in rem iudicatam.*
18 *Partes mutuo conſenſu poſſunt ſuſpendere tempus ſtatutum ab homine, vel iure, ad proſequendam appellationem.*
19 *Conſenſus partium in prorogando termino proſequendæ appellationis debet eſſe expreſſus, non tacitus.*
20 *Conſuetudo de appellando infra decem dies valet.*
21 *Statutum quod infra eandem diem, in qua lata eſt ſententia, debeat appellari, an valeat.*
22 *Tempus quadriennij ad petendam reſtitutionem in integrum, an minui, vel prorogari poſſit.*
23 *Terminus trium menſium ad petendam confirmationem electionis non poteſt abbreuiari a iudice.*
24 *Terminus quilibet cauſa cognita põt abbreuiari, vel minui, ſecundũ Bar.*
25 *Iudex poteſt abbreuiare, vel prolongare inducias in pertinentibus ad ſuã iuriſdictionem, non autem ſuperioris, ſecundum Ang.*
26 *Dilatio quæ datur cum miniſterio iudicis, poteſt minui, non alia.*
27 *Dilatio data in priuilegium alterius ex litigantibus non poteſt a iudice alterari, cum iudex non poſſit auferre priuilegium conceſſum a iure, vel ſtatuto.*
28 *Terminus præfixus iuriſdictioni poteſt prorogari de conſenſu partium.*
29 *Diſpoſitio facta de re quæ confertur in tempus, in quo res non erit diſponentis, non valet.*
30 *Termino ſtatuto a iudice lapſo, an in beneficialibus ſententia tranſeat in rem iudicatam.*
31 *Contumaci pꝯna imponitur, vt in eius abſentia procedatur.*
32 *Appellationi per partes renunciari poteſt etiam in beneficialibus.*
33 *Pars non contradicendo iudici cenſetur conſentire.*
34 *Appellatio extraiudicialis an requirat cauſæ expreſſionem.*
35 *Appellatio debet fieri ex veriſimili cauſa pro obtinenda retractatione attentatorum.*
36 *Proteſtatio ne ſibi fiat violentia, vel iniuſtitia ex parte iudicis, cũ itineris arreptione, habebit vim appellationis.*
37 *Denunciatio facta in foro non valet, quia debet fieri in ipſa re.*
38 *Iudex nunquid poſsit committere parti, vt citet aduerſarium.*
39 *Appellare an liceat ante litis conteſtationem.*
40 *Appellationem proſequens ante ſententiam, infra terminum a iudice præfixum, an puniatur eadẽ pꝯna, qua punitur appellãs a ſententia diffinitiua.*

CAP IIII.

1 CVm ſit Romana. Appellans †habet annum,& ex cauſa
biennium a iure ad proſequendam, & finiendam
appellationem, niſi iudex recſius tempus mode
retur . & ſi infra illud tempus non proſequitur, rata manet
ſententia, vel remittitur ad iudicem a quo, ſi ante ſentẽtiam
appellauit. hoc dicit vſque ad §. præterea. Diuiditur in duas
partes, quia in prima ponit terminum appellationis proſe-
quendæ. in ſecunda ponit pœnam non proſequentis. ſecun-
da ibi, infra quod ſi. No.primò ex tex. quod appellans poſt
ſententiam, vel ante ſententiam, a iure habet annum, & ex
cauſa bienniũ.quod intelligas,quãtum ad appellationẽ pro-
ſequendam,& finiendam. & hoc non ſolum procedit in ap-
2 pellationibus † interpoſitis in iudicio, ſed etiam in appella-
tionibus extraiudicialibus, vt in clemen ſicut,eod tit. Et ad-
dunt,quia licet ius canonicum quo ad inſtãtiam cauſæ prin-
cipalis diſcrepet a iure ciuili,quia de iure ciuili inſtantia cau-
ſæ principalis durat triennio, vt in l. properandum. C.de iu-
dic. de iure autem canonico inſtantia cauſæ principalis du-
rat perpetuo,quia ſemper poteſt ferri ſententia, vt in cap.ve-
3 nerabilis,ſupra de iudic. Tamen in inſtantia † cauſæ appella
tionis non eſt differentia inter ius ciuile,& canonicum,quia
de iure ciuili inſtantia cauſæ appellationis durat anno, & ex
cauſa biennium, vt in auth ei qui. C.de temp.appell.& idem
de iure canonico,vt hic,& infra eod.ex ratione,& in d.clem.
4 ſicut,eod tit. Secundo no.quod ad hoc,vt † appellanti detur
biennium,duo debent concurrere. primo, quod non potue-
rit appellationem proſequi,& finire infra terminum ex cau-
ſa neceſſaria. Secundo,quod illa cauſa ſit euidens.non ergo
ſtatur ſuæ aſſertioni,ſed oportet quod probetur, vel quod ſit
notoria, de quo dicam infra eod ex ratione. & inquantum
tex requirit, quod cauſa ſit neceſſaria, patet,quod ſi impedi-
mentum contingit culpa appellantis, quod non debet habe
re biennium. vnde pone, quod appellans formauit libellum
ineptum, ſuper quo fuit diſceptatum,& tandem fuit pronun
ciatum ſuper ineptitudine,vel miſit procuratorem, cum nõ
ſufficienti mandato,tandem pronunciatum fuit,mãdatũ nõ
tenere. nam tale impedimentum contingens culpa ſua,non
excuſat appellantẽ,nec erit cauſa quod detr̃ ſecundus annus,
quia eſt ei imputandum, quia porrexit libellum ineptum,
vel dedit procuratorem non idoneum,vel cum non ſufficiẽ-
ti mandato,de quo vide Bart.in l.infra vtile,ff.de mino. & in
5 l ij.§.non ſolum. ff.ad Turpill. Tertio nota, † iudicem a quo
poſſe ex officio ſuo præfigere terminum breuiorem termino
iuris ad appellationem proſequendam,& reſtringitur termi-
nus iuris tantum reſpectu proſequutionis,non autem reſpe-
ctu finis, nam vbi habebat integrum annum ad proſequen-
dum,& ad finiendum appellationem, ita quod non teneba-
tur proſequi infra annum,niſi prout habetur.ij.q.vj.appella-
tore, & in auth ei qui, C.de tempo.appellat. nunc oportebit
eum proſequi in termino præfixo a iudice, & hæc reſtrictio
fit propter cauſam.de qua hic in glo ſed do. Abb.dicit iſtum
tex.eſſe limitandum,quia debet intelligi quando iudex appel
lationis recipit, vel ſaltem ad vlteriora non procedit. Si au-
tem appellationem non admitteret,& ad vlteriora procede
ret,tunc non poſſet terminum ſtatuere ad proſequẽdum ap
pellationem,& dicit,ꝙ ita ſingulariter dixit Inn.in c.fi.de ac-
cuſ. quem allegat Rot. eo tit.in antiquis, quæ incipit, iudex
6 qui non detulit,quia quo ad iudicem ex quo†non detulit ap
pellationi,hr̃ pro non appellato,argu.in c.cum qui. de do.&
contum In vj.& eorum quæ not.in c.iij de eo qui mit.in poſ.
cau rei ſeruan.& iſtud dictum Inn.quod ſequitur hic do Ab.
refert etiam Spec.in tit.de remiſſ.§.videndum. ver.verum.ſed
ipſe idem Spe in iiij.parte ſui operis,in tit.de appel. in forma,
quæ incipit,Reuerendo,vel Reuerendiſſimo,Sanctiſſimo,vr̃
ſimpliciter concludere,quod etiam iudex qui non detulit ap
pellationi,poſſit præfigere terminum ẽt ex interuallo ſub pe
na excommunicationis,& idem tenet Io.An in c.cum appel
lationibus. de appell in vj. & idem ſequitur ibi Lap. Abb. &
Pet. de Anch.& D.Do. Idem ſequitur d.Card.in cle.i.in xviij.
q.eo ti.& pro iſta opi.vr̃ tex.in c.1.ver.in quibus. iuncto §.poſt
hæc,eo.ti. in vj.nam in d.ver.in quibus.dicitur,ꝙ iudex debet
in apoſtolis exprimere, an appellationi nõ detulerit, vel ſi ei
detulit ex reuerentia ſuperioris,deinde immediate ſubiungi-
tur in ver.ſi eum.in §.poſt hæc.quod iudex poſt hæc poteſt aſ
ſignare terminum ad proſequendum appellationem ſecun-
dum locorũ diſtãtiam, & perſonarum qualitatẽ,& negocij.
vult ergo ille tex.ꝙ ſiue iudex detulerit appellationi, ſiue nõ
detulerit,poſſit aſſignare terminum ad proſequẽdam appel-
lationẽ.Item nota dum eſt verbum poſt,ꝙ poteſt ſignificare
actũ faciẽdum ex interuallo,vt in c.cũ appellationibus,in fi.
de app.lib.vj.& maxime,quia tex in d c j.dicit,ꝙ põt terminũ
7 aſſignare poſt traditionẽ apoſtolorum,ſed† apoſtoli poſſunt
tradi ex interuallo, poſt appellationem vſq; ad triginta dies
numerandos a tp̃e ſententiæ vt dicit glo.3.in cle.2.eo.ti.item
8 aſſignare terminum ad appellationem proſequẽdam,†& de
ferre appellationi,ſunt diuerſa,ita ꝙ iudex qui aſſignauit ter
minũ ad appellationẽ proſequẽdam nõ vr̃ deferre appella-
tioni,vt probatur inf.eo.oblatæ.& in cle.j.in fi.eo.ti.& hoc te
net glo.in d.c.cum appellationibus.in ver.remittenda. eod.ti.
in vj & doct.communiter ſequuntur.Si ergo iudex põt termi
nũ aſſignare ad appellationem proſequendam, nec per hoc
vr̃ deferre appellationi,& ſic põt poſtea nõ deferre, ita econ
uerſo poteſt primo non deferre appellationi,& poſtea termi
num aſſignare ad proſequendã appellationem.Nec eſt bone
ratio do.Abb.dum dicit, ꝙ iudex qui nõ defert appellationi
reputat appellantem pro nõ appellante,quia hoc non eſt ve
rum,ſed reputat eũ pro cõtumace, qñ nõ defert appellatio-
ni,& ita loquitur c.ei qui.& ſi eſſet verũ dictũ D.Abb.nõ poſ
ſet iudex,qui aſſignauit terminum ad proſequendam appel-
lationem,appellationi nõ deferre, quia aſſignatio termini re
putaret eũ pro appellante,& nõ deferendo appellationi, re
putaret eũ pro nõ appellante,& ſic eſſet ſibi contrarius ꝯ re-
gulã,vbi repugnãtia,& inf.eo.ſollicitudinem.Item iſta dec.&
c præcedens,& c ad hæc,el iij.indiſtincte dicunt, ꝙ iudex põt
aſſignare terminum ad proſequendã appellationem, nec re-
perit aliqs tex.qui faciat dr̃iam in hoc,an iudex detulerit, vel
nõ detulerit appellationi:ergo debet intelligi generaliter,ſi-
ue detulerit,ſiue nõ detulerit appellationi.18.di ſi Romano-
rum & in c.ij de trãsla.præl.& in c.ſolitæ,ad ſi.de mai.& obe.
& in l.de pretio,ff de pub.cũ ſi. Aliud quoq; hic poſſum exa-
9 minare.ſ.an†iudex qui nõ detulit appellationi, & aſſignauit
terminum ad proſequẽdam appellationẽ.poſſit ad vlteriora
procedere.& Inn.vr̃ ſentire ꝙ nõ, in d.c.fi.de accuſ.& hoc fir
mat d. Ab.in c.cũ cã.ſup.de re iud.& idẽ vr̃ ſentire Bal.in l.ap
pellatione,in ix.col.C eod.vbi dicit,ꝙ ſiue iudex aſſignet ter-
minum ad audiendum reſponſum,an appellatio ſit admittẽ
da,vel nõ,vel ad iter arripiendũ,vel ad recipiẽdos apoſtolos,
ſiue ad audiẽdum reſpõſum ſuper receptione apoſtolorum
quælibet illarum dilationũ facit, ꝙ interim officium iudicis
cõquieſcit,& mouetur per illum tex.cum glo.& dictum Bal.
facit in ꝯrium, inquãtum dicit officium iudicis cõquieſcere,
10 qñ eſt aſſignatus terminus ad iter arripiendum.nam † paria
ſunt,quod iudex a quo aſſignet terminũ ad proſequẽdam ap
pellationem,vel ad iter arripiẽdum,vt in d.cum cauſa,& di-
xi in c. p̃ced. Item receptio apoſtolorum eſt de proſecutione
appellationis,iõ ſicut officium iudicis debet cõquieſcere pẽ-
dente termino ad recipiendos apoſtolos,ita deberet cõquie-
ſcere pendẽte termino ad proſequendum,ſi eſſet verũ dictũ
Bal ſed ego in d.c.cũ cã, per multas rationes,& auctoritates
reprobaui iſtã opi.& tenui,ꝙ iudex a quo, qui nõ detulit ap-
pellationi,nõ obſtãte aſſignatione termini ad proſequẽdam
appel poſſit ad vlteriora ꝓcedere,vnde vide q̃ ibi dixi.& adde
ꝙ iudex qui aſſignat terminũ app.ad proſequẽdam app.cẽſe
tur cã deuoluta,Rot.e.ti.in antiqs,dec.ii.incip in cã profana.
Quarto no.tex expreſſum,maxime iuncta glo iij.ad fi.ꝙ ſicut
deſeritur appellatio ꝑ lapſum termini iuris,ita ꝑ lapſum ter-
mini hoĩs,ita ꝙ ſi iudex appel.a diffinitiua ſtatuit terminum
mẽſis ad ꝓſequẽdam appellationem,lapſo mẽſe appellato-
re nõ proſequẽte,ſnĩa remanet rata, nec expectar̃ lapſus to-
11 tius anni qa†terminus præfixus a iudice ſuccedit loco termi-
ni iuris,vt dicit Inn.inf eo.ex rõne.& hoc ꝓbatur ſup c.prox.
ver.ſi aũt.& dicit Bal hic,ꝙ poſt appellationẽ deſertã, ſi hoc
eſt liquidum fit executio parte non citata, qa ſi nõ debet au-
diri,ergo nõ debet citari & ad hoc dicit eſſe optimam glo.in
l.eos.C.eo.in prin. Et hoc vltimum no.ſ.ꝙ qui non debet au
12 diri,†nõ debet citari.& hoc facit,ꝙ ſi alicui denegetur audiẽ
tia per legem. vel ſtatutum non debebit citari, quod intelli-
ge,quando denegatur audientia tam agendo,quam defen-
dendo,vt dixi in rubr.in vlt.q. & not.etiam Bald.quia ſenſit,
quod vbi eſt liquidum ſententiam tranſiuiſſe in rem iudica-
tam iudex a quo poteſt exequi parte non citata, de quo di-
cam infra eod.ex ratione,in vlt.q. Quinto no. quod appella-
13 tio † extraiudicialis non dicitur propria appellatio, ſed po-
tius ad cauſam prouocatio & dicit do.Abb.iſtum text.ſem-
per notandum pro ſtatutis facientibus mentionem de appel
latione, nam in odioſis nõ veniet appellatio extraiudicialis
noĩe appellationis, ſecus in fauorabilibus, quia largo modo
poteſt dici appellatio,vt hic,& inf.eo.bonæ.facit regula,odia,
14 lib. vj. Et ex hoc vltimo no. quod † prouocatio proprie lo-
quendo non comprehendit appellationem iudicialem, ſed
extraiudicialem,& hoc voluit Innoc.hic in ver.prouocatio-
nes.qui dicit,quod prouocationes fere,& per omnia cenſent̃
iure appellationum.& quod tamen eſt dr̃ia, quia proprie, &
ſtricto modo loquendo illa dr̃ appellatio,quæ fit in iudicio.

Prouo-

Digitized by Google

Prouocatio verò, quæ fit extra iudicium,& ꝙ ideo proprius dicitur prouocatio ad cauſam,quia tunc cum interponitur, fit inceptio cauſæ. Appellatio verò pure,& ſtrictè loquẽdo, dicitur illa, quæ interponitur cauſa iam cœpta, ſed Bal. hic in
15 fi.aſſignat aliam differentiam dicens,quod † appellatio requi rit iudicem a quo, & ad quem, ſed prouocatio non requirit niſi iudicem ad quem,& pro hoc dicit,quod in appellatione extraiudiciali proprie non dantur apoſtoli,ſed hoc intellige in appellatione,quæ interponitur a parte,ſecus ſi interpona tur a iudice, quia in ea dantur apoſtoli,ſicut in appellatione iudiciali,vt in c.j.eod.tit.in vj & dictum Innoc.ſequitur etiam hic do.Abb ſuper glo in ver.nec ſolent. Et iſtud eſt verius quã illud,quod dixi in ca.fi.de ſeque poſſ.& fruc vbi dixit do.Abb. quod prouocatio ſecundum propriam ſignificationem com prehẽdit appellationem iudicialem,& etiam illam,quæ a ſen tentia diffinitiua interponitur,& quod habeat locum in ſta tutis, & in aliis diſpoſitionibus facientibus mentionẽ de pro uocatione,quod videtur eſſe contra iſtum tex in quo patet, quod prouocatio dicitur appellatio extraiudicialis, appella tio vero iudicialis,ſiue interponatur ab interlocutoria,ſiue a diffinitiua, propriè dicitur appellatio, vnde in odioſis, vel in his, in quibus debet fieri ſtricta interpretatio, appellatione prouocationis non comprehenditur appellatio,nec ecõtra, & de hoc tetigi in Rubr. in prima quæſt. circa diffinitionem appellationis,& me huc remiſi,& ideo tene menti iſtum tex. ¶In gloſ.1. dum dicit, quod ex iuſta cauſa datur triennium, hoc nullibi probatur, ſed de hoc plenius dicetur inf.eod. ex ratione. ¶In gl.2.vide etiam bo.tex qui concordat cum iſto in c.1. §.poſt,eod tit. in vj. ¶In glo.3. iſtam glo diuide in duas partes. In prima tractat, an iudex poſſit dilationes datas a iu re, poſſit abbreuiare. In ſecunda quærit de vna quæſtione.ſe cunda ibi. ſed nunquid. In prima parte glo. concludit, quod induciæ quæ d iur a lege,vel canone, poſſint per iudicem iu ſta cauſa interueniente abbreuiari. & ſic ponit regulam affir
16 matiuam,excipit tamen duos caſus. Primus in † termino x. dierum præfixo ad appellationem interponendam. Iſtud e tiam tenuit glo.in l.indultum,lib.vj & in c.cupientes. §.quid ſi per viginti,in ver.quindecim, de electio.in vj & idem tenet gl.in auth offeratur.C.de lit.conteſt.& plus dicit,quod etiam de voluntate partium non poteſt tale tempus prorogari: & illam glo.ſequitur ibi Bal.in auth.ei qui. C.de tempo.appell.
17 quia partes non poſſunt facere, quod elapſis decem † diebus deuoluatur iuriſdictio ad non habentem l.priuatorum.C.de iuriſdictio.omnium iudic.& quia non poſſunt partes facere, quod ſententia non tranſeat in rem iudicatam poſt lapſum decem dierum,ſupra tit.proxi.quod ad conſultationem,no ta in l.1. C.de tranſactio. licet ego hoc dictum non viderim per aliquem reprobatum, de ipſo tamen multum dubito,
18 quia † partes mutuo conſenſu poſſunt ſuſpendere tempus ſtatutum ab homine, vel a iure, ad proſequendam appella tionem, vt eſt tex.in clementi quamdiu. eod. titu. vnde ſicut poſſunt terminum anni de expreſſo conſenſu prorogare, eo dem modo videtur, quod poſſit tempus decem dierum da tum ad appellandum prorogare, puta conſentiendo, quod interim decem dies dati ad appellandum non currant. Sed poſtea reperi, quod Pau. & Ioan. de Imola,in dicta clement. quamdiu,in prima quæſtio.tenet, quod tempus decem die rum non poſſit prorogari de expreſſo conſenſu partium,vel per compromiſſum,licet tempus proſequendæ,vel finiendę appellationis poſſit, vel per compromiſſum, vel de expreſſo conſenſu partium, & idem ſequitur ibi dom.Card. in penul. quæſt.Et idem dicit But.in penult. quæſt.in cap.licet cauſam, in ſexta colum. ſupra de probationibus. vbi allegat Domin. de Rota,deci.ccclx quæ incipit, item fuit dubitatum,vtrum curſus. dic tamen,quod non poſſet fieri prorogatio termini proſequendæ appellationis de tacito conſenſu partium, ſed
19 requiritur † conſenſus expreſſus, vt dicit glo. ibidem, in ver. expreſſo. Item aduerte, quia licet per iudicem nõ poſſit tem pus x.dierum prorogari, vel minui, tamen põt per ſtatutum ciuitatis prorogari,vel minui,hoc tenet Ang.in l.ij ff.de re iu dic.allegat gl quam dicit ſingularem in l.præſcriptiones. C.ſi
20 contra ius,vel vtil.publ. quæ dicit, quod valet † conſuetudo, vt poſſit appellari inf ſeptẽ dies,quaſi innuat, quod ſicut po teſt prolongare,ita poteſt abbreuiare & ita firmat Ang.in d. l.ij.nec mirum,quia tale tempus ſtatutum eſt a iure poſitiuo, vt patet in l.j § biduum.ff.quando appel.ſit,& ij.quæſt.vj.§.bi duum vbi patet, quod olim infra biduum,vel triduum debe bat appellatio interponi, hodie vero dantur decem dies ad appellandum, vt in authent.hodie. C.de appellationibus. & ij. quæſt. vj. anteriorum.meritò per legem, vel ſtatutum po teſt immutari. plus dicit domi.Abb quod licet ciuitas reco gnoſcens ſuperiorem, non poſſit ex toto tollere appellatio nem,vt in cap.venientes,de iureiurand tamen poterit minue re,vel prolongare terminum appellandi, quod dicit eſſe no tandum pro immutatione, d cap venientes. Sed quæritur, di
21 xi in cap venientes,poſt Bald.vbi tetigi,an valeat † ſtatutum, quod infra eandem diem, in qua eſt lata ſententia debeat ap pellari. & Bald.ibi dicit, quod ſic. ſed vide quæ ibi dico. plus adhuc voluit do Abb quod exigente magna cauſa, puta ſcã dalo, vel aliqua publica vtilitate ſuadẽte. poſſit iudex a quo minuere terminum decem dierum præfixum ad appellan dum. & licet communiter teneatur opin.gloſ ſcilicet quod tempus decem dierum datum ad appellandum, non poſſit minui per iudicem,tamen forte iſta limitatio dom.Abb po teſt ſubſtineri,quia quandoque propter cauſas emergentes li citum eſt iudici leges tranſgredi, vt notabiliter dicit Inno.in cap.1.de conſtitutio.& Bal in cap.iurgantium. in fi.ſupra de re iudic.dicit,quod hoc dictum multum defendit aſſeſſores, qui pro officio ſuo bene exercendo,quandoque ſtatuta trãſ grediuntur. Secundus caſus exceptus per glo eſt in tempore
22 † quadriennij, quod datur ad petendum, & ad obtinendum reſtitutionem in integrum Idem dicit glo.in dicta regula in dultum,& in dicto cap.cupientes.§ quod ſi per viginti.in ver. quindecim,de electio. in vj. Sed tu dic quod licet non poſſit minui,tamen quandoque poteſt prorogari. Si enim propter cauillationes, & ſubterfugia aduerſarij non poteſt expediri cauſa reſtitutionis in integrum infra quadriennium, poterit etiam elapſo quadriennio concedi reſtitutio in integr. & de hoc eſt tex.no.ſecundum vnum intellectum, in l.contra vtile. ff.de minor. Fauore etiam eccleſiæ prorogatur quadriennium interueniente præuaricatione,vel fraude,vel alia cauſa ratio nabili,vt in c.j de reſtit.in integ.in v.fo. And.autem,& Doct. addũt hic alios tres caſus,in quibus terminus non poteſt mi nui per iudicem e t ergo tertius caſus in termino ſex menſiũ dato ad redhibẽdum animal morboſum vel tem vitioſum, de quo in l cum ſex. ff. de ædil edic. Quartus caſus eſt in ſex menſibus, qui dantur ad conferendum beneficium, de quo in c.ij.de conceſſ præben. & in c licet,de ſuppl.negli prælat. Quintus eſt in quadraginta diebus,qui dantur marito,vt poſ ſit accuſare vxorem iure mariti iuij q iiij. aliquãdo. Tu adde
23 ſextum caſum,ſcilicet in termino † trium menſium,qui dan tur electo ad petendum confirmationem, vt in ca quam ſit. in fi ver.cęterum.de elect. in vj.non enim poteſt iudex ſtatue re, vt infra menſem petat confirmationem. vt dicit glo.not. in d.regula,indultum. Poſſem etiam alios caſus enumerare, in quibus iudex nõ poteſt tempus minuere. ſed quoniam ex concluſione,quam infra ſubdam,poterunt omnes caſus de cidi,putaui ſuperfluum omnes caſus enarrare. Bar.autem in
24 l.i.ff.de re iudi.indiſtincte dicit,quod quilibet † terminus cau ſa cognita poteſt augeri,ſiue minui per iudicem,ſiue detur a lege cum miniſterio iudicis, ſiue detur ſine miniſterio iudi cis,& hoc probat, In exceptionibus dilatoriis proponendis, datur terminus viginti dierum. vt in auth offeratur. C.de lit. conteſt.& iij q.iij offeratur. & tamen iudex poteſt iſtum ter minum reſtringere. vt in cap.paſtoralis de excep tio.in vi. Ad agẽdum dantur triginta ann.a iure, quia tanto tempore du rat actio,& datur ſine miniſterio iudicis. & tamen iudex cau ſa cognita poteſt allegare certum terminum actori, infra quem actor agat, & quod eo lapſo ſi non egerit,vlterius non audiatur, vt in l.Titia.ff.de accuſat & in l.diffamari C.de in genu.& manumiſſis.& in capit.conquerente,& ibi per Inno cen.ſupra de officio ordi. Tertiò in tempore dato ad peten dam, & finiendam in integrum reſtitutionem,vt in lege, con tra vtile. ff. de minoribus. Sed ibi non dicitur, quod iudex poſſit minuere illud tempus, ſed ſolum quod ex cauſa po teſt concedi reſtitutio in integrum, puta vltra quadriennium, & iſtud declaraui ſuper gloſ. in ſecundo caſu excepto per eam. Quarto in termino quatuor menſium dato condem natis in actione principali. nam datur a lege ſine miniſterio iudicis. quinimmo, quod plus eſt, lex ſupplet, ſi iudex mi nuit,vt in l.quarta §. ſi quis condemnatus. ff de re iudica. & tamen iudex ex cauſa poteſt iſtum terminum abbreuiare,vt in l.ſecunda,eodem titu & in cap.quod ad conſultationem, ſupra de rebus dubiis. Quinto, in tempore dato ad hæredi tatem adeundam non poteſt hæreditas adiri vſque ad trigin ta annos, vt in l. licet, C. de iure deliberan & tamen iſtud tempus poteſt abbreuiari per iudicem, licet detur a lege ſine eius miniſterio, & quod poſſit abbreuiari per iudicem, eſt textus in l ſi quis inſtituatur. ff de hæredibus inſtituen. Ange. verò in dicta l. ſecunda, dicit opinio. Barto eſſe ve
25 ram, quando † iudex vult abbreuiare, vel prolongare in dutias,in pertinentibus ad iuriſdictionem ſuam. Secus, ſi vellet diſponere in pertinentibus ad iuriſdictionem ſupe rioris, & pro hoc dicit, quod terminus decem dierum ad appellandum, vel annus ad proſequendum, & ad finien dam appellationem non poteſt minui per iudicem a quo,

quia hoc tangit iuriſdictionem ſuperioris,& pro hoc dicit, ꝙ
ſtatutum ciuitatis,quo cauetur,quod declinans iuriſdictionē
Poteſtatis, tanquam clericus debeat clericatum probare co-
ram epiſcopo, infra certum tempus, non valet, quia aſſi-
gnare terminum ad iſtam probationem pertinet ad epiſco-
pum, qui non eſt ſubditus ſtatuentibus, facit optime capitu.
venientes, ſupra de iureiuran. & infra eod ex inſinuatione.
& quod no Barto. in l præſes. C. eodem. D. autem Abb dicit,
quod ſibi placet, quod iudex non poſſit terminum minue-
re,vel prolongare in præiudicium Poteſtatis ſuperioris. Sed
quatenus tangit ius partis,bene poteſt, dūmodo ſtatuatur in
pertinentibus ad poteſtatem ſuam,licet illud veniat tractan
dum coram ſuperiore,de hoc videtur tex. hic, & ſupra eod.
perſonas. nam annus datur ad proſequendam,& finiendam
appellationē,& tamen iudex poteſt iſtum terminū reſtringe
re reſpectu proſecutionis,quia hoc concernit ius partis,licet
proſequutio debeat fieri coram ſuperiore,& ſic dicit limitan
dum dictum Ange. Item dicit, quod iſte tex. aperte probat,
cum c præced. opin Bar. ſcilicet vt etiam a lege præfixum ſi-
ne miniſterio iudicis poſſit minui,& reſtringi. Nec obſtat, ſi
dicatur, quod hoc a lege conceditur expreſſe, quia iura iſta
non loquuntur diſpoſitiue,ſed narratiue,in quantum tacite cir
ca hoc poteſtatem iudicis. Sed tu dic, quod per hoc non di-
minuitur terminus anni reſpectu finis,licet iudex a quo poſ
ſit facere, quod incipiat proſequi ante finem ipſius anni, nā
terminum anni iudex a quo non poteſt abbreuiare, quia nō
poteſt facere, vt non habeat animum ad proſequendum, &
finiendum appellationem, dummodo incipiat proſequi in
termino ſibi præfixo, immo plus, nec iudex ad quem poteſt
minuere tempus anni,quod datur ad finiendum appellatio-
nem, vt dicit Cyn in auth ei qui. C. de temp. appell. ſed Bal. in-
telligit, quod quando ipſe iudex vellet imponere tempus. &
meram inſtantiæ, ſed quando ipſi iudici liqueret de cauſa,
poſſet quandocunque pronunciare præſentibus partibus,vel
etiam altera abſente, l. ampliorem C eod titu. & hoc modo
poteſt imponere finem cauſæ,& inſtantiæ appellationis per
ſententiam,etiam ante lapſum anni tamen videtur tex. infra
eo ex inſinuatione. quod iudex ad quem poſſit præfigere ter
minum ad finiendam appellationem,& per conſequens ipſi
inſtantiæ appellationis,& hoc tenet Innoc. in d c ex inſinua
tione,& do. Card in clem. 1. in 22. q. eod tit. Dicit vlterius do.
Abb quod opin Bart. eſt de mente Innoc in c. ad petitionem,
de accuſat. vbi plus dicit, quod etiam vbi ius diſponit, quod
non detur minor dilatio triginta diebus, nihilominus iudex
poteſt minuere dilationem ſi ſubeſt cauſa moderationis. Sed
26 tu dic, quod Innoc loquitur de † dilatione,quæ datur cum
miniſterio iudicis, & hoc modo loquitur l per interuallum.
ff. de iudic. per quam mouetur Inno. Et ſubdit do. Abb. quod
ſi iudex male fuit arbitratus in minuendo,vel ampliando di-
lationem, ſine iuſta cauſa poterit pars appellare,quia in cō-
miſſis arbitrio iudicis poteſt appellari, ſi iudex male ſit arbi-
tratus,vt dicit gloſ. not. in c. ſuper his, in ver. arbitrium, infra
de accuſat.& idem dicit Bart. in l ſi qua ff. de verb ſign. proba
tur in c. 1. de dilat.& hoc in terminis tenet Innoc in c. ad peti-
tionem,de accuſ. Sed Dyn.& glo. in regula indultum, lib. vj.
dicūt, quod aut dilatio datur a iure communi miniſterio iu-
dicis,& tunc iudex poteſt talem dilationem ex cauſa minue
re,& abbreuiare. Aut datr̄ a lege ſine miniſterio iudicis,& tūc
talis dilatio nō poteſt immutari per iudicem, niſi in caſibus,
in quibus reperitur expreſſum, & hoc modo non obſtant iu
ra, in quibus reperitur eſſe expreſſum, quod iudex poſſit im-
mutare dilationem datam ſine miniſterio iudicis, quia hoc
ideo eſt, quia reperitur expreſſe conceſſum. Bal. etiam in au-
then. offeratur. C. de lit cont eodem modo diſtinguit dicens,
quod aut dilatio debet dari cum cauſæ cognitione, & ſic cū
miniſterio iudicis, & per iudicem poterit immutari, niſi lex
vltra procedit inhibendo iudici,ne dilationem immutet, ut
in l. ij. ff. de iure delib. Sed contra iſtud, quod addit Bal. mul-
tum facit,quod not. Innoc. in c. ad petitionem. de accuſat. vbi
dicit,quod etiam ſi lex dicat,quod non detur minor dilatio,
nihilominus iudex poteſt eā ex cauſa abbreuiare,& pro hoc
videtur tex in l iiij. § ſi quis condemnatus. ff. de re iudic. con-
iuncta l. ij. eod. tit.& in l. ad peremptorium,cum l ſeq. coniun
cta l. nonnunquam. ff. de iudic. Sed concorda opin.& dic, ꝙ
aut lex ſimpliciter dicit,quod non detur minor dilatio,& ꝙ
ſi data fuerit nihilominus,debet habere integram dilationē,
& tunc iudex ex cauſa poteſt eam abbreuiare, & hoc modo
procedit dictum Innoc. & iura ſuperius allegata. Aut lex,vel
ſtatutū expreſſe inhibet iudici, ne impediat ſe circa dilatio
nem abbreuiandam,& tunc ex quo apparet de mente ipſius
legis,vel ſtatuti, quod non vult ipſam dilationem abbreuia-
ri, per iudicem non poterit eam abbreuiare, etiam ex cauſa.
facit cap. pia. de exceptio. in vi.& quod ibi not. glo in ver. die-
rum,& cap. frequens, de reſtit. ſpol. in vj. & hoc modo poteſt
procedere dictū Bal. aut datur dilatio,vel terminus ſine cau-
ſæ cognitione, ita quod non requiritur aliquod factum iudi-
cis in aſſignatione ipſius dilationis,ſeu termini, & tunc cum
non ſpectat ad iudicem, non poterit dilationem immutare,
ſecundùm Bal. vbi ſupra,& Ioā. de Imo. hic dicit,quod com-
munis opinio eſt,quod aut dilatio datur a lege ſine miniſte-
rio iudicis, & tunc iudex non poſſit eam immutare. fallit in
caſibus,in quibus reperitur expreſſum, & hoc modo ceſſant
contraria aſſignata per Bart. quia in eis reperitur expreſſum,
aut datur cum miniſterio iudicis, & tunc poteſt ex cauſa di-
lationem immutare, & ſic theorica quam tenet Dyn.& glo.
in regula, indultum, lib. vj. communiter tenetur per doct. Idē
tenet Io. de Imo. in c. cupientes § quid ſi per viginti. ſuper glo.
in ver. quindecim, vt ibi refert D. Dom. de elect. in vj. Conclu-
de ergo, quod aut datur dilatio cum miniſterio iudicis, &
tunc iudex poteſt eam immutare ex cauſa,etiam ſi lex dicat
quod non detur minor dilatio,& quod ſi dederit minorem,
nihilominus habeat integram dilationem, niſi lex expreſſe
inhibeat iudici,ne de dilatione immutanda ſe aliquo modo
impediat, & hoc modo procedit limitatio Bal. in d auth. of-
27 feratur. Secundò limita, quando † dilatio,vel terminus date-
tur in priuilegium alterius ex litigantibus,quia tunc iudex nō
poſſet auferre priuilegium cōceſſum a iure, vel ſtatuto, dato
quod requiratur ad vſum priuilegij miniſteriū iudicis,& hoc
ſenſit Franc. Vercellen.& Io. And.& D. Do. in c pia, ſuper glo.
in ver. octo dierum, de excep. in vj. Aut terminus aſſignatur
a lege, ſeu ſtatuto ſine miniſterio iudicis, & tunc iudex non
poteſt illud immutare, niſi in caſibus a iure expreſſis,& dicit
hic Bal. quod quādo terminus præfigitur iuriſdictioni, iudex
de termino nihil poteſt diſponere, & dicit de hoc eſſe tex no-
tab. in l ſi in lege. ff. loca. Sed tu vide meliorem tex. in cap. de
28 cauſis, de offic. deleg vbi patet, quod terminus † præfixus iu-
riſdictioni,poteſt prorogari de conſenſu partium Idem pro
batur in l. ij. §. ſi iudex. ff de iudi vbi probatur, quod terminus
præfixus iuriſdictioni. poteſt prorogari de conſenſu partium
niſi prorogatio fuerit prohibita per ſuperiorem in delegatio-
ne cauſæ. Et ex hoc habes declaratum iſtum articulum. In
ſecunda pa... glo. hæc glo in effectu duo vult. primo, quod
iudex a quo poſſet præfigere terminum ad iter arripiēdū,vel
ad proſequendum appellationem coram iudice ad quē,non
tamen pro hoc poteſt abbreuiare tempus anni, vel biennij,
quod datur a iure ad proſequendam, & finiendam appella-
tionem, & dicit do. Abb quod nec iudex ad quem poteſt di-
minuere tempus anni, vel biennij, licet poſſit ipſum reſtrin-
gere dando breuiores dilationes, & compellendo partes ad
repellendam appellationem, vt infra eo. oblatæ. vbi dicitur.
& iſtam gloſ. inducit Bart. ad quæſtionem in l. præſes. C. eod.
Pone quod coram iudice ſæculari opponitur aliqua exce-
ptio, quæ debet remitti ad epiſcopum,& iudex ſæcularis,co
ram quo opponitur, ſtatuit terminum viginti dierum ad cō-
parendum coram epiſcopo, & probandum illam exceptio-
nem,& dicit Bart. quod ſtatuitio talis termini valet, inquan-
tùm ſtatuit terminum ad comparendum,ſed non inquantū
ſtatuit terminum ad probandum exceptionem,quia hoc per
tinet ad alterius iuriſdictionem, vnde ſicut non valet diſpo-
29 ſitio † de re,quæ confertur in tempus,in quo res non erit di-
ſponentis,vt in l. Stichus. ff. de manu. teſta. ita non valet præfi
xio termini ſuper eo, quod ſpectat ad iuriſdictionē alterius,
vnde cum probatio debeat fieri coram epiſcopo, ad eū ſpe-
ctat dare terminum ad probandum, & limitadum tempus,
infra quod fiat probatio,& iſtud dictum Bartoli fuit de men-
te Innocent. in capitu. tuam, de ordi. cogni.& ibi hoc expreſ-
ſe firmat domi. Abb. in penulti colum. ad finem, in penulti.
quæſtio licet de Bart. ibi nullam faciat mentionem, licet ta-
men,quod poterit iudex laicus impetrare a ſuperiore epiſco
pi, vt ſtatuat ſibi terminum, infra quem cauſam expediat,
argum. in cap nullus, de iure patrona. ſed tu vide meliorem
tex in cap lator, infra qui fil. ſint leg iſtud dictum Bar. etiam
in ſimili ſenſit Ang in l. a. ff de re iudic. dum dixit,quod non
valet ſtatutum diſponens, quod declinans iuriſdictionem iu
dicis ſæcularis propter clericatum teneatur probare ſe cleri
cum coram epiſcopo infra certum terminum, & iſtud di-
ctum ſequutus fuit do. Abb. ſuper præcedenti parte gloſ. hoc
tene menti. Secundo habes ex gl. quod ſicut lapſo anno,vel
biennio ſententia tranſit in rem iudicatam, ita lapſo termi-
no ſtatuto a iudice ſententia tranſit in rem iudicatam non
expectato,quod labatur terminus iuris. Sed dubitatur, nun-
30 quid idem dicendum ſit in † cauſis beneficialibus. & Lap.
in clement. prima, eodem titulo, dixit quod ſic. Sed Petrus
de Anchara. ibi tenuit contrarium,quia in beneficialibus iu
dex a quo non poteſt aſſignare alium terminum, quam ſit
expreſſum in cap 1.& in c cupientes §. quod ſi per viginti, de

elect

electi.in vj.& ibi hoc tenet glo.in ver.quindecim, & præſup-
poſito,quod iudex a quo hoc poſſit, tamen appellante non
comparente non erit propter hoc appellatio deſerta, quia
31 imponitur alia pœna ipſi † contumaci, quia in eius abſentia
proceditur,vt in d.c.j.de elect in vj. vnde appellatio eius nõ
debet eſſe deſerta,ne puniatur duplici pœna.ſed Barto & Io.
de Imo in d.cle j.concordat opi.dicentes, quod aut appellãs
contradicit,vel aduerſarius,& tunc iudex non poteſt immu
tare talem terminum,& hoc tenet gl.in d.c. cupientes.§. qđ
ſi per viginti, in ver. quindecim . Aut partes conſentiunt,
vel ſaltem non contradicunt, & tunc valet ſtatuitio termi-
ni, quia etiam in beneficialibus partes poſſunt renunciare
32 † appellationi,vt in c quamuis.de elec.in vj.in beneficialib.
ſententia tranſit in rem iud.ut in c.cum dilecti. in fi.de elec.
de quo vide glo.not.in c.j de conceſ.præben.& vbi iudex ali-
33 quid facit præſentibus partibus, & † non contradicentibus,
cenſetur conſentire,vt dicit notabiliter Bar.in l j.C.de re-
lat.& ſequitur.dom. Abb.in cap.quoniam contra, de proba.
& hoc modo poteſt procedere opi. ap .in d.clem.& ex hoc
limita iſtum tex.& glo quia non habet locum in beneficiali
bus, niſi iudex à quo ſtatuerit terminum partibus conſen-
tientibus,vel ſaltem non contradicentibus, & circa hoc ẽt
vide dom.de Ro deci. 321.quæ incipit,item ſi appellans.¶ In
34 glo.in ver.paſſim. Inquantum hæc glo.dicit,quod in † appel-
latione extraiudiciali requiritur expreſſio cauſæ. Hoſt.diſtin
guit,quod aut appellatur a iudice extra iudicium,& tunc de
bet exprimi cauſa,vel probabiles coniecturæ,vt ĩ.c.bonæ.ad
ſi.& in c.dilectus.§.quia uero, eo.tit. Aut appellatur extra iu
dicium a iudice aduerſario,& tunc nulla cauſa requiritur,ſe
cundum eum.& dicit, ſecundum hoc intelligendum eſſe c.
cordi, eod tit.in vj.tamen glo.in c.conſideramus,ſ. de ele.
dicit cauſam eſſe exprimendam, licet non appelletur a iudi
ce,ſed glo.in d cap.j.in ver.interlocutoria.eodem tit in vj. re-
fert diuerſas opiniones,& ibi Ioan.And.in nouella. D.autem
Abb.diſtinguit,quod aut appellatur extraiudicium a iudice
& eſt clarũ,quod debet cauſa exprimi.de hoc eſt tex.in ca.j.
eodem ti.in vj. Aut appellatur extra iudicium ab aduerſario
eo caſu,quo appellatio neceſſitat aduerſarium ad proſecu-
tionem abſque alia citatione, & cauſa debet exprimi, hoc
probatur in c.j.iuncto cap.vt circa.de elec. in 6. aut appella-
tio non neceſſitat ad proſecutionem abſque alia citatione,
quod eſt regulare in appellatione interpoſita ab aduerſa-
rio,vt no.glo ſequens,& Inno.in c.dilecti. de maio. & obed.
& tunc reſpectu validitatis non requiritur expreſſio cauſæ,
cum ſit parui effectus,ſicut nec in citatione,ut no.in c.præte
rea,de dila.& per Bar.in l.inter accuſatorem,ff de publ. iud.
ſed quo ad effectum obtinen. retractationem attẽtatorum,
35 oportet,quod † appellatio fiat ex veriſimili,& probabili cã.
ſic intellige Bar.in l de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de no
ui ope nun. Vbi dicit,quod ſi aliquis timet ne fiat ſibi aliqua
violẽtia poteſt proteſtari ex parte Poteſtatis,ne fiat ſibi vio-
lentia,& ita arripere ad ipſum,& habebit effectum, quod ſi
interim aliquid ſibi fiat,reuocabuntur in viam attentati, nam
talis itineris arreptio cum tali proteſtatione habẽte cauſam
inſertam,ſcilicet quod fiat ſibi violentia, habet vim appella
tionis,vt in c.dilecti.ĩ.eodem,& eſt optima pratica,quando
aliquis timet ſibi fieri aliquam uiolentiam,vel iniuſtitiam,
36 quod proteſtetur † ex parte iudicis,quod non fiat ſibi violẽ
tia, vel iniuria, & talis proteſtatio cum itineris arreptione
habebit vim appellationis,ſecundum theoricam Barto.Tu-
tius tamen eſt,quod dicat,quia timeo mihi fieri iniuſtitiam,
vel iniuriam,in tali re appello ad Poteſtatem,& talis appel-
latio habebit vim reuocationis attẽtatorum, ex quo habet
cauſam probabilem,& veriſimilem expreſſam,& hoc dictũ
notabis,quia poteſt multotiens praticari. In gl in ver.nec ſo-
lent.hæc gl.voluit opponere de c.bonæ.ĩ.eo.vbi patet,quod
prouocatio extraiudicialis dicitur appellatio,ſed gl.reſpon-
det,quod poteſt dici appellatio largo ſumpto vocabulo,quia
appellatio non fit,niſi a iudice.hinc eſt quod appellatio di-
citur prouocatio iniquæ ſententiæ querelam continens, &
dixi in Rubrica,circa diffinitionem appellationis.ſed extra-
iudicium non eſt ſententia,nec iudex, ergo appellatio extra
iudicialis,non eſt propria appellatio, & dom.Abb. hic poſt
Inno.ponit aliquas differentias inter appellationem iudicia
lem,& extraiudicialem,quas non curo referre,quia plene di
cam infra eodem,bonæ. Deinde gloſ.ponit duplicem prati-
cam appellationis extraiudicialis. Prima eſt, quando aliquis
dicit aduerſario,appello,& ad curiam, vel uenias ad iudicẽ,
vt faciat mihi iuſtitiam,& dicit gl.quod aduerſarius non te-
37 netur venire,ſicut † denunciatio facta domino in foro non
valet,ſed debet fieri in ipſa re,vt in l.de pupillo §. ſi quis for-
te ff.de no.oper.nunc. & nota iſtam glo. quod prætextu ap-
pellationis extraiudicialis aduerſarius ipſius appellantis non
tenetur comparere coram ſuperiore,niſi per ipſum ſuperio
rem citetur,& idem tenet Inn.in c.dilecti.de maior.& obed.
& dom Abb.dicit hoc probari in l.fi.C.de culto.reorum.vbi
patet, quod etiam nuntij deputati ad citationes faciendas,
non poſſunt citare,niſi de ſpeciali mandato iudicis, de quo
ibi per Barto.& vide ipſum in l. Palatinos.C. de colla. fundo.
fiſcal lib.x.& per But.& dom.Abb.in ca j de iudi.dicam infra
38 eodem,cum parati. Nunquid autem parti † poſſit commit-
ti,vt citet aduerſarium. vide tex.& ibi Bart. in l. cum qui.§.ſi
epiſtola.ff.de furt.qui dicit, quod ſic, ſed parti non creditur,
niſi oſtendat literas de commiſſione iudicis, de quo etiam
in l.miles.§.qui iudicati,ff.de re iudi. & idem ſequitur Spec.
in titu.de citationibus.§.ſequitur, poſt princi. de quo dicam
in dicto capitulo cum parati. intellige tamen iſtam glo. in-
quantum dicit, quod aduerſarius appellantis non tenetur
comparere virtute appellationis extraiudicialis,nam proce-
dit regulariter.fallit,vbi a iure aliud ſtatuitur,vt in caſu c.j.&
cap.vt circa,de elec.in vj. Et ex hoc expeditus ſum de prima
pratica glo.Venio ad ſecundam,in qua gloſ. dicit, quod iſte
tex.loquitur de appellatione extraiudiciali,quæ fit ab aduer
ſario,ne faciat aliquid in præiudicium appellantis ſuper eo,
pro quo interponitur appellatio,& tales appellationes ſunt
quaſi uocationes ad cauſam,quibus eſt deferendum,ut ĩ.eo
dem bonæ.& ſubdit gl.quod clerici faciunt tales appellatio
nes frequenter inter ſe in electionibus,& aliis negotiis eccle
ſiæ.& dicit glo.quod cauſa debet allegari in tali appellatio-
ne,ſicut in appellatione iudiciali.ſed hoc intelligas, quantũ
ad effectum reuocationis attentatorum, ſed non quantum
ad ualiditatem ipſius appellationis, quia ex quo non inter-
ponitur a iudice valet appellatio,abſque expreſſione cauſæ
licet non proſit quantum ad reuocationem attentatorum.
Item intelligas,quod licet talis appellatio,quando cauſa eſt
expreſſa valeat,& inducat reuocationem attentatorũ, non
tamen aduerſarius appellantis tenetur comparere,niſi cite-
tur per iudicem, vt ſupradixi. Item iſta gl.multum facit pro
notatis per Bart.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætorij.ff.de no.
ope.nun.de quo dixi in gl.præcedenti,in fi.¶ In glo.in ver.an
te ſententiam.gl.intelligit ver.ſi autem,ante ſententiam,quod
loquitur de appellatione interpoſita poſt lit.conteſt.ut differ
rat a ver.præcedenti,ſed dom.Abb.ipſam reprehendit, & di
cit,quod iſte tex ponit tres caſus. Primus eſt,quando appel-
latur poſt ſententiam,& iſte caſus ponitur in primo c. Secun
dus caſus eſt, quãdo appellatur extra iudicium, & iſte caſus
ponitur in ver.ſi uero a grauamine,& exponit tex.ibi,& an-
te litis ingreſſum, ideſt antequam partes ueniant ad iudiciũ.
Tertius caſus ponitur in uerſi. ſi autem ante ſententiam. in
quo prouidetur, quod ſi appelletur in iudicio ante ſenten-
tiam,ſiue ante lit.conteſt.ſiue poſt, & appellatio deſeratur,
quod iudex a quo poſſit in cauſa procedere, & quod appel-
pellans compellatur ſtare eius iudicio perinde,ac ſi nulla ap-
pellatio fuiſſet interpoſita, poſſet enim ex nouo grauaminẽ
iterum appellare,ut dicit Ioan.And.in c præſenti.ſed iſta ex
poſitio do.Abb.ſ.inquantum exponit,ante litis ingreſſum,
ideſt antequam partes ueniant ad iudicium, eſt contra text.
vnde ego dicerem,quod iſte tex ponat tres caſus. Primus de
pœna appellantis a ſententia diffinitiua, & appellationem
non proſequentis infra terminum præfixum a iudice,& iſte
39 caſus ponitur in prin.ca. Secundus caſus,an liceat † ante lit.
conte.appellari? & reſpondetur,quod ſic, quia etiam extra
iudicium admittitur appellatio, licet talis non dicatur pro-
prie appellatio,ſed prouocatio ad cauſam,& iſte caſus poni
tur in uer.ſi uero a grauamine,in quo aduerte,quia in d.uer.
nihil agitur de pœna non proſequentis appellationem, ſed
ſolum an ualeat appellatio ante lit.ingreſſum,& reſponde-
tur,quod ſic,quia etiam extra iudicium canones paſſim per
40 mittunt appellare. Tertius caſus eſt,an non proſequẽs † ap
pellationem ante ſententiam infra terminum præfixum a
iudice puniatur eadem pœna,qua punitur appellans a ſentẽ
tia diffinitiua.& iſte caſus deciditur in uerſic. ſi autem ante
ſententiam,& iſte verſi. habet relationem ad principium c.
quia ibi text.loquitur de appellante poſt ſententiam,uel an
te ſententiam,& ibi ponitur pœna non proſequentis appel
lationem interpoſitam poſt ſententiam. hic autem ponitur
pœna non proſequentis appellationem interpoſitam ante
ſententiam,& differt a ver.præcedenti,quia in uer. præcedẽ
ti tractat, an liceat ante litis ingreſſum appellare,hic autem
tractat de pœna appellantis ante ſententiam . vnde ſiue ap-
pellet ante lit.conteſta.ſiue poſt,dicitur appellaſſe ante ſen-
tentiam,& per conſequens incurrit eandem pœnam, quia
appellatio efficitur deſerta,& compellitur ſtare iudicio iudi
cis,ac ſi non appellaſſet,& iſtum puto eſſe verum intellectũ
iſtius text.licet per neminem legerim ipſum eſſe tactum, &
hæc ſufficiant in iſto principio

SVMMARIVM.

1 *Appellare poteſt de crimine impetitus, niſi crimen fuerit notorium.*
2 *Cauſa criminalis recipit appellationem.*
3 *Tertius appellare poteſt in cauſa capitali inuito condemnato.*
4 *Citatio non requiritur in notorijs, nec in quibus abſenti nulla defenſio competit.*
5 *Abſens in notorijs poteſt excommunicari ſine citatione.*
Factum Apoſtoli, pro lege obſeruandum eſt.
7 *Scripturæ ſanctorum, quæ uim canonum habeant, uide.*
8 *Manifeſtum pro notorio interdum ſumitur.*
9 *Appellatio admittitur in manifeſtis.*
10 *Notorium eſt præco, qui non mentitur.*
11 *Notorium præſumitur ex tribus, ſcilicet ex loci qualitate, ex numero aſtantium, & qualitate temporis.*
12 *Occultum quoque e contrario notorio opponitur, & per eadem cognoſcitur.*
13 *Excommunicatio qualiter ſit inferenda.*
14 *Citatio etiam in cauſis ſummarijs requiritur.*
15 *Peccator non audiens eccleſiam poteſt excommunicari.*
16 *Iudex poteſt citare per ſuum familiarem.*
17 *Condemnari nemo debet ſine citatione.*
18 *Condemnatio nimis accelerata odioſa eſt, maxime criminis.*
19 *Citatio vnica in notorio ſufficit, non ad ſe defendendum, ſed ad ſententiã audiendam.*
20 *Citatio omnis neceſſaria ad defenſionem eſt de iure naturali, verum numerus cum modo eſt de iure ciuili.*
21 *Nocens quis eſſe non deſinit per pœnitentiam.*
22 *Excommunicatio eſt medicina ad correctionem.*
23 *Citatio ad domum non ſufficit, ut quis poſſit excommunicari.*
24 *Contumacia procuratoris nõ ſufficit pro excommunicatione, niſi dominus ſciuerit, & non purgauerit.*
25 *Excommunicari an quis poſſit extra territorium.*
26 *Abſens extra territorium, an abſolui ab excommunicatione poſſit.*
27 *Confeſſio, an & quando faciat notorium.*
28 *Confeſſio facta poſt ſententiam latam, non dicitur facta in figura iudicij, unde non excludit appellationem.*
29 *Reus conuictus, an cogi poſſit ad confitendum.*
30 *Confeſſio, quando cenſetur extorta non legitimè.*
31 *Vultus potentis inducit iuſtum metum.*
32 *Confeſſio extorta non præcedentibus indiciis non ualet.*

1 §. Præterea Qui de crimine impetitur † appellare
poteſt, niſi crimen ſit notorium. hoc
dicit. diuiditur in duas partes. In prima ponitur regula. In
ſecunda exceptio. ſecunda ibi, niſi forte. Nota primo, quod
2 in † cauſa criminali quis poteſt appellare, immo pendente
termino appellationis interponendæ non debet ſententia
mandari executioni, etiam ſi immineat pęna mortis, de quo
per Bar. in l. qui vltimo. ff. de pęnis. idem eſt in cauſa ciuili, vt
probatur in c. non ſolum j reſponſo, eodem titu. in vj eſt ta-
3 men ſpeciale in cauſa capitali, quia in ea † tertius inuito cõ-
demnato poteſt interponere appellationem, vt in l. non tan
tum. ff. eod. not. glo. 2. q. vj. in ſumma. Secundo nota hic text.
4 expreſſum, quod in notorijs non requiritur † citatio, quan
do conſtat abſenti nullam defenſionem competere, de quo
dixi in c. cum olim ſupra de re iud. & in c. ad noſtram, el 3. ſ.
de iureiur. Tertio no. quod in notorijs etiam † abſens extra
territorium etiam non citatus poterit excommunicari. ſed
poteſt dici, quod dięceſes non erãt olim diuiſæ, ſicut hodie,
vt not. in c cum cauſam, ſ. de proba ſed dicit do. Abb. quod
notabile in ſe eſt verũ, de quo remittit ad plene not. per ſe in
c. fi. de foro compet. & aliquid infra dicam, vltimo not. quod
6 factum † Apoſtoli, pro lege eſt ſeruandum. ad idem. de con-
uerſ. coniug. verum & c. ex parte. in quibus patet, quod eccle
ſia mota exemplis Sanctorum ſtatuit matrimoniũ ante co-
7 pulam carnalem poſſe diſſolui. Quibus autem † ſcripturis
Sanctorum ſit danda fides tãquam Canonibus, vide bo. tex.
xx. diſt. in prin. & c. j. ¶ In gl. in ver. manifeſtus. no. ex gl. quod
8 † manifeſtum interdum accipitur pro notorio. ad idem ij. q.
j. manifeſta. ſed proprie ſtricte loquendo manifeſtum differt
a notorio, de quo in c. coram. de coha. cler. & mul. & ex glo-
9 no quod in manifeſtis admittitur † appellatio, idem tenet
glo ij. q. j. in prin. ſummæ, & eſt tex. iuncta glo. 3. quæſt. 5. quia
10 ſuſpecti. Bal. autem hic dicit, quod † notorium eſt pręco, qui
non mentitur. concor. illud, quod dicit in capit. ſuper eo de
teſti. cogen. vbi dicitur, quod notorium per negationem, nõ
11 efficitur dubium. & ſubdit hic Bal. quod † notorium præſu-
mitur ex tribus. ſcilicet ex loci qualitate, ex numero aſtan-
tium, & ex qualitate temporis. e contra præſumitur aliquid
12 non † manifeſtum ex qualitate tẽporis, vt quia de nocte, ex
qualitate loci, & ex multitudine rixantium. allegat gl. quam
dicit ſingularem, in l. ſi cum exceptione. § 2. ff. quod met. cã.

Vtrum autem in notoriis admittatur appellatio, dicetur in-
fra eod. cum ſpeciali. §. porro. In gl. ultima, pro expeditione
iſtius gl opponitur contra tex. in eo, quod dicit, quod Apo-
ſtolus excommunicauit illum Corinthium irrequiſitum.
13 Excommunicatio enim non eſt ferenda, niſi competẽti mo-
nitione præmiſſa, etiam ſi delictum ſit notorium, quia excõ
municatio non fertur ab homine, niſi pro contumacia, vt
not. glo. xj. quæſt. 3 epiſcopi. & c. nemo. Glo ſoluit tribus mo-
dis. Primo, quod non fuit requiſitus per edictum perempto-
rium, admonuit tamen eum ad pœnitentiã, & quia crimen
erat notorium, non vocauit eum, quia non expediebat, ex
quo nolebat ſe corrigere. ſed Bu. iſtam ſolutionẽ impugnat,
quia oportet, quod ſpecialiter citetur ad ſententiam. allegat
glo. in cle. ſæpe, in uer. ad idem, de uerb. ſignificat. quæ dicit,
14 quod etiam in cauſis ſummarijs requiratur † citatio & ita
reſidet etiam hic Ioan de Imo. ſed dom. Abb. hoc dictum re
probat, quia ſufficit quod per priores citationes, vel per uni
cam peremptoriam appareat de contumacia excommuni-
candi: tunc enim ſine alia citatione poteſt talis excommuni
cati. ut in capitu. j. de iudi. & dicit, quod hoc aperte tenet In-
noc. in c. ex parte, de verborum ſignifi. vbi dicit, quod ſi præ-
latus pręcipit ſubdito, quod faciat, vel non faciat certum
quid, quod ſpectat ad officium ſuum, & ille trãſgreditur mã
datum, poteſt illum excommunicare ſine alia monitione,
quia non habet eum in contumacia, & hoc ponit Innoc. in
d. cap. ex parte in ultima colum & de forma citandi; quo ad
excommunicationem ferendam, vide tex. no iuncta gl. in c.
conſtitutionem de ſent. excommu in vj & ſubdit dom. Abb.
quod hæc ſolutio poteſt tolerari quo ad hunc text. quia ex
quo factum erat notorium, non requirebatur citatio, cauſæ
cognitio. & per conſequens, nec factum iudiciale, ut in cap.
quoniam, de fi. præsby. ideo ſufficiebat illum admonere ex-
traiudicialiter, vt ſe emendaret, quod cum nõ fecerit potuit
excommunicari. pro hoc facit cap. nouit. de iud. vbi dicitur,
15 quod ſi † peccator non audierit eccleſiam. debet haberi, p
ethnico, & publicano, & excõmunicari. facit quod legitur,
& no. in c. dilecti. de ſenten. excommun. ubi etiam per Doct.
Secunda ſolutio eſt, quod non requiſiuit eum illa uice, ſed
per prius eum requiſiuerat. Et hæc ſolutio facit pro his, quæ
ſupradicta ſunt, quia iſta ſolutio vult, quod præcedens cita-
tio ſufficiat ad ferẽdam excommunicationem ſine alia mo
nitione Tertia ſolutio gl. eſt quod requiſiuit ipſum p Apol-
linem diſcipulum ſuum, & nota iſtam ſolutionem, ex qua in-
16 fertur, quod iudex † poteſt citare per ſuum familiarem facit
quod not. in c cum dilecta. de do. & contum. Sed dom. Abb.
dicit hoc eſſe verum, dummodo conſtet iudicem illi hoc in
iunxiſſe, ideo poteſt fieri commiſſio, cum litteris iudicis fa-
miliari ipſius iudicis. facit c. prudentiam. de officio deleg. &
hanc ultimam ſolutionem iſtius gl. ſequuntur hic Tan. & In-
no. Hoſt. vero dicit, quod licet notorius quo ad ſatiſfactio-
nem abſens, & requiſitus poſſit condemnari, nunquam ta-
men excommunicabitur. niſi monitione præmiſſa, vt in c. fa
cto. de ſenten excomm. in vj. ratio, cum hic loquamur de ex
communicatione, debet litera per ſuppletionem legi, ut ſe-
quitur in gl. Alii vero dicunt ſecundum eum, nullum abſen
tem condemnandum, niſi ſit contumax 3 quæſt 9. per totũ.
C. quomodo & quando iu ca. quæ ſen. re. non poſſ. l. j. §. idem
cum ex delicto. & de hoc eſt tex. cum gl. de iureiuran. ad no-
ſtram el 3. unde nullus, quantumcunque notorius, ſine cita
17 tione & admonitione condemnandus † eſt, & hoc fatetur
Hoſt. eſſe iuſtius & tutius. Tamen quia multi dicuntur no-
torij, qui non ſunt, vt infra eod. conſuluit. Tum quia etiam ſi
notorius ſit, quandoq; tamen legitimas habet exceptiones,
quæ ſunt admittendæ, de offi. deleg. ex parte. ij. de reſtit. ſpol.
18 litteras. tum quia omnis † condemnatio, maxime nimis ac
celerata, odioſa eſt. arg c. cum Bertholdus, & c. fi. de re iud. &
de reſti. in integ. tum ex literis. Dom autem Abb. diſtinguit,
quod ſi quærimus, an in notoriis requiratur citatio, quod
aut loquimur in aliis ſententiis diuerſis a ſententiis cenſuræ
eccleſiæ. Aut loquimur de ipſis ſententiis cenſuræ eccleſia-
ſticę. Primo caſu dicit, quod ſi factum eſt ita notoriũ, quod
certum ſit abſenti nullam defenſionem competere, non re-
quiritur citatio ad ſententiam. vt in ca. cum olim, de ſent. &
re iud. & in ca. bonæ, el primo de elect. & in l. ij. §. ſi de frumẽ
taria. ff. de admin. re. ad ciui. pertin. & in l. ictus fuſtium. ff. de
his qui no infa. & vtrobique per Barto. facit tex. & quod ibi
no per Inno. in ca. quanto. de transla præla. & hoc modo lo
quitur iſte tex. Aut eſt dubium, an abſenti poſſit competere
aliqua exceptio, & tunc requiritur citatio, alias non valet
ſententia. & ſic intellige c. fi §. vices. de offi. dele. in vj. & quod
no. Inno. in c. tua. de cohab. cle. & mulie. Dic tamen, quod
etiam quoniam in notorio, licet requiratur citatio, non ta-
men requiritur peremptoria citatio, ut dicit hic gl. & probat
in cle.

in cle.ſæpe.ad fi.in ver.non perẽptorie. de verb.ſig. vbi patet,
quod in ſummariis non requiritur citatio peremptoria ad
ſententiam,ergo multo minus in notorijs.hoc tenet hic Io.
And.& Io.de Imo.& dom.Abb.& etiam Bal.qui dicit,quod
in crimine notorio non requiritur peremptoria citatio, ſed
19 ſolennis.Vnica † tamen citatio eſt neceſſaria non ad ſe defen
dendum,ſed ad ſententiam audiendam , & dicit ita debere
intelligi quod hic dicit Innoc. & ſubdit, quod prima citatio
eſt de iure naturali,vt in clem.paſtoralis,de re iudic. aliæ ue-
ro citationes,vel peremptorium, non ſunt de iure naturali,
ſed de iure ciuili introductæ, & no.hoc dictum Bal ſed intel
20 lige ſane, quia omnis citatio , † quæ eſt neceſſaria ad defen-
ſionem,eſt de iure naturali , ſed quod fiat trina citatio , vel
mittatur peremptorium,eſt de iure poſitiuo, & hoc proba-
tur in cle.ſæpe,in fi.in ver.non peremptorie.de verb. ſignific.
& hoc modo intellige Bar.in l.filius.ff.de don. & in extraua.
ad reprimendum,in ver. citatio.ſuper dicto crimine. vbi di-
cit,quod omnis citatio,quæ fit ut reus ſe defendat , dicitur
de iure naturali.Item dum dicit Bal. quod in notorijs requi-
ritur vnica citatio,non ad ſe defendendum,ſed ad ſententiã
audiendam,intelligas ſane,nam ſolum citatur ad ſententiã
audiendam , tamen ſi opponeret aliquam legitimam exce-
ptionem,eſſet audiendus,vt ſupra dixi,& de hoc ſcilicet,an
citatio requiratur,& qualis,plene dixi in c.ad noſtram. el 3.
ſupra de iureiur.tetigi etiam in c.cum olim.ſupra de re iudi.
In ſecundo vero caſu,quando agitur de ſent.excommu. do.
Abb.tenet quod ſemper competens admonitio debet præ-
cedere,quia prius non conſtat de contemptu. Ideo dicitur ,
quod nunquam fertur excommunicatio ab homine, niſi ra
tione contumaciæ,vt not.gl.in d.c.epiſcopi & in d.c. nemo.
xj.q.3.ſecus in aliis ſententiis,per quas infertur pœna delin-
quentibus,cum enim cõſtat de delicto, fruſtra fieret admo
21 nitio, cum per pœnitentiam non deſinat eſſe † nocens.l.qui
22 ca mente.ff.de furt.& in l.penult.ff. vi.bon.rapt.† excõicatio
autem eſt medicina,& fertur,vt quis ſe corrigat,vt in ca.j.de
ſent.excom. in 6.ergo requiritur vt primo appareat,an ve-
lit ſe corrigere.Vnde modo in c fi.de co.qui mitt.in poſſ.di-
23 cit,quod non ſufficit † citatio ad domũ,ad hoc ut quis poſ-
ſit excommunicari,ſed requiritur citatio perſonalis.nõ ſuf-
24 ficit etiam † contumacia procuratoris, niſi dominus ſciue-
rit,& eam non purgauerit,ut in c.j. ut li. non conteſt.vbi eſt
tex.nota Extra gl.opponitur inquantum dixi in tertio nota
25 bili , quod quis poteſt excommunicari extra territorium d.
ca.2.§.j de conſti in vj.vbi dicitur,quod ſtatutum , per quod
fertur excommunicatio contra committentes furtum , non
ligat delinquentes extra territorium.Sol. dic, quod iſte tex.
procedit in ſententia particulari.Contrarium autem proce-
dit in ſtatuto,vel in ſententia generali. ratio eſt, quia inten-
tio ſtatuentis,vel ferentis ſententiam generalem , eſt punire
delinquentes in territorio,& non extra territorium,nec etiã
iudex poſſet excommunicare pro delicto cõmiſſo extra ter-
ritorium . Et ex hoc habes duas limitationes ad iſtum text.
prima eſt, quia non procedit in ſtatuto , vel in ſententia ge-
nerali,& ita limitat Ioan And.in d.c.2.de conſti.in vj. Secun
da limitatio eſt,quod iſte tex. debet intelligi in delicto com
miſſo infra territorium.ſecus ſi eſſet commiſſum extra terri
torium iudicis excommunicantis,quia ex quo cauſa delicti
eſt originata,ſeu commiſſa extra territorium , ſeu diœceſim
non poteſt proprius iudex eum excommunicare, ut eſt tex.
nota.in d.c.ij.§.j.de conſt.in vj.& hoc tenet D. Do.ibi,& But.
in c.a nobis,el primo de ſenten excom. vbi plene examina-
ui in addit.quam ibi feci ad ſcripta dom Abb.Tertio limita
quia debet intelligi de ſubdito ratione domicilij, ſecus ſi eſ-
ſet ſubditus ratione contractus,vel delicti ſiue rei ſuæ , quia
tunc abſens extra territorium , non poſſet excommunica-
ri , niſi ſit præuentus per citationem ante diſceſſum , tunc
enim,cum ſit in contumacia conſtitutus etiam abſens extra
territorium poterit excommunicari, & hoc tenet Innoc. in
c.ij de dila.& in c.fi.de foro compet.vbi Doc hoc ſequuntur.
& hoc modo poſſet procedere iſte tex.& de iſta materia,ſci-
licet an poſſit quis extra territorium citari, vel excommuni
cari,remittam in ca.meminimus.ĵ.eodem.vbi plures remiſ-
26 ſiones dabo.an autem abſens † extra territorium poſſit ab-
ſolui ab excommunicatione? dic vt per Inno.& doc. in c.no
27 uit,de officio del.Bal.autem hic quærit,† an confeſſio faciat
notorium.& dicit,quod aut eſt facta in forma iudicij, & ſpõ
te tunc faciet notorium,& quod non poteſt appellari, quia
cogitur perſeuerare,ſed de hoc dic, ut in l.creditor. § iuſſus.
ff.eo.& uide opt.tex.cum glo.in ca. Romana.§. ſi autem poſt
ſententiam.eodem tit.in vj aut non eſt facta in forma iudi-
cii,& tunc dicit,quod poteſt appellari,vt in l.ſi filium. C. de
lib. cau.& probatur in d.§.cum autem, a contrario ſenſu. &
28 ſubdit Bal.unum not.dictum,quod † confeſſio facta poſt ſen
tentiam latam non dicitur facta in figura iudicii,& ideo nõ
29 excludit ius appellandi,tene menti . Tangit etiam an † reus
conuictus per teſtes poſſit cogi ad confitendum,nam de iu
re ciuili conuictus per teſtes appellat,ſed confeſſus & conui
ctus non poteſt appellare,vt in l.obſeruare,quando prouo.
non eſt ne. Vnde dubitatur , an iudex poſſit conuictum per
teſtes torquere ad hoc,vt confiteatur.& Cy. in d.l. obſerua-
re,dixit quod non,ne auferat bonum appellationis.ſed Bal.
dicit,quod non poteſt ei mandare,quod confiteatur,vel de-
cernere eum tandiu torquendum donec confiteatur, ſed de
bet moderate torquere,ſicut faceret ex ſolis indiciis,& dicit
q̃d ita praticatur,ſed mihi magis placet opi.Cy. quia ex quo
eſt conuictus per teſtes,poteſt condemnari.vnde iudex non
dẽt ita facere,quod auferat ei bonum appellationis.Nec ob-
ſtat,quod reus ꝓpter indicia ſola poſſit torqueri , quia illud
fit ad eruendam veritatem , ſed ex quo delictum eſt proba-
tum per teſtes , inde ueritas habetur . Vnde non eſt neceſſe ,
quod torqueatur,ſed poſſet procedere dictum Bal. in locis,
vbi eſt conſuetudo,quod reus non poſſit condẽnari ad mor
tem etiam ſi ſit conuictus per teſtes,niſi confiteatur. no. ta-
men dictum Bal.dum dicit, quod iudex non poteſt manda-
re reo,ut confiteatur,nec decernere eum torquẽdum tam
diu,quod confiteatur, nam tortura debet eſſe moderata,&
idem ſentit Bar.in l.fi.in prin.ff. de quæſtionibus . Et ex hoc
poſſet inferri,quod ſi iudex aliter extorqueret confeſſionem
30 rei,ꝙ non valeret,nec poſſet reus condemnari, quia † con-
feſſio non eſſet legitime extorta,& poſſet dici metu extorta.
pro quo vide Bald.in capit.j in §.iniuria,in vj.colum. de pa-
31 ce firmanda. vbi dicit,quod † uult potentis terribilis inducit
iuſtum metum,& facit vt videatur confeſſio metu extorta.
vide etiam Bal.in cap at ſi clerici.de iudi.vbi dicit, quod tor-
menta inducunt iuſtum metum,quando ſunt talia, quæ fa
32 ciunt incurrere metum in conſtantem virum, & pro hoc fa
cit,quia † confeſſio extorta non præcedentibus iudiciis non
valet,vt in l.qui aliena,in fi ff.de acqu.hæred.& hoc tene mẽ
ti,quod ſæpe iudices non præcedentibus indiciis ponunt ad
torturam,& interdum extorquẽt confeſſionem per minas.
& hæc ſufficiant in iſto c.ſequitur c ad hæc ſi in una .

S V M M A R I V M.

1 *Conueniri quis poteſt coram eodem iudice, a quo in vna cauſa appellauit niſi eum recuſauerit.*
2 *Iuriſdictio iudicis ſuſpenditur per appellationem in cauſa,in qua eſt appellatum.*
3 *Appellatio interpoſita ſuper uno articulo per totam cauſam ſuſpendit iuriſdictionem .*
4 *Appellatio iudicialis omnia attentata poſt appellationem reuocat .*
5 *Appellatio in vna cauſa non retardat proceſſum in alia cauſa, vbi ſunt inuicem ſeparatæ.*
6 *Verbum maxime,eſt implicatiuum importans idem in caſu contrario.*
7 *Iudex qui ſemel grauauit poteſt ſemper recuſari , vt ſuſpectus in omnibus cauſis .*
8 *Cauſa appellationis,an poſſit delegari iudici a quo.*
9 *Proceſſus non valet, quando erratur in fundamento iuriſdictionis .*
10 *Contumax nunquam intelligitur conſentire,nec iuriſdictionem prorogare ſecundum Inn.& nu.27.*
11 *Iudex an efficiatur ſuſpectus,vt recuſari poſſit per ſolam pendentiam appellationis .*
12 *Grauamen ex re probare ſufficit in cauſa appellationis .*
13 *Malus animus ex malefactis præſumitur.*
14 *Salutationem non reddens, quando inimicus reputetur.*
15 *Indicia ſuſpicionis requiruntur ad allegandum ſuſpectum.*
16 *Teſtificatus ſemel in cauſa contra aliquem , an in alia cauſa teſtificari poſſit .*
17 *Liquidum dicitur,quod ex legitimis coniecturis præſumitur .*
18 *Præſumptio omnis,ſiue iuris , ſiue hominis debet allegari, alias nihil releuat .*
19 *Ius ex facto oritur.*
20 *Notorium conſiſtens in facto eſt alligandum .*
21 *Appellare quis ſine cauſa non præſumitur, cum veniat condemnandus in expenſis.*
22 *Appellatio non infert iniuriam iudici a quo.*
23 *Iniuria conſiſtit in animo .*
24 *Appellari poteſt propter iniuriam verbalem,vel realem a iudice.*
25 *Ordinarius iudex.*
26 *Iudex poteſt recuſari propter iniuriam verbalem,non ſolum ab offenſo , ſed a tota eius familia.*
27 *Recuſatio iudicis iuſta eſt probato grauamine.*
28 *Iudex a quo poteſt cognoſcere ſine aliqua delegatione , an appellatio ſit deſerta,uel non.*
29 *Appellans non auditur amplius ſuper appellatione deſerta.*

CAP.

CAP. VI.

AD hæc ſi in una, Coram eodem iudice ordinatio, vel
delegato, a quo quis in una cauſa appellauit, po-
1 teſt in ea † conueniri, niſi cum recuſauit, vt ſuſpē
ctum. hoc dicit, & non diuiditur, qa diuiditur vnico conſtru
ctu Nota primo ex tex. quod licet per appellationem ſuſpē-
2 datur † iuriſdictio iudicis, vt in c. ſi a iudice, eodem titu lib.
vj. tamen ſuſpenditur ſolum in cauſa, in qua eſt appellatum
non in aliis cauſis ſeparatis: nam licet ſit appellatum in vna
cauſa poteſt appellans conueniri ſuper alia coram iudice a
quo appellauit, & remanet in aliis cauſis ſub iuriſdictione
ipſius iudicis, quia ipſius iuriſdictio non eſt ſuſpenſa in aliis
cauſis, in quibus non eſt appellatum, vt hic patet, & in c. Ro
mana. §. cum vero. & per glo. eodem tit. in vj. ſed interpoſita
3 † appellatione ſuper uno articulo ipſius cauſæ bene ſuſpen-
ditur iuriſdictio quo ad totam cauſam, vt probatur in c. nō
ſolum §. i eodem titulo, in vj & in c. ſi a iudice, eodem tit. &
lib. & tenet Innocent in ca quia propter. in fi. ſupra de elect.
4 vbi dicit, quod † appellatio iudicis facit, ut omnia attentata
poſt appellationem reuocentur, non ſic in extraiudiciali ap
pellatione, quia reuocatur ſolum illa, quæ ſunt attentata cō
tra ipſam appellationem, vt in c. cum nobis olim, ſupra de
elect. & dixi in ca j ſupra eod. in vlti nota. & propter hoc di-
cunt Dom de Ro. deci. 193. quę incipit. item ſi ab excommu
nicatione. quod ſi appellatur ab excommunicatione, ſeu ab
eius reintruſione propter cōtumaciam in nolendo reſpon-
dere libello, & interponatur appellatio, & iudex ad quem in
hibeat iudici a quo ne procedat in cauſa principali ſi pro-
ceſſit, totus eius proceſſus erit reuocādus. Nec obſtat quod
prædicta excommunicatio, ſeu reintruſio videatur nouus ar
ticulus. & ſeparatus a cauſa principali, quia ex quo excom-
municatio eſt lata, ratione negotij principalis appellatio ſu
ſpendit in totum iuriſdictionem iudicis a quo: ſecus, quan-
5 do cauſæ ſunt diuerſæ, & ſeparatæ, quia † appellatio in una
cauſa non retardat proceſſum in alia, ut hic in textu, & ĩ. ꝓ-
poſuit. Secundo nota, quod quis poteſt compelli ad reſpon-
dendum eod. tempore coram diuerſis iudicibus in diuerſis tamē
cauſis: nam in cauſa appellationis litigabat corā iudice ad
quem, & de nouo in alia cauſa poterit recuſari, uel conueni
ri coram iudice a quo. cōcordat tex. in l. vnica. ff. cum qui ap-
pella def. deb. Vltimo nota. in verbo maxime, quod diſpo-
ſitio huius capi. habet locum non ſolum in ordinario, ſed
etiam in delegato, cui commiſſæ ſunt plures cauſę: quia etiā
ſi appelletur ab eo in vna cauſa, in alia procedere poterit, &
6 hoc probat tex. per verbum † maxime, quia eſt dictio impli
catiua importans idem in caſu contrario, vt dicit gl. in c. au-
ditis, in ver. maxime. de elect. & in c. ad abolendam glo. 2. de
fi. presby. & in c. ſponſam de ſpon. vbi dixi, licet D. de Ro. de-
ci. ſua. . . . tenuerint contrariū dicētes, quod ſi delegato cō-
miſſæ ſit plures cauſæ, & appareat in vna appellans non ſolū
in illa, ſed etiam in omnibus aliis cauſis eximitur a iuriſdi-
ctione iudicis delegati per nota. per Inno. in c. cum olim. de
offic. deleg. ſed iſte tex probat contrarium, qui etiam in dele-
gato loquitur. & hoc ſequitur hic dom. Abb. in vltimo no-
tabili. & ſimiliter But in vltimo not. hoc etiam ſequitur Io.
And ſuper tex. in ver. maxime, & tenet etiam D. Do in cap.
Romana in § cum vero eodem titu. in vj. & adde glo. in cap.
diſpendia, in ver. ſuper omnibus. de reſcriptis, in vj quæ dicit,
7 quod ſi † iudex delegatus ſemel me grauauit, poſſum eum
ſemper recuſare, vt ſuſpectum in omnibus cauſis, ēt ſepara-
tis, & ita etiam no. illam gl. D. Do. ibi, & ſic diſpoſitio huius
capit. habet locum in omni ſui parte in delegato. Abb. tamē
in d. ca. diſpendia dixit quod in aliis cauſis, quæ eſſent cęptæ
ante appellationem in vna cauſa interpoſita non poteſt iu-
dex recuſari, vt ſuſpectus, ſed Io. An. cum quo tranſit D. Do.
ſuper glo prædicta tenet contrarium, ſcilicet quod etiam in
cauſis ante appellationem cœptis poteſt recuſari, vt ſuſpe-
ctus, & hoc no. quia ex hoc habes, quod iſte tex procedit, ne
dum in cauſis, quæ poſt appellationem mouentur, ſed etiā
in motis ante appellationem, quod tene menti. Sed quæro,
8 an † iudici a quo poſſit delegari cā appellationis, & de hoc
eſt tex. in l. eos. in prin. C. eod. quod non, & ibi tenent Bart. &
Bal. quod ſolus princeps poſſit delegare, ſiue ſit appellatum
ab interlocutoria, ſiue a diffinitiua, licet gloſ. ibi tenuerit, ꝙ
etiam inferior a principe poſſit delegare interlocutoriam
iudici a quo, ſed illa gl communiter reprobatur, quia eſt ea-
dem ratio in interlocutoria quæ eſt in diffinitiua, vnde non
tenet delegatio, niſi fiat a principe ex certa ſcientia. Plus di-
cit Bal quod etiam ſi partes ſponte procederent coram iudi
ce a quo proceſſus eſſet nullus ipſo iure per illum tex. quem
dicit ad hoc eſſe tenē. me. ti. ſed contra hoc facit, quia ſi fit
delegatio cauſæ iudici notorie ſuſpecto, valet delegatio, cū
ſaluum ſit ius recuſationis. hoc tenet gl. in c. ad hæc de reſcri
ptis, & Inno. in c. ex tranſmiſſa. de foro compe. Sed reſponde
quod delegatio facta iudici a quo, ipſo iure eſt nulla ab ip-
ſo principio, ideo non valet eius proceſſus partibus conſen-
tientibus ¶ Glo. autem prædicta & Inno. loquuntur in caſu,
in quo delegatio tenet, licet iudex poſſit recuſari, tamen for
te poſſet dici, quod etiam in caſu d. l. eos. ſi iudex procederet
partibus conſentientibus tacitè, uel expreſſe, quod valeat ꝓ
ceſſus, non uirtute delegationis, ſed virtute prorogationis.
nam cum poſſint appellationi interpoſitæ renuntiare, ut in
l. ſi quis libellos. C. de appella. litigando ſponte uidentur iu-
riſdictionem prorogare, & per conſequens debet valere pro
ceſſus ſaltem virtute prorogationis, & tacitę renuntiationis
ipſius appellationis. ſed forte dictum Bal poteſt ſaluari, ꝙ in
telligatur, quando iudex proceſſit virtute delegationis, nō au-
tem virtute prorogationis iuriſdictionis. Ex quo enim erat
9 in fundamento iuriſdictionis, non ualet eius † proceſſus, ut
in l. ij. & ibi per Bar. ff. de iud. & in l. multum. ff. de cond. & de-
mon no etiam Inno. in c. prudentiam. de officio dele. ſi ergo
proceſſit tāquam delegatus, cum delegatio ſit nulla, eius ꝓ-
ceſſus eſt nullus, non obſtante conſenſu partium, ex quo er-
ratur in fundamento iuriſdictionis. ſecus ſi procederent ra-
tione prorogationis tacitę. vel expreſſę, quia tunc valeret ꝓ-
ceſſus, & hoc modo limita Bald in d. l. eos. & hoc intellige,
quando utraque pars conſenſit, ſecus ſi altera tantum con-
ſenſiſſet altera exiſtente contumace. nam tūc abſque dubio
10 proceſſus eſſet nullus. quia † contumax nunquam intelligitū
conſentire, nec iuriſdictionem prorogare, vt ſingulariter di-
xit Inno in c. innotuit. infra de eo, qui iur. or. re. Secundo li-
mita l. eos, quia debet intelligi, quando appellatio eſt legiti-
ma. ſecus ſi eſſet friuola, & ex cā falſa interpoſita, licet enim
detuliſſet appellationi, nihilominus poſſet ſibi delegari per
iudicem ad quem etiam inferiorem a principe, & valeret de
legatio & proceſſus. hoc tenet gl. no. in c. cū appellationib. in
ver. refutari de appel. in vj. & etiam ſequitur ibi D. Do ceſſat
enim ratio ſuſpitionis, ex quo non grauauit appellātem. Itē
& tertio limita, quādo iudex ad quem committeret iudici,
a quo cognitionem deſertionis appellationis. hoc tenent
D. de Ro. deciſ. 138. item ſi auditor. qui eſt alius articulus, a
cauſa principali: qa iudex a quo poteſt exequi ſententiam, ſi
pars non fuit appellationem proſecuta, ut in c. præced & in
c. pſonas ¶ In gl j. diuide eam in duas partes. In prima oppo-
nit & ſoluit. In ſecunda quærit. Secunda ibi, ſed quid fier. In
prima parte, intentio ergo glo. eſt, quod de iure ciuili iudex a
quo non poſſit recuſari, vt ſuſpectus in alia cauſa, ſed bene
de iure canonico, niſi accuſetur de crimine manifeſto, vt ĩ.
c. propoſuit, & in hoc ſunt multæ opi. & Doc. referunt vj. Sed
ero contentus recitare opi. Ioan. And. quæ eſt communis &
opi. Io. de Imo quæ forte in diſputationibus poteſt ſuſtine-
ri opinio ergo Ioan. Andr. eſt quod ſola pendentia appella-
11 tionis non facit † iudicem recuſari, ut ſuſpectum. Abſurdum
enim eſſet, cum ex facto meo, & a nuda voluntate mea pro-
cedat appellatio forte ex falſa cauſa, & ad hunc finem inter
poſita, vt eſſugerem, & impedirem iuriſdictionē iudicis mei,
quod talis appellatio faciat iudicem ſuſpectum in alia cau-
ſa. ideo ipſe dicit, quod ſicut in aliis recuſationibus, ſic & in
iſta recurritur ad arbitros, coram quibus non erit ſatis pro-
bare pēdentiam appellationis, immo appellans habebit ne-
ceſſe probare veritatem grauaminis, quo probato arbitri ꝓ-
babunt ipſum ſuſpectum, licet ad alium finem, ſcilicet ad re
uocationem grauaminis. Idem habent neceſſe probare co-
ram iudice appellationis, nec eſt hoc nouum quod idem ha
beat bis neceſſe probare, ex quo ad diuerſum finem agitur,
ſimile de teſtibus, veniens ij. de reſtitu. ſpol. ſollicite. dicit ta-
men Ioan. And. quod ad recuſationem iudicis non eſt ſatis
probare grauamen ex re tantum, niſi etiam appareat iudi-
cem ex mente grauaſſe. Sed in cauſa appellationis ſufficit ꝓ-
12 bare † grauamen ex re tantum, ut no. ĩ. eo. ex parte, & iſtam
lect. Ioan. And. communiter ſequuntur Doc. ſed dom. Abb.
dicit, quod But. aliter refert Ioan. And. quam ipſe ſe intelle
xerit: dicit enim But referendo Ioan. And quod ad obtinen-
dum in cauſa ſuſpitionis non ſufficit probare grauamen ex
re tantum. ideſt ex re ipſa, ſed oportet, quod probetur graua
men ex mente, ideſt quod ex propoſito grauauerit. ſic etiam
ipſum refert, & ſequitur Bar. in d. l. una. ff. cum qui appella. in
prouinc. deſeu. debe. ſed dom. Abb. dicit quod Ioan. Andr.
non ſic loquitur. ſed ſolum dicit, quod non ſufficit, quod ap-
pareat grauamen ex re tantum, non autem requirit, quod
probetur grauamen proceſſiſſe ex mente iudicis, ſed quod
non appareat de contrario, ſcilicet quod ex re tantum gra-
uauerit. vnde dicit quod putat, quod in dubio probato gra-
uamine dēat præſumi, quod ex malo animo proceſſit, quia
in ma-

13 in maleſactis præſumitur † malus animus, ut in ca. j & quod
ibi no Inn. ſupra de præſump. & in l. nam ludus ff. ad legem
Aqui. ad hoc etiam allegat gl. not. in c. cum Adrianus 63. di.
14 quæ dicit, quod eo, quod quis alium non † ſalutat, præſumi
tur eius inimicus. ſed dicit dom. Abb. illam gl intelligendā,
quando ſolitus erat ante ſalutare, vel ſalutatus non vult re-
ſpondere. ad idem, quod no. gl. in c. cum ſuper. de offi. dele. &
vide dom Abb. in ca. repellantur. de accu. & ſubdit do. Abb.
quod hanc ſententiam expreſſe ſentit gl j. 2 q. vj. hoc etiam
& in c. propoſuit, infra eo. concludit ergo dom. Abb. quod
de iure canonico non ſufficit probare appellāti conuocato
coram iudice a quo in alia cauſa, quod habeat ipſum ſuſpe-
ctum propter pendentiam appellationis, ſi enim hoc proba
ret coram arbitris, ſibi nihil proficeret, ſed eſt neceſſe proba-
re grauamen non ſolum re ipſa, ſed etiam ex propoſito, ſed
in dubio præſumendus eſt malus animus, ſi autem appare-
ret ex coniecturis iudicem non grauaſſe ex mente, hoc non
ſufficeret, quia ſuſpicio fundatur ſuper iniquo animo, non
autem ſuper grauamine, ut no. in d. c. cum ſuper. de off. dele.
& ſic intellige Ioan. And. Bal. autem hic dicit. quod eſt neceſ-
15 ſe, quod appareant † indicia ſuſpicionis, vel iniquitatis ad
hoc, ut in alia cauſa poſſit recuſari tanquam ſuſpectus alle-
gat l. non diſtinguemus. §. cum quidam. ff. de arbi ubi gl. no-
tabiliter dicit, quod ſi arbiter efficitur inimicus propter lau
dum latum ab eo, talis inimicitia non attenditur, quia ex
hoc arbiter non reputatur inimicus illius, contra quem tu-
lit laudum, licet pars eum velit reputare pro inimico, & idē
dicit Bal ibi in teſte, ſi inimicitia cauſata eſt ex eo, quia tulit
teſtimonium contra aliquem, ſed de hoc, an ille, qui fuit ſe-
16 mel † teſtificatus contra aliquem poſſit in alia cauſa teſtifi-
cari contra eundem, dic ut in l. produci. ff de teſti. & in c. præ
terea. de teſti. eod & per Cyn. in l. ſi quis teſtibus. C. de teſtib.
& hoc, quando teſtificatur in cauſa ciuili, in criminali autē
dic, ut in c. cum P. Manconella. de accu. ubi habetur, an ille,
qui teſtificatur contra aliquem in cauſa criminali efficiatur
eius inimicus, ita ut poſſit eū repellere ab accuſatione. Sed
ad propoſitum redeundo Bal. vult, quod iudex non cenſea-
tur inimicus ex eo, quod tulerit ſententiam contra partem.
Sed recurrendum eſt ad indicia, & ſuſpitiones, tamen quod
in dubio debeat præſumi malus animus, ex eo quod appa-
ret ſententiam iniuſtam, facit tex. not. in c. innotuit, de elec.
vbi patet, quod non præſumitur ignorantia in eo, qui tene-
tur aliquid ſcire, vel inquirere, niſi probetur. Iudex autem te-
netur diſcutere, & cauſam examinare, ne aliquam ex parti-
bus grauet, vt in c. iudicātem. 30 q. vlt. & C. de ſen. ex pericu.
reci. per totum. & in c. j. de re iud in vj. ergo ſi apparet eum in
iuſte pronunciaſſe in dubio debet præſumi malus animus,
vnde dicerem primo eſſe recurrendum ad coniecturas, & ſi
ex qualitate facti, vel ex conditione perſonæ præſumitur iu-
dicem ex animo non grauaſſe, quia non poſſit recuſari in a-
lia cauſa. in dubio autem ex quo conſtat de grauamine, de-
bet præſumi, quod ſcienter grauauerit per prædicta, & hoc
modo debet intelligi Bal. hic, & But. & Barto in d. l j. ff. eum,
17 qui appel. in prouin. def. deb. illud enim dicitur eſſe † liquidū
quod ex legitimis coiecturis præſumitur. vt in l. licet impera
tor. ff. de leg. j. & in l. ſi quis locuples. ff de manu. teſta. ſed di
cit hic D. Phy. de Peruſio, quod ille qui recuſat iudicem pro-
pter grauamen in alia cauſa, debet allegare. quod cum ſciē-
18 ter grauauerit, quia omnis † præſumptio, ſiue iuris, ſiue ho-
minis, debet allegari, alias nihil releuat, vt in l. ſi adulteriū
cum inceſtu. § idem Polioni. & ibi per Bar. ff. de adult. & in l.
cum quid. ff ſi cert. peta Hinc eſt, quod licet notorium non
ſit probandum, tamen allegari debet, vt dicit gl not in clem.
appellanti, in verbo. alias, eodem titu. & no. Io. And & Doc.
in c. accedens, el primo, vt lite non conteſt. ſed ego hoc di-
ctum non puto verum, quia licet præſumptio iuris deſcen-
dens ex facto proprio ſit allegandā, tamen præſumptio de-
ſcendens ex facto alieno non eſt allegandā de neceſſitate.
iſtam theoricam ponit Bar. in d. l cum quid. ff. ſi certum pet.
& ſequitur But in d. c. aj in fi. 7. colum. ſeu in prin. 8. colum. de
libel. obla. & in ca. ſi cautio. de fi. inſtrum. & Ioan. de Imo. in
c. ſuper hoc. in ix. colum. ſupra de renun. & dom. Abb. in c. aſ
ferte. de præſumpt. probatur in l. omnes §. Lucius. ff. quæ in
frau. credi. nam lex præſumit alienantem omnia bona ſua,
vel maiorem partem bonorum alienare in fraudem credito
rum, & tamen non requiritur, quod exprimatur in libello,
quod alienauerit in fraudem creditorum, ſed ſatis eſt, quod
exprimatur in libello, ipſum alienaſſe omnia bona, vel ma-
iorem partem. Vnde in caſu noſtro idem eſt dicēdum, quia
præſumptio oritur ex facto alieno. ſ. iudicis qui eum graua-
uerit, non autem ex facto recuſantis. vnde ſatis eſt, quod di-
cat, quod iudex eum in alia cauſa grauauit, & de hoc eſt tex.
hic, & infra eod. propoſuit. in quibus ſolum fuit mentio de
grauamine iudicis, nec exprimitur, quod debeat allegari, ꝙ
ſcienter grauauerit. Nec obſtat illud, quod dicitur de noto-
rio, quia notorium eſt maioris potētiæ, quam præſumptio,
& conſiſtit in facto, licet factum ſit notorium. vnde ſemper
19 eſt allegandum, quia ex facto † ius oritur, ut in l. ſi ex plagis.
§ in cliuo. ff ad legem Aquil. nec facta præſumūtur, niſi alle
20 gentur. l. quæcunque. ff. de publica. vnde † notorium conſi-
ſtens in facto, eſt allegandum, licet non ſit probandum, &
hoc modo loquitur gl in d. clemen. appellanti. & Doct. in d.
cap. accedens. vt lite non conteſta. Et ex his declaratus eſt in
tellectus Ioan. Andr. Io. autem de Imo. ponit alium intelle-
ctum dicens, quod ſi appellatur a iudice in una cauſa, & pē-
dente appellatione conueniatur in alia cauſa coram iudice
a quo. quod ſola pendentia appellationis in alia cauſa, eſt
iuſta cauſa ipſum recuſandi, cum aliqualis iniuria videatur
inferri iudici a quo ex ipſa appellatione, vt in l. ſi. C. quando
prouo. non eſt neceſ. & j. eo. ut debitus. Nec obſtat ratio ab-
ſurditatis, quam allegat Io. And. ſcilicet quod de facili quis
poſſet allegare falſam cauſam appellationis ad hoc, ut poſ-
ſit iudicem recuſare in alia cauſa, quia non debet præſumi,
21 quod aliquis abſque iuſta cauſa † appellet, cum veniat con-
demnandus in expenſis, vt d. c. ut debitus. Et ſi appellatio eſt
calumnioſa, aut friuola, non debet admitti, & non induce-
ret tunc recuſationem, vt infra eod. propoſuit Doct. tamen
communiter tranſeunt cum intellectu Ioan. Andr. vt dicit
etiam Ioan. de Imo. D. autem Phy. de Peruſ. dicit, quod intel
lectus Io. de Imo. poteſt procedere, quando iudex conſueuit
ſe vlciſci contra appellantes ab eo, vt dicit Bar in l de pupil-
lo. § ſi quis ipſi prætori. ff. de ope. no. nunc. & Doc. j. eo. ſi iu-
ſtus metus. Alias autem procedit intellectus Ioan. And. tan-
22 quam æquior, cum ex † appellatione non dicatur inferri in-
iuria iudici a quo, vt dicit tex. in l. & in maioribus. C. eo. ſed
ego puto, quod indiſtinctè in puncto iuris verior ſit opin. Io.
de Imo quia iſte tex. & c. propoſuit, j. eodem. ſolum ponde-
rant pendentiam appellationis, nec requirūt probationem
grauaminis. Nec obſtat l. & in minoribus. C. eo. quia fateor,
quod iudex non debeat ſibi reputare ad iniuriam, quod ab
eius ſententia appelletur: tamen vt experientia docet, iudex
a quo pendente appellatione reputat appellantem facere
contra honorem ſuum, ex eo quod quærit ſententiam reuo
cari. vnde videtur quod iudices communiter ſunt infeſti ap-
pellantibus ita quod ſi quis appellat ab uno articulo cauſæ
habet iudicem contrarium in tota cauſa, quod non proce-
23 dit ex alio, niſi quia appellauit, & ideo quia † iniuria conſi-
ſtit in animo, vt in l. j. ff. de iniur. iſtud c. & c. propoſuit. j. eo.
conſiderant ſolam pendentiam appellationis. & illum intel
lectum puto de iure veriſſimum, licet communis opinio ſe
quatur intellectum Ioan. And nec ab eo eſt recedendum in
iudicando, vel conſulendo. & ſubdit Ioan de Imo. quod iſta
cauſa ſuſpicionis eſt addenda ad alias cauſas, quas ponit Io.
And. in c. legitima. de app. in vj. & præſuppoſito intellectu Io.
And. pro uero, quæro, an de iure ciuili idem debeat obſer-
uari. & Bar. in d. l. vna ff. eum, qui appellauit, in prouinc def.
deb. dicit, qd ſic. quia probato grauamine ex propoſito di-
citur probata iniuria verbalis, ſed propter iniuriam verba-
24 lem, vel realem poteſt † appellari, vt in l. ſi quis prouocatio
ne. C. eod. quæ appellatio ſuſpendit iuriſdictionem iudicis a
quo non ſolum in illa cauſa, ſed etiam in aliis cauſis, vt in l.
j. C. ſi quacunque prædi. tus pot. Sed dom. Abb hoc reprobat.
vnde ipſe diſtinguit quod aut loquimur in delegato, & tunc
de iure ciuili poteſt recuſari, etiam ex nuda voluntate, dum-
modo recuſatio non appareat manifeſte fruſtratoria, vt in l.
apertiſſimi. & in l. cum ſpecialis. C. de iudic. & ſic de iure ci-
uili non oportet, quod probetur veritas grauaminis. Aut lo
25 quimur in † ordinario, & dicit quod olim non poterat recu-
ſari, vt in d. l. vna. ff. eum qui appel. in prouin. hodie vero pro
uiſum eſt, vt propter ſuſpicionem poſſit peti epiſcopum ad-
iungi, non autem vt ordinarius, poſſit in totum recuſari,
vt in auth. ſi vero contigerit. C. de iud vnde dicit, quod etiā
de iure ciuili probato grauamine, modo prædicto, ſi conue-
niatur in alia cauſa, poterit peti, quod adiūgatur epiſcopus,
& ſic dicit limitandam ſupradictam legem vnicā. Ad l. ſi qs
prouocatione. reſpōdet, quod ſolum deuoluitur iuriſdictio
quo ad illam cauſam. Ad l. j. C. ſi qua præd pote. reſpondet,
quod loquitur, quando infertur iniuria verbalis, vel realis
26 extraiudicialiter: tunc enim talis † iudex poteſt recuſari nō
ſolum quo ad pſonam offenſi, ſed quo ad omnes de ſua do-
mo & familia, & quo ad omnes cauſas, & de hoc eſt caſus ſin
gularis in d. l j. C. ſi qua prædictus potes. In ſecunda parte glo.
dic vt in c. ſi quis contra clericum, ſupra de foro compet. &
dicetur. j. eo. cum ſpeciali. Ex glo. quæro, nunquid ſi appella
tio eſt deſerta per lapſum termini hominis, vel iuris, poterit
tunc appellans virtute illius appellationis deſertæ recuſare
iudicem

iudicem in alia cauſa,& Inn dicit quod nõ, cum ceſſet om-
nis effectus appellationis,vt ſ.c.prox.& ca.perſonas. ſed But.
hic tenet contrarium, quia nunc agit ad alium finem , ſci-
17 licet,vt recuſet iudicem,& erit iuſta cauſa† recuſationis,ꝓ-
bato grauamine, licet appellationem proſequi non poſſit,
& hoc etiam ſequitur dom.Abb. quia recuſatio fundatur ſu
per malo animo iudicis, qui nõ tollitur per deſertionem ap
pellationis,& ſic ad alium finem poterit hoc probari , vt in
c.veniens.ij.de teſti.& in c.licet.de ſentent.excom. in vj. hinc
eſt,quod licet ſententia tranſiuit in rem iudi.vel quia ſit cõ-
firmata per duas ſententias, vel quia ab ea non fuerit appel
latum,vel quia appellatio ſit deſerta , tamẽ ipſe iudex poteſt
conueniri in ſindicatu,vt ſenti. glo in c.paſtoralis.§.quia ve
ro de offi deleg.& tenet Inno.in c.ſæpe,circa fi.ĩ. eo.& in c.
ſacro.de ſent excommun.& Bart.in l.j.ff.de appella. Nec ob-
ſtat,quod notant D. de Ro. deci 188.vbi dicunt, quod cauſa
deſertionis appellationis poteſt delegari iudici, qui tulit ſen
tentiam diſſinitiuam, licet ab eo ſit appellatum , & detule-
rit appellationi,& præfixerit terminum ad eam proſequen
dam,cum articulus deſertionis appellationis ſit alius articu
lus ſeparatus a cauſa principali , & iudex a quo poſſit ſuam
ſententiam exequi , ſi pars non fuit proſequuta appellatio-
nem vt in c perſonas.& in ca.cum ſit.ſupra eod.nam ſecun-
dum dom.Phy.poterit recuſari,vt ſuſpectus,ſi appellans ve-
lit probare grauamen ſed ego non credo hoc eſſe verum,qa
28 ſine aliqua delegatione † iudex a quo poteſt cognoſcere,an
appellatio ſit deſerta,vel non,vt dicitur ĩ.eo.ex ratione. nec
ad iſtum articulum reputatur ſuſpectus , quia ſi appellatio
29 eſt deſerta,† appellans non auditur amplius ſuper illa appel
latione,vt in c præcedenti,& in d.c.perſonas nec iudex in ꝓ
batione impedimẽti poteſt appellationẽ multum grauare,
cũ ſummarie procedatur , & ſi habet teſtes de impedimẽto
non eſt veriſimile , quod iudex pronũciaret appellationem
deſertã.ideo iura voluerunt,quod iudex a quo poſſit cogno
ſcere, an appellatio ſit deſerta,vt in l.ſi contra maiores, C.e.
& in l.ij.in fi.C.de temp ap.& vtrobique per Bal.& per Bart.
in l j in fi ff.nil no.ap pen & dicam plene.ĩ.eo.ex ratione.&
ſi eſſet verum dictum dom.Phy.ſequeretur,quod appellan-
tes deſerta appellatione ſemper poſſent impedire executio-
nem ſententiæ allegando iudicem ſuſpectum ex eo,quia ſen
tentia,quam tulit,erat iniuſta vnde tene indiſtinctè dictum
Dominorum de Ro.puto tamen,quod ſi eſſet probabile du
bium,quòd tunc poſſet eum recuſare,& hæc ſufficiant.

S V M M A R I V M.

1 *Duobus appellantibus vno ad Papam alio ad inferiorem iudicem qui ap pellauit ad Papam tenetur ad citationem iudicis inferioris comparere,ſaltem allegaturus appellationem ſuam interiectam ad Papam .*
2 *Partes ambæ appellare poſſunt ab eadem ſententia.*
3 *Appellatio facta ad maiorem iudicem,quando ambæ partes a ſententia appellarunt.*
4 *Iudex maior præiudicat minori in appellatione,dum ad eum omiſſo medio appellari poteſt.*
5 *Proceſſus factus coram iudice, cuius iuriſdictio poteſt elidi valet .*
6 *Iudex competens dicitur habens iuriſdictionem cum exercitio.*
7 *Proceſſus factus iudice ſciente ſe non debere procedere propter iuriſdictionem de facili elidibilem,non valet.*
8 *Scientia aduerſarij de iuriſdictione elidibili,non vitiat proceſſum contumaciæ punitiuum.*
9 *Pars vtraque,an appellare poſſit ab eadem ſententia ſuper eodem negotio,& diſcutitur per caſus tres.*
10 *Grauatus ſolus poteſt a ſententia appellare .*
11 *Appellatio non datur vtrique parti ſententia non continente plura capitula .*
12 *Appellatio ſuper vno articulo ſententiæ deuoluit totum negocium ſuper alijs capitulis connexis .*
13 *Appellans ab vna parte ſententiæ, & aliam partem approbando deuoluit totum negocium ad iudicem ad quem.*
14 *Conſuetudine induci non poteſt , quod eſt contra ſubſtantiam appellationis .*
15 *Appellationis natura eſt tollere grauamen illatum.*
16 *Appellandum eſt ab abſolutione expenſarum aliter non poterit perſequi eas in appellatione .*
17 *Sententiæ tot cenſentur,quot articuli.*
18 *Pars vtraque appellauit ſententia quatenus faciat contra ſe , quomodo procedendum.*
19 *Varia ſunt appellare ab vno articulo in quo ſententia lata eſt contra ſe , & appellare quatenus ſententia lata eſt contra ſe.*
20 *Lex eſt impoſita rebus non verbis.*
21 *Appellatio limitata limitatum debet parere effectum.*
22 *Iudex ad quem facta ab vno tamen appellatione ſuper ſententia continẽte plures articulos poterit ad inſtantiam partis,quæ non appellauit pronunciare ſuper omiſſis.*
23 *Excommunicatio non valet appellatione pendente.*
24 *Cauſa non deuoluitur per appellationem,niſi prius conſtet legitimè fuiſſe appellatum .*
25 *Iuriſdictio deuoluitur ad Papam, ſuper appellatione habita ab eo certa ſcientia .*
26 *Proceſſus contumaciæ punitiuus valet etiam ſi iudex careat iuriſdictione,& limitationes vide .*
27 *Citatus , quando non teneatur comparere ad allegandum priuilegium ſuum .*
28 *Proceſſus iudicis funditus iuriſdictionem non habentis non valet .*
29 *Citatio euidenter iniuſta non ligat,licet error ſit expreſſus , in ea citatione,citatus non tenetur comparere.*
30 *Proceſſus non debet valere ob dolum partis,quando pars tacuit,quia appellatum fuit ad Papam .*
31 *Iudex dicitur competens,licet poſſit opponi contra eum exceptio .*
32 *Delictum grauius eſt in admittendo,quam in omittendo .*
33 *Falſum expreſſum contra abſentem reddit proceſſum ipſo iure nullum.*
34 *Aduerſarius non tenetur allegare iura aduerſarij,ideo licet iuriſdictio eſſet elidibilis valet proceſſus puniens contumaciam.*
35 *Proceſſus,an valeat vbi iudex nullam habeat iuriſdictionem, & per caſus diſcutit .*
36 *Proceſſus valet ſi iudex pronunciauerit ſe in cauſa principali iudicem cõpetentem,licet iuriſdictionem non habet.*
37 *Vtile eſt valde,quod iudex ſe competentem pronunciet.*
38 *Exceptio incompetentiæ iudicis nunquam tollitur , quare etiam poſtquã ſententia tranſiuit in rem iudicatam opponi poteſt.*
39 *Iudex pronunciando ſe competentem iudicem,facit valere proceſſum coram ſe factum,licet careat iuriſdictione.*
40 *Proceſſus factus ad ulteriora per iudicem , an præſumat iudicem ſe pronunciaſſe competentem .*
41 *Proceſſus nullus cenſeatur,ſi nulla oppoſita fuit exceptio incompetentiæ iudicis.*
42 *Iuriſdictio non poteſt prorogari in iudice delegato incompetente , ſecus eſt in ordinario.*
43 *Litigans ſcienter coram iudice excommunicato,nullum commodum debet reportare.*
44 *Proceſſus an valeat , quando iudex habeat iuriſdictionem , ſed elidibilem .*
45 *Iudex ſciens ſe eſſe incompetentem,aut non debet procedere,aut non valet proceſſus.*
46 *Ignorantia ex alieno facto excuſat,ſecus in proprio .*
47 *Proceſſus,quando iudex ſcit,vel ſcire debet ſe non habere iuriſdictionem , vel non debere procedere,non valet .*
48 *Exceptio declinatoria,quæ competit abſenti,ſi contumaciter prætermittatur,non auditur poſtea volens illam proponere etiam præſens .*
49 *Contumacia facit præſentem ne ſit melioris conditionis, ipſo obediente.*
50 *Abſens contumaciter non eſt melior præſente.*
51 *In dolo eſſe præſumitur,qui agit ſine actione.*
52 *Proceſſus factus, an valeat, quando abſens erat tutus exceptione contra actionem.*
53 *Iudex,pro abſente de facto debet ſupplere.*
54 *Iudex nunquid poſſit opponere exceptionem pro reo præſente .*

C A P. VII.

1 SI duobus. Si a iudice inferiore vnus † ap
pellat ad Papam , alius ad in-
feriorem, tenetur appellans ad Papam ad cita-
tionem iudicis inferioris comparere ſaltem alle-
gaturus appellationem ſuam interiectam ad Papã. hoc di-
cit vſque ad §.denique Nota primo, quod ab eadem ſenten
2 tia poſſunt † ambę partes appellare,quòd intellige, quando
vtraque pars per ſententiam eſt grauata. cõcordat.c.Raynut.
& Rainaldus.de teſta.& de hoc ĩ.dicetur. Secundo no quod
ſi ab eadem ſententia vna ex partibus appellat ad vnum iu-
3 dicem alia ad alium, præualet † appellatio interpoſita ad
maiorem iudicem,& hoc eſt indubitatum ſi maior iudex ſit
Papa,vt hic.Quid autem ſi appellatur ad alium ſuperiorem
citra Papã.Hoſt. hic ſentit idem,tamẽ ponit exẽplũ in legato
allegat de off.del.c.j.facit optime,c.ſi a ſede de præben in 6.
& idem tenet Specu.eod.tit.§.nunc tractemus,verſ. quid ſi a
ſententia ſuffraganei.ſed domin.Abb.dicit,quod putat hunc
tex.procedere in quolibet ſuperiore, ad quem poteſt appel-
4 lare omiſſo † medio,quia eſt eadem ratio decidendi.cum e-
nim vna & eadem appellatio tractari non poſſit coram di-
uerſis iudicibus, oportet quod appellatio interpoſita ad ma-
iorem iudicem præualeat,ar in ea. per hoc,de hæretic.in vj.
& in l.contra pupillum.§.j.ff.de re iud.& pro hoc dicit,quod
idem dicendum eſt in legato,ſi præſupponimus, quod a le-
gato poſſit appellari,omiſſo medio, de quo tamen dicendũ

eſt, vt

eſt,vt in c.j.& in cap.quod tranſlationem.de offic. leg. Secus
dicit.ſi eſſet alius ſuperior, ad quem non poſſit appellari o-
miſſo medio,quia tũc præualeret appellatio interpoſita ad
minorem iudicem,cum gradatim ſit appellandum, vt ĩ.co.
dilecti.& ſ̃. in Rubrica,in quarta quæſtio.Tertio nota, quod
5 valet † proceſſus iudicis,cuius iuriſdictio poteſt elidi, ſi per
exceptionem nõ ſit eliſa, de quo per Inn.in c.ceterum.de re
ſcriptis,& vide gl.ſemper menti tenendam in clem.2.in ver.
6 competente,vt lite pen.quæ dicit,quod dicitur † iudex com
petens,qui habet iuriſdictionem cum exercitio,dato, quod
per exceptionem poſſit elidi:ſiue exceptio concernat perſo
nam iudicis,vt quia ſuſpectus ſit:ſiue concernat iuriſdictio-
nem,vt quia reſcriptum eſt ſubreptitium, & quod valeat p-
ceſſus etiam in principali,ſi nõ excipiatur. Quarto no.quod
7 ſi † iudex ſcit ſe non debere procedere, vt quia habet iuriſdi
ctionem de facili elidibilem,non valet proceſſus contra ab
ſentem, etiam ſi ſit contumaciæ punitiuus. & intelligendo
iſtum tex.quod iudex inferior haberet iuriſdictionem ipſo iu
re,licet elidibilem per iſtum tex. ſingulariter limitatur gl. q̃
in præcedenti not.allegaui, ſcilicet quod quando iudex ha-
bet iuriſdictionem,licet elidibilem,quod valet proceſſus,ẽt
in principali,ſi non excipiatur, nam ſecundum hoc illa glo.
procederet,quando iudex ignorat ſuam iuriſdictionem poſ-
ſe elidi,alias ſi ſciret non valeret proceſſus, nec in principa-
li,nec etiam contumaciæ punitiuus,& ſic iſte text. ſingulari-
ter limitauit illam gl.Sed an iſte intellectus ſit verus.ĩ.dicã.
8 Vltimo nota,quod † ſcientia aduerſarij intelligentis, quod
iuriſdictio iudicis eſt elidibilis, non vitiat proceſſum contu-
maciæ punitiuum,de quo ĩ.dicam.Sed pro declaratione li-
teræ antequam veniam ad gl.quæro, an ſuper eodem nego-
9 cio, & ab eadem ſententia poſſit utraque † pars appellare:&
in hoc conſidera tres caſus.Primus eſt,quando ſententia cõ
tinet vnum capitulum.Secundus caſus,quando cõtinet plu
ra capitula diuerſa,& ſeparata.Circa primum, ſcilicet quan
do ſententia continet vnum negotium, & ſic vnum capitu-
lum,Innoc.hic dicit,quod aut tantum vna pars eſt grauata
10 & tunc non habet locum hæc deci.quia ſolus † grauatus po
teſt appellare,non autem ille qui non eſt grauatus,vt ĩ eod.
vt debitus.& in l.fin.C. quando prouo. non eſt ne.vnde non
grauatus non poteſt dicere,ego appello ad Papã, vel volo,
quod tua appellatio agatur coram Papa, quia nõ ad ipſum,
ſed ad grauatum pertinet appellare, & eligere iudicem ap-
pellationis.Aut vtraque pars eſt grauata,puta,quia actor pe
tit.x.vel fundum,& iudex cõdemnat in 5. uel in dimidio fun
do, & ab aliis quinque abſoluit,vel alia dimidia fundi:tunc
enim,quia vterque eſt grauatus,vterque poteſt appellare,&
ſi vnus ex eis appellat ad proximum ſuperiorem,& alter ad
Papã,præualet appellatio interpoſita ad Papã, & ita uidetᷣ
velle iſte tex.& ſequitur But.& dom.Abb.& eſt etiam de mẽ
te Inno.Sed contra hoc videtur tex in l.ampliorem.C.eo.&
in l.fi.C.quando prouoc.non eſt neceſ.in quibus patet,quod
ſi alter ex grauatis,primo appellat,ſcda appellatio eſt ſuper-
uacua,nec valet,quia per primam appellationem totum ne
gotium fuit deuolutum ad iudicem ad quem, ex quo conti-
net vnum articulũ & ſi ſñia erit cõfirmanda in totũ,in totũ
confirmabit,& ſi erit infirmanda in totũ,in totũ infirmabit
licet ſit appellatum a parte ſententiæ, & non a tota, & ſic
reum abſolutum a quinque poterit abſoluere in x. & ſic in
totum,& reum condemnatum in quinque poterit condem-
nare in x.& ſic in totum,& hoc ſummat Bal. in d.l. amplio-
rem.& in d.l.fi.C.quando prouoc non eſt nec.& idem tenet
Cy.ibi,& Bar.etiam ibi in fi.idem tenet gl.ij.in fi.in c ſignifi-
cauerunt.ſ̃. de except. quæ dicit, quod niſi ſententia conti-
11 neat plura capitula, non poteſt vtraque pars † appellare ab
ea,& iſtud firmat hic do.Phy.Ro.& dicit, quod idem tenent
D.de Ro.deci.365.quę incipit,item ſi a diffinitiua,vbi ad iſtũ
tex.reſpondent,quod hic contigit ſic in facto, quod vtraque
pars appellauit,tamen non fuit,nec eſt neceſſarium. ego ta-
men pro concordia ſic dicerem. quod aut appellatur ad eũ-
dem iudicem,& tunc non poteſt interponi,niſi una appella
tio, ita quod nedum non eſt neceſſaria,ſed etiam nõ ualet,
& hoc modo intelligatur gl.ij.in d.c.ſignificauerunt,de exce
ptio. & le. Doct.ſupra allegati. Aut appellatur ad diuerſos
iudices,vt quia vnus appellat ad proximum ſuperiorem,al-
ter vero ad Papam, vel ad legatum, ad quos omiſſo medio
poteſt appellare,& tunc præualet appellatio illius qui appel
lauit ad Papã,vel ad Legatum Ita loquitur hic.facit optime
c.per hoc.de hæret.in vj.& c.ſi a ſede,de præben.eo.li.Et hoc
intelligo,ſiue appellatio interpoſita ad Papã, vel Legatum
ſit primo,vel ſecundo loco interpoſita, quia indiſtinctè præ
fertur appellatio interpoſita ad maiorem iudicem,& hoc p
bat iſte tex.quia indiſtinctè loquitur,& indiſtinctè,ẽt hoc fir
mant But.& dom.Abb. ſi tamen tantum altera pars appel-
laret illa appellatio ſufficeret pro vtroque etiam ſi appellaſ
ſet tãtum ab illa parte, in qua ſententia faceret contra ſe,qa
ex quo ſententia continet vnum capitulum, ſeu vnum ne-
gotium.appellatio interpoſita deuoluit in totum iuriſdictio
nem ad iudicem ad quem,ut ſupra dixi,& ſic intelligo D. de
Rot.dum dicunt, quod hic in facto contigit, quod utraque
pars appellauit ſuper eodem negotio,tamen non fuerit ne-
ceſſarium,nam fateor, quod non fuerit neceſſarium quan-
tum ad hoc,vt in totum deuolueretur iuriſdictio ad iudicẽ
ad quem,ſed bene fuit neceſſarium quantum ad hoc, ut de-
uolueretur ad maiorem iudicẽ, & quod ſolus maior iudex
cognoſceret de appellatione, & hoc modo debent intelligi
Domini de Rota,& illud puto procedere de iure canonico
non autem de iure ciuili,quia de iure ciuili nõ poteſt appel
lari omiſſo medio. vnde appellatio intelligitᷣ interpoſita ad
eundem,ſed ad eundem iudicem non poteſt ſuper uno capi
tulo interponi duplex appellatio, quia ſi appellatio prima
interpoſita valet,ſua tanquam ſuperuacua non valet,& hoc
modo concordantur leges & canones,& Doct legiſtę, & ca
noniſtæ,& ideo tene menti,nec per aliquem hoc reperi de-
claratum.Circa ſecundum caſum, ſcilicet quando ſentẽtia
continet plura capitula connexa,& in hoc dic,vt dixi in prę
12 cedenti caſu,quia † appellatio ſuper uno articulo deuoluit
totum negotium ſuper aliis capitulis connexis,& hoc tenet
gl.in l ampliorem,in prin.C.eo.per tex.no in l etiam,§.j ff.de
mino.& per illum tex Bald.ibi dicit, quod quando capitula
ſunt connexa,reputantur eſſe vnum & idem capitulum ra-
tione cõnexitatis,adeo quod licet appellatio,vel in integrũ
reſtitutio ſint appoſita ſuper uno capitulo per alteram par-
tem tantum,facit ut altera pars non poſſit appellare, vel in
integrum reſtitutionem petere. hoc etiam ſentit Barto in l.
omnem honorem, in fi.C.quando prouo non eſt nec.idem
tenet poſt Dy.in l.appellanti.ff.eo. vbi dicit,quod appellatio
interpoſita ab uno capitulo contento in ſententia extendi-
tur ad capitula connexa. vnde in hoc caſu præciſe dicendũ
eſt,ut dixi in caſu præcedenti Sed dom.Phy. de Peruſio mo-
13 uet quæſtionem. Quid ſi appellans † a ſententia continente
vnum capitulum,vel plura connexa,appellat ab una parte,
quæ facit contra appellãtem, & pro alia parte approbat ſen
tentiam& dicit,quod appellatio deuoluit in totum cogni-
tionem ad iudicem ad quem, quia appellans non poteſt fa-
cere,quod iura non haberent locum in ſua appellatione,vt
in l.nemo poteſt.ff de leg j. & infra de teſtam.requiſiſti. hoc
enim eſſet contra naturam appellationis, q̃ eſt,quod in con
nexis,vel etiam in parte vnius capituli totum deuoluat,etiã
ſi in parte ſolum ſit appellatum facit gl.not.in ca.ij. de con-
ſuetu.in vj.in verbo officiali.quæ dicit, quod non poteſt per
14 † conſuetudinem induci id quod eſt contra ſubſtantiam ap
pellationis,tamen dicit,quod dom.Abb.tenuit contrarium
in c.ſignificauerunt,in 3.col ſupra de except. non recordor
nunc quid ibi tenuerim.Sed ſi tu uis ſuſtinere opi. D.Abb.
potes dicere,quod non eſt contra ſubſtãtiam appellationis,
quod ſententia in uno connexo approbetur,& quod in alio
connexo ab ea appelletur & quod non ſit de ſubſtantia pa-
tet,quia non ponitur in diffinitione appellationis. Item ap-
pellatio fuit introducta ad tollẽdum grauamen illatum per
iniquitatem,vel per imperitiã iudicis,ut in l.j ff. eod. vnde ſi
appellat tantum in ea parte,in qua ſententia facit contra ip
ſum, & in alia parte approbat ſententiam,non facit contra
15 naturam appellationis, † quia natura appellationis eſt tolle-
re ſolum grauamen.Nec obſtat, quod connexa non ſint di-
uidenda, quia appellatio ad connexa extenditur ſolum ex
diſpoſitione iuris.vnde pars approbando ſententiam in par
te,quæ facit pro ipſa tollit tacitam iuris prouiſionem.facit l.
fi.C.de pact.conuen.& connexa quandoq; diuidũtur,& hoc
patet,quia procuratio eſt annexa uiſitationi,vt in c. cum ex
officii.de præſcr & tamen ſi quis pręſcripſit viſitationem,nõ
debebitur ei procuratio,quia præſcriptio nõ extenditur ad
connexa,ut dicit Ioan.And.in addi.Spec.in Rubrica de his,
quæ fi.a mai.parte ca.Item dom. Abb.loquitur in connexo,
quod poteſt diuidi, nam loquitur quando iudex in ſenten-
tia abſoluit victum ab expenſis,qui appellauit tantum in ea
parte,in qua ſententia faciebat contra ipſum,& per hoc di-
16 cit,quod niſi aduerſarius appellet omiſſa abſolutione † ex-
penſarum non poterit eam proſequi in cauſa appellationis
interpoſita per uictum, nam licet condemnatio expenſarũ
ſit acceſſoria ad cauſam principalem, tamen poteſt diuidi a
principali,& hoc patet,quia ſi iudex tulit ſentẽtiam in prin-
cipali omiſſa condemnatione expenſarum, ualet ſententia.
Item ſicut iudex poteſt ferre ſententiam in principali pro
uno,& in expenſis pro alio,ita etiam poteſt victus impugna
re ſententiam in principali,& eam approbare reſpectu abſo
lutionis expenſarum,& opi.dom.Abb.in hoc, ſcilicet quod

non ſufficiat tunc unica appellatio. ſequitur etiam Butr. & Doct. in d. c. ſignificauerunt. & idem dicerem in quocunque connexo, quod poteſt diuidi, vel facto partium, vel iudicis, & in hoc me vlterius non extendo, quia dixi in d. c. ſignificauerunt, ſupra de excep. Circa tertium caſum, iſtum caſum diuido in tres. Primus eſt, quando a ſententia continente diuerſos & ſeparatos articulos, unus appellat ab uno articulo alius ab alio. Secundus eſt, quando quilibet appellat quatenus ſententia facit contra ſe. Tertius caſus eſt, quando vnus appellat ſimpliciter a ſententia, vel a tota ſententia, ſeu ab omnibus contentis in ſententia, alter vero appellat ab vno articulo contento in ſententia, vel quia iudex abſoluit aduerſarium ab una ex rebus petitis in libello. In primo caſu dicit Butr. & do. Abb. ꝙ quælibet appellatio deuoluit illum articulum ad iudicem ad quem fuit appellatum, & ſic non habebit locum hæc dec. Vnde ſi ab vno articulo vnus appellaſſet ad Archiepiſcopum, alius ad Papam, vterque cognoſceret de articulo, ſuper quo ad ipſum fuit appellatũ, & ſic non haberet locum iſte tex. & pro hoc allegat do. Abb. quia
17 cẽſentur tot † ſententiæ, quot articuli, ut in l. etiam. §. i. ff. de mino. no gl. in c. ij in ver eadem ſententia, de ordi. cog. & ſic perinde habetur, ac ſi a diuerſis ſententiis fuiſſet appella-
18 tum. In ſecundo vero caſu ſcilicet, quãdo quælibet pars † appellat a ſententia, quatenus facit contra ſe, ſicut ſeruat communis ſtilus, dicit do. Abb. quòd habet locum iſte tex quia negotium deductum in iudicium eſt vnicum, nec continentia cauſæ debet diuidi, & per conſequens vna tantum appellatio valet, ſcilicet illa, quæ fuit interpoſita ad Papam, ſeu ad Legatum, & maxime, quia ante iuſtificata appellationẽ non apparet in quo vtraque pars ſit læſa, & dicit quod iſte tex. ita uidetur intelligendus ſed Bu. ſentit, quod in hoc caſu perinde habeatur, ac ſi utraque pars diſtincte appellaſſet ab
19 articulo ſeparato, & iſtud eſt verius. quia iſta ſunt † paria, appellare ab uno articulo, in quo ſententia eſt lata contra ſe, vel appellare quatenus ſententia lata eſt contra ſe, vnde potius debemus attendere ſenſum, quam corticem uerborum, vt in c. intelligentia, & in c. præterea de verborum ſig.
20 maxime, quia lex † eſt impoſita rebus, & non uerbis, vt in c. commiſſa, de elec. in vj. & iſtud ſenſit dom. Abb. in c. Raynaldus. in vj notabili, infra de teſta. ubi dicit, quod eſt bona pratica appellare quatenus ſententia facit contra ſe, quia videtur ſolum appellari in articulis, in quibus ſententia facit cõtra appellantem, & pro reliquis approbare ſentẽtiam, quia
21 in capitulis ſeparatis limitata † appellatio debet parere limitatum effectum. l. in agris. ff. de acq. re. dom & in c. de cætero. & in c. ea noſcitur. de ſenten excomm. & idem videtur ſentire in c. ſignificauerunt, in 3. ſupra de excep. vbi dicit, quod ſi uictus appellauit a ſententia. quatenus erat contra eum, intelligitur approbare ſententiam in ea parte, in qua ſentẽtia eſt lata pro eo, & per hoc dicit, quod ſi victus fuit abſolutus ab expẽſa. intelligitur approbare ſententiã reſpectu abſolutionis expenſarum, quia tot ſunt ſententiæ, quot ſunt articuli, & quod per appellationem non ſuſpenditur ſententia, niſi quatenus facit contra appellantem, & hoc dicit neceſſarium eſſe, quod aduerſarius appellet ab abſolutione expenſarum, & de hoc dixi ſ. in ſecundo caſu, vnde ibi vult, quod ſint neceſſariæ duæ appellationes, & quod non ſufficiat vnica appellatio pro vtraque parte, & dictis locis melius dixit, quæ hic. In tertio caſu. ſ. quando ſententia continet plures articulos, vel plures res, & vnus ſimpliciter appellat a ſentẽtia, quo caſu intelligitur appellare ab omnibus articulis cõtentis in ſententia, ut dicit Bar. in l. appellanti. ff. eo. alius vero appellet, quia iudex omiſit condemnare in vna ex rebus petitis, vel in vno articulo, cum petitio haberet plures articulos, & hoc caſu dicit Bar. in l fi in fi. C quando prouo non eſt neceſ quod non valet ſecunda appellatio, quia iudex ad quem eſt interpoſita prima appellatio habet cognoſcere ſuper tota ſententia, & per conſequens etiam ſuper articulo, ſuper quo eſt interpoſita ſecũda appellatio, & de hoc eſt caſus in d. l fi. ſecundum 3. lec. quæ ibi ponitur. quam lect. ſequuntur Doct. ut dicit Bar. ibi, & hoc etiam ſequitur hic do. Phy. & allegat Do. de Ro. deci. 365. vbi concludunt, quod ſi a ſententia continente diuerſa capitula per alteram partem
22 ſolum appelletur, & non per aliam, quod † iudex ad quem, ad inſtantiam partis, quæ non appellauit, pronunciare poterit ſuper omiſſis in illa ſententia, & ſic in parte ſupplere, & illi addere. Nec obſtat c. Raynutius. & ca. Raynaldus, de teſta. in quibus dicitur, quod utraque pars appellauit a ſententia continente diuerſa capitula, nam de facto ibi ita contigit, ſed non fuit neceſſarium, quia ſufficiebat prima appellatio interpoſita, quia intelligebatur interpoſita a tota ſententia, vt ſupradixi. Vel reſponde aliter, quod ibi vterque appellauit quatenus ſententia faciebat contra ſe, vnde ita intelligẽdo fuit ibi neceſſarium, quod interponeret duplex appellatio, vt dixi in caſu præcedenti. & iſtam deciſ. Ro. ſequuntur But & dom. Abb in c. cum Ioannes, in fi. ſupra de fi. inſtrum. Examinat etiam ipſam dom. Abb. in c. cum inter. de re iudi. in illo articulo, an valeat ſententia lata ſuper aliquibus in libello expreſſis, & non ſuper omnibus in ipſo comprẽhẽſis. & ibi etiam poſt eum examinaui ipſam, etiam allegat dom. Abb cum ea ſimpliciter tranſeundo, in c. ſignificauerunt, in 4. colum. ſupra de except. ſed quantum ad iſtum caſum ego credo, quod de iure ciuili procedat opi. Bar. in d. l. fi. C. quando prouo. non eſt ne. & etiam de iure canonico. vbi appellatur ad eundem iudicem. vbi uero appellaretur, ſecũdum formam iſtius capi. puta, quod appellatio interpoſita ad Papã debeat præualere, quo ad articulum, ſiue ad articulos, in quibus eſt appellatum ad Papam, in aliis vero cognoſcet iudex inferior ad quem etiam fuit appellatum. moueor per iſtum tex. & per ea, quæ dixi ſupra circa primum caſum: vnde perinde dicerem in iſto caſu, ſicut dixi ſupra in iſto proximo caſu, ſcilicet quando eſt appellatum ab utraque parte a ſentẽtia continente plures articulos. Et ex his ſumus expediti de hoc articulo difficili ¶ In gl. j. pro eius expoſitione oppono contra tex. videtur enim, quod data etiam ignorãtia iudicis non debet valere excommunicatio, quia appellatione pen-
23 dente non valet † excommunicatio, vt in c. per tuas, de ſent. excomm. Item per appellationem deſiit eſſe iudex, ergo, & c. de iud. at ſi clerici. & C. ſi a non compe. iud. l. fi. huius timore dicit, quod hoc habet locum propter contumaciam ipſius appellantis, quia debuit ire & allegare priuilegium ſuũ. ſed dom. Abb. dicit, quod licet glo. habuerit bonum ſenſum non tamen formaliter ſoluit contrarium. vnde ipſe dicit, ꝙ contraria loquuntur in ſententia excommunicationis lata a iudice a quo fuit appellatum, quæ nõ tenet ipſo iure, cum ipſius iuriſdictio ſit ſuſpenſa per appellationem, ut in ca. ſi a iudice, & in c. non ſolum, eod titu. in vj. hic autem loquimur de excommunicatione lata per iudicem ad quem, qui hẽt iuriſdictionem vigore appellationis, licet illa iuriſdictio poſſit elidi, & euacuari per exceptionem appellationis interpoſitæ ad Papã: ideo cum iſte nõ excepit, eſt ſibi imputandum. Et ex hoc dom. Abb. videtur velle, quod ſi vnus appellat ad inferiorem, & alius ad Papam, quod appellatio interpoſita ad inferiorem, mero iure teneat, licet poſſit elidi per exceptionem, & iſtud etiam firmat hic Inno. & ſequitur d. Abb. hic, in tertia col. niſi Papa ex certa ſciẽtia aduocet ad ſe cauſam. Et dicit, quod hoc notanter tenuit Inn. in ſimilibus terminis in c cum M. de conſtitu. Dom. autem Phy. de Peruſio hic tenet contrarium, quia per appellationem interpoſitã ad Papam, cauſa fuit ad ipſum deuoluta. ſed ego puto eſſe veriorem opi. Inn & dom. Abb. quia per appellationem nõ
24 deuoluitur cauſa † ad iudicem ad quem, niſi prius conſtiterit legitime fuiſſe appellatum, nec interim poteſt inhibere iudici a quo, ne procedat ad executionem ſententiæ, & de hoc eſt tex. in c. Romana. §. ſi vero. eod tit in vj. vnde in Papa requiritur, quod ex certa ſciẽtia appellationem recipiat, ad
25 hoc ut † iuriſdictio ad eum deuoluatur, & de hoc allego optimum tex in c. paſtoralis. §. præterea. uer. nos autem. ſupra de offi. del. Hoc tamen limito in beneficialibus, in quibus appellatio deuoluit cauſam ad Papam, vt in c. j. & in c. ut circa, de elec. in ſexto, & in clem. cauſam, de elect. tunc enim iudex inferior nullam ſunditus habet iuriſdictionem, & ſic non teneret proceſſus in principali, & ſi ignoraſſet fuiſſe ad Papã appellatum gl. tamen ſenſit indiſtincte, quod iudex inferior nullam haberet iuriſdictionem, dum dicit, quod non erat ſuus iudex, ſcilicet illius, qui ad Papã appellauerat. unde ex hac gl. no. quod licet careat iudex funditus iuriſdictione, ni-
26 hilominus ualet † proceſſus contumaciæ punitus, de quo vide bon. gl. in cap. ſi. de reſcriptis. quæ dicit, quod iudex impetratus per reſcriptum ſubreptitium poteſt condemnare in expen. quia licet non ſit iudex in principali, tamen eſt iudex in condemnatione expenſarum, & de hoc eſt opt. tex. in cle. prima, de reſcriptis. vbi patet, quod licet reſcriptum ipſo iure non teneat, adeo quod etiam proceſſus ſuper principali, ſi eſſet ipſo iure irritus, nihilominus poteſt condemnari in expenſis. vnde eadem ratione poteſt punire contumaciam non comparentis. Limita tamen iſtam glo. iiij. modis. Primo quando iudex ſciret ſe non eſſe iudicem, vel eſſet notorium, ipſum non eſſe iudicem, vt in glo. ſequen. & dicam ſuper ea. Secundo, quando nõ eſſet capax iuriſdictionis. exẽplũ. Secularis procedit contra clericum, quem credit eſſe laicum, vterque incedit ſine habitu & tonſura, nec de clericatu eſt aliqua notitia, certe tunc non valet proceſſus, nec in principali nec etiam contumaciæ punitiuus. hoc tenet Ioan. And. in reg. ſciẽti, in mer. in 6. & Pe. de Anch. in regula ea, quę. Tertio fallit, quando ſuperior nullo modo delegaſſet cauſam,

vel per falſum reſcriptum fuiſſet impetratus, quia tunc etiã
ſi pronuntiaſſet ſe iudicem competentem, non valeret pro-
ceſſus contra contumacem factus, vt dicit Innocentius, Io.
Andr.& communiter Doctor.in capitu. ſuper literis, de re-
ſcriptis.

Quarto fallit, quando aduerſarius ſcit, non eſſe iudicẽ cõ-
petentem, & per dolum tacuiſſe, quia tunc non valet pro-
ceſſus etiam contumaciæ punitiuus, quatenus concernit
commodum ipſius aduerſarij, vel ſaltem veniret vocandus,
puta ſi eſſet facta immiſſio ex primo, vel ſecundo decreto,
& hoc tenet hic dom. Abb. in quarta colum. allegat not. per
Innocen. in capit. ſecundo. de dila. & per Ioan. Andr. in cap.
dilectus, ſecundo, infra de præben & iſtas quatuor limitatio
nes ad iſtam glo. tene menti. ¶ In glo. in verbo, niſi cognoue
27 rit, no. bene iſtam glo. quod † citatus non tenetur compare
re ad allegandum priuilegium ſuum, nec valet proceſſus cõ
tumaciæ punitiuus, quando iudex qui citat, ſcit ſe non eſſe
iudicem. idem ſi eſt notorium, ipſum non eſſe iudicem, &
hoc tenet glo. 4. quæſtione ſecunda, ſi quis epiſcopus, & in
capit. veniens, in vltima glo. infra de accuſa quæ dicit, quod
ſi eſt euidens, citationem non tenere, non tenetur citatus
comparere ad hoc quod no. glo. nota. in clemen. ſecunda. in
verbo: competentẽ, in fi. vt li. penden. quæ parificat compe-
tentiam iudicis, & competentiã citationis, dicens quod ſicut
requiritur competentia in iudice, ſic in citatione. vidi ta-
men, quoſdam dicere, quod licet ſit notorium iuriſdictionẽ
eſſe elidibilem, nihilominus citatus teneatur comparere, qa
notorium, eſt allegandum, licet non ſit probandum, vt dicit
glo. in cle. appellati. in verbo, alias, eodem titu. & quod not.
Ioan. And. & Doct. in cap accedens, ſecundo, vt lite non con
teſt. vbi dicunt, quod licet iudex ſit notorie ſuſpectus, nihilo
minus eſt proponenda exceptio recuſationis, & ad §. Piſa-
na quoque ciuitas, in clem. paſtoralis. de re iudic. reſpondẽt,
quod loquitur in exceptione de loco notorie non tuto, qa
non ea præſumptio, quod reus ad illum locum non tutum
velit accedere, vt in capitu. accedens, ſecundo, vt li. non con
teſta. & faciunt differentiam, an ſit notorium, iudicem care
re funditus iuriſdictione, & tunc citatus non teneatur com
parere, allegat not. per Innocen. in cap ij. de dilat. Vbi dicit,
quod idem operatur eſſe notorium defectu citationis, ac ſi
eſſet expreſſus in citatoria. facit, quod notat Innocent. in ca.
primo. de offic. iudic. & dicunt hanc eſſe ſolennem limita-
tionem ad cle. appellanti, cum glo. eodem titu. quæ dicit no-
torium eſſe allegandũ. Nam fallunt in his, quæ concernunt
prin. iudicij, & profecto dictum Ioan. And. & Doctor. in ca.
accedens, ij. vt lite non conte. multum ſtringit ad hoc, quod
ſi iudex habet mero iure iuriſdictionem, licet notorium ſit,
ipſam eſſe elidibilem, nihilominus citatus teneatur compa-
rere, & ſi non compareat, quod poſſit puniri tanquam con
tumax. & pro hoc facit. quod not. glo. not. in cle ij. in ver.
competente, vt lite pendente, quæ dicit iudicem eſſe compe
tentem, licet eius iuriſdictio poſſit elidi per exceptionem,
vel quia perſona eius ſit ſuſpecta. vel quia reſcriptum ſit ſub
reptitium Sed in contrarium facit iſte tex. intelligendo eum
ſecundum, quod intelligit Innocen. & dom. Abb ſcilicet, ꝙ
iſte iudex inferior mero iure haberet iuriſdictionem mero
iure, licet elidibilem. nam ſecundum iſtum intellectum pro
bat, quod ſi ſcit, ſe non eſſe iudicem, non valet proceſſus ẽt
contumaciæ punitiuus, ſed ſi eſt notorium, ẽt iudici pſumi
tur notum, alioquin eſſet in ſupina, & craſſa ignorantia, ut
in capitu. primo. de poſtu. præla. & in capitu. quod dicitis. de-
cimæ, ex ta diſtin. & hoc etiam eſt de mente Hoſtien. dum di
cit, quod ſi iudex ſcit ſe non eſſe iudicem, vel non debere ꝓ-
cedere, vel eſt in ignorantia non probabili, eius proceſſus nõ
valet, & illud dictum infra latius examinabo. vnde pro con-
cordia ſic dicerem, quod aut reus comparet, & tunc licet
exceptio ſit notoria, tenetur excipiens opponere exceptio-
nem, alioquin videtur approbare iudicem, & in eum con-
ſentire, & hoc modo intelligitur illud, quod not. Ioan. And.
& Doct. in dicto capit. accedens, ij. vt lite non conteſta. facit
opinio. quod not. Innocent. & Doct. in cap ad audientiam,
ij. eodem titulo. Aut non comparet, & tunc non valet pro-
ceſſus etiam contumaciæ punitiuus, quia ex quo erat notũ
iudici, & aduerſario, iuriſdictionem eſſe elidibilem, non de-
bebat procedere contra abſentem. nec poteſt dici, quod pro
pter contumaciam uideatur conſenſiſſe in iudicem, quia cõ
tumax nunquam intelligitur cõſentire in iudicem, nec ejus
prorogare iuriſdictionem, vt notabiliter dicit Innocent. in
capitu. innotuit, infra de eo, qui fur. ordin. rece. & idem dicit
Bal. in l. ſi qui ex conſenſu. C. de epiſcop. audi. & hoc modo
concordantur opin. Et ex prædictis fac quatuor conclu-
ſiones.

Prima eſt, ſi iudex caret funditus iuriſdictione, & hoc cõ-
ſtat, vel iudex ſcit, vel ignorat, ſed non probabiliter, non ua-
28 let proceſſus etiam contumaciæ punitiuus. Notorium con
cernens talem defectum iuriſdictionis, uel principium iudi-
cij, non eſt allegandum de neceſſitate. & ex hoc infertur,
29 quod † citatio euidenter iniuſta non ligat, licet error ſit ex-
preſſus in ea citatione, & ſic citatus non teneatur compare-
re, & hoc Innocen. in ca. primo. de offic. iudi vbi dicit, quod
nec per partem opponitur alias, vbi notorium non concer-
neret defectum iuriſdictionis, nec principium iudicij eſſet
neceſſario allegandum, licet non ſit probandum.

Tertia concluſio, ſi iudex habet iuriſdictionem, tamẽ no-
torie elidibilem, vel iudex ſcit ipſam eſſe elidibilem, non va-
let proceſſus etiam contumaciæ punitiuus, vt probatur hic
a contrario ſenſu, tenendo intellectum Innocent. & domi-
ni Abb.

Quarta concluſio, ſi iudex habet iuriſdictionem, licet no
torie elidibilem, & pars comparet, & nihil opponit, valet ꝓ-
ceſſus in principali, quia pars dicitur conſentire in iudicẽ, ex
quo nihil opponit, & hæc tene menti. Extra glo. opponitur,
inquantum dicitur, quod iſte tacuit, quod erat appellatum
30 ab aduerſario ad Papã, non debuit † ergo valere excommu-
nicatio propter dolum partis, ut in l. ſi prætor. §. Marcellus,
ff. de iudi. vbi patet, quod ſi ſententia feratur contra abſen-
tem per falſas allegationes partis præſentis, non valet. Sol-
uunt Innocen But. & dom. Abb. quod hic nullam falſitatẽ
allegauit, ſed tamen tacuit appellationem aduerſæ partis,
quam non tenebatur exprimere, quia cum eſſent inuicem
aduerſarij, non tenebatur iſte allegare ius aduerſarii, & plus
dicit Innocen in ea ſequen. quod tenuiſſet ſententia lata in
principali contra abſentem, & ſic non poteſt dici lata dolo
præſentis, & hoc ſatis placet domino Abbati, quia appella-
tio detulit iuriſdictionem iudici inferiori, licet elidibilẽ per
appellationem interpoſitam ad Papã. ſatis eſt ergo, quod nõ
fuit tempore debito eliſa per conflictum exceptionis, & ex
his dicit dom. Abb. quod aperitur intellectus iſtius ca. alle-
gat tamen limitationem, quam ponit Innoc. ad iſtum text.
in capitu. ſi. de accu. quod ſi iſte aduerſarius doloſe tacuiſſet
appellationem interpoſitam ad Papam, non valuiſſet per d.
l. ſi prætor. §. Marcellus. & idem ſenſit hic. dicit enim, quod
ſi quis acceſſit ad iudicem appellationis, & dicit falſo ſe ap-
pellaſſe, vel dolo tacuit, ſe appellationi quam fecit renun-
ciaſſe, quod tunc non tenet proceſſus, vel ſaltem debet re-
ſcindi per condictionem ſine cauſa, vel per reſtitutionem in
integrum ex clauſula generali, uel per querelam falſi. & do.
Abb. ad hanc quæſt. allegat Ioan. Andr. in regula ſcienti, in
mer. c. in ſexto, & Specu. in titu de citatione, §. j. ver. item po-
ne, & Innoc. in capi. ſecundo. de dilat. vbi dicit, quod immiſ-
ſio facta contra abſentem dolo præſentis, non valet. ſed Io.
And. hic refert, quod Compo in capi ſuper literis, de reſcri-
ptis, tenet quod valet proceſſus ratione dubij, & idem tenet
Archid. & Ioan Andr. in capitu. Romana. §. ſi vero. eodem
titu. in ſexto ſed dom. Phy. dicit, quod debent intelligi, quod
loquantur de proceſſu punitiuo contumaciæ, ſupple non cõ
cernentis commodum præſentis, & illud dictum ad iſtum
text. poteſt teneri tenendo, quod iſte iudex inferior haberet
iuriſdictionem, licet elidibilem, quia tunc pars non dicitur
eſſe in dolo, licet citari fecerit aduerſarium, & etiam proceſ
31 ſerit ad diffinitiuam ſententiam, quia dicitur † iudex com-
petens, licet poſſit contra eum opponi exceptio, ut dicit gl.
in d. clem. ij. in uer. competente, ut li. pend. ſecus ſi exceptio
concerneret ipſam partem, ut quia renuntiaſſet appellatio-
ni, & illud tacuiſſet, quia tunc eſſet in dolo, ſed ſi teneretur a-
lius intellectus, ſcilicet quod iſte inferior nullã omnino ha-
beret iuriſdictionem, tunc ſolue ſecundum Butr. qui pònit
aliam ſolutionem diuerſam a præcedenti, ſcilicet ꝙ iſte tex.
non loquitur de proceſſu in principali, ſed de proceſſu puni
tiuo contumaciæ, qui procedit immediate ex contumacia
abſentis, quia debuiſſet ire & allegare priuilegium ſuum, vn
de non tollitur per dolum partis: ſecus dicit in proceſſu in
cauſa principali, qui non valet, quia non ſurgit immediatè
ex culpa abſentis, ſed propter iuſtitiam, quæ doloſe tacita
per abſentem reddit proceſſum nullũ, quia ſuper iniuſtitia
reperitur proceſſus fundatus. ſed Io de Imo. hic tenet cõtra-
rium, & dicit, quod per taciturnitatem præſentis non vitia-
tur proceſſus contra abſentem. Nec obſtat d. §. Marcellus.
quia loquitur, quando per falſas allegationes præſens obti-
net ſententiam, quia aliud eſt tacere ius abſentis, quod præ-
ſens non tenetur allegare, & aliud eſt allegare falſum: nam
32 grauius eſt † delictum in cõmittendo, quam in omittendo,
vt dicit glo. not. in l. ſi mora. ff. ſolu. matrimo. & iſtud videtur
ſenſiſſe Bart. in l. prima. C. de ſatiſdando. vbi in illo articulo,
an valeat proceſſus factus poſt renunciationem procura-
toris, quando deuenit in notitiam aduerſarij, & non

iudicis.In quo glo.dicit,quod proceſſus valet,& Bar. reſpondendo ad dictum §.Marcellus,dicit quod loquitur in dicente falſum,& quod non procedit in tacente veritatem. tamē glo.& etiam Barto.tenent, quod quando notitia reuocationis procuratoris deuenit ad ſolum aduerſarium, licet proceſſus non ſit ipſo iure nullus, tamen dicunt, quod contra ipſum datur exceptio, vel replicatio, & ſic in effectu caſſatur,& hoc modo poteſt intelligi hic Innocen.& in dicto ca. pitu.fin. de accuſat. & iſtam opinionem ſequitur hic dom. Abb. Ex prædictis potes inferre quatuor concluſiones.

33 Prima eſt,expreſſio † falſi contra abſentem reddit proceſſum ipſo iure nullum,ut in dicta l. ſi prætor.§. Marcellus.ff. de iudi. & in hoc concordant omnes, ſi tamen eſſet contumaciæ punitiuus, valeret, quia deſcendit immediatè ex culpa contumaciæ,ſm Butr.hic quod intelligas, vt ſupra dixi, niſi concerneret commodum partis, quia tūc non valeret, vel eſſet reuocandus,& hoc tenet dom. Abb. hic,in quarta columna.

Secunda concluſio,ſi iudex eſt competens,licet exceptio ſit elidibilis, valet proceſſus punitiuus contumaciæ,& in principali, etiam ſi præſens ſciuerit iuriſdictionem elidibi-
34 lem, † quia non tenetur allegare iura aduerſarii, niſi aliter de eius dolo probaretur.

Tertia concluſio, vbi iudex eſt omnino incompetens, ut quia caret funditus iuriſdictione,ſi præſens hoc ſciuit, licet mero iure teneat proceſſus punitiuus contumaciæ, tamen quatenus concernit commodum ipſius præſentis,eſt reuocandus. quia eſt in dolo procedendo ſcienter coram iudice incompetenti.

Quarta concluſio,vbi exceptio concernit ius partis. puta quia præſens appellationi renūtiauit,& hoc tacet, licet proceſſus mero iure teneat,tamen eſt reuocandus, vel per condictionem ſine cauſa, uel per reſtitutionem in integrum ex clauſula generali,vel per aliud remedium,& hoc modo procedit dictum Innocentij hic. tamen vt hæc materia clarius intelligatur,dom.Abb.facit quatuor membra. Primū eſt,quando iudex nullam omnino habet iuriſdictionem Secundum quando habet ſed elidibilem. Tertium,quando iudex habet iuriſdictionem efficacem,ſed actori non competit ius agendi. Quartum, quando actori competit ius agendi,ſed elidibile per exceptionem aduerſarij.

Venio ad primum,ſcilicet an ſi iudex nullam omnino ha
35 bet iuriſdictionem valeat † proceſſus? In hoc dom.Abb.diſtinguit.Ex cuius diſtinctione facias tres caſus.

Primus eſt,quando iudex ſcit ſe non eſſe iudicem competentem,& hoc caſu tenet proceſſus,nec in principali, nec etiam contumaciæ punitiuus, & hoc probatur hic a contrario ſenſu.facit l.ſecunda.ff. ſi quis in ius voca.non ierit.& l. ſi prætor,in fi.cum ibi nota.ff.de iudic.& per Innocen. in ca. ſecundo.de dila.& per Ioan And.in regula,ſcienti.

Secundus caſus eſt,quando iudex ignorat, ſe non eſſe iudicem competentē,& ſimiliter pars:& tunc dicit, quod valet proceſſus punitiuus contumaciæ, vt hic, & in l.ſecunda. ff.ſi quis in ius voca. non ierit, & in l.prima, ff. ſi quis ius di. non obtem.& in l.ſi quis ex aliena.ff.de iud.Super principa-
36 li autem dicit, quod non valet † proceſſus, niſi pronuntiet ſe iudicem competentem,ſed ſi pronuntiaſſet ſe iudicē competentem valeret proceſſus in principali, etiam ſi funditus careret iuriſdictione,& hoc tenuit Innocen in ca. ſecundo. de dila.vbi ponit theoricam, quod quando iudex nō habet iuriſdictionem etiam ſi eſſet caſus,in quo poſſet procedi lite non conteſta. tamen nunquam valet proceſſus in principali contra contumacem,& hoc dicit verum,niſi iudex pronunciauerit ſe iudicem competentem, quia tunc ſententia tenet in principali etiam contra contumacem, etiam ſi eſt caſus,in quo poſſit procedi ad ſententiam parte contumaci exiſtente, & hoc etiam ſequitur Barto. in l ſecunda. ff. ſi quis in ius voca.non ierit.Idem dicit Ioann.Andr. in regula ſcienti.& Doctor.in cap.ſuper literis,in ſexto, de reſcriptis, & per Io. And. & D.D. in cap.j de reſcriptis,in ſexto, vbi dicunt, quod licet reſcriptum impetratum ab excommunicato ſit ipſo iure nullum,nec conferat aliquam iuriſdictionem iudici delegato,ut dicit text.in dicto cap.primo.ſi tamen iudex pronūciat ſe iudicem competentem,valet proceſſus in principali. Idem ſequitur hic Ioan. de Imo.in quarta columna. dicens
37 eſſe valde † vtile,quod iudex pronuntiet expreſſe ſe competentem, quia alias vbi non pronunciaret per proceſſum ad vlteriora,non poſſet ſurgere tacita pronuntiatio,nec videretur pronunciaſſe competentem,vt dicit notabiliter Inno. & Doct.in ca.2.de dila.hinc dixit glo.ſingularis in clem. vnica,in glo.fin.de ſequeſt.poſſ. & fruc. quod exceptio incompetentiæ iudicis poteſt opponi poſt ſententiam, etiam ſi alias tranſiſſet in rem iudi.etiam ſi lex,vel canon dicat,quod mittatur ſententia executioni,non obſtante aliqua exceptione,
38 quia non intelligitur ſublata † exceptio iudicis incompetētis,quam glo. ſingulariter no. & vide quod not. Bart.in l.j.ff. quod vi,aut clam. Dñi tamen de Ro vt refert hic Butr. in fi. deci.114.dicunt curiam ſeruare,quod ſententia,per quam pronūciatur,cauſam eſſe deuolutam ad Papam per appellationem,non faciat ipſam eſſe deuolutam,vbi non erat. Sed Io. de Imo.hoc intelligit,quando ex pronuntiatione apparet error iuris,vel quando iudex ſciuiſſet ipſam non eſſe deuolutam,ut hic in tex. ſecus ſi iudex ignoraſſet,poſito etiā quod pars ipſa ſciuiſſet cauſam non deuolutam,vt hic in tex. dicitur,& pro hoc facit not.dictum Innocentij, & Ioan. Andr. in c.j.§.poſt hæc eodem titulo, in ſexto, quod ſi fuit appellatum nulliter,puta ſine ſcriptis,vel abſque ulla cauſa:ſi tamē iudex ad quem pronunciaret expreſſe ſe iudicem competentem,aut cauſam ad eum legitimè deuolutam, talis ſententia facit ius inter partes, & valet proceſſus in cauſa principali, nec poterit de cætero dici de defectu iuriſdictionis iudicis, & hoc ſequitur Butr.& Ioan de Imo.in cap. ſuper literis, in prin.vlt.char.ſupra de reſcriptis. Idem ſi iudex pronuntiat, appellationem non eſſe deſertam, & ſe iudicem competentem,nam valet proceſſus & ſententia,dato quod in ueritate appellatio ſit deſerta, & ita debet limitari cle. ſi appellationem, eodem titu.& hoc tenet But.in c ſecundo.in 9.col ſupra de dila.& in dicto cap ſuper literis.& Butr.& dom. Abb. in cap.quoniam contra falſam,de proba.& iſtam limitationem poſui inter alias ad dictā clem.ſi appellationem. in ca.
39 perſonas,ſupra eodem.Et ex his concludo,quod vbi † iudex pronunciat ſe competentem etiam ſi funditus caret iuriſdictione, talis pronuntiatio facit valere proceſſum etiam in principali,niſi iudex ſciat ſe non eſſe iudicem idem puto, ſi pars ſciret,licet Ioan.de Imo.teneat contrarium,ſed de hoc ſuperius dixi,& infra dicam.Tertio fallit,quando eſſet facta delegatio per ſuperiorem, vel reſcriptum eſſet falſum, quia tunc etiam ſi pronunciaret ſe iudicem competentem, non valet proceſſus,nec in principali,nec cōtumaciæ punitiuus, & hoc tenet Innocent.& Docto.in capit ſuper literis, ſupra de reſcriptis,& dixi ſuper gl prima. Sed circa hoc dubitatur,
40 an per † proceſſum ad vlteriora videatur ſe pronunciare iudicem competentem. & Butr.hic dicit quod non, niſi contra eum ſit oppoſita exceptio incompetentiæ,& ea reiecta, vel non admiſſa,proceſſerit ad ulteriora.dicit tamen, quod ſi pronuntiat contra abſentem, non valet proceſſus in principali,licet valeat in incidēti,ſcilicet an ſit iudex,& hoc quo ad puniendam contumaciam,allegat nota per Innocen. in cap.ſecundo,de dila.ſed intellige But. quando expreſſe non pronunciaret ſe incompetentem, ſed ſolum ad vlteriora procederet,ſecus ſi pronunciaret ſe competentem,quia tunc valeret proceſſus in principali,etiam contra contumacem, vt ſupra dixi.Sic ergo neceſſarium eſt ad hoc,quod per proceſſum ad vlteriora videatur pronunciare ſe iudicem competentem,quod pars,contra quam pronunciat, ſit præſens,& hoc caſu loquitur glo.in l.ij.§.ſi dubitetur.ff.de iud. & Inno. in cap.primo.de officio deleg.in vj.& in cap ſecundo,de dila.& ibi But.in 9.colum.Item hoc debet intelligi, quando iudex de exceptione cognouit, alias ſi non cognouiſſet, tunc per proceſſum ad vlteriora non cenſeretur pronuntiaſſe ſe iudicem competentem,& proceſſus eſſet nullus, & hoc tenet Ang.in dicta l ſecunda in penult columna.ff. de iudic.& ſuo conſilio 183.quod incipit,in cauſa accuſationis, in principi.quarta columna,& idem conſuluit Pau.de Caſt. in conſilio ſuo vigeſimoquinto,quod incipit, in Chriſti nomine domini,ſuper primo dubio, dicens hoc idem dicendum,quando oppoſitis exceptionibus proceſſum impedientibus, iudex procedit ad vlteriora, quia tunc cenſetur tacite pronuntiare ſuper exceptionibus,& eas reijcere, quando eas examinauit,& cognouit,& deinde ad ulteriora proceſſit,& ita etiam diſtinguit Barto.in l a procedente.C. de dilati. Et ex hoc infertur, quod ſi nulla oppoſita exceptione incompetentiæ
41 iudex procedit ad ulteriora,† proceſſus eſt nullus,& hoc probatur in capit.primo de reſcriptis in ſexto.& firmat But.hic & Inno.in capitu. primo,officio delega. in fi. primæ glo. in ſexto,& in capitu ſecundo.in fi.prima colum de dila.& But. in fi.octaua colum.& Ioan.de Imo in dicto capit. ſecundo, in principio,vltima colum.& Ang.in dicta l.ſecunda.ff.de iudic hoc tamen videtur limitandum,niſi iuriſdictio eſſet prorogabilis,& partes ſcienter litigaſſent.l.prima. ff. de iudic.& ita dicit But.in dicto capit. ſecundo. in vndecima colum. & hoc dicit procedere in ordinario, non autem in delegato, quia ſi delegatus eſſet omnino incompetens, nō poſſet eius
42 † iuriſdictio prorogari,ut in l priuatorum.C.de iuriſdict.omnium iudic.& in cap.P.& G.de offic.deleg. & hanc limitationem ponit But.in d.cap.ij.in 8. colum.in princip.12. colum.

Et

Et ex his ſum expeditus de ſecundo caſu.
Tertius caſus eſt, quando iudex nullam omnino habet
iuriſdictionem, & pars ſcit defectum iuriſdictionis, & tunc
dicit dom. Abb. quod proceſſus non valet in principali, ex
quo datur defectus iuriſdictionis.& ſentire videtur D. Abb.
licet non explicet, quod etiam ſi pronunciet ſe iudicem cō-
petentem.quod nō valet proceſſus in principali, quia in præ
cedenti caſu, vbi ponit iudicem, & partem ignorare incōpe
tentiam, dicit non valere proceſſum in principali, niſi prius
ꝑnunciet ſe iudicem competētem.in iſto autē caſu indiſtin
ctè dicit non valere proceſſum in principali, & aſſignat ra-
tionem, quia pars ſcienter litigando coram tali iudice. vide-
tur eſſe in dolo, & ſe ipſam decipere.ar.in l. ſi prætor.§. Mar-
cellus.ff. de iud.& in l is qui ſe obtulit.ff.de rei vendi. Sed pro-
ceſſus contumaciæ punitiuus valet propter ignorantiam iu
dicis, quatenus non concernit commodum partis, at. hic &
in l. ij.in fi.ff.ſi quis in ius uoc non ierit. Sed quatenus concer
nit commodum partis, puta in immiſſione in primo, vel ſe-
cundo decreto, vel non valet proceſſus, vel ſaltem propter
ſuam ſcientiam venit reuocandus. ad hoc, quod not. Inno.
in ca ij.de dila.& Ioan. And.in c. dilectus.ij.de præben.& Io.
43 Cald.in c ad probandum de re iud. vbi dicit, quod † litigans
ſcienter coram iudice excommunicato tolerato, non debet
aliquod commodum reportare, vnde proceſſus debet re-
tractari, quatenus uenit in ſuum fauorem, & iſtam conclu-
ſionem dom Abb puto ueriſſimam per ea, quæ ſupra dixi,
licet Ioan.de Imo.hic, & D.Phy. dicant, quod quando pro-
nuntiat ſe iudicem competentem, quod non obſtante ſcien
tia partis præſentis valet proceſſus in principali, nam non
eſt verum, per ea quæ no. Innocen.in cap.fin. de accu. vult ēt
Ioan.de Imo. hic, & dom.Phy. quod teneat proceſſus con-
tumaciæ punitiuus, & quatenus concernit commodum
partis non obſtante ſcientia partis præſentis, quia non tene
tur allegare iura aduerſarij. Sed puto opi dom. Abb. eſſe ve-
riorem, quia ſicut ſcientia partis præſentis vitiat proceſſum
in cauſa principali, vbi iudex habet iuriſdictionem, vt dicā
in ſeq.membro, & ſequitur hic Butr. & dom. Abb. ita debet
vitiare proceſſum contumaciæ punitiuum, quatenus con-
cernit commodum partis vnde tene opin. dom. Abb.& ex
hoc ſum expeditus de primo membro principali ſcilicet,
quando iudex nullam habet iuriſdictionem.
Venio ad ſecundum, ſcilicet quando habet iuriſdictionē,
44 † ſed elidibilem, & in hoc dicit.dom. Abb. quod ſi iudex ſcie
bat, non valet proceſſus.allegat l.non videtur latitare, ff de
iud.& optime probat iſte tex a contrario ſenſu, tenendo in
tellectum, quod iudex inferior haberet iuriſdictionem, ſed
elidibilem, & dicit dom. Abb. quod hoc notanter ponit In-
noc.in cap ii.de dilat. Si vero iudex ſciebat ſe habere iuriſdi-
ctionem, ſed ignorabat impedimentum, quod dicit, quod ſi
ue pars ſciebat, ſiue ignorabat impedimentum, tenet pro-
ceſſus tam contumaciæ punitiuus, quam ſuper principali,
vt hic, iuncto dicto Innoc. qui dicit, quod in caſu huius cap.
non ſolum ualet proceſſus cōtumaciæ punitiuus, ſed etiam
in principali. ſed Innoc.& dom. Abb.& etiam Bu. intelligūt
iſtum text. niſi forte dolo ſubtraxiſſet iura alterius partis,
quia tunc non tenet proceſſus ad ſui commodum, ut notā-
ter voluit Innocen.in cap.fi.de accuſ.& etiam hic, & ſupra
dixi. Et prædicta videntur eſſe de mente Hoſt. quia hic po-
45 ſuit talem regulam dicens, quod ſi † iudex ſciat ſe non eſſe
iudicem, vel non debere procedere, & procedit, nō ualebit
proceſſus, vt hic.& in l.ij. in fi. ff. ſi quis in ius voca. non ie-
rit. ſaluo eo, quod legitur & notatur, ſupra titulo proximo,
ad probandum ſi autem ſcit ſe eſſe iudicem, & ignorat im-
46 pedimentum, proceſſus tenebit, quia ignorantia ex † alieno
facto procedens, debet eſſe excuſata, ar.de cle.exc.mi.apoſto
licæ. licet in proprio facto non ſit probabilis ignorantia, ut
in cap ab excommunicato de reſcriptis. hoc autem dicit ha
bere locum regulariter, quia in caſibus, in quibus appella-
tio etiam fruſtratoria ad Papam facta, ſtatim defert nego-
tium ad Papam, nullus erit proceſſus Archiepiſcopi quan-
tumcunque ignoret, & hoc dicit patere in caſibus ſedi apo.
reſeruatis, de quo remittit ad no.in ca.ut debitus. infra eod.
Sed dicit dom. Abb. quod in illis caſibus non eſt probabilis
ignorantia, de quo remittit ad ca.quamuis, de officio deleg.
Et ex præmiſſis conclude, quod ſi iudex ſcit, vel ſcire debet,
ſe non habere iuriſdictionem efficacem, vel ſe non debere
47 procedere, non valet proceſſus, † nec in principali, nec con-
tumaciæ punitiuus, ſed ſi probabiliter ignorat, valet proceſ
ſus. Fallit in caſibus Papæ reſeruatis, quia tunc quātūcunque
iudex ignoraret, non valeret proceſſus, quia in illis non po-
teſt eſſe probabilis ignorantia. ſi autem pars ſcit iuriſdictio-
nem iudicis eſſe elidibilem, ex hoc non videtur eſſe in dolo
quia non tenetur allegare iura aduerſarij, ſi tamen doloſe
taceret iura aduerſarii, propter talem dolum proceſſus veni
ret reuocandus.& ad hoc optime facit quod not.glo & Bar.
in l.vnica C.de ſatiſdan.& dicit hic Inno.nota.dictum ſem-
48 per menti tenen. quód ſi abſenti competit † exceptio decli-
natoria, vel peremptoria, & fuit abſens contumaciter eo tē-
pore, quo potuiſſet illam proponere, ſi fuiſſet præſens, non
49 auditur poſtea volens illam proponere, quia † contumacia
facit eum præſentem, ut in c.veritatis, de dolo & contuma.
non ergo debet eſſe melioris conditionis contumax quam
obediens. Sed ſi fuiſſet præſens, & debito tempore non exce
piſſet, non audiretur amplius, vt in capit paſtoralis. de exce-
ptio & in l.ſecunda.C.ſent. reſcin. non poſ. & idem dicit gl.
nota.in capit.j.in verbo, abſentia, de elect.in ſexto.& hoc in-
telligit dom. Abb. ſi præſens ſciat exceptionem competere
abſenti, ſiue non, quia non tenetur ius ſui aduerſarii allega-
re, quia aduerſarius tacendo. videtur iuri ſuo renuntiare. Iō
dixit hic Innocen.quod ſi is, qui appellauit ad Archiepiſco-
pum incepit litem proſequi coram eo, & poſtea compareat
aduerſarius, qui appellauit ad Papam, & contumaciter re-
nuat comparere coram Archiepiſcopo, & ad impediendū
proceſſum dicit ſe appellaſſe ad Papam, non eſt ſuper hoc
audiendus, ſicut nec audiretur, ſi in proceſſu ſemper fuiſſet
50 præſens, & hoc tacuiſſet, quia † abeſt contumaciter non eſt
melior præſente, ut in Authen ut omnes obedientes iudici.
§.ſi autem colum.quinta. & ex his ſum expeditus de ſecun-
do membro.
Venio ad tertium, ſcilicet quando iudex habet iuriſdictio
nem efficacem, parti autem non competebat ius agendi. &
in hoc dom. Abb. concludit, quod ſi iudex ſciebat, non va-
let proceſſus, vt hic, & idem ſentit Hoſt. dum dicit, quod ſi
iudex ſcit ſe non debere procedere, & procedit, non valet
eius proceſſus. Aut ignorabat, & pars ſciebat, & eodem mo
do dicit, quod non valet proceſſus contra abſentem, quate-
51 nus venit in fauorem præſentis, quia fuit in dolo † agendo
ſine actione, & ſic obtinuit ſentētiam per dolum. & de hoc
eſt tex.in l.ſi prætor.§.Marcellus.ff. de iudi. & ex his ſum ex-
peditus de tertio.
Venio ad quartum, & vltimum, ſcilicet quando iudex ha
bet iuriſdictionem efficacem, nec præſenti deficiebat ius a-
52 gendi, ſed † abſens erat tutus exceptione contra actionem,
& in hoc diſtinguit dom. Abb. quod ſi iudex ſciebat impedi-
mentum, non debebat procedere, per iura ſuperius allega-
ta, quaſi velit dicere, quod ſi procedit, proceſſus eſt nullus:
53 & ratio eſt, quia † iudex pro abſente debet de facto ſupplere,
vt dicit Barto.in l quarta.§ hoc autem iudicium. ff. de dam.
inſec.& in authen.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex.
vnde ſi ſciebat reo abſenti competere exceptionem debuit
eam opponere etiam ad eam probandam, producendo te-
ſtes, vt dicit Bart. vbi ſupra. vnde ſi iudex condemnat reum,
cum ſciat eum habere exceptionem legitimam, eſt in dolo,
& per conſequens non valet eius proceſſus. Nunquid autē
54 reo præſente poſſit † iudex opponere exceptionem pro ipſo.
vide glo.& Barto.in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret, ff. de pact.
& in l.lecta, ff.ſi certum petatur, & in l.eum qui ita. §. qui ita.
ff.de verborum obligat. Et adde Bald. in Rubtica huius titu-
li, in ſeptima colum. vbi dicit, quod iudex non poteſt de fa-
cto ſupplere pro parte, niſi eſſet ruſticus, vel miſerabilis per-
ſona, quia non intelligitur eſſe præſens qui ignorat. vnde di-
cit, quod tunc procederet iudicium ſine litis conteſtatione.
Aut iudex ignorabat, pars autem præſens ſciebat, & tunc di
cit dom. Abb. valere proceſſum contra abſentem, niſi dolo
tacuiſſet. ſed ego puto. ſatis ipſum dolo tacere, ex quo petit
indebitum obſtante ſibi legitima exceptione. non puto ta-
men proceſſum nullum ipſo iure, ſed reum poſſe ipſum re-
pellere per exceptionem, vel replicationem doli, argu. eius,
quod no.gl.& Bar.in l.vnica.C. de ſatiſdan. & hæc ſufficiant
in hoc prin. ſequitur.§. denique.

SVMMARIVM.

1 *Appellari non poteſt a iudice, qui non eſt de temporali iuriſdictione eccleſiæ ad Papam.*
2 *Papa non poteſt prouocari a grauato a iudice ſeculari.*
3 *Papa non poteſt vſurpare ſibi iuriſdictionem imperatoris.*
4 *Statuta in ciuitatibus imperij præualent canonibus ſummorum Pontificum.*
5 *Feudum, niſi fuerit eccleſiaſticum, obſeruat conſtitutiones principum.*
6 *Canones non ligant laicos, qui non ſunt de temporali iuriſdictione eccleſiæ.*

7 *Appellari poteſt ad Papam in defectum iudicis ſecularis.*
8 *Iuriſdictio temporalis eſt penes Papam ſaltem in habitu.*
9 *Papa iuriſdictionem temporalem in cauſis arduis, etiam non deficiente principe temporali exercet.*
10 *Conueniri, an poſſit coram Papa qui non recognoſcit ſuperiorem.*
11 *Appellari ad Papam poteſt in terris, quæ ſunt de iuriſdictione temporali eccleſiæ.*
12 *Ius canonicum in terris eccleſię potius ſeruatur, quam ius ciuile, ubi fuerit inter iſta iura diſcordia.*
13 *Appellare ante ſententiam de iure ciuili non licet.*
14 *Statutum dubium debet concordari cum iure canonico in terris eccleſiæ.*
15 *Laicus, ſi eſt de terris imperij, & litigat coram iudice eccleſiaſtico, nunquid poſſit appellare ab interlocutoria contra ſe lata.*
16 *Conſuetudo loci vbi agitur iudicium, in ordinatorijs litis debet attendi,*
17 *Statutum laicorum limitans tempus inſtantiæ ligat clericum litigantem coram ſeculari, ex quo tale ſtatutum reſpicit ordinatoria.*
18 *Statutum diſponens, vt non poſſit appellari a diffinitiua dicitur reſpicere deciſoria.*
19 *Conſuetudo, quod de ſeculari iudice poſſit appellari ad eccleſiaſticum, valet.*
20 *Conſuetudo poteſt inducere, ut ad inferiorem a Papa omiſſo medio appellari poſſit.*
21 *Appellari a ciuili iudice ad Papam non poteſt regulariter.*
22 *Protectionis eccleſiæ ſunt clerici, & perſonæ miſerabiles.*
23 *Scholares a quolibet grauamine poſſunt appellare ad imperatorẽ, quia ſub eius protectione ſunt.*
24 *Scholares non legitime nati poſſunt ab imperatore legitimari, tamquam eius filij ſpeciales.*
25 *Iudex ſecularis non debet ſe intromittere de iuriſdictione eccleſiaſtica tanquam cognitor, ſed tanquam executor requiſitus a iudice eccleſiaſtico.*
26 *Brachium male inuocantibus non eſt præbendum.*
27 *Iudex eccleſiaſticus poteſt mandare iudici laico, vt præbeat ei brachium vel milites.*
28 *Iudex ſecularis antequam præbeat eccleſiaſtico brachium debet ſe informare, an male imploretur.*
29 *Iuriſdictio ſecularis & eccleſiaſtica debent ſibi inuicem auxiliari, cum fraternizent.*
30 *Iuriſdictio temporalis eſt filia iuriſdictionis ſpiritualis eccleſiaſticæ.*
31 *Iudex ſecularis poteſt excommunicari, ſi brachium iuſte petenti eccleſiaſtico iudici denegauerit, quia peccat mortaliter.*
32 *Excommunicatio non infertur, niſi pro peccato mortali.*

1 §.Denique. A iudice, qui non eſt de temporali
iuriſdictione eccleſiæ, non poteſt ad
Papam † appellari. hoc dicit. Nota primo, quod grauatus
coram iudice ſeculari, non poteſt talem iniuſtitiam deduce
2 re † ad Papam, & ad hoc quotidie iſte tex. allegatur. facit ca
pitu ad verum, & c. Imperator. 96. diſtin. vnde dicit hic Bal.
3 quod † Papa non poteſt vſurpare iuriſdictionem imperato-
ris, & allegat illud carmen Virgilianum.
Diuiſum imperium cum Ioue Cæſar habet.
4 Et ex hoc infert, quod † ſtatuta in ciuitatibus imperij præ-
ualent ſacris Canonibus ſummorum Pontificum, quia ſi ad
Papam non poteſt appellari a iudice ciuili, ergo Canones
non habent iuriſdictionem ſuperiorem in terris Imperij, &
hoc etiam dicit, quod in feudis debent ſeruari cõſtitutiones
principum & dominorum, magis quam conſtitutiones epi-
5 ſcoporum, niſi † feudum eſſet eccleſiaſticum, ut in cap. Ro-
6 mana §. debet. de app. in 6. & circa hoc, quod † canones nõ
ligant laicos, qui non ſunt de temporali iuriſdictione eccle
ſiæ, vide glo. in c. ij. in ver. ciuilis, in fi. de arbit. in vj. & in reg.
poſſeſſor malæfidei, eodem lib. ſed dom. Abb. iſtum textum
limitat, quando ſuperior deficeret, nam tunc poſſet appella
ri ad Papam. & hoc tenet Hoſt. in capit. cum Ioannes, de fi.
inſtrum. & idem ſenſit Innocen. in capit. licet ex ſuſcepto, de
foro compet. vbi dicit, quod deficiente ſuperiore de iure, uel
de facto, poteſt Papa adiri. & idem ſenſit glo. hic, dum dicit,
7 quod propter defectum iudicis ſecularis, poteſt † appellari
ad Papam, & pro hoc facit communis opi. Canoniſtarum,
8 quæ habet, quod penes Papam ſit † iuriſdictio temporalis,
ſaltem in habitu, ut notant doc. in cap. nouit, de iudi. quam
opi. Cano. ſecutus fuit etiam Barto. in l. j. ff. de req. reis. & pro
hoc infert dom. Abb. quod deficiente ſuperiore poteſt Pa-
9 pa illum habitum deducere ad exercitium, ſicut exercet † iu
riſdictionem in cauſis multum arduis etiam ſuperiore non
deficiente, vt eſt caſus not. in cap. pro humani, de homi. in
ſexto. dicit tamen hoc eſſe intelligendum, quãdo Papa hoc
facit in grauibus, & arduis articulis, alias non poſſet conſti-
tutionem facere, vt ſeruaretur in terris imperij, vt ſingulari-
ter ſenſit Inno. in cap. cum te, de re iud. per capi. per venera-
bilem. qui fi. ſint legit. Et ex hoc habes vnam limitationem
ad iſtum textum, quia iſte tex. procedit, quando reperitur ſu
perior, qui poteſt cognoſcere de appellatione interpoſita
a iudice laico de iure, & de facto. Vbi autem non reperi-
retur, poteſt de iudice laico appellari ad Papam optime fa-
cit, quod not glo. in cap. ex tranſmiſſa, de foro compet. quæ
dicit, quod ille qui non recognoſcit ſuperiorem, poteſt con
10 ueniri † coram Papa. gl. tamen ſenſit contrarium. 10. diſt.
quoniã. ſed ipſam intellige, quando non conſtat de iniuſti-
tia ipſius non recognoſcentis ſuperiorem, alias, vbi iniuſti-
tia eſſet manifeſta, poſſet ab eis appellari ad Papam, & etiã
poſſet conueniri coram Papa. & ita not. Ioan. And. & Doct.
in ca. nouit, de iudi. & dixi in Rubrica huius tituli. Secundo
no. quod in terris, quæ ſunt de temporali iuriſdictione eccle
11 ſiæ, poteſt appellari † ad Papam, & iſtum textum ſingula-
riter no. quia ex ipſo probatur, quod vbi eſt diſcordia in-
12 ter leges & canones, in terris eccleſiæ ſeruandum eſt † ius
canonicum, & non ius ciuile Et hoc probat iſte tex. duplici-
ter, nam de iure ciuili non poteſt appellari ad imperatorẽ
omiſſo medio, vt in l. imperatores, ff. co. & tamen hic dicitur
quod in terris eccleſiæ a iudice laico poteſt appellari ad Pa-
pam omiſſo medio, & ſic ſeruatur ius canonicum, & non
13 ius ciuile. Item de iure ciuili non poteſt † appellari ante ſen-
tentiam, vt in l. ante ſententiæ. C. quorum appel. non reci. &
infra eodem, ſuper eo. c. l. ij. & tamen in terris eccleſiæ poteſt
a iudice laico appellari ante lit. conteſt. ſiue poſt, ut hic dici
tur. vnde vide glo. in dicto cap. ſecundo. in ver ciuilis, in fi de
arbi. in ſexto, quæ dicit, quod in terris eccleſiæ debet ſeruari
ius canonicum, & non ius ciuile, & idem dicit hic Hoſ. qui
per iſtum textũ dicit, ꝙ in terris eccleſiæ in his, in quibus di-
ſcrepant leges & canones, ſeruandi ſunt canones, & remit-
tit ad ca. cum eſſes, & ca. ſequen. infra de teſtam. Et vide ſin-
gulare dictum Baldi, in l. prima. C. qui bon. cede. poſſ. vbi
14 dicit, quod in terris eccleſiæ † ſtatutum dubium debet con-
cordari cum iure canonico, & non cum iure ciuili. Plus dicit
hic, dom. Abb. quod in terris eccleſiæ non valet ſtatutum
laicorum contra ius canonicum, ſicut nec ſtatutum clerico
rum, de quo remittit ad cap. quod clericis, de foro compet.
& ex hoc habes aliam limitationem ad iſtum textum, in-
quantum dicit, quod in terris eccleſiæ poteſt appellari a iu-
15 dice laico ad Papam. Quid autem ſi † laicus de terris impe-
rij litigat coram iudice eccleſiaſtico, nunquid poterit appel
lare ab interlocutoria lata per eccleſiaſticum contra ſe. &
dicendum eſt, quod ſic. & hoc tenet Archid. ſecunda quæſt.
vj. non ita, & ſequitur But. & dom. Abb. in cap. quod clericis.
de foro competen. & dom. Abb. in cap. eccleſiæ S. Mariæ. de
16 cõſtitut. & ratio eſt, quia in ordinatorijs debet attendi † con
ſuetudo loci, vbi agitur iudicium, ut in l. ſecunda. C. quem-
admodum teſtam. aper. & not. glo. in dicto cap. quod cleri-
cis, de foro competenti. Quod autem non appellari ab inter
locutoria dicitur reſpicere ordinatoria litis, idem ſi ſtatutũ
dicit, quod debeat appellari infra quinque dies. Aut quod
inſtantia appellationis duret per duos menſes, nam iſta re-
ſpiciunt ordinatoria, & proceſſum cauſæ appellationis. vn-
de But. & Ioan. de Imo. in dicto c. quod clericis, dicunt quod
17 † ſtatutum laicorum limitans tempus inſtantiæ ligat cleri-
cum litigantem coram ſeculari, ex quo tale ſtatutum reſpi-
cit ordinatoria. Dicunt tamen But. & dom. Abb. in dicto ca.
18 quod clericis, quod † ſtatutum diſponens, ut non poſſit ap-
pellari a diffinitiua, dicitur reſpicere deciſoria, & ex hoc ſe-
quitur, quod non obſtante tali ſtatuto poterit clericus liti-
gans coram ſeculari appellare a diffinitiua, & hoc etiam ſe-
quitur dom. Abb. in cap. eccleſiæ Sanctæ Mariæ. de conſtit.
de quo etiam per eum infra eodem, ut debitus. Vltimo no.
19 quod ualet † conſuetudo, quod de ſeculari iudice poſſit ap-
pellari ad eccleſiaſticum, & vide tres glo. valde nota. ſcilicet
in cap. Parochianos. in fi. infra de ſentent. excommun. & in
cap. ex tranſmiſſa, in prima gl. de foro compet. quæ dicunt,
quod de conſuetudine, & ſtilo curiæ Papa concedit literas
indiſtincte clerico contra laicum, & per tales literas conue-
nitur reus coram delegato. Et dicunt ibi Doct. quod ſi laicus
appellaret a delegato nolente eum remittere ad iudicem
ſuum, quod curia non daret literas appellationis. Item ſi iu-
dex laicus offerret ſe paratum reddere iuſtitiam clerico, ſi
conueniat laicum coram eo, & mandaret ipſi laico ne re-
ſpondeat coram delegato, hoc non obſtante delegatus de-
bet in cauſa procedere. Et ex hoc habes ſecundam limita-
tionem ad regulam poſitam in tex. dum dicit, quod a ciuili
iudice poteſt appellari ad Papam. tamẽ fallit, vbi conſuetu-
do eſt in contrarium. concordat ca ſi clericus laicum, & c.
licet ex ſuſcepto, de foro compet. facit cap. Romana. §. j. de
20 app. & §. debet. eod. ti. in 6. vbi dicitur, ꝙ † conſuetudo poteſt
inducere,

inducere, vt etiam in inferiori ad Papam omiſſo medio poſſit appellari, nec mirum, quia etiam priuata perſona, & etiã in concernentibus merum, & mixtum imperiũ conſuetudo poteſt dare iuriſdõnem ordinariam & de hoc eſt tex.ſing.in c.cũ cõ tingat.de fo.cõp. & ex præmiſſis habes hic regulã, & tres limitationes. regula eſt, quod a ciuili iudice non põt appellari † ad Papam. Fallit primo, quando iudex ciuilis non

21 recognoſcit ſuperiorem, & iniuſtitia eſt manifeſta. Secundo fallit, quando ciuilis iudex pronunciat in terris eccleſiæ. Tertio fallit, quando conſuetudo hoc diſponit. ſed Ho. & Butr. addunt quartam limitationem in c.ſi.de iud. & in c. licet ex ſuſcepto, de foro compe. quando ſcilicet clericus, vel miſerabilis perſona litigat coram laico, nam dicunt, quod a iudice laico poteſt appellari ad Papam ratio eſt, quia clericus, &

22 perſonæ miſerabiles ſunt ſub † protectione eccleſiæ, ut in c. ſuper quibuſdam, in ſi.de verborum ſignifi. & dicit But. hoc probari in c.ex parte.B.de foro comp. ſecus dicit But. in cauſa propria ipſorum clericorum, quia tunc ipſe clericus debet appellare ad proximum ſuperiorem ipſius iudicis ſecularis, & in hoc vltimo concordat Archi.ij.quæſtio.6. non ita. ſed dom. Abb in d.c licet ex ſuſcepto, de foro compet. tenet contrarium, quia non reperitur iure cautum, quod eccleſia vel miſerabilis perſona poſſit a iudice ſeculari appellare ad Papam, immo regula eſt in contrarium, vt hic, & ij.quæſtio. vj. anteriorum & ſ.eodem, dilectis. Non obſtat c.ex parte B. de foro compet. quia ibi ratione iuſtitiæ delegatæ recurſum fuit ad Papam. ſecus ergo, ſi pro iuſtitia alius ſuperior poſſet adiri, vt in c.ex tenore, ſupra de fo compet. Non obſtat c fin. de iudic. quia ciuitas Florentina non recognoſcit ſuperiorem ſaltem de facto, ideo ibi potuit appellare ad Papam, & hoc etiam tenuit Inno.ut dicit dom. Abb. in ca ſignificantibus. de officio deleg. & iſta opin. videtur verior. Sed aduerte, quia ut ſupra dixi, ad imperatorem non poteſt appellari o-

23 miſſo medio, nam hoc fallit in ſcholaribus, † quia ſcholaris a quolibet grauamine poteſt ad imperatorem appellare, qa imperator ſuſcipit omnes ſtudentes ſub ſua protectione, & eius ſpeciales filios, & ab omni iniuria promittit eos defendere, vt dicit tex. in auth. habita, C.ne fi. pro pat. ergo ad eum poteſt appellari per ſcholares omiſſis aliis mediis, & hoc firmat ibi Bal. per illum tex. & inquantum ille text. dicit quod Imperator recipit omnes ſcholares ſub ſua protectione, &

24 in eius ſpeciales filios, dicit Bal. quod † ſcholares non legitime nati poſſunt legitimari per imperatorem tanquam eius filii ſpeciales, & ſi ſint de terris eccleſiæ. Et hæc duo dicta tene menti, quia ſunt notanda, licet de ſtricto iure poſſint reprobari, quia non eſt veriſimile, quod per illa verba generalia uoluerit illa auth. inducere, quod poſſint ſcholares ad eũ appellare om. ſſo medio, cum nulla ibi fiat mentio de appellatione, ſed ſolum ibi promittit imperator defendere ſcholares ab omni iniuria, ſcilicet puniendo inferentes iniuriam ſcilicet ſi conqueſti fuerit imperatori. vnde ſi conqueruntur apud inferiorem, non debent violari regulæ iuris, quę dicũt, ad proximum ſuperiorem eſſe appellandum. Item non uidetur verum, quod imperator poſſit legitimare ſcholarem exiſtentem de terris eccleſiæ, cum non ſit ſibi ſubditus, niſi ratione ſtudii. vnde non poteſt ſibi vſurpare iſtam legitimationem, quæ pertinet ad Papam, vt in ca. per venerabilem, qui filii ſint legitimi. pro hoc facit quod not. Bald. hic, qui dicit,

25 quod iudex † ſecularis non debet ſe intromittere de iuriſdictione eccleſiaſtica tanquam cognitor, ſed bene tanq̃ executor, ſi iudex eccleſiaſticus ſibi mandet. allegat nota in ca.j.& in ca. in pleriſque. de officio ordina & quod not. Archid.23. quæſtio.5. adminiſtratores. dummodo ſibi liquidat de iuriſdictione mandantis, & de proceſſu, & de ſententia & de mãdato, de quibus tamen iudicialiter non cognoſcet, ſed ad ſimplicem informationem. allegat l.prohibitũ, C.de iure fiſci, ver.12.& l ſi quis inficiatus.ff depoſiti, quia male inuocanti

26 bus † brachium alterius iudicis, vel brachium militum, non eſt præbendus aſſenſus, l. ij. circa medium. C. de his, qui latro.& ſubdit Bald. quod poteſtas ſecularis & eccleſiaſtica debet ſibi inuicem auxilium mutuare, quia fraternizant, licet in iſta cõfraternitate eccleſia ſit maior, & magis libera. Item dicit, quod iuriſdictio temporalis dicitur filia ſpiritualis iuriſdictionis eccleſiæ, & ei tenetur tanquam matri ſuæ.

27 Item no. quatuor ex verbis Bal. primo, quod iudex † eccleſiaſticus poteſt mandare iudici laico, vt præbeat ei brachiũ, vel milites ſuos, & hoc tenet glo. in dicto ca. j. de officio or-di. & eſt bo. tex. in c. ij. de maled. uide etiam glo. in l. epiſcopale, C.de epiſcopali audi. & Bal. in l. in criminali, C. de iuriſdictio. omnium iudicum. Secundo nota. ex verbis Bal. quod iudex ſecularis, cuius brachium imploratur antequam præbeat brachium ſuum, debet facere, quod fiat ſibi fides de appellatione iudicis, & de ſententia, & de proceſſu, de quo de-

28 bet inquirere non iudicialiter, ſed ad ſuam † informationẽ, & ſi ei conſtiterit, quod brachium male ab eo imploretur, non debet præbere brachium ſuum iudici eccleſiaſtico, ita concludit Bald. hic, & per eundem in dicta l. in criminali. Et ex hoc infertur, quod ſi appareret iudicem eſſe incompetentem, vel proceſſum non eſſe ita rite agitatum, vel ſententiã eſſe nullam, non deberet ſecularis præbere ſuum brachium iudici eccleſiaſtico. idem, ſi eſſet legitime appellatum a ſententia, quia per appellationem ſuſpẽditur iuriſdictio iudicis a quo, vt in c. non ſolum & in capitu. ſi a iudice, eodem titulo in vj & ita concluſi in cap. j. de officio ordin. & ibi articulum plene examinaui. Adde dom. Abb. in capitu. j tertia columna, de officio ord. & ibi apoſtillam meam longam. Ter-

29 tio nota ex verbis Baldi, quod † iuriſdictio ſecularis, & eccleſiaſtica debent præbere ſibi inuicem mutuum auxilium, quia inuicem confraternizant. per hoc dicit Hoſt. & Io. An. in ca. j. de officio ordi quod ſi iudex ſecularis non poteſt domare ſubditum ſuum, tenetur eccleſiaſticus præbere ei auxilium, excommunicando & interdicendo ipſum, & denegando ſibi cõionem hoĩum, & alias penas ſpirituales infligẽdo, vt ipſarum terrore perterritus reuertatur ad obedientiã iudicis ſecularis, quod tene menti. Quarto no. ex verbis Bal quod

30 iuriſdictio † temporalis eſt filia ſpiritualis iuriſdictionis eccleſiaſticæ, & tenetur ei tanquam matri ſuę. Ex quo infertur, quod peccat iudex ſecularis non deferens honorem iudici eccleſiaſtico, nec præſtans ei auxilium, ſeu brachium, quan-

31 do iuſte petitur, & hoc patet, quod ſi † iudex ſecularis non vult præſtare brachium ſuum, quando iuſte petitur, poteſt excommunicari, vt in c. adminiſtratores. 23. quæſtio. quinta, cum ſimilibus. ſed quis non debet excommunicari, niſi pro

32 peccato mortali, cum † excommunicatio non debeat ferri pro minimis culpis, hoc eſt pro peccatis venialibus, vt in ca. nemo epiſcoporum, & in c. nullus, & in c. epiſcopi. ii. quæſt. 3. in quibus patet, quod non debet ferri excommunicatio, niſi pro peccato mortali, & per conſequens infertur, quod iudex ſecularis denegans brachium, vel auxilium ſuum, quã do iuſte petitur, peccat mortaliter, tum quia facit cõtra debitum iuſtitiæ, tum quia non præſtat reuerentiam debitam iuriſdictioni eccleſiaſticę, quam debet tanquam matrem iuuare. & hæc tenebis menti, quia ſunt multum notanda, quæ ſufficiant in iſto c. ſequitur. c. ex ratione.

SVMMARIVM.

1 *Appellans etiam poſt biennium probato impedimento auditur.*
2 *Tempus anni, vel bienny ad appellationem proſequendam, quando incipiat currere de iure canonico.*
3 *Annus proſequendæ appellationis de iure ciuili incipit currere poſt duos menſes a die interpoſitæ appellationis.*
4 *Tempus decem dierum appellationis ſtatim lata ſententia incipit currere de momento ad momentum ſcienti tantum.*
5 *Iudice non faciente copiam ſui dies appellationis non currunt, ſi appellans proteſtatur.*
6 *Tempus appellandi non currit illi, qui non potuit habere ſententiam, vel cognitionem.*
7 *Impotentia qualiſcunque ſit, præſtat biennium ad proſequendum appellationem.*
8 *Verbum volumus, importat noui iuris editionem.*
9 *Impedimenta proſequendæ appellationis quatuor enumerantur.*
10 *Impedimenta quot poſſint contingere in proſequendo appellationem, & 6. enumerat.*
11 *Infirmus, an teneatur conſtituere procuratorem.*
12 *Metus Tyranni, an dicatur metus iuſtus.*
13 *Detentus a Tyranni poteſt teſtari coram minori nu.teſtium, quàm requirat lex.*
14 *Fideiuſſor excuſatur propter paupertatem, ſi non potuit proſequi appellationem.*
15 *Fatalia non currunt condemnato qui appellauit ſi propter paupertatem proſequi appellationem non potuit.*
16 *Statutum licet durum, ſeruandum eſt.*
17 *Papa non intelligitur per mandatum alicui facere iniuriam.*
18 *Decima debetur de fructibus.*
19 *Collectæ imponuntur perſonæ pro rebus.*
20 *Statuta ſunt interpretanda, vt minus lædant ius commune, quàm fieri poſſit.*
21 *Statutum eſt reſtringendum, vt nullus indebitè lædatur.*
22 *Statutum, quod hæres teneatur ſoluere debita defuncti, intelligitur ſi inuentarium non fecerit.*
23 *Statuto cauente, vt reus caueat de expenſis in cauſa reconuentionis, intelligitur, ſi non fuerit pauper.*

24 Inopia non excuſat quo minus deficiat conditio.

25 Appellans qui propter inopiam non potuit proſequi appellationem excuſatur.

26 Impedimentum miſtum dicitur appellantis, & appellati ſimul.

27 Dilatio & cauillatio dicuntur impedimenta proſequutionis appellationis.

28 Impedimentum a quo probandum, & quomodo probetur.

29 Impedimentum, an probetur per iuramentum appellantis;

30 Impedimentum plenè probari debet, cum agatur de magno praeiudicio.

31 Iuramentum non defertur in euidentiſſime probandis.

32 Impedimentum non proſequutæ appellationis per teſtes probatur.

33 Probatio reſultans ex alijs coniecturis, dicitur a ſe liquida præter quã ex iuramento.

34 Probatio ex coniecturis, quando requirat iuramentum.

35 Impedimentum in cauſa matrimoniali probatur per iuramentum, fauore matrimonij.

36 Probatio vbi poteſt fieri per alia quàm per iuramentum debet prætermitti iuramentum.

37 Iuramentum, an ſit ſufficiens probatio, iudex arbitratur.

38 Pars appellare poteſt iudice non recte arbitrante.

39 Iuramentum ſemel tantum deferri poteſt ſuper eodem iuramento.

40 Perditio inſtrumentorum non probatur per iuramentum, niſi ſemel.

41 Proteſtatio de impedimento, vtrum neceſſaria ſit.

42 Proteſtatio requiritur ad declarandum animum, & diligentiam impediti.

43 Impedimentum probare non ſufficit, niſi etiam probetur, quod propter tale impedimentum non potuit proſequi appellationem.

44 Proteſtatio an debeat fieri iudici amplius, quam ſemel.

45 Requiſitio vnica regulariter requiritur.

46 Impedimentum, an impediat fatalium curſum ipſo iure.

47 Fatalia dicuntur primus & ſecundus annus, quia imponunt finem, & mortem appellationi.

48 Fatale primum eſt primus annus, fatale ſecundum eſt ſecundus annus quibus appellatio terminatur.

49 Impedimentum ex perſona appellantis, an impediat curſum primi anni, vel ſecundi.

50 Impedimentum ex perſona appellantis, & appellati veluti pacti, vel cõpromiſſi, an impediat tempus currere.

51 Conſenſus debet eſſe expreſſus, vt impediat curſum temporis inter appellantem & appellatum.

52 Appellans non poteſt proſequi appellationem coram arbitro.

53 Apoſtoli ſunt pars appellationis, & dicuntur de proceſſu appellationis.

54 Tempus appellationis poteſt ſuſpendi, non autem prorogari.

55 Inſtantia appellationis poteſt per partes elongari, vel abbreuiari.

56 Terminus ſtatutarius qui ſubrogatur termino iuris, debet ſapere eius naturam.

57 Vtilitati publicæ partes renunciare non poſſunt.

58 Pendentia litis extinguitur ſententia lata.

59 Pena tunc exigi poteſt, quando eſt appoſita clauſula, rato manente pacto.

60 Actio oritur ex laudo, atque exceptio.

61 Laudum habet vim tranſactionis.

62 Penitentia non datur poſt tranſactionem.

63 Compromiſſum, quod dicatur.

64 Compromiſſum efficacius operatur in arbitratorem, quam in arbitrum.

65 Impedimentum occurrens dolo appellati, quid operetur.

66 Fatalia non currunt appellante petente attentata reuocari coram iudice ad quem & obtinente.

67 Appellans impeditus per iudicem debet habere ſecundum annum ad proſequendum appellationem etiam propter aliud impedimentum.

68 Impedimentum interueniens appellanti in ſecundo anno, poterit petere reſtitutionem in integrum.

69 Impedimentum appellanti contingens ex facto tertii, vel procuratoris quid operetur.

70 Differentia inter impedimentum præſtitum ab aduerſario & a tertio.

71 Soluendo non dicitur, ſeu idoneus qui non habet bona in territorio, vel prope.

72 Procuratoris negligentia in non proſequendo appellationem, an noceat domino.

73 Procurator non poteſt donare ſine mandato ſpeciali.

74 Procuratore non appellante, quando dominus audiatur.

75 Impedimentum occurens ex facto iudicis, quid operetur.

76 Verbum penitus, additum verbo futuri temporis, impotat canonem latæ ſententiæ.

77 Verbum protinus, vel prorſus, quid importet.

78 Impeditus facto iudicis nunquid teneatur adire ſuperiorem, ut compellat iudicem ad quem ad expediendam cauſam appellationis, vt non currant fatalia.

79 Iura iuribus quantum fieri poteſt concordari debent.

80 Impedimentum contingens caſu fortuito, quid operetur in proſequenda appellatione.

81 Eligens malum procuratorem ſibi præiudicat.

82 Feriæ, an ſint iuſtum impedimentum appellanti.

83 Reſtitutio qualiter fiat appellanti impedito occaſione feriarum.

84 Appellante impedito, vel in producendis inſtrumentis, vel teſtibus, videtur ſecundus annus proſequutionis ei tribuendus.

85 Peſtis, an excuſet appellantem a proſequendo appellationem.

86 Iudex competens quis ſit ad reſtituendum appellantem, poſito quod debeat fieri reſtitutio.

87 Ordo iuris, an requiratur in reſtituendo appellantem impeditum.

88 Citatio vtrum requiratur partis, in reſtituendo appellante.

89 Reſtitutio appellantis ad quantum tempus debeat fieri propter impedimẽtum ſequutum.

90 Terminus hominis duplicatur, ſi conſtiterit impedimentum.

91 Terminus aſſignatus ab homine eſt quadam citatio ad cauſam appellationis.

92 Terminus hominis æquiparatur termino iuris in pluribus.

93 Terminus hominis ſurrogatur loco termini iuris.

94 Impedimentum quale debeat eſſe, vt ſecundum fatale detur.

95 Appellans ſi per totum annum diligens extitit nec appellationem expediuit, habere debet ſecundum fatale.

96 Appellans impeditus per totum annum primum habebit ſecundum.

97 Appellans ſi fuerit impeditus in princ. anni poſtea ceſſauit, quomodo reſtituetur.

98 Cauſa appellationis præſumitur a iure poſſe finiri infra unum menſem.

99 Impedimento ceſſante, ſi ſuperſit tempus finiendi, & fuerit appellans negligens, an detur ſecundus annus.

100 Appellans qualiter conſequatur biennium, vel ſecundum fatale.

101 Summum quid dicatur.

102 Summum bonum eſt in humanis iuſtitiam colere.

103 Iuſtitiæ laudes ex Ariſtotele.

104 Fatale ſecundum non datur appellanti propter impedimentum primi anni, ſi in reliquo ſpatio anni potuerit appellationem expedire.

105 Impedimentum, licet vnius diei, dum conſumit totam diligentiam appellantis, debet dari ſecundus annus.

106 Iudex non reſtituit niſi tantum pro tanto deperdito.

107 Negligens ab initio, an poſtea incidente impedimento ſit ad ſecundum fatale reſtituendus.

108 Caſus fortuitus non poteſt diuinari.

109 Diætæ conſuetudinariæ magis attenduntur, quam legales.

110 Appellans ſi inceperit cauſam debito tempore, deinde ſuperuenerit impedimentum, quo ceſſante non fecit diligentiam, nec ſupererat tempus, quid iuris.

111 Negligentia poſterior, ſiue poſt impedimentum appellanti imputatur.

112 Appellans deduxit omnia iura ſua, & fecit diligentiam vſque ad cõcluſionem cauſæ, an currant ſibi fatalia poſt cauſæ concluſionem.

113 Iudex non debet procedere ad ſententiam niſi ex petitione partis.

114 Proteſtatio facta iudici anteceſſori in officio eſt de nouo facienda ſucceſſori, cui producuntur acta.

115 Iudex dicitur iuſtitiam denegare quoties ad petitionem expeditionis obmuteſcit, ſeu non procedit.

116 Impedimento occurrente appellanti in ſecundo anno, an debeat dari tertius.

117 Caſus fortuitus occurrens in tempore dato ad purgandam moram nocet debitori, nec datur reſtitutio.

118 Reſtitutio fit temporis tantum impedimenti.

119 Impedimento interueniente, an appellans debeat adire iudicem, & docere de impedimento.

120 Poſtulari a iudice non debet, quod a iure communi conceditur.

121 Iudex a quo, vel ad quẽ, an poſſit cognoſcere de appellationis deſertione.

122 Confirmatio ſententiæ, an valeat deſerta appellatione.

123 Sententia lata ſuper deſertione appellationis, an reuocari poſſit.

124 Appellari, an poſſit a ſententia lata ſuper deſertione appellationis ſine cauſæ expreſſione.

125 Infirmatio ſententiæ facta per iudicem ad quem, an ualeat.

126 Appellatio deſerta habetur ac ſi nunquam ſit appellatum.

127 Sententia lata a non ſuo iudice, nulla eſt.

128 Appellatio tacite cenſetur non deſerta cum proceſſum fuerit ad vlteriora.

129 Iudex nunquid poſſit reuocare ſententiam, quam habuit pars in fauorem, ſi ſumatur ſuper ea diſputatio non obſtante, quod tranſiuerit in rem iudicatam.

130 Deſerta appellatione per lapſum anni, an ſententia poſſit executioni mandari.

131 Sententia poſt appellationem non poteſt exequi, niſi lapſo biennio, ſecundum Bal.

132 Executio ſententiæ, an poſſit peti coram iudice a quo ante quam lata ſit ſententia declaratoria ſuper deſertione appellationis per iudicem ad quem.

133 Sententia ſtatim poteſt exequi conſtito de deſertione appellationis.

134 Cautela ad impediendam executionem iudicis a quo antequam lata ſit ſententia ſuper deſertione appellationis.

135 Tem-

135 *Tempora vtilia requirunt inquiſitionem facti, nec ignoranti currunt.*
136 *Statutum dicens, quod iudex expediat cauſam, aliter in pœnam incidat infra tantum tempus, ſi appellatio fuerit deſerta nõ incidit in pœnam.*
137 *Executio, an poſſit fieri contra appellantem eo non citato, poſt appellationem deſertam.*
138 *Iudex à quo non poteſt exequi ſententiam, niſi prius cõſtet appellationẽ eſſe deſertam.*
139 *Executio non poteſt fieri parte non citata.*
140 *Priuatio poſſeſſionis beneficij non fit poſſeſſore non citato prius.*
141 *Iudex facilis qui fuit in immittendo in poſſeſſionem, debet etiam eſſe facilis in reuocando.*
142 *Captura perſonæ facta parte non citata ſtatim ſine alia citatione reuocari debet. idem de*
Tenuta data &
Immiſſione in poſſeſſionem facta.
143 *Executio an fieri poſſit, quando a ſententia non fuerit appellatum citatione partis omiſſa.*

C A P. VIII.

1 EXratione. Etiam poſt biennium auditur † appellans, qui ſuam appella-
tionem proſequi non potuit. hoc dicit, ſecũdum
Ioan. Andr vel ſic, ſecundum dom. Abb. Lapſus
biennii non præiudicat appellanti, quominus ex cauſa legi
tima, ſaltem per beneficium reſtitutionis in integrum audia
tur. Ponit dictum, cuius rationem interſerit, & eſt dec. valde
famoſa, quia habet materiam valde quotidianam. No. pri-
mo ibi, a ſententia: ſecundum aliquos, q̃ annus, & ex cauſa
biennium, quod datur a iure ad appellationem proſequen-
2 dam, & finiendam, incipit † currere a tempore latæ ſenten-
tiæ. Sed hoc eſt falſum, & hodie eſt determinatum, quod tẽ-
pus anni, & ex cauſa biennium currit a die interpoſitio. ap-
pellationis, ſi appellatio eſt iudicialis, & ſi eſt extraiudicia-
lis, & appellatur a futuro grauamine a die illati grauaminis.
& de hoc eſt tex. in clem. ſicut. eodem tit. nec dies interpoſi-
tæ appellationis cõnumeratur in tempore anni, vel biennij,
qui dantur ad proſequendam, & finiendam appellationem,
& hoc tenet glo. in ver. a die, in principio, in d. cle. ſicut, & ea
dem glo. in ver. item cum x. dies dentur, dicit quod x. dies, qui
dantur ad appellandũ, non connumerantur in tempore an
ni, vel biennij, & ſic tempus proſequendæ, & finiendæ appel
lationis incipit currere poſt diem interpoſitę appellationis,
quia ipſa dies, in qua interponitur appellatio, cedit lucro ap
pellantis. Ita dicit gl. præalleg. in prin. & hoc intelligas de iu-
3 re canonico. De iure autem ciuili non incipit † annus cur-
rere, niſi poſt duos menſes a die interpoſitæ appellationis,
vt dicit tex in Auth. de iudicibus. §. appellationibus. ſed Ang.
ibi dicit diſpoſitionem illius cle. ſicut, ſeruari de conſuetudi-
ne, & in foro ciuili. & hæc tene menti, quia vidi aliquos in
4 hoc errare. † Tẽpus autem x. dierum, quod datur ad appella-
tionem interponendam, currit a tempore ſententiæ de mo-
mento ad momentum, & ſic ſtatim lata ſententia incipiunt
currere x. dies dati ad appellandum, eſt tamen vtile tempus
a principio, quia non currit ignoranti, de quo vide tex. cum
glo. in ca. concertationi. in ver. ſciuerit, eodem titu. in 6. item
non currit imperito, vnde ſi aliquis non poteſt habere co-
5 piam † iudicis, non currit tempus x. dierum datum ad appel
landum, vt in l. j. §. dies & §. adeũdi. ff. quando app. ſit. vbi text.
plus probat, quod ſi non faciat copiam ſui in publico, non
currunt decem dies, qui dantur ad appellandum, & vide eoſ
dem tex. ſecunda, quæſtio. 6. §. biduum. ver. dies. & ver. adeun-
di. & hoc etiam firmat Specu. eodem titu. §. reſtat. verſic. ſed
nunquid hoc tempus, qui tamen dicit, quod appellãs debet
hoc proteſtari. & idem dicit Bart. in l. j. § dies. ff. quando app.
ſit. de quo dicetur in c fin. infra eodem. & Specu. in dicto ver
6 ſicu. ſed nunquid hoc tempus. † vbi etiam dicit, quod ſi quis
non potuit habere copiam ſententiæ, antequam habeat co
piam, non currunt ſibi decem dies, qui dantur ad appellan-
dum. Dic tamen, quod ſi habuiſſet plenam notitiam, vel ꝑ
aduocatum ſuum, vel per amicum, qui fuiſſet præſens ſen-
tentiæ, inciperet currere tempus decem dierum, quod datur
ad appellandum, de quo vide glo. in cle. cauſam, in ver. ple-
na, de elect. Secundo no. ibi, per impotentiam, quod eſt ver-
bum generale includens impotentiam, ſiue ſit iuris, ſiue ſit
facti, vt in capit. ſciſcitatus. de reſcriptis, quod qualiſcunque
7 ſit † impotentia, præſtat iuſtam cauſam habendi ſecundum
annum, & ut non fiat præiudicium ipſi appellanti in ſecun-
do anno.
8 Vltimo nota in verbo, † volumus, quod importat editio-
nem noui iuris, non autem antiqui iuris declarationem, ut
dicit glo. in verbo, volumus, in clem. vnica, de offic. vicar. &
glo. in clem. prima, in glo. fin. de rerum permuta. quod impe-
ditus in ſecundo anno, debet audiri per viam reſtitutionis
in integrum, & non ipſo iure, alias Papa nõ fuiſſet vſus hoc
verbo, ſed verbo, declaramus. & dicit dom. Abb hoc eſſe be-
ne notandum, quia facit ad multa. Idem domin. Abb. hic
in ultimo not. & Feli. in cap. ex parte, 4. columna, verſi. con
ſidera bene. de reſcriptis. ¶ In glo. hæc glo. in effectu tractat
9 de quatuor † impedimentis. Primum impedimentum eſt,
quando ipſe appellans impeditur proſequi appellationem
ex facto contingente in ſuam perſonam. Secundum impe-
dimentum eſt, quando impeditur facto iudicis. Tertium eſt,
quando impeditur per compromiſſum, vt q̃a partes faciunt
compromiſſum pendente appellatione, de quo loquitur au
then. ſi tamen. C. de temp. appel. & cle quandiu, eodem titu.
Quartum impedimentum eſt, quando appellans impeditur
facto tertij, in quo dicit glo. quod ſi ipſe tertius eſt ſoluendo
tempus currit cum effectu, & appellans debet agere ad in-
tereſſe contra impedientem, & ſi non eſt ſoluendo, non po-
teſt petere reſtitutionem in integrum, aduerſus lapſum tem
poris, vt in l. fi. ff. de eo, per quem fac. & in l. eleganter. §. ſi do
lo. ff. de dolo. Deinde glo. refert opin. quorundam, qui dixe-
runt, quod ſi quis impediatur facto proprio, vel facto iudi-
cis, nihilominus mero iure currit tempus, ſed debet dari re-
ſtitutio in integrum, & mouentur per text. in l. fina. §. vlt. C.
de temp. appel. Sed glo. dicit, quod ex hoc tex. non colligitur
quod debeat dari reſtitutio in integrum, quia text. ſimplici-
ter dicit, quod non generatur præiudicium, & ad l. allegatã
in contrarium reſpondet, quod ibi appellans fuit impeditus
per negligentiam iudicis. hic autem appellantes fuerunt im
pediti ex propria impotentia, & ſic ipſo iure ſeruantur illæ-
ſi. & aduerte ne glo. videatur contraria, quia in principio di
xit, quod impeditus ex propria impotentia, vel per iudicem
vel per compromiſſum, ipſo iure ſeruatur illęſus, vnde intel
ligenda eſt gl. in principio, de impedimento per iudicem nõ
tamen negligentem, ſed ex aliqua cauſa impeditum. in fi.
autem loquitur de impedimento per negligentiam iudicis,
& ſic debet intelligi gl. ne videatur contraria. Sed pro ma-
iori declaratione, quæro de ſeptimo. Primo, quæ & quot im
pedimenta poſſint contingere. Secũdo, cui incumbat onus
probandi impedimentum, & qualiter probetur. Tertio, an
tempus hominis, vel iuris non currat contra impeditum, vel
an ſit neceſſaria reſtitutio. Quarto, quis iudex poſſit reſti-
tuere, an ordinarius, vel delegatus. Quinto ad quantum tem
pus debeat fieri reſtitutio ratione impedimenti decurſio
in primo, vel ſecundo anno, & tam in termino hominis,
quam iuris. Sexto, an iudex a quo, vel ad quem poſſit cogno
ſcere de deſertione appellationis, & an deſerta appellatione
valeat confirmatio ſententiæ. Septimo, an deſerta appella-
tione per lapſum anni poſſit ſtatim ſentẽtia executioni man
dari, & an ſit neceſſarium pronunciare ſuper deſertione ap-
pellationis antequàm fiat executio, & an ſit neceſſaria cita
10 tio partis. Circa primum dic, quod ſex impedimenta † ſunt
in conſideratione. Primum eſt in impedimento contingen-
te in perſona ipſius appellantis, & in hoc Doct. ponunt tria
11 exempla, puta ſi eſt infirmus, & an † infirmus teneatur con-
ſtituere procuratorem. dic ut in c. querelam, ſupra de procu
ra. Secundum eſt exemplum, quando aliquis propter metũ
Tyranni nõ eſt auſus cõtra ipſum proſequi appellationem.
Et iſtud exemplum ponit hic Bal. requirens, quod tyrannus
ſit ita potens, quod contra eum non poſſit haberi recurſus,
12 & de hoc an † metus tyranni ſit iuſtus, dic vt dixi in c. ad au
dientiam, ſupra quod met. cauſa. & adde Bald. in l. vlti. C. de
13 teſta. vbi dicit, quod † detentus a tyranno poteſt teſtari corã
minori numero teſtium, quam requirit lex. Et de tyranno
vide etiam Pet. de Ancha. in cle. cauſam, de elect. & idem di-
cit Bal hic de capto a Saracenis, quia tale impedimentum
eſt præciſum. allegat l. Cæſar. ff. de publ. Tertium exemplum
eſt, quando appellans impeditur propter impedimentum
paupertatis, nam tale impedimẽtum excuſat, ſecundũ Inn.
Io. An. But. & D. Abb. & etiam Io. de Imo. qui dicit hoc eſſe
bene notan. quia ſæpe de facto poteſt cõtingere maxime in
his, qui appellant ad curiam. Idem tenet Bal in c. ſignifican-
tib. in fi. de offi. del. inopia eſt ſpẽs defenſionis, vt dixi ĩ. c. ti. re
prehenſibilis. 2. col. in fi. Qui viuunt ex ſuo artificio dicuntur
inopes. d. Ab. in c. qđ ſuper 3. no. de voto. Quod valde not. Et
ꝑꝑ inopiam non poſſunt proſequi appellationem. iſtud ẽt
ſequitur hic Bal. qui dicit dictum Inno. eſſe nota. dignum. ꝑ
hoc allegat l. ſi procuratorem. §. ſi ignorantes ff. mandati. vbi
14 dicitur, quod † fideiuſſor excuſatur, ſi propter paupertatẽ nõ
potuit proſequi appellationẽ. facit c. j. quo temp. miles, in vſi
bus feu. & idem ſenſit Bald. in l. acceptam, in 24. q. C. de vſur.
vbi dicit, quod condẽnatus pro maleficio, qui appellauit, &
propter paupertatem appellationem proſequi non potuit
15 excuſatur, ut non currant ſibi † fatalia, allegat Innocentium

hic. & Guil de Cuneo in l. eos, C. eo. & ibi infert ad ſtatutum diſponens, quod clerici debeant ſoluere collectam: alioquin non reddatur eis ius, in fi. nunquid ſi non potuerunt colligere fructus teneantur ad ſoluendam collectam. & primo dicit, quod non per text. ſingularem in l. forma. ff. de cenſi. ſed
16 poſtea determinat contrarium, † quia ſtatutum eſt ſeruandum, licet durum ſit. facit l. proſpexit, ff. qui, & a quibus. ſe-
17 cus dicit in mandato, quia † Papa non intelligitur, in mandato alicui facere iniuſtitiam, vt in c. j. de alie feu. melius facit c. ij. de teſti cog. cum ibi nota per glo. & Doct. Ego tamen credo, quod etiam in ſtatuto debeat ſubintelligi illa conditio, ſi poſſit ſoluere, quia ad impoſſibile nemo obligatur. Et per hoc dicerem, quod aut ſtatutū dicit, quod non ſoluens decimam non audiatur, vel ei non reddatur ius, & tunc nō collectis fructibus non incidit in pœnam ſtatuti ſi eos non potuit colligere propter caſum fortuitum ſuperuenientē.
18 ratio eſt, quia † decima debetur de fructibus, vt in ca. tua, & in cap. paſtoralis. de deci. & in clem. ij. eodem titu. vnde perditis fructibus per violentiam hoſtium, vel eis non natis liberatur a ſolutione decimæ, & per conſequens non incurrit pœnam ſtatuti. Aut ſtatutum dicit, quod non ſoluentibus collectas non reddatur ius, & hoc caſu ſi eſt collapſum patrimonium caſu fortuito, forte poſſet dici, quod incidit in pœnam ſtatuti, & hoc caſu expreſſe loquitur Bal. in d. l. acceptam C. de vſur. tamen adhuuc verius credo, quod non in
19 cidat in pœnam ſtatuti, quia † collectæ imponuntur perſonæ pro rebus, vt dicit Bar. in l. reſcripto. §. ſciendum, ff. de mune. & hono. vnde deficiente patrimonio, propter quod imponuntur collectæ, debet releuari a collectis, & per conſequens non incidit in pęnam ſtatuti. Nec obſtat ratio Bal. dū
20 dicit, quod ſtatutum, licet durum, ſeruandū eſt, quia † ſtatuta ſunt interpretanda, ut minus lædant ius cōmune, quàm fieri poteſt, etiam eorum verba impropriando, vt eſt tex. ſingu. in c. cum dilectus, de conſuet. & ibi hoc not. But. & Ioan.
21 de Imo. & dom. Abb. Item † ſtatutum eſt reſtringendum, vt ex eo nullus indebitè lædatur, vt in l. ij. C. de noxa. & in l. ſin. § in computatione. C. de iure deliber. vbi dicit gloſ. & Barto.
22 quod ſi † ſtatutum dicit, quod hæres teneatur ſoluere debitum defuncti, ſubintelligitur conditio, ſi inuentarium nō fecerit. vnde etiam in propoſito ſtatutum diſponens, quod nō ſoluenti collectas non reddatur ius, debet recipere conditionem, ſcilicet niſi patrimonium ſit collapſum, propter quod a collectis ſit exonerandus. poſſet tamen procedere dictum Bal. quādo non petita exoneratione ageret, quia obligatio ad ſoluendas collectas remanet antequam ſit exoneratus, & per conſequens habent locum verba ſtatuti, & eius diſpoſitio. vnde redeundo ad propoſitum Bal in pręal. l. acceptam. ſecutus fuit opi. Inno hic, pro qua etiam facit nota. dictum Ang. in l. cum non facile ff. ſi cui plus quam per legem Falc.
23 vbi dicit, quod ſi † ſtatuto caueatur, quod reus debeat cauere de expenſis in cauſa reconuentionis, quod ſi eſt pauper remittitur ſibi illud onus, ſed idem Bald. in l. ſi C. de condic. in ſertis, expreſſe tenet, quod paupertas non excuſat eum, qui non proſequitur appellationem, & Bald. conſilio 5. 3. volu. vbi dicit arbitrarium eſſe quis dicatur pauper, & quod currant ſibi fatalia, & reprobat Innoc. hic, & quidam moderni cum ſequuntur, per tex. cum glo. in l. cum ita, la ij. ff. de con-
24 di. & demonſtra. vbi videtur probari, quod † inopia non excuſat quominus deficiat conditio, & per l. j. §. ſi cum duob. ff. de colla. bono. ubi dicitur, quod non conferens, vel nō cauens de conferendo propter inopiam, non conſequitur hæreditatē pro ea parte ꝑ qua non cauet, vel non confert. Sed tu tene opin. Inno. quæ communiter tenetur, pro qua bene facit tex. in Auth de his, qui ingre. ad appellan. poſt princ. vbi
25 text. expreſſe dicit, quod excuſatur appellans, † qui propter inopiam non potuit proſequi appellationem. Non obſtat tex. cum glo. in l cum ita, quia ibi agitur de lucro non acquirēdo, hic autem de damno vitando. Ad §. ſi cum duobus, reſpondetur, quod non obſtat, quia ſi bene ponderetur ibi inopia excuſat a damno, quia vt ibi dicitur, debet dari curator bonis, cui res ſaluāda debet committi, & habebit rationem illius, qui propter inopiam non confert. extimabit enim quantum valet illud, quod conferre debebat, & facta computatione reddit ſibi illud, quod debebat habere, ſi collationem feciſſet. vnde ibi nō dicitur, quod perdat hæreditatem ex eo, quod non cauet propter inopiam, ſed non traditur ſibi portio hæreditatis donec curator detur bonis, quod habita ratione collationis faciendæ ei partem reſtituat in qua ſuccedere debebat. vnde ille tex. nullo modo facit in contrarium, & ex hoc ſum expeditus de primo impedimēto, quod concernit perſonam appellantis. Secundū impedimentum
26 eſt concernens factum † mixtum appellantis, & appellati, puta, quia pendente appellatione faciunt compromiſſum, vel expreſſe conſentiunt, quod interim non currant tempora appellationis, & de hoc habetur in authē. ſi tamen. C. de temp. app. & in clem. quandiu. eodem titu. Tertium impedimentum poteſt contingere ex facto appellati tantum, vt ſi impediuit appellantem in proſecutione appellationis pe-
27 tendo longiores † dilationes, vel prorogando iudicium per ſuas cauillationes, & appellatio. eſt enim iuſtum impedimentum, ſecundum Innoc. & Docto. hic. Quartum impedimentum eſt, quando appellans impeditur facto tertiæ perſonæ, vel pp negligentiam procuratoris, qui non fuit proſecutus appellationem, & de hoc infra dicetur. Quintum impedimentum eſt reſpectu iudicis, qui noluit, vel non potuit in cauſa procedere. Sextum & ultimum impedimentum eſt, quando impeditur per caſum fortuitum, puta propter diſcrimina viarum non potuit tranſire per terram, vel propter tēpeſtatem non potuit tranſire per mare. ſi tamē eſſet duplex via, vna per terram, alia per mare, ſeu per flumen, debet interuenire impedimentum vtriuſque itineris, ut eſt tex. no. in l. imperator Alexander. ff. eodem. vbi Bart. dicit, quod impedimentum itineris nunquā excuſat, ſi potuit habere iter tutum, licet eſſet aliquantulum magis longum. Et de iſtis impedimentis ſingulariter infra examinabo, an & quando excuſent, & quid operentur.

Venio nunc ad ſecundum, ſcilicet cui incumbat onus ꝓ-
28 bandi, & qualiter probetur † impedimentum, & an ſit neceſſaria proteſtatio. & dic quod onus probandi incumbit appellanti, vt hic, in tex. in ver. conſtiterit, & in l. ſi. § illud. C. de temp. app. Qualiter probetur impedimentum, & quale dēat eſſe impedimentum, Bal. conſilio 366 j. volum. & 119. ij. vol. & 308. 4. vol. ver. ego dico. vbi bene loquitur, & Io. de Anan. conſilio j. ij. colum. Qui dicit, quod nō datur biennium, niſi euidentiſſimis probationib. ꝯſtet de impedimento, & quod difficile eſt hoc probare creditur dicenti ſe impeditum fuiſſe, aut eſſe D. de Rota ij de iureiur. in anti. quis deci. incip. vbi aliquis dicit ſe impeditum iuramento. Qualiter autem probetur impedimentum Spec. eodem ti. §. nunc breuiter, verſ. quid ergo, & ver. quid ſi appellatur, tenet quod probetur impedimentum per iuramentum appellantis. Hoc verum, quādo appellatus reportaret, paruum commodum, ſecus ſi magnum. Bar. in extrauaganti, ad reprimendam, ver. ſummarie. & Io. de Ana. conſil. j. 2. col. ver. uerum quia. Idem dicit ſi allegat ſe infirmum, & ita conſuluit Fe. de Sen. conſilio ſuo 109. quod incipit, ſuper puncto etiam. vbi adducit multa iura
29 probantia, † impedimentum probari per iuramentum, ſcilicet l. ſcire oportet §. ſufficit. ff. de excu. tuto. & glo. in ca. cum olim, de priuil. & in l. ſi. C. de ſi. inſtru. facit c. ſtatutum. §. j. in ver iuramentum. de reſcriptis. in vj. & c. vt circa. in fi. cod. li. de elec. & c paſtoralis. de excep. & c. præſentium, de teſti. ſed Ioan. And. in addi. Spe. in loco præalleg. dicit, quod prædicta procedūt in appellationibus ad curiam de longinquo, quia difficile eſſet ducere teſtes, & ſi remiſſio fieret ad partes, occuparet multum tempus, ſecus, quādo appellatur ad locum propinquum, & ſic non eſt difficilis probatio: tunc enim, ſecundum eum impedimentum debet aliter probari, quam per iuramentum, & cum opi. Ioan. And. tranſit hic But. in 5. colum. in prin. ſed dom. Abb. in iiij. q. in 5. col. dicit, quod etiā data diſtantia locorum non ſufficit appellanti probare impedimentum per iuramentum, quia impedimento nō dato ſententia tranſit in rem iudi. ergo cum agatur de maximo præiudicio, & de abdicando iure quæſito appellato per de-
30 ſertionem appellationis, debet † impedimentum plene probari, ſicut ꝓbari dēt in quolibet facto graui, non obſtante locorū diſtantia. & de hoc vr̄ tex. in ca. cū ſit Romana, in prin. ſ. eo. vbi tex. dicit, ꝙ de impedimento appellātis debet euidēter conſtare ad hoc vt detī ſecundus annus. & hoc clarius ꝓbatur in l. ſi §. illud. C. de temp. app. ubi tex. requirit euidentiſſimam probationem fieri ad hoc, vt detur ſecundus annus appellanti, ſed ubi aliquid debet euidentiſſimè, non defer-
31 tur † iuramentum in ſupplementum probationis, vt dicit gl. ſi in l. non eſt veriſimile, quod me. cau. & in l. cum de indebito. ff. de proba. & iſtud etiam ſequitur hic Io. de Imo. in 8. col. & concludit Ioan. de Imo. & etiam dom. Abb quod in cauſis grauibus non ſufficiat probatio per iuramentum, ſed bene in cauſis non grauib. puta ſi agitur de dāda dilatione, & idem dixit Pe. de Anch. in c. cupientes. §. inſuper. de ele. in 6. vbi dicit eſſe ſpeciale in caſu §. quod ſi per viginti, quod non ſtetur iuramento allegantis ſe impeditum, vt dicit ibi glo. in verbo, fidem, quia ibi agitur de magno præiudicio, ſecus ſi agatur de modico præiudicio, vt in danda dilatione, & ſimilibus, & ideo dicit de facto ſe conſuluiſſe, non ſufficere in cauſa appellationis probare impedimentum per iuramentum, per text. in d. l. fina. §. illud. C. de tempor. appella. facit capitu. ex literis, de reſtitutione in integrum, vbi patet,

quod

quod per iuramentum non probatur impedimentum ple-
ne. iſta etiam fuit concluſio Bart. iungendo ea, quæ dicit in
l.quæſitum. ff.de re iudica.& in l.ij. §.quod diximus. ff.ſi quis
cautio.nam in dicta l.quæſitum,quæ loquitur de reuocanda
32 ſententia lata contra abſentem, dicit quod † impedimẽtum
debet probari per teſtes. dicit tamen,quod etiam teſtes fami
liares, & domeſtici poſſunt probare impedimentum infirmi
tatis, videlicet quod fuerit infirmus, vt in l.conſenſu, C. de
repu.& in c.veniens, el ij.in fi. ff.de teſtib.dicit tamen, quod
poterit etiam probari per iuramẽtum cum aliis indiciis,pu-
ta quia facies eius erat extenuata, quaſi hominis ſurgẽtis ab
infirmitate, arg l.minor viginti quinque annis ex aſpectu. ff.
de minor.ſed in l.2.§ quod diximus. ff.ſi quis caut. vbi agitur
de probando impedimentum ad excuſationem illius, qui
non comparuit, dicit Paul. poſt Guil. ibi, quod iudex poteſt
arbitrari, vt deferatur iuramentum illi qui allegat ſe impedi-
tum habito reſpectu ad qualitatem perſonæ. Sed quidam
Moderni dicunt,quod appellans poteſt probare impedimen
tum per iuramentum interuẽientibus aliis coniecturis, quia
33 † probatio quæ reſultat ex aliis coniecturis, dicitur eſſe liqui
da probatio, vt in l.licet Imperator.ff.de leg 1. & ibi per Bar.
& in l.ſi quis locuples.ff.de manum.teſtamẽ. Et quia proba-
tio,quæ fit per iuramentum, dicitur legitima, vt dicit glo.fi.
in cap.paſtoralis, de excep.& in cap.præſentium, in ver.iura
mento,ſupra de teſtib.& in cap.ſtatutum.§.1.in ver.iuramen-
tum,de reſcrip in vj.& ſic concludunt,quod concurrentibus
aliquibus coniecturis,& qualitate perſonæ poterit iudex ſta-
re iuramento appellantis, arg. l.non omnes.§.a Barbaris. ff.
de re milit,& in l.ſcire oportet §.ſufficit.ff.de excuſ.tuto.& di
cetur tunc euidens, & legitima probatio,& pro hac opin. li-
cet non allegent,facit quod no.Bar.in dicta l.quæſitum ff.de
re iudic.vbi ſentit,quod etiam vbi agitur de probando impe-
dimento ad reſcindendum ſententiam impedimentum poſ-
ſit probari proprio iuramento, & aliis indiciis. facit etiam,
quod no.glo.in cap placuit, vt quotienſcunque, in ver.ratio-
nem,quę incipit,nor.xviij.diſt quæ dicit,quod per vnum te-
ſtem, & proprium iuramentum probatur impedimentum.
ſed referendo illam glo ad tex.non loquitur, quando agitur
de damno alterius, ſed quando allegans impedimentũ vult
euadere pęnam, puta quia non venit ad ſynodum,& ſic non
multum facit ad caſum noſtrum,& verior mihi videtur opi
nio tenentium, quod requiratur, quod appellans probet ple
nè impedimentum, & quod non ei debet deferri iuramen-
tum, hoc probat tex.in dicta l.fin.§ illud. C.de temp. appell.
vbi requiritur euidentiſſima probatio, & idem probatur in
cap cum ſit Romana,in princ.ſupra cod Adde Phyl.in c.ſta-
tutum §.cum vero. in fi.ver.in glo. in verbo, proprium iura-
mentum,de reſcrip.in vj qui dicit, quod vbi requiritur legiti-
ma probatio non admittitur probatio per iuramentũ. Nec
obſtat,quod dicatur liquida probatio,quæ fit ex coniecturis,
quia hoc debet intelligi, quando ex coniecturis reſultat ple-
na probatio,quod quando ſit, vide Bal in l.non hoc.C.vnde
cog.na.& in l.neque natales. C. de probat.dixi in c. tertio lo-
co, ſupra de probat.
34 Poſſet tamen dici,quod ſi ex † coniecturis reſultat violen
ta, vel quaſi violenta præſumptio, quod tunc debet ſtari iu-
ramento allegantis impedimentum, & hoc clarè poteſt cõ
præhendi ex exemplo, quod ponit Bart.in dicta l.quæſitum.
vnde vult, quod ad hoc vt ſtetur iuramento allegantis ſe fuiſ
ſe infirmum,quod appareat facies extenuata,quaſi hominis
ſurgẽtis ab infirmitate, talis enim eſt quaſi violenta præſum
ptio,quod fuerit infirmus, hoc etiã modo intelligatur Bald.
in dicta l.ſcire oportet.§.ſufficit.ff.de excuſa.tutor. vbi ſentit,
quod per cõiecturas poſſit impedimentum probari, licet in
c.j. C.de dilat. videatur velle, quod etiam in cauſis grauibus
poſſit iudex decernere, vt ſtetur iuramento, vt infra eius ver
ba referam.Nõ obſtat,quod dicatur legitima probatio,quæ
fit per iuramentum, quia hoc eſt verum, vbi in iuramento
exprimitur, quod talis probatio ſit legitima, & hoc modo
loquuntur glo.ſupra allegatæ. Alias illa probatio dicitur eſſe
legitima, quæ fit per teſtes omni exceptione maiores, vt di
cit glo.not.in c.at ſi clerici. in ver legitima, de iudi.
Fateor tamen, quod tales poſſent eſſe coniecturæ, quod
ponderata qualitate perſonæ allegantis impedimentum cũ
iuramento, fieret euidens probatio,& hoc modo poſſet pro
cedere opinio iſtorum modernorum,qui dicunt, quod inter
uenientibus coniecturis,ſeu indiciis, & ponderata qualitate
perſonæ, poteſt iudex ſtare iuramento appellantis, ſublimi-
to tamen iſtud dictum duobus modis. Primo, in cauſa ma
trimoniali per tex.not.in c.ex literis, de reſtit.in integ. vbi eſt
35 ſpeciale in cauſa matrimoniali, quod probatur † impedimẽ
tum per ſolum iuramentum. & hoc fauore matrimonij, vt
ibi dr, & ſecundum vnum intellectum, quem etiam Ioan. de
Hyſp. & do.Abb.ſequũtur,ille tex. intelligitur, quod illa mu
lier fuit audita contra ſententiam per viam reſtitutionis in
integrum. Et ex hoc inferunt, quod in cauſa matrimoniali,
vel in alia cauſa pia probatur impedimentum per ſolum iu-
ramentum,& tamen ibi ſecundum illum intellectum reſcin
ditur ſententia probato impedimento per ſolum iuramen-
tum, vnde eodem modo debet probari impedimentum ad
obtinendum reſtitutionem in integrum aduerſus lapſum
temporis in cauſa appellationis, & ita pronunciaui hoc an-
no in quadam cauſa matrimoniali.Secundo limito,vbi con
ſtaret appellantem fouere ius in cauſa principali: tunc enim
etiam impedimento minus ſufficienter probato deberet
ei ſubueniri aduerſus lapſum tempus. de hoc eſt tex.nota.in
cap.cum Bertholdus.ver.licet autem,ſupra de re iudic. & ibi
hoc no.do.Abb. & iſta ſit concluſio, quando agitur de pro-
bando impedimento in cauſa appellationis, vel in alia cau-
ſa magni præiudicij. Vbi vero non agitur de magno præiudi
cio tunc dicerem, quod aut poteſt fieri probatio per teſtes,
vel alio modo, & tunc non debet recurri ad iuramentum,
36 ex quo poteſt aliter fieri † probatio,& hoc tenet glo.not.in
ſimili,in dicto cap ſtatutum,in ver.ſaltem,de reſcrip.in vj. &
idem dicit Bal.in l.j. C.de dilat.in j.quæſt.vbi dicit,quod ſi im
pedimentum de facili poteſt probari, non ſufficit ſolum iu-
ramentum, ſed debet interuenire qualiſqualis probatio, vel
coniectura impedimenti cum iuramento allegantis impedi
mentum, argu.l.3.§.duæ cauſæ.ff.ad Carbon. Sed Hoſt. Ioã.
Mo.& Ioan.And.& d.do.in cap j.de do.& contuma.in vj.di-
cunt hoc relinquendum eſſe arbitrio iudicis inſpecta graui-
tate, vel paruitate præiudicij, & inſpecta qualitate impedi-
menti, ſcilicet an impedimentum fuerit in loco longinquo,
vel ſolitario, in quo non poſſit eſſe copia teſtium,vel an im-
pedimentũ interuenerit in loco propinquo, & publico,& in
ſpecta qualitate perſonæ impeditæ.ſcilicet an ſit perſona bo
nę famæ,quã non ſit veriſimile velle deierare,vt in c.in lite-
ris,in fi.ſupra de teſtib.nam inſpectis prędictis iudex habet ar
37 bitrari, an † iuramentum ſit ſufficiens probatio. iſtud idem
dicit hic do.Abb. & in c.cum Bertholdus, in 13. colu. ſupra
de re iudic.vbi dicit eſſe communem concluſionem,vt inſpe
cta qualitate cauſæ impedimenti allegati,& perſonę allegã-
tis quandoque ſufficit iuramentum allegantis, quandoque
ſufficit iuramentum allegantis, quandoque exigitur alia ſe-
miplena probatio, quandoque plena. Bal.etiam in d.l.j. C.de
dilat.in 1.q. eodem modo diſtinguit, quod aut agitur de ma
gno præiudicio aduerſarij,& non ſtatur iuramento, vt in l.fi.
§.illud. C.de temp. appell. aut non agitur de excludendo iu-
re aduerſarij, ſed ſolummodo de admittendo probantem,
& tunc ſtatur iuramento per l.theſaurus, ff ad exhib. ſed po
ſtea dicit, quod quicquid ſit, ſi iudex arbitratur de ſtando iu
ramento, & defert iuramentum, quod præſumitur recte fa-
ctum, allegat Innoc.in cap innotuit,de eo,qui fur.or.rece.&
in vltimo videtur recedere a diſtinctione, quam fecit & ſen-
tit, quod etiam ſi agatur de magno præiudicio iudex poſſit
arbitrari, quod ſtetur iuramento allegantis ſe impeditum.
ſed non puto,quod hoc ſit verum,niſi pars omitteret appel-
lationem, quia quando iudex non recte arbitratur, poteſt
38 pars † appellare,vt dicit glo.in ca.ſuper his,in ver arbitrium,
de accuſ.& Bart.in l.ſi qua pęna.ff.de verb.ſignif. Et aduerte,
39 quia pro eodem facto non poteſt, niſi ſemel deferri † iura-
mentum ad probandum impedimentum.vnde ſi poſtquam
probaſſet impedimentum per iuramentum, fuiſſet iterum
impeditus in eodem facto, non poſſet amplius ei deferri iu-
ramentum, hoc tenet Ia.de Ha. & Ange. in l ij §.quod dixi-
mus ff.ſi quis caut.& Ang in l.veluti. § hæc vox. ff.de eden.&
vtrobique idem tenet Bal. in lect. antiqua, & probatur in l.
fin.in fi.ff.de bo.auct. iudic.poſſ. vbi dicitur, quod creditores
immiſſi in poſſeſſ. rerum debitoris poſſunt petere inſtrumen
ta pertinentia ad ipſum debitorẽ, & ſi ſint deperdita, nota-
rius quis habet prothocolla ipſorum inſtrumentorum co-
gitur ea reficere, & ſi poſtea iterum perduntur, non cogitur
notarius iterum reficere, niſi iurent nõ calumniæ cauſa hoc
poſtulare. & ſi iterum perderent,non deberet amplius refi-
cere. quod intelligit ibi Bar quando vult probare perditionẽ
per ſolum iuramentum, ſecus dicit ſi probaretur perditio
aliter quam per iuramentum, quia tunc deberet fieri copia
totiens, quotiens opus fuerit,vt in l.veluti § j ff.de edẽ. & ſic
40 patet ibi,quod † perditio non probatur per iuramentum,ni
ſi ſemel, quod tene menti. Sed dubitatur, an ſit neceſſaria
41 † proteſtatio de impedimento ad hoc, ut impeditus excuſe-
tur? & glo.tenuit quod ſic,in cap.cupientes.§ quod ſi per vi-
ginti, in ver. propoſita, de electio. in vj. ſed hoc eſt intelli-
gendum,quando eſt impeditus facto iudicis,quia tunc requi
ritur proteſtatio,ut dicit Spec.co.ti.§ reſtat. ver.ſed nunquid
hoc tempus,& Bart.in l.j § dies.ff.quando appell.ſit. & idem
dicunt

dicunt Io.de Imo.& D.Do in cap.cupientes.§.quod ſi per ui
ginti, ſuper glo.in uer.propoſita,de elect.in vj.& ibi dicit Io.
de Imo.ſe ſemel obtinuiſſe in una cauſa appellationis,in qua
appellans non potuit habere copiam iudicis, & permiſit la-
bi tempus ſine proteſtatione, quod in illa cauſa propter o-
miſſam proteſtationem ſuccubuit, ſecus in aliis impedimen
tis, quia in eis non requiritur de neceſſitate proteſtatio, &
ita tenet Pet.de Anch.in dicto §. quod ſi per uiginti.& Ioan.
de Imo.in c.fi.infra eod.& probatur hic,ubi nulla fit mentio
de proteſtatione, ſed de ſola impotentia. Idem probatur ſu
pra eod c.um ſit.in princ.& in l.quæſitum.& in l.j ff.ex quib.
cau.maior.Bart.tamen uidetur ſentire,quod requiratur pro
teſtatio in l.ij.§.quod diximus.ff.ſi quis caut.nam Bart.ibi di
cit, quod eſt conſuetudo,quod fiat proteſtatio, quando oc-
currit impedimentum in terris maritimis,quod propter tale
impedimentum non poteſt tranſire, & c.& idem dicit Inno.
& dom.Abb.in cap.ex tranſmiſſa, ſupra de præſcrip.& in c.
42 ſciſcitatus, de reſcript. Sed ueritas eſt, quod † proteſtatio ſo-
lum requiratur ad declarandum animum,& diligentiam im
pediti,ſcilicet quod intendebat proſequi appellationem,uel
facere actum quem tenebatur facere. vnde ſi alio modo ap
pareat, non refert quid ex æquipollentibus fiat. dicit etiam
Bart.in dicto §.quod diximus.& l.qui commeatus ff de re mi-
43 lit. quod non ſufficit probare † impedimentum, niſi probe-
tur, quod niſi fuiſſet impedimentum perfeciſſet illud, quod
tenebatur facere. vnde dicit, quod non ſufficit probare vim
fluminis,niſi probetur,quod de domo ſua proceſſit.& quod
in tempore debito fuit ad flumen,& quod propter tempeſta
tem fuit impeditus. & illud dictum Bart ſequitur Ang.ibi,&
But.in cap.cum non liceat,de præſcrip.in iiij.col.ſeu v.& do.
Abb.in c.ex tranſmiſſa,eod.ti.vbi dixi poſt eum.& ibi etiam
tenui, quod nōn ſit neceſſaria proteſtatio, & ibi allegaui ali-
qua iura, in quibus fit mentio de impedimentis probandis,
& tamen nulla fit mentio de proteſtatione, tamen eſt vtilis,
quia per ipſam probatur diligentia proteſtantis.Sed dubita-
44 tur, vtrum † proteſtatio,vel requiſitio debeat fieri iudici am
plius,quam ſemel.& de hoc vide glo.quæ dicit,quod ſufficit
vnicam proteſtationem fieri in cap.cupientes,in ver.propo-
ſita,in §.quod ſi per uiginti,de elect.in vj. & idem ſentit gloſ.
in clem.j.in ver. requiſierint, de hæret. quæ tamen loquitur,
quando par requirit parem,vnde melius facit glo.in dicto §.
quod ſi per viginti.& iſtam partē, quod ſufficiat vnica requi
ſitio,tenet Bart.in l.Titia Seia.§.vſuras.ff.de leg ij.& in l.mo-
ra. ff.de vſur. Sed quidam dicunt,quod vanæ ſunt plures pro-
teſtationes. per l.fin.§.illud. C.de tempo.appell vbi tex dicit,
quod appellans ſumma ope debet inſtare, & diligentiam fa-
cere. vnde non uidetur ſufficere unica proteſtatio, vt in cap.
ſtatuimus,ſupra de ſuppl.neglig prælat.& ſic videntur neceſ-
ſariæ plures proteſtationes, & hoc tenet Bal. in auth.item ſi
appellationem. C.de temp.appell.& in l.properandum §.ſin
autem vtraque.C.de iudic.& idem tenet Salic.in l.fi.§ illud.
C.de temp.appell.& tenendo iſtam opi. poſſet reſponderi ad
glo.in c.cupientes.§.quod ſi per viginti.in ver.propoſita quia
referendo illam glo.ad tex. loquitur de proteſtatione facta
propter impedimentum contingens in nō comparendo in
termino præfixo. Nos autē loquimur,an ſufficiat vnica pro-
teſtatio ad probandum impedimentum interueniens facto
iudicis appellationis,qui in cauſa noluit,vel nō potuit pro-
cedere. ſed Bart.in prælleg l.Titia.§.vſuras ff.de leg.2.tenet,
quod etiam ſi quis impediatur per iudicē,ſufficiat ſemel pro-
teſtari,& idem dicit in dicta l.mora.ff.de vſur.& hoc puto ve
rius.& iſtud videtur etiā ſentire D. Do. in dicto §.quod ſi per
viginti.ſuper d.glo.in ver.propoſitam. vbi dicit,quod vbi re-
quiritur proteſtatio ſimpliciter, ad hoc vt non præiudicetur
alicui, ſufficit vnica tantum, quod dicit eſſe notandum pro
ſtatutis,per quæ quandoque quis aſtringitur ad proteſtatio-
nem faciendam,& dicit hoc eſſe de mente glo.Non obſtat l.
fin §.illud. C.de temp.appell.quia ibi dicitur,quod appellans
debet pluries proteſtari: ſed dicitur, quod appellans debet
oſtendere euidentiſſimis probationibus ſe ſumma ope,ideſt
diligentia uoluiſſe litem exercere, & per iudicem ſteiſſe, vel
fuiſſe impeditum propter aliam cauſam Ineuitabilem. vnde
ille tex. nihil dicit de proteſtatione, ſed ſolū quod debet ap-
pellans probare ſe fuiſſe vſum ſumma diligētia,ſed fuiſſe im-
peditum per iudicem , vel propter aliam cauſam ineuitabi-
lem. Non obſtat etiam c.ſtatuimus, de ſuppl.negl.præl.quia
45 ibi eſt caſus ſpecialis,in quo requiritur trina † requiſitio,re-
gulariter autem ſufficit vnica, & maxime in actibus extraiu-
dicialibus, vt dicit glo.nota in c placuit, in ver.regia. 18.diſt.
quæ dicit,quod ſufficit vnica ſynodalis citatio, licet in iudi-
cialibus requiratur trina citatio, vt in cap. de illicita. 24 q.3.
Et ex hoc ſum expeditus de ſecundo.ſ.cui incumbat onus
probandi impedimentum, & qualiter probetur, & an requi
46 ratur proteſtatio. Venio ad tertium, ſcilicet an † impedi-
mentum impediat ipſo iure curſum fatalium, & appellant
47 † fatalia primus, & ſecundus annus qui datur ad proſequen
dam appellationem, quia importat finem,& moram ipſius
appellationis per quoddam ſimile, quia ſicut rebus natura-
libus debetur fatum, ideſt mors, quæ habet ipſas extingue-
re, ſic leges fecerunt inſtantiæ appellationis duo fatalia,ideſt
duos annos, per quos extinguitur appellatio, quia aut in pri
mo anno,vel in ſecundo appellatio extinguitur,vnde appel-
48 latur primum † fatale, primus annus, ſecundum fatale, ſe-
cundus annus, etiam ſi daretur tertius annus ad proſequen
dam appellationem deberet appellari tertium fatale, & ita
declarat Bal.in l.fi.in 4.col.C.de temp.appell. & do.Abb.hic.
vnde uidendum eſt,an propter impedimentum impediatur
49 ipſo iure curſus fatalium. Et circa primum † impedimentū,
ſcilicet contingens in perſonam appellantis, dicendum eſt,
quod non impeditur curſus primi anni, ſed ipſo iure appel-
lans habet ſecundum annum,hoc probatur in dicto c.cum
ſit, & in l.fin.§.illud C.de temp.appell.& in Auth.de his,qui
ingred.ad appell.§.ſi qui tamen. & ita debet intelligi glo.hic,
dum dicit, quod ipſo iure appellans ſeruatur illæſus, ſcilicet
quia datur ſibi ſecundus annus a iure abſque vlla reſtitutio-
ne,& hoc tenet hic do. Abb. in 2.col. & Ioan de Imo. in iiij.
col. Et ita pronunciaui in quadam cauſa appellationis mihi
delegata, quia declaraui partem impeditam primo anno,ha
bere ſecūdum annum a iure communi, nec per eius lapſum
appellationem eſſe deſertam. adde Bald conſil.366.in 5.col.
Quid autem ſi tale impedimentum curreret in ſecundo an
no, dicam infra in 5.quæſt. princip. Et hoc quo ad primum
impedimentum contingēs in perſona ſolius appellantis,vn-
de ſingulariter percurrendo quæro, quid de ſecundo impedi
50 mento, ſcilicet ſurgente ex facto † appellantis, & appellati,
vt quia partes pendente appellatione fecerunt compromiſ-
ſum,vel expreſsè conſenſerunt,quod uſque ad certum tem-
pus non curreret tempus proſequendæ appellationis, nam
hoc caſu ipſo iure non currit tempus, ſed interim dormit,
de quo vide bo.tex.in clem.quamdiu, in glo.in uer.currere,
eo tit.& non ſolum habet locum in termino iuris,ſed etiam
in termino hominis præfixo ad proſequendam appellatio-
nem,& in hoc ille tex.eſt ſingularis, & ſolum iſtud non erat
prouiſum de iure ciuili.quia ius ciuile bene permittebat tem
pus anni, uel biennij dati ad proſequendam appellationem
poſſe ſuſpendi, vel per compromiſſum, uel de expreſſo con-
ſenſu partium, vt patet in auth.ſi tamen. C.de temp.appell.
quæ loquitur de compromiſſo,& in l fin.in ſi.eod.tit quæ lo
quitur,quando interuenit expreſſus conſenſus partium, ſed
quod poſſit ſuſpendi terminus aſſignatus ab homine ad pro
ſequendam appellationem,non erat iure ciuili cautum,un-
de hoc ſolum fuit ſuperadditum per dictam cle.quamdiu.&
ita dicit ibi glo.ſuper uerbo, ab homine, eod.tit. & inquan-
tum dixi de conſenſu partium, intellige ꝙ requiritur quod
51 ſit expreſſus † conſenſus partium,nec ſufficeret tacitus,ut di
cit glo.ibidem, in uer.expreſſa, & dicta clem. habet locum,
etiam ſi ſit factum compromiſſum de cauſa principali, nul-
la facta mentione de cauſa appellationis,& hoc tenet Bal.in
l.eos.§ apoſtolos. C eod.nam cauſa principalis in effectu de
uoluta eſt in ipſa cauſa appellationis. & hoc tenet ut in c.cū
52 appellationibus,eo.ti.in vi.plus dicit hic Bal. quod † appellās
nō poteſt proſequi appellationē coram arbitro,quia ſi poſ-
ſet proſequi currerent tempora, quod dicit eſſe notandum.
Ex quo ſequitur, quod etiam ſi de cauſa appellationis ſit fa-
ctum compromiſſum, arbitri non cognoſcunt de articulo
appellationis principaliter, ſed cognoſcunt de cauſa princi-
pali, ſed in effectu cognoſcunt etiam de cauſa appellatio-
nis, quia eſt connexa articulo appellationis. Item & ſecun-
do per compromiſſum,vel expreſſum conſenſum poteſt ſu-
ſpendi terminus ad petendum, uel recipiendum apoſtolos,
ſiue loquamur de termino triginta dierum, qui datur a iure
ad petendum apoſtolos, ſiue de termino præfixo a iudice ad
apoſtolos recipiendos,& hoc tenet Bal.in dicto §.apoſtolos.
53 aſſignat rationem, quia † apoſtoli ſunt pars appellationis,&
dicuntur de proceſſu appellationis, ut in c.ut ſuper. & in c.
ab eo,eod.tit.in vj. meritò non debet currere tempus durā
te compromiſſo. ſed Ioan. And.in addit.Spec.eod.ti.§.nunc
breuiter,ver licet autem,in addit.mag. circa fin. dicit, quod
dicta clem.quamdiu, debet intelligi, quod per compromiſ-
54 ſum,vel conſenſum partium,poteſt ſuſpendi † tempus appel
lationis,non autem poteſt prorogari, & idem voluit Bart.in
auth.ſi tamen.C.de temp.appell.& But.hic,& Ioā.de Imo.in
princ iij.col.& dicit do.Abb. in iiij. colum.dicens, quod non
obſtat tex.in l.fi.in fi. C.de temp.appell vbi dicitur,quod par
tes poſſunt conuenire,quod nullum fatale obſeruetur, quia
ſecundum eum, loquitur in reſtrictione termini, quæ con-
cernit

cernit præiudicium partium, ſecus in prorogatione, quæ
concernit præiudicium reipublicæ, quia lites fierent immor
tales. ſed iſta non videtur bona reſponſio ad illum tex. quia
ibi dicitur, quod ſi partes inter ſe crediderint eſſe paciſcen-
dum nemini parti licere ad auxilium recurrere prouoca-
tionis, vel nullum fatale obſeruare eorum pacto firma eſt, &
quod auſteritas legum in hoc caſu poteſt mitigari pactis liti-
gantium. ſi ergo valet pactum, quod nullum fatale obſerue
tur, poteſt pacto litigantium inſtantia appellationis proro-
gari, & etiam abbreuiari. & hoc tenet Bal. ibi, vbi dicit, per il
lum tex. quod tempus proſequendę appellationis poteſt au-
geri, & minui per pactum partium, & idem tenet in auth. ei
qui, in princ. ij col. eod. tit. Et idem etiam tenet Cyn ibi, & ibi
dicit Bal. quod partes poſſunt prorogare tempus proſequen
dæ appellationis, niſi appellatio eſſet prius deſerta, vt in cap.
ſignificantibus, de offi. deleg melius facit clem. ſi appellatio-
nem, eod. ti. & idem tenuit Archid. ij. q. vi. anteriorum. ver. ad
hæc. & iſta opin. videtur mihi verior, quia videtur tex. expreſ-
ſus in dicto §. fin. quamuis alia opinio ſit communior, & ex
hoc ſequitur concluſio, quod partes poſſunt conuenire, vt
55 † inſtãtia appellationis duret quadriennio, vel longiori tem
pore. Item quod duret ſex menſibus, vel minori tempore.
Tutius tamen eſt ante factum ſeruare communem opinio-
nem, ſcilicet quod partes ſolum ſuſpendant tempus appel-
lationis, puta quod vſque ad ſex menſes non currat tempus
appellationis. hoc enim modo non prorogatur terminus
inſtantiæ appellationis, ſed ſolum interim non currit. & ex
hoc eſt examinata prima limitatio, quam ponunt Doct. di-
cta clem. ſi appellationem. Secunda eſt limitatio, quia non
habet locum in termino decem dierum, quod datur ad ap-
pellationem interponendam, & hoc tenet ibi Pau. & do. Car
din. & Io. de Imo. & dixi in c. cum ſit Romana, ſuper I. parte
glo mag ſupra eod. Tertia limitatio, quia non habet locum
clem. quamdiu, de appell. in termino præfixo per ſtatutum
ad proſequendam appellationem, quando patet ex verbis
ſtatuti, quod inſtantia nõ poteſt prorogari, puta ſi ſtatutum
diceret, quod inſtantia cauſæ appellationis durat ſex menſi-
bus, & quod prorogari non poſſit, & ita conſuluit Petr. de
Anch. conſil. ſuo 277. quæ incipit, Io. Andr. plus videtur di-
cere Bal. in addit. Spec. circa fi. ver. conſtitutio epiſcopi, quod
ſi ſtatutum aſſignat terminum ad finiendum cauſam appel-
lationis, non poteſt prorogari, ex quo ſtatutum præciſè lo-
quitur, & taxat tempus. ſed dic, quod aut partes volunt pro
rogare terminum præfixum per ſtatutum, & non poſſunt,
& ita debet intelligi Pet. de Anch. & Bal. aut partes volunt
ſuſpendere, vel per compromiſſum, vel per expreſſum con-
ſenſum, vt ſic terminus interim non currat, & poſſunt, vt di
cta clem. quamdiu. & hoc tenet Ioan. And. in addit. Spec. in
dicto § nunc breuiter. ver. licet autem, in addit. magna, in fi.
& hoc ſequitur etiam Butr. hic, & Ioan. de Imo. in princ. vj.
56 col. & do. Abb in iiij. col. quia terminus † ſtatutarius ſubro-
gatur loco termini iuris, & ſic ſapere debet eius naturam. l.
ſi cum. § qui iniuriarum. ff. ſi quis caut. & in cap. eccleſia. ij. vt
li. pend. & quia dicta clem. quamdiu loquitur ſiue in termi-
no iuris, ſiue hominis, & ſic Io And. & Doct. præalleg. con-
cludunt, quod terminus ſtatuti per compromiſſum, vel per
expreſſum cõſenſum partium poſſit ſuſpendi, vt interim nõ
currat, non autem prorogari, & hoc modo intelligendus eſt
Bal & Pe. de Anch. vbi ſupra, & ſimiliter aliud dictum, quod
dicit Bal. in loco præalleg. vbi dicit, quod ſi ſtatutum limitat
tempus in ordinatoriis, puta quod debeat produci libellus
appellatorius infra tres dies, & fieri citatio in diem ſequen-
tem, vel in ſimilibus caſibus, quod talis terminus non poteſt
prorogari per partes: nam licet non poſſit prorogari, tamen
bene poterit ſuſpendi, ut interim nõ currat, uel per compro-
miſſum, uel per pactum, ut dicta clem. quamdiu. facit quod
not. Dom. de Ro. deciſio 360. quæ incipit, item fuit dubita-
tum. vbi dicunt, ꝙ terminus aſſignatus per iudicem ad pro-
bandum, vel terminus remiſſionis pro teſtibus producendis,
& recipiendis, poteſt ſuſpendi per compromiſſum, & dicunt
ita fuiſſe concluſum per omnes Dominos. & hoc etiã ſequi-
tur But. in c. licet cauſam, in fi vj. col. ver. quæro an rurſus, ſu-
pra de probat. Bal. tamen in conſtit. de pace Conſtantiæ. §.
in cauſis. voluit limitare illud, quod dixi ſupra, ſcilicet quod
tempus ſtatuti non poſſit prorogari, licet poſſit ſuſpendi di-
cit enim, quod tempus aſſignatum a ſtatuto in cauſa appel-
lationis, vel reconuentionis ad arbitrium boni viri, poteſt
prorogari per partes, quãdo terminus ſtatuti eſt breuis, quia
præſumitur tale tempus appoſitum fauore partium, & ibi
reſpondet ad l. properandum, in fi. C. de iudic. ſed ego non
credo, quod hæc limitatio ſit vera, quia tale ſtatutum funda
57 tur in publica vtilitate. l. fin. ff. pro ſuo. cui † partes renuntia-
re non poſſunt. l. ius publicum. ff. de pact. & ita dicit Io. And.
in præalleg. addi. vnde dato quod terminus ſit breuis, tamen
quia talis abbreuiatio non eſt facta fauore partium, ſed ut
ſit litium finis, non poterit prorogari, ſed bene ſuſpendi, ut
ſupra dixi, tene tamen menti limitationem Bal. Quarta li-
mitatio ad clem quamdiu, de appell. eſt, quando arbiter tu-
58 lit ſententiam: nam lata † ſententia extinguitur pendentia
ſuſpenſionis, & ſtatim reincipit currere tempus proſequen-
dæ appellationis. & iſtam limitationem poſuit glo. in d. cle.
quamdiu. ſed illa glo. debet intelligi, quando non eſt appoſi-
ta clauſula in compromiſſo, quod pœna ſoluta, vel non, ſte-
tur compromiſſo, vel quod pœna committatur totiens quo
tiens contrafactum fuerit: tunc enim non poterit redire ad
iudicem appellationis, vt dicit Lap. ibi, & do. Card in 4. quę-
ſtio. quia quando eſt appoſita clauſula, rato manente pacto,
59 poteſt exigi † pœna. Et etiã obſtat exceptio pacti. l. qui ſidem.
ff. de tranſact. & in l. cum proponas. C. de pact & idem ſequi-
tur Ioan. de Imo. ſuper gloſ. præalleg. Secundo limita illam
glo. quia non procedit, ſi laudum arbitri eſſet emologatum,
ſeu approbatum tacite, uel expreſſe, quia tunc non poſſet re
60 diri ad iudicem appellationis, cum ex laudo oriatur † actio,
& exceptio, ut in l. cum antea. C. de arbitr. & dixi in cap. per
tuas, de arbitr. & iſtam limitationem ponit Bal. in auth. ſi ta-
men. C. de temp. appell. Tertio limita in laudo arbitratoris,
61 quia cum habeat uim † tranſactionis, vt in auth. ſi vero con
tigerit. C. de iudic. non poſſet altera pars redire ad iudicem
appellationis, quia obſtaret exceptio litis finitæ, vt in c. 1. de
litis conteſt. in 6. & in l. fratres. C. de tranſactio. & hoc tenet
Bald. ibi, & hoc procedit, etiam ſi a ſententia arbitratoris eſ-
ſet petita reductio ad arbitrium boni uiri, ut in l. ſi Neruæ. ff.
pro ſocio. & in c. Quintauallis, de iureiur. vnde ex compro-
miſſo oritur actio contra uolentem recurrere ad iudicem ap
pellationis, vt in l. reſcriptum. §. ſi pacto. ff. de pact. & hoc te-
net Bal in l. ſi quis rem ff. de arbitr. & in l. eos. §. apoſtolos. C.
eod. & pro hoc facit ratio, quia ſi confirmaretur laudum ar
bitratoris per iudicem pareret exceptionem tranſactionis,
quæ eſt litis finitæ, vnde interim pendente iudicio obſtat ex-
ceptio, vt in l. ſufficit ff. de condict. indeb. & in l. fundi, & fun-
dum. ff. de excep. & quod ibi not. Bart. Quinta limitatio ad
dictam clem. quamdiu ponitur per eandem glo. 2. quia ſi an
te pronunciationem durante compromiſſo pars appellans
rediret ad iudicem appellationis reinciperet currere termi-
nus proſequendæ appellationis, licet in pęnam per hoc in-
cideret, allegat no. in c. ſignificantibus, in 3. glo. de offic de-
leg. ſed illa glo. non procederet, quando eſſet factum com-
promiſſum in arbitratorem, quia tale compromiſſum eſt
quędam tranſactio, ut in auth ſi uero contigerit. C. de iudic.
62 ſed poſt † tranſactionem non eſt locus pęnitentiæ, vt in lege
quamuis. C. de tranſactio. & ideo compromiſſo pendente
non poſſet altera pars redire ad iudicem, quia laudum, quod
ſperatur ſequi poſſet parere exceptionem pacti de non pe-
tendo, non audiretur etiam alia pars uolens ſoluere pęnam,
cum non ſit electio partis pronunciantis pęnam, ſed aduer
ſarij, ut eſt tex. not. in l reſcriptum §. ſi pacto. ff de pact. ſecus
in compromiſſo, quod ſit in arbitrum, quia tale compromiſ-
ſum nõ obſtat, nec pars tenetur parere, niſi metu pęnę, quæ
apponitur in compromiſſo, ut in l. 1. C. de arbit. & ideo licet
poſt compromiſſum factum in arbitrum ſit licitum redire
ad iudicem, quamuis in pęnam incidat, ut dicit tex. not. in l.
ſi quis in rem, ff. de arbitr. tamen illa l. non habet locum in
arbitratore, ut dicit ibi Bald. nam dicit, quod licet compro-
miſſum arbitri ſoluatur eo ipſo, quod altera pars rediit ad
iudicem, ut in l. litigatores, & in l. non diſtinguemus. §. ex
compromiſſo. ff. de arbitr. ſecus tamen eſt in arbitratore, &
idem dicit Bal. in l. eos. § apoſtolos. in fi. C. eod. & Ange in l.
qui ſidem. ff. de tranſact. & ex hoc ſequitur, quod etiam pen-
dente compromiſſo facto in arbitratorem, non currit tem-
pus inſtantiæ appellationis, licet Pet. de Anchar. in d. conſi-
lio 277. quod incipit, Io. Andreæ. videtur uelle contrarium,
quia dicta clem quamdiu, & auth. ſi tamen. C. de temp appel.
loquuntur in arbitro, coram quo dicitur eſſe iudicium, non
ſic coram arbitratore, ut dicit Innocẽ. in cap. Quintauallis.
de iureiur. Sed tu dicas, quod non bene dixit, quia licet auth.
ſi tamen, faciat mentionem de compromiſſo in arbitrum,
tamen clem. quamdiu, ſolum facit mentionem de compro-
63 miſſo. dicitur autem † compromiſſum, quod fit, uel in arbi
trum, uel in arbitratorem. Item appellatione arbitri, com-
prehenditur arbitrator, ut in l ſi ſocietatem. §. arbitrorum.
ff. pro ſoc. Item per pactum ipſarum partium poteſt ſuſpen-
di tempus inſtantiæ appellationis, unde eadem ratione per
compromiſſum in arbitratorem, quia tale compromiſſum
eſt quædam tranſactio. Item ratio finalis, d. authẽ. ſi tamen.
& dictæ clem. quamdiu, eſt ut partes recedant a lite, & de
plano tollatur diſcordia partium per ipſos arbitros. vnde iſta

eadem ratio eodem modo vrget in compromiſſo in arbitratorem.& iſtud eſt de mente Bal. hic. Immo Bal.& Ang. ubi ſupra voluñt, quod per cõpromiſſum in arbitratorem extinguatur iudicium,quod erat corã iudice, ita quod altera pars non poſſit amplius redire ad iudicem,vt ſupra dixi. vnde eſſi
64 cacius operatur † compromiſſum in arbitratorem,quam in arbitrum, quia per compromiſſum in arbitratorem extinguitur iudicium:ſed per compromiſſum in arbitrum ſuſpenditur,vt dicta clem.quamdiu.non intelligas tamen,quod extinguatur ipſo iure compromiſſum in arbitratorem,ſed ſolũ obſtat exceptio compromiſſi, vt ſupra dixi. ex quo infertur, quod ſi partes mutuo conſenſu recederent a tali compromiſſo,quod tempus reinciperet currere, & idem dicendum eſſet, ſicut de compromiſſo facto in arbitrum,& tene menti has limitationes ad d.clem. quia ſunt notabiles. Et ex his ſum expeditus de ſecundo impedimento contingente ex facto appellantis,& appellati.

Venio nunc ad tertium impedimentum, ſcilicet quando
65 †impedimẽtum occurrit dolo, ſeu facto appellati.& in hoc Innoc.dicit, quod non debet nocere appellanti, ſed non declarat quomodo. Sed Butr. hic dicit communiter teneri, vt detur actio de dolo contra aduerſarium ad intereſſe,& ſi nõ eſſet ſoluendo, debet appellans reſtitui in integrum, & allegat glo.& Bart in l.arbitrio.§.dolo.ff.de do.ſed do.Abb.dicit, quod nõ uidet unde oriatur hæc communis opinio,& quod glo. & Bart per eum allegati hoc non dicunt,ſed loquuntur generaliter in impedimento alicuius,& quod poſſunt intelligi in impedimento tertij.quinimmo dicit,quod glo.& Bar. in dicta l arbitrio.§ dolo.potius ſentiunt oppoſitum,ſcilicet quod detur reſtitutio per l.ait prætor.in fi.ff.ex quib cau.ma. ſed profecto illud,quod dicit do. Abb. non colligitur ex uerbis Bart. ſed fateor quod videtur loqui in delicto commiſſo per tertium. ſed glo.ibi dicit illud, ad quod eum allegat But. ſcilicet quod ſi eſt commiſſus dolus per aduerſarium, nihilominus ſententia tranſit in rem iudicatam, ſed debet agere appellans ad intereſſe contra aduerſarium,qui eum impediuit, & ſic But.recte allegauit illam glo.allegant tamen Butr. & do.Abb.Domini de Rota,deci.cij.quæ incipit.item quod fatalia vbi concludunt,quod ſi appellatur a diffinitiua,& ap
66 pellato aliquid innouante † appellatio coram iudice ad quẽ petat attentata ante omnia reuocari,& cõtingat,quod multo tempore litigetur ſuper iſtis attentatis. & appellans obtinuerit,quod interim non ſunt ſibi decurſa fatalia in ipſa cauſa appellationis. Secus ſi ſuccubuit, quia tunc non excuſatur, cum fuerit in culpa,vt in regula,damnum,lib.vj.& idem ſenſit Bal.in auth.ei qui,in princ. C.de temp.appell.vbi dicit, quod ſi in cauſa appellationis litigatur ſuper aliquo incidenti, vel emergenti articulo,non currunt fatalia,& ſubducitur illud tempus de medio tanquam tempus iuſti impedimenti, ſi appellans obtinuit: ſecus,ſi ſuccubuit in ipſis incidentibus, vel emergentibus,& ideo dicit,quod ſi appellans produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, ſuper quo fuit diu litigatum, ſi appellans obtinuit,vt quia ſit pronũciatum pro ſuo libello, interim non ſunt ſibi decurſa fatalia, ſecus ſi ſuccubuerit, vt quia pronunciatus fuerit libellus ineptus, ex quo tale impedimentum fuit fruſtratorium .l. accuſaturus. ff de adulter & in l.ſi pater. C.ne de ſtatu defunct. & de hoc eſt bon.tex ſecundum vnum intellectum in l intra vtile. ff.de mino.vbi etiam per Bart.& per eundem in l.ij. §.non ſolum.ff.ad Tertull.facit etiam l contra maiores. C.de inoffic. teſtam vbi Bal ponit plura exempla quantum ad hoc propoſitum. Dominus autẽ Abb.loquitur alternatiuè:dicit enim,
67 quod † appellans debet habere ſecundum annum, quia iura generaliter loquuntur,vt impeditus per iudicem habeat annum ſecundum,vt in l.fin.§ illud. C.de temp appell. vel ſaltem ſeruetur illæſus ipſo iure,vt voluerunt Domini de Ro.& Bal ex quo in iure non reperitur contrarium. Ego autem ſic dicerem, concordando opiniones,quod aut impeditur per aduerſarium petẽtem longiores dilationes, vel ſuper aliquo incidenti, vel emergenti,vel quid ſimile,& tale impedimentum contingit in primo anno, & tunc currit primum fatale appellanti, ſed ipſo iure habebit ſecundum annum, & iſtud videtur probari in l fi. §.illud. C.de temp.appell.vbi tex.dicit, quod ſiue appellans impediatur per iudicem, ſiue per quancunque aliam cauſam ineuitabilem,habet ſecundum annũ, & iſtud ſequitur hic Ioan. de Imo. & etiam Bal.in l. arbitrio. §.dolo.ff.de do. & ad illum tex.reſpondet,& ad glo.in Auth. vt ſponſalitia largitas. § 1.quod loquuntur, quando impedimentum interuenit dolo tertij.& ratio eſt,quia lex non prouidit de tempore contra tertiũ impedientem,ſed bene,quando impeditur dolo aduerſarij, quia datur ſecundus annus. Aut impedimentum interuenit in ſecundo anno, & tunc tẽpus non currit ipſo iure, & hoc modo poteſt procedere opinio Dominorum de Ro.& Bal. in dicta authẽ.ei qui. Tamen ad omne dubium tollendum putarem tutius, quod etiam quã-
68 do † impedimentum interuenit in ſecundo anno, quod petatur reſtitutio in integrum. Et ex hoc ſum expeditus de tertio impedimento contingente dolo aduerſarij.
69 Venio nunc ad quartum, ſcilicet quando † impedimentum occurrit facto,ſeu dolo tertij,vel propter negligentiam procuratoris appellantis non proſequentis appellationem: & primo examino primum, ſcilicet an ſi appellans impediatur dolo tertij, interim currat tẽpus.& in hoc dicit do. Abb. quod communis opinio eſt,quod primo detur actio contra impedientem ad intereſſe, & ſi non eſt ſoluendo, reſtituitur contra aduerſarium,vt dicit gl.hic,& probatur in l.arbitrio. §.dolo.ff.de do.& hoc etiam ſenſit glo.in Auth.vt ſpon.larg. §.hæc quoque quæ incipit,ſi ergo ſtet per Imperatorem,col. 9. Bal.tamen hic dicit,quod ſi fuit impeditus in primo anno, ipſo iure habet ſecundum annum. Sed ſi eſt impeditus in ſecundo anno, tũc debet agere contra impedientem, & ſi ille non eſt ſoluendo, poteſt petere reſtitutionem in integrũ, vt in l.fin ff.de eo, per quem factum eſt.Sed communiter tenetur primum, quod ſiue impediatur in primo,ſiue in ſecundo anno, ſententia tranſit in rem iudicatam , ſed debet agere contra impedientem ad intereſſe,& ſi non eſt ſoluendo,tũc poteſt petere reſtitutionem in integrum,& ita etiam dicit glo.in auth.item ſi appellationem, in fi. C.de temp.appel & hoc eſt tenẽdum, quicquid dicat Bal.hic,& probatur in dicta l.arbitrio.§.dolo & ibi per glo.& Bar.ff.de do.& Do.
70 Abb.aſſignat rationem diuerſitatis inter † impedimentum præſtitum ab aduerſario,& inter impedimentum præſtitum a tertio, quia impedimentum tertij non debet præiudicare appellato, qui non fuit in culpa, ideo agitur contra tertium ad intereſſe,& ſententia remanet valida: ſed quando ipſe appellatus præſtitit impedimentum, ceſſat hæc ratio, & ideo tunc, vel appellans reſtituitur, vel ipſo iure ſeruatur illæſus, vt ſupra dictum eſt. & inquantum dixi, quod ſi tertius non eſt ſoluendo,quod tunc appellans poteſt petere reſtitutionẽ in integrum, dicit Bal.hic notab. quod non dicitur hic eſſe
71 † ſoluendo, ſeu idoneus,ſi non habet bona in territorio,ſeu prope.allegat Auth.de exhib.reis § ſancimus.& l.fi.de priua. agen.in re. lib. 12.vbi dicit eſſe optimam glo.& hoc eſt notandum pro fideiuſſoribus,ut poſſint conueniri, tanquam principalis non ſit ſoluendo, ſi principalis non habet bona in territorio,uel prope. & hoc nota pro declaratio. authen.præſente,C.de fideiuſſ.& ex hoc ſum expeditus de primo.
72 Nunc uenio ad ſecundum,ſcilicet an negligentia † procuratoris in nõ proſequendo appellationem, noceat domino? & videtur quod non , quia procurator non poteſt expreſsè renunciare appellationi, etiam ſi eſſet per ipſum procuratorem interpoſita, quia talis renunciatio eſt quædam dona-
73 tio, ſed procurator † non poteſt donare, niſi ad hoc habeat mandatum ſpeciale.l.filius.ff.de donat.l.contra iuris. in fi.ff. de pact. & idem in prælato eccleſiæ,quia ipſe etiam non poteſt donare, cum ſit procurator, & non dominus, vt in c 2. de donat.ideo non poteſt expreſsè renunciare appellationi, & hoc tenet Bal.in l.fin.in penult.col. C. de temp.appell. ſed hæc iura loquuntur in expreſſa renunciatione, ſecus in tacita, quia procurator non proſequendo appellationem, bene præiudicat domino, quia ſententia tranſit in rem iudicatam contra dominum, nec datur ſibi reſtitutio,& hoc tenet Spec eod titu. §.nunc videtur. ver.quid ſi pars. & idem tenet glo.magna in c.j.in fi.ſupra vt li.non conteſt. & Innocent.& Ioan.And.in c.eum olim Abbas,de offic.delega.& Ange.& Ioan.de Imo.in l.ab executore,in fi.ff.eod. agat ergo Abbas contra procuratorem ad intereſſe,vt in l.procuratore.C.mãda.& ſi non eſt ſoluendo,tunc daretur reſtitutio in integrũ, vt in l.arbitrio.§.dolo.ff.de do.& in l.fi.ff.de eo,per quem fac. eſt, & hoc ſequitur do. Abb.in d.c.j.vt li.non conteſt.vbi plene de hac materia, & vide Bart.in l.j §.ſi aduerſus. ff.quando appell.ſit. vbi dicit, quod ſi euidenter apparet ex actis, quod
74 †procurator debuerit appellare,& nõ appellauerit,quod dominus auditur appellans, quia præſumitur procuratorem fuiſſe colluſum cum aduerſario. Idem etiam videtur ſentire Bart. quod ſi procurator non eſt ſoluendo, quod dominus reſtituatur ad appellandum, etiam ſi non appareat euidenter ex actis ipſum debuiſſe appellare. ſed circa hoc me non extendo, quia hæc materia, ſcilicet an negligentia procuratoris noceat domino, plene tractatur in dicto c.j. vt li.non conteſt.& per Bart.& alios in l.j §.ſi procurator.ff.ſi quis ius dic. non obtemp. An autem caſus contingens in perſonam procuratoris, vel nuncij, ipſum excuſet, dicam in ſexto impedimento. & ex hoc ſum expeditus de quarto impedimento, ſcilicet quando appellans impeditur facto tertij, vel per negligentiam ipſius procuratoris appellantis.

Venio

75 Venio ad quintum impedimentum, ſcilicet quando † impedimentum occurrit facto iudicis, & in hoc dic, quod ali-
quando impedimentum procedit a principe, & tunc ipſo iu
re nõ currit tẽpus, vt eſt tempus in auth. ſed iis. C. de temp. ap
pel. & in cap. ex inſinuatione, infra eod. & 2. quæſt. 6. anterio-
rum §. ad hæc. & hoc tenet glo. in authen. item ſi appellatio
nem. C. eod de temp. appell. & ſequitur hic do. Abb. & com-
muniter Doct. Aliquando impeditur per iudicem inferiorẽ,
& in hoc ſunt opin. nam glo hic, & 2. quæſt. 6. anteriorum, in
dicto §. ad hæc, in ver. Imperatorum. quæ incipit, idem eſt ſi
alius iudex, dicunt quod non currit tempus ipſo iure. Idem
tenet glo. in Auth. de appell. & intra quæ tempora. §. ad hoc
ſancimus. & in Auth de his, qui ingred. ad appell. §. illo tan-
tummodo. & idem tenet Spec. eod titu § nunc breuiter. ver.
item fallunt præmiſſa. Iſtam opinionem etiam ſequitur hic
But. ſed glo. in Auth. vt ſponſal. larg. §. hoc quoque. & in au-
then. item ſi appellationem. C. de appell. dicit, quod ipſo iure
currit tempus, ſed datur reſtitutio, & hanc opinionem ſequi
tur Bart. ibi. ſed do. Abb. hic dicit, quod aut impedimentum
proceſſit in primo anno, & tunc ipſo iure datur ſecundus an
nus, per tex in l fin. §. illud. C. de temp. appell. vbi patet, quod
datur ſecundus annus impedito per iudicem: aut impedimẽ
tum occurrit in ſecundo anno, & tunc datur reſtitutio, ſe-
cundum do. Abb. & in hoc reſidet cum opi. Bart. ſed iſta opi.
non videtur eſſe vera, quia immo videtur, quod ſiue impe-
dimentũ contingat in primo anno, ſiue in ſecundo, tempus
non currat ipſo iure per tex. in Auth. vt ſponſ. lar. § hoc quo-
que. & in auth item ſi appellationem. C. de tempo. appel. vbi
dicitur, quod nullum præiudicium ex hoc partibus, aut uni
76 carum penitus fit: nam verbum † penitus, etiam ſi addatur
verbo futuri temporis, importat canonem latæ ſententiæ,
ſiue idem quod ipſo iure. de hoc eſt tex. notab. iuncta glo. fin.
in l ſi qui aduocati. C. de poſtul. & idem dicit Hoſt in cap. in
77 quibuſdam, de pœn. vbi dicit, quod verbum, † protinus, vel
prorſus, importat idem, quod ipſo iure, & idem dicit D. Do.
in cap. quam ſit, ſuper glo fin. de elect lib vj. ſed verbum, pe-
nitus, & verbum, prorſus, ſunt ſinonima, quia idem ſignifi-
cant. & iſtam opinionem, quod non currat tempus ipſo iu-
re, ſequitur glo. ula, & glo præalleg. & But. hic, & Spec. ubi ſu
pra, idem tenet Pet. Iac. de Ra. & Iac. But. & Cyn. & Salic. in d.
auth item ſi appellationem. & Iac de Belui. in d. §. hoc quo-
que. idem ſequitur Bald in d. auth. item ſi appellationem, in
princ. & in auth ei qui. C. de temp. appell. iſtam opin. etiam
ſequitur Io. de Imo hic, quando impedimentum occurrit in
ſecundo anno, vt ipſo iure non currat tempus. Secus ſi in pri
mo anno cõtingeret, quia ipſo iure daretur ſecundus annus,
ut in dicto §. illud. & idem firmat Pau de Caſt. ſuo conſil. 25.
quod incipit, in Chriſti nomine domini, ſuper primo dubio,
in penulti columna. & iſta videtur ſatis æqua diſtinctio, quia
per hoc euitaretur iurium correctio, ſaltem quo ad impedi-
mentum contingens in primo anno, & ita poſſet intelligi
Auth. vt ſpon. larg §. hoc quoque. & auth. item ſi appellatio-
nem. C. de temp appell. ſcilicet vt loquatur de impedimento
contingente in ſecundo anno, dum dicit, nouiſſima indu-
tiarum die, quaſi ſecundus annus dicatur nouiſſima dilatio
ad proſequendam appellationem, & ſi hoc modo intellige-
retur §. illud, remaneret incorrectus, & procederet opin. Io.
de Imo. & Pau. de Caſt. & ideo iſte articulus non eſt ſine du-
bio, quia Bal in dicta auth. item ſi appellationem. & Docto.
præalleg. ſentiunt, quod indiſtincte non currat tempus im-
pedito ex facto iudicis. Supereſt circa hoc dubium non par
78 uum, ſcilicet nunquid † impeditus ex facto iudicis teneatur adi-
re ſuperiorem, vt compellat iudicem ad quem ad expedien-
dam cauſam appellationis ad hoc, vt non currant ſibi fata-
lia. & de hoc videtur tex. in l. fi. §. illud. C. de temp. appell. vbi
patet, quod ſi impedimentum interuenerit in primo anno,
habet ſecundum annum, licet non fecerit iudicem compel-
li per ſuperiorem ad expediendam cauſam appellationis,
ſed ſi impeditur in ſecundo anno, non excuſatur, niſi fecerit
iudicem compelli per ſuperiorem, & Io. And. hic ſuper glo.
iſta in ver. compelleretur, in ſua addit. quæ incipit, no. quia
per legem multum inſtat, & in effectu dicit, quod ſolum pri-
mo anno excuſatur, nõ autem in ſecundo anno, ſi potuit ha
bere copiam ſuperioris, per quem altero de tribus modis po
terat fieri prouiſio, ſcilicet vel cauſam alteri delegando, vel
ad ſe reuocando, & de ipſa cognoſcendo, vel compellendo
ipſum iudicem appellationis ad cauſam expediendam. vnde
ſi hoc non petiit, ex quo habebat copiam ſuperioris, non di
catur ſumma ope niſus in proſecutione appellationis. & ſic
appellatio per lapſum fatalium efficitur deſerta. & iſtã opi.
Io. An. ſequitur hic Io. de Imo in viij col. dicens, quod aut im
pedimẽtum iudicis occurrit in primo fatali, & tunc non eſt
neceſſarium adire iudicem, ſed ſatis eſt feciſſe diligẽtiam co-
ram iudice ipſum requirendo, & proteſtando, vt ſupra dictũ
eſt: aut impedimentum iudicis occurrit in ſecundo anno, &
tunc requiritur, quod deponatur querela coram ſuperiore,
ſi potuit eius haberi copia, & iſta diſtinctio probatur in d. §.
illud. licet Ioã. de Imo dicat cautius eſſe ad opiniones vitan-
das, etiam in primo anno adire ſuperiorem ipſius iudicis ne
gligentis, quando commode hoc poteſt fieri, ſi tamen hoc
non fieret, non noceret appellanti, ex quo ille tex. ſolum hoc
requirit in ſecundo fatali, non in primo. ſed Salic. in dicto §.
illud. refert ſe uidiſſe conſilia aliquorum doctorum, quos ip
ſe nominat, penes dominum ſuum Richardum Salic. conſu-
lentium in quadam cauſa delegata a ſummo põtifice, quod
accuſatio tarditatis iudicis non eſt neceſſaria, vt ſubueniatur
appellanti, qui pluries fuit proteſtatus iudici, vt procederet
in cauſa, & allegat l. Senatus. ff de offic. præſid. & ad dictum
Io. And. hic reſpondet, quod Ioã. And. non clare dicit, quod
requiratur accuſatio tarditatis iudicis: ſed tu dic, quod im-
mo Io. And. clarè hoc firmat, vt ſupra retuli. Item ponde-
ra, dum Salic dicit, quod requiritur vt pluries fuerit proteſta
tus, quia ſentit opi. quam ſupra reprobaui, ſcilicet quod non
ſufficiat vnica proteſtatio, de quo dixi ſupra in ij. q ſcilicet
qualiter probetur impedimentum. Circa illum articulum,
an ſit neceſſaria proteſtatio, & an ſufficiat vnica, ſed quan-
tum ad dictum principale, clarum eſt, quod in dicto § illud.
dicitur, quod ſi impedimentum contingens facto iudicis in-
teruenit in ſecundo anno, non excuſatur appellans. niſi de-
poſuerit querelam coram ſuperiore, ſi hoc cõmode potuit
facere. vnde ponetur dubitatio in hoc, an ille §. quantum ad
hoc corrigatur per Auth. vt ſponſ. larg. §. hoc quoque. & per
auth. item ſi appellationem. C. de temp appel. vbi ſimpliciter
dicitur, quod ſi impedimentum contingit facto iudicis, nul-
lum præiudicium fit appellãti, nec vlla fit mentio, quod de-
bet deponi querela coram ſuperiore, & quia de hoc nullam
facit mentionem, videtur hoc non eſſe neceſſarium, quia ſi
hoc fuiſſet neceſſarium, hoc veriſimiliter expreſſiſſet. facit
de deci. ad audientiam, & l. vnica. §. ſin autem ad deficientis.
C. de caduc. tollen. niſi dicatur, quod ad hoc vt euitetur iu-
79 rium correctio, & vt iura † iuribus, quantum poteſt, concor
dentur, vt in cap. cum expediat, de electio in vj. & in l. j. C. de
inoff. dot. debeat ſuppleri d. § hoc quoq;. & d. auth. ſi tamen,
dum dicunt, quod nullum præiudicium fit appellanti, ſcili-
cet ſi depoſuerit querelam coram ſuperiore de negligentia
iudicis, ſi hoc commode poteſt, vt ſupra dixi. & hoc modo
intelligendo dictum §. illud. non corrigetur per d. authen. &
pro hac opi. optime facit Auth de appell. & intra quæ tem-
pora §. j. vbi dicitur, quod diſpoſitio illius § non corrigitur,
ſed ſolum ſuppletur, quia nullum remedium dabatur per d.
§ illud. impedimento contingente in ſecundo anno, ſed per
ius Authenticorum eſt prouiſum, vt non fiat præiudicium,
etiam ſi impedimentum contingat in ſecundo anno. De
querela autem facienda ſuperiori de negligẽtia iudicis nihil
dicitur, ergo debet fieri, ex quo ille, quo ad hoc non corri-
gitur. Et ex his ſum expeditus de quinto impedimento.
80 Venio ad ſextum, & vltimum, ſcilicet quando † impedi-
mentum contingit caſu fortuito. & in hoc dicas, quod aut
impedimentum contingit in primo fatali, & tunc ipſo iure
datur ſecundus annus, ut in dicta l fin §. illud. C. de tempor.
appell. & idem dicendum eſt de impedimento contingente
in perſona nuncij, vel procuratoris, quia ſic excuſat appellã-
tem, ſecus ſi occurriſſet in perſona propria ipſius appellan-
tis. & de hoc eſt tex. notab. in l. præſes. C. de appellat. & illud
eſt generale, quod caſus contingens in perſona nuncij, uel
procuratoris excuſat dominum, vt in l. cũ a matribus. C. qui
petant tu. & in c. ſignificante, infra de pig. ex quo no. quod li-
cet dolus, ſeu negligentia nuncij, vel procuratoris in non ap
pellando, vel in non proſequendo appellationem non excu
ſet dominum, vt dictum eſt ſupra in quarto impedimento,
81 quia imputandum eſt ei, qui † eligit malum procuratorem,
vt in l. cũ mandato. ff. de minor. tamen, quando non fuit cul-
pa, uel negligentia: tunc dominus excuſatur, ut dicit Bart in
dicta l. præſes, in princ. Sed circa hoc quæro de duobus. Pri-
82 mo, an tempus † feriarum ſit iuſtum impedimentum? & Bal.
hic, & in l. ij §. fin C. de temp. appell. dicit, quod aut tales feriæ
ſunt ordinariæ, & tunc eſt imputandum appellanti, qui ni-
mium ſe arctauit, vt in l. 2. ff. ſi quis caut. aut feriæ ſunt repen
tinæ, & tunc bene datur reſtitutio appellanti, vt ff. ex quibus
cauſ. maior. ſed ſi per prætorem § ſed ſi feriæ. quod intelligit
Bal in dicto §. fi. quando feriæ fuerunt longæ, ſecus ſi breues,
quia ſibi imputet appellans, ſi tantum ſe aſtrinxit. & hoc pro-
cedit, niſi illo tempore aſſiſteret effectus deciſionis cauſæ, ut
quia potuiſſet cauſam expedire, ſi illis diebus non fuiſſent fe
riæ, argum. l. & ideo hæſitatur. ff. de uerb. ſignif. tunc enim da
retur reſtitutio illorum dierum, & fieret reſtitutio in tanto
tem-

tempore, quanto fuit impeditus, vt in dicto §. ſed ſi feriæ. &
83 intellige Bal. quando tales † feriæ occurrerent in ſecundo an
no, quia ſi occurrerent in primo, non fieret tantum reſtitu-
tio illorum dierum, ſed ipſo iure daretur ſecundus annus,
vt in auth. ei qui. C. de temp. appell. & infra dicam. Secundo
quæro, quid ſi appellans fuit impeditus, quia non potuit ha
bere inſtrumenta facientia ad cauſam, & Innoc. & Bald hic
dicunt, quod non dicitur negligens, & idem tenet Spec. eo. ti.
§ nunc breuiter ver. item fallunt prædicta & ver. ſeq. & idem
dicunt Innoc. & Spec. ſi appellans fuit impeditus in produ-
cendis teſtibus, quod intelligit Bal. quando fuit impeditus in
omnibus teſtibus producendis: ſi verò in aliquibus tantum,
tunc dicit, quod aut illi non erant neceſſarij, & ſibi imputet
appellans, aut erant neceſſarii, & tunc reſtituitur ad tātum
tempus, quantum fuit impedimentum, arg. l. admonendi.
ver. quibus nūc ſolis ff. de iureiur. quaſi velit dicere Bal. quod
vbi impeditur in omnibus teſtibus, impedimētum abſorbet
totum negotiū reſpectu probationis, quæ erat facienda, vn-
de debet dari ſecundus annus, ſed quando impeditur in ali-
quibus, tunc non abſorbet totum negotium, & ideo non de
bet dari ſecundus annus, ſed ſolum reſtitui tempus impedi
84 menti. ſed ego credo, quod indiſtincte debet dari † ſecundus
annus, ex quo enim impedimentum eſt legitimum, etiam ſi
vno tantum teſte neceſſario fuiſſet impeditus, debet habere
appellans ſecundum annum integrum, quia datur a iure ſi-
ne aliqua reſtitutione in integrum, facit quod no. glo in cap.
ſi electio. in glo fin de elect. in vj. quę dicit, quod etiam ſi quis
tantum uno die fuiſſet impeditus, debet habere ſecundum
annum integrum, & de hoc infra dicam. Quid autem ſi ap-
pellans non potuit producere ſententiam latam a iudice a
quo coram iudice ad quem, an hoc ipſum excuſet, dicam in
85 c. cum in eccleſia, infra eo. Item nunquid ſi † peſtis ſit in lo-
co excuſetur appellans, qui non fuit proſecutus appellatio-
nem, plenè dixi in c ex tranſmiſſa, de præſcrip. & ex hoc ſum
expeditus de tertio membro principali.
86 Venio nunc ad quartum principale, ſcilicet quis ſit † iudex
competens ad reſtituendum appellantem, poſito quod de-
beat fieri reſtitutio, & an requiratur ordo iuris. Circa primū
non inſto, quia plenè examinaui in cap. fin ſupra de reſtit. in
integ poſt lo de Imo & do. Abb. ſcilicet an iudex a quo, uel
iudex ad quem, poſſit appellantem reſtituere, de quo vide ēt
Cyn. Bart. & Bal in l. præſes. C. de appell. ſed quo ad ſecundū,
87 an ſcilicet requiratur † ordo iuris. dic quod aut reſtitutio in
integrum imploratur principaliter, & tunc requiritur ordo
iuris, ſcilicet libellus, litis conteſtatio, & ſimilia. Aut peti-
tur incidenter, & tunc non requiritur ordo iuris. & ita di-
ſtinguit tex. in cap. 2. de offic iudi. modo ad propoſitum, talis
reſtitutio petitur incidenter, quia impedimentum incidit in
cauſa appellationis, vnde poterit peti, & concedi per iudicē
ad quem, nullo oblato libello, & nullo iuris ordine obſer-
nato, ſed ſolum cognito, & conſtito de iuſta cauſa impedi-
menti, vnde poterit ſic dicere iudex, quia talis fuit impedi-
tus tali impedimento, ideo eum præſentem, & petentem ad
tale tempus reſtituimus, ita dicit Bart. in auth item ſi appel-
lationem. C. de temp. appell.
88 Vtrum autem requiratur partis † citatio. Bart. in præalle.
auth. videtur ſentire, quod non, ſed loquitur quando iudex
reſtituit impeditum ex facto ipſius iudicis, de quo ipſe iudex
eſt certus. vnde circa hoc non requiritur aliqua citatio, ſed
certum eſt. quod parti aduerſæ nō poteſt competere aliqua
defenſio. vnde non eſt citanda, vt dixi ſupra eod. cum ſit. §.
præterea. & in cap cum olim, ſupra de re iudic. & in cap. ad
noſtram. 3. ſupra de iureiur. ſecus ſi impedimentum contin-
geret aliunde quàm ex facto iudicis, quia tunc aduerſarius eſ-
ſet citandus, vt in l. in cauſæ. § cauſa cognita. ff de minori-
bus. & ex hoc ſum expeditus de quarto membro principali.
Venio ad quintum, ſcilicet ad quantum tempus debeat
89 fieri † reſtitutio. & primo videndum de termino hominis,
ſecundo de termino iuris. & circa primum, ſcilicet circa ter-
minum hominis, dicit Innoc. quod ſi iudex a quo ſtatuit ter-
minum mēſis appellanti ad iter arripiendū, vel ad ſe præſen
tandum coram iudice ad quem. ſicut ratione impedimenti
in termino iuris datur tempus duplicatum, vt in ca. cum ſit,
ſupra eod. & in auth. ei qui, C. de temp. appell. ita ſi contin-
90 gat impedimentum in ipſo † termino hominis, quia talis ter
minus ſubrogatur loco termini iuris, vt in cap cum ſit, & in
cap perſonas, ſupra eod. vnde ſubrogatum debet ſapere na-
turam eius, in cuius locum ſubrogatur, vt in cap. eccleſia. 2.
vt li pend & in l. ſi cum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis caut. non
occurrente impedimento illo in termino menſis habebit
alium menſem ad proſequendum, ſicut impeditus in primo
anno habebit ſecundum annum, vt ſupra eod cū ſit. in prin.
& hanc opinionem Innoc. communiter ſequuntur Doct. &
ipſam etiam ſequitur Io. de Hyſp. hic, & do. Abb. dicit in iu-
dicando non eſſe recedendum ab hac opin. communi, & ta-
men quod legendo, & diſputando poteſt teneri contrarium,
91 quia † terminus aſſignatus ab homine eſt quædam citatio
ad cauſam appellationis, ſed natura citationis eſt, vt ſi cita-
tus non poteſt comparere in termino, compareat quampri
mum poteſt, vt in cap cum dilecti. ſupra de do. & contum. &
infra eod. cum parati. & ex hoc infert, quod non eſt verum,
quod terminus hominis ſit loco termini iuris, maxime cum
non detur ad diffiniendam cauſam, vnde debet diuerſo iu-
re cenſeri, ſecundum eum. Sed tu dic, quod illa ratio non
obſtat, quia non eſt verum, quod terminus hominis habet
vim, & naturam citationis non eſt deperdita cauſa, licet poſ
ſet procedi contra contumacem, vt in cap. j de elect. in vj. &
24. quæſt. 3. de illicita, cum ſimil. ſed ſecus eſt in ipſo termi-
no hominis, quia non proſecutio appellationis infra termi-
num bene perimit cauſam, vt in cap. cum ſit, & in cap. perſo
nas, ſupra eod. in quibus patet, quod quantum ad hunc effe
ctum deſertionis cauſæ ęquiparatur termino iuris. item in
92 alio ęquiparatur † termino iuris, quia ſicut terminus iuris po
teſt ſuſpendi per compromiſſum, vel per conſenſum partiū,
ita etiam terminus hominis, vt eſt tex. in clem. quamdiu. co.
tit vnde etiam ſtatuta in impedimentis occurrentibus termi
no iuris debent habere locum in impedimentis occurrenti-
bus in termino hominis. & pro iſta opin. videtur caſus in l.
præſes ſecundum intellectum, quem ponit ibi glo. ij. in fi. C.
eod quem intellectum ſequitur Bar. & Bal. & Ang vbi patet,
quod occurrente impedimento in termino hominis ſuccur
ritur appellanti, quemadmodum ſi contingeret impedimē-
tum in termino iuris. vnde concludit, quod ſi eſt aſſignatus
terminus menſis ad proſequendam appellationem, ſi appel
lans fuit impeditus illo menſe, debet habere alium menſem
ad proſequendum, ſicut ſi eſſet impeditus in primo anno,
deberet habere alium annum, & no. illud dictum Inno. dum
93 dicit, quod † terminus hominis ſubrogatur loco termini iu-
ris, quia facit ad multa. & quotidie allegatur pro notab. &
ex hoc infertur, quod dilatio aſſignata a iudice, vel ad probā
dum, vel ad litem conteſtandum ſuccedit loco dilationis
datæ a iure communi, & eodem iure debet cenſeri. & ita ad
hoc allegat Inno do. Abb. in cap t. de dilat.
Venio nunc ad examinandum, ad quantum tempus
94 debet fieri reſtitutio, & quale debet eſſe † impedimentum,
vt detur ſecundum fatale, & in hoc conſiſtit maior difficul-
tas, quæ ſit in materia huius deciſ. & ideo pro intelligentia
conſideranda ſunt prædicta ſex impedimenta, ſupra exami-
nata, & vbi concluſum eſt, quod impedimentum ipſo iure
non currit, non cadit dubitatio aliqua, quia ſi non currit
tempus, non eſt neceſſaria aliqua reſtitutio, ſed vbi currit
tempus, & datur reſtitutio, in hoc verſatur magna dubita-
tio, & in hoc diſtinguit duo membra principalia. Primum
eſt, quando occurrit impedimentum in primo anno. Secun-
dum eſt, quando impedimentum occurrit in ſecundo an-
no, vel vlteriori.
Venio ad primum, in quo facias quinque caſus. Primus
eſt, quando appellans fuit diligens per totum annum, & ta-
men nō potuit cauſam expedire. Secundus eſt, quando fuit
impeditus in toto primo anno. Tertius eſt, quando fuit impe
ditus in principio anni, ſed poſtea ceſſauit impedimentum,
& fuit negligens. Quartus eſt, quando in principio anni fuit
negligens, & poſtea ſuperuenit impedimentum. Quintus
eſt, quando appellans fuit diligens in principio anni, & in-
choauit cauſam debito tempore, & poſtea ſuperuenit im-
pedimentum, & poſt impedimentum appellans fuit negli-
gens, non cum tanto tempore, quod cauſa potuiſſet ex-
pediri.
95 Venio ad primum, videlicet quando fuit † diligens per
totum annum, & tamen cauſam nō potuit expedire, & hoc
caſu dicit But. ꝙ ſiue interuenerit impedimentum paruum,
vel magnum, abſque dubio debet habere ſecūdum annum,
ex quo per eum non ſtetit, & fuit diligens, vt patet in l. fi. §. il-
lud. C. de temp appella. ſed tu dic, quod etiam ſi non apparet
de aliquo impedimento extrinſeco, ex quo tamē appellans
ſemper fuit diligens, nec propter arduitatem cauſę potuit eā
expedire, debet habere ſecundum annum. & hoc probat tex.
in capit. cum ſit, ſupra eod vbi tex. ſimpliciter dicit, quod ap-
pellans habet annum, & ex euidenti, & neceſſaria cauſa biē-
nium, ad idem. C. de temp. appell auth. ei qui. vbi dicitur, ꝙ
appellans habet annum, & ex iuſta cauſa biennium. Si er-
go ex arduitate cauſæ non potuit cauſa appellationis ex-
pediri, infra annum appellans habebit biennium, licet a-
liud impedimentum extrinſecum non probetur, & hoc te-
net hic Ioannes Andreæ. & ex hoc ſum expeditus de pri-
mo caſu.

Venio

95 Venio ad ſecundum, ſcilicet quando † appellans fuit im-
peditus in toto primo anno, & in hoc ſimiliter abſq; dubio
appellans habebit ſecundum annum ſed Ioan. de Imo. dicit
hoc procedere, dummodo appareat, quod appellans vole-
bat facere diligentiam, niſi fuiſſet impedimentum, allegat l.
qui commeatus. C. de re milit. & Barto. in l. 2. §. quod dixi-
mus ff. ſi quis caut. & idem dicit do. Abb in fi. penult. col. ſed
vide quæ dixi in cap. ex tranſmiſſa, ſupra de præſcrip. vbi con
cluſi, quod dummodo ſiat fides de impedimento, excuſetur
impeditus, etiam ſi aliter non appareat de eius intentione, &
hoc probat iſte tex. quia non grauat appellantes, niſi ad faciē
dum fidem de impedimento, Et ex hoc ſum expeditus de
iſto ſecundo caſu.
97 Venio ad tertium, ſcilicet quando appellans † fuit impe-
ditus in principio anni, ſed poſtea ceſſante impedimēto fuit
negligens. & in hoc Innoc. videtur dicere quod etiam ſi per
vnum diem fuiſſet impeditus, poſtquam debito tempore in-
cępit proſequi appellationem debet habere ſecundum an-
num, vt in Auth de his qui ingred. ad appell. §. 1. 2. & 3. & ita
videtur ſentire hic Hoſt & idem tenet glo. fi. in c. ſi electio.
de elect. in vj & Ang in auth ei qui. C. de temp. appell. refert
ſe vidiſſe ita pluries determinari in Romana Curia in quæ-
ſtionibus de facto accidentibus, ſed Bart. in auth. item ſi ap-
pellationem. C. de temp. appell. dicit, quod ſi impedimētum
durauit tanto tempore, quod illo ceſſante potuiſſet cauſa
appellationis expediri, quod debet habere ſecundum annū,
etiam ſi poſtea ceſſante impedimento reſtaret tantum tem-
pus, quod poſſet cauſa expediri & dicit Bart. quod lex præſu-
98 mit, quod cauſa appellationis poſſit finiri intra menſem, vt
in auth ei qui, cod. tit. & per hoc dicit, quod ſufficit impedi-
mentum vnius menſis ad hoc, vt detur ſecundus annus. &
hanc opinionem videtur etiam ſentire Io And in 4 par. ſpe
cu. in Rubr. cod. tit vt refert hic Io de Imo in 14. col ſed But.
hic, & do. Abb hic tenent contrarium dicentes, quod ſi poſt
99 † ceſſans impedimentum appellans habuit tantum tempus,
in quo potuiſſet cauſam expedire, non dabitur ei ſecundus
annus, ex quo fuit negligens poſt impedimentum, quia ſe-
quens negligentia habet tantundem effectum præcedentis
impedimenti, ſicut dicitur, quod vltima mora nocet l. illud.
ff. de pericu & comm. rei vend. cum ſimi. & hanc opinionem
ſequitur etiam Bal in auth. ei qui, circa fin C. de temp appell.
& Iac. de Belui in Auth de his, qui ingred ad appell. §. 1. 2 & 3.
probatur in cap. cum ſit in princ ſupra cod vbi patet, quod
non datur biennium, niſi ex euidenti, & neceſſaria cauſa, &
in dicta auth. ei qui, vbi dicitur, quod datur biennium ex iu-
ſta cauſa, ſed non dicitur eſſe iuſta cauſa, ex quo poſtquam
ceſſauit impedimentum, ſuperfuit tantum tempus, quod po
100 tuit cauſam expedire. Item ad hoc vt † appellans habeat ſe-
cundum annum, requiritur quod ſumma ope fuerit cona-
101 tus expedire cauſam in primo anno. Summum † autem dici
tur, ſecundum Ioan And. hic, ſupremum, quo nihil amplius
eſt. vnde in diuinis Trinitas, dicitur ſumma, vt ſupra de ſum.
Trin. & fi. Cath. in humanis autem Papa dicitur ſummus, vt
in clem. ſi ſummus Pontifex, de ſent excom & xxj d. ſt § j. &
infra de ſtatu monach cap cum ad monaſterium, in fi. in me
ritoriis autem ſummum bonum. eſt iuſtitiam colere, vt in c.
102 cum deuotiſſimam. vi; quæſt. ij. vbi tex. dic. 1, quod † eſt ſum-
mum bonū in rebus humanis iuſtitiam colere. & Saluſtius
in Catelinario, omnes homines, qui ſeſe ſtudent præſtare cę
teris animalibus ſumma openiti decet ne vitam ſilentio trā
ſeant veluti pecora. & in princ. Inſtit. & vide magiſtrum ſen-
tentiarum, lib. 2. diſt 27. in princ. vbi allegat Augu. dicentem,
quod iuſtitia eſt magna virtus animi, quam non facit in ho-
mine, niſi Deus & ſanct. Tho. 2. 2 quæſt. 5. art. vlt allegat Phi-
103 loſophum in quinto ethic. qui dicit, † quod iuſtitia eſt præ-
clariſſima virtutum, & quod neque heſperus, neque Lucifer
eſt ita admirabilis. & ſubdit Ioan And quod ſummè cauen-
dum eſt, nec violetur iuſtitia, vt in cap. ſummopere. xj. q. iij.
vnde ad propoſitum redeundo, cum appellans debeat vti ſu-
prema diligentia ad hoc, vt detur ei ſecūdus annus, ſi ſuper-
fuit ei tantum tempus, ceſſante impedimento quod potuit
cauſam appellationis expediri, non debet habere ſecundum
annum, quia ſi fuiſſet vſus diligentia, expediuiſſet intra pri-
mum fatale cauſam appellationis, & hanc opinionem ſequi
tur Ang. in conſil. 188. quod incipit, in nomine Domini, &c.
in propoſita quæſt. Tamen, vt ſalues opi. Innoc. Hoſt. & glo.
in dicto cap. ſi electio. intelligas ipſos loqui, quando impedi
mentum vnius diei conſumit effectum totius præcedentis
temporis, puta erat vltima dies primi fatalis, In qua non re-
ſtabat niſi ferre ſententiam, modo ſi illa die interuenit im-
pedimentum, dabitur ſecundus integer annus, poſito quod
per vnum diem fuerit tantum impeditus. facit optime lex, &
ideo hæſitatur, & quod ibi not. Barto. ff. de verb. obli. & hoc
tenet Bald & Ang. in dicta auth ei qui per illum tex. hoc mo
do etiam debet intelligi Bar. in dicta auth. item ſi appellatio
nem, ſcilicet quando impeditus fuit in fine anni, quia & ita
loquitur illa auth & ita ſenſit Bar. quod etiam patet, quia al
legat auth. ei qui, cod ti quæ loquitur de vltimo termino. vn
de cum Bart. ſimpliciter loquatur, & fundet ſe ſuper auth. itē
ſi appellationem, quæ loquitur de impedimento contingen
te in vltima dilatione anni, vel biennij. patet, quod Bar. de-
bet intelligi, quando impedimentum contigit in fine anni,
& ſi illud impedimētum fuit. quod infra ipſum potuiſſet cau
ſa expediri, debet habere ſecundum annum, hoc modo intel
lige Bart. Et ex his infertur duplex concluſio. prima eſt con
104 cluſio, quod appellanti nunquam datur ſecundum † fatale
ratione impedimenti occurrentis in primo anno, ſi poſt im-
pedimentum potuiſſet cauſam expedire, ſi diligentiam feciſ-
105 ſet. Secunda concluſio, ſi † impedimentum vnius diei con-
ſumit diligentiam totius temporis præcedentis, debet conce
di ſecundus integer annus. Et ex hoc Bal in dicta authen ei
qui. in princ. not. colligit ex illo tex. quod lex non ſolum reſti
tuit tempus impedimenti, ſed dat ſecundum annum inte-
grum, ſecus in reſtitutione. quę datur miniſterio iudicis, quia
106 † iudex non reſtituit niſi tantum pro tanto, vt in l. ſed ſi per
prætorem § ſed ſi ſeruę, & in l ab hoſtibus, in fi. ff ex quib cau.
maior quia reſtitutio eſt deperditis, & non in plus quam id
deperditum reſtituitur vt eſt tex in l fi. ff de minor & in cle-
ment. 1. de reſtitut. in integr & ratio differentiæ eſt, quia mi-
tius agitur cum lege, quam cum miniſtro legis l. Celſus. ff de
arbit & hanc differentiam etiam facit Ang in d. auth. ei qui.
& vide ipſum conſ ſuo 188. quod incipit, in nomine Dn̄i, & c.
in propoſita q vbi plenius examinat hūc articulum, q̄ alius.
& firmat etiam cōcluſionem præcedentem. ſ. q̄ appellans nō
haberet ſc̄m annum, ſi ceſſante impedimēto tn̄ tp̄s ſuperfuiſ
ſet, q̄ potuiſſet cauſam appell expedire. Quartus caſus eſt,
107 quando appellās fuit † negligens in principio anni, & poſtea
ſuperuenit impedimentum. & hoc caſu diſtinguendum eſt,
quod aut potuiſſet cauſam expedire in primo anno, etiam ſi
impedimentum interueniſſet, & tunc nō dabitur ſibi ſecun-
dus annus. quia non ſubeſt iuſta & neceſſaria cauſa, quæ re-
quiritur. & hoc probatur in cap. cum ſit, in princ. ſupra cod.
& in l fin § illud. C. de temp. appel cum enim res fuiſſet om
nimodo peritura, etiam ſi impedimentum nō interueniſſet,
non eſt iuſta cauſa, vt ei detur ſecundus annus, vt in l quod
te, & quod ibi not. ff. ſi cer pet. & hoc tenet hic Io. de Imo in
princip 13. colum. & dicit Abb. in penult. colum. Aut ſi non
fuiſſet impedimentum, potuiſſet appellans debito tempore
expedire cauſam appellationis, & tunc præcedens negligen
tia ſibi non nocet, vt in Auth de his qui ingred ad appellan.
§. 1. 2. & 3. & ibi hoc tenet Iac de Belui idem ſequitur hic In-
noc. Io. Andr. Butr & Io de Imo. ſed dom. Abb. hoc limitat,
niſi appellans ſe nimium arctaſſet, ita vt quodlibet impe-
dimentum ſufficeret ad impediendum finem appellationis,
nam tunc ſibi nō eſſet ſubueniendum, ſecundum eum, & in
l ij §. quod diximus ff. ſi quis caut quia debuit veriſimiliter co
gitare aliquod impedimentum interuenturum. Sed tu vide
glo. no. in cap cupientes § cæterum. in ver dies de elect. in 6.
quæ declarat, quando quis dicatur ſe arctare, ita quod impe
dimentum ſuperueniens eum non excuſat. dicitur enim ni-
mium ſe arctare, quando non poteſt venire ad locum deſti-
natum, niſi vtendo duplomate, id eſt excedendo metam iti
neris limitatam. ſecus ſi ſuperfuiſſet ſufficiens dięta punctali
ter, ita quod potuiſſet peruenire non vtendo duplomate,
quia tūc ſecundum illam glo caſus ſuperueniens excuſaret,
& iſtud etiam tenet Ang in dicta l. ij. § quod diximus ff. ſi quis
caut. & idem decidit Io. And in mercur. in quæſt. & ratio eſt,
108 quia non tenetur quis diuinare † caſum fortuitum, vt in l ſi
putator. ff. ad l Aquil & no glo fi. in cap. 1. de ſeruis non ordi.
hinc dixit glo. in Authen. de trien. & ſe. quod non dicitur ſe
arctaſſe. cui ſuperuenit caſus mortis, & quod ei non imputa-
tur, ſi de illo non cogitauit. idem ſenſit Bart. in auth. ſi appel
lationem. C. de appell. vbi dicit, quod cauſa appellationis di-
citur poſſe expediri infra menſem, & quod ſufficit ſpatium
menſis ad hoc, vt appellans dicatur impeditus. Nec obſtat,
ſi diceretur. quod poſſent induci nouæ probationes, & teſtes
reprobari, & ſic cauſa protraheretur vltra menſem: nam re-
ſpondit Bart quod iſtæ cauſæ non debēt attendi. & allegat
Innoc. hic & dicit hoc eſſe tenendum menti. & ſic Bar vult,
quod ſufficiat cauſam potuiſſe expediri infra tempus impe-
dimenti, & quod impedimenta, quæ poſſunt ſuperuenire,
non ſint conſideranda, & ex hoc ſequitur, quod dom. Abb.
non bene dixit, licet Pau. de Caſt. idem dixerit in dicta l ij §.
quod diximus ff. ſi quis caut. vbi dicit, quod ſi quis eſt citatus,
vt compareat infra menſem, cum diſtaret a loco iudicij per
ducēta miliaria, & ſic poterat venire infra decem dies, com-
putando

putando ſecundum dietam legalem, ſecundum quam datur viginti miliaria pro die, vt in l.j ff.ſi quis caut.& in c.præſenti.§.loca.de præben.in vj. Ipſe autem ſe arctauit vſque ad decem dies vltimos, & cum eſſet in itinere, fuit impeditus vi fluminis, vel inundatione aquarum, ita quod non potuit comparere in termino:nam ſecundum eum non excuſatur, quia dicitur culpabiliter ſe arctaſſe, cum debuerit cogitare hunc caſum euenire poſſe, & per conſequens debuerit per aliquos dies ante iter arripere. & ſic in effectu tenet illud, quod dicit hic do.Abb.ſed non eſt verum, quia iſti caſus extrinſeci non ſunt in conſideratione iuris. ſed ſufficit, quod potuiſſet venire non excedendo metam limitatam, niſi caſus ſuperueniſſet. facit quod no.Bald.in l.a.in vlt.col.in ij.quæſt. C. de dilat. Et ex præmiſſis inferas tres concluſiones. Prima ſit concluſio, data negligentia in principio anni, & ſuperueniente poſtea impedimento, ſi impedimentum non eſt tanti temporis, quod eo ceſſante potuiſſet cauſa appellationis expediri, appellans non habet ſecundum annum, ſed ſententia tranſit in rem iudicatam. Secunda concluſio, ſi impedimentum ſuperueniens eſt tanti temporis, quod eo ceſſante potuiſſet cauſa appellationis expediri, appellans habet ſecundum annum, nec ſententia interim tranſit in rem iudicatam, & dicitur impedimentum eſſe tanti temporis, quod potuiſſet cauſa expediri eo ceſſante, ſi fuit per menſem impeditus, & dicit Bart.in auth.item ſi appellationem. C.de temp.appell.quod an ſit verum, dicam infra eod. oblatæ, in princ.& fi. Tertia concluſio, non dicitur appellans ſe arctaſſe, qui diſtulit proſequi appellationem ad finem anni, ſi ſupererat tantum tempus, quod ceſſante impedimento potuiſſet cauſa appellationis expediri, nec imputatur appellanti, quod non cogitauerit caſus, qui poterat euenire. Et pro iſta opi. videtur tex.in d.auth.item ſi appellationem. C.de temp appell.& in Auth. vt ſponſal.l.rg.§.hoc quoque. in quibus patet, quod ſi appellans differat proſequi appellationem in nouiſſima dilatione, & poſtea impeditur facto iudicis, nullum fit ei præiudicium & idem dicendum eſt in citato differente arripere iter vſque ad vltimos dies termini citationis. nam ſi in illis diebus poterat peruenire ad locum iudicij ſecundum metam limitatam a iure. vel conſuetudine, hoc dico, quia magis at-
109 tenduntur † dietæ conſuetudinariæ quàm legales, de quo vide glo.in c.p.nonnulli, ſupra de reſcript.& in cap.cupientes.in prin.in glo.in ver.commode, de elect.in vj.& probatur per locum a ſpeciali in cap præſenti.§.loca.de præb.in vj. vnde ſi attentis dietis limitatis ſecundum conſuetudinem locorum citatus potuiſſet comparere in termino, ſi non interueniſſet impedimentum excuſari debet a contumacia, licet diſtulerit arripere iter vſque ad vltimos dies termini.& ex hoc infertur, quod ſi iudex a quo aſſignat terminum vnius menſis ad ſe præſentandum coram iudice ad quem, & appellans differt arripere iter ad finem termini, & deinde ſuperuenit impedimentum, quod appellatio non erit deſerta, ſi in illis diebus qui reſtabant, potuiſſet ſe præſentare in termino coram iudice ad quem, ſi impedimentum non interueniſſet, quas omnes concluſiones diligenter notabis.

Expeditus de quarto, venio ad quintum, ſcilicet quãdo ap-
110 pellans † inchoauit cauſam debito tempore, & poſtea ſuperuenit impedimentum, & poſtea ceſſante impedimento nullam fecit aliam diligentiam, tamen non ſupererat tantum tempus, quod etiam ſi diligentia fuiſſet adhibita, potuiſſet expedire cauſam appellationis. & in hoc caſu dicit But quod debet dari ſecundus annus, ex quo enim debito tempore inchoauit, non obſtabit negligẽtia commiſſa in principio anni, vel etiam poſt impedimentum, ex quo non poterat cauſa expediri. & idem ſenſit hic do.Abb qui dicit, quod quãdo impedimẽta ſunt interuallata, ſi impedimẽta fuerunt tot, ꝙ infra temp.s negligentiæ non potuiſſet finire cauſam appellationis, habebit ſecundum annum, aliàs ſecus, dicit tamen, quod debet apparere, quod ceſſantibus impedimẽtis finiuiſſet veriſimiliter appellationem, & ſic per ſummam diligentiam fuerit infra tempus impedimenti, quia alias non potuiſſet conſtare impedimentum præſtitiſſe cauſam, ne appellatio finiretur. & allegat quæ dixit poſt Innoc.in ſimili, in cap ex tranſmiſſa, ſupra de præſcript. ſed ego nõ credo hoc neceſſarium, dummodo de impedimento conſtet, vt ſupra dixi in ſecũdo caſu. ſed Io de Imo.hic in fi.tenet, quod etiam ſi appellans poſt impedimentum finitum non habuit tantum tempus, quod in eo poſſet finire cauſam appellationis, tamen ſi fuerit negligens, ſibi imputatur, & hoc etiam videtur tenere hic Innoc.Hoſt.& Iac.de Belui.in Auth.de his, qui ingred. ad appell.§ j.& hæc opinio eſt de iure verior, ſecundum Io de Imo.quia appellãs toto tempore primi anni, debet inſtare, vt in dicta l fin.§.illud. C.de temp.appell.ideo ſi fuit negligens poſt impedimentum, non dabitur ſecundus annus. Fatetur tamen Io.de Imo.quod in omni caſu impedimenti ſaltem debet dari reſtitutio ad tempus impedimenti, ſi impedimentum fuit tanto tempore, in quo cauſam potuiſſet expedire, vt in l.ab hoſtibus.§.ſi.ff.quibus cauſ.maio.alias ſi non potuiſſet expediri in illo tempore impedimenti, reſtitutio eſſet ſuperuacua, ex quo conceſſa reſtitutione non ſupereſſet tantum tempus, in quo cauſa expediretur. ſed illud vltimum, quod dicit Io.de Imo.non eſt verum, quia vt ſupra dixi in tertio caſu, etiam ſi impedimentum fuiſſet tanti temporis, quod eo ceſſante cauſa appellationis potuiſſet expediri, tamen negligentia ſequens imputatur appellanti, ex quo in illo tempore potuit cauſa appellationis expediri. vnde non debet ſibi reſtitui tempus impedimenti, quia poſterior
111 † negligẽtia imputari debet appellãti. Item dicit Io de Imo. quod opi.Butr. quam ſequitur do.Abb.eſt æquior. ſed tu dic, quod etiam eſt verior, quia ex quo cauſa non potuiſſet expediri poſt finitum impedimentum, non imputatur appellanti talis negligentia, ex quo inchoauit debito tempore, ita ꝙ ſi non fuiſſet impedimẽtum, cauſa potuiſſet expediri.& hoc eſt, quod cõſiderat tex.in dicta auth.ei qui.& in dicto §.illud. vbi imponitur diligentia appellanti ad finem, vt cauſa appellationis expediatur in primo fatali, & nõ aliter. Vnde ex prædicto caſu infertur concluſio, quod ſi appellãs debito tempore inchoauit, ſed ſuperuenit impedimẽtum in primo anno, & ceſſante impedimento non potuiſſet cauſa expediri, ipſo iure datur ſecũdus annus, dato quod appellans nullam aliã diligentiam fecerit poſt finitum impedimentum, licet Inno. Hoſt.Iac.de Belui.& Io.de Imo.teneant contrarium. & ad ſupradictas difficultates vide Ang in dicto conſ.l.88.& per eũdem in l.& ideo hæſitatur.ff.de verbor. obligat. & per Paul. de Caſtro ſuo conſil.25. quæ incipit, in Chriſti nomine Domini, ſuper primo dubio, in penult.colu. Sed iuxta prædicta
112 quæro: pone, quod † appellans deduxit omnia iura ſua, & fecit omnem diligentiam vſque ad concluſionem in cauſa, an currãt ſibi fatalia, poſtquam in cauſa eſt concluſum. Bal. in auth.item ſi appellationem. C.eod.dicit quod ſic, quia appellans debet adire iudicem, & requirere ipſum de expeditione cauſæ, & proteſtari, quod per ipſum non ſtat. Et ſi hoc
113 non facit, currunt ſibi fatalia, cum † iudex ipſe non debeat procedere ad ſententiam, niſi ad petitionem partis, ut in l.ad peremptorium.ff.de iudic.& in cap.j.ſupra de iudi.cum ſimi. Immo conſulit Bart.quod, proteſtatio facta iudici, quod cauſam expediat cũ productione actorum, ſeu proceſſus, non ſufficiat, niſi etiam inſtanter petatur, quod aduerſarius citetur ad cauſam, vel ad ſententiam audiendam, & ſi hoc nõ facit, appellans non poteſt dici ſumma ope diligens, vt dicto
114 §.illud. Amplius dicit Bar in dicto conſil.quod † proteſtatio facta iudici anteceſſori in officio, eſt de nouo facienda corã ſucceſſore, quia coram eo debet produci acta, vt in l. mortuo.ff.de iudi.& in l.ſi eum hominem. ff.de fideiuſſ.& debet interpellare ipſum iudicem ſucceſſorem de expeditione cauſæ, & petere, aduerſarium citari ad cauſam, vel ad ſententiã. pro quo facit tex.in l.edictum ff de iudic.vbi requiritur corã ſucceſſore noua citatio, dato quod coram anteceſſore omnia edicta expedita fuiſſent. & adde quod quando iudex eſt requiſitus de iuſtitia, aut de expeditione cauſæ, & ipſe nihil reſpondet, ſeu obmuteſcit, ſeu non procedit in cauſa, dicitur
115 tunc † iuſtitiam denegare, & ſteriſſe per eum, vt in capit.j de mili vaſal. qui cõtumax eſt. Et ibi hoc, dicit Bal. Adde quod idem determinat Rota, in antiquis, de appella incip. vbi aliquis proſequitur appellationem, quę dicit, quod ſi appellans proſequitur appellationem vſque ad ſententiam excluſiue, ſi non obtinet ſententiam, appellatio deſeritur. Et ex his ſum expeditus de primo membro principali, ſcilicet quando appellans eſt impeditus in primo anno.

Venio nunc ad ſecundum membrum principale, ſcilicet
116 quando impedimentum occurrit in ſecundo fatali, † an dari ei debeat tertius annus ipſo iure, vel ope reſtitutionis? & glo.hic videtur reſidere, quod ipſo iure detur tertius annus. & idem tenet glo in cap cum ſit, in gloſ.j.ſupra eod & hanc opinionem ſequitur hic Hoſt. maxime attenta æquitate iuris canonici, arg.in cap dilecti, ſupra de iudic.ſed glo.in auth. ei qui. C.de temp.appell dicit quod primus, & ſecundus annus dantur a iure, ſed tertius annus, & vlterior datur a iudice ex iuſta cauſa impedimenti, arg in l.j. ff.quibus cau.ſ.maio. & hanc opinionem ſequuntur Bart. & Ang. in dicta auth.ei qui. notantes ex illa glo. quod licet alias quando alicui conceditur tempus ad purgãdam moram, ſi in illo tempore occurrat impedimentum, nulla vlterius detur reſtitutio, vt eſt
117 tex.in l.ſancimus, in fi.C.de fideiuſſ. vbi † caſus fortuitus occurrit in tempore dato ad purgandum moram, nocet debitori, nec aliqua ei cõcedit reſtitutio, tamẽ ſecus eſt, vbi tempus conceditur propter iuſtum impedimentum præcedẽs, quia

quia tũc ſi occurrit impedimentum, reſtituitur vlterius tempus, vt eſt text. hic, & in hac opinione, quod reſtituatur tertius annus integer, reſidet etiam hic Innocen. ſed Ioan. And.
118 tenet contrarium, quia vbi fit † reſtitutio, reſtituitur ſolum tempus impedimenti, & non ultra. l. ſed ſi per prætorem. §. ſed ſi feriæ. ff. quibus cauſis maior. & in l. fin. ff. de minor. & in clement. vnica. de reſtitu. in integr. vbi eſt bonus tex. & iſtam opinionem etiam ſequitur hic Butr. concludens, quod vbi non currit tempus, ipſo iure non datur, nec ſecundus annus, nec tertius annus: quia cum tempus interim dormiat, non dicitur nec primus, nec ſecundus cucurriſſe, ſed remanet in eodem ſtatu, in quo erat ante impedimentum, quaſi tempus durante impedimento dormieri t. pro quo vide bonam gloſ. in clem. quamdiu, eodem tit. in verbo, currere. vbi vero tempus currit ipſo iure, tunc poſt ſecundum fatale danda eſt reſtitutio in ſequenti anno. & ſic in triennio ad tantum tempus, quantum fuit tempus impedimẽti, & non vltra. & idem tenet hic Ioan. de Imo. in vij. colum. & dominus Abb. hic, in ſecunda quæſt. idem tenet Bald. & Ang. in authẽ. ei qui, C. de tempor. appellat. vbi dicunt, quod tempus quod datur miniſterio iudicis non reſtituit, niſi tantum tempus pro tanto, cum reſtitutio ſit deperditi, & non in plus, quam ſit deperditum reſtitutio, vt in clement. j. de reſtit. in integr. & in l. fi. ff. de minoribus. & idem dicendum eſt, ſi impedimentum contingeret in tertia, vel vlteriori: quia eodem modo debet ſuccurri interuenienti tertio, vel vlteriori anno, ut dici: glo. in dicta authent. ei qui. Sed dubitatur circa prædicta, an in-
119 teruenienti iuſto † impedimento ſit neceſſarium adire iudicem appellationis, & allegare ipſum appellantem fuiſſe impeditum, & ſibi competere vlterius tempus. Ioan. Andr. in addit. Specul. ſuper prædicta Rubr. ſupra eodem tit in quarta parte Specu. ver. ex prædictis quæritur, conſulit quod appellans hoc non faciat, ne implicet ſe in illo iudicio: ſed quod appellans debeat proſequi ipſam appellationem, & ſi opponatur de deſertione appellationis, replicetur de impedimento, & poterit procedi in cauſa cognoſcendo de impedimento, licet nulla alia ſententia declaratoria præceſſerit, quia quod a iure communi conceditur, non eſt opus a iudice
120 poſſideri, vt in l. quæ ſub conditione. §. fin. ff. de iniuſto teſta. & in l. j. C. de theſaur. lib. 10 vbi tex. dicit fruſtra precibus imploratur, quod a iure communi conceditur, facit cap. fin. & quod ibi not. glo penult. infra de magiſtris. Non obſtat capi. cum ſecundum. de hæret. in vj. quia loquitur, quando agitur de inchoando nouo proceſſu, hic autem loquitur, quando agitur de proſequendo proceſſu iam inchoato. ideo alia declaratoria non requiritur, ſecundum Ioã. And. ibi. hoc etiam tenet Lap. ſua allegatione 125. quæ incipit, Anaſtaſius. & Io. de Imo. hic, in 16. colum. ſed aduerte, quia prædicta concluſio procedit, quando appellans ſeruatur ipſo iure, illæſus, vel quando impedimentum contingit in primo anno, quo caſu ipſo iure datur ei ſecundus annus, vt ſupra dixi. Secus, vbi opus eſſet reſtitutione in integrum, quia tunc cum ipſo iure deſeratur appellatio, & ſententia tranſit in rem iudicatam, vt in authen. ei qui. in fi. C. de temp. appell. neceſſarium eſt, quod reſtituatur in integrum per iudicem, vt dicit Barto. in authen. item ſi appellationem. C. de tempo. appel. & ſupra dixi. vnde nõ poſſet proſequi cauſam appellationis, niſi prius obtenta reſtitutione a iudice, & ita dicit Io. And. in loco præallega. quod tene menti. Et ex his ſum expeditus de quinto membro principali.
121 Venio ad ſextum principale, ſcilicet an † iudex a quo, vel iudex ad quem, poſſit cognoſcere de deſertione appellatio-
122 nis, & an deſerta appellatione valeat † confirmatio ſententiæ, & omittam primum membrum, quia iſtud cap. eſt ſatis grauatum ſua materia, ſed dicam in cap. reprætenſibilis, in-
123 fra eod. vbi iſtum articulum examinabo. item an † ſententia lata ſuper deſertione appellationis poſſit reuocari, dicam infra eod. cum ceſſante. vbi domi. Abb. tangit. Item an poſſit
124 † appellari a ſententia lata ſuper deſertione appellationis ſine cauſæ expreſſione, tanquam habeat vim diffinitiuæ, dicam infra eod. peruenit. vbi tangit dom. Abb. vnde ſolum ſe-
125 cundum membrum examino, ſcilicet an † valeat infirmatio ſententiæ facta per iudicem ad quem. & Innoc. hic, dicit, quod valet ſententia infirmatoria, ſeu reuocatoria, etiam ſi feratur poſt decurſa fatalia, & quod inducit exceptionem rei iudicatæ. ſed Hoſtien. hic tenet contrarium, & pro eius opinione eſt tex. & glo. in verbo, appellatus, in clemẽ. ſi appella-
126 tionem, cod. tit. ratio eſt, quia deſerta † appellatione habetur perinde, ac ſi nunquam fuiſſet appellatum, vt in l. ij. in fi.
127 C. de tempo. appell. & per conſequens † ſententia lata in contrarium, reperitur lata a non ſuo iudice, & ſic eſt nulla, de iu dic at ſi clerici. & ita tenet Bal. in l. fin. in princ. C. de tempo. in integ. reſtit. peten. & hoc procedit abſque dubio, quando de deſertione non eſt cognitum, ſed ſolum ſuper negocio principali etiam ſi ſucceſſiue per plures iudices eſſet infirmata prima ſententia. & ita conſuluit Paul. de Caſtro conſilio ſuo 337. quod incipit, in Chriſti nomine Amen. Iam deſerta appellatione. hoc tamen intelligas, niſi fuiſſet reuocatum in dubium de deſertione appellationis, & iudex pronunciaſſet, appellationem non eſſe deſertam, & a dicta pronunciatione non eſſet appellatum, quia tunc bene valeret ſententia infirmatoria primæ ſententiæ, & hoc tenet hic Ioan. de Imo. in penult. colum. & in cap. ex parte, ſupra de reſcript. & dixi in cap. perſonas, & in cap. ſi duobus. in princ. ſupra eo. & idem dicit, ſi iudex tacite pronunciaſſet appellationem non eſſe deſertam, vt quia oppoſita exceptione deſertionis appellationis, & aſſumpta cognitione ſuper ipſa, iudex ad vlteriora proceſſiſſet, & primam ſententiam infirmaſſet: valeret enim etiam hoc caſu ſententia infirmatoria, quia per proceſſum ad vlteriora, intelligitur tacite pronunciaſſe ap-
128 pellationem † non eſſe deſertam, per ea, quæ dixi in capit. ſi duobus, in princ. ſupra eod. ſed contra prædictam clem. ſi appellationem, eod. tit. fortiter facit in contrarium illud, quod not. Innoc. in cap. cum Bertholdus. de re iudic. & in cap. cum dilecta. de reſcript. in quibus dicit, quod ſi pars, quæ habuit ſententiam in fauorem ſuum, aſſumit diſputationem ſuper
129 ſententia, † iudex poteſt eam reuocare, non obſtante quod tranſiuerit in rem iudicatam, quia de quacunque re cognouerit iudex, de ea pronunciare debet, vt in cap. cum ſuper. in fi. de cau. poſſeſſ. & propriet. & in l. de qua re. ff. de iudic. ſed reſponde, quod Innoc. loquitur, quando eſt talis iudex qui poteſt adiri per viam querelæ, ſed clem. ſi appellationem, procedit in iudice qui nõ poteſt adiri, niſi per viam appellationis, quia tunc deſerta appellatione nõ eſt iudex competens, ideo non valet tunc ſententia infirmatoria, tamquam a non ſuo iudice lata. Secus, ſi eſſet talis iudex qui poſſet adiri per viam querelæ, quia tunc valeret ſententia infirmatoria, non obſtãte deſertione appellationis, vt dicit But. & dom. Abb. in cap. quoniam contra falſam, de proba. & vide alias limitationes, quas poſui ad d. clem. ſi appellationem, in c. perſonas, ſup. eo. Et ex hoc ſum expeditus de ſexto principali.

Venio ad ſeptimum, & vltimum, ſcilicet an deſerta appellatione per lapſum anni poſſit mandari ſententia executioni, & an ſit neceſſarium pronunciare ſuper deſertione appellationis, antequam poſſit fieri executio, & an ſit neceſſaria citatio partis in executione ſententiæ? & ſic ſunt in effectu tres quæſtiones. quo ad primam, ſcilicet an deſerta
130 † appellatione per lapſum anni poſſit ſententia mitti executioni per iudicem a quo. Innocẽ. hic in princ. tenet quod ſic, quia lapſo anno habet intẽtionem fundatam in exequendo: ideo ſi ſibi nulla eſt facta notificatio de impedimento, poterit exequi, & valebit executio, ſi re vera appellans non fuit impeditus, aliàs ſecus: quia cum in effectu durat appellatio, talis executio venit reuocanda per viam attentati probato impedimento coram iudice ipſius appellationis. & cum hac opinione reſidet etiam hic Butr. & etiam dominus Abbas hic, in vltima quæſtio. & in vltima colum. idem ſequitur Io. de Imo. hic, in fine, & fuit de mente glo. in authen. ei qui, in fine. ſed Barto. ibi tenet, quod iudex non poſſit exequi ſen-
131 tentiam, † niſi poſt lapſum biennium, & idem dicit in l. j. in fine. ff. nil noua. appellat. penden. & hanc opinionem etiam ſequitur Bald. in l. eos, in tertia columna, C. eodem. dicens, quod de deſertione appellationis non conſtat ex ſolo lapſu temporis, niſi lapſum ſit biennium, quia cum potuerint interueniſſe impedimenta, interim appellatio eſt dubia, vnde non poteſt interim fieri executio ſententiæ antequam firma remaneat per lapſum biennij, vt dicta authen. ei qui. vbi patet, quod non confirmatur ſententia, niſi lapſo biennio, & refert Bald. vbi ſupra, ita tenere Ioannem Andreæ in capitulo, in præſentia, de renunciationib. Sed mihi magis placet opinio Innocent. quam ſequitur Butr. & dominus Abbas, & Ioann. de Imo. hic. Nec obſtat authen. ei qui: quia expreſsè loquitur, quando appellans ex iuſta cauſa habuit biennium, vnde a contrario ſenſu, ſi non fuiſſet iuſta cauſa, quia debuiſſet habere biennium, ſtatim lapſo anno ſententia remanſiſſet firma, & executioni per conſequens mittenda, tamen iudex a quo non poteſt mittere ſententiam executioni, niſi citato appellante, vt infra dicam, in tertia quæſtione. vnde debet facere citare appellantem, & ſi allegauerit impedimentum, & probauerit, debet ſuperſedere in executione. poterit etiam appellans allegare impedimentum coram iudice ad quem, & facere vt inhibeat iudici a quo, ne interim mittat ſententiam executioni. & hoc modo poteſt procedere illud dictum Innocent. quod ſequuntur Doctores hic. Et ex hoc ſum expeditus de prima quæſtione.

132 Venio ad ſecundam, ſcilicet an poſſit peti † executio ſen-
tentiæ coram iudice a quo, antequam lata ſit ſententia de-
claratoria ſuper deſertione appellationis per iudicem ad
quem? & glo tenuit quod ſic, in l.eos. C.eod.ſed Bar.ibi tenet
contrarium.dicens quod licet non ſit pronunciandum diffi
nitiuè, ac ſi ſuper appellatione fuiſſet cognitum, tamen de-
bet iudex ad quem declarare, appellationem eſſe deſertam,
& abſoluere appellantē ab obſeruatione iudicij, vt in l.ſi pręſes. C.quomo.& quan. ſed pro opin.glo. eſt tex.in l.ſi contra
maiores.C.eod.tit. vbi patet, quod ſatis eſt, quod appellatio
ſit deſerta, ad hoc quod poſſit fieri executio, nec requiritur
quod primo fiat declaratio per iudicem ad quem ſuper deſer
tione appellationis,& ita firmat ibi Ang.dicens,quod deſer-
ta appellatione poteſt adiri primus iudex, qui tulit ſenten-
tiam,vt ſuam ſententiam exequatur,non expectata alia iuſ-
ſione,ſeu declaratione iudicis ad quem,& ſubdit quod cau-
tela eſt, quod quando ille qui obtinuit ſententiam in fauorē
ſuum depræhendit appellationem eſſe deſertam, vt adeat iu
dicem a quo, ſeu alium iudicem ad quem ſpectat executio
ſententiæ, & petat vt ſententiam exequatur, & ſi appellans
comparet, & opponat de pendentia appellationis,debet re-
plicari de deſertione, de qua iudex aditus pro examinatione
ſententiæ habebit cognoſcere tanquam de emergenti, licet
iudex a quo principaliter non poſſit adiri ſuper deſertione,
vel pronunciatione deſertionis appellationis. & ſic conclu-
dit Ang.quod conſtito de iſto emergenti,ſcilicet quod appel
133 latio ſit deſerta,poterit ſuam † ſententiam exequi,vt eſt tex.
in dicta l.ſi contra maiores. facit l.quoniam nonnulli, eo.tit.
& idem dicit Ang & Ioan.de Imo.in l.præſes.ff.de re iudic.&
idem conſuluit ſuo conſil.126. quod incipit, in Dei nomine,
viſis omnibus dictis locis.vbi etiam dicit, idem eſſe dicendū,
ſi poſſet oſtendi coram iudice a quo, quod appellatio fuiſſet
nulliter interpoſita, puta poſt decem dies, vel ſine ſcriptis,
vel aliter, nam poterit peti executio ſententiæ, & ſi oppona-
tur, quod pendet appellatio non valuit, ſeu quod fuit nulli-
ter interpoſita, quo conſtito poterit ſententiam exequi,
non obſtante quod iudex ad quem nihil pronunciauerit, &
idem dicit Ang.in ſuo conſil.136.quod incipit, in Dei nomi-
ne,&c. ſtatutum prædictum. & hanc partem, ſcilicet quod
nō requiratur,quod iudex ad quem declaret,appellationem
eſſe deſertam,ſenſit Bart.in l.1.in fi.ff.nil nou.appellar.pend.
134 & Bal in dicta l. eos. poſſet tamen dari † cautela,quod appel
lans vadat ad iudicem ad quem, & petat inhiberi iudici a
quo, vel poterit proſequi appellationem coram iudice ad
quem, & ſi opponatur de deſertione appellationis, poterit
replicari de impedimentis, & peti reſtitutio in integrum. &
pro hoc optime facit, quod not. Ioan.Andr.in quarta parte
Specu.in Rubr.eodem titu. & quod dixi ſupra in fine quinti
memb.principalis,circa illum articulum, an ſit neceſſarium
iudicem appellationis declarare appellantem fuiſſe impedi-
tum. & hoc modo poterit iudex ad quem pronunciare ap-
pellationem non eſſe deſertam, & reuocare per viam atten-
tati executionem factam per iudicem a quo, & iſta eſt opti-
ma cautela ad impediendam executionem iudicis a quo,an-
tequam ſuper deſertione ſit lata ſententia per iudicem ad
quem. & hoc modo poſſet procedere illud,quod dicit Bart.
in dicta l.eos.C.eod.

Et adde prædictis vnam notabilem limitationem:nam ſi
ex forma ſtatuti tempore appellationis proſequendæ eſſent
vtilia, puta quia dicit ſtatutum, quod cauſa appellationis de
beat expediri infra triginta dies vtiles, & quod tanto tempo
re duret inſtantia appellationis, nam tunc numquam pote-
rit ſententia mandari executioni, niſi prius ſit pronuncia-
tum ſuper deſertione appellationis per iudicem ad quem. &
135 ratio eſt, quia † tempora vtilia requirunt inquiſitionem fa-
cti, vt in l.quarta. §.ſi ad diem.ff de re milita.in ratione ſui.&
etiam,quia tempora vtilia regulariter non currunt ignoran
ti,vel impedito,ſecundùm ea,quæ notantur in cap. quia di-
uerſitatem,de conceſſio.præben.& per glo.in capitulo,ſtatu
tum,de præbend in ſexto,in verbo,numerandum.& hanc li-
mitationem poſuit Bal.in l.eos, in quarta colum. C.eodem.
& quoniam ſupra dixi regulariter non eſſe neceſſarium pro
nunciare ſuper deſertione appellationis, hoc facit ad quæ-
136 ſtionem ſtatuti † dicentis, quod niſi iudex expediuit cau-
ſam appellationis infra duos menſes, quod incidat in cer-
tam pœnam. nam ſi appellatio eſt deſerta, iudex non inci-
dit in pœnam, quia non tenetur pronunciare, quando ap-
pellatio eſt deſerta. & ita dicit Bal.in additio.Specul.in quar
ta carta,ver.dicit ſtatutum,eodem tit. allegat glo.pręallega.
in dicta l.eos. & adde Bal.in præalleg.cap.primo, de mut.pe-
tit.& in l.fi.ff.famil.erciſcun.vbi dicit,quod etiam iudex non
incideret in pęnam ſtatuti, ſi partes inter ſe tranſigerent, vel
aliter componerent. amplius voluit Bal.in l.prima. §.magi-
ſtratibus.ff.de magiſtra.conuen. per illum tex. quod ſi ſtatu-
tum arctat iudicem ad ferendam ſententiam, vel ad aliquid
aliud ſub certa pęna, debet intelligi, vt ita demum iudex in-
cidat in pęnam, ſi fuerit requiſitus. ad hoc glo. & quæ no.ſu
per ea,in cap breui,de iureiur.& idem ſequitur dom.Abb. in
cap.finem litibus,de dolo,& contuma.circa finem,& in cap.
penult.de iudic.in penul.colum.& per hoc ſum expeditus de
ſecunda quęſtione.

Venio ad tertiam,& vltimam,ſcilicet an poſt deſertam ap
137 pellationem poſſit fieri † executio non citato appellante. &
Innocent. hic in princip.tenet,quod ſic, ex quo ſemel plena-
rie fuit cognitum. & iſtud ſequitur hic Butr. & Ioannes de
Imo. in fine, & idem tenuit dominus Abbas, ſupra eodem,
perſonas, & in capitulo, directæ. infra eodem. ſed dominus
Cardin. in clement. ſicut, eodem titulo, in ſecunda quæſtio.
concludit, quod in executione ſententiæ eſt neceſſaria par-
tis citatio, & cauſæ cognitio. Idem tenet Bart.in l.j.in vlt.q.
ff.nil no.appell.pend.& pro hac opin.allegat l.ſi contra ma-
iores. C. eod. vbi dicitur, quod iudex debet animaduertere,
an appellatio ſit deſerta, & ſic quod debet cognoſcere de de
ſertione appellationis,antequam ſententiam exequatur.ſed
hoc non poteſt animaduerti per iudicem,niſi citata parte,&
cauſa cognita,vt in cap.j.in fi.de cau.poſſeſſ.& propriet.& de
138 hoc, ſcilicet quod † iudex a quo,non poſſit ſententiam exe-
qui, niſi prius conſtet, appellationem eſſe deſertam,eſt opt.
tex.in l.ij in fi. C.de temp.appella.vbi Bal.dicit illum tex.eſſe
meliorem, qui ſit in corpore iuris. & iſtam opinionem ibi
Bal.tenet etiam Ang. & Salic. vt dixi in cap. perſonas, ſupra
eod idem tenet Bal.in dicta l. eos,in 3.colum. C.eod.dicit au
tem Bal.quod opin Innoc.ſcilicet quod non requiratur cita-
tio procedit, quando appellatio deſeritur ex curſu temporis
opin.autem Bart quando deſeritur alio modo,quam ex cur
ſu temporis. ſed iſtud dictum nihil valet, quia etiam ſi deſe-
139 ratur ex curſu temporis, non poteſt fieri † executio parte
non citata,vt probatur in dicta l.ſi cōtra maiores.C.de tem
por.appell. Dominus etiam Abb.hic reprobat opin.Inno di
cens,quod licet ſit pręſumptio,quod ſententia tranſiuerit in
rem iudicatam per lapſum anni,vel biennij, tamen propter
talem præſumptionem non debet fieri executio parte non
citata. pro hoc allegat opt.tex.in cap.licet epiſcopus.de præ-
ben. in 6. vbi patet, quod licet per acceptationem beneficij
curati ipſo iure uacet primum, vt in capit.de multa, infra de
præben.tamen non poteſt amoueri de poſſeſſione,niſi prius
citetur,vt dicto cap.licet epiſcopus.quamuis ergo cōtra poſ-
ſidentem ſit præſumptio iuris inducta ſuper priuatione be-
140 neficij, non tamen poteſt fieri † priuatio poſſeſſionis benefi
cij, niſi prius poſſeſſore citato, vt dicit ille tex.valde notab fa
cit cap.ordinarij,de offic deleg in vj.

Ex quo infert, quod ſi fieret executio parte non citata, ꝙ
debet reuocari ante omnia de facto, ſicut de facto proceſſit,
argu.cap.cum cauſa,de offic.deleg.vnde alibi dicit tex. quod
141 iudex, † qui fuit facilis in immittēdo in poſſeſſionem,debet
etiam eſſe facilis in reuocando immiſſionem, vt in l. j. ff. ſi
mulier ven.nomine.& vide not.dictum Innoc.in cap.quere-
lam.in verbo,ſubtractam, ſupra de electio.vbi dicit, quod ſi
iudex dedit tenutam, ſeu fecit immiſſionem parte non cita-
142 ta, vel fecit † capturam perſonalem parte non citata, debet
eum reuocare incontinenti ſine citatione alterius partis,
quia quæ fiunt de facto, & ſine citatione, de facto reuocari
debent, & ſine citatione, vt in l.minor. ff.de euictionibus.&
ita dicit Bald in l.ſi pacto quo pęnam,in princ.C.de pactis.&
hoc dictum Innocent. & Bal. tene perpetuo menti. Dicit
tamen dominus Abbas,quod Hoſtien. hic, & Domi.de Ro-
ta, deciſio.349. ſequuntur opinionem Innocent.hic, licet di
cant Domini de Rota, tutius eſſe quod appellans citetur,
ne poſtmodum prætenſo impedimento reuocetur executio,
ſed Bal in capitulo,cum ſit Romana,circa princip.ſupra eo-
dem? & in dicta l.ſi contra maiores. voluit concordare opi-
nio. ſcilicet quod aut executio eſt liquida, & tunc procedit
opinio Innocent. ſcilicet quod non requiratur citatio, aut
non eſt liquida, tunc procedit opinio Barto. & aliorum, qui
dicunt, quod requiritur citatio. vnde potes dicere pro con-
cordia, quod aut appellatio eſt deſerta apparenter, & exi-
ſtenter, verbi gratia, appellatus præſentat iudici a quo pro-
ceſſum, in quo apparet appellationem eſſe deſertam, & iu-
dicem ad quem ita pronunciaſſe, nec ipſum a tali pronun-
cia appellaſſe, vel alias eſt notorium in loco, appellantem
fuiſſe negligentem, & hoc caſu poterit iudex a quo ſenten-
tiam exequi ipſo appellante non citato, & hoc modo pro-
cedit opi.Inno. & ſequacium. Aut non eſt liquidum, appel-
lationem eſſe deſertam, & tunc requiritur citatio, & hoc
modo procedit opinio Bartoli, & aliorum, qui ipſum ſe-
quuntur.

Mouet

Mouet etiam Innocē quæſtionem, an ſi a ſententia non
143 fuit appellatum, poſſit fieri † executio abſque citatione partis & Innocē. tenet quod ſic, ex quo iam ſemel fuit cognitum, & idem dicit Innoc in capit. cum olim. ſecundo, infra de priuileg. in verbo, per portarium. ſed Innoc. in capit. cum ſuper, ſupra e tu. proximo. hoc limitat dicens, quod hoc procedit, quando executio debet fieri in rebus adiudicandis per ſententiam, ſecus ſi ſit facienda executio in aliis rebus, quia tunc nedum citatio, ſed etiam quædam ſummaria cognitio præcedere debet, vt in l. a diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. ſed ibi Bartol. dicit, quod aut ſententia eſt lata in quantitate, vel in genere, & tunc debet pars citari, in actu executionis, idem dicit ſi executio eſt facienda in alia ſpecie, puta propter defectum ſpeciei adiudicatæ: nam tunc requiritur citatio, & quoddam præceptum de exequendo poſt, quod aufertur res manu militari, vt in l. qui reſtituere. ff de rei vendicatio. vbi autem executio eſſet facienda in eadem ſpecie, Barto. ſequitur opinio Innocen. & intelligas Innocent. hic, quando executio eſt facienda contra eundem, contra quem eſt lata ſententia, ſecus ſi eſſet facienda contra tertium, etiam ſi eſſet hæres illius, contra quem fuit data ſententia, quia neceſſaria eſt citatio, cum primo debeat conſtare, quod ſit hæres, & ita ſingulariter limitat Inno in cap quia. V. de iudic. & ſequitur Bal in l. per diuerſas. C. mandati. in fine x quæſtionis. vbi allegat hoc dictum Innoc.

Multi tamen Doctores tenent quod etiam ſi fienda ſit executio contra eum, contra quem eſt lata ſententia, nihilominus requiratur ipſius citatio. ſed circa hoc non multum inſiſto, quia hæc non eſt materia huius capituli, licet Innocentius incidenter tetigerit, ſed me remitto ad Ioannem de Imola, & alios modernos in dicta l. a Diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudicata. Et hæc ſufficiant in iſto capitulo. ſequitur cap. meminimus, &c. Clariſſimus Dominus Alexander de Neuo de Vincentia Iuris Vtriuſque Doctor Canonicus Vincentinus, & Triuiſinus in florentiſſima Academia Patauina Iuris Canonici ordinariam legens, dementie Decembris, Anno M CCCC LXXII. Sixto Quarto Pontifice Maximo, anno ſecundo, ſcripſit.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus procedit contra reum, ſi poſt notitiam literarum iuit ad curiam, alias non.*
2 *Itineris arreptio ad principem, an ſpendit iuriſdictionem delegati.*
3 *Delegati timent procedere quando pars iuit ad ſuperiorem.*
4 *Clauſula, Appellatione remota, non tollit ſuſpenſionem iuriſdictionis quæ fit ante citationem vel notitiam literarum.*
5 *Iuriſdictio præuenitur citatione.*
6 *Citatio non legitima non operatur præuentionem iuriſdictionis.*
7 *Libellus inualidus non interrumpit præſcriptionem.*
8 *Citatio vnica an ſufficiat ad perpetuandam iuriſdictionem vel ad eam præueniendam.*
9 *Litis pendentia qualiter inducatur.*
10 *Tutor obligatur ex ſola ſcientia de ſe dato in tutorem.*
11 *Delegatus Papæ debet procedere ſecundum formam iuris.*
12 *Iuris appellatione quæ comprehendantur vide.*
13 *Compromiſſum factum in arbitrum vt procedat de iure, & de facto, qualiter pronunciabit.*
14 *Arbiter an teneatur iudicare ſecundum conſuetudinem.*
15 *Delegatus an in procedendo & iudicando teneatur ſequi conſuetudinem loci.*
16 *Iter arripiens poſt citationem, vel notitiam literarum, qualiter excuſetur.*
17 *Maritus excuſatur ſi vxore infirmante non habuit medicos, ſi in loco non erant.*
18 *Abſens an teneatur mittere procuratorem.*
19 *Iter arripiens iuſta cauſa & ſine fraude eximitur a iuriſdictione cuiuſcumque iudicis.*
20 *Immiſſio facta valet etiam contram abſentem.*
21 *Itinerantes ad ſedem Apoſtolicam maius priuilegium habent, quam abſentes cauſa reipublicæ.*
22 *Proceſſus contra itinerantes ad ſedem Apoſtolicam, eſt ipſo iure nullus.*
23 *Itinerans ad ſedem Apoſtolicam per ſe, vel per nuncium, cauſa iam cœpta, ſuſpendit iuriſdictionem iudicis, quia habet vim appellationis.*
24 *Arripiens iter ſine fraude ſuo vel alterius nomine ad ſedem Apoſtolicam non poteſt pati contra ſe proceſſum.*
25 *Ordinarius an poſſit vbique citare ſubditum ſuum.*
26 *Ordinarius an ſubditum ſuum poſſit citare extra territorium.*
27 *Romæ an quilibet citari & conueniri poſſit.*
28 *Imperator hodie non habet iuriſdictionem in ciuitate Romana, quia ſubeſt domino Papæ.*
29 *Roma eſt communis patria quo ad clericos, ſecundum Bu.*

CAP. IX.

Meminimus. Si reus poſt citationem, vel notitiam literarum iuit ad
1 curiam † delegatus contra eum procedit, alias non hoc dicit, cum decret. ſuggeſtum. infra eod. Duo ſunt dicta, ſecundum ibi, quod ſi. in tex. ibi, non minus. i. non obſtante tali itineris arreptione. Ioan. Andr. item ibi, procedetur ſ. ad immiſſionem, & alia remedia contra contumaces prodita, ſit in cap tuæ, vt li. non conteſt in principali aute cauſa regulariter non procedituraute lit. conteſt. vt in cap quoniam, in princ. vt li. non conteſt. Io. Andr.
2 No primo, quod † itineris arreptio ad principem non indiſtincte ſuſpendit iuriſdictionem iudicis delegati, & hoc nota
3 contra † delegatos, qui non audent procedere, quando altera pars iter arripuit ad ſuperiorem, priuſquam ſuperior a-
4 liud eis mandet. Secundo not. quod clauſula † appellatione remota, non tollit ſuſpenſionem iuriſdictionis, quæ fit ante citationem vel notitiam literarum. & dicit hic Ioa. And. & Doct. communiter ſequuntur, quod hæc clauſula, appellatione remota, nihil operatur ad deciſionem huius cap. t. ſed quod factum narrat. Quidam tamen, vt dicit Io. And. dicunt contrarium ſed Ioan. And. & communiter Docto. tenēt pri-
5 mum. Tertio no quod per citationem præuenitur † iuriſdictio, concordat cap propoſuit. h ſupra de foro competen. ſed
6 hoc intellige, dummodo citatio ſit legitima, quia † citatio non legitima, ſicut non perpetuat iuriſdictionem, ita non præuenit, de quo vide glo in cap. cum plures in glo magna, de offic deleg. in vj. concordat l accuſ. turus. ff. ad l. iul. vbi
7 patet, quod † libellus inualidus non interrumpit præſcriptionem, de quo etiam eſt bonus tex. cum glo. in l. ſi pater. C. ne de ſtatu defunct. ſed de hoc, an libellus ineptus, vel citatio, vel litis conteſtatio non rite facta interrumpat præſcriptionem, dic vt per Bartol in dicta l accuſaturus. & ut ſau then offeratur. C. de litis conteſtatio. de quo plene dixi in capitu. illud, ſupra de præſcriptionibus. An autem ſufficiat
8 vnica † citatio ad præueniendam, vel perpetuandam iuriſdictionem, dic quod ſic de hoc. tie glo. notabi. in clemen. t. i. de iudic. immo ſufficit ſola commiſſio citationis facta nuncio per iudicem, licet ad partem non peruenerit, li-
9 cet quantum ad inducendam litis † pendentiam requiratur, quod nuncius realiter citet ipſam partem, & quod citatio ad partem perueniat, vt dicit glo notab. in clemen. ſecunda, in verbo, & ad partem, vt li pend.

Aduerte tamen, quia dato quod citatio non valeret, & per eam non perpetuaretur iuriſdictio, cum tamen per ipſam citationem inducatur notitia literarum, talis itineris arreptio non prodeſt, quia ſufficit vndecunque habere notitiam, vt in l item veniunt. §. a quo. ff. de petitio. hæredita. ad idem l. quidam decedens. §. final. ff. de adm. nistratio. tu-
10 torum. vbi ad hoc vt † tutor obligetur, ſufficit vndecunque ſcire ſe datum tutorem. & dicit ibi Bartolus, quod tutor obligatur, etiam ſi non uideat teſtamentum, ſed intelligit ſe datum tutorem a perſonis, quæ viderint teſtamentum. facit optime, quod no. glo. in clemen. cauſam, in verbo, plena, de electionibus. Quarto nota ibi ſecundum iu-
11 ris formam, quod † delegatus Papæ debet procedere ſecundum formam iuris. ſed vide glo. notab in procemio clemen.
12 in princip in verbo, Iuris, quæ dicit, quod appellatione † iuris, non ſolum comprehenditur ius canonicum, & ciuile, ſed etiam ius ſynodale, & municipale, & ſic appellatione iuris comprehenduntur ſtatuta ciuitatum, & conſtitutiones ſynodales, quæ fiunt per epiſcopos in ſuis ſynodis. quæ ſunt ſtatuta clericorum, & ſic appellatione iuris, comprehenditur ius ſtatutarium, ſiue ſtatutum ſit a laicis editum, ſiue a clericis, & hoc facit ad quæſtionem, ſi ſit
13 † compromiſſum in arbitrum, vt procedat de iure, & de facto, & pronunciet de iure tantum, quod tenetur pronunciare ſecundum ſtatuta, quæ ſunt in loco compromiſſi, de quo uide Ioan. Andr. in Spec de arbitro. §. excipitur. in additione, quæ incipit, Guido de Suzaria, & domin. Car. & dominus Abbas in Rubrica, de conſuetudine. & ibi etiam tra
14 ctat, an teneatur † iudicare ſecundum conſuetudinem loci, in quo eſt factum compromiſſum. facit capitulum cum veniſſent, de eo qui mitt. in poſſeſſionem. vbi tangit dominus Abbas & per eum in dicta Rubrica, de conſuetudine.

Alex. de Neuo ij. in ſecundum Decr. D 2 vbi

15 vbi etiam Innocen.& Docto. examinant, an † delegatus de-
beat ſeruare in procedendo, & iudicando conſuetudines
16 loci, in quo eſt facta delegatio. Quinto nota, quod † iter
arripiens poſt citationem, uel poſt notitiam literarum,
non excuſatur, niſi dimittat procuratorem; vnde iſte tex.
iuncta gloſ. & iuncto capitu. ſuggeſtum, infra eodem, in-
quantum probant, quod iter arripiens poſt citationem, vel
notitiam literarum non excuſatur, & quod citatus, vel ha-
bens notitia literarum, tenetur mittere procuratorem, alias
poteſt procedi contra eum, tanquam contra contumacem.
hoc tamen debet intelligi, quando in loco reperiri poſſunt
procuratores idonei, alias excuſatur, qui non miſit procu-
ratorem, vt eſt tex. & ibi Bart. in l. idemque. ff. pro ſoc. & per
17 illum tex. etiam dicit, quod excuſatur † maritus, ſi vxore
infirmante non habuit medicos, ſi in loco reperiri non poſ-
ſunt, nec tenetur requirere in alia ciuitate, de quo etiam vi-
de Bart in l. continuus. § item qui ff. de verbor. oblig. quæ vi-
detur velle, quod ſi in alia ciuitate poſſunt reperiri, quod te-
neatur mittere, aliter non excuſatur, qui non miſit procu-
ratorem, vel aduocatum, vel medicum. & ſic videtur Bart.
in hoc ſibi contrarius; ſed concorda, quod aut ciuitas eſt in
propinquo, & non excuſatur niſi mittat, ex quo de facili po
teſt habere, & hoc modo intelligatur Bart. in dicta l. conti-
nuus. § item qui. aut ciuitas non eſt propinqua, & tunc non
tenetur mittere, & ſic excuſatur non mittendo, & hoc mo-
do intelligatur Barto in dicta l. idemque facit optime quod
not. Bald. in cap. præced. dum dicit, quod ille non cenſetur
ſoluendo, vel non eſſe idoneus, qui non habet bona in ter-
ritorio, vel prope. & hoc eſpreſſè tenet Bald. & Salic. in l iu-
ris ignorantia. C. de iur. & facti ignor. & Butr. in cap. ij. de con
ſtit quod tene menti. & ibi dicetur plenius.
18 Vtrum autem indiſtincte † abſens teneatur mittere pro-
curatorem. vide Bart. in l j ff de diuer. & temp. præſcrip. & in
l ij §. ſi quis in iudicio. ff ſi quis caut. vbi etiam per Bal & alios
Modernos. & per Ioan. de Imo. in l. ſi quis ita hæres ff de hæ
red. inſtit. vbi etiam gloſ. tangit. & dixi poſt Ioan. de Imo. &
dom. Abb. in cap querelam, de procura. vbi etiam plene exa-
minatur, an citatus teneatur mittere procuratorem, ſi non
19 vult Vltimò no. quod arripiēs † iter ex iuſta cauſa omni frau
de ceſſante eximitur a iuriſdictione cuiuſcunq; iudicis, vt cō
tra eum interim minime procedatur, concordat c. j. de pere
grinantibus. vidi autem de facto quemdam epiſcopum pri-
uaſſe certum presbyterū beneficio poſtquam acceſſerat ad
curiam, & dubitabatur, an valeret priuatio, & de hoc eſt ca-
ſus hic, qa aut acceſſit fraudulēter, ne priuaretur, & valet pri-
uatio, aut acceſſit ex iuſta cauſa, & non valet, concordat ca.
vnicum. de peregr ſed contra iſtum tex. opponitꝰ de l ignora-
20 re. C. de teſta. mil. vbi patet, quod valet immiſſio † facta etiam
contra abſentem cauſa reipublicę, ex quo nō defenditur do.
Abb. reſpondet, quod iſtud priuilegium eſt conceſſum iti-
nerantibus perſonaliter ad ſed. Apoſt. quando itinerantur ex
iuſta cauſa, & dicit quod itinerantes habent hoc priuilegium
vigore tituli. ff. de peregrin c. vnico. quod dicit perpetuo eſſe
21 notandum, & ſic maius eſt priuilegium † itinerantium ad ſe-
dem Apoſt. quam abſentium cauſa reipub. quia contra ab-
ſentem cauſa reipub. poteſt procedi ad immiſſionem ex pri-
mo decreto, ſi procuratorem non miſit ſed cōtra abſentem
cauſa peregrinationis ad ſed. Apoſt. & hoc probat tex. in fi.
dum dicit, ꝙ ꝯ tales non eſt aliquatenus procedendū, & ſic
non poteſt contra tales procedi ad immiſſionem, & hoc ſen
tit in ver. procedere, & ſatis probat iſte tex. in fi. dum dicit, nō
eſt aliquatenus procedendum, nam eſt vniuerſale negatiuū,
22 ex quo infertur, quod ſi procederetꝰ, † proceſſus eſſet ipſo iu-
re nullus, de quo vide bo. tex. in c at ſi clerici, in princ. ſupra
de iudi. facit quod not. glo not. in clem. vt hi qui, in ver. nullo
modo, de ęta. & qualita. quæ dicit, ꝙ verbum vniuerſale ne-
gatiuum excludit omnem conceſſionem, & etiā diſpenſam,
& vide glo not in clem. i. in ver. nullatenus, de ſequeſt poſſeſ.
& fruct. & omnino D. Do in c. Romana. §. pen eod tit in 6. &
dicam infra eod qua fronte. & ex hoc poteſt inferri ad ſtatu-
tum ciuitatis Brixię, quo cauetur, quod ſententiæ arbitrali
confirmatæ per iudicem non poſſit aliquatenus ꝯueniri: nā
ex hoc infertur, quod ſi contra ſententiam arbitralem ſic cō
firmatam procederetur, vel caſſaretur, ꝙ proceſſus, vel ſen-
tentia reuocatoria eſſet nulla. ¶ In glo. diuide ipſam in duas
partes. in prima opponit, & ſoluit. in ſecunda quærit, & re-
fert opin ſecunda ibi, ſed quid. In prima parte glo. dic, quod
non bene loquitur, inquantum dicit, quod iſtud cap. corrigi
tur per cap. vt debitus. infra eod quia iſtud cap. non loquitur
in miſſione nuncij, ſed in eo, qui perſonaliter iter arripuit. &
ſic non corrigitur per cap. vt debitus. In ſecunda parte gloſ.
tene ſecundam opinio. quam recitat glo. quæ fuit Tan. & ip-
ſam ſequitur hic Hoſtien. & Innoc. infra eod. vt debitus. & in
effectu concludunt, quod arripiens iter per nuncium cauſa
nondum cœpta, non ſuſpendit iuriſdictionem iudicis. ſed
arripiens iter in propria perſona, ſiue in fauorem ſui, ſiue al-
terius bona fide ſine fraude eſt ſub protectione apoſtolica,
vt interim contra eum non poſſit procedi in partibus, & de
fenditur talis non virtute appellationis, ſed per titulum de
peregrinantibus infra proximum. Et ex his potes facere tres
23 concluſiones. Prima ſit concluſio, † itinerans ad ſed. Apo-
ſtolicam per ſe, vel per nuncium cauſa iam cœpta ſuſpen-
dit iuriſdictionem iudicis, quando talis arreptio habet vim
appellationis, vt infra eod dilecti. & de iſta non loquitur iſte
tex. Secunda concluſio, arripiens iter ad ſedem Apoſto-
licam, per nuncium non eximitur a iuriſdictione iudicis
ordinarij, vel delegati, etiam ſi mittat nuncium ante noti-
tiam literarum, & de hoc caſu loquitur cap. vt debitus, infra
24 eod. Tertia concluſio, † arripiens iter in propria perſona bo
na fide, & ſine fraude, ſiue nomine ſuo, ſiue alterius. eſt ſub
protectione Apoſtolica, vt interim contra eum non poſſit
procedi, nec per ordinarium, vel delegatum, non virtute
appellationis, ſed virtute, cap vnici, infra tit. proxi. & in hoc
caſu loquitur iſte tex ſed tex. infra eod ſuggeſtum, videtur in-
nuere, quod defendatur appellationis virtute. ſed quærit hic
25 dom. Abb. vltra glo. an † ordinarius poſſit vbique citare ſub-
ditum ſuum. & dicit, ꝙ pro quodam caſu occurrente de fa-
cto conſulta fuit Romana curia. an poſſit ordinarius citare
ſubditum ibi latitantem, & quod curiales ei reſponderunt,
quod curia quandoq; ſeruauerat, quod ordinarius non poſ-
ſet ibi citare ſubditum ſuum, ſed poſtea mutauit opinionē:
quia per id multi occultabant ſuos exceſſus, & ſic dicit in il-
lo caſu fuiſſe priuatum, & Bald. hic in fine dicit, quod etiam
realiter poteſt ordinarius eum citare, ſcilicet incarcerando
eum, quia ſub iudice ſuo poteſt conueniri, licet ad curiam
26 acceſſerit, & de iſto articulo an † ordinarius poſſit citare ſu-
um ſubditum exiſtentem extra territorium, Ioan. Andr. re-
mittit ad cap. Romana. § contrahentes, de foro compe. in 6.
& de hoc etiam per Innoc. & Doct. in cap. fina ſupra de foro
compet. & per Ioan. Cald. in cap. i. de raptor & per Docto. in
clem. paſtoralis. de re iudic. per Cyn., Bal. & alios in l. omnes.
§ ſi vero. C. de epiſco & cleric. & per Bald in l. finali. ff. de iu-
riſdictio omnium iudicum. & per Bartolum in l. prima. ff. de
req. reis. & per Ang qui declarat opin. Bart. in auth. ſi vero. C.
de adult. vbi loquitur melius, quam alius.
Aduerte tamen, quia aliqui Moderni mouent hic quæ-
27 ſtionem, an † lex. Roma. ff. ad municipa. quæ dicit, quod
Roma eſt communis patria, & quod in ea quælibet etiam
aduena poteſt conueniri, niſi habeat ius reuocandi do-
mum, iuxta ea, quæ habentur in cap. fin. de foro competen.
ſit hodie coarctata, quo ad laicos non ſubditos eccleſiæ,
28 cum † Imperator hodie non habeat iuriſdictionem in ciui-
tate Romana, quia ſubeſt domino Papæ, vt in capit. funda-
menta, de electio in vj. & Butr. in dicto cap. fin. in princ vlt.
chartæ, dixit dict. l. Roma. eſſe correctam quo ad laicos, non
ſubditos Papæ. & pro hoc dicit, quod talis laicus non pote-
rit ibi conueniri, niſi ratione delicti, uel contractus. ſed Ioā.
de Imo. in dicto cap. fina. tenet contrarium, dicens quod e-
tiam hodie Roma eſt communis patria, & quod ibi eſt gene
ralis forus, quo ad omnes, nec debemus dicere, quod dicta
l. ſit correcta, cum non reperiatur hoc expreſſum, vt l præ-
cipimus. C. de appellat. & in cap. cum expediat, de electioni-
29 bus, in ſexto. ſed mihi placet dictum Butr. ſcilicet quod Ro-
ma ſit communis patria, quo ad clericos, vt dicto cap. fin de
foro competen. ſed non videtur rationale, quod laicus non
ſubditus eccleſiæ poſſit ibi conueniri, niſi contrahat, vel de-
linquat ibi. pro hoc facit optime cap. ſi duobus. § primo, ſu-
pra eod. & cap. nouit, ſupra de iudic. item iuriſdictio Impe-
ratoris, & aliorum dominorum temporalium eſt diuiſa a
iuriſdictione Summi Pontificis, vt in cap. cum ad verum.
& in capitu. ſi Imperator, nonageſimaſexta diſtinctio. ergo
Papa non debet cognoſcere de cauſa laici ſibi non ſubdi-
ti, licet caſualiter acceſſerit ad curiam Romanam, niſi ibi
contrahat, vel delinquat. & iſta pars videtur mihi de iu-
re verior, de quo tamen vide plenius in dicto capitu. fi-
nali, de foro competenti, & hæc ſufficiant. Sequitur ca-
pitu. ſuper eo.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ab vno articulo facit ſuperſederi ſuper tota cauſa principali.*
2 *Appellatio falſa non impedit quin iudex ad vlteriora procedere poſſit.*
3 *Exceptiones declinatoriæ habent impedire proceſſum in cauſa principali.*

4 *Exce-*

4 *Exceptio peremptoria elidit intentionem agentis*
5 *Exceptio conſanguinitatis non dicitur eſſe connexa cauſæ reſtitutionis.*
6 *Exceptio contra teſtem quando non impedit proceſſum.*
7 *Teſtis condemnatus an debeat habere dilationem, quia teſtificatus eſt in cauſa.*
8 *Exceptio dilatoria ſolutionis non impedit proceſſum.*
9 *Exceptiones quæ non impugnant ſententiam, poſſunt etiam opponi poſt ſententiam.*
10 *Iudex appellationis poteſt inhibere iudici a quo, ne in cauſa principali procedat.*
11 *Exceptio impertinens repelli poteſt a iudice.*
12 *Appellatio ab interlocutoria ſuſpendit iuriſdictionem in totum.*
13 *Iudex non tenetur amplius citare appellantem pendente appellatione a grauamine.*
14 *Attentata omnia reuocantur iuſtificata appellatione.*
15 *Appellatio interpoſita ſuper iniuria illata a iudice, ſuſpendit eius iuriſdictionem.*
16 *Continentia cauſæ non debet diuidi.*
17 *Argumentum a contrario ſenſu, in iure eſt fortiſſimum.*
18 *Solutio omnis quæ diuinat, eſt reijcienda.*
19 *Attentata per iudicem pendent ab euentu appellationis.*
20 *Leges poſteriores debent interpretari, & diſtingui, ſicut faciunt leges priores.*
21 *Appellatio deuoluit totam cauſam ad iudicem ad quem.*
22 *Inhibitio non poteſt fieri niſi poſtquam conſtiterit per appellationem emiſſam ex cauſa probabili negocium ad ſe deuolutum.*
23 *Iuriſdictio an ſuſpendatur ſi iudex nec detulit appellationi, nec facta eſt inhibitio, facta appellatione.*
24 *Appellatio ab vno articulo non ſuſpendit totam cauſam.*
25 *Proceſſus iudicis a quo tenet, nec recuſari poteſt, quando iudex non fuit recuſatus vt ſuſpectus.*
26 *Appellatio facta in vna cauſa, ſuſpendit iuriſdictionem in altera, quando ambæ pendent coram eodem iudice.*
27 *Appellatio in cauſa conuentionis non extenditur in cauſa reconuentionis.*
28 *Inhibitio iudicis ad quem, non impedit iudicem a quo in cauſa principali procedere exiſtente articulo appellationis ſeparato.*
29 *Appellatione deſerta per lapſum fatalium, an attentatorum reuocatio peti poſſit.*
30 *Opinio communis non eſt tenenda, quando probabiliter poteſt conuinci.*
31 *Sententia lata prætextu falſorum teſtium, vel inſtrumentorum, retractatur.*
32 *Exceptionem allegare non ſufficit, niſi probetur.*
33 *Exceptio falſitatis teſtium, poteſt etiam opponi poſt ſententiam.*
34 *Exceptio falſi multiplex eſt vnde debet ſpecificari.*
35 *Iudex non tenetur deferre appellationi, niſi probetur veritas cauſæ appellationis.*
36 *Caſus ſex, in quibus appellatio non valet, enumerantur.*
37 *Paria an ſint appellaſſe, vel eſſe infra tempus appellandi.*
38 *Attentata infra decem dies appellationis, qui dantur ad appellandum ab interlocutoria, non ſunt reuocanda per viam attentati, ſed ſolum per viam iniuſtitiæ.*

CAP. X.

1 SVper eo, j. Per † appellationem ab vno
articulo debet ſuperſederi in
cauſa principali, ſi ſine illo ipſa cauſa expediri
2 non poterat, hoc primo. & non obſtante † appel-
latione ex falſa cauſa interpoſita poteſt iudex ad vlterio-
ra procedere. hoc ſecundò, & vltimò. Duo ſunt dicta. ſecun-
dum ibi, ſi autem pars aduerſa. non colligo aliqua notabilia,
quia pendent ex intellectu literæ, quæ habet varios intelle-
ctus, vt infra videbitur. ¶ In glo. j. ij. & iij. aduerte, quia glo. ex-
emplificat iſtum tex. in exceptionibus dilatoriis, & in excep-
tionibus præiudicialibus, de quibus habentur exempla. 3. q.
2. § aliquando. & de exceptione præiudiciali loquitur etiam
tex. in c. 1. de ordi. cogn. vel quando opponitur exceptio pe-
remptoria, vt exceptio pacti de nō petendo, vel exceptio præ
ſcriptionis. Sed tu dic latius, quod dicitur eſſe articulus con-
nexus cauſæ principali, quando opponitũ exceptio declinato
ria, puta quod reſcriptum ſit ſubreptitium, vel actor ſit excō
municatus, vel quod procurator non habet mandatum, &
3 hiiſſimilia, nam exceptiones † declinatoriæ habent impedi-
re proceſſum in cauſa principali, quia opponuntur ad impe
diendum proceſſum, ideo ſi appelletur propter non admiſ-
ſam exceptionem declinatoriam erit ſuſpēſa iuriſdictio etiã
quo ad cauſam principalem, quia non poteſt procedi in cau
ſa principali, niſi prius deciſis exceptionibus, vt in ca. exhibi-
ta, de iudi. item omnis exceptio peremptoria dicitur eſſe cō
nexa cauſæ principali, quia ſi competit exceptio perempto-
ria, eſt imponendum ſilentium ipſi actori ſuper cauſa princi
4 pali, vnde dicitur quod † exceptio peremptoria elidit inten-
tionem agentis. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & in
l. ſi contendat. ff. de fideiuſſ. & quod ibi no. Bart. & de iſtis ex-
ceptionibus poteſt exemplificari iſte tex. inquantũ dicit eſſe
ſuperſedendum in cauſa principali, ſi cauſa principalis non
poteſt terminari ſine illa exceptione, ſed gl. omittit exempli-
ficare tex. in exceptionibus, quę poſſunt terminari ſine cauſa
principali. vnde Innoc. & Doct. ponunt exemplum in condē
natione expenſarum, vel taxatione expenſarum ratione cō-
tumaciæ, vel in exceptione expenſarum ratione contuma-
ciæ, nam ſi appelletur a condemnatione, vel taxatione expē-
ſarum ratione contumaciæ, vel quia iudex admiſit contu-
macem ad ſe defendendum, non refectis prius expenſis, per
hoc nō impeditur cauſa principalis expediri. Secundo exem
plificant ex exceptione compenſationis, quia ſi appelletur
propter eam non admiſſam poterit procedi in principali, ea
ſalua manente. C. de compenſat. l. fin. & ff. de compen. l. quod
in diem. §. ſi rationem. & iſtud exemplum ponit Goffr. ponit
etiam aliud exemplum, ſcilicet quando petitur reſtitutio cō-
iugis, & contra petentem reſtitutionem opponitur conſan-
guinitas, & propter talem exceptionē appelletur, q a poterit
fieri reſtitutio quo ad reliqua, & non quo ad thorum. de re-
5 ſtit. ſpol. literas & ſic † exceptio conſanguinitatis non dr̃ eſſe
connexa cauſę reſtitutionis, quia ſalua manente exceptione
conſanguinitatis poteſt fieri reſtitutio quo ad reliqua, & nō
quo ad thorũ, & ſic cauſa principalis poteſt determinari ſine
illa exceptione, ſecus ſi ageretᷓ de vinculo matrimonij, quia
tunc exceptio conſanguinitatis eſt præiudicialis, nec cã prin
cipalis poſſet terminari, niſi prius ea deciſa, vt in c. j. de ordi.
cogn. & iſtud eſt tertium exēplum. Quartum exemplum eſt,
6 qñ opponitur exceptio † ꝯ teſtem, & pp non admiſſam exce-
ptionem interponitur appellatio, ſed remanēt duo, vel tres
teſtes, & ſic etiam ſi ille teſtis repelleretur, remaneret ſuffi-
cienter probatum, nam tunc dr̃ cauſa principalis poſſe expe-
diri ſine illa exceptione, & ſic non obſtante illa exceptione
poterit procedi in cauſa principali. ſm Inno. & iſtud dictum
ſequitur hic Bal. & inducit ad quęſtionem diſputatã per Cy.
in l. j C. qui accuſ. non poſſ. vbi Cyn. format quæſtionem, an ſi
7 teſtis eſt accuſatus de falſo, debeat differri condemnatio in
cauſa principali. & dicendum eſt, ꝙ ſi alij teſtes in ſufficienti
numero remanent, non debet differri, alias ſic. Quintum exē
plum ponit idem Inn. in exceptione dilatoria ſolutionis, nã
poteſt ſine ipſa quęſtio principalis determinari, dato enim ꝙ
8 reus cōdemnetur in principali, remanet ſibi ſalua † exceptio
dilatoria ſolutionis, & ſic qō principalis pōt ſine ipſa deter-
minari. Sextum exemplum eſt in exceptionibus concernenti
bus modificationem actionis in iudicium deductum, nã ma
ritus, vel ſocius, & quę iã aliæ perſonæ habēt beneficium ne
exigantur vltra, quam facere poſſunt, de quibus in l. ſunt qui
dam, & in l. ſeq. ff. de re iudi. & iſtud exemplum etiam ponit
hic Inno. dicens, ꝙ etiam ſi negetur debitum, & nihilominus
tales exceptiones proponantur, licet ſuper ipſis appelletur, ni-
hilominus procedetur in principali. & dicit quoſdam dicere,
ꝙ procedetur coram eodem iudice, etiam ſi ſit delegatus. Et
ex hoc infertur, ꝙ ſi opponitur exceptio inuẽtarij. & propter
cauſam non admiſſam appelletur, non debet ſuperſederi in
9 cauſa principali, quia huiuſmodi † exceptiones, cum non im
pugnent ſententiam, poſſunt etiam opponi poſt ſentẽtiam.
l. Neſennius. §. fi. ff. de re iud. & ibi not. Septimum exemplum
ponit Vinc. dicens, quod ſi eſt appellatum in cauſa conuen-
tionis, non ſuperſedebitur in cauſa reconuentionis, nec ecō-
uerſo. nec mirum, quia iſtæ ſunt diuerſæ cauſæ, vnde procul
dubio vna pōt determinari ſine alia, & de hoc hẽtur in Spec.
de reconuent. § pen. in fi. Et hæc exempla volui enumerare,
quia multum declarãt iſtum tex. & eius materiam. ¶ In gloſ.
in verbo, terminari: aduerte, quia iſta glo. vult, quod indiſtin
cte, ſiue articulus appellationis ſit connexus cauſæ principa
li, ſiue non, pendente appellatione ab vno articulo non po-
teſt procedi in ipſa cauſa principali, & quod hic vacat argu-
mentum a contrario ſenſu, & iſtam opin. ſequitur hic Hoſt.
cum nil debeat innouari pendente appellatione, vt infra eo.
10 dilectis. & quia † iudex appellationis, ex quo recipit appella-
tionem, vt emiſſam ex cauſa probabili poteſt inhibere iudi-
ci a quo, ne procedat in cauſa principali, vt in c. Romana § ſi
vero. & § ſeq. eod. ti. in vj. ſed Io. And. dicit, quod melius facit,
quia iuſtificata appellatione omnia poſtea attentata in cau-
ſa principali reuocantur per modum nullitatis, vt in ca. non
ſolum. § primo, eodem titu. in ſexto. & Ioan. Andr. in effe-
ctu dicit ſe credere illud, quod dicit gloſ. & quod ſic ſerua-
tur de facto, quia ſi iudex grauat in uno articulo, ſuſpenſa
eſt iuriſdictio quo ad totam cauſam, ita quod iuſtificata
appellatione reuocatur quicquid facit poſtea in principali,

vt ſupra dixi,& inquantum ſupra Inno. poſuit exemplum de
teſte, dicens ꝙ ſi appellatur pp exceptionem non admiſſam
contra teſtem, quod appellatio non ſuſpẽdit cauſam princi-
palem, ſi alias ſupereſt ſufficiens numerus teſtium, dicit Io.
And. iudicem debere apud ſe examinare, ſi grauauit, & ſi nõ
grauauit, ſecure procedat, ſed ſi grauauit, reuocet graua-
men, vt in capit. ſi a iudice, eodem titu. in 6. & ſubdit, quod
iudex a principio poterat differre probationem exceptio-
nis, quæ opponebatur ꝯ teſtem in tpis publicationis atteſta-
tionum, & demum publicatis atteſtationibus, ex quo per a-
lios teſtes probata erat intentio aduerſarij, contra quos nihil
11 opponebat, poterat illam † exceptionem, vt impertinentem
repellere, quia etiam probata nihil releuat, vt in c. cum con-
tingat, de off. dele. & in l. ad probationem. C. de probat. & re-
mittit ſe ad c. ex parte. de teſti. vbi Io. An. concludit, ꝙ iudex
tenetur admittere exceptionem, ꝗ opponat contra perſonas
teſtium. ſed poteſt differre probationem poſt publicationẽ
teſtium in tempus diſputationis, de quo ibi plene dixi. ſed Bu.
hic ponit nouum intellectum ad iſtum tex dicens, ꝙ quãdo
iudex a quo non detulit appellationi, nec ſibi eſt facta inhibi
tio, procedit iſte tex. vt ſi cauſa principalis connexa ſit articu
lo appellationis, debet ſuperſederi. ſecus ſi poſſit cauſa prin-
cipalis expediri abſque illo articulo, in quo eſt appellatum:
tunc enim non intelligitur ſuſpenſa iuriſdictio iudicis a quo
in cauſa principali. vnde poterit in ea procedere pẽdente ap
pellatione, nec reuocabitur poſtea proceſſus per viam atten
tati iuſtificata appellatione, ex quo iuſte ꝓceſſit. & hoc vult
iſte text. a contrario ſenſu, ſed do. Abb. tenet contrarium, &
12 adducit j. c. ſi a iudice, eo. ti. in vj. vbi patet, ꝙ per † appellatio-
nem ab interlocutoria ſuſpenſa eſt iuriſdictio in totum, &
non tenetur appellans amplius comparere in illa cauſa, niſi
ad audiendum reuocationem grauaminis. Secundo addu-
cit c. eam qui. de do. & contu. in 6. vbi patet, ꝙ appellatione
13 pendente a grauamine, non tenetur † iudex amplius citare ap
pellantem, quaſi ſit cõtumax in tota cauſa, quia contumax
in certis actibus in ſequẽtibus debet citari, vt dicit ibi gl. ple-
ne. Tertio adducit c. non ſolum. §. j. eo. ti in 6. vbi patet, quod
14 omnia † attẽtata reuocantur iuſtificata appellatione, & dicit
do. Abb. ꝙ ille tex debet generaliter intelligi, ſicut generali-
ter loquitur. Quarto adducit l. ſi quis prouocationem. C. eo.
15 vbi patet, ꝙ † appellatio interpoſita ſuper iniuria illata, puta
a tortura vel a maxillata, ſuſpendit iuriſdictionem iudicis in
tota cauſa, & tamen illud grauamen non concernit cauſam
principalem. Quinto adducit rationẽ, ne partes eodem tpe
fatigentur coram diuerſis iudicibus, vt in ca. diſpendia. §. 1. de
16 reſcrip. in 6. & ne diuidatur continentia † cauſæ, vt in ca. 1. de
cau. poſſ. & propr. & in l. nulli. C. de iudi. & dicit. ꝙ iſtam opi.
tenet Inno. in c. cum nobis olim, & in c. quia pp, ſupra de ele
ctio & ꝙ communiter tenetur per Doc. tu dic ꝙ etiam eam
tenet Hoſt & Io. An. hic, qui dicit communiter ſeruari opin.
glo ſed Bal. vt ſupra retuli, ſequitur opin. But. & etiam Io. de
Imo vt infra dicam, & pro eius opin. multum facit iſte tex. a
contrario ſenſu, ſed D. Abb reſpondet tribus modis. Primo,
quod hic vacat arg a cõtrario ſenſu, tum quia reſultaret de-
ciſio contra illud, quod in iure reperitur determinatum, tũ
quia abſonus intellectus reſultaret, alleg not. in c publicato.
de elect. & glo in c. quanto, de vſur. Tu adde glo in c. j. de ę: a.
& qualit. in vj & in c. ſignificaſti. de ſo. compet ſed iſta reſpon
17 ſio non eſt bona, quia † arg a contrario ſenſu eſt in iure for-
tiſſimum, vt in l 1 §. huius rei de offic. eius, cui manda. eſt iu-
riſd. nec eſt verum, quod reſultet intellectus contra illud, ꝙ
eſt in iure determinatum, vel abſonus intellectus, vt infra di
cam, dum reſpondebo ad alia contraria, & ita reſpondet hic
Io. de Imo. Secundo modo ſoluit do. Abb. dicens, ꝙ iſte tex.
procedit, quando iudex a quo procedit appellante conſen-
tiente, ſecus ſi reſiſtat, ſed iſta ſolutio pariter nihil valet, quia
18 diuinat: omnis autem † ſolutio, quæ diuinat, eſt reiicienda, vt
dicit glo. not. in l filium, quem habentem. C. famil. ercisc. Ter
tio ſoluit do. Abb. ꝙ tex. debet intelligi, quando iudex a quo
arbitratur appellationem eſſe iniuſtam, quia non poteſt ſu-
perſedere in articulo appellationis, & procedere in cã princi
pali, etiam ſi articulus appellationis ei ſit connexus. de hoc
eſt caſus hic in ver. ſin autem, ſm intellectum Ioã. An. ſm quẽ
ſummauit do. Abb. probatur etiam in c. non ſolum §. j eo. tit.
19 in 6. nam vt ibi patet, † attẽtata per iudicem pendent ex euẽ
tu appellationis. vnde ſi iudex putat appellationem eſſe iniu
ſtam, indiſtincte põt procedere, non obſtante appellatione,
vt in c. ij. de do. & contu. in 6. & hoc tenet Bar. in l. intra vtile,
in fi. ff. de appell. Inno. autem aliter ſoluit dicens, ꝙ procedet
in principali coram iudice competẽte, ſed do. Abb. reprobat
iſtam ſolutionem, quia diuidit continentiam cauſæ, contra
c. i. de cau. poſſ. & proprie. & contra l. nulli. C. de iud. ad iura al
leg. per do. Abb reſpondetur. ſ. ꝙ c. ſi a iudice, & c. nõ ſolum.
§. 1. eod. tit in 6. & c. ij. de do. & contu. eo. lib. quia debet intelli
gi, quando articulus appellationis eſt connexus cauſæ prin-
20 cipali, quia † leges poſteriores debent interpretari, & diſtin-
gui, prout diſtinguunt leges priores. l. ſed & poſteriores. ff de
legib. Item correctio iurium eſt euitanda. l. præcipimus. C.
de appella. & in cap cum expediat, de elect. in 6. vnde ſi iura
allegata per do. Abb. intelligerẽtur etiam ſi articulus appel-
lationis eſſet ſeparatus a cauſa principali, iſte tex. corrigere-
tur, qui manifeſte vult, quod vbi cauſa principalis eſt ſepara
ta ab articulo appellationis, non ſuſpendatur iuriſdictio iu-
dicis, niſi reſpectu articuli appellationis. hoc etiam modo
debet intelligi cap. vt debitus, infra eod. vbi dicitur, quod iu-
dex ad quẽ iuſtificata appellatione cognoſcit de cauſa prin-
cipali, nam debet intelligi quando cauſa appellationis eſt
connexa cauſæ principali, & per hoc reſponſum eſt ij. & iij.
articulis. do. Abb. Non obſtat l. ſi quis prouocationẽ. C. eod.
quam quarto loco adduxit, quia illa l. ponit caſum ſpecia-
lem propter iniuriam factam a iudice in torquendo, vel dan
do maxillatam iudici, vt ibi dicunt Docto. Non obſtat ratio,
quam ultimo loco allegauit, ſcilicet quod cauſæ continen-
tiæ diuideretur, quia appellans traheretur coram diuerſis iu
dicibus, quia imputandum eſt appellanti: non enim ęquum
eſt, quod propter appellationem vnius articuli tota cauſa re-
uocetur a iudice a quo, & ſi appellãs habet eum ſuſpectum,
poteſt eum recuſare, ſecundum ea, quæ dixi in c. ad hæc, ſu-
pra eod. tamen pro clariori doctrina facias quatuor caſus.
Primus eſt, quando iudex a quo non detulit appellationi.
Secundus eſt, quando non detulit, ſed iudex ad quem ei in-
hibuit, ne in cauſa procederet. Tertius eſt, quando nec iu-
dex ad quem ei inhibuit, nec ipſe appellationi detulit, & vult
procedere in eadem cauſa. Quartus eſt, quando vult proce-
dere in diuerſa cauſa, puta appellatum eſt in cauſa conuen-
tionis, nunquid iudex a quo poſſit interim procedere in cau
ſa reconuentionis, vel econuerſo.

Venio ad primum, ſcilicet quando iudex defert appellatio
ni, & in hoc videtur eſſe caſus in c cum appellationibus, eo.
21 titu. in 6. vbi patet, quod ſi iudex defert † appellationi, tota
cauſa deuoluitur ad iudicem ad quem, ſi tota cauſa deuol-
uitur, ergo etiam in articulo ſeparato non poterit iudex a
quo procedere, & hoc firmat hic But. & Io. de Imo. in princ.
3. col. quod no ad intellectum. c. cum appellationibus, quod
intelligatur, vt non poſſit iudex a quo procedere etiam in ar
ticulo ſeparato, & ſatis hoc probat ille tex. dum dicit, ꝙ tota
cauſa deuoluitur ad iudicem ad quem, qui enim totum di-
cit, nihil excludit, vt in cap. ſolitæ, in fi. de maior. & obedien.
cum ſimilibus.

Venio ad ſecundum caſum, quando iudex ad quem in-
hibuit iudici a quo, ne procedat in cauſa, & tunc ſecundum
Butr. & Ioan. de Imo. non poterit procedere in negocio prin
cipali, etiam ſi ſit ſeparatum ab articulo appellationis, & di
cunt de hoc eſſe tex. in cap. non ſolum. §. primo, eodem titu.
in ſexto, referunt tamen Dominos de Rota, deciſio. cxciij.
quæ incipit, item ſi ab excommunicatione. dicentes, quod
ſi appelletur ab excommunicatione, ſiue ab eius reintruſio-
ne propter contumaciam in non reſpondendo libello, &
iudex ad quem inhibeat iudici a quo, ne in cauſa procedat,
& iudex a quo poſt inhibitionem proceſſit in cauſa princi-
pali, totus proceſſus ſecundum eos, erit reuocandus, vt in
capitu Romana. § ſi vero, eodem titu. in ſexto. Nec obſtat ſe-
cundum eos, quod prædicta excommunicatio, ſeu reintru-
ſio ſit nouus articulus, & ſeparatus a cauſa principali, quia
immo eſt connexus, ex quo eſt lata ratione negotij princi-
palis, vnde appellatio ſuſpendit totum, & ſic ſentiunt Do-
mini de Rota, quod vbi articulus non eſſet connexus inhi-
bitio iudicis ad quem non ſuſpenderet iuriſdictionem iudi-
cis a quo, & per conſequens valeret proceſſus factus in ar-
ticulo ſeparato, non obſtante inhibitione. & iſtud hic fir-
mat Domin. Phylipp. de Peruſ. mouetur per tex. in dicto ca-
22 pit. non ſolum §. primo. vbi tex. dicit, quod † inhibitio non
poteſt fieri, niſi poſtquam conſtiterit per appellationem
emiſſam ex cauſa probabili, negotium ad ſe deuolutum.
item ille tex. requirit, quod inhibito fiat canonicè, alias
nullum operatur effectum, vt dicunt ibi Doc. ergo nõ poteſt
fieri inhibitio, ne iudex a quo procedat in cauſa principa-
li, quando articulus appellationis ab eo eſt ſeparatus, quia
tunc non deuoluitur cauſa principalis per appellationem ad
iudicem quem, vt hic patet, & per conſequens iudex a quo
remanſit iudex in cauſa principali, ex quo appellatio tunc
nõ ſuſpendit iuriſdictionem iudicis a quo, & per conſequens
eius proceſſus remanebit ualidus, non obſtante inhibi-
tione. & probatur iſta concluſio per ea, quæ dicam in
caſu ſequen.
23 Venio nũc ad 3. ſ. qñ nec † iudex detulit appłoni, nec eſt fcã
inhibitio.

inhibitio, & in hoc diſtingue, quod aut articulus appella-
tionis eſt connexus cauſæ principali, aut eſt ſeparatus. In pri
mo caſu dic, quod ſi iudex putat cauſam expreſſam in ap-
pellatione eſſe falſam, uel iniuſtam, non poteſt deferre ap-
pellationi, & in cauſa procedere, ſed proceſſus eius depen-
det ex euentu appellationis, quia iuſtificata appellatione
reuocantur omnia attentata per modum nullitatis, vt in
capitulo, non ſolum, §. primo, eodem titulo, in ſexto, & tan
git Ioann. Andreæ hic. ſed ſi appellatio non iuſtificatur,
tunc proceſſus iudicis a quo remaner firmus; & iſtam con-
cluſionem, ſcilicet quod iudex in negocio connexo poſſit
procedere, & quod dependeat ex euentu appellationis, tenet
Bart. in l. intra vtile, in fi. ff. de minoribus. & eſt tex. hic, in uer.
ſin autem, ſecundum unum intellectum. In ſecundo autem
caſu, ſcilicet quando articulus appellationis eſt ſeparatus a
cauſa principali, ſunt opin. quia gloſ. iſta Hoſt. & Ioan. And.
& do. Abb. dicant, quod iudex non poteſt procedere in cau-
ſa principali; etiam quando articulus appellationis eſt ſepa-
ratus, & dicit do. Abb iſtam opi. communiter teneri. ſed But.
cuius opi. ſenſit hic Bal. tenet, quod poſſit procedere in cauſa
principali, & quod etiam iuſtificata appellatione non reuo-
cetur proceſſus factus in cauſa principali. Idem ſentiunt Do.
de Ro in deciſ. ſupra alleg dum ſentiunt, quod etiam facta in-
hibitione non reuocatur proceſſus in articulo ſeparato. Io.
autem de Imo. hic ambiguè loquitur. Primo enim dicit, ꝙ iu
ſtificata appellatione omnia attentata reuocabuntur, & po
ſtea dicit, ꝙ iudex a quo procedendo in cauſa poreſt recuſari
vt ſuſpectus, vt dicit glo. hic per c. ad hæc, ſupra eod. tamen ſi
nō recuſetur, poterit procedere in cauſa principali, & ita pro
cedit iſte tex. & ꝙ hoc modo ceſſat obiectio huius glo. & ſic
in hoc vltimo, dum dicit, ꝙ ſi non recuſetur, ꝙ poterit in cau
ſa procedere, videtur reſidere cum opin. Butr. quia ſi poteſt in
cauſa procedere, ergo non eſt ſuſpēſa iuriſdictio per appella
tionem, & ſic proceſſus eius non debet pendere ex euētu ap
pellationis, & vr̄ de hoc eſſe caſus hic non cauillando iſtum
tex quia iſte tex. loquitur conditionaliter. dum dicit, ꝙ debet
ſuperſedere; ſi principalis cauſa ſine illa terminari non va-
leat. & iſtam opi. etiam firmat hic do. Phyl. dicens, ꝙ Inno. in
c. cum nobis olim, in fi. & in c. quia propter. in fi. de elec. debet
intelligi, quando articulus appellationis facit præiudicium
cauſæ principali: alias ſecus, & dicit ꝙ ita no. in ſimili Innoc.
in c. intimauit; inf. eo. & Bal. in l. iudicium ſoluitur. ff. de iudic.
& pro iſta opi. multum facit tex in l. intra vtile. ff. de mino. vbi
tex. ponderat, ꝙ iudex a quo diſtulit procedere in cauſa prin-
cipali, qa dependebat ex euentu appellationis, & ſic articu-
lus appellationis erat connexus cauſæ principali. dicit tamē
Bar ibi, ꝙ potuiſſet etiam in caſu illius legis iudex a quo pro-
cedere in cauſa principali, ſed tunc eius proceſſus pēderet ex
futuro euētu, & hoc probatur in c. non ſolum. §. 1. eo. tit. in 6.
& hic in ver. ſin autem, ſm verum intellectū, quia in ver. ſi nau
tem, limitatur illud, ꝙ dr̄ in principio. ſ. ꝙ iudex debet ſuper-
ſedere in cauſa principali, qn̄ eſt cōnexa cauſæ appellationis,
nam hoc eſt verum; niſi iudex reputet appellationem eſſe in-
terpoſitā ex falſa cauſa, tūc enim nō dēt ſuperſedere, ſed dēt
in cauſa procedere, & tunc proceſſus pēdebit ex futuro euē-
tu, quia ſi in veritate apparebat cauſam appellationis eſſe fal
ſam, vel iniuſtam, tenebit proceſſus iudicis a quo, vt hic in fi.
alias eſt nullus, & in modum nullitatis reuocandus eſt, vt d.
§. nō ſolum. c. j. & hoc modo intellige iſtum tex. in prin. & in
ver. ſin autem. habet tamē d. ver. ſin autem, alios intellectus, vt
dicam cum glo. vl. Item ſupradicta concluſio. ſ. ꝙ appellatio
24 †ab vno articulo non ſuſpēdat cauſam principalem, niſi qn̄
eſt cōnexa articulo appellationis, optimè probatur in l. etiā.
§. ex cauſa. ff. de mino. vbi patet, ꝙ reſtitutio in integrum peti
ta ſuper vno cap. non extenditur niſi ad connexum. & idem
dicit Bal. ibi in appellatione interpoſita ab vno articulo, ſeu
cap. & hoc tenet glo. in terminis per eundem tex. in l. amplio
rem. C. eo. in glo. & Dyn. & Bart. in l appellanti. ff. eo. Modo ſi-
cut appellatio interpoſita ab vno articulo ſentētiæ nō extē-
ditur ad alium articulum, niſi ſit connexus, ita appellatio in-
terpoſita ab vno articulo nō debet ſuſpēdere iuriſdictionem
iudicis reſpectu cauſæ principalis, niſi ſit cōnexa. Et ex hoc
infertur notabilis cōcluſio, ꝙ reuocatio attētatorum in cau
ſa principali, non extēditur niſi ad ea, quę innouari non pote
rant abſque pręiudicio appellationis. & ſi diceres, iſta inueſti
gatio eſt parui effectus, quia iudex a quo poteſt recuſari, ut
ſuſpectus in cā principali, etiam ſi nō ſit cōnexa articulo ap
pellationis rñ ꝙ immo eſt magni effectus, quia ſm commu
nem opi. de qua in c. ad hæc, ſi in una, ſup. eo. oportet, ꝙ in cā
recuſationis probetur grauamē ex mēte iudicis, nec ſufficit
pendētia appellationis, nec etiam ſufficit, ꝙ iudex ad quem
renouauerit grauamen, vt ibi dixi. Item ſi iudex a quo proce
deret, qn̄ cauſa principalis non eſt connexa, & non fuit recu

25 ſatus vt ſuſpectus, † proceſſus teneret, nec amplius poſſet re-
cuſari, vt in c. inter monaſterium, ſupra de re iudic. Et ex his
ſum expeditus de tertio caſu.
Venio ad quartum. ſ. qn̄ coram vno iudice pendēt duę cau
26 ſę, nūquid ſi † appelletur in vna, ſuſpēdatur iuriſdictio in alia.
& in hoc abſq; dubio dicendum eſt, ꝙ non, vt in d. l. amplio-
rem. C. eo. & in d. l. etiam. §. ex cauſa. ff. de mino. & hoc proce
27 dit, etiam in cauſa conuētionis, & reconuentionis, nam † ap-
pellatio interpoſita in cauſa cōuentionis nō extēditur in cā
reconuentionis, vel econuerſo, vt dicit hic Vin. & Inn. in d c.
cum nobis olim, ſup. de elect. & ſequitur hic do. Abb. de quo
tamen vide in Spec. de conuen. § pen. in fi. & per Doct. in c. j.
ſup. de mut peti. Et ex his habes duos caſus, in quibus iudex
a quo eſt appellatum, poteſt procedere pēdēte appellatione,
nec eius iuriſdictio dr̄ ſuſpēſa. Primus eſt, qn̄ cauſa eſt diuer-
ſa, & in hoc cōcordant omnes. Secundus, qn̄ vult procedere
in articulo ſeparato, licet de hoc ſint opi. vt ſup. dixi. ſed vide
glo. quæ enumerat alios caſus in c non ſolum. §. j. eo. ti. in 6. in
ver quicquid. & Spe. qui enumerat alios plures caſus in 2. parte
Spec. eo. ti. § pen. circa prin. & Io. And. inf. eo. cum teneamur.
& Bal. in l. furti. §. j. ff. de his, qui no. infa. & vt præmiſſa clarius
reportes, facias quinque concluſiones. Prima ſit concluſio,
ſi iudex a quo defert appellationi, ſuſpenditur iuriſdictio ad
totā cauſam, etiam ſi cauſa principalis ſit ſeparata ab articu
28 lo appellationis. Secūda cōcluſio, † inhibitio iudicis ad quē,
non poteſt impedire iudicem a quo in cauſa principali pro-
cedere, ſi articulus appellationis eſt ſeparatus a cauſa princi
pali, vt ſentiunt Do. de Ro. deciſ. ſupra alleg. & firmat hic do.
Phyl & probatur per iſtum tex. licet Bu. & Io de Imo. & com
muniter Doct. ſentiant contrarium. Tertia concluſio, iudex
a quo poteſt procedere in cauſa etiam quo ad ea, quæ ſunt
connexa articulo appellationis, ſed eius proceſſus dependet
ab euentu appellationis, quia appellatione iuſtificata reuo-
catur eius proceſſus: appellatione autem reperta iniuſta pro
29 ceſſus remanet firmus. Nunquid autem deſerta † appellatio-
ne per lapſum fatalium poſſit peti reuocatio attentatorum,
vide D. Do. in d. c. non ſolum & Ioā. And. in d c. ſæpe. Quarta
concluſio, appellatio interpoſita ab vno articulo non ſuſpē
dit iuriſdictionem iudicis in cauſa principali, ſi eſt ſeparata
ab articulo appellationis. vnde etiam iuſtificata appellatio-
ne proceſſus iudicis a quo non eſt reuocandus, nec iudex ad
quem iuſtificata appellatione poteſt cognoſcere de cā prin-
cipali, & iſtam opin. firmat hic But. & ſentit etiam hic Bal. &
in ea reſidet Io. de Imo & eſt de mente Do. de Ro. deciſio. ſu-
pra alleg. & eam hic firmat do. Phy quam credo veriſſimam
per rationes, quas ſupra adduxi, licet glo. Hoſt. & Io. And. &
do. Abb. teneant contrarium, qui atteſtatur iſtam opin. eſſe
communem, ſed non eſt tenenda ex quo manifeſte reproba
tur per iſtum tex. & per rationes ſupra alleg facit quod not.
30 Io. And. in c. j. de conſtit. vbi dicit † communem opi. non eſſe
tenēdā, vbi probabiliter pōt conuinci, & ꝙ no. Matthęus de
Matth. in tract. de elect. opin. & Io. de Imo. in clem. ne Roma
ni. Quinta concluſio, appellatio interpoſita in vna cauſa, nō
ſuſpendit iuriſdictionem iudicis in alia cauſa, etiam ſi ſit cau
ſa conuentionis, & reconuētionis, ſm Vin hic & do. Abb. &
Inno. in c. cum nobis olim. de elect. de quo tamen plenius hr̄
in c. j. de mut. peti. & per hoc eſt expeditus iſte articulus ſatis
difficilis, & intricatus. ¶ In glo. vlt. hoc glo. voluit opponere
dec. cum uenerabilis. de excep. & de toto ti. C. ſi ex fal. inſt. vbi
31 patet, ꝙ † ſnīa retractatur, ſi eſt lata prætextu falſorum teſtiū,
vel inſtrorum. huius timore cōtrarij glo, intelligit iſtum tex.
dupliciter. primo, ꝙ iſte appellans ſolum allegabat, ſed pro-
bare nolebat: non autem ſufficit allegare, vel opponere, niſi
32 † exceptio probetur, vt dicit glo. in c. non eſt, in verbo, allegat.
de conſuet. in 6. Secundo modo ſoluit, ꝙ opponebatur in 6.
ꝙ reſcriptum eſſet ſubreptitium ꝑꝑ mēdacium expreſſum Pa
pæ, nam exceptio reſcripti ſubreptitij eſt dilatoria, & dēt op
poni ante li conte. cum reſpiciat proceſſum, vt in c. inter mo
33 naſterium, de re iudi. † exceptio autem falſitatis. ſ. quod teſtes
depoſuerunt falſum, poteſt opponi etiā poſt ſentētiam, vt in
c. cum venerabilis. de excep. & in c. licet cauſam, de prob. alij
vero intellectus dantur extra glo. vnde tertio modo intelli-
git iſtum tex. Ioā. And. in ver. prorumpit, dicēs ꝙ appellatum
fuit, quia iudex procedebat in cauſa, cum reſcriptū eſſet ſub-
reptitium, vel falſum. dixit enim ſimpliciter, Appello, ne pro
cedatis, quia tale reſcriptum eſt falſum. talis enim appellatio
eſt fruſtratoria: debuit enim exceptionē opponere. & ſi non
eſſet admiſſa per iudicē, tunc potuiſſet appellare, & hoc pro
batur infra eo. dilecto. & in c. ſignificauerunt, ſupra de teſtib.
vbi etiam dixi quid de parte quæ opponit exceptionem, & ap
pellat ſi iudex exceptionem non admittat, verbi gratia, Pe-
to quod non procedatis in cauſa, vel quia aduerſarius non
poteſt agere, cum ſit excommunicatus, alio, quia ex nunc

appello ad; ſed Apo. dic vt ibi dixi, & adeo verum eſt, quod eſt ne
ceſſarium opponere exceptionem ad hoc, vt appellatio ſit
legitima, quia etiam ſi exceptio eſſet notoria, non ſufficeret
dicere, Appello, niſi prius opponeret exceptio. & eſſet repul-
ſa, vt notat Io. And. & Doct. in cap. accedens. el primo, vt li.
non conteſt. licet glo. ibi, & male teneant contrarium. Quar-
tus intellectus eſt, quod hæc appellatio non valuit propter
generalitatem ipſius: oppoſuit enim ſimpliciter exceptionē
34 falſi. Multiplex enim eſt falſi † exceptio, & aliqua impedit, &
aliqua non, ergo appellans debuit ſpecificare, arg. l. ita fidei.
ff. de iure fiſ. & cap. vt quis duas, de electio. in vj. & in l. prætor
edixit, ff. de iureiuran. Quintus intellectus eſt, quod iſte op-
poſuit exceptionem falſi, & quod appellauit antequam iu-
dex reciperet, & receſſit: debuit enim prius expectare reſpon
ſum iudicis, & per hoc dicit Io. de Imo. quod appellās prius
debet opponere exceptionem, & expectare, quod iudex re-
ſpondeat, & hoc modo debet appellans practicare, ſecun-
dum eum, de quo dicetur infra eod. dilecto. Sextus intelle-
ctus eſt, qui placet Ioan. And. & ſecundum ipſum ſummaui,
quod hæc appellatio fuit interpoſita ex falſa cauſa, vnde iu-
35 dex † non tenetur deferre appellationi, niſi probetur veri-
tas cauſæ appellationis, vt in cap. vt debitus, infra eod. & in
cap. non ſolum. §. 1. eod. tit. in 6. Vnde Innoc. in cap. poſt ele-
ctionem, in fi. de conceſſ. præben. dicit, quod quando iudex
vehementer præſumit malitiam in excipiēte, non debet ex-
ceptionem admittere, nec de appellatione curare, quia ta-
lis appellatio non nocet, niſi probetur veritas cauſæ ipſius
appellationis, & hoc procedit, quando iudex vehementer
ſuſpicatur: Secus ſi præſumptio non eſt vehemēs, quia tunc
iudex propter præſumptionem non debet deuiare a tramite
iuris, & de hoc eſt tex. not. in c. licet cauſam, poſt prin. ſup. de
prob. & ita limita dictum Inno. hic, & de hoc dicam inf. eo.
36 Et ex iſtis ſex intellectibus habes ſex † caſus, in qui-
bus appellatio non valet. primus eſt, quando appellans
non vult probare exceptionem, puta quia iudex ei dicebat,
quod debebat probare ei exceptionem, & ipſe appellauit.
Secundus caſus eſt, quādo exceptio declinatoria opponitur
poſt lit. conteſt. nam cum opponatur in tempore, in quo nō
poteſt opponi, non valet appellatio, & iſti duo caſus ponun
tur in glo. & no. bene gloſ. inquantum dicit, quod exceptio,
quod reſcriptum ſit ſubreptitium, non poteſt opponi poſt li
tem conteſtatam, quia poteſt ſæpe practicari, & idem not. in
cap. inter monaſterium de re iudi. hoc tamē intelligas, quan
do ſubreptio non vitiat reſcriptum ipſo iure; ſecus ſi vitiaret
reſcriptū ipſo iure, vt eſt quā committitur ſubreptio in reſcri
ptis ad beneficia: quia tunc, cum reddat iudicio retro nullū,
vt in c. ad audientiam, el ſecundo, cum ibi no. ſupra de reſcri
poſſet opponi etiam poſt ſententiam, iuxta ea, quæ dixi in c.
exceptionem, de except. Tertius caſus eſt, quando appellans
nō opponit exceptionem, ſed ipſam allegat, & appellat a iu
dice. Quartus caſus eſt, quando opponit exceptionem, ſed
appellat antequam iudex reſpondeat, an velit eum admitte-
re, vel non. Quintus caſus eſt, quando opponit exceptio-
nem in genere, & quælibet ſpecies cōtēta in genere, non con
cludit intentionem excipientis, ſecus ſi quælibet ſpecies cō
tenta in genere concluderet intentionem excipientis, quia
tunc iudex tenetur eam admittere, & ſi non admitteret,
legitima eſſet appellatio, & vide gloſ. notab. quæ ita diſtin-
guit in cap. pia, in uer. ſpeciem, de except. in vj. Sextus caſus
eſt, quando appellatio interponitur ex falſa cauſa, vt quia
iudex ſcit cauſam appellationis eſſe falſam, licet cauſa proba
bilis in appellatione ſit expreſſa: tunc enim talis appellatio
non valet, ſi in veritate ita eſt, tamen dicendum eſt hoc ca-
ſu, quod appellatio pendeat ex futuro euentu, quia ſi pro-
babitur cauſa appellationis, reuocabitur proceſſus factus
per iudicem a quo: ſi vero non probabitur, vel apparebit fal
ſa, proceſſus eius remanebit firmus, & hoc probatur in ca.
non ſolum, eo. ti. in 6. & inf. eo. vt debitus. & iſtos caſus nota.
37 Tractant etiam hic aliqui, an † paria ſint, appellaſſe, vel
eſſe infra tempus appellandi. & ſi quidem loquitur, quando
eſt lata ſententia diffinitiua, & tunc aut agitur de executio-
ne, quæ fit a iure ſine miniſterio iudicis, & clarum eſt, quod
nō ſunt paria, appellaſſe, vel eſſe infra tempus appellādi hoc
patet, quia condemnatus ex cauſa, ex qua ſequitur ſenten-
tia ſtatim lata ſententia efficitur infamia, ſed interpoſita ap-
pellatione tollitur infamia, vt in l. furti ff. de his qui nota. in-
fam. & in l. qui vltimo, ff. de pœn. & in l. j. ff. ad Turpill. & hoc
tenet Bart. in l. ex iudiciorum. ff. de accuſat. per illum text. &
per l. tertiam. C. ſi penden. appell. & tenet etiam Cyn. in l. fin.
C. ſi reus, uel accuſator mortuus fuerit. aut loquimur de exe
cutione facti, quæ eſt facienda a iudice, tunc ſunt paria, uel
appellaſſe, vel eſſe infra tempus appellandi. & de hoc eſt
tex. in cap. non ſolum. in princ. eod. titu. in 6. Et hoc modo
poteſt procedere glo. in l. ex iudiciorum. ff. de accuſat. quæ di
cit paria eſſe, appellaſſe, uel eſſe infra tempus appellandi,
quæ reprobatur per Docto. aut loquimur, quando eſt lata
ſententia interlocutoria, & tunc glo. in l. a procedente. C. de
dilatio. dixit, quod non ſunt paria, vel appellaſſe, vel eſſe in-
fra tempus appellandi, quia iudex ante appellationem po-
teſt procedere, cum iuriſdictio eius adhuc non ſit ſuſpenſa
per appellationem, & idem dicit Bald. in l. ita demum. C. de
procuratoribus. & hoc tenet glo. in terminis in cap. fi. in uer.
ab ipſa, quæ incipit, quid ſi lata eſt, eod. titu. in 6. & idem te-
net Ioan. Andr. & Dom. Dom. in dicto capitu. non ſolum, in
princi. Et hoc ponit Dom. Dom. in penult. colum. uer. quæ-
ro, an quod dicitur. & ibi dicit, quod idem tenet Ioan. Mon.
in cap. cupientes. de electionibus, in vj. & pro hac concluſio-
ne optimè facit tex. in dicto capit. non ſolum. §. illa vero. vbi
ſolum dicit reuocanda attentata poſt appellationem inter-
poſitam ab interloquutoria ipſa appellatione iuſtificata. er-
go ſecus eſt dicendum de attentatis ante interpoſitam ap-
pellationem, quia argum. a contrario ſenſu validum eſt in
iure, ut in l. prima. §. huius rei. ff. de offic. eius cui mand. eſt iu
riſdict. Item ille §. aduerſatur ad principium illius capituli,
vt patet ex dictione vero, quæ eſt aduerſatiua, & ſic aduer
ſatur princip. capit. quod loquitur de attentatis infra decem
dies, qui dantur ad appellandum a diffinitiua ſententia: ut
ergo uerificetur aduerſatiua, neceſſarium eſt dicere, quod
38 † attentata infra decem dies, qui dantur ad appellandum
ab interloquutoria, non ſint reuocanda per uiam attenta-
ti, ſed ſolum per uiam iniuſtitiæ, poſtquam cognitum erit,
an iudex iniuſte illa attentauerit, & ſic nō ſufficiat ſolum ar-
ticulum appellationis iuſtificare, niſi etiam oſtēdatur, quod
iudex illa iniuſte attentauerit. & hoc tene menti, & hæc ſuffi
ciant. Sequitur cap. de appellationibus.

SVMMARIVM.

1 *Appellari poteſt tam pro minima, quam pro magna cauſa.*
2 *Cauſæ minimæ in materia appellationis etiam ſunt curandæ.*
3 *Minimum curatur de iure ordinario, ſecus de extraordinario iure.*
4 *Appellatio eſt remedium ordinarium.*
5 *Remedium ordinarium facilius conceditur, quam extraordinarium.*
6 *Ratio reductionis ad arbitrium boni viri eſt ſpecies appellationis.*
7 *Arbitratori data licentia videtur lædendi in modico.*
8 *Modicum quando curandum, & quando non.*
9 *Appellatio non datur a ſententia lata ſuper poſſeſſione ſecundum leges.*
10 *Obtinens in petitorio recuperat. poſſeſſionem.*
11 *Appellari poteſt in cauſis modicis viua voce ſine ſcriptis.*
12 *Actio de dolo, non datur pro duobus aureis, & ſic non curatur de modico.*
13 *Infamis non eſt condemnandus actio quod metus cauſa,*
14 *Condemnatus de furto efficitur infamis.*
15 *Actio reſtitutoria non debet dari pro modico.*
16 *Infamia procedens ex dolo commiſſo in contractu eſt minor ea quæ proce-dit ex maleficio, nam non repellit a dignitate*
17 *Cauſa iuſta alienandi eſt, quando ſumptus eſt maior, quam vtilitas ip-ſius rei.*
18 *Fundus ſterilis æquiparatur in longinquo poſito.*
19 *Cauſa parua, vel minima dicitur ſecundum quod a iure determinatum re-peritur, & conſuetudine.*
20 *Iudex arbitrari poteſt quæ ſit magna, vel parua cauſa.*
21 *Cauſa magna, parua reputatur inter diuites, & parua inter pauperes magna.*
22 *Porcellus eſt oculus ruſtici.*
23 *Iudicis arbitrio relinquitur quis dicatur pauper, vel diues.*
24 *Dos magna, vel parua, quæ dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.*
25 *Appellatio fundatur ſuper iniuſtitia, & iniquitate, non ſuper quantitatē grauaminis.*
26 *Appellatio an detur quando iudex decernit alimenta præſtari, vel rem exhiberi.*
27 *Infamis an ſit, condemnatus de furto vnius gallinæ.*
28 *Suſpendi laqueo poteſt, committens multa furta parua, ſi conſuetus ſit furari.*
29 *Infamis ſemel, an vlterius effici poſſit infamis, & ſic infamior, ſecun-dum Bal.*
30 *Excommunicatus poteſt iterum excommunicari.*

CAP. XI.

1 DE appellationibus. † Appellari poteſt tā pro
minima, quam pro magna cauſa, hoc dicit.
No. primò, quod in materia appellationis etiam
2 pro minimis † cauſis curandum eſt, & ratio eſt, quia eadem
ratio

ratio militat in minimis cauſis, quæ militat in maioribus,
vt dicitur ſuper glo.& regulariter vbi agitur de iure ordina
3 rio, curatꝰ de minimo, † ſecus in extraordinarijs,vt in l.ſcio.
ff de teſtitutio.in integrum,& in c.j.iuncta gl.ij. eodem titu.
nam reſtitutio in integrum eſt remedium extraordinariũ,
4 vt in l.in cauſis.de mino † Appellatio vero eſt remedium or
5 dinarium,vt in l j ff.eodem. Vnde facilius conceditur † reme
dium ordinarium,quam extraordinarium,vt in l.etiam.C.ſi
6 tutor,vel cur.interuenerit.Nec obſtat,ſi diceretur,quod† pe
titio reductionis ad arbitrium boni viri,eſt ſpecies appella-
tionis,vt in l.non diſtinguemus.§.cum quidam.ff.de arbi.&
tamen non poteſt peti reductio ad arbitrium boni viri, niſi
pro enormi læſione,vt in c.Quintauallis. ſupra de iureiuran.
& in l.vnde ſi Neruæ.ff.pro ſoc.quia tacite videtur data licē-
7 tia † arbitratori, quod poſſit modicum lædere propter bo-
num pacis,vt in l.ſi quod meis.§.recepiſſe.ff.de arbitr. & iſtã
rationem differentiæ aſſignat Bal.in l.& in maioribus.C.eo.
8 Et de hoc articulo,ſcilicet quando ſit curandum † de modi
co,& quando non,vide Bart.in l ſi proprietarius. ff. de dam.
infec.Sed contra iſtum tex tum oppono,quia videtur, quod
pro cauſis modicis non poſſit interponi appellatio,vt in ca.
anteriorum,ſecunda q.vj.Sed ſecundum dom. Abb. ibi po-
nitur quædam lex ciuilis canonizata, & ſic de iure ciuili ꝓ
modicis cauſis non poteſt interponi appellatio.hinc eſt,ꝙ a
9 † ſententia lata ſuper poſſeſſione non poteſt ſecundum le-
ges appellare,vt in l j.C. ſi de mo.poſ.fuerit app.Sed bene.de
iure canonico, vt in c.ſi.de iud.& in c.cum ad ſedem. in glo.
penult.ſupra de reſtitu.ſpolia. Sed ego credo,quod etiam de
iure ciuili poſſit appellari in minimis cauſis.de hoc eſt text.
in l.& in maioribus.C.eo.nec obſtat tex.ſ̃.ij.quæſt.vj.anterio
rum,quia ibi non dicitur quod in minimis cauſis non liceat
appellare,nec alia allegata per dom. Abb.hoc probant. Nec
obſtat, quod de iure ciuili non poſſit appellari a ſententia
lata ſuper poſſeſſione,quia illa ſententia non facit perpetuũ
10 præiudicium,quia illud grauamen poteſt reparari, ſi † obti-
net in petitorio,quia poſtea recuperabit poſſeſſionẽ,vt in c.
cum dilectus de cauſa poſſ.& propriet.cum ſimilib. hinc eſt,
quod de iure ciuili non poteſt appellari ab interlocutoria,
quando grauamen eſt reparabile,vt dicam infra cap.ſeq.De
iure autem Canonico certum eſt, quod appellari poteſt a
ſententia lata ſuper poſſeſſ.pro quo vide glo. ordinariam,in
ca.cum ad ſedem.in fi.glo.penult.ſupra de reſtitut.ſpol. dicit
11 tamen Bal.hic,quod in modicis cauſis poteſt † appellari vi-
ua voce,& ex interuallo, & quod poteſt appellari ab inter-
locutoria viua voce,ſine ſcriptis,quia in talib. minimis cau-
ſis non eſt neceſſaria ſcriptura,ut in auth. niſi breuiores. C.
de ſen ex peri.reci.¶In glo diuido ipſam in duas partes. in j.
parte quærit,quæ dicatur minima cauſa. In ſecunda quærit
de ratione text. Secunda ibi,& ita pro quacunque cauſa. In
12 prima parte antequam declarem glo. no. glo. quod † actio
de dolo,non datur pro duobus aureis,& ſic in actione de do
lo,non curatur de modico.ratio eſt,ſecundum Bal. quia ac-
tio de dolo,eſt reſtitutoria,& ponitur inter titulos de reſti-
tutione in integrum,& idem fortè,ſecundum eum,eſſet di-
cendum in actione quod met.cauſa,eadem ratione. non ta-
men Bald.audet hoc firmare,forte motus per gl. valde not.
in l.ſi cum exceptione § eum,qui.ff. quod met. cau. quæ di-
13 cit,quod condemnatus actione quod met.cauſa,uon eſt † in
famis,licet condemnatus de dolo, ſit infamis, & per illam
glo.quidam voluerunt dicere quod actio,quod met. cauſa,
detur pro re minima.Sed non bene dicunt : & melius ſenſit
Bal.meo iudicio,licet loquatur dubitatiuè, quia iſta non eſt
ratio,quare actio de dolo non detur, niſi interueniat dece-
ptio vltra duos aureos, ſcilicet quia actio de dolo infamat,
quia ſi hoc eſſet verum,non daretur actio furti pro re modi
14 ca,quia † condemnatus de furto efficitur infamis, ut in l.at-
helatus.§.ſi.ff.de his,qui no.infam.tamen actio furti datur ꝓ
re modica.non eſt ergo ratio quare actio de dolo non datur
niſi ultra duos aureos, qa condemnatus ex actione efficitur
infamis, vt d.§. ſi.ſed eſt ratio, quia actio de dolo eſt reſtitu-
toria, ſed reſtitutio in integrum non conceditur pro modi-
co,ut ſupra dixi, ſed actio, quod met. cauſa eſt,reſtitutoria,
ſicut actio de dolo. & ponitur eodem modo inter titulos de
15 reſtitutione in integrum.vnde † non debet dari pro modico,
ſicut nec datur actio de dolo,& vide Barto.in d.l.ſi proprie-
tarius,vbi dicit,quod ideo ſpecies reſtitutionis, quæ non da-
tur pro modico,quia reſtitutio datur de iure ſpeciali cõtra
ius commune, vnde a iure communi non debet recedi pro
modica læſione, & eſt eadem ratio in actione quod metus
cauſa,quia datur de iure ſpeciali, contra ius commune, ad
reſcindendum illud, quod eſt metu factum, & eſt quædam
ſpecies reſtitutionis, vnde non debet dari,pro modico, &
hoc tene,quia ſatis eſt de mente Bart. in d.l. ſi proprietarius.

Aduerte tamen inquantũ dixi,quod condemnatus de do
lo eſt infamis, hoc procedit etiam ſi dolus eſſet commiſſus
in contractu,vt in l.furti.§.mandati,& §.fin.ff.de his, qui no.
infam.Sed dicit notabiliter Inno.in c. qualiter,& quando.ij.
16 de accu. quod talis † infamia procedens ex dolo commiſſo
in contractu,eſt minor quam infamia procedens ex malefi-
cio,& ideo dicit,quod talis infamia procedens ex dolo com
miſſo in contractu,non repellit a dignitate, & iſtud dictum
tene menti, & ipſum recitat Bal.in l.ſi.C.man. Item no.ex gl.
quod illa dicitur modica cauſa, quando ſumptus litis exce-
deret valorem cauſæ.per hoc dicit Bal.in l.mediterraneæ.C.
de annonis,& tribu.li.x. per illum textum,quem excuſari, ſi
non fecit id, ad quod faciendus erat maior ſumptus, quam
vtilitas rei agendæ,& hoc dictum tene menti, quia facit ad
multa.excuſatꝰ enim tutor,vel prælatus ex tali cauſa, & iſta
17 etiam eſt iuſta cauſa † alienandi rem eccleſiæ, vel pupilli,
quando ſumptus eſt maior,quam vtilitas ipſius rei: facit op
ptime,c.terrulas.12.q.ij.vbi patet, quod ſi fundus eſt ſterilis,
vel in longinquo poſitus, ita quod non poteſt coli ſine ma-
gno ſumptu,iſta eſt iuſta cauſa ipſum alienandi, & notabis
18 perpetuo illum textum, quia probat, quod † fundus ſteri-
lis,& in longinquo poſitus, æquiparantur. Sed quantum ad
principale dictum gl.ſcilicet,quæ cenſeatur cauſa minima.
dic quod in caſibus, in quibus reperitur a iure determina-
19 tum,quæ† cauſa dicatur parua,vel minima, in dictis caſibus
ſtandum eſt determinationi iuris, & hoc modo loquuntur
iura allegata in glo.quia exprimunt certos caſus, in quibus
cauſa dicitur eſſe parua,vel modica.idem ſi reperiretur deter
minatum conſuetudine,quæ cauſa dicatur parua, vel modi
ca.Ita dixit notabiliter Iac.de Are.in l.3.§. quamuis.ff.ſi cui
plus quam per legem Falcid.& pro hoc facit, quia conſuetu
do habet vim legis,vt in l.de quibus,& in l.diuturna, ff.de le
gibus.& in c.cum dilectus.de conſuetudine. Extra autem ca
ſus deciſos,vel per legem,vel conſuetudinem, vel per ſtatu-
20 tum recurrendum eſt ad arbitrium † iudicis,qui habet arbi-
trari conſiderata qualitate perſonarum, & rei,quę cauſa di-
catur magna,vel parua.Ita dicit glo.in capi.fi.in verbo, illu-
ſtrium,de re iud.in vj.& idem dicit Bart.in auth. niſi breuio-
res.C.de ſen.ex peri.reci.& Bar.in l.admonendi,ff. de iureiu.
21 & Cy.in l.in bonæfidei.C.eod.Hinc eſt,quod cauſa † 200.du
catorum inter valde diuites reputatur parua facit optime
glo.no.in l.ſed ſi ſuſceperit,§.liberis.ff. de iud.quæ refert,qđ
Comitiſſa Matilda donauit aliquãtum terrę cuidam mona
ſterio, & tamen illa terra continebat triginta miliaria: erat
enim modicum terræ reſpectu donantis. ad idem de Symo.
& ſi quæſtiones. vbi patet, quod donare equum Cardinali,
dicitur eſſe paruum munus. ſic e conuerſo res minima dici-
tur eſſe magna reſpectu perſonæ,vnde gl.not in l.illicitas.§.
22 ne tenuis.in ver.humine.ff.de offic.præſidis.dicit,quod † por-
cellus eſt oculus ruſtici,& quod res minima, eſt magna ho-
mini pauperi,& Bal.in auth.niſi breuiores.C.de ſent.ex peri-
culo reci.dicit, quod q̃ſtio vnius bouis nõ dicitur eſſe parua
cã reſpectu ruſtici, qa forte ille bos eſt maior pars fortuna-
rum ſuarum.facit gl.in l.ſed ſi ego.ff.ad Velleia. Et ex his ego
anno præterito defendi quẽdam ruſticum,qui de nocte vul-
nerauerat quendã furantem ſibi ligna, ex quo vulnere fur
mortuus fuit.allegabatur autem,quod cum vnum plauſtrũ
lignorum non eſſet magni valoris,non debebat pro re mo-
dica furẽ vulnerare.allegabatur l.ſi ex plagis,§. tabernarius.
ff.ad legem Aquil.& Ange.de Are. in tractatu de maleficiis.
ego inter cætera conſului, quod iſta non dicebatur modica
res reſpectu ruſtici,quia homini pauperi res modica,dicitur
eſſe magna,& ſic conclude, quod relinquitur arbitrio iudi-
cis,quæ dicatur eſſe cauſa parua, vel magna, niſi in caſibus,
in quibus reperitur facta determinatio, uel per ius commu-
ne,vel per ſtatutum ciuitatis,vel per conſuetudinem loci.&
quod debet relinqui arbitrio iudicis facit, quia etiam relin-
23 quitur arbitrio † iudicis,quis dicatur pauper,vel diues,vt di-
cit glo.in auth.præterea.C.vnde vir,& vxor.& in l.ſi vero.§.
qui pro rei qualitate.ff.qui ſatiſd.cogan.& Bar.in l.ſi coſtã-
te,ff.ſoluto matrim. Ad idem quod no.gl in auth. quod lo-
cum.C.de colla.quæ dicit quod relinquitur arbitrio iudicis,
24 quæ dicatur † dos magna,vel parua,& quod no. Ioan.And.
in c.ſignificantibus,de officio delega.Vbi dicit, quod ſtatur
arbitrio iudicis,quæ dicatur perſona miſerabilis. Et ex hoc
poteſt inferri,quod ſi ſtatutum dicit, quod cauſa infra ſum-
mam xx.librarum ſit ſummaria, & quod poſſit in ea proce-
di ſummarie non ſeruato ordine iudiciario, quod etiam ſi
perſonę ſint valde pauperes,dicitur cauſa ſummaria,ex quo
reperitur per ſtatutum facta limitatio, ſecus ſi non eſſet fa-
cta limitatio, quia tunc relinqueretur arbitrio iudicis ſe-
cundum qualitatem perſonarum, vt dixi. Et ex his ſum ex-
peditus de prima parte glo. quã notabis. In ſecunda parte
gl.dic

25 glo dicit, quod † appellatio non fundatur ſuper quantitate
grauaminis,ſed ſuper iniuſtitia ſententiæ,& iniquitate iudi-
cis,ideo poteſt appellari,etiam in minimis cauſis, quia iniu-
ſtitia,& iniquitas ita poteſt accidere in minimis cauſis,ſicut
in maioribus.& inquantum glo.dicit,quod actio furti datur
pro re minima,dicit hic Lau. quod etiam pro gallina poteſt
appellari.

26 Nunquid autem poſſit interponi † appellatio,quando iu
dex decernit alimenta præſtari,vel iubet rem exhiberi. Ioã.
And.remittit ad Spec.eodem titu.§.in quibus. verſi.8. quan-
27 do res. Sed quærit Bal. nunquid ſit infamis † condemnatus
de furto vnius gallinæ.& dicit,quod ſic per ca.cum te.ſupra
titu.proximo. & ſubdit, quod ex modicis furtis factis diuer-
ſis diebus & horis,poteſt quis effici.ita famoſus, quod pote-
rit ex hoc ſuſpendi ad furcas,quia non eſt parcendum delin-
quere conſuetis,quaſi habituatis ad delinquendum. allegat
l.3.C.de epiſcopali aud. & idem dicit Nico.de Matth.& Bal.
in l.apud antiquos.C.de furtis.Et hoc dictum tene menti.ex
28 quo habes, quod committens multa furta parua,poteſt † ſu
ſpendi,& ſit conſuetus furari, etiam ſi non commiſerit ali-
quod magnum furtum,debet ſuſpendi,quod tene menti.

29 Quærit etiam Bald.nunquid ſemel † infamis poſſit ulte-
rius effici infamis. & dicit quod ſic, concludens quod infa-
mis poteſt effici infamior, ſicut ſimplex fur poteſt effici fa-
moſus,quia iteratis delictis iteratur pœna. C. de ſeruis fug.l.
quicunque.& ff.de pœnis,capitalium.§.famoſos.Et no.bene
30 iſtud dictum, quod ſicut † excommunicatus poteſt iterum
excommunicari,vt in ca.ita quorundam,de iud cum ſimili-
bus.Ita infamis poteſt iterum effici infamis, quia per ſecun-
dam infamiam prima aggrauatur,& efficitur infamior,quã
erat primo.Et hæc ſufficiant. ſequitur c. ſuper eo.

SVMMARIVM.

1 *Appellari ante ſententiam ſecundum canones poteſt.*
2 *Recuſatio æquiparatur appellationi.*
3 *Tempus aſſignatum iudici ad cauſam decidendam incipit currere a die præſentationis reſcripti.*
4 *Appellari poteſt quatuor temporibus de iure canonico.*
5 *Appellari poteſt ſecundum canones, quandocunque quis ſe grauatum ſentit.*
6 *Appellatio de iure ciuili in duobus tamen caſibus conceditur ante ſententiam.*
7 *Carcer dicitur mala manſio & ſpecies tormentorum.*
8 *Appellatio conceditur ſi iudex admiſerit in teſte illum qui non debet examinari.*
9 *Teſtis admiſſus qui non debebat examinari, an aliquod indicium faciat.*
10 *Cautela eſt, quando per appellationem a diffinitiua non poteſt perfectè reparari, appelletur a tali grauamine ante ſententiam.*
11 *Appellatione ſententiæ in dubio venit diffinitiua.*
12 *Verba in dubio ſunt accipienda in potiori ſignificatu.*
13 *Recuſatio non cenſetur ſublata, appellatione ſublata.*
14 *Tempus datæ reſcripti non tempus præſentationis iudici factæ conſiderari debet.*
15 *Cautela quo ad præſentationem literarum obſeruanda.*
16 *Delegatus ante præſentationem literarum nullam iuriſdictionem habet.*
17 *Proceſſus factus ante præſentationem literarum nullus eſt.*
18 *Iuriſdictio non aufertur iudici delegato per ſecundum reſcriptum, etiam cum clauſula de reuocando attentata.*
19 *Iuriſdictio non datur, nec aufertur iudici delegato ante præſentationem literarum.*
20 *Recuſatio magis aſſimilatur appellationi ab interlocutoria, quam a diffinitiua.*
21 *Apellari poteſt a iudice, in quem quis conſenſit, licet recuſare non poſſit illum.*
22 *Delinquens notoriè poteſt recuſare iudicem ſuſpectam, cum tamen appellare non poſſit.*
23 *Priuilegium conceſſum perſonæ non egreditur perſonam.*
24 *Appellationis remotio tollit omnem appellationem, quæ interponitur a iure non ſpecifice permiſſa.*
25 *Separatorum ſeparata eſt ratio.*
26 *Reſponſio debet ſtatim a promiſſore fieri poſt interrogationem ſtipulatoris.*
27 *Teſtamentum debet conſumari antequam ad alios actus diuertatur.*
28 *Tempus regulariter computatur de momento ad momentum.*
29 *Dies termini non computatur in termino.*
30 *Dictio a, uel ab, de natura eſt excluſiua.*
31 *Statuto dicente, quod a tẽpore litis conteſtatæ infra x. dies teneatur pars producere teſtes, terminus currit facta litis conteſtatione de momento ad momentum.*
32 *Dictio hinc, in conſtitutione termini facit currere tempus de momento ad momentum.*
33 *Dies, in qua facta eſt de ſiſtendo promiſſio ſub termino, non computatur in termino.*
34 *Paria ſunt dicere ex die diuortij, vel a diuortio.*
35 *Termino aſſignato temporis, an ſufficiat in fine termini, vel vltima die adimplere.*
36 *Dictio vſque, an ſtet excluſiue, an incluſiue.*
37 *Dictio hinc, ſignificat extremitatem temporis.*
38 *Dictio, a, uel ab, appoſita actiui, expedito actu incipit currere tempus de momento ad momentum.*
39 *Dictio ex, appoſita actiui, vel diei, illa computatur in termino.*
40 *Aſſignatio termini per numerum dierum, vel hebdomadarum, facit non computari diem in termino.*
41 *Lapſus termini fit in dubio de momento ad momentum.*
42 *Computatio naturalis, & artificialis, quæ in termino.*
43 *Dies termini in dilationibus legalibus, an computetur in termino.*
44 *Delegatus iudex ſi fuit excommunicatus poſt datam reſcripti, & ante abſolutionem fuit præſentatum reſcriptum, an tunc incipiat currere tempus a die præſentationis literarum.*
45 *Impedimentum ſuperueniens ex poſtfacto impedit ipſo iure temporis curſum.*
46 *Delegatus nunquid teneatur ſeruare ius commune in dilationibus, ſi delegans breuiorem terminum aſſignauerit.*
47 *Cauſam protelare nemo inuito iudice poteſt.*
48 *Iudex in cauſis ſummarijs debet amputare dilationes, & facere litem breuiorem, quantum poteſt.*
49 *Terminus præfixus delegato a delegante, habet uim peremptorij, & cõcluſionis in cauſa.*
50 *Conſentiens termino, non admittitur ad probandum ultra terminum.*
51 *Impedimentum inexcogitatum eget auxilio.*
52 *Pars quæ conſenſit in præfixione termini poteſt facere probationes ſuas in dilatione alteri parti conceſſa.*
53 *Terminus ad cauſam expediendam, an habeat uim peremptorij.*
54 *Reſcriptum fuit impetratum de conſenſu partium, & duplicatum utrique parti datum, & a reo malitioſe antè præſentatum, quando tempus incipiat currere.*
55 *Iudex an poſſit actorem elapſo termino reſcripti in expenſis condemnare.*
56 *Cauſa ſi non eſt inſtructa infra terminum commiſſum iudici, an ſit ita remittenda ad ſuperiorem.*
57 *Nihil quod eſt, nihil probat.*

CAP. XII.

1 SVper eo. Secundum canones etiam ante
ſententiam põt † appellari, ſm le
ges non, niſi in quibuſdam caſibus, hoc primo.
2 Appellatio & † recuſatio æquiparantur, quia in
3 vtraque iuſta cauſa requiritur. hoc ſecundo. † Tempus aſſi-
gnatum iudici ad cauſam decidendam incipit currere a tẽ-
pore præſentationis reſcripti,& non ante.hoc tertio,& vlti-
mo.Et habet tres partes,ſicut tria ſunt dicta, ſecundum ibi,
in cauſis. tertium ibi, ſi autem. No. in prima parte duas re-
gulas.de prima eſt,quod ſecundum canones in ſingulis gra-
uaminibus licitum eſt appellare,& probat iſte tex. aperte,ꝙ
4 quatuor temporibus in iudicialibus poteſt † appellari de iu-
re canonico,ſcilicet ante lit.conteſt.poſt li.conteſt.& a ſen-
tentia diffinitiua,& poſt ipſius promulgationem, puta quã-
do appellatur ab executore volente exequi ſententiã,quan-
do excedit modum in exequendo, & de hoc vltimo plenè
dixi in cap.quod ad conſultationem,ſupra de re iudi. Poteſt
etiam appellari extra iudicium.ſecũdum canones ſupra eo.
cum ſit.vnde poteſt colligi regula breuior, quod vbicunque
5 quis ſentit ſe grauari in iudicio,vel extra iudiciũ,poteſt † ap-
pellari ſecundum canones.de appellatione tamen extraiudi
ciali plene dicetur infra eod.bonæ.Secunda regula eſt,quod
ſecundum leges regulariter non appellatur ante ſentẽtiam,
concordat l.ante ſententiæ.C. quorum app. non reci. & l.ij.
ff.de app.non reci.& communis concluſio eſt,quod in duo-
6 bus caſibus poteſt † appellari ante ſententiam,ſecundum le
ges. Primus eſt, quando poſt ſententiam interloquutoriam
non ſperatur ſequi diffinitiua, puta ſi iudex pronunciat
ſe non eſſe competentem,nam a tali ſententia poteſt appel-
lari,ſecundum leges,& hoc tenet gl.in auth.habita.C. ne fi-
lius pro pa.& Barto.in l.ij.ff.de app.reci.Idem ſi iudex abſol-
uat reum ab obſeruatione iudicij, vel pronunciat appella-
tionem deſertam, quia poſt talem interloquutoriam non
ſperatur ſequi alia diffinitiua,& iſtud tenet Barto. in d.l.ij.&
in l.Titia.ff.de accu.& in l.intra vtile.ff.de minor. & in l.arbi-
tro.ff.qui ſatiſda.cog.Secundus caſus eſt, quando grauamen
non poteſt reparari per appellationem a diffinitiua: ſi enim
iudex

iudex pronunciat aliquem torquendum, a tali interloqu-
toria poteſt appellari etiam de iure ciuili, quia ſi ſequeretur
tortura, non poſſet tale grauamen tolli per appellationem,
quia non poſſet fieri, quando fuiſſet tortus, & de hoc eſt ca-
ſus in d.l.ij.ff. de app.reci. hinc dicitur, quod a maxillata non
appellatur, vt dicit gl.in l.ſi quis prouocatione, C.eo. & eadē
ratione ſi iudex pronunciauit, aliquem eſſe capiendum, a ta
li pronunciatione poteſt appellari, ſecundum leges, quia eſt
grauamen cohærens perſonæ, & reparari non poſſet poſt
7 grauamen illatum. Carcer † enim dicitur mala manſio, vt
eſt tex cum glo in l.ſi hominem, ff.depoſiti. Bal.in l. ij.ij. col.
C.de epiſcopali audi.eut. & dicitur eſſe maior pœna ſtare in
carcere, quā laborare in agro, vel in alio opere publico, vt
dixit glo.in l.in ſeruorum, ff.de pœnis hinc dixit Bald. in l.ſi
clericus C.de epiſcopali audi. quod carcer eſt ſpecies tormē
torum. ſed tu vide text. cum glo. in cle. de hæreti. vbi proba-
tur, quod ponere aliquem in carcere, etiam ponendo ipſum
in compedibus, vel manicis ferreis, non dicitur eſſe tormen
tum, ſed tradere duro, ſeu arcto carceri, qui magis videatur
ad pœnam, quam ad cuſtodiam, dicitur eſſe tormentum, &
idem ſentit ibi gl in verbo, tormentis. Sed ſalua dictum Bal.
quod carcer dicitur tormentum largo modo, non autem ꝓ
prie loquen. Sed oī caſu eſt grauamen non reparabile, quia
carceratus non poteſt non fuiſſe in carcere, & dicit Bald. in
dicta l.ſi clericus, quod etiam ſi quis non appellat. ī.x. dies a
captura, tamen donec detinetur in carcere ſemper poteſt
appellare, quia grauamen eſt ſucceſſiuum, nec currit tem-
pus decem dierum ad appellandum, quia propter confirma
tionem grauaminis ſemper dicitur eſſe ī.decem dies, l.j.in fi.
ff de vſufruc acc & de hoc plene dicetur ī.eod. ex parte tua.
Item ſi iudex pronunciat ſe eſſe competentem, poteſt appel
lari etiam ſecundum leges, vt dicit Barto.in d.l.ij. quia com
pellit litigare coram ſe, & per hoc dicit Barto. quod quando
opponitur aliqua exceptio declinatoria, quæ habet impedi
re proceſſum, ſi pronunciat, non eſſe procedendum obſtan
te ipſa exceptione, poteſt appellari ſecundum leges, quia nō
ſperatur ſuper illa inſtantia ſequi alia ſententia. ſed ſi pronū
ciat eſſe procedendum, poteſt appellari eodem modo, quia
ſi cōpetebat exceptio, quæ opponebatur, ſi iudex cogit me
litigare tempore, quo non debeo, talis moleſtia non poteſt
tolli per appellationem a diffinitiua, quia cōtinet grauamē
conſiſtens in facto, quia cohæret perſonæ, & idem dicit in
omni exceptione perēptoria quę opponitur ad proceſſum,
vt eſt exceptio rei iudi. tranſactionis, iureiurandi, & ſimiliū,
de quibus in c j.de lit.conteſt.in vj.& idem dicit in exceptio-
nibus obiectis contra libellum, quia ſi iudex pronunciat nō
eſſe procedendum ſuper libello, obſtantibus exceptionibus
obiectis, non ſperatur ſequi alia diffinitiua ſuper illa inſtan-
tia, & ſi pronunciat eſſe procedendum ſuper libello, nō ob-
ſtātibus exceptionibus, eodem modo poteſt appellari, quia
vexat excipientem litigando, quod grauamen nō poteſt tol-
li per appellationem a diffinitiua, & idem dicit Bar.in ſimili
bus. Plus dicit Bar.in d.l.ij. circa fi. quod ſi iudex pronunciat,
teſtem eſſe admittendum, qui nō deberet examinari, poteſt
8 † appellari etiam de iure ciuili: nam licet non faciat integrā
probationem, vt quia ſit inimicus, vel minor 14 annis, vel a-
lias inhabilis, tamē facit aliquod iudicium, l.j.§. impuberes,
ff.ad Silania. & in l.qui vltimo. ff.de pœnis & hoc articulo,
9 an † teſtis, qui non debet examinari, ſi fuerit examinatus, fa
ciat indicium, vide Bar.in l.marius. ff.de quęſtionibus, & do.
Abb.in c.j de confeſſis. & Bal.in c.præſentiam, in viii.colum.
de teſti. & dicit Bar.in d.l.ij.in fi.ff.de app.non reci. quod ideo
eſt iuſta cauſa appellandi, ſi iudex pronunciat teſtem eſſe
admittendum, qui nō debebat admitti, quia facit qualequa-
le præiudicium, tam in cauſa principali, quā in cauſa appel-
lationis. Eſt enim iuſta cauſa appellandi propter qualequa-
le præiudicium vitandum, vt in l.a ſententia. C. de app. & in
c.cum ſuper. ſupra de re iud. Et ex hoc Bar. infert vnam regu
10 lam valde not. quod † quando per appellationem a diffini-
tiua non poteſt perfecte reparari grauamen quin aliquod p̄-
iudicium faciat, poteſt appellari a tali grauamine ante ſen-
tentiam, etiam de iure ciuili, & iſtud tene perpetuo menti,
quia facit ad multa. & ex præmiſſis poteſt decidi, an, & quan
do liceat de iure ciuili appellare ante ſententiam dic tamen
vt latius habetur per Bar.in d.l.2.& per Bal.in d.l.ſi clericus,
C.de epiſcopali audi. & in d.l.ante ſententiæ. C. quorum ap.
non reci.
11 Tertio nota ibi, & in probatione ſententiæ, quod † appel
latio ſententiæ in dubio intelligitur de diffinitiua, & ratio
eſt, quia ſententia interloquutoria proprie non eſt ſenten-
tia, vt dicit gl.no.in l.j.§.biduum, in verbo, late. ff. quando ap.
12 ſit. & in ca.cum olim, in glo.fi.de teſti. vnde in dubio † verba
debent accipi in potiori ſignificato. facit ca.ſi quem. infra de
ſent excommu. vbi appellatione excōicationis, intelligitur
de maiori excommunicatione, & non de minori. vnde eo-
dem modo appellatione ſententiæ debet intelligi de ſentē-
tia diffinitiua, quæ eſt maior, quam interloquutoria, quia im
ponit finem liti l.j ff.de re iud. & quod no.gl.no.in cle. vnica.
in verbo, diffinitiua de ſeque.poſſ. & fru.
Quarto nota in §.in cauſis, quod appellatio, & recuſatio
iudicantur a pari, & quod ſublata appellatione cenſetur ſub
lata & recuſatio, ſed non eſt verū, quia dato, quod ſit ſubla-
13 ta † appellatio non cēſetur ſublata recuſatio, de hoc eſt tex.
in ca.poſtremo. ī.eodem, & in l.fi.C.de ſen. & in l j.C. ne lice.
ter.prouo. vbi patet, quod licet poſt ſecundam appellationē
non liceat in eadem cauſa tertio appellare, tamen licet iu-
dicem recuſare. vnde glo.no.in c.ſi contra unum. in gl fin. de
offic.deleg.in vi. dicit, quod iſtud, quod dicitur hic, intelligi-
tur quo ad modum, ſcilicet vt ſicut nō admittitur fruſtrato-
ria appellatio, ita non admittitur fruſtratoria recuſatio. In
aliis autem eſt differentia inter appellationem, & recuſatio
nem, & aſſignat plures differentias, de quibus infra dicam.
Quinto nota, quod tempus datum iudici ad cauſam finiē
dam incipit currere a tēpore præſentationis reſcripti, & non
ante, & per iſtum tex. limitatur c.eam te, ſupra de reſcriptis,
& in ca.ſi eo tempore, eo titu.in vj. quæ dicunt, quod inſpi-
14 ciendum eſt † tempus datæ, non autem tempus præſentatio
nis reſcripti, nam illa iura loquuntur quo ad uim compræ-
henſiuam, hoc eſt quantum ad ea, quæ in reſcripto compræ
henduntur, & etiam quo ad habilitatem, vel inhabilitatem
impetrantis, vel iudicis impetrati, & per hoc dixit glo no.in
c.ſtatutum, in verbo, canonicis, in fi. de reſcriptis, in vj quod
ſi tempore datæ literarum iudex literarum erat canonicus,
& tempore præſentationis non, quod hoc non obſtante po
terit in cauſa procedere, non autem econuerſo, puta ſi tem-
pore datæ non erat canonicus, ſed tempore præſentationis
reſcripti erat canonicus, quia ſpectandum eſt initium, ideſt
tempus datæ, vt in c.j.& in ca. ſi eo tempore, de reſcript. in
vj.& ſic quo ad inſpiciendam qualitatem, vel impetrantis,
vel iudicis inſpiciendum eſt tempus datæ. idem quo ad inſpi
ciendam uim compræhenſiuam reſcripti, vt in c. ſi eo tem-
pore, & d.c.eam te. de reſcriptis. Quantum autem ad curſum
temporis, vel inſtantiæ inſpiciendum eſt tempus præſenta-
tionis reſcripti, vt hic, ex quo impetrantes reſcripta poſſunt
15 ſumere notabilem † cautelam, vt quando eſt præfixum cer
tum tempus in reſcripto ad cauſam expediendam, & cogno
ſcunt ſubeſſe aliquod impedimentum, & non poſſe in cauſa
procedi: non enim tunc debent præſentare literas, cum ante
præſentationem literarum non currat tempus, vt hic dicit,
ideo caute faciunt expectare tempus aptum, in quo poſſit in
cauſa procedi. datur etiam cautela, quod fiat inſtrumentum
de die præſentationis literarum, vt ſic appareat, quo die in-
cipiat currere tempus, & procedit iſte tex. quando in reſcri-
pto apponitur tempus per dinumerationem dierum, men-
ſis, vel anni, puta, quod cauſa debeat expediri ī.30. dies, vel
infra annum, ſicut ſi tempus eſſet denominatum ad certum
diem, puta ſi mandaretur cauſa expediri ante Paſcha, vel an
te Kalēdas Ianuarii, quia tunc non habet locum iſte tex. ſed
incipiet tempus currere a tempore datæ literarum, & ſem-
per laberetur, etiam ſi nunquam reſcriptum præſentaretur,
& ſibi imputare debet pars, quæ eſt negligens. Ita dicit hic
Ioan. And. & Doct.
16 Vltimo nota, quod † delegatus ante præſentationem re
ſcripti, non habet iuriſdictionem, & hoc tenet Inno.in ca.ex
conqueſtione, de reſtit.ſpoliat. & Dom. de Ro deci.457. quæ
incipit, circa tertium dubium. vbi plenè diſputant, & con-
cludunt, quod nullus iudex delegatus, vel executor, ante præ
ſentationem literarum, habet iuriſdictionem. vel eius exer-
17 citium, & quod † proceſſus factus ante præſentationem eſt
ipſo iure nullus, & idem dicit Bald.in l.falſus. in vj colum. C.
de fur. ibi, circa ſecūdum. in uerbo, ſed pone. ubi etiam dicit
idem eſt, ſi ſciret ſe delegatum, quia non valeret proceſſus
ante præſentationem reſcripti, & idem tenet Ioan. Andr in
c.cum plures. de offi.del.in vj & Ioan. And. & Archid.in c.ti-
bi qui de reſcriptis eodem lib. Et ex hoc infertur, quod Bald.
non bene dixit, in l.nec quicquam. § vbi decretum, ff.de offi.
proconſul & leg. ubi dicit, quod ſi partes non opponerent,
vel conſentirent, quod delegatus procederet ante præſenta-
tionem reſcripti, quod proceſſus valeret, quod non eſt uerū
quia cum careat iuriſdictione ante præſentationem literarū
conſenſus partium non poteſt validare proceſſum. Vnde cō
clude, quod iuriſdictio non confertur iudici delegato ante p̄
ſentationem reſcripti, & quod proceſſus etiam de conſenſu
partium factus eſt nullus ipſo iure. Et eodem modo non au
18 fertur † iuriſdictio iudici delegato per ſecundum reſcriptū,
niſi facta præſentatione ſecundi reſcripti etiam ſi in eo con-
tineatur

tineatur clauſula, quod debeat reuocari quicquid fuerit attentatum a tempore datæ ſecundi reſcripti, nam ualebit proceſſus, & ſententia lata vigore primi reſcripti lata ante præſentationem, ſeu exceptionem, & probationem ſecundarū literarum. tex. eſt notabilis, & menti tenendus, vt in ca. audita de teſti. ſpol. Et ex hoc poteſt colligi notabilis regula, iun-
19 cto iſto tex. & d. ca. audita, quod † iuriſdictio non datur, nec aufertur iudici delegato ante præſentationem literarum, & ita etiam concludit Bal. in l. j. C. ut lite pend. & idem dicunt Dom. de Ro. in dec. præalleg. quæ omnia tene menti. In glo. ſ. no. iſtam gl. quod valet appellatio interpoſita a diffinitiua ſententia, cauſa non expreſſa glo. iij in c. cum in eccleſia, & in c. cum cauſam. ſ. eo. ſed limita, niſi eſſemus in caſibus, in quibus ius prohibet appellationem, ut dixi ſupra eo. ad noſtrā, & dicam ſ. eod. conſuluit. ibi uide apoſtillam meam, in fi. In glo. ij. aduerte, quia iſta glo. ſentit, quod in hoc æquiparetur appellatio & recuſatio, vt ſicut non admittitur appellatio ab interloquutoria, non expreſſa cauſa rationali, vt ſ. eo. vt debitus. ita etiam non admittitur recuſatio, & ſic ſecūdum gl. æquiparantur ſolum ad formalitatem, ut ſcilicet in utraque requiratur expreſſio cauſæ, non autem quo ad reliqua. Idem dicit gl. fi. in d. ca. ſi contra vnum. de offic. deleg. in vj. &
20 ex hoc nota. quod recuſatio † magis aſſimilat appellationi ab interloquutoria, quā in appellationi a diffinitiua. quia in appellatione a diffinitiua nō requiritur expreſſio cauſæ, ſed ſufficit dicere, appello, ut dixi in præcedenti glo. & Io. Andr. hic ſuper iſta glo. ſequitur iſtam gl. dicens, quod verba poſita in tex. reſpiciunt modum & non caſus, nam modum reſpiciunt, quia ſicut friuola appellatio repellitur, ſic & friuola recuſatio, & ſicut probabilis appellatio admittitur, ſic & probabilis recuſatio declarat etiam Ioan. Andr. quare iſta verba poſita in tex. non reſpiciunt caſus, hoc eſt dicere, quod tex. non debet intelligi, quod uelit dicere, quod vbi repellitur appellatio, repellitur & recuſatio ab executore cum nō appellatur, qui tamen recuſatur. Item non appellatur a iudice, niſi grauet, & tamen recuſari poteſt, etiam ſi non grauet.
21 Item quis poteſt † appellare a iudice in quem conſenſit, quē tamen non poteſt recuſare, vt in c. inſinuante, de offic. deleg.
22 iuncto c. cauſam, de iud. Item notorie † delinquens, non poteſt appellare, & forte poteſt recuſare iudicem ſuſpectum, ut no. in c. cum ſpeciali. ſ. eodem §. j. ſed de hoc dicetur infra eodem, propoſuit. Item officialis poteſt recuſari coram epiſcopo, ad quem non poteſt ab officiali appellari, vt in c. non putamus de conſue. in vj. tene tamen menti not. dictum Bart. in l. a proconſulibus, C. eo. vbi dicit, quod ſi conceditur priuilegium epiſcopo, vt a ſua ſententia non poſſit appellari, poterit tamen appellari a ſententia ſui vicarij. & idem dicit in ſtatuto diſponente, quod a Poteſtate, uel Capitaneo non poſſit appellari, nam non obſtante tali ſtatuto poterit appel-
23 lari a ſententia vicarii. & ratio eſt, quia † priuilegium cōceſſum perſonæ, perſonam cui conceſſum eſt priuilegium, non egreditur, vt in cap. ſanè. ſ. de priuile. & vij. q. j. petiſti & quaſi omnes iſtos caſus, quos hic enumerat Ioan. And ponit ēt gl. in d. c. ſi contra vnum. Nec obſtat illud, quod dicit Io. An. ſuper tex in verbo, tollitur. vbi dicit, quod ſiue tollatur appellatio per ius commune. exemplum ſ. eodem c. 3. & c. cū ſit Romana. in fi ſiue per ſpāle reſcriptum, ut in c. j. de reſcriptis, & in c. ſuper queſtionum, de offi. del eodem modo intelligitur ſublata recuſatio, nam Ioan. Andr. dicit intelligi reſpectu modi proponendi, vt ſine expreſſione cauſæ non liceat appellare, vel recuſare nam ita ſe declarat Io. An. hic ſuper iſta glo. vt ſupra dixi, & idem dicit glo. in d. cap. ſi contra vnum. Dom. autem Abb. dicit iſtum tex. procedere ſecundū iura antiqua, ſecundum quæ licebat appellare indiſtinctè. vnde omnis appellatio, quæ non erat manifeſte friuola deferebat cauſam ad ſuperiorem, ut in c. Romana. ij. quæſt. vj. & not. ſ. cod. vt debitus vnde remotio appellationis facta per ius commune, vel per reſcriptum, operabatur reſpectu appellationis, quæ non interponebatur expreſſa iuſta cauſa, & hoc tempore remota appellatione cenſebatur remota recuſatio, vt hic. hodie autem dicit iſtum textum non procede-
24 re, quia remotio † appellationis tollit omnem appellationem, quæ interponitur ex cauſa, quæ in iure non reperitur ſpecifice permiſſa. ut no. infra eo. paſtoralis. in prin. vnde durum eſſet dicere, quod per remotionem appellationis non poſſet quis recuſare iudicem ex iuſta cauſa, licet in iure non ſit expreſſa, non enim eſt præſumendum Principem voluiſſe iſtum contra quem concedit reſcriptum litigare coram iudice ſuſpecto, arg. c. cum inter, ſupra de exce. immo eſt dubium, an Princeps poſſit tollere exceptionem recuſationis, de quo remittit ad c. ad hæc, de reſcrip. & ad d. c. inter. ſed tu dic, quod eſt text. expreſſus ſ. eodem, poſtremo. vbi patet, ꝙ quamuis in reſcripto ſit clauſula, appellatione remota, nihi-

lominus poteſt recuſari ex iuſta cauſa. Dicit tamen Domin. Abb. quod de iure ciuili non eſt opus exprimere cauſam recuſationis, ut in l. apertiſſimi. & in l. cum ſpeciali. C. de iudic. ſicut non licet ſine cauſa appellare, ita nec recuſare. ſed contra iſtud vltimum. quod dicit do. Abb. uidetur text. in l fi. C. de ſent. quæ loquitur de iudice delegato. & tamen te
25 mota appellatione non cenſet remota recuſatio, quia † ſeparatorum ſeparata eſt ratio l. ſi maritus. C. de dona. inter vi. & vxo & in l. ſi domus. ff. de ſerui. vrb prædi. & hoc firmat Bal. & Ang in d l fi. in fi licet gl ibi videatur ſentire contrarium, & non bene, ſed glo. in l. j. §. j. ff. a quibus ap. non licet, tenet contrarium, & bene ſ. quod remota appellatione per reſcriptum, non intelligatur remota recuſatio, & Bar. ibi in fi. dicit, quod illa glo. eſt verior, quia ad remotionem vnius iuris non ſequitur remotio alterius, vt in l. ſi domus. ff. de ſerui. vrba præd. idem probatur in l. una. C. ne lice. ter. prouoc. ubi patet, quod in eadem cauſa non licet, tertio appellare, & tamen poſt ſecundam appellationem licitum eſt iudicem recuſare, & ſic vbi ſecundum ius ciuile remota eſt tertia appellatio, non tamen recuſatio, niſi intelligas, quod quando remota eſt appellatio de iure ciuili requiratur recuſatio expreſſa iuſta cauſa, & hoc modo poſſet ſaluari opi. do. Abb. ſed hoc eſt diuinare, & nimium reſtringerētur illa iura. Bart. vero in d l. j. §. j. in fi. ff. a quibus app. non licet. ſentit, quod de iure ciuili remota appellatione per reſcriptum intelligatur remota recuſatio friuola, & ita intelligit iſtum tex. cum glo. Et ex hoc poteſt inferri, quod de iure ciuili recuſans iudicē, non teneatur exprimere cauſam, & quod remota appellatione poſſit iudex recuſari ſine cauſæ expreſſione, dum tamen non præſumatur recuſatio eſſe friuola, & iſta ſit concluſio in iſto articulo. ¶ In glo. fi. in fi. dum allegat in contrarium l. continuus. & l. j § qui præſens. ff. de verborum obliga. vbi patet, quod poſt interrogationē ſtipulatoris, ſequi debet
26 † reſponſio promiſſoris incontinenti, ſcilicet antequam diuertatur ad actus extraneos ita videtur in propoſito dicendum, quod incontinenti poſt præſentationem literarum debeat tempus in continenti currere, & non expectari aliud tempus. Sed tu dic, quod illę leges non loquuntur in præfixione termini, ſed loquuntur de forma ſtipulationis, quæ debet inter partes celebrari antequam diuertat ad extraneos
27 actus, ſicut etiam dicitur de † teſtamento, quod debet perfici, & conſummari antequā diuertat ad extraneos actus, vt in l hac conſultiſſima. C. de teſta vnde hoc contrarium non obſtat opi gl. quia nos loquimur, quando tempus præfigitur cauſa dilationis, vt infra tempus aliquid fiat, & Vinc. Goffr. Phy. & Hoſt ſequuntur opi. glo. ſed Guil. Naſo tenet contrarium, qui dicit diem receptionis, ſeu præſentationis computari in termino, & dicit, quod hoc probat iſte text. in verbo, ex tūc, quod denotat extremitatem temporis, ut in l. 4. ff. de condi & demonſtra. & quod alias ſequeretur, quod reuocata iuriſdictione per ſuperiorem iudex reuocatus poſſit procedere ea die, quia non computaretur dies reuocatæ iuriſdictionis. ergo nec finiendæ. & Ioan. And. dicit opin. Guil. eſſe
28 veriorem, quia † tempus regulariter computatur a momēto ad momentum, vbi aliud in iure non exprimitur, & dicit quod hoc ſoluit contraria, de quibus in gl. & ſimilia, quia in
29 eis ſpecifice cauetur, quod † dies termini non computetur in termino, & allegat no. in c. frequens. de reſtit. ſpo. in vj vbi Archi. tenet, quod in dubio dies terminū computatur in termino. & dom. Abb dicit, quod moderniores communiter ſequuntur opi. Io. And. & quod hāc opi. etiam tenuit gl no. in rubrica. ff de diuer & tempo. præſcrip. quę dicit, quod omnia tempora præſcriptionum regulariter ſunt continua, & quod currunt de momento ad momentum. niſi aliud in iure caueatur. Ipſe autem do. Abb. diſtinguit, ut habeatur magis ſpecifica reſponſio ad contraria dicens, quod quandoq; terminus præfigitur ad certum actum cum numero dierum
30 ſeu annorum, uel menſium cum dictione † a, vel ab, & tūc illa dies non computatur in termino, quia hæc dictio de natura ſua excludit diem, cui ſpecifice apponitur. exemplum, ſi dicatur, facias hoc ſ. quindecim dies a die præſentationis, nam dies præſentationis non computatur in termino, & de hoc allegat bo. glo in c ſtatutum in verbo, numerandum ſ. de præben. & in clem. ſicut, in verbo, a die. in princi. eodem titulo. Quādoq; vero ſtatuitur terminus cum determinatione temporis ſine litera a, vel ab, vel ſimili, & tunc dicit do. Abb quod tempus currit de momento ad momentum. ponit exemplum, quia iura præfigunt terminum decem dierū ad appellandum a tempore ſententiæ, nam tempus currit de momento ad momentum, ut in c. quod ad conſultationem, de re iud.

Sed aduerte, quia dom. Abb. non aduertit, quia etiam in hoc exemplo ponitur dictio a. vnde dic melius, quod dictio a, uel

a, vel ab, denotat ſeparationem immediatam ab eo, cui adiungitur, vt in l. ratio §. fin. ff. de act. emp. & in l. a caligato. C. de nupt. & quod ibi no. vnde ſi aſſignatur terminus x. dierũ a tempore ſententiæ, incontinenti lata ſententia incipit terminus currere, quia ſeparat prolationem ſententiæ a termino x. dierum. Item ſi dicatur a die ſententiæ teneatur appellans comparere coram iudice ad quem fit ſeparatio ab ipſo die, & ſic dies non computatur, & ſic dictio. a, ſeparat illud cui adiungitur a termino, & ſi adiungitur actui ſeparat actũ a termino, & ſi adiũgitur diei ſeparat diem a termino, & immediate finito actu ſi adiungitur actus, vel finito die, ſi adiũgitur diei incipit terminus currere, & ad hoc allego theoricam Io. And. in addi. Spe. in ti. de dila. § j. verſ. ſed pone, quod
31 in cauſa. vbi dicit, quod ſi † ſtatutum dicit, quod a tempore litis cõteſtatæ ĩ x dies teneatur pars producere teſtes, quod currat terminus immediate facta ſit conteſta de momento ad momentum. & ſic in termino computatur dies in qua eſt facta litis conteſtatio. Aut dicit, quod a die lit. conteſta. infra x. dies teneatur producere teſtes, & tunc dies litis conteſtatæ, non computabitur in termino per præmiſſa. ita concludit Io. And. in loco præalleg. & ratio eſt, quam ſupra dixi. Sed aduerte inquantum Io. Andr. hic, & dom. Abb. ſentiunt, quod in dubio dies termini computetur in termino, quando aſſignatur terminus per numerum dierum, vel menſium, vel annorum, quia Iac. But. & Bar. tenent contrarium in l. j. ff. ſi quis cau. vbi dicũt, quod aut iudex dicit do tibi terminum trium dierum, & non computatur in termino dies termini dati, quia intelligitur de proximis diebus, vt in l. eũ qui Kalendis. ff. de verbo. oblig. Aut dicit do tibi terminum hinc ad tres dies, & tunc debet tempus cõputari de momento ad momentum, vt in l. 3. § minorem. ff. de minor. & in l. j. § dies. ff. quando app. ſit. Et in hoc vltimo, ſcilicet quod quã
32 do ponitur † dictio hinc, tempus currat de momento ad momentum, tenuit Ioan. And. in addi. Spe. in titu. de dila. § j. ver. ſed pone iudex, vbi dicit, quod ſi iudex aſſignat alicui terminum hinc ad x. dies, ꝙ currit terminus de momento ad momentum, & ſic etiam dies aſſignationis termini computatur in termino, & idem Ioan. de Hyſer. & D. Do. in c. frequẽs. in gl. in verbo. proponitur. de reſtitu. ſpol. in vj. & opi. Bar. ſcilicet quod quando aſſignatur terminus per numerum dierum, vel ebdomadarum, vel mẽſium, vel annorum non cõputetur prima dies in termino, ſequitur hic Bal. idem tenet Ange. & Pau. de Caſtro, in d. l. j. ff. ſi quis cau. Sed Cy. ibi tenet contrarium, & ſequitur opi. Io. An. ſcilicet quod computetur prima dies, & ſic quod tempus currat de momento ad momentum, idem ſequitur ibi Raph. Fulgoſius, & idem etiã tenuit Spec. eodem titu. c. reſtat, ver. ſed nunquid dies, & eandem opi. ſequitur Bal. in l. eos § ſin autem. C. eo. & in l. ſi quãdo, in 5. q. C. de teſti. idem tenet Archi. in c. frequens. de reſti. ſpol. & Pau. ibi, & aliqui moderni dicunt, quod iſta opin. eſt verior de iure per l. eos. § ſin autem, coniuncta l. j. §. biduum. ff. quando app. ſit. Sed ſalua eorum reuerentia, illa l. nihil facit. ibi enim dicitur, quod appellans nomine proprio, debet appellare eodem die, vel ſequenti nomine proprio debet interponere appellationem eodem die, vel altero, & ſi appellat nomine alieno debet tertio ſic prouocare. ſatis enim patet ex illo tex. dũ dicit, quod appellans nomine proprio debet appellare eodem die, vel ſequenti, & appellans nomine alieno debet appellare tertio die, quod dies latæ ſentẽtiæ cõputatur, quia text. hoc exprimit dum dicit, eodẽ die, & c. Sed quæſtio Bart. procedit, quando aſſignatur terminus ſimpliciter per numerum dierum, vel ebdomadarum, vel menſiũ, vel annorum. vnde ille text. non facit ad propoſitum. Sed l. j. §. biduum. ff. quando ap. ſit. loquitur, quando aſſignatur terminus per dictionem ex. ibi enim dicitur, quod biduum vel triduum computatur ex die latæ ſententiæ, & pro opi. Bart. bene facit tex. in l. j. ff. ſi quis cau. nam reus tenebatur ſiſtere, ſeu cõparere in iudicio ex promiſſione ſua, ĩ certos dies, ſeu infra certum terminum, & ibi dicitur, quod debet in ſin
33 gulos dies numerare viginti miliaria non computato † die in qua eſt facta promiſſio de ſiſtendo, & ita etiam intellexit glo. illum textum. in d. c. frequens, in verbo proponitur, & 4. quæſt. 5. quiſquis. in verbo, occurrerit, & hæc opi. Bar. ſeruatur de conſuetudine iudiciorum, ut fatetur Pau. in d. ca. frequens, & Ioannes de Hyſernia ibi, & d. Dom. ſuper gl. præalleg. dicunt, quod quandoque conſtat de mente diſponentis, quod velit, vel nolit diem tertium computari, & tunc ſeruãda eſt mens, & de hoc eſt caſus in d. c. frequens & in c. pia, de excep. in vj. Aut non conſtat de mente, & tunc dicunt, quod ſi ſtatuitur terminus ſimpliciter x. dierum, quod non computatur dies aſſignationis termini in ipſo termino, quia intelligitur de proximis, vt d. l. eum qui Kalẽdis. ff. de verb. obl. & iſtam etiam opi. ſequutus fuit Angelus, & Ioannes de Hyſernia. in l. Gallus. in prin. ff. de liberis & poſthumis, vnde ab iſta opinione non eſt recedendum in iudicando, & in pũcto iuris eſt uera. & quia ſupra dixi, quod l. j. § biduum. ff. quando app. ſit loquitur, quando ponitur dictio ex, quia tantum eſt dicere, ex die ſententiæ, quantum a tempore ſententiæ, quia vtroque caſu currit tempus de momento ad momentũ hoc tenet Bar. in l. pater. § ſexaginta. ff. de adult. per illum tex. ubi dicit, quod tãtum eſt dicere currant ſexaginta dies ex die diuortii, vel a diuortio, quia vtroque caſu currit tempus de momento ad momentum, allegat Bar. l. j. § biduum, & §. ſequẽ. ff. quando app. ſit. quod dicit eſſe menti tenendum. Sed Bal. tenet contrarium, in d. l. j. ff. ſi quis cau. & in l. fi. C. de iure do. impe. & quidam moder. hoc ſequuntur dicentes, quod opi. Bal. etiam tenet Alb. de Roſa in ſuo dictionario, ſuper dictione, ex, & allegant gl. in c. quiſquis. in verbo, ex ea die 4 q 5 allegant etiam tex. in l. fi. C. de temp. in integrum reſtit. pe. & in l. j. §. annum. ff. de itin. actuque priu. Sed tu tene opi. Bar. tanquam veriorem, quia probatur in d. l. pater. § ſexaginta, iuncta l. mariti § præterea ff. eod. titu. ibi enim dicitur, quod ſexaginta dies dantur ex die diuortij marito ad accuſandum vxorem iure mariti. Sed in d. § ſexaginta dicitur, quod 60. dies numerantur a diuortio, & ſic coniũgẽdo illos tex. patet
34 quod † paria ſunt dicere, ex die diuortii, vel a diuortio, & ſic utroque caſu computatur tempus de momento ad momentum. idem probatur in l. j. § biduum. iuncto § dies ff. quando app. ſit, nam in §. biduum, dicitur, quod biduum, uel triduum ad appellationem interponendam computatur ex die latæ ſententiæ. ſed in § dies, dicitur, quod currit de momento ad momentum. Nec obſtat glo. in d. cap. quiſquis, in verbo, ex ea die, quia potius facit pro opin. Bar. dicit enim, quod tẽpus currit a die ſententiæ, & allegat §. biduum, ſupra allegatum. in quo patet, quod currit de momẽto ad momẽtum, & iſtũ tex. in quo ſecundum verum intellectum, patet quod terminus currit de momento ad momentum propter dictionem ex tunc, poſitam in tex. Non obſtat l. fi. C. de temp. in integ. reſtitu. pet. quia ſalua reuerentia allegantium, illa l. probat opi. Bar. ibi enim dicitur, quod ex die ex quo vtilis annus currebat, ſcilicet ex die 26. anni pro vtili anno quadriennium. no. illa verba ex die 26. anni, quia ille dies computatur in termino quadriennii, quod datur minori ad petendum reſtitutionem in integrum, quia ſtatim perfecto 25. anno. incipit currere quadriennium, vt ibi dicitur. vnde ibi manifeſte probatur, quod ſi datur terminus ex die. quod ille dies computatur in termino. Non obſtat l. j. § annum ff. de iti. actuque priua. quia ibi in principio illius legis dicitur, quod ſi aliquis fuerit vſus illo anno itinere non vi, nec clam, nec precario, nõ debet impediri in poſſeſſione itineris. Sed in eadem l. in d. §. annum, dicitur, quod annus computatur retro ex die interdicti. Hæc glo. exponit. l. ex die litis conteſtatæ ſuper illo itinere actuque priuato, vnde intelligi dẽt ille tex. per præmiſſa quod dies in quo eſt facta litis conteſtatio computetur in anno. Ita quod ſufficit, quod in illo momento temporis, qđ præcedit litis conteſtationem annus erit perfectus. & ſic debet intelligi, quod currat de momento ad momentum per præmiſſa. vnde ego puto opi. Bar. eſſe veriorem, quicquid di-
35 cant iſti moderni. Quid autem ſi † aſſignetur terminus, vt quis tale quid faciat ĩ menſem, vel ante x. dies, an ſufficiat facere in vltima die mẽſis, vel in vltimo die termini dic, ꝙ ſic. de hoc eſt tex. in l. j. §. quod diximus. ff. de ſuc. edic. & de hoc vide bo. gl. in c. frequens in verbo, proponitur, de reſtitu. ſpolia in vj. & ij. quæſtio. 6 anteriorum, & idem dicit Spec. in tit. de app. § reſtat ver. ſed nunquid dies, & ver. præced. ubi dicit, quod ſi aliquid debet fieri infra decem dies, uel ante x. dies ſufficit, quod fiat ultima die termini. Idem dicit Cy. in l. j. ff. ſi quis cau. in addi.

Quid autem ſi aliquis promittit aliquid facere vſque ad x. dies nũquid ſufficiat illud fieri ultima die termini, & ſic, an
36 dictio † vſque, ſtet excluſiue. an incluſiue. vide per Bart. l. patronus. § j. ff. de leg. 3. ubi Bar. late examinat, an dictio vſque ſtet incluſiue, vel excluſiue, & ut reportes clarius præmiſſa diſcurre per caſus.

Et primus eſt, quando apponitur dictio ſignificans extremitatem temporis, ut dictio, ex tunc, & tunc terminus currit de momento ad momentum ut hic. idem ſi dicatur hinc ad
37 x. dies, quia dictio, † hinc etiã ſignificat extremitatẽ temporis, vt dicit Iac. But. & Bar. in d. l. j. ff. ſi quis cau. & Ioan. An. in titu. de dilat. §. j. ver. ſed pone iudex, & Io. de Imo. & D. Do. in d. c. frequens, ſuper gl. in verbo, proponitur, de reſtitu. ſpol. in ſexto.

38 Secundus caſus eſt, quando apponitur dictio † a. uel ab, & tunc ſi apponitur actui, puta a tempore ſententiæ, vel a tempore litis conteſtatæ, & tunc expedito actu incipit tempus currere de momento ad momentum, ſed ſi apponitur

diei

dici,puta a die litis conteſtatæ, & tunc illa dies in qua eſt fa-
cta litis conteſtatio,non computatur, quia ſeparatur a ter-
mino & ita diſtinguit Ioan. And.in Specu.in titu de dila.§ j.
ver.Sed pone,quod in cauſa,& dom.Abb.hic,& Io.de Imo.
& D Do.in d c frequens,ſuper gl.in verbo proponitur.Et ex
hoc ſequitur,quod ſi iudex aſſignaret terminū per hæc ver-
ba,aſſigno tibi terminum ab actore vſque ad x dies quod fi-
nita hora ſtatim inciperet currere terminus,& ſic computa
bitur dies termini,& hoc tenet But.& Ioan.de Imo.in cle. ſi
cut & Bal hic.
39 Tertius caſus eſt, quando aſſignatr terminus per † dictio-
nem ex, puta,ex hac die vſque ad x. dies compareas coram
nobis,& in hoc caſu.Bar.in l pater.§.iuxta.ff.de adult. tenet,
quod dies termini computetur in termino,& ſic, quod tem
pus currit de momento ad momentum,& iſtam opi. credo
eſſe veriorem per ea quæ dixi ſupra, licet Bal in l.j. ff. ſi quis
caut. & in l.fin. C. de iure do. impe. & Alber. de Roſa. de in
ſuo dictionario,ſuper dictione ex . & quidam moderni legi-
ſtæ teneant contrarium.
40 Quartus caſus eſt,quando † terminus aſſignatur per nu-
merum dierum,vel ebdomadarum,vel menſium, vel anno
rum, & hoc caſu dies termini non computatur in termino.
hoc tenet Iaco.Butr & Barto.in d.l.j.ff ſi quis cau & Ang.&
Pau.de Caſt ibi & eſt de mente iſtius gl.& glo.in ca.quiſquis,
in verbo,occurrerit 4.quæſt.5.& in d.c.frequens,in verbo ꝓ-
ponitur,de reſtit.ſpol in 6. & idem ſentiunt hic Vinc Goffr.
Phy.& Hoſt.licet Ioan And.& dom Abb & alii Doct.videā
tur ſentire contrarium.Sed præcedens opi ſeruatur de con-
ſuetudine iudiciorum , vt dicit Pau.in d.c.frequens,& iſtam
opin.Bar.vt ſupra dixi ſequitur Ioan de Imo & D. Do. in d.
c.frequens,& idem dicit Io.de Imo in clem.ſicut,eodem tit.
Idem dicit Ang.& Io.de Imo.in l Gallus,ff.de lib. & poſthu.
Et ideo concludendum eſt, quando aſſignatur terminus ꝑ
numerum dierum, vel ebdomadarum,vel menſium,vel an-
norum quod dies termini non computetur in termino.
Quintus caſus eſt,quando ſumus in dubio, vt quia nō ap
paret per quæ verba fuerit ſtatutus terminus,& hoc caſu Io.
41 And hic dicit,quod in dubio † currit terminus de momēto
ad momentum , & ſic quod dies termini non computetur
in termino,& hoc ſequitur hic dom Abb & idem dicit Ar-
chi.in d.c frequens de reſtitut.ſpol in vj ſed Ioan. de Imo &
D.Do.in c.pia.§ ſi igitur,ad fi ſuper gl in verbo computato.
de excep in vi.dicunt,quod Iac But.& Barto in d.l.j.ff ſi quis
cau.ſentiunt contrarium.ſcilicet quod dies termini non cō
putetur in termino,& iſta opi cōmuniter tenetur, & ipſam
tenet hic gl.& 4 quæſtio 5.in c.quiſquis,in verbo,occurrerit,
& in d.ca.frequens in verbo, proponitur, & Vin. & Goffr. &
Phy.& Ho hic,& hæc opi.ſeruatur de conſuetudine iudicio
rum.vt dicit Pau.vbi ſupra,ſed Ioan. de Imo. & Do.Dom in
loco præalleg. concordant,quod aut datur dilatio ſuper eo,
quod eſt leuis,vel modici præiudicii,& tunc procedit opin.
Archid Barto. & aliorum,qui ſentiunt, quod in dubio dies
termini non computetur in termino.Bal. autē hic indiſtin
cte tenet, quod quando ſimpliciter diſponitur,fieri debeat
computatio de momento ad momentum ut in l 3.§.mino
42 rem.ff.de mino.quia eſt † computatio naturalis, ſecundum
curſum naturæ, ſecundum quam nihil eſt defectiuum, uel
ſuperfluum. dicit tamen, quod hoc procedit in termino
naturali, ſecus quando ſumus in termino artificiali, puta
quando dies ſunt utiles,puta dicit lex,quod centum dies uti
les dantur ad petēdam bonorum poſſeſſionem, nam in iſto
vtili tempore non computatur dies mortis teſtatoris. ſed be
nè ultima dies,quæ eſt in fine termini, hoc eſt dies cētesima
ut probatur in l.j.§ quod diximus.ff.de ſucc.edic.& hoc dicit
eſſe verum niſi ex verbis aliter appareat,quia ſtandum eſſet
ſenſui qui colligitur ex verbis, & no. bene iſta verba Bal. ꝙ
vbi tempus termini eſt utile, dies termini non computatur
in termino,niſi aliter appareat de mente diſponentis.
Sextus caſus eſt,vtrum ſi præfigatur terminus ad aliquid
dandum vel faciendum ante menſem ꝟ menſem , vel ante
x. dies. vel infra decem dies, an ſufficiat facere vltima die
termini ſ.decimo die,vel ultimo die menſis? & dicendū eſt,
quod ſic,vt dicit gl.in d.c frequens, in verbo proponitur, &
ij quæſt.vj.anteriorum,& Spe.eodem tit.§ reſtat,verſ.ſed nū
quid dies.& ver.præcedenti,& Cy.in addi.in l.j.ff.ſi quis cau.
ſin autem aſſignatur terminus per dictionem vſque puta cō
pareas vſque ad menſem vel vſque ad x.dies , de hoc vide ꝑ
Bar in l.patronus §.j.ff.de leg.iij.& in Spe.in tit. de citatione.
§ viſo,ad fin & de iſto articulo,an dies termini computetur
in termino vide Pau.& ſcribentes quos ego ſupra non retu-
li in cle ſicut.eodem titulo,& Spec.eodem titulo.§ reſtat,in
d ver.i.ſed nunquid dies,& Bald in l.à caligato.C.de nupt.&
plenius per eum in l.eos.§.ſi autem.C.eo.titu.& in l. ſi quan-
do,in 5.quæſtione.C.de teſt.& in l fi.in 3.colum.C. de temp.
app.& in l.ſi ea,in penult.colum C.qui accu.non poſ.& per
Ang & Ioan de Imo.in l.ſi ex duobus,in prin.ff.de duob.reis
& in l.Galius.in prin.ff.de lib.& poſthu.& per Ang in l. vt ꝑ-
fectius C de anna.exce & in dictis locis etiam inuenies quid
43 in dilationibus legalibus,ſcilicet an in eis dies † termini cō-
putetur in termino,de quo etiam per Bal.in l j.ff. ſi quis cau.
& in ca.cum in cunctis,in verbo exegerit, ſupra de elec.vbi
etiam Doct.tangunt.Extra gl.quæro pro declaratione verſi.
44 ſi autem.qui eſt ver finalis huius cap. Quid ſi iudex † delega-
tus, fuit excommunicatus poſt datam reſcripti, & ante-
quā eſſet abſolutus ab excōmunicat fuit præſentatum ſibi
reſcriptum, vtrum tūc incipiat currere tempus a die præſen
tationis literarum.Hoſt dicit quod non,quia nec partes ne-
que iudex poſſunt illo tempore procedere,vt in c.ad probā-
dum,ſupra titu.proximo, vnde non debet currere tempus,
de reſcript plerunque, & ff. ad Tertullia.l.ij.§. conſeſtim.in
contrarium facit l ſed ſi per prætorem,ff. ex quibus cau. ma.
vbi patet quod impedimentum iudicis non impedit curſum
temporis, licet detur reſtitutio de quo dictum fuit ſupra
eo.ex ratione.ſed pro primo dicto facit, quia iſtud eſt impe-
dimentum iuris, quod habet impedire curſum temporis,vt
in c.quia diuerſitatem,de concell præben.in l.j. C. de anna.
except. Et iſtud dictum Hoſt ſcilicet,quod tempus interim
non currat,communiter ſequuntur Doct. vt dicit hic dom.
45 Abb. Ex quo nota, quod † impedimētum ſuperueniens ex
poſt facto, ipſo iure impedit curſum temporis,& per conſe-
quēs impedit ipſo iure curſum præſcriptionis, & de hoc eſt
caſus in l.fi. § donec.C de iure delib.quicquid dixerit Bar. in
l.ſenatus.ff de offi præſi.& iſtum paſſum plene examinaui.in
c cum non liceat,ſupra de præſcrip.in illo articulo, an cur-
rat præſcriptio impedimento iuris, cui adde iſtud dictum
Hoſt quod communiter ſequuntur Doct. nam Ho. & Doc.
illud approbant hic. Secundo quæro,pone,quod delegans
præfixit certum terminum breuiorē termino iuris, ſcilicet
46 triennio,nunquid teneatur † delegatus ſeruare ius commu
ne in dilationibus concedendis? & Inno. hic multum inſtat
& in effectu concludit, quod aut ad petitionem vtriuſque
partis fuit appoſitus talis terminus, aut ad petitionem alte-
rius tantum In primo caſu dicit,quod iudex debet abbreuia
re dilationes,ita vt poſſit in termino ſibi præfixo cauſam de-
cidere talis enim terminus eſt reputandus peremptorius.&
habetur pro concluſione in cauſa, nam adueniēte termino
iudex ad petitionem alterius debet ferre ſententiam, quan-
tumcunque altera pars contradicat, & petat terminum ad
probandum de iure ſuo,& appellet,quia terminus ſibi dene
gatur,quia hoc ipſo , quod conſenſit ab initio in ipſum ter-
minum,talis terminus eſt reputandus ſibi peremptorius,ni-
ſi forte nouum, & inexcogitatum impedimentum interue-
nerit,propter, quod probationes ſuas nequiuerit inducere:
tunc enim,vel iure communi, vel beneficio reſtitutionis in
integrum ei ſubueniendum eſt,ſicut fit in termino iuris cō-
munis,vt no.ſupra eo.ex ratione.ſed dom.Abb.dicit, quod
Inno.eſt intelligendus,quando iudex vult reſtituere in inte-
grum ad recipiendum probationes, ita quod dilatio, quæ
conceditur ad probandum non excedat terminum præfixū
ad cauſam expediendam,quia vltra terminum præfixum nō
poteſt dare dilationes,nec in cauſa procedere, niſi partes cō
ſentiant,vt in c de cauſis,de offi.del. & hoc voluit Innoc. in
alia gl.& bene.vnde dicit,quod ſi inſtat finis termini,& cau-
ſa nondum eſt liquida propter probabile impedimentum
partis, quod iudex non poteſt ferre ſententiam, quia graue
eſt in re dubia certam ferre ſententiam xi quæſt.3.graue.vn-
de dicit,quod oportet,quod aut de conſenſu partium fiat ꝓ
rogatio ad certum tempus,iuxta dictum c.de cauſis. aut cau
ſam remittat indeciſam ad ſuperiorem, & remittit ad nota.
in d.c.de cauſis.
In ſecundo autem caſu,ſcilicet quando ad petitionem al
terius partis tantū fuit præfixus terminus ad cauſam expe-
diēdam,dicit Inn.,quod ad petitionē eiuſdem non debet diſ
ferri ſententia ultra tempus ſtatutum, quia ſic videtur con-
ſenſiſſe, ſed alteri parti non præiudicat quin debeat habere
moderatas dilationes ad probandū de iure ſuo.dicit tamen,
quod iudex debet,& cogitur minuere dilationes iuris, quia
in hoc delegans videtur feciſſe gratiam impetranti.pro hoc
facit,ſecundum Hoſt. quia ſi mandatur ſententia ferri infra
vj.vel viij. menſes, non poſſunt dari tot, & tantæ dilationes
quot & quantę dari poſſent, ſi inſtantia poſſet durare ſaltē
vſque ad tempus in iure ciuili,ſcilicet triennium,& ſic debet
tunc iudex dilationes reſtringere hinc dicit lex, quod nemo
47 poteſt inuito iudice † cauſam protelare,ut in l properandū.
C.de iud.& alia lex dicit, quod ſemper materia dilationum
eſt amputanda. C de temp.ap.l.ij, in prin. Dicit tamen Inno.

quod

quod cauendum eſt iudici,ne ſic diminuat dilationes,quod
omnino ius partis pereat, quæ infra tam breuem dilationẽ,
de iure ſuo probare non poſſet. Sed vide optimum text.in
48 cle.ſæpe,de verborum ſignific.vbi tex. dicit, quod † iudex in
cauſis ſummariis debet amputare dilationes, & facere litẽ
breuiorem quantum poteſt.Non ſic tamen, quin probatio-
nes neceſſariæ,& defenſiones legitimæ non admittantur.eſt
ergo de mente Inno. quod pars quæ non conſenſit in termi
num debet habere vlteriores dilationes, quã ille qui impe-
trauit delegatum, & qui in terminum conſenſit,fatetur ta-
men, quod dilationes datæ reo proderunt etiam actori, vt
infra eaſdem,de iure ſuo docere poſſit,vt in l.petendæ. C.de
in integrum reſtitu.pe. nunquam tamen ſecundum Innoc.
vltra terminũ iudex procedet,nec dabit dilationes, niſi hoc
proceſſerit de conſenſu partium, & de hoc dixi in caſu præ-
cedenti,& iſta verba Inno.ſunt multum ſingularia.Ex quib.
fac tres concluſiones.

49 Prima eſt, quod † terminus præfixus iudici delegato ha-
bet vim peremptorij, & concluſionis in cauſa quo ad utrã-
que partem ſi eſt præfixus de conſenſu vtriuſque partis, vel
quo ad faciendum terminum præfigi ſi ad petitionem alte-
rius partis tantum eſt præfixus, & iſtud eſt magni effectus,
quia adueniente termino,& neutra parte probante de iure
ſuo debet ferre ſententiam,& abſoluere reum a petitione a-
ctoris,non autem dimittere cauſam indeciſam, & hoc facit
ad compromiſſa, quia ſæpe fit compromiſſum, & apponi-
tur terminus infra quem arbiter debeat cauſam expedire, &
partes poſtea nihil probant, nam tenetur ipſe arbiter adue-
niente termino ferre ſententiam, & abſoluere reum ab im-
petitione actoris etiam ſi nullus terminus ad probandum
ſit ſtatutus per ipſum arbitrum, quia terminus præfixus ad
cauſam expediendam habetᷓ pro termino peremptorio ad
probandum,& pro concluſione in cauſa, vt dicit hic nota-
biliter Inno cum quo omnes Doc.tranſeunt,& iſtud tenuit
etiam Bar.in l.ſi de meis.§ fi.in fi.ff.de arbi. vbi Bart. ſpecifice
loquitur de termino appoſito in compromiſſo ad cauſam
expediendam,& iſtud plene examinaui in capit. fi. ſupra de
iureiurando.

50 Secunda concluſio:pars,quæ conſenſit † termino non au
ditur volens admitti ad probandum vltra terminum, & iu-
dex debet ferre ſententiam etiam ſi appellet ne procedat ad
ſententiam,quia de iure ſuo non probabit:talis enim appel
latio non valet,ex quo termino conſenſit.

51 Tertia concluſio,vbi nouum & incogitatum † impedimẽ
tum ſuperuenit excuſatur pars,quæ conſenſit termino, & ei
ſubueniendum eſt,vel de iure communi, vel per viam reſti-
tutionis in integrum,ſicut ſubuenitur,quando eſt lapſus ter
minus iuris,vt notatur ſupra eod.ex ratione. quod intelligẽ
dum eſt,quando talis reſtitutio petitur infra terminum præ
fixum iudici,nec dilatio datur,quæ excedat terminum præ-
fixum iudici,quia iudex nunquam poteſt procedere in cau-
ſa,vel dare dilationes quę ſint vltra terminum iuriſdictionis
niſi procedat de conſenſu partium. hoc ergo caſu, quando
ſubeſt iuſtum impedimentum, vel aduerſarius conſentiat,
quod prorogetur iuriſdictio vſque ad certum tempus,vel iu
dex remittat cauſam indeciſam ad ſuperiorem, & hoc ope-
ratur iuſtum impedimentum, quia iudex non poteſt ferre
ſententiam contra non probantem, ſed uel debet fieri pro-
rogatio iuriſdictionis vſque ad certum tempus, vel cauſa re
mitti ad ſuperiorem.

52 Quarta concluſio, vbi altera † pars conſenſit præfixioni
termini:altera pars,quę non conſenſit,debet habere ulterio
res dilationes quam illa quæ non conſenſit, licet pars quæ
conſenſit poſſit ſuas probationes facere infra dilationẽ cõ-
ceſſam parti quæ non conſenſit,vt in l.petendæ.C. de temp.
in integrum reſtitu.per.iudex tamen debet utrique parti co
cedere dilationes minores,quam ſint dilationes iuris,quan-
do terminus præfixus iuriſdictioni eſt minor termino iuris,
& iudex debet dilationes ita abbreuiare, vt poſſit cauſam in
termino ſibi præfixo expedire,non tamen ſic abbreuiare,vt
partes infra tam breuem terminum de iure ſuo probare nõ
poſſint,vt d.cle.ſæpe.in prin.ver.non ſic. de verborum ſign.
53 Et quo ad articulum principalem, ſcilicet an † terminus ad
cauſam expediendam habeat uim peremptorii,& concluſio
nis in cauſa,tangit hic Bal.& in c.Quintauallis. de iureiurã.
plus voluit Bald.in auth.ei qui.C.de temp.app quod habeat
etiam uim citationis ad ſententiam audiendam,nam ſecũ-
dum eum ſi iudex,vel arbiter fert ſententiam vltima die ter
mini,valet etiam parte non citata, quia vltima dies termini
habet vim citationis ad ſententiam,& de hoc dixi in d.ca.fi.
ſupra de iureiur.de quo etiam articulo tractat Bal.in l.ſi quã
do.C.de teſti.& in l.fin.C.qui admitti.& in l.ſi ita relictum,ff.
de leg.ij.& in l.ij.C.de temp.app.& in l.item illa.C.de conſti.
pecu.& in l.qui ante Kalendas.ff.de verborum obli. de quo
etiam per Pau.de Caſt.in l.admonendi.ff. de iureiuran.

Tertio quæro circa prædicta pone, ꝙ de conſenſu partiũ
54 fuit impetratum tp̃s, † & duplicatũ,& traditũ utrique parti
reus autem malitioſe præueniens præſentauit illud ſtatim iu
dici,ut ſic tempus illud incipiat currere, an hoc caſu debeat
expectari præſentatio fienda per actorem antequam tẽpus
præfixum iudici incipiat currere. Conclude ex mente Inno.
& Doct.faciendo duos caſus.

Primus eſt, quando reus malitioſe præuenit actorem in
præſentando non malitioſe,nec nimium præcurrit.

Secundus caſus eſt,quando reus malitioſe præuenit acto-
rem.In primo caſu ſcilicet, quando reus præuenit actorem
in præſentatione non malitioſe, nec nimium præcurrit,cõ-
clude,quod currit tempus a die præſentationis ipſius rei,ꝗa
eſt imputandum actori qui fuit negligens in proſequendo
ius ſuum arg.ĩ.eodem c.oblatæ.Dicit tamen dom.Abb.eſſe
ſubueniendum actori ſi ex impedimento probabili non po
tuit citius competere, vt in c.ex literis,de reſtit.in integrum.
dicit etiam,quod non poteſt iudex delegatus procedere vl-
tra terminum ex ſe,ſed debet ſuccurri per delegantem,vel ꝑ
viam prorogationis fiende de conſenſu partium,vt d. ca. de
cauſis,de offi.deleg.In ſecundo autem caſu, ſcilicet quando
reus malitioſe præuenit, dicit dom. Abb. quod aut totum
tempus eſt lapſum ante comparitionem actoris,ita quod iu
dex in nullo proceſſerit infra terminum,& tunc non poteſt
poſt terminum procedere etiam in expen. condemnando,
55 ar.d.c.de cauſis.ſed de hoc ego † dubito, quia etiam iudex ꝗ
caret funditus iuriſdictione, vt quia reſcriptum impetratũ
ipſo iure eſt nullum,licet non poſſit iudicare in principali,
quia nullam habet iuriſdictionem,tamen poteſt in expenſis
condemnare ratione vexationis ei factę per aduerſarium.de
hoc eſt caſus in cle.j.de reſcriptis. facit quod no.gl.fi.in ca.fi.
de reſcriptis.vnde eadem ratione ego credo,quod delegatus
lapſo termino poſſit condemnare in expen. eum qui mali-
tioſe præuenit aduerſarium,licet nullam iuriſdictionem ha
bet in principali,aut actor comparuit ante lapſum termini,
& allegauit dolum rei in præſentando,& tunc dicit D.Abb.
quod niſi conſentiat prorogationi termini poterit per dele-
gatum condemnari in expenſis,ar.d.c.fi.& quod ibi nota.de
reſcriptis.poterit etiam ſubueniri actori per delegantem,ꝗa
poterit prorogare terminum iuriſdictionis iudici delegato.
Vltimo quærit Inno. quid ſi mandatur iudici, vt infra cer-
tum tempus cauſam inſtruat,& ex tũc inſtructam remittat,
56 an † teneatur remittere poſt terminum ſi cauſa non eſt in-
ſtructa forte ex defectu actoris,vel rei,dubium facit,quia nõ
poteſt ſpecifice adimplere mandatum,cum ſibi non fuerit
commiſſum ſimpliciter,vt cauſam remitteret,ſed ita demũ
ſi eſſet inſtructa.vnde deficit iſta qualitas,quia cauſa non eſt
inſtructa Inno.iſtum articulum plene examinat, & videtur
concludere, quod teneatur ipſam remittere ſicut poteſt, &
quod debeat partes citare,vt comparcãt coram delegante,
quia licet hic occurrant duo mandata,vnum de inſtruendo
aliud de remittendo,tamen ex quo iudex non poteſt primũ
tenetur ſaltem exequi ſecundum,facit,quod no gl.in c.con-
ſtitutus, de reſcript. & iſta concluſio placet dom. Abb per
tex.in c.fi.de reſtitu ſpol facit c.cum dilecti. de do. & contu.
& remittit ad no.per Inn.in c.fi.de accu.Sed Bal.hic in fi. te-
net contra. dicens, quod ſtatuitio talis termini non habet
vim peremptorij,vt refert Inn.alios dicere, quorum opinio
eſt verior ſecundum eum,& dicit quod nõ valet talis remiſ-
ſio,quia ille remittit acta in quibus nihil ſcriptum ſimilis eſt
illi qui producit membranam, in qua nihil eſt deſcriptum.
57 Item quod † nihil eſt nihil probat.ff.de iniuſto teſta.in l. ſi bi
næ tabulæ.Item quia non eſt ſecutus formam mãdati quin
examinauit.ff.de acq.hæred l.eum qui duobus.§ filius.,item
quia iudex,cui nihil eſt probatum,nihil mandare poteſt. C.
com vel epiſtolas, l. interlocutio,& ff.de re iud.l. ſi cum me
la.& de ſentent.excomm.ſolet vbi per Inno.& ſubdit, quod
cã non dicitur inſtructa,niſi quatenus acta loquuntur. hoc
vltimum probatur in c.quoniam contra falſam.ſupra de ꝓ-
ba.Sed tu tene opi. Inno.quam ſequitur dom. Abb.& com-
muniter etiam doct.tranſeunt cum Innoc. quia quicquid di
cat Bal.terminus pręfixus iudici ad cauſam inſtruendam eſt
peremptorius,quia eſt præfixus iuriſdictioni iudicis, cui tan-
tum in cognoſcendo,& non determinãdo committitur cã:
vnde elapſo termino expirat iuriſdictio iudicis delegati,vt d.
c.de cauſis,de offic.del.& in l.ij.§.ſi iudex.ff. de iudi. & ſic nõ
poteſt amplius in cauſa procedere,& hoc tenet Bart.per illa
iura in l.properandum.C.de iud.vbi dicit, quod quando ter
minus iuriſdictioni iudex elapſo termino nõ poteſt aliquid
facere,de quo etiam per dom.Abb.in c.venerabilis.in 8.col.
de iud.& per Ioan.And.in Spe.eodem titu.§.nunc breuiter.

verſi li-

verſi. licet.in addit.ma.vnde neceſſarium eſt quod remittat
cauſam ad ſuperiorem in eis terminis in quibus reperitur eſ-
ſe apud ipſum.& poteſt,& debet aſſignare terminum parti-
bus infra quem compareant coram delegante ad cauſam
expediendam, & dictum terminum poteſt aſſignare etiã ſi
in delegatione hoc non ſit expreſſe commiſſum, vt notabi-
liter dixit Inn.in d.c.fi.de accu.& dixi in c.cum Bertholdus,
ſupra de re iudic .vbi idem tenet dom.Abb.& iſta ſufficiant.
ſequitur cap.peruenit.

SVMMARIVM.

1 *Conuentus de iniuria illata clerico appellare poteſt,niſi ſit notorius.*
2 *Excommunicatus propter percuſſionem clerici non abſoluitur, niſi a Papa.*
3 *Iniuria omnis non dicitur leuis,quia ſine vulneratione eſt.*
4 *Iniuria quæ dicatur leuis,& quæ enormis,epiſcopo relinquitur.*
5 *Percutiens clericum incidit ipſo facto excommunicationem maiorem.*
6 *Appellatio impedit denunciationem,ſeu publicationem excõmunicationis,niſi excommunicatio notoria ſit.*
7 *Practica inducendi ad ſatisfactionem iniuriæ illatæ per iudicem habenda.*
8 *Abſolutio non debet fieri,niſi ſatisfiat læſo prius.*
9 *Iudex non deferens appellationi ab interlocutoria ſed procedens ad vlteriora, non poteſt præfigere terminum appellanti, ad appellationem proſequendam.*
10 *Denunciatio excommunicationis pro iniuria illata clerico habet uim diffinitiuę.*
11 *Iudex eccleſiaſticus nunquid poſſit denunciare excommunicatum abſque citatione.*
12 *Sententia in noterijs propriè non requiritur,ſed iuris quædam executio.*
13 *Appellari a pœna iuris non poteſt,ſed a declaratione iudicis.*
14 *Declaratio,an requiratur ſuper facto notorio.*
15 *Sententia requiritur,quando ipſo iure pęna non imponitur etiam ſi notorium ſit.*
16 *Notorium non habet vim ſententiæ,vbi requiritur ſententia.*
17 *Confeſſus in criminalibus non habetur pro condemnato, ſicut in ciuilibus.*
18 *Pro confeſſo habetur nemo ipſo iure,ſed requiritur ſententia.*
19 *Pro confeſſo habetur qui non vult poſitioni reſpondere.*
20 *Delicto a iudice declarato,immediatè ſuccedit pęna legis.*
21 *Confeſſio ficta ante pronunciationem iudicis, an hæredi noceat.*
22 *Denunciatio requiritur,ſeu publicatio,licet delictum ſit notorium.*
23 *Dubitantes de excommunicatione alicuius debent eum vitare.*
24 *Factum notorium cui pęna imponitur a iure ſi citato reo excuſationem non allegauerit,abſque alia iudicis declaratione punitur.*
25 *Excommunicatus poſt ſatisfactionem læſo factam tenetur pęnitentiam agere,vt abſoluatur.*

CAP. XIII.

1 PEruenit. † Conuentus de iniuria illata
clerico appellare poteſt,niſi ſit
notorius.hoc dicit,cum ſeq Communis diuiſio.
Secũda ibi,fraternitati.Nota primo,ibi,vulnera-
2 tus, vel læſus, quod incidens in † excommunicationem ex
percuſſione clerici non poteſt abſolui, niſi a Papa,quamuis
læſio fuerit facta ſine aliquo vulnere. Et dicit do. Abb hoc
eſſe notandum ad limitationem c. peruenit,el primo, infra
de ſent.excommu.vbi eſt tex ſecundum communem lect. ꝙ
ſi iniuria ſit leuis,epiſcopus poteſt abſoluere,nam habes hic
3 tex.quod non omnis † iniuria ſine vulneratione dicitur eſſe
leuis,cum etiam pro iniuria ſine uulnere ſolus Papa abſol-
4 uat,vt dicitur hic in fine.Quæ autem † iniuria dicatur eſſe le
uis,vel enormis,dic vt §.atrox.inſtitu.de iniur. & dic hoc eſ-
ſe relinquendum arbitrio iudicis. Et ipſe epiſcopus a quo pe
titur abſolutio poterit hoc arbitrari, de quo vide gloſſam
no.in c.cum illorum,in verbo ſanguinis,quæ incipit,quid ſi
modicum,infra de ſent.excom.& ibi per Doct. & ſatis pro-
batur in d.c.peruenit.in fine ibi,tuę fraternitatis arbitrio du
ximus committendum.Et ſic ille tex. relinquit arbitrio epi-
ſcopi,quæ iniuria dicatur eſſe leuis, vel enormis.
5 Secundo no.quod † percutiens clericum ipſo facto inci-
dit in excommunicationem maiorem.vnde non ſolum pri-
uatur participatione ſacramẽtorum,ſed etiam communio-
ne fidelium,vt patet ibi,arctius euitari,&c. licet aliud ſenſe-
rit Gratianus, & male xj.q.3.§.euidenter.& vide ibi bo gl. in
verbo,ab ingreſſu.quæ reprobat opi.Gratia.
6 Tertio no.quod † appellatio impedit denunciationem,
ſeu publicationẽ excõmunicationis, niſi excommunicatio
ſit notoria.vnde ſicut excommunicatio lata poſt appellatio
nem eſt nulla,vt in c per tuas,infra de ſent.excomm. ita de-
nunciatio excommunicationis,quia poſt appellationem qs
non debet denunciari excommunicatus,vt eſt tex. hic not.
hoc tamen intelligas,quando dubium eſt de excommunica
tione,ſecus ſi de ea conſtaret,quia tunc non obſtante appel
latione poſſet denũciari excommunicatus, quia appellatio
non ſuſpendit denunciationem excommunicationis, quan
do de excommunicatione conſtat.de hoc eſt tex.no. in c.pa
ſtoralis.in fi.j.co.& hoc ſequitur do.Abb.
7 Quarto no † practicam inducendi ad ſatisſactionem pro
iniuria perſonali illata clericis,vel pro alia quacunque ex cõ
municatione quia iudex denunciabit talem eſſe excommu
nicatum inhibendo omnibus de populo, ut illum euitent,
& dicit dom.Abb.quod erit optima cautela,ut ipſe iudex tẽ
pore denunciationis excommunicet omnes qui ſecum cõ-
municauerint ante abſolutionem, nam timore maioris ex-
communicationis talis vitabitur ab omnibus,vbi hodie cõ
muniter non vitatur, quia communicantes non incurrunt,
niſi minorem excommunicationem, & quod talis excom-
municatio poſſit ferri contra participantes, tenet Io.Andr.
poſt dom.Abbatem in c.ſtatuimus.de ſen.exc.in vj.Nec obſt.
ille tex.qui videtur velle,quod excommunicatio lata in par
ticipantes ſit ipſo iure nulla, niſi præcedat trina monitio,
quia ſecundum Abb.& Ioan.And ille tex loquitur,quando
fertur excommunicatio contra participantes cum excom-
municatis a ſe,ſecus ſi ſint excõmunicati a iure,vel ab alio:
quia poſito,quod dicto caſu deberet ſimiliter præcedere tri-
na monitio,tamen ſi feratur excommunicatio nulla præce
dente admonitione erit iniuſta,ſed tamen non erit nulla,&
ligabit, & iſta fuit ſingularis limitatio ad illud ca.ſtatuimus.
quam ibi ponit Abb.& Ioan.And.& ſequitur Lap.Abbas,&
dom.Do ibi & dom Abb.hic.
Quinto nota.ibi,donec paſſis iniuriam ſatisfaciant &c. ꝙ
8 percutiens clericum non debet † abſolui, niſi primo ſatisfa-
ciat lęſo,& ideo ſeruat ſtylus Romanæ curiæ, quod quando
mãdat aliquem abſolui ſemper dicitur in literis, quod prius
ſatisfaciat læſo, & dicit dom. Abb.quod credit indubitan-
ter illum læſum eſſe vocandum,& audiendum ſuper ſua ſa-
tisfactione antequam abſoluatur,& dicit, quod hoc aperte
voluit glo.in c.parochianos.j.de ſen.excom.& eſt glo.nota.
quæ tractat quomodo debet æſtimari iniuria, & offenſa co-
ram quo iudice, ſi tamen fieret abſolutio ab excommunica
tione parte non uocata abſolutio non eſſet nulla,ut notant
Doct.j.co.qua fronte.& eſt bon.tex.in c. venerabilem.§.vbi
autem.de ſent excom in vj.
Vltimo aduerte, quia dom. Abb. dicit hic eſſe optimum
9 argumentum,ꝙ † iudex non deferens appellationi ab inter-
locutoria, ſed procedens ad vlteriora;non poteſt præfigere
terminum appellanti ad appellationem proſequendam, &
dicit hoc colligi hic,quia in principio,vbi Papa dicit appel-
lationem eſſe recipiendam,mandat terminum præfigi. in fi
ne autem,vbi dicit appellationem non eſſe recipiẽdam, nul-
lam mẽtionem facit de præfixione termini.Sed tu dic, quod
iſte tex.nihil probat,quia in nulla parte iſtius tex. dicitur, ꝙ
iudex detulerit appellationi,ſed ſolum hic deciditur, an ua-
leat appellatio,vel non,& primo caſu,quando valet appella
tio mandat terminum præfigi ad appellationem proſequẽ-
dam.vbi autem appellatio non valet compelluntur ſatiſace
re paſſis iniuriam,& debent denunciari excommunicati,&
10 vitari ab aliis donec ſatisfaciant.Præterea † denunciatio ex
communicationis pro iniuria, ſeu offenſa illata clerico ha-
bet vim diffinitiuę vnde quemadmodum pendente appella
tione a diffinitiua iudex nihil debet innouare,vt in c.non ſo
lum.in prin de app. in vj. ita nec pendente appellatione quę
habet vim diffinitiuę.& de hoc vide quæ dixi in cap. cum ſit
Romana in prin.vbi reprobaui hanc opi Sed dubitatur nũ-
11 quid † iudex eccleſiaſticus poſſit denunciare excommunica
tum abſque citatione?& videtur quod ſic,quia per denũcia-
tionem excommunicationis non probatur quem eſſe excõ
municatum,vt dicit gl.in c.pia,in verbo,nomen.de excep.in
6.& in c.licet,in gl.antepenult.de ſent.excom.in 6.de quo ta
men dic,vt ibi dicitur per Doct.ſed Hoſt.& Ioan.And.in ca.
repræhenſibilis,j.eod. concludunt,quod ſi conſtat notorie
de excommunicatione poteſt quis denunciari excommuni
catus abſque aliqua citatione, & hoc modo debet limitari
gl.in cle.in verbo conſtiterit,de cenſi.& in cle.ij.in fi. in glo.
penult de pęnis.ſed Pau.& Io.de Imo. in d.cle. præſenti. ſup
præall.gl.in verbo,conſtiterit,dicunt citationem debere in-
teruenire etiam ſi factum ſit notorium, & idem dicunt Ste-
phanus.& Guil.& dicunt hoc procedere, quando agitur de
publicatione fienda, ſeu nominando perſonas quæ dicunt
in excõicationem incidiſſe, ſecus ſi feratur ſententia excõi-
cationis generalis contra illos qui lęſerunt,vel damnum de-
derunt

derunt,quia tunc non requiritur vocatio partis, ſed iudex
poteſt hoc facere ex officio.facit de officio ordina. ſi ſacer-
dos,& quinta quæſtione prima,quidam.Sed dom. Abb hic
diſtinguit,quod aut conſtat aliquam defenſionem compe
tere abſenti,& tunc requiritur partis citatio.probatur in c.
fi.§.vices.de officio deleg in ſexto. Aut conſtat abſenti nul
lam defenſionem competere, & tunc non requiritur cita-
tio,& hoc modo procedit dictum Hoſt.& Ioan.And. in di
cto capit repræhenſibilis. hoc etiam ſenſit Innocent. in ſi-
mili,in cap ex parte,el primo.de verborum ſignifica.vbi di
12 cit,quod in notorijs non requiritur proprie † ſententia,ſed
fit quædam iuris executio,& pro hoc eſt bon.tex. in capi.
quoniam,de fil.presby. vbi dicitur, quod iudex non debet
pati, quod ea quæ ſunt notoria deducantur in iudicium.
facit,quod notat Bart in l ictus fuſtium.ff.de his qui no.in-
fam vnde clarius diſtinguendo dicas,quod aut agitur de de
nunciatione excommunicationis generaliter facienda ne
minem nominando, & in iſta non requiritur aliqua cita-
tio,vt dicit Guil.& Stepha & Ioann. de Imo. in dicta clem.
præſenti. ſuper glo.in verbo,conſtiterit,de cenſi. Aut agi-
tur,vt certa perſona denũcietur excommunicata. Et in hoc
fac tres concluſiones.
Prima ſit concluſio, ſi delictum non eſt notorium. abſ-
que dubio requiritur citatio,& hoc caſu loquitur glo in di
cta clem præſenti in verbo,conſtiterit,& in clem. ij.iuncta
glo.penultima.de pœ.& hoc caſu poteſt appellari a ſenten
tia iudicis declarantis aliquem incidiſſe in pœnam excom
municationis,vel in aliam pœnam iuris hoc tenet glo.no.
in capit.cupientes §.quod ſi per viginti, in verbo,priuatos,
de elect.in ſexto.quam glo.tene menti.
13 Ex qua habes,quod licet a pęna iuris non poſſit † appel
lari,vt in l.ſi qua pœna ff.de verborum ſignific. & infra eo.
quia nos. tamen a ſententia iudicis delarantis aliquem in-
cidiſſe in pœnam iuris poteſt appellari,& ratio eſt,quia ta-
lis declaratio eſt ſententia hominis, & non iuris, idem te-
net Bald. in d.c.ad noſtram.ſupra eod.& do.Abb. hic.
Secunda concluſio,ſi delictum eſt notorium,non tamẽ
conſtat parti nullam defenſionem competere, requiritur
citatio,& hoc modo procedit illud,quod dicit Steph Gul.
& Ioan.de Imo.in dicta clem præſenti, in verbo, conſtite
rit,de cenſib.
Tertia concluſio,ſi factum eſt notorium, & conſtat ab-
ſenti nullam defenſionem competere, & tunc poteſt fieri
denunciatio parte non citata, & hoc modo procedit opi.
Hoſt.& Ioan.And infra eod. repræhenſibilis. quam ſequi-
tur hic dom.Abb. Sed ſupereſt dubium per Doc. non de-
14 claratum,an in facto notorio requiratur † declaratio.&
dom.Abb.hic ſentit,quod ſic, nec aliter declarat, ſed Do.
Dom.in cap.cum ſecundum,in §. confiſcationis, in tertio
not.de hæreti in ſexto, dicit limitando illum text. inquan-
tum dicit,quod iudex ſecularis non poteſt confiſcare bona
hæretici, niſi prius declaretur eſſe hæreticus per iud.cem
eccleſiaſticum,& ſic vult ille tex. quod in facto in quo im-
ponitur pœna ipſo iure requiratur iudicis declaratio ante
quam fiat executio,nam Dom.Dom.dicit,quod illud pro-
cedit, niſi factum ſit notorium, quia tunc ſufficeret, quod
iudex aſſignaret terminum ad excuſandum factum, quia
tunc ſi non fieret excuſatio poſſet fieri executio abſque a-
lia declaratione,& pro hoc allegat bo.tex in cap.ordinarij.
§.quod ſi forte,de officio ordin.in ſexto. vbi tex dicit, quod
ſi tenens plura beneficia incompatibilia non exhibuerit
diſpenſationem infra terminum ſibi aſſignatum.quod tũc
quia conſtat illa beneficia detineri illicite,poteſt ordina-
rius illa conferre perſonis idoneis, & ſic ille text. non re-
quirit aliquam declarationem.idem ſenſit Bald. in l. iube-
mus §.ſane.C.de ſacroſan eccle.vbi dicit,quod vbi non re-
quiritur ſententia diſpoſitiua ſi factum reuocatur in du-
bium requiritur ſententia declaratoria, alias non, & alle-
gat gl.no.in Auth de tabel.§.ſi vero.ſuper verbo, documẽ-
tis.in fi.collat. quarta, quæ dicit, quod ſi tabellio eſt priua-
tus per legem officio tabellionatus,ſi tamen non eſt decla
ratus per ſententiam hominis,& factum eſt occultum,va-
lent eius inſtrã,quia eſt quaſi poſſeſſor officij ſui, & ad hoc
etiam allego gl.no.in l.penult.§.cum autem. C.ad Trebel.
nam ſunt tres caſus in quibus in fideicommiſſarium tranſ-
feruntur actiones ipſo iure non interueniente reſtitutione
hæredis,& inter iſtos tres caſus numeratur, quando hæres
eſt contumax in non reſtituendo,vnde gl ibi in verbo,con
tumaciam,in fi.dicit,quod iudex debet facere, quod nota-
rius redigat in actis qualiter,& pro quo, & ad cuius petitio
nem hæres vocatus eſt, & non venit, & dicit glo.quod hoc
ſatis erit ad hoc,ut fideicommiſſarius habeat vtiles actio-
nes,nec requirit aliquam pronunciationem & Bar. ibi di-
cit,quod abſque aliqua pronunciatione tranſibant vtiles
actiones,& Bald in l.vnica in ſexta colum.C.ne ex deli de-
fun.per illam glo dicit,quod vbi ex actis conſtat de contu-
macia,non eſt neceſſaria pronuncia,ſeu declaratio, ꝙ cõ-
tumax habeatur pro confeſſo.pro hoc etiam allego dom.
Abb in cap.cum non ab hoĩe de iud.vbi dicit,quod quan-
do eſt notorium clericum eſſe priuatum priuilegio cleri-
cali, quod non eſt neceſſarium, quod iudex eccleſiaſticus
declaret eum priuatum priuilegio clericali, quoniam abſ-
que aliqua declaratione iudicis eccleſiaſtici poteſt puniri
per iudicem ſecularem. vnde in hoc articulo facias tres
caſus.
Primus eſt, quando pœna non imponitur ipſo iure,
15 ſed requiritur † ſententia, & hoc caſu etiam ſi delictum ſit
notorium requiritur pronunciatio, ſeu ſententia per quã
imponatur pœna,quæ ſecundum ius debet imponi,& hoc
ſenſit Bald. in dicta l.iubemus.§. ſane.C. de ſacroſan.eccle.
dum dicit, quod ubi non requiritur ſententia diſpoſitoria.
ſi factum non reuocatur in dubium,non requiritur ſenten
tia declaratoria. ergo vbi requiritur ſententia diſpoſitoria
etiam ſi factum non reuocetur in dubium,debet ſententia
diſpoſitoria ferri,& clarius hoc firmauit in ca.teſtimoniũ,
16 ſupra de teſti. vbi dicit,quod vbi requiritur ſententia,† no-
torium non habet vim ſententiæ, & idem ſenſit Bart. in l.
ictus fuſtium.ff.de his qui nota infa.vbi dicit, quod confeſ-
ſus in cauſa criminali non efficitur infamis, niſi ſequatur
17 ſententia condemnatoria, quia in criminalibus † confeſ-
ſus non habetur pro condemnato,ut in l.ſi confeſſus.ff. de
cu. & eorum, ſecus dicit in ciuilibus, quia in illis confeſſus
habetur pro condemnato, vt in l. prima. ff. de confeſſ.
& ideo ex ſola confeſſione abſque aliqua ſententia, ef-
ficitur infamis, ſi confeſſio eſt facta in actione famoſa.
confeſſio autem inducit notorium. iuxta nota per glo. ſe-
cunda, quæſtione prima,manifeſta,& in cap. veſtra. de co-
hab.clericorum,& mulierum,& per Doct. in ca. Romana.
§.fin autem eodem titulo,in ſexto.Bald.tamen in prælleg.
l.vnica,in ſexta colum. C. ne ex delic. defunctorum,ſenſit,
quod vbi ex actis iudicij conſtat de contumacia,& abſque
aliqua pronuncia contumax habeatur pro confeſſo,& ta-
18 mẽ,quando quis habetur pro † confeſſo,non habetur pro
confeſſo ipſo iure.ſed requiritur ſententia, quia iſta verba,
ſcilicet, quod quis habeatur pro confeſſo, non important
canonem latæ ſententiæ. ſed ſententia requiritur, vt dixi.
hoc tenet gl no.in c.ij.in ver.pro confeſſo,de confeſ. in 6.&
idem ſenſit gl.in c fi.in gl.fi.de iur cal.vbi Doct.idem dicũt,
& idem ſenſit gl.in l.ij §.quod ſi actor.C de iur.cal.& ſic Bal.
vbi ſupra voluit, quod etiam vbi requiritur ſententia con-
tumacia in actis redacta habet vim ſententię.mouetur per
gl.in l.pen §.cum autem.C. ad Treb. quam ſupra allegaui.
ſed ſalua reuerentia Bal.illa gl.loquitur,quando non requi-
ritur ſententia,ſed ſola contumacia.vnde ſufficit quomo-
documque conſtet,vel ex actis iudicij, vel aliter de cõtuma
cia,& contra dictum Bal.allego tex.cum gl.in d.c.ij. de con
feſ.in 6.vbi patet,quod ex eo,quod quis non vult reſponde
re poſitioni aduerſarij ad mandatum iudicis, habetur pro
19 † confeſſo, & requiritur, ꝙ tale mandatum fiat in iudicio
ad hoc,vt habeatur pro confeſſo, & tamen non habetur ꝑ
confeſſo ipſo iure,ſed requirit̃ ſententia,vt ſ.dixi. & de hoc
vide Bar.in l.eius qui delatorem.ff. de iure fiſci. vbi per illũ
tex. dicit, quod quando aliquis habetur pro confeſſo,talis
confeſſio non tranſit contra hæredem antequam ſit lata
ſententia per iudicem,quia iſta non eſt vera confeſſio, ſed
ficta:dicit tamen,quod non eſt neceſſarium,quod iudex ꝓ-
nunciet eum haberi pro confeſſo, ſed ſatis eſt, quod iudex
pronunciet ſuper facto,puta,quod noluit iurare de calum
nia,vel reſpondere poſitionibus, vel quod corrupit accu-
ſatorem, nam ex quo per ſententiam iudicis declaratur
20 † delictum, immediate ſuccedit pœna impoſita a iure, e-
tiam ſi iudex de ea nihil dicat,vt in l.prima ff. ad Turpillia.
& ſecunda, quæſtione tertia. §. notandum, & idem dixit
Barto.in l.ſecunda,§.quod ſi actor,C.de iuramento calum.
& in l.manifeſtę.ff.de iureiuran.& idem dicit dom. Abb. in
capitu.fina.de iuramento calumn.& iſta dicta Barto.com-
muniter ſequuntur Doct. vtriuſque iur. ſcilicet Canonici,
& ciuilis.
21 Sed inquantum dicit Bar.quod iſta ficta † confeſſio ante
pronunciationem iudicis non noceat hæredi,fallit in eo,
qui metu futuræ pœnę ſe interficeret:talis enim ficta con-
feſſio noceret hæredi quantum ad confiſcationem bono-
rum,vt eſt tex.in l.ſecunda,C.qui teſtamen.face. poſſ. & ita
ibi Bald. limitat ea, quæ dicit Bartol. in dicta l. eius qui

delatorem. vide etiam Bart. in l. prima. §. primo. ff. de bo. eorum. vbi dicit eſſe ſpeciale in latronibus, & in crimine læſę maieſtatis, & in crimine hæreſis, vt ficta confeſſio noceat hæredi ante aliquam pronunciationem factam per iudicem, & de iſta materia, an ficta confeſſio noceat hæredi. vide Bal. in cap. vaſſallus feudum. ſi de feu. fuerit contro. inter dominum, & agna. & in l. prima. in quinta colum. C. ne delic. defunc. & per Bald. & Ioan. de Imo. in l. qui a latronibus. ff. de teſta. tangit etiam Bald. in l. ſecunda. in vlt. colum. C. de edendo.

Secundus caſus eſt, quando pro delicto imponitur pœna ipſo iure, & ſumus in caſu in quo delinquens ipſo iure
22 eſt excommunicatus, & hoc caſu requiritur † denunciatio, ſeu publicatio, licet delictum ſit notorium, & hoc probatur hic, & in cle. præſenti. de cenſi. & in cle. ſecunda. in fi. de pœnis, & ibi tangit glo. fi. & ratio eſt, quare requiratur publicatio, licet delictum ſit notorium, ſcilicet, vt euitetur eius communio a fidelibus, vt dicit tex. in c. ad reprimendam de officio ordin. & in capitu primo de treuga & pa. & dic, quod etiam ſi non eſſet facta denunciatio, nihilominus
23 illi qui ſcirent, vel † dubitarent de excommunicatione, debent talem vitare de hoc eſt bon. text. in capit. illud. de cleri. excom. min. & in capit. cum deſideres §. ſecundę quæſtioni. infra de ſenten. ex. vbi patet, quod ſola fama probat excommunicationem quantum ad effectum, vt debeat euitari. niſi ſe purget ad arbitrium epiſcopi, vel ſe faciat abſolui ad cautelam & dicit Bal. hic, quod notorium habet vim ſententiæ, vel alterius cenſuræ, & mouetur per iſtum text. & intelligas ipſum ne te decipiat, quando eſt tale factum ex quo quis ipſo iure incurrit ſententiam excommunicationis, vel alterius cenſuræ, nam tunc ſi factum eſt notorium habet vim ſententiæ, quæ tranſiuit in rem iudi. nam tunc talis non auditur appellans, ſicut non audiretur contra ſententiam quæ in rem iudicatam tranſiuiſſet, vt in c. quod ad conſultationem. de re iud.
24 Tertius caſus eſt, quando eſt † factum notorium, & pœna imponitur ipſo iure, nec agitur de ſententia excommunicationis, & hoc caſu dicendum eſt, quod ea quæ ſupra dixi, quod etiam ſi poſſet competere aliqua defenſio contra notorium, dato quod requiratur citatio ad hoc, vt reus poſſit allegare aliquam excuſationem contra notorium tamen ſi citatus non allegat aliquam excuſationem nõ requiritur declaratio, ſed non facta excuſatione infra terminum iudex poteſt exequi pœnam, quam reus ipſo iure incurrit, & hoc in terminis, tenet Dom. Dom. in dicto capit. cum ſecundum. §. confiſcationis. de hæret. in ſexto, & probatur in dicto capit. ordinarij. § quod ſi forte, de offi. ordin. in ſexto. facit capit. pro humani. in fi. de homi. in ſexto. vbi patet, quod quando quis incurrit pęnam ipſo iure pro delicto non requiritur, niſi probatio delicti, nec alia ſententia requiritur, vt ibi dicitur, & de hoc eſt tex. cum glo. in dicta l. penult. §. cum autem. C. ad Trebell. vbi patet, quod ſufficit, vt in actis conſtet de contumacia hæredis ad hoc, vt tranſeant actiones in fideicommiſſarium, nec ſuper hoc requiritur aliqua pronunciatio, vt dicit ibi Barto. ad idem, quod no. Barto. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui nota. infam. vbi vult, quod confeſſus in actione famoſa efficiatur infamis abſque aliqua ſententia hoc etiam tenet Bald. in dicta l. iubemus § ſane. C. de ſacroſanct. eccleſ. & idem ſenſit in l. vnica, in ſexta colum. C. ne ex delic. defunc. & domi. Abb. in dicto capit. cum non ab homine. de iudi. & pro hoc etiã facit capi. vnicum. de vita & honeſtate cleric. in ſexto. & in clem. eodem titulo. vbi patet, quod ſi clericus aliquid committit propter quod ipſo iure perdit priuilegium clericale non requiritur declaratio. nam illa iura non requirunt, quod aliqua fiat declaratio per iudicem eccleſiaſticum, & hoc ſentit gloſ. in dicta clementi prima. in ver. eo ipſo. & licet Ioan. de Imo. ibi dicat, quod eſt neceſſaria declaratio facti, vel non facti, ex quo ipſo iure priuantur priuilegio clericali, vt dicto capit. cum ſecundum. de hæreti. in ſexto debet intelligi, quando factum eſt dubium, non autem quando eſt notorium, vt dixi, & hæc tene menti, quia iſtum articulum non reperi per aliquem ſcribentem ſic declaratum.
25 ¶ In glo. vltima dic. quod nedum † excommunicatus tenetur ſatisfacere illi quem lęſit, ſed etiam agere pęnitentiã de peccato inquantum offendit Deum offendendo clericum, de quo vide bon. glo. in clemen. prima. in verbo, non eſſe peccatum, de vſur. Item aduerte, quia text. dicit, quod tales excommunicati debent euitari donec ſatisfaciant, & cum literis epiſcopi ſe repræſentent conſpectui apoſtolico. nam hoc non ſufficit, niſi interueniat abſolutio, quia excommunicatio nunquam tollitur, niſi per abſolutionẽ de quo vide bo. glo. quæ ponit differentiam inter excommunicationem, & ſuſpenſionem, in clemen. j. in verbo, donec, de decim. & hæc ſufficiant in iſto capit. Sequitur capitu. conſuluit nos.

SVMMARIVM.

1 *Laicus poteſt puniri de adulterio a iudice eccleſiaſtico.*
2 *Adulterium ſpectat & ad forum eccleſiæ, & ad iudicem ſecularem.*
3 *Delinquens cum clerico efficitur fori eccleſiaſtici.*
4 *Delictum eſt puniendum ſecundum conſuetudinem loci delicti.*
5 *Apulia pertinet ad patrimonium eccleſiæ.*
6 *Notoria multa dicuntur, quæ non ſunt, quare iudex non debet de facili procedere, niſi ordine ſeruato.*
7 *Notorium de facili non compræhenditur ſenſu corporis, ſed indicio, & diſcurſu intellectus.*
8 *Dictum teſtis ſuper eo, quod percipitur iudicio intellectus, non valet ſi non reddit cauſam dicti, licet de ea non fuerit interrogatus.*
9 *Notorium eſt illud, quod maior pars populi fatetur, & opinatur.*
10 *Notorium negatione vlla non poteſt effici dubium.*
11 *Libri in quibus continetur receptio vſurarum, nunquid probent manifeſtum vſurarium non reuocati in dubium.*
12 *Appellans tenetur exprimere cauſam in caſu, in quo appellatio eſt prohibita.*
13 *Appellatio non valet ſi cauſa legitima non exprimatur.*
14 *Confeſſus non poteſt appellare, niſi cauſam exprimat.*
15 *Appellatio non eſt introducta ad defendendum, ſed ad tollendum grauamen.*

CAP. XIIII.

COnſuluit. Summatum eſt cum ca. præcedenti, communis diuiſio. Secunda ibi, conſultationi.
1 Nota primo, quod laicus poteſt de adulterio puniri per iudicem eccleſiaſticum, & dicit dom. Abb. hic eſt caſus contra Ioann. And. in cap. fina. de foro compet. in ſexto, & in capit. cum ſit generale. de foro compet. in qui-
2 bus dixit, quod † adulterium pertinet ad forum eccleſiæ ſolum, quando agitur ad ſeparationem thori, & quod quando agitur ad pœnam detruſionis in monumentum pertinet ad iuriſdictionem iudicis ſecularis non autem poteſt eccleſiaſticus de hoc cognoſcere ſecundum eum allegat authen. ſed hodie. C. de repud dicit tamen, quod executio pertinet ad iudicem eccleſiaſticum, quia iudex laicus non habet monaſterium. facit cap. gaudeamus. de conuer. coniug. ſed dom. Abb. hoc reprobat per text. in cap. de benedicto. 32. quæſtione prima, & remittit ſe ad c. primum, de officio ordin. & ad dictum capit. cum ſit generale, ſupra de foro competen. vbi plene examinat & vide bo. glo. in capit. nos inter. infra de pur. ca. quæ dicit iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictionem contra laicos committentes adulteriũ, vel inceſtum: non ſic in aliis criminibus, niſi tales laici ſint de temporali iuriſdictione eccleſiæ. de quo tamen dic, vt dixi in capit. j. de offi. ordin. ſed quo ad illud, quod dicit dom. Abb. opi. Ioan. And. tenet Innocent. & communiter Doct. in cap. tuæ. de procur. vbi videtur eſſe tex. pro opi. Io. Andr. nam ibi dicitur, quod quando agitur ad pęnam legalem, debet agi coram iudice ſeculari, & quod quando agitur ad ſeparationem thori debet agi coram iudice eccleſiaſtico, & iſtud etiam tenet Ioan. de Imo. in dicto cap. tuæ, & ad cap. de benedicto, tribus modis poteſt reſponderi. Primo, quod ille adulter erat clericus. vnde etiam ratione delicti potuit
3 mulier puniri per eccleſiaſticum, quia committens † delictum cum clerico efficitur de foro eccleſiæ, vt in cap. cum multæ. 11. quæſt. ult. vnde Pet. de Anchar. in regula, ea quæ, in 23. quæſt. refert ſe conſuluiſſe ad requiſitionem Domini Caroli de Malateſtis, quod iudex laicus non poterat facere capi notorias concubinas clericorum, quia ratione delicti erant factæ de foro eccleſiæ. Secunda ſolutio, quod ibi agebatur ad ſeparationem thori, ſed in illa ſeparatione interueniebant quędam ſecundum morem prouinciæ ad ignominiã ipſorum delinquẽtium, quia talibus incidebantur crines, & veſtes ante, & retro, vt ibi dicit glo. & adde tex. not. in l. æculari. §. ſunt quædam. ff. de var. & extraor. cogn.
4 vbi dicitur, quod † delictum eſt puniendum ſecundum conſuetudinem prouinciæ vbi eſt commiſſum, & illum tex. ibi multum

multum not.Barto.ex quo infert,quod delictum eſt punien-
dum non ſecundum cōſuetudinem loci,vbi reus accuſatur,
ſed ſecundum conſuetudinem loci, vbi delictum eſt com-
miſſum,de quo plene per eum, & per alios ſcribentes, in l.
cunctos populos. C. de ſumma Trinit. & ſic in dicto capitu.
de benedicto,principaliter fuit actum ad thori ſeparationē,
licet in conſequentiam fuerit actum ad pœnam,ſecundum
conſuetudinem prouinciæ.nec illa eſt pœna legalis, de qua
in auth.ſed hodie. C. de repudi. & de pœna legali nullibi fit
mentio in dicto c.de benedicto.

Tertia ſolutio eſt,quod illa ciuitas erat in prouincia Apu
5 liæ,vt dicit text.in dicto cap.de benedicto.ſed † Apulia per-
tinet ad patrimonium eccleſiæ,vt in clemen. paſtoralis, de
re iudi. & ſic cum ille laicus eſſet de temporali iuriſdictione
eccleſiæ potuit puniri vltra ſeparationem thori, & de hoc
dixi plene,in dicto capit.tuæ,ſupra de procura.

Secundo no. quod de facili non eſt procedendum ſuper
aliquo tanquam ſuper notorio, & ſic iudex debet ſeruare
ordinem iuris,licet aliquid dicatur notorium,quia multa di
6 cuntur † notoria,quæ non ſunt,vt dicit iſte tex.qui quotidie
ad hoc allegatur Et ex hoc infert dom.Abb.ad unum nota-
bile dictum, quod ſi teſtis dupliciter dicit factum eſſe noto
rium, & aliter cauſam non reddit etiam non interrogatus
7 a iudice non probat,quia † notorium de facili non compre
henditur ſenſu corporis,ſed iudicio, & diſcurſu intellectus,
adeo,quod etiam periti titubant, an & quando factum di-
catur notorium.vnde alibi dixit glo.no.in capitu.manifeſta.
ſecunda,quæſtio prima.de notorio loquimur,& quid ſit no
torium ignoramus,& ad hoc allegat D.Abb. theoricam In-
nocen.in capit.cum cauſam,ſupra de teſti & Barto.in tracta
8 tu de teſti.vbi dicunt non valere dictum † teſtis ſuper eo qđ
percipitur iudicio intellectus,& non cum modico diſcurſu
ſi non reddit cauſam dicti ſui,licet de ea non fuerit interro-
gatus.ad idem,quod no.Barto.in teſte deponente. ſuper fa-
ma,in l de minore.§.tormenta.ff.de quæſtionibus, vbi tenet
quod non ualet dictum teſtis, niſi reddat cauſam dicti ſui,
etiam non interrogatus,& hoc idem ſequitur Bald.in l.quid
ergo.§ ex compromiſſo.ff.de his qui not inſa licet But.& do
mi.Card.in dicto capi. cum cauſam, teneant contrarium,de
quo dic,ut ibi dixi.quidam autem reprobant opin.do. Abb.
allegantes theoricam Bart. in tractatu, de teſtibus,vbi dicit,
quod vbi aliquid percipitur cum modico ſillogiſmo,& faci
li diſcurſu intellectus,valet dictum teſtis, licet non aſſignet
cauſam dicti ſui ſi non fuerit interrogatus.vnde dicūt,quod
9 notorium percipitur modico diſcurſu intellectus,quia † no
torium eſt illud,quod maior pars populi fatetur,& opinatur
ut plene per Barto.in l.de minore.§. tormenta.ff.de quæſtio-
nibus,& per But in c.veſtra.de cohabi. clericorum & mulie-
rum,& plenius per Saly.in l ea quidem.C.de accuſ.Sed tu te-
ne opin dom.Abb.quia non percipitur, niſi cum magno di-
ſcurſu intellectus, an aliquid tranſiuerit ad notitiam totius
10 populi,vel maioris partis maxime,quia † notorium eſt illud
quod nulla negatione poteſt effici dubium, ut in capit. cum
olim.de verborum ſignific.no glo in cap.j.de officio delega.
in ſexto.& Bal.in cap.ſuper eo.de teſti.eod.vbi dicit,quod il
lud dicitur notorium, quod per negationem non efficitur
magis dubium.iſtud autem non poteſt intelligi, niſi per di-
ſcurſum intellectus,ergo vt cognoſcatur,quod teſtis intelli-
git,quid ſit notorium, debet exprimere rationem dicti ſui,
etiam ſi non fuerit interrogatus.
11 Nunquid autem ſi producuntur † libri,in quibus contine
tur, quod quis recepit vſuras, & dicti libri non reuocantur
in dubium, nunquid per tales libros dicatur probari, quem
eſſe manifeſtum vſurarium.vide Bal. conſilio ſuo 94. & Do.
Dom.qui pulchre examinat hoc,in capit.qui ſincera.45. di-
ſtin.& vide etiam Barto.in l quarta.ff de fur. & per eundem
Do.Dom.in cap.quamquam.de vſu.in vj Sed opponitur cō-
tra tex.quia videtur,quod notorium hodie nihil operetur,
nam aut quis grauatur,& poteſt appellare,ſiue factum ſit no
torium,ſiue non.Aut non grauatur, & nullo modo poteſt
appellare etiam ſi factum non ſit notorium, ut patet infra
eodem,vt debitus,& ita reſidet Innocen.ſed Hoſtiē. & Ioan.
And.dicunt,quod mens iſtius deciſ.& ſimilium iurium eſt,
quod delinquens non poſſit pœnas iuris euitare in facto no
torio,quaſi illud delictum non commiſerit, quia in noto-
rijs per negationem res non fit dubia,vt ſupra dixi, ſed in a-
lijs,quæ non ſunt notoria per negationem fit res dubia, vt
in l tertia C.quibus ad liber.procla. non licet.ideo indiſtin-
cte admittitur appellatio.& ſubdit dom.Abb.quod in noto
rijs non admittitur appellatio a diffinitiua, niſi exprimatur
cauſa,quæ habeat offuſcare notorium,in capit. Romana.§.
ſin autem.eodem titulo, in ſexto. Nec obſtat, quod valeat
appellatio a diffinitiua,cauſa non expreſſa,ut dicit glo.in ca
pit.ſuper eo,el ſecondo,ſupra eodem, & in cap.cum in eccle
ſia.in tertia glo.infra eodem,& in capit.cum cauſam.in glo.
fina.infra eodem,quia illæ gloſſæ procedunt,vbi factum nō
eſt notorium,& allegat Innocen in cap paſtoralis. §. præte-
rea.de offic.dele. Ex cuius dictis elicit notabilem concluſio-
nem.quod vbicunque ius prohibet appellationē,iudex non
tenetur deferre appellationi, niſi cauſa legitima in ea expri-
matur,& ita limitat omnia iura quæ dicunt, quod in appel
latione a diffinitiua non eſt neceſſe cauſam exprimi. facit,
quod no.in cap.quod ad conſultationem, ſupra de re iud.&
idem dicendum eſt, quando appellatio prohiberetur ab ho
mine,puta,quia cōmitteretur cauſa appellatione remota,
tunc enim etiam in appellatione a diffinitiua eſſet cauſa ex-
primenda,vt dicit Innocent.in capit. paſtoralis §.præterea.
de officio delega.& Doc.in dicto cap Romana.§. ſinautem.
eodem titulo,in ſexto. & vide quæ dixi poſt Dom.Abb.in c.
ad noſtram.ſupra eo.vbi concluſi,quod quando appellatur
a correctione,vel in alio caſu,in quo appellatio eſt prohibi-
12 ta,tenetur † appellans exprimere cām in appellatione a diffi
nitiua,& etiam in impetratione reſcripti Bal.tamen in addi.
Specul.eodem titulo,in 3.car.verſic. appellans a diffinitiua.
dicit, quod appellans a ſententia lata vigore confeſſionis,
non tenetur cauſam exprimere,quo ad ſubſtantiam appel-
lationis, ſed bene quo ad hoc, vt iudex teneatur eidem de-
ferre,& allegat Archidia in capit.Romana eodem titulo,in
ſexto.ſed iſta opi.communiter reprobatur,quia Doct.com-
muniter tenent,quod non valet appellatio, niſi cauſa legiti
ma exprimatur,& hoc tenet glo.in capit. Romana §. ſinau-
tem,eodem titulo, in ſexto quæ incipit,nota alternatiuam.
quæ dicit,quod confeſſus non poteſt appellare, niſi velit al-
legare ſi errore facti ſic confeſſum, quo caſu poteſt appella-
re,vt ſuum errorem corrigat,& ſic illa gl. aperte vult, quod
non valeat appellatio,niſi cauſa exprimatur, hoc etiam te-
net in nouella,ibi Ioan.Andr.& Lap.Abb.& Do.Dom. Vn-
de conſidera tres caſus.Primus eſt,quando appellatur a no-
torio cauſa legitima non expreſſa. Secundus eſt,quando al-
legatur cauſa legitima,non tamen adhuc eſt probata. Ter-
tius caſus eſt,quando allegatur cauſa legitima,& probatur,
vel iudex ad quem incipit cognoſcere,an appellatio ſit reci-
pienda,vel non,& inhibet iudici a quo,ne procedat ad exe-
cutionem ſententiæ.In primo caſu,ſcilicet,quando cauſa le
13 gitima non exprimitur in appellatione, non valet † appel-
latio,vt in dicto § ſinautem,& in iuribus allegatis ibi, in gl.
& hoc procedit ſecundum Lap.& Dom Dom ſiue ſit noto-
rium facti,ſiue notorium confeſſionis, hoc etiam tenet glo.
in dicto §.ſinautem. & Ioan.Andr.vt ſupradixi. In ſecundo
caſu,quando cauſa legitima allegatur, ſed adhuc non eſt ꝓ-
bata,& tunc valet appellatio quantum ad hoc,ut deuolua-
tur negocium ad ſuperiorem,ſed non quantum ad hoc, vt
ſuſpendatur iuriſdictio iudicis a quo, & hoc tenet Innocen.
in capit.paſtoralis.§.præterea.ff.de officio dele.& Ioan.And.
in dicto §.ſinautem,ſuper tertia glo. In tertio caſu,ſcilicet,
quando cauſa legitima eſt expreſſa in appellatione, & pro-
batur,vel iudex ad quem incœpit de ea cognoſcere, & inhi-
bet iudici a quo,ne in cauſa procedat,& valet appellatio, e-
tiam quo ad effectū ſuſpēſiuum iuriſdictionis iudicis a quo
& hoc probatur in dicto capi.paſtoralis. § præterea.de offic.
deleg.& in dicto §.ſin autem,vbi Dom.Domin.in illis tribus
caſibus concludit,vt ſupra dixi,& dicit,quod ita etiam But.
concludit in capit. veſtra.circa fin.de cohabita. clericorum
& mulierum & illud,quod dixi ſupra de confeſſione, habet
locum,ſiue confeſſio fiat in cauſa criminali,ſiue in ciuili, ut
dicit glo.præallega.in dicto §.ſin autem,idem tenet Butr. in
dicto capitu.veſtra ad fi.& Dom.Dom.in dicto §.ſin autem,
qui dicit de hoc eſſe caſum in cap.quicunque, ſecunda,quæ-
ſtione ſexta,& quod glo ibi,etiam hoc tenet,licet Ioan.Cal.
in dicto capitu.veſtra.teneat,quod confeſſus in cauſa ciuili
poſſit appellare non expreſſa cauſa. Sed tu tene, quod indi-
14 ſtincte † confeſſus non poſſit appellare, niſi exprimat cau-
ſam,quia eſt eadem ratio in vtroque caſu, quia notorium,
quod reſultat ex confeſſione eſt illud, quod prohibet appel
15 lationem,quia † appellatio eſt introducta ad tollēdum gra
uamē,non autem ad defendendū aliquem in ſua malitia,ut
in capit.ſequen.& eodem modo diſtinguēdum eſt, ut ſupra
dixi in omnibus caſibus, in quibus appellatio eſt prohibita
ab homine, vel a iure, quia non debet admitti appellatio a
diffinitiua,niſi cauſa expreſſa, vt dicit hic do. Abb. & ſupra
eodem,ad noſtram.Et ex his habes iſtum articulum declara
tum plenius, & clarius quàm faciant hic Doct. & hæc ſuffi-
ciant. ſequitur c.ſuggeſtum.

SVMMARIVM.

1 *Aduerſarius non tenetur mittere nuncium ad quem, per appellationem interpoſitam.*
2 *Ius generaliter diſponens non expreſſa ratione, ſi tamen ratio conſiderari poteſt, ſecundum illam limitari debet.*
3 *Argumentum ſumi poteſt ex ratione legis non expreſſa.*
4 *Ratio allegari poteſt deficiente iure ſcripto, quia lex in ratione conſiſtit.*
5 *Extenſio a paritate rationis, an & quando facienda ſit.*
6 *Appellatio quare inuenta fuerit.*
7 *Verba, quæ in appellatione dici ſolent.*
8 *Decretalis ſcripta ad conſultationem alterius, vocatur epiſtola.*
9 *Conſtitutio generalis in concilio edita, non tollitur per generalem clauſulam derogatoriam.*
10 *Res inducta ad vnum effectum, ſeu finem, non debet operari contrarium.*
11 *Præſentia iudicis, an ſit neceſſaria in appellatione.*
12 *Appellatio interpoſita coram eo, coram quo non debuit interponi, eſt nulla.*
13 *Copia iudicis, quando dicatur haberi non poſſe.*
14 *Appellatio incontinenti facta, & ſine ſcriptis, requirit iudicem ſedentem pro tribunali.*
15 *Apoſtolorum traditio eſt actus extraiudicialis.*
16 *Appellatio poteſt interponi, etiam die feriata in honorem Dei.*
17 *Apoſtoli poſſunt tradi die feriata, cum ſint pars appellationis.*
18 *Appellans, an teneatur requirere præſentiam iudicis ad quem, quando non poteſt habere iudicem a quo.*
19 *Verbum poteſt, ſine dictione negatiua importat facultatem, non neceſſitatem.*
20 *Appellatio coram honeſtis perſonis interpoſita, quando valet.*
21 *Appellatio in dubio potius non deſerta quam deſerta a iudice iudicari debet.*
22 *Legatus Papæ tulit ſententiã, & cum non haberetur iudicis copia appellatum fuit coram honeſtis viris, deinde appellans petiit a delegato cauſam committi, an talis commiſſio valeat.*
23 *Appellatio interpoſita coram iudice ad quem, an valeat, ſi poteſt haberi copia iudicis a quo.*
24 *Appellatio, an neceſſario fieri debeat coram honeſtis perſonis, quando nõ poteſt haberi copia iudicum.*
25 *Intimatio parti eſt facienda, de appellatione facta coram honeſtis perſonis.*
26 *Apoſtoli neceſſario non ſunt petendi in appellatione extraiudiciali, quæ a parte interponitur, non a iudice.*
27 *Præſentia aduerſarii, an requiratur, quando appellatur a iudice in iudicio, uel extra.*
28 *Intimatio appellationis, an ſit facienda aduerſario, & iudici, quando in eorum abſentia appellatur.*
29 *Damnum quis pati non debet, ex quo non fuit in culpa.*
30 *Intimatio, an ſufficienter fiat ad domum.*
31 *Tempus decem dierum ad appellandum ſtatim labitur poſt ſententiæ notificationem.*
32 *Intimatio appellationis appellato, vel eius procuratori perſonaliter facienda eſt, niſi abſint.*
33 *Intimatio, an ſufficienter fiat generali procuratori.*
34 *Procurator generalis, an poſſit intimare appellationem, an requiratur ſpeciale mandatum.*
35 *Intimatio, nunquid debeat fieri iudici, vel appellato, ſi eſt certus de appellatione.*
36 *Proceſſus iudicis, an valeat, ſi appellatus ſciat appellationem interpoſitam, iudex autem ignoret.*
37 *Fraus præſumitur ex facto.*
38 *Dolus probatur ex coniecturis, & ex circunſtantiis facti præſumitur.*

CAP. XV.

SVggeſtum. Summatum fuit cum cap. meminimus. communis diuiſio. Secunda ibi, tuæ.

Nota primo ex tex. quod per appellationem
1 interpoſitam. iuxta iudicium non tenetur † aduerſarius ire, vel mittere nuntium ad quem, de quo dixi poſt glo. in capit. cum ſit Romana ſupra eo. Sed dom Abb dicit, hoc eſt limitandum in caſibus in quibus citatio fit a iure, vt in capi. primo, de elect. in vj. & in clem. cauſam de elect. & in cap. cordi. eodem titulo, in vj. de quo dictum fuit in d. ca. cum ſit, ſuper glo. præalleg.
2 Secundo nota, ſecundum dom. Abb. quod vbi † ius generaliter aliquid diſponit, non expreſſa certa ratione, ſi tamen poteſt conſiderari, ratione illius conſtitutionis debet limitari ipſa conſtitutio, ſecundum limites illius rationis. nam in c. meminimus. ſupra eodem. ſimpliciter ſtatutum fuit, quod delegatus Papæ non procederet contra iinctantes ad Papam ante citationem factam, & tamen Papa hic non diſponendo de nouo, ſed reſpondendo, quid iuris, reſtringit illam decretalem ad limites rationis, propter quam fuit iniuncta appellatio, ſuper qua ratione fuit fundata illa decretalis. meminimus, licet hæc ratio ibi non exprimatur. vnde Bald. in l. maximum vitium. C. de libe. præter dicit, quod quando ra-
3 tio eſt vnica, & finalis, licet non ſit expreſſa in lege, † poteſt tamen ex ea argui, quia habetur pro expreſſa, pro quo allegat tex. not. in l. milites agrum. ff. de re milit. idem dicit Cy. & Bald. in l. non dubium. C. de legibus. vbi dicunt, quod vbicunque ius aliquid ſtatuit cauſam non exprimens, ſi poſſumus cõiecturare cauſam, ſeu rationem naturalem, quæ mouit legiſlatorem, debemus diſpoſitionem generalem reſtringere, & ampliare, iuxta limites rationis naturalis. Et dicit Bal. quod ſemper verba legis, vel ſtatuti, debent intelligi, ſm quod eſt iuris, vel rationis, non autem Iudaice ad literam ad hoc, vt ſeruentur verba, ſine aliqua impropriatione. pro hoc allego gloſ. not. in capit. ſi celebrat. de cleri. excommun. min. in verbo, ſcienter, quæ impropriat illum textum, contra propriam ſignificationem propter rationem expreſſam in tex facit optime, l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excuſ. tuto. vbi idem dicit Bal. & c. ſecundo requiris, in fi. infra eodem. & quod ibi not. dom Abbas, & adde glo. in capitu. ex eo, quod. in glo. in verbo, rationis de elect. in ſexto, quæ dicit, quod de
4 ficiente iure ſcripto poteſt allegari † ratio, quia lex non eſt aliud, niſi omne id, quod ratione conſiſtit, 8. diſtin. conſuetudo, & allegat Senecam in ſuis epiſtolis dicentem, ſi uis tibi oĩa ſubijcere te ſubijce rationi. vbi autem ratio non poſſet coniecturari, tunc nihil aliud eſt dicendum, niſi quod ita placuit legiſlatori, vt in l. prima. §. pueritiam in verbo, prætor ratus. ff. de poſtulan. per quem tex. vt dicit ibi Ange. dicebat Federicus de Senis, quod vbicunque non poſſumus coniecturare rationem legiſlatoris, ſufficit dicere, ita placuit Iuris conſulto, vel ita placuit legis conditori, quia non omnium, quæ a maioribus tradita ſunt, ratio reddi poteſt. l. non omnium, ff. de legib. tu adde gl. no. in l. tale pactum. in fi. ff. de pa. & ibi meam apoſtillam. Et de hoc articulo, an & quando ſit
5 facienda † extenſio a paritate rationis, & an habeat locum in pœnalibus, & in exorbitantibus a iure, dicam Deo dante, in c. fi. de reſcript. vbi dom. Abb. tangit.
3 Tertio nota, quod † appellatio fuit principaliter iniuncta, vt grauamen illatum per iudicem repararetur. facit l. prima, ff. eodem, vbi dicitur, quod appellatio fuit introducta ad coercendam iniquitatem iudicis, & ad eius imperitiam corrigendam, & ſic ille tex. aſſignat duas rationes, quare fuit introducta appellatio. ſed do. Abb. addit tertiam rationem, ſcilicet, vt aggrauatus etiam ex propria culpa, & ignoran-
7 tia poſſit remedio appellationis releuari, † ideo dicitur in appellatione, non probatum probabo, & non deductum deducam, vt in capit. cum Ioannes. de fi. inſtrum. & in l. per hãc. C. de temp. appell & ex hac ratione infertur, quod poteſt appellari a ſententia diffinitiua quantumcunque ſit iuſtiſſima ad finem, ut ſuppleantur omiſſa, vel ut reformetur ſentẽtia ex nouis probationibus, vt dicto capit. cum Ioannes, & in l. Titianus. ff. quod cum eo.
Quarto nota ibi, decretalem epiſtolam, quod decretalis
8 † ſcripta ad conſultationem alterius appellatur decretalis epiſtola. Sed vide glo. quæ diuerſa nomina conſtitutionum nominat, tertia diſtin. in ſumma, & adde Bal. in l. humanum.
9 C. de legibus. ubi dicit, quod † conſtitutio generalis, id eſt edita in concilio, eſt maioris vigoris, quam decretalis epiſtola, quia conſtitutio edita in concilio non tollitur per generalem clauſulam derogatoriam. allegat ſingulare dictum Archidiac. in cap. primo, de conſtitu. in ſexto. vide etiam alium effectum quia difficilius diſpenſatur contra conſtitutionem editam, in concilio, quæ contra aliam conſtitutionem, de quo vide glo. tertiã, in capit. cum dilect. de elect. & in capit. penult in glo. penult. de filijs presby. de hoc tamen, an requiratur ſpecialis clauſula derogatoria ad tollendam conſtitutionem factam in concilio, dicam Deo dante, in ca. nonnulli, in princ. de reſcriptis.
10 Vltimo no quod † inducta ad unum finem, ſeu ad vnum effectum, non debent operari contrarium effectum, concordat, ſupra eod. ad noſtram. ¶ In glo. j. hæc gl. in effectu refert duas opinio.
Prima eſt, quod valet appellatio facta in abſentia iudicis.

Secunda

Secunda eſt, quod non ualet per ca. ut debitus, & per cap.
cum ſpeciali, infra eod.
11 Primam opinio glo. ſcilicet, quod non ſit neceſſaria † præ
ſentia iudicis, tenet Innocent. in capit. dilectus, infra eodem.
intantum, quod appellatio facta in abſentia iudicis, ſecun-
dum eum eximit appellantem ab eius iuriſdictione, argum.
ca. paſtoralis, inſra eodem. idem tenet Pau. in clem. cauſam,
in verbo, abſentia. de elect.
Dicit tamen, quod requiritur, quod appellatio poſtea no
tificetur iudici, vel aduerſario, & in hac determinatione vi-
detur reſidere Spec. in titu. de appella §. qualiter. circa princ.
vbi dicit, quod curia Romana nõ cõſueuit reijcere appella-
tiones interpoſitas in abſentia iudicis a quo, & hoc idem vi
detur velle Archid in capi fina. eodem titulo, in ſexto. idem
tenet Lap. allegatione 39 in ſecunda columna, in princ. Sed
ſecundam opin. ſcilicet, quod appellatio facta in abſentia iu
dicis a quo non valeat, ſirmat hæc glo & glo. ſecunda, infra
eodem, ſi iuſtus, & cap. appellatio in glo ſecunda, eodem tit.
in ſexto, & in clemen. prima in verbo, coram ipſis, cum glo.
ſequen. eodem titulo, & hoc probatur in l j § dies. & §. adeun
di, & §. ſi quis ipſius ff. quando appel. ſit, & tranſumptiue ha
betur ſecunda, quæſtione ſexta. §. biduum. verſi. dies. & verſi.
adeundi, & verſi. ſi quis ipſius. in quibus eſt expreſſum, quod
ſi poteſt haberi copia iudicis a quo in eius præſentia eſt ap-
pellandum, hoc etiam probatur in capitu. vt debitus, infra
eodem, & iſtam partem tenet etiam Innoc. in capit. fina in-
ſra eodem, dicens quod appellatio facta in abſentia iudicis,
vbi eius copia haberi poteſt, ipſo iure eſt nulla, & idem tenet
ibi Ioan. de Hyſer. in princi. & in quinta columna, & idem
videtur velle Specula eodem titulo. §. nunc dicamus in fi. &
Bald. ibi, in addi. in duodecima columna, verſi. appellatio de
bet interponi, & idem dicit Bal in l. apertiſſimi. circa princi.
C de iud. & Do. de Rota, deciſ. 366 quæ incipit, item ſi appel
letur à diffinitiua. vbi concludunt, quod ita demum appella
tio facta in abſentia iudicis valeat, ſi fuit facta ex iuſta cauſa,
puta ratione metus, vel quia eius copia haberi non potuit,
alias non valet appellatio, ſecundum eos. Idem dicit Dom.
Dom in cap appellatio, eodem titulo, in ſexto ita etiam cõ-
ſuluit Ang ſuo conſil. 126. quod incipit, in Dei nomine &c.
viſis omnibus. vbi concludit, quod appellatio eſt nulla om-
12 ni caſu, in quo foret † interpoſita coram eo, coram quo nõ
debuit interponi, & hoc ultimum nota. & idem uidetur vel
le Specu. & Bald. in addi. vbi ſupra. & iſtam partem, ſcilicet,
quod appellatio interpoſita in abſentia iudicis a quo non
valeat, tenet hic dom. Abb. & in capit. cum parati, in vltima
columna, ſuper glo. in verbo, obtentu, infra eodem, niſi cul-
pa ceſſaret, i. non potuiſſet eam intimare iudici propter ab-
ſentiam, quia tunc talis appellatio in abſentia iudicis etiam
ei non intimata valeret. Et iſtam concluſionem tene, quia
eſt communior, quia Doct communiter ipſam ſequuntur,
& probatur in dicto cap. ut debitus, & in ca. fi. infra eodem,
& ſecunda. quæſtione ſexta §. biduum, ver. dies. & uer. adeun
di, & ver. ſi quis ipſius. & glo. in clem j in verbo, maiori in fi.
de appel. dicit, quod ſi iudicis a quo copia haberi non poteſt
appellandum eſt coram iudice ad quem. Vnde conclude,
quod non valet appellatio interpoſita in abſentia iudicis, ni
ſi quando eius copia haberi non poteſt, vel quando appel-
lans excuſatur propter iuſtum metum, vt in dicto cap. fi. in-
fra eodem, & idem tenet Bella. deci. 381. & melius, infra eod.
cap. 8. colum. in princi. verſi. 7. quæro.
13 Sed circa hoc dubitatur, † qñ dicatur, quod non poſſit ha-
beri copia iudicis, tex. in d. ver. dies. qui originaliter habetur
in l. j. §. dies. ff. qñ app. ſit, dicit, quod tunc dr haberi copia iu-
dicis, quãdo iudex exhibet ſe in loco publico, & in loco ſui
tribunalis, nec tenetur appellans ipſum requirere in domo,
vel in camera, vel in orto, vel in uilla ſuburbana, & ita etiã
dicit glo. ſecunda, in dicto capit. appellatio, eodem titulo, in
ſexto, & idem dicit Barto. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi præto-
ri. ff. de ope. noui nuncia. in ſexta quæſtione, & idem dicunt
Dom. de Rota, ſua deci 366. vbi circa hoc notabiliter loquũ
tur, & idem dicit Lap. in prædicta allegatione 39. circa finẽ.
ſed hoc debet intelligi, niſi iudex eſſet conſuetus dare audiẽ
tiam, & reddere ius in domo, ſeu in eius camera, nam tunc
in illo loco deberet requiri iudex, ut dicit Bart multum no-
tabiliter, in d §. dies. & ipſum ſequitur Bal. hic. & in eodem
loco deberet proteſtatio fieri, ut uoluit glo. ſingularis, in ca.
cupientes § quod ſi per viginti, in verbo, propoſita, de elect.
in ſexto. & idem ſequitur Ioan. de Hyſernia, in dicto §. ſi quis
ipſi prætori, in fi & Barto. ibi, decimaſexta quæſtio. idem di-
cit, quod eſt bene notandum, quia non ſufficeret proteſta-
tionem fieri in alio loco, quàm vbi iudex cõſueuit reddere
ius, & ſi fieret non valeret, & hoc nota, quia ut dixi in cap. ex
ratione, ſupra eodem. vbi ſi quis impeditur ex facto iudicis
tenetur proteſtari, alias appellans non auditur, & hoc tenet
glo in d. verbo, propoſita, & Ioan. de Hyſer. & Dom. Dom. ſu
per ea, & Barto. in dicto §. dies. Vnde ſi proteſtaretur appel-
lans, quod non poteſt habere copiã iudicis alio loco, quam
in loco, vbi conſueuit reddere ius, talis proteſtatio nihil pro-
deſſet, & tene hoc menti, quia multotiens poteſt practica-
ri. Aduerte tamen, quia ſi appellans requireret iudicem in
alio loco, quam vbi conſueuit reddere ius, licet ad hoc non
teneatur, tamen talis requiſitio ſufficeret, dummodo iudex
tunc non ſit totaliter impeditus in aliis diuerſis negotijs, &
hoc ſenſit glo in dicto cap. appellatio, in uerbo, lecta. & Do.
Dom. ibi hoc firmat, & dicit, quod hoc etiam habet locum
in appellatione, quæ interponitur a diffinitiua.
Diſtinguit tamen. quod aut appellans vult appellare in-
14 continenti † ſine ſcriptis, & requiritur, quod appelletur in
loco tribunalis, & iudice ſedente pro tribunali, ut in l. j. cum
l. ſequenti. ff. eodem, & per glo. ſecunda, quæſtione ſexta in
ſumma. Aut vult appellare ex interuallo, quo caſu eſt appel-
landum in ſcriptis etiã a diffinitiua ſententia, & ſufficit tunc
appellare in omni loco, vbi præſentia iudicis haberi poteſt,
vt d. §. dies. & dicit. quod ita debent intelligi omnia iura re-
quirentia præſentiam iudicis in appellatione, quia ſi appel-
latur incontinenti, debet appellari iudice ſedente pro tribu
nali, & ſic antequam recedat de tribunali. Sed ſi appellatur
ex interuallo ſufficit appellare in quocunque loco, in quo
poteſt haberi copia iudicis, nec tũc eſt neceſſe, quod ſedeat
pro tribunali. poterit etiam iudex in loco, in quo appellatur
15 tradere † apoſtolos, quia talis traditio, non eſt actus iudicia-
lis, ſed extraiudicialis. vnde cum apoſtoli ſint pars appellatio
16 nis, ſicut † appellatio poteſt interponi die feriata, ut in l mi-
les. §. ſexaginta. ff. de adulter. & not. glo in capit. appellatio, in
verbo, lecta, eodem titulo, in ſexto. Et hoc procedit etiam ſi
ſit dies feriata in honorem dei, dummodo non interueniat
citatio partis, ut dicunt Doct in cap fina. de iudi. & in capi.
17 fina. de ferijs. † ita etiam poſſunt peti, & tradi apoſtoli: poſ-
ſunt enim peti in ipſo libello appellatorio, ut in clemen. ſe-
cunda, eodem titulo, & ibi not. glo. in uerbo, contextu. vn-
de eodem modo poſſunt tradi apoſtoli, die feriata in hono
rem Dei, quia in ipſis tradẽdis partis citatio non requiritur,
vel ipſius præſentia, & hoc tenet Dom. Dom. in dicto capit.
appellatio.
18 Secundo quæro, iuxta prædicta, an † appellans teneatur
requirere præſentiam iudicis ad quem, quando non poteſt
haberi copia iudicis a quo? de hoc dic. quod ſic, & de hoc eſt
tex. in dicto §. biduum. verſic. ſi quis ipſius, & in l prima §. ſi
quis ipſius, ff. quando appell. ſit. vbi patet, quod alias currit
tempus ad appellandum, & appellatio aliter interpoſita eſt
nulla. & hoc voluit glo. in clem. prima, in verbo, maiori. in
fi. eodem titulo. Et hoc ſcilicet, quod appellatio aliter inter-
poſita ſit nulla, tenet Innocen. hic & dom. Abb. in cap. fi. in-
ſra eodem, & Ioan. And ibidem, in prima colum idem ſen-
tit Dom. Dom in dicto capitu. appellatio, & hoc eſt ſingula-
riter notan. quia hoc caſu non ſufficeret appellationem in
terponi in præſentia honeſtorum virorum. Specu. tamen
eodem titulo, § nunc dicamus, in fi. voluit, quod ſufficeret,
quod appellatio interponatur coram honeſtis uiris, & quod
appellatio non reddatur ex hoc nulla eo, quod non ſit inter
poſita in præſentia iudicis ad quem, & idem dicit Bal. in ad-
di. Specu. eodem titulo, in duodecima columna uerſi. appel
latio debet interponi, & idem ſenſit in l. apertiſſimi, in prin
ci. C. de iudi. vbi dicit, quod quando non poteſt haberi copia
iudicis a quo, poteſt interponi appellatio coram iudice ad
quem. de hoc per Phy. in capi. ſi iuſtus, quarta columna, in
fi. verſic. quarto, quæritur infra eodem. & ſic ſentit, quod
19 non teneatur, quia verbum † poteſt, ſine dictione negatiua
importat facultatem, non neceſſitatem, ut in l ſæpe ff. de of-
fic. præſi. & in l. prima. C. quomodo, & quando iudex, ſecus
ſi dictio negatiua præcedat uerbum poteſt, quia tunc impor
tat neceſſitatem, ut dicit glo. in regula prima. lib. vj.
Sed prima opinio eſt uerior, quia de ipſa eſt text. in dicto
§. ſi quis ipſius, vbi dicitur, quod ſi appellans non habuit fa-
cultatem adeundi iudicem a quo, & habeat facultatem ad-
eundi iudicem ad quem, ei currit tempus, ex quo habuit fa-
cultatem alterutrum adeundi. Sed ſi quis uellet defendere
opinio. Specu. & Bal. poſſet dicere, quod uerum eſt, quod cur
rit tempus, ex quo appellans habuit facultatem adeundi iu-
dicem ad quem, tamen ſi interim interpoſuit appellatio-
20 nem † coram honeſtis perſonis, videtur ſatis feciſſe, quia
vbi non poteſt haberi copia iudicis a quo, ſufficit interpone-
re appellationem coram honeſtis perſonis, & hoc pro-
bat text. in capitulo finali, infra eodem. Requirit tamen

ille tex. quod interueniat proteſtatio. quod non poteſt habe
ri copia iudicis a quo, & iſta opin. videtur iure uerior, quia
per illum textum. ita debet limitari, & declarari. dict. §. ſi
quis ipſius. præcedens tamen opin eſt communior. Sed iſta
æquior & meo iudicio verior, & forte in iudicando eſſet te-
21 nenda, quia in dubio † iudex potius debet iudicare appel-
lationem non eſſe deſertam, quam eſſe deſertam, quia per
hanc viam ius aduerſarii non perijt, ſed bene vbi appellatio
pronunciatur deſerta, & ita dicit Pau de Caſt. de facto reſpō
diſſe in l. j. ff. ſi quis cau. & pro hoc facit, quod no Ioan And.
infra eodem, vt debitus, vbi dicit, quod vbi dubium eſt, an
appellatio debeat admitti, vel non, iudex debet eam admit-
tere, & ei deferre, & idem dicit Archid. in capi. primo, in ver-
bo, delatum, eodem titulo in ſexto, & Specu. eodem titulo.
§. nunc dicamus, in princi. & ver. circa hoc. Adde quod dom.
Alexand. Imolen. in dicta l. prima, penultima columna. ff. ſi
quis cau. idem tenet, quod etiam tenet Philip in capitu ap-
pellatio eodem titulo, in vj. vbi vide. Sed circa prædicta du-
bitatur præſupponendo pro vero, quod non valeat appella-
tio interpoſita coram honeſtis perſonis, quando poteſt ha-
beri copia iudicis ad quem: nunquid, ſi appellans facit cau-
ſam committi per iudicem ad quē ſuper appellatione inter-
poſita coram honeſtis perſonis, an talis commiſſio coram
honeſtis perſonis valeat, & pono caſum in terminis, vt me-
22 lius intelligatur. Legatus † Papę dedit delegatum, qui tulit
ſententiam diffinitiuam, & dum non poſſet haberi eius co-
pia interpoſita fuit appellatio coram honeſtis perſonis, quā
uis poſſet haberi copia ipſius legati, qui erat iudex ad quē,
deinde appellans ante lapſum decem dierum comparuit,
coram legato narrans qualiter eius delegatus tulit ſenten-
tiam contra eum, & qualiter appellauit coram honeſtis p-
ſonis, dum copiam eius habere non poſſet petens iſtam cau-
ſam appellationis committi: quæritur, an talis commiſſio
valeat. & Ioan. Andr. in cap. fin. infra eodem dicit, quod ſic
quia aditio facta coram iudice ad quem habet uim appel-
lationis etiam ſi ſit inferior a Papa, vt dicit Ioan. Andr. in d.
capi. fina, & allegat not. in dicto cap. dilectis. infra eodem, &
ideo habetur perinde, ac ſi appellaſſet. ideo, licet prima ap-
pellatio non valuiſſet. valet ille ſecundus actus habens vim
appellationis, & hoc ſequitur Dom. Do. ſecunda quæſtio-
ne ſexta, §. dies. dicens hoc de facto contigiſſe, & ita fuiſſe
ſeruatum.

23 Tertio quæro, an valeat † appellatio interpoſita coram
iudice ad quem, ſi poteſt haberi copia iudicis a quo Innocē.
in cap fin. infra eodem, tenet, quod ſic, & idem ſequitur ibi
Butr. ſed Ioan. de Imo. ibi, in quarta columna, tenet contra-
rium, quia text. in l. prima. §. ſi quis ipſius. ff. quando ap. ſit. di-
cit eſſe appellandum coram iudice ad quem, quando nō po
teſt haberi copia iudicis a quo, & iſta opin. videtur eſſe ve-
rior per illum textum, qui tranſumptiue habetur, ſecunda
quæſtione 6. §. biduum. uer. ſi quis ipſius.

24 Quarto quæro, an ſit neceſſarium, quod † appelletur co-
ram honeſtis perſonis, quando non poteſt haberi copia iudi
cis a quo, vel ad quem. & tex. videtur eſſe in dicto § dies. & in
dicto § ſi quis ipſius, quod non, quia ibi ſimpliciter dicitur,
quod non currit tempus, quando non poteſt haberi copia
iudicis a quo, vel ad quem, ſed Archid. ibi tenet contrarium
dicens, quod currit tempus, niſi interponatur appellatio co
ram honeſtis viris pręmiſſa proteſtatione, quod appellans
habere non potuit copiam iudicis, & idem ſequitur Butr. in
capitu. fina. infra eodem Sed Bar. in dicto § dies. ſentit, quod
non ſit neceſſarium interponere appellationem coram ho-
neſtis perſonis, nam dicit ſe conſulere, quod quando nō po
teſt haberi copia iudicis interponatur appellatio coram ho
neſtis perſonis per l. cum quidam. ff. de app. quæ dicit, quod
quando propter metum iudicis appellans non audet appel-
lare coram eo, poteſt tunc interponi appellatio coram ho-
neſtis perſonis. vnde ex quo Barto. loquitur per uerba conſi
lii videtur ſentire, quod non ſit de neceſſitate, & idem dicit
Specu eodem titulo. § reſtat. verſi. ſed nunquid hoc tempus.
vbi dicit tempus ad appellandum non currere, dummodo
fiat proteſtatio, quod non poteſt habere copiam iudicis a
quo, & quod non eſt neceſſarium appellare coram honeſtis
perſonis, & iſtud etiam ſequitur Ioan. de Imo. in dicto capi.
fi. dicit tamen, q̄ ad opiniones vitandas, tutius eſt interpo-
nere appellationem coram honeſtis perſonis. Sed ego cre-
do, quod nedum ſit tutius, ſed etiam uerius, nam ſi requiri-
tur, quod interponatur appellatio coram honeſtis perſonis,
quādo appellans iuſte timet appellare coram iudice a quo,
eadem ratione, & fortius debet interponi appellatio coram
honeſtis perſonis, quando ipſe iudex non eſt in culpa, ut q̄a
haberi non poteſt copia ipſius eius dolo ceſſante. vnde dic.
§. dies & dictus §. adeundi, eſt ſupplendus, ſcilicet, quod non
currit tempus, quando non poteſt haberi copia iudicis, dū-
modo interueniat appellatio coram honeſtis perſonis, & de
hoc eſt caſus in dicto cap. fina, infra eodem. vbi patet, quod
ſi appellans timeat appellare coram iudice propter metum
ſeu nequeat habere eius copiam, appellare debet coram ho
neſtis perſonis, & proteſtari, quod non audet appellare in
præſentia iudicis propter metum, vel quod non poteſt habe
re eius copiam, vnde ibi eſt caſus de iſta quæſtione. vnde te-
ne opi. Archid. quam ſequitur But. in dicto ca fin. & pro hoc
facit, quia ubi aliquid debet fieri coram iudice, ſi non po-
teſt haberi eius copia, debet coram honeſtis perſonis il-
le actus fieri, vt in capitu. paſtoralis. in fine. ſupra de offi-
cio ordin.

Quinto quæro, an illud, quod ſupra dictum eſt, ſcilicet,
quod appellatio debeat fieri coram iudice, habeat locum in
appellatione extraiudiciali. & dom Abb. hic dicit, quod ſic,
ſi appelletur a iudice, vt probatur in capi. primo, eodem ti-
tulo, in ſexto. ſecus dicit ſi appelletur ab alio, quam a iudice
quia tunc ſufficit, quod fiat appellatio coram honeſtis per-
ſonis, nec in ea requiritur præſentia aduerſarij. dicit tamen,
25 quod requiritur, quod fiat † intimatio ſecundum formam
clemen. cauſam. de elect. & hoc dicit eſſe verum, quando ap
pellatio eſt talis, quæ deuoluit cauſam ad ſuperiorem, ut in
caſu capitu primi. de elect. in ſexto. iuncta dicta clem. cau-
ſam. quando autem appellatio extraiudicialis interponitur
contra perſonam incertam, dom. Abb. remittit ad capi. bo-
næ. infra eodem Et de iſta materia pleniſſime habetur per
Pau & Doct. in dicta clem. cauſam. Nec obſtat prædict. ca.
cum nobis olim de election. ubi appellatio extraiudicialis
fuit interpoſita præſente aduerſario, quia ibi recitatur facti
accidentia, non autem in hoc ponitur deciſio iuris, & pro
hoc vide glo. in dicto cap. primo, in verbo, extra iudicium,
quæ dicit, quod in appellatione extraiudiciali, quæ in terpo-
26 nitur a parte, non a iudice, non ſunt neceſſario petendi † a-
poſtoli, quia non eſt qui eos det, ex quo non appellatur a iu
dice facit capit. vt ſuper. & capit. ab eo. eodem titu in ſexto.
in quibus patet, quod a iudice ſunt dandi apoſtoli, quan-
do ab eo appellatur. vnde patet, quod ſi appellatur a iu-
dice extra iudicium, idem dicendum eſt per omnia, ſicut
dictum eſt de appellatione iudiciali, ut dicit hic Hoſtien.
& Ioann. de Imola. & idem videtur ſentire Speculat. eodem
titulo. § ſequitur videre. verſicu. notandum. Aut appella-
tur extra iudicium ab alio, quam a iudice, & tunc non re-
quiritur præſentia eius contra quem interponitur appella-
tio, ſed ſatis eſt eam interponere coram honeſtis viris, dum-
modo poſtea intimetur aduerſario, ſecundum formam cle-
men. cauſam. de elec. ſi eſt talis cauſa, quæ deuoluatur ad ſu-
periorem per appellationem. vt in capit. primo, de elect. in
ſexto. nec eſt neceſſe. quod in tali appellatione quæ non
interponitur a iudice. apoſtoli petantur, ut dicit glo in dicto
capitu. primo. in verbo, extra iudicium, eodem titulo, in tex
to. Et hec procedunt, quando appellatur extra iudicium cō
tra certam perſonam: quando autem appellatur contra in
certam, dicetur in dicto c. bonæ.

27 Sexto quæro, an requiratur † præſentia aduerſarii, quan-
do appellatur a iudice in iudicio, vel extra iudicium. & do.
Abb. hic dicit, quod non, etiam ſi commode poſſit haberi
præſentia aduerſarii, ſed ſatis eſt, quod appellatio ſibi intime
tur, & de hoc eſt tex. in clem prima. in fi. eod. titu. & in d. cle.
cauſam. de elect.

Septimo quæro, an quando interponitur appellatio in ab
28 ſentia iudicis ex iuſta cauſa ſit neceſſarium, quod † intime-
tur appellatio iudici, & aduerſario. & dicendum eſt, quod
non, quo ad validitatem appellationis, & hoc tenet Barto.
in l. de pupillo §. ſi quis ipſi prætori. ff. de oper. noui nunciat.
& hoc modo poteſt procedere dictum Innocen. in cap. di-
lectis infra eo. vbi dixit, quod etiam ante intimationem ap-
pellans in abſentia iudicis eſt exemptus ab eius iuriſdictio-
ne, nam debet intelligi, quo ad deuolutionem iuriſdictio-
nis, ſed quo ad reuocationem attentatorum appellatio eſt
intimanda iudici, ſi appellationem ignoret eſſe interpoſi-
tam. alias non fit reuocatio attentatorum, ut in cap. ſi duo-
bus, ſupra eodem, & in clemen prima eodem titulo, & hoc
tenet Butr. & Ioan. de Imo in dicto capitu. fina & Dom. de
Rota, deciſ. ſua 309. quæ incipit, item quod attentata. idem
tenet Lap. allegatione ſua 99. & Dom. Dom. in cap. appella-
tio, eodem titulo, in ſexto. & Pau in dicta clemen. cauſam &
Specu. eodem titulo §. qualiter. verſi. item cautus. vide etiam
quod no. Io. de Imo. in d. cle. cauſam, in 4. col. ſimiliter etiā
debet fieri intimatio parti, quia alias in eius abſentia, uel cō
tumacia, non poſſet procedi in cauſa appellationis. ita dicit
Spec.

Specu.in dicto §.qualiter.in ſecunda colum.& iſta eſt ratio, quare dicta clemen. prima,in fi.eodem tit.requirit,quod appellatio intimetur parti Sed aduerte,quia dom.Abb. hic, & in capit. cum parati, ſuper gl.in verbo,obtentu,infra eodem tenet, quod proceſſus factus per iudicem a quo ante intimationem non valeat, ſi non poteſt imputari appellanti, quia appellationem non deduxit in notitiam iudicis, puta, quia exiſtens in loco remoto recepit citationem,& timens ne excommunicaretur appellauit, nec potuit infra tempus habere copiam iudicis a quo, vel ad quem. nam tunc tali appellatio facta in præſentia bonorum virorum defendit appellantem, ut non teneant geſta contra eum, & dicit quod hoc caſu debet intelligi Innocen.in d.ca. dilectis.& pro hoc allegat c.j.de conceſſ.præben.in ſexto.vbi patet, quod excõmunicatio lata a iudice ignorante priuilegium illius quem excommunicat,non valet. Ad c.ſi duobus.reſpondet, quod non loquitur in iudice a quo,ſecus in iudice ad quem, nam ibi ratione contumaciæ valet proceſſus,licet contumax appellauerit ad ſuperiorem, ſed in caſu noſtro nulla reperitur contumacia,nec culpa in appellante, ex quo nihil ei poteſt imputari cur non intimauit appellationem iudici. vnde dicit,quod perinde debet haberi ac ſi appellatio eſſet interpoſita in præſentia iudicis,& mihi placet opin dom. Abba. per quam debet limitari opin. Doctorum,qui communiter tenent,quod proceſſus iudicis a quo tenet donec ſit facta ei intimatio appellationis interpoſitæ, & idem tenuit gloſ. in d. cap. cum parati. in verbo,obtentu,quæ dicit proceſſum iudicis a quo ualere,niſi ſciuerit appellationem interpoſitam, nam debet intelligi,quãdo poteſt imputari appellãti,quare non intimauit appellationem iudici a quo,ſecus ſi nihil poſſet imputari, quia ex quo non fuit in culpa non debet pati
29 † damnum,vt in c.apoſtolicæ,de cle. ex.min. Nunquid autẽ
30 ſufficiat,quod fiat † intimatio ad domum Spec.tenet,quod ſic in dicto §.qualiter.in ſecunda columna.ratio,quia vbi eſt facta intimatio, vel citatio ad domum,præſumitur de ipſa habuiſſe notitiam,vt dicit Bar.in l.quidam decedens.§.fina. ff de adminiſtra.tut. & Bal. in l. ſcire oportet,§.oportet,ff.de ex.tu vbi per illum textum dicit quod ſi eſt lata ſententia cõ
31 tra abſentem, & notificata ad domum,ſtatim labitur † tẽpus decem dierum ad appellandum,cum per hoc venerit in notitiam præſumptam,quod dicit eſſe menti tenendum.ꝑ hoc facit,quod not. gloſ.no.in l ſi legibus.C.de epiſcop.aud. quæ dicit, ꝙ dr̃ deueniſſe in notitiam filij illud, quod pater ſciuit,& idem dicit Bal in l prima C.de temp.ap.quando notificatio fit per publicum officialem, ſeu per publicum nuntium, quia pro conſtanti, & vero,debet teneri illud, quod per publicum officialem notificatur, vt eſt tex.notabilis in l.ſecunda.C.de decurio.libro decimo, & idem not. in clem. cauſam,de elect. & idem ſcilicet, quod per notificationem ſententiæ factam ad domum illius contra quem eſt lata ſententia ſtatim incipiunt currere decem dies, qui dantur ad appellandum,tenuit etiam Ang.in auth.hodie.C.de appell. Sed tu vide opt.tex.in dicta clemen.cauſam,vbi patet,quod
32 intimatio †appellationis primo dẽt fieri perſonaliter ipſi appellato,vel eius procuratori ſpecialiter conſtituto ſi poteſt fieri.& ſi non poteſt fieri perſonaliter,vt quia appellatus,vel eius procurator ſpecialiter conſtitutus eſt abſens,vel nõ poteſt inueniri,tũc demum poteſt fieri intimatio ad domum appellati,& ille tex.in fi.dicit, quod idem debet ſeruari in alijs caſibus in quibus eſt facienda intimatio,& glo.ſi. ibi colligit omnes caſus in quibus debet fieri intimatio,& inter cęteros numerat caſum clem.j.de app.quæ loquitur de appellatione interpoſita in iudicio,vel ab interlocutoria,uel a diffinitiua.Ex quo habes,quod non ſufficit intimare appellationem ad domum appellati,niſi quando, nec ipſe,nec procurator poteſt inueniri, & idem dicerem de intimatione ſententiæ facienda illi,contra quem eſt lata ſententia,quod ante non currat tempus ad appellandum, niſi intimetur perſonaliter ei, vel eius procuratori, vbi poteſt inueniri:ſi autẽ non poteſt inueniri,tunc ſufficiat intimatio facta ad domũ, & ſic limito Bal & Ang & Spec.vbi ſupra.

33 Nunquid autem ſufficiat † intimationem fieri procuratori generali vide glo in dicta clem.cauſam.in verbo,ſpecialiter.quæ dicit,quod nec procurator generalis poteſt intimationem appellationis facere, nec procuratori generali poteſt fieri intimatio appellationis,& mouetur per tex.in dicta cle.cauſam,qui requirit,quod procurator ſit ſpecialiter cõſtitutus in ipſa cauſa.vndẽ videamus vtrũque dictum Et pri-
34 mo,an procurator † generalis poſſit intimare appellationẽ vel an requiratur,quod habeat ſpeciale mandatum. & do. Card in dicta clem.cauſam,in vndecima quæſtione, reſidet cum gloſ. ſcilicet, quod requiratur ſpeciale mandatum, ſed Ioan.de Imo.ibi ſuper illa gl.tenet contrarium dicens, quod intimatio non ſolum poteſt fieri per generalem procuratorem,ſed etiam per quemcunque non habẽtem mandatum, dummodo fiat in forma authentica, quia ſufficit quomodocunque deuenit in notitiam. l.item veniunt § petitam. ff. de pet.hæred.& eſt optimus tex in l.quidam decedens § fi. cum nota ibi per Barto.ff.de adminiſtratio. tuto. & idem tenent D.de Rota,deci.ſua.127.& hanc opin.videtur velle glo in d. cle cauſam,in verbo,plena ſed poſſent ſic concordari opin. quod aut quæritur,an intimatio facta per procuratorẽ non habentem ſpeciale mandatum valeat ex viribus ipſius intimationis,& dicendum eſt,quod non,& hoc modo loquitur glo in verbo,ſpecialiter. Aut quæritur,an valeat propter plenam notitiam aliter habitam,& dicendum eſt,quod ſic, ut in dicta clem cauſam.ver. intimatio uero, & quod not. glo. ſuper illo ver.in verbo, plena,& hoc modo procedit opi.Io. de Imo.& Do.de Rota.nam dicta clem cauſam,in prin. ponit formam intimationis,deinde in ver.intimatio vero.dicit quod dato,quod forma intimationis non fuerit obſeruata, ſi tamen ad appellatum peruenit plena,& certa notitia,ſufficit perinde ac ſi intimatio eſſet rite facta,& ideo glo in uerbo,ſpecialiter,ponit in princ vbi agitur de forma intimationis facienda.ſed glo.in uerbo,plena,ponitur in uerſ intimatio vero.vbi dicitur,quod etiam forma intimationis nõ ſeruata. ſi plena,& certa notitia peruenit ad appellatum ſufficit perinde,ac ſi intimatio eſſet rite facta,& glo.ibi declarat, quãdo dicatur plena,& certa notitia fieri appellato, & hoc modo intelligendo concordant opi. & gloſſæ defenduntur a contrarietate,& ex hoc ſum expeditus de primo.

Venio nunc ad ſecundum,ſcilicet. an ſufficiat intimationem fieri procuratori generali.& gloſ. in dicta cle. cauſam, in verbo,ſpecialiter, dicit, quod nõ,& videtur probari ibi in tex.qui videtur requirere, quod intimatio fiat in præſentia appellati,aut procuratoris ſpecialiter ab eo conſtituti in ipſa cauſa. ſed dom. Cardin in xij.quæſtio.& Ioan.de Imo. ſuper illa gl.diſtinguunt, quod aut procurator generalis nunquam ſe intromiſit de illa cauſa,nec vnquam fuit in illo iudicio,tunc non poteſt fieri intimatio illi procuratori, & ſic intelligunt tex.in d.cle.cauſam,& glo. præalleg. Aut procurator generalis tractauit illam cauſam,& tunc dicunt, quod tali procuratori poteſt fieri intimatio appellationis, quia perinde eſt ac ſi eſſet ſpecialiter conſtitutus in illa cauſa, & ita etiam conſuluit Pet.de Anch.ſuo conſilio 361.quod incipit,In nomine domini,pro declaratione trium quęſitorum in fine.

35 Septimo quæro,† nunquid debeat fieri intimatio iudici, vel appellato,ſi eſt certus de appellatione.dic quod non, & quod nõ ſcit facienda intimatio iudici qui ſcit appellationẽ interpoſitam,tenet gl.in ca.cum parati.in uerbo, obtentu, infra eodem.Quod autem non ſit facienda intimatio appellato ſcienti probatur in clem.j.a contrario ſenſu, eodem ti. & ibi hoc tenet glo.in verbo,ignoranti,& in dicta,clem.cauſam in verbo,plena,de elect.quæ ponit practicam quomodo poſſit probari, quod appellatus habuit notitiam.& ex his etiam infertur,quid ſi appellans vult intimare appellationem iudici,vel appellato,vel quid ſi ille qui obtinuit ſententiam in fauorem ſuum, vult intimare ſententiam aduerſario,& dum ſe præparat nolunt audire. dic quod eis imputatur,ex quo non ſtetit per denunciantem, & hoc tenet do. Card.in dicta cle.cauſam,de elect.in 14.quæſtio.& Ioan. de Imo.ibi ſuper glo.in verbo,perlecto,& hoc nota, quia multotiens iudex,& etiam appellatus non permittunt appellationes,vel intimationes ſibi fieri fugiendo, & recedendo de loco,& interdum claudendo ſe in domo, vel in camera.

Et ex his reſultat 8.q. ſcilicet an ſi appellatus ſciat appellationem interpoſitam,iudex autem ignorat,an ualeat † ꝓceſſus iudicis & But.in cap ſi.infra eodem.tenet quod ſit reuocandus propter dolum ipſius appellati,& hoc tenet Lap. allegatione 79.in ſecunda columna,& adducit no.per Ioan. Cald.in c.ad probandum,de re iudic.ſed Ioan.de Imo.ibi tenet contrarium per c.ſi duobus,ſupra eodem ſed dom. Abb. hic ſequitur opi Lap.& Bu ſi proceſſus agitatus per iudicem concernit commodum partis,ſecus ſi non concerneret cõmodum partis,quia tũc valeret proceſſus iudice a quo ignorante appellationem eſſe interpoſitam,& hoc modo loquitur c.ſi duobus,quia ibi proceſſus non cõcernebat commodum partis,ibi enim contumax in non comparendo fuit excommunicatus,& ſic proceſſus non concernebat commodum partis, ſecus, quando concernit commodum partis, quia tunc eſt nullus,vel reuocandus, & de hoc dixi in dicto cap. ſi duobus.

Alias quæſtiones concernentes hanc materiam poſſem Alex.de Neuo ij.in ſecundum Decr.

examinare, ſed eas reſeruo in cap.fi.infra eodem,& eas no-
ta omnes hic tractaui, ſed aliquas examinaui ad hoc, vt ma
teria in duobus cauſis diuiſa facilior videatur.
¶ In gl in verbo deprçhenſus, intellige gl.quod ipſo facto.vi
detur probata malitia, quando arripuit iter poſt notitiam
literarum, quia Papa ſe fundat dumtaxat ex facto narrato,
37 & hoc tenet hic Io.An.nam ex facto præſumitur † fraus, ut
in c.ij.de renun.in vj.& in l.dolum.C.de dolo. vbi dicitur, ꝙ
38 † dolus probatur ex coniecturis ſed Bal.hic in fi.dicit, quod
epiſcopus nõ præſumitur malitioſe appellare, niſi ſit deprç-
henſus,vel conuictus,vel confeſſus, & ita dicit debere intelli
gi iſtam gl.quilibet dicit eſſe tenendam menti.Sed tu dic, ꝙ
ſatis dicitur depræhendi,vel conuinci,quando ex circumſtã
tijs facti præſumitur dolus, vt dicunt iura prealle. & ita fuit
hic, quia ex eo, quod arripitur iter poſt habitam notitiam
impetrationis literarum præſumitur fraus, cum alia cauſa
veriſimiliter præſumi non poſſit, niſi quod iter arripiat ne
conueniatur per iudices impetratos ab aduerſario,& iſta eſt
ratio in qua ſe fundat iſte tex.& iſta ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus celebrans poſt appellationem non incurrit irregularitatem.*
2 *Excommunicatio lata poſt appellationem legitimam eſt nulla ipſo iure.*
3 *Excommunicatio in quibus caſibus ſit nulla,ſecundum gl.*
4 *Irregularitas requirit veritatem.*
5 *Delicta omnino occulta ligantur a conſtitutione militantis eccleſiæ.*
6 *Excommunicatus poteſt petere abſolutionem poſt legitimam appellationem ad cautelam.*
7 *Excommunicatus non eſt vitandus poſt legitimam appellationem.*
8 *Iudex delegatus poteſt abſoluere,vel facere abſoluere ad cautelam.*
9 *Solutio omnis quæ diuinat, vitioſa eſt,& reprobata.*
10 *Delegatus,an poſſit abſoluere ad cautelam, licet non ſit ſibi hoc ſpecifice iniunctum.*
11 *Delegatus,an poſſit abſoluere ad cautelam ſi in reſcripto dicatur, quod ſi ita eſt mandat abſolui.*
12 *Abſolutio ad cautelam,non eſt proprie abſolutio.*
13 *Petens ſe abſolui ad cautelam,non videtur fateri ſe ligatum.*
14 *Excommunicatus antequam abſoluatur,ſi ingerat ſe diuinis, qua pœna puniatur.*
15 *Legatus de latere,an poſſit de irregularitate abſoluere.*
16 *Irregularis eſt priuandus omnibus beneficijs.*
17 *Epiſcopus non diſpenſat in criminibus maioribus adulterio.*

CAP. XVI.

1 AD præſentiam. Si poſt appellationẽ
† excõmunicatus ce-
lebrat nõ incurrit aliquam irregularitatem, nec
ex eo venit puniendus ſi conſtat appellationem
eſſe legitimam.hoc dicit.In prima narratur factum,in ſecũ-
da ponitur deciſio. Secunda ibi .ideoque. Nota primo,quod
excommunicatus poſt appellationem legitimam celebran
do,vel immiſcendo ſe diuinis nullam irregularitatem incur
2 rit.text.eſt hic not.& ratio eſt, quia † excommunicatio lata
poſt appellationem legitimam eſt nulla ipſo iure, vt in ca ꝑ
tuas.ſ.de ſent.exc. ideo non ligat,& idem eſſet dicendum in
omnibus caſibus in quibus excommunicatio eſt nulla, ut in
illis caſibus poſſit excommunicatus ſecure ſe immiſcere diui
3 nis, & caſus in quibus † excommunicatio eſt nulla enume-
rat gl.no.in c.præſentia.in gl.ij.de ſent. exc. in vj. & adde glo.
in cle.j in gl.ma.de offi del.quæ dicit,quod vbi iudex non ſer
uat formam reſcripti non valet excommunicatio per eum
lata,& adde dictum no.Innoc.in c.j.de concell.præben.in 6.
vbi dicit,quod ſi executor excommunicat poſſeſſorem non
dimittẽtem poſſeſſione bñficij excommunicatio eſt ipſo iu
re nulla,niſi prius eum citet,& de cauſa cognoſcat, quia de-
bet conſtare,quod illicite detineat antequam poſſit excom
municari per executorem.facit optime,quod no gl.no. in c.
pro illorum,in verbo,contradictores,de præben.& dicit hic
Bal.quod etiam ſi populus reputaret illum excommunica-
4 tum nihil hoc ſibi noceret.quia † irregularitas requirit veri
tatem,& ad hoc bene facit glo ſingularis,in l.cum lege.ff.de
teſtam.quæ dicit,quod ſi aliquis reputatur infamis,qui non
eſt,hoc ſibi nõ nocet,ſic ecõuerſo, ſi factũ propter ꝙ incur-
rit irregularitas eſſet omnino occultum,nihilominus effice
retur irregularis, quia conſtitutio militantis eccleſiæ ligat
5 † delicta omnino occulta etiam quo ad pœnam excommu
nicationis,& ſuſpenſionis,& quo ad alias pœnas, licet de il-
lis nominatim non iudicet,vt in c.a nobis.el ij. de ſententia
excommunica.Idem dicit glo.nota. ſemper menti tenenda
in clemen prima,de hæreti.in verbo,eo ipſo incurrant.
6 Secundo no.quod † excommunicatus poſt appellationẽ
legitimam poteſt petere ſe abſolui ad cautelam,& idem di-
cendum eſt vbicunque allegat excommunicationẽ eſſe nul-
lam,de quo vide bon.tex.in capit.ſolet. de ſententia excom-
municationis,in ſexto.& prodeſt abſolutio ad cautelam,qa
ſi poſtea appareret excommunicationem valuiſſe nõ incur
reret aliquam irregularitatem ex eo, quod poſt talem abſo-
lutionem immiſcuit ſe diuinis. & propter iſtum effectum cõ
ſequendum introductum eſt a iure,vt excõmunicatus poſ-
ſit petere abſolutionem ad cautelam,licet aſſerat excõmu-
nicationem eſſe nullam.dic tamen, quod nunquam habet
locum abſolutio ad cautelam, niſi quando excommunica-
tio allegatur probabiliter nulla,nam ſi dicitur nulla,vt quia
dicitur lata poſt appellationem,prius debet conſtare de ap-
pellatione quàm fiat abſolutio ad cautelam,de quo vide gl.
penultimã,quæ incipit,poſtquam,in ca.venerabilem de ſen
tentia excommunicatio.in ſexto,& iſtam theoricam, gloſſ.
ſenſit,& clarius dom.Abb.in capit.veniens,el ſecondo,in fi.
penultimæ colum.de teſtibus.
7 Tertio no. quod excommunicatus poſt appellationem
legitimam non tenetur gerere ſe pro excommunicato,licet
Innocen.hic velit,quod talis excommunicatus ſit vitandus,
ſed hodie hoc non eſt verum,vt patet in dicto cap ſolet,vbi
dicitur,quod ſolum in iudicio eſt vitandus pendente cogni-
tione nullitatis ipſius excommunicationis.Sed in extraiudi
cialibus non eſt vitandus etiam in diuinis officiis,nec etiam
in actibus ſpiritualibus,vt in electionibus, & poſtulationib.
& in aliis legitimis actibus,& dicit ibi glo. in verbo, officiis,
quod etiam ad officia publica interim eſt admittendus,quã
tene menti.
8 Vltimo nota argumentum,quod † iudex delegatus poteſt
abſoluere,vel facere abſolui ad cautelam, de quo vide gloſ.
3.quæ eſt in verbo,ſuperiorem, in dicto capitu.ſolet,quæ ad
iſtum textum.reſpondet, quod hoc fuit ſpecialiter commiſ-
ſum hic,vel quod loquitur de auditoribus curiæ Romanæ,
qui habent ordinariam iuriſdictionem.ſed hoc non eſt verũ
de quo vide glo.j.in clem.auditor.de reſcriptis.nec etiam pri
ma ſolu.illius gl.eſt bona,quia diuinat ad iſtum textum.Om
9 nis aũt † ſolutio,ꝗ diuinat vitioſa eſt,& reprobanda, vt dicit
glo.nota.in l.filium quem habentem.C.familiæ erciſcundæ.
vnde dom.Abb.dicit,quod ſibi placet primum dictum, ſcili
10 cet,quod † delegatus poſſit abſoluere ad cautelam, licet nõ
ſit ſibi hoc ſpecifice iniunctũ,quia eſt de connexis negotio
principali,& pro hoc allegat bon.tex.in cap.in cauſis, de ele
ctio.iuncta gloſ vbi patet, quod compromiſſarius datus ad
eligendum poteſt poſtulare,ſed melius facit c. prudentiam.
in §.ſexta.de offic.deleg.vbi patet, quod delegatus poteſt ab
ſoluere excommunicatum,licet in reſcripto non ſit hoc ſpe
cifice commiſſum,& text.ſe fundat in hac ratione, quia cui
committit principale, intelligitur etiam commiſſum ac-
ceſſorium.Sed dubitatur pone,quod impetrans faciat men-
tionem de excommunicatione,& Papa mandet, ſi ita eſt ex
11 communicatum abſolui,numquid hoc caſu † delegatus po-
terit abſoluere ad cautelam præſuppoſito, quod delegatus
poſſit abſoluere ad cautelam,de quo dic,vt notant Doct. in
c.ſolet,de ſententia excommunic.in ſexto.Et in hoc ego di-
cerem, quod aut Papa tantum committit illum articulum,
ſcilicet,quod deberet eum abſoluere, ſi ita eſſet a ſententia
excommunicationis,& tunc credo, quod non poſſit abſol-
uere ad cautelam,quia cum tantum ſibi ſit commiſſus vnus
articulus,ſcilicet,quod abſoluat ab excõmunicatione, quæ
12 ligat,non poterit abſoluere ad cautelam, quia † abſolutio
ad cautelam,non dicitur proprie abſolutio. vnde cum ſibi
ſic commiſſus unus articulus non habet iuriſdictionem in
alio articulo iuxta nota.in cap.P.& G.de officio delega.
Aut eſt commiſſa abſolutio ab excommunicatione,cum
cauſa principali,& tunc puto, quod poſſit non ea ratione,
quia in reſcripto contineatur, quod debeat abſoluere ab ex-
communicatione, ſed quia talis abſolutio eſt connexa ne-
gotio principali.
¶ In glo ſecunda, hæc glo.videtur ſentire,quod petens ſe
abſolui ad cautelam, non videatur ſe fateri excommunica-
tum facit præalleg.cap.ſolet,& dictũ cap. per tuas, & idem
dicit hic Innocen.& Bal.hic in fi. dicit hoc eſſe multum no-
tabile,ſcilicet quod petẽs ſe abſolui ad cautelam, non uidea
tur fateri ſe ligatum.Audiui tamen in curia contrarium fuiſ
ſe ſeruatum, nam quidam tempore Nicolai quinti petiit ſe
abſolui ab homicidio ad cautelam,propter quod fuit incar
ceratus,ſed aufugit, & tẽpore Caliſti eius ſucceſſoris præſti-
tit purgationem canonicam,& ſic poſtea fuit abſolutus, ſed
fuit malefactum. vnde tene menti iſtam theoricam Innocẽ.
& Bal.

13 & Bal.ſcilicet quod † petens abſolutionem ad cautelam,nõ
videatur fateri ſe ligatum,de quo vide per Doct.in cap.vene-
rabilem, ſupra de elect. ſecus ſi peteretur ſimpliciter abſolu
tio,quia tunc videretur fateri ſe ligatum,de hoc eſt tex. cum
glo.in dicto cap.venerabilem. & ibi hoc tenent Docto.idem
tenet Bart.in l.10.ff.de verbor.oblig.& Bal.in l.cum tale.in fi.
ff.de condit.& demonſt.& per Innoc.& Ioan.And.in cap.ij.
in gloſ.penulti.ſupra de ordi.cognit. Extra glo.quæro,quam
14 pœnam incurrit † excommunicatus, qui ingerit ſe diuinis
antequam abſoluatur. dic quod vbi excommunicatio tenet
incurrit irregularitatem, & idem eſt in ſuſpenſo celebrante
diuina durante ſuſpenſione, vt in c.clericis. de cleri. excom.
mini.& in cap.j.de ſent.excom in vj. a qua irregularitate niſi
Papa poteſt abſoluere, vt ibi dicitur.
15 Nunquid autem legatus † de latere poſſit ab irregularita-
te abſoluere, vide Ioan.Andr.& Doct. in dicto capit.clerici.
16 Item irregularis † eſt priuandus omnibus beneficiis,vt in ca
pit.fraternitati, infra de cleri.excom.miniſt & in c.veritatis.
de do. & contum.vbi patet, quod etiam epiſcopus propter ir
regularitatem eſt deponendus. ad idem ne cler.vel mon.cle-
ricus. & de exceſſ.prælator. ex literis. in quibus tamen patet,
quod irregularis non eſt ipſo iure priuatus beneficiis,ſed eſt
priuandus,vnde donec priuetur licite ipſa retinet,vt dicit In
noc.in cap cum noſtris de conceſſ.præben.vbi dicit,quod ir-
regularis etiam ſi ſit homicida, iuſte retinet beneficium, ſi
cum eo fuerit diſpenſatum,& etiam ſine diſpenſatione quo-
uſque renunciet, vel deponatur. Adde Rotã,eod.tit.de con-
ceſſ præben in antiquis quæ incipit,vbi regularis,in fi.& adde
ſingulare dictum Inno.in cap.ij.de cler.non ordin.miniſt. vbi
dicit, quod epiſcopi quaſi ſemper poſſunt diſpenſare in bene
ficiis,& quod poſſint diſpenſare cum irregulari, & cum ho-
micida eſt bo.tex in cap.2.in fi.de cleric.pug.in duello.& 28.
diſtin.presbyterum.& 50.diſtinc.ſtudeat. Et ex hoc notabili-
ter limitatur cap.at ſi clerici.§.de adulteriis. de iudic. vbi dici-
17 tur, quod † epiſcopus non diſpenſat in in criminibus maio-
ribus adulterio. nam debet intelligi quo ad executionem or-
dinum, vel quo ad hoc vt poſſit aſcendere ad ſuperiores or-
dines, ſecus quo ad reuocationem beneficij. & iſtam limita-
tionem videtur ſequi dom.Abb.in dicto §.de adulteriis.licet
in dicto capit.2. de cleric.non ordin.mi. videatur reſtringere
dictum Innoc. quando epiſcopus vult diſpenſare ſuper bene
ficio ſimpliciter,ſed tu dic, quod Innoc.loquitur indiſtincte,
& indiſtincte debet intelligi, & hoc etiam videtur ſentire in
dicto ca.cum noſtris,de conceſſ præben.dum dicit,quod po-
teſt diſpenſare cum irregulari,& etiam cum homicida ſuper
dignitate retinenda. nam ex quo dicit poſſe diſpenſari,debet
intelligi, quod poſſit diſpenſari per epiſcopum, facit quod
not.in cap.dilectus.de tempor ordin.vbi dicunt, quod quan
do permittitur diſpenſatio, ſimpliciter,intelligitur permiſſa
epiſcopo,& idem ſentit Innoc in cap.2. de cler per ſal pro-
mo.& pro opin.Innocẽ. videtur eſſe tex.in dicto cap.ſtudeat.
50.diſt.& 18.diſt.presbyterum.vbi diſpenſatur cum presbyte-
ro irregulari ſuper retentione eccleſiæ curatæ, & iſta ſuffi-
ciant. Sequitur.c.cum teneamur.

SVMMARIVM.

1 *Appellans turbatus in poſſeßione, ſuper qua fuit appellatum, poteſt petere reformationem poſſeßionis fieri per iudicem a quo, appellatione rata manente.*
2 *Appellans appellatione pendente, non debet turbari in ſua poſſeſsione.*
3 *Poſſidens etiam contra ius commune, non debet turbari appellatione pendente.*
4 *Sequeſtratio habet locum etiam in rebus immobilibus.*
5 *Debitor poteſt capi ratione ſuſpicionis fugæ etiam lite, & appellatione pendente.*
6 *Creditor poteſt debitorem ob fugæ ſuſpicionem capere manu propria, dummodo infra viginti horas præſentet iudici.*
7 *Iuriſdictio iudicis a quo, non eſt ſuſpenſa in ijs, quæ tendunt in faciliorem exitum appellationis, dummodo non cognoſcat de articulo appellationis.*
8 *Iudex a quo poteſt prohibere, ne appellans turbetur in poſſeßione, ſuper qua eſt appellatum, & attentata reuocare.*
9 *Inhibitio operatur in his quæ fiunt contra appellationem, non pro appellatione.*
10 *Appellans non videtur renunciare appellationi, ſi petit a iudice a quo innouata pendente appellatione reuocari.*
11 *Probatio grauaminis debet fieri coram iudice ad quem.*
12 *Seruus regulariter non poteſt eſſe in iudicio.*
13 *Innouata per tertium non reuocantur per viam attentati.*
14 *Inhibitoria facta per iudicem ad quem, non poteſt extendi ad tertium innouantem.*
15 *Reus principalis poteſt de nouo conueniri coram iudice a quo, appellatione interpoſita per fideiußorem.*
16 *Exceptio competens reo, ſeu Defenſio extenditur ad fideiuſſorem.*
17 *Fideiuſſio accepta in cauſa principali, non extenditur ad cauſam appellationis.*
18 *Proceſſus factus cum reo principali, an proſit, uel noceat fideiuſſori.*
19 *Appellans non impeditur agere de poſſeſsione, licet cauſa appellationis pendeat ſuper petitorio.*
20 *Attentata an ſint reuocanda ſeruato ordine iudiciario.*
21 *Ordo iudiciarius in reuocatione attentati eſt, vt procedatur ſine libello, & litis conteſtatione.*
22 *Attentatorum reuocatio fit per ordinarium, non etiam per delegatum.*
23 *Appellationis dilatio non impedit iuriſdictionem iudicis a quo circa reuocationem attentatorum.*
24 *Vicarius epiſcopi cognoſcendo de inſtrumento vſurario, ſi inhibuit iudici ſæculari, ne lite pendente exequatur inſtrumentum, ſi pronunciet inſtrumentum non eſſe vſurarium, & inhibitionem reuocet, quamquam deferat appellationi, an poſsit inhibere iudici ſæculari, ne appellatione pendente inſtrumentum exequatur.*

CAP. XVII.

1 CVm teneamur. Si † appellãs turbatur in poſſeſſione,ſup qua
fuit appellatũ,iudex a quo poteſt illam poſſeſſio-
nem reformare appellatione in ſuo ſtatu perma-
nente, hoc dicit ſingulariter ſecundum communem intelle-
ctum.communis diuiſio. Secunda ibi,prudentiæ tuæ.
No.primo ibi,turbata fuerit,quod appellatione pendente
2 non debet † appellans turbari in ſua poſſeſſione, quam pri-
mo poſſidebat, nam non dicitur aliquid innouare,qui appel
latione pendente vtitur poſſeſſione ſua,eo modo quo primo
poſſidebat.& hoc tenet glo.magna in cap.non ſolum,eo.ti.
in 6. & Innoc.in cap.venerabili.de cenſib.facit cap.j.ſupra ut
li.pendẽ. vbi patet,quod lite pendente non debet poſſidens
turbari in ſua poſſeſſione. hinc dixit glo.in cap.ſæpe. in ver-
bo,rata manet,infra eo.quod prælatus depoſitus per ſenten
tiam diffinitiuam poteſt ſuũ liberum officium exercere pẽ-
dente appellatione, & excommunicare ſubditos, & vti ſua
iuriſdictione.& dicit Bal.in c.1.§.2. quo tempore mi.referen-
do Ioan.And.in cap.paſtoralis.ſupra de offic.deleg.quod præ
dicta regula,ſcilicet quod pendente appellatione non debet
poſſidens turbari in ſua poſſeſſione procedit,ſi appellatio pri
ma facie ſit contra ius,& pro hoc facit tex.notab. in capit.j.
ſupra vt lite penden.vbi patet,quod lite pendente non debet
3 poſſidens turbari in ſua poſſeſſione, licet poſſeſſio ſit contra
ius commune,de quo tamen dic, vt habetur in c.cum perſo-
næ §.penult.& fin.de priuil in 6.& in cap ad decimas, de re-
ſtit.ſpoliat.lib 6.vbi vide D.Do. hoc tamen limita,niſi appel-
lans ſit ſuſpectus de dilapidatione, quia tunc poteſt fieri ſe-
queſtratio fructuum,ut in cap fin de ſequeſt.poſſeſſ. & fruct.
& in l.Imperatores.ff.eo.& non ſolum fructus, ſed etiam res
ipſa, de qua eſt quæſtio, poteſt ſequeſtrari ſi eſt ſuſpicio de
eius dilapidatione, & hoc tenet Spec eod.tit.§.nouiſſime in
4 princ. immo etiam in rebus immobilibus habet locum † ſe-
queſtratio,vt eſt tex.notab in l.de pollicitationibus.ff.de pol-
licit.& in cap.ij ſupra de do.& contuma. & hoc tenet glo. in
dicto cap.j.vt lite penden & Bald in dicto cap.j.§.ij.quo tem-
pore miles. Amplius voluit Ang. in l. nemo carcerem. in fi.
5 C.de exact.tribut.lib.10.quod lite,& appellatione pendente
poſſit perſona capi ratione ſuſpicionis fugæ, argu. l.ait præ-
tor.§.ſi debitorem.ff.quæ in fraud.credit.& idem notant Do-
cto.in dicto cap.primo, ſupra vt lite penden.& hoc no.ad in
tellectum.§ ſi debitorem. in quo ſimpliciter dicitur,ꝙ quan-
6 do debitor eſt ſuſpectus de fuga, † creditor poteſt eum cape-
re propria auctoritate,dum tamen præſentet eum iudici in-
fra viginti horas. nam ille §. habet locum etiam lite,vel ap-
pellatione pendente. & hoc dictum adde ad ea, quæ notant
But.& do.Abb. in c.cum non ab homine. vbi examinant in-
tellectum d.§.ſi debitorem.
Secundò no.ſecundùm communem intellectum tex.ſin-
7 gularem,quod per appellationem † iuriſdictio iudicis a quo
non eſt ſuſpenſa in his, quæ tendunt in faciliorem exitum
appellationis, dummodo non cognoſcat de articulo appel-
8 lationis. Ideo hic eſt tex.not.quod † iudex a quo poteſt pro-
hibere, quod appellans nõ turbetur in ſua poſſeſſione, ſuper
qua eſt appellatum, & attentata reuocare, & ad hoc quoti-
die iſte tex.allegatur.facit etiam tex.& gloſ.in ca.ſecundo,in-
fra de matrimo.contracto contra interdic.eccleſ.vbi iudex a
quo præcipit partibus,vt pendente appellatione de nouo nõ
contrahãt matrimonium.& adde do.Alex.in c.tua.in primo
notab. de ſponſa duorum. vbi idem tenet. Ex quo infertur,
quod

quod regula quę dicit, quod appellatione pendente nihil debet innouari, vt in cap non ſolum, eod. tit. in 6. & in l. j. ſ. nil nou. appellatio. pendem. non habeat locum in his, quæ tendũt in faciliorem exitum appellationis, dummodo poſſint expediri abſque cognitione articuli appellationis, & ex hac ratione poteſt iudex a quo aſſignare terminum appellanti, ad iter arripiendum, vel ad proſequendum appellationem, vt in cap perſonas, & in cap. cum ſit, ſupra eod. quia iſta tendunt in faciliorem exitum appellationis, & illud quod dicitur hic habet locum, etiam ſi iudex detulerit appellationi, quia hoc non obſtante poteſt inhibere partibus, ne aliquid attentetur in præiudicium appellationis, vt eſt tex. & glo. in di cto cap. ij de matrimonio contracto contra interdictum eccleſ. & hoc ſequitur hic Butr. & Federi. de Sen. conſil ſuo 83. idem ſentit Ioan. Andr. in cap. cum appellationibus. eod titu. in 6. & hoc habet locum etiam ſi iudex ad quem, canonice
9 inhibuiſſet iudici a quo, ne aliquid attentaret, quia † inhibitio operatur in his quæ fiunt contra appellationem, non autem in his quæ fiunt in fauorem appellationis, facit tex. not. in c. audita, ſupra de reſtit ſpoliat.

10 Vltimò nota, quod † appellans non videtur renunciare appellationi, ſi petit a iudice a quo innouata pendente appellatione reuocari. pro quo vide etiam gloſ ordinariam in cap. ſi a iudice. in verbo, teneris, eod. titu. in 6. quæ dicit, quod ſi appellans compareat coram iudice a quo petens grauamẽ reuocari, etiam ſi producat coram eo teſtes, & inſtrumenta ad probandum grauamen, per hoc non intelligitur renunciare appellationi. idem dicit Ioan. de Imo. in cap gratum ſupra de offi. deleg. illam glo ſequitur etiam hic domi. Abb. & in capitu. 3 ſupra de eo qui mitt. in poſſeſſ. cau rei ſeruan. & Domi. de Rota, deciſio. 287. quæ incipit, item quod licet, & vide ipſos deci 477. quæ incipit, item ſi ille vbi concludunt, quod ſi ille qui appellauit etiam a diffinitiua poſt appellationem compareat coram iudice a quo, dicens ſe appellaſſe, & producens appellationem ſuam oſtendenſque ſententiam iniuſtam ad hunc finem, vt iudex ab executione ſententiæ deſiſtat non cenſetur propter hoc renunciare appellationi, ſed Pau. in dicto cap ſi a iudice reprobat illam glo. quia pro-
11 batio † grauaminis debet fieri coram iudice ad quem, vt in cap. vt debitus, infra eod & in cap dilectus ij. de reſcript. vnde talis probatio coram iudice a quo eſt contraria appellationi, & per conſequens appellans intelligitur renunciare appellationi. addunt etiam theoricam Innoc. in cap. olim, el 3. de reſtit. ſpoliat. vbi dicit, quod ille qui comparet, vt patiens non intelligitur renunciare appellationi, ſed bene qui comparet vt agens.

Probans autem grauamen coram iudicem ad quem, eſt agens, ſed Io. de Fan. concordat opi dicens quod aut appellans comparet ad docendum de grauamine per vim ſimplicis informationis. & non tamquam coram iudice, & tunc eſt vera opi. illius glo. Aut comparet tanquam coram iudice, & tunc procedit opi. Pau. quia per hunc actum fatetur eum ſuum iudicem, & ſic per appellationem eius iuriſdictionem non ſuſpenſam. & dicit domin. Abb. quod iſta diſtinctio eſt ſatis ęqua, pro qua facit illud quod not. Dom de Ro deciſio. 472. vbi dicunt, quod ſi appellans peteret expreſsè grauamẽ reuocari, & ſuper reuocatione pronunciari, & partem citari ad dicendum contra, non poteſt prædicta facere, quia huiuſmodi actus non poſſunt fieri a iudice niſi in vim ſuæ iuriſdictionis, quæ per appellationem erat ſuſpenſa, vt in capit. venientes, ſupra de iureiuran. & dicto cap. ſi a iudice. & quia tales actus ſunt contrarii ſuſpenſioni iuriſdictionis. & ſic ſecũdum Dominos de Ro videretur tunc appellans renunciare appellationi, ſed in contrarium fortiter facit iſte tex. dum dicit, quod iudex a quo, poteſt reuocare grauamen ordine iudiciario, ergo citata parte, vt in cap. j. in ſi. de cau. poſſ. & pro priet. cum ſimil. Item ſi ordine iudiciario poteſt grauamen reuocari, ergo ſuper grauamine debet pronunciari, vt in ca. cum ſuper. de cau. poſſeſſ. & propriet. & in l. de qua re. ff de iudic. ſed ego concordando opin. ſic dicerem quod aut appellans petit a iudice a quo, vt reuocet grauamen illatum per aduerſarium, ſeu reuocet attentata per aduerſarium, & hoc caſu etiam ſi petat iudicem expreſsè pronunciari etiam aduerſarium citari ad dicendum contra, non videtur renunciari appellationi, quia iudex a quo, in hoc habet iuriſdictionem, cum tendat in faciliorem exitum appellationis, & hoc modo loquitur iſte tex. Aut appellans petit grauamen, ſeu attentatum per iudicem a quo reuocari, & tunc ſi petit per viam ſimplicis informationis, non videtur renunciare appellationi, quia non petit vt reuocet in vim ſuę iuriſdictionis: aut petit quod pronunciet, & quod citetur aduerſarius ad dicendum contra, & tunc videtur renunciare ſuæ appellationi, quia videtur fateri ipſum habere iuriſdictionem petendo grauamen reuocari in vim iuriſdictionis, ſed hoc non poteſt fieri, niſi intelligatur renunciare appellationi, vt infra eod ſolicitudinem, in ſi & hoc modo poteſt procedere opin. Dominorum de Ro & Pau. & Ioã de Fan & D. Do. tamen ſi quis vellet tenere indiſtinctè opi glo in dicto ca. ſi a iudice poſſet dicere, quod iudex a quo habet iuriſdictionem in reuocatione grauaminis, ſiue a ſe, ſiue ab aduerſario appellantis ſit illatum, licet quo ad articulum appellationis eius iuriſdictio ſit ſuſpenſa, vnde dato quod petat grauamen reuocari in vim ſuæ iuriſdictionis, non videtur renunciare appellationi, nec ſibi eſſe contrarius, quia licet aſſerat iuriſdictionem ſuſpenſam quo ad articulum appellationis, vel quo ad cauſam principalem non tamen aſſerit eam ſuſpenſam quo ad reuocationem grauaminis, nec quo ad ea tendunt in faciliorem exitum appellationis. vnde cum iſta poſſint ſimul ſtare nec ſint contraria, non intelligitur renunciare appellationi etiã petendo grauamen, ſeu attentatum reuocari in vim iuriſdictionis per quos tamen actus cenſeatur appellans renunciare ſuæ appellationi, dixi ſupra de re iud ca. quod ad conſultationem, & forte dicetur in cap. ſolicitudinem, infra eodem. ¶ In glo. j dom. Abb. dicit, quod ſimile allegatum per glo eſt multum a remotis, & quod nihil confert ad intellectum huius capituli, ſed quod forte glo. induxit iſtud ſimile, quia ſicut
12 † ſeruus regulariter nõ poteſt eſſe in iudicio, vt in l. nex ex ceteris ff. de iudic. & tamen poteſt interuenire pro recuperanda poſſeſſione, vt in dicta l. j. C. ſi per uim, uel alio modo, ita iudex a quo poteſt in caſibus ſpecialibus & fauorabilibus exercere ſuam iuriſdictionem, & de hoc dicetur cum glo ſeq. Et aduerte, quia gloſ. videtur ſentire, dum dicit, quod poſſeſſio turbata poteſt recuperari per ſeruum, quod illa l. j. C. ſi per vim, vel alio modo, habeat locũ etiam in interdicto vti poſſidetis, ſi ſeruus turbatur in ea poſſeſſione, quam detinet nomine domini, illa tamen lex prima hoc non dicit ſed loquitur de illo qui fuit poſſeſſione priuatus, tamen Doct. in dicta l. j. & Io And hic. & Doct communiter tenent, quod ſeruus poſſit agere etiã pro turbatione poſſeſſionis interdicto vti poſſidetis, mouentur per illam Rubricam, quæ generaliter loquitur. Ibi enim ponitur Rubr ſi per uim. uel alio modo poſſeſſio abſentis turbata ſit, vnde ex generalitate Rubricæ comprehenditur quod ſeruus poteſt agere tam pro turbatione poſſeſſionis, quam pro ſpoliatione. & hoc ſequitur etiam hic dom. Abb argu. cap. cum dilecta. ſupra de reſcript. & cap ex parte cum ibi not. de reſtitu ſpoliat. ¶ In glo ij glo. ergo intelligit illum tex. in ordinario, quia ciuilis iuriſdictio ſolum ſuſpenditur ſuper articulo appellationis, ſecus in delegato. ut in cap ut debitus, infra cod. & iſta eſt prima lectu. quę ponitur ad iſtum text. aliæ ſex lecturæ adducuntur per Docto. ſed ero contentus tres recitare, quæ ſunt notabiliores. Et prima lectura eſt, quod innouatio fuit facta per tertium, & ideo non obſtante iſta appellatione, poteſt ille tertius conueniri coram iudice a quo, virtute generalis iuriſdictionis, quam habet contra iſtum tertium innouantem, & contra iſtum procedetur nõ per viam attentati, ſed iure ordina-
13 rio, ut dicit tex. ex quo infertur, quod † innouata per tertium non reuocantur per uiam attentati, ſed ſunt reuocanda ordine iudiciario, nec ſunt reuocãda per iudicem ad quem, quia ſolum de cauſa appellationis habet cognoſcere inter appellantem, & appellatum, non autem contra tertium innouãtem, & hoc tenet glo. ordinaria in ca non ſolum in glo. magna, eod. tit. in vj. & probatur in cap Romana §. in alium eodem titu. & lib. ubi eſt tex. quod ſi aliquid fuerit attentatum per tertium circa rem, de qua eſt controuerſia inter appellãtem, & appellatum etiam contra inhibitionem iudicis ad quem, non poteſt ratione huius attentationis aliquam iuriſdictionem uẽdicare in ipſum tertium, vnde ibi eſt tex quod
14 † inhibitoria facta per iudicem ad quem, non poteſt trahi, ſeu extendi ad tertium innouantem.

Quidam tamen uolunt dicere, quod iuſtificata appellatione iudex ad quem poteſt reuocare attentata per tertium, quia tunc ad eum deuoluitur cognitio cauſæ principalis, & ſuccedit in locum iudicis a quo. ſed mihi hoc non placet, per cap. j de pęn. in 6. niſi iſte tertius turbaret iuriſdictionem iudicis ad quem, de quo uide gloſ. in dicto § in alium, ſuper uerbo, alium. & iſtum intellectum, ſcilicet quod iſte tex. debet intelligi de innouatione facta per tertium, qui alias erat ſubditus iudici a quo, ſequitur hic Bal pro quo allegat text. ſingul iuncta glo. in l. creditor in princ. ff. mandati vbi patet, quod pendente appellatione interpoſita per fideiuſſorem
15 reus † principalis nihilominus poteſt de nouo conueniri coram iudice a quo. vnde Bald in l j. in fi. C. de diuerſis reſcrip. dicit, quod inhibitoria epiſcopi, quod nulla fiat nouitas fideiuſſori, non prodeſt reo principali, vel ecõtra, quod nulla fiat nouitas reo principali, non prodeſt fideiuſſori, & dictum

Bal.

Bal.plene procedit in primo dicto, ſcilicet quod inhibitoria facta, ꝙ nulla fiat nouitas contra fideiuſſorem, non prodeſt principali, quia defenſio,& priuilegium fideiuſſoris non trahitur ad reum principalem, vt in l.fin. C.de fideiuſſ.& in hoc caſu loquitur dicta l.creditor.ff.manda. ſed ſecundum dictū ſ. quod inhibitoria facta, ne procedatur contra reum prin-
16 cipalem, non proſit fideiuſſori, videtur dubium,quia † exceptio, ſeu defenſio competens reo extenditur ad fideiuſſorē, vt in l tam mandatori. C.de non numer pecu.cum ſimilib. vnde Bal in addit.Specul.eod.tit.in 3.car.ver quidam promiſit, dicit, quod ſi quis promiſit repræſentare Titium Domino Poteſtati, quem Poteſtas poſtea condemnat, & ipſe Titius appellat,quod promiſſor non poteſt compelli pendente appellatione, vt Titium repræſentet, & de hoc eſt text. in l. cum apud Sempronium. ff.iudica ſol. & ibi etiam hoc tenet Bart de quo etiam per Butr.in c.cauſam quæ. in princ. de teſtib.hoc tamen non multum facit ad propoſitum,quia fideiuſſor ideo non compellitur præſentare reum pendente ap-
17 pellatione, quia † ſi remiſſio accepta in cauſa principali non extenditur ad cauſam appellationis. vt eſt tex.in dicta l.cum apud Sempronium. vnde aliud eſt quærere, an fideiuſſor de præſentando reum iudicati ſit liberatus interpoſita appellatio-
18 ne. per reum principalem, & aliud eſt quærere, an † proceſſus factus cum reo principali proſit,vel noceat fideiuſſori, & planum eſt, quod ei ignoranti non nocet, ſed an proſit, vel noceat ipſi ſcienti, examinatum fuit in cap. quamuis, ſupra de re iudic. vnde die vt ibi dixi. videtur tamen probabiliter dici poſſe,quod pendente appellatione interpoſita per reum principalem fideiuſſor non poſſit conueniri,& quod inhibitoria, quod nulla fiat nouitas reo principali, proſit fideiuſſori. & ex hoc ſum expeditus de primo intellectu extra glo.

Venio ad ſecundum intellectum, ſcilicet quod hic agebatur petitorio corā iudice a quo,& appellans pendente appellatione fuit ſpoliatus, vel turbatus in poſſeſſione ab appellato, poterit ergo ipſe appellans agendo via ordinaria corā iudice a quo petere poſſeſſio.ſibi reformari, vel quod appellās ceſſet a turbatione nā licet cauſa appellationis pēdeat ſuper
19 petitorio,non impeditur † agente appellans de poſſeſſione, quia est diuerſa cauſa, vt in l naturaliter. §.nihil commune. ff.de acquir.poſſ. & quod litis pendentia ſuper petitorio non obſtet agere volenti poſſeſſorio,probatur in l.cum fundum. § cum qui ff.de ui,& ui arma & in cap.ſignificauerunt,ſupra de teſtib.& plene not in cap paſtoralis. de cauſa poſſ. & proprie. Nec obſtat, quod appellans poſſit recuſare iudicem a quo in alia cauſa tanquam ſibi ſuſpectum, vt in cap.ad hæc, ſupra eod quia ſi non uult renunciare, poteſt agere & conueniri coram eo, ut in dicto cap.ad hæc.& iſte intellectus eſt verus in ſe,& ſatis congenit literæ, tamen iſte intellectus uidetur indubitabilis, & ſecundum ipſum parua reſultaret vtilitas ex hoc cap. quia clarum eſt, quod appellans in alia cauſa poteſt agere, & conueniri coram iudice a quo,niſi recuſet eum tanquam ſuſpectum, vt dicto cap.ad hæc, & infra eod. propoſuit. Cauſa autem poſſeſſionis eſt diuerſa a cauſa proprietatis.

Vnde venio ad tertium intellectum,qui videtur eſſe cōmunior, & melior, ſcilicet quod iudex a quo poſſit reuocare attentatum pendente appellatione, & iſte intellectus placet domi. Abba.qui dicit iſtum intellectum communiter teneri per Docto. Sed dubium eſt, an ſit neceſſe iſtud attentatum
20 † reuocare ſeruato ordine iudiciario. & tex.videtur uelle ꝙ ſic,vt patet in ſi ibi,ordine iudiciario &c.& iſtud tenet Innocent.ſed Hoſt.dicit, quod poteſt reuocari per viam attentati per libellum, vt li.pend. quia ex quo appellatio pendet, ſatis videtur lis pendere propter ſpem iuriſdictionis reaſſumendæ per iudicem a quo, non poterit tamen reuocari via attentati appellatione pendente,ſed But.hic dicit,quod ſibi plus placet,quod poſſit reuocari uia attentati appellatione pendente, quia in tendentibus in faciliorem exitum appellationis iudex a quo ſe intromittere poteſt, dummodo poſſit hoc facere abſque cognitione articuli appellationis, vt ſupra eod. perſonas & cap.cum ſit Romana.& in c.ij infra de matr.contracto contra interdictum eccleſ.vbi patet,quod iudex a quo poteſt inhibere partibus,ne aliquid attentent.& iſtud etiam videtur ſentire domi.Abb.& Ioan. And.hic,in prin.in verbo, reformare. Nec obſtat text dum dicit, quod appellans poteſt experiri ordine iudiciario. nam debet intelligi de ordine iudiciario. ſcilicet qui debet ſeruari in reuocatione attentato-
21 rum & talis † ordo iudiciarius eſt,vt procedatur ſine libello, & ſine litis conteſtatione, vt in clem.ij.iuncta glo.ij.vt li pen-
22 den. & quanquam gloſ.dicat, quod iſtam † reuocationem attentatorum non poteſt facere delegatus,ſed ſolus ordinarius, tamen Io.And in verbo,reformare. ſentit contrarium, & idem dicit But.hic in vlt col.& firmat etiam do.Abb.quia iuriſdictio iudicis ordinarii,vel delegati non extinguitur per appellationem etiam quo ad illam cauſam,in qua fuit appellatum,ſed tantum ſuſpenditur, quatenus verſatur cognitio iuſtitiæ appellationis,vt in cap.ſi a iudice, eod tit. in vj. vnde ſicut iudex a quo poteſt citare appellantem ad audiendam reuocationem grauaminis, & citatus tenetur comparere,vt in cap cum ceſſante, infra eod.& dicto cap ſi a iudice. ita in reuocando grauamine illato per alium.ſeu in reuocando attentata in præiudicium appellationis.nam cum cauſa ſit ad eum reditura appellatione non iuſtificata intereſſet ſua, vt nihil innouetur, facit quod not infra eod. qua fronte ſecundum vnum intellectū.dicit tamen,quod hoc procedit,quando iudex delegatus non detulit appellationi,ſecus ſi detuliſſet,quia tunc ſecundum eum nō poſſet amplius ſe intromittere, quia per delationem eſſet abdicata ab eo in totum iuriſdictio,ſecus in ordinario, quia ex generali iuriſdictione, ꝙ habet, poteſt ſe intromittere in noui ter ortis, & hoc modo dicit poſſet ſaluari differentiam, quam ponit iſta gloſ. inter ordinarium, & delegatum,ſimile in cap.ſi quis contra clericum.ſupra de foro compet.& in cap.cum ſpeciali,infra eod. iuncto cap iudex.de offi.deleg.in vj. ſed iſtud vltimum, quod dicit dom.Abb.mihi non placet,nec credo eſſe verum,quia
23 delatio † appellationis non impedit iuriſdictionem iudicis a quo,circa reuocationem attentatorum.vt in cap ij. de matrimo contracto contra interdictum eccl & ſupra dixi. Nec eſt verum, quod per delationem appellationis abdicetur in totum iuriſdictio iudicis a quo, quia appellante non proſequente appellationem reuertitur iuriſdictio ad iudicem a quo, non obſtante appellatione,& hoc tenet glo.in ca cum appellationibus.in verbo,remittenda,eod tit.in vj.& iſtud tenet hic But & ad hoc allegat illud,quod no.Fed de Sen conſi-
24 lio ſuo 83. vbi dicit, quod ſi Vicarius † epiſcopi cognoſcendo,an inſtrumentum eſt uſurarium inhibuit iudici ſæculari, ut lite pendēte exequatur inſtrumentum, & poſtea pronunciet inſtrumentum non eſſe uſurarium.& reuocet inhibitionem per ſe factam iudici ſæculari, quamquam appellationi deferat,poteſt inhibere iudici ſæculari,ne pendente appellatione exequatur inſtrumentum, & ſic poteſt reuocare reuocationem inhibitoriæ, quia hoc tendit in faciliorem exitum appellationis, & allegat illum tex.& hoc ſequuntur hic Bur. & dom.Abb.& idem dicunt in capit.tuam.de ordi cogn. ſed Ioan. de Imo.dicit, de hoc ſe dubitare, quia poſt ſententiam diffinitiuam eſt functus officio ſuo, vnde non uidetur, quod poſſit reuocare illud quod facit in ſententia diffinitiua,vt in l.iudex poſtquam ff.de re iudic. plus dicit Ang in l.4.§ condemnatio. ff.de re iudic. quod ſi ex forma ſtatuti inſtrumentum petitur exequi coram laico,& aduerſarius petat coram eccleſiaſtico illud pronunciari uſurarium, quod iſta petitio non retardat executionem inſtrumenti, & allegat ſingulare dictum Innoc in cap cum in iure.de offic.deleg. in glo.mag. ideo dicit,quod inoleuit conſuetudo,quod epiſcopus mittat inhibitoriam iudici laico ſuo pœna excommunicationis,vt ſuperſedeat ſed dicit ibi Ang quod tale præceptum eſt iniuſtum,& Ioan de Imo allegat Dom.de Rota deciſio.221 ſed in hoc Ang.& Ioā.de Imo male dicunt,quia loquuntur contra tex.in cap tuam.de ordi cognit.& in cap lator,qui fil.ſint legi in quibus patet,quod quando exceptio peremptoria eſt examinanda coram alio iudice, quam coram iudice cauſæ principalis, operatur effectum exceptionis dilatoriæ, quia differt proceſſum, & iuriſdictionem iudicis cauſæ principalis, donec fuerit pronunciatum ſuper illa peremptoria.vnde uide Bald in auth quę ſupplicatio. C.de precib imper.offer. ubi melius declarat dictum Innoc in dicto cap. cum in iure. vnde tenetur opi.Feder.de Sen.quam ſequitur But. & do.Abb. nam iudex reuocando inhibitoriam grauauit, quia non debebat eam reuocare, cum eſſet ópes appellationis interponendæ, ergo poteſt ſuum grauamen reuocare. infra eod. cum ceſſante. Nec obſtat, quod ſit functus officio ſuo per ſententiam,quia iſtud tendit in faciliorem exitum cauſæ appellationis, ergo poteſt iudex a quo hoc facere,vt hic,& infra eod qua fronte & quod ibi not.& eſt bon tex.cum glo.in cap ij. de matrimonio contracto contra interdictum eccleſ. Immo plus dicit dom.Abb.in dicto ca.tuam, quod ſine alia inhibitoria debet iudex ſæcularis vigore primæ inhibitorię ſuperſedere, quoniam iſta reuocatio eſt extincta,ſeu ſaltem eſt ſuſpenſa per appellationem. remanet ergo prima inhibitio in ſuo robore, facit quod not.glo in cap. ſæpe. in uerbo, tata manet,infra eod & ſic uult dom.Abb quod ne dum iudex a quo poſſit mittere nouam inhibitoriam iudici ſæculari, ne procedat ad executionem inſtrumenti pendente appellatione, non obſtante. quod in ſententia reuocauerit ipſam inhibitoriam, ſed etiam ſine miſſione nouæ inhibitorię iudex ſecularis non poteſt inſtrumentum exequi, quia per appel-

appellationē eſt ſuſpenſa reuocatio inhibitoriæ,& ſic prima
inhibitoria remanet in ſuo robore. & hæc tene menti, quia
quotidie de facto contingunt. Et hæc ſufficiant in hoc cap.
Sequitur cap.conſuluit.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio generalis in omnibus cauſis non valet.*
2 *Appellari poteſt reſpectu vnius grauaminis, reſpectu cuiuslibet grauaminis in eadem cauſa facti.*
3 *Remedijs fruſtratorijs vti non debemus.*
4 *Grauamen eſt immediata cauſa appellationis.*
5 *Appellatio non valet niſi cauſa rationalis exprimatur.*
6 *Appellatio extraiudicialis poteſt continere appellationem a futuro grauamine.*
7 *Expreſſio cauſæ an requiratur in appellatione extraiudiciali.*
8 *Practica appellandi ordinaria quæ ſuperflua ſit, ſecundum Abb.*
9 *Appellatio concepta hoc modo, Appello a tali grauamine, & ab omni grauamine, quod mihi in hac cauſa in futurum contingeret inferri, nunquid extendatur ad cauſam principalem.*
10 *Appellans non poteſt proſequi niſi cauſas expreſſas in appellatione.*
11 *Certum aliquid dicitur, vel nominatim exprimi, quando apparet certitudo in eo.*
12 *Appellari poteſt a futuro grauamine comminato.*

C A P. X V I I I.

1 CONſuluit. Generalis† appellatio in omnibus cauſis non valet, ſecus ſi in
vna cauſa tantum, hoc dicit, ſecundum Ioã.And.
Generalis, & vaga appellatio reſpectu cuiuslibet
grauaminis non valet, ſed reſtricta ad certam cauſam ſic. In
prima deciſa conſultatio, in ſecunda reſponſio. ſecunda ibi,
conſultationi tuę ſecunda ſubdiuiditur, prout duo membra
continet ſecunda ibi, ſi vero. No. ꝙ reſpectu vnius grauami-
2 nis poteſt quis† appellare reſpectu grauaminis in eadem cau
ſa futuri. & ex hoc dicit do. Abb. eſſe bo. tex. pro his quę dixit
in c. ſuper eo, el j. ſupra eod. vt ſcilicet appellatio interpoſita
ſuper vno articulo ſuſpendit iuriſdictionem iudicis quo ad
totam cauſam appellatore nolente. ſed tu reſpon. quod iſte
procedit, quando appellans grauatus in vno articulo appel-
lat ab omni grauamine, quod in eadem cauſa poſſet contin
gere. fruſtra enim requireretur appellatio, ſi ſine appellatio-
ne iudex non poſſet amplius in cauſa procedere. dicas ergo,
ꝙ iſte tex. no. limitat dictam cap. ſuper eo. inquantum dicit,
ꝙ appellatio interpoſita ſuper vno articulo non extenditur
ad cauſam principalē, ſi ſine ipſa articulus appellationis po-
teſt determinari. nam illud procedit niſi grauatus appellet ab
omni grauamine. nam tunc propter grauamen præcedens
poteſt iuſte appellari ab omni grauamine, quod in illa cauſa
poteſt cōtingere: poteſt enim talem appellationem interpo
nere propter grauamen præcedens, ſi non interponeret talē
appellationem, quia tunc non extēderetur niſi ad articulum
appellationis, & non ad connexa, vt d. c. ſuper eo. & iſte text.
expreſſè facit contra do. Abb. ſi enim appellatio interpoſita
ſuper vno articulo non extenderetur ad totam cauſam, fru-
ſtra iſte quæreret, an grauatus ſuper vno, poſſet appellare
ab omni grauamine, quod in illa cauſa poſſet contingere, ſi
appellatio ad totam cauſam extēderetur. Fruſtratoriis enim
3 †remediis uti nō debemus. l. hæc ſtipulatio. ff. vt leg no. cau.
Quæro antequam veniam ad glo. pro declaratione, quæ
ſit ratio differentię inter primum, & ſecundum caſum huius
4 tex & dic quod ratio eſt, quia †grauamen eſt immediata cau
ſa appellationis, vt ſupra eo. ſuggeſtum. & inf. eo. vt debitus.
& quia generalis appellatio non eſt reſtricta ad certam cau-
ſam, ideo non valet, & hoc modo procedit primum dictum
huius deciſ. ſed in ſecundo loquitur, quando præcedente gra
uamine appellauit ab ipſo grauamine illato, & ab omni gra
uamine, quod in illa cauſa poſſet inferri. hoc enim caſu ap-
pellatio admittitur, ex quo grauamē præceſſit. & hoc modo
loquitur iſte tex. in 2. reſp. in glo Hæc glo. eſt expedita per ea
quæ proximè dixi, tamē pro clariori expeditione opponitur
de c ij ſupra eo vbi patet, ꝙ illud c loquitur, quando quis ap-
pellat generaliter in omni cauſa & in hoc concordat iſte tex.
in 1. reſpon. In ſecundo autem dicto, quando propter graua-
men præcedens appellat ab omni grauamine, quod in illa
cauſa poſſet inferri. dicit tamen, quod hodie iſte tex. non pro
5 cedit, quia non valet †appellatio, ſiue ſit ſpecialis, ſiue gene-
ralis, niſi cauſa rationabilis exprimatū, vt in c. vt debitus. & in
c. cum ſpeciali. §. porro infra eod. & no. bene glo. dum ſentit,
quod valet appellatio generalis cauſa rationabilis expreſſa,
& ſic intelligit iſtum tex. ꝙ loquitur in appellatione, in qua
nulla cauſa rationabilis exprimitur, & hoc clarius ſentit Io.
An. in primo intellectu quem ponit ad iſtum tex. dicit enim
iſtum tex. procedere in duobus caſibus. Primus, quando ali-
quod grauamen exprimitur in appellatione ſecuta clauſula
generali, vt eſt moris. Secundus caſus eſt, quando appellatio
interponitur in cauſis maioribus, in quibus non eſt neceſſe
cauſam exprimi, vt infra eo. vt debitus. in fi. Innoc. uero indi-
ſtincte dicit, ꝙ iſtud ca. hodie eſt correctum in appellatione
iudiciali, in extraiudiciali verò dicit appellationem tenere
etiam grauamine non expreſſo, dummodo aliquid fiat, vel
dicatur, quare grauamen timeri poſſit, & grauamen ſubſe-
quatur, aliter dicit, appellationem non eſſe admittendam,
etiam ſi ſit extraiudicialis propter multas abſurditates, quæ
poſſunt ſubſequi. Fatetur tamen, quod a futuro grauamine
extraiudiciali poteſt appellari, puta appello ne me graues, vel
moleſtes ſuper tali facto, ne me quis moleſtet ſuper poſſeſſio
ne tali, etiam ſi nulla cauſa in appellatione exprimatur. ſuffi-
cit enim, ꝙ fiat ex probabilibus coniecturis, & ꝙ factum ſit
certum, infra eod. bonæ. ſed do. Abb dicit, quod quantum ad
expreſſionem cauſæ non eſt differentia inter appellationem
6 iudicialem, & extraiudicialem, quia licet in † appellatione
extraiudiciali quis poſſit a futuro grauamine appellare, vt in
clem. ſicut, eod. tit. & infra eo. bonæ. tamen cauſa appellatio-
nis eſt exprimenda. vnde concludit, quod appellatio, ſiue ſit
iudicialis, ſiue extraiudicialis prætextu grauaminis, non ua-
let, niſi cauſa appellandi ſit expreſſa, ſed de hoc. ſcilicet an in
7 appellatione extraiudiciali requiratur † expreſſio cauſæ, dixi
in c. cum ſit Romana, ſuper gl. in ver. paſſim, ſupra eo. de quo
etiam per Bar. in l. eius. & in l. ſi. ff. de app. & ſubdit do. Abb. ꝙ
iſte tex. in ſecundo dicto poteſt intelligi dupliciter. primo, ſe
cundum tempora antiqua, ſecundum quæ non erat opus
exprimere. ij. q vj. ad Romanā. ſed ſatis erat, quod appellatio
non appareret manifeſte friuola, vt no. infra eo. vt debitus.
Secundo poteſt intelligi ſecundum tempora hodierna, ſcili-
cet ut exprimatur grauamen in vno articulo, & ſubiiciatur
clauſula generalis, ſcilicet, & ab omni grauamine, quod mi-
hi in illa cauſa poteſt inferri in futurum, vt ſenſit hic Io. An.
ſed ipſe dicit, quod hæc adiectio, ſcilicet & reſpectu cuiusli-
bet grauaminis in eadem cauſa futuri, eſt ſuperflua, quia ſine
tali expreſſione ſuſpenſa eſt ſecundum eum iuriſdictio in to
8 tū. & ex hoc dicit, quod ſuperflua eſt † practica qua vtuntur
communiter appellantes, videlicet appello ex tali cauſa,
& aliis rationibus & cauſis, loco & tempore proponendis.
non enim poteſt iuſtificari appellatio niſi ex cauſis expreſſis
in appellatione, vt in clem. appellanti, eod tit. & per hoc di-
cit, quod hæc clauſula conſueuit apponi ad maiorem expreſ
ſionem, & conſuluit quod hæc practica obſeruetur propter
vitandas opin. de quibus in dicto c. ſuper eo. nam But. & Ioã.
de Imo. in dicto c. ſuper eo. tenent. ꝙ appellatio interpoſita
ſuper vno articulo, non extendatur ad cauſam principalem,
ſi non eſt connexa articulo appellationis, & iſta opin. eſt ve-
rior, vt ibi dixi. modo vult dicere do. Abb. quod tenendo illā
opin. vtilis eſſet practica Ioann. And. quæ ſumitur ex hoc tex.
ſed in hoc aduerte, quia appellantes vtuntur duplici pra-
ctica, nam appellant ex cauſa expreſſa in appellatione, vt ex
omnibus cauſis ſuis, loco & tempore proponēdis, & iſta pra
ctica nihil prodeſt, quia ſolum cauſas expreſſas in appellatio
ne poteſt proſequi, vt eſt tex. in clem appellanti, eo tit. & de
hac practica nulla fit mentio. Secunda eſt practica, quia ap
pellantes conſueuerunt dicere. quia me grauaſtis, & timeo
9 in futurum magis grauari, † appello ex tali grauamine, & ab
omni grauamine, quod mihi in hac cauſa in futurum con-
tingeret inferri, nunquid hoc caſu talis appellatio extenda-
tur ad cauſam principalē, vt uirtute talis appellationis poſ-
ſit reuocari grauamen poſtea illatum. & Io. And & do. Abb.
ſentiunt, quod ſic, vt vidiſtis. & iſtud etiam ſequitur Ioan. de
Imo. & hoc tenet clarius Hoſt. & do. Abb in cap. j. poſt prin.
ſupra de dilat. ſed contra iſtud fortiter facit clem appellanti,
10 eod. tit vbi probatur, quod † appellans non poteſt proſequi
niſi cauſas expreſſas in appellatione, immo ſi appellans dice-
ret, appello ex tali cauſa, & ex omni cauſa quæ pōt ex actis,
& ex proceſſu colligi. propter hoc tamen non poteſt proſe-
qui niſi cauſas expreſſas in appellatione, & hoc tenet Ioã. de
Imo. & dom. Cardi. in dicta clem. appellanti, in 4 q & Dom.
de Ro deciſ. vij. quæ incipit, item ſi appellatur. idem ſequitur
Bal. in l. minoribus. C. de his quibus ut indig. & Ang. in l. j. ff.
de liber. & poſth. & Ang & Ioan. de Imo. in l. 2. ff. eod. tit. Bald.
tamen in dicta l minoribus. hoc limitat dicens hoc procede
re, niſi exprimeretur nominatim, in qua parte actorum ap-
pareat grauamen. tunc enim ſatis dicitur exprimi nomina-
tim, ex quo exprimitur, in qua parte actorum appareat gra-
11 uamen: dicitur enim aliquid † certum, uel nominatim ex-
primi, quando apparet certitudo in eo, ad quod fit relatio.
facit l. certum ff. ſi cer. pet. & l. nominatim. ff. de lib & poſthu.

& idem ſentiunt Dom.de Ro.deciſione prædicta. quod tene
menti,& iſta multum ſtringuur,quod iſte tex.hodie non pro
cedit, etiam ſi in appellatione ſit expreſſum grauamen illa-
tum , quia propter illam clauſulam generalem non videtur
proſequi niſi cauſam expreſſam , niſi diceres ſaluando opin.
Ioan.And.Hoſt.& Ioan.de Imo.& dom.Abb. quod clemen.
appellanti , debet intelligi, quando quis eſt grauatus ex plu-
ribus cauſis: tunc enim ſi vnam tantum in appellatione ex-
primit ſubiuncta clauſula generali, non poteſt niſi cauſam
expreſſam exequi , & ita loquitur clementina appellanti .
Aliquando enim ſolum in vno articulo eſt grauatus , &
tunc quia merito habet iudicem ſuſpectum, quod grauet in
futurum,vt ſupra eod.ad hæc & infra eod propoſuit. prætextu
talis appellationis poteſt defendi a futuro grauamine.&
perinde habetur, ac ſi futurum grauamẽ eſſet nominatum.
12 vnde ſicut a futuro grauamine comminato poteſt†appella-
ri,vt infra eod cum ceſſante ita a præſumpto grauamine po
teſt appellari. Sequitur c.cum parati.

SVMMARIVM.

1 *Citatio legati prætextu appellationis contemni non debet.*
2 *Appellatio friuola non excuſat quo minus inferior teneatur obedire ſuperiori.*
3 *Excommunicatus repellitur a petitione, tam iudiciali, quam extraiudiciali.*
4 *Contractus geſtus per excommunicatum, an valeat, ſecundum Angelum.*
5 *Tertius quicunque fuerit, admittitur ad opponendum exceptionem excommunicationis.*
6 *Iudicia etiam admittunt eos, quorum non intereſt.*
7 *Exceptio, tua non intereſt, quid importet, & quando admittitur ſæcularis.*
8 *Clericus, & Epiſcopus poſſunt acceptare legationem Regis, & Principis.*
9 *Nuncio creditur in citatione, & in vicinis citationi.*
10 *Nuncius tenetur referre locum, & tempus citationis ipſi notario, ſecundum Bal.*
11 *Inſtrumenta quare contineant locum, & tempus celebrationis.*
12 *Acta in iudiciis præſumuntur ſolemniter geſta.*
13 *Præſentiam exhibere ſuam dicitur qui per ſe, vel procuratorem comparet.*
14 *Præſentare ſe propriè quis dicatur.*
15 *Pœna impoſita exercenti actum perſonaliter, non infligitur agenti per alium.*
16 *Comparere perſonaliter, quis poſſit compellere.*
17 *Statutum dicens quod mulier, vel minor non contrahant ſine præſentia duorum conſanguineorum, perſonaliter debent adeſſe, non mandare vices ſuas.*
18 *Citatio valet, licet deficiat terminus comparendi.*
19 *Citatio quando valeat ſine termino.*
20 *Citato non comparente in termino, an iudex actum expedire poſſit eo amplius non citato.*
21 *Hora nunquid in citatione exprimenda veniat.*
22 *Contumacia an excuſetur ob leuem cauſam.*
23 *Ordo ſacerdotalis omnem dignitatem ſæcularem excedit.*
24 *Vinculum ſpirituale eſt fortius corporali, & carnali.*
25 *Beneficia recipiens a diuerſis, cui potius parere debeat ex illis.*
26 *Obligatio iuramentalis laico acquiſita, tolli a Papa non poteſt.*
27 *Obedientia quando non ſit Papæ præſtanda.*
28 *Papæ in dubio ſemper obediendum eſt.*
29 *Superior eccleſiaſticus in obedientia ſæculari ſemper præfertur, ni regalia præſtiterit.*
30 *Citatus a duobus, cui potius obedire debeat, vide per caſus diſcurſum.*
31 *Comparere quis poteſt coram duobus eodem tempore, coram vno per procuratorem, coram alio perſonaliter comparendo.*
32 *Citatus cæteris paribus primo vocanti potius parere debet.*
33 *Vocatus a duobus, & in neutro foro comparens, ab ambobus puniri poteſt.*
34 *Impedimentum contingens ex facto proprio, non excuſat.*
35 *Citatus excuſatur ſi in vinculis exiſtat.*
36 *Vocatus coram epiſcopo, vel eius Vicario, ſeu delegato, coram quo comparere debeat.*
37 *Vaſallus habens feudum a duobus, ſi vocetur ab ambobus ad bellum, cui potius obedire debeat.*
38 *Vaſallus ſi Rex, & Baro Regi ſubtus dimicant inter ſe, & vterque eum vocet, cui parere debet.*
39 *Vaſalli ſi vocentur ad bellum a Baronibus, & eodem tempore a Regibus, cui obediant.*
40 *Armiger a duobus captus, dein liberatus ſub conditione vocatus accedendi, ſi ambo vocent, quis potius adeundus ſit.*
41 *Vocatus coram iudice generali, & coram ſpeciali, coram quo comparere debeat.*
42 *Nuncij electio ſpectat ad iudicem, tam ordinarium, quam delegatum.*
43 *Nuncius licet non iurauerit, non prohibetur exercere officium ſuum.*
44 *Nuncius poteſt recuſari tanquam ſuſpectus, ſicut tabellio ſi ſubeſt cauſa*
45 *Citatus an teneatur credere nuncio citanti.*
46 *Nuncius poteſt citare viua voce ex parte iudicis.*
47 *Nuncius non poteſt realiter citare, vel in poſſeſſionem mittere ſine commiſſione in ſcriptis.*
48 *Iudex an teneatur credere nuncio referenti ſe citaſſe.*
49 *Parti quandoque plus creditur, quam nuncio.*
50 *Excommunicatio eſt magna pœna.*
51 *Negans ſe eſſe citatum probare debet.*
52 *Nuncij quales hodie eligantur, & quales eligi deberent.*
53 *Statuto diſponente alicui credendum, an admittatur probatio in contrarium.*
54 *Nuncius an citare poſſit abſque commiſſione iudicis.*
55 *Documentorum appellatione, comprehenduntur teſtes.*
56 *Proceſſus poteſt probari per teſtes.*
57 *Commiſſio iudicis an præſumatur, ſi conſtet in actis de citatione, & relatione.*
58 *Commiſſio iudicis eſt quædam ſolemnitas extrinſeca, quæ non præſumitur niſi probetur.*
59 *Citatio debet fieri ad requiſitionem partium.*
60 *Actus omnis iudicialis ad petitionem partis fieri debet.*
61 *Conſuetudo, & ſtylus iudicij in citando ſeruari debent.*
62 *Iudex an poſſit committere nuncio poteſtatem citandi generaliter.*
63 *Mandatum generale non ſufficit vbi requiritur ſpeciale.*
64 *Iudex an poſſit committere notario, vel parti, citandi poteſtatem.*
65 *Nuncius quis poteſt eſſe in propria cauſa.*
66 *Præſentandi literas bona practica.*
67 *Nuncio de verbis relatis an ſit credendum.*
68 *Citatus qui reſpondit nolle venire, an ſit contumax.*
69 *Citationes geminantur vt de voluntate citati conſtet.*
70 *Contumax verus quis dicatur.*
71 *Nuncio referente ſe aliter retuliſſe, quam a notario ſcriptum, cui potius credendum ſit, vel nuncio, vel notario, quæritur.*
72 *Scriptura notarij facit plenam probationem.*
73 *Relatio citationis, an poſſit fieri in die feriato.*
74 *Nuncius an poſſit alteri committere, ut pro ſe citet.*
75 *Appellatio interpoſita iudice abſente valet.*
76 *Appellatio facta a Cardinali, præſumitur iniuſta.*
77 *Denunciatio plus operatur, quam exceptio, ſecundum glo.*

CAP. XIX.

1 CVm parati. Prætextu † appellationis ci-
tatio legati contemni nõ de
bet,hoc dicit,ſecundum Ioan.And. & Docto. ſed
do.Abb.dicit, quod iſta ſummatio eſt nimis gene
ralis , & quod de nihilo ſeruit per cap. vt debitus, infra eod.
2 vnde ipſe ſic ſummat. Appellatio†friuola,non excuſat infe-
riorem quominus teneatur obedire ſuperiori,& de contem
ptu punitur niſi innocentiam ſuam aliter purget, hoc dicit,
& eſt ſolemnis decret. & habet materiam quotidianam , &
diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur exceptio Car
dinalis contra epiſcopum . In ſecunda , excuſatio epiſcopi.
In tertia, reſponſio Cardinalis ad ipſam. In quarta ponitur
interlocutio Papæ,& citatio epiſcopi. ſecunda ibi, cumque.
tertia ibi,Cardinalis. quarta ibi, nos vero attendentes.
3 No.primo ibi , tuas petitiones, quod † excommunicatus
non ſolum repelli debet a petitione iudiciali,ſed etiam a pe-
titione extraiudiciali facta coram ſuperiore. facit cap pia.de
excep.in vj. vbi vide per Ioan.Andr.& Domi.Domi.& plene
per Innocent. in capit.veritatis,de dolo,& contuma.vbi tra-
ctat,an & quando excommunicatus repellatur in extraiudi
4 ciali, & ibi etiam tangit , an † contractus geſtus per excom-
municatum teneat, de quo etiam in ca.ſi vero,infra de ſen-
ten.excomm.
5 Secundò no.quod † tertius, cuius non intereſt , etiam ſi
non ſit nominatus, nec citatus in iudicio admittitur ad op-
ponendum exceptionem excommunicationis . & ratio eſt ,
quia in hac exceptione iudex ex officio poteſt ſupplere etiã
nemine opponente,vt in cap.exceptionem,in fi. infra de ex-
cept.& in cap.pia.in fi.eod.tit.in vj. Et ex hoc infertur nota-
6 bilis limitatio ad regulam, quæ dicit , quod † in iudiciis non
admittitur is, cuius nõ intereſt,vt in cap.cum inter R ſenio-
rem de electio.& ij,quæſt.vj.non ſolent.& in l.non ſolent.ff.
7 de appell.recip. immo iſta † exceptio,tua non intereſt, repel-
lit agentem, & impedit litis conteſtationem,vt eſt tex.nota
bilis in l.ſi autem.§.ſi homo.ff.de rei vend.& hoc tenuit Inn.
in capi.ſuper his.de accuſat.vbi dicit,quod hæc exceptio,tua
non intereſt, impedit litis conteſtationem, & quod eſt dila-
toria,& ante litem conteſta.opponenda. ſed iſte tex.limitat
regulam

regulam prædictam, quia in caſibus in quibus iudex poteſt
ex officio ſupplere, poteſt etiam admittere tertium, cuius nō
intereſt, ad opponendum, & ad allegandum, vnde in caſi-
bus, in quibus iudex poteſt procedere ex officio, non habet
locum exceptio, tua non intereſt, & hoc ſequitur hic Ioan.
de Imo. in princ. & dom. Abb. in ſecundo not. ſed dic, quod
iſte tex. hoc non probat, quia non apparet hic, quod fuerit
oppoſitum huic Cardinali, quod ſua non intereſſet. Doct. tā
hic tenent per iſtum tex. illud, quod ſupra dixi. ſ. quod vbi iu-
dex poteſt ex officio procedere, nō admittatur exceptio, tua
non intereſt. Quod autem tertius non nominatus in iudi-
cio admittatur pro ſuo intereſſe, dic vt in cap. veniens, el ſe-
condo, ſupra de teſtib. & per Bar. in l. a Diuo Pio. §. ſi ſuper re
bus. ff. de re iudic.

8 Tertiò no. ibi, etiam in legatione Regis, quod † clericus
etiam epiſcopus licite poteſt acceptare legationem principis
ſæcularis, pro quo uide tex. notab. iuncta glo. 18 diſt. epiſco-
pus. & idem in delegatione, vt in cap. in archiepiſcopatu. in-
fra de rap. ſed multum in contrarium facit capit. te quidem.
11. quæſt. j. vbi dicitur, quod epiſcopi non debent recipere de-
legationem a laicis, & ſi recipiant peccant, valet tamen iudi
cium, vt dicit But. & Dom. Abb. in cap. ij. de iudi. Non obſtat
cap. in archiepiſcopatu. quia loquitur quando delegatio ten
dit ad honorem fidei, vel ad commodum Chriſtianitatis re
cipiendo talem delegationem, & de hoc tetigi in dicto cap.
in archiepiſcopatu. & plenius per Butr. & dom. Abb. in dicto
cap ij. de iudic.

9 Quartò no. ex tex. valde not ſecundum dom. Abb. † quod
nuncio creditur non ſolum ſuper nuda citatione, ſed etiam
ſuper his quæ ſunt vicina, & proxima citationi, puta quod
reperit citatum in certo loco. plus dicit Bal. hic per iſtū tex.
10 ꝙ † nuncius tenetur dicere in ſua relatione, quam fecit nota-
rio de citatione per ſe facta, in quo loco citauerit, puta ci-
taui talem in tali loco, quia poſſet eſſe locus, in quo citatio
non potuiſſet fieri, eodem modo dicit, quod tenetur nun-
cius dicere, quo tempore citauerit, puta citaui talem tali
die, quia poſſet eſſe citatus alia die, quam iuridica, uel poſt
lapſum tempus citandi. & ſubdit, quod propter hanc ratio-
11 nem, locus & tempus additur in † inſtrumentis, ut in ca. Ab-
bate ſane. de re iudic. in 6. & adde ſingulare dictum Domin.
de Ro. deciſ. 349. vbi dicunt non valere conſuetudinem, ꝙ
locus & tempus non inſeratur in inſtrumento, quia præſta-
ret materiam fabricandi falſum, quia non poſſet probari cō
tra inſtrumentum, ex quo locus & tempus celebrati contra
ctus in eo non eſt inſertum, ut in cap. ex tenore, ſupra de te-
ſtib & uidetur uelle Bal. quod niſi nuncius referat, quo die,
& loco citauerit, quod non præſumatur citationem rite fa-
ctam. Nec obſtat, quod in iudiciis omnia præſumantur ſo-
12 lemniter † acta, quia hoc eſt uerum in his quæ fiunt per iu-
dicem. qui eſt perſona publica, ut not. in l j. C de iure fiſci. &
haſtæ fiſca. libro 10. & in l. Theopompus. ff. de do. prælega. ſe-
cus in his quæ fiunt per executorē, vel curſorem, pro quo nō
eſt ita præſumendum, niſi dicatur, quod præſumatur ex fide
officium geſſiſſe, & quod fuerit mandatum ſecutus. ſed Bal.
dicit, quod prima opinio eſt tutior, & ſic videtur velle, quod
tutius ſit tenere, quod non præſumatur citationem eſſe rite
factam. ſed pro ſecunda opinione, ſcilicet quod præſumi de
beat nuncium rite citaſſe, facit cap. ad audientiam, ſupra de
præſcript. & l. ab ea parte. ff. de probat. & circa hoc uide not.
per dom Abb. in cap. in præſentia. de probat. & per Barto. in
l. non ſolum. §. ſed ut probari ff. de oper. noui nunc.

Quintò no. ibi, vel in propria perſona, uel proprios nun-
13 cios, quod quis dicitur exhibere ſuam † præſentiam, ſiue ſe
præſentet perſonaliter, ſiue mittat nuncium, ſeu procurato-
rem, & hoc communiter Doct. colligunt ex hoc tex. allegāt
cap. epiſcopus. 18. diſtinct. facit optime cap. penult. ſupra de
iuramen. calum. vbi patet, quod ille cui mandatur, vt ſe præ-
ſentet coram Papa, ſatisfaciat mandato in mittendo pro-
curatorem. dicit tamen do. Abb. quod ſecundum propriam
14 ſignificationem vocabuli, ille dicitur ſe † præſentare qui ex-
hibet præſentiam corporalem, & ad hoc allegat tex. notab.
iuncta glo. in verbo, præſentari, in clemen. dudum, de ſepult.
& quod no c. ea noſcitur. de his quæ fiunt a præl. & dicit hoc
eſſe notandum pro ſtatutis, & aliis diſpoſitionibus requiren-
tibus præſentiam alicuius ad certum actum, nam ſecūdum
eū nō poterit talis actus expediri per nunciū, ſeu per ꝓcura-
torē. & idē dicit do Abb in c. expoſuit. ſup. de dila. vbi dicit, ꝙ
vbi requiritur alicuius præſentia non poteſt actus fieri per
procuratorem, quia ille dicitur præſens, qui exhibet ſe con-
ſpectui, allegat glo in clem. dudum, in verbo, præſentari, de
ſepult. ad itum tex. reſpondet dom. Abb. quod hoc fuit ex-
preſſum. quod deberet ſe præſentari per ſe, uel per nuncios,
ſecus ſi hoc non fuiſſet expreſſum. Tu autem clarius di-
ſtingue, & dic, quod aut requiritur, quod aliquid non fiat per
ſonaliter, & tunc nō ſufficit illud facere per procuratorem.
& de hoc eſt tex. in ca. expoſuit. iuncta glo. ij. & ibi etiam per
dom Abb. ſuper ea, ſupra de dilat. hinc eſt, quod ſi alicui im-
15 ponitur † pœna exercenti actum perſonaliter non incurrit
pœnam, ſi hoc facit fieri per alium, & de hoc eſt text. iuncta
glo. notab. in clem. j. in verbo, publice, de vita, & honeſt. cler.
hinc dixit D. Dom. poſt Ioan And & Pau. in c. vt circa, in glo.
in verbo, per proprium, de electiõ in vj. quod vbi ius requi-
rit iuramentum in propria perſona, vel per proprias manus
non poteſt per alium iurare, ſecus ſi requiratur proprium iu
ramentum, quia tunc poteſt iurare per alium, interueniente
ſpeciali mandato, ſi ille cui datur mandatum ſpeciale ad iu-
randum cauſam tractat, & ſic debet intelligi glo in dic ver-
bo, per proprium.

16 Quis autem poſſit compellere ad † comparendum perſo-
naliter. dic, vt in cap. 1. de iudic. in vj. & in l. fin. C. de procurat.
aut requiritur, quod quis ſe præſentet, & tunc ſi loquimur in
materia, quæ poteſt expediri per procuratorem, verba ſunt
intelligēda, ſm ſubiectam materiam & hoc modo procedit
cap. penult. de iuram. calum. ſed ſecundum propriam ſignifi-
cationem ille dicitur ſe præſentare qui exhibet ſe conſpe-
ctui, & ſic ceſſante materia, quis non dicitur ſe præſentare,
niſi perſonaliter ſe præſentet, & hoc modo loquitur gloſ. in
dicta clem dudum. in verbo, præſentari, de ſepult. Et ex hoc
17 ſequitur, quod ſi † ſtatutum dicit, quod mulier, vel minor
non poſſit contrahere ſine præſentia duorum cōſanguineo
rum, quod ſi conſanguineus, uel non uult, uel non poteſt in-
tereſſe, quod non poteſt alteri committere uices ſuas, vel ad
illud procuratorem conſtituere, & hoc tenet hic dom. Abb.
& in dicto cap expoſuit. ſuper glo. ij. de dilatio. & idem tenet
Bal. in l. j. in fi. C. qui admit. & Ang. in l. Titius. ff. quib. mod. pi
gn. uel hypoth ſol. & hæc tene menti.

18 Sextò no. vnum ad quod ſolet iſte text. quotidie allegari,
ſcilicet quod valet citatio, licet in ea non ſit expreſſus termi-
nus infra quem citatus debeat comparere coram iudice, qa
ſubintelligitur, quod debeat comparere quam citius poteſt
cum quodam temperamento, non enim tenetur citatus il-
lico currere ad iudicem. l. quod dicimus. & l. ratum. ff. de ſolu
tio. Immo Innoc. in c. fin. infra qui ma. accu. poſſ. tenet, quod
valet citatio generalis, licet in ea non ſit expreſſus terminus
comparendi. facit cap. cum dilecti. ad fin. de dolo, & contum.
vbi dicitur, quod non valens comparere in termino præfixo,
debet comparere poſt modū, quàm citius poteſt, & ſic ibi pa
tet, quod ſecunda citatio remanet ſine termino. & iſtam opi
nionem, ſcilicet quod ualeat citatio ſine termino, ſequitur
hic Ioan. And & etiam Bal. hic dicens, quod quando citatio
fit ſine termino, ineſt in ea tantum tempus comparendi,
cum primum poterit arbitrio boni viri, argum. l. continuus.
in princ. & §. item qui inſulam ff de verbor. obligat. & l. ij. §. ſi
mater. ff. ad Tertull. & in l hæc conditio. la piccola ff. de cond.
& demonſt. & l. nepos Proculo ff. de verbor. ſignifi. iſtam opi
nionem ſequitur etiam hic But & in cap. fin. infra qui matr.
accu. poſſ. & Specul in tit. de citatione §. ſequitur. ver. quid ſi
non præfixerit. & idem ſequitur hic dom. Abb. in prima cōl.
dicens hāc opinionem communiter teneri per Canoniſtas,
& de hoc etiam per dom. Abb. in cap. cum dilecti. de dolo, &
contum. ſed Cyn. in l. dies feſtos. C. de fer. tenet, quod citatio
facta ſine termino ſit ipſo iure nulla, per l fin. C. de iure do. im
pe. ibi, certum tempus &c. Idem ſenſit Bart. in l. liber homo.
§. 10. ff. de verborum oblig & l. aut qui aliter. §. j. ff. quod vi aut
clam facit. clem. ij circa fin ver. quid ſi iudex, eod tit. & in Au-
then. de exhib. reis. § ſi vero dum dicit, certas inducias, & pro
hoc etiam facit l. ad peremptorium cum l. ſeq. ff. de iudi. vbi
patet, quod citatio debet habere terminum, & iſtam opinio-
nem etiam tenuit Bald. in cap. fin. ſupra de feud. Ioan. autem
de Imo. hic in fi. videtur ſequi opi. Canoniſtarum. nam dicit,
quod l. aut qui aliter, non loquitur in citatione facta a iudi-
ce, ſed in nunciatione noui operis facta a parte, quæ nuncia-
tio debet eſſe certa, ſed in citatione facta a iudice ſubintelli-
gitur, vt compareat quamprimum poteſt, vt ſupra dictum
eſt, & ſic dicit poſſe defenſari opin. Specul. & Ioan. Andr. &
aliorum. & idem dicit in l. qui ante Kalendas, in quarta col.
ff. de verb. oblig.

Subdit tamen hic, quod ad opin. vitandas, tutius eſt, quod
ſemper in citatione apponatur certus dies, in quo citatus de-
beat comparere, ſed Ang. in dicta l. liber homo. §. 10. ff. de ver
bor. oblig. voluit concordare opin. dicens, quod aut quæritur,
19 an valeat † citatio ſine termino quo ad hoc, vt iudex poſſit
mittere contumacem, ſi non veniat cum primum poteſt, &
dicendum quod ſic. & hoc modo procedit iſte tex. & c. cum
dilecti. de dolo, & contum. & cap. cupientes. §. j. in fi. j. reſpon.
de electio. in 6. Aut quæritur, an valeat citatio ſine die quo

ad h oc,ut ex illa citatione poſſit procedi ad ſententiam diffi
nitiuam, vel ad alios actus præiudiciales expediendos . & di-
cendum eſt,quod non,ſecundum eum: non enim poteſt iu-
dex ad actus præiudiciales procedere, niſi pars ad id in cer-
to termino ſit citata,vt in cap.conſuluit,de offi.deleg.& hoc
modo procedit opin.Cy.& Barto. de qua ſupra, & vide eun-
dem Ang in tract.de inuentario, in 5.colum. ver. antequam
autem deueniatur ad inuentarium.vbi dicit,quod opin Ca-
noniſtarum procedit, quãdo iudex citat ad comparendum
coram ſe ad contradicendum actui iam celebrato,vel quan
do quis vocatur,vt ad cauſam veniat generaliter.vbi autem
uocatur ut ueniat ad contradicendum certo actui celebran
do, tunc debet ſtatui terminus in citatione,vt dicta l.aut qui
aliter.& quod ibi not.Bart. ff.quod ui aut clam. & hoc ulti-
mo caſu procedit opin. Cy.& Barto.& ſic vult Ange. quod
vbi quis citatur ſimpliciter,ut compareat,uel ut contradicat
actui iam celebrato, non requiritur terminus in citatione,
ſed ubi citatur, ut compareat ad contradicendum actui de
nouo faciendo, tunc requiritur, quod in citatione appona-
tur terminus, alias citatio eſt ipſo iure nulla, tamen tex.in l.
ad peremptorium.cum l ſeq. ff.de iudic. probat,quod etiam
in citatione ad comparendum requiritur terminus. ſed po-
teſt reſponderi, quod licet iudex in citatione debeat termi-
num apponere, tamẽ ſi hoc non facit, valet citatio, & iudex
poteſt mulctare non comparentem,vt hic.& in cap.cum di
lecti.de do. & contu. non tamen poteſt iudex procedere ad
ſententiam diffinitiuam,uel ad aliquem actum præiudicialẽ
faciendum, quia quando agitur de actu faciendo, requiritur
terminus ad hoc,vt citatus melius poſſit deliberare,ut dic l.
aut qui aliter.§.j.ff.quod ui aut clam.

20 Quid autem ſi † citatus non comparuit in termino, an
poſſit iudex actum expedire eo amplius nõ citato,verbi gra-
tia, iudex citauit partem ad audiendam ſententiam,quæ nõ
comparuit, nunquid poſſit ferri ſententia poſt terminum
eo amplius non citato,hoc tangit Bart in l.aut qui aliter.§ j.
ff.quod vi,aut clam,& habetur per Doct in cap conſuluit,de
offi.deleg.& plene per do.Abb in c.cum dilecti, de do.& con
tum. Sed circa prædicta dubitatur tenendo opin.quod non
valeat citatio,niſi in ea exprimatur dies,in quo citatus debet
21 comparere, nunquid eodem modo † hora ſit exprimenda
in citatione. & Innoc.notab.in cap.cum nobis olim,de ele-
ctio. tenet, quod hora non ſit exprimenda in citatione, un-
de ſi aliquis citatur, ut interſit electioni, debet comparere
de mane, quia conſuetum eſt, ut audita miſſa celebretur ip-
ſa electio, vt in cap.quod ſicut, ſupra de elect. & ideo citatus
non eſt expectandus per totam diem, ſed vſque ad illam ho-
ram ſolitam, & conſuetam expeditioni illius actus, & illud
dictum ſequitur Bal.in l.ſi ut proponis. C.quomodo,& quã
do iud.ubi dicit,quod citatus ut compareat tali die coram iu
dice, ſubintelligitur tacite citatus, vt compareat hora ſolita
cauſarum, & ſic nõ debet expectari per totum diem.& idem
dicit Bal.in capit.j.de mili.uaſſ.qui contumax eſt, in quinta
columna. ſi tamen in loco eſſet conſuetudo, quod bis red-
datur ius in die, puta de mane ante prandium,& poſt pran-
dium, tunc intelligeretur citatus, ut compareat poſt pran-
dium, arg.eorum,quæ not.Bart in dicta l.liber homo. §.de-
cem.ff.de uerb.obli.& Bal in dicta l.ſi ut proponis.C quomo
do, & quando iudex, & in l.j.eod.tit. nam cum pars ſit expe-
ctanda uſque ad ultimam horam termini, in dubio debet re
ferri citatio ad illam horam,& hæc notabis. Vltimo Bal hic
inducit iſtum tex.contra glo.in l.j.§.fin. ff.ſi quis ius dic. non
obtem.quæ dicit,quod etiam leuis occaſio,uel imperitia ex-
22 cuſat a † contumacia, facit quod not.glo.in l.ex conſenſu.§.
fin.ff.eod. & in l.non poteſt.dolo carere. ff.de regu.iur. nam
epiſcopus iſte habebat occaſionem non paruam, quia erat
in ſeruitio Regis, tamen quia iſta excuſatio non erat iuſta,
excommunicatur, & punitur. & idem dicit in epiſcopis, qui
ſunt in ſeruitio aliorum Dominorum illuſtrium. ſed tu dic
ſecundum dom.Abb.quod iſte tex.innuit, quod legatio Re-
gis iſtum excuſaſſet a comparendo, ſi fuiſſet in legatione Re
gis, nam Papa in reſponſione dicit,quod non debuit obtem
ptu appellationis contemnere legatum, ſecus ergo obtem-
ptu legationis, quia ſi legatio eum non excuſaſſet, Papa illũ
confutaſſet, ſicut confutauit excuſationem appellationis.
ſed potes dicere ſubſtinendo dictum Bal.quod occaſio,quod
non comparuerit coram legato propter appellationem in-
terpoſitam non excuſauit illum epiſcopum a contumacia,
facit cap ij.de dolo,& contu.in vj & ſic leuis occaſio,vel im-
peritia non excuſat a uera cõtumacia, quicquid dixerit glo.
in l.j.§.fin ff.ſi quis ius dic. non obtemp. ¶In glo.ij hæc glo.
in effectu uult, quod aut epiſcopus non tenet regalia, id eſt
bona feudalia a Rege, & tunc ei non eſt parendum de neceſ
ſitate, & pro hoc fac.t.quod clericus quantumcunque ſit in
minoribus, etiam ſi habeat tantum clericalem tonſuram,
23 non ſubiicitur principi ſæculari,& ſacerdotalis † ordo exce-
dit omnem dignitatem ſæcularem,vt in c duo 96.di. aut de-
tinet bona regalia, id eſt feudalia,& tunc ſi vocatur a Papa,
vel ab eius legato potius debet parere Papæ, vel eius legato
quam Regi exemplo Petri, quia relictis omnibus ſecutus eſt
Chriſtum. aut vocatur ab inferiore, & tunc potius eſt obe-
diendum Regi,ex quo ab eo tenet regalia, & ſic glo.intelligit
illum tex. quod iſte epiſcopus non fuit excuſatus propter le-
gationẽ Regis,quia potius debuit obedire legato, quam Re-
a gi,quia legatus repræſentat perſonam Papæ. 93 diſt. ca.ſin.[a]
ſed do.Abb dicit,quod in hoc iſta gl. loquitur contra iſtum
text. quia ſi legatio regia non excuſaſſet iſtum epiſcopum a
comparendo coram legato, fruſtra fuiſſet hic allegatum per
iſtum Cardinalem, quod epiſcopus iſte non fuiſſet in lega-
tione Regis. Item Papa in interlocutione dicit quod obten-
tu appellationis non debuit contemnere legatum, ſecus er-
go obtentu legationis, nam ſi legatio non excuſaſſet, Papa
confutaſſet iſtam cauſam, ſicut confutauit cauſam appella-
tionis. Sed potes reſpondere defendendo glo quod ideo Pa-
pa non confutauit cauſam legationis, quia non conſtabat,
quod iſte epiſcopus fuiſſet in legatione Regis. Ideo iſte text.
non facit pro glo. nec contra glo. Innoc. vero dicit, quod ſi
archiepiſcopus vocat epiſcopum,vel alium prælatum ad cõ-
ſilium,vel ad cauſam,& Rex ante,vel poſt vocauit eundem,
licite poteſt interuenire mandatum epiſcopi, & ire ad Regẽ,
cui honor eſt deferendus per iura primo allegata per glo. ſed
Hoſt dicit hoc eſſe intelligendum de tenente bona feudalia
a Rege, ſi vero archiepiſcopus præcipit,vt coram eo compa-
reat non obſtante vocatione Regis, quia tunc magis eſt obe
24 diendum ſpiritui,quam corpori,quia † vinculum ſpirituale
eſt fortius, quam carnale. de Papa vero dicit, quod ſibi ſem-
per eſt obediendum relictis omnibus,dummodo non præci-
piat aliquid contra Deum. & ſubdit Innoc. quod vocatus a
diuerſis debet multa reuoluere: debet enim conſiderare, an
vocantes ſint pares, & quis primo vocauit. Item quis ſit in
maiori neceſſitate, arg l.ſi quis in graui.§.ſi cum omnes ff.ad
Sille & in l.contra pupillum.§.qui ad maius.ff.de re iudic. ſed
dom.Abb dicit,quod non putat hæc dicta Inno. & Hoſtien.
eſſe indiſtincte vera. Quid enim ſi prælatus aſtringitur prin-
cipi ad aliud ſeruitium temporale, & perſonale, & ſic vrgen
te cauſa vocatur a domino ſæculari. Superior autem eccle-
ſiaſticus eum vocat pro modica cauſa: nam quantumcunque
intendat impedire vocationem principis ſæcularis, nihilo-
minus vocatus tenebitur parere ipſi principi, & dicit, quod
dictum Innoc.& Hoſtien.debet intelligi vbi datur paritas,vt
quia tam princeps, quam ſuperior eccleſiaſticus eſt in pari
neceſſitate, tunc enim præfertur ſuperior eccleſiaſticus. Se-
cus vbi cætera non ſunt paria, vt quia princeps ſæcularis pri-
mo vocauit, & eſt in maiori neceſſitate cõſtitutus,& allegat
no.in ſimili per Innoc. in ca.iam dudum,de præben. vbi In-
noc.poſt princ.ver ſed contra hanc opi.obiicitur.dicit, quod
25 ſi quis recepit † beneficia a diuerſis epiſcopis,quod ſi ab am-
bobus vocatur, debet obedire primo, quia videtur recepiſſe
ſecundum beneficium ſaluo iure priuati, dicit tamen,quod
ſi eſſet neceſſarium illi a quo ſecũdo recepit beneficium,nec
primus ſentit incommodum, vel ſi ſentit, eſt modicũ: tunc
eſt agendum cum ſuperiore primi epiſcopi, vt eum cogat da
re licentiam, vt pareat ſecundo, vel ſi mora eſſet periculo-
ſa, poteſt ipſe venire contra mandatum primi, & obedi-
re ſecundo, quia malitiis hominum non eſt indulgendum. l.
in fundo. ff.de rei vendic.& plus dicit dom.Abb quod forte
etiam in Papa poſſet dici,quod etiam ipſe ſine cauſa nõ poſ-
ſet impedire quominus prælatus obediat principi ſæculari,
ſecundum iuramentum præſtitum occaſione feudi,quia Pa-
26 pa non poteſt tollere † obligationem, maxime iuramenta-
lem quæſitam laico, vt in clem paſtoralis.de re iudic.no.In-
noc.in cap.cum inter P. de renunciat. & pro hoc etiam facit
quod not.Innocen.in cap.inquiſitioni, infra de ſent excom.
vbi dicit, quod ſi Papa præcipit laico, vt det rem ſuam ali-
cui, quod non tenetur obedire, quia non poteſt auferre iura
priuata laicorum, vnde eodem modo non debet poſſe im-
pediri, quominus Rex vtatur ſua iuriſdictione in prælatum,
ex quo ab eo tenet feudalia. facit cap.nouit, ſupra de iudic.
& ſupra eod.ſi duobus.§ j.& adde aliud dictum Innocent in
dicto

ADDITIO.

a ¶ Epiſcopus ratione feudi eſt ſubiectus laico. Vide Bal.in prælud.feud.vlti.
diuiſ. Innoc.in cap.cæterum.de iudic. Iac.Alua.in tit.ſi de feu.fuer. con-
trouer.cap.quia clericus.& remiſsiuè eundem in tabula,ſeu repertorio,
in verbo, clericus.

27 dicto ca. inquiſitioni. ybi dicit non eſſe obediendum † Papæ,
ſi ex eius mandato veriſimiliter timetur ſcandalum, vel ali-
quod malum futurum. Item ſi præcipit aliquid cõtra vniuer
ſalem ſtatum eccleſiæ ſine cauſa manifeſta. vt not. Innoc. in
cap. quanto. de conſuet. dicit tamen do. Abb. quod in dubio
28 citatus debet obedire † Papę, quia præſumendum eſt eum
moueri cum cauſa, iuxta nota. in cap. quæ in eccleſiarum.
de conſtit. & not. glo. in cap. non eſt, infra de voto. & per Legi
ſtas in l. fin. C. ſi contra ius, vel vti. publ. vnde ex prædictis con
clude, & prima ſit concluſio quod ſi prælatus vocatus a Re-
ge non tenet ab eo regalia, ſemper obediendum eſt ſuperio-
29 ri † eccleſiaſtico, vt uult gloſ. & Hoſt. & communiter Docto.
Secunda concluſio, ſi vocatus tenet regalia a principe ſæcu
lari, ſi in citatione non dicitur, quod ueniat ad concilium
non obſtante uocatione Regis excuſatur, quia in dubio non
eſt præſumendum, quod ſuperior prælatus voluerit impedi-
re iuriſdictionem Regis, ſeu Principis ſæcularis, ſecundum
Innoc. & Hoſt. Nec obſtat 18. diſt. ſi epiſcopus. quia ille tex.
debet intelligi, quando aliter inſurgeret ſcandalum, ſi non
pareret Regi, & ita intelligit Hug. illum tex. allegat 63. diſt. Sa
lonitanæ. vel intelligitur, quando Rex eſſet Legatus Papæ,
quia tũc propter legationem eſt maior archiepiſcopo, & ſic
ſibi potius eſt parendum, quam archiepiſcopo, & iſtos duos
intellectus ad illum tex. ſequitur etiam Archid & Io. de Fan.
Tertia concluſio, ſi apparet de intentione ſuperioris prælati
vocantis, quod voluerit aſtringere vocatum nõ obſtante vo
catione Regis, ſi ex utraque parte ſubeſt æqualis, ſeu magna
neceſſitas, potius debet obedire ſuperiori eccleſiaſtico, quã
principi ſæculari. Secus ſi non ſubeſt magna neceſſitas ipſi
eccleſiaſtico ſuperiori, & ſubſit magna neceſſitas ex parte
principis ſæcularis, quia tunc potius debet obedire principi
ſæculari. Quarta concluſio, eccleſiaſticus uocatus a princi-
pe ſæculari, & a Papa, potius debet obedire ipſi principi ſæ-
culari, quam Papæ, ſi conſtet, quod Papa ſine cauſa, uel ex
modica cauſa ipſum vocet. in dubio tamen debet præſumi
cauſa iuſta, & ſic potius in dubio debet parere Papæ, quam
principi ſæculari, argu. eorum quæ notantur in cap. quæ in
eccleſiarum, de conſtit. Et ex prædictis poteſt inferri, quan-
30 do quis † citatur a duobus, vel uocatur a duobus, cui potius
debet parere, & in hoc diſcurre per caſus.
Primus caſus eſt, quando poteſt obedire vtrique, vt puta,
31 verbi gratia, quia poteſt † comparere per procuratorem, &
hoc caſu debet comparere coram utroque, uel per procura-
torem, uel coram uno in propria perſona, coram alio per
procuratorem, ut l. ſi quis in graui §. ſed cum omnes. ff. ad
Sille. hoc tenet Hoſt. hic, & Bart. in l ii. ff. de cuſtod reorum.
& Bal in l. ii. § j. ff. ſi quis cau. & Dom Dom in c. ſi epiſcopus.
18. diſt. & hoc tenet gl. in terminis, in cap paſtoralis §. j. in ver-
bo, a Rege, de offic. deleg.
Secundus caſus eſt, quando non poteſt utrique obedire,
vt quia uocatur ab utroque, vt compareat in propria perſo-
na, & mandantes ſunt pares & hoc caſu ſi aſtringitur alteri
maiori neceſſitate debet ei obedire, vt dicto §. ſed cum om-
nes. vnde ſi clericus obtinens beneficia in diuerſis diœceſibus
uocatur ab ambobus epiſcopis, debet obedire illi a quo pri-
mo fuit illi collatum beneficium, quia collatio, ſeu receptio
ſecundi intelligitur facta ſaluo iure primi, vt dicit Innoc. in
cap. cum iam dudum. infra de præben. hoc tamen debet in-
telligi, niſi alter eſſet in magna neceſſitate, alter in parua, ut
dicto §. ſed cum omnes. & ſentit Inno. in dicto cap. cum iam
dudum vbi autem non appareret, cui primo eſſet obligatus,
32 & eſſet ęqualis neceſſitas, debet parere † primo uocanti, arg.
in cap. cæterum de reſcrip. & in cap. propoſuiſti, ſupra de fo-
ro compet. & hoc tenet hic Innoc. dum dicit, quod vocatus
a diuerſis debet multa reuoluere, ſcilicet an uocantes ſint pa
res, & quis primo uocauit, & quis ſit in maiori neceſſitate.
ubi autem omnia eſſent ęqualia, ut quia non appareret, cui
primo eſſet obligatus, & eſſet ęqualis neceſſitas, & ambo eo-
dem tempore uocarent, poſſet uocatus gratificare cui uo-
33 luerit, ut dicto § ſed cum omnes. Si tamen † uocatus in neu-
tro foro compareret, poteſt ab vtroque puniri tanquam con
tumax, arg. in l. cum quidam. & in l. ſi quis Titio. ff. de lega. ij.
& hoc tenet Iac. But. & Bal. in l. ij ff. ſi quis caut. Item ſi ſuo fa
cto impoſuiſſet ſibi neceſſitatem comparendi coram utro-
que. ut quia poſt primam citationem commiſit delictum,
propter quod fuit bannitus a ciuitate, & poſtea citaturi nam
dato, quod non poſſit comparere, nihilominus poteſt puni-
34 ri tanquam contumax, quia † impedimentum contingens
ex facto proprio ipſum non excuſat. l. Papinianus exuli. ff. de
minor. & hoc ſentit Bart in d l. ij §. j. ff. ſi quis caut.
Tertius caſus eſt, quando uocantes non ſunt pares, ſed
unus eſt ſuperior, alius inferior, & tunc in his quæ ſunt iuriſ-
dictionis tam ſuperioris, quam inferioris, parendum eſt ſupe
riori. l. contra pupillum, §. i. ff. de re iudic. in his uero quæ ſpe-
ctant ad iuriſdictionem inferioris, & non ſuperioris, vt quia
inferior habet iuriſdictionem excluſiuè, non accumulatiuè,
ſecundùm ea quę dixi in cap paſtoralis, de offic ordin & in c.
auditis. de præſcrip & tunc parendum eſt inferiori. Excuſa-
35 tur tamen † citatus a ſuperiore, etiam ſi citetur a Papa, quã
do eſt in vinculis, quia non poteſt comparere antequam ſit
ſolutus, ſeu liberatus a vinculis, uel a carcere. l qui in carce-
rem ff. quod met. cau. l. qui neque ff de verbor. ſignific. & hoc
verum niſi procuraſſet illam capturam, vt in l qui data ope-
ra. ff ex quib. cauſ maio. ita dicit hic Bal & in hoc caſu depen
det quæſtio glo. ſcilicet an epiſcopus debeat potius obedire
Regi, quam archiepiſcopo, & hoc fuit declaratum ſupra per
quatuor concluſiones.
36 Et ex his infertur, an † vocatus coram epiſcopo, & coram
ſuo delegato, vel coram ſuo Vicario deberet comparere, uel
coram Vicario, ſeu delegato, vel coram epiſcopo. & dicen-
dum eſt, quod debet comparere coram epiſcopo, quia po-
teſt reuocare Vicariũ, vel delegatũ ſuum. vt in l. iudiciũ ſol.
ff. de iudic. item ſi quis citatur coram Archidiacono, & co-
ram epiſcopo in eadem diœc. debet comparere coram epi-
ſcopo, quia licet epiſcopus non poſſit reuocare proceſſum
Archid. ut no. Archid. 11 quæſt. 1. de perſona tamen citando
partes bene poteſt retardare eius proceſſum, ita dicit Bal in
dicta l. ij. §. j. ff. ſi quis caut argumen. dictę l. iudicium ſoluitur.
ff. de iudic.
Egò autem puto hoc uerum, quando epiſcopus primo ci
tat, vel ſaltem eodem tempore, ſecus ſi Archidiaconus, vel
alius inferior habens iuriſdictionem accumulatiue cum epi
ſcopo primo citaſſet, quia tunc epiſcopus de illa cauſa non
poſſet ſe intromittere, vt dixi poſt Ioan. And in cap paſtora
lis de offic ordin ſed forte Bald uoluit intelligere, quando ci
tatur pro alia cauſa ab epiſcopo, tunc enim debet compare-
re, quia licet epiſcopus non poſſit impedire quominus pro-
cedat in cauſa in qua præuenit iuriſdictionem, tamen citan
do, ut compareat pro alia cauſa, poteſt proceſſum inferioris
retardare, vt dicit Archid in dicto cap de perſona. 11. quæſt. j.
Item dicit hic Bal quod ſi reus ex eodem facto condemna-
tur ex contumacia a præſide ducatus, & a poteſtate Aſſiſii,
quod ſentẽtia poteſtatis eſt ipſo iure nulla, quia quamdiu lis
pendet coram præſide, non tenetur ſuper eodem facto corã
poteſtate comparere, etiam ſi poteſtas præuenerit præſidem
in cognoſcendo, vel in inquirendo, quia maius tribunal exi
mit citatum a minori tribunali non ſolum die ſtatuto ad
comparendum, ſed etiam vſque ad finem cauſæ, ſed de hoc
vide Bart. in l. ii. § fin. ff de cuſtod reor. vbi Bart. etiam tetigit
illum articulum, tangitur etiam in l. contra pupillum. §. qui
ad maius. ff de re iudic.
37 Et ex prędictis etiam infertur ad quæſtionem de † vaſallo
tenente feudum a duobus dominis, qui inter ſe bellũ faciunt
& vterque uocat uaſallum, ut ueniat ad bellum. & illam quæ
ſtionem tetigit Spec. in tit de feu. § j. ver. duodecimò quæro,
& uer ſequẽ ubi dicit, quod tenetur obedire illi cui prius eſt
obligatus, argum. l. in operis. ff. loca. & in l ij. ff. qui pot. in pig.
hab. altera uero debet ſeruire per ſubſtitutum, & illud etiã te-
nuit Innoc. in ſimili in cap. cum iamdudum de præben. dicit
tamen Specul. quod ſi non conſtaret quis eſſet primus domi
nus, locus eſſet gratificationi quia uaſallus poſſet iuuare, quẽ
uellet ex ipſis. Item Spec debet intelligi niſi uaſallus eſſet al
teri ex dominis multum neceſſarius, alteri uero parum neceſ
ſarius, quia tunc deberet iuuare illum cui eſſet magis neceſ-
ſarius, etiam ſi eſſet ſecundus dominus, ut uoluit Innocen.
in ſimili, in dicto cap. cum iam dudum. Item quando non
cõſtat quis ſit primus dominus, ſi alter eſt melior, & dignior
& ſunt in pari neceſſitate, debet parere illi, qui eſt melior, &
dignior, ut dicit glo. ſingul. in ſimili in l. ciues. C. de incol. lib.
10. & ſic dictum Spec. dum dicit, quod quando non conſtat
quis eſt primus dominus, quod locus eſt gratificationi, proce
dit, quando per omnia ſunt pares, & ſunt in neceſſitate. tunc
enim eſt locus gratificationi.
Et ex prædictis etiam tertiò infertur, quod ſi Rex habet
38 guerram cum Barone ſibi ſubdito, & Baro præcipit ſuis † ua-
ſallis, qui eum iuuent in bello, & Rex idem facit, & Specu. in
loco præall. uer. 11. dicit, quod debent parere Regi: ſed hoc
eſt intelligendum, niſi Rex mouiſſet iniuſtum bellum con-
tra Baronem, quia tunc potius debent iuuare Baronem, quã
Regem, ut in cap. quid culpatur. 23. quæſt. 1. & dixi in cap ſi-
cut, el iij. de iureiuran. Et ſi Rex tyrannice ſe gereret con-
tra Baronem deberet priuari dominio illius baronatus, per
no. per Bart. & Bal. in l ij ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. & eſt
bo. tex. cum glo. 22. q. 5. de forma.
Quid autem ſi duo Barones in Regno habent guerram
39 inter ſe, & quilibet uocat ſuos † uaſallos in auxilium: Rex
autem

autem habens guerram cum alio Rege vocat eoſdem vaſallos ad ſuum auxilium, cui magis teneantur parere, an Regi, an verò ſuis Baronibus. & Spec. vbi ſupra, verſi. decimoquattò. dicit, quod magis parendum eſt Regi, nam ipſe eſt ſuperior, vnde ipſi tanquam ſuperiori eſt parendum; vt in dicta l. contra pupillum. §. qui ad maius. ff. de re iudi. & 11. q. 4. Iulianus.

40 Quintò infertur ex prædictis, quid ſi vnus † armiger eſt captus a duobus ſeparatim, & relaxatꝰ ab eis ſub fide redeundi ad vocationem eorum, & quilibet eum vocat, cui magis teneatur parere. Iſtam quæſt. diſputauit Bal Papię, quam poſuit in l. adoptione. C. de adoptio. & Ange. in l. contra pupillum. § qui ad maius. ff. de re iudica. & decidunt, quod primo debet deuenire ad nobiliorem, per gloſ. in dicta l. ciues. C. de incol. libro 10. Sed ego credo hoc eſſe verum, vbi non apparet, cui primo dederit fidem veniendi: alias puto, quod debeat venire ad illum, cui primo ſe obligauit, per no. in ſimili per Innoc. in cap. cum iamdudum. de præben. & per Specul. in dicto tit de feudis. verſic. 12. vbi in ſimili dicit, quod debet parere illi, cui primo eſt obligatus, & de hoc dixi ſupra proxi. in ij. quæſt. & idem puto dicendum in aduocato obligato aduocare pro duabus eccleſiis, quæ litigant inter ſe, & ambæ quærunt patrocinium ipſius aduocati. de qua quæſtione vide in Specu de aduocato. §. j. ver. pone aduocatus & hæc tene menti, quia ſunt quotidiana.

41 Quid autem de eo qui eſt † vocatus, vt compareat coram iudice generali, & coram iudice ſpeciali illius cauſæ, coram quo magis tenetur comparere. vide Bal in cap. 1. de inueſt. in maritum fac.

¶ In gloſ. in verbo, ſuus nuncius. hæc gloſ. in effectu vult, quod non credatur nuncio, niſi deſtinetur cum literis, vel niſi ſit nuncius publicus, qui iurauerit exequi officium ſuum fideliter. tunc enim ei creditur circa citationem, non autem circa alia. ſed glo in cap quoniam contra falſam, de probat. in verbo, citationes. videtur ſentire contrariũ, ſcilicet quod non credatur nuncio publico etiam iurato, niſi de conſuetudine Longobardorum, vnde in iſta materia pro declaratione, quia eſt quotidiana, tria ſunt videnda principaliter.

Primo, an nuncio ſit credendum de citatione.

Secundo, an ſit credendum nuncio de commiſſione iudicis ſibi facta.

Tertio, an ſit ſibi credẽdũ de verbis ꝓlatis a parte citata.

Et quarto aliquid tangam de relatione nuncij.

42 Venio ad primum, & in hoc præmitto, quod † electio nuncij ſpectat ad iudicem, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus, & hoc tenet Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, per nuncium, in princ & Bal. in l. 2. C. de ſport per illum tex facit tex. in Auth. de iudicibus §. neceſſitatem. Immo etiam arbiter poteſt eligere nuncium, qui poſſit citare in cauſa, de qua in eum fuit factum compromiſſum, vt in l. ſed interpellatur. §. 1. ff. de arbit. vbi Bal hoc tenet. & nuncius debet iurare fideliter exercere officium ſuum, vt in l hac edictali. §. his illud. C. de ſecun. nup. & hoc ſenſit hic glo. & in dicto ca quoniam contra falſam. in verbo, citationes, de probat. Dicit tamen Bart. in d. extrauag ad reprimendum, in d. verbo per nunciũ,
43 quod licet † nuncius non iurauerit, ex hoc tamen non prohibetur exercere officium ſuum, vt in auth. decernimus. C. de iud. licèt Bal. in l. magis puto, §. illud. ff. de re eo. & in d. l. 2 in prin. C. de ſport. ſententiat ꝯtrium, & ipſe nuncius eligiꝰ periculo iudicis ipſum eligentis, vt in Auth. de iudicib. §. hoc autem. plus dicit Barto. in d. verbo, per nuncium, quod etiam ſi non conſtaret ex actis, vel aliter, quod iudex elegerit nunciũ non eſt curandum, quia ſtatim cum ſibi fit commiſſio de citando ipſa commiſſione eligitur nuncius. Item dicit Bart. quod ſi ex forma ſtatutorũ nuncij deberent certo modo eligi, quod tunc deberet conſtare de ſua electione, vel ſaltem debet eſſe in quaſi poſſeſſione illius officij, & ita haberi, & reputari, argu. l. Barbarius ff. de offic. præt. & dicit etiam Bart. quod quilibet iudex delegatus, uel arbiter poteſt vti nunciis publicis & ſui ſuperioris, ſi velit, vt eſt tex. in Auth. de defenſoribus ciuitarum §. deinde. ibi. ex prouinciali officio. & ita ego ſeruo in practica, quando ego ſum iudex delegatus, quia facio partes citari per nuncium publicum, vel curiæ epiſcopalis, vel Palatij domini Poteſtatis, tene tamen menti dicta Bar. & Bal. quia ſi iudex delegatus, vel arbiter vellet eligere aliquem, qui non eſſet nũcius publicus, ſi ipſum vellet facere nuncium in cauſa ſua poteſt hoc facere, niſi ſtatutum ciuitatis hoc contradiceret: puta ſi ſtatutum ciuitatis diſponeret, quod nullus poſſit citare, niſi ſit electus per do. Poteſtatem, vel per conſilium. ſeu per antianos ciuitatis: tũc enim iudex delegatus, vel arbiter debet vti talibus nunciis. dicit tamẽ hic Bal quod
44 † nuncius poteſt recuſari tanquam ſuſpectus, ſicut tabellio, ſi ſubeſt cauſa ſuſpitionis, & ideo conſulit, quod nũcius eligatur de conſenſu partium, & allegat glo quam dicit eſſe ordinariam, & no in Auth. de triẽ. & ſem. §. & quod ſæpe. coll. 3. hoc præmiſſo duo ſunt videnda.

Primo, an citatus teneatur credere nuncio citanti, quod iudex ſibi commiſerit.

Secundo an iudex debeat credere nuncio referenti ſe citaſſe partem, ipſa parte negante ſe citatam.

45 Circa primum, ſcilicet an † pars [a] teneatur credere nuncio
a citanti. glo iſta tenet ꝙ ſic. nam dicit, ꝙ ſi eſt nuncius publicus, & iuratus, debet credi ei, & etiam ſine literis, quando citat, ſed ſi non eſt nuncius publicus, non debet credi ei ſine literis & idem dicit glo. 82. diſt. propoſuiſti. & 4 q. 3. item in criminali & de hoc vide in Spec. de citatione § ſequitur. verſiu. Vtrum autem citatus. vbi diſtinguit, quod aut nuncius citat ex parte iudicis ordinarij, & tunc citatus non tenetur ei credere ſine literis, quantumcunque nuncius ſit certus, & fidelis, allegat no in c præterea, de dilat & in c. cum in iure, de offic. dele. quod tamen intelligit eſſe verum, niſi iudex delegatus citaret per nuncium publicum, & iuratum, quia tunc citatus tenetur ei credere ſine literis, ſed Bart. in l. Palatinos. C. de loca fun. fiſc. lib. 10 ſimpliciter dicit, ꝙ ſi nuncius eſt publicus & notus, debet ei credi ſine literis, ſecus ſi eſt ignotus. ſed limita iſtam glo. inquantum dicit, ꝙ debeat credi nuncio publico, & iurato ſine literis. nam hoc eſt intelligẽdum, quando ſimpliciter citat ad comparendum, ſecus ſi vellet citare realiter, puta accipere pignora, vel tenutam, vel alio modo grauaret partem in bonis, tunc enim nullo modo creditur ſine literis, licet eſſet publicus & notus nũcius, hoc tenet Bart. in d. l Palatinos & in d. extrauag. ad reprimendam. in verbo, per nuncium. idem dicit Bal hic in 2 col. ver. item no.
46 hic, quod nuncius nam dicit, quod † nuncius poteſt citare ex parte iudicis, etiam uiua voce, & dicit hoc eſſe verum in citatione perſonali, ſcilicet quãdo quis citatur, ut compareat,
47 ſecus dicit in reali † citatione, quia ipſam facere non poteſt, niſi oſtendat commiſſionem in ſcriptis, arg. C. de exact. trib. l. prohibitum, eod. lib. Item dicit, quod nuncius non poteſt mittere, niſi oſtendat commiſſionem in ſcriptis, arg l. j C. de mand princip. Secundo limita iſtam glo. quia debet intelligi. quando nuncius publicus citat intra territorium, ſecus ſi extra territorium citaret, quia tunc quantumcunq; nuncius ſit publicus, & notus, non debet ei credere ſine literis, etiam ſi portat ſignum publicum nuncij, per no. in Auth. de collatoribus. §. cos. ita dicit notabiliter Bart in d. verbo, per nuncium, in d. extrauag. & idem ſenſit in dicta l. Palatinos. in fi. dicit tamen Bart. in d. extrauag. ad reprimendum. in uerbo, per literas, quod ſufficit, quod litera ſit ſigillata ſigillo priuato ipſius iudicis, vel ſubſcripta manu tabellionis, & quod tunc citatus tenetur credere eas eſſe litteras ex parte iudicis citantis, & ſubdit ibi notabil. Bart. quod eo ipſo, quod nuncius deferat literas, eſt ſignum, & præſumptio efficax, quod ſit nuncius eius, ex cuius mandato citat, & quod ſibi eſt credendum, & idem ſenſit Inno. in cap. quoniam contra falſam, de probat. ubi dicit, quod talibus litteris ſuper commiſſione iudicis eſt credendum, ſicut creditur litteris nuncij ſuper relatione citationis factæ per eum, quas ipſe nuncius remittit ſigillatas ſuo ſigillo, & idem dicit Hoſt. & Io. And. in d. c. quoniam contra falſam, in verbo, citationes, ſupra de probat.

48 Venio ad ſecundum, ſcilicet an iudex † teneatur credere nuncio referenti ſe citaſſe. & gloſ. hic, ut uidiſtis, tenuit quod ſic, & idem tenuit glo. 82. diſtinct propoſuiſti. & quarta quæſtio. tertia. §. item in criminali. ſed Abb hic, & Ioann. Andr. in Specul. de citatione. § ſequitur. verſic. ſed nunquid credetur, dicit hoc eſſe relinquendum arbitrio iudicis, qui ſecundum qualitatem perſonarum, & cauſæ, quandoque
49 plus creditur † parti, quam nuncio; puta ſi nuncius eſt uilis perſona, & pars ipſa conſtituta eſt in dignitate, uel uitæ laudabilis, & quandoque exiget iuramentum a parte contra aſſertionem nuncij, quãdoque plenam probationem. & idem tenet hic dom. Abb in tertia colum. qui dicit, quod hoc dictum communiter tenetur, & quod eſt multum æquum. & allegat cap. ad audientiam, a contrario ſenſu, ſupra de præſcriptionibus. idem ſenſit hic Bald. & in dicto cap. quoniam contra falſam, in 12. colum. dic tamen, quod ſi iudex male arbitraretur, poſſet interponi appellatio, quia etiam in his, quæ relinquuntur arbitrio iudicis, poteſt ab eo appellari, vt dicit glo not. in cap. ſuper his, in verbo, arbitrium, de accuſatio. & Barto. in l. ſi qua pœna. ff. de verborum ſignificat.

ſed

ADDITIO.

a ¶ An pars teneatur credere nuncio citanti. Vide Bal. in l. penul. & ult. colum C. de ann. excep.

ſed Barto. in d. extrauag. ad reprimendam. in verbo. per nun-
cium, & in l. j § circa carnis. ff. de offic. præfec. vrbis, dicit, quod
eſt credendum nuncio, ſi refert ſe citaſſe, & ſic ſequitur opi.
huius glo. & dicit, quod ita ſeruatur in practica de conſuetu-
dine, & idem ſequitur Spec. de citatione. §. ſequitur. ver. hoc
autem nota. & in §. iam de citatione. ver. quod autem dixi &
in iſta opin. videtur reſidere Bal. in l. magis puto. §. illud. ff. de
reb. cor. & iſtam opin. ſequitur hic Io. de Imo. in 4. col. & in c.
quoniam contra, præalleg. Ex quo infertur, quod ſi nuncius
refert ſe citaſſe, & pars negat, credendum eſt nũcio, niſi pars
probet contrarium, vel per teſtes, vel per coniecturas veri-
ſimiles, & iſta opin. mihi placet, quia pro ea eſt caſus hic, nã
propter relationem nuncij qui retulit ſe reperiſſe iſtum epi-
ſcopum in Salamantina eccleſia, & non in legatione Regis
50 iſte epiſ. fuit excommunicatus, & tamen † excommunicatio
eſt magna pœna, vt in c. corripiantur. 24. q. 3. idem probatur
in l. magis puto. §. illud ff. de reb. cor. vbi per nuncium proba-
tur pecuniam, pro qua fuit res pupilli alienata, eſſe verſam
in vtilitatẽ pupilli, & tamen negari non poteſt illud eſſe ma-
gni præiudicii, quia ſi poſtea pupillus petat reſtitutionem in
integrum aduerſus venditionem, teneretur ipſam pecuniam
reſtituere, ex quo relatio nuncij probat ipſam eſſe verſam in
vtilitatem pupilli. ad idem ſupra de electio. bonæ memoriæ
51 Magun. i. ver. quamuis. vbi patet, quod ille qui negat † ſe cita-
tum, debet illud probare. Ego tamen pro concordia ſic di-
cerem, quod aut nuncius eſt vilis perſona, & iſte qui negat
ſe citatum, eſt conſtitutus in dignitate, vel vitæ probabilis, &
tunc credendum ſit iuramento partis negantis ſe citatam, &
hoc modo procedit opi. Hoſt. & Io. And. & ſequacium, nam
vilis perſona, immo etiam infamis poteſt eſſe nuncius, quia
ſecundum mores noſtros eſt viliſſimum officium, licet ſecũ
52 dum leges deberent eligi † perſonæ diuites, & probatæ vitæ,
vt in Auth. de iud. § is autem, coll. 6. Ita dicit Bart. in d. extra-
uag. ad reprimendam in verbo, nunciũ, aut nuncius eſt pro-
batæ vitæ, & iurauit officium ſuum fideliter exercere & hoc
caſu eſt credendum nuncio referenti ſe citaſſe, licet pars ne
get ſe citatam, etiam ſi ſit conſtituta in dignitate, vel uitæ
laudabilis, niſi probet ſe nõ fuiſſe citatam, & hoc modo pro-
cedit opin. huius glo. & Bar. quam etiam ſequitur Io. de Imo.
& illud probatur hic, & in iuribus ſupra allegatis. facit opti-
me c. ad audientiam. ſupra de præſcrip. vbi patet, quod credi-
tur notario qui iurauit exequi officium ſuum fideliter, ſi nõ
eſt ſuſpectus.

Quid autẽ ſi ſtatutum diſponeret, quod credatur relatio-
ni factæ per nuncium de citatione, nunquid pars negans ſe
citatam poſſit probare contrarium, hoc eſt dicere, an vbi ſta-
53 tutum † diſponit eſſe ſtandum dicto alicuius admittatur pro-
batio in contrarium. & dicendum eſt, quod ſic, hoc tenet Azo
in ſumma. C. ad leg. Aquil. & Bal. in l. ſi tutor. in fi. C. de peric.
tut. & in l. contra negantem, in fi. C. ad leg. Aquil. & in l. j C.
ſi aduerſ. lib. & Io. de Imo. in cap. fin. quod met. cau. & domi.
Abb. in capitu. continebatur, de deſponſa. impube. & utro-
bique dixi. Et ex his ſum expeditus de primo membro prin-
cipali, ſcilicet an ſit credendum nuncio ſuper citatione, hoc
eſt ſe citaſſe ex parte iudicis, pars debeat ei credere, & ſi
referat ſe citaſſe, & pars neget, credendum ſit nuncium
citaſſe.

Venio nunc ad ſecundum principale, ſcilicet an nun-
54 cius † poſſit citare ſine commiſſione iudicis, & dicendum
eſt, quod non. de hoc eſt tex. in l. neminem. C. de exhib. reis.
& hoc tenet ibi Cy. & Bart. & concludit ibi Barto quod nec
perſonalis, nec realis citatio poteſt fieri ſine ſpeciali com-
miſſione iudicis. ad idem optime facit l. cum clericis. C. de
epiſco. & cleri. vbi patet, quod commiſſio citationis eſt ſen-
tentia interlocutoria, & ibi hoc notat Bald. & iſtam opinio-
nem, ſcilicet quod nuncius non poſſit citare ſine ſpeciali
commiſſione iudicis, tenet Innoc. in cap. quoniam contra.
præalleg. & Butr. & dom. Abb. in cap. j de iudic. & dicit Imo.
quod ſi non apparet de commiſſione iudicis citatio eſt nul-
la, & hoc ſequitur But. & Ioã. de Imo. in dicto cap. quoniam
contra, & in dicto cap. j. de iudic. vbi etiam hoc tenet dom.
Abb. Immo etiam non crederetur iudici, ſi diceret ſe com-
miſiſſe notario, quod citaret, & hoc uoluit glo. in dicto cap.
quoniam contra, in verbo, citationes. & hoc tenet Ioã. And.
ibi, per illum tex. quia vt ibi dicitur, non crederetur iudici, ſi
diceretur ſe commiſiſſe notario, quod citaret, & hoc voluit
glo. in dicto c. quoniam contra falſam. in verbo, citationes,
& hoc tenet Ioan. And. ibi, per illum tex ſuper proceſſu. dic
tamen, quod non eſt neceſſarium, quod commiſſio citatio-
nis fiat in ſcriptis, immo poteſt viua voce committi nũcio,
quod citet, vt eſt tex. not. in c. cum dilecti. ſupra de do. & con-
tum. & ibi hoc tenet Bur. & dom. Abb. licet Io. de Imo. dicat
illud procedere in nũciis Papæ, ſecus dici in aliis iudicibus,
quorum verbis non creditur, ut dicto cap. quoniam contra.
ſed tenenda eſt opin. But. & dom. Abb. Nec obſtat cap. quo-
niam contra falſam, præalle. quia debet intelligi, quod com
miſſio probetur per teſtes, quia tex. in dicto ca. quoniam con
tra, in fi. dicit, quod acta iudicialia poſſunt probari legitimis
55 documentis, ſed appellatione † documentorum comprehẽ-
duntur teſtes, ut in cap. peruenit, de teſti. cog. & in l. j. ff. de fi.
inſtrum. & de hoc vide glo. in terminis, in cap. pia, in verbo,
documentis, de excep. in 6. quæ dicit, quod appellatione do-
cumentorum, comprehenduntur inſtrumenta, & teſtes, &
56 iſtud, ſcilicet quod † proceſſus poſſit probari per teſtes, tenet
Hoſt. & Io. And. & communiter Doct. in dicto cap. quoniam
contra. Immo etiam per partis confeſſionem poteſt probari
proceſſus, vt in cap. fin. ſupra de probat. Immo ſententia po
teſt per teſtes probari, vt in cap. ſicut de re iudi. vnde conclu-
dendum eſt, quod de commiſſione iudicis debet conſtare, alias
citatio eſt nulla, nec creditur iudici aſſerenti ſe commiſiſſe
nuncio, quod citaret partem, ſed ipſa commiſſio poteſt pro-
bari, vel per teſtes, vel per literas ſigillatas ſigillo iudicis etiã
priuato, vt dicit Bar. in extrauag. ad reprimendum, in verbo,
per literas, & dixi ſupra in 1. par. membri præcedentis quæſt.

Quid autem ſi in actis conſtat de citatione, & relatione ci
57 tationis per nuncium facta, an præſumatur de † commiſſio-
ne iudicis, & Guido de Suza in l. ad peremptorium. ff. de iu-
dic. tenet quod ſic, & hoc ſequitur But. in d. c. quoniam con-
tra. & do. Abb. in c. 1. in fi. ſupra de iud. idem ſequitur quando
bonus nuncius eſſet bonæ uitæ, & famę, & ageretur de mo-
dico præiudicio, per no. per Innoc. in c. j. de cleri pereg. & per
Doct. in c. ea noſcitur, inf. de his quæ fi. a præl. ſed Io. de Imo,
58 in d. c. quoniam contra. tenet contrarium, quia † commiſſio
iudicis eſt quædam ſolemnitas extrinſeca, quę non prępſumi
tur, niſi probetur, vt in l. quæcunque ff. de publ. & per Bar. in
l. ſciendum. ff. de verb. oblig. & Ang. ibi idem tenet, ſcilicet quod
non pręſumatur commiſſio iudicis, niſi probetur, tamen mi
hi magis placet opin. do. Abb. ſ. quod quando agitur de mo-
dico præiudicio, & nuncius eſt vitæ laudabilis, & in actis cõ-
ſtat de relatione citationis, quod debeat præſumi iudicem com
miſiſſe, quia propter legalitatem perſonæ pręſumitur ſolem
nitas extrinſeca, vt ſenſit Inno. in c. j. de cler. peregr. & firmat
do. Abb. in c. niſi eſſent, inf. de preb. licet autem dubitetur, an
debeat pręſumi commiſſio iudicis, tamen ſi apparet de com
miſſione iudicis, & citatione, ſeu relatione nuncij, præſumit
in dubio, quod pars requiſiuerit iudicem, vt citaret partem,
59 quamuis non valeat † citatio, niſi iudex citet ad petitionem
partis, vt in l. ad peremptorium. ff. de iud. & in c. j. ſup. de iud.
Et iſtud, quod debeat præſumi interueniſſe requiſitionem
partis, tenuit Guil. in dicta l. ad peremptorium. & But. & Io.
de Imo. & do. Abb. in dicto cap. j ſupra de iudic.
60 Ex quo no. quod licet omnis † actus iudicialis debeat fieri ad
petitionem partis, vt in d. l. ad peremptorium. tamen in du-
bio pręſumitur interueniſſe requiſitionem partis, ſed prædi-
ctam regulam. ſ. quod nuncius non poſſit citare ſine ſpeciali cõ
miſſione iudicis. limitat Inno. in d. c. quoniã contra. quando
eſſet nuncius generalis deputatus ad citationes faciendas,
quia tunc poſſet citare abſq; alio ſpeciali mandato, ſed Cyn.
& Bart. in l. neminem. C. de exhib. re. tenent cõtrarium, & idẽ
tenuit Cyn. in l. ea quidem. C. de accuſ. & Bal. in l. cum cleri-
cis. C. de epiſc. & cler. & Io. And. in addit. Spe. in tit. de citatio
ne. § ſequitur ver. ſed nũquid dices. ſed Bal. in l. ſi quando. cir-
ca fi. C. de teſti. limitat prędicta duobus modis, in quibus po-
teſt ſaluari dictum Inno. in d. c. quoniam contra.

Primo, quãdo citatio requirit modicam cauſę cognitio-
nem, ſicut eſt citatio ad comparendum: tunc enim in tali ci-
tatione ſufficeret auctoritas generalis nuncij citãtis, licet ali
ter de commiſſione non appareret. facit quod no. Inno. in c.
licet in beato Petro, de accuſat.

Secundo, quando eſſet conſuetudo diu obſeruata, quod gene
ralis auctoritas nũcij ſufficiat ſine alia commiſſione iudicis:
61 nam talis † conſuetudo, & ſtylus iudicij, eſt ſeruandus. l. ij.
C. quemad. teſta. aper. & circa hoc, ſcilicet quod ſtylus iudicij ſit
ſeruandus. vide Lap. allega. ſua 52. & iſtud ſecundum dictum
Bal. ſ. quod nuncius generalis poſſit citare abſq; alia commiſſio
ne iudicis multum no. hic Io. de Imo. & idem dicit Bal. in l. j.
ff. de in ius voc. & iſta conſuetudo viget in iſta ciuitate, quia
pars facit aliam partẽ citari coram iudice ipſo iudice igno-
rante. & hoc ſæpe ſum expertus in cauſis mihi commiſſis,
quia ſæpe inueni partem citatam ad inſtantiam alterius par
tis me ignorante, nec aliquid ſciui de citatione, niſi quan-
do partes comparuerunt coram me, & arbitror iſtam con-
ſuetudinem eſſe in omnibus ciuitatibus circumuicinis, quia
quaſi ſemper pars facit aduerſarium citari, ut compareat
non præcedente aliqua commiſſione iudicis, immo ipſo iu-
dice ignorante.

Nunquid

62 Nunquid autem † iudex poſſit generaliter cõmittere nuncio poteſtatem citandi. But. tenet quod non, in c. 1. de iudi. & refert Bar. ita tenere in l. fi. C. de exhib. reis. vbi Bar. requirit ſpecialem commiſſionem fieri, & dicit, quod generalis commiſſio nihil releuat, per l. 1. C. de iure do. impe. ſed Ioan. de Imo. in d. ca. 1. de iudic. dicit, quod hoc dictum non tranſit ſine dubitatione, quia tantum debet operari genus quo ad omnia, quantum ſpecies quo ad quædam, vt dicit glo. no. in regula, generi per ſpeciem, lib. vj facit quod no. Bar. & Bal. in l. fi. §. neceſſitatem. C. de bon. quæ lib. vbi dicunt, quod pater poteſt generaliter procurare cõſenſum filio ad quaſcunque lites faciendas. Bal. tamen ibi dicit, quod ſi cauſa requireret ſpeciale mandatum, vt eſt in actibus multum præiudicialibus, non ſufficeret generalis cõſenſus patris, vnde tutius eſt tenere opin. Bart. & But. ſcilicet quod non ſufficiat generalis cõmiſſio iudicis, ſed requiratur ſpecialis, quia vbi requiritur
63 ſpeciale † mandatum, non ſufficit generale, vt c. qui ad agendum, de procur. in vj.

64 Nunquid autem poſſit † iudex committere notario, uel parti poteſtatem citandi. Spec. in ti. de citatione. § ſequit. ver. quandoque, circa princ. concludit, quod notario citanti de mandato iudicis debet credi, cum ſit perſona publica, & iurata, vt in c. ad audientiam, ſupra de præſcrip. & in l. ſi quis decurio. C. de falſ. eodem modo concludit, quod ipſa citatio poſſit committi parti, vt in l. eum qui. § ſi epiſtola. ff. de furt.
65 vbi eſt tex. quod quis poteſt eſſe † nuncius in propria cauſa, & idem not. Bart. in l. iuſte. ff. de acquir. poſſeſſ. ſed vide Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verbo. per literas, in fi. vbi dicit, quod actor poteſt petere literas citatorias, & dicit hoc eſſe expreſſum in dicto §. ſi epiſtola. dicit tamẽ, quod ſi pars negaret literas præſentatas ipſi actori non crederetur pro ſe, niſi probaret per alios præſentationem literarum, & ideo
66 conſuluit, quod † præſentet ipſas præſentibus teſtibus, & notario, & quod notarius de ipſa præſentatione conficiat inſtrumentum, & dicit hoc ſufficere ad probandam præſentationem literarum. Idem dicit Bart. in ca. 1. de iudic. & Bal. in l. ſi ut proponis. C. quomo. & quan. iud. Nec obſtat, quod dicit Spec. in loco prælleg. vbi dicit, quod eſt credendum parti citanti, ſi defert literas citationis ſubſcriptas manu notarij de mandato iudicis. nam verũ eſt, quod pars quæ citatur, debet credere talibus literis, ſed non creditur parti citanti, quod literas præſentauerit, niſi probet, vt ſupra dixi. & ex hoc ſum expeditus de ſecundo principali. ſ. an credatur nuncio ſuper commiſſione citationis.

67 Venio nunc ad tertium principale, ſcilicet an † credatur nuncio ſuper verbis prolatis per partem. & in hoc aduerte, quia verba poſſunt eſſe duplicis conditionis. Aliquando enim pars dicit verba impertinentia ad cauſam, vt dicit, ꝙ nuncius eſt vnus pultronus, vel ipſum percutit, vel proiicit lapides contra eum, & ſimilia: aliquando dicit ſe nolle comparere coram iudice: in primo caſu dicendum eſt, quod nõ ſit credendum nuncio, niſi aliter probetur, & hoc ſentit glo. hic, dum dicit, quod creditur nuncio tantum ſuper citatione, & non ſuper aliis, & hoc in terminis tenet Ioan. And. in Spec. in ti. de citatione. §. ſequitur. ver. ſed nunquid credetur. In ſecundo autem caſu, ſcilicet quando dicit ſe nolle venire Io. And. in loco prælleg. eodem modo tenet, quod non debet credi nuncio, niſi aliter probetur, & dicit Io. And. quod talis reſponſio non eſt annexa citationi, quia citatio ualet & eſt perfecta, etiam ſi citatus nihil reſpondeat, ſed taceat. & hoc idem ſequitur Io. And. in addit. Spec. in tit. de contumacia. §. 1. in addit. magna, & But. & Io. de Imo. hic, & in clem. 1. in 4. col. de do. & contu. & hoc etiam tenet glo. notab. in verbo, in iudicio, in c. venerabilis. §. idem eſt de ſen. excom. in 6.
68 quæ dicit, quod ſi nuncius referat partem † citatam dixiſſe, quod nolebat venire, non dicitur verus contumax, quaſi ſentiat, quod nuncio non credatur. idem tenet Bal. & Ang. in l. diuus. ff. de reſtit. in integ. & idem tenet Salic. in l. tres denunciationes. C. quomo. & quan. iud. ſed Innoc. tenet contrarium in c. ad petitionem, infra de accuſ. & glo in l. ex conſenſu. §. fi. ff. de appell. & in l. fi. ff. de reſtit in integ. & idem ibi ſentit Bart. & expreſſè tenet Bar. in l. tres denunciationes. C. quomo. & quan. iud. & Ioan. de Imo. l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. dicit hanc partem Salic. quod credatur relationi nuncij, poſſe ſuſtineri in puncto iuris, quia negari non poteſt iſtam reſponſionem eſſe annexam citationi, pro qua facit iſte tex. & iſtam eandem opinionem, ſcilicet quod debet credi relationi nuncij, quod pars dixerit ſe nolle comparere, tenet dom. Cardin. in dicta clem. vnica, de do. & contuma. in 10. colum Bar. uerò in l. ex conſenſu. ff. de appell. dicit, quod ſi in actu requiritur trina citatio, & citatus dixerit nuncio ſe nolle venire, iterum eſt citandus, ſed ſi eſt citatus peremptoriè, & dicat in iudicio, vel extra iudicium, nolo venire, tunc eſt verus contumax, quia ad conſtituendum verum cõtumacem, ſufficit, quod ſciat ſe citatum, quaſi dicat Bart. quod licet relationi nuncij nõ credatur, quod dixerit ſe nolle uenire, tamen ſatis per relationem nuncij conſtat, quod ſciuit ſe citatum, & per conſequens conſtituitur verus contumax, & dicit, quod hoc modo debet intelligi glo. in l. fi. ff. de reſtit. in integ. ſed do. Abb. hic concordat opin. dicens, quod aut in iudicio quis dixit ſe nolle comparere, & incontinenti poteſt puniri tanquam contumax, & de hoc eſt caſus in cap. venerabilis §. ſecus. de ſent. excom. in 6. Aut dixit extra iudicium, & tunc ante lapſum termini ſibi non præiudicat, tum quia aſſertio nuncij non facit plenã probationem per ſupradicta, tum quia confeſſio extraiudicialis non debuit ſibi præiudicare reſpectu criminis contumaciæ, quia potuit hoc dixiſſe ex iracundia, & confeſſio facta calore iracundiæ non tenet, niſi in ea detur perſeuerantia, vt dicit glo. notab. in cap. ex literis. de diuort. facit cap. ſi quis iratus. & §. notandum. 2. quæſt. 3. aut in termino non comparuit, & tunc quia inſurgunt duæ præſumptiones, vna propter non comparitionem, quæ inducit præſumptionem contumaciæ, ut eſt tex nota in cap. nullus. de præſcript. alia quæ iam eſt orta ex relatione nuncij. iſtæ duæ præſumptiones ſimul iunctę operantur, vt ille amplius non citetur, quia ſatis liquet illum
69 nolle comparere, & † citationes geminantur ſolum, ut appareat de uoluntate citati, ut uoluit Innocen. in cap. ad petitionem, de accuſat. & idem dicunt Butr. & dom. Abb. in cap. fin. de dolo, & contuma. in ult. quæſt. & dicit dom. Abb. hic, quod hic videtur tex. contra opinio. Ioan. Andr. quia hic data fuit fides relationi nuncij, quia reperit iſtum epiſcopum in Salamentina eccleſia, & non in legatione Regis. Sed tu dic, quod iſte tex. nihil facit contra opinio. Ioann. Andreæ, quia locus in quo fit citatio, eſt de ſubſtantia citationis, & ipſam concomitatur, quia eſt neceſſarium, quod citatio fiat in loco vbi citatus reperitur, tamen concordia dom. Abb. eſt ſatis æqua, & ſatis probatur ipſum citatum eſſe verum contumacem, ſaltem ex hoc capite, quia ſciuit ſe citatum, & non comparuit in termino. & illud quod dicit Bartol. in dicta l. ex conſenſu § finali. videtur ſatis probabile. nam vbi citatio non eſt peremptoria, non videtur eſſe uerus contumax, ſi non comparuit, ex quo ſciebat ſe iterum debere ci-
70 tari. ſed vbi citatio eſt peremptoria, tunc verus † contumax, ſi non comparuit, ex quo ſcit, uel ſcire debet ſe iterum non debere citari, & ex hoc oritur magna præſumptio, quod dixerit ſe nolle venire, ex quo non comparuit in termino peremptorio.

Et ex prædictis poteſt concludi, an ſit credendum relationi nuncij, ſi refert ſe poſuiſſe Titium in poſſeſſione bonorum olim beati Ioannis, an ſibi credatur, de quo uide Pau. de Caſtro, conſilio ſuo 273. quod incipit, In Chriſti nomine Domini Amen. viſis & ponderatis, circa medium. Et ibi videtur reſidere, quod nõ ſit credendum nuncio, ſi appareat contradictor, de quo ibi per eum. & ad prædicta vide no. per Cy. in l. ea quidem. C. de accuſat. Et ex hoc ſum expeditus de tertio.

Venio ad quartum, ſcilicet circa relationem nuncij.
71 Et circa hoc quæro, quid ſi † nuncius dicit ſe aliter retuliſſe, quam ſcripſit notarius, cui magis ſit credendum, an notario, uel nuncio. & Ioann. Andreæ in additio. Speculat. in titulo de inſtru. edit. §. reſtat. uerſ. quid ſi vnus dicit, quod hoc erit in arbitrio iudicis ſecundum qualitatem perſonarum. Quilibet enim iſtorum gerit officium publicum, vnde ſi notarius eſt ſuſpectus propter alia prius geſta, magis debet credi ipſi nuncio: aliàs in dubio magis debet credi ſcripturæ tabellionis, ut in l. cum precibus. C. de probationibus. & idem ſequitur hic Ioan. de Imo. in ultima colum. & domi. Abb. hic, in quarta colum. & hoc modo debet reſtringi illud, quod dicit Ang in l. prima. § primo, ff. quemadmodum teſtamen. aper. vbi referendo Iaco. de Arena, dicit eſſe ſtan-
72 dum ſcripturæ † notarij, quia illa facit plenam probationem, & ad eius eſſentiam non requiruntur teſtes, ut in l. in donationibus. C. de donatio. nam debet intelligi niſi notarius eſſet ſuſpectus, argumen. l. ſi quis ex argentariis. §. primo. ff. de edendo.

73 Vtrum autem relatio † citationis poſſit fieri per nuncium die feriato. Bal. tenuit quod non, in cap. fina. de fer. & in l. in minorum. C. in quibus cauſis reſtitutio in integrum non
a eſt neceſſ. quia actus relationis nuncij debet fieri in iudicio, & ſic

ADDITIO.

a ¶ An autem ualeat ſententia facta ante relationem nuncij de citatione. Vide do. Alex. infra eod. in cap. ſæpe. 18. col. ner. in ultima parte glo.

& ſic tempore iuridico cum ſit, quoddam teſtimonium ipſius nuncij. dicit tamē, quod non eſt neceſſarium, quod partes ſint pręſentes, quando nuncius refert, immo relatio nuncij poteſt fieri corā notario in abſentia iudicis, vt dicit Bald. in l.præcipimus, poſt med. C.de appel. & Ang.in l.cum ſatis. C.de agric.& cenſit. lib.11. & Bart.in l.ſi finita, §.Iulian.ff.de dam.infec idem dicit dom.Abb.in cap quoniam contra falſam, in 9.col.ſupra de probatio. & ibi dixi. Et ibi etiam dicit dom.Abb.quod ſi nuncius faceret relationem pręſente iudice, non eſt neceſſe, quod iudex ſedeat pro Tribunali.

74 Nūquid autem † nuncius poſſit alteri committere, quod citet loco ſui. & videtur quod nō, quia citare eſt nudum miniſterium. ſed illa quæ ſunt nudi miniſterij, non poſſunt alteri committi, vt in c.fin.de offic.deleg.& ibi hoc no.Innoc. & Hoſt.& idem dicit glo.pen.in clem.vnica, de offic.delega. ſed poteſt dici, quod ſi ſubeſt cōſuetudo, vel in eadem curia ſint plures nuncij publici, & nuncius eſt impeditus, vel infirmitate, vel alio iuſto impedimento, propter quod nō poteſt citare, poteſt collegę demandare actum citationis, arg.l.1.C. de ſportu. & ff.de offic. conſu. l.j. Ipſam autem relationem non poteſt ipſe nuncius facere per alium, cum talis relatio ſit quoddam teſtimonium, & ideo quando nuncius eſt infirmus, vel aliter impeditus, ita quod per ſe referre non poteſt, iudex debet mittere ad eum pro relatione habenda, ita dicit Bal.in c.cum dilecti, de do.& contu.in fi.4.col. Et ex his ſum expeditus de quarto, & vltimo membro.

75 ¶ In gl.in ver.obtētu, no.duo ex iſta gl. Primo, ꝙ† appellatio interpoſita ī abſentia iudicis, ſi alias eſt lrīma, valet, & ſuſpēdit iuriſdictionem iudicis in hac cauſa: nam iſta cauſa fuit interpoſita in abſentia legati, vt colligitur ex tex.reqrit tamen glo.quod iudex a quo ſciat appellationem interpoſitam facit quod no.Archid. in c.appellatio, eod.tit.in 6.ſed D.Abb. diſtinguit, dicens, quod aut poteſt appellanti imputari, quia non deduxit appellationem in notitiam iudicis, & tūc talis appellatio non tuetur appellātem. aut nihil poteſt imputari appellanti, vt quia exiſtens in remotis partibus recepit citationem, & timuit excommunicationem veriſimiliter futuram, nec poterat infra tempus habere copiam iudicis a quo vel ad quem, & tūc talis appellatio facta in præſentia bonorum virorum defendit appellantem, vt nō teneant geſta per iudicem contra ipſum.& ad hoc allegat do Abb no.dictum Innoc infra eod dilectis vbi dicit, quod appellatio interpoſita in abſentia iudicis a quo eximit appellantem ab eius iuriſdictione. Nec obſtat c.ſi duobus, ſupra eod vbi ponderatur ignorantia iudicis, quia nō loquitur ibi de iudice a quo, ſed de iudice ad quem, cuius iuriſdictio non erat adhuc ſuſpēſa, vnde ille tex procedit in iudice ad quem, non autem in iudice a quo, & de hoc plene dixi in cap.ſuggeſtum, ſupra eod.

Secundo no.ex glo.quod quando appellatur a Cardinali,
76 appellatio † præſumitur iniuſta, quia Papa non præſumit Cardinalem aliter iudicaturū, quam ipſe Papa eſſet iudicaturus, ut in l.1.ff.de offic præfec.prætor. & ita colligit Bald. ex hac gl quod no. Et iſta eſt ratio, quare Papa citauit iſtum epiſcopum ad oſtendendum ſuam innocentiam. In glo.fin.

77 No ex glo quod plus operatur † denunciatio, quam exceptio, nam exceptio ſolum operatur effectum repulſiuum denunciatio vero operatur effectū procedendi cōtra denunciatum ſed do.Abb extra gloſ dicit, quod Papa hic inchoauit nouum proceſſum audita contumacia huius epiſcopi, & allegat no per Io.And in c.mandatum, ſupra de reſcrip.& hęc ſufficiant. Sequitur c.ad hæc.

SVMMARIVM.

1 *Appellatur a mandato facto ei qui iurauit ſtare iudicio, ſi limites iuramenti excedit.*
2 *Abſoluendus ab excommunicatione præſtat iuramentum de parendo mandatis eccleſiæ.*
3 *Mandatum vt quis pareat, non debet excedere terminos iuſtitiæ, nam ab eo appellari poteſt.*
4 *Iurans conſuetudinem alicuius loci ſeruare, ad laudabiles tantum reſtringitur.*
5 *Appellare an liceat a ſententia, ſi pars promiſit ſententiæ iudicis ſtare.*
6 *Renunciare appellationi qualiter quis poſſit.*
7 *Renunciare appellationi non intelligitur, qui promittit ſoluere iudicatum.*
8 *Approbans ſententiam latam, non ob hoc approbat tanquam bene latam.*
9 *Iudex in iudicando, debet ſequi conſenſum partium, ſi contra priuilegium vnius partis veniat.*
10 *Promittens ſtare ſententiæ quomodocunque, & qualitercunque, appellationi videtur renunciare.*
11 *Expreſſione requiſita non ſufficiunt verba generalia, vel etiam geminata.*
12 *Verba debent intelligi, vt aliquid operentur.*
13 *Circumlocutio idem importat, quod proprij verbi expreſſio.*
14 *Sententiæ non contradicens conſentire non videtur niſi per decem dies taceat.*
15 *Appellans non auditur niſi grauetur.*
16 *Arbitrio iudici dato ad procedendum contra aliquam perſonam, intelligitur quo ad illa conceſſum, in quibus reperitur generaliter facta determinatio.*

CAP. XX.

1 AD hæc. Si † mandatum factum ei, qui iurauit ſtare iud.cio eccleſię, excedit limites iuramēti, ſeu promiſſionis, appellari poteſt, alias ſecus. hoc dicit, cum c.ſeq.& ita ſummat do.Abb. Communis diuiſio. ſecunda ibi, hic tua ſolicitudo.

2 No.primo ex tex.quod ille qui eſt † abſoluēdus ab excommunicatione pręſtat iuramentum de parendo mandatis eccleſiæ. Quandoq; tamen iurat obedire mandatis iudicis, vt in cap.cum deſideres. & in c.ex tenore, infra de ſent.excom. ſed inter iſta duo mandata non eſt differentia, quia idem important, de quo vide glo.in d.c.ex tenore.& in c.1. in verbo, quod noſtro, ſupra quod me.cau.licet glo.voluerit cōtrariū in c.ſi quid.1.q.7.vbi glo. videtur facere differentiā inter iſta duo mandata, ſed communiter reprobatur in vno.tamē eſt differentia inter iſtas formas, quia ſi datur fideiuſſor pro parendo mādatis iudicis nō tenetur fideiuſſor ſucceſſori illius iudicis, vel etiam ſi eſt appellatum, quia fideiuſſio non extenditur ad cāni appellationis, vt in l.cum apud Sempronium. ff. iudic ſol. ſecus ſi eſſet iuratum de parendo mandatis eccleſiæ, & pro obſeruatione mandati eſſet datus fideiuſſor, quia tunc videtur iuratum ſub nomine dignitatis, & iſtam conſiderationem poſuit Goff. Io.And.& But. & Docto.in d. c.1.quod met.cau.& puto ibi ſcripſiſſe, de quo etiam per Bar. & Ang.in d.l.cum apud Sempronium.ff.iud.ſol.

Secundo no.quod ſi aliquis cum iuramento promittit ſta
3 re † mandato iudicis, vel alterius, tamen ſi excedit limites iuſtitiæ poteſt ab eo appellari facit c.Quintauallis, de iureiur. & cap.veniens.de iureiu.in quibus patet, quod iuramentum non extendit ad incogitata.13.diſt.nerui.in verbo, formidat, quæ dicit quod ſi aliquis generaliter iurauit obedire quadā. in omnibus tale iuramentum non eſt intelligendum, niſi de licitis, & iuſtis, ac honeſtis, & idem dixit gloſ.in l.non uidetur. ff.de iureiur. vnde Hug.& Archid. & Ioan.de Fan.6.q.4. quod bene dicunt, quod ſi aliquis iurat ſtare mandato epiſcopi, & poſtea epiſcopus mandat ei quod non appellet, uel aliquid aliud præcipit, de quo non fuit excogitatum, quod poteſt licite appellare, & ad prædicta facit quod not.Innoc. in cap.dilecta, de maior.& obed. vbi dicit, quod ſi quis iurat
4 ſeruare † conſuetudines alicuius loci, non tenetur ſeruare, niſi conſuetudines laudabiles, & honeſtas. hinc dicit Bal.in l.ſi ad excludendam. C.de iureiurando.quod ſi aliquis iuret alicui tenere aliquod ſecretum, non tenetur ſeruare iuramentum, ſi ſibi dicitur aliquid, quod ſit contra Deum, uel contra proximum, ſed de hoc vide glo. multum nota. in capitulo, ego N. in uerbo, nulli pandam, & quod ibi dixi, ſupra de iureiur.

Et ex his infertur, an ſi pars promiſit ſtare ſententiæ iu-
5 dicis, utrum ſi poſtea fertur ſententia contra eum † poſſit appellare. & glo. multum ſingularis in dicto capitu. quod bene, ſexta quęſtio quarta, dicit, quod ſic, etiam ſi pręſtitiſſet iuramentum de parendo ſententiæ, & idem dicit ibi Hug. & Archidiac & Ioann.de Fantu ubi dicunt, quod ſi aliquis iurat ſimpliciter parere ſententiæ, uel mandato iudicis uidetur cogitatum de ſententia iuſta, & de mandato iuſto, & ſi eſt ſententia, uel mandatum iniuſtum, non uidetur parere.

Et ex hoc infertur notabilis limitatio ad leg.final. in fine. C de tempor.appellatio.& ad leg.primam.ff.a quibus appel-
6 lare non liceat. vbi dicitur, quod quis poteſt renunciare † appellationi. Nam illæ leges debent intelligi, quando expreſſe, & pacifice renunciatur appellationi, ſecus ſi iurat, uel promittit ſimpliciter ſtare, uel parere ſententię iudicis, tunc enim non intelligitur renunciare appellationi expreſſæ, ſeu non eſt expreſſa renunciatio appellationis, & quod requiratur expreſſa renunciatio, tenet Bart. in l.ſi conuenerit.in fi. ff.de re iudic.

Et ex hoc infertur, quod ſi pars ante ſententiam promittit parere, & ſatisfacere ſententiæ, & ſoluere iudicatum, uel ratam habere ſententiam, ex hoc non intelligitur renunciatū
7 † appellationi, nec dicitur facere cōtra ſtipulationem, nec in pęnam incidit, vt in l.cum apud Sempronium. ff.iudic.ſolui.

& in

& in l.3.§.falſus.ff rem rat.hab plus dixit Bart.in dicta l.ſi con
uenerit.in fine. ff.de re iudicata, quod ſi partes conſentiunt,
quod cauſa committatur conſilio ſapientis, & aperto con-
ſilio conſentiunt, quod iudex ferat ſententiam ſecundum
ipſum conſilium, quod hoc non obſtante pars, contra quã
fertur ſententia, ſecundum conſilium poteſt appellare,
quia licet conſenſerit ſententiam ferri ſm conſilium, non vr
per hoc renunciare appellationi, quia poteſt eſſe, quod con-
ſenſerit ſententiam ferri ſm cõſilium, ꝙ putabat optimam
in cauſa appellationis ex nouis probationibus, quas in pri-
8 ma cauſa facere non potuit. Item qa licet † approbauerit ſen
tentiam tanquã bene latam, vt in l.Pomponius. ſcribit, & ꝙ
ibi no glo.mag.ff.de neg.geſt. Item quia ante ſententiam re-
quiritur expreſſa renunciatio appellationis, vt in l.fin. C.de
temp.appell.& ideo licet conſenſerit ſententiam ferri ſm te
norem conſilij etiam aperti, & delegati, non expreſsè renun
ciat appellationi. Contrarium tamen tenet Bal.in l.tale pa-
ctum.in ſua repet.in n.col.ff.de pact. nam ex quo aperto cõ
ſilio partes ex certa ſcientia conueniunt de ſententia feren-
da ſm conſilium vr approbari, & confirmari ſententia iudi-
cis ferenda ſm conſilium, arg.l.cum donationis. C.de tran-
ſact.& in regula, ſcienti, in 6. Item quando partes conueniũt
de ſententia certo modo ferenda, non poteſt appellari, ex
quo eſt actum quid, & qualiter pronuncietur, vt in l.ſi con-
uenerit.ff.de re iudic.facit l.ſi libertus ff.de oper.lib.ſed quan
do aperto conſilio partes conſentiunt, ꝙ iudex ferat ſenten
tiam ſecundum conſilium dicuntur conſentire qualiter, &
quid iudex debeat pronunciare, ergo non poteſt interponi
appellatio, quia non poteſt allegari grauamen incogitatũ,
ex quo partes ſciebant tenorem conſilij. & iſtam opin.con
tra Bart.ſequitur ẽt Ioã.de Hiſer.& Raph.Raimundus in d.l.
ſi conuenerit. vide tamen Bal.in l.j. C.de iuriſdi.omn.iudic.
9 vbi Iac.But.dicit, quod licet iudex † in iudicando contra pri-
uilegium vnius partis debeat ſequi conſenſum partium, vt
in d.l.ſi conuenerit.non tamen in iudicando contra ius com
mune. ſed Bal dicit hoc eſſe verum, quãdo eſt error iuris ex-
preſſus. nam etiam de expreſſo conſenſu partium iudex non
poteſt pronunciare exprimendo in ſententia errorem iuris:
ſecus dicit, ſi error iuris non eſſet expreſſus, quia tunc poſſet
pronunciare, nec ab eo poſſet appellari, vt in l.fi. in fi. C.de
temp.appell.& in hoc vltimo Bal.concordat cum eo, quod
dixit in d.§.qui prouocauit, contra opin. Bart.in d.l.ſi conue
nerit. Et ex his infert Bal.in d.l.j.quod ſi partes conſenſerint,
quod iudex iudicet ſecundum conſilium alicuius ſapientis,
iudex non poteſt ſecundum illud pronunciare, ſi aperte con
tinet errorem iuris, quia in hoc non valet conſenſus partiũ.
De hoc tamen articulo, ſcilicet quando cauſa committi-
tur conſilio ſapientis, an iudex teneatur ſequi conſilium, &
an poſſit interponi appellatio, dic vt per Innoc.& Doct.in c.
ſi pro debilitate, ſupra de offic.deleg.& per Bart.& Docto.in
d.l.ſi conuenerit. ſed Bal.in d.l tale pactum. §.qui prouoca-
uit.ff.de pact.limitat glo.& Docto.in d.c.quod bene. vj.q iiij.
dum dicunt, quod iurans, vel promittens ſtare ſententiæ fe-
rendæ, poteſt ab ea appellare: nam procedit ſecundum Bal.
niſi apponantur verba ampla, vel geminata: puta ſi iurant
ſtare ſententiæ ferendæ, puta qualitercũque ſit, vel niſi quis
10 † promitteret ſtare ſententię quãdocunque, & qualitercun-
que ferendæ: tunc enim ſecundum Bal.intelligitur renuncia
tum appellationi, & mouetur per glo.ibi.facit quod no.glo.
in ſimili.& Bald.in l.cum pœna.ff.de arbitr. & in l.Baliſta. &
quod ibi not.ff.ad Trebell.
In contrarium tamen multum facit, quia ubi requiritur
11 ſpecialis † expreſſio, non ſufficiunt verba generalia etiam
geminata, vt per Pet.de Ancha.& Dom.Dom.in c.ij de præ
ben.in vj. vbi dicunt, quod ſi Papa dat proprio motu alicui
prælato poteſtatem conferendi beneficia clericorum ſuæ
diœceſis, ſcilicet ut conferat auctoritate Apoſtolica beneficia
vacantia, vel in poſterum vacantia qualitercunque, & vbicũ
que, & qualiacunque, non obſtante etiam eo die, quo opor-
teret de verbo ad verbum expreſſam, & ſpecialem mentio-
nem in literis Apoſtolicis facere, quod propter hoc non po
terit conferre beneficia vacantia in curia, quia in hoc requi
ritur ſpecialis, & expreſſa mẽtio. ad hoc facit etiam glo.mul
tum notab.in c.inquiſitores, in verbo, expreſſe, de hære.in vj.
quæ uult, quod ubi requiritur expreſſa mentio, non ſufficit
mentio generalis per uerba geminata, quæ poſſunt referri
ad perſonam, de qua requiritur expreſſa mentio, & dicit ibi
Dom Dom.hoc eſſe notandum pro priuilegiis, in quibus re
quiritur, quod de eis fiat expreſſa mentio, ſed his non obſtan
tibus mihi placet limitatio Bal. vnde dicerem ſic, quod aut
verba generalia, & geminata operantur in aliis effectum ſu-
um, etiam ſi non comprehendant caſum, in quo requiritur
expreſſa, vel ſpecialis mentio, & tunc verba generalia quan-
tumcunque ſint late concepta, non referentur ad caſum, in
quo requiritur expreſſa, vel ſpecialis mentio, & hoc modo
procedunt not.in d.cap ij.de præben.in vj.& quod no glo.&
Dom.Dom in d.c inquiſitores, in verbo, expreſſe, de hæreti.
in vj. aut uerba nullum alium effectum poſſunt operari, &
tunc referuntur ad caſum, in quo requiritur ſpecialis, vel ex-
12 preſſa mentio, quia † verba debent intelligi, vt aliquid ope-
rentur, vt in cap.ſi Papa, de priuileg in vj.& in l.ſi quando.ff.
de legat. j. vnde ſi illa verba, promitto ſtare ſententiæ quali-
tercunque, & quandocunque ſit prolata, uel quæcunque
ſit ſententia, non importarẽt renũciationem appellationis
nihil operarentur, ut eſſent ſuperflua, & ideo quia ſalua ra-
tione recti ſermonis non poſſunt ad aliud referri, debent in
ducere renunciationem appellationis, optime facit quod
no.Bart.in l.ſi decreta. C.de tranſact. & Bart in l ſub præte-
xtu, eod. tit. Item quia paria ſunt aliquid ſpecialiter expri-
13 mi, vel per † circumlocutionem, quæ idem importat, ut in
l.certum ff.ſi certum pet.& in l.ſi quis in nomine C.de teſta.
& in cap.licet ex quadam. de teſtib.& iſtud puto eſſe uериſſi-
mum de iure.
Aduerte tamen, quia licet requiratur expreſſa renuncia-
tio appellationis ante ſententiam latam, tamen poſt ſenten
tiam latam ſufficit tacita renunciatio, vt in l ad ſolutionem.
C.de re iudic. & in cap.quod ad conſultationem, ſupra de
re iudic.& hoc tenet Bart.in dicta l.ſi conuenerit.in fi. vnde
ſi notarius dicit, quod talis ſentẽtia eſt lata præſentibus par-
tibus, & conſentientibus, & partes taceant, & non contradi
cant, intelliguntur approbare ſententiam iudicis, ſeu laudũ
arbitri, ut dicit Bal.in addit.Specul.in tit.de arbitr.in tit.ſi de
emologatione notãdum eſt, ſecus ſi tabellio ſcr beret præ-
ſentibus, & non contradicentibus partibus, quia per hoc
non inducitur emologatio, ſeu approbatio ſententiæ, ita
uoluit Bal.in l.ne in arbitris. C.de arbit & ſic plus operatur,
quod notarius ſcribat partibus præſentibus, quod ſententia
ſit lata præſentibus partibus, & non contradicentibus: &
14 ratio eſt, quia ille, qui non contradicit † ſententiæ, ſeu lau-
do, non intelligitur ei conſentire, niſi taceat per decem dies,
ut in l.cum antea. C.de arbitr.& in auth.hodie. C.de appel-
latio.& illa fuit theorica Barto. in l.j. C. de relatio. ubi dicit,
quod ſi iudex facit aliquid præſente parte. & non contradi-
cente, intelligitur conſentire, ſed fallit ſecundum eum in be-
neficiis interlocutoriis, vel diffinitiuis, in quibus dato, quod
pars ſit præſens, & non contradicat, intelligitur conſentire
niſi taceat per decem dies. & iſtud dictum Bart ſequitur do.
Abb in c.quoniã contra, de probat.& hæc tene menti, quia
ſæpe occurrunt in practica. ¶ In glo in verbo, appellant. In-
nocen.dicit, quod ſiue quis iurauerit, ſiue nõ, numquam au-
15 ditur † appellans, niſi grauetur, ut in capit.ut debitus, infra
eod.ſed dom. Abb.dicit, quod ſecundum hoc, quod iſte tex.
de nihilo prouideret, vnde ipſe dicit, quod ratio dubitandi
fuit iuramentum præſtitum de ſtando mandatis eccleſiæ, vi-
i debatur generaliter intelligendum, de maior.& obed.cap.ſo
litæ. ſed ratio decidendi eſt, quia iuramenta generaliter prę
ſtita debent intelligi ciuiliter, & reſtringi ad cauſam hone-
ſtam, & uериſimiliter cogitatam, ut plene dixi in ſecũdo no
tabili. Ideo ſi mandatum iudicis excedit fines mandati iura
menti, poteſt licite appellari, quia iuramentum hoc caſu
non urget, ut in iuribus in ſecundo notabili allegatis. ¶ In
glo.in uerbo, ultra dies, dom.Abb dicit, quod glo eſt intelli
genda quantum ad alias cauſas appellationis, quia iudex a
quo debet moderari terminum ſecundum diſtantiam loco
rum, ut in cap.cum ſit, ſupra eod.ſed in caſu huius capituli iu
dex debet præfigere iſtum terminum, ex quo Papa ſic uo-
luit moderare, nam noluit auferre poteſtatem iudicis ali-
ter moderandi, niſi ſubeſſet cauſa legitima, & iſtud dictum
domini Abba. mihi placet, licet Docto. communiter ſe-
quantur glo. & ipſam etiam ſequitur Bal.
Ex qua colligitur, quod ſi ſunt duæ leges, quarum una
diffinit tempus, & altera dat arbitrium iudici, quod illa, quę
diffinit tempus, poteſt moderari arbitrio iudicis.
Et ex hoc infert ad quæſtionem, quod ſi ſtatutum dicit,
quod bannitus habeatur pro confeſſo, ſi non comparuit
infra octo dies, & aliud ſtatutum dicit arbitrium poteſtati
contra magnates, modo poteſtas ſtatuit tres dies magnati
bannito ad comparendum, quæritur ſi non comparet in-
fra tres dies, habeatur pro confeſſo. & Bal.dicit, quod ſic. &
ratio eſt, quia poteſtas habuit arbitrium minuendi tempus
octo dierum, ex quo ſtatutum dat ei arbitrium procedendi
contra magnates, & bene no.hęc verba Bal.
16 Ex quibus habes, quod ubi datur arbitrium † procedendi
contra aliquam perſonam, intelligitur datum arbitrium
etiam quo ad illa, in quibus reperitur generaliter facta ex-
preſſa, & limitata determinatio.

Et ex hoc limita c. de cauſis, de off. del. vbi dicitur, quod in his quæ a iure ſunt determinata, iudex nõ habet arbitrium, ſed tenetur ſequi determinationem iuris, nam illud procedit niſi lex, uel ſtatutum contra aliquam perſonam det arbitrium procedendi. Tamen quid poſſit facere iudex a quo, datur arbitrium procedendi vigore talis arbitrij. vide glo. nor. in clem. ſæpe. in verbo, deſenſionem, de uerbor. ſignificat. Et hæc ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus qui iurauit ſtare mandatis eccleſiæ, ſi appellauit antequam ei ſit mandatum, eius appellationi non eſt deferendum.*
2 *Iuramentum de parendo mandatis, quod excommunicato defertur pro abſolutione de conſuetudine introductum eſt potius, quam de iure.*
3 *Abſolutio ab excommunicatione, an valeat non præſtito iuramento de parendo mandatis.*
4 *Conditio eſt implenda in forma ſpecifica.*
5 *Actus geſtus contra formam a iure datam non tenet.*
6 *Conſuetudinarium non eſt arbitrarium.*
7 *Excommunicatio non vitiatur omiſſione formæ.*
8 *Appellatio non valet, ſi mandatum non excedit formam iuramenti.*
9 *Excommunicatus reincidens in eodem delicto, non reincidit ipſo facto in excommunicationem.*
10 *Abſolutio facta ex falſa cauſa, nunquid teneat.*
11 *Excommunicatus pro contumacia debet prius ſatisfacere de expenſis, & præſtare cautionem de ſtando iuri, deinde abſolui debet.*
12 *Proteſtatio in præiudicialibus non valet.*
13 *Appellans an videatur renunciare appellationi.*
14 *Renunciare appellationi an videatur, qui faciendo actum contrarium appellationi, proteſtatur non renunciare appellationi.*
15 *Iudex a quo, an poſſit abſoluere ab excommunicatione. vide concluſiones.*
16 *Differentia inter abſolutionem, & reuocationem.*
17 *Iuriſdictio omnis per appellationem transfunditur in ſuperiorem.*
18 *Verbum proſequi, non denotat actum perfectum.*
19 *Verbum pro poſſe, denotat implementum.*
20 *Cautio ſemper eſt exigenda vbicunque eſt præſumptio, quod quis contra promiſſionem, vel iuramentum veniat.*
21 *Iuramentum omne honoris regulariter eſt interdictum periuro.*
22 *Immiſſionem impediens ab initio, impedit etiam illud ex poſtfacto.*
23 *Excommunicandus, ſi antequam reducatur in excommunicationem, offert ſe paratum ad parendum mandatis excommunicationis, non debet excommunicari.*
24 *Excuſationis multa exempla vide notanda.*

CAP. XXI.

QVæſtioni. Iſtud cap. ſummatum fuit cum c. præced. poteſt tamen ſic ſum-
1 mari. Si † excommunicatus præſtat iuramentum de ſtando mandatis eccleſiæ, & appellet antequam ſit ei mandatum, vel poſtea, appellationi ſuæ non eſt deferendum, ſed eſt reducendus in eandem excommunicationem, donec pro poſſe pareat mandatis, hoc dicit, ſecundum Bal. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio. ſecunda ibi. reſpondemus.

2 No. primo ibi. ſicut moris eſt, quod † iuramentum, quod præſtatur in abſolutione ab excommunicatione de parendo mandatis eccleſiæ, potius fuit introductum ex conſuetudine, quam de iure, vnde facit ad illam quæſtionem, nun-
3 quid valeat † abſolutio ab excommunicatione non præſtito iuramento de parendo mandatis eccleſiæ, vel de parendo mandatis excommunicatoris. & Hoſtiẽ. tenet, quod non valet abſolutio non præſtito tali iuramento, vt in cap. cum deſideres, de ſent. excomm. ſed glo. ibi tenet contrarium, & Doct. communiter illam ſequuntur, & dom. Abb. ibi, & hic dicit, licet quidam velint ſubſtinere contrariam opin. Hoſtien. dicentes, quod iura communiter dicunt, quod excommunicatus abſoluitur præſtito iuramento, vt patet in ca. ex tenore, de ſenten. excomm. Ablatiui autem poſiti abſolute important conditionem. l. a teſtatore. ff. de condi. & demõ.
4 † Conditio autem implenda eſt in forma ſpecifica, vt l. Mæuius. ff. de condit. & demonſtr. cum ſimilibus. Item quia iſta eſt forma eccleſiæ, quod præſtetur iuramentum in abſolutione excommunicationis, ut in cap. ſuper eo, de ſentẽ. ex-
5 com. † Actus autem geſtus cõtra formam a iure datam non tenet, vt in cap. Piſanis, de reſtitu. ſpoliat. & in cap. dilecta. de reſcrip. Nec obſtat ſecundum eos, dic. cap. cum deſideres, de ſent. excom. vbi dicitur, quod præſtatio talis iuramenti fuit inducta magis de conſuetudine, quam de rigore canonum, quia conſuetudo non minus obligat, quam ius ſcriptum. vnde Bald. in l. quicunque. C. de ſeruis fugit. dicit, quod
6 illud, quod eſt † conſuetudinarium, non eſt arbitrarium. Iſtud etiam videtur ſentire hic Bal. in fi. dicens, quod quando conſuetudo ſtatuit aliquid pro forma, non valet niſi forma ſeruetur, & hoc quando illud requiritur ante factum, vel in facto, ſecus ſi requiratur poſt factum, quia tunc habet vim modi, & non formæ ſubſtantialis, allegat not. per glo. in l. vniuerſo. C. de precib. impera. offer. & iſtam theoricam etiam poſuit Bart. in l. j. ff. de teſtam. vbi dicit Bar. quod ſi aliqua ſolemnitas requiritur ante actum celebratum, in ipſo actu celebrando, actus celebratus ſolemnitate non ſeruata eſt ipſo iure nullus, ſecus dicit ſi ſolemnitas poſſit interuenire ipſo actu iam celebrato, quia tunc eius omiſſio non vitiat actum ipſo iure. Immo dicit Bart. quod ſi ſtatutum diceret, quod contractus non valeat non ſoluta gabella, contractus mero iure ualet, quia gabella non ſoluitur niſi poſt contractum celebratum. ſed tu tene communem opinionem, quæ probatur in dicto capitulo, cum deſideres. dum dicit, quod tale iuramentum præſtatur magis de conſuetudine, quam de rigore canonum. ex quo enim ceſſat rigor canonum, non videtur præſtatio iuramenti eſſe de forma ſubſtantiali. vnde non obſtat cap. ſuper eo, de ſent. excõ. dum dicit, quod ſecundùm formam eccleſiæ præſtatur tale iuramentum, quia iſta forma non eſt ſubſtantialis, & pro hoc facit, quod excommunicatio, & abſolutio pari paſſu ambulant, de pœnit. diſt. 1. verbum. ſed omiſſio formæ non
7 vitiat † excommunicationem, vt in cap. ſacro, de ſenten. excom. not. glo. 2. quæſt. 1. in ſumma. Ergo etiam omiſſio formæ non debet uitiare abſolutionem ab excommunicatione. & de hoc, ſcilicet quod abſolutio ab excommunicatione non ſeruata forma teneat, videtur tex. in cap. uenerabilis. §. vbi autem, de ſent. excõm. in 6. vnde tene communem opinionem tanquam veriorem.

Secundo no. quod vbicunque mandatum nõ excedit for-
8 mam iuramenti, non valet † appellatio facta contra mandatum. Capitulum autem præcedens loquitur, quando mãdatum excedit formam iuramenti, & ideo in caſu cap. præcedentis potuit interponi appellatio, & ideo dic, quod aut mandatum non excedit formam iuramenti, & nõ ualet appellatio, vt hic. aut excedit formam iuramenti, & tunc licite poteſt appellari, vt in cap. præced.

9 Tertio no. quod † excommunicatus reincidens in eodem delicto, non reincidit ipſo facto in excommunicationẽ, ſed poteſt iterum excommunicari, hoc probat iſte tex. dum dicit, quod eſt reducendus in eandem excommunicationem, quia ſi ipſo iure reincideret, nõ requireretur, quod ſuperior excommunicaret, concordat cap. ſignificauit, ſupra de offic. ordi. hoc tamen intelligas, niſi abſolutio fieret conditionaliter, puta ſi excommunicatus abſoluitur cum hoc, quod ſi delictum iterum perpetrauerit, reincidat in excommunicationem. Item fallit in caſibus, de quibus in cap. eos, de ſent. excom. in 6.

10 Nunquid autem † abſolutio facta ex falſa cauſa teneat. vide glo. in c. ex parte. in glo. mag. circa fi. de off. ord.

Quarto nota, quod iterum excommunicatis pro eodem facto durius conceditur ſecunda abſolutio, quam prima, quia in prima abſolutione ſufficit cautio de parendo mandatis eccleſiæ, vel excommunicatoris. In ſecunda uero abſolutione requiritur, quod ſuſcipiat mandatum, & quod pro poſſe illud proſequatur. & ratio eſt, quia præſumitur contra eum, tanquam contra relapſum, ex quo non paruit primo mandato. ſimile de offic. ord. ſignificauit, in fi. facit de hæret. ſuper eo, lib. 6. ¶ In glo. j. hæc glo. ponit duas ſolutiones ad cap. præced. quod videtur facere contra iſtud c. quia ibi dicit, quod valeat appellatio hic nõ.

Et prima ſolutio eſt, quod ibi appellatum fuit iuſta de cauſa, hic autem cauſa ſubterfugij. vt dicitur in tex. & ſic illa uerba, cauſa ſubterfugij, poſita in tex. ſoluunt contrarium, ſecundùm glo.

Secunda ſolutio eſt, quod hic iurauit ſtare iudicio eccleſiæ, quia propter contumaciam fuerat excommunicatus, & poſtea appellauit ex cauſa probabili, vnde intelligitur ſtare iudicio eccleſiæ, quia facit illud, quod ius ſibi permittit, infra eodem, vt debitus. hic autem erat excommunicatus pro alio delicto, in quo iacebat: puta quia detinebat uxorem alterius, & ſuper hoc iurauit ſtare mandatis eccleſiæ, ſed ſtatim ante mandatum, uel facto mandato, quod eam dimitteret, & vlterius non reciperet, incontinenti appellauit, nam tali appellationi non eſt aliquatenus deferendum, quia præiudicat iuramento, & hoc ſatis poteſt colligi ſecundum glo. ex litera, dum dicit, quod non debet deferri appellationi, quæ derogat eius iuramento, immo dicit glo. quod etiam ſine iuramento tali appellationi non eſt deferendum, per quam remaneat in ſua iniquitate, vt in c. ſeq.

& in cap.conſuluit,ſupra eod & cap.cum ſit Romana, ſupra eod.& in effectu licet iſtæ videantur duæ ſolutiones,eſt unica ſolutio.

Sed aduerte,quia glo.videtur facere differentiam,an quis excommunicetur pro contumacia,vel pro manifeſta offenſa,tamen non eſt facienda differentia,quia ſicut excommunicatus pro manifeſta offenſa,non debet abſolui,niſi primo ſatisfaciat,vt in c.ex parte,de verb.ſign.ita etiam excommu-
11 nicatus † pro manifeſta contumacia,non debet abſolui niſi prius ſatisfaciat de expenſis, & præter cautionem de ſtando in iudicio. & de hoc eſt tex.in c.venerabilis. § ſecus.de ſent. excom. in vj. vnde ſicut requiritur ſatisfactio pro manifeſta offenſa, ita etiam requiritur ſatisfactio pro manifeſta contumacia, antequam reus abſoluatur,unde ut ſalues glo.intelligas ipſam, quod loquitur de excommunicato pro dubia contumacia, item in alio glo.videtur male dicere, quia ſi quis eſt excommunicatus pro manifeſta offenſa, ut quia publice detinet uxorem alterius, non debet abſolui, niſi ſatisfaciat, & dic ſaluando gloſ. quod licet iſta abſolutio eſt iniuſta, tamen non eſt nulla,quia ſicut ſententia excommunicationis iniuſta ligat, ut in cap.1. 11.quæſt 3. ita etiam abſolutio iniuſta ualet,& liberat ab excommunicatione,ut in cap. venerabili.§.vbi autem,de ſenten.excomm.in vj.de quo tamen dicetur infra eodem,qua fronte.vel poteſt dici,quod iſte primo ſatisfecit, quia reliquit vxorem alterius,& poſtea iterum recepit eam, & perſeuerauit in delicto. & ſuper hac glo. quærit Bal. quid ſi ſtatutum imponit pœnam cent. ducat. detinenti per menſem vxorem alterius, an detinens vxorem alterius per duos menſes debeat in ducent. puniri. & concludit, quod ſi continuatiue eam tenuit, punitur tantum in cent. quia eſt unicum delictum continuatum, ſecus ſi poſt menſem eam dimiſiſſet, & poſtea eam reciperet,& teneret per alium menſem, quia eſſent duo delicta, & ſic deberet de utroque puniri, de quo uide Barto. in l.inficiando. §.infans.ff.de furtis. & l prima.§.nunc quæritur.ff.de public. & per Doctores in l.quicunque. C.de ſeruis fugit.vide etiam bonam glo.ſexta quęſtio prima,imitare.& dominum Abb. in capit.ſicut dignum, de homicid.& in capit.ſicut, ſupra de teſtibus vbi dixi poſt eum. ſed redeundo ad glo.dicit, quod quælibet ſolutio glo.eſt bona in ſe. ſed quod poteſt dici breuius,& generalius,ꝙ quandocunque mandatum excedit limites iuramenti,ſemper poteſt appellare,& ſic debet intelligi cap.pręcedens.Quandoq; mandatum non excedit limites iuramenti,& tunc habet locũ iſte tex.ratio diuerſitatis,quia immediata cauſa appellationis eſt ipſum grauamen,vt infra eod.vt debitus ſi ergo ceſſat grauamen,ceſſat appellatio. iudex autem ad quem ex varis coniecturis,ſeu ex qualitate factorum habebit decernere, vtrum ſubſit grauamen.

Et ex prædictis ſolutionibus habes vnum intellectum ad iſtum tex.quod hic nõ admittitur appellatio,quia obuiabat iuramento,ſed Inno.ponit alium intellectum, ſcilicet quod hic fuit appellatum ab excommunicatione, & appellans rediit ad iudicem a quo,& fecit ſe abſolui pręſtito iuramento. Demum uolebat proſequi appellationem primo interpoſitam,& deciditur hic.quod tali appellationi non eſt deferendum. & hoc dicit eſſe verum Innoc. niſi fuiſſet proteſtatus, quod per hoc nõ intendebat renunciare appellationi.refert tamen alios tenere contrarium, ſcilicet quod nullus iudex a quo ordinarius, vel delegatus poſſit excommunicatũ abſoluere, niſi primo renunciet appellationi tacite,vel expreſſe,& iſtam ultimam opin.Innoc.ſequitur Io.de Imo. inf.eo. qua fronte & Bal.hic,in fi. nam tenet,quod iudex a quo non poſſit abſoluere ab excommunicatione,niſi renuncietur appellationi,quia per appellationem trãslata eſt iuriſdictio in iudicem ad quẽ.& dicit Bal.quod in his præiudicialibus non
12 valet † proteſtatio,ut in clem.gratiæ, de reſcript iuncta glo. in uerbo,renunciare,ſed tamen Inno. videtur reſidere in prima opin.But.autem hic facit tres caſus.

Primus eſt, quando uult abſoluere per uiam reuocationis,& hoc caſu poteſt non obſtante appellatione reuocare ipſam excommunicationem. ſed dom. Abb.dicit, quod iſte caſus nihil prouidet, quia ſi reuocat excommunicationem ratione, cuius fuit appellatum, tollitur etiam ipſa appellatio, vt in cap.ſi a iudice,eod.tit.in vj.& in cap cum ceſſante, infra cod.

Secundus caſus eſt, quando uult aſſumere cognitionem ſuper iuſtitia, vel iniuſtitia appellationis,& tunc non poteſt abſoluere niſi renuncietur appellationi. Ratio eſt,quia hoc ſpectat ad iudicem ad quem, vt in cap dilectus,ij.de reſcript. & in l.eos. C.eod. & ibi per glo.Bart. & Bal & per Barto.in l. chyrographis.§.primo.ff.de adminiſt.tuto ſed dom.Abb.dicit, quod opinio Bartoli in iſto ſecundo caſu procedit,quando iudex a quo uult cognoſcere de iuſtitia, vel iniuſtitia appellationis ad effectum pronunciandi appellationem iuſtam, uel iniuſtam, & hoc modo loquuntur iura ſupra allegata, ſecus ſi uellet cognoſcere ad effectum reuocandi grauamen, quia tunc poteſt conſentiente appellante,licet ipſe appellans non teneatur ad hoc comparere, quamuis poſſit ſi uult ſine præiudicio appellationis, quia hoc non obuiat appellationi, immo comparet ad effectum, vt reuocetur grauamen. & de hoc eſt tex.cum glo.in cap.ſi a iudice,eod. tit.in vj. de quo dixi ſupra eod.cum teneamur.facit quod notat Inno.in cap.paſtoralis § præterea.de offi.deleg vbi dicit, quod iudex a quo poteſt cognoſcere de cauſa appellationis ad ſuam inſtructionem.

Tertius caſus eſt, quando appellans petit abſolutionem a iudice a quo cauſa legitimandi perſonam ſuam,puta vt non poſſit aliquid ei opponi in actibus,in quibus intendit comparere,uel quos intendit exercere. & hoc caſu dicit Bar. quod poteſt fieri abſolutio ſine piudicio appellationis. & cum iſta opin. videtur etiam reſidere Innoc. infra eod.qua fronte. & tenet contrarium.ſed dom.Abb.dicit,quod putat opin.But. eſſe veriſſimam,etiam ſi non proteſtetur,quod per hoc non intendat renunciare appellationi, quia petendo abſolutionem cauſa legitimandi primam, videtur tacite proteſtari. videtur enim petere abſolutionem, ne interim iaceat in excommunicatione,non autem animo renunciandi appellationi. Et ex prædictis dom.Abb.elicit duos articulos.

Primus eſt,nunquid excommunicatus appellans ab excõmunicatione uideatur renunciare appellationi, petendo abſolutionem a iudice a quo.

Secundus articulus,nunquid iudex a quo poſſit abſoluere excommunicatum, ſi non renunciat appellationi.

13 Circa primum, ſcilicet an † appellans uideatur renunciare appellationi, fac quatuor concluſiones.

Et prima ſit cõcluſio,quod ſi appellans proteſtatur,quod non intendit renunciare appellationi,ualet proteſtatio,nec inducitur renunciatio appellationis,ex quo apparet de eius mente,quod nõ intendit renunciare eius appellationi. & ex hoc tenet Innoc.infra eo.qua fronte. & communiter Doct. licet Bal.hic dicat,quod non ualeat proteſtatio.vtrum autẽ faciens actum contrarium appellationi, & proteſtãs, quod
14 non intendit † renunciare appellationi,iuuetur ex tali proteſtatione,forſan dicetur infra eod.ſolicitudinem.& dixi in c. quod ad conſultationem,ſupra de re iudic.

Secunda concluſio eſt.petens abſolutionem ab excommunicatione per uiam reuocationis grauaminis, non videtur renunciare appellationi,vt d.ca.ſi a iudice.in glo.eo.tit.in 6. & hic But.& dom.Abb.

Tertia concluſio,petens abſolutionem ab excommunicatione a iudice a quo cauſa legitimãdi perſonam ſuam, ne interim pendente appellatione ſtet in excommunicatione non videtur renunciare appellationi,cum nõ faciat actum contrarium ipſi appellationi,& in iſta opin. videtur reſidere Innoc.hic, & in cap. qua fronte, infra cod.& firmat Butr.& dom Abb.hic,& in d.c.qua fronte.licet Io.de Imo.in d.c.qua fronte.ſentiat contrarium,& etiam Bal.hic.

Quarta concluſio,comparens coram iudice a quo ſuper aliis articulis, uel vt iudex a quo cognoſcat de iuſtitia, uel iniuſtitia cauſæ ad effectum pronunciandi ſuper appellatione,videtur renunciare appellationi,arg.infra eod.ſolicitudinem.& idem dicit do.Abb.ſi ſimpliciter compareret coram iudice a quo, petendo abſolutionem ab excommunicatione,arg.in c.gratum,de offic.deleg.niſi proteſtetur, quod per hoc non intendit renunciare appellationi, & hoc etiã tenet Inno.hic,& in d.c.qua fronte.& ex hoc ſum expeditus de primo,ſcilicet an petens abſolutionem ab excommunicatione a iudice a quo videatur renunciare appellationi.

15 Venio ad ſecundum articulum, ſcilicet an † iudex a quo poſſit abſoluere ab excommunicatione. & in hoc fac tres concluſiones.

Prima ſit cõcluſio, quod iudex a quo poteſt abſoluere ab excommunicatione per uiã reuocationis grauaminis, hoc eſt reuocãdo ipſam excommunicationem, vt infra eo.cum ceſſante,& in cap.ſi a iudice,eod.tit.in 6. Sed hoc caſu extinguitur appellatio, reuocato ipſo grauamine,vt in dictis iuribus,nec eſt neceſſaria abſolutio,ex quo reuocata eſt excom
16 municatio,& quæ ſit † differentia inter abſolutionem,& reuocationem excommunicationis. vide text.cum glo.in c.1. quod metus cau.

Secunda cõcluſio, Iudex a quo non poteſt cognoſcere de iuſtitia,vel iniuſtitia excommunicationis, quia hoc eſſet cognoſcere de ipſa appellatione,quod pertinet ad iudicem ad quem, & non ad iudicem a quo, vt ſupra dixi,niſi uellet cognoſcere de conſenſu appellatoris ad effectum grauaminis reuocandi,vt eſt tex.cum glo.in d.c.ſi a iudice.

Tertia cõcluſio, ſi petetur abſolutio a iudice a quo ad fi-
nem legitimandi perſonam, vel ſimpliciter, vel cum pro e-
ſtatione, quod per hoc non intendit renunciare appellatio-
ni, iudex a quo poteſt abſoluere. & in hac opin videtur reſi-
dere Inno. hic, & in dicto cap. qua fronte tenet contrarium.
Et idem ſi eſt delegatus, & appellationi nõ detulit ſed ſi de
tulit appellationi adhuc ordinarius põt abſoluere propter
generalem iuriſdictionem, quam habet, vt infra eo. qua fron
te, ſecũdum vnum intellectum. In delegato vero qui detulit
appellationi do. Abb dicit, quod Doct. infra eod. qua fronte.
ſentiunt, quod poſſit abſoluere fauore abſolutionis ab excõ
municatione, ſed ipſe tenet contrarium, quia per appellatio
17 nem omnis † iuriſdictio transfuſa eſt in ſuperiorem, vt in c.
cum appellationibus, eod. tit in 6. ſed tu, quicquid dicat do.
Abb. quod immo poteſt delegatus abſoluere, licet detulerit
appellationi. quia non eſt verum, quod tota iuriſdictio ſit
tranſlata in ſuperiorem irreuocabiliter, quia appellante nõ
proſequente appellationem iuriſdictio reuertit ad delegatũ,
licet detulerit appellationi vt dicit glo in verbo, remittẽda,
in dicto cap cum appellationibus. vnde delegatus qui detule
rit appellationi, poteſt expedire ea quæ tendunt in faciliorẽ
exitum appellationis, vt dixi in dicto ca. cum teneamur. licet
dom. Abb. ibi, teneat contrarium ¶ In glo. in verbo, reducen
dus Hoſt. hic dicit glo. procedere in aliis caſibus, ſcilicet vt
abſoluendus iterum iuret, quia hæc eſt forma eccleſiæ in ab-
ſolutione, ſed quo ad caſum noſtrum dicit concertationem
glo. non procedere, quia etiam ſi vellet dare fideiuſſorem,
uel pignora, non abſolueretur, niſi prius adimpleat manda-
tum, quia hoc videtur requirere iſte tex in fi & communiter
Doct. hic tranſeunt. ſed do. Abb. dicit, quod iſte tex in fi. hoc
non probat, quia ſolum dicit, vt pro poſſe proſequatur man
18 datum. verbum † autem proſequi, non denotat actũ perfe-
ctum, ſed ſufficit inchoare, vt dictum eſt ſupra eo perſonas.
& ad hoc allegat cap. ſignificauit, in fi. ſupra de offic ordin.
vbi iterum contumax, & rediere volẽs. abſoluitur ab excom-
municatione, cum prius cœpta, licet non perfecta. Sed tu te-
ne opin communem, quia iſte tex. requirit, ſi bene pondere
tur, quod adimpleatur mandatum, non autem quod inci-
piat, nam text. dicit, quod debent ſuſcipere mandatum, &
ſuſceptum pro poſſe proſequi vnde verbum ſuſcipere man
19 datum, denotat inchoationem: Proſequi autem † pro poſſe,
denotat adimplementum. nam ſi ſufficeret inchoatio tex.
non dixiſſet proſequi. Ad cap ſignificauit. poteſt reſponderi,
quod vbi fuerunt excommunicati pro offenſa dubia, ideo
ſufficit inchoatio. Iſta autem offenſa erat manifeſta, vt dicit
glo. & ideo debent adimplere mandatum iudicis pro poſſe.
D. tamen Abb. diſtinguit in iſta materia dicẽs, ꝙ aut quis ex-
communicatur pro cauſa liquida, ita quod apparet, quod
eſt excommunicatus pro manifeſta offenſa, & tunc non de-
bet abſolui niſi expreſſè ſatisfaciat ut in cap. ex parte, de ver
bor. ſignific. & in cap. venerabili §. ſecus de ſent. excom. in vj.
& hoc dicit procedere, quando ſatisfactio de præſenti, uel
proximo poteſt haberi. ſecus ſi requireret ſpatium t pis: pu-
ta ſi haberet cõſtituere capellam, uel hoſpitale, uel aliud ſi-
mile. ſufficeret enim incipere pro poſſe ipſam ſatisfactionẽ,
& præſtita cautione poſſet abſoluere, & ita dicit procedere
iſtum tex. in fi facit ſecundum eum cap. ſignificauit, in ſi. de
offic. ordin ſed tu intellige iſtum tex. vt ſupra dixi. & pro hoc
allegat dom. Abb. in ſimili de eo qui abſoluitur in articulo
mortis, etiam pro manifeſta offenſa, quia ab eo nõ exigitur
prius ſatisfactio, ut in cap. ſin. infra de ſepult. & facit cap. qua
fronte, infra eo. ubi dicetur. Debet enim iudex multum ad-
uertere, ne quis decedat in excommunicatione facit ca. epi-
ſcopi. 11. q 3. aut cauſa excommunicationis non eſt liquida,
tamen propter inobedientiam reincidit in excommunica-
tionem, & tunc propter præſumptionem de præterito aggra
uatur eius conditio, ideo cauere debebit cum pignoribus,
uel fideiuſſoribus, arg. in cap j. & ij. de do. & contum. in 6. &
in cap. literas. de præſumpt. & cogetur etiam iterum iurare,
vt dicit glo. iſta, licet aliter dicat in cap. literas, de præſump in
glo. ſi ſed illa communiter reprobatur: ideo Doct. in cap. ad
reprimendam, de offic ordin. & in cap. fin. de reſtit. ſpoliat. di
cunt, quod ubicunque eſt præſumptio contra aliquem, ne
ueniat contra iuramentum, vel contra promiſſionem, debet
20 ab eo exigi ſufficiens † cautio, ſed reincidens in idem deli-
ctum, habet præſumptionem contra ſe, ut in cap. ſcribam,
de præſump. & in regula, ſemel malus, in 6. & dicit do. Abb.
hanc concluſionem eſſe ponendam reſpectu iuramenti,
21 quod omne † iuramentum honoris regulariter eſt inter-
dictum periuro per iura allegata per glo. ſed iuramentum
honoris, quod tendit ad obligandum, tenetur periurus
præſtare ſicut alius, ut in cap. cum in eccleſiis, de maior. &
obedien. niſi ſit præſumptio, quod iterum incurreret periu-
rium, quia tunc etiam iuramentum honoris non eſt ei præ-
ſtandum, ut in cap. clericos, infra de cohab. cler. & mulier.

Quid autem ſi iſte qui eſt reducendus in excommunica-
tionem, antequam reducatur, offerat ſe uelle parere man-
datis excommunicatoris. nunquid tunc ſufficiat iuramen-
tum, vel ſufficiat talis oblatio & ad iſtud facit tex notab. in
l. ſi pecuniæ. §. ſin. ff. ut in poſſeſſ. lega. vbi datur regula quod
22 quicquid impedit † immiſſionem in principio, iſtud etiam
impedit ex poſt facto, & illum tex. not. multum not. Ang in
l de die § plane ff. de his qui ſatiſd cogã. & in conſil ſuo 193.
vbi dicit, quod quædam ciuitas indixit repreſalias contra ci-
uitatem Florentiæ, & per illum tex. dat remedium, quod ci
23 uitas Florentina ſoluat, & ſic tollentur repreſaliæ, † Vnde
eodem modo poteſt dici, quod ſi periurus offert ſe paratum
obedire mandatis excommunicatoris, antequam reduca-
tur in eandem excommunicationem, quod non debet ex-
communicari, ſecus ſi ſe offerret poſtquam eſt reductus in
ipſam excommunicationem, quia tunc non debet abſolui
niſi det fideiuſſores, uel pignora, ſicut non reuocatur im-
miſſio per oblationem contumacis factam poſt ipſam im-
miſſionem, ut eſt tex in dicto §. plane, & in dicta l. ſi pecuniæ,
in fi. ff. ut in poſſeſſ. lega ¶ In glo ult. no iſtam glo. quod quis
non obligatur ad impoſſibile. vnde Bal. hic dicit, quod etiam
vaſallus non obligatur domino per iuramentum fidelitatis
niſi ad illud, quod eſt poſſibile, ut in capit j. de feu. ſine culpa
non admittendo dicit tamen ibi Bal quod uaſallus non ex-
cuſatur propter leue impedimentum. vide etiam pulchra
24 † Verba Bal in l. ſi j. ideo. C. de his quibus ut indign. ubi dicit,
quod excuſantur hæredes defuncti, qui non fecerunt punire
malefactores, ſi non potuerunt inuenire: eodem modo di-
cit, quod excuſantur ſindici, qui tenentur denunciare ma-
leficia, ſi maleficium poteſt inueniri, & idem dicit Bart. in l.
j. §. occiſorum. ff. ad Sillen, Item excuſatur uilla, quæ non
cepit malefactores, ſi erant fortiores hominibus uillæ, ut
notatur in cap. ult. de pœn in vj. Item dicit Bald. quod excu-
ſatur iudex, qui cauſam nõ determinauit infra tempus præ
fixum a ſtatuto, ſi non potuit ferre ſententiam infra tempus
ſtatuti, de quo etiam per Cyn in l. j. C qui accuſ. non poſſ. &
de his etiam uide Ang in l. fin. C. de adult. & dom Cardin. in
capit. quod ſicut, de eo qui mitt. in poſſeſſ. & Bald. in l. accc-
ptam. C. de uſur. in vigeſimatertia quæſtione, & hæc tene
menti. Et hæc ſufficiant in iſto capitulo. Sequitur capit.
præterea.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ab ordinario, de delicto poſtea commiſſo, ab eo puniri po-
teſt.*
2 *Appellans ab ordinario, poteſt coram eo conueniri.*
3 *Appellatio ſuſpendit in illa cauſa iuriſdictionem iudicis a quo.*
4 *Appellationi iniquæ non eſt deferendum.*

CAP. XXII.

1 PRæterea. Appellans † ab ordinario de de
licto poſtea commiſſo ab eo pu
niri poteſt, hoc dicit. Communis diuiſio. ſecun-
da ibi, diſcretioni tuæ.

2 No. primo, quod † appellans ab ordinario, poteſt conue
niri coram eo de delictis poſtea commiſſis. & dic idem de
delictis antea commiſſis, ut in cap. ad hoc, ſupra eod. & infra
eod. propoſuit.

3 Secundo no. quod † appellatio ſuſpendit iuriſdictionem
iudicis a quo in cauſa, in qua fuit appellatum, non autem
in alia cauſa, de quo dictum eſt ſupra eod. ad hæc, & in c ſu-
per eo, el primo.

4 Tertio no. quod † appellationi fouenti iniquitatem, uel
iniuſtitiam, nunquam eſt deferendum, quia non poteſt ope
rari appellatio ultra naturam ſuam, quæ eſt ut releuet gra-
uamen, non ut iuſtitiam perimat, ut ſupra eod. ad noſtram.
& in cap. ſuggeſtum.

¶ In glo. 1. Hoſtien. dicit, quod ſi delicta ſunt grauia, & ma
nifeſta nihil operatur appellatio, & recuſatio. Secus ſi non
ſunt grauia, quia tunc poterit iudicem recuſare, de quo dic
ut melius dicetur infra eod. propoſuit. & dicit domin. Abb.
tex. eſſe ponderandum, quia in reſponſione nulla fit men-
tio de qualitate enormitatis, ſed factum, ſecundum eum,
fuit qualificate narratum in deteſtationem illorum appel-
lantium. ſed ego puto, quod iſte tex. debeat intelligi, quan-
do delictum erat manifeſtum per hoc, quod dicit, quod ap-
pellatio non debet reos defendere in ſua iniquitate, quo mi-
nus eorum exceſſus puniantur: ſi enim de delicto non con-
ſtaret, poſſent de nouo appellare, uel iudicem recuſare. ſed

tex dicit,quod nõ admittatur appellatio, ne exceſſus rema
neat impunitus.vnde ex iſta rõne debet admitti,& hoc mo-
do ſaluatur opi.Hoſt. & pro opi.Hoſt.eſt caſus in d.c. propo
ſuit.ſ.eod.vbi dicetur.ſequitur c.conſtitutis.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi aduerſarij non deferens, non poteſt ſe iuuare, uel excipere de appellatione ſua interpoſita.*
2 *Abbas poteſt interuenire in iudicio tanquam procurator alterius.*
3 *Abbas habet monachos in poteſtate.*
4 *Abbas non eſt in poteſtate alicuius.*
5 *Clerici generaliter non poſſunt eſſe procuratores, vel negociorum geſtores laicorum, & qualiter intelligitur.*
6 *Appellationi illius non eſt deferendum, qui non detulit appellationi ſui aduerſarij.*
7 *Canonici & clerici, quando habeant vocem in electione epiſcopi.*
8 *Electio epiſcopi de iure communi ad ſolos canonicos ſpectat.*
9 *Sententia debet pronunciari in plurali numero, quando vnus ex pluribus pronunciat alijs præſentibus, & mandantibus.*
10 *Excommunicatus maiori excommunicatione non poteſt eligere, nec eligi.*
11 *Collatio beneficij facta excommunicato non valet.*
12 *Actus nullus nullum præſtat impedimentum.*
13 *Statuto iubente, quod inſtrumentum habeat exequutionem paratam, intelligitur de inſtrumento rite facto.*
14 *Bannitus qui appellauit, & petiit eximi de banno, an interim poſſit impune occidi.*

CAP. XXIII.

1 Conſtitutis. Qui non detulit † appella-
tioni aduerſarij. primo in-
terpoſitæ non poteſt ſe iuuare, vel excipere de ap
pellatione ſua poſtea interpoſita. hoc dicit. In pri
ma deciſe narrat factum. In ſecũda dat iudices. Secunda ibi
ideoque, & pone caſum, vt dicam ſuper gl. fi.
2 Nota primo,† Abbatem poſſe interuenire in iudicio,tã-
quam procuratorem alterius in negotio,quo nullum verti-
tur intereſſe monaſterijs prout hic erat,& vide bo.glo.in ca.
de præſentium.16.quæſtione j.quæ dicit, quod Abbas poteſt
eſſe procurator alterius ſine licentia alicuius, & non ſolum
procurator,ſed etiam iudex,vel aduocatus,vel arbiter,& aſ
3 ſignat rationem,quia † Abbas habet monachos in poteſta-
te,vt in ca.non dicatis.12.quæſtione prima. vnde ipſe Abbas
4 † non eſt in poteſtate alicuius,vt in l.ſic eueniet.ff de adult.
ad idem facit cap.per venerabilem,in prin iuncta ſupraſcri-
ptio. qui fil. ſint legit.vbi Archiepſcopus Arelaten fuit pro
curator cuiuſdam laici coram Papa, & ideo Innocent. in
cap.ſacerdoribus,& in c.ſed nec. ne cler. vel mona.& in cap.
j.in fi.ſupra de obla.ad ra.vnde ponit vnum nota. dictum di
5 cens, quod vbicunque reperitur in iure, quod clerici † non
poſſint eſſe procuratores, ſeu negociorum geſtores laicorũ
debet intelligi generaliter,quia vnum negorium, etiam co-
ram iudice ſeculari procurare, vel adminiſtrare non prohi-
bentur,& idem conſuluit Fed.de Sen.conſilio ſuo 263.& de
hoc vide per dom.Abb.in dicto cap.ſed nec,ſeu in c.ſacerdo
tibus,ne clerici, vel mona.& in cap ij.de poſtu.ubi dixi.
6 Secundo no.quod non eſt deferẽdum† appellationi illius
qui non detulit appellationi ſui aduerſarij prius interpoſitæ
concordat c.bonæ,el primo,ſupra de elect. & infra eodem ,
an ſit.vbi plenius dicetur. ſed dom. Abb. dixit iſtum textum
eſſe intelligendum, quãdo vtraque appellatio interponitur
ſuper eodem negotio,ſicut fuit hic,quia fuit vtraque appel-
latio interpoſita circa electionem vnius epiſcopi,ſecus ſi in
terponeretur ſecunda appellatio in diuerſo negotio , quia
tunc non haberet locum regula huius tex.qui loquitur,quã
do vtraque appellatio interponitur circa idem negocium ,
& adducit dom.Abb ad hoc illud vulgare,frangenti fidem
fides frangatur eidem , quia non habet locum in diuerſis
negocijs,vt notatur in l.cum proponas C. de pactis , & dixi
in cap peruenit.ij.de iureiur.notatur etiam in capi.conſtitu
tus,ſ.de pœnis.
7 Tertio nota,quod in electione epiſcopi non ſolum † ca-
nonici habent vocem,ſed & clerici diœceſis, ſed hoc intelli-
ge,quando ita ſe habet conſuetudo,vel priuilegium. vel ſta-
tutum factum in fundatione epiſcopatus,ut in cap. cum di-
lectus.de conſuetudine dicit tamen Fed de Se. conſilio ſuo
9.quod ius tale poteſt alteri conferri in fundatione eccleſiæ,
quia agitur de iure quærendo,ſecus poſt fundationem,quia
agitur de iure quæſito,& prælatus in iure quæſito , non po-
teſt eccleſiæ præiudicare,vt in regula,delictum,in texto, &
nota hoc dictum Fed.de Se. quia per illud ſingulariter limi-
tatur.c.Eleutherius 19.quæſtione,ſecunda.vbi dicitur,quod
in fundatione eccleſiæ,poteſt epiſcopus,ſeu fundator reſer-
uare ſibi aliquod ius alteri,nam illud capit. procedit, qñ in
ipſa fundatione hoc facit,ſecus ſi faceret poſt fundationem
quia hoc non liceret,cum non poſſit auferre ius eccleſiæ iã
quæſitum,& circa hoc vide etiam, quod notat dom. Cardi.
in capitu potuit.ſ. de loca. De iure autem communi electio
8 † epiſcopi ſpectat ad ſolos canonicos.vt in c j de elect. & in
c.cum eccleſia Sutrina. de ca poſ.& propric.& vide Inno.in
cap.2.ſ de inſti.in fi.vbi dicit,quod ſoli canonici admittun-
tur ad electiones,vel ad alienationes,vel ad alios cõtractus.
Vltimo nota,ibi in epiſcopum.& paſtorem elegerunt, ꝙ
ſecundum iſta tempora electio poterat pronunciari per ver
ba pluralis numeri hodie verò ad denotãdam vnitatem ele-
ctionis,& conſenſus,ſiue electio fiat per compromiſſum, ſi-
ue ſcrutinium electio, debet pronunciari per verba ſingula-
ris numeri vero omnium,vt dicit tex.in c cum ab uno, in ij.
reſponſo. de re iudi.in 6.quamuis, quando vnus ex pluribus
9 iudicibus pronunciat aliis præſentibus,& mandantibus † ſen
tẽtia debeat pronũciari per verba pluralis numeri.puta nos
tales iudices,vel arbitri,vt dicit tex.in d c. cum ab vno.in pri
mo reſponſo.¶ In glo j.nota gl.quod excommunicatus, &
ſuſpenſus eſt ineligibilis actiue, & paſſiue, & hoc probant
iura allegata in glo.nec obſtat c. ſi celebrat. de cleri. excom.
min.quia loquitur in excommunicato minori excommuni
catione qui habet actiuam,ſed non paſſiuam,ideſt poteſt e-
10 ligere,ſed non eligi,ſecus in † excommunicato maiori excõ
municatione,vel ſuſpenſo maiori ſuſpenſione,quia talis nõ
poteſt eligere,nec eligi,ut in iuribus allegatis. in glo de quo
etiam habetur in c.cum dilectus,allegato in gl. & dic, quod
11 etiam † collatio beneficii facta excommunicato ipſo iure
non valet,vt in c.poſtulaſtis de cler excom min ¶ In gl.fi.
dom Abb.dicit, quod ratio decidendi iſtius tex.eſt,quia ele
ctio prima erat nulla tanquam facta a minori parte capit.&
contra appellationem legitimam , & de excommunicato,
nec appellatio potuit præſtare impedimentum ſecundæ ele
ctioni per rationem poſitam in fi.literæ. & ſubdit dom.Ab.
quod melius conuenit literæ, quod iſte Archidiaconus ele-
gerit,quam quod ſolum nominauerit, quia alias nõ poteſt
dici,quod non detuliſſet appellationi aliorum, niſi ad ele-
ctionem proceſſiſſet,& ita etiam intelligit iſtum text. Ioan.
And.ut patet in figuratione caſus,quam facit. dicit enim, ꝙ
vacante eccleſia de qua in tex. & canonicis tractantibus de
electio. Archidiaconus nominauit quendam c.nomine,cui
fuit obiectum,quod erat excommunicatus, & appellatum
fuit,ne eligeret,qua appellatione non obſtante , ipſe Archi-
diaconus eum elegit in epiſcopum , & appellauit ne contra
hoc aliquid fieret,quo facto primicerius,cum canonicis, &
plebanus cum conſenſu cleri epiſcopatus , vel maioris, &
ſanioris partis capituli elegit, de quo fit mẽtio in tex. in epi
ſcopum,& cauſa iſtarum electionum delata fuit ad Papam,
quia examinatis ambabus electionibus mandat Patriarcha
Grandenſi,vt ſequitur in litera,& ſic Io.Andr. intelligit iſtũ
textum,quod iſte Archidiaco. poſt appellationem factam ꝑ
alios elegit iſtum c.& ſic patet quod non detulit appellatio-
ni interpoſitæ,quia ea non obſtãte proceſſit ad electionem .
& ex hac glo iuncto tex.nota,quod vbi prima electio eſt nul
la,valet ſecunda electio,prima non caſſata,ſeu non denun-
ciata nulla de quo dic,vt in c.auditis, & in cap.conſiderani-
mus.de elect.& ex hoc tex.cum gl.poteſt etiam notari,quod
12 † actus nullus nullum præſtat impedimentum,vt in regula
non præſtat impedimentum,lib.6.vnde dixit Bal.in l.non du
bium.C.de legibus.quod ſi ſtatuto cauetur,quod de contra-
ctu debet ſolui gabella, ſi contractus eſt nullus,nulla debet
ſolui gabella hinc etiam Dom.Dom.l.diſ. de his notabiliter
dicit per illum textum,quod ſi teſtator relinquit pro anima
ſua ſacerdotibus certæ eccleſiæ, quod illi qui ſunt inhabiles
ad exercitium ſacerdotii,vt ſunt ſuſpenſi,vel irregulares,nõ
debent aliquid percipere de tali legato,quod no. vide etiam
Barto.in l.non putauit.§ non quæ uis. ff. de contratabul. vbi
13 dicit.quod ſi † ſtatutum dicit, quod inſtrumentum habeat
executionem paratam, debet intelligi, ſi inſtrumentum eſt
rite factum.alias non habet executionem paratam . item ſi
ſtatutum dicit,quod ſi aliquis ceſſerit actioni nobili puniat
in cẽtum, debet intelligi. de ceſſione rite facta item dicit ibi
Bar quod ſi ſtatutum dicit,quod bannitus poſſit impune of
fendi,debet intelligi de rite bannito,& idem dicit Bar in l fi.
ff de adulter.
14 Quid autem ſi bannitus † appellauit, & petiit ſe eximi de
banno,an interim poſſit impune occidi. vide Bart.in l.3.§ ſi
ſeruus.ff de acquirenda poſſeſſione item quid ſi aliquis occi-
dit non rite bannitum. vide Bar.in l.fi.ff.de quæſtionibus , &
vide Bal.in l.appellatione,in fi.commenti.C.de appel. & iſta
ſufficiant,ſequitur c.propoſuit nobis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Appellans ab ordinario in vna cauſa, in alijs coram eo reſpondere tenetur.*
2 *Pendentia appellationis in vna cauſa, eſt iuſta cauſa iudicis recuſandi.*
3 *Iudex deferendo appellationi, non videtur fateri grauamen.*
4 *Recuſatio iudicis non admittitur in notorijs.*
5 *Iudex incompetens non poteſt punire delictum etiam notorium.*
6 *Exceptio incompetentiæ admittitur in notorio.*
7 *Delictum quamuis notorium ſententiam condemnatoriam requirit.*
8 *Verbum debet, ex propria ſignificatione importat neceſſitatem.*
9 *Verbum non poteſt, quid importet.*
10 *Iudex in manifeſtis, ut ſuſpectus recuſari poteſt.*
11 *Notorium facti tranſeuntis, probationes requirit.*
12 *Manifeſtum quid dicatur, ad differentiam notorij.*
13 *Fornicatio cenſetur probata in clerico tenente in domo mulierem ſuſpectam.*
14 *Iudex ex quo eſt ſuſpectus, non videtur habere rectum iudicium arbitrandi.*
15 *Iudex, quando pœnas determinatas in iure vult aggrauare, vt ſuſpectus recuſari poteſt.*
16 *Delictum, quod dicatur graue, & manifeſtum, quæritur.*
17 *Obloquentes contra ſtatum dominorum in plateis, grauiter delinquunt.*
18 *Deprehenſus in fuga poſt crimen commiſſum, an dicatur deprehenſus in crimine.*
19 *Delictum, an debeat conſumari, vel ſufficiat inchoatum, ut incurratur pœna legis.*

C A P. XXIIII.

1 PRopoſuit. Appellans † ab ordinario in
vna cauſa, in aliis coram eo.
reſpondere tenetur, poteſt tamen, vt ſuſpectus re
cuſari, niſi de crimine graui, & notorio agat. hoc
dicit. Communis diuiſio. Secunda ibi, ſuper quo.
No. primo ex tex. ꝙ appellatio non ſuſpēdit iuriſdictionē
iudicis a quo, licet reſpectu illius cauſæ, in qua ſuit appella-
tum. co cordat c. ad hæc ſi in vna, ſupra eo. & c. ſuper eo. pri-
mo, & c. præterea. ſupra eod. tit.
Secundo nota, ibi, quia ideo omnino ſuſpectus eſt, quod
2 ſola † pendentia appellationis in vna cauſa, eſt iuſta cauſa
recuſandi iudicem in alia cauſa, & ſic ſufficit ſola pendentia
appellationis. & ſic non videtur eſſe neceſſarium, quod co-
ram arbitris probetur grauamen, ſed ſufficit probare ſolam
pendentiam appellationis, & hoc tenuit Goffr. in ſumma,
de iudicijs, ver. ex his ergo caſibus, & Ioan. de Imo. hic, & in
c. ad hæc ſi in vna, ſupra eod. & pro hoc facit verbum omni-
no poſitum in tex. quod idem importat, quod ipſo iure, vt di
cit glo. nota in l. j. §. ſi pecuniam. ff. depoſi. in uerbo omnino,
quam ſequitur ibi Bal. & ſic videtur velle iſte tex. quod pro-
pter pendentiam appellationis ipſo iure ſit inhabilis, & ſic
non eſt neceſſariū, quod probetur aliud grauamen. tamen
Ioan. Andr. & Doct. hic tenent contrarium, & in ca. ad hæc.
ſi in vna, ſupra eo. & D. Abb. concordat opi. quod aut iudex.
fatetur grauamen, ſeu de eo notorie cōſtat, & procedit opi.
Goff. aut negat, nec de grauamine conſtat, & tunc procedit
opi. Ioan. And. ſed iſta concordia eſt contra iſtum text. quia
patet, quod indiſtincte ſola pendentia eſt iuſta cauſa recuſa
tionis, & de hoc plene dixi in d. c. ad hæc, ſi in vna. dic tamen
3 tenendo opi. communem, quod † iudex deferendo appel-
lationi, propter hoc non videtur fateri grauamen, quia vide
tur deferre appellationi ob reuerentiam ſuperioris, non aūt
cauſa fatendi grauamen, de quo vide bo. text. in ca. j. eodem
titulo, in ſexto.
4 Nota tertio, quod in notoriis non admittitur iudicis † re-
cuſatio, ſicut etiam non admittitur appellatio, ut in ca. per-
uenit, & in capit. conſuluit, ſupra eod. vnde dicit hic Vin. &
Ioan. And. poſt eum, quod notorius criminoſus non poteſt
ſe tueri per exceptionē ſpolii, quia exceptio ſpoliationis, eſt
dilatoria, nec poteſt opponi poſt lit. conteſt. ut no. Innoc. in
ca. ij. in fi. de ordi. cogn. vnde ſi litis conteſtatio excludit ex-
ceptionem ſpoliationis, fortius notorium, & hoc modo li-
mita c. frequens. de reſtitu. ſpol. in ſexto. Et quod propter no-
torietatem repellitur quis a petitione reſtitutionis, notat In
noc. in ca. conſtitutus. de fi. presby. probatur in c. ſignificaſti.
de diuor. & in ca. ad decimas de reſtitu. ſpolia. in 6. vbi etiam
per Dom. Dom. Tene tamen menti vnum nota. dictum Bal.
in l. penult. C. de iuriſd. omnium iud. vbi dicit, quod licet de-
5 lictum ſit notorium etiam per confeſſionem, tamen † iudex
incompetens non poteſt punire, quia iudex incompetens
qualitercunque procedat, ſemper dicitur grauare facit ca. at
ſi clerici. de iudi. Et ex hoc nota, quod licet in delicto noto-
6 rio non admittatur recuſatio iudicis, tamē admittiť † exce-
ptio incompetentiæ. item notat Bal. dum dicit, quod iudex
incompetens ſemper dicitur grauare, licet factum ſit noto-
rium, & hoc facit contra iudices laicos, qui multum putant
ſe mereri apud Deum, ſi puniunt clericos de eorum delictis,
quando delicta ſunt manifeſta, nam male faciunt, & Deum
offendunt vſurpantes iuriſdictionem alienam, nec euadunt
pœnam excommunicationis.
7 Vltimo nota ibi, merito ſit damnandus, quod quamuis
† delictum ſit notorium, nihilominus requiritur ſententia
condemnatoria, ſed in contrarium facit l. emptorem. ff. de
act. emp. vbi dicitur, quod notorium, & ſententia æquipa-
rantur, & quod notorium habet vim ſententiæ. ſed reſpon-
de, & dic. quod quantum ad probationem faciendam noto
rium probat, ſicut ſententia quæ tranſiuit in rem iudic. ita
loquitur dicta l. emptorem ſed vbi requiritur ſententia non
ſufficit notorium, niſi feratur ſententia, & ita dixit Bal. in ca.
teſtimonium, ſupra de teſti. & circa hoc vide quæ dixi in ca.
peruenit. ſupra eod. & in c. ad veſtram. el 3. §. de iureiur.
¶In gl. ij. diuide ipſam in duas partes, prout de duobus q̄-
rit. Secunda ibi, ſed quid ſi appellauit. In prima parte no. gl.
8 verbum † debet, ex propria ſignificatione importat neceſſi-
tatem, ſed dicit dom. Abb. hoc eſſe verum, niſi ſubiecta ma-
teria aliud ſuadeat, vt in ca. j. de deſpon. impub. & de hoc vi-
de bon. glo. in clem. attendentes. in verbo debeant, de ſta. re-
gula. & per Bar. in l. 3. C. de pigno. vbi latius examinat de ver-
bo, oportet. vide tex. & glo. 25. quæſtione prima. in prin. & in
cap. j. de verbo, non poteſt. vide gl. in regula, poteſt. de reg. iu.
9 in 6. quæ dicit, quod verbum † non poteſt, importat neceſſi-
tatem, aliquando tamen importat congruētiam, vt dicit gl.
no. in ca. ad monaſterium, in glo. fi. de ſta. mona.
In ſecunda parte glo. Ioan. And. & communiter Doct. re-
probant iſtā gl. quia acta facta reſpectu appellationis non de
bent prodeſſe, vel nocere, quando agitur ad alium finem, ſci
licet, vt admittatur recuſatio, arg. c. veniens, ſupra de teſti. vn
de dicit Io. Andr. quod non eſt expectandus circuitus appel
lationis, ſed eligendi ſunt arbitri ſuper recuſatione, & ſi ꝓ-
babitur grauamen ex mente habebit locum recuſatio, nec
proderit talis probatio in cauſa appellationis, quo ad meri-
ta ipſius cauſæ appellationis, cum ad alium finem agatur, vt
d. capit. veniens, & de hoc plene dixi in dicto ca. ad hæc, ſi in
vna, ſupra eodem.
¶In glo. fi. nota ex gl. differentiam inter notorium, & ma-
nifeſtum, & quod in notoriis iudex non poteſt recuſari, ut ſu
10 ſpectus ſed bene † in manifeſtis. ſed gl. in d. c. quia ſuſpecti. 3.
quæſtione 5. in verbo, & ſi manifeſte quæ incipit, argu. quod.
videtur ſentire, quod etiam quando crimen eſt notorium
poſſit iudex recuſari, & quod ſpoliatus non obſtante notorie
tate criminis poſſit petere reſtitutionem. ſed illa glo. poteſt
11 ſaluari intelligendo ipſam, quod loquatur de notorio † facti
tranſeuntis, quia in tali notorio requiruntur probationes,
vt dicit glo. ſecunda, quæſtione j. de manifeſta, in ſecunda gl.
facit tex. in cap. ſicut. ſupra de re iudic. vnde quando non eſt
notorium facti tranſeuntis, quia in eo requiruntur proba-
tiones, iudex poteſt grauare in recipiendo probationes,
ideo poteſt recuſari tanquam ſuſpectus, & ex hoc habes
duas limitationes ad iſtum textum. prima limitatio eſt, quia
non procedit in delicto manifeſto prout manifeſtum eſt di-
12 ſtinctum a notorio, nam † manifeſtum dicitur eſſe illud, ꝙ
poteſt probari, quod tamen non eſt notorium.
Secunda limitatio, quia non procedit in delicto notorio
quod eſt facti tranſeuntis, quia in eo requiruntur probatio-
nes, & recipiendo probationes iudex poſſet grauare, & ſic
iſte tex. debet intelligi de delicto notorio facti permanentis,
puta ſi detineret publice vxorem alterius in domo ſua, vel ſi
quis publice exerceret fœnus, tenens apothecam ad ipſum
fœnus exercendum, & tene menti gl. in c. tua, in gl. antepen.
de cohab. cler. & mul. quæ dicit, quod ſi quis tenet mulierē
13 ſuſpectam in domo, eo ipſo videtur eſſe probata † fornicatio
& tanquam conuictus de fornicatione poteſt puniri. iſtud
eſt enim notorium facti permanentis, ex quo eam tenet pu
blice in domo. ſed dom. Abb. ibi dicit illam glo. procedere,
niſi detinens allegaret aliquam iuſtam cauſam detinēdi, de
quo dic, vt ibi per eum.
Tertiam limitationem ponit Innoc. dicens iſtum textum
eſſe intelligendum in delicto graui, & manifeſto, ſecus, ſic
delictum non eſſet graue, quia licet eſſet manifeſtum poſſet
iudex recuſari tanquam ſuſpectus, & hoc modo intelligit d.
c. quia ſuſpecti. 3. quæſt. 5. ſed dom. Abb. hoc reprobat dicēs,
quod deberet dici totum oppoſitum, quia facilius deberet
admitti recuſatio in grauibus, vbi agitur de maiori præiudi-
cio, ar. c. vbi periculum. de elect. in ſexto.
Quartam limitationem ponit hic Butr. dicens, quod iſte
tex. debet intelligi, quando pro delicto eſt pœna a iure limi-
tata, ſecus ſi pœna relinqueretur arbitrio iudicis, quia tunc
poſſet

poſſet iudex recuſari tanquam ſuſpectus, & hoc tenet Hug.
& Archid.& Io.de Imo.& Dom Dom.in dicto cap. quia ſu-
ſpecti.3.quæſt.5.& Hoſt.& Ioan.And infra eo.cum ſpeciali,
& Bal in l apertiſſimi.C.de iud.facit,quod no.Barto.in l ho-
die ff.de pę Nec obſtat ſi diceretur, quod ſi iudex male arbi-
tratur,poteſt ab eo appellari,vt dicit gl.in c.ſuper his,in ver-
bo,arbitrium de accu.& Barto in l.ſi qua pœna.ff. de verbo-
rum ſignificat nam ſi iſta ratio eſſet bona,non liceret indi-
cem recuſare in aliqua cauſa,quia ſemper poteſt appellari a
iudice ſi grauat,& tamen licet poſſit appellari poteſt etiam
iudex recuſari,quia intereſt euitare grauamen ſaltem de fa-
cto,& ne quis vexetur in appellationibus ſuperfluis, ex quo
14 enim iudex † eſt ſuſpectus, non videtur habere rectum iudi-
cium arbitrandi,ar.c.repellantur. infra de accuſa. & dicto c.
quia ſuſpecti Et ex hac limitatione infertur limitatio ad ea,
quæ dicit Innocen.in cap.ex parte.de verborum ſignifi.& in
ca.venerabili.de cenſi.in quibus dicit,quod in delictis noto-
riis iudex ordinarius poteſt eſſe iudex in cauſa propria,quia
dicitur potius executor quam iudex,& quod ab eo non pōt
appellari,quia ab executore non appellatur,vt ſ. eodem.nō
uit.nam Innoc.debet intelligi,quando pœna delicti eſt a iu-
re determinata, ſecus ſi veniret declaranda arbitrio iudicis,
quia tunc ab eo poteſt appellari, & tanquam ſuſpectus po-
teſt recuſari,& iſtud etiam ſequitur hic Io.de Imo.& ex hoc
etiam limitatur illud,quod notat Bar.in l.ſi quis forte. §.j.ff.
de pę.vbi dicit,quod iudex poteſt cognoſcere de delicto cō
miſſo in ſuam familiam,& delinquentes punire, quando de
lictum eſt notorium,nam ſecundum dom.Abb. Bart. debet
intelligi,quando pœna eſt a iure determinata, ſecus ſi eſt ar
bitraria.plus dixit But.in cap.veſtra.de cohab cleric.& mu-
15 lierum,quod etiam in pœnis determinatis a iure poteſt † iu
dex ſuſpectus recuſari,quando iudex non vult imponere pę
nam a iure determinatū ſi vult pœnam iuris aggrauare, ſe-
cundum ea quæ habentur in l.& ſi ſeuerior.C.ex quibus cau
ſis infa.irrogatur,& in l.quid ergo, §. pœna grauior.ff.de his
qui no.infa.quia enim augendo pœnam iuris poſſet partem
lędere,& modum excedere, merito poteſt recuſari tāquam
ſuſpectus.& ex his conclude,quod quantumcunque delictū
ſit notorium,ſi tamen iudex poteſt lędere poteſt recuſari tā
quam ſuſpectus,ſiue pœna ſit a iure determinata,ſiue non,
& hæc tene menti,quia ſunt multum notanda.
16 Sed extra glo.quæro,quod † delictum dicatur eſſe graue,
& manifeſtum Hoſt.dicit,quod quando plurimi ſcandalizā-
tur de delicto,& quaſi tota ciuitas commouetur dicitur de-
lictum graue,& manifeſtum.allegat 26.q.6.c.fi. dicit tamen,
quod hoc relinquitur arbitrio iudicis,argu. c. cum illorum,
de ſenten excom.Et ex hoc dicto infert Bal. hic ad ſtatutū
ciuitatis Florentiæ, quo diſponitur, quod executor iuſtitiæ
habeat arbitrium contra committentes crimina,ex quibus
ſtatus ciuitatis poteſt turbari,quod credendum eſt eius ver-
bo,nec eſt opus, quod probetur factum, ex quo ſecundum
aſſertionem executoris poteſt ſequi turbatio,quod dicit eſ-
17 ſe nota.dignum.Et hoc facit contra † obloquentes,qui in pla
teis obloquuntur de ſtatu dominorum,quia talis obloquu-
tio dicitur graue delictum,ſi ex ea poſſet ſequi turbatio.fa-
cit tex cum glo.in l.nemo.C.de ſumma Trini.
18 Quærit etiam Bal.vtrum † depræhenſus in fuga poſt com
miſſum crimen dicatur depræhenſus in crimine. & dicit, ꝙ
ſic,quia depræhenditur in cohærentiis criminis, arg. ff de a-
dult.l.capite quinto.ſecus dicit, ſi depręhendatur in itinere
ante commiſſum crimen,quia tunc non dicitur depræhen-
ſus in crimine,ſed in attentatione criminis.& dicit,quod de
bet puniri integra pęna,ac ſi crimen perfeciſſet ſi eſſet com
miſſum tale crimen.vbi ſufficit attentaſſe, alias dicit, quod
punitur arbitrio iudicis.allegat nota.per Cy.in l.ſi quis non
dicam rapere.C.de epiſcop. & cle vbi tangit,an ad incurren
19 dam pœnam legis ſufficiat † delictum inchoare, an vero re-
quiratur conſumatio delicti,de quo etiam per glo.& Bar.in
l.qui ea mente.ff.de fur.& per But. qui plene hoc examinat
in c.j.de eo qui mit.in poſſ. & ibi etiam hoc tangit do. Abb.
& nota bene verba Bal.ſcilicet, quod ille dicatur depræhen
ſus in crimine, qui reperitur in fuga poſt delictum perpetra
tum,non autem ſi reperiatur in fuga ante delictum commiſ-
ſum. ſed de hoc ſcilicet, quod dicatur depræhenſus in crimi
ne,vide per Doct.in c.cum non ab homine, & in c.at ſi cleri
ci,ſupra de iudi.& hæc ſufficiant.ſequitur c.qua fronte.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus abſolui debet præſtita cautione de parendo mandatis, non obſtante appellatione aduerſarij.*
2 *Indignus gratia apoſtolica cenſetur,qui canones obſeruare contemnit.*
3 *Electio epiſcopi tribus in locis poteſt confirmari,ſcilicet, vel in eccleſia, vel in Palatio Archiepiſcopi,vel in camera ſua.*
4 *Cauſæ eccleſiaſticæ poſſunt tractari in eccleſia.*
5 *Epiſcopus poteſt reddere ius in camera ſua.*
6 *Iudicium eccleſiaſticum non debet exerceri in domibus laicorum.*
7 *Actus non vitiatur omiſſione modicæ ſolennitatis.*
8 *Interdictum poteſt proferri tam contra loca,quam contra perſonas.*
9 *Excommunicatio non poteſt proferri contra vniuerſitatem.*
10 *Iudex a quo eſt appellatum,poteſt abſoluere eum,qui fuerit ab eo excommunicatus.*
11 *Cauſa appellationis interpoſita ad Papam debet remitti in partibus tractanda.*
12 *Delegatio iudicis,an debeat fieri de conſenſu partium, vel ſolius appellantis.*
13 *Excommunicatio nunquam tranſit in rem iudicatam.*
14 *Iudex,quando fert ſententiam ex ſuo officio debet citare excommunicandum.*
15 *Proceſſus factus,& ſententia lata in eccleſia, a iudice laico,ſunt ipſo iure nulla.*
16 *Contractus,quando abſque peccato celebretur in eccleſia.*
17 *Extenſio non debet fieri a quaſi contractu ad uerum contractum.*
18 *Extenſio pœnæ,non debet fieri ad caſum non omnino conſimilem.*
19 *Obligatio omnis accipitur pro contractu.*
20 *Statutum prohibens contrahere,an intelligatur prohibere contractum, in quo ex vna parte tamen obligatio oritur.*
21 *Extenſio debet fieri,vbi eſt eadem,vel maior ratio.*
22 *Terminus octo dierum debet dari excommunicato, ad probandum pro manifeſta offenſa eſſe excommunicatum,ſi opponatur ne debeat abſolui.*
23 *Iudex a quo,an poſſit abſoluere excommunicatum, ſi non renunciat appellationi.vbi ſe remittit.*
24 *Practica procedendi,quando dubitatur vtrum ſententia excommunicationis ſit iuſta,vel iniuſta.*
25 *Excommunicatus exiſtens in periculo mortis,qualiter poſſit abſolui.*
26 *Excommunicatus abſoluitur ad hoc,ut poſſit teſtificari.*
27 *Abſolutio,quæ non ſolet fieri ſine ſatisfactione, ſi facta fuerit,etiam ualet ſine ſatisfactione.*
28 *Excommunicatio ſemper fertur pro contumacia,non pro crimine ab homine.*
29 *Caſus enumerantur in quibus incurritur excommunicatio, vbi ſe remittit.*
30 *Contumacia eſt cauſa immediata excommunicationis.*
31 *Citatio aduerſarij,an requiratur ad actum abſolutionis.*
32 *Verbum nullatenus,quid importet.*
33 *Epiſcopus male facit abſoluendo excommunicatum ſine ſcientia excommunicatoris,tamen valet abſolutio.*
34 *Poteſtas ligandi,& poteſtas ſoluendi,a pari procedunt.*
35 *Abſolutio excommunicationis qualitercunque facta,licet ſit etiam iniuſta valet,dummodo iudex iuriſdictionem habuerit.*
36 *Abſolutio facta a iuramento præſtito ſuper aliquo contractu, an ualeat parte non citata.*
37 *Iudex antequam abſoluat excommunicatum debet citare aduerſarium.*
38 *Abſolutio poteſt fieri parte non citata,ſi cautio recipiatur de ſtando iuri & reficiendis expenſis pro contumacia.*
39 *Abſolutio facta a delegato debet fieri cum obſeruatione formæ commiſſionis.*
40 *Actus factus contra formam mandati non tamen redditur nullus, ſed etiam non adimpleta forma mandati.*
41 *Abſolutio,an ualeat, ſi ſeruata non fuerit forma expreſſe data.*
42 *Prohibitio iuris,vel ſtatuti,cum verbo penitus,importat nullitatem ipſo iure abſque alio decreto.*
43 *Clauſula decreti,vt factum contra formam ſit irritum,& inane,non habet locum in his quæ imprimunt characterem.*
44 *Priuilegiato delinquenti,niſi ſatisfecerit,iuſtitia denegatur.*
45 *Religioſi exempti,ſi noluat ſoluere debitoribus,non ſunt audiendi,ſi uolūt aliquem conuenire,niſi prius ſoluerint.*
46 *Famulus fidelis,ſi non ſatisfiat ſibi a domino de ſalario ſuo, an poſſit rem æquiualentem auferre.*
47 *Conſuetudo, quod epiſcopus non teneatur ſequi conſilium capituli valet.*
48 *Confirmatio electionum qualem cauſæ cognitionem requirat, vide.*
49 *Abſolutio quare poſſit fieri a iudice a quo,non obſtante appellatione aduerſarij.*
50 *Appellatio non admittitur in his,quæ non recipiunt dilationem.*
51 *Iudex a quo poteſt facere omne id quod tendit in faciliorem exitum appellationis.*
52 *Contradicere non debemus ei,qui non nocet nobis, & alteri prodeſt.*
53 *Lucrari ſatis dicitur,qui voluntatem ſuam adimplet.*
54 *Mors citius venit propter peccatum.*
55 *Salus animæ prius quærenda,cum anima adiuuet corpus.*
56 *Homines mali quare a Deo creati fuerint.*
57 *Deus ſicut eſt bonarum naturarum optimus creator,ita eſt malarum uoluntatum iuſtiſſimus ordinator.*
58 *Boni quare auferantur de hac vita.*
59 *Cautio de iudicio ſiſti,eſt peremptoria.*

60 Iura-

60 *Iuratoria cautio,quando non ſufficiat.*

61 *Archiepiſcopus,non poteſt adiri per ſimplicem querelam,licet ad eum neceſſario appelletur.*

62 *Excipiens,ne quis abſoluatur,niſi primo ſatisfecerit, an poßit repelli ꝑ exceptionem excommunicationis.*

63 *Excommunicatus,licet non agat,tamen excipere poteſt.*

64 *Excommunicatus,an audiatur petendo reuocationem tenutæ,ſeu immiſſionis factæ in bonis ſuis.*

CAP. XXV.

1 QVa fronte. Abſoluitur † excommunicatus præſtita cautione de parẽdo iuri non obſtante,quod eius aduerſarius, aut excommunicator appellet, ne abſoluatur. hoc dicit.In pri ma repræhendit querentem.In ſecunda eius quęſtioni reſpondet. Secunda ibi, ſane. ſecunda ſecundæ ibi, de his.

Nota primo ex tex.quod peruertens ordinem iuris,& cõ
2 temnens canones ſeruare,eſt † indignus gratia apoſtolica, ſicut dicitur de excommunicato inobediente, vt ſupra eod. cum parati.vnde dixit gl.ſingularis,ſecunda,quæſtione 7.ſacerdotes,quod ſubditi poſſunt denegare obediẽtiam epiſcopo non ſeruanti canones,& de hoc dixi poſt domi. Abb. in c.ego,de iureiur.

3 Secundo nota,quod electio † epiſcoporum poteſt in altero de tribus locis confirmari,ſcilicet in eccleſia,vel in palatio Archiepiſcopi,vel in ſua camera.

4 Et ex hoc inſeruntur duo:primo, quod † cauſæ eccleſiaſticę poſſunt iudicialiter tractari in eccleſia, ſecus in iudicio ſeculari, quia iudicium ſeculare non poteſt tractari in eccleſia,& de hoc eſt tex.cum glo.in verbo,ſecularium,in c. decet.de immu.eccl in 6. vbi patet, quod iudex ſecularis nõ poteſt iudicare in eccleſia,ſed bene eccleſiaſticus.Et ex hoc ſequitur,quod epiſcopus,vel eius vicarius poteſt eligere ſibi tribunal in eccleſia pro cauſis agitandis.ad idem eſt bo. tex. in gl.in c.præceptum.ij.quæſtione ſecunda.nunquam tamẽ vidi ſeruari de conſuetudine.quod iudicium eccleſiaſticum exerceatur in eccleſia,& honeſtius eſt, quod alibi exerceat iudicium propter contentiones,& iurgia quæ interueniunt in iudiciis, quæ eſt inhoneſtum fieri in eccleſiis, cum eccleſia ſit locus orationis,in qua ceſſare debent ſtrepitus iudiciorum,tamen ſi exerceretur iudicium in eccleſia valeret proceſſus,& ſententia,vt eſt tex.cum glo.in d.cap.decet.ſecus in proceſſu,& ſentẽtia iudicis ſecularis,quia proceſſus ſunt nulli ipſo iure,vt dicit tex.in dicto cap.decet.

5 Secundo infertur,quod † epiſcopus poteſt reddere ius in camera propria,& dicit Bal.hic quod etiam ſi epiſcopus eſt in uilla,poteſt ibi in ſua camera reddere ius, quia ibi eſt, vt epiſcopus,& ibi eſt ſua cathedra.dicit tamen, ꝙ ſi epiſcopus eſſet in venatione non poſſet in campis reddere ius,in l. cũ ſuam.C.de ſent.& interloc.omnium iudicum;, & adde Bal: in l penult.ff.de iuſti.& iure,ubi tex.dicit, quod iudex debet ſedere pro tribunali in loco,vbi maiores conſueuerunt ſedere,& reddere ius:dicit enim,quod illa l.non aſtringit epiſcopos,& quod non tenetur illam ſeruare, quia propter dignitatem pontificalem permittitur epiſcopis ſedere pro tribunali in quolibet loco ſuæ diœceſis,vt eſt tex.in c.ſi epiſcopus, de offic. ordin.in 6.glo.tamen ibi,in verbo,loco, dicit, quod hoc debet intelligi,dum ſedet pro tribunali in loco honeſto, & quod dicitur de epiſcopis, idem dicendum eſt in legato, quo ad ſuam legationem,& in Archiepiſcopo,quo ad ſuam propriam diœceſim,ſed non quo ad prouinciam, de quo vide gl.ij.in d.c.cum epiſcopus.

6 Tertio nota, quod † iudicium eccleſiaſticum non debet exerceri in domibus laicorum etiam principum,quia locus non dicitur honeſtus,cum detrahatur iuriſdictioni eccleſiaſticę,quæ eſt maior iuriſdictione ſęculari,vt in c.duo.96.diſt. & in c.j.ſupra de ſacra vnctione.dicunt tamen hic Inno. & Hoſt.quod licet confirmatio fieri non debeat in talibus locis,tamen facta teneretur.facit ca. cum terra,ſupra de elect.& hoc etiam ſequitur hic Bal.quod dicit Ioan.de Imo.eſſe tenendum menti.hoc etiam mihi placet, quia iudicium non peccat in ſubſtantialibus,& quia omiſſio modicę ſolennita-
7 tis non vitiat † actum l j ff. de ven.inſpi.& pro hac opi. facit iſte tex.quia proceſſus,& confirmationes non irritantur,ſed ſolum repræhenditur iſte Archiepiſcopus.

Quarto nota ibi,vel interdicto, quod particularis perſona poteſt non ſolum excommunicari,ſed etiam interdicto
8 ſubiici,& ſic patet,quod † interdictum poteſt proferri, tam ꝯ loca,quam contra perſonas. concordat c.is cui.de ſen.exc.
9 in vj. Secus in † excommunicatione, quæ poteſt proferri ꝯ perſonas,non tamen contra vniuerſitatem,vel contra collegium,vel contra locum,vt in cap.Romana.§ in vniuerſitatem.de ſenten.excomm.in 6.

10 Quinto nota, ſecundum vnum intellectum,quod † iudex a quo eſt appellatum etiam ſi detulerit appellationi poteſt abſoluere excommunicatum a ſe, cum hoc tendat in faciliorem exitum appellationis.& de hoc plene dixi in c. quæſtioni ſupra eodem.Secũdum alium intellectum nota,quod iudex ad quem eſt appellatum poteſt ſtatim a principio abſoluere excommunicatum recepta ſufficienti cautione de ſtando iuri,quando timet, ne excommunicatus decedat in excommunicatione,& hoc modo limitatur c. Romana. §. ſententias,eod.tit.in vj.de quo ĩ.dicetur.

11 Sexto nota,quod cauſa † appellationis interpoſita ad Papã,non eſt regulariter tractanda in curia,ſed debet delegari, & remitti in partibus,& hoc probat iſte tex.in verbo,aduerſarius,intelligendo,quod loquatur de appellante.facit ratio c.ut litigantes.de offi.ord.in vj.

12 An autem debeat fieri † delegatio,de conſenſu vtriuſque partis,vel ad petitionem ſolius appellantis, & an poſſit fieri eo inuito,dic vt per glo.in capit.j. in verbo, petierit, eodem titulo,in ſexto.

Septimo nota.quod appellatio aduerſarii, ne excommunicatus abſoluatur non habet impedire, nec tardare abſolutionem,de quo infra dicetur.

Octauo nota, quod excommunicatus poteſt conqueri de excommunicatione non ſolum per viam appellationis
13 ſed etiam per viam ſimplicis querelæ,quia † excommunicatio non tranſit in rem iudi.etiam ſi nunquam ab ea appelletur,de quo per glo.in cap.ad reprimendam.in verbo,ſuſpendatur, de officio ord.facit c.venerabilem,in prin. de ſenten. excomm in ſexto,immo etiam ſi ab excommunicatione ſit appellatum,& appellatio ſit deſerta,per hoc tamen non trãſit in rem iud.& poterit de ea iterum cognoſci, vt in c. licet, de ſent.excomm.in 6.de quo tamen,dic ut dixi in d.c.lator. & c. conſanguinei,ĩ. de re iud.

Vltimo nota, quod vbi iudex ex officio profert excommunicationem,& non ad inſtantiam partis, quod tunc excommunicatus conquerens de excommunicatione coram ſuperiore excommunicantis,debet ſtatim ante ingreſſum iudicii abſolui præſtita cautione, non obſtante ꝯtradictione, ſeu appellatione ipſius iudicis excommunicantis, & ſic iſte tex. hic,in fi.ver.de his,loquitur de excommunicatione lata ex officio, & quando ipſe excommunicator ſe opponit, ſed in §.ſane,loquitur,quando excommunicatio fertur ad inſtãtiam partis,& quando ipſa pars ſe opponit.

14 Et ex hoc infertur, quod quando iudex fert ſententiam ex ſuo officio, quod eſt citandus ad defenſionem ſententiæ, ſi ſua putauerit intereſſe,& de hoc eſt bon. text. in dicto c.venerabilibus,poſt prin.ver.ſed ſi excommunicatus,& ver. attamen,de ſent.excom. in vj. ſecus quando iudex proceſſit ad inſtantiam partis, quia iudex neceſſario eſt citandus, & de hoc eſt tex.in d.ver.ſed ſi excommunicatus, & hoc tenet Inno.in c.de cætero.de tranſac.& in c in noſtra,de procura. de quo vide bo. gl.in c.cum ſpeciali,quæ incipit, ſed qualiter,infra eo.item dom.Abb.in quantum eſt dictum eſt,quod
15 † proceſſus,& ſententia factus per iudicem ſecularem in eccleſia ſunt ipſo iure nulla,ut in d.ca. decet.de immu.eccl.in vj. nunquid eodem modo contractus factus in eccleſia, ſit nullus.& glo.in dicto capit decet,in verbo,proceſſus,tenet, quod contractus valeat,quia ille tex.ſolum vitiat proceſſus, ſententias,non autem loquitur de contractibus. idem tenet Bar.in l.nemo.C.de ſacroſanc. eccl. dicit tamen, quod contrahentes peccant mortaliter,quia eccleſia eſt locus orationis,non autem locus faciendi contractus,vt d.ca.decet.facit cap.j.& ij.ſupra de ferijs,& hoc eſt verum,ſecundum Bar. niſi contractus reſpiceret pietatem,vt in l.j. & 2. C. de his qui in eccl.manu.& in auth.quibus modis naturales efficiantur legitimi.§.quandocunq;. vel niſi de eccleſia ſecurè exire nõ poſſit,vt C.de his qui ad ecc.confug.l. præſenti.§. cum autẽ,
16 tunc enim † contractus abſque peccato, poteſt celebrari in eccleſia,& hoc modo intellige gl.in d.c.decet,in verbo,proceſſus.& ex hoc dom.Abb.arguit,quod pœna appoſita pro-
17 pter quaſi contractum † non debet extendi ad verum contractum.nam in iudicio quaſi contrahitur.l.3.§.idem ſcribit. ff.de peculio.notat Io.And.in c.pia.de excep. in vj. & tamen pœna nullitatis iudicii,& ſic quaſi contractus, non extenditur ad verum contractum, quia verus contractus geſtus in eccleſia tenet,& idem dicit dom.Abb.econuerſo,ſcilicet,vt pœna appoſita in contractu non habeat locum,in quaſi cõ
18 tractu,ne fiat † extenſio pęnæ ad caſum non omnino conſimilem,& dicit,quod hoc tenet Bart.in l.more. ff. de acquir. hæred.& in l. apud Iul.ff.ex quibus cau.in poſſ.eatur. vbi dicit, quod ſi ſtatutum diſponit, quod mulier non poſſit contrahere

trahere ſine conſenſu duorum conſanguineorum, poterit
hæreditatem adire ſine eorum conſenſu, quia ille qui adiit
hæreditatem non contrahit, ſed quaſi contrahit verba autē
ſtatuti debēt proprie intelligi, vt in l.3.§.hæc verba.ff.de ne-
go geſtis,& in c in noſtra,de iureiuran.cum ſimil. quod dicit
dom.Abb.eſſe notan.Sed aduerte, quia licet Bar.teneat illud
quod dicit domi. Abb. hic in d.l.apud Iul.in fi. tamen in d.l.
more, ſentit contrarium.dicit enim, quod aut ſtatutum lo-
quitur, quod mulier non poſſit obligari ſine conſenſu con-
ſanguineorum,& tunc ſine eorum conſenſu, nō poterit adi
re hæreditatem,& de hoc dicit eſſe caſum in d.l.more, ſecū
dum unum intellectum, & hoc eſt veriſſimum, quia ſecun-
dum propriam ſignificationem, ita eſt propria obligatio il-
la,quæ deſcendit ex quaſi contractu, ſicut illa,quæ deſcendit
ex contractu. Aut ſtatutum dicit, quod mulier non poſſit
contrahere ſine conſenſu duorum conſanguineorum,& in
hoc Bar.primo dicit,quod videtur,quod poſſit adire hæredi
tatem,quia adire non eſt contrahere, vt in l. ex maleficio.§.
hæres.ff.de act.& obl.& in d.l.apud Iul.in fi.ff.quibus cau.in
poſſ.eatur.poſtea.dicit quod in contrarium. videtur, quia ꝑ
19 contractu accipitur omnis † obligatio vt ff.de iud.l.omnem.
& ita reſidet Bar.in d.l.more.ſed verius videtur illud, quod
dicit Bar.in dicta l.apud Iul.in fi.ſcilicet,quod ſi ſtatutum di
ſponit, quod mulier non poſſit contrahere, ſine conſenſu
duorum conſanguineorum,quod nihilominus poſſit adire
hæreditatem,vel ſecūdum propriam ſignificationem aliud
eſt contractus,& aliud eſt quaſi contractus, licet ſecundum
largam ſignificationem appellatione cōtractus veniat,qua-
ſi contractus,vt dicit glo.ij.in c.fi.de foro compe. & in auth.
ſacra.puber.C.ſi aduer.vend.& ibi etiam per Bar.vbi Bart.di-
cit,quod quaſi contractus eſt contractus.vbi ex vna parte tā
tum oritur obligatio firmatur iuramento,quia nomine con
tractus ibi latiſſime accipitur, quia illa autem eſt fauorabilis
animæ,& per conſequens extendenda,& ſic Bart. ibi ſentit,
quod vbi eſſet materia odioſa ratione contractus non veni-
ret quaſi contractus, hoc etiam modo intellige l.j.ff.de act.
& oblig.& l.3.§.contrarium,ff.de contrario iud.tu.in quibus
habetur, quod appellatione contractus compræhenditur
quaſi contractus, nam illæ ll. procedunt,ſecundum largam
ſignificationem,ſed ſecundum ſtrictam,& propriam ſignifi-
cationem differentia eſt inter contractum, & quaſi contra-
20 ctum. Et ex his poteſt inferri,an ſi † ſtatutum prohibet cō
trahere intelligatur prohibere contractum in quo ex vna
tantum parte oritur obligatio, vt eſt donatio mutuum,de-
poſitum,& ſimiles ꝯctus in quibus ex vna tantum,parte ori
tur obligatio,& de hoc videtur tex.cum glo.in.l.Labeo.§.cō
tractum ff.de verborum ſignific.quæ dicit, quod proprie lo-
quendo appellatione contractus, venit contractus, ex quo
ex vtraque parte oritur obligatio,vt eſt locatio,venditio, &
ſimiles, & quod contractus, in quibus ex vna tantum parte
oritur obligatio non ſunt propriè contractus,& Bar. dicit il
lam gl.eſſe notandam pro ſtatutis,& idem ſenſit Bar.in d.au
then.ſacramenta puberum.vbi dicit,quod appellatione cō-
tractus,non venit contractus, vbi ex vna tantum parte ori-
tur obligatio,niſi ſecundum largam ſignificationem,ſed Io.
And.in Spe.de ſententijs.in §.iudex.ver. item nulla eſt ratio
ne litigatorum, videtur tenere, quod ſtatutum prohibens
contractum intelligatur etiam prohibere contractum, vbi
ex altera tantum parte oritur obligatio, & ponit caſum in
his terminis,ſtatutum prohibet bannitum cōtrahere ad ſui
commodum:ſtante tali ſtatuto,Tirius locauit domum Seio
ad annum,& ante lapſum anni fuit bannitus, & domum il-
lam vēdidit Sempronio,cum pacto, quod ipſe Sempronius
emptor pateretur cōductorem habitare in domo vſque ad
finem anni,& quærit,an pactum valeat,& in effectu conclu
dit,quod aut bona ſunt confiſcata, & tunc etiam ſine pacto
conductor expelli non debet,alias ipſe fiſcus ſuccedens ban
nito teneretur conductori ad intereſſe,vt in l fi.ff. de iure fi-
ſci.Aut bona non ſunt confiſcata,& tunc dicit Ioan. Andr.
quod pactum non valet,quia ſi valeret bannito proueniret
vtilitas,quia ſi conductor non poſſet expelli,non haberet re-
greſſum cōtra bannitum locatorem,cui bona remanſerūt:
ſed ſi expellitur ipſe conductor aget contra bannitum,ut in
l.ſi merces.§.j,ff.locati.& ſic Ioan.Andr. loquitur in contra-
ctu,in quo oritur obligatio ex vna parte tantum.nam ſi bā-
nitus paciſcitur,quod conductor nō expellatur ante finem
termini,ex iſto pacto ſolum obligatur contrahens cum bā-
nito,& tamen ſtatutum prohibens cōtractum intelligitur,
ſecundum Ioan.An.prohibere iſtud pactum,in quo ex alte-
ra tantum parte oritur obligatio. vnde pro concordia ego
ſic dicerem,quod aut ratio expreſſa per ſtatutum æqualiter
militat in contractu, ex quo ex altera tantum parte oritur
obligatio,& tunc prohibito contractu intelligitur pariformiter prohibitus contractus, ex quo ex altera tantum par-
te oritur obligatio ſi enim ſtatutum prohibet bannitū co-
trahere ad ſuam vtilitatem,ita ratio militat tam in contra
ctu,in quo oritur obligatio ex altera parte tātum ſicut in cō
tractu vltro citroq; obligatorio, immo cōtrahens nō habet
vtilitatem ex contractu niſi inquantum altera pars obliga-
tur ſibi,non autem inquantum ipſe obligatur. & ideo ratio
ſtatuti prohibentis bannitum contrahere ad ſuam vtilitatē
principaliter rēſpicit obligationem,ex qua contrahens obli
gatur ſibi. vnde principaliter ſtatutum diſponit circa con-
tractum inquantum contrahens obligatur ipſi bānito,ideo
ſtatutum debet habere locum in contractu, in quo ex alte-
ra tantum parte oritur obligatio,ſi contractus fit ad vtilita-
tem banniti,& ad hoc facit gl.no.in clem.ij.in verbo, lineū.
de vi.& hon.clericorum,quę dicit,quod etiam in pęnalibus.
21 vbi eſt eadem,vel maior ratio,debet fieri † extenſio,& idem
dicit glo.in c.j in verbo,Italiæ.de temp.ord. in vj.& hoc mo
do procedit dictum Ioan.And in d.verſ.item nulla eſt ratio
ne litigatorum. Aut ſtatutum ſimpliciter prohibet banni-
tum contrahere,& tunc ſtatutum debet intelligi de contra
ctu vltro citroque obligatorio, quia iſte proprie eſt contra-
ctus,non autem de contractu obligatorio ex vna parte tan-
tum,& hoc modo procedit dictum glo.& Bar.in dicta l. La-
beo.§.contractum.ff.de verborum ſignifi.& illud, quod no-
tat Barto.in d.auth.ſacramenta puberum, & hoc nota,quia
per Doct. non declaratur.& de materia c.decet, de immun.
eccle.in ſexto ſcilicet,an valeat iudicium factum in eccleſia,
& quid de teſtibus examinatis in eccleſia, & quid de dela-
tione iuramenti facta in eccleſia.vide per Bart.& Bal.in l.ne-
mo.C.de ſacroſanct.eccleſ. & in l.non dubium.C. de ll.vide
But.& dom.Abb in cap.j.ſupra de ferijs.Procedo vlterius ad
oppoſitionem fortiter contra tex.nam videtur, quod nullo
modo poſſit procedere: aut enim fuit excommunicatus ꝑ
manifeſta offenſa,ſiue pro manifeſta contumacia,& nō de-
bebat abſolui,niſi prius ſatisfaceret, & ſic iuſta erat cōtradi-
ctio aduerſarij,vt in c.ex parte.de verborum ſignifi. & in ca.
venerabilibus,§.ſecus,de ſenten.excommuni. in 6. Aut fuit
excommunicatus pro offenſa,vel contumacia dubia,& tūc
appellatio interpoſita ab aduerſario,vt nō abſolueretur,erat
fruſtratoria, quia ſatis eſt hoc caſu præſtare cautionem, vt
in cap.ex parte.præall.ergo iſta appellatio tanquam fruſtra-
toria, non debebat deuoluere cauſam ad ſuperiorem, & per
conſeqitens iudex non debebat recipere cautionem,de parē
do iuri coram iudice ad quem,fuit appellatum Sol.propter
hæc contraria iſte tex.habet plures lecturas. primæ duæ lo-
quuntur in iudice a quo. Tertia in iudice ad quem.

Venio ad primam lect.ſm quam intelligitur iſte tex.ꝙ ab
ſolutio petebatur a iudice a quo,& quod excōicatus non ap
pellauerat ab excōicatione,ſed eius aduerſarius tantum ap
pellauerat,ſecundū iſtam lect. ponuntur ad contraria plu-
res ſolutiones,ſed Ioan.And.ſoluit.quod iſte text.procedit,
ſecundum iuramentum,quæ appellatio non expreſſa cauſa
deuoluebat cauſam ad ſuperiorem,non tamen impediebat
abſolutionem propter rationem literæ, ſcilicet ne excom-
municatus decedat in excommunicatione,& Ioan. And.in
hac ſolutione intelligit iſtum textum,quod iſte erat excom-
municatus pro offenſa, vel contumacia dubia, & quod ad-
uerſarius appellauit,ne abſolueretur etiam, ſecundum eum
talis appellatio,ſecundum iſta tempora deuoluebat cauſam
ad ſuperiorem,licet non impediret abſolutionem,ne excō-
municatus decedat ante abſolutionem.ſed dom.Abb.dicit,
quod iſta ratio poteſt impugnari,quia etiam ſecundum an-
tiqua tempora appellatio manifeſte friuola,nō deuoluebat
cauſam ad ſuperiorem,ut infra eo.vt debitus.ſed ſecundum
lect.Ioan.And.patet,quod iſta appellatio erat manifeſte fri-
uola,quia erat contra ius,nam excommunicatus debet ab-
ſolui pręſtita cautione,vt ſupra eodem,ad hæc.& ei quæſtio-
ni.vnde ipſe dicit, quod aduerſarius excommunicati contra
dicebat, ne abſolueretur ante ſatisfactionem proponens
forte offenſam,vel contumaciam manifeſtam, ſed pars, &
iudex hoc negabant,ideo ipſe appellauit, & hæc appellatio
cauſa appellationis expreſſa etiam hodie eſſet legitima, &
deuolueret cauſam ad ſuperiorem,vt in c ſolet.de ſent. excō
mu.in ſexto. etiam ſi diceretur,quare iudex a quo abſoluit,
ex quo appellatio prima fronte erat legitima.dom.Abb. re-
ſpondet dicēs, quod ſi tex.intelligitur, quod appellatio fuit
interpoſita non expreſſa cauſa, duplex fuit ratio abſoluen-
di: vna,ne excommunicatus decederet in excommunica-
tione,vt dicitur in tex.& quia prouidetur parti aduerſę per
cautionem.Secunda fuit ratio,quia abſolutio tendit in faci-
liorem exitum appellationis,nam iudex ad quem ad omnia
excommunicatum abſolueret recepta cautione,vt in c. per
tuas.de ſenten.excomm.ſed ſi iſte tex.intelligitur,quod ap-

pellauit

pellauit expreſſa cauſa, ſcilicet, quia non debebat abſolui ante ſatisfactionem, cum eſſet excommunicatus pro manifeſta offenſa, vel pro manifeſta contumacia, tunc fuit vnica ratio abſoluendi, ſcilicet ne interim decederet in excommunicatione: abſolutio enim hoc caſu non tēdit in faciliorem exitum appellationis, ſed præiudicat appellationi, cum appellatum fuerit, ne abſolueretur. Aduerte tamen, quia quādo opponitur, ne excommunicatus abſoluatur, quia fuit ex
22 communicatus pro manifeſta offenſa, debet aſſignari terminus octo dierum ad probandum, & ſi probauerit cū excommunicatum, nō debet abſolui, niſi præſtetur ſufficiens emēda, & ſi non probauerit debet abſolui recepta cautione de ſtando iuri. & ſic videtur, quod iſte tex. ſecundum iſtam lect. non procedit, quia aut quis eſt excommunicatus pro offenſa, vel contumacia dubia, & tunc appellatio aduerſarii non valet, quia eſt contra ius, cum debeat abſolui pręſtita cautione, de ſtando iuri, vt in c. per tuas ī. de ſenten. excommu. Aut eſt excommunicatus pro manifeſta offenſa, vel manifeſta contumacia, & tunc iudex non dēt abſoluere, niſi prius ſatisfaciat, vt in c. ex parte. de verborum ſignifi. & in d. c. venerabilibus. § ſecus de ſentent. excomm. in vj. Aut non conſtat, quod ſit excommunicatus pro manifeſta offenſa, vel ꝑ manifeſta contumacia, ſed aduerſarius, vel executor. hoc dicit, & tunc eſt aſſignandus terminus octo dierum ad hoc probandum, ut d. c. ſolet. ver in prima, & iſtud contrarium valde obſtat huic lecturæ, nec declaratur per Doc. vnde intelligendo iſtum textum, ſecundum quod intelligit D. Abb. ſcilicet, quod aduerſarius excommunicati dicebat eum excommunicatum pro manifeſta offenſa, vel pro manifeſta contumacia, ſed ipſe excommunicatus, & iudex hoc negabant. valde obſtat d. c. ſolet. verſi in prima. vbi patet, quod debet aſſignari terminus octo dierum ad probandum. Sed reſponde, quod iſte tex. debet intelligi, quando periculum eſt in mora, tunc enim iudex ſtatim poteſt abſoluere excommunicatum, etiam ſi conſtet ipſum eſſe excommunicatum pro manifeſta offenſa, vt in d. c. venerabilibus. §. ſane, & hoc videtur tenere glo. in §. penult. verbo, reuocentur, de appel. in ſexto, quæ intelligit iſtum textum, quando periculū erat in mora, & ſecundum iſtum intellectum limita d. cap. ſolet. ver. in prima. dum dicit, quod debet dari terminus octo dierum ad probandum manifeſta offenſam, nam debet intelligi, quando periculum non eſt in mora, ſecus ſi periculum eſſet in mora quia tunc iudex debet ſtatim abſoluere recepta cautione, vt hic, & ſecundum iſtam lect. ita declaratam habetur notabilis limitatio ad d. c. ſolet.

Venio nunc ad ſecundam lect. quæ habet, quod excommunicatus prius appellauerat ab excōmunicatione, & poſtea petebat abſolutionem a iudice a quo, aduerſario contradicente, & appellante, vt hic deciditur, quod poteſt abſolui cautione, non obſtante appellatione aduerſarij, & nota bene hanc lect. quod excommunicatus poteſt petere abſolutionem a iudice a quo, qui eum excommunicauit, & iudex poteſt eum abſoluere etiam ſi aduerſarius appellat, ne abſoluatur.

23 Vtrum autem † iudex a quo poſſit abſoluere excommunicatum, ſi non renunciat appellationi, & nunquid petendo ſimpliciter abſolutionem videatur renunciare appellationi tangunt hic Doct. ſed plene examinaui ſ. eo. c. quæſtioni. vbi videbis.

Venio ad tertiam lecturam, ſecundum quam iſte tex. intelligit, quod abſolutio petebatur a iudice ad quem, & hoc videtur innuere finis iſtius cap. dum dicit, quod excommunicator contradicebat, & ſic innuit, quod abſolutio non petebatur ab excommunicatore, ſed ab eius ſuperiore, & hoc caſu dicit Hoſt. quod iudex ad quem poteſt abſoluere poſtquam examinauit cauſam, partibus præſentibus, & non ante, vt in d. c. Romana. §. penult. eodem titulo, in ſexto, & ita communiter tranſeunt Doc. Sed dom. Abb dicit, quod hoc videtur eſſe contra tex. in c. per tuas de ſenten. excomm. vbi dicitur, quod iudex ad quem, debet ante omnia excommunicatum abſoluere recepta cautione. nec obſtat d. ca. Romana. §. penul. quia non loquitur in abſolutione ab excommunicatione, ſed quando iudex vult reuocare ſententiam excommunicationis, uel denunciare ipſam eſſe nullam, nam hoc non poteſt facere, niſi prius plene cognouerit de cauſa præſentibus partibus, & hoc modo loquitur d. § penult. allegatus per Hoſt. Aliud eſt enim abſoluere cautione recepta, aliud eſt reuocare ſentētiam excommunicationis, vel eam denunciare nullam, vt notat Ioan. Andr. in nouella, in § penult. & ratio diuerſitatis eſt ſecundum eum, quia in abſolutione, quæ fit cautione recepta, nulli parti fit præiudicium, nec aliquid fit contra ſententiam excommunicatoris, ſed quando vult reuocare eam tanquam iniuſtam, vel denunciare eam nullam, in hoc præiudicat parti aduerſæ, & tacite pronunciat excommunicatorem male pronunciaſſe, quod non debet poſſe facere, niſi prius cognouerit de meritis appellationis. Vnde vt clarius intelligas qualiter ſic debeat habere iudex ad quem, eſt appellatum ab excommunicatione vide pulchrum tex. in d. c. venerabilibus. §. ſane. vbi tex. dicit, quod aut conſtat appellantem ab excommunicatione excommunicatum pro manifeſta offenſa, & tunc iudex ad quem non debet abſoluere excommunicatum, ſed debet eum remittere abſoluendum ad excommunicatorem, niſi periculum ſit in mora, vel niſi excommunicator requiſitus malitioſe recuſauerit abſoluere. aut conſtat excommunicationem eſſe iniuſtam, & tunc iudex debet abſoluere excommunicatum ſine aliqua cautione. Aut dubitatur, an ſententia excommunicationis ſit iuſta, vel iniuſta, & tunc eſt in electione ſua, an velit abſoluere excommunicatum iuxta formam eccleſiæ, an ipſum remittere abſoluendum excommunicatori, & honeſtius eſt, quod in hoc deferat ipſi excommunicatori. ita tex. diſtinguit in d. §. ſane.

24 Aduerte tamen, quia quando dubitatur, † vtrum ſententia excommunicationis ſit iuſta, vel iniuſta, ſi aduerſarius excommunicati, vel excommunicator. dicit ipſum excommunicatum pro manifeſta offenſa, iudex ad quem, nō debet ſtatim abſoluere, ſed debet aſſignare terminum octo dierum ad probandum, & ſi probatum fuerit, quod ſit excommunicatus pro manifeſta offenſa, non abſolueret eum, niſi prius ſatisfaciat, quod intellige, niſi periculum ſit in mora, & hoc modo intellige c. ſolet ver. in prima de ſent. excomm. in vj. hoc etiam modo videtur intelligenda glo. in ca. Romana §. penult. eodem titu. in vj. in verbo, reuocent, quæ dicit, quod licet iudex non debeat reuocare ſententiam excommunicationis, vel denunciare eam nullam, niſi primo præſentib. partibus cognouerit de meritis appellationis, tamen ſi periculum eſt in mora poteſt ab excommunicatione abſoluere, nam debet intelligi, quando aduerſarius excommunicati dicit eum excommunicatum pro manifeſta offenſa, alias ſi eſſet excommunicatus pro offenſa dubia, vel pro contumacia dubia, etiam ſi periculum non eſſet in mora, eſſet ſtatim abſoluendus recepta cautione, vt in c. per tuas. infra de ſent. excommu. vnde vt illa glo. procedat eſt intelligēda, quando quis eſt excommunicatus pro manifeſta offenſa, vel aduerſarius hoc allegat. Sed aduerte, quia ſecundum prædictas tres lecturas, quas hic recitat do. Abb. & ſupra etiam retuli, iſte tex. non loquitur in excommunicato pro manifeſta offenſa de qua conſtet. ſed Docto. intelligunt etiam iſtum textum in excommunicato pro manifeſta offenſa, & ita intelligendo iſte tex. recipit alias lect.

Prima eſt, quod iſte tex loquitur, quando periculum erat in mora, & pro hac lect. videtur bo. tex. in d. c. venerabilibus. § ſane. de ſenten. excommun. in vj. & ita intellexit glo. iſtum textum, in d. c. Romana. § penult. in verbo, reuocent. de app. in vj. quæ ſupra fuit ſępius allegata.

25 Et ex hac lectu. habes, quod vbicunque † excommunicatus eſt in periculo mortis, poteſt abſolui recepta ſufficienti cautione, licet ſit excommunicatus pro manifeſta offenſa. & ex hoc limitatur c. ex parte. de verbor. ſign.

Secunda lect. eſt, quod offenſa reſpiciebat Deum principaliter, vt quia tenebat publice concubinam, vel eſt notorius blaſphemus: iſto enim caſu, licet offenſa ſit notoria, poteſt abſolui nulla præcedente ſatisfactione, & ex hac littera habetur ſecunda limitatio ad d. c. ex parte. tamen iſta lect. licet Doct communiter eam ſequantur non conuenit literæ, ut patet in tex. iſta offenſa concernebat præiudicium tertii. ſi enim iſta offenſa ſolum Deum reſpexiſſet, non habuiſſet veriſimiliter aduerſarium. ipſam tamen lect. tene menti, quia eſt notabilis.

Tertia lect. eſt, quod ſatisfactio conſiſtebat in implemento alicuius iuris ſpiritualis, puta ſi excommunicatus fuit, qa non vult eligere, vel conferre beneficium ad mandatū executoris, vel ſi excommunicatur teſtis, quia non vult teſtificari: ſi enim deberet ſatisfacere ante abſolutionem, hoc eſt eligere, vel conferre, vel teſtificari, nō valeret electio, vel collatio facta ab excommunicato, nec teſtimonium præſtitum ab excommunicato, vt in c. cum dilectus. de conſuet. & in c. cum inter. R. ſeniorem. de elec. & in c. decernimus de ſenten. excomm. in vj. vnde propter hoc debet abſolui recepta cautione antequam ſatisfaciat, & iſtud tenet Inno. in c. pro illorum. infra de præben. de quo vide bo. glo. in c. ſolet. in verbo, emenda, de ſenten. excommu. in vj. vnde conclude, quod in omni cauſa, quam excommunicatus non poteſt adimplere, niſi abſoluatur, ſemper debet abſolui præſtita cautione etiā ſi ſit excommunicatus pro manifeſta offenſa ad hoc optime
26 c. veniens ij. in fi. ſupra de teſti. ubi patet, quod † excommunicatus

abſoluitur ad hoc,vt poſſit teſtificari, & ex hoc habes tertiã
limitationem ad d.c.ex parte.nam vbicunque excommuni-
catus non poteſt ſatisfacere,niſi prius abſoluatur ab excom
municatione,debet abſolui recepta cautione,& licet iſta lec.
ſit vera in ſe,tamen ad literam diuinat.

Quarta lectura eſt, quod iſte erat excommunicatus pro
manifeſta offenſa reſpiciente præiudicium aduerſarij, & ſm
iſtum intellectum eſt hic text. quod licet excommunicatus
pro manifeſta offenſa,vel contumacia,dẽt ſatisfacere priuſ-
37 quam abſoluatur,tamen † abſolutio facta non præſtita ſatiſ-
factione valet, licet ſit iniuſta. pro hoc facit tex. nota in ca.
venerabilibus.§ vbi autem.de ſenten excomm in ſexto. Et ex
hac lect.habes,quod abſolutio facta poſt appellationem le-
gitimam valet,& appellatio non ſuſpendit ipſam abſolutio-
nem,& in hoc plus habet abſolutio, quam excommunica-
tio,quia excommunicatio lata poſt appellationem eſt nul-
la,ut in c per tuas.de ſent excommu,ſed abſolutio facta poſt
appellationem eſt valida,vt hic,ſecundum iſtum intellectũ
& ratio eſt,quia fauorabilior eſt abſolutio,quam excommu
nicatio facit,quod no.Inno in ca.ab excommunicato.ſupra
de reſcriptis.in verbo.obtentis,vbi dicit,quod appellationẽ
ſuſpendit iuriſdictionem.appellationem, abſolutionem ab
excommunicatione, ita quod ſecundum eum appellatione
pendente non erit excommunicatus,ſed abſolutus.facit ẽt,
quod notant Dom.de Rota decil. ſua 399. quę incipit,item
ſi pronunciatur,& quod notant Doct in c quamuis.infra de
ſent.excommunic. Sed aduerte; quia contra prædicta facit
inquantum facta eſt differentia,an quis excommunicetur ꝑ
28 offenſa,an pro contumacia,quia videtur ſemper ferri † excõ
municatio pro contumacia, cum ab homine non debet qs
excommunicari pro crimine,ſed pro contumacia,vt in c.ne
mo.& in c epiſcopi,11 quæſtio.3, licet a iure quis ſæpe incur
rat excommunicationem ex crimine,vt in c.ſi quis ſuadente
diabolo,17.quæſt.4.& multi ſunt caſus, in quibus a iure in-
fertur excommunicatio,& Hoſt.in ſumma,de ſent. excom.
29 §.3.in princip.ponit 30.† caſus,in quibus per conſtitutiones
ſexti libri quis incurrit excommunicationem,& glo. in cle
j,in verbo,excommunicationis.de ſenten excommun.colli-
gir 52 caſus, in quibus quis incurrit ſententiam excommuni
cationis per conſtitutiones clementinarum, & in illis caſi-
bus quis incurrit excommunicationem a canone, etiam ſi
non ſit incorrigibilis,ſed ab homine quis non debet excom
municari,niſi ſit incorrigibilis, & ſic iura male videntur di-
cere,dum dicunt, quod aliquando quis excõmunicatur pro
pter contumaciam,aliquando propter offenſam,Sed ſolue,
quod duplex eſt cauſa excommunicationis, aliqua enim eſt
cauſa immediata ipſius excommunicationis, & aliqua eſt cã
30 mediata.Cauſa † immediata excommunicationis eſt ipſa cõ
tumacia,ſiue præceſſit delictum,ſiue non: debet enim delin
quens primo moueri,vt ſatisfaciat,& de hac cauſa immedia
ta excommunicationis,loquitur glo.in d c.nemo,& in d.ca.
epiſcopi.11.quæſt.3.Cauſa vero mediata, quandoque eſt of-
fenſa,ſeu delictum, quandoque contumacia, & hoc modo
intellige illum textum, & conſimiles.quia loquuntur de cã
mediata,& non de immediata,& adde glo.ſingularem in c.
duo, 96 diſtin quæ dicit,quod licet pro minimis cauſis aliqs
non ſit excommunicãdus,tamen quælibet contumacia eſt
digna excommunicatione. Et ſubdit, quod tanto maior eſt
contumacia,quanto ſurgit ex re minori.quam gl.tene men
ti.& dom.Abb.hic allegat unum notabile dictum Innoc.in
d c.ex parte.de verborum ſignifi.vbi dicit,quod quando pro
cedit contumacia etiam extraiudicialis,vt quia ille,cui man
datur, nõ obedit ſuperiori, poteſt licite ſequi excommunica
tio abſque alia admonitione,& allegat bo.tex.11.quæſtione
tertia certum.

Nunc quæro de quæſtione quotidiana,quam Docto. hic
mouẽt,ſcilicet an ad actum abſolutionis ab excommunica
31 tione requiratur † citatio aduerſarij.& Docto.communiter
dicunt,quod ſic,quia poteſt prætendere intereſſe:forte enim
expenſas fecit, quas conſequi debet ante abſolutionem, vt
in c.venerabilibus.§.idem de ſent.excommun.in vj.uel forte
poſſet prætendere manifeſtam offenſam, ita quod excom-
municatus ante abſolutionem deberet ſatiſfacere aduerſa-
rio,ergo debet vocari,cũ eius interſit,vt in ca.intra quatuor,
de maio.& obed.& 3.quæſt.9. omnia. ſimile quando reuoca
tur miſſio in poſſeſſ. quia non debet reuocari immiſſio, ni-
ſi parte citata,vt in c quoniam frequenter.§ in aliis. vt li. nõ
conteſt.& hoc procedit etiam in abſolutione ad cautelam,
quia etiam in ea requiritur citatio partis,vt dicit Hoſt.& Io.
And.in dicto c ſolet.de ſent. excommu. in vj & hoc verum,
niſi periculum ſit in mora, quia tunc poſſet fieri abſolutio
abſque aliqua citatione,vt in c.venerabili.j.de ſent. excom.
& pro hoc facit ratio iſtius text. & quod in ſimili notat Inn.
in c.ſignificauit ſupra de teſti & iſtam partem,ſcilicet, quod
requiratur citatio, quando tractatur de abſolutione ab ex-
communicatione, ſeu quando iudex vult abſoluere ab ex-
communicatione,tenet Specul. in titulo. de contumacia.§.
finali. verſicu. ſed pone, excommunicatus. dicunt tamen
Doctor. in capitu.j. de iudi,quod ſi de facto fieret abſolutio
ab excommunicatione parte non vocata, quod valeret, &
idem tenet Spe.in d ver.ſed pone excommunicatus, & Hoſ.
hic.& Ioa.And.& Bu.& Io.de Imo.ſed glo 11.quæſtione 3.ex
communicatos.videtur limitare dicta doctorum hic, dum
dicunt,quod ad actum abſolutionis requiritur citatio par-
tis.nam gl prædicta dicit quod hoc eſt verum, quãdo iudex
excommunicauit ad inſtantiam partis.Secus ſi excommuni
cauit ex ſuo mero officio, quia tunc in abſolutione non re-
quiritur citatio partis,& iſtud ſequitur hic dom.Abb. quod
notat Bar,in ſimili,in l.ij. ff.ſi quis in ius voc.non ierit.ſed cõ
tra prædicta videtur facere tex.nota.in c.Romana.§.ſenten-
tias eodem tit.in vj.vbi dicitur,quod ſententia excommuni
cationis, vel interdicti,nullatenus eſt reuocanda, vel nulla
denuncianda,niſi cauſa appellationis fuerit examinata par-
32 tibus citatis.nam verbum † nullatenus,importat quod reuo
catio ſententiæ excommunicationis, vel declaratio nullita-
tis,ipſo iure non teneat partibus non vocatis, & per illum
tex.dicit ibi Dom.Dom.quod ſi lege,vel ſtatuto dicatur, ꝙ
iudex nullatenus aliquid faciat,ſine certa ſolennitate,quod
ſi facit contrarium,actus eſt nullus,de quo vide glo. nota.in
cle.j.in verbo.nullatenus.de ſeq. poſſ.& fru. Sed dom.Abb.
hic reducendo iura ad concordiam diſtinguit,& de eius di-
ſtinctione facias tres caſus.

Primus eſt,quando abſolutio fit ab excommunicatione,
ſeu ab eius ſuperiore concurrente cum eo in iuriſdictione
in perſonam excommunicati, verbi gratia, prælatus eccle-
ſiæ collegiatæ aliquem excommunicauit, modo tam ipſe q
excommunicauit,quam epiſcopus poteſt excommunicatũ
abſoluere,quia vtrique eſt ſubditus immediate.ſiue ergo ex
communicator abſoluat excommunicatum, parte non ci-
tata,ſiue epiſcopus qui eſt eius ſuperior,valet abſolutio:im-
33 mo etiam ſi epiſcopus † abſolueret excommunicatum,ſine
conſcientia excommunicatoris, & abſque congrua ſatisfa-
ctione,licet maleſaciat,valet abſolutio.& hoc tenet gl.ſi. in
c.cum ab eccleſiarum.de offi.ordi. Nam ſicut valet excom-
municatio ſine citatione,& admonitione partis, vt in cap.
ſacro.infra de ſent.excomm.& per glo.2.quæſt.j. in ſumma,
& 11.q.3 in ſumma,ita valet abſolutio,ſine citatione partis,
34 quia † poteſtas ligandi,& ſoluendi procedunt a pari,de pe.
diſt.j.verbum,& quia abſolutio eſt magis fauorabilis, quam
excommunicatio,vt in l.Arianus.ff de act.& obl.& pro hoc
vide tex.nota.in c.venerabilibus.§.vbi autem de ſen. excom
mu.in vj.vbi traditur regula generalis, quod dummodo fiat
35 abſolutio a † iudice habente iuriſdictionẽ abſoluendi,quan
tumcunque ſit iniuſta abſolutio valet, & ſic abſolutio non
redditur nulla ex defectu citationis, vel alterius ſolẽnitatis.
vide quod notat Inno.in c.ab excommunicato,in verbo,ob
tentis,ſupra de reſcriptis.

Secundus caſus eſt,quãdo abſolutio fit a iudice ad quem,
& hoc caſu.dicit dom. Abb. quod ſi non eſt appellatum ad
eum non valet abſolutio,quia non habet iuriſdictionem in
ſubditos ſuffraganei,niſi per appellationem,vt in c.paſtora-
lis.de offi.ord.& de hoc eſt tex in c.venerabilibus, poſt prin.
de ſen.excomm.in vj.vbi expreſſe dicitur,quod Archiepiſco
pus non poteſt abſoluere ſubditum ſuffraganei, niſi ad eum
fuerit appellatum.vnde tex in d.§. vbi autem,requirit, quod
ſuperiori competat cognoſcere de excommunicatione ad
hoc,vt abſolutio iniuſta teneat,& vide ibi gl in verbo,com-
petit. ſed ſi Archiepiſcopus recipiat appellationem tanquã
emiſſam ex cauſa probabili, valet abſolutio parte non cita-
ta,vt d.§.vbi autem.nam hoc caſu habet iuriſdictionem. un-
de tenet abſolutio ab excommunicatione parte non citata
ſicut teneret abſolutio facta ab excõmunicatore parte non
citata,quia militãt eædem rationes,& eadem ratione dicas
quod ſi fieret abſolutio parte non citata a iudice qui poteſt
adiri per viam querelæ,quod valeret de quo in ca. j. ſupra de
off.leg probatur in d.§.ubi autem.

Tertius caſus eſt, quando ſuperior vult reuocare ſenten-
tiam tanquam iniuſtam,vel denũciare eam nullam, & hoc
non poteſt facere,niſi partibus vocatis,ut dicto cap.Roma-
na §.ſententias,eod.titulo. in vj. & ibi hoc tenet Io. Andr. &
Do.Dom.& dom.Abb.hic.& ratio eſt, ſecundum eum, q.
talis reuocatio, ſeu declaratio eſt quaſi diffinitiua pronun-
tiatio ſuper excommunicatione,& actus iudicialis,nec cõ-
petit poteſtas iudici ad quem ſuper. tali pronunciatione,ni-
ſi prius cauſam examinauerit.

Aduerte tamẽ, quia licet verum dicat D.Abb, quod non
valet

valet reuocatio ſententiæ excommunicationis, vel declaratio nullitatis eius, niſi partibus citatis. hoc tamen nō eſt ex ea ratione, quod ſit actus iudicialis, ſed quia habet vim diffinitiuæ pronunciationis ſuper ipſa appellatione interpoſita a ſententia excommunicationis. nam excommunicatio iudicialis lata die feriata etiam in honorem Dei valet, ut dicit Fed. de Sen. conſilio ſuo 11. vnde eadē ratione, & fortius debet valere abſolutio iudicialis facta die feriato in honorem Dei, in quo pars non poteſt citari, vt in c. fi. ſupra de ferijs, & in l. dies feſtos. C. de ferijs, & ſic debet valere abſolutio iudicialis, quæ eſt fauorabilior parte non citata. Melior eſt ergo ratio, quod non valeat reuocatio ſententiæ excommunicationis, vel declaratio nullitatis eius, quia habet vim pronunciationis ſuper appellatione interpoſita a ſententia excommunicationis, quæ nō poteſt fieri, niſi cauſa cognita, & partibus vocatis. Et ex his infert dom. Abb. ad quæſtionem quo
36 tidianam, ſcilicet nunquid valeat † abſolutio a iuramento præſtito ſuper aliquo contractu facta ab epiſcopo parte nō vocata. & dom. Abb. hic dicit, quod But. in c. debitores, ſ. de iureiuran. tenet, quod ſic arguendo per ſimile ab abſolutione facta ab excommunicatione parte non vocata: ſed dom. Abb. diſtinguit, quod aut eſt certum, iuramentum eſſe licitū ex parte recipientis, puta ſi in inſtrumento eſſet expreſſum iuramentum de ſoluendis vſuris, vel in eo contineretur aliquis contractus temporis, ſeu continens pactum ex parte recipientis iuramentum, & tunc procederet dictum Butr. quia hoc caſu clarum eſt, epiſcopum eſſe iudicem in abſoluendo. allegat nota per Inn. in d. c. debitores. Aut contractus ſuper quo fuit præſtitum iuramentum, nullam iniquitatem continet in ſui ſerie, licet allegetur per partem, quæ petit abſolutionem a iuramento, & hoc caſu ſecundum eum non tenet abſolutio parte non citata, quia regulariter, nec epiſcopus, nec etiam Papa poteſt abſoluere a licito iuramento alteri p̄ſtito, vt no. Inno. in c. cum inter. P. de renun. & gl. ordinaria, in c. quanto. de iureiur. & ibi plene dixi. non eſt ergo epiſcopus iudex in omnem euentum, & ſic antequam conſtet iuramentum eſſe illicitum, non poteſt abſoluere, non poteſt autem conſtare, niſi parte vocata, vt in c. tum ex literis. de reſtitu in integrum, & in l. fi. C. ſi per vim, vel alio modo, & ſubdit dom. Abb. quod etiam ſi iuramentum eſſet illicite receptum, ex quo tamen hoc non conſtat non tenet talis abſolutio, quia ignorat id quod eſt fundamentum ſuæ iuriſdictionis, allegat l. quæro. ff. de eo, qui pro tutore, & notabilē theoricam Bar. in l. multum. ff. de cond. & demon. & in l. ſi finita. §. Iulia. ff. de dam. infec. & in l. 2. ff. de iud. & de iſto articulo, ſ. an valeat abſolutio a iuramento parte non citata, vide dom. Abb. qui latius loquitur in c. j. de iureiur. de quo etiam tangit in c. cum contingat. eodem titulo. ſed ego dixi in c. debitores. & reuertendo ad propoſitum concludēdo prædicta duæ ſunt regulæ. prima eſt, an iudex in abſolutione ab excō municatione debeat partem citare. Secunda eſt an valeat abſolutio ab excommunicatione parte non citata. & circa
37 primam regulam, dic quod † iudex antequam abſoluat excommunicatum, debet citare aduerſarium, & hoc procedit etiam in abſolutione ad cautelam, vt dicit Hoſt. & Ioan. An. in c. ſolet. de ſenten. excomm. in vj. hoc autem recipit tres limitationes. prima eſt, quando periculum eſt in mora ſi pars deberet citari, & expectari, vt in c. venerabili infra de ſent excomm. notat Ioan. And. in d. c. ſolet. Secundo fallit, quando excommunicatio eſſet lata ex officio, & non ad inſtantiam partis, vt dicit gl. in cap excommunicatos xi. quæſt. 3. Tertia limitatio eſt, quando quis eſt excommunicatus pro offenſa dubia, vel pro contumacia dubia, tunc enim poſſet abſolui parte non citata, recepta cautione de ſtando iuri, & de reficiendis expenſis aduerſario aliter non citato. & hoc tenet Pet. de Anchar. & Do. Dom in d. cap. Romana. §. ſententias. eod. titu. in vj.

Ex quo infertur, quod dum Doct. dicunt, quod pars debet citari in abſolutione ab excommunicatione, ſunt intelligēdi in caſu, quando quis eſt excommunicatus, vel allegat eſſe excommunicatus pro manifeſta offenſa, vel pro manifeſta contumacia, ſecus ſi conſtat excommunicationem eſſe latam pro dubia offenſa, vel pro dubia contumacia, qa tūc
38 poteſt licite fieri abſolutio † parte non citata, recepta cautione de ſtando iuri, & de reficiendis expenſis, & iſtam limitationem tenent. Circa ſecundam regulam, ſcilicet, an valeat abſolutio parte non citata, & regula eſt, quod ſic, ut dicto § vbi autem. Sed hæc ſecunda recipit ſimiliter tres limitationes.

Prima eſt, quando datur defectus iuriſdictionis, & hoc p̄batur in dicto §. vbi autem, iuncta gl. in verbo, competit.

Secunda limitatio eſt, quando iudex reuocat ſententiam excommunicationis, vel eam denunciat nullam, quia talis reuocatio, & denunciatio, non valet, niſi cauſa cognita, & partibus vocatis, vt d. ca. Romana. §. ſententias, eodem titulo, in ſexto.

Tertia limitatio eſt, quando fit abſolutio ab excommunicatione contra formam reſcripti, vel cōtra formam datam ab homine, quia tunc talis abſolutio eſt ipſo iure nulla, vt in c. Piſanis. de reſtitu. ſpol. in ver. in irritum reuocamus, & ibi
39 hoc tenet Ioan. And. & Doc dicentes, quod vbicunque † delegatus non ſeruat formam commiſſionis ſibi factam, non tenet abſolutio ab excommunicatione. & hoc bene no. qa licet abſolutio ab excommunicatione facta cōtra formam iuris teneat, vt dicto §. vbi autem, ſecus in abſolutione facta contra formam datam ab homine, vt dicunt Ioan. Andr. & Doct. in dicto c. Piſanis, & eadem ratione dicit ibi do. Abb. in 3. colum. quod excommunicatio lata contra formam datam ab homine eſt ipſo iure nulla. Optime facit, quod no. Inn. in c. j. de conceſſ. præben. in vj. & quod notant Docto. in cap. fi. de præben. vide etiam glo. no. in cle. j in glo. magna. de offi. deleg. quæ dicit, quod ſi clauſulæ in reſcripto ſapiunt cōditionem, non valet excommunicatio lata per executorem antequam clauſulæ ſint purificatę, tanquam lata contra formam reſcripti, vt d. c. Piſanis, & in c. cum dilecta. de reſcriptis. dicit tamen dom. Abb. in dicto cap. Piſanis quod ſi alias habens poteſtatem abſoluendi, vel excommunicandi mandetur a ſuperiore, quod aliquem excommunicet, vel abſoluat ſeruata certa forma, quod tenet excommunicatio, uel abſolutio non ſeruata illa forma, quia nō datur defectus iuriſdictionis, ex quo eſt facta commiſſio habenti alias poteſtatem. facit optime, quod no. gl. no. in cle j. in verbo, inhibē tes, de iurepatr. Sed tamen dictum dom. Abb. eſt intelligendum, quando ſuperior excitauit iuriſdictionem inferioris ordinarii, iuxta nota in cap. licet. in corrigendis, de offic ordin. Secus ſi eius iuriſdictio eſſet a ſuperiore alterata, ut quia feciſſet eum delegatum, tunc enim non valeret illud, quod agitur non ſeruata forma data ab homine etiam ſi in forma data ab homine contineatur forma data a iure, vt in d c. Piſanis. & in c. cum dilecta. de reſcriptis. vbi eſt bo. tex. & hoc tenet Ioan. de Imo. in d. cap. Piſanis. ſed ego puto, hoc uerum, quando abſolueret auctoritate delegata, ſecus ſi abſolueret auctoritate ordinaria, quia tunc ualeret abſolutio, non ſeruata forma data a delegante, non enim per delegationem amittit poteſtatem ordinariam, ſed poteſt uti utraque uel altera, qua vult, ut dicit Inno. Io. And. & dom. Abb. in c. cum ex officij. de præſcrip. licet Bu. ibi aliter dicat.

40 Et aduerte, quia non ſolum † actus redditur nullus, quando actus geritur expreſſe contra formam mādat, ſed etiam quando ad plenum non adimpletur mandatum, vt dicit gl. in d. clem. j. de iure patro. nam quando datur certa forma ad actum, paria ſunt agere contra formam. vel præter formam, vt eſt tex. not. cum glo. in cap. ſi cui, de electio. in 6. & in cap. prouida, eod. titu. & lib. & hæc tene menti, quia ex ipſis habes, nunquid ſi Papa, vel legatus, vel inferior commutat alteri poteſtatem abſoluendi, vel excommunicandi, teneat excommunicatio, vel abſolutio non ſeruata forma.

Sed de vno dubitatur, quia ſæpe in iure exprimitur, quod
41 nullatenus quis abſoluatur. niſi † ſeruata tali forma, puta niſi prius ſatis fecerit, prout loquitur tex. in cap. fina. de offic. deleg. in 6. & in cap. quoniam, in fi. de immun. eccleſ. eodem libro. & in cap. quamquam. in fi. de cenſi. libro 6. & in capit. quicunque. in princ. de hęreti. eod. lib. & in clem. 1. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruc. & in clemen. 1. de ſepult. & multa ſimilia iura poſſent ad hoc allegari, vnde quæritur nunquid in his caſibus valeat abſolutio non ſeruata forma tradita a iure. ſed de hoc vide glo. not. in dicta clemen. prima, in verbo, nullatenus, de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruc. quæ videtur velle, quod abſolutio facta contra formam datam a iure per talia uerba teneat, ſecus dicit, ſi forma data ſit ab homine, & remittit ſe ad ea, quæ dixit in clem. in uerbo, nhibentes, de iure patro. ubi glo. tractat, an & quando facta contra inhibitionem iuris ualeant. & concludit, quod ſi imponitur a iure aliquid faciendum ab ordinario, ſuper quo alias habet iuriſdictionem, licet a iure tradatur certus ordo, uel modus, ualeāt geſta contra inhibitionem iuris, dummodo talis prohibitio non habeat clauſulam decreti, ubi ordinarius reciperet poteſtatem, uel iuriſdictionem ad illud faciendum ab ipſa lege: tunc enim geſta contra inhibitionem iuris, eſſent ipſo iure nulla, ſi non ſeruetur modus, uel ordo a iure traditus. ratio eſt, quia tunc deficit iuriſdictio, quæ limitate fuit tradita, ita dicit ſingulariter glo. prædicta. cum ergo in caſu noſtro epiſcopus alias habeat poteſtatem abſoluendi in ſupradictis caſibus, vt in cap. nuper, de ſenten excomm. licet in iure ſit expreſſum, quod nullatenus fiat abſolutio citra ſatiſfactionem, tamen abſolutio facta contra inhibitionem iuris

ſine

ne decreto erit valida,& hoc etiam tenet Io.Andr.& Do.
Dom.in d.ca.quoniam.de immu.eccle.in vj.& hoc ſequitur
etiam Io.de Imo in d.cle.j.ſuper glo.præall.in verbo, nulla-
tenus.de ſequeſt poſſ.& fruc.& dom.Cardi. ibi in vj.quæſtio.
Sed in contrarium fortiter facit ca.Romana.§.in uniuerſita-
tem.de ſent.excom.in vj.vbi ille §.penitus. prohibet ſenten-
tiam excommunicationis ferri contra uniuerſitatem, & ibi
Hoſt.Ioan.And.& Dom.Dom.& communiter Doc. tenent
ꝙ excommunicatio ſit nulla propter dictionem penitus,ibi
poſitam,quæ eſt excluſiua poteſtatis ipſo iure, & ad hoc al-
legat Ioan.And. tex. in Auth. de alienatione emphyteuſis.
§. Sanctiſſimas,& idem dicit Ioan.And.in c.j.de poſtu. præl.
in vj. quæ verba ſunt bene notanda.ex quibus habes, quod
42 † prohibitio iuris, vel ſtatuti facta cum dictione penitus,im-
portat nullitatem ipſo iure abſque alio decreto, & pro hoc
ego allego tex.cum glo.fi.in l.ſi qui.C.de poſtulando.vbi pa
tet,quod verbum penitus,etiam iuncto verbo futuri tempo-
ris importat idem,quod ipſo iure,& ſic canonem latæ ſentē
tiæ.ſed dic,ꝙ non obſtantibus huiuſmodi uerbis abſolutio
facta per habentem alias poteſtatem,valet, & pro hoc facit
gl.nota.in c.j.in verbo,tentent,de offi.ord.in vj quæ dicit, ꝙ
eſt ſpeciale in ſententia cenſuræ,ꝙ valeant,licet a iure fieri
prohibeantur.vnde idem dicendum eſt,& fortius de abſolu
tione, quæ eſt fauorabilior, quàm excommunicatio. non
obſtat.§.in vniuerſitatem,ſ̃.allegatus, quia ideo ibi excom-
municatio eſt nulla,quia vniuerſitas,vel collegium non ha-
bet animam,& ſic nō eſt capax excommunicationis, & hoc
tenuit glo.vij.quæſt.j.c.denique,licet glo in dicto § in vniuer
ſitatem,aliud dixerit,& male,& communiter reprobatur.
43 Aduerte tamen inquantum dixi, ꝙ clauſula † decreti vi-
tiat,ſeu irritat factum contra prohibitionem, nam hoc fal-
lit in his in quibus imprimitur caracter. nam ſi prohibetur
aliquem ordinari,nō ſeruata certa forma, cum clauſula de-
creti,ꝙ ſi contra fiat ſit irritum,& inane,& nullius firmita-
tis,nihilominus imprimitur caracter,licet non habeat exe-
cutionem ordinis.de quo uide glo.no. in c. prouida,in uer-
bo,firmitatis,de elect.in vj & in clem.in pleriſque,in uerbo,
vel aliud, de elec.& aliam gl.ſingularem,in clem.j in verbo,
irritum.de regula.quæ dicit,quod illa,quæ pertinent ad offi-
cium curę,vt baptizare,& euchariſtiam dare,& ſimile. item
quæ conſiſtunt in facto,ſicut prædicare,non cadunt ſub de-
creto,ideſt non poſſunt irritari per clauſulam decreti, quia
nequeunt non fuiſſe,& hanc gl.tenebis menti.
44 ¶ In glo.j.Hoſt.ex hoc infert,quod ſi priuilegiatus † delin-
quit poteſt ſibi iuſtitia denegari,vt in cap.nuper. in fi. de de-
ci.ſed do.Abb.dicit hoc dictum intelligendum,quando pri-
uilegiatus delinquit contra ſubditum alicuius iudicis, non
vult ſatisfacere,& poſtea ſibi petenti iuſtitia debeat denegari
niſi prius ſatisfaciat,& dicit dom.Abb iſtum eſſe exquæſitū
modum procedendi contra exemptos,& dicit,quod hoc di
ctum procedit,quando debitum,cui non vult ſatisfacere eſt
liquidum,alias non,& hoc eſt bene notandum cōtra exem-
45 ptos màxime † religioſos,qui nolunt creditoribus ſuis ſolue
re,& cum conueniuntur coram ordinariis dicunt ſe exem-
ptos.nam facta fide ordinario,quod ſint debitores,debet eis
denegare audientiam, ſi nolunt aliquem conuenire coram
ipſis ordinarijs,niſi prius ſatisfaciāt ſuis creditoribus, & ideo
tene hoc menti.An autem liceat retinere ſibi rem,quam de
tinet, vel æquipollentem.vide in lib.de reſti.ſub titu.de reſti.
bellantium.§.vlt.& quæ notantur per Doc. in c.cum olim.
ĵ.de reſt.ſpo.& adde,ꝙ no.li.de reſt ſub rubr. de famulo fur-
46 tum faciente.vbi quæritur,an † famulus, qui fideliter ſerui-
uit dño ſuo,cui non fuit ſatisfactum, poſſit auferre rem æq-
ualentem mercedi ſui.& concludit,ꝙ ſic, ſed vr̃ idem no. ꝑ
Inno.in d.c. cū olim.& ad hoc Exo.3.in fi.vbi pręcepit Deus
Iſraelitis,ut auferrerēt vaſa argētea,& precioſa ægyptiis,&
aufugerent,& hoc in recompēſation. damnorū paſſorū,vt
dicit ibi gl.In gl.ij.dic, ꝙ ꝯtria procedunt in iudicijs ſeculari-
bus.ſed iudicia eccleſiaſtica pñt exerceri in eccleſia,ut dicit
gl.in c.præceptum.2.q.2.& eſt tex.cum gl.in d.c.decet.de im-
mu.ecc.in vj.& tenet ēt Bar.in l.nemo.C.de ſacroſ.eccl.In gl.
3.in fi.dic,ꝙ gl.non bene dicit inquantum exigit conſenſum
capituli in confirmationib.electionum,& cōiter per doc.re-
probatur,quia iura allegata in gl.ſolum exigunt conſilium,
& non conſenſum,& inter hæc eſt magna dr̃ia,vt in ca.j.ne
ſe.vac.in vj.& in c.cum in veteri.de ele.ſufficit ergo epo hr̃e
conſilium capituli,nec tenet̃ eius cōſenſum ſequi, & hodie
47 valet † conſuetudo,ꝙ eps,vel alius prælatus, non teneatur
requirere conſilium capituli,vt eſt tex.in c.3.de conſue.in 6.
48 Qualis autem cauſæ cognitio requiratur hodie † in cōfirma
tionibus electionum,dic ut in c.fi.de elect.in vj.hodie in cō-
firmationib.electionū,dic ut in c.fi.de elec.in 6.In gl.in uer-
49 bo, decedat, no. tres rationes quare † abſolutio pōt fieri a
iudice a quo,non obſtante appellatione aduerſarij.Prima ra
tio eſt,quia ſpeciale eſt in ſententia excōicationis, quia ꝑꝑ
peccatum timetur,ne decedat in excōicatione. Secunda ra-
tio eſt,quia in his quæ non accipiunt dilationem,no admit-
50 titur appellatio,† vt puta,quia res eſt tempore peritura mul-
ta exempla patent in l.fi.ff.de ap.non reci.& nota iſtam ſecū
dam rationem,ex qua habes,ꝙ in oī caſu,in quo periculum
eſt in mora,non admittitur appellatio,nec eſt ei deferēdū,
& multa exempla,ſ.quando res eſt tempore peritura,patent
in l.fi.ff.de app.non reci.& in aliis iuribus alle.in gl.& de hoc
vide in Spe.eo tit.§ in quibus.ver.8.Tertia ratio eſt magis ge-
neralis,nam ideo iudex a quo,poteſt abſoluere excōicatum
quia nil deperit aduerſario per hāc abſolutionem, cum cau
tum ſibi ſit per receptionem cautionis,& excōicato prodeſt
ne interim vitetur, vel moriatur. & ex hac tertia ratione no.
51 ꝙ iudex † a quo poteſt facere oē,id quod tendit in faciliorē
exitum appellationis,& dicit do.Abb hanc particulam glo.
iuncto tex.tenendam menti de quo plene dixi ſ̃. eo.cum te-
neamur.Nota tamen duo ex glo.primo ex fi. ꝙ aliquis non
52 debet † ꝯdicere illi,ꝙ ſibi non nocet,& alteri prodeſt, iuxta
illud,quod mihi prodeſt, & mihi non nocet,libenter facere
debes.vnde dixit gl.j.di.c.ij.in verbo,fas eſt, quæ incipit,ideſt
æquum,ꝙ vbi aliquid mihi prodeſt,& tibi non nocet,æquū
eſt,ut mihi nō prohibeas,licet ius mihi deficiat,ut ff.de aqua
plu.arc.l.ij.§.item Varus ſed in ꝯrium.facit illud, quod not.
gl.notabilis,quæ ſemper allegatur in l.cum ſeruus.in gl. fi.ff.
53 de cond.ob cauſam, quæ dicit, ꝙ quis ſatis dicitur † lucrari
qui voluntatem ſuam adimplet, & ſic econuerſo dicitur dā
num pati,quādo ei aufertur ei,quod ſibi placet,ut in l. Pau-
lus reſpondit creditorem.ff. de ſol. vnde ego ſic dicerem, ꝙ
aut loquimur quo ad honeſtatem,& ſecundum legem diui-
nam, per quam, cuilibet præcipitur proximum diligere,
ſicut ſe ipſum,& ſecundum iſtam l.tenetur ad illud,quod ſi-
bi non nocet, & prodeſt alteri, quia aut loquimur ſm legē
humanam, & tunc ſi proximus tractat de lucro quęrendo
non autem de damno vitando,& hoc caſu non tenetur,nec
ad hoc poteſt compelli,quia diceretur pati damnum,ex quo
facit ꝯ voluntatem ſuam,& hoc modo procedit gl in d.l.cū
ſeruus.ff.de condi.ob cauſ.& d.l.Paulus. rñdit creditorem.ff.
de ſolu.Aut aduerſarius pateretur damnum,& tunc ex quo
ſibi nihil nocet,tenetur ſubuenire proximo, ne patiatur dā-
num,& pro hoc facit iſte tex.& quod notat iſta gl.in fi. & ꝑ
hoc facit,quod not.Arch.& Dom.Dom.in c.ij.j. diſt. ubi di-
cunt,quod ubi ſubeſt cauſa neceſſaria,quis poteſt tranſire ꝑ
agrum alienum etiam domino non conſentiente, ſi per trā
ſitum non lęditur ager,ſicut faciebat populus Iſrael, quādo
iuſta bella gerebat, quia tunc tranſitus per agrum alienum
debebat eſſe liber.
54 Secundo nota ex gl in prin.ꝙ homo citius † moritur pro
pter peccatum.vide gl.ſimilem 11.q.3.epi, in gl fi.& dicit hic
Bal.ꝙ ſi quis vult habere ſalutem corporis,prius debet quæ-
55 rere ſalutem aīæ,† quia anima adiuuat corpus non e ꝯ,& al
legat gl.ſuper illo pſalmo,vbi dr̃; & erunt dies illorum anni
ſeptuaginta.nam gl.ibi dicit, ꝙ abbreuiati ſunt dies mali ꝑ-
pter peccatum.allegat ēt Ariſt.dicentem,ꝙ magnū eſſet ma
lum,ſi malus exiſtens immortalitatem promereretur, quaſi
dicat,ꝙ malus homo ſemper male facit,& ſi longo tp̄e viue
ret,tanto magis mala multiplicarentur.dic tamen, ꝙ Deus
56 non ſine ratione creauit † hoīes malos, nec ēt ſine rōne ſu-
ſtinet eos in vita, quia magnum fructum Deus capit ex ho-
minib.malis,vt dicit Aug.in li.11.de ciui.Dei,ca.18.vbi dicit,
ꝙ Deus non creaſſet vllum Angelorum, vel hominum,quē
malum futurum eſſe præſciſſet, niſi pariter noſſet quibus eo
rum bonorum vſibus commodaret,& in c.præcedenti.dic ē
57 quod ſicut † Deus bonarum naturarum optimus eſt crea-
tor,ita malarum voluntatum eſt iuſtiſſimus ordinator, ut
cum male illi utuntur naturis bonis,ipſe bene vtatur etiam
volūtatibus malis.vnde dicit canon, tu bonus tolera malū.
23.quæſtio. quarta. tu bonis.& iterum ,ferrum quippe mē-
tis noſtræ ad acumen non poteſt peruenire veritatis, niſi
hoc alterius eraſerit lima prauitatis, ideſt proſecutio malo-
rum,ſeptima,quæſtione prima.§.cum autem,& de hoc,ſci-
licet,quare Deus creauerit malos,vel diabolum,vide magi-
ſtrum ſententiarum,libro ſecundo,diſtinct.tertia,cap.idem-
que Auguſtinus,& vigeſimaſecunda diſtinct,in prin. vbi pul
chre loquitur.vide etiam Hieron.in prologo Abachuc pro-
phetę.vbi declarat rationē, quare Deus det poteſtatem ma
lis,vel infidelibus ſuper bonos.& inquantum dicit glo.quod
58 Deus aufert bonos † de hac vita,ne malitia mutet eorum in
tellectum,de quo ēt loquitur tex.in c.ſi ex bo.de pę.diſt.4.dic
ꝙ hæc verba originaliter habentur Sapientię 4.c. ubi tex.ſic
loquitur, Iuſtus autem ſi morte pręoccupatus fuerit in refri-
gerio erit.ſenectus enim venerabilis eſt non diuturna, neq;

numero annor.computata.Cani aũt ſunt ſenſus hominis &
ætas ſenectutis vita immaculata, & deinde ſubdit placens
Deo factus dilectus,& viuens inter peccatores trãslatus eſt,
raptus eſt, ne malitia mutaret intellectũ eius,aut ne fictio
malitiæ deciperet aĩm illius. & no. bene iſta verba q̃ ſunt
pulchra.& notanda.& no. etiam,dum dicit,quod Deus au-
fert de medio iuſtum,quando viuit inter peccatores.ne pro
pter conuerſationẽ eorum corrumpatur,& ideo debent ca
uere iuſti magnam conuerſationem malorum,quia pericu-
lum eſt,ne peruertantur, iuxta pſalmi. Cum ſancto ſanctus
eris,& cum peruerſo peruerteris ¶ In glo.in uerbo, cautio-
ne,dom.Abb dicit iſtam glo ſemper notandam,ex qua habe
tur regula,& unus caſus exceptus a regula.Regula enim eſt,
vt abſolutio ab excommunicatione, fiat cum cautione iu-
ratoria,ideſt quod abſoluendus ab excommunicatione, iu-
ret ſtare mandatis eccleſiæ ſuper illa excommunicatione.
caſus autem exceptus a regula eſt, quãdo aliquis excommu
nicatur,quia noluit parere iuri,ideſt quando excommunica
tio eſt lata pro contumacia iudiciali, quia tunc non debet
abſolui,niſi præſtita ſufficienti cautione,i.datis fideiuſſorib.
uel pignoribus.& dicit dom.Abb quod licet Doct.hic com
muniter tranſeant cum iſta gl.tamen in c. ex parte.j̃. de uer.
ſign. plene diſtinguunt.ſed quantum ad caſum hic exceptũ,
dicit quod putat glo.bene dicere,cum hic verſetur intereſſe
partis, & excommunicatio tunc habeat uim cuiuſdam im-
miſſionis in poſſeſſ.vt in c.quoniam frequenter.in fi.ut li.nõ
cont.Vnde ſicut immiſſio,niſi pręſtita cautione fideiuſſoria,
vel pignoratitia,ut in auth.& qui iurat.C.de bo.auc iud.poſ.
& in c.j.de ſequeſt.poſſ.& fruc.ita nec excommunicatio de
59 bet relaxari,niſi præſtita tali cautione ita†cautio de iudicio
ſiſti eſt peremptoria,ut in l.2 ff.de præto.ſtipu.& regulariter
omnes cautiones prætorię debent eſſe ſufficiẽtes, ideſt cum
fideiuſſoribus.vel pignoribus,ut in l j.ff.de præto.ſtip.& addit
dom.Abb alium caſum exceptum a regula:nam vbicunque
timetur,ne abſoluendus veniat contra iuramentum, nõ ſuf
60 ficit † iuratoria cautio,ſed requiritur cautio idonea.ſ cum fi
deiuſſoribus,vel pignoribus ita dicunt Doct.in c fi.s̃. de re-
ſtit ſpol.& in c.j de dolo,& contuma.in vj. immo ſi eſſet ue-
riſimile,quod non ſeruaret deferendum, vt in ca.clericos.j̃.
de cohab cler.& mulie de quo dixi s̃.eo.quæſtioni, ſuper gl.
penult.Adde tertium caſum,in quo non ſufficit cautio,etiã
cum fideiuſſore,uel pignore,nam excõmunicatus pro ma-
niſeſta offenſa,vel pro maniſeſta cõtumacia, regulariter nõ
debet abſolui,niſi primo ſatisfaciat,vt in d.c.ex parte.de ver-
borum ſignifi.& in ca venerabilibus.§.ſecus. de ſent.excom.
mun in ſexto.
61 ¶ In glo penulti dic, quod † Archiepiſcopus non poteſt
adiri per ſimplicem querelam,ſed neceſſarium eſt, ut ad eũ
appelletur,ut in c.venerabilibus de ſent.excom.in vj. ſed le-
gatus poteſt adiri per ſimplicem querelam, ut in c.j. de offi.
deleg item ſi prelatus ſubditus epiſcopo aliquem excommu
nicat,qui eſt eodem modo ſubditus epiſcopi,poteſt excom-
municatus adire epiſcopum per ſimplicem querelam, ut in
c cum ab eccleſiarum.de offic.ordin.Sed extra gl.quæro,a n
62 † excipiens,quod excommunicatus non abſoluatur,niſi pri
mo ſoluat expenſas,vel niſi primo ſatisfaciat de offenſa poſ
ſit repelli per exceptionem excommunicationis.& videtur,
quod ſic,quia excommunicato petẽti reſtitutionem obſtat
exceptio excommunicationis,vt dicit gl.no. in c. ex inſinua-
tione,in gl.penul. & idem dicit gl.23.diſt.in nomine domini.
in verbo,audientia,in fi. ſed in contrarium eſt ueritas, quia
excipiens de ſatisfactione, non venit vt actor, ſed per uiam
63 †exceptionis, quæ eſt permiſſa excommunicato, ut in cap.
cum inter s̃.de excep.& hoc maxime procedit,quia refectio
expenſarum fit officio iudicis,ut no.Inno.j̃.eo. ſæpe. & ideo
iudex poterit ſupplere pro excõmunicato, & hoc tenet Ioã.
64 de Imo hic in fi. An autem † excommunicatus audiatur pe
tendo reuocationem tenutæ, ſeu immiſſionis factæ in bonis
ſuis.vide per Bar in l de pupillo.§ qui remiſſionem.ff.de ope.
no.nun.& per Doct.in c j.de reſcriptis in vj·de quo plene di-
xi in d.c.cum inter,s̃ de excep. & iſta ſufficiant in iſto ca. ſe-
quitur c.repræhenſibilis.

S V M M A R I V M.

1 *Subditi non debent excommunicari,vel ſuſpendi, niſi præmiſſa canonica monitione.*
2 *Regulares a correctione diſciplinæ non appellant.*
3 *Terminus appellanti eſt ſtatuendus.*
4 *Appellans,non proſequendo in termino in expenſis punitur.*
5 *Sententia excommunicationis,ſine canonica monitione,non eſt ferenda.*
6 *Suſpenſio non eſt ferenda,niſi præmiſſa canonica monitione.*
7 *Admonitio,non requiritur in ſuſpenſione,vel interdicto, niſi quando pro contumacia feruntur.*
8 *Excommunicatio dicitur eſſe medicinalis.*
9 *Suſpenſio,& interdictum poſſunt ferri in pęnam delicti.*
10 *Iudex poteſt augere pœnam a iure determinatam ex cauſa.*
11 *Prælati regulares,ſine cauſa atque admonitione excommunicantes eandem incurrunt pęnam,quam prælati ſeculares incurrunt.*
12 *Appellatio non datur a correctione,ſeu diſciplina eccleſiaſtica.*
13 *Appellationem non proſequens, licet fruſtratoria ſit,in expenſis punitur.*
14 *Inopia excuſat a condemnatione expenſarum.*
15 *Inopia eſt etiam,quædam ſpecies defenſionis.*
16 *Abbas non poteſt punire monachum abſque conſenſu capituli.*
17 *Abbas ſolus poteſt infligere pęnam impoſitam per ſtatuta per Abbatem,& conuentum.*
18 *Remedium contra prælatos ſeueros eſt appellare.*
19 *Monitio canonica qualis eſſe debeat,& requiratur.*
20 *Irregularis a Papa ſolum abſoluitur.*
21 *Excommunicatio,an valeat ſine citatione.*
22 *Condemnatio in expenſis, a quo iudice fieri debeat.*
23 *Iudex appellationis,quando poſſit condemnare in expenſis.*
24 *Iudex pronuncians ſe incompetentem poteſt in expenſis partem condemnare.*
25 *Iudex ad quem ex interuallo etiam in expenſis poſt pronunciationem poteſt condemnare.*
26 *Iudex ad quem,quando pronunciare non poſſit.*
27 *Iudex ad quem,an poſſit pronunciare appellationem eſſe deſertam,& impedire iudicem a quo,ne exequatur interim ſententiam.*
28 *Iudex ad quem,ſuper deſerta appellatione qualiter pronunciare poſſit.*
29 *Delegatus ad cauſam appellationis,an poſſit confirmare ſententiam,licet certum ſit appellationem eſſe deſertam.*
30 *Abſolutio ab obſeruatione iudicij tunc fieri debet appellato,quando deſerta eſt appellatio.*
31 *Appellatus appellatione deſerta poteſt petere attentata reuocari.*
32 *Delegatus poteſt impetrari ſuper articulo deſertionis.*
33 *Iudex ad quem,in appellatione etiam friuola condemnat appellantem in expenſis.*
34 *Iudex ad quem,non poteſt condemnare in expenſis,licet cauſa ſit deſerta ſi cauſa coram eo nunquam fuit introducta.*
35 *Deſertionem appellationis,nec iudex ad quem, nec iudex a quo, cognoſcunt,ſed potius alius.*
36 *Delegatus iudex cognoſcit de deſertione appellationis abſque noua commiſſione.*
37 *Cognitio deſertionis appellationis ante omnia requiritur.*
38 *Exceptiones præiudiciales,poſſunt a iudice reſeruari, ſi requirunt altiorem indaginem.*
39 *Contumax,ſeu temere litigans, ſi non habet, vnde ſoluat,debet luere in corpus ad arbitrium iudicis.*
40 *Pęna corporalis,non infligitur conuento ex contractu,nam cedendo bonis liberatur.*
41 *Contumacia,uel calumnia, ſunt delicta non contractus.*
42 *Non ſoluendo,quando ad pinguiorem fortunam perueniendo teneatur.*
43 *Cautela pro eo qui criminaliter eſt puniendus pęna pecuniaria,et non eſt ſoluendo.*
44 *Inopia eſt cauſa remiſſionis pœnæ,& liberationis.*
45 *Clerici ſeculares,an dicantur habere proprium,ita ut poſſint ſoluere condemnationem expenſarum.*
46 *Epiſcopus propter felloniam amittit feudum in uita ſua.*
47 *Clerici,licet habeant vſum,non tamen efficiunt fructus ſuos.*
48 *Bona clericorum diſtinguuntur in patrimonialia,& beneficialia.*
49 *Clericus,an poſſit incarcerari.*
50 *Clericus condemnatus in expenſis perſoluet illas ſi habet bona patrimonialia.*
51 *Condemnatio clerici,non debet nocere eccleſiæ,& ſibi debitis.*
52 *Clericus condemnari poteſt,dummodo non compellatur mendicare.*
53 *Viuere commode,& abſque penuria,differunt.*
54 *Clericus,quando pro debito ciuili poſſit incarcerari.*
55 *Clerico litigante pro eccleſia qualiter fiat condemnatio.*
56 *Tutor inſtituens litem calumnioſam de ſuo ſoluit expenſas, licet nomine pupilli egerit.*
57 *Fatalibus appellationis elapſis nullo proſequente appellationem,an appellans ſit in expenſis condemnandus.*
58 *Expenſæ,aut ſoluuntur ratione contumacię,aut ratione victorię.*
59 *Appellans tenetur proſequi appellationem,non appellatus.*

C A P. XXVI.

REpræhenſibilis. Non debent præla-
ti ſuſpendere,vel ex
1 cõicare † ſubditos, niſi præmiſſa canonica mo-
2 nitione. hoc primo. Et ſubditi præcipue † regu-
lares a diſciplinæ correctione appellare non poſſunt. hoc ſe
3 cundo.& appellanti dẽt ſtatui † terminus ad pſequendũ. j̃.
q̃m ſi nõ pſeq̃t appellatio eſt deſerta, & iudex a quo libere
procedet

4 procedet hoc tertio. Et † appellans ſi non proſequitur ꝟ. ter
minum appellato ꝓſequente condemnatur in expenſis. hoc
dicit quarto, & vltimo, & habet quinq; dicta ſecundum ibi,
nec ſubiecti. tertiũ ibi, ſi vero quiſquam. quartum ibi, ſi au-
tem in quocunque. quintum ibi, præcipue vero.

Nota primo ex tex. regulam generalem, quod ſententia
5 excommunicationis, vel ſuſpenſionis, nunquam eſt ferenda
ab homine pro delicto, vel alio caſu, ſed ſolum pro cõtuma
cia in non parendo, & hoc no. gl. in cap. nemo. & in c. epi. xj.
q. 3. de quo dixi in c. præcedenti. Amplius probat iſte text. ꝙ
6 etiam † ſuſpenſio non eſt ferenda, niſi canonica monitio-
ne præmiſſa, & ſic niſi præcedat contumacia, & vide text. in
c. j. iuncto §. & hæc eadem. de ſent. excomm. in vj. vbi dicitur
ꝙ excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum, debent ferri
in ſcriptis, & expreſſa legitima cauſa, & quantum ad propoſi
tum vide meliorem tex. in c. ſtatutum eo. tit. & lib. vbi patet,
ꝙ ſuſpenſio, & interdictum æquiparantur in hoc excommu
nicationi, ſ. vt in eis debeat procedere monitio quemadmo-
dum in excommunicatione ſed Inn. in c. j. ꝟ. de exceſſ. præla.
dicit hoc procedere, quando ſuſpenſio, vel interdictum fer-
tur ab homine pro contumacia, ſecus dicit, quando fertur
7 pro crimine in pœnam, quia tunc nulla requiritur † admo
nitio, ſicut nec in aliis pœnis imponendis, & idem tenuit In-
noc. in c. ad hæc quoniam. ꝟ. eo. vbi dixit, ꝙ excommunica-
tio, interdictum, & ſuſpenſio, æquiparantur in multis, & præ
ſertim in hoc, ut debeat præcedere admonitio, niſi quando
ſuſpenſio fieret in pœnam delicti. Hoſt. vero hoc approbat,
reſpectu ſuſpenſionis ferendæ a canone, ſecus ſi ſuſpenſio ſit
ferenda a iudice, quia tunc ſecundum eum requiritur ſem-
per admonitio. allegat c. ſicut. de cohab. cleri. & mul. ſed do.
Abb. indiſtincte tenet opi. Inn. & dicit, ꝙ pro ea videtur tex.
in c. iam literis. ſ. de teſti. vbi Papa abſque admonitione im-
poſuit pœnam ſuſpenſionis, ergo & hoc alii facere poſſint,
vt in c. in cauſis, de re iud. facit optime, c. Romana. §. ſed nec,
de app. in vj. vbi licet primo dixiſſet de excommunicatione
ſuſpenſione, & interdicto, tamen dum tractauit de offenſis,
ſeu culpis præteritis, vel præſentibus ſolũ prohibet excom-
municationem ferri ſine admonitione, nec aliquid dicit de
interdicto, vel ſuſpenſione, quaſi ſecus ſentiat in ipſis. & ra-
tio differẽtiæ eſt, quia excommunicatio nunquam infertur
in pœnam, ſed ratione contumaciæ, & ſi vult ſe corrigere re
8 laxatur † excommunicatio incontinenti, cum ſit medicina
lis, vt in c. j. de ſent. excomm. in vj. ſed ſuſpẽſio poteſt directe
ferri propter crimen, & in pœnam criminis. vnde non requi
ritur admonitio, ſicut nec in aliis pœnis, & pro hoc optime
facit tex. in c. ij. in princ. de cler. excom. min. ibi, aut ab omni
officio pro certis criminibus ſuſpenſus. ex quo conclude, ꝙ
licet excommunicatio non poſſit ferri ab homine in pœ-
9 nam delicti † ſuſpenſio tamen, vel interdictum poteſt ferri
in pœnam delicti, & tunc non requiritur admonitio, ſicut
nec in aliis pœnis imponendis.

Secundo nota ſingulariter ex iſto tex. ſecundum intelle-
ctum Abb. qui communiter tenetur per Doct. & qui etiam
multum conuenit literæ, quod ubicunque ius fulminat ex-
communicationem propter delictum, iudex poteſt excom-
municare ſine alia admonitione, & ex hoc dicit Abb. ut re-
fert Io. And. in verbo, ſubiectos, ſe excuſaſſe quendam Ab-
batem qui abſque admonitione excommunicauerat mona
chum pro eo, quod exiuerat clauſtrum ſine licentia, & po-
ſtea repertum fuit ſtatutum in monaſterio imponens excõ-
municationem ipſo facto pro dicta cauſa, vnde alia admoni
tio non fuit neceſſaria, ut hic in tex. Et ex hoc dicit do. Abb.
inferri vnum mirabile ex iſto tex. quia excommunicatum a
iure pro delicto poteſt ſuperior iterum excommunicare ꝓ
eodem delicto ſine aliqua admonitione, & nulla contuma
10 cia de nouo contracta, vt hic clare colligitur, nam † iudex
poteſt augere pœnam a iure determinatam ex cauſa, vt in l.
quid ergo. § pęna grauior. ff. de his qui nota. infa. & in l. & ſi
ſeuerior. C. ex quibus cau. infa. irro. Nec obſtat c. at ſi clerici.
in fi. ſupra de iud. vbi dicitur, ꝙ pro uno delicto quis non de
bet affligi duplici pęna, quia iſta eſt unica pœna, licet aucta,
nam per primam excommunicationem eſt poſitus extra
eccleſiam. vnde per ſecũdam non amplius ponitur extra ec-
cleſiam. ſed firmius ligatur per ſecũdam excommunicatio-
nem quàm per primã, quia erit neceſſarium, quod abſolua
tur ab vtraque excommunicatione, de quo vide gl. in ca. ita
quorundam. de iud. & in c. cum pro cauſa. de ſent. excom. &
3. quæſ. 4. Engeldrudam, & nota bene verba Abbatis, vbi di-
cit, quod quidam Abbas fuit excommunicatus, quia excom
municauit ſine admonitione ex eo, quia repertum fuit ſta-
tutum monaſterii inferens pęnam excommunicationis
11 ipſo facto, nam etiam ex hoc, habes, quod prælati † regula-
res ferentes excõicationẽ, ſine admonitione in caſu in quo
requiritur admonitio, vel ſine ſcriptis, & cauſa non expreſſa
incurrunt eandem pęnam, quam incurrunt prælati ſecula-
res, & hoc probat tex. in c. j. de ſent. excommu. in vj. vbi tex.
ita generaliter loquitur, quod etiam compræhẽdit prælatos
regulares, & hoc tenet ibi Io. And. & Dom. Dom. Hoſt. autẽ
hic poſuit aliam lect. ad iſtum tex. intellexit enim, quod iſte
tex. loquatur de denunciatione excommunicationis, videli
cet, ꝙ iudex poteſt denunciare excommunicatum a canone
abſque alia citatione, quando factum eſt notorium, & dicit
dom. Abb. lecturam eſſe notã. quia eſt uera in ſe, de quo ple-
ne dixi in ca. peruenit, ſ. eo. ſed dicit do. Abb. quod lect. Abb.
magis conuenit literæ, & etiam cõmuniter tenetur ꝑ Doct.

Tertio nota, quod a correctione, ſeu a diſciplina eccleſia-
12 ſtica, non poteſt † appellari. vnde religioſus nõ poteſt appel-
lare a pęnitentia imponenda, ſecundum regulam ſuam, ſeu
ſecundum ſtatuta regulæ. vnde dicit hic Bal. quod diſciplina
ti ſancti Franciſci non poſſunt appellare in his quæ mandã
tur eis per eorum priorem, ſecundum regulam, quia ſcriptũ
eſt, Appræhẽdite diſciplinam, ne quãdo iraſcatur Dominus,
& pereatis de via iuſta.

13 Quarto nota, quod non proſequens † appellationem, li-
cet fruſtratoriam non punitur pęna extrinſeca, ſed ſolũ con
demnatur in expenſis. vnde Bal. hic dicit, quod deſertor ap-
pellationis ſolũ punitur in intereſſe aduerſarii, ut in l. tutor.
in princ. ff. de vſur. non autem criminaliter. Et ex hoc infert,
quod l. eos. § ne tamen. C. de appel. non habet locum de iu-
re canonico, & dicit, quod ita dicit gl. ſingularis in l. j. ff. a q-
bus app. non licet.

Quinto nota ibi, ſiquid proprium, a cõtrario ſenſu, quod
14 † inopia excuſat a condemnatione expenſarum, nam ille q
15 nihil habet, nihil ſoluere poteſt. unde dicit Bal. quod † ino-
pia eſt quædam ſpecies defenſionis, ut in l. Titia ff. de procu.
nam inanis eſt actio, quam inopia debitoris excludit, ut in
l. nam his. ff. de dolo, & in c. olim. de reſtitu. ſpol. dicit tamen
Bal. quod licet inopia excuſet a pęna temeritatis, nunquam
tamen excuſat a pęna contractus, ut eſt tex. notabilis, ſecun
dum Bal. in l. diuus Veſpaſianus. ff. de iure pat.

Vltimo nota argumentum ibi, prælati ſui, &c. diſciplinã,
16 quod † Abbas non poteſt punire monachum abſque con-
ſenſu ſui capituli, ſed tex. eſt in contrarium in ca. Ioannes. ꝟ.
de regular. & ibi hoc tenet Io. And. per illum tex. idẽ probat
18. q. ij. Abbates. vbi patet ꝙ ſolus Abbas reuocat monachũ
fugitiuum, & ſolus eum punit de delicto fugæ cõmiſſo, nec
aliqua ibi fit mentio de conſilio, vel cõſenſu cap. ſed ſolum
dicitur ibi, ꝙ dẽt implorare auxilium epi, ſi ſolus non poteſt
corrigere. ad idem 8. q. ij. nullã vbi dr̃, ꝙ tota poteſtas in mo-
naſterio eſt penes Abbatem. ad iſtum tex. r̃ndetur, ꝙ non lo-
quitur de pęna inferẽda a prælato, & capitulo, ſed loquitur
de ſtatutis factis per prælatum, & capitulum, quia ſæpe reli-
gioſi faciunt ſibi ſtatuta ultra regulam, ut in c. ad noſtram. ſ.
17 eo. Et hãc ſol. do. Abb. dicit eſſe notandam, quod ſolus † Ab
bas poteſt infligere pęnam, quæ imponitur per ſtatuta edita
per ipſum Abbatem, & conuentum. ſed Hoſt. & Io. Andr. in
c. j. de cẽſ. in vj. intelligunt iſtum tex. qñ prælatus eſt nimis ſe
uerus in corrigẽdo, nam tunc debet adhibere in corrigẽdo
conſenſum capituli, ſed d. Abb. dicit, ꝙ licet hoc ſit æquum
eſt diuinare ad iſtum text. & ꝙ nullibi in iure probatur: nã
18 promptum eſt † remedium contra prælatos ſeueros, q̃a po-
teſt interponi appellatio, nam hic ſolũ tollit appellationẽ ↄ̃
regularem diſciplinã, ſecus ſi prælatus punit religioſum iniu
ſtè, & ↄ̃ regulam, quia tunc bene poteſt ab eo appellari ad
ſuperiorem, ut in c. ad noſtram, ſ. eo. & ibi dictũ fuit, & ſatis
probatur hic a contrario ſenſu. ſed tu dic, quod intellectus,
quem ponit Ioan. And. ad iſtum tex. in d. c. j. de cenſib. in vj.
melius conuenit literæ, quam ille qui ponitur hic per Doct.
quia tex. dicit hic, quod monachus appellauerat ↄ̃ regularẽ
diſciplinam Abbatis, & capituli, & ſic innuit, ꝙ prælatus, &
capitulum impoſuerunt pęnitentiam monacho, & dictum
Ho. & Ioan. And. eſt etiam verum in ſe: ex quo enim Abbas
eſt nimis ſeuerus in corrigendo, debet adhibere capitulum
ſecum in corrigendo ad hoc, ut capitulum temperet ſeueri
tatem Abbatis, nec eſſet plene ſuccurſum monacho per ap-
pellationem, quia interim de facto grauaretur, ſicut in ſimi-
li poteſt recuſari iudex tanquam ſuſpectus, licet ab eo poſſit
appellari, de quo dixi in c. propoſuit. ſ. eo.

¶ In glo. prima, dum dicit, quod requiritur trina monitio
canonica, dom. Abb. dicit, quod melius dixiſſet, quod debet
19 interuenire trina † monitio euangelica, quia cap. nouit, alle
gatum in gloſ. non tractat de admonitione canonica, ſed
de admonitione euangelica. Item dicit dominus Abbas,
quod ſufficit una monitio peremptoria pro omnibus, de
quo vide bo. glo. quæ ponit practicam, in c. conſtitutionem.
in verbo, pro omnibus, de ſent. excomm. in 6. item vide glo.

2 ʒ.q ʒ. de illicita in verbo, manifeſtorum, quæ videtur ſenti-
re, quod etiam in manifeſtis criminibus debeat præcedere
monitio, & dicit dom. Abb. quod Archi. ibi tenet quod quã
do crimen eſt notorium, vel quando res perdita eſt præſens
ſufficiat vnica admonitio, de quo etiam per Doct. in c dile-
ctó. de ſen. excomm. in vj. Et an in notorii requiratur moni
tio dixi s̃. eo. cum ſit, in fi. item inquantum glo. dicit, quod iu-
dex procedens ad excommunicationem non præcedente
canonica admonitione eſt ſuſpenſus per menſem ab ingreſ-
ſu eccleſiæ, dic quod ſi durante ſuſpenſione ingereret ſe diui
nis efficeretur irregularis, vt in c is, cui. de ſent. excommun.
20 in vj. † à qua ſolus Papa poteſt abſoluere, vt ibi, & in c. j. eo.
titulo, & libro.
21 ¶ In gl. ij. nota glo. ex qua habes, quod † excommunicatio
nulla præcedente admonitione, ſeu citatione valet. idem te-
net glo. ii. in c. ſacro. de ſenten excomm. & xj. q. 3. in ſumma,
& ij. q j in ſumma, & hoc probatur in d. c. ſacro, & in c. ſtatui
mus, de ſent. excom. in vj per locum a ſpeciali, & hoc proce-
dit etiam in delegato, vt dicit Inno in c. illud. de cler. excom.
min. & inquantum glo. excipit duos caſus, dicit quod non ex
cipiuntur directe a regula, quia non loquuntur, quando mo
nitio non præceſſit, ſed loquuntur, quando excommunica-
tio eſt lata poſt appellationem, vel quando ſententia excom
municationis continet intolerabilem errorem, ſed uide v-
num caſum exceptum a regula, in c. ſtatuimus, de ſent. excõ.
in vj. nam excommunicatio lata in participãtes monitione
non præmiſſa, non tenet, tamen illud ca. eſt reſtringendum
prout dicit ibi Io. And & D. Do. de quo dixi in ca. peruenit. s̃.
eo. ¶ In gl. in uerbo, competens. Circa hanc gl. & circa text.
quærunt Doct. quis iudex debeat facere condemnationem
22 † expenſarum, an iudex a quo, vel iudex ad quem, & in hoc
conſidera tres caſus.
Primus eſt, quando iudex pronunciat male appellatum,
& bene iudicatum, & hoc caſu abſque dubio iudex appella-
tion poteſt condemnare in expenſis, vt j. eod ut debitus.
Secundus caſus eſt, quando tempora ſunt lapſa, & ſic ap-
pellatio eſt deſerta, tamen fuit deſerta poſtquam iudex ad
quem fuit aditus, & tunc idem dicendum eſt, vt in caſu præ
cedenti. Ex quo enim pronunciat appellationem eſſe deſer-
tam, & ſic ſe non eſſe iudicem competentem poteſt condẽ-
nare in expenſis. quia condemnatio venit acceſſorie ad pro-
23 nunciationem: quando enim † iudex pronunciat ſe incom-
petentem poteſt in expenſis condemnare, vt in clem. j. de re
ſcriptis, & in c. fi. iuncta glo. vlti. de reſcriptis, & hoc tenet Fe
der. de Se. conſilio ſuo 128. quod incipit, caſus talis eſt. Quidã
a ſententia, & hoc ſequitur hic Bu. & Io. de Imo. & do. Abb.
& Bal. in l. eos. circa princ. C. eod. & ſic etiam debet intelligi
Bal. in §. fi. eiuſdem legis. Glo. tamen in c. j. in uerbo, condem
nandus, eodem titulo. in vj. dicit, quod etiam iudex a quo po
teſt condemnare in expenſis, & credo illam gl. eſſe veram, &
per ipſam debere limitari illud, quod dicunt Doct. hic nam
24 ſi iudex † ad quem, omiſiſſet cõdemnationem expenſarum,
quando pronunciauit appellationem eſſe deſertam, non tñ
appellantem abſoluiſſet, poſſet iudex a quo, condemnare in
expenſis. Item ſi poſt decurſa fatalia adiretur iudex a quo, ut
mitteret ſententiam executioni, poſſet condẽnare appellan
tẽ in expẽſis, & hoc modo intellige glo. prædictam, dum di-
cit, quod iudex ad quem, & iudex a quo, poterunt in expẽſis
condemnare.
25 Dic tamen, ꝙ † iudex ad quem, etiam ex interuallo poſt-
quam pronunciauit appellationem eſſe deſertam, poteſt cõ
demnare in expenſis, & hoc tenuit ſingulariter Goff. in c ex
parte. s̃. de reſcr. per iſtum tex. quia iſtę expenſæ debentur ex
diſpoſitione iſtius c. & ſic debẽtur iure actionis, & ſic poteſt
fieri condemnatio ex interuallo. Nec obſt. l. Paulus. ff. de re
iud. vbi dicitur, ꝙ circa acceſſoria dẽt ſupplere eadem die, &
quod poſtea non poteſt ſupplere ſñiam circa acceſſoria. nã
illud hẽt locum, quando expẽſæ, vel fructus veniunt officio
iudicis, ſecus ſi debeantur iure actionis, quia poſſunt peti, ẽt
poſt ſñiam quandocunq;, vt no. gl. & Bar. in l. non ſolum. ff.
de rei uend. & in l. 3. §. ſi rem. ff. de leg. 3. & ideo cum expenſæ
debeantur ex condictione iſtius ca. & ſic iure actionis, pote-
rit iudex ad quẽ, etiam ex interuallo condẽnare in expẽſis,
& in iſta opi. reſidet Io. And. & But. & Io. de Imo. in d. ca. ex
parte, licet do. Card ibi teneat contrarium, & male. vnde te-
a ne iſtud dictum menti.[a]
Tertius caſus eſt, quãdo appellãs nunquã introduxit cãm.
coram iudice ad quem, & ſic nulla fuit facta proſecutio in
termino hominis, & hoc caſu Doc. præall. & Fe. de Se. conſi.
præall. dicunt, quod iudex a quo, debet adiri, & quod ipſe eſt
qui hẽt pronũciare appellationem eſſe deſertam, ut in c. per
ſonas, & in c. cum ſit, s̃. eo. & idem eſſet dicẽdum, quando in
termino iuris nulla eſſet facta proſecutio coram iudice ad
quem, eodem modo poteſt adiri iudex a quo, & hoc caſu de
bet intelligi glo. in l. eos, in verbo, iuſtam. C. eo. quæ dicit, ꝙ ſi
26 tempora appellationis ſunt lapſa † iudex ad quem non po-
teſt pronunciare, quia perinde eſt, ac ſi non fuiſſet appella-
tum, nam illa glo. debet intelligi, quando cauſa appellatio-
nis nunquam fuit introducta coram iudice ad quem, licet
Bar. ibi aliter intelligat illam gl. vnde Fed. de Se. in præal. con
ſi. dicit, quod qñ nulla eſt facta proſecutio coram iudice ad
quẽ, & fatalia ſunt decurſa, ꝙ debet adiri iudex a quo, & ab
eo peti, vt pronunciet appellationem eſſe deſertam, & con-
demnet appellantem in expenſis per iſtum tex. & per c. j. eo.
titu. in vj. tamen Ioan. And. in d. c. j. voluit, ꝙ etiam hoc caſu
poſſet adiri iudex ad quem, & ab eo peti, ꝙ pronunciet ap-
pellationem eſſe deſertam, & vt condemnet appellantẽ in
expenſis. mouetur per illum tex. & per c. cum appellationib.
eod. tit. in vj. vbi patet, ꝙ licet appellatio ſit manifeſtè fruſtra
toria, tñ iudex ad quem poteſt in expenſis condemnare ap-
pellantem: fatetur tamen Io. Andr. quod etiam iudex a quo
poterit condemnare in expenſis. & opi. Ioan. Andr. videtur
etiam ſentire Bar. in d l eos. ſuper glo. præall. in verbo, iuſta.
intelligit enim gl. ibi, dum dicit, quod poſt decurſa fatalia iu-
dex ad quem, non poteſt pronunciare, quia perinde eſt, ac ſi
non fuiſſet appellatum. dicit Bar. quod non poteſt pronun-
tiare diffinitiue, ac ſi ſuper appellatione fuiſſet cognitum, ſed
debet pronũciare appellationem deſertam, & aduerſarium
abſoluere ab obſeruatione iudicij. ſed ego ſic concordarem
opi. in hoc vltimo caſu hoc modo, ꝙ aut appellans, & appel
latus ſuper hac contẽtione, an appellatio ſit deſertã, adeunt
iudicem ad quem. & hoc caſu poterit in expẽſis condẽnare
ex quo eſt aditus ſuper iſta contẽtione, an appellatio ſit de-
ſerta, vel non: venit enim acceſſorie iſta condẽnatio expen-
ſarum ad pronunciationẽ, & pro hoc optime facit cle j. de
reſcr. & c. cum appellationib. eod. ti. in vj. Aut ipſe appellans
adit iudicem ad quem appellato petẽte executionem ſñiæ
coram iudice a quo, & condẽnationem expẽſarum, & hoc
caſu dicerem, ꝙ ſi clare conſtat appellationẽ eſſe deſertã, iu
dex a quo debet condẽnare appellantẽ in expẽſis etiam ſi iu
dex ad quem inhiberet ſibi, ne ad executionẽ ſñiæ, vel ad cõ-
demnationẽ expenſarũ procederet, quia ex quo conſtat cla
re appellationem eſſe deſertã, per ꝯñs cõſtat iudicem appel
lationis non eſſe iudicem competentẽ, & ſic inhibitionem
non potuiſſe fieri, vt in c. non ſolum. §. j. & in c. Rom. §. ſi ve-
ro vocatis. de app. in vj. ſed ſi non conſtat clare appellatio-
nem eſſe deſertam, poteſt adiri iudex ad quem, & ex quo pri
ma facie eſt iudex poteſt etiam condẽnare in expẽſis, & hoc
ſentit Arch. in c. cum app. eo. ti. in vj. & Do. Dom. in d. c. j. s̃. gl.
in verbo, condemnandus, eod. ti. & lib. & iſtam diſtinctionẽ
ſenſit Ia. Bu. in d. l. eos. C. eo. vbi dicit, ꝙ ſi eſt certum, lapſam
eſſe inſtantiam appellationis, iudex ad quem nõ poteſt pro-
nunciare, ſed ſi eſt dubium poteſt pronunciare ſuper dubio
inſtantiæ, & non ſuper cauſa principali. & Bal. ẽt ibi dicit, ꝙ
ſi appareat, & exiſtenter conſtat appellationem eſſe deſertã
iudex ad quem, non poteſt pronunciare, & hoc caſu dixit ꝓ
cedere gl. in d. l. eos. in verbo, iuſtam, quæ indiſtinctè dicit, ꝙ
poſt decurſa fatalia iudex ad quem, non poteſt pronũciare:
nam ſecundum Bal. illa gl. debet intelligi, quãdo conſtat ap-
parenter, & exiſtẽter appellationẽ eſſe deſertam, & hoc mo
do habes iſtum articulum plenius declaratum, quã tradant
hic Doct. Et ex his poteſt inferri ad quæſtionem, quam dimi
ſi in c. ex ratione. s̃. eod. & pollicitus fui, hic me tractaturum,
27 ſcilicet, an † iudex ad quem, poſſit pronunciare appellatio-
nem eſſe deſertam, & impedire iudicẽ a quo, ne interim exe
quatur ſñiam. & do. Card. in d. c. ex parte. s̃. de reſcrip dicit, ꝙ
aut eſt dubium de deſertione appellationis, & tunc iudex ad
quẽ dẽt cognoſcere, & diffinire, an ſua ſit iuriſdictio, ut in c.
ſuper literis. s̃. de reſcriptis. & in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudic.
& ſic habet cognoſcere, & pronunciare, an appellatio ſit
deſerta, vel non, & ſic interim iudex a quo, non poteſt proce
dere ad executionem ſñiæ. Aut eſt certum, quod appellatio
eſt deſerta, & tunc dicit, quod non poteſt adiri iudex ad quẽ
etiam per appellatum, ut pronunciet appellationem eſſe de
ſertam: ex quo enim conſtat notorie ipſum non eſſe iudicẽ,
non poteſt adiri, ut cognoſcat, an ſua ſit iuriſdictio, ut dicit
gl. s̃. eo. ſi duobus, & ibi dixi. & in hanc ſententiam etiam cõ
cordant Iac. But. & Bald. in l. eos. in quinta colum. C. de ap-
pella. & Bald. in authen. item ſi appellationem in fine. C. de
tempo. appel. pro qua opin. facit text. in l. ſecunda. in fi. C. eo-
dem. vbi dicitur, quod lapſis fatalibus, appellans habetur
ác ſi

ADDITIO.

a Adde do. Ale. In c. ſępe. ult. col. uer. vlt. q. infra eo. qui tenet, ꝙ ſi iudex omi
ſit condemnationem expen. in aliqua interlocutoria, poterit tamen po
ſtea eum condemnare qui ſuccũbuit.

ac ſi nunquam appellaſſet,& idem dicit gl. in l.eos.in verbo, iuſtum. C. de appell.facit etiam clem.ſi appellationem eod. ti.vbi patet,ꝙ quando eſt deſerta appellatio,nec appellans, nec appellatus poteſt eam proſequi. Sed in contrarium eſt veritas,quia etiam ſi certum ſit appellationem eſſe deſertã,
28 nihilominus poteſt † iudex ad quem pronũciare appellationem eſſe deſertam,& reuocare attentata, & etiam condemnare appellantem in expenſis,& de hoc eſt tex. ſingularis.ſecundum unum intellectum in d. ca.ex parte ſupra de reſcriptis,& ibi hoc tenet Innoc.& communiter Doct & dom.de Rota deci.ſua 98.vbi dicunt, quod etiam delegatus ad cauſam appellationis poteſt pronũciare appellationem eſſe deſertam non ſolum,quando eſt dubium,an appellatio eſt deſerta,vel non,ſed etiam quando eſt certum, quod eſt deſerta.& plus dicunt,quod non ſolum poteſt pronũciare appellationem eſſe deſertam, ſed etiam confirmare primam ſententiam,licet a iure ſit confirmata poſtquam appellatio eſt deſerta,vt in l ij in fi.& in auth ei qui C de temp.app.& in d. cle ſi appellationem,& dicunt dom.de Ro. quod Innocent.
29 in cap.j de confirm uti.vel inuti tenet, quod † delegatus ad cauſam appellationis, ſeu iudex ad quem,poſſit confirmare ſententiam, licet certum ſit appellationem eſſe deſertam, & hanc partem etiam ſequitur Bart.in dicta l. eos. C.de app. vbi dicit,quod deſerta appellatione,licet iudex ad quem nõ poſſit pronunciare diffinitiuè ſuper ipſa appellatione,tamẽ debet pronunciare appellationem eſſe deſertam,& abſolue
30 re † appellatum ab obſeruatione iudicii per text.in l. ſi præſes,quaſi deſertam.C.quomodo,& quando iudex, & Bar.ibi loquitur,quando conſtat appellationem eſſe deſertam,& dicit gl.ibi in verbo,iuſtam, ita debere intelligi. Nõ obſtat cle. ſi appellationem,eod.titu.quia verum eſt, quod poſt deſertionem appellationis iudex ad quem,non poteſt pronunciare ſuper cauſa appellationis,ſed bene poteſt pronunciare appellationem eſſe deſertam.& ſententiam confirmare,& reuocare attentata,& condemnare appellantem in expenſis, & hoc modo etiam reſpondendum eſt ad alia iura allegata in contrarium.

Ex quibus elicitur concluſio, quod etiam ſi ſit notorium
31 appellationem eſſe deſertam, poteſt † appellatus adire iudicem appellationis,& petere,quod pronunciet appellationem eſſe deſertam,& quod reuocet attentata, & quod condemnet appellantem in expenſis.

Nota tamen illud,quod dicunt Dom.de Ro. dum uolunt quod delegatus ad cauſam appellationis poteſt cognoſcere,& pronunciare, an appellatio ſit deſerta, vel non,de quo ſtatim dicam. Amplius etiam uoluit Ioan.de Imo.in d. cap.
32 ex parte.ſupra de reſcriptis. ſcilicet, quod etiam principaliter poteſt † delegatus impetrari ſuper articulo deſertionis.ar. d.c.ex parte.licet Bu.ibi velit, quod ſit neceſſe eum impetrari ante biennium,& quod quando eſt impetratus ante biennium poteſt etiam poſt biennium cognoſcere,& pronunciare ſup ipſa deſertione appellationis.ſed dic,quod opi. Io. de Imo.eſt verior,quia etiam poſt biennium poteſt impetrari iudex ſuper ipſa deſertione appellationis, immo etiam poſt biennium poteſt delegari cauſa appellationis, & deſertionis,vna cum negotio principali,vt dicunt Dom. de Rota in xj. deciſione.

Ego tamen ſic concordarem opin.in hoc c.quod aut appellans ad impediendum executionem ſententiæ accedit ad iudicem ad quem,vt cognoſcat,an appellatio ſit deſerta, & quod interim inhibeat iudici a quo, ne procedat ad executionem ſententiæ,& tunc procedit diſtinctio dom. Cardin. & Iac.But.& Bal.nam ant eſt dubium,an appellatio ſit deſerta,vel non,& tunc poterit de eo cognoſcere ad inſtantiam appellantis etiam appellato cõtradicente,& poteſt interim iudici a quo inhibere, ne procedat ad executionem ſententiæ.Aut eſt certum appellationem eſſe deſertã, & tunc non poteſt de hoc cognoſcere ꝯdicente appellato, nec impedire executionem ſententiæ:ex quo enim cõſtat appellationem eſſe deſertam,per conſequens conſtat ipſum non eſſe iudicẽ vt in d.cle.ſi appellationem,& ibi hoc tenet gl. in uer. appellatus. Aut ipſe appellatus hoc petit,& tũc procedit opi. Inn. & Dom de Ro & ſequentium: ex quo enim appellatus qui habuit ſniam in fauorem ſuum,vult ꝙ iudex ad quem ꝓnũciet appellationem eſſe deſertam,& ꝙ reuocet attentata nõ poteſt appellans ꝯdicere,nam licet non ſit iudex ſuper cauſa appellationis, eſt tñ iudex in pronunciando appellationẽ eſſe deſertam,& in reuocando attentata.in condemnando appellantem in expenſis,& pro hoc optime facit c.cum appellationib.eo.ti.in 6 vbi patet,ꝙ licet appellatio ſit maniſe
33 ſte friuola,tñ † iudex ad quem poteſt condemnare appellantem in expenſis, & ipſum remittere ad iudicem a quo, & tñ talis appellatio non deuoluit cauſam ad iudicem ad quem, nec in ea habet ipſe iudex aliquam iuriſdictionem, ut ibi patet,& in c.non ſolum.§.j.in c.Ro.§.ſi vero vocatis, eo ti. in 6. & nihilominus,licet non ſit iudex in cauſa appellationis,tñ eſt iudex in remittendo cauſam ad iudicem a quo,& in condemnando appellantem in expenſis.facit optime c.le.j.de reſcri.Item puto Inn & Do de Ro.& ſequaces debere intelligi, quando cauſa fuit introducta coram iudice ad quem,& coram eo.appellatus fuit fatigatus, nã ratione vexationis factæ coram eo poteſt iudex ad quem pronunciare appellationẽ eſſe deſertam,& reuocare attentata,& condemnare appellantem in expenſis. Secus ſi cauſa appellationis nunq̃ fuiſ-
34 ſet introducta † coram iudice ad quem, & certum eſſet appellationem eſſe deſertam: tunc enim appellatus nõ poſſet aliquid petere coram iudice ad quem,quia non poteſt condemnare in expenſis, ex quo nulla vexatio eſt facta corã eo, nec etiam cognoſcere,an appellatio ſit deſerta,ex quo clare conſtat ipſam eſſe deſertam,ſicut quis non poteſt cognoſcere,an ſit iudex,quando certum eſt ipſum non eſſe iudicẽ, ut dixi ſ.eo.ſi duobus,& hoc tenent hic Doct.circa condemnationem expenſarum,vt ſ.retuli.nam dicunt, quod iudex ad quem non poteſt condemnare appellantem in expẽſis poſt quam deſerta eſt appellatio, ſi cauſa appellationis nũquam fuit introducta coram eo. vnde et hoc caſu poteſt procedere opi.Ia.Bu.& Bal.& dom Card.in d.c.ex parte.
35 Aduerte tamen,quod † licet iudex ad quem poſſit pronũciare appellationem eſſe deſertam, tamen iudex a quo non poteſt adiri,vt pronunciet appellationem eſſe deſertam, & hoc tenet Ang.in l.ſi contra maiorẽ.C.eo.ti.ubi dicit, quod quando ille qui obtinuit ſententiam,deprænhendit, ꝙ appellatio eſt deſerta, debet adire iudicem a quo, ſeu alium iudicem,ad quem ſpectat executio ſententię & petere,vt ſniam exequatur,& ſi appellans comparet,& opponat de pendentia appellationis, dẽr replicare de deſertione, de qua iudex aditus pro executione ſententię habebit cognoſcere tãquã de emergenti. idem Alex.Imo. conſilio 71.ante fi.ver.præterea dato.5.volum. vide Rotam in tit. de app. incipien. auditor qui tulit, in nouis. qui dicit ꝙ iudex a quo per nouam commiſſionem cognoſcit de deſertione.vide ſimile per Prępoſitũ in c.dilecto.24.col.ver.item limitabitis, de app.idẽ in tractatu clarũ clauſula, nil nouari gñalis 4.col.circa mediũ. licet ipſe iudex a quo principaliter non poſſit adiri ſuper deſertione,& pronũciatione deſertionis appellationis.cognoſcet ergo iudex a quo in cã executionis de iſto emergenti. ſ. an appellatio ſit deſerta,uel non,& ſi conſliterit appellationem eſſe deſertam,poterit exequi ſuam ſniam,ut eſt tex. ita.in d.l.ſi ꝯ maiores.C eo.facit l.qm.nonnulli.in fi. eo.tit.& idem tenet Ang.& Io.de Imo.in l.præſes.ff.de re iud.& idem dicit Ang.conſi.ſuo 26.& conſ.136.adde quæ no.Inno. in c. conſtitutus.poſt prin.ſ.eo.poſt prin.qui hoc limitat,niſi pẽderet lis coram iudice ad quem.ibi uide, & qđ hic dicit Alc. dicit et in c.ex ratione,9.char.4.col.ſ.eo.& quia dixi ſ.ꝙ delegatus ad cauſam appellationis pt cognoſcere de deſertione appellationis,licet ſit datus ſimpliciter ad cognoſcendũ de appellatione, hoc tenent Do.de Ro.deci.98.quę incipit, item licet,& clarius deci 154.vbi dicunt,ꝙ exceptio deſertionis eſt quoddam emergens in cã appellationis,de quo tanq̃ de præiudiciali eſt cognoſcendum,& pronunciandũ, vt in c j.& in c.tuam.de ord.cog.Item dicunt,ꝙ cã deſertionis eſt
36 pars appellationis.vnde concludunt,ꝙ † iudex delegatus abſque noua commiſſione põt cognoſcere, & diffinire de ipſa deſertione,ar.in c præterea.de offi.del.& in l ij.ff.de iur. om. iud.& ibi etiam dicunt Do. de Ro. ꝙ de deſertione appella-
37 tionis eſt † cognoſcendum ante oĩa tanquam de præiudiciali,& idẽ firmant D.de Ro.deci 424.quæ incipit,itẽ ſi diffinitiua,& idẽ dicas de exceptione, ꝙ non poſſit appellari, vel ꝙ eſt renunciatum appellationi.vide tñ Per de Anch.cõſi.ſuo 361. quod incipit,in Chriſti noĩe amẽ, pro declaratione triũ quæſitorum.vbi dicit, ꝙ hmõi exceptiones dẽnt probari incontinẽti,alias ſi requirerẽt altiorẽ indaginẽ, aut nõ eſſent probatæ ante lit.cont.licite iudex poſſet eas reſeruare,& de hoc vide plenius in d.conſ.& nota bene hoc dictum,ex quo
38 hẽs,ꝙ iudex põt reſeruare † exceptiones pꝛiudiciales, ſi requirunt altiorẽ indaginẽ,uel ante lit.cont.non fuerũt probatæ. ꝙ no.ꝑ limi.c.j.ſ.de ord.cog.Et ex hoc hẽs iſtum articulum plene declaratũ.ſ.an & qñ iudex ad q̃m, poſſit pronũciare appellationẽ eſſe deſertã, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus, & an iudex a quo poſſit talẽ pronũciationẽ facere.an autẽ poſſit appellari a pronuntia ſuper deſertionẽ.vide Lan.in repet.ca. quoniam contra. ſuper verbo, appellationis.in 16.q. de probat.qui tenet,ꝙ ſic, & ſcripſi ſ.eodem . ex ratione, in 9.charta , in 2.colum.uerſi.item an poſſit appellari. & Bald. conſi.294.tertio volum.quando poſſit pronunciari ſuper deſertione,Lanf.vbi ſupra, decimaſeptima quæſtione.

Quando prius ſit pręcognoſcendum de deſertione appella
tionis, q̃ de validitate dici Ro. in antiquis, in titu. de app.
incip. virum prius. Item an pronuncia, quod ſententia ſit
mittenda executioni ſit interlocutoria, vel diffinitiua, Ang.
conſilio 14. dicit, quod eſt interlocutoria. Item adde quod
iudex, a quo extitit appellatum, cognoſcit de deſertione vir
tute nouę commiſſionis, Ro. ti. de appel in nouis fo. 45. j. col.
in fi. & 3. col. in fi. quæſtionem, an clerici. ¶ In ea glo. ibi, ſed
39 ſi non habet proprium, dic quod quando † contumax, ſeu
temere litigans nõ habet vnde ſoluat, debet luere in corpus,
& hæc pœna corporalis relinquit arbitrio iudicis, & de hoc
eſt text. nota in c. finem litibus allega. in gl. & dic, quod iſta
regula procedit, quando quis condemnatur ex dolo, ſeu ex
delicto, ſecus ſi conueniatur ratione ꝯtus, quia tunc dato
40 quod non poſſet ſoluere, non debet † puniri in corpore, ſed
liberatur cedendo bonis, & hoc tenet gl. 14. q. vj. ſi res in ver-
bo, cruciatus, & in cap. non ſatis. in verbo, propter debitum.
86. diſt. & in regula, peccatum, in prin. in 6. & idem dicit Bal
in l. fi. §. & ſi priuatum. circa medium. C. de iure delib. Nec ob-
41 ſtat d. cap. finem litibus, quia contumacia, † vel calumnia eſt
delictum, non autem eſt contractus, ut in l. omne delictum.
ff. de regu. iuris, & de hoc eſt tex. iuncta glo. in l. ſi filius. ff. de
interroga. act. vnde ex parte ſoluentis condemnatio expenſa
rum eſt pœna, vt in c. diſpendia. in fi. de reſcriptis. in vj.

Aduerte tamen, quod pœna corporalis operatur, quia ſi
poſtea perueniret ad pinguiorem fortunam, amplius non te
neretur, quia videtur ſatisfeciſſe, ex quo ſubſtinuit pœnam
corporalem, & hoc tenet gl. in dicta regula, peccatum, & in
c. ſicut dignum, in verbo, ſi habent. j. de homi. & hoc modo
limita tex. in c. Odoardus. in fi. de ſolut. & in l. is qui bonis. ff.
42 de ceſſ. bo. in quibus dicitur, quod ille qui non † eſt ſoluen-
do, ſi perueniat ad pinguiorẽ fortunam, tenetur ſoluere. &
idem eſt in eo, qui tenetur ex delicto, quia ſi peruenerit ad
pinguiorem fortunam tenetur ſatisfacere, in c. cum tu. in ver
bo, facultatibus. j. de vſur. & in d. c. ſi res. in verbo, peccati. nã
hoc procedit, niſi pro hoc ſubſtinuerit pęnam corporalem,
tunc enim, quia videtur quaſi ſoluiſſe non tenetur, nõ ſi po-
ſtea peruenit ad pinguiorem fortunam, & pro hoc eſt bon.
tex in l. ſed ſi vnius. §. ſed ſi ante ff. de iniur. & per hoc Ange.
in l. ſi quis id quod. in fi, princ. ff. de iuriſdict. omnium iudic. dat
43 † cautelam, quod ſi quis habet amicum incarceratum pro
cauſa criminali, pro qua debeat imponi pœna pecuniaria
magnæ quantitatis, quod ſi habeat iudicem gratioſum, & a-
micum, debet facere, vt iudex imponat ſibi pœnam corpo-
ralem, & leuem, puta pęnam aquæ calidæ, vel leuis torturæ,
& quod faciat deinde fieri inſtrumẽtum publicum, quomo
do hæc pœna fuit illata, vt ſic lueret in corpus, nam tunc ſi
poſtea efficeretur ſoluendo non poterit plus cõueniri, & te-
ne menti hanc practicam, quam dat Ang in mulcta autem
quæ imponitur a iudice, puta ſi iudex vult mulctare inobe-
44 dientem, abſque dubio ratione † inopiæ fit remiſſio, & libe-
ratio totaliter. ut in l. illicitas. in fi. ff. de offi. præſi. nec debet
cauere de ſoluendo ſi perueniet ad pinguiorem fortunam,
nec teneretur dato, quod perueniret ad pinguiorem fortu-
nam, & hoc tenet Ioan. And. & dom. Card. in ca auctorita-
te in prin. infra de inſti. & de iſta materia vide per Doct in c.
Odoardus infra de ſol. & uide additionem, quam circa hoc
feci ad dom. Abb. in ca. cum tu. infra de vſur. Sed circa iſtam
45 glo. mouet Hoſt. queſtionem, an clerici † ſeculares dicantur
habere proprium, ita quod poſſint ſoluere cõdemnationem
expenſarum de redditibus beneficii. & Hoſt. hic, vt refert Io.
Andr. ſuper tex. in verbo, ſi quid proprium. dicit, quod e-
tiam ſi clericus nihil habeat de patrimonialibus poterit fie-
ri ſatisfactio condemnationis expenſarum de prouentibus
eccleſiaſticis, vt in c. peruenit. j. de fideiuſ. dum tamẽ ex hoc
enormiter non lædatur, alias ſecus, ut in regula, delictum, li-
bro vj. & dicit Hoſt. quod non debet haberi ratio confuſio-
46 nis, vel inopię delinquentis, nam etiam † epiſcopus propter
felloniam perdit feudum in vita ſua, ut in cap. ſi clericus uel
epiſcopus. de capitulis Corra in uſibus feud ſecundum vero
canones degradatur, vt 22. q. 5. ſi quis laicus. ſed illud c. loqui
tur, quando non ſolum uenit contra iuramentum, ſed etiã
molitur mortem ꝯ dñum feudi, vel vult facere ipſum amit-
tere regnum ſuum, vel dominium: tunc enim ſi epiſcopus pſ
byter, vel diaconus hoc commiſerit, debet degradari, vt ibi
dicitur, & quoniam etiam priuatur prælatura, feudum per-
tinebit ad eius ſucceſſorem, ſed ſi retineret prælaturam, tũc
in uita ſua amitteret feudum, vt in d c. ſi clericus. & dicit Io.
And. ita eſſe tenendum. quicquid voluerit Archid. in c. ſtatu
tum §. aſſeſſorem. de reſcriptis. in ſexto, & in c. eos de ſenten
tia excomm eo. libro. vbi dicit, quod clerici non poſſunt ſa-
tisfacere de facultatibus eccleſiæ, cũ non habeant, niſi vſum
in ipſis, arg. 16. quæſtio. 3. §. ulti & in cap. abolentes. §. primo.
de hæreti. & Ioan. And. & Dom. Dom. ibi tranſit cum opin.
Archid. & iſtam opi. etiam tenuit Ioan. de Ligna. in cle. gra-
tiæ. de reſcriptis. & But. in c. fi. de cau. poſſ. & propriet. vbi etiã
47 firmat, quod clerici † non faciunt fructus ſuos, & quod non
habeant, niſi vſum, licet Butr. hic, & Ioan. de Imo. tranſeant
cum opi. Hoſt. & Ioan. de Imo. hic, & iſtam opi. etiam tenuit
dom. Abb hic & in c. peruenit. de fideiuſſ. & in ca. extirpan-
dæ. §. qui vero, infra de præben tamen de conſuetudine. vt di
cit But. in d. cap. fi. de cauſa poſſeſ. & propriet. & etiam dom.
Abb. hic & in locis præalleg. ſeruatur diſtinctio, quam facit
glo. in ca. præſenti. de offi ordi in ſexto. vnde do. Abb. hic in
iſta materia diſtinguit, & facit duos caſus.

Primus eſt, quando clericus comparet in iudicio pro cau
ſa propria, & in ipſa condemnatur in expenſis.

Secundus eſt, quando condemnatur in cauſa eccleſiæ in
primo caſu dicit, quod aut habet bona patrimonialia, &
abſque dubio. debet fieri ſatisfactio de bonis patrimoniali-
bus, & de hoc eſt tex. iuncta glo in verbo, prouentibus. in ca.
48 de multa infra de præben. † ſed ſi non habet bona patrimo-
nialia, ſed beneficialia, & tunc dicit, quod reſpectu redditũ
qui debent conuerti in vtilitatem eccleſiæ, eodem modo nõ
debet fieri executio in ipſis redditibus eccleſiæ, vt in regula
delictum perſonæ, libro ſexto, & 16. quæſtio. 6. ſi epiſcopum,
ſed reſpectu redditũum, qui habent percipi per beneficiatũ,
dicit, quod etiam in talibus non poteſt fieri executio, quia
clericus habet percipere fructus quatenus indiget ad neceſſi
tatem ſui victus, & non vltra, ut in c. epiſcopus x. quæſt. 2. &
11. q. ij. §. fin. cum c. ſequen. dicit tamen, quod attenta conſue
tudine generali, ſecundum quam clerici perſonaliter bene-
ficiati faciunt fructus ſuos, iuxta diſtinctionem gl. in d. c., præ
ſenti de offic. ord. in ſexto poteſt admitti opi. Hoſt. dũ tamẽ
clerici non mendicarent, quia hoc redũdaret in opprobriũ
eccleſiæ, ut in c. diaconi. 93. diſt. & ſic eccleſia indirectè puni
retur, quod eſſe non debet, ut in regula, delictum. hinc eſt, ꝙ
clericus habet beneficium, vt non exigatur, niſi inquantum
facere poteſt. i. quod debet ſibi tantum dimitti, quod inde
poſſit alimentari, vt tenuit glo. nota. in l. miles. ff. de re iud. &
idem ſequitur dom. Abb. in c. veniens. de tranſact. & in ca. O-
doardus. de ſolut. vbi idem dicit Ioan. de Imo. & idem dicit
dom. Abb. in d. c. extirpandæ. §. qui vero. de præben. in repet.
illius. §. ſed omnino vide Dom. Dom. circa hoc in ca. ſi cleri-
cus. de ſenten. excomm. in vj. circa illum articulum, an cleri
49 cus † poſſit incarcerari, vbi poſt Archid. & Ioan. Andr. dicit
quod aut clericus conuenitur pro crimine, & tunc poteſt in
carcerari, aut conuenitur pro debito ciuili, & tunc non po-
teſt incarcerari, ꝙ intelligit Do. Dom. ſi debitũ ciuile deſcẽ
deret a crimine, & tunc pro illo poſſet capi, & incarcerari,
& ad hoc allegat Lap. all. ſua 118. vnde eadem ratione, quã-
do delictum ciuile deſcendit a crimine non haberet benefi-
ciũ, ne exigatur vltra quàm facere poſſit, & hoc voluit gl. hic
dum uult, quod non proſequens appellationem, ſi non po-
teſt ſoluere condemnationem expenſarum debeat pati cõ-
demnationem corporalem, & tenuit hic Ho. & Io. An. dum
dicunt, ꝙ non debet haberi ratio confuſionis, uel inopiæ ip
ſius delinquentis, cum etiam propter delictum eccleſia pri-
uetur feudo in uita prælati, & per hoc optime facit c. finem
litib. de do. & cont. vbi tex. generaliter dicit, ꝙ ſi condemna-
tus in expenſis propter præſumptam calumniam nõ habet
vnde ſoluat, debet luere in corpus. vnde ille tex. cum genera
liter loquatur, includit etiam clericos. vnde in iſto primo ca
ſu facias quatuor concluſiones.

50 Prima ſit concluſio ſi clericus † hẽt bona patrimonialia,
ex quib. poſſit ſoluere condemnationẽ expenſarũ in illis im
dẽt ꝯdẽnari, ut in c. de multa. iuncta gl. in ver. pueniib. j. de
pb. vnde gl no. in l. ſtipendia. C. de exec. rei iu. dixit, ꝙ non pt
fieri executio in redditib. beneficii, niſi prius facta diſcuſſio-
ne bonorum patrimonialium ipſius clerici, & idẽ dixit Bar.
in l. commodis. ff. de re iudic. de quo tamen vide ibi Ioan. de
Imo. & alios Modernos. & per eundem Io. de Imo. in c. per-
uenit. j. de fideiuſſ. vbi etiam per dom. Abb.

51 Secunda concluſio, ſi clericus habet beneficium non de-
bet fieri † condemnatio expenſarum in redditibus qui dẽnt
conuerti in vtilitatem eccleſiæ, ne delictum perſonæ noceat
eccleſię, vt in regula, delictum, li. 6. cum ſimilibus.

Tertia concluſio, in redditib. qui debent percipi per bene
ciatum, & quos facit ſuos, ſm diſtinctionem, quam facit gl.
in c. præſenti. de off. or. in 6. poteſt fieri condemnatio expen-
ſarum in talib. fructibus, arg. c. peruenit. de fideiuſ. quia vt di-
xi, diſtinctio illius gl. ſeruatur de generali cõſuetudine. vnde
tu in hoc dic clarius, ꝙ in illis fructib. qui ſunt deputati, ſeu
debent conuerti in victum, & veſtitum ipſius beneficiati
poteſt fieri condemnatio expenſarum etiam ſi oporteat
52 cum parcius uiuere quàm primo, dũmodo non † compellatẽ
mendicare.

mendicare . vnde dato , quod facta executione non poſſet
viuere ſecundum dignitatem ſuam , nec teneret famulos
prout requirit eius conditio vel ſtatus beneficii: tamen ſi ex
hoc non compellitur mendicare, quamuis compellatur par
cius viuere, poteſt fieri executio in talibus fructibus. facit, qđ
notat glo. no in c. primo, in verbo, abſque penuria, de ſta. re-
gu. in ſexto, quæ facit differentiam inter † viuere commode
& viuere abſque penuria, & iſtam concluſionem tenuit Ho
ſtien. in dicto capit. veniens. de tranſact. ubi iſtum articulum
plene examinaui.
54 Quarta cõcluſio, Clericus etiam pro debito ciuili poteſt
incarcerari, † quando deſcendit a crimine, ut dicit Do. Do.
in dicto cap. ſi clericus, & ſi non videtur habere beneficium
ne conueniatur, niſi quatenus facere poſſit, & hoc tenẽt hic
Hoſt. & Ioan. And. dum dicunt, quod non habetur ratio cõ-
fuſionis, vel inopiæ clerici delinquentis, & pro hoc facit, qa
tale beneficium non datur ei qui conuenitur ex dolo com-
miſſo, licet alias habeat beneficium, ne exigatur, niſi quate-
nus facere poſſit. de hoc eſt tex. in l. ſed hoc ita, in fi. ff. de re iu
di. & iſtud videtur probari in dicto cap. finem litibus. de do.
& contuma. vbi generaliter ſtatuitur, quod condemnatus in
expenſis propter præſumptam calumniam, ſi non habet
vnde ſoluat, debet aliter puniri arbitrio iudicis. Et ex hoc in
fertur, quod clericus condemnatus in expenſis propter con
tumaciam, vel propter prçſumptam calumniam, non debet
habere beneficium, ne exigatur vltra, quam facere poſſit, &
ſic non debet ſibi tantum relinqui, quod non compellatur
mendicare, ex quo iſtud beneficium perdidit propter deli-
ctum ſuum. vbi autem defendiſſet iniuſtam litem propter
imperitiam, ſeu iuris ignorantiam ceſſante dolo, tunc poſ-
ſet procedere opi. dom. Abb ſcilicet, quod tantum debeat ei
relinqui, ne compellatur mendicare. circa hoc tamen vide
quod notant Doct in dicto cap. Odoardus de ſolut. & in ca.
peruenit. de fideiuſſ. Et ex his habes expeditum iſtum primũ
caſum longe pleniuſquàm faciat hic do. Abb.
55 Venio modo ad ſecundũ caſum. videlicet quando † cleri-
cus litigat nomine eccleſiæ, & in hoc dom. Abb. facit duos
caſus.

Primus eſt, quando prælatus cum capitulo litigant nomi
ne eccleſiæ, & tunc eccleſia debet condemnari in expenſis,
quia delictum prælati communicato cõſilio capituli nocet
eccleſiæ, ut dicit glo. 3. in capit ſecundo. de ord. cogn. & in re
gula, delictum, libro ſexto, & in l. iubemus. C. de ſacroſan. ec-
cle. vbi hoc tenent communiter Doctor. & dicit dom. Abb.
quod hoc procedit maxime in condemnatione expẽſarum
& dicit de hoc eſſe caſum in capitu. ſecundo. ſupra de dolo,
& contumacia.

Secundus caſus eſt, quando litigat ſolus prçlatus, & tunc
ipſe ſolus eſt condemnatus in expenſis. allegat tex. cum glo.
ſingulari, in l. non eſt ignotum. C. de admin. tut. ubi tex. dicit
56 quod ſi † tutor inſtituit calumnioſam litem tenetur ſolue-
re expenſas de ſuo, & non de bonis pupilli, licet egerit nomi
ne pupilli, & idem dicit ibi glo. in prælato, & Barto. ibi idem
videtur dicere in omni adminiſtratore generali litigante
ſine iuſta cauſa, quod dicit dom. Abb. eſſe tenendum menti,
vbi uero prælatus non haberet de ſuo vnde ſoluat. dicit do.
Abb. idem dicendum eſſe, quod in primo caſu videlicet, ꝙ
in fructibus, qui debent conuerti in vtilitatem eccleſiæ, nõ
debet fieri condemnatio expenſarum, ſed in fructibus quos
ipſe percipit attenta generali conſuetudine, ſecundum quã
ſeruatur diſtinctio gl. in cap. præſenti. de offi ord. in ſexto. po
terat fieri executio relicto ſibi tantum, quod poſſit ali, ne
compellatur mendicare in opprobrium eccleſię. Tu autem
dic, vt dixi in præcedenti caſu, in tertia, & quarta concluſio-
ne. Et ex his habes expeditum iſtum articulum ſatis dubita
bilem, de quo plene tractatur per omnes ſcribentes in d. ca.
peruenit. j. de fideiuſſ. & vide etiam quæ ſcribit do, Abb. in c.
olim. ij. de reſti. ſpo.

Extra gl. q̃ro de una qõne, q̃ multũ declarat iſtũ tex. quid
ſi nec appellans, nec appellatus fuit proſecutus appellatio-
57 nẽ, & ſic ſunt lapſa † fatalia, nunquid debeat ipſe appellans
condemnari in expenſis. & text. iſte vr̃ velle, ꝙ non, quia ur̃
requirere, ꝙ appellatus cõpareat ad proſequendam appella
tionem ad hoc, vt appellans non proſequẽs appellationem
condemnetur in expenſis. ad idem facit text. nota. in l. non
ex omnib. in ſi ff. de arbit. vbi tex. dicit, quod ſi utraque pars
eſt inobediens arbitro neutra incidat in pœnam, ſed in con
58 trarium eſt veritas. vnde dic, quod aliquæ ſunt † expenſæ ad
quas fit condemnatio ratione contumaciæ, & in iſtis non
condemnatur appellans appellato non comparẽte, & hoc
modo loquitur iſte tex. Aliquæ ſunt expẽſæ, quæ ſoluuntur
ratione victoriæ, quia victus victori debet cõdemnari in ex-
penſis, ut in l. properandum. §. ſin autem. de iud. & in iſtis de-
bet condemnari appellans appellato, quia appellatus vicit
in cã appellationis, ex quo appellatio eſt deſerta. Nec obſtat
d. l. non ex omnibus, quia loquitur, quando ambo ſunt in pa
ri cauſa, ſed hic eſt maior negligentia appellantis, quã appel
59 pellati, quia † appellans tenetur proſequi appellationẽ, non
autem appellatus, ut in l. 2. & in l. fi. § illud. C. de temp. ap. &
in c. j. ad fi. ver quod ſi appellator, eod. tit. in vj. & iſtud tenet
Spec. eod. tit. §. nunc videndum. ver. quid de appellato, & Bal.
in l. eos. §. fi. C. eo. & quando appellans uenit condemnandus
in expenſis plene dicetur j. eo. ſæpe, & hæc ſufficiant in iſto
c. ſequitur c. ad hæc, & j. cum a te.

SVMMARIVM.

1 *Appellans cogitur per iudicem proſequi appellationem, aut ſententiam recipere.*
2 *Iudex a quo, non neceſſitatur aſſignare terminum appellanti ad iter arripiendum, vel proſequendum appellationem.*
3 *Iudex non dicitur grauare partes in aſſignando, uel denegãdo terminum, cum ſit in eius mera facultate aſſignare, uel non aſſignare.*
4 *Iudex debet obuiare malitiis hominum.*
5 *Appellant multi, vt lites differant per annum, vel biennium.*
6 *Iudex poteſt compellere partes ad iudicem eligendum, ſi non vult contendere de iuſtitia recuſationis, & deuenire ad electionem arbitrorum.*
7 *Cauſa ſuſpicionis iudicis poteſt de partium conſenſu reduci in vnum arbitrum, qui cognoſcat.*
8 *Sciſmatis cauſa ſi concilium congregari non poteſt, debent partes compelli eligere bonum virum, qui decidat, ſecundum Bal.*
9 *Principes ſeculares habent iuriſdictionem contra prælatos ſciſmaticos.*
10 *Principes tenentur tueri pacem, & diſciplinam eccleſiæ.*
11 *Concilium eſt ſupra Papam, quando duo eſſent electi in diſcordiam.*
12 *Papa poſſet deponi ſi eſſet in notorio crimine, & incorrigibilis, & ſcandalizaret eccleſiam.*
13 *Papa tenetur conuocare concilium, vbi de fide agitur.*
14 *Principes retinentes redditus prçlatorum occaſione ſciſmatis, non debent eos imburſare, ſed poſt ſciſma reſtituere prælatis, uel ſuperiori.*
15 *Prælati qui dant redditus eccleſiarum laicis, ſunt puniendi.*

CAP. XXVII.

1 AD hæc. tertio. Appellans cogitur per
† iudicem proſequi ap
pellationem, aut parere ſententiæ, & recuſans iu-
dicem, ut ſuſpectum, cogitur alium eligere, cuius
auctoritati pareatur hoc dicit. In prima ponitur deciſa con-
ſultatio. In ſecunda bimembris reſponſio. Secundum mem-
brum ibi, aut ſi alterutra.

Nota primo ex tex. ibi, fas ſit, &c. ſecundum Hoſt. & Doc.
2 quod non imponitur neceſſitas † iudici a quo, aſſignare ter-
minum appellanti ad iter arripiendum, vel ad proſequendũ
appellationem. vnde eſt in facultate iudicis a quo, utrum ve-
lit aſſignare terminum appellanti, vel ipſum relinquere in
termino iuris, & hoc probat iſte tex. ibi, fas tibi ſit. non enim
importat neceſſitatem, ſicut nec uerbum poteſt, quia non
quicquid poteſtati iudicis permittitur, neceſſitati ſubijcitur,
vt in c. conſuluit. de offi. deleg. & in l. non quicquid. ff. de iudi.
3 cum ſimili. Ex quo infertur, quod non diceretur † iudex gra-
uare partes in aſſignando, vel denegãdo terminum, cum ſit
in mera facultate ſua aſſignare, vel non aſſignare. vnde no-
tabiliter dixit Spe. in ti. de off. Iudicis §. impedit. poſt princ. ꝙ
non poteſt appellari a iudice qui non facit illud, quod ex of
ficio ſuo ſupplere poterat, & de hoc dixi in c. exceptionem.
s̃. de excep. ſed do. Abb. hoc dictum Hoſt. limitat, quando eſ-
ſet ſuſpicio appellationis fruſtratorię. quia tunc iudex tene-
tur aſſignare hunc terminum, vt in ca. ſeq. vnde tunc ſecun-
4 dum eum † iudex peccaret, ſi non aſſignaret hunc terminũ,
quia debet obuiare malitiis hominum, vt in c. plerunque s̃.
5 de reſcr. & in l in fundo. ff. de rei vend. multi enim † appellãt
vt differant lites per annum, vel biennium. vnde tunc iudex
a quo, tenetur aſſignare terminum ad proſequendum appel
lationem, vt in c. ſeq.

Secundo no in ver. aut ſi alterutra, ſecundum unum intel
6 lectum, quod ſi iudex † non vult contendere de iuſtitia re-
cuſationis non tenetur deuenire ad electionem arbitrorum
ſed poteſt compellere partes, vt eligant iudicem, cui cauſam
committat poſt propoſitam recuſationem. ſed cõtra iſtum
intellectum fortiter facit tex. in c iudex. de offic. deleg in vj.
vbi tex. dicit, quod poſt propoſitam recuſationem iudex de
legatus non poteſt cauſam ſubdelegare, niſi procedat de cõ
ſenſu recuſatoris. ſed forte poteſt dici, quod illud c. procedit
in delegato, iſtud vero in ordinario. vel aliter, aut delegatus
vult ſimpliciter cauſam delegare, & tunc, quia poſſet de-
legare perſonæ ſuſpectæ, non poteſt hoc facere, niſi

Interueniat conſenſus recuſatoris,ſed vult compellere ambas partes,vt eligant iudices,quibus cauſam committat, po
teſt hoc facere,nec tunc dicitur iſta delegatio fieri ſine con
ſenſu recuſatoris,ex quo etiam ipſe habet eligere perſonam
cui debeat fieri ſubdelegatio,& iſta ſecunda ſolutio videtur
eſſe melior, quia non videtur eſſe ratio differentiæ in hoc
inter ordinariū,& delegatum, & hoc videtur hic ſentire do-
mi. Abb dum dicit, quod ſi iudex recuſatus, non vult con-
tendere de iuſtitia recuſationis, non deuenitur ad electio-
nem arbitrorum,ſed poteſt compellere partes,vt eligant iu-
dicem,cui cauſam committat, & iſtud etiam videtur ſenti-
re Bu.in ſecundo nota.& ſic videtur intelligere iſtum textū,
generaliter,& hoc modo intelligendo, ſcilicet, quod proce-
dat,tam in ordinario,quam in delegato,notabiliter limita-
uit dicto c.iudex de offi dele.in ſexto. de quo tamen plenius
dicetur in c.cum ſpeciali.infra eodem.

Tertio & vltimo,ſecundum alium intellectum intelligē-
do,quod loquatur de arbitro, qui debeat cognoſcere de cau
7 ſa† ſuſpicionis,quod partes poſſunt cōcordare in vnum ſo-
lum arbitrum,qui cognoſcat de cauſa ſuſpicionis,licet enim
iura communiter loquantur in principali, quando loquun-
tur de arbitris, qui habent cognoſcere de cauſa ſuſpicionis,
vt paret in ca. ſecundo requiris.§.primo.& c.cum ſpeciali.&
ca.ab arbitris.de offic.deleg.in ſexto.tamen ſi partes poſſunt
concordari in bonum arbitrum,valet compromiſſum, & il
le ſolus arbiter electus poterit cognoſcere de cauſa ſuſpicio
nis,& in hoc multum notat iſtum textum Bu. & etiam Bal.
vnde tene ipſum menti.Et ex hoc tex.Bal.colligit argumētū
8 quod in cauſa ſciſmatis † ſi concilium non poteſt habiliter
congregari partes debent compelli ad eligēdum bonum ui
rum qui cauſam decidat.& dicit Bal.quod principes ſecula
res poſſunt compellere eos, ad hoc cauſatiue ſubtrahendo
eis redditus,& obedientiam,& nō imburſando. allegat l.qui
fundum §.ſi tutor.ff.pro emptore, & nota iſtud dictum Bal.
quia ſingulariter limitat glo.79.diſt.ſi ſuo.vbi gl. dicit, quod
ſi duo ſunt electi in diſcordia,vt qa neuter eſt electus a dua-
bus partibus,concilium,debet conuocari, & ſic concilium
iudicabit inter eos,vtrum alter, vel neuter ſit verus Papa.nā
illa glo debet intelligi, quando concilium poteſt habiliter
cōuocari,alias poſſunt principes ſeculares compellere iſtos
electos in diſcordia,vel facientes ſciſma,vt eligāt vnum, qui
habeat cauſam,& differentiam ipſorum decidere, & pote-
runt principes ſeculares ſubtrahere ſibi redditus bonorum,
quæ habent donec deueniant ad talem electionem. & pro
9 hoc facit,quia principes † ſeculares habent iuriſdictionem
contra prælatos ſciſmaticos,vt eſt tex.no.in c.de Liguribus.
23.quæſtione 5.& adde alium textum no. in ca.principes ſæ-
culi.eadem quæſt.vbi patet,quod quando eccleſia,ſeu præla
ti eccleſiaſtici,non poſſunt prouidere, tenentur principes ſe
culares tales coercere:alioquin, ſi hoc non fecerint,magnā
10 rationem reddituri ſunt de hoc coram Deo, cum † teneanť
tueri pacem,& diſciplinam eccleſiæ. ita dicit ille text. nota.
nunquam obliuioni tradendus, & de iſta materia. vide do.
Pet.in tracta.de ſciſmate.vbi plene per eum.

Notabis etiam glo.in præallega.cap. ſi duo ſcilicet, quod
11 † concilium eſt ſupra Papā,quādo duo ſunt electi indiſcor-
dia.idem ſi Papa eſſet in notorio crimine,& incorrigibilis,
12 & ſcandalizaret eccleſiam, quia poſſet † deponi a concilio,
ſicut,quando eſt hæreticus,vt dicit gl.ſingularis in ca. ſi Pa-
pa,40.diſtin.in verbo,concilium.quæ dicit,quod vbi de fide
13 agitur,Papa † tenetur conuocare concilium,& tunc ſyno-
dus eſt maior Papa.Extra illum caſum,dicit glo.præd.quod
non tenetur Papa conuocare concilium,;& pro hoc facit ca
pi.ſignificaſti.ſupra de elect.vbi dicitur, quod Papa eſt ſupra
omnia concilia. ſi enim eſt ſupra omnia concilia,ergo non
tenetur illa conuocare. vnde illam gloſ. tenebis perpetuò
menti,quia eſt ſingularis,& aliquando de hoc ſui interroga-
tus. Nota etiam illud, quod dicit Bald. hic, quod quando
14 † principes ex iuſta cauſa ſubtrahunt redditus prælatis, ſiue
clericis,non debent eos ſibi imburſari,ſed debent eos, vel re
ſtituere prælatis finito ſciſmate,vel eorum ſuperiori qui eos
conuertat in vtilitatem eccleſiæ,& pro hoc facit text. no.in
cap.epiſcopus eccleſiaſticarum.xij.quæſtione prima vbi pa-
tet,quod fructus rerum eccleſię non licite dantur laicis,etiā
15 conſanguineis,ſeu propinquis prælati,& tales qui dant† red
ditus eccleſiæ fratribus,vel filiis,aut conſanguineis ſuis,ſunt
puniendi,ut ibi dicitur,& hæc tene menti, quæ ſunt notan-
da, quæ ſufficiant in hoc cap.ſequitur ca.peruenit. adde do.
Abb.in ca.inquirendum, & ibi meam apoſtill.de pecu.cleri.

S V M M A R I V M.

1 *Canonicus monitus, vt reſideat in beneficio, ſi appellat ſtatuitur ſibi terminus ad proſequendum appellationem,& interim beneficio inſeruitur per Vicarium.*
2 *Canonicus poteſt compelli ad reſidentiam perſonalem faciendam in eccleſia.*
3 *Canonicus non poteſt deſeruire beneficio per alium.*
4 *Beneficium quantumcunque ſimplex,requirit perſonalem reſidentiam in dubio,niſi conſuetudo reſiſtat.*
5 *Conſuetudo,quod quis per alium beneficio deſeruire poſſit.an valeat.*
6 *Citatio iudicialis ad faciendum reſidentiam in beneficio non requiritur, ſecundum Abb.*
7 *Verbum ſpoliare,quid importet.*
8 *Suſpicio malitiæ inducit iudicem a quo ad dandum terminum ad proſequendam appellationem.*
9 *Vicarius temporalis ponitur in beneficio.*
10 *Vicarius,an ponatur in beneficio a beneficiato,vel a ſuperiore.*
11 *Beneficia ſimplicia,non requirunt reſidentiam de generali conſuetudine.*
12 *Appellatio olim admittebatur ante ſententiam,non expreſſa cauſa.*
13 *Appellatio, an hodie admittatur ante ſententiam ſine cauſæ expreſſione.*
14 *Appellatio ante ſententiam fit,aut ante litem conteſtatam,aut poſt.*
15 *Confeſſio,an poſſit reuocari poſt præceptum factum de ſoluendo.*
16 *Interlocutoria ſententia,quando habeat vim diffinitiuæ.*
17 *Sententia interlocutoria habens vim diffinitiuæ recipit appellationem, ſicut diffinitiua.*
18 *Sententia,quæ eſt inter diffinitiuam,& interlocutoriam,quæ dicatur.*
19 *Medium debet trahi ad naturam extremorum.*
20 *Sententia interlocutoria reuocari poteſt,diffinitiua vero minime.*
21 *Interlocutoria dicitur habere vim diffinitiuę, quando alia non ſperatur ſententia.*
22 *Confeſſio facta,non poteſt reuocari poſt præceptum factum de ſoluendo, quia ex tali præcepto naſcitur obligatio,& actio.*
23 *Interlocutoria inferens plenum præiudicium ſicut diffinitiua, recipit appellationem tanquam ipſa ſententia diffinitiua.*
24 *Interlocutoria quæ habet vim diffinitiuæ,debet ferri cum ſolennitate, cū qua fertur diffinitiua.*
25 *Innouatio iuſta fit præcedente appellatione duabus de cauſis,ut in gl.*

C A P. XXVI.

1 PEruenit.ſecundo. Si † canonicus monitus, ut re-
ſideat in beneficio appellat, ſtatuitur ſibi termi-
nus ad proſequendum appellationem,& interim
eius beneficio deſeruitur per vicarium ſubſtentandum de
redditibus bñficij, & ſi appellationem non proſequitur, vel
non facit reſidentiam priuatur beneficio. hoc dicit. In pri-
ma ponitur deciſa conſultatio.In ſecunda reſponſio.Secun-
da ibi, cum autem.Quæ tria facit,& partes patent,& ſecun-
da eſt ibi,interim vero alicui.Tertia ibi,quod ſi prælibatus.
2 Nota primo ex tex. quod † canonicus poteſt compelli ad
reſidentiam perſonalem faciendam in eccleſia. Et ex hoc in
3 fert dom.Abb.quod de iure communi non poteſt † canoni
cus deſeruire canonicatui per alium.ad hoc c. quia nonnul-
li.iuncta glo.& c.relatum,& cap.conquerente.de cleric.non
4 reſidentibus. in quibus patet, quod quodlibet † beneficium
etiam ſimplex requirit perſonalem reſidentiam,& iſtā theo
ricam ponit Innocen.in capit.fina. eodem titulo. vbi dicit,
quod omne beneficium quantumcunque ſimplex, requirit
reſidentiam perſonalem in dubio,& idem videtur dicere in
cap.cum iam dudum.de præben.el ſecondo,& in c.dudum,
ſecundo de elec.vbi dicit,quod quodlibet beneficium requi-
rit reſidentiam,niſi conſuetudo, vel ſtatutum loci aliter di-
ſponat,& idem dixit glo.in cap. ſententia.in verbo,teneri.de
reſcriptis.in ſexto,& de hoc plene dixi in dicto capi. fina.de
cler.non reſidentibus,& adde,quod dicam ſuper glo.
5 An autem valeat † conſuetudo, quod quis poſſit benefi-
cio deſeruire per alium, vel quod nullo modo teneatur fa-
cere reſidentiam,dic vt plene per Docto.in capit. cum om-
nes.de conſt.& tangit dom.Abb.in cap. relatum.& in c.con
querente.de cle.non reſid.ubi etiam tetigi.

Secundo nota,ſecundum dom.Abb. quod non requiri-
6 tur citatio † iudicialis ad faciendum reſidentiam in benefi-
cio.hoc probat tex.in verbo,monuiſſet, & in verbo, ſtudio
ſe moneas,& probatur clarius in cap.ex parte,& in cap qua-
liter. infra de cleri. non reſidentibus. in quibus patet,quod
inferior monet ſuperiorem per literas, vt veniat ad facien-
dum reſidentiam, & per hoc facit capit.ex tuæ.& capitu.fi-
nale.de cler.non reſidentibus.vbi dicitur,quod tales debent
7 ſpoliari beneficiis.verbū † enim ſpoliare,ſignificat ſpoliatio-
nem facti extraiudicialem,vt dicit dom.Abb.in capitu.quo-
niam frequenter.§.porro.ut lite non conteſta.& in dicto ca-
pitu.ex parte,& in dicto capit.ex tuæ.de cleric.non reſident.

& idem

& dem conſuluit Oldra conſilio ſuo 230. vt refert do.Abb.
ib, & idem tenuit Pet.de Anchar.in cap. nouit, de his quæ fi.
iprædi a. facit optime tex.notab.iuncto dicto Butr.in cap.fin.
de poſtul.in ver. beneficio ſpoliari. nam Butr.ibi dicit ſe re-
ſpondiſſe de facto, quod vbi in lege ponitur verbum ſpo-
liare, importat canonem latæ ſententiæ, & inducit amotio-
nem, & executionem facti, & hoc eſt etiam de mente dom.
Abb.vbi ſupra.
8 Tertio no.quod ubi eſt † ſuſpitio malitiæ contra appellan
tem, iudex a quo tenetur præfigere terminum ad proſequen
dam appellationem, & ad hoc fuit allegatus iſte tex.in cap.
præcedenti.
9 Quarto no.caſum in quo in beneficio ponitur † Vicarius
temporalis, an autem poſſit probari per ipſum beneficia-
10 tum, † vel per ſuperiorem. vide bon.tex.in cap.cum ex eo.in
§.porro.de elect.in vj. vbi tex. videtur probare, quod debeat
poni per epiſcopum, ſeu per ſuperiorem, ſed Ioan.Andr. &
Dom.Dom.ibi dicunt, quando Vicarius, ſeu ſubſtitutus eſt
ponendus in perpetuum, ſeu ad longum tempus, ſecus ſi eſ-
ſet ponẽdus ad modicum tempus: puta ad quindecim dies,
vel ad tres ſeptimanas, nam tunc ſolus rector beneficij po-
teſt ponere Vicarium, ſeu ſubſtitutum abſque auctoritate
epiſcopi, ſeu alterius ſuperioris, quod no.
In glo.1.no glo quia vult illud, quod dixi in primo nota-
bili, ſcilicet quod omne beneficium de iure communi re-
quirit reſidentiam, tamen dom.Card in dicto cap.fin.de cle
11 ric.non reſid dicit, quod de conſuetudine generali † benefi-
cia ſimplicia non requirunt reſidentiam, niſi appareat con-
trarium: puta quia habeant ordinem, vel aliquod officium
annexum, puta ſi eſt beneficium presbyterale, vel diacona-
le, vel ſubdiaconale, vel beneficium eſt cantoria, cui deſer-
uitur in officio cantandi: talia enim beneficia ratione ordi-
nis, vel officij annexi etiam de conſuetudine requirunt reſi
dentiam, & hoc declaraui in d.c.fi de cler.non reſid.
¶In glo.ſecunda Glo. hęc ſentit, quod olim admitteretur
fruſtratoria appellatio, quod non eſt verum, ſi conſtabat
eam eſſe fruſtratoriam, vt in cap.ad noſtram, & in cap.ſugge
ſtum, ſupra eod.& in cap.conſuluit, infra eo. Sed bene admit
12 tebatur olim † appellatio ante ſententiam non expreſſa cau
ſa. Nec obſtat ille tex. quia hic non præſupponitur, quod ap
pellatio eſſet fruſtratoria, ſed ſolum quod erat prima fron-
te præſumptio, quod eſſet fruſtratoria, quia erat cõtra diſpo
ſitionem iuris, cum de iure communi teneretur reſidere in
beneficio, ſed quia iſtud ius commune habet multas excep-
tiones, vt dicit glo.1. ideo admittebatur iſta appellatio cauſa
non expreſſa, quod poterat iuſtificari in caſibus exceptis. &
hoc modo poteſt reſponderi ad cap relatum, infra de cleric.
non reſid quia ibi cõſtabat, quod non habebat aliquam cau
ſam legitimam appellandi: hic autem poterat ſubeſſe cauſa
legitima appellandi, & pro hoc facit dictũ ca.relatum, in fi.
vbi dicitur, quod non debet admitti appellatio interpoſita
contra intentionem illius cap.& ſic loquitur, quando mani-
feſte conſtabat appellationem eſſe contra ius. Item ibi bene
ficium requirebat curam animarum, & promiſit de reſiden
do, hic autem erat beneficium ſimplex, nec promiſerat re-
ſidere.
13 Nunquid autem hodie talis appellatio † admittatur ſine
cauſæ expreſſione glo ſentit quod non, per cap.vt debitus.&
per cap.cum ſpeciali.§.porro, infra eo. Abb autem antiquus
dicit, quod etiam hodie teneret appellatio non expreſſa cau
ſa, quia mãdatum habet vim diffinitiuæ ſententiæ, nõ enim
propter diffinitiuam ſententiam poſſet plus iniungi huic cle
rico, quam per hoc mandatum, & iſtud dictum notat mul-
tum hic Bal.dicens, quod quando non poteſt plus, vel effica
cius iniungi per diffinitiuam ſententiam, quam fuerit deci-
ſum per interlocutoriam, poteſt appellari ſine expreſſione
cauſæ grauaminis, ſicut quando appellatur a diffinitiua: ſed
quando plus poteſt iniungi per diffinitiuam, quã fuerit in-
iunctum per interlocutoriam, tunc requiritur expreſſio cau
ſæ grauaminis, quod dicit Bal. eſſe ſingulare, & valde notab.
Et iſtud, ſcilicet quod poſſit appellari ab interlocutoria non
expreſſa cauſa, quando habet vim diffinitiuæ, tenet Spec eo
dem tit § in quibus verſic.ſed nunquid, in fi. Sed Ioan Andr.
14 hic dicit, quod in talibus pręceptis debet diſtingui, † an fiant
ante litis conteſtatio. vel poſt, allegat no in ca dudum, el ij.
de electio.& in cap ex parte, el primo, de verbor.ſignif. quaſi
vellet dicere, quod ſi ſunt talia præcepta poſt litis conteſta-
tio. regulantur ſecundum naturam diffinitiuæ, ſi vero ante
litem conteſt. regulantur ſecundum naturam interlocuto-
riæ, & pro hoc facit quod not glo in dicto capit.dudum. in
verbo, reſponſiones, quæ incipit, ſed pone, & in cap ex parte.
in glo.fin.ff.de verbor.ſignifi. Bart. verò in l.non fatetur.ff.de
15 confeſſ.in 3.col.circa illum articulum, an † confeſſio poſſit
reuocari poſt pręceptum factum de ſoluendo, quando tale
præceptum eſt factum ante lit.conteſt & Bar.dicit, quod ſic,
quia tale præceptum non eſt ſententia diffinitiua, ſed tendit
ad executionem confeſſionis. vnde dicit, quod poteſt proba-
re errorem confeſſionis, non obſtante tali præcepto, niſi for
te antequa fieret præceptũ, eſſet datus terminus ad oſtendẽ-
dum, quia non debeat fieri pręceptum, & quia confeſſio nõ
debet executioni mandari, quia tunc idem eſſet, quod in ſen
tentia, allegat l.penult.ff.de confeſſ & ſic vult, quod quando
præceptum non eſt factum cauſa cognita, quod confeſſio
poſſit reuocari, quia tale præceptum non eſt ſententia, ſed
ſi tale præceptum eſt factum cauſa cognita, tunc confeſſio
non poſſet reuocari, ſicut non poteſt reuocari poſt ſenten-
tiam, vt in l.error. C.de iu.& fac.igno.& cum iſto dicto Bar
to.tranſit hic dom.Abb.recitando. Domini autem de Ro.in
pluribus deciſio. tangunt iſtum articulum, ſed deciſ.91. quę
incipit. Item fuit dubitatum, melius loquuntur, quam ali-
bi, & ibi dicunt, quod pronunciatio ſuper deſertione appel-
lationis habet vim diffinitiuę, ſi appellatio fuit interpoſita a
diffinitiua; & idem dicunt in ſententia lata ſuper exceptio-
ne peremptoria, quia talis ſententia habet vim diffinitiuæ,
16 licet † ſit interlocutoria. & hoc tenet glo.2.in clemẽ.cum a
repulſione, de appel. quę tenet, quod talis ſententia ſit inter-
locutoria, habens vim diffinitiuæ, ſecus dicunt ſi eſt pronun
ciatum, quod appellatio ab interlocutoria ſit deſerta, quia
tunc talis ſententia eſt interlocutoria, & ab eadem eſt appel
landum tanquam ab interlocutoria, & hoc modo etiam in-
tellige Dom.de Ro deciſ.293. quæ incipit, item ſi a pronun-
ciatione iudicis. vbi ſimpliciter dicunt, quod a ſententia ap-
pellatio, ſit deſerta, eſt interlocutoria, habens vim diffiniti-
uæ, & quod in appellatione a tali interlocutoria non habet
locum clemẽ.appellanti, hoc eſt dicere, quod in appellatio-
ne a tali interlocutoria, non eſt cauſa exprimenda, non ha-
beat vim diffinitiuæ. nam Domi de Ro. debent intelligi. ibi,
quod loquantur quando pronunciatum eſt appellationem
interpoſitam a diffinitiua eſſe deſertam, ſecus ſi appellatũ
eſt ab interlocutoria, prout declarant Domi.de Ro. in dicta
deciſ.91.& iſtam eandem opinionem, ſcilicet quod vbi ſen-
17 tentia interlocutoria † habet vim diffinitiuæ, poſſit appella-
ri ab ea tanquam a diffinitiua, tenet etiam Ioan.Mo. & Ar-
chid in cap.cupientes, de elect.in 6.& Ioan de Imo.de hoc fa
cit hic magnum teſtum, dicens ſe hoc in practica allegaſſe,
ſcilicet quod in appellatione ab interlocutoria, quæ habet
vim diffinitiuæ, poteſt appellari cauſa non expreſſa, ſicut a
ſententia diffinitiua, ſed do. Abb.in hoc articulo dicit, quod
18 † interlocutoria habens vim diffinitiuæ, non eſt ex toto ſen
tentia diffinitiua, nec ex toto interlocutoria, ſed trahitur
quãdoque ad naturam diffinitiuæ, quandoque ad naturam
interlocutoriæ, ſecundum quod magis participat de una,
quam de altera, nam interlocutoria habens vim diffinitiuę,
non eſt pura diffinitiua, quia non imponit finem toti cau-
ſæ, nec eſt purè interlocutoria, quia nõ expectat aliam ſen-
tentiam poſt ſe. vnde dicit, quod talis ſententia eſt quoddam
medium inter pure diffinitiuam, & pure interlocutoriam, &
19 quod iſtud † medium debet trahi ad naturam alterius extre
morum, ſecũdum quod magis participat cum illo extremo
ſimile in hermaphrodito, vt 4.q.3. hermaphrodita.& in l.quæri-
tur.ff.de ſtatu homi. idem in tacẽte, qui tenet medium inter
contradicere & conſentire. vnde quandoque habetr pro con
tradicente, quandoque pro conſentiente, ſecundum quod
magis participat cũ natura alterius extremorũ, vt plene no.
maxime per Dyn.in regula, is qui tacet, & in Reg qui tacet,
lib.6.& per dom.Abb in cap.nonne, de præſump & dicit do.
Abb quod bonus iudex habet diſcurrere ſingulares actus, &
cauſa exempli, vt intelligantur præcedentia, dicit eſſe diſcur
rendum per tres actus, nam aliter appellatur a diffinitiua,
aliter ab interlocutoria, & cum alia ſolemnitate. Item ſen-
20 tentia † interlocutoria poteſt reuocari, vt infra eo. cum ceſ-
ſante. diffinitiua verò non poteſt reuocari, vt in l.iudex poſt-
quam.ff.de re iu dic.& in cap in litteris, de offic.delega. item
cum alia ſolẽnitate fertur ſententia diffinitiua, quam inter-
locutoria. vnde dicit, quod ſi dubitatur de interlocutoria ha
bente vim diffinitiuæ, dicit do. Abb. quod ſi interlocutoria
eſt talis, quod finit iuriſdictionem iudicis, ſiue officium ſuũ
in illa cauſa, debet appellari tanquam a diffinitiua. puta ſi iu
dex pronunciauit ſe non eſſe iudicem competentem, iuxta
not.in cap.ſignificantibus, de offic.deleg. & in auth habita
C.ne fil.pro pat. ubi per glo. ſecus dicit, quando eſt talis in-
terlocutoria, quę non finit iuriſdictionem iudicis, puta ſi iu
dex pronunciat non eſſe reſpondendum libello tanquam
inepto, nam exprimendo cauſam rationabilem coram eo
poteſt mutare ſententiam ſuam, vt in cap.cum ceſſante, in-
fra eod. & dicit domi. Abb. per omnia eſſe dicendum idem
quo

quo ad ſecundum, quia ſi iſta quaſi diffinitiua habet om-
nem effectum diffinitiuæ, ſeruabitur ſolemnitas in ea feren
da, quæ debet ſeruari in diffinitiua, aliàs ſecus.

Quo ad tertium actum, ſcilicet quo ad reuocationem ip-
ſius ſententiæ, remittit ad capit.cum ceſſante, infra eod. vbi
melius cadit.ſed iſta verba dom.Abb.mihi non placent, nec
puto faciendam eſſe, an iudex pronunciet ſe non eſſe com-
petentem, an pronunciet non eſſe reſpondendum libello,
21 quia vtraque habet vim diffinitiuæ:ſicut enim ſententia † in-
terlocutoria, qua pronunciat ſe non eſſe iudicem compe-
tentem, dicitur diffinitiua, ſeu habere vim diffinitiuæ, quia
non ſperatur poſt illam ſententiam ferri ſententia ab illo iu
dice, niſi interponatur appellatio, ita quando iudex pronun
ciat non eſſe procedendum ſuper libello tanquam inepto,
non ſperatur ſequi alia ſententia ſuper illo proceſſu, niſi in-
terponatur appellatio, vnde habet vim diffinitiuæ, & etiã de
iure ciuili poteſt a tali interlocutoria appellari, vt dicit Bar.
in l.2.ff.de appell.non recip.& ibi Bart.nullam facit differen
tiam inter interlocutoriam, qua iudex pronunciat ſe non eſ-
ſe competentem, vel pronunciat non eſſe procedendum ſu-
per libello tanquam inepto, quia vtraque habet vim diffini
tiuæ, cum non ſperetur alia ſententia ſequi ab illo iudice, ſi-
ue ſuper illo proceſſu, niſi interponatur appellatio. & quic-
quid dicat dom.Abb.ego non credo, quod ſententia qua iu
dex pronunciat ſe non eſſe competentem, non habeat per
omnia vim diffinitiuæ, ſed ſolum quo ad hoc, quia non ſpe-
ratur ſequi alia ſententia ab illo iudice, & contra dictum
do.Abb.allego Dom de Ro in prælleg decis 91. vbi dicunt,
quod ſi iudex a quo pronunciat appellationem ab interlo-
cutoria eſſe deſertam, talis pronunciatio non habet vim dif
finitiuæ, & tamen ſic pronunciando pronunciat ſe non eſſe
iudicem competentem, & pro hoc quicquid dicat do.Abb.
ego credo, quod interlocutoria habeat vim diffinitiuę quan
tum ad hoc, vt ab eo ſit appellandum tanquam a diffiniti-
ua, quando per talem interlocutoriam paratur plenum prę
iudicium ita quod non poteſt amplius iniungi per diffiniti-
uam, quam iniunctum fuerit per interlocutoriam, vt dicit
hic Abb anti.& Bal.& Domi.de Ro. in prælleg. deciſio.91.
nec puto faciendam differentiam, an talis interlocutoria fe
ratur ante litem conteſta. vel poſt, dummodo ex ea fiat ple-
num præiudicium, vnde ſi reus confiteretur ante li conteſt.
& iudex præciperet ei, vt ſolueret, tale præceptum haberet
vim diffinitiuæ, etiam ſi iudex præcepiſſet cauſa non cogni-
ta, quicquid dixerit Bar.in l.non fatetur. ff.de confeſſ.& con
tra opin Bart.tenet Bal in l.error in 6.col.in 4.quæſtio. C.de
iuris, & facti ignor.vbi dicit, quod poſt tale præceptum con-
22 feſſio † non poteſt reuocari, quia tranſit in rem iudicatam,
vt in l.ſi debitori.ff.de iudi. & quia ex tali præcepto naſcitur
obligatio, & actio, vt no.in l.cum nõ ſolum §.neceſſitatem.
C.de bon.quæ libe.& dicit, quod tale præceptum per omnia
habet uim diffinitiuæ, & opin.Bal.ſequitur Pet.de Anchar in
cap.2.in fi.comm.de confeſſ.lib.6.vnde facienda eſt conclu-
23 ſio in iſta materia, quod ſi † interlocutoria parit plenum
præiudicium, ſicut diffinitiua, ita quod ſi feretur diffinitiua,
non poſſet magis præiudicari, quam præiudicetur per inter-
locutoriam, eſt appellandum ab ea tanquam a diffinitiua, &
in hoc caſu loquitur glo 2.in clem.cum a repulſione, de ap-
pellatio.quæ dicit, quod ſententia lata ſuper exceptione pe-
remptoria habet vim diffinitiuæ, nam præiudicat, ac ſi eſſet
lata diffinitiua, & hoc habet locum, ſiue ſit lata ante litem
conteſtatam, ſiue poſt, dummodo pariat plenum præiudi-
cium, & hoc ſenſit Bal in dicta l.error. C.de iur.& fac.ignor.
dum dicit, quod præceptum factum in cõfeſſum, habet per
omnia vim diffinitiuæ, & idem dixit Pet.de Anchara. in di-
cto capit.ij in fi. de confeſſ. in vj & hoc modo debet intelligi
dom.Cardin in clem appellanti, in penult.quæſt.eo.tit.dum
dicit, quod illa clem. nõ habet locum in appellatione ab in-
terlocutoria habente uim diffinitiuę, quia ab ea eſt appellã-
dum vt a diffinitiua, quia debet intelligi quando interlocu-
toria parit plenum præiudicium, vt diffinitiua. Bar.tamen in
l ait prætor.§ permittitur. ff.de minor.tenuit, quod licet in-
terlocutoria pariat plenum præiudicium, nec ſperetur diffi
nitiuam ſequi poſt eam, nihilominus non valet appellatio
cauſa non expreſſa, & ſic Bart.tenet contra Doct. communi
ter ſcribentes, ſed vide Bal.in l.in minoribus. C.de his quibus
vt indign qui tenet, quod a tali interlocutoria ſit appellan-
dum, tanquam a diffinitiua, & per eundem Bald in l.ij in fi.
C.de epiſcopali audien.vbi dicit, quod in Palatis, & in curiis
obſeruatur, quod a tali interlocutoria appelletur, ſicut a dif
finitiua, de quo etiam per Bal.in l.ante ſentẽtiæ. C.quorum
appell non recip. & in l.iuſiurandum & ad pecunias.in fine.
ff de iureiur.& Bal conſi.294.3.volum idem tenet, quod non
poſſit iuſtificari ex nouis actis. Vide dom. Abb. in cap.cum
ceſſante, infra eodem, & ibi apoſtillam meam. Item nota il-
24 lud, quod dicit do. Abb quod † interlocutoria habens vim
diffinitiuæ per omnia eſt ferenda cum ea ſolemnitate, cum
qua eſt ferenda diffinitiua, & ſic ſentit, quod c.fi.de re iud.in
6. habeat locum in interlocutoria habente vim diffinitiuæ.
Et ex hoc habes articulum iſtum plenius examinatum, quã
examinet do. Abb.

¶ In glo.in verbo, Iter arripiat Innoc.dicit, quod recitat fa
ctum, quia non ſufficit tantum infra tempus iter arripere,
niſi ſe Papæ præſentet. Hoſtien.uerò ſequitur glo.ſed Ioann.
Andr.dicit ſe credere, quod Innoc. intellexerit verbum infra
terminum, poſitum in tex.de termino iuris, quaſi ſit ſenſus,
quod debeat arripere iter infra terminum iuris, & ſe præſen-
tare iudici ad quem, & etiam appellationem proſequi, vt ſu-
pra eod cum ſit Romana.& cap ex ratione.tamen ipſe dicit,
quod ille text.loquitur de termino a iudice ſtatuendo, hoc
eſt dicere, quod ſenſus literæ eſt, quod iudex a quo debet aſſi
gnare terminum infra quem iter arripiat ad appellationem
proſequendam, & ſic in effectu Ioan.And reſidet cum opin.
glo.& Hoſtien.

¶ In glo pen ex hac glo.collige duas rationes, quia præce-
25 dente † appellatione fit iuſta innouatio.

Prima eſt in fauorem eccleſię, & cultus diuini. ſ.ne eccle-
ſia interim fraudetur ſeruitio ipſius clerici.

Secunda ratio eſt propter præſumptionem, quæ erat con-
tra appellationem, quia pręſumebatur fruſtratoria, ſed dom.
Abb.dicit, conſiderandos duos caſus.

Primus eſt, ſi iſte canonicus prætendebat non debere reſi
dere perſonaliter, non tamen negabat, quin per ſubſtitutum
deberet deſeruire.

Secundus caſus, ſi ex priuilegio, uel conſuetudine dice-
bat ſe non debere deſeruire etiam per ſubſtitutum.

In primo caſu dicit, quod nullus fauor hic concurrit, nec
etiam præſumptio appellationis iniuſtę, ſed mera iuſtitia ex-
erceretur:quia cum non negaret quin ſaltem per ſubſtitutum
deberet deſeruire, fruſtra expectaretur euentus, cuius nullus
eſſet effectus, vt in cap.cum contingat, de offic.delega. & in
l.aliquando. ff. ad Velleianum. Sed tu dic, quod textus iſte
non recipit intellectum iſtum, nec conuenit aliquo modo
litteræ.

In ſecundo vero caſu, ſcilicet intelligendo, quod iſte alle
gabat, quod non tenetur reſidere, vel deſeruire per ſubſtitu-
tum forte ex priuilegio, de conſuetudine, dicit dom.Abb.eſſe
coniungendas ambas rationes glo.quia iſta innouatio ſit, tũ
propter fauorem cultus diuini, ne appellatione exiſtente fri
uola priuetur interim eccleſia ſuffragio miniſtri, tũ propter
præſumptionem friuolæ appellationis.

Et ex his dicit do. Abb.hic eſſe caſum nota.in quo aliquid
innouatur contra appellationem per iudicem a quo, licet ap
pellationi detulerit, ſimile in cap.fi. de eo qui mitt.in poſſ. &
in cap cum perſonæ, de priuileg.in 6. Et hæc ſufficiant in iſto
cap. Sequitur cap.conſuluit.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non admittitur contra canones, nec contra iudicem exequentem iuris diſpoſitionem.*
2 *Iudæus an poſſit habere bona immobilia, & propria.*
3 *Iudæi ſunt capaces eorum quæ poſſunt acquiri de iure gentium, vel ciuili, & ſic dominij.*
4 *Infideles non poſſunt habere bona, nec poſſidere, vbi infideles pro hæreticis capiuntur.*
5 *Bona hæreticorum, & circumciſorum ſunt confiſcanda, ideſt Chriſtiani circumciſi.*
6 *Iudæi non poſſunt habere ſeruos Chriſtianos.*
7 *Seruus inuito domino poteſt conſequi baptiſmum.*
8 *Baptiſmi receptio eſt maioris fauoris, quam ordinis.*
9 *Chriſtianus poteſt habere ſeruum Chriſtianum, puta ſi ſeruus baptizatus fuerit, nam remanet in eius poteſtate.*
10 *Chriſtianus an poſſit habere ſeruum Iudæum.*
11 *Iudæorum conſortia Chriſtiano prohibentur.*
12 *Medicus Iudæus Chriſtiano prohibetur, tam laico, quam clerico, ſub graui pęna, præter neceſſitatem.*
13 *Papa poteſt ad decorem ceſſante peccato ſtatuere inter laicos infideles.*
14 *Iudæi non permittuntur habere mancipia Chriſtiana propter periculum conuerſationis, & corruptionis.*
15 *Principes ſæculares non poſſunt permittere Iudæis, vt ſeruos Chriſtianos habeant in regno ſuo.*
16 *Princeps non poteſt permittere Iudæis, ne ſine certo ſigno recognitionis eorum ſectæ deambulent.*
17 *Iudex a quo non debet admittere appellationem, quæ ſit manifeſte contra ius.*

Iure

18 *Iure interdicente appellationem fieri, iudex non tenetur ſuperſedere executioni ſententiæ.*
19 *Ius neminem grauat, ita nec ius exequens.*
20 *Statutum generale re & verbis non recipit appellationem.*
21 *Iniquitas, ſeu iniuſtitia, licet interpoſita non fuerit appellatio, ſemper poteſt retractari.*
22 *Negocia extraiudicialia poſſunt quandocunque reuocari, quia non tranſeunt in rem iudicatam.*
23 *Statutum quando debeat eſſe generale.*
24 *Conſuetudo ut mihi liceat tollere lapidicina de ſuo fundo eo inuito ualet propter communem vtilitatem.*
25 *Statutum licet regulariter in odium certę perſonæ fieri non poſſit, poteſt tamen fieri in fauorem certæ perſonæ.*
26 *Lex, ſiue ſtatutum eſt duplex, ſcilicet aut generalis, aut ſpecialis eſt.*
27 *Mens legis præcipue inſpicienda eſt.*
28 *Officialis de conſilio qui cognoſcit ſe non poſſe obuiare malo, an teneatur dimittere officium.*

CAP. XXIX.

1 Conſuluit. tertio. † Appellatio contra canones, nō admittitur, hoc dicit. vel ſic, a iudice iuris diſpoſitionem exequente non appellatur, hoc dicit. Communis diuiſio ſecunda ibi, non conuenit. Imo. & Hoſt. intelligunt iſtum tex. duobus modis.

Primus eſt, quod cum epiſcopus compelleret Iudæos, vt compellerent mancipia Chriſtiana in ſua libertate, quia iura non permittunt Iudæis habere mancipia Chriſtiana in ſua poteſtate, appellatum fuit ab ipſo epiſcopo per Regem Francorum, qui interponebat appellationem fauore Iudęorum, a quibus forte multa commoda percipiebat.

Secundo modo poteſt intelligi, quod non appellabat iſte Rex; ſed quod appellabatur ab eo, quia tanquam miniſter eccleſiæ compellebat Iudæos, vt dimitterent ſeruos Chriſtianos, & ſecundum iſtum intellectum illud verbum, a Rege, ſtat proprie, & eſt ſenſus, vtrum ſit deferendum appellationibus interpoſitis a Rege Francorum per Iudæos detinentes mancipia Chriſtiana, ſed ſecundum primum intellectum debet exponi a Rege, idest per Regem: & dicit dom. Abb. quod vtraque lectura poteſt adaptari litteræ, nec immutatur iuris diſpoſitio, quia vtroque caſu appellatio erat contra diſpoſitionem iuris, merito non erat admittenda.

2 No. primo arguendo a ſpeciali, quod † Iudæi poſſunt habere propria: ſi enim eſt ſpeciale, vt non poſſint habere Chriſtiana mancipia, ergo aliena bona poſſunt habere, immo Iudæi poſſunt habere bona immobilia, vt eſt tex. in cap. de terris, infra de deci. & in c. ij. infra de Iudę. & hoc tenuit Innoc. in c. quod ſuper his, de vo. vbi dicit, quod Iudęi poſſunt poſſidere bona, & iuriſdictiones, & ita etiam conſuluit Bald. ſuo conſil. 5. incip. In Chriſti nomine Amen, & Gaſpar Calde. in
3 ſuis conſiliis, conſil. 3. & pro hoc facit, quia † Iudæi ſunt capaces eorum, quæ poſſunt acquiri de iure gentium, vel ciuili, vt l. Iudæi. C. de Iudę. & 1. diſt. ius Quiritum ergo ſequitur, ꝙ ſunt capaces acquiſitionis dominij, quia dominia ſunt de iure gentium, vt in l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iu. Nec obſtat tex.
4 8. diſt. quo iure. vbi dicitur, quod † infideles non poſſunt poſſidere bona, nam ibi infideles capiſtur pro hęreticis. Non obſtat etiam authē. Gazaros. C. de hæret. vbi dicit tex. quod hę retici, & circumcelli quocunq; nomine cēleantur, ſunt infa-
5 mes, & bannitti, & quod bona † eorum ſunt confiſcanda: ita vt ad eos vlterius nō reuertantur: nam ille tex. non loquitur de Iudæis, ſed debet intelligi de Chriſtianis circumcelis, qui ad ſubuerſionem fidei fecerunt ſe circumcidi. & hæc tene menti, quia nonnulli Prædicatores dicunt, quod Iudæi non poſſunt poſſidere bona immobilia. ſed hoc non eſt verum, tamen in aliquibus locis vbi Iudęi exercent fęnus edita ſunt ſtatuta, ſeu conſtitutiones ab habentibus dominium, quod Iudæi non poſſint acquirere immobilia, & vbi reperiuntur tales conſtitutiones, vel ſtatuta, ſunt ſeruanda, ſed de iure cō muni non prohibetur Iudęis acquirere immobilia.
6 Secundo nota, quod † Iudæi non poſſunt habere ſeruos Chriſtianos, & idem dicendum eſt de aliis Paganis, vt in ca pi. j. & fin. infra de Iudę. vbi dicitur, quod infidelis non poteſt habere mancipium Chriſtianum, ſiue fuerit Chriſtianus, antequā Iudæus ipſum emerit, ſiue poſtea effectus fuerit Chri-
7 ſtianus, aut etiam velit fieri, vnde ibi eſt tex. quod † ſeruus inuito domino poteſt conſequi baptiſmum. idem probatur in cap. firmitatem. 54. diſt. vbi eſt bo. tex.
8 Ex quo infertur, quod eſt maioris fauoris receptio † baptiſmi, quam ordinis, quia ſeruus non poteſt ordinari inuito domino, vt in capit. ij. de ſeruis non ordin. cum ſimilibus. & tamen non poteſt recipere baptiſmum.
9 Chriſtianus † autem bene poteſt habere Chriſtianum mācipium. de quo vide bo. gloſ. in cap generalis. in glo. fi. 54. diſt. & hoc no. contra opinio. vulgarium, qui dicunt, quod poſtquam ſeruus recepit baptiſmum, efficitur liber, ſed non eſt verum, niſi in ſeruis Iudæorum, vel aliorum infidelium.
10 Nunquid autem econtra liceat Chriſtiano † habere ſeruum Iudæum. dic quod ſic, vt dicit glo. notab. 54. diſt. mancipia. in glo. fin. dicit tamen, quod non debet cum eo conuerſari, allegat cap. ſæpe, & cap nullus. 28. quęſt. j. vbi patet, quod
11 Chriſtiani debent vitare † conſortia Iudęorum, ita quod nō debent cum eis manducare, neque habitare, nec in balneo lauare cum eis, nec vti rebus illorum, nec eos vocare infirmitatibus ſuis, vnde eſt prohibitum Chriſtiano habere medi-
12 cum † Iudęum, & ſi quis contrafecerit, ſi eſt laicus, debet excommunicari, ſi vero clericus, debet deponi, vt dicit tex. in ca. nullus, & ca. ſequen. 28. quæſtio. 1. vide etiam tex. no. 24. quęſt. 1. omnis qui. iuncta glo. pen. & iſtos tex. no. contra infirmos, qui vocant medicos Iudęos ad ſuam curationem, vel comedūt panes Iudæorum, vel eorum cibos, vel cum eis conuerſantur, vel vadunt ad balnea ſimul cum eis, nam grauiter peccant, & ſi ſunt laici, debent excommunicari, ſi vero clerici, debent deponi. dicit tamen Ioan. de Fan. in dicto cap. nullus, quod ſi quis periret fame, niſi comedat azima Iudæorum, vel moreretur, niſi iuuetur a medico, & alium inuenire non poſſit, quam medicum Iudęum, quod in tanta neceſſitate licet & comedere azima, & vocare medicum Iudęum, quia neceſſitas non habet legem, de conſecra. diſt. 3. ſicut. & hæc tene menti.

Tertio no. iunctis iuribus allegat. in glo ſecundum domi.
13 Abbat. quod † Papa in concernentibus decorem religionis Chriſtianæ etiam ceſſante peccato, poteſt ſtatuere inter laicos etiam infideles: nam nullum peccatum eſt, vt Iudęus habeat ſeruum Chriſtianum, ſed ſolum dedecorat, & denigrat religionem Chriſtianam, & ex hoc dicit vnum caſum generalem, & notabilem eſſe, in quo Papa exercet iuriſdictionē in laicos etiam infideles. ſed dic, quod ſi eſſet peccatum re-
14 ſpectu Chriſtianorum, ſi permitterent † Iudæos poſſidere Chriſtiana mancipia, quia eſſet periculum, quod propter cō uerſationem, & cohabitationem corrumperent a Iudæis, vt in cap. nulli, & cap. ſeq. 28. quęſt. 1. & dixi in pręced. no. & iſta eſt punibilis cauſa, quia Iudęi, & alij infideles prohibentur poſſidere Chriſtiana mancipia, & ſic Papa ratione vitandi peccati, potuit ſtatuere, quod infideles non poſſint poſſidere Chriſtiana mancipia, nam Papa ratione peccati habet iuriſdictionem in laicos, ut in cap. nouit, de iudic.

In quibus autem caſibus Papa habeat iuriſdictionem, ſiue poteſtatem circa infideles. vide Innoc. qui notabiliter circa hoc loquitur, in cap. quod ſuper, infra de voto, & ibi ſcripſi poſt eum.

15 Quarto no. quod † princeps ſęcularis etiam non recognoſcens ſuperiorem, non poteſt ſtatuere, ſeu permittere in Regno ſuo, vt Iudęi habeant ſeruos Chriſtianos. & ratio eſt, ſecundum dom. Abb. quia in concernentibus ſalutem animę, vel decorē Chriſtianę religionis, Principes ſęculares ſubſunt Papę, vt probatur hic, & in cap. cum ad verum. & in capit. ſi Imperator. 96. diſtin. facit textus notab. in cap primo, de homicid. lib. vj.

16 Et ex hoc tex. poteſt inferri eadem ratione, quod non poteſt † Princeps ſęculares permittere in ſuo Regno, quod Iudæi non deferant ſignum, & habitum diſtinctum, per quem publice dignoſcātur a Chriſtianis, vt in c. quia nonnullis, infra de Iudę. quia etiam iſtud fuit ſtatutum in decorem religionis Chriſtianę.

17 Vltimo nota, quod quando appellatio eſt manifeſte contra ius, † iudex a quo non debet admittere talem appellationem, nec debet ſuperſedere, ſed potius ad executionem procedere, ut hic dicitur. ſed dom. Abb dicit hoc eſſe intelligendum, niſi allegetur cauſa rationabilis, in qua illud ius generale fallat, vt probatur ſupra cap. prox. dicit tamen dom. Abb.
18 quod vbicunque generaliter a iure † interdicitur appellatio, non tenetur iudex ſuperſedere executioni ſententię, niſi exprimatur aliqua cauſa rationabilis iuri cōformis. de quo remittat ad Innoc. in capit. paſtoralis §. præterea. de officio delega. Tu vide tex. & glo. in cap. Romana. §. ſin autem. de appellationibus, in vj. & ibi per Dom. Dom. & dicetur infra eo. cum ſpeciali.

¶ In glo. in fi. dom. Abb. dicit, quod ratio ſpecialitatis eſt,
19 quia ſicut † ius neminem grauat, ita nec exequens ius, ut 23. q. 4. qui peccat. & l. Gracchus. C. de adult. hinc eſt, quod a pœna Regis non appellatur, vt infra eod. quia nos. & in l. ſi qua pœna. ff. de verbor. ſignific. Ideo quia non grauatur, non poteſt appellari, quia immediata cauſa appellationis eſt ipſum

ſum grauamen,vt ſupra eod.ſuggeſtum.& hoc inducit dom.
Abb.ad quęſtionem,ſcilicet nunquid a ſtatuto loci poſſit ap
pellari,de quo per Bart.in l.fi.ff.de appel recip. & in l.omnes
populi.ff.de iuſtit.& iu.& in effectu Bar.ibi,& do.Abb.hic fa-
ciunt tres caſus.

20 Primus , quando † ſtatutum eſt generale re , & verbis, &
hoc caſu non poteſt appellari,ſicut nec a lege communi,&
de hoc eſt caſus , infra eod. quia nos. ſecundum vnum intel-
lectum.

Secundus caſus eſt,quando ſtatutum, re, & verbis eſt per-
ſonale,vt quia concernit certam perſonam,& tunc talis per
ſona poteſt appellare , vt in l j.§.ſolent.ff.quemad.appell.ſit.
& de hoc eſt tex.notab.in cap cum omnes. de conſtitut. vbi
etiam per Doct.& ille tex.probat,quod iniquitas, ſeu iniuſti
21 tia † ſtatuti poteſt retractari, etiam ſi non fuerit interpoſita
appellatio, quia tale ſtatutum nunquam tranſit in rem iudi
catam,& pro hoc facit tex notab in cap.concertationi, eod.
22 tit. in 6.vbi patet, quod † negotia extraiudicialia non tran-
ſeunt in rem iudicatam, ſed poſſet quandocunque reuocari
per viam querelæ , & iſtud ſequitur etiam hic domi.Abb. &
23 aſſignat rationem, quia † ſtatutum debet eſſe generale,hoc
tamen intelligas, quando odium non eſt rationabile, ſecus
ſi eſſet rationabile: puta ſi ſtatutum fieret in odium aliquo
rum delinquentium,tunc enim valeret, vt in l amiſſione.§.
qui deficiunt ff de capi dimi.& hoc tenet Bart.in l fi. ff.de pri
uileg.credit.& in prima conſtitutione Digeſtorum,& Cy.in
l.ij.C.quę ſi lon.conſuetu.& hoc etiam firmat Bal.in l.j.ff.de
legibus & allegat tex in cle.cupientes.de pœn. & dicit illum
eſſe meliorem tex.qui ſit in iure. Idem firmat Bal.in l iudici-
bus.C.eod & in l quiſquis.C.quorum appella.non recipi. &
conſuluit etiam Ang.conſi.268.& iſta ſit prima limitatio ad
dictum Bart.

Secunda limitatio eſt, quando damnum alterius concer-
24 nit publicam vtilitatem,nam valet † cōſuetudo, quod liceat
mihi tollere lapidicinа de ſuo fundo te inuito, & hoc prop-
ter publicam utilitatem,ut in l.venditor.§.ſi conſtat. ff.com.
præd. vt eſt tex not. & de hoc vide Hoſt.in ſum. §.quod qui-
dam.verſ.item communem vtilitatem.

Extra iſtos caſus non valet ſtatutum factum in damnum
alterius,ſeu aliquorum,& contra tale ſtatutum poteſt oppo
ni exceptio doli,vt eſt tex.ſing.in l.j.ff.de do.

25 Dic tamen , quod licet † ſtatutum regulariter non poſſit
fieri in odium certæ perſonæ,vel certarum perſonarum, ta-
men bene poteſt fieri ſtatutum in fauorem certę perſonę,&
ſi fit valet,ut in l.Antiocenſium ff.de priuileg.credi.& ibi hoc
tenet Ang.allegat l.neque.C.de decurion.lib.10. & Bal in l.j.
C.de ll.idem tenet;& idem tenet Pet.de Anch.in cap. ſi pro-
pter.de reſcript.in 6. ſed multum in contrarium facit tex. in
4.diſt.erit autem lex nullo.ibi,priuato commodo,ſed pro cō
muni vtilitate ciuium conſcripta eſt, ſed ſolue, quod duplex
26 eſt † lex,ſeu ſtatutum. Aliqua enim eſt lex generalis, ſeu ſta-
tutum generale,& talis lex,vel ſtatutum non debet fieri pro
pter priuatum commodum alicuius,ſeu pro communi vtili
tate omnium,& hoc modo loquitur ille tex. Aliqua autem
eſt lex,ſeu ſtatutum ſpeciale,concernens fauorem, ſeu com-
modum certæ perſonę,& talis lex,ſeu ſtatutum valet,nec di
citur lex communis,ſed ſingularis,ſeu priuata,pro quo vide
bo.tex.in l.j.ff.de conſtit.princ.

Tertius caſus eſt , quando lex , vel ſtatutum eſt generale
quo ad uerba,ſed in effectu eſt perſonale,& tunc dicendum
eſt per omnia,vt dictum eſt in proximo caſu eiſdem rationi
27 bus : non enim uerba, ſed † mens legis conſideranda eſt , ut
in regula ſi.lib.6.& in capit.ſi poſtquam §.j.de elect.lib.6.& in
l.non dubium.C.de ll.& dicit dom.Abb.hæc verba Bart.eſſe
notanda,licet nō ponat limitationes prædictas. dicit tamen
lex generaliter eſſe dicendum,quod non ſit facienda differē
tia,an ſtatutum ſit generale,uel perſonale,ſed ſolum an cōti
neat in ſe aliquā neceſſitatem,quia tūc unus ſolus pōt appel
lare,& vnus ſolus pōt reſiſtere omnibus ſtatutariis. ut in c.1.
de his quæ fi a ma par.cap.& ibi Inno.dicit unum dictū mul
tum ſingulare dicit enim, quod quandocunque editur ſtatu
tum iniquum,uel aliquid iniquum fit in uniuerſali, quilibet
prætēdens intereſſe poteſt contradicere, & appellare,& ſi nō
prætendit intereſſe,adhuc tenetur contradicere,nec ſufficit
tacere , quia illi qui conſentiunt eſſe de conſilio ſe obligant
ad conſulen. vnde eos non excuſat taciturnitas , & inuol-
uuntur pœna , ac ſi conſentirent , & no.bene illud dictum,
quia ſæpe fiunt multa contra libertatem eccleſiæ. vnde tacē
tes etiam ſi dent ballottam contra, non euadent pœnam ex-
communicationis.

Limita tamen illud dictum Innoc. ut dixi in cap.quod ſu
per his,de maior.& obed & adde quæ ſcripſi in cap quanto.
j.colum poſt princ.de uſur.

28 Quid autem ſi talis eſt † officialis, an teneatur dimittere
officium,ſi non poteſt aliter obuiare.dicitur per Doct.in cap.
aduerſus,infra de immu.eccleſ. Et hæc ſufficiant in iſto cap.
Sequitur cap.ad hæc ſicut.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio conceditur illi, qui ante citationem miſit nuncium ad Papā, ne delegatus in cauſa procedat.*
2 *Itinerantem excuſat itineris arreptio perſonaliter facta ante notitiam literarum, ne contra eum procedatur.*
3 *Malitioſè verſari præſumitur, qui ſcit ſe citatum, & nuncium mittit.*
4 *Contumax verus cenſetur,qui ſcit ſe citatum, & non comparet, vel ſe occultat,vel quid aliud malitioſè agit.*

CAP. XXX.

AD hæc ſicut.quarto. Qui ante ci tationem,
vel notitiam litterarum miſit nūcium ad Papam
1 † appellare poteſt,ne delegatus in cauſa procedat,
ſecus ſi poſt.hoc dicit.

Nota ex tex. quod ſicut arreptio itineris perſonaliter fa-
2 cta ante notitiam literarum excuſat † itinerantem,vt inte-
rim contra eum non procedatur , ex quo ſine dolo itinera-
uit ad Papam,vt in cap meminimus, ſupra eod & quod ibi
dixi, ſic & miſſio nuncij defendebat mittentem ſuper cauſa,
in qua nuncium miſerat,vt interim non teneretur reſponde
re coram delegato impetrato per partem aduerſam,ex quo
ante notitiam litterarum nuncium miſerat.

Vtrum autem hodie iſta allegatio ſufficiat, plene dicetur
infra eod.vt debitus.

Secundo no. ibi,ſi poſt citationem,ſecundum Bald.quod
3 ille qui ſcit ſe citatum,præſumitur † malitioſe verſari.& iſte
tex hoc modo poteſt induci,ſi enim aliquis habet notitiam
citationis, & poſt talem notitiam mittit nuncium ad Pa-
pam, cenſetur malitioſè verſari, quia cum ſciret ſe citatum ,
debebat comparere,& non mittere nuncium ad Papam. Et
ex hoc dicto Bal poteſt inferri,quod ille,qui ſcit ſe citatum,
4 & non comparet , cenſetur verus † contumax , ſed vide tex.
not in cap.quoniam frequenter.§.porro.ver.in his caſibus.vt
li.non conteſta.vbi tex.dicit illum eſſe contumacem, qui pe-
remptoria citatione recepta contempſit cōparere, vel mali-
tioſe ſe occultat,vel impedit,ne citatio ad eum poſſet perue
nire, & illum tex.tenebis ſemper mēti, & cum multum no.
ibi dom.Abb.& vide not.per glo & Doct.in clem. vnica , de
do.& contum & per Bart.in l ex conſenſu.§.fi.ff eod. & l.fin.
ff.de reſtitutio. in integr. Et hæc ſufficiant in iſto capitulo .
Sequitur cap.de priore.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi interpoſitæ qui non detulit , mittitur ad Papam puniendus .*
2 *Subditus per exceſſus poteſt in ſuperiorem ſuum appellare.*
3 *Subditus poteſt accuſare prælatum ſuum , & denunciare eius crimen ſuperiori .*
4 *Intereſt cuiuslibet ſubditi bonum habere prælatum.*
5 *Delicta,& mores mali reddunt quem notabiliter infamem.*
6 *Fama poteſt ſe habere ad bonum,& ad malum.*
7 *Prodigus famæ dicitur vitæ diſſolutę.*
8 *Legata ad pias cauſas, quando non ſint recipienda.*
9 *Criminoſi an poßint eleemoſynam, vel alias oblationes facere.*
10 *Appellationi non deferens,eſt puniendus,& quando.*
11 *Iudex qui defert appellationi fruſtratorię, punitur.*
12 *Appellationi quæ in dubio eſt,an ſit friuola,deferendum eſt.*
13 *Iudex ad quem debet cognoſcere,an appellatio ſit iuſta.*
14 *In dubio potius eſt deferendum appellationi,quam ſententiæ.*
15 *In dubio omnis appellatio præſumitur iuſta.*
16 *In dubio iudicandum eſt,appellationem non eſſe deſertam.*
17 *Papa grauiter peccat, ſi tradit bona eccleſię ſuis conſanguineis, vt locu pletet eos.*
18 *Prælatus non poteſt concedere feudum ſuę eccleſiæ conſanguineo, ſecundum Bal.niſi adſint merita inſignia.*
19 *Executor teſtamenti, an relicta ad pias cauſas poſſit inter conſanguineos ſuos diſtribuere,vel teſtatoris.*
20 *Prælatus corrigens ſubditum, ſi eſt in eodem peccato, vel ęquali,uel maiori,poteſt appellari,& quando.*
21 *Exceptio criminis contra delegatum opponi non poteſt , ſed bene infamiæ.*
22 *Appellatio quando detur a correctione ſuperioris.*
23 *Differentia inter iudicium, & correctionem.*

24 *Præ-*

24 *Prælatus poteſt corrigere ſubditum ex officio, & ex zelo charitatis, & ſic dupliciter.*
25 *Accuſare vitia bonum eſt, ſecundùm Aug.*
26 *Appellationi non deferens, ſiue clericus, ſiue laicus, qualiter puniendus.*
27 *Iudex facit litem ſuam non deferendo appellationi.*
28 *Iudex non deferens appellationi, qua pœna puniatur de iure ciuili ciuiliter, vel criminaliter.*
29 *Pondus, accipitur pro libra, & quot ducati libram compleant.*
30 *Pœna corporis afflictiua in perſona honeſta, ſuperat omnem pœnam pecuniariam.*
31 *Appellans poteſt petere iudicem puniri de non delata appellatione, etiam poſt deſertam appellationem.*
32 *Iudex an excuſetur ſi in deferendo appellationi dixerit, ego deferam, ſi tu oſtendas cauſam iuſtam deferendi.*

CAP. XXXI.

1 DE priore. Qui non detulit † appellationi interpoſitæ ad Papam, mittitur cum literis ordinarij ad curiam puniendus, hoc dicit.
2 Nota primò, ſecundum vnum intellectum, † quod ſubditus poteſt ſuperiorem ſuum propter eius exceſſus manifeſtos appellare ad ſuperiorem, & iſta appellatio eſt quędam
prouocatio ad cauſam, vt in cap. cum ſit Romana, ſupra eo.
3 & dicit dom. Abb. de hoc non eſſe admirandum, quia † ſubditus poteſt accuſare prælatum ſuum, & eius crimen denunciare ſuperiori, vt in cap. licet olim, de ſimo. & in cap ex parte, & in cap. veniens, & in cap. olim de accuſat. Vnde eodem
4 modo poteſt eum prouocare ad cauſam. † Intereſt enim cuiuslibet ſubditi habere bonum prælatum. 8. q. 1. audacter. & cap. qualis. Tu vide glo. optimam in c. ex parte A. ſup. de teſt. & quod dixi ſuper ea.
Secundo no. ibi, & quæ ipſum notabilem reddunt. quod
5 delicta, † & mali mores reddunt quem notabilem. i. infamē: vnde expone tex. notabilem. i. nota infamiæ dignum. ſicut
6 enim † fama poteſt ſe habere ad bonū, & ad malum, vt in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœn. & per Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſt. ita & hoc verbum notabilis: quia poteſt referri ad virum moribus, & origine generoſum, & ad virum criminibus infectum, quia ille reddit ſe notum aliis ex bonis operibus, alter vero ex malis moribus. & vide bo. tex. in cap. fin. de accuſat. vbi agens vitam diſſolutam, dicitur pro
7 digus † famę, & ſalutis, vnde Bar. in l. j. in 7. col. & in 6. q. C. de
8 ſacroſanct. eccleſ. dicit, quod † legata ad pias cauſas ab illo, quem conſtat notorie deceſſiſſe in peccato mortali, vt puta quia fuit interfectus in furto, vel ſe ipſum occidit, vel ſimilia non valeat, nec in talibus delictis habent locum priuilegia, quæ a iure communi, vel canonico ſunt conceſſa legatis ad pias cauſas. vide etiam Innoc. in cap. cum voluntate, de ſent. excom. vbi dicit, quod ſi excommunicatus relinquit aliquid pro anima eccleſiæ, illud legatum non valet, nec eccleſia debet illud acceptare.
9 Quid autem de aliis † criminoſis, an poſſint eleemoſynā, vel aliam oblationem facere. dic, vt per Inno. in d. c. cum voluntate, & in c. quia plerique. de immu. eccl. & per glo. magiſtram in c. ex tranſmiſſa. de elect. & 90. diſt. oblationes. & 14. q. 5. in ſumma.
10 Vltimo nota, quod non deferens † appellationi etiam extraiudiciali ex cauſa rationabili interpoſitæ eſt puniendus. Et idem eſſet dicendum, vbi iudex deferret appellationi fruſtratoriæ, quia tali appellationi, nec iuſtitia defert, nec a iudice eſt deferendum, vt dicit tex. in cap cum appellationibus, eo. ti. in 6 & hoc tenuit Spec. in § nunc dicamus. in prin.
11 eod. tit. vbi dicit, quod ſi † iudex defert appellationi fruſtratoriæ, cui non deberet deferri, debet puniri in viginti libras argenti, allegat 2. quæſt. 6. ſunt quorum. verſic ſi quis etiam. & idem tenuit Ang. in l. quoniā iudices. C. eo. vbi dicit, quod aut certum eſt appellationem eſſe iuſtam, & tenetur iudex diferre, alias punitur, ut hic, & ibi. Aut certum eſt appellationem eſſe friuolam, & tunc non debet deferre tali appellationi, vt dicto cap. cum appellationibus, eod. titu in vj. & d l. quoniam iudices. & ponit exemplum, quando appellatio interponitur in caſibus a iure prohibitis, aut contra notorium. & ita etiam dicit Bal. in l. iudicibus. C. eod. ſed hoc intellige, niſi aliqua cauſa grauaminis allegaretur, quę ſi eſſet vera, debet appellatio legitima reputari, & de hoc eſt text. hic, ſecundum intellectum gloſ. & dixi in capitu peruenit. ij. ſupra eod. & capit conſuluit. 3. ſupra eod. Aut ſu[...]us in du-
12 bio, & tunc ſecundum Ang deferendum eſt † appellationi. idem dicit Bart. in l. chyrographis. §. j. ff. de admin. tut. vnde dixit Innoc. in cap. dilectus. el 2. de reſcrip. quod appellatio ſemper dicatur eſſe iuſta quantum ad hoc, vt iudex teneatur deferre appellationi, ſi continet iuſtam cauſam grauaminis, q̄ ſi foret vera, debet appellatio legitima reputari, & ideo dicit, quod iudex a quo in dubio tenetur deferre appellationi, & ſuperſedere, quia ad ipſum nō pertinet cognitio, an appel
13 latio ſit iuſta, vel iniuſta, ſed ad † iudicem ad quem, vt eſt tex. not. in dicto cap. dilectus.
Et no. quia Innoc. loquitur de appellatione ab interlocutoria, quia in appellatione a diffinitiua regulariter non eſt neceſſe exprimere cām grauaminis, ſed Ang. in d. l quoniam iudices, tenet contrarium. dicit enim, quod ſi eſt mere interlocutoria, iudex non tenetur deferre, nec ſuperſedere, donec ſibi inhibetur per iudicem ad quem, vt in cap. non ſolum. §. illa. & in cap. Romana. §. ſi verò. eod. tit. in 6. vnde dicit, quod ſi non defert appellationi, non eſt puniendus. Mihi autem placet magis opin. Innoc ſcilicet quod iudex in dubio debet deferre appellationi, etiam ab interlocutoria interpoſita.
Si tamen hoc non facit, nō reuocantur attentata, niſi demum iuſtificata appellatione, niſi eſſent attentata poſt inhibitionem iudicis ad quē, vnde talia attentata dependent ex futuro euentu, quia iuſtificata appellatione reuocabuntur in vim nullitatis, vt dixi in cap. ſuper eo. el primo, ſupra eod. & quia tunc apparebit iudicem a quo debuiſſe deferre appellationi, poterit puniri ex eo, quia debuit tali appellationi deferre, vt d. c. dilectus.
14 Et ex prædictis infertur, quod † in dubio potius eſt deferendum appellationi, quam ſententiæ, & hoc tenuit glo. no.
15 in l. j. C. ſi aduerſ. credito. quæ dicit, quod † in dubio omnis appellatio præſumitur iuſta, & quod ei deferendum eſt potius, quam ſententiæ. & idem dixit Spec eod. tit. §. nunc dicamus, poſt medium. verſic. Vincentius dixit. & Archid. in cap. ſi a iudice, eod. tit. in 6. ſed uide Bal eod. tit. in addit. Specul. in 11. col. verſ. in dubio potius defertur. vbi dicit, quod in princ. fauendum eſt appellationi potius, quam ſententiæ, hoc eſt dicere, quod ſi dubitatur, an appellatio teneat, uel non, potius fauendum eſt appellationi, quam ſententiæ, quia in dubio iudicādum eſt, ut appellatio teneat, ſeu quod ſit iuſta. in medio uero dicit Bal. quod fauendum eſt pariter vtrique: dicit tamē, quod ſi uerteretur in dubio, an appellatio eſſet de-
16 ſerta, uel non, quod † in dubio iudicandum eſt appellationem non eſſe deſertam, & hoc tenet Pau. de Caſt. in l. 1. ff. ſi quis caut. Et ſic quantum ad hoc etiam in medio potius fauetur appellationi, quam ſententiæ, quia in dubio potius eſt iudicandum pro ſententia quando non conſtat clare in fine cauſæ, appellationem eſſe iuſtam: ſententia enim tunc eſt confirmanda, ut no. in l. Herennius. §. Caia. ff. de euict. facit quod no. glo. in ſimili in c. cum ad ſedem in glo. ij. ver. ſed qualiter. de reſtit. ſpolia. & circa hoc ultimum uide quod dixi in c. cauſam, quæ ſupra de re iudic.
¶ In glo. j. hæc glo. uidetur intelligere tex. quod iſte prior exceſſerit modum in corrigendo iſtum canonicum affligendo eum contra iuris debitum, & propter hoc iſte canonicus appellauit ad Papam. ſed iſta lect. licet ſit uera in ſe, male poteſt aptari ad tex. niſi exponas ibi, propter ſuas enormitates manifeſtas, ſcilicet commiſſas in affligendo, & puniendo iſtum canonicum contra regulam, & iuris diſciplinam. & ex hoc tex. ſecundum hanc lect. colligit do. Abb. quod ſubditus quantumcunque religioſus iniuſte afflictus & correctus a ſuperiore, poteſt appellare ad ſuperiorem ipſius ſuperioris corrigentis, & ſuperior tenetur deferre appellationi, alias punitur ut hic.
Secunda lect. eſt, quod iſte prior compellebat iſtum canonicum ad conſentiendum alienationibus, quas illicitè fecerat de rebus eccleſiæ conſanguineis, & amicis ſuis. Item urgebat ipſum ad non detegendum uitia ſua, unde iſte canonicus ſentiens ſe in iſtis grauari, appellauit ad Papam. prior autem ipſum incarcerauit, & coegit ipſum renunciare ſuæ appellationi, unde Papa hoc intelligens ſcribit epiſcopo, ut eum mittat cum ſuis litteris ad Sedem Apoſtolicam, ut puniatur de omnibus exceſſibus. & inquantum ſecundum iſtū intellectum dicitur, quod iſte prior compellebat iſtum canonicum ad conſentiendum alienationibus, quas faciebat de rebus eccleſiæ, conſanguineis, & amicis ſuis. vide tex. ſin-
17 gul. in c non liceat Papæ. 12. q 2. ubi patet, quod Papa † grauiter peccat, ſi tradat bona eccleſiæ, ſeu ſpiritualia ſuis conſanguineis, ut eos faciat locupletes. & per illum tex. dicit ibi Hug. & Archid. quod Papa hoc faciens, peccat mortaliter. & idem dicit dom. Abb in cap. conſtitutis, de relig. dom & in
18 c. dudum. ij de elect. dicit autem hic Bal. quod † prælatus non poteſt concedere feudū eccleſię ſuę conſanguineo ſuo, quia præſumitur conceſſio ambitioſa, cap. j. qui ſucceſſ. ten. in uſi. feu. dicit tamen, quod antiqua feuda, hoc eſt, quæ conſanguinei recognouerunt ab anteceſſoribus, poteſt ei reforma-

re,

re, ſed feudum antiquum eccleſiæ, quod fuerat aliis perſo-
nis infeudatum reuerſum ad eccleſiam, non poteſt infeuda-
re conſanguineo propter nimiam affectionem, quam præ-
ſumitur ad ipſum habere, vt in auth. quibuſcunque. C. de ſa-
croſan eccl. dicit tamen, quod propter inſignia merita con-
ſanguinei, poſſet concedere ſibi feudum etiam de nouo. &
dicit quod tunc valeret infeudatio, allegat l. ſi pater. ff. de do
nat. ſed hoc caſu neceſſarium eſſet probare merita ad hoc,
ut ualeret infeudatio, vt dicit Ioan And. in addit Spec in Ru
brica de rebus eccleſ non alien. & Bar to. in l. ſi donationem.
C. de collat. Et circa hoc omnino vide But. & Ioan. de Imo.
in cap. j. de depo & de iſto articulo, ſcilicet an poſſit prælatus
infeudare, uel concedere rem eccleſiæ cõſanguineis ſuis. dic
vt in dicta auth. quibuſcunque. C. de ſacroſanct eccleſ. & per
Pet de Anchar. & Ioan. de Imo. & dom. Abb. in cap. vt ſuper.
de rebus eccleſ. non alien. dicit etiam Bal. quod ſi teſtator
19 mandauit † executori dato in teſtamento, vt diſtribueret cer
tam quantitatem pecuniæ in pias cauſas, quod non poteſt
diſtribuere inter conſanguineos ipſius executoris, quia tunc
non diceretur diſtributum ad pias cauſas, allegat glo quam
dicit eſſe ſingularem in l. illud. C. de ſacroſanct. eccl. ſed Bal.
ibi in princ. dicit hoc eſſe verum, niſi coniuncta perſona eſ-
ſet poſita in neceſſitate. & idem dicunt Iac. de Are. & Bal. in
l. id quod pauperibus. C. de epiſc & cler. in 7. q. vbi dicunt, ꝙ
executor, ſeu commiſſarius teſtamenti poteſt eligere con-
ſanguineos ſuos in pauperes, dummodo ſint pauperes, &
faciat palam, & bona fide. Et ex hoc ſum expeditus de ſecun
do intellectu.

Tertius intellectus ex dictis Doctorum colligitur, ſcilicet
quod hic non præceſſerat grauamen, ſed iſte canonicus ap-
pellauit iſtum priorem ad Sedem Apoſtolicam propter ſuas
enormitates manifeſtas, ſcilicet quia alienabat bona eccle-
ſiæ conſanguineis, vel quia tenebat mulieres inhoneſtas in
clauſtro, & iſta fuit appellatio extraiudicialis, & iſte intelle-
ctus ſecundum dom. Abb. multum conuenit literæ, quia lit
tera dicit, quod appellauit priorem ad Sedem Apoſtolicam
non autem quod appellauit a priore. & ſic fuit appellatio
extraiudicialis, quæ eſt magis prouocatio ad cauſam, quam
appellatio, vt ſupra eo cum ſit Romana. & quamquam non
teneretur appellatus propter talem appellationem compa
rere coram Papa, vt dicit glo. in dicto cap. cum ſit Romana,
in uerbo, nec ſolent, quæ incipit, proprio ſumpto uocabu-
lo, ſupra eod non tamen debuit iſte prior impedire appellan
tem in proſecutione ſuæ appellationis, & ſi hoc fecerit, de-
bet puniri, vt hic.

Quartam lecturam colligit dom. Abb. ex notatis per Ho-
ſtien & Ioan. Andr in cap. j. de cenſib. in 6. vbi dicunt, quod
prælatus etiam religioſus cõſtitutus in peccato mortali no-
torio, vel infamatus, ſi ſit incorrigibilis, & velit ſubditũ cor-
rigere, poteſt ſubditus appellare, & ſi deferr appellationi be-
ne quidem. & ſi non defert, punietur, vt hic: & aſſignat ratio
nem, quia correctio iudicialis nõ cadit in talem prælatum,
ut in cap. iudicet, & in cap in grauibus. & cap. ſequen. 3. q. 7.
& iſtam lecturam clarius poſuit Hoſtien in cap. licet. de offi.
20 ordin. vbi dicit, quod ſi † prælatus corrigens ſubditum, eſt in
peccato æquali, vel maiori notorio, poteſt ab eo appellari. &
ita dicit intelligendum eſſe iſtum text. & ita etiam dicit ibi
Ioan. Andr. ſed dom. Abb. dicit, quod ſi hæc lect. eſſet vera. eſ
ſet multum notabilis, ſed quod nõ eſt vera, quia quantum-
cunque prælatus ſit notorius criminoſus, antequam priue-
tur prælatura, poteſt iuriſdictionem in ſubditos exercere, nec
ſubditi poſſunt ab eo recedere ante priuationem quantum-
cunque ſit notorius criminoſus, niſi in quibuſdam caſibus
ſpecialibus, de quo remittit ad glo. in cap cum non liceat in
prima glo. ſupra de præſcrip. & ad ea quæ dixit ſuper eadem.
& ad dictũ c. iudicet. reſpondet quod ibi non loquitur de po
teſtate iudicialiter exercenda, ſed quo ad meritum vitæ, & ad
condemnationem ſuam, quia prælatus magis delinquit cor
rigendo alios, & non ſe, ſed nihilominus corrigere poteſt,
& ad hoc allegat Innoc. in cap. cum venerabilis, de except.
vbi voluit, quod etiam contra delegatum non poſſit oppo-
21 ni † exceptio criminis, ſed bene exceptio infamiæ, & plus vo-
luit Inno in cap ſciſcitatus de reſcrip. vbi dicit, quod contra
ordinarium non debet admitti aliqua exceptio quamdiu to-
leratur in officio. dicit tamen, quod ſi ſuperior corrigeret,
22 nõ ex dilectione, ſeu iuſtitia. ſed ex odio, quod † poteſt ab eo
appellari, vt voluit Hoſt. & Ioan. Andr. in dicto cap. licet. de
offic. ordin. per capit. plane. 23. quæſt. 4. facit etiam, quia talis
ſententia dicitur iniuſta ex animo, vt in §. ſi ergo. 11. quæſt. 3.
& no. glo. in ſumma, ead. quæſt. Sed tu dic, quod opin. Hoſt.
& Ioan. Andr. in dicto cap. j. de cenſib in vj. communiter te-
netur per Doct. & oſtendi ipſam eſſe veriorem in dicto cap.
licet. de offic. ordin. vbi reſpondi ad rationes do. Abb. tamen
23 quia ibi ego non allegaui Sanct. Thom. vnde nunc ego † di-
ſtinguerem inter iudicium, & correctionem, & appello iu-
dicium, quando proceditur, vt imponatur pœna, quæ a iu-
re requiritur. voco autem correctionem, quando ſuperior
procedit ex officio corrigendo ſubditum de delictis ſuis, nõ
imponendo pœnam, quæ a iure imponitur. In primo caſu,
ſcilicet quando proceditur iudicialiter, dicit Sanc. Tho. 2. 2.
quæſt. 60. artic. 2. in fi. quod illi qui ſunt in grauibus peccatis
notoriis, ſeu manifeſtis, non debent eos iudicare, qui ſunt in
iiſdem peccatis, uel minoribus, & dicit, quod hoc tenet Ioã.
Chryſoſtomus, Matthæi 7. cap. Nolite iudicare. aſſignat ra-
tionem, quia ex hoc generatur ſcandalum in cordibus alio-
rum, ſi autem peccata non ſint publica, ſed occulta, & ne-
ceſſitas iudicandi immineat, tunc dicit, quod propter offi-
cium poteſt cum humilitate, & timore, uel arguere, uel iu-
dicare, & allegat Auguſt. in lib. de ſermone Domini, ubi di-
cit, ſi inuenerimus nos in eodem uitio eſſe congemiſcamus,
& ad pariter puniendum inuitemus & ſubdit Sanct. Thom.
quod propter hoc iudex, ſeu Prælatus condemnans, non ac-
quirit ſibi nouum meritum condemnationis, ſed condem-
nans alium oſtẽdit ſe ſimiliter condemnabilem eſſe propter
idem peccatum, vel ſimile.

In ſecũdo autem caſu, ſcilicet quando agitur de correctio
ne San. Tho. in 4. ſen. diſt. 20. q. 5. ſub quæſtione ſecunda eiuſ
24 dem quæſtionis, dicit San. Tho., quod † Prælatus poteſt dupli
citer corrigere ſubditum: uno modo ex officio, ſicut Prælati
corripiunt: alio modo ex zelo charitatis.

In primo caſu dicit, quod Prælatus exiſtens in peccato ſi-
mili, vel maiori, non poteſt aliũ corripere, ſiue illud peccatũ
ſit notorium, ſiue occultum, & aſſignat rationem dicens, ꝙ
ille qui eſt in peccato mortali etiam occulto indigne vtitur
officio prælationis, vnde peccat corripiendo, vel quicquid
aliud officij proprij exercendo.

In ſecundo autem caſu, ſcilicet quando corripit ex zelo
charitatis, & non tanquam miniſter eccleſiæ, tunc nõ peccat
corripiendo niſi ratione ſcandali. quod inde conſurgeret, ꝙ
tamen non poteſt contingere niſi in peccato notorio, & di-
cit, quod ſiue prælatus, ſiue ſubditus etiam exiſtens in pecca
to notorio, videns aliquem peccare, poteſt eum admone-
re non per modum corripientis, ſed per modum rogantis, vt
exemplo ſuo non incitetur ad malum, & idem concludit S.
Tho. 2. 2. quæſtio. 33. artic. 5. in fi. vbi concludit, quod ſi pec-
cator cum humilitate corripiat delinquentem, nõ peccat, &
per hoc concludendum eſt, quod Prælatus non poſſit corri-
gere ſubditum in modum prælationis, & ſi vult hoc facere,
poteſt ab eo appellari, & ad hoc faciunt uerba Aug in libro
25 de ſermone Domini in monte, vbi dicit: † Accuſare uitia bo
num eſt, quod cum mali faciũt, alienas partes agunt. ad idẽ
ad Romanos, ſecundo capi. in quo alium iudicas, te ipſum
condemnas. vnde concludo, quod ſi Prælatus criminoſus
vult alium corrigere in modum prælationis, poteſt licite ab
eo appellari, mandatis tamen eius licitis & honeſtis, & ad
officium ſuum pertinentibus, tenentur ſubditi obedire, do
nec toleratur, niſi in quibuſdam caſibus, & de hoc in d. cap.
cum non liceat, ſuper glo. j. de præſcript.

¶ In glo. fin. hæc glo. in effectu uult, quod non deferens
26 † appellationi, debet deponi, ſi eſt clericus, ſed ſi eſt laicus, de
bet puniri in triginta pondo auri, ut in l. quoniam iudices.
C. eo. ſed Docto. communiter dicunt eſſe diſtinguendum in
ter ius ciuile, & canonicum.

In primo caſu, ſcilicet quando quæritur, qua pœna de iu-
re canonico debet puniri, non deferens appellationi, dicũt,
quod aut eſt cauſa criminalis, & tunc non deferens appella
tioni eſt deponendus, hoc modo loquitur c. de cætero. 2. q. 6.
& ibi hoc etiam tenet Archidiac. & hoc modo debet intel-
ligi cap qui ſe ſcit. ea. quæſt. quia loquitur, quando appellatur
in maioribus cauſis Sedi Apoſtolicæ reſeruatis: aut cauſa eſt
ciuilis, & tunc punitur ut hic, quia debet remitti puniendus
ad ſuperiorem, & erit pœna arbitraria, quia ex quo a iure nõ
eſt aliter determinata, ut ſupra de officio delega. de cauſis. &
iſtam determinationem communiter ſequuntur Cano. &
27 ſequitur etiam Bal. hic, qui dicit, quod etiam facit † iudex li-
tem ſuam, quia debet condemnari parti, contra quam tulit
ſententiam ad intereſſe, allegat Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi
delic. naſcun. in princ & in cap. ſacro, infra de ſent. excomm.
Tu dic, quod iudex facit litem ſuam non ex eo, quia appel-
lationi non detulerit, ſed ex eo, quia tulit iniuſtam ſenten-
tiam, vnde iudex non debet condemnari parti ad intereſſe,
niſi probet ſententiam eſſe iniuſtam, ſed quãtum ad hoc ut
puniat ex eo, quia appellationi nõ detulit, non requiritur vt
aliud probetur, niſi quod iudex debuit deferre appellationi,
etiam ſi non probetur ſententiam eſſe iniuſtam.

In ſecundo autem caſu, ſcilicet quæ pœna imponatur de
iure

28 iure ciuili † iudici non deferenti appellationi. ſimiliter Doct.
diſtinguunt, an cauſa ſit ciuilis, an criminalis.
In primo caſu, ſcilicet quando cauſa eſt ciuilis, iudex non
deferens appellationi, debet puniri in triginta pondo auri.
29 & dicit dom. Abb. quod † pondus accipitur pro libra, allegat
l. inter veſtem. ff. de au. & argē leg. & dicit, quod ita debet in-
telligi. l. quoniam iudices. alleg. in glo. & dic quod 75. ducati
faciunt vnam libram auri, vt dicit glo. Inſtit. de pœna temer.
litig. in fine. & eſt tex. in l. quotiens. C. de ſuſcept. & archiar.
libro 10.
In ſecundo vero caſu, ſcilicet quando cauſa eſt crimina-
lis, tunc debet puniri iuſto ſupplicio, vt dicit tex. in l. a pro-
conſulibus. C. eod. & ſic pœna erit arbitraria, & poterit ſupe
30 rior interpretari pęnam corporis afflictiuam, † quæ in per-
ſona honeſta cenſetur maior qualibet pęna pecuniaria, vt in
l. in ſeruorum, in fi. ff. de pęn. & iſtud ſequitur hic dom. Abb.
ſed An. in dicta l. quoniam iudices. voluit limitare prædi-
ctam diſtinctionem. dicit enim, quod prædicta procedunt
in appellatione a diffinitiua, vel in appellatione a diffinitiua
habēte vim diffinitiuæ, ſecus ſi ſit mere interlocutoria, quia
tunc iudex a quo non tenetur deferre, nec ſuperſedere quo-
uſque ſibi inhibeatur per iudicem ad quem, vt in cap. non ſo
lum §. j. & in c. Romana. §. ſi vero. eod. tit. lib 6. & per hoc di-
cit, quod tunc non eſt puniendus, ſi non defert appellatio-
ni. ſed ego nō credo iſtam limitationem eſſe veram, & ſupra
ipſam reprobaui, nam per appellationem ab interlocutoria
eſt ſuſpenſa iuriſdictio in tota cauſa, vt in cap. ſi a iudice, eo
dem titu. in 6. & cognoſcere, an appellatio ſit admittenda a
iudice a quo, ſed ad iudicem ad quem, vt in cap. dilectus, el
ſecondo, in fi ſupra de reſcript. & licet iudex a quo, ſi putat
appellationem ex falſa cauſa interpoſitā poſſit in cauſa pro
cedere, vt dicto cap. non ſolum. § j. tamen iuſtificata appel-
latione proceſſus factus pendente appellatione reuocatur
in vim nullitatis, & ſic ex futuro euentu apparet iudicem
debuiſſe deferre appellationi, & per conſequens eum eſſe pu
niendum, quia non detulit. immo plus probat iſte tex. ſecun
dum unum intellectum, quod etiam non deferens appella-
tioni extraiudiciali eſt puniendus. Item Docto. diſtinguunt
inter appellationem ab interlocutoria, & a diffinitiua. pro
hoc etiam facit quod not. Innoc. in dicto cap dilectus. vbi di
cit, quod iudex in dubio debet deferre appellationi ab inter
locutoria, quando continet iuſtam cauſa grauaminis, quæ
ſi foret vera appellatio, debeat legitima reputari, & dicit,
31 quod etiam deſerta appellatione, poteſt appellans † petere,
quod iudex a quo puniatur ex eo, quia non detulit appella
tioni, hoc tenet Ioan. Andr. infra eod. ſæpe. ſuper glo. in ver-
bo, rata manet, in fi. & ibi dom. Abb. in vj. colum. uerſi. extra
glo. quæritur. & ibi dicam.
32 Sed pone, quod † iudex dicit appellanti ego ſum para-
tus deferre tuæ appellationi, ſi mihi oſtenderis, quod debeā
deferre, an ex hoc iudex excuſetur, ne puniatur. & Bal. & Sa
lic. in dicta l. quoniam iudices. dicunt, quod non, quia iudex
debet eſſe de hoc informatus, vt in cap. ab excommunicato.
de reſcrip. facit optime c ſi a iudice, eod. tit. in vj. Et de mate-
ria huius c. vide plene in Spec eo. ti. §. nunc dicamus. in prin.
& hæc ſufficiant. Sequitur cap. quia nos.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non datur a pœna legis.*
2 *Fama aliquando ita eſt publica, vt ſuppleat probationem.*
3 *Infamia poteſt probari per duos teſtes, ſicut notorium.*
4 *Infamia, an poßit probari per teſtem dicentem ſe audiuiſſe publice dici.*
5 *Verba, quod quis publice ſit infamatus, important, vt coram populo, vel maiori parte quis infamatus ſit.*
6 *Verba ſunt intelligenda ſecundum communem vſum loquendi.*
7 *Apellatio contra conſuetudinem particularem non eſt admittenda.*
8 *Purgare qui ſe non poteſt, habetur pro conuicto.*
9 *Prælatus qui ſe purgare poteſt, ob infamiam non priuatur.*
10 *Regulares facilius remouentur a dignitatibus, quam ſeculares.*
11 *Prælati regulares non debent remoueri, n ſi pro manifeſta, & rationabili cauſa.*
12 *Fama cum vno teſte non probat in criminalibus.*
13 *Infamia an ſit ſufficiens ad ſuſpenſionem epiſcopi.*
14 *Abbas debet cedere in manibus ſuperioris.*
15 *Papa debet cedere in manibus concilij, ſecundum Bal.*
16 *Papa reſpondens conſultationi, cenſetur reſpondere de iure communi.*
17 *Abbas in quibus caſibus poßit remoueri a prælatura.*
18 *Prælatus eccleſiaſticus an propter negligentiam remoueri poßit.*

CAP. XXXII.

1 QVia nos. A pęna legis etiam † particularis
non appellatur. hoc dicit. vel ſic,
& ſpecialius. Contra conſtitutiones regulares ap
pellatio non defendit religioſum, hoc dicit. Et
non diuiditur.
2 No. primo ex tex. ſecundum dom. Abb. quod † aliquando
fama eſt ita publica, quod non exigitur de ea aliqua proba-
tio, ſicut dicitur de notorio facti permanentis, vt in cap. eui-
dentia, de accuſat. & in ca. manifeſta ij. quæſt. j. Si autem non
eſt ſic ſparſa, ſeu ſic clamoſa, oportet quod probetur per te
ſtes, & hoc modo ſecundum eum procedit alternatiua, aut
conuicti &c. & ſic eſt ſenſus litteræ, quod ſi Abbates ſunt re
ſperſi publicè aliqua infamia, aut de infamia conuicti, teneu
3 tur prelationi renunciare. & dicit dom. Abb quod † infamia
poteſt probari per duos teſtes, ſicut & notorium. vt dicit gl.
not. ij. q. j. §. ſi quando. & 4. q. 3. §. item ſæpe. & idem dicit glo.
iuris ciuilis in l. 3. §. eiuſdem quoque principis. ff. de teſtib. &
idem dicit Bart. in l. de minore. § tormenta. ff. de quæſtioni-
bus. & de hoc etiam per dom. Abb. in cap. tertio loco, ſupra
de præſumpt.
Secundo no. arg. ex tex. ibi, publice reſperſi, quod ſufficit,
quod teſtes dicāt aliquem eſſe publice reſperſum infamia,
4 vnde facit ad quæſtionem, an † ſufficiat teſtem dicere, quod
audiuit aliquid publice dici, etiam ſi non dicat ſe audiuiſſe
a maiori parte capituli, vel a maiori parte viciniæ. ſed con-
trarium tenet Bart. in l. de minore. §. tormenta, præalleg. vbi
dicit, quod ad probandum publice famam, vel infamiam,
non ſufficit teſtem dicere ſe audiuiſſe aliquid publice dici a
maiori parte populi, uel a maiori parte viciniæ, quia poſſibi-
le eſt, quod audiuerit dici ab vno, vel duobus, & ſic non pro-
baret famam, uel infamiam & idem dicit Angel. in l. ea qui-
dem. C. de accuſat. & Bal. in l. de quibus. ff. de ll. & Ioan. de Hi
ſer. in c. cum oporteat. de accuſat. & idem ibidem dicit dom.
Abb ſed idem Bal in dicta l. ea quidem. C. de accuſat. te net
contra opin. Bart. de quo etiam per Bal in l. teſtium. C. de te-
ſtib. vbi refert Dy. conſuluiſſe contra opin. Bart. & idem dicit
Bal. in l. j. ff. ſi cer. pet. & iſtam etiam opinionem tenuit Argē
tinus filius dom. Rainerij de Forliuio, qui dicit, quod ſufficit
teſtē deponere, quod quis ſit publice diffamatus. & pro hac
opin. facit l. 3. in princ. ff. ad Macedo. vbi dicitur, quod ſi quis
publice reputatur paterfamilias, ceſſat Senatuſconſultum
5 Macedonianum. & ſic illa verba, † quod quis publice repu-
tetur, vel quod publice ſit reſperſus infamia, importāt, quod
quis ſit diffamatus, vel coram populo, ſeu maiori parte po-
puli, vel coram vicinia, vel maiori parte viciniæ. facit quod
no. Inno. in cap. 1. de fide inſtrum. & iſtam partem puto verio
6 rem, nam † verba ſunt intelligenda ſecundum communem
vſum loquendi, vt in cap. ex literis, infra de ſponſa. & in l. La-
beo. ff. de ſup. lega. vnde teſtis deponens, quod audiuit pu-
blice dici, non debet intelligi, quod voluerit dicere, quod au
diuerit ab vno, ſed debet intelligi ſecundum communem
vſum loquēdi, ſcilicet quod audiuerit dici a maiori parte po
puli, vel a maiori parte vicinię, quia aliter non poteſt dici ali
quid eſſe publicum, ſeu eſſe publica infamia, & pro hac opi-
nione multum bene facit iſte tex. & d. l. 3. ad Macedonia-
num.
7 Tertio nota, quod contra diſpoſitionem † conſuetudinis,
ſeu ſtatuti particularis non eſt admittenda appellatio. vnde
iſte tex. multum facit ad ea quæ dixi poſt Bart. & domi. Abb.
ſupra eod. conſuluit. hic enim erat conſuetudo, ſeu ſtatutum
arctans ad cedendum propter infamiam, vt infra dicam. &
ſic vbi ſtatutum eſt generale, re & verbis, non poteſt ab eo
appellari.
In gloſ. 1. hæc gloſ. intelligit iſtum tex. quod ideo iſti Ab-
bates publice diffamati, tenebantur cedere, quia non po te-
rant ſe purgare de infamia. vnde ſecus eſſet ſi potuiſſent ſe
purgare, quia tunc non debuiſſent compelli ad cedendum.
& dicit dom. Abb. quod ſecundum iſtum intellectum ſilent
multa contraria, tamen ſecundum iſtū intellectum iſta de-
cret. non poneret aliquid ſpeciale in religioſis, nam idem eſt
in ſæcularibus, quia ſi deficiente accuſatore ſuperior iudice-
8 ret purgationem infamato, & ille ſe † purgare non poſſet,
haberetur pro conuicto de illo crimine, ut in cap. accedens.
de accuſat. Tu allega tex. cum glo. in cap. inſinuatum. iuncta
glo fin. infra de ſimo. quæ dicit, quod purgatio non defertur
niſi propter vehementem ſuſpitionem, quia ex infamia ori
tur probabilis præſumptio, ſed ex eo quod deficit in purga-
tione probabilis præſumptio tranſit in uiolentam, propter
quam poteſt condemnari tanquam conuictus de crimine.
& idem dixit gloſ. in capitulo, cum contumacia. de hæretic.
in ſexto.

Et

Et ex hoc intellectu glo.habes, quod propter ſolam infamiam
9 miam quantumcunque publicam infamiam, nō debet † prælatus etiam regularis remoueri a prælatura, dummodo ſe purgare poſſit, & de forma iuramenti purgationis qualiter infamatus debet iurare, & qualiter cōpurgatores. vide opt. tex.in c quotiens.& in c.fi.in fi.infra de purgat. cano ſed Innoc hic ponit alium,& ſecundum intellectum.ſcilicet quod ſit ſpeciale in prælatis religioſis, quod ex ſola infamia publica poſſit remoueri a ſuis dignitatibus, quia facilius poſſunt
10 remoueri † regulares,quam ſæculares,vt in cap.qualiter, & quando.2.in fi.de accuſat.& in cap per tuas, in fi.de ſimo. & iſtum intellectum videtur ſentire hic glo.fin.in ſi.licet poſſit intelligi,prout dicit glo.j.vt dicam ſuper ea.& iſtum intellectum ſequitur hic Ioan de Imo.dicens,hic eſſe tex.ſing quod in criminibus ſola infamia publica & clamoſa faciant plenam probationem in religioſis. ſed iſtum intellectum hic reprobat dom.Abb.quia non probatur iure,& dicit,quod c. qualiter & quando,in fi. potius facit in oppoſitum,quia ibi datur forma inquirendi propter infamiam. & dicitur ibi, quod in religioſis non eſt iſte ordo vſquequaque ſeruandus. præſupponit ergo iſte text. quod infamia contra religioſum Prælatum dat facultatem inquirendi de veritate criminis, & quod in inquiſitione veritatis nō eſt ordo iuris ad vnguem ſeruandus. Nec obſtat ſecundum cum litera ibi,dum dicit, quod Prælati religioſi poſſunt remoueri facilius,& liberius, quia fatendum eſt, quod pro facilioribus cauſis poſſunt remoueri religioſi,quam ſæculares, vt ibi dicitur, non tamen ſufficit ſola infamia,& pro hoc dicit dom.Abb. eſſe tex.opt. in c.licet Hely.& in c.per tuas,el primo,infra de ſimo. in quibus patet,quod vltra infamiam fuerūt recepti teſtes ad probandum crimen contra certum Abbatem, & pro hoc ego allego tex.opt.in capit.ij.de ſtatu monach. vbi dicitur,quod
11 prælati † regulares non debent remoueri niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa: puta ſi fuerunt dilapidatores, & incontinenter vixerint,vel aliud ſimile commiſerint, pro quo uideantur merito amouendi,vnde no.illum tex. dum requirit illa duo copulatiue, ſcilicet quod cauſa ſit rationabilis, & manifeſta, non enim dicitur manifeſta,niſi de ea conſtet,ſola autem infamia nō facit conſtare, ſeu aliquid manifeſtum
12 eſſe, immo † fama cūm vno teſte non probat in criminalibus,vt dicit glo.no.in c.veniens,el primo,ſupra de teſti.licet in ciuilibus fama cum vno teſte faciat plenam probationē, vt dicit glo.not.in c j.ſupra eod.vbi dixi. An autem infamia
13 † ſit ſufficiens ad ſuſpenſionem, etiam ſi epiſcopus ſit infamatus,donec diſcutiatur veritas criminis.vide Ioan.And.in c.j de accuſat.in vj.

Tertius intellectus colligitur ex dictis Hoſt.hic.dicit enim quod iſte text. loquitur ſecundum conſuetudinem quorundam religioſorum,ſecūdum quam Abbas publice diffamatus de crimine, deponitur, & repetitur ab eo ſigillum, & dicit hāc conſuetudinem ſeruari in Generali Prædicatorum, & Minorum mendicantium, & in Generali Ciſterciēſium, & Carthuſienſium, & Templariorum, qui Generales, ſicut ex ſola electione abſque alia confirmatione adminiſtrant, ita ex ſola infamia tenentur cedere, ſi hoc placet omnibus præſidentibus,ſeu diffinitoribus,ſeu maiori parti ipſorū cōgregatorum in communi capitulo religioſorum. ſubdit tamen Hoſt.quod ſi Generalis ordinis,vel alius Prelatus ſic infamatus nollet cedere,eſſet ei violentia inferenda,argum.in l.extat.ff.quod met cau.ſed eſſet adeundus ſuperior, qui uiſa voluntate fratrum coget ipſum ad cedendum, uel dabit electoribus licentiam aliū eligēdi, non obſtante illius appellatione, vt hic.& hanc lect.tenuit etiam Coff.& dicit domi.Abb.quod hæc lectura eſt magis conſentanea literæ, & quod ceſſante cōſuetudine,ſeu ſtatuto approbato per ſuperiorem,non poteſt Abbas etiam in communi capitulo cede
14 re prælaturæ, ſed debet † cedere in manibus ſuperioris,vt in cap.cum venerabilis,de conſuet.nec poteſt per capitulum generale ipſorum religioſorum priuari, vt in capit.in ſingulis.
15 infra de ſtatu monach. & dicit hic Bal.quod etiam † Papa tenetur cedere in manibus concilij,ſi propter ſciſma fieret cōcilium, cum Papa adminiſtret abſque alia confirmatione, tamen iſtud nō eſt ſimile,quia iſti Abbates,ſeu Generales,q ſic adminiſtrant,ſine alia cōfirmatione compelluntur cedere in manibus diffinitorum de conſuetudine,non autem de iure communi. ſed vbi congregatur concilium propter ſciſma, Papa tenetur cedere Papatui. de quo tamen dic vt plene per dom.Pet.de Ancha.in ſuo tract.de Sciſmate.Sed contra lect. Hoſtien.opponitur de c.admonet, & ca.quod in dubiis,de renuncia.vbi patet, quod quis non poteſt renunciare Prælaturæ, niſi in manibus ſuperioris, qui poteſt illum inuitum deſtituere. Soluit Hoſtien.quod hoc cap.procedit in religioſis,vt vbi eſt conſuetudo.

Contraria vero procedunt in ſæcularibus, & vbi non eſt conſuetudo:ſed dom.Abb.dicit, quod contra dictum Hoſt. facit dictum c.cum venerabilis.de conſuet. vbi damnatur talis conſuetudo etiam in religioſis:ſed dom.Abb. dicit poſſe dici,quod illud cap. loquitur quando quis ſine cauſa legitima vult propria auctoritate dimittere prælaturam, iſte vero tex.procedit,quando ſubeſt cauſa infamiæ,& quādo vult cedere in communi cap. nam & ſi commune ca. nō habeat totalem iuriſdictionem in particulares prælatos, habet tamen in aliquibus, vt dicto capit.in ſingulis. Tu dic clarius, quod ratione conſuetudinis, ſeu conſtitutionis ordinis approbatæ per ſuperiorem commune cap.acquirit iuriſdictionem iſtam in prælatos particulares, & ideo non obſtat cap. cum venerabilis.quia loquitur in religioſo cedente prælaturæ,non in manibus ſuperioris. Iſte autem tex.loquitur ſecundum iſtum intellectum, quando commune capitulum eſt ſuperior ratione conſuetudinis,ſeu conſtitutionis ordinis. & ſic iſte tex.concordat cum illo, quia etiam hic renunciat in manibus ſuperioris,quia ipſum eſt ſuperior,& habet iuriſdictionem in recipiendo talem renunciationem. ſed contra
16 iſtam tertiam lect.Hoſt.fortius opponit, nam vbi † Papa reſpondet conſultationi, intelligitur reſpondere de iure communi,vt dicit glo.not.in c conſultationi.de temp.ordi. & in cap.ex tua,de fil.presby.in prima glo.hinc eſt,quod in dubio intellectus ſapiens ſpeciale eſt confugiendus,inquantum fieri poteſt,vt no.in c ex parte.de teſti.ſcilicet quia leges, & canones debent eſſe generales,& ab omnibus obſeruari, ut in cap.j.de conſtit.& in l.leges generales C.de legib. ſed reſponde,quod Papa hic reſpondet de iure cōmuni,quo ad omnes religioſos vbi eſſent tales conſuetudines, ſeu conſtitutiones ordinis, & tunc a pœna talis conſuetudinis,vel conſtitutionis non poſſet appellari.

¶ In glo.ij in fi.no.j.glo.dum dicit,quod prælati ex leuibus cauſis nō pñt remoueri. & vide bo.tex.18.q.2.ſi qs Abbas. q
17 tex.ponit multos caſus,pro quibus † Abbas poteſt remoueri a prælatura,& ibi glo.dicit, quod pro ſola negligentia poteſt Abbas remoueri, ſed glo. in cap. cum ad monaſterium, in verbo,negligens,quæ incipit, quando pro negligentia, in fi. de ſtatu monach quæ videtur velle, quæ tunc Abbas poteſt remoueri pro negligentia, quando eſt magna negligentia,& de hoc vide per Ioan.Andr.in cap.ea quæ.§.quod ſi.ſuper verbo, remiſſus, de ſtatu monach. Sed nunquid prælatus
18 tus ſæcularis poſſit remoueri propter † negligentiam.glo.ſimpliciter tenuit quod ſic,in c j.in 5 glo.ſupra de offi.cuſto.ſed in cap.ea quæ.in 2.glo.de offic.Archid. tenet, quod non poteſt remoueri, niſi quando negligentia eſt craſſa, & ſupina, & cadit in latam culpam.& adde glo. not.in c.Petrus.39.diſtin.quæ ſimpliciter dicit,quod negligentia impedit promouendum, ſed nō deiicit iam promotum, nam poteſt dari ei coadiutor.& ſic quando negligentia cadit in latam culpam poteſt prælatus,ſeu rector eccleſiæ remoueri. Quando autem cadit in leuem culpam talis negligentia impedit promouendum, ſed non deiicit promotum, ſed debet dari coadiutor.

¶ In glo.vl.ibi,de triennio in triennium.Hoſt.dicit,ꝙ hęc decr. fuit Alexandri Tertij, qui fuit ante Innoc.per multum tempus, a quo.Innocē.edita fuit decret.in ſingulis, infra de ſta.mon. & ideo ipſe dicit, quod iſte tex.loquitur de conſuetudine quorundam religioſorum, ſecundum quam congregabatur commune capitulum certis temporibus:dicit tamē dom.Abb.quod debet intelligi iſte tex.non de capitulo particulari,ſed de communi,ad quod conueniunt religioſi multorum monaſteriorum,ſicut hodie videmus in prædicatoribus,& minoribus,& in monachis,& canonicis regularibus, & ſimilibus.

¶ In ead.glo. ibi, maxime cum publice ſint infamati. hæc glo.ſecundum But.& Io.de Imo.videtur ſentire Ber..Innoc.ſ. ſcilicet quod propter ſolam infamiam Abbas teneatur cedere. ſed ego intelligo iſtam glo. quod loquatur quando defecit in purgatione, prout intellexit glo.j. non enim eſt veriſimile,ꝙ voluerit corrigere illud quod dixit in j.glo.argu.in l. nam ad ea ff.de condit.& demon. & hæc ſufficiant in iſto c. Sequitur cap.ad aures.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio reuertitur ad delegatum ſicut ordinarium,ſi appellans non proſequitur appellationem.*
2 *Iudex delegatus a quo eſt appellatum, poteſt aſſignare terminum ad proſequendam appellationem.*
3 *Delegatus nunquid poſſit iuriſdictionem reaſſumere,ſi appellans infra terminum non proſequitur appellationem.*
4 *Iudex delegatus qui detulit appellationi, an poterit reuocare grauamen, & alia attentata.*

CAP. XXXIII.

1 AD aures. Si appellans † non proſequitur appellationem in termino hominis redit iuriſdictio ad delegatum, ſicut ad ordinarium, hoc dicit.
2 No ex tex. quod iudex † delegatus a quo eſt ap
pellatum, poteſt aſſignare terminum ad proſequendam ap-
pellationem in ordinario, vt in cap. perſonas. & in cap. cum
ſit Romana, ſupra eod. & quoniam illa capitula, & alia quæ
loquuntur de aſſignatione termini, loquuntur quando ap-
pellatur ab ordinario. Iſte autem tex. loquitur, quando ap-
pellatur a delegato. vnde iſte tex. non eſt ſuperfluus, nec repe
ritur aliquis tex. quod ita expreſſe loquatur in delegato ſicut
iſte. & ideo eſt tenendus menti. Sed quærit dom. Abb. nun-
quid ſi delegatus detulit appellationi, & præfixit terminum
appellanti ad proſequendam appellationem, nũquid appel
3 lante non proſequente appellationem infra terminum † de-
legatus poſſit iuriſdictionem reaſſumere, & ſic an iſte tex. ha
beat locum in delegato qui appellationi detulit. & videtur
quod non, quia per delationem tota iuriſdictio eſt transla-
ta in iudicem ad quem, vt in cap. cum appellationibus. eod.
tit. in vj. ſed glo ibi, in verbo, remittenda, tenet contrarium:
nam quando iudex deferr appellationi, ita demum a ſe vi-
detur abdicare iuriſdictionem, & ipſam transferre in ſupe-
riorem, ſi appellans coram ipſo proſequatur appellationem
in termino hominis, vel iuris. Vnde eo non proſequente
reaſſumit iuriſdictionem. & iſtud etiam tenet hic dom. Abb.
& remittit ad Dom. de Rota, deciſio. ſua 350. Iſtud multum
facit ad ea quæ dixi in cap. cum teneamur. ſupra eodem. vbi
4 dixi, quod iudex † delegatus qui detulit appellationi, pote-
rit reuocare grauamen, & alia attentata pendente appella-
tione tendentia in faciliorem exitum appellationis, cum ſit
poſſibile cauſam redire ad ipſum delegatum, nam dictum c.
cum appellationibus. haber locum etiam in delegato, vt di-
cit ibi gloſ. in verbo, refutari. licet dom. Abb. in dicto capit.
cum teneamur. voluerit contrarium, quia quando delega-
tus deferr appellationi in totum, abdicat a ſe iuriſdictionẽ.
ſed illud dictum ibi reprobaui, quia per delationem non ab-
dicat a ſe in totum iuriſdictionem, cum cauſa poſſit ad eum
redire appellante non proſequente appellationem, item ſi
deferendo appellationi, delegatus amitteret iuriſdictionem
in totum, non poſſet aſſignare terminum ad proſequendum
appellationem, & tamen poteſt, vt dicit dom. Abb. & bene,
& ratio eſt, quia iſtud tẽdit in faciliorem exitum appellatio-
nis. vnde eodem modo poteſt reuocare attentata, & alia fa-
cere quæ tendunt in faciliorem exitum appellationis, & hęc
ſufficiant. Sequitur cap. ad audientiam.

SVMMARIVM.

1 *Appellaſſe intelligitur, qui ſe, ſuaq; protectioni Papæ dicit ſubmittere, reliquis obſeruatis.*
2 *Verba quæcunque ęquipollentia ſufficiunt, quoties ad actum certa forma verborum non eſt tradita.*
3 *Verba debent deſeruire intentioni, non autem intentio verbis.*
4 *Paria ſunt, appellare, vel ſe ſubmittere protectioni ſuperioris.*
5 *Submiſſio quando habeat vim appellationis.*
6 *Submittens ſe inferiori a Papa, an cenſeatur appellaſſe.*
7 *Attentata poſt appellationem extraiudicialem, quando ſint nulla.*
8 *Iuriſdictio an transferatur per ſubmiſſionem factam protectioni Papæ, vel alterius in cauſa appellationis.*
9 *Recipiens ſub ſua protectione, qualiter teneatur receptum defendere.*
10 *Verbum, protegere, importat defenſionem cum armis.*
11 *Statutum dicens, quod non ſoluens collectas, ſit extra protectionem communis, qualiter intelligatur.*
12 *Cognitio appellationis, an ſit iuſta, vel iniuſta, non poteſt committi iudici a quo, niſi ex certa ſcientia Principis.*
13 *Iudex non poteſt cognoſcere, an ſua ſit iuriſdictio, quando aliquod commodum inde prouenire poteſt.*
14 *Iudex an poſſit cognoſcere de cauſa exemptionis, ſi pars allegat ſe exemptam.*
15 *Exemptionem allegans debet oſtendere epiſcopo priuilegium exemptionis.*
16 *Ordinarius non poteſt recipere teſtes ſuper exemptione, niſi tanquam iudex.*
17 *Iudex procedens ex officio, non poteſt recuſari vt ſuſpectus.*
18 *Inferior poteſt cognoſcere de priuilegio Papæ, & etiam verba eius interpretari.*
19 *Interpretatio priuilegij, quando ſolius Principis ſit.*
20 *Ordinarius mero iure eſt iudex in cauſa exemptionis.*
21 *Ordinarius iudex an in cauſa exemptionis vt ſuſpectus recuſari poſſit.*
22 *Honor non præſumitur appeti, cui onus annexum ſit.*
23 *Iudex qui conſequitur commodum ſportularum, an poſſit cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio.*
24 *Sportularum commodum diuiditur in magnum, ac paruum.*
25 *Sententia lata abſque cauſæ cognitione, an ſit nulla.*

CAP. XXXIIII.

AD audientiam. Qui ſe & ſua prote-
ctioni Papæ ſubmit
1 tit, licet appellationis verbum non † exprimatur,
appellaſſe intelligitur, hoc dicit, ſecundum Ioã.
Andr. vel ſic, ſecundum dom. Abb. ſi præceden-
te grauamine quis ſubmittat ſe protectioni ſuperioris, ha-
betur pro appellãte, dummodo obſeruauerit ea quæ appel-
lationi ſunt neceſſaria, hoc dicit. In prima narrat factum.
In ſecunda dat iudicem. ſecunda ibi, licet autem.
Nota primo, quod vbi ad certum actum explicandum
non eſt præfixa certa forma verborum, ſufficiunt quæcun-
2 que † verba ęquipollentia ad officium illius rei, licet non
exprimantur verba conſormia, quia non refert quid ex ver-
bis ęquipollentibus proferatur, vt in capit. peuult. infra de
3 ſentent. excommun. nam verba † debent deſeruire intentio-
ni, & non intentio verbis, vt in cap. in his. de verbor. ſignific.
ſecus eſſet vbi certa forma verborum requireretur, ut in l. 1.
ff. de verbor. oblig.
Secundo nota, quod ſubmittens ſe, & ſua protectioni ſu-
4 perioris, cenſetur appellare, & ſic † paria ſunt, appellare, vel
ſe ſubmittere protectioni ſuperioris. ſed hoc intellige ſecun-
dum Docto. quando in tali ſubmiſſione exprimuntur ea quę
requiruntur in appellatione, quia tunc eſt fienda vis in ver-
bis, ex quo conſtat de intentione, vt hic, & in cap. petitio. ſu
pra de procurat. & ideo ſi aliquis in iudicio ante ſententiam
vellet appellare, & diceret, ſubmitto me ſub protectione iu-
dicis, deberet exprimere cauſam grauaminis, vt in cap. vt de-
bitus. infra eod. & apoſtolos petere, puta quia me ex tali cau
ſa grauaſtis, ſubmitto me protectioni ſuperioris, & apoſto-
los petet, &c.
In appellatione autem quæ interponitur a diffinitiua, ſuf-
ficit ſimpliciter dicere, ſubmitto me protectioni ſuperioris,
quia in appellatione a diffinitiua nõ requiritur expreſſio cau
ſæ, & iſtud ſentiunt hic Docto. ſed hoc expreſſè tenet Ang.
in l. j. C. de excuſ. mu. lib. 10. per illum tex. & do. Abb. hic con-
5 cludit, quod vbicunque in † ſubmiſſione protectionis ſeruan
tur ea, quæ debent ſeruari in appellatione, talis ſubmiſſio
habet vim appellationis, & dicit hoc procedere, ſiue appel-
letur in iudicio, ſiue extra iudicium. vide etiam in Speculat.
eodem tit. §. qualiter. in fine. vbi dicit, quod non refert, an di-
catur, appello, vel proclamo, vel prouoco, quia mens po-
tius eſt inſpicienda, quam verba. idem dicit Bal in additio. in
8. colum. vbi dicit, quod ſufficit dicere, conqueror de ſenten-
tia, vel ſimilia verba.
6 Nunquid autem procederet iſte tex. ſi quis † ſubmittat ſe
protectioni alterius inferioris a Papa. & Hoſtien. & commu-
niter Doct. dicunt, quod ſic, quia eadem eſt ratio in alio iudi
ce ad quem, quæ eſt in Papa. & pro hoc optime facit quod
not. glo. in cap. j. in verbo, ad nos, eod. tit. in vj. hoc etiam ſe-
quitur hic dom Abb.
7 Vltimo nota, quod † attentata poſt appellationem extra-
iudicialem, non ſunt nulla, niſi ſint contra appellationem,
pro quo eſt tex. not. in c. cum nobis olim, ſupra de elect. & te-
tigi ſupra eod. conſuluit. & plene dicam infra eod. bonæ.
¶ In glo. 3. dic, quod mens iſtius glo. eſt, quod aut quis reci
pitur ſub protectione Papę ratione priuilegij, & tunc nõ cen
ſetur exemptus, ne derogetur iuriſdictioni ordinarię vt in c.
ex parte. & in c. recepimus. de priuil. Aut quis ſubmittit ſe, &
ſua protectioni Papę ratione grauaminis ſibi illati, & tunc
talis ſubmiſſio habet vim appellationis vt hic. & ad primum
dictum, ſcilicet quod Papa recipiendo aliquem ſub prote-
8 ctione, non cenſeatur eximere a † iuriſdictione ordinarij. vi-
de not. dictum Bart. in l. j. C. de excuſat. mu. vbi dicit ſe reſpon
diſſe in facto ſuper capitulis pacis factæ inter Archiepiſcopũ
Mediolanen. & Vbaldinos, in quibus cõtinebatur, quod om-
nia caſtra occupata per ipſos Vbalbinos manerent ſub pro-
tectione, & regimine ipſorum, quod per talia uerba non
eſſet eis data aliqua iuriſdictio, & mouetur per dictum capi-
tulum, ex parte, de priuileg ſed quod ſolum haberent pote-
ſtatem defendendi cum armis, & militibus, quia hoc eſt of-
ficium protectionis, vel defendendi in forma iuris, & iudi-
cij. & ad hoc vltimum allegat iſtud capitulum. nota bene
Alex. de Neuo ij. in ſecundum Decret.

9 uerba Barto. ibi, dum vult, quod ille qui † recipit aliquem ſub protectione, teneatur illum defendere cum armis: nam Bar. in prima conſtitutione Digeſtorum, in princ. in penult. col. dicit, ꝙ Canoniſtæ dicunt, ꝙ ſi eccleſia recipit aliquem ſub protectione ſua, non debet eum defendere cum armis, licet illi, qui eſt receptus ſub protectione, debeatur maior reuerentia, quam alteri, allegat tex. & gl. in c. recepimus. de pri-
10 uile. ſed ipſe tenet contrarium, quia verbum † protegere, importat defenſionem cum armis, & militibus, vt eſt tex cum glo. in l deſertorem. §. ſi. ff. de re milit. & illud quod not. in Rubrica, & in l. j. & in l. fi. C. de protecto. & med lib. 12. vbi probatur, ꝙ officium protectoris eſt defendere cum armis, & militibus. dicit tamen Bart. quod ſi talia verba apponerentur in materia contractuum, de quorum natura defenſio eſt iudicialis, vt in l. fi. C. de acti. emp. dum talia verba importarent defenſionem iudicialem, ſed vbi natura contractus nō repugnat, dicit Bart. ꝙ verbum protegere, ſeu recipere aliquē ſub protectione, importat defenſionē cum armis, de quo tamen dic ut not. per Doct in d. c. recipimus. & in d. ca. ex parte tua, de priuileg.

Quid autem ſi talia verba proferantur negatiue, puta di-
11 cit ſtatutum, † quod non ſoluens collectas ſit extra protectionem communis, vel extra protectionē ſtatutorum? dic, quod talia verba important, quod ei ius non reddatur, & hoc tenet Cy. in l. j. C. de nat. libe. & Bal. in authen. caſſa, & irrita, in princip. C. de ſacroſanct. eccleſ. & pro hoc optime facit c. fi. in fi. de vita, & honeſt. cleric. vbi hoc uerbum, ſeu hęc verba, quod clericus nō defendatur, important priuationem priuilegii clericalis quo ad illud, ſuper quo non debet defendi. facit etiam c. j. de apoſta. & c. ex parte, el 3. de priuil.

In glo. pen. hęc glo ſenſit contrarium, ſcilicet quod etiam cum cauſę cognitione ille eps non debuiſſet poſſe cognoſcere contra appellantem, quia ſuſpenſa erat eius iuriſdictio, vt in c. non ſolum, & in c. ſi a iudice, eo tit. in 6. & ideo glo. dicit, quod iſte fuit datus delegatus a Papa ad cognoſcendum de cauſa appellationis. ſed iſta expoſitio glo. licet ſit uera in ſe, tamen nō eſt veriſſimum quod Papa remitteret cauſam appellationis ad cognoſcendum ad iudicem a quo, vt in c. ſequen. & in cap. dilectus. ij. in fi de reſcrip. & in l. eos. C. de appel. vbi habetur, quod non poteſt cōmitti iudici a quo, vt co-
12 gnoſcat, † an appellatio ſit iuſta, vel iniuſta, niſi fiat commiſſio ex certa ſcientia principis, licet iudex a quo ad ſuam inſtructionem poſſit cognoſcere de iuſtitia appellationis ad finem, vt ſciat, an debeat deferre, vel non deferre, vt not. Innocen in cap paſtoralis. §. præterea. de offic. deleg. & hoc no. ex quo habes, quod licet cognoſcere iudicialiter, an appellatio ſit iuſta, vel iniuſta, pertineat ad iudicem ad quem, tamen iudex a quo poteſt ad ſuam inſtructionem non iudicialiter cognoſcere, an appellatio ſit iuſta, vel iniuſta, ad hoc ut ſciat an ei debeat deferre, vel non. Ideo forte glo. ſentiens illam ſolutionem nō eſſe bonam, tranſiuit ad aliam ſolutionem, ſcilicet quod iſte non potuiſſet cognoſcere ſine noua delegatione, quia iſte presbyter prætendebat ſe exemptum a iuriſdictione ipſius epiſcopi, vnde non potuiſſet fuiſſe iudex, niſi cauſa fuiſſet ei delegata per Papam, quia nemo poteſt eſſe iudex in cauſa ſua.

Et ex hoc no. quod Papa poteſt delegare cauſam iudici ſuſpecto, de quo tamen dic, vt dixi in ca. cum inter. ſupra de except. ſuper glo. in uerbo, de certa ſcientia. Tamen nec etiam iſte ſecundus intellectus glo. cōuenit literæ, ſcilicet quod Papa iſtam cauſam delegauerit ex eo, quia non potuiſſet eſſe iudex in propria cauſa, nam hoc eſt diuinare: vnde alij dicunt ad tex ſupplendum, maxime. alij vero dicunt, quod Papa poſuit hoc verbum ad magis aggrauandum negocium, vel ꝙ narrauit, prout in facto contigit: nam etiam cum cauſæ cognitione non potuiſſet cognoſcere de iuſtitia, vel iniuſtitia appellationis. ſed quantum ad ſolutionem gloſ. inquantum dicit, quod iſte non potuiſſet eſſe iudex, quia cauſa erat ſua, Io. And reprobat glo. niſi reſtringatur ad proximum dictum glo de quo tamen ſe remittit ad c. ſolicitudinem, infra eod. quaſi uelit dicere, quod iudex tunc non poteſt cognoſcere, an ſit iuriſdictio, quando fuit ab eo appellatum, ut dicitur in princ glo ſecus ſi non fuiſſet appellatum. & ſic vult Io. And. quod etiam ſi nō contendatur de nudo exercitio iuriſdictionis, ſed de proprietate ipſius iuriſdictionis, nihilominus poſſit iudex cognoſcere, an ſua ſit iuriſdictio. hic enim contendebatur, an iſte presbyter eſſet ſubiectus iſti epiſcopo, vel ab eo exemptus, ſed Butr hic. ſequitur glo. & dicit duo.

Primo, quod vbi eſt contentio inter Prælatum, & ſubditū ſuper iure ſubiectionis, ſeu exemptionis, quia ſuſpectus eſt cum multa commoda ſibi ex hoc veniant applicanda.

Secundo dicit generaliter. quod vbi aliquod commodum
13 ſaltem uenit in conſequentiam applicandum iudici, † non poteſt cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio, & iſtud etiam uoluit Innoc in cap. uenerabili. de cenſib. & in cap. ex parte. de verb. ſignif. vnde pro maiori declaratione duo ſunt videnda.

Primo, an ſi pars allegat ſe exemptam, poſſit iudex cognoſcere de cauſa exemptionis.

Secundo, an ſi iudex recipit commodum ſportularum ex ſententia poſſit cognoſcere, an ſit iudex parte negante ipſum eſſe iudicem.

Circa primum Innoc in præalleg. cap. venerabili. de cenſi. & in dicto capi. ex parte. de uerborum ſignif. & in cap. præterea. de dilat. tenet, quod ſi obiicitur exceptio exemptionis iu-
14 dex † non poteſt procedere, quia pars eſt exempta ab eius iuriſdictione, & idem dicit But hic. idem uidetur uelle Ioan. Andr. in regula, ſcienti, lib. vj. dicit tamen, quod valeret proceſſus contumacię punitiuus exempto non comparente, licet non valeat proceſſus in principali. & iſtam opinionem etiam ſequitur Ange. & multi Legiſtæ in l. quidam conſulebat. ff. de re iudic. ſed contra iſtam opinionem videtur tex. in cap. cum perſonæ. de priuil. in vj. vbi paret, quod allegans
15 ſe † exemptum, debet oſtendere priuilegium exemptionis epiſcopo. & idem probatur in cap. accepimus. de fi. inſtrum. ſed Butr. in locis præalleg & in cap. ſuper literis. de reſcrip. reſpondet, dicens, quod epiſcopus tunc non iudicat in cauſa propria vt iudex, ſed ut pars extraiudicialiter ſe informando: nam oſtendetur ſibi priuilegium Apoſtolicum, & ipſe inſpiciet illud. & ſi apparebit, quod inducat exemptionem, dicet, quod non poteſt procedere, quia priuilegium exemptionis ei obſtat, & ſi apparebit, quod priuilegium nō inducat exemptionem, dicet, quod vult procedere, quia priuilegium ei non obſtat: ſi uero erit dubium, remittet deciſionem ad Papam, de iudic. cum ueniſſent. & dicit, quod iſta non facit epiſcopus tanquam iudex, ſed quaſi extraiudicialiter ſe informando ſecundum practicam cap. cum contingat, ſupra de reſcrip. prout notat glo. in dicto capitulo, cum ueniſſet, de iudic. & eandem ſolutionem ponit domin. Abb. hic. licet non perſeueret in ea. Sed contra iſtam ſolutionem Butr. videtur tex. in dicto capit. cum perſonæ §. ſi autem ad fundandam, de priuileg in vj. vbi dicitur, quod ſi ſubditus allegat ſe præſcripſiſſe exemptionem, debet eam probare coram ordinario, uel coram delegato ab eo. & ſic uult, quod etiam ſi exemptio ſit probanda per teſtes, debet fieri talis probatio coram ordinario, uel delegato ab eo. Cer-
16 tum autem eſt, quod ordinarius † non poteſt recipere teſtes ſuper exemptione, niſi tanquam iudex, & gloſ. ibi, in verbo, ordinariis. dicit, quod poteſt cognoſcere, an ſit iudex, licet allegetur exemptio, quia cauſa non eſt eius propria, ſed eccleſiæ. & concludit ibi glo. quod etiam ſi ſubditus neget illum eſſe ſuum iudicem, nihilominus cognoſcet, an ſua ſit iuriſdictio. dicit tamen, quod ad omnem ſuſpitionem vitandam, melius eſt, quod cauſam ſuper hoc articulo deleget, ut in capitulo, ſi quis contra clericum, de foro competen. & ſi bene ponderetur illa gloſ. uult, quod nedum ordinarius poſſit eſſe iudex in cauſa exemptionis, ſed etiam ut non poſſit allegari ſuſpectus. & illa gloſ. quotidie allegatur,
17 quod † iudex procedens ex officio non poteſt ex hoc recuſari ut ſuſpectus, ſed gloſ. uidetur contraria in capitulo, ſtatutum, in uerbo, copia, de reſcriptis in ſexto. quæ dicit, quod vbi iudex conſtituit ſe aduerſarium, poteſt recuſari ut ſuſpectus. ſed illas glo. concordat Domin. Domin. in dicto §. ſi autem. dicens, quod aut partes altercantur inter ſe, an ille ſit iudex, & iudex adhæret alteri parti, & tunc non poteſt cognoſcere an ſit iudex, uel non, & hoc modo loquitur gloſ. in d. c. ſtatutum in uerbo, copia. aut iudex procedit ex officio uolente exequi ſibi iniūctum a iure in caſibus, in quibus poteſt iudex ex officio procedere, & hoc modo procedit gloſ. in d. cap. cum perſonæ. de priuileg. in vj. pro qua uidetur caſus in dicto cap ſi iudex laicus. de ſent. excomm eodem lib. & iſtud etiam tenet domi. Abb in capit. ſuper literis. in vlt. colum. in uerſic ſextus caſus, ſupra de reſcrip. vnde in propoſito, quando ſubditus allegat ſe exemptum contra ordinarium uolentem procedere contra ipſum, poteſt ordinarius cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio, & per conſequens an ſit exemptus, uel non. & de hoc eſt tex. in d. c. cum perſonæ. uerſic. ſi autem. de priuileg in 6. ad quem meo iudicio non uideo, poſſe dari bonum reſponſum. & pro hoc optime facit quod not. glo. in di-
18 cto cap. cum ueniſſent. de iudic. quæ uult, quod † inferior poteſt cognoſcere de priuilegio Papæ, & quod poteſt dicere, tale priuilegium obſtat, uel non obſtat, & dicit ibi domi. Abb. quod etiam ſi dubitetur de intellectu priuilegij, nec princeps poteſt de facili adiri, & talis caſus poteſt decidi per rationem naturalem, & veriſimilem, quę poſſit probari per verba expreſſa priuilegij, vel per aliud ſimile, quod etiam inferior tunc poteſt interpretari verba priuilegij. & ad hoc

allegat

allegat l ex facto. ff.de vulg.& pupill. & quod no.Cy.in l.nō
dubium.C.de l egib.vbi dicit,quod ſi lex non exprimit ratio-
nem,ta mē poſſumus cogitare rationem naturalem,quæ po
tuit mouere principē, debemus per illam rationem natura-
lem venire contra verba ſeruando mentem,facit l.ſcire opor
tet § ſufficit.ff.de excu.tuto.& quod not.Innoc.in c.cum ſpe
ciali.allegat etiam prælleg c.cum perſonæ. de priuileg.in 6.
19 †vbi vero dubium de intentione principis eſſet ita arduum,
quod nullo modo poſſet compræhendi intentio principis,
vel non ſine magno dubio,tunc ſolius principis eſt interpre
tatio,vt in l.fi. C.de legib.& in c.inter alia.de ſent.excomm.
dicit etiam do.Abb.quod ſententia lata contra priuilegium
tenet, quatenus tangit præiudicium litigantium, ſed non in
præiudicium Papæ, vt in cap.cum tempore, de arbit.& in c.
ad audientiam,de præſcrip. & eſt bo.tex. cum glo.in c.volu-
mus.16.quæſt.4.& probatur in cap.ſuborta.de re iudi.& hoc
in terminis tenet Abb.in cap.1.in 6.col.verſic.quæro quid ſi
ſententia lata fuit contra priuilegium, de re iudic. vbi dicit,
quod ſi exemptus producit priuilegium exēptionis, & hoc
non obſtante iudex tulit ſententiam in contrarium, ſeu di-
xit priuilegium non obſtare quod talis ſententia præiudicat
quo ad exemptum,licet non quo ad Papam, & per hoc eſt
20 concludendum,quod†ordinarius mero iure ſit iudex in cau
ſa exemptionis, qui tamen in pronunciando debet ſeruare
id quod not.in dicto ca.cum veniſſent, & etiam ſuperius di
xi.& hoc vltimate ſequitur dom.Abb.hic, ſcilicet quod poſ
21 ſit cognoſcere, an ſit iudex. † an tamen poſſit recuſari vt ſu
ſpectus.dom.Abb.in dicto cap ſuper literis,in prin.verſ.quar
tus caſus. tenuit quod ſic.hic autem dicit,eſſe conſiderandā
quantitatem commodi,ſeu lucri, quod venit applicandum
iudici,ſi talis perſona eſſet ſibi ſubiecta,quia ſi eſſet paruum
commodum, vel paruum lucrum,non poſſet recuſari vt ſu-
ſpectus, quia non eſt veriſimile, quod vnus epiſcopus ferret
ſententiam iniuſtam propter paruum commodum, arg.de
ſimo.& ſi quæſtiones.vnde ego dicerem,quod aut contendi
tur de nuda proprietate iuriſdictionis,puta an talis ſubditus
ſit, vel exemptus, ita quod epiſcopus non acquirit aliud lu-
crum,niſi quod ille efficeretur ſubditus,vel ſi conſequeretur
aliquod commodum ēt paruum.& hoc caſu non poteſt re-
cuſari vt ſuſpectus.& iſtud communiter cōtingit,& hoc mo
do loquitur cap.cum perſonæ. de priuileg in vj. Aut conſe-
queretur magnum commodum,ſeu magnum honorem:pu
ta ſi aliquis Prælatus de diœceſi,dicit ſe exemptum, vel ali-
qua eccleſia, vel parochia, quæ ſi eſſet ſubdita epiſcopus ex
ea pciperet multa cōmoda, & hoc caſu licet epiſcopus me-
ro iure poſſit cognoſcere de cauſa exemptionis: quia poteſt
eſſe iudex in cauſa eccleſiæ,vt in cap.j.de maledic. & ij.q.vij.
ſi quis erga tum propter nimiam affectionem,quā prę̄ſumi-
tur habere,poteſt recuſari vt ſuſpectus.& hoc modo proce-
dit opin.Innoc in locis prælleg.& dom.Abb.in d.cap.ſuper
literis.in pen.col.ver.quartus caſus.

Et ex hoc infertur concluſio, quod ſi iudex pronuncian-
do exceptionem exemptionis non obſtare, ſolum acquirit
iuriſdictionem in perſonam, quæ allegat ſe exemptam, nec
aliud commodum,vel honorem cōſequitur,vel ſi conſequi-
tur, eſt quid modicum,nō poteſt recuſari vt ſuſpectus.& pro
hoc allego glo.no in c.ſi contra unum.in uer.probari,de of-
fi deleg.in vj.quæ dicit, quod iudex non poteſt recuſari ut ſu
ſpectus ex eo,quod ſit ſibi honor, vel quod ſit iudex, quia li-
cet ſit honor, eſſe iudicem,eſt etiam onus,vt in l.munerum.
§.iudicandi.ff.de munc.& hono.vnde non prę̄ſumitur quem
22 †appetere honorem habentem onus annexum. & ideo quā
do ex proprietate iuriſdictionis ſolū eſt honor, quod ille ſit
ſubditus,qui honor habet onus annexum, ex hoc nō poteſt
recuſari vt ſuſpectus,quia non p̄ſumitur appetere ſubiectio-
nem propter onus iudicādi annexum,niſi forte ex tali ſubie
ctione reſultaret magnus honor,puta quia vnus Prælatus ſi-
bi ſubditus,vt ſupra dixi. Et ex hoc ſum expeditus de primo.

Venio nunc ad ſecundum articulum,ſcilicet an ſi propter
23 exercitium iuriſdictionis†iudex cōſequitur commodū ſpor-
tularum,poſſit cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio, & gl.tenuit
quod non,in l de iure.ff.ad munic.& illam ſequitur ibi Bar.
idem ſenſit gloſ in l ij.ff.ſi quis in ius voc. non ierit.& Barto.
etiam ibi hoc firmat,& in l.ſi quis ex aliena.ff.de iudic.& in
l.quidam conſulebat.ff.de re iudi.& iſtam opinionem ſequi-
tur hic Bu.ſed contra iſtam opinionem videtur tex.in Auth.
de iudic.§.ne autem.vbi patet,quod delegatus debet ſemper
habere commodum ſportularum,& tamē poteſt cognoſce
re, an ſua ſit iuriſdictio,ut in cap.ſuper literis,de reſcrip.& in
l.præſcriptione. C.ſi contra ius, uel util.publ. Sed conclude
24 vt dixi in præcedenti articulo, quod aut † commodum ſpor
tularum eſt magnum,& tunc licet poſſit cognoſcere, an ſua
ſit iuriſdictio,tamen poteſt recuſari ut ſuſpectus, aut eſt par-
uum commodum ſportularum,prout eſt de iure ciuili, quia
non poteſt excedere ſummam duorum aureorū a qualibet
parte.d.§.ne autē. & nō poteſt recuſari ut ſuſpectus.& idem
eſt de mente But.& Ioan.de Imo in dicto cap.ſuper literis.ſu
pra de reſcrip. idem ſentit Ioan.de Imo.in c.cæterum, ſupra
de iudic.& idem videtur velle in l.quidam conſulebat,in 12.
& 25.col.de re iudic.idem firmat hic dom.Abb.

Et ex hoc potes uidere,quod uterque articulus pendet ab
eadem ratione, & in vtroque eſt facienda,eadem deciſio. Et
do. Abb. etiam hic vtrunque articulum ſimul per eandem
25 rationem decidit.in glo.fi.in fi.Quæro,cum iſta†ſententia eſ
ſet nulla, q̄a lata fuit abſque cauſę cognitione,vt in c.eccle-
ſia ſanctæ Mariæ,de conſtit.& in c.cum ex literis.de reſtit.in
integ.& in l.prolatam. C.de ſentē.& ibi per Bart.quare Papa
mandat inquiri de appellatione. do.Abb. dicit, ꝙ appellans
proſequebatur reuocationem attentatorum per viam appel
lationis, iō debebat probare illud,ꝙ erat cauſa ſuæ intentio
nis.ſ.appellatum eſſe ex pēdente appellatione fuiſſe innoua-
tum, non tñ ſequitur, ꝙ attentata ex ſe non ſint nulla. hinc
eſt,ꝙ ſuccumbens in appellatione poſſet proſequi nullitatē
attentatorum agendo per viam nullitatis,nam attētata ſunt
ipſo iure nulla,nec efficiuntur valida,ēt ſi appellans renūciaſ
ſet appellationi,aut appellatio eſſet deſerta.& de hoc eſt tex.
no.in c.cum veniſſent.de eo qui mitt.in poſſ.& hoc ſequunē
Doc.ibi,& tenet Lap.in j.alleg.circa fi.& Do.Do.in c.non ſo
lum.§.j.co.ti.in 6.vbi etiam dicit Do.de Ro.hoc tenere.& fa
cit bo.tex.in c.licet.de ſent.excom.in vj. & prima ſolutio eſt
vera,intelligendo ꝙ iſta fuit alia ſententia excommunicatio
nis,ſed intelligendo ꝙ fuit ſentētia excommunicationis,tūc
fuiſſet vera appellatio ad hoc vt ipſa ſententia excommuni-
cationis eſſet nulla,vt in c.per tuas.de ſent.excom.nam licet
excommunicatio debeat ferri cum cauſæ cognitione, tamē
ſi eſt lata ſine cauſæ cognitione, valet ſententia, licet ipſe
iudex excommunicans ſit puniendus,ut in c.ſacro, de ſentē.
excomm. not.gloſ.ij.q.j.in ſumma, & xj.quæſt.iij.in ſumma.
Sequitur cap.accepta.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa remitti poteſt ad iudicem a quo de conſenſu partium.*
2 *Cauſa regulariter non remittitur ad iudicem a quo.*
3 *Cauſa tunc reuertitur ad iudicem a quo,ſi pronunciatum fuerit male ap pellatum ab interlocutoria.*
4 *Iudex ad quem tenetur cognoſcere cauſam, nec poteſt remittere ad iudicem a quo.*
5 *Partes poſſunt renunciare appellationi mutuo conſenſu.*
6 *Numerus pluralis,quando reſoluatur in ſingularem.*
7 *Appellans quando condemnetur in expenſis.*
8 *Appellans re integra poteſt renunciare appellationi abſque condemnatione expenſarum.*
9 *Reus poteſt petere actorem cogi ad proſequendam litem.*
10 *Appellans non poteſt renunciare appellationi, cauſa iam deuoluta,niſi aduerſarius conſentiat.*
11 *Renunciare appellationi in maioribus cauſis,quando non liceat.*
12 *Appellans poteſt vti appellatione aduerſarij,petendo ſententiam reuideri, an in aliquo læſus fuerit.*
13 *Renuncians appellationi, perinde eſt ac ſi non appellaſſet.*
14 *Appellans extra iudicium re integra poteſt renunciare appellationi.*
15 *Renunciare appellationi etiam de conſenſu partium,quando non liceat.*
16 *Renunciare appellationi a diffinitiua ſententia,an liceat,vbi quatuor concluſiones nota.*
17 *Renunciatio appellationis antequam labantur decem dies, poteſt fieri quia non præiudicat appellato etiam eo inuito.*
18 *Renuncians expreſſe appellationi, an videatur etiam nullitati renunciaſſe.*
19 *Nullitas ſententiæ venit acceſſoriè ad appellationem.*
20 *Statutum dicens, quod in cauſa appellationis debeat ſolui gabella, alias non poſſit appellatio proſequi, nunquid poſſit de nullitate dici.*
21 *Gabella ſoluenda in appellatione, non extenditur ad nullitatem.*
22 *Renunciatio appellationis facta de conſenſu partium, an intelligi debeat etiam de nullitate facta.*

CAP. XXXV.

1 ACcepta. Cauſa † non eſt remittenda ad iu
dicem a quo, niſi de conſenſu par
tium, hoc dicit. In prima ponitur querela. In ſe-
cunda prouiſio.ſecunda ibi,non debet.

No.primo ex tex.regulam, ad quam quotidie iſte tex.alle-
2 gatur,quod cauſa † non eſt remittenda ad iudicem a quo eſt
appellatum, nec ipſe appellans tenetur ad ipſum redire niſi

conſenſerit. Sed hoc procedit quando appellatio pendet,ſed
ſi iudex pronunciat appellationem ab interlocutoria eſſe
3 iniuſtam,tunc appellans etiam inuitus remittit ad†iudicem
a quo,vt infra eod. vt debitus.& in l.intra vtile. ff.de minor.
Et ex iſto notabili infertur, quod non eſt in poteſtate iu-
4 dicis†ad quem,remittere cauſam,& partes ad iudicē a quo,
licet teneatur ipſe iudex ad quem cognoſcere, & diffinire cau
ſam,vt hic,& ſupra de reſcrip.dilectus,ij.in fine.& in l.eos,in
princ. infra eod. ſed hoc procedit niſi conſtaret appellatio-
nem eſſe fruſtratoriam,quia tunc iudex ad quē deberet con-
demnare appellantem in expenſis, & remittere cauſam ap-
pellationis ad iudicem a quo,vt eſt tex. in cap.cum appella-
tionibus,eod.tit.in vj. eſt etiam bo.tex.infra eod.cum eccle-
ſia,vbi dicam.
5 Vltimo no.quod partes†mutuo conſenſu poſſunt renun-
ciare appellationi,& redire ad iudicem a quo.
Nunquid autem hoc procedat, ſi iudex a quo detulit ap-
pellationi. dom.Abb.remittit de hoc ad cap. cum appella-
tionibus.in vj. Antequam veniam ad glo.opponitur contra
tex.de cap.ad reprimendam.de offic.ordin. vbi excommuni-
catus appellans remittitur abſoluēdus ad iudicem a quo, &
idem probatur in cap.venerabili.§. ſane,de ſent.excom.in 6.
Solut.ſecundum Doct. ibi loquitur in abſolutione ab excō-
municatione fienda per iudicem a quo, in qua appellās gra
uari non poteſt ab ipſo iudice a quo, hic autem prohibetur
remiſſio cognitionis cauſæ appellationis, in qua poſſet gra-
uari per iudicem a quo,cum ſemel eum grauauerit,vt in re-
gula,ſemel malus,lib.vj.
¶ In glo.ij.hanc opinionem ſequitur Ioan.Andr.& com-
muniter Doct. quia de hoc eſt tex.in dicto cap.interpoſita.in
dicto §.2.& vide bo.glo.in dicto capit.2.in verbo,renunciet,
de do.& contum in vj.& ad iſtum tex.quia videtur require-
re conſenſum partium, reſpondet Ioan.And. quod ponitur
plurale pro ſingulari.ſimile infra de priuileg.vt priuilegia. &
iſtud dicit dom. Abb. eſſe notandum pro ſtatutis, vt ſcilicet
6 verbum†pluralis numeri poſitū in ſtatuto, reſoluatur in ſin
gulari, quando ex plurali ſequitur abſonus intellectus, vel
iuri contrarius dicit tamen dom.Abb. quod iſte text. poteſt
ſaluari nam partium ambarum cōſenſus requiritur ad hoc,
vt libere fiat remiſſio ad iudicem a quo ſine alia condemna
tione expenſarum, & hoc modo poteſt intelligi iſte tex. ſed
quando adeſt tantum conſenſus appellantis,licet debet fieri
remiſſio ad iudicem a quo, tamen condemnatio expenſa-
7 rum eſt facienda,quia † appellans debet condemnari in ex-
penſis aduerſario, & hoc modo procedit dictū cap interpo
ſita.§ ſecundo. vbi plenius examinabitur, an & quando ap-
pellans poſſit renunciare appellationi,hoc tamen intelligas
8 quando † appellans re non integra renunciat appellationi:
nam re integra poſſet libere renunciare, ita quod non con-
demnaretur in expenſis, hoc tenet gloſ.in capit.quamuis,in
verbo,partibus.de electio.in vj pro hoc facit cap.ſi quis libel
los. C de appellatio. & dom.Abb.dicit hoc procedere in ap-
pellatione ab interlocutoria, ſecus in appellatione a diffi-
nitiua, quia in appellatione a diffinitiua, poteſt appellatus
prætendere intereſſe,forte enim vult petere reformationem
ſententiæ, iuxta ea quæ dixi ſuper Rubrica, vel habere con-
firmationem ipſius ſententiæ ad maiorem auctoritatem. ad
9 ducit ſimile, quia in cauſa principali poteſt † reus petere, vt
actor compellatur proſequi litem cœptam, vt in authē.qui
ſemel. C.quomodo,& quando iudex,& in capit.cauſam,de
dolo,& contuma.Immo interdum reus compellit actorem
agere,etiam ſi prius litem non mouerit contra ipſum reum
vt in l.diffamari. C.de inge. & ma.& notat Innocen. in cap.
conquerente,de officio ordin. & Bart. in l.Titia. ff.de accu-
ſationibus. Sed miror, quod dominus Abb.non allegauerit
Barto in l.ſi quis libellos. C.de appellationib.vbi Bart.dicit,
quod aut appellatur ab interlocutoria, & tunc requiritur,
quod totum negocium deuoluatur ad iudicem ad quem eſt
appellatum ad hoc, vt appellans non poſſit renunciare ap-
pellationi inuito aduerſario,allegat cap.j.eod tit.in vj.
Et aduerte, quia vidi multos non intelligere Barto. nam
ſenſus Bart.eſt,quod appellans poſſit renunciare appellatio
ni ab interlocutoria, antequam totum negocium ſit deuo-
lutum ad iudicem ad quem, ſed poſt non, niſi aduerſarius
conſentiat.& vt intelligas, ſcias,quod cauſa principalis non
deuoluitur ad iudicem ad quem,niſi iuſtificata appellatione,
10 vt infra eōd. vt debitus. modo poſtquam cauſa † principalis
eſt deuoluta ad iudicem ad quem, vt quia iuſtificata appel-
latione incœpit cognoſcere de cauſa principali, vel omiſſo
articulo appellationis de conſenſu partium cœpit procedere
in cauſa principali,non poteſt ipſe renunciare appellationi,
niſi aduerſarius cōſentiat.& hoc eſt quod voluit dicere Bar.
in d.l.ſi quis libellos. nam Bart.dicit,quod vbicunque cauſa
principalis deuoluitur ad iudicem ad quem , non poſſit ap-
pellans renunciare appellationi inuito aduerſario, ante au-
tem quam ſit deuoluta, poteſt renunciare, & hoc modo li-
mita illud, quod dicit dom. Abb. hic. Item dic. quod ſi in-
terponitur appellatio in cauſa electionis epiſcopi, vel ſupe-
rioris,quæ ſunt cauſæ maiores, poſtquam appellatio eſt pre-
ſentata Papæ, non poteſt etiam de conſenſu partium renun
ciari tali appellationi.de hoc eſt tex in cap.quamuis.in ver-
ſic cæterum. de electionibus,in vj.& ſic in maioribus cauſis
11 non eſt licitum † renunciare appellationi etiam de conſen-
ſu partium, quando res non eſt integra, vt eſt tex.in dic.cap.
quamuis.& notat Ioan.Andr.in cap.dilectis.ſuper verbo,ca
ruiſſe,infra eodem. In appellatione autem a diffinitiua ſen-
tentia Barto.in dicta l.ſi quis libellos. dicit, quod appellans
poteſt renunciare appellationi, inquantum appellatio facit
pro ſe, nō autem inquantum facit pro aduerſario,vt in l am
pliorem. C.de appellat.& in l.fin.C.quando prouoc.non eſt
nec.& dicit Bart quod appellatio facit pro aduerſario,quia
aduerſarius pro quo eſt lata ſententia, poteſt vti appellatio-
12 ne interpoſita per†aduerſarium, & petere quod reuideatur
ſententia, ſi in aliquo eum læſit,vt dicta l.ampliorem. C.de
appell.& in dicta l.fin C.quando prouoc non eſt nec.
Et aduerte,quia Bar.nō conſiderat intereſſe,ſcilicet quod
ſententia de nouo confirmetur per iudicem ad quem , licet
dom. Abb. iſtud intereſſe conſideret, & meo iudicio in hoc
melius loquitur Barto.quam dom.Abb.quia iſtud intereſſe,
quod ſententia confirmetur per iudicem ad quem , non eſt
alicuius utilitatis, ſatis enim confirmatur per renunciatio-
nem appellationis.
Sed aduerte,quia Ioan. And.in addit.Spec eo.tit.§.quibus.
verſic.33.& verſic quid ſi victus.dicit, quod appellans quan-
tum ad effectum reformationis ſententiæ poteſt renunciare
appellationi inuito aduerſario , quia eſt imputandū ei , qui
non appellauit, ſi ſentiebat ſe grauatum ex ſententia. ſed re
ſpectu intereſſe condemnationis expenſarum , non poteſt
appellans ſecūdum eum renunciare appellationi inuito ad-
uerſario, nam quis non poteſt appellare propter omiſſam
condemnationem expenſarum , ſi aduerſarius qui habuit
ſententiam contra ſe appellat, quia poteſt uti appellatione
aduerſarij, ut in l fin C.quando prouoc.non eſt neceſ vbi eſt
tex.de hoc,& in cap.ſignificauerunt.& ibi hoc notat gloſ.ſe-
cunda, ſupra de exceptio.vbi plene dixi,& ſic in effectu vult
Ioan.Andr. quod aut appellatus contradicit appellanti uo-
lenti renunciare appellationi ex eo,quia uult conſequi con
demnationem expenſarum coram iudice ad quem,quam iu
dex a quo omiſit, & tunc non poteſt appellans renunciare
appellationi, aut uult conſequi confirmationem ſententiæ
in alio, & tunc poteſt appellans ſecundum eum re integra
renunciare appellationi. & iſtam opinionem ſequitur But.
& dom.Abb.infra eodem,interpoſita. §.ſecundo, in fi.& An
ge.in l.prima.§.primo.ff.a quibus appella. non lic.& pro iſta
opinione multum facit.l.ſi quis libellos.C.de appellationib.
quæ loquitur in appellatione a diffinitiua, & tamen datur
ibi licentia appellanti renunciare appellationi, nec ibi re-
quiritur licentia aduerſarij, & iſtud eſt de mente glo. in cap.
quamuis.in verbo,partibus,de electionibus.in vj.ſed Ioan.de
Imo. infra eodem,interpoſita § ſecundo.dicit opi.Bar.quam
ſequitur hic do Abb.eſſe veriorem,quia cum per appellatio-
nem ſit quæſitum ius appellato,ut in l.ampliorem.C.eo.non
eſt licitum appellanti eo inuito renunciare appellationi,per
not.in l.petendæ. C.de in integr.reſtit.pet. & in l ſi poſt mor-
tem.§.fin.ff.de contra tabulis.
Ego tamen pro concordia ſic dicerem, quod aut ap-
pellans renunciat appellationi antequam finiantur de-
cem dies qui dantur ad appellandum . Pone enim, quod
appellauit primo , vel ſecundo die , & uult renunciare
appellationi , antequam labantur decem dies, qui dan-
tur ad appellandum , certe hic poteſt inuito aduerſario ,
etiam ſi iudex a quo omiſerit condemnationem in expen-
ſis, quia ſi aduerſarius prætendat ſe grauatum ex ſenten-
tia, ipſe poteſt appellare , ex quo ſupereſt tempus ad ap-
pellationem interponendam, vt plene dixi in dicto capit. ſi-
gnificauerunt, de exceptio. vbi concluſi, quod quando eſt
omiſſa condemnatio expenſarum, ſi ille qui habuit ſenten-
tiam contra ſe, non uult appellare a ſententia , poteſt ui-
ctor appellare ratione omiſſionis expenſarum , vnde idem
13 dicendum eſt , quando appellat, & renunciat † appellatio-
ni, quia perinde eſt, ac ſi non appellaſſet, ex quo appella-
tioni renunciat.& idem puto dicendum, quando uellet in
alio petere reformationem ſententiæ, nam appellante re-
nunciante appellationi,ipſe poteſt appellare,ex quo ad huc
non ſunt tranſacti decem dies, qui dantur ad appellandum ,
aut appellans uult renunciare appellationi, poſtquam ſunt
tran-

tranſacti decem dies, qui dantur ad appellandum, & tunc reſpectu omiſſæ condemnationis expenſarum poteſt impedire, ne appellans renunciet appellationi, ſed ſi in alio petit reformationem ſententiæ, tunc puto quod aut propter illud grauamē ipſe potuerat appellari ſicut aduerſarius, verbi gratia, ſi ſententia continebat plures articulos ſeparatos, & in vno articulo ſententia lata fuit contra abſentem appellantem, in alio vero articulo pro ipſo, & tunc imputandum eſt ſibi; quia non appellauit ſicut aduerſarius, vnde poterit appellans ipſo inuito renunciare appellationi. aut ipſe non potuit appellare propter appellationem interpoſitam ab aduerſario, vt quia in vno eodem articulo connexo iudex grauauit vtranque partem, nam vno appellante alius non poteſt appellare ad eundem iudicem, quia ſecunda appellatio redderetur ſuperflua, vt dicta l.ampliorem. C.de appellat.& plene dixi ſupra eod.ſi duobus.in princ.& tunc appellans nō poteſt renunciare etiam re integra inuito aduerſario: nec eſt ei imputandum, quare non appellauit, quia non potuit appellari, ex quo aduerſarius prius appellauit. vnde hoc caſu dicendum eſt, ſicut dictum eſt, quando iudex omiſit condemnationem expenſarum, quia eſt eadem ratio. & in hoc vltimo caſu procedit opinio Barto. in dicta l.ſi quis libellos, quam ſequitur dom. Abb.hic. Et vt clarius habeas iſtum articulum, facias duos caſus.

Primus eſt, quando eſt appellatum ab interlocutoria, vel extra iudicium.

Secundus eſt, quando appellatum eſt a diffinitiua ſententia.

14 In primo dic, quod re integra poteſt † appellans renunciare appellationi, nec prætextu talis renunciationis debet in aliquo condemnari aduerſario, vt dicit glo.in dicto c.quamuis.in verbo, partibus. Re autem non integra adhuc poteſt renunciare inuito aduerſario, ſed debet ei condemnari in expenſis, & intereſſe, quas propter talem appellationem aduerſarius fecit, ſeu intereſſe, quod paſſus eſt, vt infra eod.interpoſita.§.2.no glo.præalleg.in d.c.quamuis.& in c.2.in ver

15 bo, renunciet, de dolo, & contumac. in vj. † Sed hoc fallit in duobus caſibus.

Primus eſt, quando cauſa principalis eſt delata ad iudicem ad quem, vt voluit Bar.in dicta l.ſi quis libellos.C.de appellat.& ſupra declaraui. hoc tamen intelligas, quando res non eſt integra, alias etiam ſi cauſa principalis eſſet deuoluta ad iudicem ad quem, poſſet appellans renunciare appellationi, hoc probatur in c.quamuis, de elect.in vj.

Secundo fallit, quando appellatio eſt interpoſita ad Papam in cauſis maioribus, quia tunc poſtquam appellatio eſt præſentata Sedi Apoſtolicæ, hoc eſt, Papæ, non poteſt etiam de conſenſu partium ambarum renunciari appellationi, vt d.c.quamuis, de elect.in vj.

16 In ſecundo autem caſu, quando eſt † appellatum a diffinitiua ſententia, facias quatuor concluſiones.

Prima eſt concluſio, ſi appellans vult renunciare appellationi, antequam labantur decem dies, qui dantur ad appellan-

17 dum, poteſt renunciare † inuito aduerſario, quia talis renunciatio non poteſt præiudicare aduerſario, cum poteſt appellare, ſi prætendit ſe grauatum a iudice in aliquo.

Secunda concluſio, ſi appellans vult renunciare appellationi poſt lapſos decem dies, qui dantur ad appellandum, ſi iudex a quo omiſit condemnationem expenſarum, non poteſt renunciare appellationi, niſi aduerſarius conſentiat, arg. l.ſi. C.quando prouoca.non eſt neceſ. & in hoc concordant omnes.

Tertia concluſio, ſi iudex a quo vtramque partem grauauit in cauſa principali in eodem articulo, vel connexo, non poteſt appellans renunciare appellationi inuito aduerſario, quia propter appellationem aduerſarij nō potuit appellare ad eundem iudicem ad quem, quia per primam appellationem ſecunda appellatio fuiſſet ſuperflua, vt plene dixi ſupra eod.ſi duobus.

Quarta concluſio, ſi petens reformationem ſententiæ, poteſt appellare non obſtante appellatione aduerſarij, vt quia fuit grauatus in articulo diuerſo, & ſeparato, poteſt appellās ipſo inuito renunciare appellationi, quia eſt imputandum ei, quia nō appellauit. Et ex hoc habes iſtum articulum plenius, & clarius declaratum, quam faciant hic ſcribentes.

Sed quęro de vna notabili quęſtione, videlicet an renuncias

18 † expreſſe appellationi, videatur etiam renunciare nullitati, & videtur quod non, quia deſerta appellatione poteſt appellans proſequi nullitatem, vt in l.ſi expreſſim.ff.de appellat.& ibi per Bart.& in c.licet.de ſent.excom.in 6.& dicetur inf.eo. dilecto.Sed Bal.in l.j.C.de ſent.præſc.præt.& in l j. C.de ſent. ex per.recit.in prin.verſ.quærunt Doct.& Sal.in l.ſi.C.de tempo.appel. determinant contrarium dicentes, quod ſi quis renunciet appellationi, & in libello appellatorio acceſſorie venit nullitas, vt dicit glo.not.in l j. C.quando prouoc.non eſt neceſ.quæ.dicit, quod ſi in libello appellatorio ſic dicitur, di-

19 co ſententiam nullam, & ſi qua eſt, appello, † nullitas ſententię venit acceſſorie ad appellationem, & ideo quia eſt renunciatum principali ſ.appellationi, cenſetur renunciatū acceſſorio.ſ.nullitati. pro hoc facit quod not.Innoc. in c.veniens. ſupra de renunc. vbi dicitur, quod ille qui renunciat appellationi, intelligitur renunciaſſe iuri inſtantię, hoc eſt ipſi cauſæ, vel liti, niſi de mente renunciantis conſtaret, quod nō intendit renunciare niſi appellationi, & hoc firmat Pet.de Anchar.in c.quamuis.de elect. in 6. & Dom.Dom.ibi, in fi.com. hoc tamē puto procedere, quando nullitas eſſet deducta incidenter, vt ſupra dixi, ſecus ſi eſſet deducta principaliter, & appellans proſequeretur ęque principaliter nullitatem, ſicut appellationem: tunc enim renunciando appellationi, non intelligeretur renūciaſſe nullitati, facit optime l.ſi vnus §.ante omnia.ff.de pact.& l.ſi domus.& l.ſi ſeruitus. ff.de ſerui.vrba.præd.& eſt de mente Sali.& Bal.vbi ſupra.facit quod not. Bal.in addit.Spec.eod.tit. in pen.char.in princ.verſ.ſtatutum

20 † dicit, quod in cauſa.vbi dicit, quod ſi ſtatutum dicit, quod in cauſa appellationis debeat ſolui gabella, alias nō poſſit appellationem proſequi: modo appellans nō ſoluit gabellam, nunquid poſſit proſequi nullitatem. & concludit Bal. quod tantam nullitatem, quæ acceſſorie venit in appellatione, nō poterit proſequi, ſed bene nullitatem, quæ eſt quæ principaliter eſt deducta.

Et ex his poteſt inferri, quod ſi ſtatutum requirit aliquam ſolemnitatem, vel ſolutionem gabellæ in appellatione, non habet locum in nullitate, quæ expreſsè deducitur, ſecus ſi tacite, & acceſſorie cum appellatione deducatur. & ideo Bal. in l.eos.§.ne temere.C.de app.in prin.dicit, quod ſtatuta, & iura pęnalia loquentia in appellatione non extenduntur ad cauſam nullitatis, quæ examinantur ſeorſum a cauſa appellationis: ſecus dicit, ſi nullitas eſſet commixta appellatio. quod nota.

21 Et ex hoc etiam poteſt inferri, an ſi partes renunciant † ſimpliciter appellationi, intelligantur renunciare nullitati, & tā a diffinitiua, quam ab interlocutoria. & Bal.in l.ſi.§.fin.C.de temp.appel.dicit quod ſic, quia generalis, ſeu ſimplex renunciatio in omnibus nocet, vt no.in l.j.§.j. ff.a quib.appell. non lic.facit l.j.§.ſciendum.ff.de ſucceſſ. edic. & iſtud idem tenet Salic.in d.l.fi.in fi. C.de temp.appell.quod tene menti.Et hęc ſufficiant in cap.vnico. & cap.cætera. quæ circa hanc materiam poſſent dici, dicam in cap.interpoſita.§.2.infra eod.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus datus cum clauſula, appellatione remota, poteſt vt ſuſpectus recuſari.*
2 *Cauſæ recuſationis iudicis vt ſuſpecti præcipuæ; conſanguinitas impetrantis, & patrocinium in cauſa.*
3 *Aduocatus qui fuit in cauſa, an poſsit impetrari delegatus iudex in alia cauſa.*
4 *Iudex impetratus ab eo, cuius fuit contrarius aduocatus, an poſsit ab eo qui fuit eius clientulus recuſari tanquam ſuſpectus.*
5 *Proceſſus factus coram iudice conſanguineo, uel aduocato, ualet niſi ut ſuſpectus recuſatus fuerit.*
6 *Iudex competens dicitur, licet quis poſsit recuſari ut ſuſpectus.*
7 *Recuſatio iudicis debet fieri ante litem conteſtatam.*
8 *Pater poteſt eſſe iudex in cauſa filij, niſi recuſetur.*
9 *Remotio appellationis facta in certa cauſa, non tollit facultatem recuſandi iudicem ex falſa cauſa.*
10 *Dictum de conſanguineo, an habeat locum in affine.*
11 *Procurator qui contraxit affinitatem cum aduerſario, poteſt recuſari poſt litem conteſtatam.*
12 *Cauſa quæ ſufficit ad recuſandum arbitrum, vel procuratorem, ſufficit ad recuſandum iudicem.*
13 *Cauſa affinitatis, intelligitur durante affinitate, non autem ſublata pro recuſando iudice vt ſuſpecto.*
14 *Affinitas inter ſocerum & generum tollitur morte mulieris.*
15 *Affinitas quo ad matrimonium non cenſetur in totum ſublata quo ad matrimonij impedimentum per mortem mulieris.*
16 *Iudex qui eſt conſanguineus impetrantis, an poſsit ut ſuſpectus recuſari, ſi cauſa eſt eccleſię.*
17 *Iudex facilius repellitur, quam teſtis.*
18 *Prælatus poteſt recuſari ut ſuſpectus in cauſa eccleſiæ.*
19 *Pars allegans cauſam ſuſpitionis, & non probans, an ſi in alia probat coram arbitris ſufficiat.*
20 *Cauſa recuſationis iudicis debet exprimi.*
21 *Iudex uidetur ut ſuſpectus poſſe recuſari, neque ad illum gradum ad quem admittitur ſucceſsio ab inteſtato.*

22 *Hæreditas ab inteſtato inter agnatos, & cognatos deferetur vſque ad decimum gradum,cum olim ad ſextum tantum delata eſſet.*

23 *Conſanguinitas,& affinitas conſiderari debent etiam ſecundum conſuetudinem loci & regionis, ſecundum Abb.*

24 *Cognomen idem parentelæ facit præſumere affectionem.*

25 *Conſanguinei appellatione , an veniat agnatus & cognatus.*

26 *Affectio maior præſumitur in proximiori gradu exiſtentis.*

27 *Conſanguineus an poſſit eſſe teſtis pro conſanguineo.*

28 *Perſona coniuncta,nunquid poſſit agere contra pariter coniunctam ſine mandato.*

29 *Inimicus , & vna cum eo amicus inimici redditur ſuſpectus iudex , vbi etiam cauſa recuſationis vſque ad quintum enumerantur .*

30 *Cauſa omnis quæ iudicem nimis fauorabilem parti demonſtrat, eſt iuſta cauſa recuſandi iudicem .*

31 *Cauſa quare iudex nimis diligat partem, an ſit exprimenda.*

32 *Inimicitiam non ſufficit allegare pro cauſa ſuſpitionis iudicis , ſed cauſa inimicitiæ exprimi debet.*

33 *Inimicus reconciliatus vt ſuſpectus poteſt recuſari.*

34 *Cauſæ ſuſpitionis iuſtæ,quæ ſint.*

35 *Iudex poteſt allegari ſuſpectus a tertio comparente in iudicio pro intereſſe .*

36 *Suſpectus poteſt dici non tantum aduocatus, ſed etiam qui conſultus fuit pro impetrante, & qui procurauit cauſam committi.*

37 *Religioſus conſanguineus iudex an vt ſuſpectus recuſari poſſit.*

38 *Practica pro capitulando , ne iudex poſſit recuſari vt ſuſpectus , quam nota.*

39 *Iudex an poſſit recuſari , ſi per Papam ſublata fuerit cauſa recuſandi tanquam ſuſpectum .*

C A P. XXXVI.

1 POſtremo. Delegatus † datus cum clauſula,appellatione remota,poteſt
recuſari vt ſuſpectus, ſi eſt conſanguineus impetrantis , vel ſi ipſe fuit aduocatus. hoc dicit. Et non additur.

2 Nota primo duas cauſas , ex quibus poteſt iudex † recuſari vt ſuſpectus.

Prima eſt, quando eſt conſanguineus impetrantis.

Secunda eſt , quando in illa cauſa , in qua impetratus fuit eius aduocatus , ſed plures alias cauſas ex quibus poteſt iudex recuſari vt ſuſpectus, vide per Ioann. Andræ. & Domin. Dom. in cap.legitima.de appellat.in vj.& in Spec.in tit.de dele §.ſupereſt.

3 Secundo nota a contrario ſenſu,quod ille qui fuit † aduo
catus in vna cauſa , poteſt impetrari delegatus in alia cauſa ab eo , cuius fuit aduocatus . & ratio eſt , quia patrocinium facit eum ſuſpectum ſolum in cauſa , in qua fuit aduocatus, non autem in cauſa diuerſa , vt in l.fin ff.de teſtibus. & hoc tenet hic dom.Abb. & idem dicit hic Innocen & in capit in ſuper,ſupra de teſtib. ſed hoc intellige niſi cauſa, in qua impetratur, eſſet connexa, vel dependens ab ea,in qua fuit aduocatus,quia tunc poſſet recuſari vt ſuſpectus, vt notat Io. And.in cap.fin.de teſtibus,libro vj facit cap.translato,ſupra de conſtitutio.

4 Quid autem ſi † ille, contra quem fuit aduocatus, impe-
trat eum in iudicem, nunquid clientulus,cuius fuit aduocatus , poſſit eum recuſare tanquam ſuſpectum . de hoc vide gloſ. & Doctores in capitulo , dilecto , ſupra de teſtibus. vbi dixi .

Tertio nota,quod licet quis impetrauerit in iudicem con
ſanguineum, vel aduocatum, ſi non recuſatur vt ſuſpectus,
5 valet † proceſſus, & ſententia, & hoc procedit etiam ſi eſſet
notorium ipſum fuiſſe aduocatum, vel conſanguineum im
petrantis. & hoc tenet Ioann.Andr & Docto.in capitu acce
dens, el primo, vt li. non conteſta. dicitur enim quis eſſe iu-
6 dex † competens, licet poſſit recuſari vt ſuſpectus , & etiam
ſi reſcriptum ſit ſubreptitium, vt dicit glo.nota.in clem.ij in
verbo,competente,vt li. pend.

Et ex hoc infertur , quod ſi ille contra quem eſt facta im-
7 petratio, non recuſat † talem iudicem ante litem conteſta-
tam, non poterit poſtea recuſare, vt in capit.inſinuante, de
offic.deleg.& in cap inter monaſterium, de re iudic.
8 Simile eſt etiam in † patre iudicante in cauſa filij, quia po
teſt eſſe iudex, niſi recuſetur vt ſuſpectus,vt in l.& in priuatis.
ff de iudic.& in l qui iuriſdictioni ff.de iuriſd.omn iudi. & 3.
q.7.§.tria.verſic filius.

Vltimo nota tex.notab menti tenendum, ſecundum do-
9 minum Abba. quod † remotio appellationis facta in cer-
ta cauſa , non tollit facultatem recuſandi iudicem ex iuſta
cauſa .

Et ex hoc infert , quod appellatio,& recuſatio non æqui-
parantur per omnia , nam vt patet hic. ad remotionem appellationis. non ſequitur remotio recuſationis ex iuſta cauſa, & hoc procedit etiam de iure ciuili, ſecundum Ioã.And. allegat l.vnicam C.ne liceat in vna ea.que cauſa ter. prouo. canonizata.2 quæſt 6. ſi quis in quacunque ſed dom Abb. allegat gloſ. & Bartol. in l.1. ff.a quibus appellare non lic. & idem tenet Bart Bal & Ang in l fin.C.de ſenten & interloc. omnium iudicum. de quo plene dixi in cap.1 ſuper eo,el ſecondo , ſupra eod. Sed quæro de tribus antequam veniam ad glo.

10 Prima quæſtio eſt, nunquid illud , quod † dicitur hic de
conſanguineo, habeat locum in affine: puta ſi quis impetra
uit affinem in iudicem delegatum , nunquid poſſit recuſari
ab aduerſario tanquam ſuſpectus. & dic quod ſic. & hoc te-
net glo.in cap.accedens,el ſecondo,in prima glo.ſupra vt li.
non conteſt. & Specul.in tit.de delegato.§ ſupereſt. verſicu.
quid ſi non eſt. facit optime l.aut affinitate.ff.de procur. vbi
11 patet, quod † procurator poteſt recuſari poſt lit.conteſta. ſi
contraxit affinitatem cum aduerſario,& Tan.hic ponit vnũ
12 dictum notabile dicens.quod omnis † cauſa quæ ſufficit ad
recuſandum arbitrum vel procuratorẽ, ſufficit ad recuſan-
dum iudicem. Sed ratio eſt, quia iudex poteſt ex facili cauſa
recuſari,vt dicit glo.hic.& in cap.cum 2. & in cap inſinuan
te.de offic deleg.& in cap.accedens,el ſecondo, ſupra vt lite
non conteſt.& iſta dicta ſequuntur communiter Doct.

Quidam tamen voluerunt hoc limitare dicentes , quod
13 propter† affinitatem poſſit iudex recuſari vt ſuſpectus.quan
do affinitas durat, ſecus ſi eſt extincta, per l.cui eorum. § af
finitatem.ff.de poſtulando. per quem tex.dicit ibi Barto. &
Ang quod ſtãte ſtatuto, quod inter affines debeat fieri com
promiſſum, quod finita affinitate nõ arctabuntur ad com-
promiſſum. & idem dixit Bald.in l.ſuggeſtioni. C.de verbo-
rum ſignificat.

Pone exemplum, quod lis oritur inter ſocerum, & gene-
rum mortua tua vxore , nam per mortem ipſius filiæ, quæ
erat tradita in vxorem genero,finitur affinitas,ita quod am
plius non ſunt inuicem ſocer,nec gener, cum ſit ſublata af-
14 finitas † per mortem mulieris ſed licet dictum Bart.& alio-
rum ſit verum , ſcilicet quod non teneatur ad compromiſ-
ſum. tamen ego puto, quod ſi impetratur iudex diſſoluta af
finitate, quod poſſit recuſari tanquam ſuſpectus , nam licet
ſit finita affinitas, tamen durat affectio cauſata ex præceden
te affinitate. Præterea per mortem mulieris , vel viri non
15 tollitur affinitas in totum , quia remanet adhuc † affinitas
quo ad matrimonium impediendum,vt patet in ca.non de-
bet,de conſanguin & affin.& in § affinitatis. Inſt.de nupt.&
not.glo Bar.& Docto. in d l.cui eorum. & experientia docet
magnam durare affectionem, etiam poſt diſſolutam affini-
tatẽ, & per hoc ego credo, quod ſi talis impetraretur iudex,
quod poſſet recuſari tanquam ſuſpectus.

16 Secunda quæſtio eſt, quid ſi † iudex eſſet conſanguineus
impetrantis, tamen cauſa eſt eccleſiæ. & Specul in tit.de le-
gato.§.ſupereſt. verſi.quid ſi prælatus. dicit, quod non poteſt
recuſari tanquam ſuſpectus , quia cauſa non eſt ipſius con-
ſanguinei, ſed ipſius eccleſiæ, ſed Ioan.Andr.ibi,& hic tenet
contrarium, per tex.not.in cap.inſinuante. de offic.deleg &
idem tenet Archid.& Ioan.Andr.in cap iudex. de offi.deleg.
in vj. & idem ſequitur ibi Dom. Dom. & dicunt hoc proce-
dere, etiam ſi Prælatus qui impetrauit conſanguineum liti-
garet per procuratorem conſtitutum a ſe,vel a capitulo.Nec
17 obſtat cap cum nuncius.de teſtib. quia facilior† cauſa repel-
lit iudicem ,quam teſtem, vt dicunt glo.quas ſupra allegaui.
& idem ſequitur do.Abb.in d.c.inſinuante.& hic.

Et ex hoc infert , quod licet Prælatus poſſit eſſe iudex in
cauſa eccleſiæ, vt in cap.ſi quis erga.2 quæſt.7.& in cap.cum
18 perſonæ, de priuileg. in vj. tamen poterit † recuſari ut ſuſpe-
ctus,nam ſi conſanguineus præſumitur habere affectionem
ad cauſam ratione prælati,fortius ipſe Prælatus præſumitur
habere maiorem affectionem, tum quia eſt ſponſus , vel fi-
lius eccleſiæ, tum quia honor, & emolumentum conſequu
tiue ipſum attingit , & pro hoc facit iſte tex. qui indiſtincte
dicit, quod conſanguineus poterit recuſari ut ſuſpectus,nec
diſtinguit , an cauſa ſit propria impetrantis , uel eccleſiæ.&
de hoc ſe remittit dom.Abb.ad plene not.per ſe in cap. cum
veniſſent,ſupra de iudic.

19 Tertia quæſtio eſt, quid ſi pars allegat vnam † cauſam ſu
ſpitionis coram iudice.ſed coram arbitris electis, non pro-
bat illam, ſed aliam cauſam ſuſpitionis, an ſufficiat . & qui-
dam tenuerunt,quod ſic, per l.Scio.ff.de appel.vbi dicitur, ꝙ
ſi in appellatione a diffinitiua appellans expreſſit vnam cau
ſam.poteſt aliam proſequi corã iudice ad quem, licet ſecus
ſit in appell.ab interlocutoria,vt in cle.appellanti,eo.tit. ſed
cõiter tenetur ꝯriũ,quia recuſatio nõ eſt appſo a diffinitiua,
ſed

ſed potius habet naturam interlocutoriæ, & hoc ſenſit glo. ſecunda, in capitulo, ſuper eo, el ſecondo, ſupra eodem, & ibi dixi.

20 Item iura mandant † cauſam reuocationis exprimi, ut in cap. ſecundò requiris, & in cap. cum ſpeciali, infra eodem. ergo non ſufficit probare cauſam non allegatam, & hanc opinionem etiam ſequitur Specula. in dicto §. ſupereſt. uerſicu. quid ſi vni. & hanc concluſionem, ſcilicet quod non ſufficiat probare aliam cauſam, tene, quia communiter tenetur per Doct.

In glo. prima, diuide eam in tres partes. In prima, & ſecunda quærit, & reſpondet. In tertia enumerat alias cauſas ſuſpitionis, & remittit. ſecunda ibi, quid ſi iudex eſſet æqualiter conſanguineus. tertia ibi, item remouetur.

In prima parte glo. iſta videtur concludere, quod vſque ad
21 illum gradum poſſit † iudex recuſari vſque ad quem admittitur ſucceſſio ab inteſtato. Sed aduerte in quantum glo. dicit, quod vſque ad ſeptimum gradum admittitur ſucceſſio. nam glo. in hoc male loquitur. Vnde dic, quod de iure antiquo inter cognatos dabatur ſucceſſio vſque ad ſextum gradum, ſed inter agnatos vſque ad decimum, vt dicit tex. In ſtit. de ſucceſſ. cogna. in fine. ſed glo. fin. ibi dicit, quod inter agnatos, & cognatos datur ſucceſſio vſque ad decimum gradum, quia per iura Autenticorum ſublata eſt differētia in-
22 ter agnatos, & cognatos, vt in Auth. de † hæreditatibus ab inteſtato. §. primo. Et ideo cap. ad ſedem allegatum in glo. primo dicit, quod cognati ſuccedunt vſque ad ſextum gradum, & poſtea dicit, quod Imperator Iuſtinianus voluit vt ſuccederent vſque ad decimum. Vnde glo. iſta male reſpexit dictum cap. ad ſedem. Sed quo ad principale dictum gloſ. Ioann. Andr. dicit eſſe diſtinguendum, an iudex impetratus ſit de eadem domo, vel ſtirpe maſculina, de qua eſt impetratus, an non, nam etiam origo eiuſdem loci, quandoque ſuſpitionem inducit, vt in cap. accedens, el ſecondo, præalleg. Et dicit, quod de hoc habetur experientia in iuſtitia, ubi vindicantur offenſæ eorum ſuper eos, qui ſunt de eadem ſtirpe etiam ultra ſeptimum gradum, quæ tamen ſupra quartum non uindicaretur extra ſtirpem. Sed domi. Abb. dicit primo eſſe conſiderandam conſuetudinem regionis, nam
23 in aliquibus locis affectio conſanguinitatis, † & affinitatis extenditur quaſi in infinitum. In aliquibus uero uſque ad certum gradum tantum. vnde dicit, quod cum conſanguineus repellatur ſolum ratione affectionis debet conſiderari, an duret affectio, uel non.

Ceſſante uero cōſuetudine dicit, quod ſibi placet dictum glo. iuncto dicto Ioan. Andr. videlicet quod in his qui ſunt de eadem ſtirpe maſculina indifferenter admittatur recuſa-
24 tio, quia propter idem † cognomen parentelæ ſemper durat affectio inter ipſos.

In his uero qui non ſunt de eadem ſtirpe maſculina, dicit, quod procedit dictum glo. ſcilicet quod vſque ad illum gradum poſſit iudex recuſari tanquam ſuſpectus vſq; ad quem datur ſucceſſio. Hoſtië. vero ſimpliciter ſequitur opinio. glo. notab. in l. ſi fœmina. C. ad Turpill. quæ dicit, quod illi dicuntur proſequi iniuriam ſuorum, qui ſuccedere poſſent ab inteſtato, & ſubdit quod vbicunque tractatur de ſignificatione vocabuli, nunquā eſt recurrendum ad arbitrium iudicis. & de hoc dicit eſſe tex. no. in l. item in legati. §. parui. ff. de lega. 3. & idem dicit Bal. in dicta l. ſi fœmina. Idem tenet hic Ioan. de Imo. dicens eſſe tenendum illud, quod dicit glo. ſcilicet quod tam inter agnatos, quam inter cognatos fiat extenſio vſque ad gradum ſucceſſibilem ab inteſtato, & iſtam opinionem etiam tenet Bart. in l qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. ſed mihi magis placet opin. Ioā. Andr. quia certum eſt, quod omnes qui ſunt de eadem domo, ſeu de eadem familia, etiam ſi non ſunt iuncti ſanguine propter cognomen eiuſdem parentelæ, habent inuicem magnam affectionem, & interdum ſe magis ad inuicem diligunt, quam diligant cognatos qui ſunt ex diuerſa familia.

25 Et aduerte, quia Docto. appellant conſanguineos, tam † cognatos, quam agnatos, & hoc probatur in capit. tua nos, in fra de conſanguin. & affinit. & no in Rubrica eiuſdem tituli. Bart. vero in l cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquiren. hæred. dicit, quod ſecundum communem vſum loquendi omnes qui ſunt ſanguine quoquo modo coniuncti dicuntur conſanguinei, ſiue ſint coniuncti ex latere patris, ſiue ex latere matris, quod eſt notandum pro ſtatutis facientibus mentionem de conſanguineis, cum in ſtatutis verba debeant accipi ſecundum communem vſum loquendi ipſius loci, vt in l librorum. §. quod tamen Caſſius. ff de legatis tertio, & ibi per Bart. & in capitulo, ex literis. de ſponſal. vbi dixi. De propria tamen ſignificatione vocabuli appellatione conſanguinei, non venit cognatus, ſed tantum ille qui eſt coniunctus ex latere patris, vt in l. poſt conſanguineos. ff. de ſuis, & legitimis. & in Authent. de conſanguin. & vterinis cum ſimilibus. vnde ceſſante communi vſu loquendi appellatione conſanguinei non veniret cognatus, & hoc tenet Bar. in dicta l. cum quidam §. quod dicitur. & idem ſentit ibi Bart. & do. Raph.

In ſecunda parte glo. dicit dominus Abbas, quod gloſ. eſt intelligenda, quando uterque eſt in pari gradu & hoc etiam ſenſit glo. dum requirit, quod ſit æqualiter conſanguineus. & idem ſenſit Barto. in dicta l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Sed Ioann. Andr. dicit eſſe inſpiciendum, an vterque ſit de eadem ſtirpe, vel non. Pone exemplum, quod alter ex litigantibus, eſt filius ſororis
26 iudicis, alius uero eſt filius fratris, † præſumitur enim iudicem habere maiorem affectionem ad filium fratris, quam ad filium ſororis. & ideo dic, quod ſi aliter litigantium eſt in remotiori gradu, quā alius iudex, præſumitur ſuſpectus, ea quo alter eſt in gradu proximiori, & hoc eſt de mente glo. & expreſsè tenet dominus Abbas. ſi vero ſunt in pari gradu. & de eadem ſtirpe, impar cauſa tollit ſuſpitionem. & hoc eſt verum, ſecundum Bald. niſi ex indiciis appareret, quod iudex haberet affectionem magis ad vnum, quam ad alterum: ubi uero eſſent de diuerſa ſtirpe, tunc non eſſet par cauſa affectionis, & poſſet iudex vt ſuſpectus recuſari, vt ſupra dixi, ſecundum Io. And.

27 Nunquid autem † conſanguineus poſſit eſſe teſtis pro conſanguineo, quando per eum producitur contra conſanguineum, qui eſt coniunctus eadem conſanguinitate. & dic quod ſic, quia tunc erit teſtis omnino integer, quia par affectio tollit ſuſpitionem, & hoc tenet Speculat. in titu. de teſte. §. primo. verſicu quid ſi teſtis. & idem ſenſit gloſ. tertia, quæſtione quinta, cap. primo. ¶ Sed quærit Baldus, nun-
28 quid coniuncta † perſona poſſit agere contra pariter coniunctam ſine mandato. & dicit quod ſic, ſi ille pro quo agit, eſt pariter coniunctus: & dicit, quod eodem modo poteſt pro ipſo fideiubere, vt in l ſecunda. ff. in ius vocati eant, uel ſatiſdent. idem dicerem, quando ille pro quo agit, eſt magis coniunctus, quam ille contra quem agit, ſecus ſi ſibi eſſet minus coniunctus.

In tertia parte glo. dum glo. dicit, quod plures caſus inueniuntur, in quibus iudex poteſt recuſari tanquam ſuſpectus, vt in c. accedens, vt li. non conteſt. dic quod cauſæ quinque ibi ponuntur.

Prima eſt, quando iudex eſt commenſalis aduerſarij. Immo plus dicit ille tex. quod etiam ſi ſit commenſalis inimici, quod poteſt recuſari tanquam ſuſpectus, licet ille inimicus non interueniat in lite, & hoc tenet ibi Ioann Andr. & do. Abb. facit capitulum, repellantur, infra de accuſationibus, & quod notat Bartolus in l. ſciendum. ff. de legationibus. vbi per illum tex. dicit, quod non ſolum inimicus me-
29 us, ſed etiam † amicus inimici mei redditur mihi ſuſpectus. & idem dixit Baldus in dicta l prima. C. ſi quacunque prædi. potes. & Pet. & Cyn. & Bal. in lege, ſi quis, in vltima colum. C. de teſtibus. & hoc tene menti. & vide quod notat Ioann. de Imola, & dominus Cardin. in capitulo, inſinuante, de officio delegati. vbi mouent quæſtionem, an conſanguineus conſanguinei mei prohibeatur eſſe iudex in cauſa mea. Et ex præmiſſis eſt dicendum, quod poteſt recuſari vt ſuſpectus. Et ad præmiſſa uide quod notat Speculat. in titulo de delegato, in dicto §. ſupereſt, verſiculo, item ſi eſt familiaris, & Ioan. Andr. in dicto capitulo, legitima, de appellationibus, in vj.

Secunda cauſa, quæ exprimitur in dicto capit. accedens. eſt quando iudex eſt de origine alterius ex litigantibus, nam ſi eſt impetratus contra extraneum, ſeu contra forenſem, poteſt eum recuſare vt ſuſpectum. de quo tamen dic vt in dicto cap. accedens.

Tertia cauſa eſt, quando iudex eſt de diſtrictu inimici, etiam ſi inimicus non interuenit in lite.

Quarta cauſa eſt, quando iudex non citat ad locum ſecurum, vel ad locum ad quem non poteſt ſecure venire, concordat clem paſtoralis. de re iudica. de quo dicetur infra eodem, ex parte.

Quinta cauſa eſt, quando iudex nimis fauet alteri parti, concordat capitulum, cauſam, ſupra de iudi. & per hoc dicit
30 Butr. hic, quod omnis cauſa † concludens iudicem eſſe nimis fauorabilem alteri parti, eſt iuſta cauſa recuſandi iudicem. Et ſupradictæ quinque cauſæ exprimuntur in dicto cap. accedens. Item dicit Butr. quod omnis cauſa concludens iudicem nimis diligere alteram partem, eſt iuſta cauſa recuſationis. Idem dicit Butr. & do. Abb. in dicto cap. accedens. & fuit dictum originaliter Spec. in dicto §. ſupereſt. verſ. quid ſi ſit inimicus.

31 Eſt tamen exprimenda † cauſa, quare nimis diligat aduer
ſarium, vt tenet Spec.vbi ſupra, & tenet Butr.& do.Abb. in d.
c accedens. Item ſubdit But. quod omnis cauſa quæ conclu
dit iudicem alteram ex partibus non diligere, eſt iuſta cauſa
recuſationis, allegat c. inquiſitionis, infra de accuſat.& hoc
tenet glo.in c.cum ſuper, de officio deleg. non requiritur ta-
men, quod ſit inimicitia capitalis, ſed ſufficit, quod ſit proba
bilis, & hoc tenet glo in ſimili in c.ij.in verbo, inimicum. de
procura.in 6.Et ibi hoc expreſsè firmat Dom.Dom.& idem
ſenſit Spec.in dicto verſic item ſi ſit inimicus.debet enim in
32 recuſatione exprimi particulariter cauſa † inimicitiæ, nec
ſufficeret allegare inimicitiam in genere, vt dicit Specula in
dicto verſic.item ſi ſit inimicus. & Ioan.And.in ca.legitima,
eod.tit.in vj.& dic, quod ille qui fuit inimicus, poteſt recuſa-
33 ri, licet fuerit † reconciliatus.3.q 5.accuſatores. & hoc tenet
Spec.in d §.ſupereſt.ver.item quod quondam. qui immedia
te ſequitur.ver.item ſi ſit inimicus, de quo dicetur infra eod.
propoſuit.

34 ¶ In ead glo.in fi. Quæ ſint iuſtæ † cauſæ ſuſpitionis vide
per Io.And in d.c.legitima.& in Spe.in d.§.ſupereſt.& dicam
infra eod. cum ſpeciali. Et dic, quod non ſolum ipſę partes
principaliter litigantes in iudicio, poſſunt recuſare iudicem,
35 ſed etiam tertius † comparens pro ſuo intereſſe. de hoc eſt
tex.not. in dicto cap.cum ſuper. de offic deleg. & ibi hoc fir-
mant Doct.

36 ¶ In glo 2.dic, quod † non ſolum aduocatus poteſt recuſa
ri tanquam ſuſpectus, ſed etiam ille qui cōſultus fuit per im
petrantem, antequam cauſa ſibi delegaretur, & reſpondit ip
ſum habere ius, vt in l prætor.ff.de iuriſd.omn.iudic. & hoc
tenet Innoc.in c.irrefragabili.in glo.quæ incipit, vel per de-
canum, ſupra de offic. ordi.& hoc tenet ibi Io. de Imo & do.
Abb.in § exceſſus.& idem firmat Arch.in c.ſi contra vnum.
de offic. deleg. in vj. Et idem dicit in eo, qui procurauit ſibi
tamen committi: nam etiam talis poteſt recuſari vt ſuſpe-
ctus.& vtrumque dictum ſequitur ibi Io.And.& Do.Do.ſu-
per g in verbo, legitima.

37 Extra glo.quæro, † quid ſi conſanguineus impetrantis eſt
perſona, in qua ceſſat ſuſpitio: puta quia eſt Ciſtercienſis, vel
ordinis Sancti Benedicti, an poſſit recuſari tanquam ſuſpe-
ctus. Vincē.& communiter Doct.dicunt, quod non. & idem
dicit Spec.in dicto §.ſupereſt.verſi.quid ſi non eſt conſangui
neus.& hoc etiam ſequitur hic dom.Abb. & hoc tene men-
ti in practicam vbicunque eſt talis conditionis, quod veriſi-
militer pro conſanguineo, vel pro aliquo non iudicaret con
tra iuſtitiam, non poteſt prætextu conſanguinitatis, vel affi
nitatis, vel nimiæ amicitiæ recuſari tanquam ſuſpectus, &
alias practicaui, dum quidam iudex propter amicitiam fuiſ-
ſet tanquam ſuſpectus: articulaui enim, quod erat perſona in
tegra, quæ veriſimiliter pro aliquo homine mundi non face
38 ret iniuſtitiam. & ideo ſemper ſerues hanc † practicam, quā
do iudex propter conſanguinitatem, vel affinitatem, uel
propter nimiam amicitiam recuſatur tanquam ſuſpectus,
vt capitules, & probes iudicem eſſe talis conditionis, quod
propter talem cauſam veriſimiliter non præſumatur moue
ri ad faciendum iniuſtitiam. Adde quod iudex indiſcretus, &
iniquus communiter poteſt recuſari vt ſuſpectus.Bal.in c.ad
noſtram.in fi.de probat & Phil.hic.

Mouet etiam domi.Abb. hic quæſtionem. ſi Papa remo-
39 ueat expreſſe facultatem recuſandi, an tunc † iudex poſ-
ſit recuſari tanquam ſuſpectus. & remittit ſe ad not. in capi.
ad hæc.de reſcrip.& ad cap.cum inter.de excep. vbi dixi poſt
eum, & ad cap paſtoralis, infra eod. & vide Spec. in tit.de re-
cuſationibus § 3 verſic quid ſi ſit cauſa, & Dom.Dom.in cap.
iudex.de offic.deleg in vj. & hoc ſufficiant in illo cap. Cæte-
ra autem quæ hic dimiſi, dicam infra eod. cum ſpeciali. Se-
quitur cap.ad hæc quoniam.

ADDITIO.

a ¶ Adde dom.Abb.in cap.cum ſpeciali.3 colum.de appel.in prin. vbi quādo
& an compater poſsit recuſari. Et adde dom. But. in dicto cap.legitim a.
ubi allegat 18. cauſas. Et Phil.hic, & Alex.etiam hic, qui enumerant mul
tos caſus ſuſpitionum.

SVMMARIVM.

1 *Sententia interdicti non ſuſpenditur per appellationem ſequentem.*
2 *Aequiparantur excommunicatio, & interdictum.*
3 *Excommunicatio non ſuſpenditur per appellationem ſequentem.*
4 *Cenſuræ quæ ligant ipſam animam ſunt tres, nempe, excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum.*
5 *Interdictum fertur contra perſonam, vel locum.*
6 *Suſpenſio eſt ab officio, vel ab ingreſſu eccleſiæ.*
7 *Appellatio datur ſuſpenſo a pontificalibus.*
8 *Celebrans non incurrit irregularitatem, niſi in caſibus in iure expreſſis.*
9 *Suſpenſio ab officio, an per appellationem ſuſpendatur.*
10 *Regulæ ſtandum eſt, niſi probetur caſus exceptus.*
11 *Petens abſolui ad cautelam, debet probare ſe appellaſſe ante ſententiam excommunicationis.*
12 *Probatio regulariter incumbit ei qui aliquid petit, non autem ei qui negat.*
13 *Epiſcopi habent triplicem poteſtatem, ſcilicet, clauium iuriſdictionis, & diæceſis.*
14 *Iuriſdictio comprehendit merum, & mixtum imperium.*
15 *Excommunicatio eſt ſimilis carceri.*
16 *Excommunicatio Iudaica, an per appellationem ſuſpendatur.*
17 *Iudæus an debeat vitari, ſi poſt excommunicationem appellat.*
18 *Sententiæ quæ trahunt ſecum executionem, per appellationem ſuſpenduntur.*
19 *Excommunicatio, & interdictum, in quibus æquiparantur.*
20 *Sententiæ cenſuræ omnes requirunt monitionem.*
21 *Abſolutio in cenſuris fit iuramento præſtito de parendo mandatis eccleſiæ.*
22 *Sententia cenſuræ ſemper ligat, ſiue iuſta, ſiue iniuſta.*
23 *Differentia inter excommunicationem, & interdictum.*
24 *Epiſcopus an poſſit dare licentiam celebrandi in loco interdicto.*
25 *Papa an poſſit dare licentiam excommunicato, uel interdicto celebrandi in diuinis.*
26 *Epiſcopus an poſsit ſuſpendere interdictum a ſe latum.*
27 *Maius qui poteſt, poteſt & minus.*
28 *Executio, ſiue effectus non eſt ſeparandus a ſubſtantia ſententiæ interdicti.*
29 *Iudex non poteſt efficere, quod damnatus de facto non ſit infamis.*
30 *Appellatio ſuſpendit infamiam illatam per ſententiam.*
31 *Sententia cenſuræ durat, & ligat ad beneplacitum.*
32 *Sententia interdicti ſuſpenditur per appellationem, ſi effectus interdicti eſt ſuſpenſus.*
33 *Liberatus ad tempus, elapſo tempore tenetur ex ueteri obligatione.*
34 *Appellatio facta poſt expreſſionem interdicti, non ſuſpendit ipſum interdictum.*
35 *Interdictum latum in perſonam, an ſuſpendi poſsit ad tempus.*
36 *Perſona interdicta conſideratur, aut emendata, aut non emendata.*
37 *Sententia excommunicationis, an poſsit ſuſpendi.*

CAP. XXXVII.

AD hæc quoniam, quinto.

1 Sententia † interdicti non ſuſpenditur per appel-
lationem ſequentem. hoc dicit. Communis diui
ſio.ſecunda ibi, noueris.

2 No.primo, in quo † æquiparantur excommunicatio, & in-
terdictum: nam ſicut non tenet excommunicatio lata poſt
appellationem, ita non tenet interdictum latum poſt appel
3 lationem. item ſicut non ſuſpenditur † excommunicatio
per appellationem ſequentem, vt infra eod.paſtoralis, ita et-
iam non ſuſpenditur ſententia interdicti, vnde iſte tex.eſt le
gendus cum ſuppletione, dum dicit, quod ſicut poſt appella
tionem quis non poteſt excōicari, nā debet ſuppleri, nec ex-
cōicatus per appellationē ſequētē pōt ſuſpēdere ſentētiam
excōicationis ante latam, ſic nec ſuppoſiti interdicto ante
appellationem, poſſunt per appellationem ſuſpendere ſen-
tentiam interdicti. Iſte tamen tex.eſt intelligendus, quando
aliquis eſt interdictus a diuinis officiis, & ſic a ſpiritualibus,
ſecus ſi interdiceretur alicui aliquod temporale: puta ſi in-
terdiceretur ingreſſus pomerij, vel ſuſpēderetur a beneficio:
quia talis ſuſpenſio bene ſuſpenderetur per appellationem,
de quo vide glo.not.in cap.is cui.in glo.fin.de ſent.excomm.
in vj. Et ex hoc concludit domi.Abb. quod diſpoſitio huius
4 cap. vendicat ſibi locum in tribus ſententiis † cenſurę, quæ
ligant ipſam animam, & iſtæ ſunt tres, ſcilicet excommuni-
catio, ſuſpenſio, & interdictum, vt in cap.quærenti. de verb.
ſignific.& in cap.is cui.de ſenten.excommu.in vj. Sed tu po-
tes dicere, quod ſunt quatuor. Prima eſt excommunicatio.
5 Secunda eſt ſententia interdicti, † ſiue feratur contra perſo-
6 nam, ſiue contra locum. Tertia eſt ſuſpenſio † ab officio.
Quarta eſt ſuſpenſio ab ingreſſu eccleſiæ. de ſententia inter-
dicti.habetur hic, & infra eodem. De ſententia vero ſuſpen-
ſionis ab officio, vel ab ingreſſu eccleſiæ, eſt optimus tex. in
d.c.is cui.in fi.

Et

Et ex his inſert Hoſt.& Io.An.ꝙ ſuſpēſus a pontificalibus
7 vel ab vſu pallij† appellando ſuſpendit talem ſententiã,& ꝑ
hoc facit,quia non reperitur expreſſum,ꝙ appellatio nõ ſu-
ſpendat ſententiam,niſi in illis quatuor ſententiis,de quibus
ſupra dixi,& ſi ſuſpenſus a pontificalibus,vel ab vſu pallij ce
lebraret in põtificalibus,& cum pallio, non incurret irregu
laritatem,vt dicit Inno.in c.j.de ſent.excommun in vj. & Io.
And.& Butr hic,& idem dicit Spe.in titu.2.§.iuxta propoſi-
tiones,ver.quid ſi epiſcopus,& pro hoc facit c. is qui,de ſent.
8 excomm in 6.vbi dicitur,quod † celebrans,non incurrit irre
gu laritatem, niſi in caſibus expreſſis in iure. ſed non reperi-
tur in iure expreſſum, quod ſuſpenſus a pontificalibus, vel
ab vſu pallij celebrans incurret irregularitatem, ergo &c.
9 Quid autē de ſuſpenſo † ab officio propter delictum, an
talis ſententia ſuſpendatur per appellationem. & do.Abb.
infra eodem,ſæpe in glo.in verbo,rata manet,in prin.6. col.
ſui cõmenti tenuit,quod ſic:ſed ego de hoc valde dubito,qa
in dicto c.is cui.in fi.de ſent.excomm.in vj. ſimpliciter dici-
tur,ꝙ ſuſpenſio ab officio, vel ab ingreſſu eccleſiæ non ſu-
ſpēditur per appellationem,ergo debet intelligi indiſtinctè,
ſiue fiat ſuſpenſio propter contumaciam, ſiue propter deli-
ctum,& pro hoc etiam facit c.j.ver.& hæc eadem, & c.ſtatu-
tum.de ſent.excomm In ſexto.vbi excommunicatio,ſuſpen-
ſio, & interdictum æquiparantur.pro hoc etiam facit, quia
10 ſtandum eſt † regulæ, niſi probetur caſum eſſe exceptum a
regula,vt dicit gl.in rubrica.de reg.iur in ſexto,& in clem.fi.
in gl.penult.de reſcriptis.
Secundo nota,quod in dubio pręſumitur appellationem
eſſe interpoſitam,ante ſententiam interdicti, niſi contrariũ
probetur.hoc videtur probare text. in fi.dum requirit,quod
conſtet ſententiam interdicti eſſe latam ante appellationē.
ſed glo.videtur tenere contrarium in ca.venerabilibus.in gl.
11 penult.de ſent.excomm.in ſexto.quæ dicit,quod † petens ſe
abſolui ad cautelam debet probare ſe appellaſſe ante ſentē-
tiam excommunicationis,& hoc ſatis probatur in d.c.vene
rabilib. in §.fin. ſed ego ſic dicerem concordando,quod aut
excommunicatus petit ſe abſolui ad cautelam, & tunc de-
bet probare ſe appellaſſe ante excõmunicationem, & hoc
modo loquitur cõtrarium.ſed ſi excommunicatus,nihil pe-
tit,ſed aduerſarius petit, quod euitetur tanquam excommu
nicatus,vel quod non admittatur ad exercitium officii tan-
quam ſuſpenſus, vel dicit ſententiam non eſſe ſuſpenſam ꝑ
appellationem,& tunc ei incumbit probatio, quod ſenten-
12 tia præceſſit appellationem.ita loquitur hic: † nam regulari
ter ei incumbit probatio qui dicit, ſeu aliquid petit,non au-
tem illi qui negat,ſeu conuenitur,vt in l.2.ff. de prob. Et ex
hoc infero,quod ſi quis peteret aliquem priuari officio, vel
beneficio propter irregularitatem, vt quia diceret eum celę
braſſe poſt excommunicationem, vel poſt ſuſpenſionem,
vel poſt interdictum,deberet probare ſententiam eſſe latam
ante appellationem:ex quo enim petit, ei incumbit proba-
tio,& hoc modo intelligas iſtum textum, & de hoc latius di
cam j̄.eo.per tuas.Sed aduerte antequam veniam ad glo.nã
Bal.hic dicit,ꝙ epiſcopi habent tres poteſtates, ſcilicet po-
teſtatem clauium,quæ conſiſtit in tribus generibus cenſuræ,
ſcilicet excommunicatione,ſuſpenſione,& interdicto eccle
ſiaſtico, & ꝙ in horum abſolutione exercent poteſtatem iu
riſdictionis,quæ conſiſtit in tribus,ſcilicet mero imperio, &
mixto,& iuriſdictione.item habent poteſtatem dięceſanã,
quæ conſiſtit in muneribus,& honoribus,& ſacramentis, &
13 ſic vult Bal.quod † epiſcopi habeant triplicem poteſtatem
ſ. poteſtatem clauium:poteſtatem iuriſdictionis,& poteſta-
14 tem diœceſanam.& dic quod verbum † iuriſdictio,in gene-
re ſumptum compręhendit ēt merum,& mixtum imperiũ.
de quo vide glo.nota in cle j in verbo,omnimodam.de foro
compe.& plene dixi.in c.quod ſedem de offic.ordin.& ſub-
dit Bal quod a ſola poteſtate clauium dependet, vt ſentētia
excommunicationis,vel ſuſpenſionis,vel interdicti non ſu-
15 ſpendatur per appellationem.Et dicit quod †excommunica
tio eſt ſimilis carceri, nam foribus clauſis, niſi ille qui habet
claues aperiat,nõ poteſt carceratus,licet vociferet vſque ad
cœlum,exire muros carceris.vnde claues ſpirituales redigũ-
tur ad hanc ſimilitudinem.
16 Quid autem de † excommunicatione Iudaica, ideſt ſi Iu-
dæus excommunicatur,& deinde appellat, an talis excom-
municatio ſuſpendatur per appellationem.& Bald. dicit, ꝙ
ſic,quia talis excommunicatio eſt profana. dicit tamen in
hoc eſſe ſeruandam conſuetudinem Iudęorum inter ipſos,
nõ quia eorum ſuperſtitio approbetur, ſed quia toleratur,
& ad hoc nihil allegat Bal.ſed tu allega tex.cum glo 45. diſ.
qui ſincera.ſed quo ad principale dictum ego credo,quod ſi
Iudæus excõmunicatur,& appellat ex cauſa rationabili, ꝙ
talis appellatio ſuſpendat excommunicationem, quia talis
non eſt proprie excommunicatio, quia Iudæus per excom-
municationem non poteſt poni extra eccleſiam, quia iam
eſt poſitus extra eccleſiam propter ſuam infidelitatem. vn-
de indirecte excommunicatur: inquantum ei inter dici-
tur communio Chriſtianorum in mercimoniis, & in aliis,
vt in capitu.poſt miſerabilem,& in capit. quanto, de vſur.&
in clem prima.de teſtibus iuncta glo.penultima, quæ etiam
ad hoc allegat alia iura. excommunicatio ergo lata contra
Iudæum,non dependet a poteſtate clauium, quia non po-
teſt ligari ſpiritualiter,cum ſit extra eccleſiam, ſed depēdet
a poteſtate iuriſdictionis,quam habet eccleſia in certis caſi-
bus contra Iudæos, & alios infideles. vnde non eſt miran-
dum,ſi talis ſententia poteſt ſuſpendi per appellationem,ſi-
cut aliæ ſententiæ dependentes a iuriſdictione,vt in c.ſi a iu
dice.de appel.in ſexto.
17 Et ex hoc inſertur,quod † ſi Iudæus poſt excommunica-
tionem appellat,quod interim non debet vitari:hoc tamen
procedit, quando excommunicatur a iudice, ſeu a prælato
eccleſiaſtico,ſed ſi excommunicaretur a iudice Iudæo, tunc
eſſet ſeruanda conſuetudo ipſorum Iudæorum,& hoc mo-
do intelligo Bald.Item Bal per iſtum textum.dum reprobat
glo.in l.fin.C.ſi a non compet. iud. dicit,quod excommuni-
catio,& interdictum ſuſpenditur per appellationem.nã hoc
eſt falſum,ſecundum eum,quia eſt ſpeciale in ſententiis cen
ſuræ,tum propter auctoritatem clauium, tum quia canon
ita vult propter bonum humilis obedientiæ,& proprię ſalu
tis.facit c.j.de ſententia excommunicat.in ſexto,& ca. pia.in
prin.de excom.eo.libro.tum quia talis ſententia eſt quoddã
electuarium medicinale,licet amarum,vt j̄.eod.paſtoralis.
§.j.tum quia tales non ſunt proprie ſententiæ, ſed quædam
pœnitentia inflicta cauſa correctionis faciendæ. aſſignat ēt
Bal.aliam rationem,quia tales ſententiæ trahunt ſecum exe
18 cutionem,ſed iſta ratio eſt bona,quia † ſentētiæ quæ trahũt
ſecum executionem ſuſpenduntur per appellationem, ſicut
aliæ ſententiæ,vt in l.furti.in prin.ff.de his qui no.infam.im-
mo etiam ſi ſententia eſſet capitalis, & vltimi ſupplicii, per
quam cõdemnatus efficitur ſeruus pęnæ,vt in l.qui vltimo.
ff.de pœnis.tamen per appellationem ſententia ſuſpenditur
& interim pendente appellatione eſt integer ſtatus ipſius ap
pellantis,vt in l.j.ff.nil no.app.pe. immo ſi prælatus eſſet de-
poſitus per appellationem,ſuſpenditur effectus ſententiæ, &
interim poteſt ſuam iuriſdictionem exercere,vt dicit glo.in-
fra eo.ſæpe,in verbo,rata manet,& 9.q.i. in ſumma. non eſt
ergo ratio, quare nõ ſuſpendãtur per appellationem ex eo,
quia iſtę ſententiæ trahunt ſecum executionem,ſed quia de
pendent a ſola poteſtate clauium, & propter bonum obe-
dientiæ,& quia ſunt ſententiæ medicinales.
¶In glo.j.diuide ipſam in duas partes. In prima parte glo.
declarat,in quo æquiparetur excommunicatio, & interdi-
ctum.In ſecunda parte mouet vnam quæſtionem, in qua re
citat opiniones. Secunda ibi, ſed quid ſi aliqua eccleſia. In
prima parte gl.dic,vt dixi in primo notabili,ſ. quod iſte tex.
19 æquiparet excommunicationem, † & interdictum in duo-
bus.Primo quod ſicut excommunicatio lata poſt appella-
tionem legitimam eſt nulla,ut infra, de ſent.excommu. per
tuas,& ſupra eodem,ad audientiam. ita & interdictum, uel
ſuſpenſio eſt nulla,vt j̄.eo dilectis.Secundo, quia ſicut appel
latio ſubſequens non ſuſpendit excommunicationem prę-
cedentem,ut infra eo. paſtoralis ita nec interdictum,vt hic:
& idem eſt in ſententia ſuſpenſionis ab officio,vel ab ingreſ-
ſu eccleſiæ,vt in c.is cui.in fi.de ſent.excommunica.in ſexto.
Tertio æquiparantur iſtæ ſententiæ, quo ad monitionem,
20 quia omnes ſententiæ † cenſuræ requirunt monitionem,vt
in c.repræhenſibilis,ſupra eod.& qualiter intelligatur dic,ut
ibi dixi.nam examinaui,an ſuſpenſio, vel interdictum requi
rat monitionem,quando fertur pro crimine,& non pro cõ
tumacia.Quarto,quia quilibet,ſiue excommunicatus, ſiue
ſuſpēſus,ſiue interdictus a diuinis,ſeu a ſpiritualibus, ſeu ab
ingreſſu eccleſiæ celebrans incurrit irregularitatem, vt d c.
is cui.& in c.3.de cler.excommun.min. A qua irregularitate
ſolus Papa abſoluit,vt in c.j de ſent.exc.in vj.& in c. clerici.
de cler. exc. ommmin. Quinto,quia in omnibus ſententiis
21 cēſuræ, ſi fit † abſolutio præſtito iurō de parendo mandatis
eccleſiæ,ut in ca.venerabili.infra de ſent.excom.Sexto,quia
in qualibet ſententia cenſuræ poteſt fieri relaxatio, & abſo
lutio ad cautelam,vt in dicto capi.venerabili. & ibi per glo.
22 Septimo,quia quælibet † ſententia cenſuræ, ſiue ſit iuſta, ſi-
ue iniuſta ligat,vt in c.ſi quis presbyter.11.quæſtio.3.& notat
23 gl 2 q j in ſumma †Differunt tamen in aliquibus,quia excõ-
municatio fertur contra perſonam, & non contra locũ, ut
in ca.Romana.§ in vniuerſitatem.de ſent.excomm.in 6. ſed
interdictum poteſt ferri,tam contra perſonam, quam con-
tra locum,ut in c.non eſt,infra de ſponſ.& in c.ſi.de ſentent
excom.

excom. in ſexto. Secundo, quia excommunicatio nō poteſt ſuſpendi per inferiorem a Papa, ſed interdictum ſic, vt dicetur in ſequen parte gl. Tertio, quia interdicto, & ſuſpenſo licitum eſt participare, & loq. ſed non cum excommunicato vt in c. nuper ꝟ. de ſent. excom. & ita dicit Io. An in c. j de ſen. excom. in vj. vbi Ioan. An. ponit in quibus iſtæ ſententiæ cō cordent, & diffĕrant.

In ſecunda parte gl. iſta gl. multum ſe inuoluit, nec apparet quid velit. vnde pro declaratione facias quinque caſus.

Primus eſt, an epiſcopus non ſuſpendendo interdictum poſſit dare licentiam celebrari in eccleſia, vel in loco interdicto.

Secundus eſt caſus, an epiſcopus poſſit ſuſpendere interdictum a ſe latum.

Tertius eſt caſus, an ſi durante ſuſpenſione interponatur appellatio, ſuſpendatur ſententia interdicti.

Quartus eſt caſus an ſuſpenſio, vel interdictum latum cō tra perſonam poſſit ſuſpendi ad tempus.

Quintus caſus eſt, an excommunicatio poſſit ſuſpēdi, vel relaxari ad tempus.

24 In primo caſu, ſcilicet. an † epiſcopus poſſit dare licentiā celebrandi in eccleſia, vel in loco interdicto gl. hic. in fi. tenet, quod non, dicens, quod ſolus Papa hoc poteſt concedere, & hoc modo loquitur c. ut priuilegia. ꝟ. de priuile. & hoc communiter ſequuntur Doct.

25 Nunquid autem † Papa poſſit concedere excommunicato, vel interdicto licentiam celebrandi in diuinis. Innoc. tenet, quod non ꝟ. eo præterea, poſt medium, per ca. nulli ꝟ. de ſent. excom. de quo dic, vt ibi per Doct.

26 In ſecundo, ſcilicet, an † epiſcopus poſſit ſuſpendere interdictum a ſe latum, hoc eſt, an ſtante ſententia interdicti poſſit ſuſpendere eius effectum, & ſic interim poſſit celebrare ſine metu irregularitatis & gl. iſta videtur velle, quod ſic, clarius hoc tenet ꝟ. eo. dilectis, in ver. ſuſpendendum. & iſtā opi ſequitur hic Io. And. in fi. quia ſicut poteſt in totum tollere ſententiam interdicti, ita poteſt ſuſpendere ad tempus,

27 quia † qui poteſt plus, poteſt, & minus, vt in regula. cui licet libro ſexto. hoc tamen dicit intelligi, quādo interdictum eſt latum a ſe, & ita loquitur Ioan. And. ſecus ſi eſſet latum a ſuperiore, quia tunc abſque dubio, non poſſet illud ſuſpendere arg in c. paſtoralis. §. præterea. de offi. or. & in c. cum inferior. de maio. & obed. & opi. glo. & Ioan. And. ſequitur But. & Io. de Imo. hic, & Inno. in c. ut priuilegia de priuileg. & videtur probari in c. dilectis. §. quia vero. ꝟ. eo. d. ſed Ioan. de Ligna in quadam diſputatione tenuit contrarium, ſcilicet, quod epiſcopus non poſſit ullatenus ſuſpēdere interdictum latum a ſe. mouetur, quia ſententiæ cenſuræ ſecum trahunt execu-

28 tionem. Ideo † executio, ſiue effectus interdicti, non eſt ſeparabilis. a ſubſtantia ſententiæ interdicti, ut in c is, cui de ſententia excom. in ſexto. & per conſequens non poteſt remouere effectum ſubſtantiæ ſtante ipſa ſubſtātia, quia non poſſunt ab inuicem ſeparari, & allegat in ſimili l. Titius. ff. de ex. tu pro hoc facit etiam, ſecundum dom. Abb. quia maior eſt virtus appellationis in ſuſpendendo effectum ſententię, quā

29 poteſtas ipſius iudicis. patet, quia non poteſt † iudex facere quin damnatus de furto non ſit infamis, ut in l. non poteſt.

30 ff. de furtis. & tamen † appellatio ſuſpendit ipſam infamiam iam illatam per ſententiam, vt in l. furti. ff. de his qui not. infa. ergo, cum ipſa appellatio non poſſit ſuſpendere effectum interdicti, multominus ipſe iudex Nec obſtat ratio Io. And. quia tollere in totum ſententiam interdicti eſt, ſecundum naturam actus, ſed ſuſpendere eius effectum, vt non trahat ſecum executionē, eſt contra naturam, quod fieri non poteſt, vt in l cum precario ff. de precario, & per glo. in cap. 2. in verbo, officiali. de conſue. in 6. & vide pulchram gl quæ multum facit ad hoc, in cle. ſi una. in verbo, defenſor. in ti de rebus eccl. non alien. quæ dicit, quod interdum ille qui poteſt in totum tollere, non poteſt tollere partem & dicit, quod ſæpe illud, quod videtur minus, eſt maius eo reſpectu quo ius plus reſiſtit illi, quod eſt minus ex cauſa. dom. Abb. primo dicit, quod iſta opinio de ſubtilitate iuris eſt verior, & ante factum tenenda opinio. gloſſ & Ioann. Andr. ſit communis, & in practica ſeruanda poſt factum. ſed poſtea etiam ipſe ſequitur opi. Ioan. And & Doct. per tex. in dicto c. dilectis. §. qa vero. ꝟ. eodem. & dicit, quod ille text. loquitur de ſententia interdicti, & non de ceſſatione a diuinis. vnde ſecundum eū ibi, aperte probatur, quod ſententia interdicti poteſt ſuſpendi ad tempus, & pro hoc facit, ſecundum eum, quia hæc ſen

31 tentia † cenſurę ligat, & durat ab bene placitum proferētis. merito, cum dependeat ab eius poteſtate poterit etiam effectus ſuſpendi, ſecus in alijs ſententiis, quæ non dependent a poteſtate iudicis. quia tunc procedit. l non poteſt. ff. de furtis, & argumentum ſupra factum, & hoc modo etiam poteſt reſponderi ad rationem Ioan. de Lign. dum dicit, quod effectus interdicti non eſt ſeparabilis a ſubſtantia, quia immo eſt ſeparabilis, ex quo talis ſententia ligat ad bene placitum proferentis, & ab eius poteſtate dependet. vnde communis opi. eſt tenenda, & ipſam etiam Bald. hic ſequitur. & ex his ſum expeditus de ſecundo caſu.

In tertio uero caſu, ſ. an effectus ſnīæ interdicti ſit ſuſpen-

32 ſus ad tempus, & durante ſuſpenſione appelletur. ſuſpendatur ipſa † ſnīa interdicti. & Io. An. dicit, ꝙ ſic, ſicut ſi ſub cōditione fuiſſet lata ſnīa interdicti, & pendente conditione interpoſita fuiſſet appellatio, vt ꝟ. eo. præterea, & c. dilectis. & iſtā opi. etiam ſequitur hic But. & dom. Card. & Ioan. de Imo. & dom. Abb. per c dilectus §. quia vero. ꝟ. eo. ſed Io. Cald. tenuit contrarium, quia iſta non eſt noua ſententia. vnde cum nō fuerit appellatum ante ſuſpenſionem nōn poteſt poſt ſuſpē ſionem appellare, quia tale cēſetur eſſe vnum interdictum. l ſed ſi manente. ff. de precario. ſicut dicitur idem vulnus, qđ recidiuauit l. Martius ff locati itē iſte caſus, videtur ſimilis homini furioſo habenti dulucida interualla qui ſemper pſeuerat ſub eodem curatore, ut in l. cū aliis. C. de cura. furio.

33 Item † liberatus ad tempus elapſo tempore tenetur ex veteri obligatione, nec eſt neceſſarium, quod iterum ſe obliget, ut in l. ſi vnus § j. ff. de pact per quem text. dicit ibi Cy. & Bal. hic, quod bannitus ſuſpenſo banno ad tempus poſt tempus reincidit in ipſum bānum, & ſic poteſt impune offendi, nec eſt opus de nouo banniri, & pro hoc facit, quod notat Inn. hic dum dicit, quod ſuſpenſio interdicti, non eradicat interdictum, ſed interim dormit. facit etiam l lecta, ff. ſi cert. peta. & per iſtas rationes etiam Bal hic tenet opi. quam etiam

34 tenet Io. Cal. ſcilicet, quod † appellatio facta poſt ſuſpenſionem interdicti non ſuſpendat ipſum interdictum, & idem tenuit etiam Bal. in l. fi. C. ſi a non compet. iudice, vbi dicit quēdam Card. leg. de latere interdixiſſe ciuitatem Bononiæ, qui poſtea ſuſpendit interdictum ad tempus, & pendente ſuſpēſione fuit appellatum, & quærebatur quid iuris. Bal. ibi dicit, quod appellatio non ſuſpendit interdictum, & allegat Inn. hic dum dicit, quod ſuſpenſio non reuocat interdictum ſed interim dormit. refert tamen quoſdam Doct. Bononien volentes acquirere fauorem populi per fas, & nefas conſuluiſſe contrarium, & male ſecundum eum, & idem dicit Bal. in l. cum aliis. C. de curat. fur. idem ſenſit Ange. in l ſi vnus. § j. ff. de pact. vbi dicit, quod finito tempore treugę prima guerra continuatur, & quod non videtur eſſe actum, quando fit treugua, quod ipſa finita indicatur noua guerta ſed ſolum quod prima continuetur, & per hoc etiam dicit ſe cōſuluiſſe ſuper quadam ſententia ſuſpenſa ad bene placitum ipſius iudicis qui condemnauerat ad mortem, quod finito beneplacito non indigeat aliqua renouatione & idem dic. t ſi ſententia eſt ſuſpēſa ad certū tempus, quia finito tempore non indiget renouatione, ſed eadem ſententia durat, & idem dicit ſi ſuſpendatur interdictum, quia finita ſuſpenſione reaſſumunt uires ſuas. & dicit ita fuiſſe determinatum Bononiæ, ego in hoc paſſu concordando opi. ſic dicerem, quod aut ille contra quem eſt lata ſententia interdicti, non appellauit infra decem dies, & tunc dato, quod poſtea ſuſpendatur interdictum, non poterit appellare, quia ſuſpenſio interdicti, non facit nouum interdictum, ſed facit ipſum interdictum dormire durante ſuſpenſione, & hoc modo procedit opinio Ioan. Cald. & Bal. & illud, quod dicit Ang. in l. ſi vnus ff. j ff. de pact. aut antequam labantur decem dies, qui dantur ad appellandum ſuſpenditur interdictum, & interim ante lapſum decem dierum, interponitur appellatio, & tunc puto opin. Ioan. An quam Cano communiter ſequuntur eſſe veriorē. ex quo enim ſuſpenſus eſt effectus interdicti non ligat perinde, ac ſi eſſet latum ſub conditione. vnde ſi appellatio interponitur congruo tempore, ex quo reperit interdictum non ligare ſuſpendit ipſum interdictū, quantū ſi a principio fuiſſet lata ad tempus, vel ſub conditione. & de hoc eſt text. in d. c. dilectis. §. quia uero, vbi dicam. Nec obſtat, quod ſuſpenſio non faciat nouam ſententiam. nam ego fateor hoc eſſe verum, tamen ſuſpendit effectum ipſius ſententiæ, & cum reperiatur non ligare propter ſuſpenſionem appellatio ipſum interdictum ſuſpendit. & ex hoc ſum expeditus de tertio caſu.

35 In quarto caſu, ſ. an † interdictū latum in perſonam poſſit ſuſpendi ad tempus. & gl. iſta tenet, quod non, & Doct. cōiter ſequuntur, & ratio differentię eſt, an interdicatur locus, vel perſona, quia locus interdictus non peccauit, ideo poteſt ſuſpendi effectus interdicti. ſed quando perſona, quæ deliqt

36 eſt ſuſpenſa, uel interdicta. Aut eſt † emendata, & tūc debet tolli in totum interdictum, vel ſuſpenſio. Aut non eſt emendata, & non pōt ſuſpendi interdictū, quia non poteſt eſſe in eccleſia, & extra eccleſiam, ſecus ubi perſona eſſet interdicta propter delictum alterius, quia tunc poteſt ſuſpendi tale inter-

interdictum, quia eſt eadem ratio, quæ eſt in interdicto lato in locum, & ita tenet Innoc. & Doct in c. vt priuilegia. de priuil. & hoc etiam ſequitur dom. Abb. hic in fi. comm. & ex his ſum expeditus de quarto caſu. In quinto vero caſu, ſ. an
37 † ſententia excommunicationis poſſit ſuſpendi. Hoſt. & Io. An. hic in fi. dicunt, quod non: quia eius effectus non poteſt relaxari, niſi excommunicatio omnino tollatur, cum nō ſit communicandum excommunicato, donec fuerit ſecundum formam eccleſiæ abſolutus, vt in c. cum deſideres. ĩ. de ſententia excommunica. an autem poſſit excommunicatio ſuſpendi per Papā. glo. & dom. Abb. infra eodem, dilectis. videntur velle, quod ſic, ſed Innoc. infra eod. præterea, poſt medium tenet, quod non valeat priuilegium Papæ, per c nulli. de ſent. excommu. & ibi dicit, quod Papa non poteſt dare licentiā excommunicato, vel interdicto celebrandi diuina, de quo vide per Doct. in dicto c. nulli. dic tamen, quod ex cā excommunicatus poteſt abſolui ad tempus, & poſt tempus reincidit in eandem excommunicationem: nam quia excōmunicatus repellitur a teſtimonio, vt in ca. decernimus. de ſent. excommunic. in 6. poteſt abſolui ad tempus quouſque ferat teſtimonium, ita vt poſtquam depoſuerit teſtimoniū reincidat in excommunicationem, & de hoc eſt tex. nota. in c veniens, el ſecondo. de teſti in fi. & ibi hoc tenet Hoſt. Ioan. And. & communiter Doct. vbi dixi, & idem eſt in ſuſpenſo, vt dicit Innoc. in c. olim de accu. & Specu. in titulo de teſti. §. j. uer j de ſuſpenſo. nunquid autem impœnitens, & inuitus poſſit abſolui ab excommunicatione, dic quod ſic, licet non debeat fieri, niſi ſubſiſtente magna cauſa, de quo vide in c. ſignificauit. infra de eo qui duxit in matrim. quam pollu. per adul. vbi dixi, & per Bur. & Io. de Imo. in c. ab excommunicato. de reſcriptis & hæc ſufficiant in iſto ca ſequitur cap. cum in eccleſia.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex appellationis remittit appellantem ad priorem iudicem, niſi ſibi conſtiterit ab iniuſta ſententia fuiſſe appellatum.*
2 *Archiepiſcopus, quando poſſit ſe intromittere in cauſis ſuorum ſuffraganeorum.*
3 *Cauſa, quando poſſit remitti ad iudicem a quo.*
4 *Cauſa appellationis iuſta non præſumitur, niſi probetur.*
5 *Appellans tria debet probare, ſcilicet appellaſſe, & ex legitima cauſa, & infra decem dies.*
6 *Iudex ad quem, an poſſit apponere clauſulam, appellatione remota, in literis remiſſionis.*
7 *Archiepiſcopus Cantuarienſis eſt legatus natus ex priuilegio.*
8 *Præuentioni locus eſt inter legatum, & ordinarium.*
9 *Querela datur a negligentia, & tarditate iudicis, non autem appellatio.*
10 *Reiectus ab appellatione, an cenſeatur ab ipſa querela reiectus, ſeu eius remedio.*
11 *Appellatio ab interlocutoria, quomodo iuſtificetur.*
12 *Differentia inter appellationem ab interlocutoria, & a diffinitiua.*
13 *Sententia diffinitiua, an poſſit confirmari per iudicem appellationis ex noua cauſa in libello non contenta.*
14 *Libelli ineptitudo impedit confirmationem ſententiæ per iudicem appellationis.*
15 *Appellatio, an & quando iuſtificari poſsit ex noua cauſa.*
16 *Appellatio, an debeat in ſcriptis porrigi.*
17 *Iudex a quo, an poſſit ſuam ſententiam per iudicem appellationis confirmatam exequi.*

C A P. XXXVIII.

1 CVm in eccleſia. Iudex † appellationis remittit appellantem ad priorem iudicem, niſi ſibi conſtiterit a grauamine, vel ab iniuſta ſententia fuiſſe appellatum. hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. In prima narrat factum. In ſecunda prouidet. Secunda ibi, mandamus. in tex. ibi, iactant, ſonat in vitium, quaſi per hoc inſoleſcant. Hoſt. Item ibi, ordinarii, ſupple, & huius ſuffraganei.

2 Nota primo ex tex quod † Archiepiſcopus non poteſt ſe intromittere de cauſis ſubditorum ſuffraganeorum, niſi ad eum deuoluantur per iuſtam appellationem, & ſic limita c. paſtoralis. ſupra de offic ordin dum dicit, quod Archiepiſcopus poteſt adiri per ſubditos ſuffraganei, per viam appellationis. nam hoc eſt verum, quando appellatio eſt iuſta, ſeu legitima, ſecus ſi appellatio ſit iniuſta, ſeu non legitima, quia tunc de tali cauſa, non poteſt ſe intromittere, ſed debet eum remittere ad ſuffraganeum, vt hic. concordat c. cum appellationibus. eod. tit. in vj.

Secundo nota iſtum tex. pro limitatione c. accepta, ſ. eo. vbi dicitur, ꝙ iudex ad quem, non poteſt remittere cauſam
3 † ad iudicem a quo, niſi de conſenſu partium. nam illud ꝓcedit, quando appellatio eſt interpoſita ex iuſta cauſa. Secus ſi appellatio ſit iniuſta, vel in proceſſu non ſit iuſtificata, qa tunc iudex debet remittere appellantem ad iudicem a quo, vt illius iudicio pareat, ut hic, & infra eodem, vt debitus, nec poterit appellans recuſare iudicem a quo, vt ſuſpectum, ex quo eius appellatio eſt iniuſta. Nec obſtat, c. ad hęc ſi in vna, ſupra eod. quia ille tex. loquitur, quando conſtat appellationem eſſe iuſtam, vt ibi dictum fuit.

4 Tertio nota in uerbo, conſtiterit, quod non præſumitur legitimè, ſeu ex iuſta † cauſa fuiſſe appellatum, niſi probetur. vnde dicit hic Bal. quod ſi negetur appellatum, vel dicatur non fuiſſe appellatum infra decem dies, quod debet fieri fides de appellatione, & quod antequam fiat fides de appellatione, iudex ad quem, non poteſt inhibere iudici a quo, ne procedat in cauſa, quia non conſtat ſibi, an ſit iudex. vnde
5 dic, quod † debet probare tria, ſ. ſe appellaſſe, & ex legitima cauſa, & infra decem dies, pro quo eſt bo tex. in ca. Romana. § ſi vero vocatis, eodem titulo, in ſexto. Dom. Ioan. And ponit hanc theoricam dicens, quod appellans tenetur probare, vel producere appellationem, & ipſam ſententiam a qua appellauit, cum alias non poſſit probari, quod appellauerit infra decem dies, a die ſententiæ, vt in auth. hodie. C. eod. & ſic appellans tenetur facere fidem de ſenttentia, & de die latæ ſententiæ ad hoc, vt conſtet, an appellauerit. ĩ. decē dies, nec ante cauſa deuoluitur ad iudicem ad quem, vt d. §. ſi uero. de hoc etiam vide Cy. in l. per hāc. C. de temp. ap. in quarta q̄ſt. vbi ſimiliter tenet, quod ille qui appellat tenetur producere ſententiam, & de hoc articulo, ſ. an appellans, uel appellatus teneatur probare. vide Bar. & Bal. in l hi qui ad ciuilia. C. eod. & ĩ. eo. per tuas, vbi dom. Abb. examinat.

Vltimo nota in fi. ibi, appellatione re. argumentum, ꝙ iu
6 dex † ad quem poteſt in literis remiſſionis apponere clauſulam, appellatione remota. Sed in contrarium eſt veritas, qa etiam legatus de latere, non poteſt committere cauſam appellatione remota, vt dicit glo. nota. in c. fi. de hæreti. in vj. vnde Io. Andr. hic dicit. quod hæc clauſula non apponitur in literis remiſſionis, ſed Papa inſtruit Archiepiſcopum, quod debet remittere cauſam ad ſuffraganeum appellatione remota, ideſt quod ſi appellans appellaret, ne remitteretur ad iudicem a quo, non obſtāte tali appellatione iudex ad quē debet remittere cauſam ad iudicem a quo, & iſta expoſitio procedit iungendo verba, appellatione remota, cum verbo, remittas. ſed ſi iungitur cum verbo, pariturum, tunc erit ſenſus, quod iudex ad quem, debet remittere appellantem ad iudicem a quo, cuius iudicio appellans debet parere appellatione remota, & iſte intellectus magis conuenit literæ, pro quo facit tex. in c perſonas. in fi. & in c. cum ſit Romana, ſupra eod. & iſtum intellectum ſenſit etiam hic Hoſt. dicit tamen, quod ſolum friuola appellatio intelligitur remota, nō autē illa quæ interponitur ex iuſta cauſa, & ſic habes duos intellectus ad iſtum textum, in fi.

Primus, quod quando appellatio apparet iniuſta, iudex ad quem poteſt remittere cauſam ad iudicem a quo, appellatione remota, ideſt quod pars non poteſt appellare a tali remiſſione. ex quo habes, quod appellatio non proficit appellanti, ſi non appellat a iudice ad quem pronunciante appellationem iniuſtam, licet poſtea appellet a remiſſione cauſę, quod nota.

Secundus intellectus eſt, quod iſte tex. intelligatur, ꝙ poſt remiſſionem teneatur appellans parere iudici a quo appellatione remota, & ſecundum iſtum intellectum text. debet intelligi de appellatione friuola: nam ex iuſta cauſa poſſet iterum appellare, ut in c. ſeq. & in c. vt debitus. ĩ. eo.

¶ In glo j Ioan. And dicit, quod contra iſtum tex. facit, qa Archiepiſcopus Cantuarienſis eſt legatus natus ex priuilegio apoſtolico, & tale officium legationis eſt annexum di-
7 gnitati ipſius eccleſiæ, ita quod quilibet † Archiepiſcopus Cantuarienſis, eſt legatus, iuxta c j. de offic leg. in ſexto. Sed legatus poteſt adiri per viam querelæ, vt in ca. j. ſupra de offi. lega. vbi tex. loquitur de iſto Archiepiſcopo Cantuarien & dicit, quod poteſt adiri per viam appellationis, vel per viam querelæ, Ioan Andr. ſoluit dicens, quod licet legatus poſſit adiri per viam querelæ, non tamen poteſt adiri per viam appellationis fruſtratoriæ, quia talis appellatio non deuoluit cauſam, ut in c. cum appellationibus, eod tit. in ſexto Simile in Papa, qui poteſt adiri per viam querelæ, & tamen non poteſt adiri per viam appellationis fruſtratorię ſed dom. Abb. dicit, quod legatus non poterat in caſu huius capit. adiri per viam querelæ, cum cauſa eſſet cępta coram ordinario loci, nam vbi cęptum eſt iudicium, ibi finem debet accipere. l. vbi cœptum. ff. de iud. & in ca. propoſuiſti. de foro compet Item

inter

8 inter legatum, † & ordinarium locus eſt præuentioni , vt in
c.ſi a ſede.de præben.in ſexto.ſed aliqui mouent circa iſtam
glo.quæſtionem, an ſuperior qui non poteſt adiri per viam
appellationis poſſit adiri per viam querelæ.& dicunt, quod
ſic per c.paſtoralis.& quod ibi no.j̃.eo.facit, quod not. Bal.
in l.fi.§ illud.C.de.temp.ap.vbi dicit,quod a tarditate, ſeu ne
9 gligentia iudicis, non poteſt appellari , ſed bene poteſt que-
relari.& vide Bal.in rubrica,de accu.& in l.fin.C.de edic.diui
Adria.toll.vbi dicit Bal. quod ſi non poteſt appellari poteſt
haberi regreſſus ad ſuperiorem pro iuſtitia adminiſtranda ,
& vide,quod notat Bal.in l.nemo.C.de iuriſd. omnium iud.
10 hoc tamen fallit, † quando quis eſſet reiectus ab appellatio-
ne propter ineptitudinem libelli , quia tũc cenſetur reiectus
etiam a remedio querelæ propter vitium petitionis ineptæ,
vt in cle.cauſam.§.inſuper.de elect.& ibi hoc notat Do.Pet.
& nota bene iſtud,quia reiectus a remedio appellationis nõ
cenſetur reiectus a remedio querelæ,niſi quando reijcitr̃ pro
pter ineptitudinem libelli. ſed ego non puto hoc eſſe verum
indiſtincte, ſed puto procedere,quando lex, vel ſtatutum in
certa cauſa,vel a certa perſona remouet appellationem, iu-
xta ea,quæ dixi in rubrica huius tituli,ſecus quando tres ſen
tentiæ eſſent conformes,quia tunc pars nullo modo audire-
tur contra ſententiam, etiam per viam querelæ,vt in ca.ſua,
infra eo.& in c.cum inter.in fi.& in c.ſicut.ſupra de re iud.&
in l.cauſas,vel lites.C.de tranſact.

In glo.ij.de hoc vide bo.tex in clem.appellanti.eo. tit.vbi
11 patet,quod † appellatio ab interlocutoria,non poteſt iuſtifi
cari,niſi ex iuſta cauſa,quæ nominatim fuerit expreſſa in ap
pellatione. dic tamen , quod poteſt iuſtificari ex noua pro-
batione, quæ poteſt includi in cauſa expreſſa in appellatio-
ne,& hoc tenet Cyn.in l.per hanc,in 3.quæſtione.C.de tem
po.app.& Bal.in addi.Specu.cod.titu.in 9.charta.ver. etiam,
ſi ab interlocutoria.& hoc puto veriſſimum,quia illa clem.
appellanti, non prohibet illam cauſam expreſſam in appel-
latione iuſtificari ex nouis probationibus,ſed ſolum nouas
cauſas deduci,in proſecutione appellationis.

In glo.iij.nota glo.quod in appellatione a diffinitiua,non
requiritur expreſſio cauſæ,ſed ſufficit dicere, appello ab ini-
qua ſententia idem dicit glo.in c.ſuper eo.el ſecondo, ſupra
eo.& in c.cum cauſam.in gl fi.infra eo.quę dicit,quod appel
latio a diffinitiua ſententia poteſt iuſtificari ex noua cauſa,
ut in l.Scio.ff.de appell.

12 Et iſta eſt differentia † inter appellationem a diffinitiua ,
& appellationem ab interlocutoria , & iſtam differentiam
etiam ponit gl in d.clem.appellanti.in verbo,nec proceſſus.
intellige tamen,quod poteſt iuſtificari appellatio a diffiniti-
ua ex noua cauſa, vel ex nouis probationibus , quando illa
cauſa comprænditur in primo iudicio,ſeu in proceſſu pri
mæ cauſæ ſaltem implicitę, ſecus ſi non poſſet comprehen-
di,quia non poſſet iuſtificari appellatio a diffinitiua ex tali
cauſa,quæ eſt omnino noua,ut in c.fraternitatis.s̃.de teſti.&
ibi dixi,& in c.cum Ioannes Eremita,s̃ de fi.inſtrumen & in
cle.2.de teſt. in omnibus enim illis c.notatur,quod capitula
omnia noua , quæ non poſſunt comprehendi ſub cauſa in
iudicium deducta, non poſſunt deduci in cauſa appellatio-
nis.& Bal.& Io.de Imo.in l.ſi is.ad quem.ff.de acqu. hæredi.
13 tenent expreſſe,quod † ſententia diffinitiua,non poſſit con
firmari per iudicem appellationis ex noua cauſa , quæ non
poteſt comprehendi ſub libello producto in cauſa principa
li. allegant.l. hæreditas materteræ.C.de petit.hæred. & l.mi-
nor.§.ſi ſeruus.ff.de euict.& l.Beblius.ff. de pact. do. & l. non
poteſt videri.ff.de iud.item in alio caſu non poteſt confirma
ri ſententia diffinitiua per iudicem appellationis , ſ. quando
eſt lata ſuper libello inepto,vel quando proceſſus eſt nullus,
de hoc eſt tex.nota.in c.cum dilecti.j̃.de empt. & vendit.&
ibi hoc tenet dom.Abb.& etiam Io. de Imo. & Bal.in l.2.C.
de reſcin.uend.ver.14.quæro.& ex hoc habes duas notabiles
limitationes ad l.Titianus.ff.quod cum eo. quæ dicit , quod
iudex appellationis poteſt confirmare ſententiam ex noua
cauſa.& Bar.in l.ſi is ad quem,in fi.ff.de acq.hæred ſentit per
illam legem , quod etiã ſi ſententia eſſet nulla,iudex ad quẽ
ex noua cauſa poteſt confirmare ſententiam.nam illa l.& il
lud,quod dicit Bart.procedit, quando illa noua cauſa pote-
rat comprehendi ſub primo libello , ſeu ſub primo pro-
ceſſu:ſecus ſi nec in primo libello,nec in primo proceſſu po
14 tuiſſet includi. ita l. & dictum Barto. procedit , † niſi prima
ſententia eſſet nulla propter ineptitudinem libelli,vel inepti
tudinem proceſſus,quia tunc non poſſet confirmari per iu-
dicem appellationis ex noua cauſa,vt d.cap.cum dilecti.de
empt.& vend.& iſtas duas limitationes videtur ſenſiſſe Bar.
in d.l.ſi is ad quem,dum dicit, quod ſi iudex cauſæ principa
lis potuiſſet idem iudicare ex alia cauſa , quod ſententia eſt
confirmanda per iudicẽ appellationis,ut l.Titianus.ff. quod
cum eo.nam ſi cauſa noua nõ poteſt includi ſub primo iu
dicio,vel libellus, aut proceſſus eſt nullus,iudex cauſæ prin-
cipalis non poterit idem iudicare ex alia cauſa , ex quo non
poterat includi in illo iudicio,vel ſi libellus, aut proceſſus e-
rat nullus,ſed neceſſarium erat nouum iudicium , ſeu nouã
inſtantiam inchoari a capite,ut in l. non poteſt videri. ff. de
iud & in c.examinata.ſupra de iud.& de iſta materia, ſcilicet
15 an † & quando appellatio poſſit iuſtificari ex noua cauſa, vi
de plenius per Bal.in l.per hanc.C.de temp.ap.ubi etiam per
Salic.& aliquid dicam.j̃.eodem, per tuas.Item inquantum
dixi ſupra,quod non eſt exprimenda cauſa in appellatione
a diffinitiua.fallit,niſi in reſcripto eſſet clauſula,appellatio-
ne remota,vel appellatio eſt a iure prohibita,quia tunc de-
beret inſeri cauſa in appellatione a diffinitiua, ut dicam in-
fra eod.paſtoralis.

16 Sed circa prædicta quæro,an † appellatio a diffinitiua,vel
ab interlocutoria debeat in ſcriptis porrigi . dic quod etiam
in hoc eſt differentia inter appellationem a diffinitiua , &
appellationem ab interlocutoria,quia ſi appellatur a diffini
tiua,apud acta eo die,quo lata eſt ſententia,poteſt appellari
viua voce,ſed appellatio interpoſita alio die,ſeu in die ulte-
riori,vel non apud acta,nõ valet,niſi porrigatur libellus ap-
pellatorius in ſcriptis,& de hoc eſt text.in l.j. cum l.ſequen,
ff.eo.ſed ſi appellatur ab interlocutoria,ſemper eſt appellan
dum in ſcriptis,vt in ca.j.eodem titu. in ſexto.ſufficit tamen
porrigere ſcripturam coram iudice a quo, in qua cõtinetur
appellatio,ne eſt neceſſe,quod appellans legat, vel faciat le-
gi ipſam ſcripturam,de hoc eſt tex.nota.in ca appellatio.eo.
titu.in vj quem tex.dom.Abb.dicit facere ad multa.

In gl.in verbo,alioquin,d.Abb.dicit iſtã gl.iuncto tex.eſſe
notandam,quia optime facit pro opin. dicentium, quod iu-
17 dex † a quo poteſt exequi ſuam ſententiam confirmatam ꝑ
iudicem appellationis . ſed ſubſtinendo opi. quam dicit eſſe
quaſi communem,quæ habet,quod vterq; iudex poſſit exe-
qui iuxta no.in c.paſtoralis.§ præterea.de offi.del. dicit poſſe
reſponderi ad iſtum tex.vt procedat,quando appellatio nõ
admittitur per iudicem ad quem, quamquam manifeſte fru
ſtratoriam,& mouetur per tex.ibi,non ante appellationem
admittas;&c.& ſic loquitur,quando iudex ad quẽ,non con
firmauit ſententiam, ſed pronunciauit appellationem eſſe
manifeſte fruſtratoriam. Vnde dicit iſtam eſſe bonam limi-
tationem ad communem opi.ſ.vt procedat , quando iudex
ad quem confirmauit ſententiam,ſecus ſi non confirmaret
ſed appellationem pronunciat fruſtratoriam,ſeu non admit
tat appellationem,tanquam fruſtratoriam.Secundo dicit,ꝙ
iſte tex.facit optime pro opin. quæ habet, quod iudex a quo
exequatur ſententiam,ſi nihil fuit additum in cauſa appella
tionis,ſed ex prioribus actis tantum ſententia fuit confirma
ta,quia tunc conſtat,quod appellatio fuit iniuſta, quo caſu
executio remittitur ad priorem iudicem,& dicit hoc eſſe be
ne notandum.& de materia remittit ad plene nota.in d.c.pa
ſtoralis.§.præterea.ff.de offic.deleg.& per Bar.in l.tale pactũ.
§.qui prouocauit.ff.de pact.& in l.a diuo Pio.ff. de re iudi. &
per Bald.in auth.ſi quis litigantium.C.de epiſcopa.aud.

¶In glo. penulti.Contra iſtam glo.& contra iſtum tex.op
ponitur,quia ſecundum iura antiqua admittebatur appella
tio fruſtratoria,niſi manifeſte eſſet friuola appellatio,ut ſu-
pra eo.peruenit,cum ſimilibus.Goff.& Ioan.Andr. ſoluunt
dicentes , quod licet iudex a quo teneretur , ſecundum iura
vetera admittere appellationem,tamen iudex ad quem non
debebat admittere appellationem cum effectu,niſi prius cõ
ſtaret eam fuiſſe interpoſitam ex iuſta cauſa,nam iſta decre-
talis inſtituit iudicem ad quem,ſ.qualiter debeat procedere
quando appellatur ad eum,& ſic in effectu, ſecundum iura
antiqua valebat appellatio ab interlocutoria interpoſita ſi-
ne expreſſione cauſæ,& ei ſufficiebat , quod coram iudice a
quo,& ſi grauamen non probabat, debebat cauſam remit-
tere ad iudicem a quo,& hoc in effectu vult iſte tex. ſed Inn.
dicit,quod hæc decr.præſagiuit ius nouum,de quo in cap.vt
debitus.infra eodem.ſed tene primum,quia communiter te
netur.Et dicere,quod iſta decr.prophetauit ius nouum, nõ
eſt conſonum rationi.& hæc ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ſi reuerſus fuerit ad iudicem a quo, cum non fuerit in termi-
no proſequutus,ſi iterum ab eo grauetur, poterit appellare.*
2 *Renunciatur aliquando rei,quæ non habetur.*
3 *Priuatio præſupponit habitum.*
4 *Poteſtas conceſſa libere exercendi certum actum,reſtringitur ad termi-
nos iuris.*
5 *Verbum libere, importat vt quis poßit procedere appellatione re-
mota.*

6 *Verbum liberè, conſideratur aut iudicialiter, aut extraiudicialiter.*
7 *Appellatio legitima eximit a iuriſdictione, & poteſtate iudicis a quo in illa cauſa.*
8 *Fauendum eſt cauſæ fauorabili, veluti eccleſiæ, & religioni.*
9 *Probationibus paribus eccleſia uincit.*
10 *Dictio Præſertim, ſecundum propriam ſignificationem importat idem in caſu contrario.*
11 *Contumax non appellat.*
12 *Paria ſunt, appellationem eſſe friuolam, & eſſe deſertam.*
13 *Appellare a iudice a quo, quando iterum licet, per tres caſus diſcurritur.*
14 *Appellatio, quæ deſeritur, præſumitur fuiſſe friuola.*
15 *Iudex a quo, non tenetur citare appellãtem poſt deſertam appellationem, niſi ſe purgauerit.*
16 *Iudex a quo, an teneatur citare appellantem poſt deſertam appellationem ad allegandum.*
17 *Appellare bis tantum licet a qualibet ſententia.*
18 *Sententia interlocutoria, quando non tranſeat in rem iudicatam.*
19 *Succumbens in cauſa nullitatis bis, an tertio poſſit dicere ſententiam nullam.*
20 *Allegatio nullitatis, non ſuſpendit executionem ſententiarum.*

C A P. XXXIX.

1 Directe. Si appellans,† qui non fuit proſecu
tus in termino redit ad iudicem a
quo, & iterum ab eo grauatur, poteſt iterum ap-
pellare, non obſtante prima deſertione. hoc di-
cit. Et eſt caſus valde nota. Communis diuiſio. Secunda ibi,
reſpondemus.

Nota primo, quod ſi appellans deſerit ſuam appellatio-
nem, & cauſam proſequitur coram iudice a quo, cenſet̃ pur
gare primam contumaciam, ſi qua erat, & ſi iterum graua-
tur poteſt appellare, nec poteſt excludi vigore primæ contu
maciæ, quia eam purgauit comparẽdo coram iudice a quo,
de quo vide bo. text in c. ij. de dolo, & contu in vj.
2 Secundo no. quod quis quandoque † renunciat ei, quod
non habet, nam iſta mulier poſt deſertionem appellationis
ipſi appellationi renunciauit, & tamen poſt deſertionem ap
pellationis, non poteſt eam proſequi, quia perinde habetur,
ac ſi non appellaſſet, vt in capi. perſonas, & in capit. cum ſit
Roma, ſupra eo. l.
3 Dicit tamen dom. Abb. quod iſta non eſt vera renuncia-
tio, quia † priuatio præſupponit habitum, ut in ca. ad diſſol-
uendum. de deſpon. impub. & in l. decem. ff. de verborum ob
liga. vnde dicit, quod iſta mulier renunciauit, vt certificaret
iudicem de purgatione contumaciæ, ſ. quod nolebat am-
plius inſiſtere in prima appellatione. ſed glo. j intelligit iſtum
tex. quod renunciauit ipſo facto comparendo, & proſequen
do cauſam coram iudice a quo, & ſic intelligit iſtum tex. de
tacita renunciatione, ad hoc s̃. de offi dele. gratum.
4 Nota tertio, in verbo, libere, † quod poteſtas data alicui,
vt poſſit exercere libere certum actum, reſtringitur ad termi
nos iuris, vt per hoc non faciat alicui iniuſtitiam. vide quod
notat Bar. in l. fideicommiſſ. §. ſi ſic ff. de le. 3. & in l. alio ff de
alimen & ci. lega. ſed in contrarium multum facit tex. in ca.
irrefragabili in pi in s̃. de offic. ordi. vbi patet, quod verbum
5 † libere importat, vt quis poſſit procedere appellatione re-
mota, & non obſtante conſuetudine. ad idem, quod no. glo.
in cle. dudum, in verbo, libere, de ſepulturis, quæ dicit, quod
vbi quis poteſt actum libere exercere, non tenetur aliquem
requirere. & gl. no. in c. j in verbo, libere, de cenſi. in vj. dicit,
quod vbi quis poteſt actũ libere exercere, non obſtat ei con-
tradictio alicuius, vel præſcriptio, vel appellatio. ſed potes
ſic dicere concordando, quod aut in materia iudiciali appo
6 nitur † verbum libere, & tunc debet intelligi, ſecundum ter
minos iuris. ita loquitur hic. Aut ponitur in materia extraiu
diciali, & tunc procedunt contraria, de quo tamen dic, ut di
xi in d. c. irrefragabili. vide etiam de hoc verbo, libere. in c. de
multa. de præb. & in c. licet epiſcopus eo. tit. lib. vj.

Quarto nota ibi, ſe a iuriſdictione tua fecit exemptum, q̃
7 per appellationem † legitimam appellans eximitur a iuriſdi
ctione, & poteſtate iudicis a quo. idem probatur. ĩ. eo. paſto-
ralis. §. j. ubi eſt tex. optimus. facit c ſi a iudice, eodem tit. in 6.
& c. ſuper quæſtionum. in fi. de offi. deleg de quo plene dixi,
s̃. c ſuggeſtum. & intellige, quod eximitur a iuriſdictione iu-
dicis a quo ĩ illa cauſa, vel in illo articulo a quo appellauit,
non autem in alia cauſa. vel aliis articulis ſeparatis, ut ſupra
eo. ad hæc ſi in vna, & c. ſuper eo, el primo, & cap. propoſuit.
8 Vltimo nota, † quod fauendum eſt cauſæ fauorabili. con-
cordat c. fin. de re iud. hinc eſt, quod in dubio fauendum eſt
eccleſiæ, vel religioni l. ſunt perſonæ. ff. de reli & ſump. fune.
de quo vide bo. gl. in c. in præſentia. in glo. antepenult. s̃. de
proba. Et ex hoc infertur, quod ſi eccleſia agit, & probat per
tres teſtes, & ſimiliter reus probat per alios tres teſtes, quod
9 probationibus † exiſtentibus paribus debet iudicari pro ec-
cleſia, licet ſit actrix, & ſic non habet locum regula, quæ
dicit, quod ubi iura ſunt obſcura vtriuſque ferenda, eſt ſentẽ
tia pro reo, vt in cap. ex literis. de proba. nam hæc regula fal-
lit fauore eccleſiæ, & hoc tenet Spec. in titu. de teſti §. poſt-
quam. ver. ſed quid ſi tot. & dixi in c. in noſtra s̃. de teſti. & ad
de glo. ſingularem in c. ſciant. in gl penult. de elect. in vj. quæ
dicit, quod conſtitutio pęnalis tendens in fauorem eccleſia-
rum, non eſt interpretanda tanquam odioſa, ſed tanquam
fauorabilis.

Antequam veniam ad gl opponitur contra tex. de c. per-
ſonas. s̃. eod. vbi dicitur, quod non proſequens appellationẽ
compellitur patere iudicio iudicis a quo appellatione re. &
idem probatur in c. præcedenti. in fi ſecundum unum intel-
lectum ſed Hoſt. in c. precedenti. ſoluit, quod intelligitur re-
mota appellatio friuola, non autem ex iuſta cauſa, & ſic in-
telligit illum textum, & c. ut debitus. infra eodem. Alii uero
dicunt, quod iſte tex. procedit in caſu ſpeciali, ſ. ubi eſt fauor
matrimonii. ſed do. Abb. dicit, quod hæc ſolutio non eſt bo-
na, quia tex. non fundat ſe ſuper matrimonio, ſed ſuper aliis
iuribus dicentibus, quod licet iterum appellare, ut patet ibi
cum ſecũdum iura illa ergo eſt ratio finalis decidendi, illud
autem, quod dicitur de matrimonio fuit cauſa impulſiua.
10 Et hoc colligitur ex dictione † præſertim, quæ ſecundum ꝓ
priam ſignationem importat idem in caſu contrario, vt di-
cit glo. in c. auditis. in verbo, maxime. de elect. & in c. ſponſa.
de ſponſ. vbi dixi, cum ſimili.

Tertio ſoluunt alii, quod c. perſonas. loquitur, quando ap
pellans, qui non fuit proſecutus appellationem lapſo termi
no vult iterum appellare innouando appellationem con-
ſumptam, quia non auditur, s̃. eo. cum ſit, & c. præterea, & c.
conſuluit, & c ad hæc. ſed hæc mulier non renouauit appel-
lationem conſumptam, ſed in iudicio ex noua cauſa appel-
lauit.

Quartam ſolutionem, & notabiliorem ponit hic Innoc.
& Hoſt. & Ioan. An. dicentes, quod aut deſerta appellatio-
ne appellans perſeuerat in ſua contumacia, & non auditur
11 appellans, quia † contumax non appellat. 2. q. 6. ſunt quorũ.
Aut deſerta appellatione reaſſumit cauſam coram iudice a
quo, & ſi iterum grauatur, poteſt de nouo appellare, ut hic.
& Io. Cal. dicit, quod ſiue reaſſumpſerit cauſam, ſiue non, po-
teſt appellare ex nouo grauamine, niſi prima appellatio ſit
friuola manifeſtè, & hoc dicit probari in cle. vnica. de dolo,
& contum. ſed dom. Abb. dicit, quod opinio Ioan. Andr. &
aliorum eſt verior, quia quando prima appellatio eſt deſerta
non excluditur a ſecunda appellatione prætextu primæ ap
pellationis. & dicit quod d. clem. vnica debet intelligi, quan-
do pendente prima appellatione interuenit nouum graua-
men, quia tũc poteſt iterum appellare, niſi prima appellatio
ſit friuola manifeſte, licet non aſſumpſerit cauſam coram iu
dice a quo, quia pendentia appellationis excuſat eum a con
tumacia, ſecus quando appellatio eſt deſerta. & dom. Abb.
12 videtur æquiparare † iſta duo, vel quod prima appellatio ſit
deſerta, uel quod ſit manifeſte friuola, & per hoc dicit, quod
dicta clem. vnica, ponderata ratione ſua, facit pro opi. Ioan.
And. licet quo ad corticem videatur facere pro opi. Io. Cal.
13 Et ex prædictis dom. Abb. dicit conſiderandos tres caſus.

Primus eſt, quando grauamen contingit pendente prima
appellatione, & hoc caſu poteſt iterum appellare, niſi pri-
ma appellatio ſit friuola manifeſte, licet cauſam reaſſumpſe
rit coram iudice a quo, & de hoc in cle. vnica. de do. & contu
ma. in ſexto.

Secundus caſus eſt, quando appellans de nouo grauatur
deſerta prima appellatione per lapſum termini iuris, vel ho
minis, & hoc caſu ſi de nouo grauatur, non poteſt appella-
re, niſi poſt deſertionem comparuerit coram iudice a quo,
& cauſam proſecutus fuerit, ut hic, & ſic requiritur, vt pur-
get contumaciam ad hoc, ut poſſit appellare, & idem eſſet
dicendum, ſi iudex ad quem pronunciaſſet appellationem
eſſe fruſtratoriam, ut dicit glo. magna, in princ. in d cle. vni-
ca, de dolo, & contuma nam per talem declaratoriam con
ſtat ipſum fruſtratorie appellaſſe, & ideo tanquam duret in
prima contumacia, appellare non poterit, niſi eam purget
coram iudice a quo, argum. huius tex. & hoc tenet hic Ioan.
de Imo.

Tertius caſus eſt, quando ſecundum grauamen contin-
git pendente prima appellatione, ſed ea deſerta appellauit a
ſecundo grauamine, quia adhuc non erant lapſi decem dies
dati ad appellandum, & iſte caſus eſt magis dubius. ſed But.
hic dicit appellationem non eſſe admittendam, quia nunc
detegitur contumacia ipſius. ſed do. Abb. dicit hoc dictum
procedere

procedere,quando iudex a quo feciſſet aliquem actum poſt deſertam appellationem ipſo abſente,& in contumacia perſeuerante.vbi autem poſt deſertionem appellationis iudex non proceſſit in cauſa.dicit dom.Abb.quod tunc poterit appellare a grauamine illato.pendente appellatione, cum tũc defenderetur a contumacia virtute appellationis,nec ſequitur,non fuit proſecutus,ergo fuit contumax.hinc eſt, quod d.cle.vnica,defendit appellantem a contumacia,niſi appellatio ſit manifeſte friuola.ſed forte opinio But. eſt verior, q̃a
14 quando appellans deſerit† ſuam appellationem videtur,ſeu præſumitur appellationem ſuam fuiſſe manifeſte friuolam, & reputatur pro non appel ante,vt in l.2.& fi.C. de tempo. appel.& notat gl.in l.eos,in uerbo,iuſtam,quæ incipit , nota formam ſententiæ.C.eod.ſi ergo cenſetur non appellaſſe ergo cenſetur fuiſſe contumax,& per conſequens cum dictã contumaciam non purgauerit, non poteſt appellare a ſecũdo grauamine,& multo fortius procederet opi.Bur. ſi iudex ad quem pronunciaſſet appellationem eſſe fruſtratoriam , quia tunc proculdubio non poſſet appellare poſt deſertionem appellationis a ſecundo grauamine illato pẽdente prima appellatione,quæ nunc eſt declarata friuola,licet ſit infra tempus appellandi,& hoc clare probatur in d.cle.vnica, iuncta glo.magna.in prin.de dolo,& contum.

15 Et nota ex omnibus prędictis,quod † iudex a quo,non tenetur citare appellantem poſt deſertam appellationem, qđ tenet Ioan.And.in c.ij.de dolo,& contuma.in ſexto & optime videtur probari per illum tex.& per iſtum, in quibus dicitur.quod niſi ſponte renunciet appellationi, non tenetur iudex a quo, eum amplius citare , quaſi uideatur ſemper perdurare in propoſito non comparendi coram iudice a quo, vnde debet appellans qui non fuit proſecutus appellationẽ eſſe cautus,ut in termino compareat coram iudice a quo,& defacto renunciet appella.& dicat ſe uelle proſequi cauſam coram eo:tunc enim tenebitur eum citare ad actus vlteriores.& ſubdit dom.Abb.quod ſecundum prædicta debet intelligi glo fi.in c perſonas.s̃.eod.quæ minus bene loquitur, & ſe remittit ad c cum cauſa,s̃.de re iud.

16 An autem † iudex a quo teneatur poſt deſertam appellationem citare appellantem ad allegandum,quia non ſit deſerta appellatio,ſi ipſe iudex vult procedere ad executionẽ ſententiæ,dic quod ſic,& hoc tenet But in l.j.ff.nil no.app.& do.Abb.in c ex ratione.s̃.eo.vbi plene dixi.

In glo.penul.tene iſtam gl.menti ex qua collige.quod ſu-
17 per eodem articulo poteſt bis † appellari,non autem tertio, ſiue ſit appellatum a diffinitiua ſententia , ſeu ab interlocutoria, & ſic ſententia interlocutoria in hoc habet naturam diffinitiuę.

Secundo nota ex gl. quod iura dicentia non licere tertio prouocare.debẽt intelligi, quando appellatur ſuper eodem articulo,ſecus ſi interponatur appellatio in diuerſis articulis:vnde ſi in mille articulis quis grauaretur poſſet ſuper quolibet articulo interponere duas appellationes. ſed dicit hic Ioan.And.quod illud,quod dicit gl.ſ.quod non liceat tertio in eodem articulo appellare, debet intelligi,quando eadem perſona appellat,quia ex quo bis appellauit , & ſemper ſuccubuit,præſumitur contra eum,ideo non auditur tertio appellans,ſed alteri parti bene licet alias duas appellationes facere.& ſic in eodem articulo poſſunt interponi quatuor appellationes , duæ pro qualibet parte , ſimile ſupra de teſtib: licet dilectus,vbi tractatur de reprobatione teſtium , & hoc ſequitur etiam Spec.eod.tit.§.quotiens.

Et ex prædictis infertur,quod ſi appellans in prima , & ſecunda ſententia , non fuit condemnatus in expenſis, ſed in tertia condemnetur in expenſis, poterit appellare bis a condemnatione expenſarum, quia iſtud eſt nouum grauamen , & hoc ſatis probatur per iſtum text. & per iſtam glo. & hoc etiam expreſſe,tenet Ang in l.vnica.C.ne li. ter.prouo. Item infertur ex prædictis,dum hæc gl.dicit,quod ſententia interlocutoria bis confirmata. non poteſt amplius retractari,ꝗ etiam iudex talem interlocutoriam non poſſit reuocare,& hoc tenet glo.ſingul.in clem.fi.in verbo,ſuper eo. eodem tit. quam ſingulariter nota.

18 Ex qua habes,quod illud,quod dicitur,quod ſentẽtia† Interlocutoria,non tranſit in rem iudicatam,quo ad iudicem quin poſſit eam reuocare,ut in l.quod iuſſit.ff.de re iudic. & infra eodem,cum ceſſante,& in c.li a iudice,eod.tit. in vj.limitari debet,niſi interlocutoria ſit confirmata in duab. partibus,quia tunc tranſit in rem iud.quo ad partes, & quo ad iudicem,ut iudex qui eam tulit,non poſſit eam reuocare.

19 Extra gl.quærit hic Bal.an ſuccumbens † bis in cauſa nullitatis poſſit dicere tertio ſententiam nullam:exemplum Titius condemnatus in centum,dixit ſententiam nullam , & ſuccubuit, & appellauit , nam ſi in ſecunda appellatione in cauſa nullitatis ſuccũbit,non auditur amplius in cauſa nullitatis. dic tamen, quod appellans ſuccumbens bis in cauſa appellationis , licet non poſſit tertio appellare, tamen po-
20 teſt dicere ſententiam nullam,ſed † allegatio nullitatis,non ſuſpendit executionem ſententiarum, ex quo tres ſententiæ ſunt conformes,de quo vide bo. tex.in cle.j.de re iudic.unde poterit dicere,vel primam, vel ſecundam , vel tertiam , uel etiam omnes tres ſententias nullas,& de hoc uide Bald in d. l.vnica.C.ne li.tertio prouoc.& dicam ĩ. eo.ſua. vbi plenius examinabo hunc articulum , quia melius ibi cadit. nam ibi ponitur regula,quod non liceat tertio prouocare . vnde illa regula latius ibi declarabitur,& iſta ſufficiant. ſequitur cap. præterea.

SVMMARIVM.

1 *Sententia cenſurarum ſub conditione lata ſi ante euentum conditionis appellatum fuerit ſuſpenditur.*
2 *Sententiæ cenſuræ poſſunt ferri ſub conditione.*
3 *Dictio,niſi,inſerta in ſententijs importat conditionem.*
4 *Satisfacere creditori quis dicatur, & quando.*
5 *Executioni ſententiæ non ſatis fit dando pignora, vel fideiuſſores regulariter.*
6 *Promittens ſatisfacere,an liberetur dando pignora,vel fideiuſſores , uide tres caſus.*
7 *Statutum de ſoluendo,non adimpletur per fideiuſſionem, vel pignoris traditionem.*
8 *Soluere poſſe dicitur,qui fideiuſſores idoneos inuenit.*
9 *Alternatiua præbet electionem creditori in ſoluendo.*
10 *Verbum ſatisfacere , intelligitur ſecundum naturam obligationis.*
11 *Expromiſſor dicitur eſſe, qui obligat ſe pro alio.*
12 *Debitor qui recepit ſententiam,ut ſolueretur infra menſem,aliter eſſet excommunicatus,an ſi a creditore purgatum ſit tempus,& ita non ſoluerit,cenſeatur excommunicatus.*
13 *Contumacia excluditur per conſenſum partis.*
14 *Debitor abſolutus ab excommunicatione, ſi infra certum tempus ſoluat aliter incidat in excommunicationem,an non ſoluendo ſit liberatus.*
15 *Sententia excommunicationis,nunquid teneat pendente conditione.*
16 *Contractus conditionales , an tranſmittant obligationem ad hæredes,uel contra,licet non euenerit conditio.*
17 *Quaſi contrahere dicimur in iudicio.*
18 *Extremum a quo,& ad quod,quæ dicantur.*
19 *Ratihabitio debet fieri eo tempore, quo quis potuiſſet per ſe actum gerere.*
20 *Conditio,an & quando retrotrahatur in beneficialibus,remittitur.*
21 *Conditio retro non trahitur in ultimis voluntatibus.*
22 *Tempus contractus inſpicitur in ſtipulationibus.*
23 *Conditio poteſtatiua,an retrotrahatur,remittitur.*
24 *Sententia excommunicationis conditionalis differt ab aliis ſententijs conditionalibus,ſecundum glo.*
25 *Medium dicitur,quod æqualiter diſtat ab extremis.*
26 *Verba generalia debent reduci ad terminos iuris.*
27 *Tempus ad appellandum in quacunque ſententia, quantumcunque conditionali,currit a tempore promulgationis ſententię.*
28 *Conditio in ſententijs,quando retrotrahatur in ſententijs.*
29 *Teſtimonium poteſt reddi ab excommunicato pendente conditione excõmunicationis,& valet.*
30 *Conditio teſtis inſpicitur tempore,quo teſtificatur.*
31 *Condemnatus ex cauſa,ex qua ſequitur infamia,pẽdente appellatione poteſt eſſe teſtis.*
32 *Sententia,an debeat ferri ſub conditione.*
33 *Conditio diſtinguitur in intrinſecam,& extrinſecam.*
34 *Tempus quadriennij ad petendum reſtitutionem,quando incipiat currere minoribus,& eccleſiæ.*
35 *Iudex poteſt ligare ſuum ſubditum in futurum.*
36 *Excommunicatus,ſi furtum fecerit , an furatus extra territorium,incidat in excommunicationem.*
37 *Conditione excommunicationis pendente,ſi iudex moriatur,vel remoueatur , an ſuperueniente poſtea conditione , quis incidat in excommunicationem.*
38 *Sententia excommunicationis ſimpliciter lata , non durat ultra tempus proferentis,niſi per ſucceſſorem confirmetur.*
39 *Excommunicatio,quæ iniecit vinculum,durat etiam poſt mortem excõmunicantis.*
40 *Papa non poteſt ferre excommunicationem in tempus , in quo alius iam eſſet ſucceſſor,quia imponeret legem ſucceſſori,quod non conuenit.*
41 *Paria ſunt facere in tempore non licito , vel conferre in tempus prohibitum.*
42 *Diſpoſitio non valet,ſi tunc res non fuerit diſponentis.*
43 *Delegatus Papæ perpetuat iuriſdictionem etiam mortuo delegante.*
44 *Excommunicatio,an retrotrahatur dicente iudice,niſi ſolueris infra menſem,ex nunc prout ex tunc ſis excommunicatus.*

45 *Verba*

45 *Verba ex nunc, & ex tunc, operantur quod retrotrahatur conditio.*
46 *Conditio ex nunc, refertur ad actum uerbi prolati, non autem ad effectũ, qui non poteſt tunc ſurgere ex ſententia.*
47 *Sententia excommunicationis, quibus verbis proferri poſſit.*
48 *Senſus praualet verbis.*
49 *Verba futuri temporis, potius comminatiua, quam excommunicatiua dicuntur.*
50 *Publicatio, ſeu denunciatio excommunicationis, non probat excommunicationem.*
51 *Verba, Noueris te ſententiæ excommunicationis ſubiacere, an importent excommunicationem, vel alia verba protulerit, ut ibi.*
52 *Excommunicatio, an poſſit fieri per literas.*
53 *Excommunicatio, non eſt proprie ſententia.*
54 *Solutio facta in vltima hora termini, an faciat ceſſare excommunicationem, ſeu tollat.*
55 *Termino elapſo per breue tempus, an ſoluendo euitetur excommunicatio.*
56 *Purgatio moræ non admittitur iuramento appoſito contractui.*
57 *Purgatio moræ, an admittatur, vbi eſt dies, & pœna.*
58 *Inopia, uel impoſſibilitas, an excuſet ab excommunicatione.*
59 *Verba, excommunico te ſi appellas, vel eligis, a iudice prolatæ, an inducant excommunicationem appellanti, vel eligenti.*
60 *Diſpoſitio conditionalis, non operatur, niſi actu conſumato.*
61 *Eligere, vel appellare quis non dicitur, niſi poſt actum perfectum.*
62 *Lupus exiens ſyluam, nondum exiſſe dicitur.*
63 *Actus præſumitur fieri omni meliori modo quo poteſt.*
64 *Sententia excommunicationis, qualiter intelligenda ſit, ſi dum iudex legebat ſententiam pars appellauit, & quid præſumatur præceſſiſſe.*
65 *Appellatio præſumitur præceſſiſſe excommunicationem in dubio.*
66 *Verbum excommunico, eſt de ſubſtantia excommunicationis, non reliqua verba.*
67 *Verbum ultimum corrigit præcedens, & quando.*
68 *Dictio, immo, correctionem inducit erroris.*
69 *Excommunicatio in dubio tenet, cum periculum nullum ſit, quia poteſt petere abſolutionem.*

C A P. X L.

1 PRæterea ſecundo. Sententia † excōmunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, lata ſub conditione ſuſpenditur, ſi ante conditionis euentum fuerit appellatum, & eſt decr. ſubtilis, & multum allegabilis. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecūda reſponſio. Secunda ibi, videtur autem.

2 Nota primo ex tex. quod ſententiæ † cenſuræ poſſunt ferri ſub conditione ſuſpenſiua non ſolum pro delicto, ſeu contumacia iudiciali, ſed etiã pro intereſſe priuato, vt quia non vult ſatisfacere creditori hodie autem, vt ſententia excommunicationis conditionalis ſit iuſta, debet præcedere mora, vel culpa, vel offenſa, vt in capit. Romana. §. caueant. de ſent. excommu. in vj. licet ſecus ſit in ſtatuto, vt ibi not. vbi eſt bo. tex. in c. ij. § j de conſti. in vj.

3 Secundo nota, quod dictio, † niſi, inſerta in ſententiis importat conditionem, ſicut in vltimis voluntatibus. In contractibus vero reddit diſpoſitionem puram, poſtea tamen reſoluendam ſub conditione, ſi ipſa conditio euenerit, vt in l. 2. & ibi eſt bo. glo. ff. de in diem adiect. & de hoc vide Bart. in l. centeſimis. §. fi. ff. de verb. obli.

Et ex hoc infertur, quod euentus conditionis, non trahitur retro ad diem prolationis ſententiæ, de quo ĩ. dicetur.

Tertio nota, quod ſi iudex aliquem excommunicat, niſi ſoluerit creditori decẽ ĩ. mẽſem, quod interim, ante lapſum menſis, non erit excommunicatus, gl. tamen tenuit contrarium in l. obligationum fere. § placet. ff. de act. & obl. ſed male loquitur, quia caſus eſt hic in contrarium.

Vltimo nota limitationem ad c. paſtoralis. ĩ. eod. & ad c. ad hæc quoniam. ſ. eod & ad ca is, cui. in fi. de ſent. excomm. in vj. in quibus dicitur, quod ſententia excommunicationis vel interdicti, vel ſuſpenſionis ab officio, vel ab ingreſſu eccleſiæ, non ſuſpenditur per appellationem. nam illa iura ꝓcedunt, quando tales ſententiæ feruntur pure, ſecus ſi ferantur ſub conditione, quia tunc ſuſpenduntur per appellationem ſequentem ante euentum conditionis, vt hic ratio eſt, quia ante euentum conditionis tales ſententiæ non iniiciũt vinculum vnde cum reperiantur non ligare, ſuſpenduntur ꝑ appellationem, & ad hoc iſte tex. quotidie allegatur.

4 In gl. j dom. Abb dicit, quod quis dicitur † ſatisfacere creditori qualitercunque illius voluntati ſatisfit. vnde licet nõ ſoluat debitum, ſed det ſibi pignora, vel fideiuſſores, ex quo creditor contentatur, dicitur ſibi ſatisfactum eſſe, vt in § omnis, allegato in glo. & dicit, quod hoc etiam habet locum in præceptis iudicum, de quo remittit ad ea quæ dicit Archi. in c. ij. de vſur. in vj. non declarat tamen dom. Abb. an ſufficiat dare fideiuſſores, vel pignora creditore contradicente. Sed Io. And. ſuper iſta gl. dicit, quod non: dicit enim, quod quan-
5 tum ad ſatisfaciendum executioni † ſententiæ non ſufficit dare fideiuſſores, vel pignora, niſi ex magna cauſa ff. de re iudic. in l. 4 § ait prætor. facit, ſ. titu proximo. cũ aliquibus. dicit tamen hoc eſſe verum, niſi creditor velit, & ſic dicit debere intelligi iura allegata in glo. vnde dicit, quod in caſu iſtius cap. debitor non eſt excommunicatus creditore vocante ſibi ſatisfactum fuiſſe, licet pretium ſibi non numerauerit, & dicit, quod ita notat Specu. in tit. de oblig & ſolut. §. nunc aliqua ver. quid ſi contra & ſic vult Ioan. And. quod non dicatur ſatisfacere dando fideiuſſores, vel pignora, niſi creditor conſentiat, & idem ſentit dom. Abb. vnde in iſto articu-
6 lo, ſ. an † promittens ſatisfacere liberetur dando fideiuſſores vel pignora: diſtingue, & facias tres caſus.

Primus eſt, quando quis tenetur ſatisfacere ex contractu, ſeu promiſſione.

Secundus eſt, quando quis tenetur ſatisfacere ex diſpoſitione legis, vel ſtatuti.

Tertius eſt, quando quis eſt condemnatus per ſentẽtiam iudicis ad ſatisfaciendum.

In primo caſu, ſ. quando quis tenetur ſatisfacere ex cõtractu. dic quod non liberatur dando fideiuſſores, vel pignora, niſi creditor conſentiat, & hoc tenet Guil. de Cunio, & Bar. & communiter Doct. in l j. ff. qui ſatiſd. cog. & hoc probatur ibi, & in Auth. vt cum appellatione cognoſcitur §. ad hoc aliud.

In ſecundo vero caſu, ſ. quando quis tenetur ex diſpoſitione legali, vel per ſtatutum loci, dic quod ſufficit dare fideiuſſores, vel pignora, ut in l. ſolutionis verbũ, & in l. ſatisfactio. ff. de ſolut. vnde Bal. in d. l. j. ff. qui ſatiſ. cog dicit, quod ſi ſtatutum diſponit, quod condemnatus pro homicidio, ſi infra x. dies non ſatisfecerit, amputetur ei caput, quod dando fide-
7 iuſſores, vel pignora dicitur ſatisfeciſſe, ſecus dicit ſi † ſtatutum diceret, ſi non ſoluerit, quia tunc non ſatisfaceret dando fideiuſſores, vel pignora, vt in l. ſolutam pecuniam. ff. de ſolut. & in l. ſi acceptilatum § j. ff de acceptila. & in l. quod ſi non ſoluiſſet. ff. de pignorat. act. & ad vtrumque caſum bene facit tex. in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iud. idem tenet Bart in l. item liberatur. §. j ff quibus mod pign. vel hypo. ſoluitur. vbi plus dicit, quod etiam non ſufficit pecuniam deponere, quia eſſet loco pignoris, & non eſſet ſoluere pecuniam. ſecus dicit ſi ſtatutum diceret, ſi ſoluere non poterit amputetur ei ma-
8 nus, vel pes, quia non dicitur non poſſe † ſoluere qui inuenit fideiuſſores idoneos, vt in l. nemo dubitat. ff. de reg. iur. & dicit hoc eſſe verum, niſi fideiuſſores haberent bona veriſimiliter peritura, vt in l. ij. §. j. ff. ſolu. matr. & in l. verum. §. ſi locupleti, ff. de mino. & vide, quod notat Bart. in d. l. ſolutionis. ff. de ſolut. & in dicta l. item liberatur. § j. ff. quibus mod. pign. vel hypo. ſol. & Bal. in l fi. C. ad leg. Fal Quid autem ſi quis ꝓ-
9 mittat † alternatiue ſoluere, aut ſatisfacere. vide Barto. in l. quamuis. ff. de pignor. acti. qui in ſimili uidetur ſentire, quod ſit electio creditoris, & idem dicit ibi Guil. de Cunio. facit l. 4. §. ſi ex conuentione. ver. quippe. ff. de re iudi. quem tex. ad hoc ponderat ibi. Pau. de Caſt. vide etiam de hoc Pau. de Caſt. in l cum proponas. C. de tranſact.

In tertio autem caſu, ſ. quando iudex præcipit alicui, vt ſatisfaciat creditori, vel ipſum excommunicat, niſi ſatisfecerit creditori, & ſic verbum ſatisfacere, ponitur in ſententia, & in hoc caſu Ioan. And. videtur velle, quod teneatur ſoluere, niſi creditor conſentiat recipere fideiuſſores, vel pignora. & hoc etiam videtur ſentire dom. Abb. ſuper iſta glo. ſed Bal. di-
10 cit, quod debet verbum † ſatisfacere, intelligi, ſecundum naturam obligationis: nam ſententia debet eſſe conformis libello, vt in c. qualiter & quando. ij. in fi de accuſa. & in c. licet Heli de ſimo. vnde ſi ex obligatione deducta in libello debitor tenetur ſoluere, vel dare, vel facere, vel cauere, interpretabitur verbum ſatisfacere, ſecundum naturam obligationis. ſed ſi non præcedit alia ordinatio partium, ſufficit dare expromiſſorẽ idoneum. allegat. l fi. § j. ff. ſi certum petatur, ſed ille tex. loquitur, quando aliquid promittitur imperſonaliter, puta promitto decem dari tibi: nam tunc intelligitur promiſiſſe dari per ſe, vel per alium, ex quo imperſonaliter promiſit. ſufficiat ergo tunc dare expromiſſorem idoneũ.
11 Expromiſſor autem eſt, qui obligat ſe pro alio, puta ſi facio, quod alius promittat tibi ex ſoluere: talis enim dicitur exꝓmiſſor, & vide glo. in Auth de fideiuſſo. in princi. quæ incipit nota differentiam, quæ ponit differentiam inter fideiuſſorẽ, & mandatorem, conſtitutorem, & expromiſſorem. Et dicit, quod expromiſſor proprie dicitur ille, qui promittit pro alio non obligato, pro quo ſe obligat, uel qui promittit pro obligato liberando ipſum ab obligatione, & ſe obligando.

Et

Et ex prædictis inquantum ſupra dictum eſt, quod creditor
ad cuius inſtantiam debitor eſt excommunicatus, niſi ſibi
ſatisfaciat poteſt recipere fideiuſſores, vel pignora, & quod
tunc videtur ſibi ſatisfactum, ex quo contentatur recipere
fideiuſſores, vel pignora.

Infertur ad quæſtionem quotidianam, quam ponunt hic
Innoc. Hoſt & Ioan. And. ſuper tex. quæ eſt talis: Iudex tulit
12 excommunicationem contra † debitorem, ſi non ſatisface
ret creditori ſuo infra menſem, Creditor autem prorogauit
ei terminum, & ſic non ſatisfecit. ĩ. menſem, nunquid erit ex
communicatus? Inno. ponit duas opin. prima eſt, quod non
ſit excommunicatus, quia creditor poteſt prorogare debi-
tum debitori ſuo, ut in l. 2. ff. ſi quis cau. videtur ergo proro-
gatio facta cum omnibus appendiciis, & acceſſoriis ſuis, &
ſic non incurrit interim in excommunicationem, arg in re-
gula, acceſſorium, libro ſexto. ſed ſi in termino prorogato
nõ ſoluerit creditori, tunc incideret in excommunicationẽ.
l. ſed ſi manente. ff. de precar. Secunda eſt opinio contraria,
quod non obſtante prorogatione incurrat excommunica-
tionem, ſi non ſoluerit ĩ. menſem, & in hac opi. videtur Inn.
reſidere, & idem tenet hic Hoſt. quia hoc nõ dependet a po-
teſtate partis: licet enim poſſit prorogare terminum reſpe-
ctu ſolutionis, non tamen reſpectu excommunicationis, qa
excõicatio eſt lata a iudice. vnde cum ipſa uerſetur circa fa-
ctum alterius, ſ. iudicis, eius conſenſus debet interuenire, ar.
in l. Labeo. in ſi. ff. de arbit. & in l. item quæritur. §. qui imple-
to. ff. loca & ita etiam tranſit hic Ioan. An. & ſic ſecundum
eos, non valet prorogatio termini quo ad effectum impediẽ
dæ excommunicationis, niſi interueniat conſenſus iudicis,
qui excommunicauit. & But. dicit hanc opi. eſſe tenendam,
ante factum, ſed poſt factum primam opi. eſſe veriorem, qa
iudex videtur fulminaſſe ſententiam excommunicationis
13 in fauorem partis, & ſic dato conſenſu partis excluditur † cõ
tumacia, & hanc opi dicit dom. Abb. eſſe veriſſimam adhuc
argu. in ſimilib. nam iurm principaliter dirigitur in Deum,
vt in c. debitores. de iureiur. vbi patet, quod iurans principa-
liter obligatur Deo, & tamen pars põt illud iuram. remitte-
re, vel terminum prorogare, vt in c. j & in c quanto ſupra de
iureiuran. & in c. ij. de ſpon & ibi dixi. Et eſt ratio, quia cum
Deus recipiat obligationem in fauorem partis remittente
parte, remittit Deus. ita in propoſito iudex cum excommu-
nicet in fauorem partis poteſt pars ſi vult prorogare termi-
num, & parte prorogante etiam iudex videtur velle proro-
gare, & idem ſequitur hic Io de Imo. & Bar & Io. de Imo. in
l. 1. § & poſt operis. ff. de oper. no. nun c. intelligas tamen, quã-
do prorogatio fuit facta antequam pars incurreret excom-
municationem, ſecus ſi poſtquam iam incurriſſet excõmu-
nicationem fieret prorogatio, quia tunc non tolleretur ex-
communicatio per prorogationem termini. Et ratio eſt, qa
ad tollendam excommunicationem requiritur abſolutio,
nec alio modo tollitur, etiam ſi excommunicatus integrali-
ter ſatisfaceret, de quo vide bo glo. in clem. j. in uerbo, donec
de deci vnde conclude, quod valet prorogatio termini, & ꝙ
non incurrat excommunicationem, nõ ſoluendo infra ter
minum, ex quo fuit prorogatus antequam incidiſſet in ex-
communicationem, alias ſecus, vt ſ. dixi. Item ſi in termino
prorogato non ſolueret, incideret in excommunicationem
quia videtur facta prorogatio cum qualitatibus, & appen-
diciis ſuis, arg. ff. de pac. dotali. l. inter. §. cum inter. Et hoc ulti-
mum tenet hic Innoc. & ſequitur dom. Abb. & idem uide-
tur ſentire etiam hic Bal licet arguat pro, & contra.

14 Sed pone, quod † debitor excõmunicatus fuit abſolutus,
hoc addito, qđ ſi non ſoluerit infra menſem reincidat in eã-
dem excommunicationem, deinde debitor non ſoluit in-
fra menſem, an ſit excommunicatus. & Bald. in l. tale pactũ.
§. qui prouocauit. in 12. colum. ff. de pact. tenuit, quod non,
quia excommunicatio non poteſt naſci ex cõtractu, ſed ex
ſententia, ſed pactum non eſt ſententia, & ſic Bald loquitur,
quando inter partes fit iſta conuentio. verbi gratia, creditor
eſt contentus, quod debitor abſoluatur ab excommunica-
tione, cũ hoc pacto, quod ſi non ſoluerit infra menſem rein
cidat in eandem excommunicationem. hoc enim modo lo
quitur Bal. ſecus ſi iudex apponeret talem conditionem in
ſententia, puta ſi diceret, abſoluo te, cum hac conditione,
quod niſi ſolueris infra menſem reincidas in excommuni-
cationem, tunc enim reincideret in excommunicationem,
ut in c. ſignificauit. & in c. ad reprimendam. de offi. dele.

In glo. ij. diuide glo. in quatuor partes. In prima parte glo.
declarat tex ſeu colligit notabile ex tex. In ſecunda parte op
ponit & ſoluit. In tertia quærit, quando incipiat currere tem-
pus ad appellandum. In quarta, quid ſi pendente conditio-
ne ille, contra quem eſt lata ſententia, efficiatur de alieno fo
ro, an extante conditione ligetur ſententia excommunica-
tionis? Secunda ibi, argumentum contra. Tertia ibi, ſenten
tia excommunicationis. Quarta ibi, & illud nota.

15 In prima parte glo. dum glo. dicit, quod pendente condi-
tione † ſententia excommunicationis nundum. tenet dic
ſecundum Doct. quod immo tenet, licet effectus ſententiæ
ſit ſuſpenſus in euentum conditionis. nam ſi non teneret, nõ
conualeſceret adueniente conditione, vt in regula, non fir-
16 matur, in vj. vide ſimile in contractu † conditionali. nam qa
eſt ſpes, quod eueniat conditio, trãſmittitur obligatio ad hæ
redes, & contra hæredes, licet adhuc non euenerit cõditio,
vt in §. ex conditionali. Inſtit. de verb. obli. ita dicendum eſt
17 etiam † in iudicio, quia in iudicio quaſi contrahitur, ut in l.
3. §. idem ſcribit. ff. de peculio. Credo tamen iſtud etiam fuiſ-
ſe de mente gl. licet utatur verbis ineptis: voluit enim dice-
re, quod pendente conditione ſententia excommunicatio-
nis nondum tenet, id eſt nondum ligat.

In ſecunda parte gl. l. potior. hoc modo facit in cõtrariũ,
nam ibi dicitur, quod ſi obligo tibi bona mea ſub conditio
ne, & deinde ante euentum conditionis obligo ipſa alteri
pure, & demum eueniat cõditio, primus creditor eſt potior,
quia dies euenientis conditionis retrotrahitur ad diem con
tractus, & perinde eſt, ac ſi prima obligatio fuiſſet pura, vel
perinde ac ſi conditio eſſet purificata ante ſententiam obli-
gationem. ita videtur dicendum in propoſito, quod adue-
niente conditione, ſ. ſolutione non facta infra terminum, de
beat excommunicatio trahi retro, vt perinde ſit ac ſi excõ-
municatio fuiſſet tunc pure lata, & ſic appellatio medio tẽ-
pore interpoſita non debet impedire vires ſententiæ, ar. ĩ.
eo. paſtoralis. ſicut ſecunda obligatio pure facta, non impe-
dit vires primæ adueniente conditione, ut d. l. potior. cuius
contrarium innuit iſta litera. dom. Abb. ſoluit dicens, quod
conditio retrotrahitur, quando reperitur id ad quod debet
fieri retrotractio, ſed non reperitur ſententia excommuni-
cationis, cum ſit ſuſpenſa per appellationem, & quaſi extin-
cta, in l. ſi. ff. ad Turp. & in c. venientes. de iureiuran. cum ſimi
li. & bene facit c. quamuis de reſcriptis in ſexto. ſecus autem
eſt in lege, potior, quia ibi ſecunda obligatio non potuit ſu-
ſpendere primam, nec præiudicare ſpei obligationis, cũ non
dependeat a mera voluntate facientis ſecundam obligatio-
nem, ut dicto §. ex conditionali. & adducit theoricam. Barto.
in l. ſi is, qui pro emptore. ff. de vſuca. vbi dicit, quod ad hoc,
ut fiat retrotractio per fictionem, ut ſ. actus fingatur geſtus
priori tempore, oportet quod concurrant duo extrema ha-
18 bilia. ſ. extremum a quo, & extremum ad quod. † extremũ,
autem a quo, eſt illud tps in quo lata fuit ſnĩa ſub conditio-
ne. Extremum ad quod, dicitur illud tempus in quo euenit
conditio, quia per illud tempus fit relatio per fictionem ad
primum tempus, quod debet eſſe habile, ut in l. bonorum. ff.
19 rem ra. habe. ut patet, quod † ratihabitio debet fieri eo tem-
pore, quo quis potuiſſet per ſe actum gerere, & pro hoc vi-
de bo. glo in c. quam ſit. in verbo. petere. de elect. in ſexto. ad
idem facit l. neceſſario. §. quod ſi pendente. ff. de periculo, &
commo. rei vend. vbi patet, quod uenditio facta ſub condi-
tione, nõ trahitur retro ad tempus venditionis adueniẽte po
ſtea conditione, ſi interim ante euentum conditionis res vẽ
dita eſt perẽpta, quia deficit extremum a quo. & per hoc di-
cit do. Abb. quod quando interponitur appellatio ante euẽ
tum conditionis, extremum a quo deficit, & extremum ad
quod deficit enim extremũ à quo, quia tunc tempore extã-
tis conditionis, non potuiſſet ferre ſnĩam excommunicatio
nis obſtante appellatione, ut in d. l. bonorum. item deficit
extremum ad quod, ſ. tempus ſnĩæ excommunicationis, cũ
ſit extincta, uel ſuſpẽſa per appellationem, & ſic non poteſt
habere locũ illa fictio, ſed in caſu legis, potior, extrema ſunt
habilia, nec potuit debitor bona ſua alteri obligare, cum pri
ma obligatio eſſet in pendẽti, ſic ergo ad hoc, ut poſſit fieri
retrotractio requiritur, quod utrunque extremum ſit habi-
20 le, alias non fit retrotractio, & de hoc, an † conditio retro-
trahatur, & qñ in beneficialib. dic ut in ca. ſi pro te. de reſcri-
ptis. in vj. uide etiam Bar. & alios ſcribentes in l. ſi filiusfa. ff.
de verborum obligat. & communiter dicitur, quod in con-
tractibus conditio retrotrahitur, ſed non in ultimis volun-
tatibus, & uide dominum Petrum in cle. prima de elect. ubi
loquitur de monacho, cui eſt factum relictum ſub conditio-
ne, & poſtea ante euentum conditionis factus fuit epiſcopus
& deinde euenit conditio, & concludit, quod legatum acq-
21 ritur epiſcopatui, quia in ultimis voluntatibus conditio † re
tro non trahitur, ſecus in contractu conditionali. quia tunc
acquireretur monaſterio adueniente conditione, quia in cõ
tractibus conditio retro trahitur, & pro hoc optime facit
tex. in d. l. ſi filiusfam. ff. de verborum oblig. ubi dicitur quod
ſi filiusfa. fuerit ſtipulatus ſub conditione, & poſtea fuerit e-
mancipatus, & deinde extiterit conditio, actio acquiritur

patri,

22 patri, quia in ſtipulationibus inſpicitur † tempus contra-
ctus, cum dies conditionis extātis retrotrahitur ad tempus
ip ſius contractus.
23 Quid autem † de conditione poteſtatiua, an retrotraha
tur. dic, vt in d. l. ſi filius, & in d. ca. ſi pro te. de reſcriptis, lib. 6.
Et ex his ſum expeditus de ſecunda parte glo. j. in 3. parte gl.
Aduerte, quia iſta gl. videtur ponere differentiam inter ſen-
24 tentiam † excommunicationis conditionalem, & alias ſen-
tentias conditionales, vt in excommunicatione conditiona
li, & in alia ſententia cenſuræ licitum ſit appellare vſque
ad aduentum conditionis, quamuis ſint lapſi x. dies a tem-
pore promulgationis ſententiæ, in aliis uero ſententiis con
ditionalibus currit tempus ad appellandum incontinenti a
tempore prolationis ſententiæ, & opi. huius gl ſequitur Inn.
Ho Io. And. & Io de Mo. in ca quicunque de ſent. excom. in
vj. & iſta opi. communiter tenetur per Doct. vt dicit hic do.
Abb. & ratio differentiæ eſt, quia in ſententia excommuni-
cationis euentus conditionis non trahitur retro ad diem p-
mulgationis ipſius excommunicationis, alias ſequeretur, ꝙ
interim deberet uitari, & quod eſſet excōmunicatus, ſi poſt-
modum extaret conditio, in aliis vero ſententiis conditiona
libus ceſſat iſta ratio, ideo euētus cōditionis trahitur retro,
& ſic videtur tunc condemnatus, ideo currit tempus ad ap-
pellandum a die promulgationis ſnīæ, vt in §. biduum, ij. q.
vj. & pro iſta opi. Io. And. adducit iſtum textum, dum dicit, ꝙ
25 medio tempore fuit appellatum. nam † medium dicitur, ꝙ
æqualiter diſtat ab extremis ſiue ergo diuidantur 20. dies in
tres partes, ſecunda pars dicetur medium, & ſic in tota ſecū
da parte poteſt appellari, quod erit poſt x. dies: ſiue dicamus
medium omne id quod eſt infra primum, & ultimum dieſ,
tunc etiam poſt 10. dies interponitur appellatio. & quāquā
iſta opin. ſit communis, dom. Abb. dicit non eſſe faciendam
differentiam inter ſentētiam cenſuræ, & alias ſentētias mo-
uetur, quia incontinēti, cum iudex profert talem ſententiā,
ſtatim grauat: ſi enim non teneor ſoluere, non debeo excō-
municari etiam ſub conditione. pro hoc facit iſte tex. qui ap
pellat ipſam ſententiam, licet adhuc non ligauerit. ad idem
c. Romana, §. caueant. de ſent. excomm. in vj. vbi prohibetur
talis excommunicatio ſub conditione ferri, niſi præceden-
te mora, vel culpa, vel offenſa, ergo talis ſententia grauat an
te euentum conditionis, alias fruſtra prohiberetur ibi. item
ſi talis ſententia non grauaret ante euentum conditionis,
non deberet poſſe appellari antequam extet conditio, cuius
contrarium vult iſta litera. ſi ergo grauat, & poteſt appellari
debet appellari infra 10. dies, vt in c. quod ad conſultationē,
ſupra de re iud. & ad motiuum Io. Andr. inquantum ſe fun-
dat in aliis verbis, medio tempore, &c. reſpondet dom. Ab.
quod iſta uerba non ponuntur diſpoſitiue, ſed narratiue. itē
26 cum ſint † verba generalia, debent reſtringi, vt reducantur ad
terminos iur. vt in c. cum dilectus. de conſue. & in c. cauſam.
de reſcriptis. & ſic debent intelligi medio tempore, ita quod
10. dies non ſint lapſi, vel intelligitur medium tempus x. dies
nam 10. dies ſunt media pars 20. dierum, & ſic erit ſenſus, ꝙ
infra decem dies immediate ſequentes debet appellare, &
iſta opi. quam tenet d. Ab. fuit originaliter Bar. Brix. in quadā
quæſtione, quam etiam tenuerunt Egidius, & Tan. & Vinc.
Et ex prædictis omnibus concludit do. Abb. quod quantum
27 cunque ſententia ſit conditionalis, currit † tempus ad appel
landum a tempore promulgationis ſententiæ, vt in §. biduū.
ij. q. vj. Nec obſtat ille tex. dum dicit, quod eſt vtile ſtatim tē-
pora ad appellandum computari debere, nam ille tex. loqui
tur, quando ſententia lata fuit ſub conditione caſuali, puta,
ſi nauis ex Aſia venerit, & ideo dicit eſſe vtile ſtatim compu
tari tempora ad appellandum, quia eſt poſſibile, ꝙ condi-
tio non extaret, ſecus in caſu noſtro, quia niſi ſoluat in-
fra xx. dies, erit excommunicatus. vel poteſt aliter reſpon-
deri, & melius, quod eſt utile ſtatim tempora computari ad
appellandum, vt citius lites finiantur. nam quamuis ſentē-
tia ſit conditionalis, poteſt grauatus appellare, & proſequi
appellationem ſuam, quamuis adhuc conditio nō euenerit
& ille tex. intelligitur communiter, quod quando ſententia
eſt conditionalis, ſtatim currant tempora ad appellandum
& ita intelligit Bar. illum tex. qui habetur originaliter in l. 1.
§ biduum. ff. quando appel. ſit. & iſta opi. Bart. Brix. quam ſe-
quitur Egidius Tan. & Vin. & dom. Abb. uidetur mihi verior
de iure, quamuis aliqui volentes ſubſtinere opin. communē
dicant, quod §. biduum, loquitur in ſententiis conditionali-
bus momentaneis iſte autem tex. loquitur in ſententiis ha-
bentibus cauſam ſucceſſiuam. ſed iſta ratio nihil ualet, quia
ſi eſſet verum, quod iſta excommunicatio haberet cauſam
ſucceſſiuam, etiam ſi eſſet pure lata, poſſet appellari poſt 10.
dies, ſicut in grauamine ſucceſſiuo, vt infra eodem, ex parte,
& in capi. dilectus filius, l Saracenus. de reſcriptis, & Bald.
in l. ſi clericus. C. de epiſcopali audi. & dixi ſupra eodem, el
ſecundo in princip. non habet ergo excommunicatio gra-
uamen ſucceſſiuum, ſed detinet ligatum donec ſit abſolu-
tus ab excommunicatione, ſic etiam condemnatus per ſen-
tentiam ad ſoluēdam pecuniam remanet obligatus, donec
ſatisfaciat ſententiæ, vel liberet ab obligatione, tamen in iu-
dicando non eſt recedendum ab opi glo. & Io. Andr. quam
tenent communiter Doct.
28 Et ex his habes, quod etiam in ſententiis † conditio retro
trahitur quemadmodum in contractibus, niſi ſint ſententiæ
cenſuræ, quia in ſententiis cenſuræ conditio retro non tra-
hitur propter magnum præiudicium, quod ſequeretur ſi cō
ditio retrotraheretur, nam excommunicatus interim de-
bet euitari item ſi excommunicatus, uel interdictus ſub con
ditione interim celebraret, eſſet irregularis, ſi cōditio retro
traheretur, & iſta vtilitas ſequitur ex hoc, quod iſtæ ſentētiæ
cenſuræ, non retrotrahantur. nam poteſt cum talibus parti
cipari, & ſi celebrant interim, non ſunt irregulares, & ſi tales
eligerent, vel eligerentur, valeret electio, dato quod poſtea
eueniret conditio. unde dicit hic Bald. quod ſi excommuni-
29 catus pendente conditione ferat † teſtimonium, nec appel-
let ab excommunicatione, & poſtea extet conditio, quod
30 non vitiatur teſtimonium, quia debet inſpici conditio † te-
ſtis tempore, quo teſtificatur. l. tertia § duæ cauſæ. ff. ad Car-
bonia & dicit, quod ſimilis quæſtio ponitur in l. furti. §. pri-
31 mo. ff. de his, qui nota. in ſam. vbi Barto. tenet, quod ſi † con-
demnatus ex cauſa, ex qua ſequitur infamia appellet, & pen
dente appellatione producatur in teſtem, & deinde deſeri-
tur appellatio, talis deſertio non vitiat teſtimonium, & opi-
nio. Bal. ſequitur hic Ioann de Imo. Sed contra prædicta, &
32 contra text. opponitur, & videtur, quod ſententia † non de-
beat ferri ſub conditione, vt in dicto §. biduum. ſecunda quę
ſtione ſexta. dom Abb. diſtinguit, quod aut nos loquimur in
ſententia interlocutoria, aut in diffinitiua.
In primo caſu, ſcilicet in interlocutoria, dicit dom. Abb.
quod licite fertur ſub conditione, ut in l. a diuo Pio. ff. de re
iudica. & ibi notatur.
In ſecundo uero caſu, ſcilicet in diffinitiua dicit quod aut
33 † conditio eſt intrinſeca, & cohærens negotio, de quo agitur
& poteſt licite ferri ſub conditione, puta condemno te in x.
ſi actor iurauerit. l. cum iudex. ff. de ſent. & ibi notatur, & in
l. generaliter. C. de iureiurando, & in hoc caſu loquitur iſte
tex. nam hic reus qui tenebatur ſoluere, fuit excommunica-
tus ſub conditione, niſi ſatisfecerit, & ſic iſta conditio erat
intrinſeca, & neceſſaria ad actum excommunicationis. Aut
conditio eſt extrinſeca, puta, quia nullam habet conformi
tate, cum materia ſubiecta, puta; ſi condemno te in de-
cem, ſi imperator uenerit in italiā, vel ſi nauis ex Aſia vene-
rit, & talis conditio nullo modo debet apponi in ſenten-
tia, ſi tamen feratur ſententia ſub tali conditione valet, ſed
opus eſt appellatione, & ſtatim currunt tempora ad appel-
landum, ut dicto §. biduum.
Et ex prædictis dubitatur, quid ſi ſententia eſt lata ſub cō-
ditione contra minorem, uel contra eccleſiam, a quo tem-
34 pore incipiat currere quadriennium † ad petendum reſtitu-
tionem, an a tempore ſententiæ, an uero a tēpore exiſten-
tis conditionis. & Bar. iſtam quæſtionem tetigit in dicto §. bi
duum, in fine, & reliquit ipſam indeciſam. Tu autem dic,
quod incipit currere a tempore ſententiæ, tunc ea conditio
retro trahitur in aliis ſentētiis, quàm cenſuræ, tum quia ta-
lis ſententia, licet ſit conditionalis grauat ſtatim, cum eſt la-
ta; ſed a tempore læſionis incipit currere quadriennium,
vt in capitu. primo, ſupra de reſtitutione in integrum, & in
clementina vnica, eodem titu. item ubi eccleſia eſt læſa per
ſententiam, tempus ad petendum reſtitutionem in integrū
incipit currere a tempore ſententiæ, ut in capitulo primo.
de reſtitutione in integrum, in ſexto, qui text. loquitur gene-
raliter, ergo debet intelligi, ſiue ſententia ſit pure lata, ſiue
ſit conditionalis, quia etiam ſententia conditionalis grauat,
ut ſupra dixi.
In quarta parte glo. in hac parte tenet, quod ſi excommu-
nicatus pendente conditione transfert domicilium, & dein-
de eueniat conditio ligatur ſententia excommunicationis,
niſi ante appellauerit, & iſtam opi. ſequitur hic Inno. & Ho.
ſed Archid. in cap. ſecundo. de conſti. tenuit contrarium per
illum tex. & de hac quæſtione vide plene per Io. And. in regu
la, cum ſint, li. vj. in Mercu. ubi concordat opi dicens, ꝙ opi.
Arch. procedit, quando ante euentum conditionis ceſſat cā
excōicationis, puta iudex excōicauit Titium, ſi non faceret
reſidentiā in beneficio, uel niſi ſe fecerit promoueri ad ordi-
nes ī. mēſem, & Titius translatus eſt ad aliud bñficiū dimiſ-
ſo primo, uel ɔxit matrim. ſecus ſi durat cā excōicationis, cū
35 ipſe † iudex potuerit ligare ſuū ſubditū in futurum, ut in c. a

nobis de ſen.excõ. & cum iſta opi.tranſit hic d.Abb. & in c.
penul.de foro comp.in pen.col.ſed Bu.hic dicit, ꝙ diſtinctio
Ioan.And debet intelligi, quando cauſa nõ ceſſat,& habuit
originem in primo foro,vbi ſoluere tenebatur,alias dato ꝙ
cauſa excommunicationis non ceſſaret,tamen ſi habuit ori
36 ginem in primo foro,puta, ſi † excommunicauit Titium, ſi
furtum fecerit,ſi Titius mutat domicilium,& ibi furet, non
erit excommunicatus.ſed Io.And.in d regula cum ſit,tenet
quod excommunicatus,ſi furtum fecerit,incurrit excõmu-
nicationem,licet poſtea mutauerit domicilium , & ibi furtũ
committat,ex quo fuit præuentus,vt d c.penult. Non obſt.
c ij.§.j.de conſtitut.in vj quia loquitur in ſtatuto imponente
pœnam excommunicationis,contra committentes furtum,
quia non operatur effectum ſuum extra territorium , ſecus
ſi in ſententia lata contra certam perſonam,quæ ligat deli-
ctum commiſſum extra territorium , ex quo perſona fuit iã
præuenta, & hanc partem dicit hic Ioan. de Imo eſſe verio-
rem de iure. iſtam opi.etiam firmat hic Bal. dicẽs iſtam opi.
& tenentium contrarium,eſſe fatuã, quia quo ad iuriſdictio
nem iudicis, nedum inſpicitur tempus ſententiæ, ſed etiam
tempus iudicii,i principium iudicij vt in l.cum quædã puel-
la ff de iuriſd omn iud.& notatur in l nemo poteſt.ff.de leg.
j.Tene ergo opi.gl indiſtincte, niſi ante euentum cõditionis
ceſſet cauſa excommunicationis.

Extra gloſſas quæritur de pluribus , & primo quid ſi pen-
dẽte conditione,iudex eſt mortuus,vel remotus ab officio ,
an exiſtente poſtea conditione incurrat pars condemnata
37 † excommunicationem. & tex.in l.quotiens,in fi ff.de noua.
facit,quod non,vbi patet,quod ſtatu mutato , conditio exi-
ſtens nihil operatur,& ita reſidet Archid.in d.c.2. de conſt.
in vj.& Io.An.in c j.ne ſe.vac.co. lib. vbi dicit,ꝙ ſi epiſcopus
excommunicat ſubditum, ſi aliquid alienauerit de bonis ec
cleſiæ,& ſubditus alienet mortuo epiſcopo,non incurrit ex
communicationem , ex quo viuente epiſcopo , non euenit
conditio facit gl magna in c.a nobis.in fi.de ſent.exc.dum di
38 cit,ꝙ interdictum,ſiue ſententia † excommunicationis,ſim
pliciter lata,non durat vltra tempus proferentis, niſi ſucceſ
ſor eam confirmet, & ratam habeat : ſecus dicit in ſtatuto,
ut in c fi.de offi.leg.& per illam gl do.Abb.in d.c.a nobis,&
in d.c fi.de off.leg.tenet,ꝙ ſi ſñia excõmunicationis,vel alia
ſententia cenſuræ,non iniecit vinculum ante mortem pro-
ferentis,ꝙ tollitur per mortem ipſius iudicis proferentis: nã
ſi excõicatio ligat a die extantis conditionis.& non ante,&
tempore conditionis reperiatur iudex mortuus, ceſſat ſñia,
ex quo retro non trahitur gl.tamẽ quæ eſt in uerbo, ſub ex-
cõicationis,ver.ſed quid ſi excõicans, in c.Salonitanæ.63.di.
tenet contrarium dicens,ꝙ per mortem excõicatoris ſentẽ-
tia conditionalis non expiret.idem ſequitur hic Bal.moue-
tur,quia per mortem,vel remotionem iudicis acta, & ſentẽ
tia non expirant, ut notat Inno.ĩ.co. intimaſti. facit l.mor-
tuo.ff.de iudi.& ad l.quotiens.ff.de noua.reſpondet,ꝙ ibi eſt
ſpeciale fauore fiſci ſed tu tene primam opi.tanquam uerio-
rem.opi.autem Bal.poſſet procedere in aliis ſentẽtiis, quàm
in ſñia excommunicationis,quia in aliis ſententiis conditio
retrotrahitur,ut ſ̃ dixi in tertia parte glo.Dic tamẽ, ꝙ ſi ex-
39 cõmunicatio † iam iniecisset vinculum, duraret etiam poſt
mortem excommunicantis,vt in c.j de ma.& obed.in vj.im
mo , ſi eſſet lata per delegatum,qui eſſet mortuus, vel eius
iuriſdictio eſſet finita,nihilominus duraret excõmunicatio,
vt in c.paſtoralis.§.j.de offi. ord. nam ex quo quis eſt ligatus
excommunicatione,non tollitur excommunicatio,niſi per
abſolutionem,ut dicit gl.in cle.j.in verbo,donec. de deci. ꝙ
etiam ſ̃.allegaui.Et hanc qõnem, etiam tangit D. M. in c.ac
cepimus.per illum tex.de pactis.vbi idem concludit, ꝙ hic.
ſed contra hanc deciſionem videtur gl.in terminis,in c.nũc
autem,21.diſ. vbi quidam epiſcopus excõicauit quicunque
eum ſepelierit.vide eam,& no.iſta faciũt ad quæſtionem, de
qua ſuperiorib.diebus fui interrogatus, mortuo Paulo,ſum
mo Pontifice,reperta fuit ſcriptura auctentica. in qua conti
nebatur,ꝙ creabat certos Cardinales, & ꝙ ſi eos ante mor-
tem non pronunciabat Cardinales,mandabat certis præla-
tis,ꝙ deberent eos pronunciare Cardinales, ſub pœna excõi-
cationis, quam incurrerent ipſo facto . vnde dubitabatur de
duob. Primo , an tales prælati, quibus facta erat commiſſio,
incurrerent excõicationẽ,ſi non pronunciarent eos Cardi-
nales.Secundo,an talis commiſſio valeat,cum Paulus Papa
fuerit re integra mortuus.Ad utrũq; reſpõdi negatiue,& ita
40 ẽt de præſenti. credo: nam † Paulus non potuit excõicare ,
ſeu excommunicationem ferre in tempus.vide ad hoc gl.in
c.apoſt.8.q j in quo alius iam eſſet ſucceſſor in Papatu, & in
quo careret iuriſdictione,alias imponeret legem ſucceſſori,
quod eſt prohibitum,ut in c innotuit.ſ̃.de ele.item ſi excõi-
catio nõ iniecit vinculum ante mortem, finitur morte pro-
ferentis,vt ſupra dictum eſt.Item talis commiſſio nõ valuit,
quia fuit collata in tempus , in quo iam eſſet finita eius iu-
41 riſdictio.Item † paria ſunt aliquid fieri in tempore nõ licito,
vel in tempore licito,& cõferre in tempus prohibitum.l. qđ
ſponſæ.C.de dona.ante nupt.& pro hoc optime facit l. Sti-
42 chus.ff.de manu teſta.vbi patet, ꝙ non ualet diſpoſitio † de
re quæ confertur in tempus,in quo res non erit diſponentis
de ipſa.per quam l.Bar.in l.præſes.C.de app.dicit,quod ſi op-
ponitur aliqua exceptio coram iudice ſeculari,quæ debet re
mitti ad epiſcopum,quod iudex ſecularis non poteſt ſtatue-
re terminũ, infra quem excipiens debeat probare corã iudi
ce eccleſiaſtico,quia ſicut non valet diſpoſitio de re collata
in tempus,in quo res non erit diſponentis, ita non valet ter-
minus datus ſuper eo,quod ſpectat ad iuriſdictionẽ alterius.
modo in propoſito,pronunciare aliquẽ Cardinalem,vel fer
re ſententiam excõicationis,vel delegatos dare,pertinet ad
ipſum Papã,qui eſt in humanis. unde conferendo excõica-
tionem,uel delegationem in tempus ſucceſſoris, confert in
tempus,in quo iuriſdictio erit alterius, ergo talis delegatio,
non ualet,nec excõicatio ligat . Nec obſtat ſi diceres , quod
Papa poteſt exercere iuriſdictionem in tempus ſucceſſoris ,
43 quia ſi † delegatus datus ab eo perpetuat iuriſdictionem,po
terit procedere etiam mortuo delegante,ut in c.gratum. de
offic.del.cum ſimili.nam illud non eſt ex eo.quod Papa cõ-
ferat iuriſdictionẽ in tempus ſucceſſoris, ſed quia ius ita di-
ſponit,ſcilicet quod perpetuata iuriſdictione,non expirat ꝑ
mortẽ Papæ.Diſpoſitio autem iuris, quemadmodum ſtatu-
ta perpetuo durat,& habet uim ſuam etiã in tempus ſucceſ-
ſorum,ut in c.fi.de offi.leg & iſtam partem puto ueriſſimã ,
licet intellexerim aliquos conſuluiſſe contrarium, & hoc te
ne menti.

Secundo quæro,quid ſi iudex in ſentẽtia ſic dicat,niſi ſol
ueris infra menſem, ex nunc, prout ex tunc , ſis excõicatus ,
44 an tunc † excõicatio trahatur retro. & videtur,ꝙ ſic,quia di
ctio ex nunc,denotat momentũ immediatũ. l.lecta.§. fi.ff.ſi
certũ petat.vbi per Bar.& alios. vnde Bar.in auth.contra ro-
45 gatus,in prin.C.ad Trebel. dicit, quod hæc verba † ex nunc,
prout ex tunc,operantur quod conditio trahatur retro,ubi
alias non traheretur.tamen Inn. & Doct.tenent contrariũ,
quia ſententia cenſuræ,non poteſt ligare ante diẽ,uel condi
tionẽ,nec trahitur retro ipſa conditio , quia non poteſt eſſe
excõicatus,antequã ſit contumax,& iſtam opi.ſequitur etiã
46 hic Bal.dicens,quod conditio,ex nunc,refertur ad actũ uer-
bi prolati,non autẽ ad effectũ , qui non poteſt tunc ſurgere
ex ſñia,& allegat glo. in cle.j.circa prin.in verbo,ex nunc.de
conceſſ.præb.quæ idẽ ſentit,quod Doct.hic.idem tenet Bal.
in d.auth. contra rogatus,& cõiter ſequuntur Doct.hoc etiã
tenet gl.in c.Salonitanæ.63.diſ.in gl.ma.in fi.illa ergo . verba
operantur,vt conditio trahatur retro,& denotãt momẽtum
immediatum , vbi hoc dependet a poteſtate proferentis, ſe-
cus in ſententiis cenſuræ,in quibus non dependet a poteſta-
te proferentis,quia iudex non poteſt facere , quod conditio
retrotrahatur,ne quis ſit excommunicatus,vel ſuſpẽſus, vel
interdictus antequam ſit contumax.

Tertio quæro,quid ſi iudex in ſententia dixit,niſi Titius ꝓ
bet ſe ſoluiſſe infra menſem, ipſum non abſoluo: verum ſi ꝓ
bat ſe ſoluiſſe ſit abſolutus.Bal.dicit, quod non per text. quẽ
dicit ſingularem in l. Titia §.fi.ff.de manu. teſta. nam dictio,
niſi,nihil diſponit,quando non habet præcedentem ordina
tionem,ſecus vbi inuenit præcedentem diſpoſitionem,quia
tunc habet illam reſoluere,ſeu immutare,ut in l.ſi cum.§. ſi
iniuriarum.ff.ſi quis cau. vbi plene habetur , quid operetur
dictio,niſi. tangitur etiam in l.actione.C.de tranſac. & in re-
gula,peccatum,lib. ſexto.vbi per Io.An.& do.Pet. de Anch.
& tetigi in c.ex parte de ſponſa.

Quarto quæro,quia tex.videtur velle , quod per hæc uer-
47 ba,excommunicatum te eſſe cognoſcas, feratur ſentẽtia † ex
communicationis,an hoc ſit verum Hoſt. dicit, quod ſic, &
ſubdit,ꝙ nõ refert,an iudex dicat, excõico,vel præcipio ſub,
pœna excõicationis,quam incurras,vel ſi dicat,te habeas,vel
te geras pro excõicato,vel reputes pro excõicato,uel excõi-
catum te eſſe cognoſcas,ut hic,& de teſti co c.ij. & remittit
ad ſummã,de ſent.exc.§.qualiter proferat, & iſtã opi.ſ. ꝙ per
iſta verba excõicatum te eſſe cognoſcas,feratur ſentẽtia ex-
cõicationis,tenet ẽt glo.in c.penul.ĩ.de ſent.exc.quæ dicit,ꝙ
per hæc verba,noueris te excõicatum,inducitur ſñia excõi-
cationis.Goff.vero tenet ɔ̃riũ ꝓꝑ odium huius pœnæ, & di
cit eſſe ſubaudiẽdum ad hanc decretalẽ verbum, excommu
nico,puta,niſi ſatisfeceris ĩ. menſem, te excommunico, &
excommunicatum te eſſe cognoſcas. ſed Io.Andr. & com-
muniter Doct.tenent opi.Hoſt & gl.in d.ca.ſi quem,& iſtam
opinio.ſequitur Bald. hic dicens , quod talia uerba , ſiue ſint
enunciatiua , ſiue certificatiua,diſponunt , quia ſunt emiſſa
princi-

principaliter propter ſe, vt in l. ex hac ſcriptura. ff. de donat. & allegat. l. 3. C. de libe. præte. vbi patet, quod per hæc uerba,
48 ſis alienus à ſubſtantia mea, fit exhæredatio, quia † ſenſus ꝑualet verbis, vt in c. intelligentia. ſ. de verborum ſignific. hoc tamen limitat Bal. ſ. de iudi. c. j. niſi hoc uerbum, cognoſco poneretur in futuro tempore, puta excommunicatum te,
49 eſſe cognoſces, quia tunc ſunt verba † potius comminatiua quam excommunicatiua, vt in l. interlocutio. C. commina: vel epiſtolas.

Quid autem ſi dicatur, te certificamus, quod tali die te excommunicauimus. an importent excommunicationem. dic quod non, ſed magis inducunt quandam notitiam excō municationis prǽteritæ, & ſic cum talia verba ſint prolata ad intimandam excommunicationem latam de præterito non importent excommunicationem, & puto, quod talia
50 verba non probent excommunicationem latã, cũ nec † publicatio, ſeu denunciatio excommunicationis, probet excō municationem, vt dicit gl. in c. pia. in verbo, nomen. de exceptio. in vj. & in c. licet. in gl. antepenult. de ſent. excom. eo. li. facit c. j. de ſenten. excom. in vj. facit quod no. in c. j. de iudi. & in c. poſt ceſſionem. de proba. & in Spec. de citatione. §. iam de citatione. ver. quid ſi iudex, in vlti. col.
51 Quid autem ſi iudex dicat, † noueris te ſententiæ excommunicationis ſubiacere. dic quod talia verba importãt excōicationem, vt in c. 3. de rap. & tenet gl. no. in c. vnico, de iniur. in gl. fi. in fi. & communiter ſequuntur Doct. licet Inno. in c. cum & plantare, in fi. de priuil. teneat ꝯrium, & male.

Quid autem ſi dicatur, ſub interminatione anathematis, vel ſub pœna excommunicationis. dic, vt in c. clericis, ne cle. vel mon. & in ca. j. de loca. Quid autem ſi iudex dicat, nullus communicet tali, an per iſta uerba inducatur excommunicatio. Io. And. in d. c. j. de iud. tenet, ꝙ ſic. idem tenent ibi Doctor & Bal. idem ibi ſequitur. Mouetur. quia per hæc uerba, interdicimus talem aqua, & igni, inducebatur deportatio, vt ſingulariter probatur Inſti. de cap. dim. § minor.
52 Ex his infert, an poſſit qs † excōicari per litteras miſſiuas, vel per epiſtolam. Egi. & Guil. Naſo tenuerunt, quod non, dicentes oportere, ꝙ iudex proprio ore proferat ſententiã excommunicationis, alias nō erit excommunicatus, ſicut nec aliæ ſententiæ valent, niſi iudex proferat ore ſuo, vt in c. fin. de re iud. in vj. & in toto tit. C. de ſen. ex peri. reci. Sed contrarium communiter tenetur. pro hoc eſt bo. text. 3. q. 4. nullus. vbi patet, quod iudex poteſt excommunicare per literas itẽ poteſt abſolutio ab excommunicatione fieri per literas, vt dicit gl. no. ij. q. 5. quanto. Nec obſtat tex. in c. j. de ſen. excō. in 6. vbi dicitur, ꝙ excommunicatio debet fieri in ſcriptis, quia ſatis ſit in ſcriptis, ex quo eſt excommunicatio deſcripta in litteris, & directæ ſunt ipſæ litteræ ad illum, qui excommunicatur. facit c. appellatio. de app. in vj. Non obſtat ẽt, quod di-
53 citur de ſententia diffinitiua, in c. fi. de re iud. in vj. quia † excommunicatio, non eſt proprie ſententia, vt no. in c. ij. de cō ſti. in vj. & potius trahitur ad naturam interlocutoriæ, quam diffinitiuæ, ut no. in c. per tuas de ſent. excom. & in c. venerabilibus, eod. tit. in vj. & ꝙ ſententia excommunicationis, vel ſuſpenſionis, ſit potius ſententia interlocutoria, quam diffinitiua, tenet gl. ij. q. i. in ſumma, quæ enumerat talem ſententiã inter ſententias interlocutorias, & iſtam opi. firmat do. Ab. ſequitur etiam But. & communiter Doct.
54 Quinto quæro, an in caſu huius decretalis ſufficiat † ſoluiſſe vltima hora termini ad euitãdam excommunicationem. Io. An. dicit, ꝙ ſic. allegat. l. eum, qui ante Kalendas. ff. de ver. obli. vide tex. cum gl. in c. frequens. in uerbo, proponitur. de reſti. ſpo. in vj. & plene dixi in c. ſuper eo, el ij. ſ. eodem, & ſic vult Io. And. ꝙ ſufficiat ſoluere in vigeſima die ad euitandã excommunicationem, immo in vltima hora 20. diei, & hoc probatur in l. j. § quod dicimus ff. de ſuc. edic. & eſt bo. glo. in d. verbo, proponitur. in d. c. frequens. Sed quid ſi poſt paucos
55 dies poſt lapſum † termini ſatiſfaciat, an euitet excommunicationem, puta ſi ſatiſfaciat 21. die, vel 22. videtur ꝙ ſic, per nota. per gl. 32. q. j. apud miſericordem. quæ dicit, quod ſi aliquis iurat ſoluere infra certum terminum, vel ſub pœna promittit ſoluere infra certum terminum, ꝙ ſi poſt terminum ſoluit, euitat periurium, vel pœnam. ſed tu tene contrarium, nam ſtatim lapſo termino incurrit excommunicationem, quæ non tollitur, niſi per abſolutionem, ut dicit glo. ſæpius allegata, in clem. j. in uerbo, donec. de deci. & hoc eſt de mente Io. An. dum requirit, quod fiat ſolutio ante lapſum termini, licet dicat poſſe ſolui vltima die, & vltima hora ad euitãdam excommunicationem. Non obſtat gl. in d. c. apud miſericordem. quia non loquitur in excommunicatione. ſed qñ quis iurauit ſoluere, vel promiſit ſoluere, ſub pœna, infra certum terminum: fortius eſt enim vinculum excommunicationis, quam iuramẽti, vel promiſſionis pœnalis. item illa gl.

non dicit verum, ex quo enim quis non ſoluit infra terminum ſtatim incurrit periurium. vnde non tollitur periurio dato, ꝙ ſatiſfaciat parti ſoluendo debitum, ſecundum ꝙ iurauerat. facit, quod no. glo. in cle. j. de vſur. in verbo, non eſſe peccatum. item vbi quis delinquit, vel aliquid facit, illud nō poteſt dici non factum, vel non commiſſum, quia facta pro infectis, & commiſſa pro non commiſſis haberi nō poſſunt l. in bello. § factæ. ff. de captiuis. & 32. q. 7. ſi Paulus. præterea, vbi iuramentum eſt appoſitum in contractu, non admitti-
56 tur purgatio † moræ, vt in l. ſi quis maior. C. de tranſact. not. Bar. in l. ſi inſulam, in 5. q. ff. de uerborum obliga. item vbi eſt dies, & pœna, non admittitur purgatio moræ l. magnam. C. de contrahen. & commit. ſtip. & in l. traiectitię. § de illo. ff. de actio. & oblig.
57 Nunquid autem de æquitate canonica admittatur † purgatio moræ, vbi eſt dies, & pœna. dic, ut in cap. dilecti. de arbitris, & in c. potuit. de loca. item an difficultas, ſeu impedimẽtum excuſet a pœna. dic ut in l. continuus. §. illud ff. de uerborum oblig. vbi per Bar. & dixi in ca. breui. de iureiur. item an
58 inopia, † vel impoſſibilitas excuſet ab excommunicatione. vide Inno. in c. P. & G. de offi. deleg. vbi tenet, ꝙ licet quis nō ſit in culpa, vel mora, ſed ratione impoſſibilitatis, vel impotentiæ, vel inopiæ, non ſoluit in termino, tamen incurrit excommunicationem, ſed hoc conſtito debet abſque difficultate abſolui, & idem dicit Bal. in l. acceptam. in vlti. col. C. de vſu. ſed ego hoc ultimũ plene examinaui in c. 2. de teſt. cogẽ.
59 Sexto, & vltimo quæro, quid ſi iudex in ſententia excommunicationis dicat, te † excommunico ſi appellas, vel ſi eligis, an ſtatim cum appellat, vel eligit, ſit excommunicatus, vt ſic videatur excommunicatio præceſſiſſe appellationem, an vero econtra, non ſit excommunicatus, quaſi appellatio præceſſit excommunicationem, vel an non valeat electio, quaſi excommunicatio præceſſerit electionem, vel valeat ipſa electio, quaſi intelligatur excommunicatus, poſtquã erit perfectus actus electionis. & Inn. refert tres opi.

Prima eſt, ꝙ non intelligatur excommunicatus, niſi poſt
60 actũ perfecte conſummatũ, quia hæc eſt natura † diſpoſitionis conditionalis l. hæc conditio. de condit. & demon. item aliter dicendo videretur excommunicatio lata ſine aliquo facto præcedente.

Secunda eſt opinio, ꝙ debeat attendi modus conceptionis verborum. Aut enim iudex dixit, excommunico te, ſi appellas, vel eligis, & intelligitur excommunicatus ſtatim cu parat ſe ad appellandum, vel ad eligendum, & ſic ſtatim, cũ incipit eligere, vel appellare, incidit in excommunicatione. Aut iudex dixit, excommunico te, ſi eligis, vel appellaueris, & tunc non ligatur, niſi poſt actum perfectum, quia hæc verba, ex proprio ſignificato requirunt actum conſummatum, vt eſt pulcher tex. in l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum, ff. de verborum oblig. facit, quod notat Bart. in ſimili, in l. filiusfa. §. diui. in fi. penult. colum. ff. de leg. j. vbi dicit, quod ex pacto appoſito in ꝯtu poteſt impediri translatio domini, ſi apponitur pactum, ꝙ ſi alienabit rem, dominium rei reuertatur ad paciſcentem, quia cũ ſtatim parat ſe ad alienandum, dñium rei reuertitur ad paciſcentem, ſecus ſi dicat, ſi alienaueris volo, ꝙ dominium rei reuertatur ad me, quia vr̃ voluiſſe, ꝙ poſt perfectam alienationem, & ſic poſtquam dominium rei fuerit translatum in aliũ, res ad ipſum reuertatur, ꝙ eſt impoſſibile, & iſtam opi. dicit Io. de Imo. eſſe veriorem per text. in l. Stichus, ſeruus meus. ff. de manu. teſta. vbi dicitur, ꝙ ſi teſtator legat libertatem ſeruo, ſi hæres eum alienauerit, tale legatum non valet, quia vr̃ reliquiſſe libertatem poſt perfectã alienationem, & ſic poſtquam ſeruus erit alicuius, & ſic nō valet datio libertatis. quia nō poteſt dari libertas ſeruo alieno, & ſic ibi videtur tex. ꝙ etiam ſi res ſit fauorabilis, vt eſt libertas: nihilominus, quando ponitur ſubiunctiuũ præteriti temporis videatur ſolum diſpoſitum de actu perfecto, & cō ſummato. Ho. vero in ſumma, de re iud. §. qualiter, ver. puta, dicit, quod non valet excommunicatio, ſi quis appellet, qa tollit defenſionem.

Tertia opi. quam ſequitur Inn. eſt, ꝙ recurrendum eſt ad intentionẽ excōicatoris: ſi enim intendebat ſtatim excōicare ante actum conſumatum, erit excōicatus, & ſi non intendebat excōicare ante actum conſumatum, non erit excommunicatus, niſi perfecto actu. In dubio vero dicit, ꝙ debet ꝓſumi, ꝙ fuerit intentio, ꝙ ſtatim ſit excommunicatus in ipſa prolatione uerborum. ſ. quãdo incipit. proferre verba appellationis, vel electionis: fuit enim contumax in non obediendo, & gladius ſpiritualis, ſcilicet ipſa excommunicatio, eſt penetrabilior, quam gladius hominis, quaſi dicat, ꝙ qñ utrumque concurrit in tempore, excōicatio, tãquã penetrabilior præcedit, & iſtam opi. ſequitur hic Io. An. & do. Ab. dicens, ꝙ licet attenta propria ſignificatione uerborũ, qs non dica-

61 dicatur † eligere, vel appellare, niſi poſt actum perfectum,
vt d.l.ſi quis ſtipulatus ſit Stichum. ff. de verborum obli. nec
quo ad pœnam incurrendam, vt in c.cum in cunctis. de ele.
iuncto c.perpetuæ.de elect.in vj. facit quod not. glo.in l.ar-
62 boribus.§.de illo.ff.de vſufruc. quæ dicit, quod† lupus exiẽs
ſiluam, nondum exiuit, quia actus exeundi, nondum eſt per-
fectus.& quod notat Ioan. Andr. in regula, in pęnis.in ſexto.
tamen propter præſumptam voluntatem excommunicato
ris ſequenda eſt, ſecundum dom. Abb. opinio Inno. & Ioan.
63 An.mouetur, quia quilibet præſumitur velle facere † actum
meliori modo, quo poteſt ad hoc, vt actus valeat.l.3. ff. de te
ſtam.milit. ſed ſi præſumeretur excommunicatorem voluiſ
ſe excommunicare, poſt actum perfectum excommunica-
tio non valeret, quia appellatio ſuſpenderet excommunica-
tionem, vt in cap.per tuas de ſenten.excommu. & hic, ergo
in dubio pręſumendum eſt, quod iudex voluerit ligare, ante
actum perfectum, ſ.ſtatim, cum incipit. ſicut enim per inobe
dientiam ſtatim eſt contumax, quo ad Deum, ideſt ſtatim in
cidit in excommunicationem, quæ eſt ſeparatio a gratia di-
uina. ita dicit in alio actu. ſ. quando quis eſt excommunica-
tus, ſi elegerit. nam in dubio debet præſumi, quod iudex vo-
luerit inualidare actum electionis, & ſic excommunicare
ſtatim cum ſe parat ad eligendum, & ſic meliori modo, quo
poteſt actus inualidari, & iſtam opi. ſequitur etiam Bald. hic
& Dom.Dom.in ca.ſi a ſede.de præben in vj.in 3.colu.& iſta
opi.eſt communis, & ipſam tene, licet But.hic teneat contra
rium dicens, quod ille qui ſe parat ad eligendum, vel ad ap-
pellandum, nõ eligit, vel appellat, ſed vult eligere, vel appel-
lare. item quia ad hoc, vt conditio purificetur, requirit actus
perfectus. l.hæc conditio.ff.de cond.& demonſt. ſed reſpon
de, ꝙ illud, quod dicit But. procedit de propria ſignificatio-
ne verborum, ſed attenta intentione excommunicãtis, vide-
tur voluiſſe excommunicare ſtatim, cum parat ſe ad eligen
dum, vel ad appellandum. vnde tene etiam opin. Innoc. quæ
communiter tenetur. Et ex his nota, quod cum in aliquo pũ
cto concurrit ſententia cenſuræ, & alius actus illi contra-
rius, in dubio cenſetur ſententia cenſuræ præceſſiſſe tanquã
penetrabilior, & quotidie allegatur iſtud c.ad hoc. Et ex his
64 infertur, quod ſi dum iudex legebat † ſentẽtiam excommu
nicationis, & pars appellauit, vel dum pars appellaret, iudex
eum excommunicauit, quæ præſumatur præceſſiſſe. & Ioã.
And.in dicta regula, cum ſint, libro vj.hanc quæſtionem di-
ſputauit, & dicit debere attendi, an verbum excommunico
præceſſerit appellationem, & tunc erit excommunicatus,
an vero appellatio ſit interpoſita, ante verbum excommu-
nico, & non erit excommunicatus: ſimiliter, dum pars lege-
ret appellationem, iudex eam excommunicauit, ſi excom-
municatio pręceſſit verbum appello, erit excommunicatus
ſecus ſi excommunicatio ſecuta fuerit verbum appello. in
65 dubio autem Ioan.And. dicit debere præſumi † appellatio-
nem præceſſiſſe, cum agatur de pœna medicinali, vt in ca.j.
de ſent.excommu.in ſexto. & quia ſi conſtat de excommu-
nicatione præſumitur excommunicatio lata ante appella-
tionem, niſi probetur appellationem præceſſiſſe, vt in ca.ue
nerabilibus.in fi.& ibi etiam per glo.penult.de ſenten. excõ.
in ſexto. & cum hac determinatione tranſit Io. de Imo. hic
in fi.commẽ. Quidam tamẽ tenent contrarium, quia ſentẽ-
tia non intelligitur lata, niſi in totum ſit lecta, vt in c.fi.de
re iudi.in vj.& quia ſententia clauditur ex vltimo verbo, vt
26.quæſt.j.prædicator.iuncta glo.3.allegant etiam c.cum tu.
ſupra de teſti & quod ibi notat Innoc.& quod notat Bart.in
l.fideicommiſſa.§.quotiens.ff.de le.3.ſed tu tene opi. Io.An.
quam ſequitur Ioan.de Imo. Non obſtat c.fi.de re iudi.in vj.
quia ſententia excommunicationis, non eſt proprie ſenten-
tia. item dato, quod eſſet ſententia ſufficit, ꝙ legatur illud, ꝙ
eſt ſubſtantiale, etiam ſi alia, quæ non ſunt ſubſtantialia, nõ
66 legantur. verbum † autem excommunico, eſt de ſubſtantia
excommunicationis, alia vero non. Nõ obſtat gl.in c.prædi
cator.16.q.j.quia non dicit illud ad quod ipſum allegant, ſed
loquitur, quando iudex pronunciat ſententiam correctius,
67 puta ſi dicit, condemno, immo abſoluo, ſtãdum eſt† vltimo
verbo, quod corrigit verbum præcedens, pro quo eſt op tex.
in l.Stichus, immo Pamphilus.ff. de manu teſta.ubi dicitur,
quod ſi teſtator dicit, Stichus, immo Pãphilus, liber eſto, ꝙ
68 ſolus Pamphilus erit liber, quia teſtator dicendo, † immo
Pamphilus videtur errorẽ ſuum correxiſſe, & gl.in d. c.præ-
dicator, & d l.Stichus, immo Pamphilus. tene perpetuo mẽ
ti illud autem, quod dicit Bar.in l. fideicommiſſa.§. quotiẽs,
ff.de le.3.non facit ad propoſitum. Ad c.cum tu. reſponde, ꝙ
ibi præſumitur appellationem pręceſſiſſe excommunicatio
nem ad euitandum periurum teſtium, quia quidã depoſue-
rant excommunicationem eſſe latam, ante appellationẽ,
& quidam poſt appellationem. nam ad vitãdum periurium
teſtium ſit interpretatio, ꝙ iudex excõicauerit poſt primam
appellationem, & ante ſecundam appellationem illa gl. in-
terpretatio ſit, vt dicit ibi tex.ad euitãdum periurium teſtiũ.
dicunt tñ ibi Ho.& Io.An.& poſt eum do. Abb ꝙ aut agitur
de ſolo vinculo excõis, an tenuerit, vel non, & tũc in dubio
69 interpretandum eſt, ꝙ teneat† excõicatio, quia nullũ eſt pe-
riculum, cum poſſit petere abſolutionem. Aut agitur de pœ
na irregularitatis, puta, quia dr̃ celebraſſe poſt excõicationẽ
vel agitur de annullanda collatione beneficii, ut quia dicit̃,
quod erat excõicatus tẽpore, quo facta fuit ſibi collatio be-
neficii, vel agitur de alia pęna, & in his caſibus, non debet ꝑ
ſumi, ꝙ excõicatio teneat, vel ꝙ fuerit excõicatus, niſi probe
tur.& ex his limita theoricam Io. And.in d.regula, cum ſine.
nam ſi appellãs celebraſſet, vel fuiſſet ei collatum beneficiũ,
& ſic ageretur de pęna irregularitatis, vel de priuatione be-
neficii, vel de alia pęna, quia excõicationem non ſeruauit,
tunc non præſumeretur excõicationem præceſſiſſe appella-
tionem, niſi per aduerſarium hoc probaretur, & ſic limita di
ctum Io.An.in d regula, cum ſint, & Io de Imo.hic.& hęc te
ne menti, quæ ſufficiant in hoc capit. ſequitur capit. ſecun-
do requiris.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio probibita in vno articulo reſcripti, in quo plures committun tur articuli, cenſetur etiam in alijs probibita.*
2 *Verba in qualibet diſpoſitione, ſunt amplianda, uel reſtringenda, ſecundũ mentem diſponentis.*
3 *Mens diſponentis colligitur ex ratione expreſſa in diſpoſitione, uel coniecturata.*
4 *Dictum, ſiue ſit generale, ſiue ſpeciale, ſemper reſtringitur, ſecundum intentionem diſponentis.*
5 *Interpretatio verborum, non valet, vbi ſenſus teſtatoris clarus eſt.*
6 *Verba ſunt nota paſsionum animæ, inuenta ad exprimendum intentionem.*
7 *Verba intentioni deſeruire debent, & non intentio verbis.*
8 *Intentio appellatur illa, quæ poteſt colligi per interpretationem.*
9 *Mens talis eſſe præſumitur, qualis eſſe debet.*
10 *Teſtator præſumitur cogitare, quod ius diſponit.*
11 *Intentio clauſulæ, appellatione remota, non eſt tollendi defenſionem.*
12 *Statutum remouens appellationem, intelligitur de friuola.*
13 *Clauſula addita uni ex pluribus articulis, ad omnes alios refertur.*
14 *Clauſula particularis æquipollet indefinitæ per identitatem rationis.*
15 *Clauſula, quæ ſumitur ex aliquo, refertur ad uniuerſum ſalua ratione recti ſermonis.*
16 *Diſpoſitio utriuſque iuris in eodem facto licitè allegari poteſt.*
17 *Leges, an ſint tantum allegandæ in defectum canonum.*
18 *Leges, & canones allegari poſſunt licitè in argumentum.*
19 *Argumentum dicitur, quando lex non probat aperte intentionem, ſed ſubtiliter inuenitur.*
20 *Subtilitas ceſſat, vbi caſus eſt expreſſus.*
21 *Clauſula appoſita in proœmio, refertur ad omnia, ſecundum Bal.*

C A P. X L I.

SEcundo requiris Si in vno reſcri pto committũ-
1 tur plures articuli, & in uno prohibeatur † appel
latio, intelligitur prohibita etiã in aliis. hoc dicit
vſq; ad §.tertio poſtulas, & legã illud c.per partes. licet Doc.
examinent totum ſimul.
2 Nota primo, ꝙ † verba euiuſcunq; diſpoſitionis ſunt am-
plianda, vel reſtringenda, ſm mentem diſponentis. quæ qui
3 dem †mens colligitur ex ratione expreſſa in diſpoſitione, de
quo vide gl.in cle.j.in verbo, præſidentes.de reſcrip. & in cle.
j.in verbo, eligatur.de elect.& in c.ex eo, quod.de ele.in vj. in
ij.gl. idem dicit d.Abb. ſi non eſt expreſſa, dummodo poſſet
rationabiliter, & indubitanter coniecturari, ꝗ ratio potuit
mouere diſponentem, vt hic in fi.pro hoc eſt op. tex. cũ glo.
in l.tale pactum.§.fi.ff.de pact.& hoc tenet Cyn.in l. non du
bium.C de legi & Bal.in l.maximum vitium.C.de lib.præte.
4 & ſubdit do.Abb ꝙ ſiue ſit † dictum generale, ſiue ſpeciale
ſemper reſtringitur, ſm intentionem diſponentis, vt hic cla-
re probatur, ſm eum.ad idẽ eſt bo.tex.in ca. intelligentia.de
verb.ſign.& in l.cum pater.§.dulciſſimis, & ibi per Bar.ff. de
le.ij & vide bo.tex.in l.3.C.de lib.præte.vbi dicitur, ꝙ qñ ſen-
5 ſus teſtatoris eſt manifeſtus, † nũquam interpretatio verbo
rum, tñ valet vt ſit melior, quam ſenſus ipſius teſtatoris. fa-
cit, quod no. Inno.in c.petitio.de procur.& in c.ex poſita. de
arb. & in c.audita.de reſt.ſpo.vbi etiam eſt bo. tex.
Scdõ no. ꝙ uerba ſunt inuẽta ad exprimendã intentionẽ.
6 ideo dr̃, ꝙ†verba ſunt notæ paſſionũ aĩæ, i. ſigna intentionis
animæ. pro hoc c.is autem.22.quæſt.ij.& in l. Labeo,§.idem
Tubero.

7 Tubero ff. de ſup.leg.† verba tamen debent deſeruire inten-
tioni,& non intentio verbis,vt dixi in notabili præcedenti,
& vide tex.nota.j.q.j.Marchion,& Baſilides,vbi tex.dicit, nõ
putemus in verbis ſcripturarum eſſe euangelium,ſed in ſen
ſu,non in ſuperficie,ſed in medulla, nõ in ſermonum foliis,
ſed in radice rationis.dicit tamen Bal.hic in verbo, intentio
8 ni,quod illa præſumitur eſſe † intentio , quæ poteſt colligi p
interpretationem,alias ſecus,allegat l.ſi alii.ff.de vſufru. leg.
vbi tex.dicit,quod interdum plus valet ſcriptura, quã illud,
quod eſt actum.allegat etiam tex.in l.Gallus.§. quidam re-
cte.ibi,qui ex verbis concipi poſſit ff de libe.& poſtu.Dic ta-
9 men,quod præſumitur talis eſſe † mens,qualis eſſe debet,ſe
cundum iura.pro hoc vide illud , quod dixit notabiliter Bal.
in l.j.C.de ſacroſanct.eccl.vbi dicit , quod voluntas teſtato-
ris præſumitur eſſe talis,qualis eſſe debet, & idem Bald.in l.
precibus in xxij.colum.C.de impub.& alijs ſubſti.dicit,quod
10 † teſtator præſumitur velle cogitare illud,quod ius diſponit.
allegat l.ſi duo.ff.de acq.hær.& hæc tene menti.
11 Tertio nota , quod † intentio apponentis clauſulam,ap-
pellatione remota,in aliqua cauſa,nõ intendit tollere defen
ſionem, ſed potius conſeruare iuſtitiam, quæ ſæpe violatur
per appellationes fruſtratorias,& ideo Bart.in l.omnes po-
12 puli.ff.de iuſti.& iure. dicit , quod ſi † ſtatutum remouet ap-
pellationem,intelligitur de friuola appellatione, & idẽ ſen-
tit Bar.in l.j.§.interdum.ff.a quibus app.non li. de quo dice-
tur infra eo.paſtoralis vbi dicam,an ſit verum illud,quod di
cit Bar.& idem ſi ſtatutum remouet exceptionem. nam in-
telligitur remouere exceptionem friuolam,ut dicit glo.in l.
ita pudor.C.de adul.& ibi per Cyn.& Doct.& idem dicit Bar
to.in l.j.§ j.ff.qđ ui,aut clam.de quo vide bo.tex.in c.ex parte.
de reſcript.& ibi per gl.& doct.
Quarto nota, quod vbi in aliqua diſpoſitione cõtinentur
a plures articuli,& in aliquibus additur aliqua clauſula,ᵃ † il-
13 la clauſula eſt referenda ad omnes articulos , ſeu ad totam
diſpoſitionem,ſi non ſubeſt ratio, quare magis debeat con-
cernere vnum articulũ,quam alium , & de hoc vltimo dic,
ſcilicet,quod hoc procedat,quando non ſubeſt ratio,quare
debeat magis referri ad unum articulũ , quàm ad alium. eſt
bo.tex.in l.j.C.de lib.præte.& per hoc dicit Bal.quod particu
14 laris † clauſula æquipollet indiffinitę,per identitatem ratio-
nis,nec refert in qua parte inſtri aliquid dicatur, quia debet
referri ad totum inſtrumentum,& totum inſtrumentum in
format.allegat l.ſi quis ex argentariis.§.ſi initium.ff.de eden-
15 do.& d.l.j.C.de libe.præt.& ſubdit,quod † clauſula , quæ ſu-
mitur ex aliquo,refertur ad uniuerſum , ſalua tamẽ ratione
recti ſermonis,vt in l.Plautius.ff.de auro & arg.lega.
Quinto nota ibi , ſicut utriuſque iur. argumenta nos do-
16 cent,quod licitum eſt in eadem facto allegare † diſpoſitionẽ
vtriuſque iuris,nam hic licet ius canonicum prouideret,ta-
men Papa allegauit diſpoſitionem vtriſque iuris, & ex quo
ſequitur,quod glo.x.di. ſi in adiutorium.male dixit, dum di-
17 cit, quod † leges ſunt allegandę ſolum in defectum canonũ
immo etiam in cauſis beneficialibus licitum eſt allegare le-
ges ſi non reperitur contrarium decisum per canones, ut in
cap.primo,& in capitu. auctoritate. de conceſſione præben.
in ſexto.
18 Vltimo nota ex eodem verbo,quod † leges & canones li-
cite poſſunt allegari in argumentum.vnde quotidie dicitur,
argum.talis legis,vel talis capituli,& dicit dom.Abb.quod di
19 citur † argumentum, quando illud ius, quod allegatur non
probat aperte intentionem allegantis . vbi uero probaret a-
perte, non deberet dicere,argu.talis legis,vel capitu. ſed de-
bet dicere,prout habetur in tali lege,vel in tali capitulo , nã
dicitur argumentum, quaſi argute,& ſubtiliter inuentũ, ut
20 in c.forus,de verbor. ſigni. Ceſſat autem † ſubtilitas, vbi ca-
ſus eſt expreſſus.facit,quod notat Ioan.Andr.in cap. primo.
de pactis.
In gl.ij de hoc articulo.ſ.an clauſula appoſita in vno arti
culo, ſeu ca.referatur ad alia capitula, ſeu ad alios articulos
dicam infra eodem,inquiſitioni.vbi Doct.tangunt, licet do.
Ab.hic examinet,& notabis vnum dictum Bal hic,nam di-
21 cit,quod † clauſula appoſita in prooemio refertur ad omnia.
allegat l.regula.§.fin.ff.de iu.& fac.igno.& hoc nota, quia ex
hoc infertur,quod uerba appoſita in prooemio alicuius con
ſtitutionis,vel priuilegij,ſeu reſcripti,debet referri ad omnia
quia mens diſponentis comprehenditur ex his quæ dicun-
tur in proęmio,ſeu exordio,& ſecundum ipſa debet amplia
ri,vel reſtringi ipſum priuilegium, ſeu reſcriptum, vel ſtatu-
tum,ſeu inſtrumentum,& hoc etiam ſenſit Ioan.And.in re-
gula,cum quid prohibetur,in Mercu.in ſolutione quęſtionis
libro ſexto,& Bart.in l.j.ff.ad Maced. & eſt bo.tex.in l.fin.ff.
de hæred.inſti.& ibi per Bald. & per eundem in §. quibus.in
prima conſtitutione Codicis , & in l. cum hi.ff. de tranſact.
& per dom.Cardi.in cap.tuæ.de cler.non reſidentibus.
Gl.ſequens eſt clara,& fuit expedita in notabilibus.ſequi-
tur.§.tertio poſtulas edoceri.

ADDITIO.

a ¶ Clauſula in fi.appoſita refertur ad omnia præcedentia. fallit, quando appoſita eſſet ad aliam diſpoſitionem qualificatam,& non principaliter, quia tunc non refertur,niſi ad ultimum,Alex.Imo.conſilio 48. penul.co lum.in fi.ver.confirmantur etiam ex his.j.volu.Item nunquam fit relatio ad omnia præcedentia , quotiens talis relatio induceret contrarietatem in ipſa diſpoſitione , vel quotiens diſpoſitio ipſa irritaretur,Alex.11.pen. col.2.uolu.& in d.conſilio 3.col.uer. ſed ita eſt.clauſula in fi.appoſita ad proxima refertur dom.Abb..ſuper gl.ult.in c.olim.de reſcript.

¶ Item tenet regulariter,vbi plura in eadem oratione prolata ſunt,ita qđ ab eodem uerbo,regantur,dictum in uno,ſeu qualitas expreſſa in vno,in telligitur repetita in altero,Alex.Imo.conſ.prædicto 4.colum.uerſic.poſtremo.j.volum.

¶ Ita clauſula,ut ſupradictum eſt , refertur ad proximam clauſulam,Bal. conſi.992.in fi.j.uolu.

Item clauſula generalis,quando referatur ad omnia præcedẽtia,an ad inferiora,Bald.conſilio 273.ij.volum. ante finẽ,& conſilio 394.tertio volumine,in fine.

¶ Item,an clauſula indefinite appoſita referatur ad omnia,Bal.conſ.252. 4.columna.

¶ Item clauſula,in principio appoſita refertur ad omnia ſequentia,quando par eſt ratio in omnibus,ſecus ſi non eſt par ratio,Alex.conſ. 42.3.col. 3.uolu.uer.aduerte.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa ſuſpitionis eſt proponenda coram iudice, qui recuſatur, & probanda coram arbitris.*
2 *Cauſa ſuſpitionis non poteſt probari,niſi fuerit allegata coram eo,qui ſuſpectus habetur.*
3 *Iudex recuſatus , vt ſuſpectus, poteſt compellere partes ad arbitros eligendos.*
4 *Appellatio iuſte admittitur a iudice , qui non admittit exceptionem recuſationis iudicis.*
5 *Arbitri poßunt eligi extra diœceſim,& ciuitatem .*
6 *Remotus arbiter valde,qui dicatur.*
7 *Locus remotus,quando dicatur .*
8 *Arbitri,an debeant eſſe clerici .*
9 *Proceſſus,an teneat pendente recuſatione iudicis .*
10 *Iudex recuſatus,tunc poteſt in cauſa procedere, quando arbitri infra terminum cauſam ſuſpitionis non expediunt.*
11 *Ratio naturalis in deciſionibus cauſarum licite allegatur .*
12 *Ratio naturalis eſt,quaſi quædam lex.*
13 *Extenſio poteſt fieri ipſa ratione ſuadente,ad caſus non expreſſos.*
14 *Regula ibi fallit,vbi ratio ſuadet fallere .*
15 *Aequitas in iure non expreſſa,nihil aliud eſt,quam ratio naturalis .*
16 *Recuſationis iudicis remedium tolli non poteſt per principem, cum ſit iuris naturalis .*
17 *Iniuria leuiſſima, non debet ad animum reuocari .*
18 *Sententia interlocutoria poteſt ferri ſine ſcriptis,licet poſtea per notarium reducatur in ſcripturam.*
19 *Recuſatio eſt proponenda in ſcriptis .*
20 *Recuſationis tempus eſt viginti dierum .*
21 *Ordinarius iudex poteſt remittere ad alium,& delegare cauſam ſuſpitionis cauſa probata,quod non poteſt delegatus.*
22 *Arbiter unus tantum,poteſt cognoſcere cauſam ſuſpitionis partibus conſentientibus .*
23 *Iudex ex recuſatione prouocatur ad indignationem.*
24 *Exceptio afficiens perſonam,an moueat indignationem , vt iudex cognoſcere non poßit, & qualiter procedatur .*
25 *Cauſa ſuſpitionis de iure ciuili non eſt probanda, ſed ſufficit , quod allegetur .*
26 *Iudex delegatus recuſatus ob ſuſpitionem ,an cauſam delegare poßit , & quo iure .*
27 *Arbitri poſtquam pronunciauerunt iudicem ſuſpectum,an poßint cognoſcere de cauſa principali .*
28 *Arbitri de iure canonico non cognoſcunt de cauſa principali, quamuis de iure ciuili cognoſcant poſt cognitionem de ſuſpecto .*
29 *Arbitri num ſint eligendi pro cauſa principali decidenda iudice recuſato .*
30 *Appellatio non datur ab arbitris compromiſſarijs.*
31 *Cauſa ſuſpitionis exiſtente tali,ut ſine ſcandalo exprimi non poßit, qualiter procedendum ſit.*
32 *Riualis quis proprie dicatur.*

1 §.Tertio poſtulas. Cauſa † ſuſpitionis eſt proponenda coram iudice , qui recuſatur,& probanda coram arbitris.hoc dicit.
Nota primo ibi,coram eo,ꝙ quñ recuſatur iudex,cauſa ſuſpitionis debet allegari coram eo.& ex hoc infert do. Ab. ꝙ

2 cauſa † ſuſpitionis nō allegata coram iud ce, qui recuſatur,
non poteſt probari coram arbitris, & hoc tenet Io. And. ſ. c.
poſtremo. vbi dom. Abb. & communiter Doctor. firmant
iſtam concluſionem.

3 Secundo nota ibi, ſed ut in aliquos, quod † iudex recuſa-
tus, vt ſuſpectus, poteſt compellere partes ad eligendos arbi
tros qui cognoſcant de cauſa ſuſpicionis concordat text. ſe-
cundum vnum intellectum in ca. ad hæc, & in ca. cum a te. ſ.
eodem, & pondera bene iſtum textum, quia hic probatur,
quod iudex tenetur admittere exceptionem recuſationis, li-
cet pars in libello recuſatorio non eligat arbitrum qui co-
gnoſcat de cauſa ſuſpicionis, nec offerat ſe paratam eligere.
idem probatur in d. c. ad hæc, ſecundum vnum intellectum
& ī eodem, cū ſpeciali. Et ex hoc infertur, quod ſi iudex nol-
let admittere exceptionem recuſationis, & recuſans iudicē
4 appellaret, appellatio † eſſet iuſta, licet in libello recuſato-
rio non obtuliſſet ſe paratum eligere arbitrum, qui cogno-
ſcat pro parte ſua de cauſa ſuſpitionis.

5 Tertio nota ibi, non valde remotos, quod poſſunt † eligi
arbitri, qui ſunt extra ciuitatem, & diœceſim iudicis recuſa-
ti & iſta fuit bona prouiſio, ſecundum Docto. quia aliquan-
do iudex recuſatus eſt ita potens, quod recuſans non poſſit
in loco reperire arbitros, de quibus conſideret, nō tamen de-
bent eſſe valde remoti, vt dicit text. quando autem dicantur
eſſe valde remoti, Io. And. & Hoſt in verbo, remotos dicunt
6 quod non dicuntur valde † remoti, quando non ſunt remo
ti vltra duas dietas, arg. c. nonnulli. de reſcriptis ſed do Abb.
dicit, quod hodie arbitri dicerentur valde remoti, ſi eſſent re
moti vltra vnam dietam. ar. c. ſtatutum. de reſcrip in vj. Idem
ſequitur hic Bald. dicit tamen, quod ſecundum leges illi di-
cantur non eſſe longe remoti, qui non diſtant vltra centum
miliaria per terram, ſiue per mare. allegat l. 4. §. ſi tam vic.
num ff. de dam. infec ſed tu uide gl. in ca. nullus. in verbo, re-
mota de temp. ord. in vj. & in clem. cauſam in uerbo, remo-
7 tis, de elect. quæ dicunt eſſe arbitrarium, quando † locus dica
tur remotus, & quando non, & idem notant Doct. in c. cum
ex literis. de reſti. in integrum. ſed ego dicerem, quod aut nos
loquimur, de arbitris qui debent cognoſcere de cauſa ſuſpi-
tionis, & tunc dicuntur remoti, quando diſtant vltra unam
dietam, quia ſunt ad inſtar delegatorum Papæ, ut in c. arbi-
tris. de offi. deleg. in vj & hoc caſu procedit opin. Bal. & dom.
Abb. aut loquimur in alia materia, & tunc puto hoc eſſe ar
bitrarium, vt dicunt gl. præall. & Doct. in d. ca. cum ex literis.
8 de reſtitu. in integrum, & tales † arbitri debent eſſe clerici,
vt dicit gl. nota quam omnino videbis, in c. legitima, eodem
titu. in vj. in quarta glo. ſed Dom. Do. hoc ibi intelligit, quan-
do vertitur lis in cauſis ſpiritualibus, vel eccleſiaſticis, ſecus
ſi uertatur lis inter clericos, de patrimonialibus. facit quod
no. glo. no in c. decernimus. de iud quæ dicit, quod epiſcopus
poteſt delegare cauſam mere ciuilem vertentem inter cleri-
cos laico, & illam glo. ſequuntur ibi Doct.

Quarto nota in ver. tunc demum, quod iudex recuſatus
pendente cauſa recuſationis, non poteſt in cauſa procedere,
9 & ſic videtur, quod ſi interim procederet, quod † proceſſus
non teneret, cum eius iuriſdictio ſit ſuſpenſa, & hoc puto ve-
rum, quando iudex admiſit exceptionem recuſationis, &
electi ſunt arbitri ad cognoſcendum de ipſa recuſatione. fa-
cit c. de appellationibus, eodem titulo in ſexto, ſecus putarē
ſi iudex noluiſſet admittere exceptionem recuſationis, nam
tunc credo, quod valeat proceſſus, niſi pars appellet, vt in ca
pit. ſuper quæſtionum, in fi. de offic. delega. de quo plene di-
cam in cap. cum ſpeciali. infra eodem.

Quinto nota, quod ſi arbitri non expediunt cauſam ſuſpi-
10 tionis infra terminum præfixum, † iudex recuſatus poteſt in
cauſa procedere. Et dic, quod ipſe iudex qui recuſatur, vt ſu-
ſpectus, poteſt aſſignare terminum arbitris, infra quem expe
diant cauſam, ſi ſunt concordes, vel ſi ſunt diſcordes aduo-
cent tertium, cum quo ambo, vel alter expediant cauſam re
cuſationis, vt in dicto cap. legitima, eodem titulo, in ſexto. &
ſic electio huius tertii ad arbitros pertinet, nō autem ad par-
tes. ipſi autem parti, quæ recuſauit iudicem, non poteſt iu-
dex aſſignare terminum ad probandam, ſeu expediendam
cauſam recuſationis, vt in capitu. ſuſpitionis. de officio
delegati.

Vltimo nota ibi, ipſa namque ratio dictat, ꝙ in deciſioni-
11 bus cauſarum licite allegatur † ratio naturalis, dom. Abb.
allegat glo. prima diſtinct. conſuetudo, quæ eſt in verbo, ra-
tione, & incipit, argu. quod, & dicit, quod deficiente lege, vel
canone, poteſt allegari ratio, vnde dom. Abb. ipſam intelli-
git de ratione naturali. ad idem l. ſcire oportet. §. ſufficit.
ff. de excuſat. tutor ibi, ipſa naturali iuſtitia, & l. cum ratio. ff.
12 de bon. dam. vbi dicit, quod † ratio naturalis eſt, quaſi quæ-
dam lex, & vide Cyn. & Bal. in l. non dubium. C. de legi. vbi di
cunt, quod debet cōſiderari ratio naturalis, quæ potuit mo-
uere veriſimiliter legiſlatorem, & quod ex ipſa ratione pote
13 rit fieri † extenſio ad caſus non expreſſos in verbis legis, in
quibus vrget ipſa ratio naturalis. idem dicit Bald. in l. maxi-
mum vitium. C. de libe præter. vide dom. Abb. in capi. vt de-
bitus. in fi. infra eodem. vbi allegat gl. in Auth. ut ſine prohi-
bitione debitrices, vel creditrices matres tutelam gerant in
verbo, æſtimamus, quæ incipit, nota mirabile, & dicit eſſe ino
14 pium. non fallere † regulam, vbi æquitas ſuadet & do. Abb.
in dicto cap. ut debitus, intelligit illam gl quod loquatur de
ratione naturali de hoc etiam eſt bo. tex. cum gl in l. tale pa-
ctum §. fi. ff. de pact. ad idem de tranſact. c. fi. vbi dicitur, quod
in his, in quibus ius non reperitur expreſſum, iudex debet p-
15 cedere æquitate ſeruata, nam † æquitas in iure non expreſ-
ſa, nihil aliud eſt, quæ ratio naturalis, & iſte tex. facit, ut reme
16 dium † recuſationis non poſſit tolli per principem, ex quo
recuſatio eſt de iure naturali, arg. in clem. paſtoralis. de re iu
dic. de quo in cap. cum inter. de excep. & in ca. ad hæc. ſupra
de reſcriptis. dicit autem hic Bal quod quilibet inimicus præ
ſumitur ſuſpectus, dummodo inimicitia ſit grauis, & non le
17 uiſſima; quia leuiſſima † iniuria non debet ad animum reuo
cari, ut in l. vnſt ff. de arbitris, & ſic vult Bal. quod non requi-
ratur inimicitia capitalis ad hoc, vt iudex poſſit recuſari, ſed
quod ſufficiat quælibet inimicitia, dummodo non ſit leuiſſi
ma, quod nota. & vide text. cum gloſſ. in capitulo, cum ſu-
per. de offic. delega. dixi ſupra eodem, poſtremo, vbi conclu-
ſi, quod ſufficiat probabilis inimicitia ad recuſandum iu-
dicem.

In glo. in verbo, ſuſpitionis, diuide ipſam in quinque par-
tes. in prima ponit differentiam inter iſtud cap. & cap. cum
ſpeciali. infra eodem. In ſecūda ponit formam recuſationis.
In tertia ponit, quando exceptio recuſationis eſt opponen-
da. In quarta coram quo eſt probanda cauſa recuſationis.
In quinta ponit differentiam inter ordinarium, & delega-
tum, ſi probatur cauſa recuſationis. Secunda ibi, vnde no-
ta, quod. Tertia ibi, & ante litem conteſtatam. Quarta ibi,
cauſa vero ſuſpitionis. Quinta ibi, cauſa vero recuſationis.

In prima parte glo. de intellectu capit. cum ſpeciali. infra
eodem, ibi dicetur.

In ſecunda parte glo. dic quod capit. quoniam contra fal-
ſam, ſupra de probat. non probat, quod recuſatio ſit propo
nenda in ſcriptis, quia ille tex. dicit, quod recuſationes debet
deſcribi in proceſſu, nō autem dicit, quod ſit porrigenda in
18 ſcriptis. accipe ſimile ſententia † interlocutoria poteſt ferri
ſine ſcriptura, licet poſtea ſit redigenda in ſcriptis per nota-
rium, ut dicit glo. in dicto ca. quoniam contra falſam. in ver-
19 bo, interlocutiones. tamen glo. dicit verum, † quod recuſa-
tio eſt porrigenda in ſcriptis, & de hoc eſt text. in l. apertiſſi-
mi. C. de iudi. vbi vide glo. quæ ponit practicam conficiendi
libellum recuſatorium.

In tertia parte glo. dum dicit, quod ſecundum leges recu
ſatio poteſt proponi vſque ad xx. dies, dom. Abb. dicit in hoc
non eſſe diuerſitatem inter ius Canonicum, & ciuile. nam ſe
cundum eum, ideo authentica, offeratur. facit mentionem
de xx. diebus, quia xx. dies dantur ad deliberandum, & reſpō
20 dendum libello: † vnde infra illos xx. dies debet iudicem re-
cuſare, ſi habet illum ſuſpectum, quia poſtea non liceret,
cum ſit facta litis cōteſtatio per reſponſionem ad libellum.
ſed dubium eſt, nunquid per aliquem actum poſitiuum fa-
ctum ante litis conteſtationem ſit præcluſa via recuſandi iu
dicem, de quo per Bar. in l. quidam conſulebat. ff. de re iudic.
& in l. ſi conuenerit ff. de iuriſdict. omnium iudicum, & ple-
ne dixi in c. inter monaſterium, de re iud.

Quarta pars glo. eſt clara. vnde venio ad quintam, ex qua
21 nota, quod † ordinarius poteſt alteri cauſam delegare, vel re
mittere ad ſuperiorem etiam poſtquam eſt probata cauſa
ſuſpitionis, & pronunciatum eſt per arbitros, ipſum eſſe ſu-
ſpectum. Delegatus autem non poteſt alteri cauſam delega
re, nec ad ſuperiorem remittere, ſed tenetur ſuperſedere, ut
hic, & propter hoc glo. intellexit iſtam decretalem, loqui in
delegato, decretalem vero, cum ſpeciali, infra eodem, loqui
in ordinario, & in delegato, hodie habetur tex. in cap. iudex.
de offi. deleg. in vj. vnde in delegato ſeruandum eſt hodie il-
lud c. item nota gl. dū dicit, ꝙ ordinarius etiam poſt pronū-
ciationē arbitrorū poteſt cauſam delegare inuitis partibus.

An autem hoc indiſtincte ſit verum, dicetur in dicto cap.
cum ſpeciali.

In glo. in verbo, in aliquos, nota glo. quod partes poſſunt
22 eligere vnum † arbitrum, qui cognoſcat de cauſa ſuſpitionis
quando ambæ partes concordant in vnum, alias eligendi
eſſent plures. idem tenet Specu. in titulo, de recuſatione. §.
effectus. verſicu. ſed nunquid una pars, & idem ſequuntur
hic Doctor. de hoc eſt text. ſecundum vnum intellectum,
in c ad

in c ad hæc,& in c.cum a te.§.eo.& dum glo. dicit,quod iſti non dicuntur veri arbitri.glo.bene dicit,quia tales arbitri habent ad inſtar iudicum delegatorum,vt in cap.ab arbitris de offi.dele in vj.& glo.in c.ſuſpitionis de offi.deleg.in glo.pen. dicit,quod ſunt quaſi iudices ordinarij.

In glo.in verbo,debeat cogi hęc glo.non aſſignat rationē differentiæ, quare iudex cognoſcat an ſua ſit iuriſdictio,vbi bitatur an ſua ſit iuriſdictio: puta ſi excipitur, quod reſcriptum ſit ſubreptitium,vel ſi citatus allegat ſe nō eſſe de iuriſdictione citantis,& quare non poſſit cognoſcere de recuſatione. ſed vide glo.quæ aſſignat rationem differentiæ in c.ſolicitudinem.in verbo.epiſcopus poſſet.verſ.ſed quare.inf.eo.

23 & vera ratio differentiæ eſt,quia ex recuſatione† iudex communiter prouocatur ad indignationem, vt dicit tex.in c.ſuſpitionis de offic.deleg.facit infra eod.vt debitus. & l.litigatores.ff de arbit. vnde timetur, ne prouocatus velit nocere, vt d.c.ſuſpitionis & 3.q.5. quia ſuſpecti. non ſic,quando excipitur, quod reſcriptum eſt ſubreptitium, vel alias contenditur inter partes de iuriſdictione, ideo tunc pōt cognoſcere.

24 Quid autem ſi opponitur † exceptio afficiens perſonam iudicis,puta ſi ſit excommunicatus,vel infamis,vel periurus, vel ſimilis exceptio. & Innoc.in c.cum ſuper. de offic.deleg. dicit,ꝙ poteſt cognoſcere,ſed illud dictum communiter reprobatur ibi per Doct. & communis concluſio eſt,quod nō poſſit cognoſcere ſed debeat adiri ſuperior, vt de hac exceptione cognoſcat, & hoc tenet Hoſt.& Ioā And.in c.pia. de except.in vj.& Docto.in d c.cum ſuper.& Archid.3.q.5. quia ſuſpecti. licet Bart.in l.quidam conſulebat. ff.de re iudic. tenuerit, quod arbitri debeant eligi quemadmodum in cauſa recuſationis, ſed in hoc Bart. non bene dicit, quia non reperitur expreſſum , quod arbitri debeant eligi niſi in cauſa recuſationis,vnde non eſt facienda extenſio,quando opponitur alia exceptio contra iudicem , licet afficiat perſonam eius. & de hoc vide latius per Doct.in d.c.cum ſuper.

In glo.in verbo,terminum,dic vt dixi in quinto notabili. Et aduerte,quia iſte tex.videtur velle,quod iſte terminus ſit peremptorius. & hoc clarius probatur in c.legitima.eod.tit. in 6.vbi patet,quod elapſo termino præfixo arbitris per iudicem recuſatum,ipſe iudex reſumit iuriſdictionem, & in cauſa poteſt procedere.

25 In glo.penul.no ex ipſa, quod † de iure ciuili non eſt neceſſarium probare aliquam ſuſpitionis cauſam in iudice delegato, ſed ſufficit eam allegare, & in hoc differt ius ciuile a iure canonico. item in alio differt,vt dicit hæc glo.quia iudex delegatus de iure canonico , poſtquam eſt recuſatus tanquam ſuſpectus non poteſt cauſam ſubdelegare, ſed bene de iure ciuili,vt in l.cum ſpeciali. C.de iudic. ſed de hoc vltimo.ſ.an

26 † delegatus recuſatus tanquam ſuſpectus poſſit cauſam ſubdelegare.dic vt in c.iudex.de offi deleg.in vj.In ordinario autem dicetur infra eo cum ſpeciali.

Extra glo.quæro de tribus quæſtionibus.

27 Prima eſt,nunquid † arbitri poſtquam pronunciauerunt iudicem eſſe ſuſpectum,poſſint cognoſcere de cauſa principali.Hoſt.dicit,quod ſic,per l.apertiſſimi.C.de iudic.

Fatetur tamen,quod hæc opinio non approbatur per curiam,& Doct etiam communiter tenent cōtrarium,& communem opinionem. ſ. ꝙ arbitri non poſſint cognoſcere de cauſa principali,tenet gl.& Archi.ij.q. vj.ſi quis in quacunq;. ſolum enim habent cognoſcere de cauſa ſuſpitionis, & lata ſententia ſuper cauſa ſuſpitionis functi ſunt officio ſuo,arg. c.in literis.de offic.deleg pro qua opi.facit iſte tex.dum dicit, quod probata ſuſpitione iudex debet ſuperſedere in cauſa, nec dicit,ꝙ arbitri debeant cognoſcere de cauſa. ad idem facit c.legitima.eod tit. in vj. vbi dicitur,ꝙ arbitri habent terminare negotium ſuſpitionis,non ergo negotium principale. Non obſtat d.l.apertiſſimi. quia loquitur de iure ciuili, ſecundum ꝙ arbitri bene cognoſcūt de cauſa principali.& ita intelligit illum tex.Bar.ibi.& Io.And.in d.c.legitima. de quo etiam tangit Spec in tit.de recuſatione §.effectum.in princ. Io.tamen de Imo.hic dicit,quod opin.Hoſ.habet ęquitatem propter expenſam,& circuitum euitandas,ſed tu tene communem opinionem per prædicta.

Et ex his habes differentiam inter ius canonicum, & ius

28 ciuile,quia de iure ciuili † arbitri cognoſcunt de cauſa principali, ſed non de iure canonico.

Secunda eſt quæſtio, nunquid ſuſpitione probata debeāt

29 eligi alij† arbitri ad cauſam principalem decidendam. & iſta quæſtio differt a præcedenti,quia in præcedenti deciſum eſt ꝙ arbitri qui cognouerunt de cauſa ſuſpitionis,non poſſunt cognoſcere de cauſa principali.

In iſta vero quæſtione agitur, an debeant eligi alij arbitri ad cauſam principalem decidendam. & videtur ꝙ ſic, vt in l.apertiſſimi.& in l.cum ſpeciali. C.de iudi. vbi dicitur,quod delegatus compellit partes , vt eligant arbitros, qui cognoſcant de cauſa principali , & uocantur arbitri iuris, a quorum ſententia appellatur,vt dicta l fin.C de iudi. & in d c.ab arbitris.de off.dele in vj. ſecus in arbitris compromiſſariis,quia

30 ab eis non† appellatur,vt in l.j. C.de arbitr.& eorum laudo, ſeu ſententiæ ſtandum eſt,ſiue ęquum,ſiue iniquum ſit,vt in l.diem proferre.§.ſtari ff.de arbit. quod tamen declara,vt dixi in c.ij.§.de arbit.ſed do. Abb ꝙ de iure canonico ꝓbata ſuſpitione non debeant eligi arbitri ad cognoſcendum de cauſa principali. & mouetur per iſtum tex. dum dicit, quod probata ſuſpitione iudex debet ſuperſedere. ſi ergo debet ſuperſedere,non poteſt compellere partes ad electionem arbitrorum,qui cognoſcunt de cauſa principali.

Secundo mouetur per c.iudex de off.deleg.in vj.vbi dicitur,ꝙ poſt pronunciationem arbitrorum deſinit eſſe iudex. ſi ergo deſinit eſſe iudex,nō poterit compellere partes, vt eligant arbitros ad cognoſcēdum de cauſa principali. & ratio differentiæ eſt inter ius canonicum,& ius ciuile,quia de iure ciuili non deſinit eſſe iudex ex toto , cum habeat exequi ſententiam arbitrorum,vt d.l.cum ſpeciali. de iure autem canonico ex toto deſinit eſſe iudex.Et ex his habes quartam differentiam inter ius canonicum,& ciuile.

31 Tertia,& vltima quæſtio eſt,qd ſi habēs iudicem ſuſpectū, non poteſt† cauſam ſuſpitionis ſine ſcandalo exprimere,puta quia eſt riualis iudicis.quidā dīt,ꝙ eſt ſtādum ſuo ſacro.ſ. ꝙ habet eum ſuſpectum ex cauſa legitima, non exprimēdo aliter cauſam ſuſpitionis.ſed Vinc.& Doc.communiter hoc reprobant,tum quia hoc ſcriptum nō legitur,tum quia iniuriam de qua quis conqueritur ſpecificare debet, etiam ſi ſit turpis,vt in l.prætor edixit.ff.de iniu ſed do. Abb.dicit, ꝙ illa l.loquitur,qñ agiť de graui præiudicio partis,ſed hic de modico,& quaſi de nullo præiudicio agitur,præſertim eo conſiderato , ꝙ de iure ciuili admittitur recuſatio cauſa ſpecifice nō allegata,nec probata,vnde dicit eſſe valde ęquum,vt ſtetur iuramento ſuo habito reſpectu ad qualitatem perſonæ, per id quod not.in ſimili in c.Nicolao.ſ.eod.dicit tamen, ꝙ hoc iure non probatur,ſed ratio naturalis dictat, & dicit, ꝙ optime facit in arg.c.ſtatutum.§.cum vero.iuncta glo.in verbo,ſaltem.& glo.ſeq.de reſcrip.in vj.Communis autem opi. eſt,ꝙ non ſtetur iuro,ſed ꝙ ſit neceſſarium cauſam allegare & probare,quamuis non poſſit hoc fieri ſine ſcādalo. & pro hac opin facit c.ſi.de hære.in vj. vbi ponitur ſpeciale in crimine hæreſis,ꝙ vbi ſubeſt periculum, nō publicantur nomina teſtium.& ſic in contrarium eſt ius commune. Quis autem

32 proprie dicatur riualis. vide tex.iuncta gl. in verbo, riualem. 32.q.5.horrendus. quæ dicit, quod riuales proprie dicuntur qui per eundem riuum aquam ducunt , vt in l.j. ff. de aqua quo.& ęſti. ſed ſimilitudinariè dicuntur riuales,qui cum eadem muliere habent conſuetudinem , & hæc ſufficiant. Sequitur cap.an ſit deferendum.

SVMMARIVM.

1 *Appellans non tenetur deferre appellationi, cui appellans ipſe non detulit.*
2 *Appellans cenſetur appellationi ſuæ renunciaſſe , cum aliquid innouat in præiudicium aduerſarij pendente appellatione.*
3 *Sententiæ an renunciare videatur, qui non defert ſententiæ.*
4 *Timens de turbatione poſſeſſionis , an petere poſſit a iudice , ne turbetur.*
5 *Iudex non debet pati alicui inferri iniuriam.*
6 *Edicto non iuuatur,qui edictum contemnit.*
7 *Cauſa ſemel deducta ad curiam, remanet ibi tractanda.*
8 *Appellationi non tenetur deferre minor pars, ſi maior non detulit.*
9 *Inobedientia vtriuſque partis, vtramque partem excuſat a pœna.*
10 *Appellatio dicitur beneficium.*
11 *Appellatio , nunquid tollatur per innouationem factam poſt ipſam appellationem.*
12 *Attentans aliquid contra ſuam appellationem , non debet admitti amplius ad eam proſequendam.*
13 *Incontinenti quando aliquid dicatur fieri.*
14 *Verbum mox, quid ſignificet.*
15 *Spoliatio infra viginti dies probanda eſt, ſecundum Hoſt.*
16 *Doctor qui conſuluit in cauſa aliena , tenetur illud ſeruare in cauſa propria.*
17 *Exceptio ſpoliationis obſtat agenti in quacunque cauſa.*
18 *Compenſatio non fit conuicium inuicem oblatorum.*
19 *Clauſula , fruſtra legis auxilium inuocat , &c. vbi habeat locum.*
20 *Clauſula, frangenti fidem, fidem frangatur,&c. in quibus obtineat.*
21 *Nobilitas quo pacto intelligatur amitti.*
22 *Hæres non adimplens teſtatoris voluntatem infra annum , priuatur hæreditate.*

C A P. X L I I.

1 **AN ſit deferendum.** Non tenet† ap
pellans deferre
appellationi,cui appellans ipſe non detulit. hoc
dicit, & iſtud ſummarium reſpicit illum intelle-
ctum,ſcilicet, quod hic fuerit interpoſita vnica appellatio,
& quod appellans innouauit,ſeu attentauit poſt appellatio
nem a ſe interpoſitam. vel ſic, ſecundum alium intellectum
intelligendo, quod duæ appellationes fuerint interpoſitæ.
Non eſt deferendum appellationi illius, qui appellationi ſui
aduerſarii non detulit,& iſte intellectus magis congruit li-
terę,de quo infra latius dicetur.Communis diuiſio.Secunda
ibi,reſpondemus.

Nota ex tex.duas regulas,in materia appellationis,ex qui-
bus tollitur ipſa appellatio.

Prima regula colligitur,ſecundum primum intellectum.
2 Ex quo nota, quod quando ipſe † appellans non defert
ſuæ appellationi,ſed aliquid innouat, ea pendente in præiu-
dicium ſui aduerſarij cenſetur tunc appellationi ſuæ renun
ciaſſe,vt hic,& in c.ex parte.ſupra de reſcript. vnde dicit Bal.
quod appellans debet quieſcere ab omni nouitate,dum eius
appellatio pendet.

Quid autem de eo, qui non defert ſententiæ, an videatur
3 †ſententię renunciare.tex.eſt ſingularis,quod non,in l.Seię.
ff.de au.& arg lega.facit l.euidenter,ff.de excep.rei iudi. & il-
lum textum inducit Bal in d.c.ex parte.ſ.in 3.col.
4 Quærit autem hic Bald. nunquid ſi aliquis † timet, quod
turbetur, vel eijciatur de poſſeſſione, vt quia videt aduerſa-
rium congregare gentem ad eum expellendum,poſſit adire
iudicem,& ab eo petere, ne in ſua poſſeſſione turbetur, uel
eijciatur ab ea.& dic,quod ſic. & mouetur primo ex æquita-
te generali l.æquiſſimum.ff.de vſufruc.

Secundo per tex.expreſſum in l.ſi ff.de offi. proc. Cæſaris.
5 nam † iudex non debet pati,quod alicui inferatur uiolentia
vel iniuria,ut in l.illicitas.in prin.ff.de offic.præſi.& ſi aliquis
timet offendi poteſt adire iudicem, & petere, vt ſecuritas
ſibi præſtetur,vt dicit Bar.in d.l.illicitas. §. ne potentiores.ff.
de offi.præſi de quo dixi poſt dom.Abb.in rubrica,ſeu in ca.
j.de treu.& pace.

Secunda regula colligitur ex ſecundo intellectu, ex qua
nota,quod quando quis non detulit appellationi ſui aduer-
ſarii,non eſt etiam deferendum ſuæ appellationi. facit c.cō-
6 ſtitutis,ſ.eod. nam non iuuatur †edicto,qui contemnit edi-
ctum,& fruſtra auxilium legis implorat,qui committit in le
gem,ut in c.ſi.de immu.eccl.& in ca.quia fruſtra. de vſur.ſed
iſta regula debet intelligi,quando appellatio eſt legitima, ſe
cus ſi non eſſet legitima,quia tunc ei non eſt deferendum,&
ceſſaret pęna huius tex.& hoc probat tex.in verbo,legitime,
quod eſt bene notan.Secundo limita, quando vellet proſeq.
appellationem aduerſarii,cui non detulit, nam ſi eſſet deuo
luta ad curiam poſſet proſequi non obſtante, quod non de-
tuliſſet,& ideo pone,quod in cauſa beneficiali ſit appellatū,
& quod appellatio ſit intimata,ſecundum formam cle. cau
ſam. de elect. nam licet illi appellationi ego non detulerim
ſed fecerim per meos executores fieri proceſſus contra ap-
pellantem, & tandem,quia nihil proficiebant, volo proſe-
qui appellationem mei aduerſarij,an poſſim. & dicendum
7 eſt, quod ſic, quia ex quo † cauſa ſemel eſt deuoluta ad cu-
riam,ſemper remanet ibi tractanda, nec talis deuolutio po-
teſt tolli per tacitam,vel expreſſam renunciationem, niſi p
modum,de quo habetur in c.quamuis.de elec.in ſexto. Nec
obſtat iſte tex nec regula,ex eo,quod.libro ſexto. nam reſpō
detur duobus modis primo, quod non teneor deferre appel
lationi aduerſarij,ſi puto eam non eſſe legitimā,nec teneor
ius meum indiſcuſſum relinquere,ut dicit tex.in l illud. ff.de
peti.hær. Non obſtat iſte tex.quia loquitur,quando ego uo-
lo proſequi meam appellationem. vnde hic nō prohibetur,
quod appellans nō proſequatur appellationem aduerſarii,
licet ei non detulerit. Nō obſtat c. bonæ memoriæ Magūt.
de elect.quia ibi appellatio maioris partis capituli erat friuo
la:uel dic, quod ibi fuit appellatum per utramque partem,
8 & quia maior pars non detulit † appellationi, ſimiliter mi-
nor pars non tenebatur deferre appellationi maioris partis,
quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur,vt in ca.
intelleximus.j.de adulteriis, & in l.viro atque vxori. ff.ſolu.
9 matr.Item † inobedientia vtriuſque partis vtramque partē
excuſat a pęna. l.non ex omnibus.ff.de arbitr.& hoc tenent
Dom.de Ro.deci.321.quæ incipit, item ſi appellans in cauſa
beneficiali,& ſequitur hic Io.de Imo. circa finem. Et ex his
habes duas limitationes ad iſtum textum, duas alias addam
ſuper glo.ſi.

Vltimo nota, quod † appellatio dicitur beneficium. Ex
10 quo infertur, quod clauſula appellatione remota eſt odio-
ſa,& per conſequens reſtringenda. facit infra eo.inquiſitio-
ni. Antequam veniam ad gloſſas pro maiori declaratione
11 quæro, nunquid † appellatio indiſtincte tollatur per inno-
uationem factam poſt ipſam appellationem.So.ut dixi.iſtud
c.habet duos intellectus.Primus eſt, quod vnica appellatio
interceſſit,ſ.illius qui poſt appellationem a ſe interpoſitam
ſpoliauit aduerſarium,& ſecundum iſtum intellectum Bal.
ponit caſum hoc modo.Ego dicebam,quod tu parauer as te
ad ſpoliandum me, & ideo appellaui, ne me ſpoliares:qua
appellatione pendente veni ad fundum cum hominibus ar
matis,& eieci te de fundo. certe tu non teneris deferre meæ
appellationi,quia ego non detuli, ſed innouaui ipſa appella
tione pendente.& dicit Bal. quod iſta caſus poſitio reſpicit
rem fiendam,quia appellaui,ne ſpoliarer.idem dicit in re fa
cta,puta me ſpoliaſti.egi contra te, & grauatus a iudice ap-
pellaui,deinde incontinenti,vel ex interuallo te reieci.nam
videor renunciaſſe appellationi meæ,ius mihi dicēdo appel-
latione pendente. Et ex iſta ſecunda caſus poſitione, no. ꝙ
appellans aliquid attentans pendente appellatione videtur
renunciare appellationi,etiam ſi attentet recuperando poſ-
ſeſſ.qua fuerat ſpoliatus, quod nota.iſte tamen intellectus,ſ.
quod vnica tantum appellatio interuenerit, non conuenit
literæ,ſecundum Ioan. And.quia non eſt uериſimile, quod
appellatus diceret appellationem interpoſitam per aduer-
ſarium eſſe legitimam.dicit tamen do. Abb.quod iſte intelle
ctus eſt planus, & ſecundum Doct. poteſt practicari,tam in
appellatione iudiciali,quam in extraiudiciali, quia ex quo
non defert proprie appellationi, nec iudex, nec aduerſarius
tenetur deferre. ſed circa hunc intellectum oritur dubium,
ſ.nunquid tollatur iſta appellatio prorſus per innouationē
appellantis,an uero ſufficiat reſtituere attentatum,& demū
proſequi ipſam appellationem. & Butr.hic tenet,quod non
tollitur indiſtincte appellatio, & quod facit ſibi præiudi-
cium ante reſtitutionem attentati.ſed dom.Abb. tenet con
trarium per iſtum tex.dum dicit,iſtum puniendum in eo in
quo deliquit:non enim eſſet pœna,ſi ſufficeret reſtituere at-
tentatum,cum ad illius reſtitutionem poſſit compelli mul-
tis remediis iuris.item contra opin.But.facit litera,in fi.dum
dicit, quod beneficio appellationis ſe reddit indignum. Ex
quo ſequitur, quod appellatio eſt prorſus ſublata, & iſtam
opi.tene,licet Io.de Imo.tranſeat cum opi. But. ſed pro opi.
dom.Abb.vide gloſ. in capitu. ex parte,ſ. in ij. gloſ. ſupra de
reſcriptis.quæ tenet, quod intelligatur renunciaſſe appella-
tioni.idem tenet glo.in cap.non ſolum.In glo.ma.ultra me-
dium.de appel in ſexto.nam illæ gloſſæ dicunt, quod intel-
ligitur renūciaſſe appellationi.ergo ſequitur,quod reſtituen
do attentata,non poſſet proſequi appellationem, ex quo ei
renunciaſſe videtur.& Doct.in dicto ca.ex parte,ſ. commu-
niter ſequuntur glo.ibi,& Innoc.ibi multum notabiliter di-
12 cit, quod † attentans aliquid ɔ ſuam appellationem,non
debet admitti amplius ad eam proſequendam, & ꝙ non po
teſt ſuper ea literas impetrare.Ex quo infertur, ꝙ ſi impetra-
ret literas ſuper tali appellatione non facta mentione,quod
aliquid attētaſſet ɔ appellationem, tales literæ non valerēt,
quod tene menti.Secundus intellectus principalis eſt,ꝙ hic
interceſſerūt duæ appellationes.nam primo appellauit reus
deinde actor eum ſpoliauit,deinde ipſe actor appellauit a iu
dice volente ipſum compellere ad reſtitutionem attentati:
nam non debet talis appellatio admitti, ex quo non detulit
appellationi aduerſarii, & iſtū intellectum magis conuenit
literæ,vt ſ.dixi,quia non eſt præſumendū, ꝙ ſpoliatus dicat
appellationē aduerſarii eſſe legitimam.ſed Inn. & Ho.dicūt,
ꝙ iſte intellectus non poteſt practicari in appellatione iudi
ciali,ſed procedit in appellatione extraiudiciali. ſed Butr. &
do.Abb.dicunt, ꝙ non ſubeſt cauſa reſtringendi iſtū intelle
ctū ad appellationes extraiudiciales,& ꝙ poteſt practicari tā
in appellationib.iudicialib. quam extraiudicialibus.& illud
eſt verius,quia iſte tex.loquit̄ indiſtincte.In gl.j.no. bene iſtā
gl.de ſignificatione iſtius verbi, incontinēti.nam ſm gl.relin
13 quitur arbitrio iudicis,qn̄ aliquid dicat̄ fieri†incontinēti,&
14 idem dicendū eſt de ſignificatione huius uerbi † morum,ꝙ
idē importat.de quo vide gl.in c.quia pp.in uerbo.mox.ſ.de
ele.& gl.20.q.ij.ſi in.qualib.& per Bar.in l.j.ff.de uerb. obli.&
in l.3.§.cum igit̄.ff.de vi & vi ar.vbi dr̄,ꝙ relinquitur arbitrio
iudicis,qn̄ aliquid dicatur fieri incontinenti, & ꝙ qñq; illud
dr̄ fieri incontinēti,ꝙ interdū non ſit j.6.menſes.nā dicit,ꝙ
ſi unus nobilis expelleret̄ de vno caſtro,quia ad ipſum recu
perandū requiritur magnus apparatus, qui forte non po-
terit fieri in 6. menſib. dicetur fieri incontinenti,& per hoc
concludit, ꝙ dicitur fieri incontinenti, quod fit quàm ci-
tius commode pt̄.fieri, ſm quod poteſt conſiderari ex qua-
litate perſonę,& rei.vnde Vgu.j.diſt.ius naturale.dicit,quod
illud

illud dicitur fieri incontinenti, quod aliquando fit poſt de-
cennium. vnde ſi Dux, vel Baro fuit expulſus de terra ſua ab
aliquo Rege, vel ab aliquo Potente, dicetur incontinenti re
cuperaſſe terram ſuam, dato quod ſteterit per decẽ annos
ad congregandum exercitum pro terra, a qua fuit expulſus,
recuperanda. & iſtud dictum ſequitur Bald in l.fin. C.de his
qui a non domino manu. idem dicit Ioã de Imo in l.j.§.qui
præſens ff de verb obl. & ibi etiam Alex Imo. & ſic verbum
incontinenti, relinquitur arbitrio iudicis. Et aliqñ dr̃ fieri in-
continenti illud, quod fit poſt decem annos, quando ante
commode fieri non potuit, quod no. ſed quantum ad prin-
cipale dictum glo. inquantum dicit, quod quo ad caſum hu-
15 ius tex. ſufficit congruo tempore probare † ſpoliationem, Ho
ſtien dicit, quod debet probari infra viginti dies, vt in cap. fre-
quens. de reſtit. ſpolia. in vj. quod non placet Ioan. And. quia
ille tex. loquitur, quando excipitur de ſpoliatione in vim dila
toriæ. hic vero, quando agitur ſuper ipſo attentato, & ſic ſu-
mus extra caſum huius cap. Sed But dicit, poſſe ſaluari opi.
Hoſtiẽ. quando exceptio opponitur in vim dilatoriæ, prout
opponebatur hic, ſcilicet non eſſe deferendum appellatio-
ni aduerſarij eo quod ipſe non detulit appellationi ipſius ex-
cipientis, immo eum ſpoliauit: nam tunc habet locum cap.
frequens. cum iſta exceptio ſapiat naturam ſpoliationis, &
dilatoriæ, vt tamdiu non audiatur appellans, quamdiu repo-
nat attentata in priſtinum ſtatum. opinio autem glo. proce-
dit ſecundum eum, quando talis exceptio opponeretur in
vim peremptoriæ, ſcilicet quod ex toto priuetur beneficio
appellandi. dicit tamen ſe putare, quod nunquam ex toto
tollatur appellatio. & ita etiam tranſit Ioan. de Imo. Sed te
nendo illud, quod dixi circa primum intellectum, ſcilicet
quod appellatio tollatur ex toto, & quod non ſufficiat reſti-
tuere attentatum, iſta diſtinctio But. non erit vera, licet cum
ea tranſeat Ioann. de Imo. non enim opponi poterit, niſi in
vim peremptoriæ, cum per talem attentationem perdat be-
neficium appellandi, vnde tene indiſtincte opin. glo. quam
ſequitur Ioan. Andr. & domi. Abb. qui ad iſtum text. reſpon-
der, dum dicit, incontinenti, &c. quod narrat factum, quia
aduerſarius ſic dicebat, non autem ponit iuris miniſterium.
vnde tene opin. glo.

In glo. fin. hæc glo. in effectu vult duo.

Primo, quod nõ deferens appellationi aduerſarij, non per
dat beneficium appellandi in alia cauſa.

Secundo, quod non perdat, niſi ſemel beneficium appel-
landi, & ſic quod tantum puniatur in vna appellatione. vn-
de ſi ſecundo grauatur in eadem cauſa, poterit appellari, &
illud firmat hic Ioã. And. & communiter Doct. ſed primum
dictum glo. ſcilicet quod non perdat beneficium appellandi
in alia cauſa, eſt dubitabile, & contra ipſum fortiter facit l.3.
§ hæc pœna ff. quod quiſque iur. vbi patet, quod impetrans
ius iniquum, tenetur pati idem ius non ſolum quo ad ad-
uerſarium, ſed etiam quo ad alios: nam Ange. in l.j. §.j. eo-
16 dem tit. dicit, quod † Doctor qui conſuluit in cauſa aliena,
tenetur illud ſequi in cauſa propria, quia aut doloſe con-
ſuluit, & ex hoc debet fieri contra eum retorſio, aut per im-
peritiam, & excluditur a potentia eam allegandi, vt in l.2. eo
dem titu. ad idem notabile dictum Bal. in l. ſuper chyrogra-
phis. ff. ſi certum petatur. vbi dicit, quod ſi iudex admiſit in-
ſtrumentum non ſolemne ad probationem faciendam, puni
tur non ſolum, quia facit litem ſuam, ſed etiam debet puni
ri ex titulo, quod quiſque iuris, quia ſi illud inſtrumentum
produceretur contra ipſum iudicem in alia cauſa, non poſ-
ſet opponere, quod non eſſet ſolemne, ſed teneretur præbe-
re fidem tali inſtrumento contra ſe, ex quo voluit, quod fa-
ceret fidem contra alium, allegat Innoc in cap cum venera
bilis, ſupra de except. vbi Innoc. dicit, quod ſi aliquem appro
baui in aliquo officio, non poſſum ipſum reprobare in alio
officio pari, uel minori. vnde Butr. dicit, quod ſi iſte ſpolia-
tus deducit attentatum per viam ſpoliationis, & tunc exclu
dit aduerſarium ab omni appellatione, tam in una cauſa,
17 quam in alia, quemadmodum † exceptio ſpoliationis obſtat
agenti in quacunque cauſa, vt in cap. ſecundo, de ordi. cogn.
& hæc exceptio attentati poſt appellationem eſt ſimilis ex-
ceptioni ſpoliationis. ſed ſi attentatum deducitur per viam
agendi, vt iſte priuetur beneficio appellationis propter at-
tentationem, tunc dicit, quod tollitur prima appellatio et-
iam legitima in eadem cauſa, ſecus in alia cauſa. & iſtud vlti
mum ſenſit Ioan. Andr. ſuper prima glo. Sed domi. Abb. re-
probat iſtum intellectum, quia delictum vnius partis non de
bet præſtare impunitatem delicto alterius partis: nam ſecũ
dum hunc intellectum ſequeretur, quod iudex, vel pars poſ-
ſet me grauare in alio articulo, & eſſet mihi præcluſa via ap
pellandi, & ſic multa ſcandala orirentur, quod non eſſet di-
cendum, vt in l. æquiſſimum. ff. de vſufruc. & allegat nota in
Specul. de accuſat. §. primo. verſi quid ſi te vocaui latronem.
18 vbi dicit, quod ſi dixi tibi conuitium, & tu mihi, non fit † com
penſatio, ſed quilibet poteſt agere de iniuria ſibi illata. &
idem dixit Innoc in cap. intelleximus, infra de adult vbi ple
ne per eum. & ſubdit dom. Abb quod ſibi placet intellectus
Specul. quem ponit, eodem titu §. fin verſic. item quod appel
lans. vbi dicit, quod iſtud cap. & cap conſtitutus, ſupra eod.
& cap. bonæ memoriæ Magun. i. de electio. habent locum,
quando ſecunda appellatio venit ad defendendum attenta-
ta poſt primam appellationem, vt ſi poſt appellationem a
te interpoſitam aliquid attẽto, & poſtea appello, ne aliquid
innouetur: nam nõ obſtante hac appellatione poteſt iudex
procedere in cauſa contra iſtum ſuper huiuſmodi attenta-
tum. procedunt ergo iſta iura, quando illæ duæ appellatio-
nes reflectuntur circa idem, ſecus ſi circa diuerſa. & ad hoc
allegat dictum Innoc. in cap. intelleximus, infra de adult. vbi
19 dicit, quod † clauſula, fruſtra legis auxilium inuocat, &c. ha-
bet locum, quãdo circa idem in legem commiſit & pro hoc
dicit eſſe tex. apertum, infra eod. dilectis. vbi probatur, quod
hic decanus non detuliſſet appellationi epiſcopi. Epiſco-
pus tamen debuit deferre appellationi decani ſuper alio ar-
ticulo interpoſita, adeo quod excommunicatio lata per
epiſcopum poſt appellationem decani non tenuit. & ibi
de hoc dicetur latius. allegat not per Cyn. in ſimili in l. cum
proponas. C. de pactis. & in l ſecunda. C. quæ ſit longa con-
20 ſuetud. vbi dicit, quod illa † clauſula, frangenti fidem, &c.
habet locum, quando duæ oblationes ſimul concurrunt, ſe
cus ſi ſunt oblationes prorſus ſeparatæ, de quo plene per Do
cto. infra de pœn conſtitutus. & in cap peruenit, el ſecondo,
de iureiuran. vbi dixi, & ſubdit dom. Abb. quod ſi non placet
ſimilitudo, quam facit Butr. ſcilicet quod exceptio attentati
excludit appellãtem in omni cauſa, ſicut excludit exceptio
ſpoliationis: nam exceptio ſpoliationis non obſtat proſequẽ
ti appellationem, quia appellans potius dicitur ſe defende-
re, quam agere, vt dicit Innoc in dicto cap. ij de ordi cognit.
& pro hoc facit, quia proſequens appellationem non exclu
ditur a proſecutione per exceptionem excommunicationis,
vt in cap. cum inter. & in cap. fin. de exceptio. niſi eſſet appel-
latio more extraiudicialis, vt dicit Ioann. Andr. in capit. pia,
de exceptio. in vj. quia talis appellatio potius eſt ad cauſam
prouocatio, quam appellatio, vt in cap. cum ſit Romana. §.
nec ſolent, ſupra eod. vnde ſecus eſt in appellatione iudicia-
li, quæ eſt defenſio aduerſus ſtimulum ſententiæ, vel graua-
minis illati. Non obſtat l.3. § hęc pœna. ff. quod quiſque iur.
nec iura allegata in contrarium per glo. quia illa iura proce
dunt, quando habet locum edictum, quod quiſq; iuris, quod
extenditur quo ad alias perſonas, & quo ad alias cauſas, hoc
etiam modo loquitur dictum Ang. & Bal. ſupra alleg.

Et ex prædictis habes, quod iſte tex. non habet locum in
alia cauſa, nec etiam in eadem, quando ambæ appellationes
eſſent interpoſitæ in diuerſis articulis, vt dicto cap. dilectus.
licet Ioan. And. & But. videantur ſimpliciter dicere, quod ha
beat locum, quando interponitur appellatio ſecunda in ca-
dem cauſa, ſed tu ſupple, quod etiam in eodem articulo, vt d.
c. dilectis. & hoc tenet hic dom. Abb.

Et ex prædictis habes duas alias limitationes ad iſtum
tex. duas etiam poſui in ſecundo notabili. Sit ergo tertia li-
mitatio, quia tex. iſte debet intelligi quando appellatio inter
ponitur in eadem cauſa, & quando vtraque appellatio refle
ctitur circa idem, ſecus ſi ſecunda appellatio interponatur in
cauſa diuerſa vel in diuerſo articulo.

Quarta limitatio eſt, quia ſolum excluditur prima appel-
latio, ſecus ſi ſecundo grauetur: poterit enim appellare a ſe
cundo grauamine, pro hoc facit l. boues. §. hoc ſermone. ff.
de verborum ſignific. cum ſimilibus. & capit. cum Vitonien.
de electio.

Quinta limitatio eſt, quia ſi aduerſarius vellet, quod iſte
innouans, & appellans proſequeretur appellationem ſuam
compelleretur proſequi illam, quia aduerſarius poteſt defer
re tali appellationi. & de hoc eſt tex. notab in dicto capit ex
parte, iuncto princip. cum fine, ſupra de reſcriptis facit no-
tabiliter dictum Bart. in l.1. C. de dignit. lib. 12. vbi dicit, quod
ſi ſtatutum diſponit, quod nobilis propter delictum perdat
21 † nobilitatem, debet intelligi quo ad commoda, & hono-
res, non autem quantum ad incommoda & damna. & idem
dicit Bart. in l.j. C. de filiofam. lib. 12. & Dyn. & Ang. in l. ſi quis
ſolidum. ff. de hæred. inſtit. ad idem quod dixit dom. Petr. de
Anchar. in cap. intelleximus. de iudic. vbi dicit, quod diſpoſi-
tio authen. hoc amplius C. de fideicommiſſ. quæ dicit, quod
22 † hæres non adimplens voluntatem defuncti infra annum,
priuatur hæreditate, debet intelligi quãdo reperitur aliquis
qui eam hæreditatem velit acceptare, ſecus ſi nemo ipſam
velit, vt quia eſt damnoſa: tunc enim cogitur illam retinere

arg. l.

arg.l.ſi ſeruus plurium.ff.de leg.j. ita in propoſito non tenet ſecunda appellatio, ex quo non detulit primæ appellationi interpoſitæ per aduerſarium, quando talis appellatio eſt ei fauorabilis, ſecus ſi eſſet damnoſa, & aduerſarius vellet, ꝙ eam proſequeretur,& hæc ſufficiant. Sequitur c.nouit.

SVMMARIVM.

1 *Executor merus non recuſatur,nec ab eo appellatur.*
2 *Iudex ſuſpectus non recuſatur,niſi modum excedat.*
3 *Deus omnia nouit.*
4 *Diabolus vtrum ſciat futura, & quomodo.*
5 *Dæmones ſæpe falluntur in prædicendis futuris.*
6 *Artes magicæ, ſunt inuentæ ſcientia, & virtute Dæmonum.*
7 *Dæmones ſciunt futura ex reuelatione Angelorum.*
8 *Differentia inter edere, & publicare, & dictare; ſeu exequi.*
9 *Publicare non eſt aliquid noui facere.*
10 *Dictare dicitur ille, qui dictat diſpoſitionem factam ab alio ponendo verba conformia, non tamen eſt auctor.*
11 *Executor dicitur ille, qui purè exequitur geſtum ab alio.*
12 *Notarius dictans, ſeu ſcribens ſcienter contractum prohibitum, punitur.*
13 *Executor quando dicatur modum excedere.*
14 *Executor merus dicitur qui in his facit ſuo motu, ſed principis mandato.*
15 *Nuncio, ſeu ambaſciatori, non imputatur niſi mandatum excedat.*
16 *Appellatio a iudice ſuſpecto immediate non valet.*
17 *Recuſatio iudicis eſt proponenda coram iudice.*
18 *Iudex datus cum clauſula,appellatione remota, poteſt iuſtè ex cauſa recuſari.*
19 *Cardinalis etiam poteſt vt ſuſpectus recuſari.*
20 *Appellari a ſententia Cardinalis poteſt.*
21 *Producens aliquid in publicum, nihil agit noui.*
22 *Inepte procedens non auditur.*
23 *Executor merus conſideratur, aut habens iuriſdictionem, aut non habens.*
24 *Iudex poteſt vlciſci iniuriam notoriam ſibi illatam.*
25 *Executor deputatus per Papam in beneficialibus, an poſſit per partem recuſari.*
26 *Executor non poteſt dare poſſeſſionem aduerſario non citato.*
27 *Executor quando teneatur aſſumere partes iudicis.*
28 *Exceptio ſpoliationis an impediat executionem ſententiæ.*
29 *Inopia, an excuſet ſpoliantem, vel ſpoliatum.*
30 *Exceptio nullitatis an obſtet petenti executionem.*
31 *Exceptio ſpoliationis infra viginti dies probari debet.*
32 *Spoliatus ante ſententiam, niſi opponat ante litem conteſtatam, ſibi imputatur.*
33 *Spoliationis exceptio, quando impediat executionem ſententiæ.*

CAP. XLIII.

1 NOuit. Habet duos intellectus, ſecundum primum,hoc dicit. Merus † executor non recuſatur,nec ab eo appellatur,niſi modum excedat, maxime ſi eſt datus cum clauſula, appell.re.
2 ſecundum alium intellectum, hoc dicit, a † iudice ſuſpecto non receditur, niſi modum excedat. Duo ſunt dicta, ſecundum ibi,de ſuſpitionis.

3 Nota primo, quod † Deus omnia nouit, concordat cap. nouit,de iudic.& c.nouit,de offic deleg.

4 Nunquid autem † diabolus ſciat futura. vide tex opt. 26. quæſt.4.cap.j. & ibi bo glo. quæ ponit modos,ex quibus dæmones poſſunt ſcire futura, & inter cætera dicit, quod prædicunt futura ex dictis prophetarum. vide etiam tex. in 9.libro Auguſt.de Ciuit.Dei. 21.& 22.capi. vbi concludit, quod dæmones maiori experientia quorundam ſignorum nobis occultorum, perſpiciunt multo plura futura, quam homines,& aliquando prędicunt ea,quæ ſunt futura: dicit tamē,
5 quod † dæmones ſæpe falluntur in prædicendis futuris,quia in lumine Dei vident futura. vide etiam Sanct.Tho. 2. 2.q. 96.art.1.in fi. vbi concludit,quod dęmones non cognoſcunt futura. vide etiam Euſebium de præpa.Euang lib.5. capi.10. vbi refert Oenomaum Phyloſophum,& Oratorem in lib.de falſitate Oraculorum, qui ſic dicit de Apolline. Miſer igitur tu qui Delphos habitans inde ad vniuerſum orbem inania fundis reſponſa. Inſani autem omnes homines, quia ad te quaſi ad veridicum Deum occurrunt, &c. & per to. illud cap. refert Euſebius dictum Phyloſophum, & alios conquerentes de falſis oraculis, quæ accipiebant a ſimulacris Deorum, & vt verius loquar,dæmonum. vide etiam magiſtrum ſent entiarum.lib.2 diſt.7.cap. quod incipit,quorum ſcientia
6 vbi poſt Auguſt.in lib.3.de Trini.dicit, quod † artes magicæ ſunt inuentæ ſcientia,& virtute dæmonum,quibus tam ſciētia,quam poteſtas a Deo data eſt,vel ad fallēdum fallaces,& in eorum ſpirituum operatione videantur admirandi, vel ad monendos fideles, ne tale quid facerent pro magno deſiderent, vnde talia reperiuntur ſcripta in Diuina Scriptura, vt patet in lib.Exodi.vel ad exercendam, & manifeſtandam
7 patientiam iſtorum. Item dicit, † quod dæmones poſſunt ſcire futura ex reuelatione Angelorum,quia iubet Deus Angelos aliqua reuelare dæmonibus, vt dicit Magiſt.ſent.in ca. præced.qui de hoc allegat Aug.

8 Secundo no.differentiam † inter edere,& publicare,& dictare, ſeu exequi. nam propriè dr̄ edere conſtitutionem,vel ſententiam, qui ipſius eſt auctor. publicare dicitur ille, qui publicat ſententiam ab alio editam.& ſic nota,quod ille qui
9 † publicat, vel declarat, non dicitur aliquid noui facere. ad hoc.l.hæredes palam.§.ſed ſi notam.ff.de teſtamē. hinc dicitur, quod cōſtitutio antiqui iuris declaratoria extenditur ad peccata,vt in cap.cum tu.de vſur.hoc autem intellige reſpectu ipſius declarationis, non autem reſpectu pœnæ: ſi enim conſtitutio antiqui iuris declaratoria, imponeret nouam pœnam, reſpectu pœnæ non traheretur ad peccata, vt eſt tex iuncta glo.in clem.j.in verbo,de cætero,de vſur.

Secundo limita, quando conſtitutio antiqua haberet cōmunem opinionem Doctorum,vel conſuetudinem in contrarium: nam tunc conſtitutio noua ipſam declarans non traheretur ad peccata,vt in cap.j. iuncta glo.in verbo,de cætero,de poſtul.prælat. in vj. Et de hoc dic vt in capit.fina de conſtit. vbi plene habetur, an & quando conſtitutio trahatur ad peccata.

10 Dictare † autem dicitur ille, qui dictat diſpoſitionem factam ab alio,ponendo verba conformia, & apta, non tamē eſt auctor diſpoſitionis,vt in l.dictantibus.C.de teſta.

11 Executor † vero dicitur ille,qui pure exequitur illud,quod geſtum eſt ab alio.l.executione. C.de exec.rei iudic dicit do. Abb. hæc eſſe notanda propter ſtatuta faciētia mentionem de his vocabulis.vide tamen in l.iubemus.§.ſane.ad fin. C.de
12 ſacroſanct.eccleſ.vbi dicit, quod † notarius dictans,vel ſcribens contractum prohibitum,punitur,ſi ſcienter fecit, allegar Authenticam de non alienandis.§.quia vero.De hoc etiam eſt bo.tex. in l.iubemus. in fi.C.de teſtam.vbi videtur probari, quod notarius incurrat pœnam falſi. de quo plene dixi in c.j ſupra de fi inſtr.item dictans,vel proferens ſententiam ſanguinis, efficitur irregularis, vt in capit.ſententiam ſanguinis.ne cler.vel mo.

Tertio nota,quod ab executore non appellatur,niſi modum excedat, concordat capit.quod ad conſultationem.ſu-
13 pra de re iudic. vbi plene declaraui,quando dicatur † executor modum excedere.

Quarto nota, quod merus executor non poteſt vt ſuſpe-
14 ctus recuſari. Dicitur autem † merus executor qui nihil facit ſuo motu,ſed mandaro principis, vt dicit hic Baldus. Dicit
a etiam,quod merus executor eſt, [a] qui nihil habet pronūcia-
15 re. & dicit iſtum text.eſſe notabilem,& allegandum, † quod nuncio,& ambaſciatori nihil eſt imputandum, niſi mandatum excedat.

Quinto no. ſecundū ſm intellectū, quod a iudice ſuſpecto non poteſt recedi immediate per viam appellationis,vn-
16 de non valeret talis † appellatio:dico iudicem eſſe ſuſpectū, & ideo ab eo appello. ratio eſt, quia immediata cauſa appellationis eſt ipſum grauamen,vt infra eo.vt debitus.ſed is qui mihi eſt ſuſpectus ex hoc ſolo me non grauat, debet ergo proponi exceptio recuſationis expreſſa cauſa legitima: nam tunc ſi iudex nō admittit recuſationem, poteſt & debet appellari,quia tunc grauat, vt in cap.ſuper quæſtionum, in fi. de offic. deleg. & hoc procedit, etiam ſi ſuſpitio eſſet noto-
17 ria, quia hoc non obſtante, debet proponi † recuſatio coram iudice, licet non ſit probanda, & hoc tenet Ioan.And. in cap.accedens,el primo, ſuper prima glo.ſupra vt lite non conteſtata.

18 Sexto nota,quod † iudex datus cum clauſula,appellatione remota, poteſt recuſari ex iuſta cauſa, hoc probat iſte tex.inducendo eum hoc modo: nam ideo iſte Cardinalis nō potuit recuſari vt ſuſpectus, quia erat merus executor, ergo a contrario ſenſu,ſi non fuiſſet merus executor,potuiſſet recuſari vt ſuſpectus, licet in reſcripto eſſet appoſita clauſula, appel-

ADDITIO.

a ¶Adde Bal.conſil.414.in prin. j.volu. qui dicit, quod merus executor debet mittere ſententiam executioni,nec debet metuere exceptiones. do. Abb. in cap.paſtoralis.§.quia vero.de offic.deleg.vide Archid.in c.etſi fraus.25. q.2.vbi pulchre loquitur.

appellatione remota, concordat ſupra eo.poſtremo. vbi de
hoc eſt tex.expreſſus,& ibi dixi.
19 Et ex hoc vltimo infertur, quod etiam † Cardinalis po-
teſt recuſari vt ſuſpectus, quia niſi iſte Cardinalis fuiſſet me-
rus executor, potuiſſet recuſari vt ſuſpectus, & ab eo appel
lari,licet quidam & male colligant ex hoc tex. quod Cardi-
nalis non poſſit recuſari vt ſuſpectus, & quod a ſententia
20 Cardinalis poſſit † appellari, probatur in cap. Raynutius. &
in c.Raynaldus.de teſtam vnde eodem modo poteſt recuſa
ri vt ſuſpectus,& Hoſtien.infra de accuſat ad petitionem. di-
cit,quod Cardinalis etiam ſi ſit legatus de latere,poteſt re-
cuſari vt ſuſpectus,non tamē de facili, ideo requiritur,quod
honeſte,& in forma debita recuſetur.
¶In glo.1.Bal hic dicit, quod ille qui diſcooperit vulnus,
non vulnerat,ꝙ iudex qui aperit tabulas teſtamenti,nihil di-
21 ſponit,ſed quod diſpoſitum eſt,†producit in lucem,& idem
dicit in iudice, qui publicat dicta teſtium. ſed contra iſtam
glo.& contra tex.opponitur de cap nouit.de offic.lega.& de
cap.j. ſupra de poſtul.prælat. vbi eadem materia ponitur. &
tamen Papa videtur ibi affirmare Cardinalem ſententiam
promulgaſſe, & Doct.in hoc inſtant. ſed ſolutio vera eſt, ꝙ
iſte Cardinalis promulgauit ſententiam ex mandato Papę,
vnde ipſe Papa ex quodam iuris interpretatione videtur ſen
tentiam promulgaſſe, quia qui per alium facit.per ſe ipſum
feciſſe videtur, vt in cap mulieres. de ſent.excom. nam
cum quis exequitur mandatum ſuperioris,non dicitur expe
dire actum propria auctoritate,ſed auctoritate mandātis, vt
eſt tex.cum glo.in cap.cum in aliquibus.de reſcrip in vj.not.
Inno.in c.ex parte.de verb.ſign.
¶In gloſ.fina. ex iſta gloſ.colliguntur duo intellectus ad
iſtum tex.
Primus eſt, quod iſte legatus tanquam merus executor
non poterit recuſari, ſicut ab eo non poterat appellari, &
pro hoc intellectu facit text. in fi. dum ponderat, quod iſte
legatus non proceſſerat proprio motu, ſed præcepto Apo-
ſtolico.
Secundus intellectus,quod Rex Franciæ non fuit auditus
22 propter ineptum † modum procedendi,quia ſi legatum ſu-
ſpectum habebat, non debebat illico appellare, ſed recuſa-
tionem coram eo proponere, & ea non admiſſa appellare
poteſt. pro hoc intellectu facit tex.in fi.ibi.propter appella-
tionem interpoſitam, quod appellatio nō fuit legitima. ſed
primus intellectus magis placet do.Abb.quia magis videtur
conuenire literæ propter finem.
Extra glo. quærit hic domi.Abb. an ſit verum indiſtincte
vt executor non poſſit recuſari vt ſuſpectus, & diſtingue, ꝙ
23 aut eſt merus † executor, habens iuriſdictionem,& tunc po
teſt recuſari vt ſuſpectus,quia poteſt grauare,vt in cap.ſuper
quæſtionum.§.cum autem de offi.deleg ſecundum vnum in
tellectum. aut eſt executor merus nullam habēs iuriſdictio-
nem, & tunc aut eſt deputatus ad certum articulum, ita ꝙ
non poteſt excedere mandatum, quin notorie conſtet, &
nō poteſt recuſari,& ſic debet intelligi iſte tex.ad hoc,quod
24 not.Innoc in cap.ex parte.de verbor.ſignificat. qui dicit †iu-
dicem poſſe vlciſci iniuriam notoriam ſibi illatam,quia po-
tius eſt executor iuris,quàm iudex.facit ca.1.de pœn.in vj.aut
eſt executor deputatus ad certum actum, in quo poſſet oc-
culte grauare partem: puta ſi eſt deputatus vt recipiat dicta
teſtium, vel vt audiat aliquid, & referat, & poteſt recuſari,
quia poſſet grauare partem in examinatione teſtium, vel in
referendo,pro hoc quod not.Io.And poſt Hoſt.in c.paſtora
lis § præterea.de offic.deleg.
In caſu autem noſtro non poterat legatus grauare partē,
quin notorie conſtaret de grauamine,cum haberet manda-
tum certum, & limitatum, nec haberet procedere iudiciali-
ter, ſed tantum ſubiicere terram Regis Franciæ interdicto,
merito recuſari non poterat,argu.opt. ſupra eod.propoſuit.
Et hæc faciunt ad quæſtionem quotidianam, ſcilicet nun-
25 quid executor †deputatus per Papam in beneficialibus poſ-
ſit tanquam ſuſpectus recuſari ab altera parte. & Archid ij.
quæſt.vj.ſunt quorum.verſic.ab executore.ſentit quod non.
But.autem hic diſtinguit, quod aut aſſumpſit partes iudicis,
& poteſt recuſari vt ſuſpectus,aut fuit deputatus ad dandam
poſſeſſionem beneficij,& tunc non poteſt recuſari ſecundū
eum, ſecus ſi ad alium articulum. ſed do.Abb.tenet contra-
26 rium in hoc vltimo, nam quando † executor eſt deputatus
ad dandam poſſeſſionem,debet citare aduerſarium,nec po
teſt dare poſſeſſionem ei,aduerſario non citato,vt in cap li-
cet de præben.in vj.not.Innoc.in cap.cum olim. de priuileg.
& in cap.j.de conceſſ.præben.in vj. cum ergo poſſit grauare
circa exceptiones proponēdas,poterit recuſari vt ſuſpectus.
vnde dom.Abb.dicit concludendum,quod quando deputa
tur executor ad certum miniſterium,in quo non poteſt gra-
uare, quin clare conſtet de grauamine,non poterit recuſari
vt ſuſpectus, alias ſecus. Tu autem clarius conclude,& dic,
quod vbi executor in beneficialibus aſſumpſit partes iudicis
vel tenetur aſſumere, poteſt recuſari vt ſuſpectus, ſi poteſt
occulte grauare, ſecus ſi non poteſt grauare,quin aperte nō
conſtet de grauamine. vbi autem non aſſumpſit partes iudi
cis, nec tenetur aſſumere, ſed poteſt extraiudicialiter proce-
dere ad collationem beneficii, non poteſt recuſari vt ſuſpe-
ctus, ex quo poteſt procedere extraiudicialiter abſque cita-
tione.& hoc modo procedit dictum Archid. in dicto verſi.
ab executore. quod ſequitur But.& do.Abb.quando autem
27 †executor teneatur, vel non teneatur aſſumere partes iudi-
cis.plene dixi in cap.fin de præſump.
28 Vltimo Inno.hic tangit,an † exceptio ſpoliationis impe-
diat executionem ſententiæ. & Innocent. dicit, quod non.
idem Hoſ.dicit, niſi exceptio ſpoliationis concludat inopiā,
vt in cap. olim, el ſecondo, de reſtit ſpoliat. ſed Ioan.Andr.
hic dicit illud venire ex inopia,quæ ſufficit in ſpoliato. ſed
29 de hoc an inopia†excuſet ſpoliatorem,vel ſpoliatum,remit
tit dom.Abb. ad dicta per ſe in dicto cap.olim, el ſecondo,
de reſtit.ſpoliat.ſed quo ad quæſt.formatam per Innoc.dicit
exceptionem ſpoliationis obſtare petenti executionem ſen
tentiæ.
Mouetur primo,quia ſpoliatus non pōt cum effectu ad iu
dicē vocari, niſi prius plene reſtituatur.ij q.ij.nullus & iij.q.j.
ca.ij.& ad hoc allegat dictum Innoc.in cap.ij. de ord cognit.
vbi dicit, quod contra petentem, ſeu implorantem iudicis
officium,obſtat exceptio ſpoliationis.
Secundo mouetur,quia cum exceptio excommunicatio
nis obſtet petenti executionem ſententiæ, vt in c.pia, de ex-
ce.in vj ita debet obſtare exceptio ſpoliationis,cum ſit mul-
tum fauorabilis vt in c. fi. de ord.cogn.
Tertio adducit theoricam Ioan de Ligna. in clem.j. de re
30 iudic.in illa quæſtione,an † exceptio nullitatis obſtet peten
ti executionem ſententiæ.& concludit,quod aut incōtinen
ti poteſt probari, & differtur executio, arg.l.iudicati. C.ſi ex
falſ.inſtrumen. aut non poteſt incontinenti probari,vt quia
exigit longiorem tractatum ad ſui liquidationem,quam exi
gat ſummaria cognitio in executione, & tunc exceptio nul
litatis non obſtat petenti executionem.ſed hodie eſt proui-
ſum,vt infra breue tempus, ſcilicet infra viginti dies debeat
31 probari † exceptio ſpoliationis, vt in cap frequens. de reſtit.
ſpoliat.in vj.ergo fortius in caſu noſtro debet in odium ſpo-
liationis,& in fauorem ſpoliati admitti hæc exceptio, argu.
clem.j. infra de cau.poſſ.& propriet.& iſtam opinionem te-
net etiam Ioan.de Imo. intelligens tamen hoc procedere,
quando ſpoliatio interuenit poſt ſententiam, ſecus ſi fuiſſet
32 † ſpoliatus ante ſententiam, quia tunc eſſet imputandum
ſpoliato,quaſi non oppoſuit ante litem conte cum ſit exce-
ptio dilatoria,per ea quæ hñr in c fi de ord.cog.& in c.ex cō
queſtione de reſt.ſpo.& ī c.frequēs,de reſt.ſpo.in vj.vnde iſta
33 ſit cōcluſio,quod aut†exceptio ſpoliationis interuenit poſt
ſententiam,& tunc impedit executionem ſententiæ,aut in-
teruenit ante ſententiam, & tunc nō impedit executionem
ſententiæ, quia cum ſit exceptio dilatoria, debuit opponi
ante li conteſt. quantum autem ad illud, quod tangit dom.
Abb. ſcilicet an exceptio nullitatis impediat executionem
ſententiæ vide Dom.de Ro.decif.66.& 67.& Bart.& Doct.in
l iudicati.C.ſi ex falſ inſtr.& in l.4. §.condemnatum, ff.de re
iudic. Et hæc ſufficiant.Sequitur c.ſæpe.

SVMMARIVM.

1 *Terminus ſtatutus ab homine ad proſequendam appellationem, habet vim peremptorij, ſi appellatio recipitur, vel approbatur a parte.*
2 *Procurator non debet mandatum occultare, ſed ſi occultat, impedit proceſſum,*
3 *Dominus citatus mittens procuratorem, ſi procurator non comparuit, condemnatur.*
4 *Dominus debet citari ante litem conteſtatam, procurator autem poſt.*
5 *Dolus,vel malitia procuratoris non nocet domino in cauſa, quæ non recipit pecuniariam æſtimationem.*
6 *Contumacia procuratoris nocet domino etiam ante litis conteſtationem, circa condemnationem expenſarum.*
7 *Practica procedendi in opponendo de non habente mandatum ſpeciale, ſecundum Ang.*
8 *Procurator conſtituens calumnioſam litem, puniendus eſt.*
9 *Factum procuratoris,vel negligentia,an noceat domino.*
10 *Cauſa tota cenſetur deuoluta ad curiam, ſi appellatio interpoſita ad Papam, recipitur a iudice, vel approbatur ab aduerſario.*
11 *Cauſæ beneficiales de ſui natura ſunt tractandæ in curia, etiam ſi appellatio non approbatur a iudice, vel aduerſario.*

12 *Iudex nunquid cenſeatur deferre appellationi, dicendo, recipio appellationem.*
13 *Verba, admittimus appellationem, an præſumere faciant iudicem detuliſſe appellationi.*
14 *Iudex dicendo, deferimus tali appellationi, ſi de iure tenemur, an detuliſſe cenſeatur appellationi.*
15 *Quæſtio iuris probatione non indiget.*
16 *Allegationes iuris non ſunt de neceſſitate producendæ.*
17 *Dilationes dantur ad faciendas iuris allegationes, ſi petantur, nam qui allegationes non fecit, læſus intelligitur.*
18 *Allegationes quando non tranſmittantur, nec in actis deſcribantur.*
19 *Allegationes an fieri poſſint, poſtquam concluſum eſt in cauſa.*
20 *Poſitioni quæ ſit iuris, non eſt reſpondendum.*
21 *Conſuetudo allegata debet probari.*
22 *Statuta iudici ignorare non licet.*
23 *Reformationes quæ non ſunt in volumine ſtatutorum, debent allegari.*
24 *Extrauagans quoque niſi notoria ſit, allegãda eſt.*
25 *Conſuetudo etiam notoria in libello eſt allegand*a*, ſecundum Io. And.*
26 *Notorium non excuſat ab allegatione, licet excuſet a probatione.*
27 *Appellari poteſt a ſententia lata ſuper declaratione iuris.*
28 *Dubium probabile iuris æquiparatur dubio probabili facti.*
29 *Quæſtio facti illa eſt, ſuper qua debent recipi probationes.*
30 *Statutum exiſtens, quod conſanguinei teneantur compromittere de litibus, quæ ſunt inter eos, intelligitur de his quæ ſunt facti, vel facti, & iuris miſti.*
31 *Compromiſſum an fieri debeat de ſententia, vel de inſtrumento, ſtante ſtatuto de compromittendo lites.*
32 *Terminus quando acquirat vim peremptorij.*
33 *Appellatio quæ conſtiterit legitima, ſuum vigorem obtinet, licet nec a iudice, nec a parte recepta fuerit.*
34 *Sententia rata manet, quando ab ea appellari non poteſt.*
35 *Verbum, ratum, quid importet.*
36 *Allegari quæ poſſunt contra citationem, poſſunt etiam allegari reſpectu citationis.*
37 *Verbum litibus, tam ad iudicialia, quam extraiudicialia applicatur.*
38 *Lis dicitur eſſe poſt litem conteſtatam.*
39 *Cauſa dicitur ante, & poſt litem conteſtatam.*
40 *Cauſa omnis appellationis interpoſita ad Papam, an ſit deuoluta ad curiam.*
41 *Appellatio a declinatoria non admiſſa, ſi ſtatutus ſit terminus ad proſequendum, an deuoluat cauſam ad curiam.*
42 *Iudice non deferente appellationi, quam appellans petit, quid agendum vide.*
43 *Exceptio de cauſa non tractanda in curia, quando debet opponi.*
44 *Citatio partis requiritur etiam in quæſtione iuris.*
45 *Probatio non dicitur requirere altiorem indaginem, vbi per inſtrumenta, & per teſtes præſentes, vel per confeſſionem partis probari poteſt.*
46 *Rubricæ ſunt authenticæ, & de textu, vnde ſcriptor qui promiſit ſcribere textum, ad rubricas ſcribendas tenetur.*
47 *Negatiua non coarctata loco & tempore, non poteſt probari.*
48 *Probatio propria, quæ dicatur.*
49 *Statuta loquentia de probatione, non habent locum in confeſſione.*
50 *Renuncians probationi, non cenſetur renunciare confeſſioni.*
51 *Procurator eſt mittendus, inſtructus in cauſa appellationis proſequenda.*
52 *Conſenſus ſolius appellantis, nunquid ſufficiat.*
53 *Appellans, appellato approbante appellationem, debet infra terminum probare, alias non dabitur alia dilatio.*
54 *Termini ſola aſſignatio non facit cauſam appellationis eſſe in curia.*
55 *Appellatio poteſt admitti per appellatum, ſi iudex noluerit admittere.*
56 *Terminus iuris, an ſuccedat loco termini hominis.*
57 *Appellatus debet comparere ſaltem per menſem ante finem anni.*
58 *Appellatio, ſiue terminus ſtatutus ad proſequendum appellationem, eſt loco peremptorij, ſecundum glo.*
59 *Appellatus ſatis dicitur proſequi, ſi comparuit in termino.*
60 *Appellato quando melius ſit approbare deſertionem, quam petere ſententiam.*
61 *Appellatus qui impetrauit literas lapſo termino, an illis renunciare poſſit, ſi appellans velit proſequi appellationem coram iudice impetrato.*
62 *Iudex ad quem, an poſſit appellationem deſertam pronunciare.*
63 *Iudex ad quem poteſt cognoſcere, an ſua ſit iuriſdictio.*
64 *Sententia ſuper deſertione, habet vim diffinitiuæ.*
65 *Citatio partis, an requiratur in ferenda ſententia interlocutoria.*
66 *Citari pars debet in quocunque actu præiudiciali.*
67 *Iudex non poteſt facere gratiam aduerſario, vbi eſt ius quæſitum parti.*
68 *Tempus ante lapſum termini, ad proſequendam appellationem poteſt prorogari.*
69 *Iudex non poteſt procedere contra abſentem, niſi prius conſtet de contumacia.*
70 *Iudex non immittet in poſſeſſionem aduerſarium, niſi conſtet pupillum non defendi.*
71 *Iudex cui nihil conſtat, nihil decernere poteſt.*
72 *Actus omnis, qui poteſt fieri citata parte, poteſt fieri parte præſente.*
73 *Iudex non poteſt non deferre appellationi a diffinitiua.*
74 *Sententia excommunicationis non differt ab alijs ſententijs, ſi appellatio præcedat ſententiam.*
75 *Appellans dicitur exemptus a iuriſdictione iudicis a quo.*
76 *Attentata poſt appellationem legitimam, ſunt nulla.*
77 *Attentata per renunciationem appellationis non reconualeſcunt.*
78 *Attentatorum priuilegium non durat, deſerta appellatione.*
79 *Actus extraiudicialis nunquam tranſeunt in rem iudicatam.*
80 *Papa an poſſit excommunicationem ſuſpendere ad tempus.*
81 *Sententia depoſitionis ab ordine, vel a beneficio, ſuſpenditur per appellationem ſubſequentem.*
82 *Infamis cenſetur fuiſſe retro a die ſententiæ, ſi deſerit appellationem, qui condemnatus fuit de delicto irrogante infamiam.*
83 *Teſtimonium eſt publici officij.*
84 *Depoſitio continet ſuſpenſionem, cum ſit perpetua ab altaris miniſterio remotio.*
85 *Diſpoſitio imponit grauiſſimam pœnam, & eſt magni præiudicij.*
86 *Suſpenſio quando poſſit per appellationem ſuſpendi, ſecundum Abb.*
87 *Pœna impetrantis literas ante lapſum termini, qualis ſit.*
88 *Expenſarum condemnatio fit ratione contumaciæ propter intereſſe partis.*
89 *Terminus hominis ſuccedit loco termini iuris, nam eo lapſo eſt deſerta appellatio.*
90 *Terminus hominis præfigitur in odium appellantium.*
91 *Appellans qui deſeruit appellationem, an poſſit agere contra iudicem de iniqua ſententia.*
92 *Conſiliarius, uel agrimenſor, an poſſint conueniri ad intereſſe, ſi lædunt aliquam ex partibus.*
93 *Iudex qui pronunciauit ſuper aliqua exceptione, & non condemnauit partem in expenſis, an poſſit condemnare de nouo.*
94 *Cauſa iuſta litigandi, ab expenſis excuſat.*
95 *Contumax non poteſt probare ſe habuiſſe cauſam iuſtam litigandi, nec appellare poteſt.*
96 *Contumax poteſt appellare ab iniuſta taxatione.*
97 *Iudex non poteſt condemnare in expenſis, niſi eadem die, qua tulit diffinitiuam.*
98 *Cautela pro iudicibus in condemnando in expenſis.*
99 *Citatio an requiratur in taxatione expenſarum.*

CAP. XLIIII.

1 SAepe. Si appellatio recipitur a parte, vel approbatur a iudice, † terminus ſtatutus ab homine ad proſequẽdam appellationem, habet vim peremptorij, & in abſentem proceditur, ac ſi peremptorie fuiſſet citatus. nec poteſt talis terminus ab aliqua partium præueniri, hoc dicit. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur cauſa conſtitutionis. In ſecunda conſtitutio. ſecunda ibi, præſenti decreto. ſecunda pars ſubdiuiditur in ſex partes, quia primo ſtatuitur, vt appellatione recepta terminus habeat vim peremptorij. Secũdo ponitur, quod appellatio non eſt recepta. Tertio reſeruat conſtitutiones loquẽtes de deſertione appellationis a diffinitiua. Quarto declarat principale dictum huius tex. Quinto imponit pœnam præuenienti terminum hominis. Sexto, & vltimo determinat, & limitat hanc conſtitutionem. ſecunda ibi, quod ſi forſan. tertia ibi, ſaluis conſtitutionibus. quarta ibi, quicquid autem. quinta ibi, ſi quis autẽ terminum. ſexta & vltima ibi, hoc autem in litibus.

No. primo ibi, mandatum procuratorium occultantis, ꝙ
2 † procurator non debet mandatum procuratorium occultare, tamen ſi occultat, impedit proceſſum, oportet quod ſciat ſe procedere contra legitimam perſonam. & ad hoc allegat Bal. l. ſi procuratorem abſentem. ff. de procura. dicit tamen Bal. quod ſi procurator confitetur habere inſtrumentum procuratorium, poſſet cogi ad illud producendum, ꝙ eſt no. dignum, ſecundum eum. & idem dicit in literis de rato, quia ſi procurator confitetur ſe illas habere, debet compelli illas producere, ſecundum eum, allegat dictã l. ſi procuratorem abſentem. & intellige iſtum tex. quod iſte habebat duplex mandatum, vnum ad impetrandum, & contradicendum, aliud vero ad proſequendam appellationem. Et primum mandatum oſtendebat, & ſecundum occultabat. facit quod habetur in c. Nicolao, inf. eo.
3 Secundo nota, quod ſi † dominus eſt citatus ad cauſam, & miſit procuratorem, qui non comparuit, vel occultauit mandatum, cõdemnatur tunc dominus in expenſis tanquã

con-

contumax, vt hic, & idem ſi miſit procuratorem ad cauſam
non inſtructum, vt dicto cap. Nicolao. Secus, ſecundum In
noc. & Doct. ſi poſtquam procurator eſt factus dominus li-
tis, efficitur contumax, vel malitioſè agit: tunc enim ſolus
procurator venit puniẽdus, vt in l. 1. §. ſi procurator. ff. ſi quis
ius dicen. non obtemp. hoc tamen intellige, quando fuit ci-
tatus procurator, qui litem fecit conteſtari. Secus ſi citare-
tur ipſe dominus, quia tunc neuter condemnaretur in expẽ
ſis, quia debuit citari procurator, ex quo factus fuit dominus
litis, & non dominus. de quo no. per Bart in l. procuratori-
bus. C. de procur. & in l. furioſo. C. de re iudic. & in l mutari
in fi. ff. de procur. & in l. j. C. de ſentẽ. & hoc ſequuntur hic
dom. Abb & communiter Doct.

Ex quo nota, quod ante litem conteſt. debet citari domi-
4 nus, † ſed poſt litem conteſt. debet citari procurator. & hoc
etiam tenet Butr. in cap. dilectus ſupra de procur. & in ca. 2.
de teſtib. vbi plenius per dom. Abb. noſtrum, & ibi dixi. Li-
mita tamen illud, quod dicit hic Innoc. & Doct. inquantum
dicunt, quod ante litem conteſt. contumacia procuratoris
noceat domino: nam hoc eſt verum, niſi ſit cauſa, quæ non
recipiat pecuniariam eſtimationem, vel pecuniarium inte-
reſſe, vt eſt cauſa matrimonialis, vel cauſa ſtatus, vel infa-
5 miæ, vel cauſa beneficialis, nam tũc † dolus, vel malitia pro
curatoris non nocet domino, ex quo non poteſt in huiuſ-
modi cauſis habere regreſſum contra procuratorem. & de
hoc eſt glo. in auth. hodie. C. de appel. & in l. j. in fi. ff. quando
appell. ſit. & hoc etiam ſequitur Bal. in dicta auth. hodie. in
2. col. hoc tamen intellige, quando procurator fuit in dolo,
vel malitia, ſecus ſi non commiſiſſet dolum, quia tunc fa-
ctum procuratoris noceret domino, etiam in huiuſmodi
cauſis. de quo vide bo. tex. in c. cum olim. iuncta glo. de cau.
poſſ. & propr. quæ diſtinguit, an in huiuſmodi cauſis procu-
rator committat dolum, vel culpam.

Secundo limita iſtum tex. & dictum Doct. inquantum di-
6 cunt, ꝙ † contumacia procuratoris ante litis conteſtatio-
nem noceat domino: nam hoc eſt verum, ſecundum Bald.
hic, inquantum agitur de condemnatione expenſarum, ſe-
cus ſi ageretur de pœna extrinſeca, quia tunc factum procu
ratoris nõ noceret domino, vt eſt tex. cum glo. in l. 3. §. ſi pro
curator. ff. quod quiſque iur. quæ dicit, quod ſi procurator
opponat exceptionem, ex qua dominus incidat in pœnam,
non punitur dominus, niſi hoc ſpecialiter mandauerit, vel
ratum habuerit. & idem dicit ibi Bart. & in l. ſi procurator.
ff. de condict. indebi. & in l. j. §. ſi procurator. ff. ſi quis ius dic.
7 non obtemp. & † ideo practica eſt, quando procurator op
ponit talem exceptionem, quod opponatur contra eum, ꝙ
non habet mandatum ſpeciale ad ipſam opponendam. &
iſtam practicam ponit Ang. in dicta l. 3. §. ſi procurator. ff. ꝙ
quiſque iuris. & Bald. ibi per illum tex. dicit, quod ſi ciuitas
mandat aliquibus, quod edant ſtatuta, & illi faciant ſtatuta
contra libertatem eccleſiæ, non punitur ciuitas, quia non vi
detur dediſſe mandatum ad hoc.
8 Ex his etiam infertur, quod ſi † procurator generalis inſti
tuit calumnioſam litem, quòd ipſe eſt cõdemnandus in ex-
penſis, & non dominus, quia non videtur ad hoc dediſſe
mandatum, vt in iuribus præalleg. facit l. non eſt ignotum.
C. de adminiſtr. tutor. vbi patet, quod tutor mouens calum-
nioſam litem, condemnatur in expenſis, non autem pupil-
lus. & per illum tex. dicit ibi Salic. quod procurator genera-
lis mouens calumnioſam litem, debet puniri in expenſis,
non autem dominus.

Et ex prædictis infertur, quod iſte tex. eſt reſtringendus,
quando procurator eſt cõſtitutus ſpecialiter, ſeu habet ſpe-
ciale mandatum, vel quando dominus tenetur aliquid face
re: tunc enim contumacia, vel factum procuratoris nocet
domino, ſecus ſi procurator non ſit ſpecialiter conſtitutus,
nec dominus tenetur comparere, vel facere: tunc enim fa-
9 ctum † procuratoris nocet domino, niſi ad id habeat ſpecia
le mandatum, vel dominus expreſſe ratũ habeat. Et de hoc
articulo, ſcilicet an & quando factum, vel negligentia pro-
curatoris noceat domino, dic vt plene habetur in c. j. vt li. nõ
conteſt. & per Bar. in l. 1. §. ſi procurator. ff. ſi quis ius dic. non
obtemp.

Tertio nota, quod ſi appellatio interpoſita ad Papam,
recipitur a iudice, vel approbetur ab aduerſario, immediate
10 tota † cauſa eſt deuoluta ad curiam, vnde non ſufficit tunc
mittere procuratorem ad impetrandum literas ſuper appel
latione, ſeu ad contradicendum, ſed oportet quod procu-
rator habeat mandatum ad totam cauſam, vt hic dicitur,
& in capit. interpoſita. § primo. infra eod. & hoc intellige in
omni cauſa appellationis, etiam ſi non ſit beneficialis, nam
11 † cauſæ beneficiales ſui natura ſunt tractandæ in curia, etiã
ſi appellatio non approbetur a iudice, vel ab aduerſario, vt
in cap. 1. de elect. lib. 6. dummodo appellatio intimetur ad-
uerſario ſecundum formam clem. cauſam, de elect.

In omnibus ergo cauſis eo ipſo, quod appellatio eſt ap-
probata a iudice, vel a parte appellata, cenſetur illi appella-
tioni delatum, & per conſequens tota illa cauſa eſt deuolu-
ta ad curiam, ſecundum dom. Abb. & Ioan. de Imo. hic di-
cit, quod iſte tex. debet intelligi de parte appellata, quia ap-
probatio partis appellantis non ſufficeret, quia non debet
eſſe in facultate appellantis, quare cauſa deuoluatur ad cu-
riam.
12 Quarto no. ibi, vel a † iudice recepta. ſecundum Ioann. de
Imo. quod ſi iudex dicit, recipio appellationem, cenſetur de
ferre appellationi, & hoc ſatis probatur hic, & tenuit Specu.
eod. tit. § nunc dicamus. Quid autem ſi iudex dicat, talem ap
13 pellationem † admittimus. de hoc vide Archid. & Io. And.
in cap. cum appellationibus friuo. eo. tit. in vj. Quid autem
14 ſi dicat iudex, tali † appellationi deferimus, ſi de iure tene-
mur deferre, & aliter nõ. de hoc vide Bal. in l. edita. in penul.
car. in princ. C. de eden. vbi dicit, quod iudex cenſetur detu-
liſſe, ſi de iure erat deferendum, & non detuliſſe, ſi de iure
non eſſet deferendum. & idem conſuluit Ang. conſ. ſuo 193.
melius 217. quod incipit, in cauſa accuſationis, in 3. colum.
& de virtute huius clauſulæ, ſi & inquantum de iure teneor,
vide per Doct. in l. ſi quando ff. de lega. i. Adde dom. Abb. in
cap. cum contingat. in penult. col. de offic. delega. & ibi apo-
ſtillam meam.

Quinto no. ibi, iuris quæſtio, moueatur &c. quod quæ-
15 ſtio † iuris probatione non indiget.
16 Ex quo infertur, quod † allegationes iuris non ſunt pro-
ducendæ in cauſa de neceſſitate, quia ius nõn indiget pro-
batione.
17 Dilationes † tamen ſunt dandæ ad faciendas allegationes
iuris, ſi petantur ab aliqua ex partibus, vt in l iubemus. C. de
judic. intereſt enim facere, & producere allegationes iuris in
ſcriptis. l. iudices. C. de iudi. hinc eſt, quod ille qui non dedit,
vel non fecit allegationes iuris, dicitur læſus, vnde minor re-
ſtituitur ad allegandum. vt in l. minor vigintiquinque annis
omiſſam allegationem. ff. de mino.

Et ex hoc infertur, quia ſi eſſet aſſignata dilatio ad alle-
gationes iuris faciendas, & ipſa dilatio eſt elapſa, licet poſ-
ſint iura allegari iudici, argum. l. ornamentorum. ff. de au. &
18 argen. lega. tamen tales † allegationes non ſunt regiſtrandæ,
ſeu deſcribendæ in actis, nec ſunt tranſmittendæ cum pro-
ceſſu ad conſultorem, cui cauſa eſt commiſſa conſulenda,
ex quo infra terminum non ſunt productæ, ſecundum Bal.
in dicta auth. iubemus. C. de iudic. & hoc modo debet intel-
ligi dictum Innoc in cap. paſtoralis. in princ de cauſa poſſ. &
19 propric. vbi dixit, † quod poſtquam eſt in cauſa concluſum,
nihil poteſt allegari de facto, vel de iure. & idem ſenſit glo. ij.
in cap. cum dilectus. de fide inſtru. nam debet intelligi, quod
nihil poteſt allegari de facto, vel de iure, ita vt producatur
in actis, ſed allegationes iuris bene poſſunt fieri in voce, vel
in ſcriptis ipſi iudici, vel conſultori, dato quod ſit in cauſa
concluſum, & ita ſeruat conſuetudo, nam partes non cu-
rant, quod allegationes iuris deſcribantur in proceſſu, ſed
poſtquam eſt in cauſa concluſum, allegant voce, vel in ſcri-
ptis coram iudice, vel conſultore, & porrigunt eas iudici, vel
conſultori, vt eas legat, & ferat ſententiam ſecundum ipſas
allegationes, ſi videntur iuri conſonæ.

Sexto no. ar. ex hoc tex ſecundum dominũ Abb. quod
20 poſitioni † iuris non eſt reſpondendum, ex quo enim non
indiget probatione, quia ius eſt certum de ipſo, etiam non
poteſt fieri poſitio, vnde quotidie dicitur, non teneor reſpõ
dere tali poſitioni, quia eſt iuris, & hoc tenet glo. in cap. fin.
in verbo, cauſa. verſic. item ſi poſitio ſit iuris. de confeſſ. in vj.
& idem glo. & Bart. in l ij §. quod obſeruari C. de iura. calum.
& hoc debet intelligi, quando eſt ius ſcriptum, ſecus ſi eſſet
21 conſuetudo, quia qui allegat † conſuetudinem, debet eam
probare, de conſuet. cum dilectus. quia eſt facti, & in facto
conſiſtit, vt in cap. j. de conſuet. in vj. & hoc tenet Bart. in di-
cto § quod obſeruari. & ſequitur hic dom. Abb. & idem di-
cit in ſtatutis alterius ciuitatis, ſecus in ſtatutis loci, vbi cau-
ſa agitatur, quia cẽſetur eſſe ius commune in loco, vbi ſunt
facta talia ſtatuta, vt in l. omnes populi ff. de iuſtit. & iu. & j.
diſt. ius ciuile. vnde dixit Bal. in l j. C. vt quæ deſunt aduo iu
dex ſup. quod licet ſtatuta loci numquam fuerint allegata in
cauſa, vel producta coram iudice, tamen tenetur iudex ſup
plere, & iudicare ſecundum ipſa ſtatuta, & ignorantia eum
22 non excuſat, cum non liceat † iudici ignorare iura. l. 2. ff. ꝙ
quiſque iur. & dicit Bal. in dicta auth. iubemus. in princ. C. de
judic. quod ſi iudex iudicat contra ſtatutum, facit litem ſuã,
ſicut ſi iudicaret contra ius commune. hoc tamen intellige
23 vbi eſſent † reformationes, ſeu decreta, quæ non eſſent in
volu-

volumine ſtatutorum, quia tunc deberent allegari, vt dicit
Bart.in l.omnes populi.circa fin.ff.de iuſtit.& iu. & in l.cum
prolatis.in princip. ff.de re iudic.& idem dicendum eſt in ex
trauag.vt ibi ſentit Bart & idem dicunt Doct. in cap.paſto-
24 ralis.de fide Inſtrum.& hoc procedit niſi extrauagans† eſſet
notoria, vt eſt extrauagans Ioannis XXII. quæ incipit, Exe-
crabilis, & extrauagans, quæ incipit, ad reprimendum, quæ
fuit edita ab Henrico Imperatore: nam illa extrauagans eſt
notoria, & eam commentauit Bart. & idem dicendum eſt
de reformatione ſtatutorum, quæ ſunt extra volumen, ſi
ſunt notoria. & de hoc dixi in dicto capit.paſtoralis.de fi.in-
ſtrum. vnde Bal.in dicta l.j. C.vt quæ deſunt aduoc. partium
iudex ſuppleat dicit, quod ſi conſuetudo eſt occulta, eſt al-
leganda coram iudice: ſi vero eſt notoria, licet non allege-
tur, iudex debet ſecundum eam iudicare, & iſta fuit opinio
originaliter Iac.de Are.vt dicit Ioan.Andr.in cap.fin.de con-
ſuet.in quarto membro, circa fin. verſic ſed quæro. Pet.vero,
& Cyn. C.quæ ſit longa conſuet.in l.j. dicunt, quod conſue-
tudo non eſt alleganda, nec probanda, niſi eam pars neget,
quia tunc parte negante debebit probari.dicit tamen Ioan.
25 Andr quod communiter Doct. tenent, quod † conſuetudo
in libello eſt alleganda, etiam ſi ſit notoria.& pro hoc facit,
26 quia † notorium non excuſat ab allegatione facienda, licet
excuſet a probatione, vt not.Ioan.Andr.& Doct.in cap.ac-
cedens, el ſecondo, in glo.j.ſupra vt li.non conteſt. & glo.in
clem.appellanti, de appell. maxime quia conſuetudo eſt fa-
cti, & in facto conſiſtit, vnde eſt alleganda, licet ſit notoria.
vnde Ioan.And. poſt Ioan.de Blobolio, in quarta parte Spe
cu indiſtincte dicit, quod conſuetudo eſt alleganda in libel-
lo.& idem ſenſit Bart in l.de quibus.in fi.ff.de legib. & in di-
cta l.ij.§ quod obſeruari. C de iuram calum.vbi ſimpliciter
videtur dicere, quod conſuetudo ſit alleganda pro hoc facit,
quia etiam præſumptio iuris eſt alleganda, licet non ſit pro-
banda. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollioni. ff. de
adulteriis.

Septimo nota, quod a ſententia lata ſuper declaratione
27 iuris, poteſt appellari. † & quod in hac appellatione currunt
fatalia, & deſeritur appellatio, & ſententia tranſit in rem
iudicatam, ſicut ſi eſſet lata ſuper facto, quod dicit Bal.hic
eſſe nota.dignum ſed hoc debet intelligi, niſi error eſſet ex-
preſſus in ſententia: nam tunc eſſet ipſo iure nulla, vt in l.1.
C.quando prouoc.non eſt neceſ.& in cap.j.ſupra de re iudi.
vel poteſt intelligi iſte tex. quando quæſtio iuris eſſet dubi-
28 tabilis: nam probabile † dubium iuris æquiparatur proba-
bili dubio facti, vt dicit glo.nota.in cap.vnico.in verbo.pro-
babiliter, de poſtul præla.in vj.& ibi hoc tenet clarius Ioan.
And.& Dom.Dom.pro quo eſt tex.notab. in cap.cum dile-
ctus.de conſuetud.vbi de hoc per But.& dom.Abb. & alios
Doctores.

29 Octauo nota ibi facti quæſtio, quod illa eſt quæſtio † facti
ſuper qua debent recipi probationes, cōcordat l.j.§.calum-
niatoribus.ff.ad Turpil.& ij.q.iij.§.notandum.

Et aduerte, quia quando quæſtioni iuris eſt admixta quæ
ſtio facti, dr̃ quæſtio facti, & non iuris, vt dicit Bal.in l.ancil
læ. C de furtis. de quo vide ibi per eum, & in l cum virum.
C.de fideicomm.

30 Et ex hoc dicit Bald.quod ſi eſt † ſtatutum, quod conſan-
guinei teneantur compromittere de litibus, quæ ſunt inter
eos, quod ſtatutum debet intelligi, quando inter eos eſt quæ
ſtio facti, vel quæſtio facti, & iuris eſt ſimul mixta, ſecus ſi eſt
quæſtio iuris tantum, quia tunc non tenentur compromit
tere. ſed ego intellige dictum Bal.verum, niſi quæſtio iuris
eſſet dubitabilis, quia tunc quæſtio iuris æquipararetur quæ-
ſtioni facti, vt ſupra dixi. & ſic tenerentur ad compromiſ-
ſum, quod no.& ideo dicendum eſt, quod aut eſt cauſa li-
quida, ita quod non habet dubitationem apud peritos, &
tunc non arctantur ad compromiſſum, & de hoc vide Bart.
in l.eleganter. in princ.ff de condict.indeb. vbi dicit, quod ſi
31 quis habet ſententiam† diffinitiuam, vel inſtrumentum gua
rentigiatum, quod ſecundum formam ſtatuti habet execu-
tionem paratam, talis non arctatur ad compromiſſum vi-
gore ſtatuti diſponentis, quod inter conſanguineos de quæ-
ſtionibus, & litibus ſuis debeat fieri compromiſſum, quia de
eo quod eſt certum, & liquidum, non debet fieri compro-
miſſum dicit tamen, quod ſi inſtrumentum tale aliquo mo
do reuocaretur in dubio, tunc arctarentur ad compromiſ-
ſum. de hoc etiam articulo vide Bart.& Doct.in l.poſt rem.
ff de tranſact.& Bart.in l non diſtinguemus. §.Iulianus. ff.de
arbit.& per Bar.Bal.& alios Doct.in l.ſi cauſa cognita.& in
l ſi diuerſa.C.de tranſact.

Nono no quod vbi appellatio approbatur per iudicem,
vel per partem appellantem, & eſt ſtatutus terminus ad pro
32 ſequedam appellationem, talis† terminus habet vim perem-
ptorij ad totam cauſam, adeo quod abſque alia citatione
poterit procedi cōtra abſentem ad inſtantiā alterius partis.

Vnde pondera iſtum tex. quia requirit iſta duo copulati-
ue, ſcilicet quod appellatio ſit recepta ab appellato, aut a iu
dice, & quod terminus ſit ſtatutus ad proſequendam appel
lationem, alias non haberet locum iſte tex. ſecundum Inn.
& Ioā.And.qui adducit cap.interpoſita.§.j.infra eod.vbi pa-
tet, quod ſi appellatio non recipitur a iudice, vel ab aduer-
ſario, ſufficit mittere procuratorem ad impetrandum, & cō
tradicendum. Item intellige, quod terminus ſit ſtatutus a
iudice, ſiue ab appellato: nam appellatus non poteſt ſtatue-
re terminum appellāti ad proſequendam appellationem, vt
dicit Spec eod.tit. §.qualiter. verſic.porro.& dixi ſupra eod.
perſonas. Item intellige hunc tex. in appellatione ab inter-
locutoria. quid autem ſit in appellatione a diffinitiua, dice-
tur ſuper glo.in verbo, ſaluis.

Decimo nota in verſic.quod ſi forſan, quod ſi appellatio
non recipitur a iudice, nec approbatur a parte, ſi hoc fit ma
litioſe, cum appellatio ſit legitima, poſtquam conſtiterit
33 appellationem † eſſe legitimam, habebit appellatio ſuum
vigorem. ſed intellige, quod habebit ſuum vigorem quo ad
retractionem attentatorum, vt in c.non ſolum §.j.de appel
latio. in vj. Item quo ad pœnam iudicis non deferentis ap-
pellationi, de qua ſupra eod de priore.tamen cauſa non erit
deuoluta in curia, nec præfixio termini habebit vicem per-
emptorij, vnde non tenebitur appellatus comparere niſi ci-
tetur. pro hoc, infra eod.per tuas.ita dicit hic Ioan And. &
domi.Abb.hic in pen.col. ibi, extra glo. quæritur, qui dicit
iſtum tex.eſſe communem intellectum iſtius capituli.& pro
hoc facit infra eod. interpoſita. §.j. vbi tex.indiſtincte dicit,
quod quando appellatio non recipitur a iudice, nec ab ap-
pellato approbatur, quod ſufficit appellāto mittere procu-
ratorem ad impetrandum, & contradicendum, & ſic cauſa
non eſt in curia.

34 Vndecimo no.ibi, rata manet ſententia, ar.quod † ſenten
tia tunc dicitur rata, quando ab ea non poteſt appellari.

Ex quo infertur, quod ſi diceretur per ſtatutum, quod ſen
tentia lata per Dom.Poteſtatem de conſilio Sapientis ſit la-
ta, quod a tali ſententia non poterit appellari, & iſtud ſenſit
Ang.in l.iubemus. C.de appellat.facit auth.ei qui in fi. C.de
tempo.appell. & l.epiſcopale. C.de epiſc.audien. vbi dicitur,
quod iudicium epiſcopale eſt ratum, deinde dicit, quod ab
eis non poteſt appellari. & ſic videtur declarare, quod illud
35 † verbum ratum, importet remotionem appellationis, de
quo dixi in Rubrica huius tituli. vbi enumeraui aliquos ca-
ſus, in quibus appellatio eſt prohibita, & inter alios caſus ex-
ceptos numeraui iſtum.

Duodecimo nota ibi, quicquid autem, &c. quod omne
36 illud, quod poteſt † allegari cōtra citationem peremptoriè
factam ab homine ad excuſandam contumaciam, illud idē
poteſt allegari reſpectu citationis, & termini iuris, ſeu con-
tra citationem legis, vel ſtatuti, quod eſt tenendum menti,
ſecundum Bal.& hoc inducit ad quæſtio ſtatuti diſponentis,
quod bannitus non audiatur: nam licet non audiatur ſuper
crimine, tamen debet audiri, ſi dicat bannum non valere,
quia non fuit contumax.

Vltimo nota in fine. ibi, in litibus, ſiue iudiciis, quod iſta
conſtitutio habet locum, tam in appellationibus iudiciali-
37 bus, quam extraiudicialibus: nam † verbum litibus, includit
appellationes extraiudiciales. & dum dicit, iudiciis, loqui-
tur de appellationibus iudicialibus ex quo infert dom.Abb.
quod hoc verbum lis, verificatur etiam in contentionibus
etiam extraiudicialibus & pro hoc allegat cap.forus.de ver
bor. ſignific. Et dicit hoc eſſe notandum propter ſtatuta fa-
cientia mentionem de litibus, vel de litigantibus. ſed tu dic,
quod proprie loquendo non dicitur eſſe lis, niſi conteſtata
lite, & ſic hoc verbum comprehendit iudicialem, & de hoc
eſt tex cum glo & ibi per Bart in l.cauſas, vel lites. C.de tran
38 ſact.vbi Bart.dicit, quod † lis dicitur eſſe tantum poſt litem
39 conteſt. Cauſa vero dicitur ante li conteſt. & poſt † cum ſit
nomen generale. & de hoc allegat opt. tex. in authent qui
ſemel. C.quomodo, & quando iudex, & in cap ex parte, el
ſecondo, infra de verborum ſignificat vbi probatur, quod di
citur eſſe lis tantum poſt li.conteſt.& hoc tenet ibi glo.fi. Ad
iſtum tex.reſpondeo, quod ideo hic verbum in litibus, intel-
ligitur de appellationibus extraiudicialibus, vt differat a ver
bo iudicis. vnde dic, quod verbum lis, ſecundum propriam
ſignificationem debet intelligi de lite iudiciali, & dicitur eſ-
ſe lis tantum poſt litem conteſt. vt ſupra dixi. ſed aliquando
accipitur improprie pro lite extraiudiciali, ita loquitur hic.
40 Antequā veniam ad glo quæro, an omnis cauſa† appella-
tionis interpoſita ad Papam, ſit deuoluta ad curiam. & dic
ex præcedentibus, quod regulariter cauſa appellationis nō
intel-

intelligitur deuoluta ad curiam, ſed debẽt delegari ipſę cauſæ in partibus,& hoc probatur in cap.interpoſita.§.j.& not. in c.Nicolao. ſed iſta regula recipit tres limitationes.

Prima eſt in cauſis beneficialibus, quæ ſui natura tractandæ ſunt in curia, vt in cap.j.& in ca.cupientes.de elect.lib.vj. & in cle.cauſam.de elect.

Secunda limitatio eſt, quando appellationi delatum fuit per iudicem, vel per partem appellatam, & ſtatutus eſt terminus ad proſequendam appellationem, quo caſu ſi eſt appellatum ad Papam,cauſa eſt tractanda in curia. & hoc procedit non ſolum in cauſa beneficiali, ſed in qualibet cauſa, in qua interponitur appellatio ad Papam hoc tamen intelligę reſpectu articuli appellationis:nam reſpectu negotij principalis,ita demum cauſa eſt tractanda in curia, quando appellatus hoc petit,vt in c.j.§.poſt hæc.eod tit.in vj.

Tertia limitatio,quãdo Papa committeret cognitionem cauſæ principalis in curia,nam ex quo Papa commiſit cauſam principalem, habet locum iſte tex. & etiam eius ratio, vnde citata parte legitime poterit ex poſt facto procedi in abſentia ipſius partis:nam cum teneatur comparere per ſe, vel per procuratorem inſtructum ad totam cauſam, ſi hoc non fecerit,tenebit proceſſus in abſentia, argu.huius tex. & c.1.de elect.in vj.Ita dicunt Dom.de Ro.deciſ.116.dic tamẽ, ꝙ vbicunque reus eſt remotus a loco,vbi eſt iudex,poteſt citari ad totam cauſam,de quo dic vt per Bart.in extrauag. ad reprimendum,in verbo, per edictum, & per do. Abb. in c fi. de dilat.& per Innoc.in c.conſuluit.de offic deleg. & in c.auditis.de procur.& per Dom.Dom.in c.ij.de do.& contu.li.6. Ex iſtos caſus regulariter cauſa appellationis interpoſita ad Papam,non eſt neceſſario tractanda in curia.

41 Secundo quæro,pone,ꝙ ſit appellatum a iudice,quia nõ admiſit † exceptionem declinatoriã,verbi gratia,quia opponebatur ipſum eſſe iudicẽ incompetẽtem, vel reſcriptũ eſſe ſubreptitium, & iudex detulit appellationi. & ſtatuit terminum ad proſequendum, an intelligatur cauſa deuoluta ad curiam quo ad negotium principale. Io.de Imo.dicit, quod non, quia delatio, & appellatio operatur tunc cõtrarium effectum eius,quod intendit appellans:nam appellans intendit,ꝙ iudex non procedat in cauſa, vnde ſi delatio operaretur,cauſa principalis deuolueretur ad curiã, operaretur cõtrarium effectum eius,quem intendit appellans, quia appellans intendit,quod non procedatur in cauſa.

Delatio autem operaretur contrarium effectum, ſi per ipſam delationem deuolueretur cauſa principalis ad curiã. facit quod not.in c.ſignificauerunt,ſupra de excep.& quod not.Spec.eod.tit.§.qualiter.verſ.porro.ad fin.& per Ioan.de Imo.in c.ſignifican,rein prin.ſupra de reſcrip.

Sed tu aduerte, nã ego credo, ꝙ ipſe articulus, ſuper quo eſt appellatum,ſit tractandus in curia, ſi iudex detulit appellationi,& ſtatuit terminum ad proſequendum,nam iſte tex. indiſtincte loquitur,& habet locum in qualibet appellatione. Fateor tamen, ꝙ hoc caſu non poſſet appellatus petere, ꝙ cauſa principalis tractaretur in curia,quia ſi delatio, ſeu approbatio delationis hoc operaretur induceret effectum cõtrarium intentioni appellantis. & hoc modo procedit opinio Ioann.Andr.& quod not.Speculat. in dicto verſ.porro. ad finem.

42 Tertio quęro,quid ſi † iudex a quo non vult deferre appellationi,vbi appellans petit, & dicit eſſe deferendum. Iſtam quæſtionem ponit Spec.eo.tit. §.nunc dicamus. verſ.quid ſi bis iudicabit. dicit,ꝙ appellans poteſt petere hoc caſu,ꝙ iudex committat conſilio ſapientis,an ſit deferendum,vel nõ. Et ſi iudex non vult committere,poterit appellare,quia dicitur in hoc grauare partem,& hoc dictum ſequitur hic Io.de Imo dicens eſſe menti tenendum, quia regulariter iudex nõ cogitur ſtare conſilio Sapientis,vt in l.j.§.j.cum ibi not.ff.eo. & per Bart.in l.ſi conuenerit.ff.de re iudic.& per Doct.in c.ſi pro debilitate.de offic.deleg.Sed ego credo, ꝙ dictum Spec. non ſit verum, quia non reperitur iure cautum, ꝙ iudex a quo teneatur committere conſilio Sapientis, an debeat deferre,an non deferre appellationi:nam ſi pars ſentit ſe grauatam ex eo, ꝙ iudex nõ defert appellationi, debet appellare, iudex autem ad quem,hoc habebit cognoſcere,an debuerit deferre,vel non.facit cap.j.& cap. non ſolum.§.j.cod.tit.in vi. & dicam infra eodem,vt debitus.ſuper gloſ.in verbo, rationabili.

43 Vltimo quæro,quãdo debet opponi iſta † exceptio, quod cauſa non ſit tractanda in curia. dic quod debet opponi ante lit conteſt. quia conſequitur exceptio dilatoria,& hoc tenet Spec.in tit.de dilat.§.1. verſic.illud. & ſequitur etiam hic Ioan.de Imo. facit cap fin. de foro compet. vbi patet, quod exceptio,quod quis habeat ius reuocandi domum,quando conuenitur in curia,eſt dilatoria,& ante litis conteſt. eſt opponenda, vnde eodem modo dicendum eſt,quando opponitur exceptio , quod cauſa non ſit tractanda in curia , & ꝙ remitti debeat ad partes.

¶In glo.in verbo, iuris quæſtio, no. ex iſta glo.iuncto tex. 44 ꝙ etiam vbi quæſtio eſt iuris,debet pars † citari, & hoc probatur in tex. quia dicit , quod lites remaneant indeciſę, quę poſſunt expediri partibus præſentibus, quia frequenter eſt quæſtio iuris, vel facti, quæ requirit leuem probationem. & ſic tex. vult , quod quæſtio iuris non poſſit terminari parte abſente, & per conſequens ſatis conſtat , quod requiratur citatio abſentis & dom.Abb.aſſignat rationem:nam forſan poſſet aliqua defenſio competere abſenti ad offuſcationem iuris communis: poſſet enim allegare conſuetudinem in contrarium,vel aliud ſimile.& adde bo.glo.in ſimili in c.j. de offic.deleg.in vj.& quod dixi ſupra eod cum ſit Romana. §.fin.& ſubdit dom.Abb.quod iſte tex.procedit etiam in alio iudice inferiori a Papa, quia licet non præſumatur omnia iura habere in ſcrinio pectoris, tamen id,quod iuris eſt,non ſubiicitur probationi factæ. Sed tex.ideo dicit,apud nos &c. quia ſæpe ſuper intelligentia alicuius iuris ſunt opin.de quibus inferior poteſt multum dubitare,vt in cap.literas,de reſtit.ſpoliat.& in cap.Capellanus.de fer. quod ceſſat in Papa, quia Papa poteſt de nouo legem condere , & antiqua interpretari, vt in c.inter alia,de ſent.exc.& in c.per venerabilem. qui fil.ſint legi. Sed Bal.hic ſuper tex.in verbo,iuris quęſtiõ. ſentit contrarium dicit enim,quod ſuper quęſtione iuris poteſt interloqui parte non citata , allegat ff.quod met. cau. l. metũ. §.ſed quod licet. & idem dicit Bal.in c.cum inter vos. de conſuetu.vbi dicit,quod ſi eſt quæſtio iuris,puta an ſtatutum,vel conſuetudo teneat,iudex poteſt inquirere, & interloqui parte non citata, quod eſt notabile, & dignum nota. & refert idem tenuiſſe Cy.in l.Arethuſa.ff.de ſta.hom. ſed loquitur contra iſtum tex.in quo patet,quod quæſtio iuris nõ poteſt præcidi parte abſente,& Bal.fuit deceptus propter verba Innoc.in dicto cap.cum inter vos.de conſuet.vbi dicit,ꝙ quando vertitur ſola quæſtio iuris,non requiritur ordo iuris, tamen requiritur citatio, vt hic. Sed dictum Bal. poteſt ſaluari,intelligendo ipſum,quod loquatur in caſu,in quo cõſtat abſenti nullam defenſionem competere: nam tunc nõ requiritur citatio, vt in cap.cum olim.de re iudic. & in c.ad noſtram,el tertio,de iureiur.& in cap.cum ſit Romana,in fi. ſupra eod.

In glo.in verbo,facti quæſtio,no.iſtam glo.ex qua habes, quod probatio quæ poteſt fieri per inſtrumenta , vel per teſtes præſentes, vel per confeſſionem partium, dr facilis probatio, & dicit dom. Abb. iſtam glo. notandam pro ſtatutis facientibus mentionem de facili probatione,& ad not.in c. cum ad ſedem.de reſtit.ſpoliat.

Et ex hoc infertur , quod vbi exceptio poteſt probari per inſtrumenta,vel per teſtes præſentes,vel per confeſſionẽ par 45 tis,non dicatur iſta probatio † requirere altiorem indaginẽ. Item dicit,quod probatio quæ fit per inſtrumentum,de cuius fide nõ dubitatur, dicitur probatio euidens, vt in c cum inter.de re iudic.ibi,in priuilegio ſuo euidenter expreſſit &c. Item dicit,quod probatio quæ fit per confeſſionem,non eſt proprie probatio , quia confeſſio eſt potius releuatio probationis,quam probatio.& ita dicit Io. And.in Rub.de probat. & hoc probatur arguendo ex ordine Rubricarum , iuxta l. Imperatorem.ff.de in diem addict.& quod not glo.in proœ. 46 vj.in verbo,titulis,quæ dicit,Rubricas † eſſe authenticas,& eſſe de textu, & quod ſcriptor, qui promiſit ſcribere tex. tenetur ſcribere Rubricam,ſed Rubrica de confeſſis eſt diuerſa a Rubrica de probationibus.& hoc patet,quia ponitur ſpecialis Rubrica,de confeſſis,& ſpecialis Rubrica de probationib. 47 ergo ſequitur,quod confeſſio non eſt probatio. Item † negatiua non coarctata loco, & tempore, non poteſt probari.24. q.8.ac tio, quod aſſeuerat & in cap.bonæ memoriæ Maguntino.& quod ibi not glo in verbo,rerum naturam, ſupra de electio.& tamen de tali negatiua poteſt fieri poſitio,& pars tenetur reſpondere,vt in c.j.de confeſſ.in vj. & ſicut vera negatiua poteſt probari per confeſſiones.licet non poſſit probari per teſtes.vel per alias probationes,tamen poteſt probari per confeſſionem partis,vt in auth. ſed iam neceſſe. C. de donat.ante nupt.idem tenuit Innoc.& Doct.in cap.quia plerique.de immu.eccleſ.& pro hoc vide bo.tex.in cap.forus.in 48 verſic.cauſa.de verbor.ſignifica.vbi dicitur,quod † probatio conſtat teſtibus,& fide tabularum, & ſic illa proprie dicitur probatio,quæ fit per teſtes,& ſcripturam.

49 Et ex hoc infertur, quod † ſtatuta loquentia de probationibus non habent locum in confeſſione,& hoc tenet Ioan. And. in dicta Rubrica de probationib. Item infertur,quod 50 ſi quis renunciat † probationibus,non intelligitur renunciare cõfeſſionibus, & ſic poterat facere poſitionem,& petere.

quod pars per ſuum reſpondeat iuramentum.facit cap.cum
Ioannes Eremita,de fi.inſtr.& hoc no.
In glo.in verbo, qui appellauit, diuide ipſam in tres par-
tes. In prima loquitur de appellante. In ſecunda de appella-
to. In tertia ponit tenorem c.j.eo.tit.in 6.ſecunda ibi,ſecus.
tertia ibi,& no.ꝙ.in prima parte glo.dum dicit, ꝙ ſi appella
tio recepta a iudice,vel a parte,ꝙ tenetur appellans venire,
vel mittere procuratorem ſufficienter inſtructum quo ad to
tum negotium.ſ.appellationis proſequendæ,non autem ſu-
per negocio principali, ſi appellatū erat ab interlocutoria
niſi appellatus hoc petat,quia ſi appellatus hoc petat,tene
tur appellans comparere, vel mittere procuratorem inſtru
ctum cum inſtr̄is,& ſcripturis pertinentibus ad cauſam prin
cipalem.& hoc hodie eſt prouiſum per c.j.eod.tit.in 6.Et ita
dicit glo.in verbo,petierit.In ſecunda parte glo.glo iſta non
bene dicit,quia iſte tex.habet locum & in appellante, & in
appellato,quia de vtroque loquitur,dum dicit,ꝙ poteſt pro
cedi contra abſentem,& hoc tenet glo.in verbo,abſentem,
quæ melius,quàm iſta loquitur.& iſtud firmat hic,do.Abb.
ſuper glo.j.ſed contra iſtam glo.& contra tex.opponitur. nā
videtur, quod etiam ſi appellatio ſit recepta a iudice, vel a
parte, talis terminus habet vim perēptorij, quia elapſo iſto
termino appellatio efficitur deſerta,vt in c.perſonas & in c.
cum ſit Romana. Sed reſpōde,ꝙ etiam quantum ad appel-
lantem eſt magni effectus,ꝙ iſte terminus habeat vim perē-
ptorij.quia ſi appellatio nō fuiſſet recepta a iudice,vel a par
te, ſufficeret ipſi appellati mittere procuratorē ad impetran
dum,& contradicendum.vt in c.interpoſita.§.j.infra eo.ſed
vbi appellatio fuit recepta a iudice, vel a parte, non ſufficit
51 mittere†procuratorem ad impetrādum, & contradicendū,
niſi mittat eum inſtructum in cauſa appellationis proſequē
da,& ſi non miſit procuratorem inſtructum, poterit proce-
di in cauſa appellationis,eo amplius non vocato.& ideo dic
ꝙ iſta decretalis prouidet iam reſpectu appellationis,quam
appellati vltra quam prouideat c.repræhenſibilis,ſupra eod.
nam cap.reprehenſibilis,ſolum prouidet contra appellantē
non proſequentem appellationem, non autem contra ap-
pellatum. Item ſolum prouidet contra appellantem,quan-
do nullo modo proſequitur appellationem , non autem ſi
compareret per ſe, vel per procuratorem ad contradicen-
dum, & impetrandum. nam ſecundum cap.reprehenſibilis
poſſet procedi contra appellantem,qui miſit procuratorem
ad contradicendum,& impetrandum, ſed per iſtum tex.vbi
appellatio recipitur a iudice, vel a parte , ſtatuitur terminus
ad proſequendam appellationem , non ſufficit appellanti
mittere procuratorem ad contradicendum,& ad impetran
dum , niſi mittat eum inſtructum ad cauſam appellationis
expediendam,& ſi non mittit procuratorem inſtructum ela
pſo termino poteſt procedi ad cauſam appellationis expe-
diendam,eo amplius non citato.vnde dic,ꝙ iſtud c.tam re-
ſpectu appellantis,quam reſpectu appellati melius prouidet
quam prouidebat d.c.repræhenſibilis.
In tertia parte glo.dic,ꝙ c.1.§ poſt hæc,eod.tit.in 6.proui
det vltra d.c.quia in iſto c.ſolum prouidetur, ꝙ debet mitte
re procuratorem inſtructum ad ſolum articulum appella-
tionis. ſed in dic.§ poſt hæc.prouidetur, ꝙ teneatur mittere
procuratorem etiam inſtructum quo ad cauſam principa-
lem,& ꝙ teneatur deferre,vel mittere omnia acta facientia
ad cauſam principalem, & in hoc non ſufficeret delatio iu-
dicis,vel approbatio partis,ſed eſt neceſſarium,quod appel-
lās petat, quod veniat, vel mittat procuratorem inſtructum
cum omnibus actis, & ſcripturis pertinentibus ad cauſam
principalem,& hoc tenet Inno.& Io.And in d.c.j.eo.ti.in 6.
& do.Abb hic,ſuper iſta glo.
52 Nunquid autem ſufficiat † conſenſus ſolius appellantis.
De hoc vide Io.And.in d.c j.& do.Abb.infra eo.interpoſita.
§.j.& vide Dom.de Ro.deci.104.quæ incipit,Item ꝙ appella
tus,vbi ponunt quinque concluſiones.
Quarum prima eſt cōcluſio, ꝙ quando appellatus appro
53 bat appellationem,& petit,ꝙ†appellans compareat coram
iudice ad quem cum omnibus actis, & munimentis cauſæ,
ſi appellans ea nō producit infra terminum iuris, vel homi
nis,non habebit aliam dilationem pro eis producendis, im-
mo eo amplius non expectato procedetur in cauſa, allegat
no.in c.j.& in c.cupientes.de elect.in vj.
Secunda concluſio,quando appellatus nihil petit, nec ap
probat appellationem interpoſitam per aduerſariū, nec iu-
dex ei defert, ſed ſolum ſtatuitur terminus ad appellationē
54 proſequendam,ſola aſſignatio†termini nō facit cauſam ap-
pellationis eſſe in curia,& hoc tenet Archid.& Io.And.in c.
cum appellationibus,eod.tit.in 6.& Spec.eod.ti.§.qualiter.
ver.porro.& iſta cōcluſio probatur, quia iſte tex.requirit iſta
duo copulatiuè.ſ.ꝙ appellatio recipiatur a iudice,vel a par-
te appellata approbetur.ergo deficiente altero,cauſa nō erit
in curia.pro hoc facit etiam infra eod.interpoſita.§.j. vbi di-
citur,ꝙ ſi appellatio non eſt recepta a iudice,vel a parte, ſuf
ficit mittere procuratorem ad impetrandum, & contradi-
cendum.
Tertia concluſio,vbi appellatio eſt recepta a iudice,vel a
parte,& eſt præfixus terminus ad proſequendam appellatio
nem,non ſufficit mittere procuratorem ad contradicendū
& impetrandum,niſi mittatur inſtructus ad totam cauſam
appellationis proſequendam. & dicunt Domi.de Ro.quod
hoc non eſt ex vi præfixionis termini,ſed ex vi dilationis iu-
dicis,vel approbationis partis appellatæ,quæ deuoluit totā
cauſam ad curiam,vt in c.cum appellationibus,eod.ti.in 6.
ſed de hoc an ſufficiat ſola delatio iudicis abſq; præfixione
termini,dicam in quinta concluſione.
55 Quarta cōcluſio,licet iudex nolit†appellationem admit-
tere, tamen ipſe appellatus poterit admittere. & de hoc eſt
tex.hic clare,qui alternatiue loquitur:ſufficit ergo ſolius ap
pellati ad hoc, vt cauſa appellationis deuoluatur ad curiā,
& hoc tenet hic Hoſt.& communiter Doct.ſed reſpectu ne-
gocij principalis requiritur, quod appellatus petat vt appel
lans compareat cum omnibus actis,& munimentis,vt dr̄ in
c.j §.poſt hęc,eod.tit.in 6.
Quinta concluſio eſt,an ſi iudex detulit appellationi nul
lum tamē terminum aſſignauit,& appellatus recepta appel
latione petiit,ut appellans comparear cum omnibus actis,
& munimentis,an cauſa ſit in curia,ita quod appellans,uel
appellatus non ſit amplius citandus,hoc eſt quærere,an ter
56 minus † iuris ſuccedat loco termini hominis.& iſta conclu
ſio eſt dubia,nam Hoſ. tenuit quod ſic.& idem videntur ſen
tire Dom.de Ro.in præalleg. deciſ.104. & idem vr̄ dicere hc
But. quando ſumus in caſibus, in quibus poteſt procedi poſt
terminum iuris,& obſcure loquitur.ſed do.Abb.hic in præ-
alleg.col.verſic.ſecundò quæritur dicit, quod But.vult dice-
re,quod ſi altera pars comparuit in termino iuris,quia tunc
poteſt proſequi poſt terminū , & habebit ille terminus vim
peremptorij.ſed Io.And.ſuper glo in verbo,peremptorie, di
cit,quod iſte tex.non habet locum in termino iuris.& iſtam
opin.ſequitur do.Abb.in d.verſ.2.
Mouetur,quia iſte tex.vult, quod procedatur poſt termi-
num,vnde ſi haberet locum in termino iuris.ſequeretur, ꝙ
appellans,vel appellatus poſſent deferre cauſam vſque ad vl
timum diem termini iuris, hoc eſt vſque ad vltimum diem
anni,quod eſt falſum. Item appellans debet proſequi tali tē
pore, quod poſſit finire cauſam appellationis, vt in clem.ſi-
57 cut, eod.tit. † Appellatus vero debet comparere ſaltem per
menſem ante finem anni,vt in auth.ei qui. C.de appell.& 2.
q.6. appellatore. ergo iſte tex.non habet locum in termino
iuris.& dicit de hoc eſſe tex.expreſſum in hoc cap. in verſi.ſi
quis autem.vbi patet,quod neutra pars poteſt impetrare an
te lapſum terminū,ergo loquitur in termino hominis,quia
in termino iuris poteſt appellans proſequi quādo vult,vt in
fra eo.oblatæ.& in dicta auth.ei qui. & iſtud tenet etiam hic
Ioan.de Imo.
Sed aduerte, quia Doct. non bene declarant iſtam quin-
tam concluſionem . ſed ego ſic dicerem, quod aut quæritur
an cauſa ſit in curia,quando iudex detulit appellationi , vel
quando appellatus approbauit appellationem, ita quod nō
ſufficiat mittere procuratorem ad contradicendum. & im-
petrandum. & dicendum eſt, quod ſic. pro hoc allego tex.in
d.c.cum appellationibus.in fi.eod.tit.in vj.vbi tex.dicit, quod
ſi iudex defert appellationi, deciſio totius cauſæ transfundi-
tur in iudicem ad quem fuit appellatum.ad idem allego op.
tex.in cap.interpoſita.§.1 .infra eod.a contrario ſenſu, an ibi
tex.probat a contrario ſenſu,quod ſi appellatio fuerit rece-
pta per iudicem,vel approbata per aduerſariū,non ſufficiat
mittere procuratorem ad impetrandum,& contradicendū,
& ibi nulla fit mentio de præfixione termini.& idem dicen
dum, quando appellatus petit , quod appellans compareat
per ſe,vel per procuratorem inſtructum cum omnibus actis
& munimentis pertinentibus ad cauſam principalem,nam
in hoc non reperitur aliqua præfixio termini, vt patet in c.j.
§.poſt hæc,eod.tit.in vj.nam ibi videtur,quod expedito arti-
culo appellationis, vel de voluntate partium omiſſo , iudex
procedere debet in principali,quātum de iure poterit,& de
bebit . hæc autem clauſula non habet vim peremptorij, vt
dicit glo.& Doct.in cap.cauſam.ſupra de reſcrip.& Bart.in l.
ſi finita.§.Iulianus. ff. de dam. infec. Aut quæritur an poſſit
procedi contra appellantem , vel appellatum amplius non
citatum:& dicendum eſt, quod non, quia quantum ad hoc
requiritur,vt præfigatur terminus ab homine,vt hic.ſed ſi iu
dex ad quem aſſignauit terminum peremptorium ad cau-
ſam,tunc ſi appellans, vel appellatus non mittit procurato-
rem

rem ſufficienter inſtructum, poterit procedi eo amplius nõ citato, & hoc modo intelligo Archid. 2. quæſt. vj. appellato re. in additio ſua, quæ incipit, Adde. vbi videtur velle, quod ſi appellans nõ miſit procuratorem ſufficienter inſtructum, quod poteſt procedi contra eum amplius non citatum: nã debet intelligi, quando fuit citatus ad totam cauſam, vel vt compareat per ſe, vel per procuratorem cum omnibus actibus pertinentibus ad cauſam. & iſtam diſtinctionem puto veriſſimam, quam nota.

In glo. in verbo, obtineat. hæc gloſ. in effectu vult, quod
58 † appellatio, ſiue terminus ſtatutus ad ipſam proſequendam ſit loco peremptorij, vt eo lapſo iudex procedat in cauſa, ac ſi appellans appellationem non fuiſſet proſecutus. ſed contra hoc facit, quia ſi appellatio eſt deſerta, non poteſt procedi contra abſentem, quia ſententia tranſit in rem iudicatã, ſiue lapſus ſit terminus iuris, ſiue hominis, adeo quod ſi appellãs, & appellatus proſequeretur appellationem poſtquã eſt deſerta, non minus ſententia tranſit in rem iudicatam, ſiue ſit appellatio interpoſita ab interlocutoria, ſiue a diffinitiua. de hoc eſt tex. in clemẽ. ſi appellationem. iuncta glo. eod. ti. huius timore contrarij dom. Abb diſtinguit, ex cuius diſtinctione facias tres caſus.

Primus eſt, quando nec appellans, nec appellatus proſequitur appellationem in termino iuris, vel hominis. & hoc caſu procedit cõtrarium, quia dato quod appellatus, vel appellans ſimul proſequerentur appellationẽ, non minus propter hoc ſententia cenſeretur tranſiuiſſe in rem iudicatam, vt d. clem. ſi appellationem. iuncta glo. 2. eod. tit. pro hoc facit glo. not. in l. ſi diuerſa. in glo. magna. ver. item quare. C. de tranſact. quæ dicit, quod ſententia ſecunda lata contra primam etiam de conſenſu partium non valet.

Secundus eſt caſus, quando appellãs non proſequitur in termino appellato proſequente, & tunc quo ad appellantẽ appellatio eſt deſerta, ſed appellatus habet facultatẽ approbandi deſertionem, vel petẽdi, vt procedatur in cauſa appellationis: puta ſi vult petere reformationẽ ſententiæ, vel condemnationem expenſarum, & in hoc caſu, vt dicit do. Abb. proprie loquitur iſte tex. maxime dum refert ſe ad cap. reprehenſibilis. ſupra eod. quod loquitur de appellato comparente. dicit tamen dom. Abb. quod ſi eſt appellatum ab interlo
59 cutoria, ſatis dicitur † appellatus proſequi, ſi comparuit in termino. & hoc tenet Fede. de Sen. conſilio ſuo 167. quod incipit, in lectione quæ heri lecta eſt, & in conſil. ſeq. vbi dicit, quod ſatis dicitur appellatum fuiſſe proſecutum, ſi in termino ſe præſentauit coram auditore cõtradictarum, & fortius ſi coram Papa. & hoc etiam tenet hic Ioan. de Imo. & idem dicit dom. Abb. ſi fuit appellatum a diffinitiua, ex quo appellatus comparuit in termino hominis: poterit enim poſtea finire appellationem in termino iuris. & idẽ dicendum eſt per omnia, ſi nullus fuit terminus aſſignatus ad proſequendam appellationem, ſi pars appellati incipit proſequi in fine anni ante eius lapſum: nam poterit proſequi etiam poſt annum petendo confirmationem, vel reformationem ſententiæ, licet per lapſum ipſius termini iuris appellatio ſit deſerta quantum ad appellationem, vt in cle. ſicut. eod. tit. vnde diſpoſitio d. clem. ſi appellationem. procedit, quando appellans, & appellatus nõ eſt proſecutus in termino iuris, vel hominis, ſecus ſi appellatus incępit proſequi ante lapſum termini hominis, vel iuris, quia tunc poterit proſequi poſt annum, vt ij. q. vj. appellatore. & in auth. ei qui. C. de tempo. appell. & ita tenet dom. Abb. in cap. perſonas. ſupra eod. vbi expreſſe dicit, quod clem. ſi appellationem, non habet locum, quando appellatus incœpit proſequi ante finem anni. dicit tamen domin. Abba. hic non eſſe vtile appellato proſequi appellationem, poſtquam eſt deſerta quo ad appellan
60 tem: ſed † melius eſt ei approbare deſertionem, ne exponat ſe periculo contrariæ ſententiæ, quã poſſet reportare in cauſa appellationis. expenſas enim poterit conſequi coram iudice a quo, vt dixi ſupra eod. repræhenſibilis.

61 Quid autem ſi † appellatus impetrauit literas lapſo termino, & appellans poſtea comparens vult proſequi appellationem coram iudice impetrato per appellatum, nunquid appellatus poſſit contradicere, & renunciare literis ſuis. Spe cul eod. ti. §. nu nc breuiter. verſic. item pone præfixus. & verſic. ſe. dicit quod ſic, ſi velit renunciare re integra, quia quo ad appellantem appellatio eſt deſerta. dicit tamen, quod ſi appellatus vellet proſequi appellationem, audiretur etiam appellans, vt l ampliorem. in princ. C. eod. & in l. petendæ. C. de temp. appell. in integ. reſtit. peten. Ex quo enim appellatus vult vti reſcripto impetrato, debet eſſe commune ipſi appellanti, iuxta not. per Inno. in cap. ex conqueſtione. de reſtit. ſpol. & hoc ſequitur hic dom. Abb. & idem tenet Ioã. de Imo. in vj. col. & Dom. de Ro. deciſ. 62.

Tertius caſus eſt, quando appellatus comparet in termino, & appellatus nõ. & iſte caſus eſt clarus: poterit enim appellatus petere, vt procedatur in cauſa appellationis contra appellatum, ac ſi peremptorie eſſet citatus. dicit tamen do. Abb. quod difficultas eſſet, ſi iudex pronunciaret bene appellatum. nunquid tunc poſſet procedere in cauſa principali ſine alia citatione. & dicendum eſt quod non. vt dicam ſu per glo. in verbo, ac ſi peremptorie. & remittit dom. Abb. ad Dom. de Ro. deciſ. 32. & 62.

In gloſ. in verbo, ac ſi peremptorie diuide ipſam in tres partes.

In prima parte gl. ponit duo ſimilia inter iſtam præfixionem termini, & citationem peremptoriam.

In ſecunda aſſignat vnam differentia inter ipſa.

In tertia parte limitat, & declarat iſtum tex. ſecunda ibi, in hoc tamen differunt. tertia ibi, & hoc intellige.

In prima parte glo. Ioan. And dicit, quod quantum ad decidendum articulum appellationis non eſt neceſſe conſiderare an lis ſit conteſtata, vel non, quia ſine noua lit. conteſt. poteſt decidi cauſa appellationis, ſiue ſit appellatum ab interlocutoria, vt inf. eod. interpoſita, ſiue a diffinitiua, vt ſ. eo. per tuas. ſed conſideratio gl. habet locum in proceſſu ſuper negocio principali, vt ſi iudex pronunciat bene appellatũ, & poſtmodum procedat contra abſentem, prout dr̃ in princ. glo. ſed dicit Io. An ꝙ requiritur noua citatio ad hoc, vt poſſit procedi in principali, quia de mente huius glo. non eſt citare, niſi reſpectu articuli appellationis, cum hic tñ loquatẽ de articulo appellationis, nõ autẽ de cauſa principali. & dicit hoc probari in c. j. eo. ti. lib. vj. per locũ a ſpeciali. an autẽ in caſu illius c. j requiratur citatio ſuper principali, remittit do. Abb. ad ibi plene no. & ad Do. de Ro deciſ. 99. Sed ego declaraui ſuper gloſ. in verbo, qui appellauerit, in vltima parte illius glo. in 5. concluſ.

62 Nunquid aũt poſſit iudex † ad quem pronunciare appellationem eſſe deſertam lapſo termino ad proſequendã appel. eo caſu quo ſpectet cognitio, & diffinitio ad iudicẽ ad quẽ, vt dixi ſ. eo. reprehenſibilis. & Dom. de Ro. deci. 224. quæ incipit, item ſi a diffinitiua. dñt, ꝙ iudex ad quem põt pronunciare appell. eſſe deſertam, appellato hoc petente ſine nota citatione, quia iſta pronunciatio eſt pars appellationis, cum
63 iudex † ad quẽ habeat cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio, vt in c. ſuper literis. de reſcrip. & in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. vnde ſicut abſq; alia citatione poterat procedere in cauſa appellationis, vt hic, ita poterit in articulo deſertionis, qñ incidenter de eo cognoſcit. ſecus dicunt, ſi pars appellata principaliter impetraret nouam cõmiſſionem ſuper ipſa deſertione: tunc enim non poſſet in tali cauſa procedi abſq; noua ci
64 tatione, vel proceſſus, & ſententia eſſet nulla, quia † ſententia ſuper deſertione habet vim diffinitiuæ. Non obſtãt dictum Innoc. in c. auditis. de procur. vbi ſingulariter voluit, ꝙ in interlocutoria non requiratur citatio partis, quia debet intelligi, qñ eſt mera interlocutoria, quę fertur ſuper aliquo incidenti, ſecus ſi interlocutoria fertur principaliter, & habet vim diffinitiuæ, quia tunc requiritur citatio partis, alias eſſet nulla. & hoc etiam ſequitur hic Io. de Imo. in 8. col.
65 De hoc tamen vltimo, an † requiratur citatio partis, quando iudex vult ferre ſententiam interlocutoriam, dixi in c. auditis. de procur. ſed quantum ad caſum noſtrum conclude, ꝙ niſi iudex a quo detulerit appellationi, vel fuerit approbata per partem, vel aliter conſter de contumacia appellantis non poterit iudex ad quem pronunciare appell eſſe deſertã ipſo appellante non citato, cum etiam hoc caſu habeat vim diffinitiuæ, iuxta ea quæ dixi in c. peruenit, el 2. ſ. eo. item et in interlocutoria, quæ fertur incidenter, requiritur citatio partis, ſi talis interlocutoria eſt præiudicialis illi contra quẽ fertur, nã regula iuris eſt, ꝙ in quocunque actu præiudiciali
66 iudex dẽt partẽ † citare, vt in l. nam ita diuus. ff. de adop. & in c. inter quatuor. de ma. & obe. & in c. j. in fi. de ca. poſ. & ppr.

In ſecunda parte glo. no bene iſtã glo ex qua habes, ꝙ vbi
67 eſt ius quæſitum parti, † iudex nõ poteſt facere gratiã aduerſario. ſed Bal. colligit ex hac gl ꝙ in peremptorio iuris iudex nõ põt facere gratiã expectationis. & dicit hoc eſſe valde no.

Ex quo infertur, ꝙ ſi ſtatutũ præfigit terminum ad comparendum inquiſito, quo elapſo incurrit pœnam banni, ꝙ iudex nõ poteſt prorogare talem terminum ex mera gratia, ſed bene propter impedimentum. Et idem dicit Bal in l. fin. §. ſi quis autem. C. de iure delib. vbi Bal. dicit, quod ſi ſtatuto caueatur, quod iudex aſſignet octo dies ad comparendum inquiſito, & ſi non comparuit, quod ponat eum in banno, quod ſi iudex aſſignat decem dies ad comparendum, debebit comparere octauo die, quia a forma ſtatuti non poteſt recedi. & ſic terminus banni præfixus per ſtatutum non poteſt prorogari.

Tu tamen dic,quod iſta glo.loquitur, quando eſt elapſus terminus præfixus ab homine ad proſequẽdum appellationem, quo caſu cum ſit quæſitum ius parti, quia appellatio eſt iam deſerta, nõ poteſt prorogari. Et glo.ſentit, quod ante lapſum terminũ poſſet prorogari terminus ad proſequendum appellationem, quamuis aliqui allegent iſtam glo. & dicit do. Abb. quod iudex non poſſet prorogare terminum ad proſequendum appellationem . ſed tam gloſ. quam domi.Abb.loquuntur,quando terminus eſt lapſus.& ſic acqui
68 ſitum eſt ius parti, & ſentiunt, quod ante lapſum † terminum poſſit per iudicem prorogari.& iſtud credo veriſſimũ, quia iudex regulariter ex cauſa dilationem a ſe datam poteſt prorogare, vt in capit.j ſupra de dilat. Item dilationem legalem, ſiue terminum iuris iudex poteſt prorogare,vt dixi ſupra eod.cum ſit Romana.& per Bart.in l.2. ff.de re iudicata. Non obſtat, quod iſte terminus in caſu huius capituli fuerit approbatus a parte appellata, quia etiam terminus aſſignatus de conſenſu partium poteſt per iudicem prorogari. altera etiam parte contradicente, dummodo ſubſit cauſa prorogandi. & hoc tenet Bal.allegando Innocen in l. 1.C. ſent.re non poſ. Vnde etiam terminus octo dierum, qui eſt a iure immutatus ad probandam excommunicationem, vt patet in cap.pia.de excep.in vj poteſt prorogari per iudicem ſubſiſtente cauſa, vt dicit ibi Archid.& Ioann.Andr. immo etiam ſi eſſet certum, quod non poſſet proſequi appellationem infra terminum : puta quia eſt aſſignatus terminus ad comparendum coram iudice ad quem certum eſt,quod infra terminum non poteſt comparere, adhuc iudex poteſt prorogare terminum ad hoc, quod notat Bart. in l.eum ſtipulatus ſis mihi a Proculo. ff.de verborum obligatio. in illa quæſtio an per prorogationem termini euitetur periurium, & per eundem in l.inſulam.eod.tit.in illa quæſt.an prorogatio termini impediat pœnam committi. & pro hoc concludit, quod iudex a quo, vel ad quem, poteſt prorogare terminum ad proſequendam appellationem ſubſiſtente iuſta cauſa, dummodo ille terminus non ſit lapſus, etiam ſi certum ſit, quod infra terminum non poſſit proſequi appellationem . & hoc tene menti, quia ſæpe contingit de facto, quia appellantes,quibus eſt præfixus terminus ad proſequẽdum appellationem,ſæpe numero petunt ipſum terminum prorogari.

In vltima parte glo. nota bene iſtam gloſ. quæ vult, quod iudici debet eſſe notum, quod appellans non fuerit proſecutus appellationem in termino cõſtituto,& alias non poſ-
69 ſet procedere contra abſentem,† niſi prius conſtet de contumacia, & hoc tenet Bart.in l. multum. ff.de conditio.& demonſtr & in l ſecunda.ff.de iudic.& in l ſed ſi de ſua.§.cum autem. ff.de acquir.hæred.& in l.is apud quem. C.de eden.& in l.ſi finita.§ Iulianus ff. de damno infec. & in l quæſitum. ff.de re.iudic & in l.hæc autem § primo.ff.ex quibus cauſ. in poſſeſſ eatur.& ibi eſt bonus tex. qui dicit, quod debet con-
70 ſtare † iudici, pupillum non defendi, antequam immittat aduerſarium in bonorum poſſeſſionem,& ibi dicit Ang omnes Doct allegare illum tex. quod ſi iudex tulit ſententiam contra aliquem, velut contumacem, qui re vera contumax erat, ſed iudici non conſtabat de cõtumacia, quia nuncius. Idem Bald.in l ij. C.de ſportul. non retulit ſe citaſſe,ſententia eſt ipſo iure nulla, & cum fuiſſet dubitatum in facto, dicit ſe vidiſſe ita practicari & idem tenet Butr.in cap.ex reno re. de foro competen. Sed Ioan. de Imo. dicit hoc procedere in ſententia lata ab inferiore a principe, ſecus dicit, ſi eſt lata a principe. & per iſtam glo. conſuluit Ang.conſilio ſuo ſeptimo,quod vbicunque fundamentum iuriſdictionis conſiſtit in aliqua qualitate, debet ante omnia de ipſa conſtare: alias iudex nõ poteſt in cauſa procedere,& hoc ſenſit etiam Bart. in locis præalleg. Sed de hoc, ſcilicet an ſi fundamentum iuriſdictionis conſiſtat in aliqua qualitate, iudex poſſit procedere,antequam de illa qualitate conſtet, vt plene per Butr.& dom. Abb.in cap. ſi clericus laicum.de foro compet. Bald. tamen notabiliter limitat ſupradicta in l. falſus. C.de furt.dicit enim,quod ſi periculum eſt in mora, vt quia ſtatutum arctat iudicem ad pronunciandum, & nuncius forte corruptus non fecit relationem,& iudex ex aliqua informatione ſciebat abſentem cautum, quod tunc valet ſententia,
71 alias non,quia † iudex cui nihil conſtat,nihil decernit,& nihil mandare poteſt.l.1 ff de bon.poſſ ſecundum tabu. Dicit tamen, quod poſtea debet conſtare de relatione nuncij, & Bal.ibi videtur velle,quod etiam ſi periculum non ſit in mora, dummodo iudex ex aliqua informatione credat partem citatam, quod valeat ſententia, dummodo relatio nuncij poſtea ſequatur incontinenti,& hæc tene menti.

Item limita prædictam concluſionem, niſi iudex tuliſſet ſententiam,vel alium actum præiudicialem feciſſet præſentibus partibus, quia tenent, dato quod aliter non conſtaret de citatione, vel relatione. & ibi limitat Bal. in l.prolatam. circa fin.C de ſent.& in cap.quoniam,in 5.col in fi.ſupra de
72 probatio. ratio eſt, quia omnis † actus qui poteſt fieri citata parte, poteſt fieri ipſa præſente, licet aliter non citetur,quia præſentia ſupplet defectum citationis, vt no.Io.And.in c.fi. de elect.in vj. & Bart in Rubr. de in ius voc & vide ipſum in l.furioſo.ff.de re iudic.plus dicit Bal in auth.ſi omnes.C.ſi vt ſe ab hæred. abſtin quod ſi ſtatutum requireret citationem partis tamen interueniente præſentia,alia citatio non eſt neceſſaria.& hoc etiam eſt de mente Io.And vbi ſupra.

In glo.in verbo,ſaluis idem tenet glo.in c. veniens.in glo. fi in fi.ſupra de renunc.quæ dicit,quod quando appellatur a diffinitiua, non refert, an appellatio ſit approbata a iudice, vel a parte,ſed bene an præfixus ſit terminus ad appellationem proſequendam a iudice, vel appellante,quia tunc ſcilicet quando terminus eſt præfixus, vtraque pars debet mittere procuratorem inſtructum ad totã cauſam, alias proceditur contra abſentem,tanquam contra contumacem . ſed videtur huic glo.contraria,quia iſta videtur ſentire,ꝙ non teneatur vtraq; pars mittere procuratorem inſtructum ad totam cauſam,& ꝙ poſſit procedi contra abſentem,quia ſatis eſt,quod ſententia tranſeat in rem iudicatam.ſed vt non ſit contraria, intelligas iſtam glo.loqui, quando terminus non eſt præfixus ad proſequendam appellationem. Illa autem loquitur,quando terminus eſt præfixus ad proſequendam appellationem.ſed Butr.hic tenet, quod iſte tex.habeat locum tam in appellatione ab interlocutoria , quam a diffinitiua . & idem tenet Gaſp.Cald infra eod. Nicolao. & Hoſt.& Ioã. And.in c.interpoſita in glo. in verbo,ſit parata,quæ incipit, dicit Innoc.in fi.infra eod.Spec.autem eod.tit.§ qualiter.verſic.porro. dicit,quod delatio iudicis nihil operatur in appellatione a diffinitiua,quia non poteſt non deferre,cum iudex
73 regulariter † debeat deferre appellationi a diffinitiua, vt in c. non ſolum,in princ.de appell.in vj.,ſed dicit,quod approbatio partis appellatæ, bene facit cauſam appellationis a diffinitiua eſſe in curia cum præfixione termini,vnde tunc præfixio termini ſecundum eum habet vicem peremptorij. & iſtud dictum dicit hic dom.Abb. eſſe valde æquum . & iſtud expreſſius firmat dom.Abb.in c Nicolao. prope fi. infra eo. ſed Dom.de Ro.deciſ.361.quæ incipit, item fuit dubitatum, ſi appelletur,tenent,ꝙ delatio iudicis,vel approbatio partis nihil operetur quo ad appellationem a diffinitiua. idẽ tenet hic Io.de Imo.in 10.col.aſſignat rationem, quia in appellatione ab interlocutoria,vt cauſa poſſit citius terminari, fuit neceſſe ſtatuere,quod terminus præfixus haberet vim perẽptorij, quia alias lites de facili non poſſent terminari. hæc ratio aſſignatur in princ.huius cap.quę ratio ceſſat in appellatione a diffinitiua,quia ſententia lata remanet, & non eſt neceſſarius alius proceſſus,ideo non fuit neceſſe ſtatuere,ꝙ terminus ſtatutus haberet vim peremptorij.& profecto nõ deſtruendo iſtum tex.prout deſtruit dom.Abb.iſte tex.apertè dicit, quod nõ intendit aliquid diſponere circa appellationem a diffinitiua idem dicitur in ſimili.in c j.eo tit.in vj. vbi tex. prouidet, quod appellatus poſſit compellere appellantem,ꝙ compareat inſtructus cum omnibus munimentis.& tamen dicit,ꝙ quantum ad appellationem, quæ interponitur a diffinitiua,antiqua iura ſint ſeruanda. Item opi. Spec. quam ſequitur dom.Abb diuidit ea quæ tex.iſte ponit pariformiter, quia iſte tex. æquiparat delationem iudicis, & approbationem partis. Et quamquam iſte articulus ſit valde dubitabilis, tamen mihi placet opin. glo.in d.c.veniens. de renunc.videlicet vt in appellatione a diffinitiua non debeat attendi,an appellatio ſit approbata a iudice,vel a parte, ſed debeat attendi,an terminus ſit præfixus per iudicem,vel appellantem ad proſequendum, quia tunc cauſa eſt in curia, & talis terminus habet vim peremptorij,nec ſufficeret infra terminum mittere procuratorem ad contradicẽdum,& impetrandum,ſed debet mitti procurator inſtructus ad totam cauſam,& hoc probat tex.in cap.veniens cui aliqui reſpondent,ꝙ ille tex.loquitur in cauſa beneficiali.Sed ego reſpondeo, ꝙ hoc iure non fuerat prouiſum, ꝙ cauſæ beneficiales deuoluerentur ad curiam per appellationem,ſed fuit prouiſum per iura noua,vt in c.j.& in c.vt circa. & in c.cupientes. de elect.in 6.& in clem.cauſam. de elect. vnde licet ille tex. loquatur in cauſa beneficiali,tamẽ debet extendi ad aliam cauſam,quam beneficialem,;quia de iſto iure cauſæ beneficiales deuoluebantur ad curiam,quam aliæ cauſæ. pro hoc etiam facit cap.Romana. §.ſi vero vocatis, de appella.in vj. vbi patet, quod per appellationem cauſa deuoluitur ad iudicem ad quem,cogita.

In glo.in verbo, rata manet, diuide ipſam in duas partes, prout de duobus quærit.ſecunda ibi,ſed pone aliquem.

In

In prima parte glo.concludit,ſecundum Io.And & Doc.
quod aut ſentẽtia excommunicationis præcedit appellatio
nem,& hæc eſt differentia inter ſententiam excommunica-
tionis,& alias ſententias,quia appellatio ſubſequens non ſu
ſpendit excommunicationem præcedentem,vt in c.paſtora
lis.§.j.infra eod.ſecus in aliis ſententiis,quia ſuſpẽduntur per
appellationem ſubſequentem,vt in c.venientes.ſupra de iu
reiur.ſed vbi appellatio præcedit ſententiam, nulla eſt diffe-
74 rentia inter ſententiam † excommunicationis, & alias ſen-
tẽtias, quia ſicut excommunicatio lata poſt appellationem
legitimam eſt nulla,vt in c.per tuas.infra de ſentẽ.excom.&
nõ conualeſcit per deſertionem appellationis , vt in c.licet.
de ſent.excomm.in 6.ita eſt dicendum in alia ſententia lata
poſt appellationem legitimam,vt dicit ibi glo.2.quæ eſt ſin-
gularis.& eſt ratio,quia ſi præceſſit appellatio legitima,iuriſ
dictio iudicis fuit ſuſpẽſa,ut hic,& in c.ſi a iudice,eo.tit.in 6.
75 Vnde appellans † dicitur eſſe exemptus a iuriſdictione iudi
cis a quo,vt eſt tex.not ſupra eod.directæ.& in d c.paſtoralis.
§.j.vbi etiam tex.dicit,quod iuriſdictio iudicis pendente ap-
pellatione dormit,& ideo omnia attẽtata iuſtificata appel-
latione ſunt reuocanda,vt in c.non ſolum.§.j.eod.tit.in vj er
go etiam ſi ſententia ſit attentata,poſt appellationem venit
reuocanda,neque per deſertionem appellationis reconuale
ſcit,vt in regula,non firmatur,lib.vj.
76 Et ex his patet notabilis concluſio,ſcilicet quod† attenta
ta poſt appellationem legitimam ſint nulla,& nõ reconua-
leſcunt,licet poſtea appellatio deſeratur intãtum,quod poſt
deſertionem appellationis, poteſt appellans docere de veri-
tate cauſæ appellationis ad finem obtinẽdi retractationem
ſententiæ,& aliorum attentatorum poſt appellationem le-
gitimam, prout voluit glo.not.in d c.licet.s̃ alleg. & eſt ſatis
de mente huius glo.& idem tenet Lap. in ſua prima allega-
tione.poſt medium. & in 2.allegatione circa finem.& idem
eſt dicendum, ſi appellans renunciat ſuæ appellationi, quia
eodem modo ſententia,vel alia attentata poſt appellationẽ
77 legitimam remanent nulla, nec per† renunciationem appel
lationis reconualeſcunt, ita tenet hic Butr.& domi. Abb. &
Ioann de Imo. & idem dicit Lap. in præallegatis allegatio-
nibus.& Domi.de Ro.deciſ.70. vbi per multa iura notabili-
ter probant,quod omnia attentata poſt appellationem legi
timam ſunt nulla, dato quod non fuerit facta aliqua inhibi
tio per iudicem ad quem, vnde nõ poſſunt reconualeſcere,
licet appellatio poſtea ſit deſerta, vel ei ſit renunciatum .&
de hoc eſt bo.tex.in c.cum veniſſent, ſupra de eo qui mit.in
poſſ.cau.rei ſeruan.vbi etiam hoc tenet But.& Io. de Imo.&
de hoc etiam eſt bo.tex.in c.ex parte,ſupra de reſcript.& ibi
hoc etiam tenet Io.de Imo.vide tamen Dom de Ro.in præ
alleg.deciſ.vbi dicunt, quod deſerta appellatione non durat
78 †priuilegium attentatorum,quia ſublato principali vidẽtur
etiam ſublata acceſſoria,& ſic debebũt reuocari ſeruato or
dine iudiciario.& hoc modo reducas Dom.de Ro.ad cõcor
diam.in deciſ.70.dicunt,quod attentata poſſunt reuocari in
vim nullitatis deſerta appellatione,ſed in deci.prima dicũt,
quod poſſunt reuocari,ſed non in priuilegium attentatorũ,
quia non poterunt reuocari ſummariè abſque libello, & lit.
conteſt prout dicit glo.ordinaria in clem.ij.in glo.j.vt li.pen.
Requiritur ergo ordo iudiciarius in tali reuocatione,ex quo
appellatio eſt ſublata per deſertionem,vel per renunciatio-
nem.& intellige prædicta in appellatione iudiciali,nam ap-
pellatio iudicialis quantumcunque legitima regulariter nõ
reddit actum geſtum poſt appellationem nullũ, ſed annul-
landum, vt in c cum nobis olim.s̃.de elect.& ideo deſerta ap-
pellatione non poterunt attentata poſt appellationẽ extra-
iudicialem reuocari in vim nullitatis,ſed ſolum per viã iniu
79 ſtitiæ,quia† actus extraiudiciales nunquam trãſeunt in rem
iudicatam,vt in c.concertationi.eo.tit.lib.6. & hoc ſequitur
hic But.& Io.de Imo. Et vtrum attentata poſt appellationẽ
extraiudicialem ſint reuocanda in vim nullitatis, vel iniuſti
tiæ,dicam infra eo.dilecti. & hoc tene menti. Item aduerte,
ꝙ dum gl.dicit,ꝙ aut excommunicatio ſtatim tenuit,aut ſta
tim eſt nulla:nam voluit dicere,ꝙ excommunicatio nõ po-
teſt ſtare in pendenti,ſed ſtatim ligat,& non ſuſpenditur: aut
ſtatim eſt nulla,& non ligat.& idem dicit glo.pen.in c.paſto
ralis §.j.j̃.eod.de quo vide bo.glo.not.in c.venerabilibus. in
verbo,appellatum.j̃.de ſen.excom.in vj.hinc eſt, ꝙ conſtitu
tio non poteſt relaxari,vel ſuſpendi ad tempus,vt dictum eſt
80 s̃.eo.ad hæc quoniam. Vtrum autem† Papa poſſit excõmu-
nicationem ſuſpendere ad tempus.vide glo.j̃.eo.dilectus. in
verbo,ſuſpendendum,in fi.quæ incipit,ſed non videtur.
In ſecunda parte glo.no.iſtam glo. quia quotidie allegatũ.
& idem voluit glo.8.q.4.in ſumma.Ex quibus habes,ꝙ ſentẽ
81 tia † depoſitionis ab ordine, vel a beneficio ſuſpenditur per
appellationem ſubſequentem, ſicut aliæ ſentẽtiæ capitales,
vt in l.ex iudiciorum.& in l chyrographis §.j. ff.de admi.tut.
& in l.j.in fi.ff.ad Turpill.cum ſimil.
Et ex hoc glo.infert, ꝙ pendente appellatione poteſt de-
poſitus exercere iuriſdictionem, & officium ſuum, & ꝙ ſub-
diti tenentur obedire, ita ꝙ actus interim geſti non retractã
tur,licet appellatio poſtea deſeratur, & hoc plane procedit
in his,quæ geruntur ratione publici officij. In his vero quæ
geruntur ratione priuati officij , dicendum eſt , ꝙ ſi conſtat
appellationem fuiſſe legitimam,actus geſti adhuc remanẽt
validi,licet appellatio fuerit deſerta per hæc,ſquę dicta ſunt
in præcedenti parte glo. ſecus ſi conſtaret,ꝙ appellatio non
fuiſſet legitima , tunc tales actus geſti ratione priuati officij
non tenerent,vt dicit do Abb in ca paſtoralis. §.j.ſuper glo.
pen in fi & ibi hoc etiam tenet Io.de Imo.& ibi dicam.
Et ex hac glo.not. patet limitatio, ſecundum do.Abb. ad
l.furti.§ j ff.de his qui no.infam.vbi dicitur,ꝙ condemnatus
82 de delicto irrogãte infamiam cenſetur fuiſſe retro † infamis
a die ſententiæ, ſi deſerit appellationem: nam hoc non ob-
ſtante actus geſti medio tempore ratione publici officij va-
lent,& tenent,nec retractantur,licet appellatio deſeratur,vt
vult hæc glo.multum notab.facit l Barbarius.ff.de offi præ-
to.& s̃.de re iudic. ad probandum & idem videretur dicen-
dum in geſtis ratione priuati officij : puta canonicus eſt de-
poſitus per ſententiam ex crimine irrogante infamiam,qui
appellauit, & pendente appellatione tulit teſtimonium, vel
elegit,nam licet deſeratur appellatio,nõ uitiabitur electio,
vel teſtimonium,vt vult hæc glo.& in c.paſtoralis.in glo.pe-
nult.in fi.licet Innoc in cap dilectus.ſupra de conſuet.faciat
differentiam inter ea quæ geruntur ratione publici , vel pri-
uati officij . ſed quantum ad teſtimonium dicas, quod id
83 non vitiatur licet poſt,deſeratur appellatio,quia † teſtimo-
nium eſt publici officij. & hoc tenet Barto.in l.furti. § j.ff.de
his qui not.infam.
Quantum vero ad ea quæ geruntur ratione priuati offi-
cij: puta ſi excommunicatus eligat pendente appellatione ,
tunc ſi poſtea deſeratur appellatio,& cõſtat appellationem
eſſe legitimam, adhuc tenebunt tales actus geſti, ita intelli-
gatur hæc glo.& 8.q.4.in ſumma. facit optime c.licet.de ſen
ten.excom.in vj.Aut conſtat,quod appellatio non fuit legi-
tima , & tunc actus geſti ratione priuati officij non valent.
de quo dicam in d.c.paſtoralis. ſuper dicta glo.penul.in fi &
hæc tene menti.
Sed contra iſtam glo dom.Abb.opponit,nam ſecundum
84 eum† depoſitio ab ordine continet in ſe ſuſpenſionem,quia
depoſitio eſt perpetua ab altaris miniſterio remotio. Suſpen
ſio vero eſt remotio ad tempus , vt in c.at ſi clerici. ſupra de
iudic. Sed ſententia ſuſpenſionis non ſuſpenditur per appel-
lationem ſequentem, vt in c.ad hæc quoniam s̃.eo.& in c.is
cui de ſent.excomm.in vj.ergo fortius idem eſt dicendum in
ſententia depoſitionis. Sed ſaluando iſtam glo. & glo. 8.q.4.
in ſumma do.Abb reſpondit,ꝙ eſt ſpeciale in tribus ſenten-
tiis cenſuræ,vt nõ ſuſpendantur per appellationem, vt in d.
c.is cui.facit c.quærenti.de verb.ſignif.vnde ne prætextu fri-
uolæ appellationis impediretur correctio , fuit inducta illa
ſpecialitas in eis, ſed ſententia depoſitionis non eſt ſentẽtia
85 cenſuræ,vt patet in d c.quęrenti.nam per depoſitionem† im
ponitur maxima pęna,vt patet in c.tuæ.j̃ de pęn. vnde cum
ſit grauiſſimi præiudicij,& ceſſet ratio præallegata,debet ſu
ſpendi per appellationem ſicut cæteræ ſententiæ.
Et ex hoc infert dom.Abb.vnum nouum dictum,quod ſi
86 †ſuſpenſio infertur alicui in pœnã delicti,quod fieri poteſt,
vt dicit Inno.in cap.j.de exceſſ.prælat.& in cap ad hæc quo-
niam.ſupra eod.& dictum fuit in cap repræhenſibilis; ſupra
eod. quod tunc talis ſententia ſuſpenſionis ſuſpenditur per
appellationem,quia non poteſt tunc dici medicina.& ſic di-
cit, poſſe limitari dictum capitu. is cui . ſed ego hoc dictum
reprobaui in cap.ad hæc quoniam,ſupra eod.vnde vide quę
ibi dixi.
In glo.in verbo,abſente,no.ex glo. quod ſicut in termino
iuris habetur ratio impedimenti,vt ſupra eo.ex ratione. Ita
eodem modo in termino hominis , debet haberi ratio im-
pedimenti,ſi appellans ratione impedimenti nõ potuit pro-
ſequi appellationem , vel iter arripere. facit clem.quamdiu.
eod.tit.& idem ſequitur hic Innoc.& Bal.
In glo.in verbo,præueniens,cum ſequenti,no.ex iſta glo.
quod iſte tex.procedit, ſiue terminus ad proſequendam ap-
pellationem, præfigatur a iudice, ſiue ab ipſo appellante.&
idem ſenſit glo.fi.in fi.in c.veniens,de renunc.
In glo.in verbo,contumacia. dic, ſecundum But.& Io.de
87 Imo.& dom.Abb. quod duplex eſt pœna† impetrantis litte-
ras ante lapſum termini præfixi ad proſequendum appella-
tionem.
Prima eſt,quia litteræ impetratæ non valent.

Secunda eſt pœna, quia condemnatur in expenſis tanquã contumax. & idem dicit Fede de Sen. conſilio ſuo 167. quod incipit, in lectione, quæ heri lecta eſt, & conſilio ſequenti. Dicit tamen, quod propter hoc appellatio non efficitur deſerta, nec perdit commodum appellationis. vnde dicit, quod ſi eſt aſſignatus menſis ad proſequendam appellationem, ſeu ad præſentandum ſe coram iudice ad quem, & appellans ſe præſentet xx. die, & literas impetret, & recedat, licet litteræ non valeant, quia debuit expectare finem termini, tamen dicitur ſatisfeciſſe termino ſibi aſſignato per iudicem a quo, & poterit infra terminum iuris proſequi appellationem. & hoc ſatis probatur hic in iſto tex. in fi. in quo ſolum diſponitur, quod litteræ non valeant, & quod debeat condemnari in expenſis, nec diſponitur, quod appellatio intelligatur deſerta, & iſtud ſequuntur etiam hic Doct. ſed dom. Abb. hic dicit, quod Fede. de Sen. videtur ſentire, quod dato, quod poſſit procedi contra abſentem, nihilominus debeat fieri condemnatio expenſarum, quod dicit non eſſe verum
88 indiſtincte, quia † condemnatio expenſarum ratione contumaciæ fit propter intereſſe partis, vt d. l. ſancimus. C. de iudi. & in cap. auditis. ſupra de procur. vbi dixi. Sed nullum intereſſe poteſt præſens prætendere in caſu huius cap. ex quo poteſt procedi contra abſentem, vnde non debet fieri condemnatio expenſarum niſi in fine cauſæ, ſi obtinebit in cauſa appellationis. Sed tu ſalua Feder. de Sen. quia non dicit, quando debeat condemnari in expenſis, vnde poteſt intelligi, quod debebit condemnari in fine litis. & hoc etiam modo debet intelligi iſta glo. ſed de hoc articulo, an poſſit fieri condemnatio expenſarum ante finem cauſæ, quando poteſt procedi contra abſentem, ac ſi præſens eſſet, dic vt in d. c. auditis. de procur. & in c. finem litibus. de do. & contum.

In glo. in verbo. careat, in fi. Ioã. And. & communiter Docto. reprobant iſtam gloſ. dicentes, quod terminus præfixus ab homine computatur in termino anni a iure præfixi ad
89 proſequendam, & finiendam appellationem. nam † terminus hominis ſuccedit loco termini iuris, quia lapſo termino hominis deſerta eſt appellatio, nec expectatur lapſus termini iuris, vt in cap. perſonas, ſupra eo. & dicit dom. Abb. quod contra glo. eſt caſus expreſſus, ſupra eod. cum ſit Romana. vbi dicitur, quod iudex ex cauſa poteſt abbreuiare terminũ iuris, ſi poteſt abbreuiare, ergo terminus hominis, computatur in termino iuris, alias non eſſet abbreuiatio, ſed elonga-
90 tio. Item quia † terminus hominis præfigitur in odium appellantis, vt in cap. peruenit. ſupra eod. vnde ſi non computaretur in termino iuris, ſibi cederet ad commodum contra c. & ſi neceſſe, infra de do. poſt diuor. reſtit. & pro iſta opi. ego allego tex. meliorem in clem. ſicut, eod. tit. vbi dicitur, quod terminus anni computatur a die interpoſitę appellationis, vnde ex illo tex. ſatis patet, quod terminus cõputatur in termino anni, quia ſi non computaretur annus inciperet currere a die lapſus ipſius termini, non autem a die interpoſitę appellationis. & de hoc ibi per glo. in verbo, a die.

Extra glo. quæro de duabus quæſtionibus, licet Innocẽ. & Docto. moueant valde plures, quia iſtud cap. ſatis eſt granatum ſua materia.

91 Et prima eſt quæſtio, an † appellans qui deſeruit appellationem, poſſit agere contra iudicem de iniqua ſententia. Innoc. Ioan. Andr. & communiter Doct. dicunt quod ſic, quia appellãs habebat duas vias, vnam per appellationem, aliam contra iudicem, vt Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delic. naſc. in princ. vnde renunciando vni, non videtur renunciaſſe alteri. l. contra maiores. C. de inoff. teſtam. vide bo. tex. in ſimili in cap. ex tuarum. de auct. & vſu pal. & in l. ſi dominus. ff. de ſer. vrba prædio. & idem dicit Innoc. & Ioan. And. in cap. ſacro. de ſent. excommu. & idem dicas, ſi condemnatus bis appellauit: nam dato quod non liceat tertio appellare, tamen poterit contra iudicem ad intereſſe propter iniquam ſententiam, hoc tenet glo. in ca. paſtoralis. §. quia uero. in fi. glo. magnæ, ſupra de offic. deleg. & Bart. in l. 1. ff. de appell. & in l. fin. ff. de var. & extraor. cogni. vbi etiam tractat quid de arbitro, vel de arbitratore, de quo articulo vide latius per eum in illa quæſt. iudex per imperitiam iudicauit & per Io. de Imo. in c. fin. de empt. & vendit. plus dicunt hic Inno. & Io. And. quod non obſtante deſertione appellationis poteſt appellans agere contra iudicem, vt puniatur eo quia non detulit appellationi, iuxta no. ſupra eod. de priore. & hæc dicta tene menti, quia ſunt notabilia.

92 Quid autem de conſiliario, † vel agrimenſoribus aſſignatis ad menſurandũ agrum, vel ſimiles perſonas, an tales poſſint cõueniri ad intereſſe, ſi lædunt aliquam ex partibus. do. Abb. remittit ad Spec. in tit. de requiſitione conſilij, vel conſiliarij, & ad ea quæ dixit in cap. quia iudicante. de præſcrip. vbi dixi poſt eum.

93 Vltima quæſtio eſt, pone, quod † iudex [a] pronunciauit ſu-
a per aliqua exceptione, & non condemnauit partem in expẽſis, nunquid poterit poſtmodum vſque ad finem cauſæ condemnare in illis expenſis. & Innocẽ. hic notabiliter dicit, quod ſic, quia ſemper durat officium eius vſque per totã diem ſententiæ diffinitiuæ latæ, vt in cap. cum appellationibus, eod. tit. in vj. & in l. Paulus. ff. de re iudic. & iſtud dictum ſequitur Bart. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen.

Dicit tamen, quod ſi eſſet talis interlocutoria, quæ dirimeret totam litem, idem dicendum eſſet, quod in diffinitiua, vt in l. poſt ſententiam. C. de ſentẽ. & interlo. omnium iudic. hoc etiam probatur in cap. cum appellationibus. eodem titu. in vj. vbi patet, quod ſuperior remittens appellantem ad iudicem a quo, quia appellatio non eſt legitima, debet eodem die facere condemnationem expenſarum: nam licet talis remiſſio non ſit ſententia diffinitiua, habet tamẽ vim ſententiæ diffinitiuæ, quia non ſperatur alia ſententia ferri per iudicem remittentem. ſed plus dicit hic Inno. quod ſi pars non appellauit a pronunciatione ſuper exceptione, non poterit poſtea appellari a condemnatione expenſarũ, quia condemnatio expenſarum eſt executio illius pronunciationis, cui videtur acquieuiſſe nõ appellando. hoc tamen limitat Innoc. & Doct. duobus modis.

Prima limitatio eſt, quando habuiſſet iuſtam litigãdi cau-
94 ſam ſuper illa exceptione, quia iuſta † cauſa litigandi excuſat ab expenſis, vt in l. qui ſolidum §. etiam. ff. de legatis ij. & iſtam limitationem etiam ſequitur hic dom. Abb. hoc intellige, niſi per contumaciam deſeruiſſet appellationem, quia etiam ſi habuiſſet iuſtam cauſam litigandi, deberet condem-
95 nari in expenſis, quia † contumax non poteſt appellare ſe habuiſſe iuſtam cauſam litigandi, & hoc tenet Bal. in cap. ex parte, ſupra de reſcrip. quod eſt dictum valde notabile. idem ſenſit glo. magna in cap. finem litibus. de dolo, & contumac. facit quod notat Bal. in l. ſancimus. in 5. col. C. de iudi. & in l. non ignorat. C. de fruc. & lit. expen.

Secunda limitatio eſt, quando iudex excederet modum in taxatione: nam a tali taxatione poſſet appellari, licet nõ habuiſſet iuſtam cauſam litigandi. plus dixit Bal. in l. terminato. in fine ſecundæ colum. C. de fruct. & lit. expen. & in l. ſancimus in fi. C. de iudic. & Ang. & Io. de Imo. in l. Paulus ff.
96 de re iudic. quod etiam † contumax poteſt appellari ab iniuſta taxatione, licet non poſſit appellari a condemnatione expenſarum, & hoc tene menti.

Ex quibus habes duo dicta Innocen. valde notabilia, quia per primum dictum limitatur. l. terminato. C. de fruct. & lit.
97 expen. & l. Paulus. ff. de re iudica. in quibus dicitur, † quod iudex non poteſt condemnare in expenſis, niſi eadem die; nam debet intelligi, quando iudex vult condemnare in expenſis per ſententiam diffinitiuam, vel poſt interlocutoriam, quæ habet vim diffinitiuæ, ſecus ſi ſit mera interlocutoria, & ratio eſt, quia per talem interlocutoriam non expirat officium iudicis, ſed durat vſque ad finem cauſæ.

Per ſecundum autem dictum limitantur iura, quę dicũt, quod quis poteſt appellare a quolibet grauamine: nam hoc verum, niſi grauamen ſit executio alicuius interlocutoriæ præcedentis, quia tunc non poteſt appellari, vt dicit hic Innocen. qui vult, quod non poſſit ille qui ſuccubuit in aliqua exceptione, & non appellauit, appellare a condemnatione
98 expenſarum & iſta eſt bona † cautela, quam iudices debent ſeruare, ſcilicet vt non condemnent tunc in expenſis, quando reiiciunt aliquam exceptionem, ſed expectent vt labãtur decem dies qui dantur ad appellandum. iſtud tamen recipit duas limitationes, de quibus ſupra dixi.

99 Nunquid autem requiratur † citatio partis in taxatione expenſarum: dic ut per Bald. in l. terminato. C. de fructib. & lit. expen. Item an iudex poſt appellationem poſſit taxare expenſas, ſi in ſententia condemnauit in expenſis, dicam infra eodem, paſtoralis. vbi Butr. tangit. Sequitur capitu. conſtitutus.

ADDITIO.

a ¶ Vtrum iudex qui pronunciauit ſuper exceptione, & omiſit condemnationem expenſarum, poſsit poſtea quandocunque condemnare. Adde quæ notat Alexan. ſupra eodem, quinta colum, in princip. in capitulo, reprehenſibilis.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis in cognoſcendo impedimenta non impeditur, ſi appellans infra terminum, non fuerit proſequutus appellationem.*

2 *Negligentia appellantis in proſequendo appellationem, ſuppletur ex officio iudicis.*

3 *Pars certa capituli poteſt compromittere in perſonam extra capitulum.*
4 *Legatus Cardinalis, poteſt ſe intromittere de appellatione interpoſita ad Papam, etiam iudicialiter.*
5 *Expedibilium duorum, ſi vnum probatur geſtum, præſumitur & reliquum.*
6 *Nuncius facilius, quam procurator inuenitur.*
7 *Argumentum a ſimili, deſtruitur probata diſſimilitudine in eodem caſu.*
8 *Extenſio non eſt facienda a paritate rationis in exorbitantibus.*
9 *Aſſertioni legati de latere eſt credendum, niſi ſit in alterius præiudicium.*
10 *Iudex appellationis quando ex officio procedere debeat, & inquirere de meritis eorum, propter quæ fuit appellatum.*
11 *Compromiſſum vt valeat, omnes conſentire debent.*
12 *Votum ſuum quando quis poſſit alteri committere.*
13 *Vnus poteſt impedire, ne quid fiat in præiudicium minoris partis, a parte maiori circa compromiſſum.*
14 *Extraneo quando quis de collegio vices ſuas committere poſſit.*
15 *Diſpenſatio contra ſtatutum, quando poſſit fieri.*
16 *Patronis in præſentando diſcordantibus, an debeat conſiderari maior pars.*
17 *Iudex inferior poteſt cognoſcere, an habeat iuriſdictionem, vel ſit deuoluta ad ſuperiorem.*
18 *Iudex inferior propter euitandum ſcandalum, poteſt cognoſcere de cauſa deuoluta ad maiorem.*
19 *Appellans quando teneatur comparere coram iudice a quo.*
20 *Iudex inferior quæ cognoſcere poſſit, vide.*
21 *Proceſſus factus coram iudice incompetenti, quando valeat.*
22 *Iudex a quo an poſſit examinare, vt mittat cauſam inſtructam ad iudicem ad quem.*
23 *Iudex a quo non poteſt cognoſcere, an appellatio ſit admittenda.*
24 *Conſentire videtur qui ſententiæ infra decem dies non contradicit, vel actui a iudice facto.*
25 *Iudex inferior, an poſſit cauſam examinare, quando eſt facta appellatio ad Papam.*
26 *Factum per legatum, quando cenſeatur factum per Sedem Apoſtolicam.*
27 *Electus an poſt præſtitum conſenſum poſſit renunciare ſuæ electioni.*
28 *Ius quod quis habet in re, poteſt libere renunciare.*

CAP. XLV.

Conſtitutus. Si appellans in cauſa appellationis infra tempus legitimum, appellationem non fuit proſecutus, non propter hoc præiudicatur cognitioni faciendæ
1 † officio iudicis ſuper impedimentis electi. hoc dicit, ſecundum Ioan. Andr. vel ſic, ſecundum dom. Abb. Appellatio-
2 ne deſerta † per negligentiam appellantis poteſt iudex ex officio ſuo procedere in caſibus, in quibus eius officium exuberat. & eſt caſus valde notabilis, ſecundum eum diuiditur in duas partes. In prima ponitur partis narratio. In ſecunda motiuum Papæ, & iudicum datio. ſecunda ibi, intellecto igitur.

3 Nota primo, quod certa † pars capituli poteſt compromittere in aliquem, qui non ſit de capitulo, ſeu de collegio: nam hic tranſtulerunt vota ſua in epiſcopum, concordat capit. cauſam, quæ de electio. vbi paret, quod moniales poſſunt compromittere in epiſcopum, vt eligant eis Abbatiſſam, de quo infra dicam.

4 Secundo no quod legatus † Cardinalis poteſt ſe intromittere de appellatione interpoſita ad Papam etiam iudicialiter procedendo, quando hoc facit, nō vt præiudicet appellationi, ſed vt cauſam inſtructam remittat ad Papam, de quo infra plenius dicam.

5 Tertio nota, quod vbi duo ſunt pariter † expedibilia, ſi probatur vnum fuiſſe geſtum, præſumitur etiam aliud potuiſſe expediri, licet illa duo non ſint omnino ſimilia: nam Papa hoc arguit de miſſione nuncij ad miſſionem procuratoris, dicendo quod quemadmodum miſit nūcium, potuit mittere procuratorem. dicit tamen Ioā. And. quod facilius reperitur nuncius, quam procurator, quia per loca pericu-
6 loſa facilius † inuenitur nuncius, qui per ea tranſeat, quam procur. ſed prima fronte ſtatur tali præſumptioni. idem probatur in c. cum dilecti. de do. & contu.

Et ex hoc infert do. Abb. ad vnum dictum notabiliſſimū, ſcilicet quod procedat argumentum a ſimili, licet illud non ſit omnino ſimile: nam ſatis eſt, quod detur in alio caſu ad quem fit comparatio, licet in aliis ſit diſſimilitudo. & de hoc eſt tex. notab. in cap. cum dilecta. de confirm. vt i. vel inuti. & in cap. quemadmodum. in prin. de iureiur. vbi dixi. & de hoc etiam vide per Ioan. And. in cap. non poteſt. de præben. in 6.
7 Dicit tamen dom. Abb. quod modus † deſtruendi tale argumentum, eſt probare diſſimilitudinem in illo actu, ad quem fit comparatio, vnde ſi iſte probaſſet iter fuiſſe tutum nuncio, ſed non procuratori, proculdubio ceſſaſſet iſta præſumptio. ad hoc allegat dom. Abb. no. in cap. tranſlato. de conſtit. Sed tu vide bo. glo. 1. quæſt. 2. cum ergo. & cap. ſicut vrgeri. quæ dicunt, quod data vna diſſimilitudine corruit totum argumentum a ſimili. quod intellige, quando datur diſſimilitudo in caſu, in quo fit comparatio, vt ſupra dixi, & dixi in dicto cap. quemadmodum. vide tamen glo. not. in cap. ſi poſtquam. §. fin. in glo. penult. de elect. in vj. quæ dicit, quod vbi duo reperiuntur a iure communiter çquiparata, conſtitutio etiam exorbitans, & pœnalis diſponens de vno, debet extendi ad aliud. & idem ſenſit glo. in clemen. prima, in verbo, Sacerdotum, de offic. vicar. Hoc tamen intellige, niſi ſubeſſet diuerſa ratio, quia tunc non extenderetur ad aliud, licet eſſet communiter çquiparatum, vt dicit glo. in cap prçſenti, de ſenten. excomm. in vj. Item intellige quando ſunt communiter çquiparata, ſecus ſi non eſſent communiter çquiparata, ſed in aliquibus caſibus tantum, quia tunc conſtitutio exorbitans, vel pœnalis diſponens de vno, non debet extendi ad aliud, vt dicit glo. notab. in cap. conſtitutionem in verbo, derogamus, de regula. in vj & in regula, quç a iure, lib. vj. & hoc ſequitur Dom. Dom. in dicto § fi. Sed ego hanc limitationem intelligo, niſi eſſet ratio expreſſa, quia deberet extendi ad caſum, in quo vrget ratio expreſſa, licet ſit conſtitutio exorbitans, vel pçnalis, etiam ſi ille caſus non ſit communiter çquiparatus caſui in conſtitutione expreſſo, hoc tenet glo. not. in clem. ij. in verbo, lineum. de vita, & honeſt. cleric. & in clem. prima, in verbo, eligatur. de electio. & idem ſequitur Bal. in auth. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. limitando glo. & Bart. ibi: nam dum glo. & But. dicunt, quod
8 in exorbitantibus non eſt facienda † extenſio a paritate rationis, ipſe dicit hoc eſſe verum, niſi ratio ſit expreſſa, & idē vbi vnica, & indubitata ratio poteſt aſſignari, licet non ſit expreſſa, vt dicit ibidem Bal. in l. maximum vitium. C. de liber. præter. & vtrunque dictum Bal. ſequitur do. Abb in c. ſi. de reſcrip. vbi vide.

9 Quarto nota argumentum, quod † aſſertioni legati de latere eſt credendum. ſed Hoſtien dicit, quod ideo Papa credidit legationi legati, quia partes acquieuerunt relationi, ſed Ioann. Andr. hic, remittit ad Specul. in tit. de teſte. § primo. verſic. ſed nunquid aduocatus. vbi dicit, Clementem Papam pronunciaſſe eſſe credendum relationi legati de conſuetudine magis, quam de iure, & dom. Abb. allegat glo. notab. in cap. ſicut, infra de ſenten. excommunicatio. quæ dicit, quod etiam Legato Cardinali non eſt credendum in præiudicium alterius. ceſſante ergo conſuetudine non eſt credendum Legato, maxime in præiudicium alterius, de quo articulo plene dixi poſt Butr. & do. Abb. in cap. quod ſuper his. de fide inſtrum. & de quo etiam articulo vide per Bald. in l. iuriſiurandi. C. de teſtibus. & in l. exemplo. C. de probationibus.

Vltimo nota, quod deſerta appellatione ex negligentia
10 appellantis poteſt iudex † appellationis ex officio ſuo procedere, & inquirere de meritis eorum, propter quæ fuit appellatum. ſed dom. Abb. hoc intelligit in caſibus, in quibus poteſt ex officio procedere, ſicut eſt cauſa electionis: nam negligentia partis non debet nocere officio iudicis. ex quo enim ſunt duo modi procedendi, vno ſublato remanet reliquus per hoc cap. ex tuarum. de auct. & vſu pallij & infra de accuſatio. accedens. ſic in ſimili, ſi accuſator deſiſtat ab accuſatione, iudex ex officio debet procedere ad vtilitatem reipublicæ, vt in capit. crimina. infra de collu. & in l. quamuis. C. de adulter. & de hoc etiam vide bon. tex. in capit ſi forte. iuncta glo. in verbo, initium, de electio in vj. quæ dicit, quod ſi excipiens contra electum, repellitur ab excipiendo, nihilominus iudex debet ex officio inquirere. de hoc etiam vide bo. tex. in cap. cum nobis olim. & in cap. dilecti. de electio. ſecus dicit dom. Abb. in cauſis, in quibus non exuberat officium iudicis, vt eſt in cauſis concernentibus mere priuatum commodum, quia tunc appellatore, vel actore ceſſante, iudex non debet ſic impedire, iuxta not. in cap. ad noſtram, eſt ſecondo, ſupra de iureiuran. & eſt bo. tex. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. & ibi per Bart. & in l. ad peremptorium. & quod ibi no. per Bar. ff. de iudi.

Antequam veniam ad glo. opponitur contra tex. in quantum dicit, quod quidam Canonici tranſtulerunt vota ſua in epiſcopum, dicto c. quia propter. de electio. vbi patet ad hoc,
11 vt valeat † compromiſſum ſuper electione, neceſſe eſt, vt omnes conſentiant.

Item quis nõ poteſt committere votum † ſuum, niſi ſit impeditus, & tunc debet committere alicui qui ſit de capitulo, vt in c quia propter.§ illud.de elect.& in c.ſi quis iuſto. iuncto prĩnc col.fin. de elect.in vj. Sol.Doct.in hoc inſtant. Sed tu diſtingue poſt But.& dom.Abb.& facias tres caſus.

Primus eſt, quãdo maior pars vult facere compromiſſum in præiudicium minoris partis, & non poteſt in præiudiciũ
13 minoris partis, immo † vnus ſolus poteſt impedire, vt in dicto cap.quia propter. & in cap.ſcriptum. de electio.& in iſta concluſione concordat Butr. & dom.Abb. dicit tamen do. Abb. quod hoc non ſolum procedit in actu electionis, ſed etiam in omnibus aliis actibus vniuerſitatis. pro hoc ego allego no.glo.in c.cum omnes.de conſtit.in fi glo.magnæ.quæ dicit, quod in his quæ non fiunt ex neceſſitate, nihil poteſt fieri vbi omnes conſentiant. & hoc tene menti, quia domi. Abb.dicit, ſe iſta pluries allegaſſe in concilio generali Senenſi, & etiam aliis actibus; ſed ego, licet nec But. nec do.Abb. declarent, quod quando omnes conſentiunt, quod poſſit fieri compromiſſum in aliquem, qui non ſit de collegio.de hoc eſt tex.in c cauſam quæ ſupra de elect.

Secundus caſus eſt, quando non agitur de faciendo compromiſſo, ſed de conſtituendo procuratorẽ ad faciẽdam electionem, & hoc caſu dicit But.quod vbi eſt ſeruanda forma d.c.quia propter, non poteſt conſtitui procurator, niſi prout dicitur in dicto cap quia propter.§.illud.ſcilicet quando conſtituentes procuratorem ſunt impediti, & conſtituunt procuratorem, qui ſit de collegio, ſeu de capitulo. ſed vbi nõ eſt ſeruanda forma illius cap. tunc ſecundum eum poteſt conſtitui procurator etiam extraneus, qui non ſit de collegio.& hoc vltimum tenuit hic Pet. ſed do.Abb.dicit, quod quantum ad facultatem conſtituendi procuratorem in actu electionis eſt ſpeciale in qualibet electione, ſiue ſeruanda ſit forma cap quia propter, ſiue non, quia non impeditus non poſſet alteri committere vices ſuas, maxime aliis contradicentibus, per cap.quia propter.§.illud. facit ſecundum eum ratio cap is cui.de offi.deleg.in vj.& cap.cum in eccleſiis. de præben. eod.lib. Sed tu dic, quod etiam non impeditus aliis conſentientibus, ſeu non contradicentibus, poteſt committere vocem ſuam, & hoc tenet Io.de Imo.in cap.ſcriptum, in 2. col. ſupra de elect. pro hoc optime facit cap.ſi quis iuſto, §.fin.de elect.in vi.& ea quæ not.ibi Ioan.And. & Dom.Do. credo, quod ſufficiat, quod maior pars capituli conſentiat. amplius probat iſte tex quod etiam extraneo, ideſt qui non ſit de capitulo, poſſit quis committere vices ſuas, dummodo capitulum, ideſt maior pars capituli non contradicat.

Tertius caſus eſt, quando ſumus in aliis actibus, quam electionis, & in his dicit do.Abb. quod etiam impeditus poteſt committere vices ſuas, quia hoc non reperitur prohibitum.
14 dicit tamen, quod non poteſt committere † extraneo contradicente vniuerſitate, qualiſcunque ſit actus gerendus, quia intereſt vniuerſitatis, ne eius ſecreta pateant extraneis, qui non ſunt de collegio, & hoc tenuit Io.Andr.in regula, quod alicui, lib.vj.in mercur. Conſentiente autẽ collegio, vel maiori parte poſſet comittere extraneo vices ſuas, vt eſt tex.in dicto c.ſi quis iuſto. in fi. & illum tex.inducit do.Pet.de Anchar. & Dom.Dom.ad quæſtionem, ſcilicet quod ſi ſubſiſtente legitimo impedimento vnus Doctor de collegio poteſt alteri committere vocem ſuam, & dicunt quod ita fit quotidie, dicunt tamen, quod hoc procedit vbi ſubeſt ſtatutum, quod poſſit committere vocem ſuam, alias dicũt, quod illa quæ inhærent oſſibus hominum, non poſſunt alteri committi, allegat no. per Bart. in l.ſi ſtipulatus fuerim. §.j. ff.de verb.obli. Sed tu dic, quod quemadmodum in electionibus vnus poteſt committere vocem ſuam alteri, ita etiã illi qui ſunt aliis collegiis poſſunt committere vocem ſuam, & mihi magis placet opi. do.Abb. quod ẽt non impeditus poteſt committere vocem ſuam, quia nõ reperitur prohibitum. & iſtud idem ſenſit hic Bal. Dicit enim, quod ſi eſt datum arbitrium prioribus, & cameratiis, & camerarij poſſunt transferre poteſtatem ſuam in priores ar.huius tex.& l.item eorum, §.ſi decuriones. ff. quod cuiuſque vni. no. vide quod no.Docto in l.ſi ſic.§.j.ff.de leg.j.

In glo.in verbo, omnium Docto. communiter reprobant iſtam glo.dicunt enim, ꝙ immo valuiſſet appellatio, ſi actũ fuiſſet in translatione vocum, ꝙ iſte eps non eligeret niſi de conſenſu omnium, & dicit do.Abb.ꝙ hoc vr̃ probari ex iſto tex.in ver. intellecto. iuncto ver. vel prædictum epum proceſſiſſe &c.idem dicit hic Bal. dicit enim, ꝙ in translatione vocum poteſt poni certa forma, qua non ſeruata non valet, ꝙ agitur, vt hic, ꝙ dicit eſſe nota dignum. Et ex hoc infert do. Abb. ꝙ illi de vniuerſitate poſſunt ſtatuere, vt non valeat actus, niſi habeatur conſenſus omnium.& dicit, ꝙ hoc non eſt cõtra ius commune, ex quo omnes a principio hoc voluerunt. dicit tamen, ꝙ hoc procedit niſi in actu prodita eſſet certa forma, vt in c.quia propter. de elect. vbi patet, ꝙ in forma ſcrutinij eſt ſtatutum, vt ſtetur maiori parti, quando agitur de præficiẽdo prælatum eccleſiæ viduatæ: nã tũc non poſſent ſtatui, vt recipiatur conſenſus omnium. idem dicit do. Abb. ſi propter iſtam conuentionem impediretur vtilitas eccleſiæ, puta ſi non poſſunt eſſe cõcordes, & inſtat neceſſitas, vel vtilitas, tunc enim ſecundum eum valet actus factus a maiori parte non obſtante tali conuentione, argu. c.1.de his quæ fi.a maio.par.cap. Dic tamen, quod ſi eſſet factum ſtatutum, vt non valeat electio, niſi omnes conſentiãt tunc ſubſiſtente neceſſitate, vel vtilitate, requiritur diſpenſa-
15 tio, † quam diſpenſationem ipſi ſtatuentes poſſunt facere, vt not.Io.And.in regula, cui licet, lib.vj.& in c.licet canon. de elect eod.lib. & hoc procedit etiam ſi ſtatutum eſſet per Papam confirmatum: nam ſtatuentes poſſunt illud reuocare ei contraueniendo, vt in c.cum acceſſiſſent, ſupra de conſtit.& ibi per Doct.& per Hoſt. & Io.And. in c.ad audientiã. de cler.non reſid vnde ſi poſſunt conuenire tali ſtatuto, fortius poſſunt diſpenſare in certo caſu contra tale ſtatutum. & dicit dom.Abb. quod poteſt econuerſo vniuerſitas ſtatuere, vt valeat actus gerẽdus a pluribus de vniuerſitate, ſi ſunt plures comparatione minorum partium; licet nõ faciat maiorem partem vniuerſitatis. & de hoc allegat gloſ.ſingularẽ in c ſi cui.in glo.antepen.quæ eſt in verbo, concilium, de electio.in vj.quæ dicit, quod in caſibus, in quibus non eſt ſeruãda forma c. quia propter.de elect. poteſt conuenire capitulum, vt valeat electio facta a maiori parte cõparatione minorum, licet electio non ſit facta a maiori parte capit. Ceſſante autem tali conuentione non valet factũ a maiori parte, niſi conſtituat maiorem partem vniuerſitatis, vt in c.j.de his quæ fiunt a maio par.cap.& in l.quod maior, ff.ad municip.& in c.eccleſia el primo, de elect

16 Nunquid autem ſi † patroni diſcordent in præſentando, debeat cõſiderari maior pars habito reſpectu ad omnes patronos, an vero comparatione minoris partis. vide Io.And. in cap.3 infra de iure patro.& ad prædicta adde tex.ſingularem, in quo de iure communi requiritur conſenſus omniũ: nam ſi agitur, vt officialis finito officio reformetur ad annũ ſequentem, requiritur quod omnes conſentiant, & vnus ſolus poteſt contradicere, vt in Auth. de defenſoribus ciuitatum.§.cum ita.& de iſta materia dic vt in c.cum omnes.s̃.de conſtit.vbi per Inno.& Doct.& in c.humilis.de ma.& obed, & in c.j.de his quæ fi.a ma.par.cap.& Bal.in l.fi. C.de auctor. præſtan.& in l.j.ff.de offic.proconſ.

In glo.in verbo, delegauit, extra glo.Doct.dant alias ſolutiones.

Prima eſt Innoc.qui dicit, quod iſte legatus cognouit, an fuiſſet appellatum ad Papam, & an per appellationem negotium fuiſſet ad eum deuolutum; nam inferior de hoc poteſt cognoſcere ſecundum eum.

17 Et ex hac ſolutione nota, quod iudex † inferior poteſt cognoſcere, an ipſe habeat iuriſdictionem, vel an ſit deuoluta ad ſuperiorem. facit quod not.ipſe Innoc in cap.paſtoralis. §.præterea.de offic.deleg dom.Abb.dicit, quod hæc ſolutio eſt vera in ſe, & notanda, ſed quod non congruit literę, quia hic iſte legatus cognouit, vt cauſam magis inſtructam remitteret ad Papam, non aũt vt uideret an ſua ſit iuriſdictio.

Secundam ſolutionem ponit Hoſt.dicens, quod vbi imminebat ſcandalum, ideo potuit legatus ſe intromittere, arg.in l.æquiſſimum.ff.de vſufr.iſta ſolutio etiam eſt notãda in practica, ſecundum do.Abb.ex qua habes, quod propter vitan-
18 dum ſcandalum † inferior poteſt cognoſcere de cauſa deuoluta ad ſuperiorem. Ex hac etiã ſol.no. ꝙ propter vitandum ſcandalum detrahẽdum eſt diſpoſitioni iuris communis.facit c.nihil cum ſcandalo.de præſcrip.& quod ibi dixi.

Tertiam ſol.ponit But.dicens, ꝙ iſte inferior potuit ſe intromittere ad effectum.de quo hic, quia iſta cognitio tendebat ad faciliorem exitum cauſæ appellationis, allegat not.in c.2.de matr.contrac.contra interd eccl.& c.cum teneamur. s̃.eo.& Spec.in ti.de off.leg.§ nunc oſtendendum.verſ.33 vbi Spec.loquitur de legato.ſed do.Abb.dicit, ꝙ non credit hoc procedere in quolibet inferiore, maxime in iudice a quo fuit
19 appellatũ, quia † appellãs nõ tenetur comparere coram iudice a quo, niſi ad audiendam reuocationem grauaminis, vt in c.ſi a iudice.eod.tit.in vj.ergo non tenetur comparere ſi citatur, vt compareat coram iudice a quo ad hoc, vt cauſam magis inſtructam remittat ad ſuperiorem. vnde dicit, quod hoc non eſt ſpeciale in legato de latere, vt dicit hic Goffre. quia talis legatus repræſentat perſonam Papæ, cũ ſit de eius collegio. & ideo poteſt cognoſcere ad hunc finem, vt cauſam magis inſtructam remittat ad Papam, & dicit, quod ita proprie loquitur Spe.vbi s̃. licet But.cũ allegauerit gñaliter.

20 Ad rationem, quã allegat Bu. reſpondet, quia inferior † po
teſt ſe intromittere de concernentibus faciliorem exitũ cau
ſæ appellationis, quia poteſt prohibere ne aliquid attẽtetur
de nouo, & attentatum reuocare, vt d. c. cum teneamur. & in
d. c. ij de matr. contrac. contra interd. eccle. ſed de ipſa appel-
latione non poteſt cognoſcere, niſi quando partes non cõ-
tradicunt, ſecus ſi appellans contradiceret, & nihil de no-
uo attentaret, vt d. c. ſi a iudice. Et vt capias aliquam vtilita-
tem ex iſtis intellectibus diſtingue, & facias quatuor caſus.
Primus eſt, quando inferior vult cognoſcere an ad ipſum
pertineat iuriſdictio an ad ſuperiorẽ, & poteſt, vt caſus hic,
ſecundum intellectum Innoc. & dicit Bur. hic, & Io. de Imo.
quod ſententia lata ſuper incidẽti præiudicat partibus niſi
appelletur: nam ſi pronunciaret ſe iudicem competẽtem, vt
non interponeretur appellatio, valeret poſtea proceſſus ſu-
per principali, de quo tamen dic, vt dixi ſ. eo. ſi duobus.
Secundus caſus eſt, quando ſubeſt ſcandalum, & hoc caſu
propter ſcandalum vitandum poteſt iudex inferior cogno-
ſcere de cauſa deuoluta ad ſuperiorem, vt hic, ſecundum in-
tellectum Hoſt. qui eſt valde ſingularis, & communiter tene
tur per Doct. licet non cõueniat litteræ. ex quo habes, quod
21 † proceſſus factus per iudicem incompetentem cauſa ſcãda-
li vitandi valet, & tenet, quod tene perpetuo menti.
22 Tertius caſus eſt, an † iudex a quo poſſit cauſam examina
re, vt remittat eum inſtructum ad iudicem ad quem & Bur.
hic, tenuit ꝙ ſic plus dicit, ꝙ ſi iudex a quo pronunciaret ap
pellationem non tenere: quia præiudicaret appellãti, niſi ab
hoc interponeret appellationem, allegat glo. in clem. vnica.
de do. & contum. in verbo, manifeſte, in prin. ſed Io. de Imo.
23 hoc reprobat, quia † iudex a quo non poteſt cognoſcere, an
appellatio ſit admittenda, vel non, ſed hoc pertinet ad ſupe-
riorẽ. & dicit de hoc eſſe tex. clariſſimũ in c. dilectus filius. j.
Saracenus. ſupra de reſcri. & in l. chyrographis. §. j & ibi hoc
tenet Barr. ff. de admin. tu. o & idem vr̃ velle Bal. in l. appella
tione. in pen. col. C. eo. vbi dicit, ꝙ licet ad iudicem a quo ſpe
ctet deliberare, an appellatio per eum ſit admitiẽda, vel nõ,
vt ſic ſciat quales apoſtoli ſint per eum dandi, tamen etiam
eo caſu quo cõſtaret appellationem non eſſe admittendã,
non poteſt, nec debet ipſe iudex a quo ſuper hoc pronuncia
re, ſed ſatis eſt, quod dicat, nõ admitto appellationem. & ra-
tio eſt, q̃a abſtinere a receptione appellationis eſt facti, ſed
pronunciare, appellationem nõ eſſe recipiendam, eſt iuris,
& in l. ſi cui. & in l. ſciendum. ff. de app. reci. & talis iuriſdictio
& diffinitio non pertinet ad alium iudicem, quã appellatio-
nis, vt in c. dilectus filius. & in d. l. chyrographis. §. j. & idem
dicit Spec. eo tit. §. nunc dicamus. poſt medium verſ. ſed cum
cognoſcere & pro hac opin. facit tex. in c. cum ſuper Abba-
tia. de offi. deleg. vbi iudices a quibus fuerat appellatum, pro
nunciauerunt appellationem interpoſitam non tenere, nec
admittendam eſſe, & a tali interlocutoria non fuit appella-
tum, & tamen non præiudicauit ipſi appellanti. ſed contra
iſtam opin. multum facit illud, quod no. glo. in d. cle. j in ver-
bo, manifeſta in prin. de do. & contum. quæ ſentit, quod ſi iu
dex a quo pronunciat appellationem eſſe interpoſitã ex fal
ſa cauſa, & non ſit appellatum, ꝙ talis pronunciatio nõ trã
ſit in rem iudicatam, & præiudicabit ei vt non poſſit poſtea
appellare a diffinitiua. & idem dicit Innoc. in c. paſtoralis. in
glo. ſua. quæ incipit, mirum. ſupra de offic. deleg. & ita etiam
conſuluit Io. Cald. in q. facti, vt refert do. Card. & in d. cle. j in
4. q. cum qua opi. etiam hic tranſit. & pro hac opi. facit illud
quod dicit do. Abb. hic, dum dicit, ꝙ proceſſus factus ſuper
principali a iudice a quo valet, niſi appellans contradicat'.
Cenſetur autem non contradicere, ex quo non appellauit
infra decem dies, quia non appellans ab interlocutoria in-
24 fra decem dies, cenſetur illi † conſentire, vt in l. ab eo. C. quo.
& quan. iud. & in c. quod ad conſultationem. ſ. de re iudic. &
iſta fuit theorica Bar. in l. j. C. de relat. vbi dicit, ꝙ qñ iudex fa
cit aliquid parte præſente, niſi ꝯdicat, prȩſumitur cõſentire.
In ſentẽtiis autem interlocutoriis, vel diffinitiuis, dicit, ꝙ
tacens per decem dies, præſumitur conſentire. & iſtam theo
ricam Bar. ſecutus fuit do. Abb. in c. quoniam cõtra. ſ. de pro
bat. Non obſtat c. cum ſuper. de offi. deleg. quia ibi proceſſus
erat nullus. etiam ſi ibi nõ fuiſſet interpoſita appellatio. pro
hoc facit j. eo. interpoſita. vbi patet, ꝙ licet iudex malefaciat
reiicere exceptionem, qñ pars offert ſe incontinenti illam
probaturam, eſt tamẽ neceſſe appellare tam a reiectione ap
pellationis, quam a reiectione probationis. idem tenet Car.
in clem. vnica. 3. col. de do. & contu. Puto tamen, ꝙ appellãs
a reiectione appellationis, nõ teneatur appellationem talẽ
proſequi, ſed ſufficiat, ꝙ proſequatur appellationẽ interpoſi
tã a ſñia, vel a grauamine, ex quo enim nõ pertinebat ad iu-
dicem a quo pronunciare appellationem non eſſe admittẽ
dam, conſtat ꝙ grauauit ita pronunciando, vnde ſecũda ap-
pellatio non interponitur niſi ad declarãdum, ꝙ nõ acquie
ſcit tali pronunciationi. & forte ſufficeret ſimplex ꝯdictio.
& hoc modo poſſent concordari opi. & hoc no.
25 Quartus, & vltimus caſus eſt, an † iudex inferior poſſit cau
ſam examinare, qñ appellatio eſt interpoſita ad Papam. &
dicendum eſt, ꝙ ſolus legatus de latere poteſt cauſam exa-
minare, quia repręſentat perſonam Papæ. & iſte eſt verus in-
tellectus iſtius tex. An tamen iſtud, quod fit per legatum,
26 † cenſeatur eſſe factum per Se. Apoſt. & an Conſiſtorium Pa
pæ, & legati de latere ſit idem. dic, vt per Do. Do. in c. ſi Abba
tem. de elec. in vj. Et limita iſtum tex. dum dicit, ꝙ legatus de
latere poteſt examinare cauſam, vt remittat eum inſtructũ
ad Papam. nã hoc procedit niſi appellatio, vel cauſa ſit præ-
ſentata coram Papa, nam tunc legatus de latere nõ põt cau
ſam examinare. & de hoc eſt caſus no. in c. licet. ſ. de off. leg.
& hoc modo limita iſtum tex.
In glo. in verbo, renunciaſſe hæc glo. in effectu vult, ꝙ ele
27 ctus † poſſit renunciare ſuæ electioni, poſtquam conſenſit.
ſed contra hoc opponitur de c. admonet. & de c. quod in du
biis de renunc. vbi patet, ꝙ non poteſt quis renunciare bene
ficio, niſi in manibus ſuperioris. Hoſt. ſoluit, ꝙ ille erat ele-
ctus in diſcordia, licet conſenſerit, & fuit appellatum ad ſupe
riorem, vnde potuit libere renunciare. ſed do. Abb. remittit
ad glo. in c. ſi electio. in verbo, renunciat, de elect. in vj quę in
effectu concludit, ꝙ in omni caſu ante confirmationem va
let renunciatio quo ad electum in nullo autem caſu ſit præ
iudicium ſuperiori, quia ſuperior non obſtante renunciatio-
ne poteſt electionem confirmare etiam electo contradicen
28 te, † ius autem ad rem quis poteſt libere renunciare, vt in c.
ad audientiam. 2. ſupra de reſti. ſp.
In glo. fi. de hac materia, an & quando valeat ſecunda ele
ctio, prima non caſſata, dic vt no. in c. conſiderauimus. & in
c. auditis. de elect. Item an minor pars contempta a maiori
parte capituli, poſſit procedere ad ſecundam. dic vt in cap.
bonæ. & in capit. quia propter. de electio. & hæc ſufficiant.
Sequitur cap. conſtitutis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio fruſtratoria poſſeßionem confirmati non retardat.*
2 *Exceptio regulariter non admittitur contra electionem, vel confirmationem.*
3 *Electores poſſunt conſtringi a ſuperiore ad eligendum.*
4 *Differentia inter iuramentum, & adiurationem.*
5 *Adiuratio eſt quando aliquis per inuocationem diuini nominis, uel rei ſacræ imponere agendi neceßitatem intendit.*
6 *Adiuratio dæmonum an ſit licita, & ſe remittit ad S. Thomam.*
7 *Epiſcopus timens, ne a patronis fiat præſentatio reſpectu affectionis carnalis potius, quam vtilitatis eccleſiæ, poteſt iuramento patronos aſtringere.*
8 *Conſanguinei digni præferri in electione recte poſſunt.*
9 *Iudicium rationis non debet deeſſe puritati conſcientiæ.*
10 *Ignorans ignorabitur.*
11 *Ignorantia iuris poſitiui, vtrum excuſet a peccato.*
12 *Oculus aliquando pro mente accipitur.*
13 *Eligendus, & idoneus & vtilis eſſe debet.*
14 *Epiſcopus qualis eſſe debeat, ſe remittit.*
15 *Promotio poteſt fieri ſine examinatione, quoties conſtat de idoneitate eligendi.*
16 *Examinatio non procedit in iis qui ſunt de Curia Romana, & ſunt noti.*
17 *Scholaris qui eſt notoriè ſufficiens, an poſſit doctorari ſine examinatione.*
18 *Statutum quod iudex committat cauſam conſilio Sapientis, non extenditur ad cauſas indubitatas.*
19 *Electio regulariter debet eſſe libera, nec magis ad vnam, quam ad aliam perſonam poteſt reſtringi.*
20 *Electus & confirmatus, non obſtante exceptione, uel appellatione extraiudiciali, debet conſequi poſſeßionem.*
21 *Eligentes vtrum grauent conſcientiam, ex quo potuerunt meliorem eligere.*
22 *Optimus eſt eligendus.*
23 *Eleemoſina iuſtiori eſt imponenda.*
24 *Electio de digniori ſemper intelligitur facienda.*
25 *Eligens non meliorem, peccat mortaliter, & num. 26.*
26 *Electio debet fieri de eo qui plus prodeſſe poteſt.*
27 *Principatus uitæ non ſanguini eſt deferendus.*
28 *Idoneus potius de eccleſia, quam idoneior de extranea eligendus eſt.*
29 *Electio de idoneo facta, non eſt impugnanda.*
30 *Appellatio non valet, quando appellantis non intereſt.*
31 *Senectus impediens exerceri officium, repellit a promotione.*
32 *Senis vmbra plus valet, quam iuuenis enſis, Bal.*
33 *Ditior, ſeu potentior, cæteris paribus, in electione præponendus eſt.*

34 *Prælatus, qualis eſſe debeat.*
35 *Nobilitas æquiparatur ſcientiæ.*
36 *Nobilior an ſapientiori præferendus ſit.*
37 *Nobilitas non adijcit gradum quo ad habendas eccleſiaſticas dignitates.*
38 *Diuitias habere, an ſit peccatum.*
39 *Appellans in cauſa electionis, cauſas tantum expreſſas omni appellatione proſequi poteſt.*
40 *Clauſula generalis comprahendit etiam ſimiles expreſſis.*
41 *Confirmatio, quam ſolemnitatem requirat.*
42 *Confirmatio facta vocatis vocandis cum cauſæ cognitione, non poteſt reuocari.*
43 *Exceptio non veriſimilis, non impedit petentem poſſeſſionem.*
44 *Exceptio defectus proprietatis pro poſſeſſione adipiſcenda regulariter non inducitur.*
45 *Delicti eiuſdem ſæpius non eſt facienda inquiſitio.*
46 *Executio liquidi non eſt impedienda per non liquidum.*
47 *Incontinenti ſi quid agendum, quo pacto intelligatur, relinquitur iudicis arbitrio.*

C A P. X L V I.

1 COnſtitutis Appellatio † fruſtratoria poſ
ſeſſionem confirmati non re
tardat hoc dicit. vel ſic, Contra electum, & confir
matum regulariter non admittitur exceptio, vel
2 appellatio † ad impediendum effectum electionis, & confir-
mationis, ſed habita poſſeſſione pacifica poterit accuſari,
vel denunciari. h. d. & eſt caſus notabilis, ſecundum do. Abb.
In prima narrat factum, in ſecunda diffinit, in tertia prote-
ſtatur. ſecunda ibi, nos ergo. tertia ibi, ſi quid tamen.
3 No. primo. ꝙ ſuperior poteſt aſtringere † electores, vt eli-
gant ſecundum Deum, & conſcientiam, magis idoneum, &
magis vtilem eccleſię, & iſta adiuratio eſt loco iuramenti, vt
dicit hic glo. 2. & allegat c. ſi quis presbyter. 2. q. v. vbi idem di
cit Arch. id ad idem infra de frigid. fraternitatis. & vide San.
4 Tho. 2. 2. q. 90. artic. j. vbi ponit † differentiam inter iuramen-
tum & adiurationem: nam iuramentum eſt, vbi quis per re-
uerentiā diuini nominis promiſſionem, quā facit, cōfirmat,
& ſibi ipſi neceſſitatem imponit per diuini nominis inuoca-
5 tionem: † adiuratio vero eſt, quando aliquis per inuocatio
nem diuini nominis, vel cuiuſcunque rei ſacrę alteri aliquid
agēdi neceſſitatem imponere intendit, ſicut imponit ſibi ipſi
iurando & ſubdit, quod talis adiuratio eſt illicita, quando
quis adiurat non ſubditum, quia quis vſurpat poteſtatem in
alium quam non habet. dicit tamen, quod ſi ſolummodo
intenderet per reuerentiam diuini nominis, vel alicuius rei
ſacræ aliquid ab alio obtinere abſque neceſſitatis impoſitio
ne, talis adiuratio eſſet licita reſpectu quorumlibet, reſpectu
vero ſubditorum poſſunt ſuperiores ipſos ſubditos, ſeu infe-
riores per adiurationem aſtringere, quæ eis imponit neceſſi-
tatem, ſicut poteſt ſuperior imponere ſibi ipſi neceſſitatem
iurando. & iſta eſt concluſio ſancti Thomæ.
6 Vtrum autem ſit licitum † adiurare dæmones, vel creatu
ras irrationabiles vide ſanc. Tho. ead. q. art. 2. & 3.
7 Et ex prædictis infert do. Abb. quod quando † epiſcopus
timet, quod patroni non præſentent vtiliorem eccleſiæ, vel
propter preces aliorum, vel propter carnalem dilectionem,
quod poſſit eos aſtringere iuramēto, vel per adiurationem,
ex quo de iure ad hoc tenentur. & no. bene verba dō. Abb.
quia ſentit, quod præferens cōſanguineum alteri magis ido
neo, peccet. de quo vide S. Tho. 2. 2. q. 93. art. 2. vbi dicit, quod
prælati peccant, ſi prę ferunt in diſpenſatione ſpiritualiū cō-
ſanguineos minus dignos, extraneis magis dignis, quia præ-
lati non ſunt prælati ſpiritualium, ſed diſpenſationes, ſm il-
lud Apoſtoli in j. epiſt. 2. Corinth. 4. cap. Sic nos exiſtimet ho
mo, vt miniſtros Chriſti, & diſpēſatores miniſteriorum Dei,
facit c. 2. de donat. & probatur 8 q. 1. Moiſes. Vbi vero cōſan
8 guinei † prælati eccleſiaſtici ſunt ęque digni, ſicut alij, tunc
eſt licitum pręlato pręferre conſanguineos, quia ſaltem ma
gis in hoc præeminent, quia de ipſis magis confidere poteſt,
quod vnanimiter ſecum tractent negocia eccleſiæ. dicit ta-
men, quod propter ſcandalum hoc eſſet dimittendum, ſi ex
hoc alij ſumerent exemplum dandi bona eccleſiæ conſan-
guineis, & peccatum acceptionis perſonarum in eccleſiaſti
cis, eſt graue, vt infra dicam.
Secundo no. quod quis debet eligi ſecundum Deum, & iu
ſtam conſcientiam ergo non ſufficit ſequi puram conſcien-
tiam, niſi illa ſit informata ſecundum Deum. vnde alibi di-
cit tex. not. quod non debet puritati conſcientiæ deeſſe iudi-
9 cium † rationis, vt in c. non ſolum de regula. in vj. vnde pec-
car ille qui ſequitur conſcientiam ſuam nō informatam ra-
tione, licet credat bene facere, vt ibi probatur, & maxime
hoc procedit circa ea quæ ſunt Dei: nā qui ea quæ Dei ſunt,
ſapiunt, a domino ſapiuntur, & qui ea quæ Dei ſunt, neſciūt
10 a domino neſciuntur Paulo atteſtante. Si quis † ignorat,
ignorabitur ita dicit tex ad litteram. 38. di. qui ea. vide etiam
bo. tex. de pœn. diſt. 2. ſciendum. & 16. q. 1. ſi cupis. Vnde Am-
bro. in Homil. Annunciationis Beatæ Virginis dicit, qui ſe
negat ſcire ſe, negat credere. i. qui non curat legere ſanctam
ſcripturam, cum poſſit, negat ſe habere fidem, quia ſi habe-
ret fidem, libenter legeret ſanctam ſcripturam.
11 Vtrum autem † ignorantia iuris poſitiui excuſet a pecca-
to. vide Innoc. & Doct. in c. per tuas, el piccolo, inf. de ſimo.
12 Tertio no. ibi, oculos direxiſſe, quod † oculus aliquando
accipitur pro oculo mentis, ita accipitur hic. & vide glo. in
ca. quorundam. de elect. in vj. & quod not. Bart. in l. 1. ff. de his
qui teſta. delen.
13 Quarto no. ibi, magis vtilem, & idoneum, quod † eligēdus
non ſolum debet eſſe idoneus, ſed etiam vtilis, & ideo alibi
dicitur, quod epiſcopus nō debet eſſe cuſtos chartarum, vt
in c. in canonibus. 15. q. j. id eſt non ſolum debet intendere ſtu
dio literarum, ſed etiam aliis exterioribus. facit 39. diſtin. Pe-
trus. vbi patet, quod ſimplicitas impedit promouendū. Qua
14 lis † autem debeat eſſe epiſcopus, vide opt. tex. in c. qui epiſco
pus. 23. diſtin.
Quinto no. ibi cum de perſonæ tuæ honeſtate conſtaret,
15 quod ille de cuius idoneitate conſtat, poteſt † promoueri ſi-
ne examinatione, & ſic iura quæ requirūt examinationem,
loquuntur de ignoto: quia notus non eſt examinandus. de
quo vide bo. tex in cap. nullus. 24. diſt. vbi dicit Hug. quod il-
16 li qui ſunt in curia Romana, non † examinātur, quia de cu-
ria ſumuntur. facit cap. qui epiſcopus 23 diſt. & 94. diſtin. val
de. & de hoc vide glo. 2. in d. c. qui epiſcopus. quæ dicit, quod
non eſt facienda examinatio niſi circa ignotos dicit tamen,
quod circa notum debet quæri de modo eligendi, & de his
quę habentur in c. cum in cūctis de elect. dicit tamen, quod
in conſecrando etiam noto non eſt omittenda inquiſitio
de his quę habentur in c. qui ipſis. 38. diſt. Et prędicta faciunt
17 ad quæſtionem, ſecundum dom. Abb. quod † ſcholaris noto
rie ſufficiens, & doctus poſſet promoueri ſine examinatio-
ne, & ita tranſit dom. Abb facit quod not. Bart. in l. ille aut
ille. §. cum in verbis. ff. de legat. 3. vbi dicit, quod ſi ſtat ſtatu-
18 tum, † quod iudex teneatur committere cauſam conſilio
Sapientis, non extenditur ad cauſas, in quibus nulla eſt dubi
tatio. vnde ſi caſus eſt clarus, non tenetur cauſam commit-
tere conſilio Sapientis. & vide quod dixi ſupra eod. ſæpe vbi
allegaui Bal. in l. ancillæ. C. de fur. & in l. cum virum. C. de fi-
deicomm. quæ dicit de quæſtione iuris non arctantur con-
ſanguinei ad compromiſſum vigore ſtatuti diſponētis, quod
conſanguinei teneantur de litibus ſuis compromittere vide
etiam quæ not. Bal in l. 2. C. de legat. Bal. tamen hic in ſcho-
lari doctorando tenet contrarium. dicit enim, quod prædi-
cta procedunt, niſi examinatio ſit de forma, vt in examinan
dis pro licentia doctoratus, quia cum per examinationem
addatur forma, vel auctoritas, non poteſt prætermitti exa-
minatio, quia forma dat eſſe rei. l. Iulianus. § ſed ſi quis ff. ad
exhib. ſed poteſt dici, quod circa notum requiratur modica
examinatio, & quod illa modica examinatio ſufficiat ad do
ctoratum, vt dicit hic dom. Abb.
Sexto nota, quod electio poteſt reſtringi ad duas perſonas
eligendas: ſed hoc intellige, quando hoc procedit de volun-
tate eligentium, vel ex accidenti, vt ſi electio debeat fieri de
certo gremio, & non ſint ibi, niſi duo idonei. facit capitu.
cum dilectus, de conſuetud. & cap. Abbate de verborum ſi-
19 gnificat. alias regulariter † electio debet eſſe libera, nec po-
teſt reſtringi ad vnam perſonam magis, quā ad aliam. & ita
dicit hic lo. de Imo. de quo dic, vt in cap. cum terra. de elect.
& in d. c. cum dilectus. de conſuet.
20 Vltimo nota. † quod electus, & confirmatus non obſtan
te exceptione, vel appellatione extraiudiciali, debet conſe-
qui poſſeſſionem: nam exceptio hoc caſu non eſt propor-
tionabilis petitioni poſſeſſionis, quia petens poſſeſſionem,
petit quid facti, exceptio vero opponitur iuri, de quo infra
dicetur latius cum glo. fin.
In gloſ. in verbo, magis vtilem. hæc gloſ. in effectu duo
dicit.
Primo, quod doctior, & ſanctior eſt eligendus: ſecundo,
quod licet non eligatur doctior, & ſanctior, nihilominus
tenet electio, dummodo electus ſit idoneus. & de hoc vide
glo. pleniorem, octaua quęſtione, prima, licet. & in capitulo,
cum inter canonicos, in quarta glo. ſupra de electionibus.
21 Sed dubitatur, nunquid † eligentes ſaluēt conſcientiam ſuā
eligendo idoneum, ex quo potuerunt eligere meliorem, &
But. in quodam notabili dicit. quod ſic, & idem videtur dice
re Imo. Sed glo. in d. c. licet. plene hoc diſputat referēdo va-
rias

rias opi. & finaliter concludit, quod eligentes non peccant
eligendo idoneum, dato quod potuerint eligere meliorem,
ſicut faciens bonum, non peccat, dato quod potuerit face-
re melius. alii uero tenent contrarium, quorum opin ſequi-
tur Arch. & ad rationem glo. reſpondet, quod illa ratio pro-
cedit in voluntariis, ſed in neceſſariis oportet eligere melio-
rem, vt in dicto c. licet vbi dicitur, quod debet eligi, qui eſt p̄-
ſtantior. & doctior, & ſanctior, & in omni uirtute eminen-
tior. ad idem, 63. di. Metropolitano. vbi dicitur, quod debet
eligi ille qui eſt optimus, ad idem. de conſecr. diſt. 5. non me-
diocriter. vbi tex. dicit, quod nō mediocriter errant qui ma-
gno bono præferunt mediocre bonum, & idem probatur in
22 Auth. de monachis. §. fi. vbi tex. dicit, quod † optimus eſt eli-
gendus, & hanc opi. tenet Fed. de Sen. conſilio 90. quod inci
pit, ſuper dubitationum articulis. vbi tenet, quod eligentes
non ſaluent conſcientiam ſuam eligēdo idoneum, ſi potue-
runt eligere meliorem. pro hoc facit text. in ca. non ſatis. 86.
23 diſt. vbi tex. dicit, quod in † eleemoſina imponenda eligēdus
eſt iuſtior, cæteris paribus, de quo vide bo. gl. in cap. quieſca-
mus. 42. diſtin. & iſtam opi. etiam firmat hic do. Abb. Diſtin-
guit tamen, quod aut non interponitur aliqua appellatio,
& hoc caſu dicit, quod valet electio, licet eligentes peccent,
& pro hoc allegat tex. in cap. penult. iuncta glo. in verbo, ni-
hil. de elect. in ſexto. vbi dicitur, quod qui habet duas voces
vnam iure proprio, aliam tanquam procurator, non poteſt
vnam vocem dare vni iure proprio, & aliā uocē alteri nomi
ne procuratorio, quia eadem conſcientia, qua tenetur elige
re meliorem iure proprio, tenetur etiam eligere meliorem
nomine procuratorio. ſi ergo ſatis eſſet eligere idoneū poſ-
ſet illas vices in duos idoneos diuidere, ſed quia habet elige-
re idoneorem, illæ voces non ſunt ſeparabiles. hoc tamen
intelligit dom. Abb. quando magis idoneus reperitur in eo-
dem collegio; alias non tenetur eligere idoneorem, de a-
lio collegio; quia honeſtius eſt, vt eligat idoneus de eodem
collegio, quam fiat tranſitus ad idoneiorem alterius colle-
gii. pro hoc eſt bo. tex. in c. quid proderit, & in ca. nullus. 61.
diſtin. & de hoc vide bo. glo. in c. cum inter canonicos, in 4.
glo. de elect. & ex his do. Abb. reprobat illud, quod dicit Bar
to. in l. cum quidam. ff. de leg. ij. vbi concludit, quod ſi quis ha
bet poteſtatem eligendi, tanquam bonus vir, ſatis eſt, quod
eligat idoneum, licet poſſet eligere idoneiorem: nam ſecun
dum dom. Abb. licet valeat electio, conſcientia tamen non
ſaluatur, quia ſemper in ſaluanda conſcientia, & in eleemo
ſyna impendenda debet eligi iuſtior, vt ſupradictum eſt. ſed
Bar. loquitur, quando teſtator mandauit, ut eligatur dignus
nam tunc eligendo dignum, & non digniorem nō peccauit,
ex quo ſatisfecit voluntati defuncti. facit tex. in l. cum pater.
§. rogo. ff. de lega. 2. Tamen ego credo, quod uerius dicat do.
24 Abb. nam licet teſtator mādauerit ſimpliciter eligi † dignio
rem, debuit eligere digniorem, cum ei potius debuiſſet ſub-
uenire, vt d. c. non ſatis. 86. diſt. & in ca. quieſcamus, iuncta gl.
42. diſt. talis ergo, licet non ſaciat contra uoluntatem defun-
cti, tamen quia facit contra conſcientiam præferēdo minus
bonum meliori bono peccauit, licet electio ualeat, vt dicto
cap. non mediocriter. de conſecrat. di. 5. & iſtud eſt de mente
Dy. in dicta l. cum quidam, ut dicit hic dom. Abb. Aut inter-
ponitur appellatio ne fiat electio, niſi de idoneiori, & tunc
do. Abb. dicit, quod ſi in eodem collegio reperitur idoneior,
non valet electio facta de idoneo: quia cum de iure tenean-
tur eligere idoneiorē appellatio eſt interpoſita ex iuſta cā:
tenentur enim conſulere eccleſiæ meliori modo, quo poſ-
ſunt, & pro hoc faciunt iura ſupra allegata, & tex. iuncta gl.
in uerbo, in dicto ca. penult. de elect. in ſexto. ſed Io. de Imo.
hic tenet, quod non valet appellatio. mouetur per ca. cum
in cunctis, iuncto cap. quia propter. de elect. ubi patet, quod
ſi eſt electus idoneus, ſeruata forma, quę requiritur in electio
ne, electio eſt canonica, nec eligentes ſunt puniendi, & pro
hoc facit c. cum nobis olim, de electio. vbi appellatum fuit
ne fieret electio, niſi canonica, & poſt appellationem fuit e-
lectus in prælatum quidam, qui erat mediocris ſciētiæ, & ibi
dicitur, quod non fuit facta electio contra appellationem,
& tamen certum eſt quod potuiſſent doctiores, & meliores
inuenire. Vnde ex his facio tres concluſiones.
25 Prima ſit, quod non † eligens meliorem peccat mortali-
ter, licet eligat bonum.

Secunda concluſio, eligentes de eadem eccleſia, uel ciuita
te non peccant dato, quod de alia eccleſia, uel de alia ciuita-
te potuiſſent reperire meliorem idem tenet dom. Abb in ca.
bonæ. ij. 5. columna, in princip. de poſtul. præla. ubi bo. tex. &
ibi vide apoſtillam meam.

Tertia concluſio, valet electio facta de idoneo, licet po-
tuerit eligi melior, ſiue fuerit appellatum, ſiue non: unde in
iſta concluſione ſequor opi. Io. de Imo. in primis uero dua-
bus opin. do. Abb. & ultra prædicta ad probandas ipſas con-
cluſiones allego San. Tho. ſecunda ſecundæ, quæſtione 63.
articulo ſecundo, & q. 175. ar. 3. in quibus concludit, quod eli
gentes tenentur eligere non ſimpliciter meliorem, ſecun-
dum quod eſt melior ad regimen eccleſiæ, qui ſ. poſſit eccle
ſiam inſtruere, & defendere, & pacifice gubernare, & ſic, qui
eſt melior ad bonum commune, & allegat tex. 8. q. j. Moyſes.
26 vbi tex. dic, quod ille eſt † eligendus, qui plus poteſt prodeſſe.
& dicit, quod aliter facientes grauiter peccant, & allegat gl.
Auguſt. ſuper epiſtola Iacobi, ij. cap. ſuper illis verbis, Fratres
mei nolite in perſonarum acceptione, &c. Dicit enim gl. Au
guſt. ſi hanc diſtantiam ſedendi, vel ſtandi ad honores eccle-
ſiaſticos referamus, nō eſt putandum eſſe leue peccatum in
perſonarum acceptione habere fidē domini gloriæ. quis e-
nim ferat eligere diuitem ad ſedem honoris eccleſiæ contē-
pto paupere inſtructiore, & ſanctiore, & ſic in honoribus ec
cleſiaſticis deferendis peccatum acceptionis perſonarum eſt
graue, & per conſequens peccatum mortale. idem eſt dicen
dum in honoribus ſecularibus, ut dicit tex. nota. in dicto ca.
27 Moyſes. 8. quæſtione prima. vbi tex. dicit, quod † principatus
eſt deferendus vitę, non ſanguini, i. virtuoſis potius, quam no
bilibus. ad idem 40. diſt. nos qui præſumus, & ca. illud.
28 Secundam concluſionem, ſ. quod vbi reperiuntur † ido-
nei de gremio eccleſiæ, quod potius ſunt eligendi, quam ido
neiores, qui ſunt de alia eccleſia, firmat San. Tho. in prealle
ga. q. 63. art. ſecundo. in fi. & aſſignat rationem, quia talis in
pluribus conſueuit eſſe utilior quātum ad bonum commu-
ne, quia præſumitur magis diligere eccleſiam in qua eſt nu-
tritus, & allegat Deut. 7. capit. vbi Deus mandauit per Moy-
ſem populo Iſrael, quod non facerēt ſibi regem alterius gē-
tis aliam tamen rationem aſſignat tex. in c. quid proderit,
& in c. nec emeritis, & in ca. nullus. 61. diſt. ſ. ut illi qui ſeruie-
runt eccleſiæ habeant fructum ſui laboris, & vt cæteri indu-
cantur ad recte uiuendum, & ſeruiendum eccleſię.
29 Quo ad tertiam concluſionem, ſ. quod ualet † electio fa-
cta de idoneo, quod non obſtante appellatione, quod non
eligeretur, niſi ille qui eſſet melior, quam tenet hic Ioan. de
Imo allego San. Tho. in præalleg. q. 63. ar. ſecundo. circa fin.
vbi dicit, quod quantum ad hoc, ut electio non poſſit impu-
gnari in foro iudiciali ſufficit eligere bonum, nec oportet e-
gere meliorem, quia ſic omnis electio poſſet impugnari, ſeu
habere calumniam, ſed quantum ad conſcientiam eligētis,
neceſſe eſt eligere meliorem, uel ſimpliciter, uel in compara
tione ad bonum commune, & pro iſta opi. ſ. quod non ob-
ſtante appellatione ualeat electio in foro iudiciali facit, q̄a
ad hoc vt ualeat electio requiritur, quod quis eligatur a ma-
iori parte capituli, vt hic, & in capit. quia propter. de electio.
ſi ergo ille, qui eſt melior, non habet maiorem partem capi
tuli, nullum ius poteſt habere ex tali electione. vnde ſi ille q̄
eſt minus ſufficiens tamen idoneus, habet maiorem partem
capituli, ſatisfactum eſt iuri, quia ius requirit, quod eligatur
idoneus a maiori parte capituli vnde appellatio facta in cō
trarium non ualet, quia non intereſt, nec appellātis, nec me-
lioris ipſius, ex quo iſte melior non eſt electus a maiori par-
30 te capituli. non ualet autem † appellatio, quando appellan-
tis non intereſt, ut in c. cum inter R. Seniorem, de elect. & ij.
quæſtione vj. non ſolent. & iſta opin. eſt de mente glo. hic, &
in dicto cap. cum inter canonicos. in fi. 4. glo. ſupra. de elect.
Et ex his ſumus expediti. de iſta glo. & de iſto articulo, quem
tene menti.

In glo. in uerbo, maiori. dic quod ſi iſte text. intelligitur, q̄
iſte cantor qui eligit Cancellarium Meten. haberet plu-
res uoces, ſicut habebat plura officia, iuxta nota in cap. cum
olim. de re iudi. tunc iſte Cancellarius habuiſſet duas partes
capituli. Et cantor Meten. tertiam partem capituli. ſi au-
tem intelligitur, quod haberet tantum unicam vocem, licet
haberet plura officia, tunc procedit iſtud, quod dicit gl. nam
Cancellarius fuerat electus ab xj. cantor uero a 6. & ſic iſte
Cancellarius habebat quaſi duas partes cap.

In gl. in uerbo, impotentiam, diuide ipſam in duas partes.

In prima tractat, an impotentia proueniens ex ſenectute,
vel ex nimia debilitate corporis, repellat a promotione.

In ſecunda parte tractat, nunquid ſit habenda ratio potē
tiæ, vel diuitiarum, vel nobilitatis in electione. Secunda ibi,
ſed nunquid eſt habenda ratio. In prima parte gl.
31 Nota ex gl. quod † ſenectus impediens exercere officium
regiminis repellit a promotione, de quo vide bo. tex. in cap.
Florentinum. 85. diſt. & intellige glo. prout loquitur, quan-
do ſenectus impedit adminiſtrationem. alias non repelleret
a promotione, vt probat tex. in dicto c. Florentinum, & pro
hoc bene facit tex. in c. j. de renun. unde Bal. in l. ſenium. C.
qui teſta. fac. poſſ. dicit, quod plus valet † umbra ſenis, quam
enſis iuuenis. idē dicit Fely. in c. j. col. de maior. & ob. Et ſcri-
bitur

bitur apud Ciceronem, in libro de ſenectute. Legimus ciuitates a ſenibus conditas, a iuuenibus autem deletas. Item Roboam perdidit 11. tribus populi Iſrael, eo quia ſecutus fuit conſilia iuuenum, & noluit ſequi cōſilia ſenum, ut habetur regū. 3. 12. cap. Dicit tamen, ꝙ licet ſit tanta ſenectus, quę impediat adminiſtrationem, licet impediat promouendū, non tamen deiicit iā promotum, & hoc tenet gl. ij. in d. c. Florentinum. per c. petiiſti. 7. quæſtio. j. & probatur j. de cle. ęgro per to. vbi patet, quod talis non eſt remouendus, ſed dandus eſt coadiutor, & idem dicendum eſt in prælato regulari, ſeu religioſo, ut dicit Io. And. in c. fi. de ſup. negl. præla.

In ſecunda parte glo. nota iſtam glo. quæ quotidie allegatur, & in effectu uult, quod cæteris paribus præferendus ſit
33 ditior, † ſeu potentior, vt per eum releuetur eccleſia. Ho. vero dicit conſiderandam eſſe qualitatem, & ſitum eccleſiæ, ut ſi eccleſia indiget potentia illa præferatur ſcientię. facit ſ. de electio. officii. vbi vero indiget diuitiis, ut quia eſt onerata debitis, tunc diuitiæ præferuntur ſcientiæ, & potentię. ar. x. quæſtio. 2. hoc ius porrectū. Ceſſantibus uero prædictis conſiderationibus, puta, quia eccleſia non indiget potētia, vel diuitiis, tunc licet prædicta gradum adiiciāt, non tamen propter hoc reprobatur electio facta de eo qui nō eſt diues, vel potens, ex quo alias eſt idoneus. & dicit do. Abb. hoc dictum Hoſt. eſſe bene ponderandum, quia tacite ſentit, quod ubi eccleſia indiget uiro potenti, vt puta, quia habet poſſeſſiones circa inimicos, vel indiget diuitiis ad hoc, ut releuetur a debitis, tunc electio facta de non potente, vel de non diuite eſt retractanda, & hoc placet dom. Abb. quia licet ta-
34 lis in ſe, ſit idoneus, non eſt tamē vtilis eccleſiæ, & † prælatus non ſolum debet eſſe idoneus in ſe, ſed etiam utilis eccleſiæ vt hic in tex. ſed Ioan de Imo. hic dicit, quod licet ante factū habenda ſit conſideratio de prædictis qualitatibus, tamen quando electio eſt facta a maiori parte capi. valet, dummodo ſit facta de idoneo, nec poſt factum venit retractanda p id, quod habetur in c. quia propter. iuncto c. cum in cunctis. de elect. & pro iſta opi. facit iſte tex. quia vt patet, non fuit ca rationabilis appellationis, quod iſte Cācellarius eſſet quaſi penitus impotens in illis partibus in quibus erant preſentes ppoſituræ, tamen mihi magis placet opi. Ho. quam ſequitur Ioan. And. & dom. Abb. quia talis, licet in ſe ſit idoneus, non cenſetur ad talem eccleſiam eſſe idoneus, ex quo nō poteſt eam releuare. Ad iſtum tex. ego reſpondeo, quod hic ideo appellatio non fuit rationabilis, qa non expreſſit, neque probauit, quod præpoſitura indigeret potentia propter illas poſſeſſiones, & ideo talis cauſa, nō fuit rationabilis ſed aliud eſt examinandum, quod Doct. non plene tangunt, ſ. an propter nobilitatem cæteris exiſtentibus parib. debeat quis præferri. & uidetur, quod ſic, quia pro nobilitate præſumitur, de
35 quo vide bo gl. in ca. illud. 40. diſt. Item † nobilitas, & ſcientia æquiparantur, ut in c. de multa. de præben. vnde dixit Bal. in l. nemini. C. de aduo. diuer. iudi. quod doctior minus nobilis,
36 debet præferri † nobiliori, ſi nobilior eſt minoris ſcientiæ. ſed ſi ſunt æquales in ſcientia, præferri debet nobilior ſanguine. In contrariū, quia ille qui eſt nobilior præſumitur magis ſuperbus. vnde Io. And. ſuper iſta glo. allegat Saluſtium in Iugurtino, qui dicit, quod ſuperbia eſt commune malum nobilitatis. ad idem vide Beatum Gregorium, in ſecundo libro Dialogorum, cap. 23. vbi dicit, quod nonnullis ſolet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis, vt minus ſe in hoc mundo deſpiciant, qui plus ſe cæteris aliquid fuiſſe meminerunt. Ad idem 38. diſt. c. vlt. ubi dicitur, quod interdum ipſi, vel propter ſenectutem, vel propter nobilitatem generis negligunt inquirere, & diſcere ea quæ ſunt Diaboli, quam mēbra Chriſti, & potius infideles, quam infideles. unde ille text. probat, quod nobiles non libenter diſcunt, vel inquirunt ea quæ ſunt ad ſalutem, uel utilitatem animæ. & ex hoc videtur, quod glo. in c. illud. 40. diſt non bene dicat ſimpliciter intelligendo eam, ſed debet intelligi, quod præſumitur pro nobilibus in his quæ pertinent ad nobilitatem, & ſic loquitur illa glo. Item quod nobilis non debet præferri etiam cæteris paribus, uidetur tex. in c nos. ij. & in d. c. illud. 40. diſt ubi dicitur, quod quis comparat ſibi gratiam ex uirtute, & ex morū nobilitate, & nō ex dignitate loci, vel generis. ad idem, de pben. venerabilis vbi patet, quod non ualet cōſuetudo, quod illi qui non ſunt nobiles, non poſſunt promoueri ad dignitates. immo etiam ſi quis fuiſſet Iudæus, propter hoc nō debet repelli a dignitate, dummodo ſit idoneus, ut in c eam te. in fi de reſcriptis.

Et ad prædicta optime facit tex. cum glo. in c. numquam. 56. diſtinct. quæ dicit, quod ille qui eſt natus ex parentibus prorſus alienis a virtutibus, dum tamen ipſe ſit bonus, eſt melior. quam ille qui eſt natus ex bonis parentibus, licet etiam ipſe ſit bonus. ad idem 50. diſt. in fidelior. vbi glo. dicit, quod ille qui aliquando fuit malus, & poſtea eſt conuerſus ad pęnitentiam, debet præferri illi qui ſemper fuit bonus. vnde gl. in cap. quoniam vetus. in verbo, inuidia. 24. quæſt. 1. dicit, ꝙ cum duo decertarent de electione, & vnus allegaret nobilitatem alterius, alius e conuerſo reſpondit, Piſcatori Petro, fabri filio ſucceſſorem quærimus, non Auguſto. Nobilitas faſtum, Faſtus litem parit, arma Lis. odium capiunt hæc tria mortis iter.

37 Et hanc partem puto eſſe veriorem, ſcilicet quod † nobilitas non adiiciat gradum quo ad habendas eccleſiaſticas dignitates, Non obſtat cap. de multa. de præben. quia loquitur de perſonis ſublimibus, ideſt potentibus, per quas ſæpe poſſunt beneficia releuari. & ita etiā intelligit hic dominus Abb. Qui etiam quærit, an pro diuitibus debeat præſumi, & an poſſint diuitia poſſidere ſine peccato, & allegat bon. tex. 30 diſt. ca. hæc ſcripſimus. in fi. qui tex. dicit. Diuites cum iuſtitia, & operib. bonis non abiicimus, allegat etiam bonā glo. in cap. clericus. 12. quæſt. 1. in glo. 2. quæ dicit, quod non
38 eſt peccatum habere † diuitias, ſi adſunt bona opera, ſed tunc eſt peccatum, quādo per eas iuſtitia deſeritur, vel cum homo in eis ponit ſpem ſuam, vt 8 quæſt. 1. ſunt in eccleſia. hoc modo intellige tex. in cap gloria epiſcopi. & in cap Socrates. 12. quæſt. 2. vbi dicitur, quod diuitiæ, & virtutes ſimul poſſideri non poſſunt, nam debet intelligi de his qui ponūt finem in diuitiis præponentes eas ęternis diuitiis. Vnde Ambr. in Homil. viſitationis Eliſabeth. At quicunque cęleſtibus diuitiis terrenas præponere gaudent hi nimirum tempore vltionis extremæ inanes totius beatitudinis dimittuntur a Domino, ideoque cum diabolo perennis miſeriæ pœna plectentur. Et ex his ſumus expediti de iſta glo. & hæc tene menti.

In glo. in verbo, rationabilem, dicit hic Ioan. Andr. quod ſi epiſcopus iſte detuliſſet appellationi fuiſſet functus officio ſuo, & non potuiſſet amplius ſe intromittere, nec reuocare delationem, & hæc bene nota, ſcilicet quod iudex qui appellationi detulit, non poteſt amplius ipſam delationem reuocare. de quo vide Io. And. & Dom. Dom. in c cum appellātionibus eo. tit. in vj. & quod dicam infra eod. cum ceſſante. vbi hoc examinabo.

In glo. in uerbo, quod alia pro expeditione huius glo. opponitur contra iſtum tex quod iſte non potuiſſet aliam cauſam allegare, ex quo non fuit expreſſa in appellatione, ut j. eodem. dilecto, & capi. ut debitus. & glo. in effectu ponit tres ſolutiones.

Prima eſt ſolutio, quod eſt ſpeciale in electione, ut appellans poſſit proſequi cauſam non expreſſam in appellatione, & eſt ratio ſecundum gloſ. quia etiam ſi nihil opponeretur iudex ex officio tenetur inquirere, vt in c. præcedenti. ſed iſta ſolutio communiter reprobatur, maxime hodie per c ut circa. de elect. in vj. & per cle conſultationem, eodem titulo. in
39 quibus patet, quod † appellans in cā electionis, non poteſt aliam cauſam proſequi, quam illas quæ fuerunt expreſſę in appellatione. Nec obſtat ratio glo. quia licet iudex potuiſſet ex officio procedere, non tamen debet pars audiri, ut appellans. ut probatur in c. præcedenti facit c. cum dilecti. in fi. ſupra de elect. ubi patet, quod ſententia in cauſa electionis, ſeu beneficiali tranſit in rem iud. quo ad illum, contra quem eſt lata. de quo uide bo glo. in c. j. de conceſſ. præben.

Secunda ſolutio contraria præcedenti eſt, vt non audiatur volendo aliam proſequi per iſtum textum, & iſta ſolu. eſt vera, & communiter tenetur per Doct. & ſatis probatur in tex. dum ponderat, quod tunc aliam non expreſſit.

Tertia Solu. eſt, quod iſte repellatur propter præſumptionem ortam contra eum, quia cauſa expreſſa non erat rationabilis, & Doct. multū ponderant iſtam Sol. dicentes ipſam eſſe ſingulariter notandam; quod vbi quis in appellatione, vel in ſententia expreſſit vnam cauſam, & ſubiicit, quod ex multis aliis cauſis & c. quod ſi cauſa expreſſa non eſt rationabilis præſumitur etiam quod cauſæ non expreſſæ, ſed compræhēſæ ſub clauſula generali, ſint irrationabiles. Et iſtud facit ad multa. facit c. ſi forte de elect. in ſexto & c ſedes. de re-
40 ſcriptis. vbi patet, quod † clauſula generalis compræhendit ſimilia expreſſis. de quo etiam in c. qui ad agendum. de procur. in ſexto. & in clem non poteſt. eodem titulo. & reſpectu ſententiæ, vide quæ dixi in c. ſicut. ſupra de re iud. Sed contra prædicta opponitur, nam electio, & confirmatio habet uim diffinitiuæ ſententiæ: ergo ſicut appellans a diffinitiua, non tenetur exprimere cauſam appellationis, & dato, quod exprimat poteſt cauſam non expreſſam allegare, & iſtam proſequi, ut in l ſcio ff eo notat gl infra eod. cum cauſam. Et etiā appellans a confirmatione debet poſſe proſequi cauſam nō expreſſam. Soluit Inno dicens contrarium procedere, quando confirmatio fit oblato libello, & lite conteſtata, & alio ordine

ordine iudiciario obſeruato, ſecus autē cum ſummaria co-
gnitione.quia tunc non habet vim diffinitiuæ.ſed Ioan.An.
41 dicit poſſe dici, quod cum hodie ſit ſeruanda in † confirma
tione ſolennitas capituli fin de elect.in ſexto.ſemper confir-
matio habebit vim diffinitiuæ.ſed Ioan.And. loquendo ita
indiſtincte,non bene loquitur.vnde vide ipſum in ca. auari-
tiæ.de elect.in 6.vbi diſtinguit, quod aut non ſeruatur ſolen
nitas illius capituli fi.& non ualet confirmatio.Aut ſeruatur
& fit confirmatio comparente contradictorie in iudicio,&
iudice iudicialiter confirmante,& tūc eſt diffinitiua.aut nul
lus contradictor apparet, & ſuperior confirmat cum ſum-
maria cognitione, & tunc illa confirmatio non habet vim
diffinitiuę,quia eſt actus extraiudicialis. & dicit dom. Abb.
iſtam diſtinctionem notandam, quia valet ad multa. iſtud
etiam eſt de mente Ioan.de Imo, hic,& hoc modo intellige
glo.nota.in cap.fin.in verbo,inanes de electio. in ſexto. quæ
42 dicit,quod † confirmatio facta vocatis his qui vocandi erāt
& cum cauſæ cognitione,habet vim diffinitiuæ, nec poteſt
reuocari,& ſi ab ea interponitur appellatio debet appellari,
vt a diffinitiua.ſi autem fiat ſine cauſæ cognitione, & nō vo
catis vocandis olim habebat uim interlocutorię, ut hic, ſed
hodie ſine vocatione non valet: nam illa glo.debet ſuppleri
per prædicta,quia ſi fiat uocatio, & nullus compareat,con-
firmatio hēt uim interlocutorię ex quo non interuenit cāæ
cognitio,iudicio ordinaro inter partes, & ita dicit ibi Ioan.
And.& Dom. Dom. ſuper illa glo. dicit tamen,quod ſi non
comparente contradictore, ille qui habet confirmare ſolen
niter,inquireret de forma electionis,& de ſcientia,& morib.
& vita electi,confirmatio haberet uim diffinitiuę. & de iſto
articulo.vide latius per Dom.Dom. in loco prælleg. & per
Ioan.And.& Doct.in c.quod ſicut.de elect.& per eundem.in
c.cum olim.de cauſa poſſ.& proprie. vbi uide dom. Abb. in
vlt.colum.ſui Commenti.& in c.cum olim. de dolo & con-
tuma.ubi per Innoc.& Ioan.And.vbi ſimiliter vide do.Abb.
in vltima colum. ſui Cōmenti.Et ex his ſum expeditus de il-
la gloſſa.

In glo.fi hæc glo.in effectu mouet quatuor contraria. Pri
mum eſt,quod contra tex.obſtat regula,cui damus, & regu-
la,qui ad agendum,de regu iur.in ſexto. in quibus dicitur,ꝙ
qui admittitur ad agendum,fortius debet admitti ad excipiē
dum,& quod ille cui conceditur actio, fortius concedenda
eſt exceptio.

Secundum contrarium eſt, quod quia pendēte accuſatio
ne non debet aliquis promoueri,vt in c.tantis Daniel 81.di.
& in cap.optimus.infra de accuſa. ſed hic pendebat contro-
uerſia,ergo &c.

Tertium contrarium eſt de c.ſuper his.de accu. vbi excipi
tur contra electum,& confirmatum.

Quartum contrarium eſt de capi.accedens,infra de accu.
vbi contra illum,cui eſt facta collatio,excipitur de crimine
cum infamia. Ad primum contrarium gl. reſpondet dupli-
citer. prima ſol. eſt quod propter præſumptionem,quæ erat
contra excipientem,non fuit admiſſa exceptio, quia ut pa-
tet in tex. iſte decanus appellauit ex cauſa non rationabili.
vnde præſumebatur contra eum,quod exceptiones quas vo
lebat opponere eſſent friuolæ.facit c.ſuper hoc.de renun. &
c.quia ueriſimile.de præſup.& c.ſollicite.de reſti.ſpol.& l.ſa-
43 tis aperte.C.de falſis.& ex hac ſolut.no.quod † exceptio non
veriſimilis non impedit petentem poſſeſſ.Secunda ſolu.glo.
eſt,quod iſte electus, & confirmatus, poſtquam habuit poſ-
ſeſſionem corporalem, quam Papa mandauit ſibi tradi,con
ſecutus fuit plenum ius, & ſic nihil reſtabat petere: merito
non debet admitti exceptio,quia non reſtat contra quod ex
ceptio opponatur ſed dom.Abb. dicit in hac ſecunda ſol. ꝙ
glo.non recte loquitur,quia illud eſt de quo quæritur,quare
Papa noluit exceptionem admitti,antequam traderetur ſi-
bi poſſeſſio.ſed voluit,quod ante omnia conſequeretur effe
ctum electionis,& confirmationis vnde dom.Abb. ſoluit di
cens,quod electus,& confirmatus agit poſſeſſorio adipiſcē
dæ poſſeſſionis,ſicut hæres,vel bonorum poſſeſſor,qui eſt ef
fectus poſſeſſor rerum hæreditariarum. agit poſſeſſorio adi-
piſcendæ pro conſequenda poſſeſſione ipſarum,ut notat gl.
& Doct.in cap paſtoralis.de cauſa poſſeſ.& proprie. ſed con-
tra agentem pro poſſeſſione adipiſcenda regulariter non in
44 ducitur † exceptio defectus proprietatis, niſi in certis caſib.

Primus eſt,quando opponeretur exceptio criminis, cum
infamia,vt in c.accedens.j.de accu.

Secundus eſt, quando excipiens de defectu proprietatis,
vellet incontinenti probare,vt notat glo.in c.j.& in capi.li-
cet.de reſtitu.ſpo.facit l.3.§.ibidem.ff.ad exhibendum.

Tertius caſus eſt, quando negaretur fundamentum iuris
pˀ[illegible],vt quia dicitur collatores, vel electores non habuiſſe
ius conferendi,vel eligendi,vel confirmatorem non habere
poteſtatem confirmandi,vel ſi opponeretur,quod fuiſſet fa
cta collatio,vel confirmatio per literas ſubreptitias, vel fal-
ſas,vt dicit hic glo.in fi.& notatur per Doct.in c.cum olim.
de dolo & contum.

Quartus caſus eſt, quando cōfirmatio fuiſſet obtenta clā
deſtine,puta ſi edicta clandeſtine ſunt propoſita, vt in tem-
poribus in quibus veriſimiliter non habetur notitia, ut pu-
ta hora prandii,vel de ſero hora tarda proponuntur edicta,
vt ſic non deueniant ad notitiam partis: hoc enim caſu au-
dietur excipiens poſt electionem, & cōfirmationem, & hoc
tenet Inno.& Doct.in d.c cum olim. de cauſa poſſ. & propr.
& ſubdit dom.Abb. quod hic Papa nullam mentionem de
his exceptionibus facit, quia erat præſumptio contra iſtum
friuole appellantem,quod exciperet malitioſe arg.in c ſi for
te.de elect.in vj. & iſta fuit prima ſolu.glo.quam ſ. recitaui.
Item dicit do.Abb.quod ideo Papa iſtum excluſit,quia non
expreſſit aliquam de except.priuilegiatis quæ poſſit opponi
contra electum,& confirmatum.& nota primo ſolu.Domi-
ni Abb.quæ videtur velle, quod vbi præſumptio eſt contra
excipientem, non admittatur exceptio contra electum, &
confirmatum,etiam in caſibus ſ.exceptis.

Ex quo infertur,quod etiam ſi uellet incontinenti proba-
re,& etiam ſi opponeret exceptionem criminis, cum infa-
mia, non deberet admitti exceptio ad impedien. effectum
electionis,& confirmationis,& iſtud etiam voluit iſta gl. te-
ne menti,& ex his eſt declaratum primum contrarium glo.

Ad ſm̄ ꝫrium,ſ. qđ accuſatus non debeat promoueri, ut
in ca.omnipotens j.de accu. cum ſimilib.reſpondetur,quod
in contrariis fuit accuſatus ante promotionem. ſed hic fuit
electus,& confirmatus ante omnem exceptionem, & accu
ſationem,& ſic non obſtant contraria.Non obſtat tertium
contrarium,ſ.c.ſuper his.de accuſa.quia ibi poſt electionem
& confirmationem reſtabat conſecratio,vel benedictio. vn
de reſpectu illius iuris de futuro nondum acquiſiti bene ad-
mittitur exceptio.

Et ex hoc infertur,quod ſi dignitas,vel beneficium requi-
rit certum ordinem,quod contra petētem ordinem debet
admitti exceptio,vt probatur in d.c ſuper his,& hoc proce-
dit,niſi exceptio fuiſſet diſcuſſa tempore confirmationis,q̄a
45 tunc non deberet admitti, ne † ſæpius quæratur, de eodem
delicto,vt in c.de his.infra de acc.& in l.licet.ff nau.cau.ſtab.
facit optime,quod no. glo ij.in prin.in c. licet cauſam. ſupra
de proba quæ dicit, quod ſententia non poteſt retractari p̄-
textu falſorum inſtrumentorum, ſi exceptio falſi fuit diſcuſ
ſi ante ſententiam,& de hoc eſt tex.in l.1.C.ſi ex fal inſtrum.
& ita tenet Inno.in d.c.ſuper his.& hic, & idem tenet Hoſt.
hic & idem tenet dom.Abb.in dicto ca. cum olim. de cauſa
poſſ.& proprie. Non obſtat quartum contrarium gl.quia c.
accedens.infra de accuſ. loquitur, quando opponitur exce-
ptio criminis,cum infamia hic autem nulla fiebat mentio.
de infamia,& dicit hic Bal.in fi.quod iſta exceptio admitti-
tur,quando excipiens poteſt probare incontinenti hanc ex-
ceptionem qualificatam, ſicut formaliter obijcit probare,
ſecus dicit ſi receperit longum tractum, quia tunc non de-
46 bet impediri † executio liquidi propter non liquidum,ut in
l.nam & poſtea.in prin.ubi bona glo.ff.de iureiur.& ſubdit,
quod iſtud incōtinenti ſi eſt probandum per teſtes, qui ſunt
in eodem foro intelligitur infra duos menſes,ut ff.de iure fi-
ſci.l.aufertur.§.qui compēſationem. ſed ſi teſtes ſunt in alio
foro dicit quod incontinenti intelligitur arbitrio iudicis.ut
in poſſ.lega.l.ſi is a quo.item dicit,quod infamia relinquitur
iudicis arbitrio,ut in l.j.§.expilatores. ff.de effracto. & expil-
la.& nota hoc ultimum, quod relinquitur arbitrio iudicis,
qualis infamia ſufficiat.Tu autem dic, quod quando oppo-
nitur exceptio criminis cum infamia, quod ſi crimen fuerit
probatum, imponitur ſilentium electo, & cōfirmato:ſed ſi
non fuerit probatum,tunc propter infamiam indicenda eſt
ei purgatio,ut dicit tex.in dicto ca.accedens,quicquid dicat
Bal puto,quod ſit arbitrarium infra quantum tempus dēat
excipiens probare crimen, quia dilationes ſunt arbitrariæ,
vt dixi ſupra eo.cum ſit Romana.Item quando aliquid dica-
47 tur fieri † incontinenti, relinquitur arbitrio iudicis, ut dicit
glo ſupra eodem,an ſit,& ibi dixi.& item hoc intellige,quā-
do exceptio criminis ipſo iure reddit electionem,uel confir-
mationem,uel collationem nullam. ſecus ſi nō reddat nul
lam,licet debeat caſſari,nam tunc etiam ſi excipiens offerat
ſe incontinenti probaturum, non impediretur effectus ele
ctionis, & confirmationis, & hoc tenet Compoſ. & Ioann
And.in ca quod ſicut in glo.antepenul ſ.de elect.& hoc te-
net hic Io. de Imo. in ſexta colum facit c. poſt electionem.
in fi.de conceſſ.præb & hoc multo fortius procederet,quā-
do opponeretur exceptio criminis ſine infamia. facit opti-
me quod notat Inno.in cap.inter dilectos,ſ. de exceſſ prę la

& de

& de iſta materia dic ut plene habetur in d.c.accedens.de ac cu.& in c.quod ſicut.de elect.& in c.cum olim.de cau.poſ.& proprie.& in c.cum olim.de do.& contu. & iſta ſufficiant.ſequitur c.ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio datur, quando quis citatur ad locum non tutum.*
2 *Appellatio a iure expreſſe permiſſa admittitur non obſtante, quod cauſa commiſſa fuerit appell atione remota.*
3 *Locus iudicij debet eſſe tutus partibus, & omnibus.*
4 *Renunciare exceptioni loci non tuti non videtur, qui comparuit in iudicio, nam hæc exceptio poteſt opponi etiam poſt litem conteſtatam.*
5 *Exceptio habens cauſam ſucceſſiuam, & non momentaneam, non conſumitur per litis conteſtationem.*
6 *Citatus in tempore feriarum, licet comparuerit, & nihil dixerit, poterit tamen ſecundo citatus excipere de feriis.*
7 *Exceptio bannito ex forma ſtatuti ſemper poterit opponi in qualibet parte iudicij.*
8 *Carceratus poteſt ſemper appellare a præcepto de capiendo, licet etiam per menſem in carcere ſteterit.*
9 *Appellans a grauamine, de præſenti, non de præterito, uel futuro, appellare debet.*
10 *Appellatio a prounnciatione iudicis debet ſemper infra decem dies fieri, aliter tranſiret in rem iudicatam.*
11 *Locus non tutus, quis dicatur.*
12 *Citatus non tenetur comparere in loco non tuto, licet culpa eius non tutus ſit excepto delicto.*
13 *Iudicij locus debet eſſe tutus, ut quilibet accedere poſſit, tam de partibus quam de aliis interuenientibus perſonis intelligendo.*
14 *Procuratorem conſtituere nemo inuite compellitur.*
15 *Paria ſunt non inuenire procuratorem, & inuenire inſufficientem.*
16 *Infirmus tenetur mittere procuratorem, quando cauſa eſt leuis.*
17 *Verbum præcipue, quid importet.*
18 *Citatus ſi impetrato ſaluo conductu, de more ſecure locum adire poteſt non excuſatur, ſed comparere tenetur, & imputet ſibi qui non impetrauit literas.*
19 *Iudex, an poſſit dare ſaluum conductum citato.*
20 *Citatus ad locum non tutum, an incontinenti poſſit appellare, an primo exceptionem opponere debeat?*
21 *Notorium non excuſat ab opponendo, ſeu allegando, licet excuſet a probatione.*
22 *Differentia inter exceptionem loci non tuti, & exceptionem iudicis ſuſpecti.*
23 *Paria ſunt ſcire, uel ſcire debere.*
24 *Iudex non tenetur credere parti in præiudicium partis, niſi probauerit.*
25 *Proceſſus agitatus contra citatum non comparentem, quia locus nõ erat tutus, an ſit nullus.*
26 *Exceptio de loco non tuto, an ſufficiat, quod proponatur abſque mandato.*
27 *Abſentes defendi a quibuſcunque, reipublicæ intereſt.*
28 *Locum non eſſe tutum allegans, an cauſam in particulari exprimere teneatur.*

CAP. XLVII.

1 EX parte tua. Appellari † poteſt ſi quis citatur ad locum non tutum, licet in reſcripto ſit clauſula, appellatione re. hoc dicit. In prima ponitur decíſa cõſultatio. In ſecunda reſponſio. Secunda ibi præſenti.

Nota primo vnum caſum, in quo licita eſt appellatio, licet cauſa ſit commiſſa app.remota, & hoc caſu iudex a quo
2 tenetur deferre appellationi, ex quo eſt expreſſum in iure, quod talis appellatio eſt licita, ſecus ſi in iure non eſſet expreſſum, quod in tali cauſa poſſet appellari, quia tunc iudex a quo, non teneretur deferre appellationi, licet iudex ad quẽ poſſet grauamen reuocare, ſi cauſa eſt rationabilis, ut infra eod.paſtoralis, & ibi dicam.

3 Secundo nota ibi, tu, uel tui, quod † locus in quo debet agitari iudicium, non ſolum debet eſſe tutus ipſis partibus, ſed etiam aliis omnibus habentibus in iudicio interuenire, ut ſunt aduocati, procuratores, teſtes, & ſimiles, de quo dicetur infra latius, cum glo.prima.

Tertio nota ibi, quotiens, quod quotiens quis citatur ad locum non tutum poteſt appellare. vnde licet non appellauerit in prima, uel ſecunda citatione, poteſt ſi iterato citatur appellare: ratio eſt, quia grauamen totiens iteratur, quotiens grauatur ad locum non tutum, ideo ſemper a nouo grauamine põt appellare immo magis ſingulariter ꝓbat iſte tex. ꝙ ſi quis fuit citatus ad locum non tutum, & comparuit, & nihil oppoſuit, quod de nouo poteſt opponere, licet ab initio non oppoſuiſſet. ex quo infertur, quod per comparitionem & ſuſceptionem iudicii, non uidetur quis approbare, & con-
4 ſentire in locum iudicii, nec renunciare † exceptioni de loco non tuto, & hoc probat iſte tex. dum dicit, quotiens, &c. & hoc tenuit Bal. in l. peremptorias. C. ſenten. re. non poſ. in 5. colum. vbi refert Archi. idem tenuiſſe 3. q. 9. hortamur. & idem tenuit Ioan. de Imo. in ca. dilectus filius. l. Saracenus, in fi. ſupra de reſcriptis, & hic dicit probari per iſtum textum, quod exceptio loci non tuti poteſt opponi etiam poſt litem conteſt. in quacunque parte iudicij, & idem ſentit hic gl. vbi quis citaretur ultra dietam, & probatur in dicto ca. dilectus filius. vnde ſi citatus ultra unam dietam comparuit, & nihil oppoſuit etiam poſt lit. conte. poterit opponere, & hoc fuit originale dictum Inno. & ſequitur ibi But. & Io. de Imo. in fi. & Spec. in titu. de citatione §. j. verſicu. quid ſi reus citatus, & idem tenet But. & Ioan. de Imo. in cle. causam. in 13. col. de elect. & Iaco. But. in l. adulterium. C. de adult. & ſic exceptio quod quis non debet citari ultra unam dietam, poteſt opponi in quacunque parte iudicii, ſicut exceptio loci non tuti, quia eadẽ eſt ratio in utroque, quia utraque habet cauſam
5 ſucceſſiuam. & ex hoc infertur, quod ubi † exceptio hẽt cauſam ſucceſſiuam, & non momentaneam, non conſumitur, nec finitur ius excipiendi per litis conteſtationem, immo poterit excipi, quo ad impediendos ſimiles actus futuros, & ſic ex nouo grauamine, poterit ſemp. excipi, & appellari, & ita dicit Ioan. And. & communiter Docto. in dicto capitu. dilectus filius.

6 Secundo infertur, quod ſi aliquis † citatus tempore feriarum ad utilitatem hominum comparuit, & ſponte iudiciũ ſuſceperit, & de feriis nihil exceperit iterum citatus poterit excipere quia ſemel comparendo non intelligit̃ renũciaſſe feriis quo ad actus futuros, ſed ſolum quo ad actus, in quibus ſcienter litigauit, & hoc tenet Ioan. de Imo. in c. fin. in fi. ſupra de feriis, & ad hoc vide optimam glo. in clem. ſæpe. in verbo, partibus. de verborum ſigni. Idem dicit Ange. in l. j. in prin. ff. de feriis, per illum tex. in uerbo, alterutro, vbi hoc clariſſime probatur in fi. illius legis, & ſic exceptio feriarũ poterit opponi, quo ad actus futuros, in qualibet parte iudicii. Nec obſtat, quod exceptio dilatoria non poſſit opponi poſt lit. conteſt. vt ſupra de re iudi. inter monaſterium, & de exce. paſtoralis. & C. de procurat. l. ita demum: nam illa iura procedunt, quando exceptio habet cauſam momentaneam, ſecus ſi habet cauſam ſucceſſiuam, quia tũc reſpectu actuum qui ſunt de futuro, poterit exceptio opponi in quacunque parte iudicii, ut hic, & in l. j. in fi. ff. de ferijs & per Ang. ibi, & in d. c. dilectus. ſupra de reſcriptis.

7 Tertio † infertur, quod ſi bannitus ex forma ſtatuti, non debet audiri, & bannitus agat in iudicio, & reus cum eo ſponte litiget, nihilominus quo ad actus futuros poterit excipere quia quotiens auditur bannitus, videtur de nouo ſuperuenire grauamen. vnde de nouo grauamine poterit opponi, arg. hic in uerbo, quotiens, & hoc tenet Iaco. Butr. in l. adulterã. C. de adulr. & Bal. in c. de teſtibus. in fi. ſupra de teſti. & Io. de Imo in d. c. dilectus filius. in fi. ſupra de reſcriptis. & uide Bal. in l. 2. ante medium. C. de epiſcopa. audi. in ver. ſecundo quæ-
8 ritur, quidam ſtat in † carcere, &c. ubi dicit, quod licet quis non appellauerit a præcepto de capiendo, uel a captura ſecuta infra decem dies, & ſteterit in carcere per menſem & ultra, poterit appellare, quia ſucceſſiue grauatur ſtãdo in carcere, & in grauamine ſucceſſiuo non currit tempus appellãdi, cum ſemper a præſenti grauamine poſſit appellari, ſed limita prædicta duobus modis.

9 Prima limitatio eſt, quia debet appellare † a præſenti grauamine, quia ſi appellaret a grauamine de p̃terito, & appellans allegaret cauſam grauaminis de p̃terito, non admitteretur appellatio, cum iam ſit lapſum tempus decem dierũ. vnde debet appellare ex cauſa grauaminis de præſenti, quia tunc dicitur eſſe infra decem dies, ex quo grauamen habet cauſam ſucceſſiuam, & ita dicunt Butr. & Io. de Imo. in cle. cauſam, in 13. colum. de elect.

10 Secunda limitatio eſt, quando iudex pronunciat locum tutum, uel pronunciat aliquem fuiſſe iuſte carceratum: tunc enim neceſſarium eſt appellare a die ſententiæ, alias tranſiret in rem iud. nec poſſet poſtea appellare, & hoc tenuit Bal. in addi. Spec. in ti. de app. in ſecunda colum. in fi. facit, quod notat Inno. in cap. ſecundo, ſupra de dilat. pro hoc ego allego tex. expreſſum in cap. venerabilibus. §. & hoc ipſum, uer. ſed ſi iudex pronunciaſſet, de ſent. excomm. in ſexto. vbi tex. dicit, quod quando iudex pronunciat locum eſſe idoneum & ſecurum, neceſſarium eſt appellare infra decem dies, alias pars non poterit amplius allegare locum non eſſe tutum, & idem dicendũ eſt, ſi iudex pronunciaret aliquem eſſe bannitum, quia a tali ſententia neceſſarium eſt appellare infra decem dies, & eodem modo ſi pronunciaret eũ non eſſe bannitum,

nitum, & hoc voluit Bal.in c.de teſtibus,in fi.ſ.de teſti. & hec
tene menti. Antequam veniam ad gloſ. quæro quis dicatur
11 locus † non tutus dic,quod dicitur locus non tutus,quando
citato eſt periculoſum accedere, ſeu quando difficulter ibi
obtineret iuſtitiam.vnde ſi locus ad quem quis citatur eſſet
inimicus patriæ ipſius citati non teneretur citatus compa-
rere.de hoc eſt tex.no.in c.cum R.de offic delega. & ibi hoc
tenet dom. Abb.in prin.Item dicitur locus non tutus,quan-
do citatus nō poteſt ad illum ire, niſi per loca inimicorum,
ut eſt tex.not. in c.accedens,el ſecondo,ſupra vt lit.non con
teſ.nam locus debet eſſe abſque periculo in eundo,& redeū
do,vt in l.utimur.ff.de ſepul. vio. item dicitur locus non tu-
tus,quando quis non poteſt habere bonum ſtatum in loco,
puta,ſi in loco ad quem Gelphus citatur,regnāt Gebellini,
vel econuerſo,& de hoc vide glo.in c.ſtatutum.§.j de reſcri-
ptis.in ſexto,in verbo,non audens. & dicit ibi Archid. & Io.
And.quod etiam ſi locus non ſit tutus ex propria culpa, ni-
12 hilominus † citatus non tenetur ibi comparere,vt in l.Papi-
nianus exuli.ff.de mino & in c.quia diuerſitatem.de conceſ.
præben.pro quo vide glo.ordinariam in regula,imputari,li
bro ſexto,& Innoc.in c.cum I & A.de re iudi. vbi dixi,& per
dom.Abb.in c.repellantur.j. de accuſ. hoc tamen intellige,
niſi locus non eſſet tutus. ratione delicti, de quo inquiritur
contra delinquentem:nam non poſſet dicere delinquens,lo
cus non eſt mihi tutus,alias delictū ſibi prodeſſet, quod non
eſt dicendum,& ita dicit Bal in l.omnes.§ ſi vero apparitor.
ver.circa ſecundam rationem.C.de epi.& cle. & hanc limita
tionem tene menti, quia ubi proceditur contra delinquen-
tem,non poteſt allegare locum non eſſe ſibi tutum, ſi hoc
procedit propter delictum ſuper quo contra eum procedi-
tur,& ita limita Archid.& Ioan.And. in dicto ca. ſtatutum,
§.primo.de reſcriptis in ſexto.

In glo.j.diuide ipſam in tres partes.in prima tractat, quan
do locus non eſt tutus.In ſecunda,quando non eſt honeſtus
vel quando quis citatur ultra duas dietas, vel extra prouin-
ciam.In tertia,an quis teneatur accedere ad locum non tu-
tum,ſi ſibi datur ſaluus conductus. Secunda ibi, immo nec
altera pars.Tertia ibi,vbi quis citatur in prima parte glo.no.
13 glo.quod † locus debet eſſe tutus non ſolum parti, ſed etiā
omnibus qui interueniunt in iudicio,ut ſunt teſtes,aduoca-
ti,procuratores,& ſimiles.de quo vide bo.tex.in c. ſiue de cō
iugii.33.quæſt.2.ſed circa hoc quęro:pone,quod locus eſt tu
tus procuratori,licet non ſit tutus domino. & Innoc.hic di
cit,quod tenetur mittere procuratorem,ſed Hoſt. tenet con
trarium dicens, quod non ſufficit locum eſſe tutum domi-
no,niſi etiam ſit tutus procuratori,nec econuerſo non ſuffi-
cit locum eſſe tutum procuratori,niſi etiam ſit tutus domi
no.& ratio eſt ſecundum eum,quia ſi locus eſt tutus ſibi,&
non procuratori,ſi dominus teneretur comparere ad locū,
ex quo eſt ſibi tutus priuaretur facultate conſtituendi procu
ratorem, ſed nemo compellitur cōparere per ſe ipſum, ſed
poteſt ſi vult conſtituere procuratorem,ut in l.j.ff.de procu.
& ideo ne tollatur facultas conſtituēdi procuratorem,ſi lo-
cus non eſt tutus procuratori,licet ſit tutus domino, puta,
quia dominus eſt homo fortis,& potens, quia incedit cum
magna comitiua famulorum,non tenetur dominus compa
rere,quia poſſet ſibi indirecte tolli defenſio, quia communi
ter domini non ſunt ita inſtructi ad reſpondendum, ſicut
ſunt procuratores.itē ſi locus eſt tutus procuratori,ſed non
domino,non tenetur dominus mittere procuratorem,quia
14 nemo compellitur † conſtituere procuratorem, inuito do-
mino,ſi non vult,ut in c.querelam.ſ. de procurat. ſed Ioan.
de Imo.in l.de ætate.ff.ad Trebel.hoc intelligit,quando cau
ſa eſt grauis, in qua pars non tenetur mittere procuratorē,
ſecus ſi eſt leuis,& idem dicit Ang.in ſua diſputatione, quæ
incipit,Bonienſis,ſiue ciuitatis bannitus,in quarto dubio. di
cit tamen hoc eſſe uerum, quando potuit inuenire procura
torem idoneum,ſecus ſi non potuiſſet inuenire procurato-
15 rem idoneum,quia paria † ſunt,vel non inuenire procurato
rem,vel non inuenire ſufficientem,ut in l idemque. in prin.
ff.man. & notat glo.in l.feminis.ff.de procurat.& Bar.in l de
pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de ope no. nun. & iſta opi.ſ.ꝙ
quando leuis, quod dominus teneatur mittere procurato-
rem,ſi locus eſt tutus procuratori, multum mihi placet, &
hoc modo poſſet ſaluari opi.Innoc.& hæc opi. videtur pro-
bari in c.ſecundo,ſupra de procu. vbi patet,quod impeditus
16 † infirmitate tenetur mittere procuratorem,quando cauſa
eſt leuis:facit quod notat Bald.in l.executorem.C.de execut.
rei iud.Doct.tamen communiter ſequuntur opi.Hoſt.ut di-
cit hic dom.Abb.pro qua opi.facit iſte text. dum dicit,quod
locus debet eſſe ſecurus parti, & ſuis, & iſtam opin. videtur
ſentire gl.in c.bonæ me.Maguntino.in verbo,ſecure.de eleci
dū dicit,quod ſi locus eſt ſuſpectus præcipue in magnis cau-
ſis,non compellitur quis mittere procuratorem, no. verbū
17 † præcipue,quia importat idem in caſu contrario. Quid au
tem ſi locus non eſſet tutus propter partialitates,puta,quā-
do aliquis eſt expulſus de ciuitate,ſicut contingit multotiēs
in ciuitatibus Italiæ,ut patet in ciuitate Bononiæ,Florentię,
Peruſij,ex quibus multi nobiles propter partialitates fuerūt
expulſi,nunquid tales ſi citarentur ad ciuitatem, a qua fue-
runt expulſi pro aliqua cauſa ciuili, ſeu pecuniaria teneren-
tur procuratorem mittere & Ange.in præalle. diſputatione
concludit,quod non,quia non ceſſat timor cauſæ, ſeu litis,
ex quo enim ciuitas eſt,ſibi inimica,& per conſequēs eſt pe-
riculum,quod reportet ſententiam contra ſe, nō tenebitur
mittere procuratorem,ut d.c.cū R.de offi. deleg.locus enim
debet eſſe tutus omni reſpectu,ſ.ipſis partibus,& liti, ut in l.
ſi locus.ff.de iudi.& dicit,quod ſi quis citaretur ad talem lo-
cum,quod ante omnia poſſit appellare etiam de iure ciuili.
allegat.l.ſi quis prouocatione.C.de app. & idem ſentit Bald.
in l.omnes.§.ſi uero apparitor,parum ante fi.ver.circa ſecū-
dam rationem.C.de epi.& cler.vbi dicit,quod quando locus
non eſt tutus citato ratione partialitatis non tenetur com-
parere,& hoc etiam tenuit glo.in ca.ſtatutum in verbo,au-
dens.de reſcriptis.in vj.Et ex his ſum expeditus de prima par
te gloſſę.

In ſecunda parte gl.hæc pars eſt clara ſed dum dicit,quod
quis non poteſt citari extra prouinciam.vide no. maxime p
do.Abb.in c.ſane.de foro compe.

In vlti.parte glo. intellige glo. quando ſaluus conductus
non reddit locum tutum citato, ſecus ſi redderet locum tu-
tum citato.vnde pone,quod propter guerras generales,quis
non poteſt ſecure morari in patria, tamen cum literis de ſal
uo conductu,alii conſueuerunt tute incedere,imputandum
18 † eſſet citato,ſi tales literas non impetrauit, ut dicunt Do.
de Rota deci.315.quæ incipit,item licet guerræ.vnde conclu
de,quod quando literæ de ſaluo conductu, ſecundum mo-
rem patriæ veriſimiliter reddunt illum tutum ad compareu
dum,tunc tenetur comparere,alias ſecus, & idem tenet Io.
And.in addi.Spec.in tertia parte.in titu.de accuſ.§.ſequitur.
uer.quid ſi bannitus,& Ioan.de Imo.in ca. veniens.in 3.col.
infra de accu.& Ang.in prædicta diſputatione. in ſecūdo du
bio.vbi concludit,quod quando per ſaluum conductum p-
uidetur ſufficienter de ſecuritate, tam parti,quam cauſæ, te-
netur comparere,aliter non, puta,ſi timeret ſuæ cauſæ vim
inferre aduerſariorum ſuorum potentiam merito perhorre
ſcens,vt dicit tex.in ca.ſtatutum.§.j.de reſcriptis.in ſexto.

19 An autem iudex † poſſit dare ſaluum conductum citato,
Bar.tenuit,quod ſic in l.is,qui reus.ff.de publi.iudi. per tex.&
gl.ibi,ſed Ang.in d.diſputatione,in vj.dubio,diſtinguit,quod
aut iudex habet iuriſdictionem ratione proprietatis, ut ſunt
domini temporales,& talis abſque dubio poteſt concedere
ſaluum conductum, l.relegati. ff. de pœnis: Aut eſt iudex
habens iuriſdictionem ordinariam, uel delegatam conceſ-
ſam a ſuperiore, prout ſunt rectores,& officiales ciuitatum
aut delegatus ad cognoſcendum de cauſa criminali,& tunc
aut talis vult concedere ſaluum conductum, in præiudiciū
ſuperioris,& non poteſt per no in c venientes. ſ. de iureiur.
& Bar.in l.j.ff.a quibus app.non licet.Aut vult concedere ſal
uum cōductum, ad inueſtigationem criminis, puta, ſi iudex
concedit Reo ſaluum conductum, vt perſonaliter cōpareat,
vt ſic iudex videat,quo timore,& quo pallore loquatur.l. de
minore.§.tormenta.ff.de quæſtionibus,& talem ſaluum cō
ductum poteſt concedere, nam cum alias cauſa commode
expediri non poſſit videtur in conſequentiam hoc ſibi con
ceſſum.l.2.ff.de iuriſdi.omnium iud & in c.præterea. de offi.
deleg & in hoc ultimo caſu loquitur Bart. in d.l.is, qui reus.
vnde hæc tene menti.

20 Extra glo.quæro de notabili quæſtione,ſ.an † citatus ad lo
cum non tutum poſſit incontinenti appellare, an vero ſit
neceſſarium primo opponere exceptionem loci non tuti,
& ſi exceptio non admittitur, tunc appellare, prout in aliis
exceptionibus ſeruatur,& in hoc Doct.ponunt 8.opin quas
referre vtile non puto.diſcurro ergo per quatuor caſus.

Primus eſt,quando eſt notorium,locum non eſſe tutum,
& hoc poteſt citatus incontinenti appellare, nec eſt neceſſe
quod opponatur exceptio ante appellationem, de hoc eſt
tex.in clem.paſtoralis.§.Piſana quoque ciuitas, & ibi hoc te-
net glo.in verbo,notorio.de re iud & hoc ſequuntur hic Io.
And.& communiter Doct.idem tenet Bar.in l.de ætate ff. ad
Trebel.& in l.ſciendum.ff.de legationibus, & in hoc differt
exceptio loci non tuti,ſeu ſuſpecti ab exceptione ſuſpecti iu
dicis,quia dato,quod iudex ſit notorie ſuſpectus, nihilomi-
21 nus debet opponi exceptio,quia notorium † non excuſat ab
opponendo,ſeu ab allegando,licet excuſet a probatione, vt
dicit Ioan.And.& communiter Do.c in c.accedēs, el primo.

vt

ut li.non conteſt.ſuper j gl.& idem dixit glo.no.in cle.appel-
lanti. de app. & ſi diceres quare iſta notorietas loci excuſet
ab opponendo,& in aliis caſibus, ſeu exceptionibus noto-
rietas non excuſat ab opponendo.reſpondeo ſecundum do
mi.Abb.hic in fi.quando pars comparet, non excuſatur ab
opponendo,ſed quando eſt abſens bene excuſatur.vel dicas
quod quando notorium concernit citationem,quæ eſt prin
cipium iudicij,excuſat ab allegando,ſecus quando non con
cernit citationem.vnde Innoc.ſingulariter in cap.ij. de dilat.
dixit,quod quotiens citatio continet in ſe notoriam iniuſti
tiam,ut quia quis citatur, vt veniat ad reſpondēdum ſeruo,
vel eſt alias notorie iniuſta, licet iniuſtitia non ſit deſcripta
in citatione,non tenetur citatus comparere. pro hoc c.bo-
22 næ.el ſecondo.iuncta gl.fi. ſupra de elect. † & iſta eſt prima
differentia inter exceptionem loci nō tuti, & exceptionem
iudicis ſuſpecti.

Secunda differentia eſt,quod comparēs coram iudice ſu-
ſpecto cenſetur renunciare exceptioni ſuſpitionis ex illa cā,
vt in c inſinuante.de offi.deleg.& in ca. inter monaſterium.
de re iudi.ſed comparens in loco non tuto, ſeu ſuſpecto po-
teſt poſtea excipere,& allegare de loco non tuto, ut eſt tex.
hic in verbo,quotieſcunque,& ſ. dictum eſt , & hoc de pri-
mo caſu .

Secundus caſus eſt , quando exceptio non eſt noto-
ria,ſed iudex ſcit, vel ſcire debet locum non eſſe tutum , &
tunc eodem modo,non tenetur citatus excipere , ſed ſtatim
poteſt appellare,& hoc tenet hic dom. Abb. & probatur in
c.ſi duobus.ſ.eodem,& ſentit hic Ioan.And. & tenet Barto.
23 in ſimili,in l.quæſitum.ff.de re iud.nam paria† ſunt ſcire,vel
ſcire debere,ut in l.quod te.ff.ſi cert.peta.

Tertius caſus eſt, quando periculoſum eſſet citato com-
parere , & excipere:hoc enim caſu ſtatim poteſt appellare,
etiam ſi non ſit notorium, locum non eſſe tutum, & etiam
ſi iudex ignoret.facit ca.ſi infra eodem, & probatur hic, dū
dicit,quod poteſt libere appellare. nam non haberet liberta
tem appellandi,ſi teneretur ire,& excipere de hoc . uide bo,
tex.in c licet epiſcopus.de præben.in vj.& quod dixit ibi Io,
And.in nouella;& in c.de multa.de præben.& in cle. dudū.
de ſepul.& quod ibi no.gl.in verbo libere,& in c.j. in uerbo,
libere.de cenſi. in ſexto. hoc caſu debet ſecundum do.Abb.
intelligi tex.in c.venerabilibus,§.& hoc ipſum.de ſent. excō.
in ſexto,& iſtam opi. tenuit hic Ioan.Andr. & dom.Abb.&
communiter Doct.

Quartus caſus eſt, quando iudex probabiliter ignorat , &
poteſt tute opponi exceptio,quod locus nō ſit tutus, & hoc
caſu Io.An dicit,quod exceptio eſt opponenda,& etiā pro-
24 banda,quia † iudex non tenetur ſibi credere in præiudicium
partis,uel iuriſdictionis ſuæ,ut notatur in ſimili,in c. ex par-
te.Adę.de teſti.ubi patet, ꝙ ſi producitur inſtrumentum fal
ſum,uel teſtis criminoſus,ſi iudex ꝓbabiliter ignorat inſtru-
mentum falſum,uel teſtem criminoſum,non tenetur crede
re excipienti, niſi probet,ut notatur in d.ca. ex parte,& in l.
Lucius.ff. de his qui not.infam. & hanc opin.firmat hic do.
Abb.idem tenet Ang.in prealle.diſputatione.in quarto du-
bio.vbi etiam dicit,quod ſi poteſt tute excipere per procura
torem,quod tenetur mittere procuratorem ad excipiendū,
ſi potuit inuenire idoneum,alias excuſatur,ſecundum eum,
& hoc dicit procedere,quando locus non eſt tutus perſonæ
excipientis , tamen cauſæ eſt tutus , ſecus ſi non eſſet tutus
cauſæ,puta ſi quis citatur ad locum a quo propter partiali-
tates fuit expulſus.

Extra glo quæro de aliquibus,& primo nunquid proceſ-
25 ſus † agitatus contra citatum ſit nullus,ſi nō comparuit, uel
ſit neceſſaria appellatio.& conclude,quod aut conſtat noto
rie, locum non eſſe tutum , & tunc proceſſus eſt nullus, ex
quo citatio non arctat citatum ad comparēdum,vt in d.cle.
paſtoralis §.Piſana quoq; ciuitas.de re iud Aut notorie non
conſtabat locum non eſſe tutum, & tūc valet proceſſus,ni-
ſi appelletur,vt patere poteſt ex præcedentibus pro quo eſt
bo.tex.in c.accedens,el ſecondo,ut li.non conteſ.& in c.cō-
ſtitutus.el tertio.de teſti.vbi autem ſingulariter probatur, ꝙ
etiam ſi citatus voluerit comparere,& facta ſit ſibi uiolētia ,
ita quod non potuerit comparere ad tribunal iudicis, ut qa
aduerſarius fecit ſibi claudi hoſtia Palatii, ita quod non po-
tuit habere acceſſum ad iudicem,tamen valet proceſſus , &
ſententia,niſi appelletur,& ita dicit Bal.ibi dicens illum tex.
alibi non reperiri.vide tamen quæ ibi dixi poſt eum .
26 Secundo quæro,an ſufficiat,quod proponatur † exceptio
quod locus non eſt tutus,etiam ſine mandato.Inno.in c.ue
niens.infra de accu.notabiliter dicit,quod ad allegādas cau-
ſas abſentiæ iuris, nullus admittitur ſine mandato , ut in l.ſi
pupilli.§.videamus.ff. de nego geſt. Sed ad allegandas cauſas
abſentiæ parti,& impedimenta facti,quilibet admittitur ſine
mandato,& ſine ſatiſdatione.ſed Bar.in l.penult § ad crimē.
ff.de publi.iudi.intelligit hoc verum in exceptionibus neceſ
ſariis,ſecus in voluntariis.unde ratione inimicitiæ , uel loci
non tuti,ex quo dominus potuiſſet comparere ſi uellet,non
debet admitti ad excipiendum ſine mandato . ſed Ioan. de
Imo in d.c.ueniens.in tertia colum.intelligit dictum Barto.
quando dominus potuiſſet accedere ſecure cum ſocietate,
aliter non eſſet præſumendum , quod voluerit ſe exponere
periculo, & ita procedit opi.Innoc.ſecundum eum. ſed cer-
te indiſtincte videtur verior opinio Innoc.cum hic tex.dicat
ſatis eſſe,quod locus nō ſit tutus domino,neque diſtinguat,
an ſit tutus cum ſocietate,uel non.facit optime ratio gene-
ralis, quā ponit tex.in l.ſeruum quoque § publice.ff.de pro-
27 cur.vbi dicitur,quod reipublicę intereſt † abſentes a quibuſ-
cunque defendi facit quod notatur in l.quæſitum.ff. de re iu
di & in c.querelam,ſupra de procurat. ubi habetur, quod ſi
iudex eſt certificatus de impedimento , vel infirmitate,pro-
ceſſus poſtea factus per eum non valet.Conclude ergo,quod
exceptio loci non tuti poteſt allegari per quemcunque abſ-
que aliquo mandato,& ſatiſdatione.hoc etiam tenet Ang.
in d.diſputatione.in fi.
28 Vltimo quæro,an quando allegatur † locus non tutus de
beat exprimi cauſa in particulari,quare non ſit tutus.Barto.
in d.l.de ætate.ff.ad Trebel.dicit , quod debet allegari cauſa
particularis,quare locus nō ſit tutus.probatur in c. accedēs,
el ſecondo,vt li. non conteſt.& in clem. paſtoralis præalle.
iſta enim exceptio habet inſtar recuſationis.vnde ſicut recu
ſans iudicem tāquam ſuſpectum tenetur exprimere cauſam
ſuſpitionis,nec ſufficit in genere allegare iudicem ſuſpectū,
ut infra eod.cum ſpeciali,& ſupra eod.ca. ſecundo requiris.
§.j.ita etiam recuſans locum iudicii tanquam non tutum,&
hoc tene menti.& hæc ſufficiant.ſequitur c.ſignificauit.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatur legitime,ſi exceptio,quod procurator non habeat legitimum mandatum,non admittatur,aut quod literæ ſecundæ non faciant mentionem de primis.*

2 *Procurator poteſt conſtitui per literas priuatas conſtituentis, dummodo habeant ſigillum authenticum.*

3 *Sigillum literarum eſſe conſtituentis procuratorem , poteſt probari per teſtes .*

4 *Sigillum dicitur authenticum ſaltem,quo ad facta .*

5 *Sigillum ad unum actum deſtinatum , ſi in alios vſus conferatur non facit fidem .*

6 *Inſtrumentum non ualeret , ſi notarius aliud ſignum apponeret præter conſuetum :*

7 *Cuſtodes caſtrorum,qualiter ſignis,& ſigillis credere debent.*

8 *Procurator,an poſſit alieno ſigillo conſtitui,& quando.*

9 *Sigillis diuerſis vtendo,qualiter poteſt incidere in pęnam falſi .*

10 *Procurator uniuerſitatis,aliquando appellatur actor .*

11 *Villicus proprie eſt villæ gubernator.*

12 *Oeconomus eſt omnium,quæ dominus poſſidet,diſpenſator .*

13 *Nomina actionum,ſeu officiorum, non curantur de iure canonico .*

14 *Cauſæ plures,licet in libello appellatorio fuerint accumulatæ, ſufficit alteram tantum probare .*

15 *Nuntio iudicis creditur,quo ad citationem,ſi ſolum ſigillum iudicis abſque literis habeat .*

16 *Excuſatur,qui præſtat fidem ſigno aliquo alicuius cognito , & quando .*

17 *Bidellus tradens librum portanti ſignum ſcholaris,excuſatur ſi ſuſtulerit illum .*

18 *Conſuetudo loci,ut deferenti ſignum credatur,præſtat excuſationem tradenti .*

19 *Debitor an liberetur,qui per nuntium ſoluit infidelem.*

20 *Contrahens cum eccleſia,quæ animaduertere debet .*

21 *Scribens alicui,vt ſibi rem aliquam mittat,an debeat intelligi, quod mittat per nuncium.*

22 *Emptor equi,quem venditor per nuntium miſit ; an teneatur recipere , ſi reprahenſum,ſicut aiunt,tradat.*

23 *Prælatus,an poſſit agere,uel conueniri ſine conſenſu capituli.*

24 *Actor capituli;an debeat conſtitui auctoritate iudicis .*

25 *Prælatus,ſiue capitulum petunt reſtitutionem in integrum , ſicut minores petere ſolent .*

C A P. XLVIII.

1 Significauit, Licite † appellatur,ſi non
admittitur exceptio,ꝙ pro-
curator non habet legitimum mandatū,aut ſe-
cundæ literæ non faciant mētionem de primis.
hoc dicit.In prima ponitur querela.In ſecunda dantur iudi-
ces.Secunda ibi, quo circa.

Nota

Nota primo, ſecundum dom. Abb. quod poteſt conſtitui
2 † procurator, vel actor per literas priuatas conſtituentis, dũ modo habeant ſigillum authenticum ipſius conſtituentis: nam ſi literæ fuiſſent publicę, feciſſent per ſe fidem, licet ſigillum non eſſet authenticum, uel etiam ſi eſſet fractum, ſeu perditum, ut eſt tex in c. inter dilectos de fide inſtrum. & ibi hoc notabiliter dicit Innoc. & uide bo. tex in clem. j. iuncta gl. ſecunda, de procur. quæ dicit, quod per literas priuatas ſigillatas ſigillo priuato probatur quem eſſe conſtitutum procuratorem, & de hoc eſt etiam tex cum glo. in l. ſi procuratorem abſentem ff. de procur. ibi tamen dicit glo. quod debet pro-
3 bari † ſigillum quo literæ fuerunt ſigillatæ, eſſe illius qui cõſtituit procuratorem, & iſta probatio poteſt fieri per teſtes, qui uiderunt ipſum ſigillare, ut dicit Bar. in l. ſi quis ex ſignatoribus ff. quemadmodum teſta. aper. hoc tamen intellige, quando ſigillum eſt incognitum: nam ſi ſigillum eſſet notũ non requireretur alia probatio.
4 Secundo nota, quod † ſigillum dicitur eſſe authenticum ſaltem in pertinentibus ad facta cap. de quo vide Innoc. in c. ij. de fide inſtrum. & aliquid notatur in c. poſt ceſſionem. de probatio.

Tertio nota, quod quis poteſt habere diuerſa ſigilla deſti-
5 nata ad diuerſos actus, & quod ſigillum † deſtinatum ad certum actum, vel ad certum uſum, non facit fidẽ in alio actu, vel in alio vſu, quia utendum eſt qualibet re ad eius uſum deſtinatum, vt in ca. ad noſtram, & in c. ſuggeſtum. ſupra eo. & in clem. quia contingit de reli. dom. Et ex hoc Barto. colligit arg. quod ſi notarius faceret in inſtrumento ſignum non cõ-
6 ſuetum, non ualeret inſtrumentum † pro quo allegat. l. fin. C. de aſſeſſ. & Inſti. de publi. iudi. § item uidendum & quia vtẽdum eſt ſigillis appropriatis, & nõ ſigillis ſimpliciter, vt hic. & ex hoc dicit ipſe text. iſtum eſſe valde notand. pro illis, qui
7 habent rochas, ſeu caſtra in † cuſtodia, quia debent recipere contraſigna deputata unde ſi crederent literis generalib. ipſius domini, aut eius ſigillo generali, non excuſarentur, immo punirentur, arg. huius tex. ſed iſtum tex. limitat hic dom. Abb. dicens iſtum textum procedere, niſi diceretur, quod ſigillum conſuetum non habebatur præ manibus: nam tunc poſſent literę ſigillari ſigillo deputato ad alium actum, ſicut quis poteſt ſigillare alieno ſigillo, ut in l. ſi unus. C. de teſta. & in l. ad teſtam. ff. eo. tit. & hoc tenet hic Inno. & Goff. qui di-
8 cunt, ꝙ quis poteſt conſtitui † procurator alieno ſigillo, maxime ſi ſigillans non habet aliud ſigillum, uel ſi non habebat illud in promptu, & dicunt, quod hoc procedit non ſolũ in rebus priuatis, ſed etiã in rebus eccleſiaſticis, & quod non ſolum priuatæ perſonæ, ſed etiam prælati poſſunt ſigillare alieno ſigillo & ita etiam tranſit hic Ioan. Andr. in fi. & pro hoc optime facit c. cum inter de re iud. vbi eſt tex. no. quod quis poteſt ex cã ſe ſubſcribere inſtrumento per alium intellige eam, quando quis ſigillat alieno ſigillo, uel ſigillo non conſueto, quod de hoc debet facere ſpecialem mentionem, ita dicit Spec. in titulo, de probat. §. videndum. ver. ſed non, & Bar. in dicta l. ad teſtium § ſi ab ipſo. ff. de teſta. & dic, quod ſi
9 aliquis abſque cã uteretur † diuerſis ſigillis, incurreret pœnã falſi. ita dicit Bald. in l. comparationes. C. de fide inſtrum. & vide Hoſt. & Ioan. And. infra eo. vt noſtrum, prope fi. in uerbo, vel præſumeret, vt dicunt, quod non licet uti alieno ſigillo, vt proprio, ut in l. eos qui § ſi ff. de falſis, & in c. quanto. in fi. j. de his quæ fi. a præl. & c. Item dicunt, quod non licet vti proprio ſigillo de nouo fabricato in præiudicium alterius, vt in c. dilecta de exceſſ. præla.

Tertio dicunt, quod quis poteſt uti alieno ſigillo de volũtate eius, cuius eſt, hoc expreſſo, ſ. quod ſigillet alieno ſigillo.

Quarto dicunt quod quis poteſt ſe ſubſcribere literis, uel inſtrumento aliena manu, vt in c. cum inter. ſ. de re iud. quæ verba tenebis menti, quia multum pertinent ad declarationem huius capituli.

10 Quarto nota, quod conſtitutus ad † procurandum facta vniuerſitatis, aliquando appellatur actor, ut hic. Quandoq; Oeconomus, quandoque ſyndicus. de quo vide bo. glo. in l. j. ff. quod cuiuſque vniuer. & ij. q. vi. ſi quis erga. Beatus autem Hiero. in Omel. dominicæ Octauę poſt Pentecoſten, dicit, ꝙ
11 † villicus propriè eſt gubernator uillæ. vnde & à uilla nomẽ
12 accepit: Oeconomus autem tam † pecuniæ, quam frugum, & omnium, quæ dominus poſſidet, diſpenſator eſt, & allegat librum Oeconomi Xenophontis, qui non gubernationem uillæ, ſed diſpenſationem uniuerſæ domus Tullio interpretante ſignificat, de iure tamen canonico non curatur dẽ
13 iſtis nominibus, † dummodo conſtet in qua re, & ad quod negotium quis habeat mandatum, vt in c. petitio, de procu.

Vltimo nota, & tene menti, quod licet in reſcripto, uel in
14 libello appellatorio accumulentur plures cauſæ, † quarum quælibet per ſe eſt ſufficiens, & neceſſario concludit ad intentionem partis, nõ eſt neceſſe illas cauſas probare, ſed ſufficit alteram tantum probare, vt hic, & in ca. exhibita. de iud. vbi vide glo. fi. quam iunge cum glo. fin. hic, & uide omnino glo. in cap. ſecundo, ſupra de reſcriptis, & But. in dicto ca. exhibita de iud. hoc tamen procedit, niſi vna cauſa ueniat qualificatiue ad aliam, uel niſi quis ſe aſtringeret ad omnes cauſas probandas, vt in c. licet cauſam de proba. & per Bar. in d. l. diuus. ff. de re iudi. & per Bal. in l. fi. C. ſi ex falſis inſtrum. & uide gl. nota. in dicto cap. licet cauſam in verbo, ſe aſtrinxit, ſupra de prob.

In gl. j. in fi. nota, quod ſi iudex mittit nuntium priuatum cum ſigillo ſuo etiam ſine literis iudicis, credendum eſt tali
15 † nuntio ſuper citatione, & tenebitur citatus comparere, quia debet adhibere fidem tali nuntio, ex quo ſibi oſtendit ſigillum iudicis. & ex iſta glo. infert But. quod ſi aliquis mit-
16 tit nuntium cum aliquo † ſigillo, puta, anulo, vel cultello ad accipiendum aliquid de domo, vel ab amico, debet adhiberi fides tali nuntio: ſatis enim excuſatur ille, qui uigore talis ſigni aliquid tradidit dicto nuncio, & hoc dicit But. procedere, niſi perſona quæ portat tale ſignum, potuiſſet illud uerisimiliter ſubtrahere, ar. in l. j. §. ſed nec fraudandi C. de lati. lib. tol. & in ca. eccleſia, el ſecondo, ut lite pend. tamen limitat, niſi dominus conſueuerit mittere talia ſigna, quaſi dicat, ꝙ tunc indiſtincte excuſetur adhibens tali ſigno fidem, & idem ſequitur Ioan. de Imo. bene facit, quod notat Bar. in l. ſi quis
17 vxori. §. apud Labeonem. ff. de fur. vbi dicit, quod ſi bidellus tradidit librum portanti ſignum ſcholaris, cui uerisimiliter debuit credere excuſatur, licet nuncius doloſè egerit, & aufugerit. ſed domin. Abb. dicit, quod hoc procedit in his, quæ ſunt leuis præiudicii. nam in grauibus, dicit non eſſe credendum portanti ſignum, nec ſecundum eum excuſaretur, qui adhiberet fidem, ar. in ca. literis de præſumpt. & eorum quæ notat Innoc. in cap. quia veriſimile, eo. tit. & dicit, quod hoc videtur eſſe de mente Bar. in dicto § apud Labeonem, dum dicit, bidellum excuſandum, ſi uerisimiliter debuit credere illi nuncio, quaſi ſentiat, quod non ſufficiat ſolius ſigni oſtẽſio, niſi eſſet uerisimile credere portanti ſignum. facit l. argẽ-
18 tum. ff. commoda. dicit tamen, quod ſi eſſet † conſuetudo in loco credendi deferentibus ſigna, licet non probetur mittẽtem nũcium conſueuiſſe ſigna mittere, hoc ſufficeret ad excuſandum mittentem, quia in his debet attendi cõſuetudo loci, & non unius tantum, ex quo non conſtat de contraria cõſuetudine ipſius mittẽtis, ar. l. quod ſi nolit. § quia aſſidua. ff. de ædil. edi. & eorũ quæ no. Bar. in l. nemo eſt qui neſciat ff. de duobus reis. Credo, quod velit dicere, quod quando eſt conſuetudo loci, quod non datur talibus ſignis fidẽ, vel ipſe mittens conſueuit talia ſigna mittere, quod excuſet tunc adhibens fidem etiam in rebus grauis præiudicii. facit l. uel vniuerſorum. ff. de pig. act. & l. qui ſemiſſes. ff. de vſur. & hoc modo declara limitationem, quam ponit hic do. Abb. dum dicit, quod in grauibus non eſt credendum portanti, niſi ſit talis, cui uerisimiliter debet credi, quia debet intelligi, niſi ille qui mittit nuncium, conſueuerit mittere talia ſigna, vel ſit conſuetudo in loco mittere talia ſigna.

Secundam limitationem ponit dom. Abb. dicit enim, ꝙ prædicta procedunt, quando qs eſt obligatus in ſpecie, puta, ſi tenebatur ad dandum librum, uel veſtem, uel equum, & ſimilia, quia tunc, quando veriſimiliter debuit credere excuſatur, nec tenetur de amiſſione, & idem ſi res erat propria ipſius mittentis nuntium. ſecus dicit dom. Abb. quando eſſet obligatus, puta, ſi obligatur ad dandum pecuniam numeratam, vel granum, uel aliquid conſiſtens in pondere, numero, uel menſura, hoc eſt in rebus, in quibus nulla affectio cadit, ſed ſufficit tantundem eiuſdem bonitatis: hoc enim caſu, ſi
19 non eſſet miſſus a creditore, † non liberaretur, ſed deberet agere contra nuncium, qui infideliter egit, & hoc probatur in dicto §. apud Labeonem & ratio eſt, quia genus perire nõ poteſt. l. incendium. C. ſi certum petatur, & idem tenet Bal. in l. ſi is, qui. C. de furt. & ex hoc dixit Bal. in auth. hoc ius porrectum, in fi. C. de ſacroſan. eccl. quod ſi nuncius eccleſiæ fugit cum pecunia mutuata, vel eam perdidit, quod damnũ erit eccleſiæ, non creditoris mutuantis, cum caſus fortuitus non imputetur creditori, qui quantum in eo fuit, obſeruauit illud, quod debuit. & loquitur Bald. quando nuncius habuit mandatum, ut recipiat illam pecuniam a creditore: ſed cõtra Bal. facit illud, quod notat Innoc. in capit. grauis infra de
20 depo. ubi dicit quod in tribus caſibus † contrahens cum eccleſia debet eſſe ſolicitus, & cautus, quod pecunia conuertatur in utilitatem eccleſiæ.

Primus eſt in mutuo.

Secundus eſt in depoſito.

Tertius, quando eccleſia vendit pro debito ſoluẽdo rem ſuam. & iſtam theoricam Inno. ſequitur Bald. in d. auth. hoc

ius

ius porrectum,& ſic videtur fuiſſe contrarius,de quo dic,vt in d.c.grauis,& in c.quod quibuſdam.de fideiuſſo.

Tertiam limitationem addit Bald.in dicta l. ſi is,qui.dicit enim,quod ſi eſſet expreſſe,uel tacite actum, quod debitor portaret per ſe ipſum,uel qualitas rei, & perſonæ hoc dicta bat, non liberatur mittendo per alium,ut in l.cum qui.§.ſi. ff.commoda.& l.ſi procuratorem.§.ſi tutores.ff.mandati. & idem dicit ſi erat actum,ut remitteretur res per certum nũcium,& miſit per alium,ut d.uerſi. vbi autem nihil eſſet actum tacite,vel expreſſe,non liberatur, niſi miſerit per nuncium qui conſueuerit eſſe bonus, & diligens.de hoc eſt text. no.in l.argentum.ff.commo.ſi commodatarius remiſit rem ſibi commodaram per ſuum nuncium,qui reputabatur bonus,& fidelis,non tenetur periculo rei, ſi nuncius rem perdidit,vel aufugit,& ipſam aſportauit.tamen Bald. non loquitur,quando nuncius portauit ſignum mittentis.vnde dicerẽ quod vbi actum fuit,quod per ſe iuraret, non debet credere ſigno,ſed ſi nihil actum eſt,ſi agitur de modico præiudicio, vt quia res erat parui ualoris,& tunc excuſetur tradens rem deferenti ſignum . Quid ſi res erat magni ualoris non excuſetur,niſi nuncius fuerit talis, cui veriſimiliter debuit credi, vt d.l.argentum,uel niſi eſſet conſuetudo in loco, quod deferenti ſignum debeat credi, vel niſi ipſe mittens conſueuerit mittere talia ſigna,ut dicit hic But.& dom. Abb.

Sed quæro.iuxta prædicta pone,quod miſi tibi nuncium,
21 † cum litera mea,ut remitteres mihi librum meum,non tamen expreſſi,quod traderes nuncio,tu tradidiſti nuncio, nũquid excuſeris ſi nuncius aufugit.dic quod nõ. de hoc eſt tex. nota.in l.ſi mei cauſa ff.commoda quem rex.Bal. ibi dicit eſſe notand.a mercatoribus,& ab aliis recipientibus literas ad recipiendam ſolutionem: nam ad recipiendam ſolutionem requiritur ſpeciale mandatum,ut in hoc iure, & in l.uero ꝓcuratori ,& ibi per glo.& Bar.ff.de ſolu.hoc tamen intellige, quando non erat ille nuncius cõſuetus gerere ſimilia negotia domini,quia tunc excuſaretur tradens rem tali nuncio, ar.l.vel vniuerſorum.ff.de pigno.act.& in l.qui ſemiſſes.ff.de vſur.hoc tamen intellige,quando res cõſiſtit in ſpecie, ſecus ſi ꝯſiſteret in genere,quia tunc ſemper eſt periculo mittentis etiam ſi dictum fuiſſet ,quod daret nuncio eius nomine petenti,vt eſt tex.nota in d. l.ſi quis vxori. §. apud Labeonem. ff. de furt. ſecus ſi dictum fuiſſet , quod remitteret ſibi talem nuncium. tunc enim ex traditione incontinenti liberatur, & incontinenti tranſiit dominium , & periculum in creditorem,ar.in l.& licet.ff.de conſtitu.pecu. & iſtud eſt de mente Bar.in d.§.apud Labeonem.

Vltimo quæritur iuxta prædicta,pone enim equum, quẽ
22 † miſiſti per famulum tuum, in via equus eſt repræhẽſus, an emptor teneatur recipere equum. videtur,quod ſic:quia vẽditione perfecta periculum pertinet ad emptorem,vt l.neceſſario.ff.de pericu.& cõ.rei vend.cum ſimili. Sed contrarium determinat Bal.in l.penult.C.de act.emp.per illum tex.Non obſtat contrarium,quia loquitur,quando damnum contingit præter uenditoris culpam, ſed hic culpa nuncii interuenit,quia equus non repræhenditur,niſi culpa interueniente, vnde culpa nuncii imputatur venditori.& intellige Bal.niſi emptor commiſiſſet,quod mitteret per illum,vel niſi equus fuiſſet miſſus per proprium nuncium emptoris.puto etiam, quod ſi nuncius venditoris fuit talis,de quo potuit ueriſimiliter confidere, ut quia in conducendis equis conſueuit eſſe diligens,quod tunc excuſaretur,ut d.l argentum.ff.cõmo.

23 In glo.ij.in fi.de hac materia,ſ.an † prælatus poſſit agere, vel conueniri,ſine conſenſu capituli,uel ecõuerſo.dic ut plene habetur in c.edoceri.de reſcriptis.principale autem dictũ gloſſ.ſ.quod capitulo uolenti agere contra prælatum debet
24 neceſſario dari actor† auctoritate iudicis,non placet dom. Abb.licet glo.idem teneat in dicto ca. edoceri. ſed Doct.ibi eam reprobant,quia non probatur iure,& idem dicit hic domi.Abb. nam regulariter quodlibet collegium, ſeu qualibet uniuerſitas poteſt conſtituere actorem, ſeu ſindicum, ut in l.j.ff.quod cuiuſque vniuerſitatis nomine.nec ualet a r. glo.dum dicit,quod capitulum æquiparatur minori. nam licet æquiparetur,quo ad hoc,ut ſubueniatur ei contra læſionem,non tamen quo ad hoc,quin poſſit libere pro ſuis iuribus contra prælatum eſſe in iudicio, nam etiam prælatus,
25 & † capitulum poſſunt petere reſtitutionem in integrum,ſicut minor,ut in c.j.de reſtitutione in integrum, in ſexto .& tamen nemo negat,quin prælatus,& capitulum poſſit conſtituere actorem,ſine auctoritate iudicis,& hanc cõtrariam opi tenuit Io.v.q.3.c.ſi & idem ſequitur ibi,Archid. idem tenet.hic Bal.& pro iſta opin. facit iſte tex. quia hic capitulum Eboracenſe agebat contra archiepiſcopum,nec patet,quod actorem conſtituerit de auctoritate iudicis. ad idem allegat dom.Abb.cap.dilectorum,ſupra de teſti.cogen. & cap. cum olim.de cauſa poſſ.& proprie.& cap.cum ſuper Abbatia, de offic.deleg & c.cum eccleſia Vlterana, ſupra de elect. & infra eod.dilecti.in quibus patet capitulum litigaſſe contra ꝓprium prælatum,& non fuiſſe datum actorem de auctoritate iudicis,& hanc opi.tene,quia eſt communis,& uera.

In glo.in verbo,uel ob earum,dic ut plene per gl.& Doct. in c.ij ſupra de reſcrip.& aliquid dixi poſt dom.Abb.in ca.licet cauſam,ſupra de probat.

In glo.fi.dum dicit,quod iſti iudices tertii, ad quos dirigitur iſta decr.debent ad ſe uocare partes, & in cauſa procedere.dom.Abb.dicit,quod ſi prima exceptio, dumtaxat probatur,ſ.quod actor non fuerit legitimè conſtitutus,non tamen probatur,quod fuerit conuẽtus coram primis iudicibus impetratis,tunc cauſa reuocatur ab iſtis ſecundis iudicibus, ex quo noluerunt admittere exceptionem, & conſolidatur in iſtos tertios iudices,ut infra eod.ut debitus.Et hoc modo ꝓcedit dictum glo. ſed ſi ſecunda exceptio fuiſſet probata , uidelicet,quod fuerit conuentus coram primis iudicibus,& ꝙ in ſecundis literis nulla fuerit facta mentio de primis , tunc iuſtificata appellatione, iſti tertii iudices debent remittere cauſam ad primos iudices.ad hoc,ſupra de except.dilectę. & hæc ſufficiant.ſequitur c.ſignificantibus.

SVMMARIVM.

1 *Reus licite appellat,ſi petens rem petitam declarari non auditur.*
2 *Libellus generalis ualet,niſi excipiatur,ſeu appelletur.*
3 *Sententia incerta non ualet.*
4 *Emphyteuta poteſt interrogari,an aliquis fundus ſit emphyteuticus.*
5 *Ruſticus,an teneatur declarare rem,pro qua ſoluit diutius certam penſionem annuam.*
6 *Reus quando poſſit petere rem,ſibi demonſtrari,& viſui ſubiici.*
7 *Attentata, quando ſint reuocanda.*
8 *Allegans ſe exemptum,debet exemptionem probare.*
9 *Doctores idem replicantes in ſcribendo,qualiter excuſetur.*

CAP. XLIX.

1 Significantibus. Licite appellat† reus ſi non auditur petẽs declarari rẽ petitam in libello.In prima ponitur querela . In ſecunda prouiſio . Secunda ibi, quo circa .

2 Nota primo ex tex.quod ualet † libellus generalis,niſi excipiatur,& interponatur appellatio.concordat l.fi.C. de anna.excep.dic tamen, quod quando non apponitur debet actor in proceſſu per ꝓbationes , uel alio modo declarare libellum ſuum,alias ſi iudex ferret ſententiam ſuper tali libel
3 lo,eſſet nulla ipſo iure,quia ſententia † incerta non ualet,vt in §.curare.Inſtit.de act.& hoc tenet gloſ. notabilis in l.j.§.ſi quis argentum.ff.depoſiti.& per iſtum textum dicit hic Bal. quod ſi eccleſia diceret fundum ad ſe reuerſum propter canonem non ſolutũ,deberet declarare quis ſit ille fundus, & quantus ſit.allegat.ff.de rei uend.l.ſi in rem agat aliquis, & l. idem Pomponius.ſcribit ſi frumentum.§.fi.eodem titu.& ff.
4 de cenſi.l.forma.dicit etiam,quod † emphyteuta poterit interrogari,an aliquis fundus ſit emphyteuticus,& quis.& idẽ dicit in fundo feudali,quia nõ eſt bonum ſi ueritas negatur, & dicit,quod ſi reus diceret , nihil eſſe emphyteuticum, ſeu feudale,tunc actori incumbit declarare in libello, quod talis fundus,quẽ reus poſſidet eſt feudalis,uel emphyteuticus, & hoc dicit eſſe uerum,niſi petitio ſit uniuerſalis, vt quia petiit iuriſdictionem , vel diſtrictum ,quia fines iuriſdictionis , vel diſtrictus,non ſunt declarandi in libello, ut in c. cum ad ſedem.de reſti.ſpol.& ibi per Inno.

5 Nunquid autem ſi † ruſticus ſoluit per 30. annos certam penſionem,nec apparet pro qua re ſoluerit,an præſumatur ſoluiſſe pro aliqua re, & an teneatur ipſam rẽ declarare ad petitionem illius,cui eſt facta ſolutio.vide in Spe.de locato. § nunc aliqua,uerſi.64.item pro declaratione iſtius tex. vide Barto.in l.prima.in princ.circa medium.ff. de eden.vbi dicit,
6 quod ſi † reus non eſt bene certus ex demonſtratione facta in libello poteſt petere ab actore,quod locus,ſeu fundus petitus demõſtretur ſibi ad oculum,ſeu digito, & ſic tenebitur actor ire ad locum,de quo eſt contentio,& ibi actor ad oculum,uel digitum ſibi demonſtrabit locum.facit l.ſi irruptione.ff.fini.regun.hoc etiam tenet Spe.in tit.de actore.§.j.uerſi. item petenti fundum.

Vltimo nota ibi,ſi ita eſt,vnam regula in materia reuocationis attentatorum,ſ.quod attentata non ſunt reuocanda, 7
niſi primo ſit iuſtificata appellatio, & hoc procedit, tam in appellatione iudiciali,quam extraiudiciali.facit c.ſupra proximum,in fi.& ſupra de reſcrip.ſignificante,& c.Rodulphus. & de

& de quo Innoc.in ca.dilecti.de maio.& obed. ſed hodie eſt
prouiſum per tex.in c.non ſolum § j. eodem titulo, in ſexto.
7 vbi patet,quod non ſunt reuocanda † attentata, niſi iuſtifi-
cata appellatione.niſi eſſent attentata poſt inhibitoriã miſ-
ſam per iudicem ad quem. nam tunc omnia attentata, ſeu
innouata poſt inhibitionem ſunt ante omnia reuocanda,
& ſic antequam iuſtificetur appellatio, ut ibi dicitur. idem
Lanfran.in repet cap. quoniam contra.in verbo, appellatio
nes.24.q.de prob.In appellatione autem a diffinitiua ſentẽ-
tia dicendum eſt,quod omnia attentata ſint reuocanda,niſi
ſint attentata in caſibus, in quibus eſt prohibitum appella-
re,& de hoc eſt tex.in d c.non ſolum,in prin.& in c. Roma-
na.§.ſi autem poſt ſententiam,eod tit.in vj.

Et ex prædictis infertur ad quęſtionem.pone quod rector
parochialis eccleſiæ viſitatur a diœceſano epiſcopo,& in ap
pellatione dicit ſe eſſe exemplum, aut ex priuilegio, vel ex
præſcriptione,vel conſuetudine tanti temporis, cuius initii
non eſt memoria,& petit ante omnia coram iudice appella
tionis reuocari quædam attentata per epiſcopum pendente
appellatione: nam non debent reuocari, niſi primo probet
ueritatem cauſæ ſuæ appellationis,ſ. quod ſit exemptus, ut
eſt tex.hic in fi cum aliis ſimilibus,ſupra allegat. facit quod
notat Inno.in cap.ſolet de ſenten.excomm in vj.ubi dicit ꝙ
8 allegans † ſe exemptum a iuriſdictione epiſcopi,& petens ſe
abſolui ad cautelam ab excommunicatione lata per epiſco
pum, non debet abſolui,niſi prius doceat de eius exemptio-
ne,& idem dicunt Dom.de Rota. deci.ſua 234 quæ incipit,
item ſi rector.dicunt tamen,quod non requiritur,quod ap-
pellãs plene probet exemptionem,ſed quod ſufficit aliqua-
liter conſtare de huiuſmodi exemptione antequam abſolua
tur, ne ſic illudatur ordini iuriſdictionis. pro qua facit ius
commune,& contra petentem abſolutionem,ut in c. deci-
mas.de reſtitu ſpol.in vj de quo articulo. vide plenius in d.c.
ſolet,& in c.cum perſonæ de priuil in vj & in c non ſolum.
de app.eo lib.& vide quæ dixi in c.j.de offic.ord & in c. cum
non liceat,ſ̃.de præſcrip.

In glo.j.in fi. dic quod iſta decr. non eſt ſuperflua propter
hoc,cum hic ponatur ad diuerſum fi quam ibi. nam ibi po-
nitur,ut ſic oſtendatur, quod res petita ita debeat in libello
declarari, quod ceſſet omnis ambiguitas. hic uero ponitur,
ut oſtendatur,quod ſi iudex non facit libellum declarari, li
cite ab eo poteſt appellari Et ex hac ſolutione nota ſecun-
9 dum dom. Abb. quod † excuſantur Docto.de ſuperfluitate,
quando idem replicant ad alios effectus, & idem ſi replica-
rent ad eundem effectum cum nouis,& ſubtilioribus ratio-
nibus, nã quotidie propter noua fantaſmata generantur in
nobis nouæ rationes,ut dicunt philoſ. & uoluit Bal in l.j.C.
de his qui ante apẽr.tab.& ex hoc poteſt excuſari.Inn.qui eũ
dem articulum ſæpe in variis locis tractat adducẽdo nouas
rationes,& noua motiua,& per hanc rationem poteſt excu
ſari Bar.& alii Doct qui eundem articulum in diuerſis locis
tractauerunt,& hæc ſufficiant,ſequitur ca.ex iuſinuatione.

SVMMARIVM.

1 Terminus a iudice ſtatutus ad proſequendam appellationem, non valet reſpectu redeundi, licet etiam ad redeundum datus fuerit.

2 Appellanti, iudex poteſt terminum præfigere ad proſequendum appellationem, licet appellans ſibi nullum præfixerit.

3 Iudex a quo non poteſt præfigere terminum ad finiendam appellationẽ, vel ad faciendum fidem de præſentatione, vel proſecutione.

4 Iudex a quo non poteſt præfigere terminum, infra quem appellans redeat cum literis impetratis ſuper cauſa appellationis.

5 Impedimentum ſurgens ex parte Principis, retardat curſum temporis præfixi.

6 Appellans vtrum neceſſario debeat notificare Principi appellationem, vt impediatur curſus temporis.

7 Terminus præfixus ad finiendam appellationem, intelligitur præfixus ad proſequendam.

8 Inhabiles ætate contra matrimonium per verba de præſenti, intelliguntur ſponſalia contrahere vt de futuro, per interpretationem.

9 Dilatio aſſignata ad plura, intelligitur data, quatenus operari poteſt.

10 Comparere in termino intelligitur, qui quamprimum potuit, comparuit.

11 Iudex ſuſpectus reddi an poſſit ex eo, quod aduocatus aduerſarij fuit familiaris, & commenſalis eius.

12 Terminus appellationis proſequendæ, quando a partibus præueniri poſſit.

13 Notorium eſt illud, quod ex actis comprehenditur, ſecundum Innoc. quæ iudex inſpicere debet.

14 Iudex impetratus poteſt cognoſcere de reſcripto, an ſit ſubreptitius.

15 Notorium inducitur non tantum ex ſententia, ſed etiam ex actis iudicialibus, ſecundum Innoc.

16 Probatio in iudicio facta inducit notorium.

17 Vſurarius per ſententiam iudicis pronunciatus, efficitur publicus vſurarius, ſi tranſiuerit in rem iudicatam.

18 Iudex poteſt ex his quæ conſtant ſibi ex actis ſupplere ex officio ſuo ad vtilitatem partis.

19 Iudex poteſt procedere parte abſente, quando totum ius partium redactum eſt in ſcriptis.

CAP. L.

1 EX inſinuatione. Si iudex a quo præ
figit† terminum ad
proſequendam appellationem, & ad redeũdum
a proſequutione,non ualet terminus reſpectu re-
deundi,ſed bene ualet reſpectu proſecutionis adeo,quod neu
tra partium poteſt præueniri. hoc dicit ſecundum do. Abb.
Diuiditur in duas partes.In prima ponit querelam appellã-
tis.In ſecunda dat iudicem.Secunda ibi,quia uero.

Nota primo,quod iudex a quo poteſt pręfigere terminũ
2 appellanti ad proſequendam appellationem,licet ipſe † ap-
pellans nullum terminum ſibi præfixit.cõcordat ſ̃ eo. cum
ſit Romana,& c perſonas,vbi dixi.

Secundo nota, quod iudex a quo, non poteſt præfigere
3 † terminum ad finiendam appellationem, quia hoc eſt im-
ponere legem ſuperiori.

Nunquid autem poſſit hoc facere iudex ad quem.dicetur
j.c.oblatæ.Et per iſtum tex.decidi poteſt,quod iudex a quo
non poteſt præfigere terminum appellanti ad faciendam fi
dem de præſentatione,uel de proſecutione appellationis, li
cet poſſit præfigere terminum ad ſe præſentandum coram
iudice ad quem,ut dicit glo.ſupra eod perſonas,& ita conſu
luit Fed.de Sen ſuo conſilio 17. & hoc ſequitur etiam Ioan.
de Imo.hic,circa fi.& dixi in d c.perſonas.

4 Et ex hoc etiam tex.poteſt decidi,quod † iudex a quo,nõ
poteſt præfigere terminum,infra quem appellans redeat cũ
literis impetratis ſuper cauſa appellationis,& hoc probatur
hic,ſecundum intellectum quem tenet gloſ & ſequitur hic
dom.Abb.

5 Tertio nota,quod † impedimentum ſurgens ex facto prin
cipis impedit curſum temporis præfixi ad finiẽdam appella
tionem:unde non datur ſecundus annus, ſed impeditur cur
ſus tẽporis ipſo iure,ut probatur ibi,lis intacta permaneat.
& ibi,abſque damno moræ.

6 Vtrum autem ſit neceſſarium, quod † appellans notam
faciat appellationem principi ad hoc, ut impediatur curſus
temporis & Bal in auth.ſed lis.C de tempo.app.vbi iſte tex.
habetur originaliter,tenuit, quod non,dicens eſſe imputan-
dum uictori,qui hoc non notificauit principi. Sed Barto ibi
tenet contrarium, dicens quod neceſſe eſt, quod appellans
notam faciat appellationem principi ad hoc, ut ſibi poſtea
non currat tp̃s, & iſtam opin ſequitur ibi Butr. & idem di-
cit Ang in dicta auth.ſed lis.vbi dicit,quod appellans debet
eſſe ſollicitus ad introducẽdam cauſam, & ſi non potuit in-
troducere,quia non habuit aditum ad imperatorem,vel Pa
pã,ut quia nullus iudex inuenitur, qui poſſit introducere in
conſiſtorio Papę,uel principis inuitis cuſtodibus,tunc excu-
ſatur, nec currit ſibi tẽpus, & ideo dicit eſſe introductum de
more,quod appellantes uadant ad portam,& ſollicitent por
tarium,vel pulſent ad portam pro introducẽdo cauſam ap
pellationis,& faciunt rogari notarium,quod portarius dene
gat ſibi ingreſſum,& ſi omnes portæ eſſent apertę, ita quod
omnes intrare poſſent,non ſufficeret talis proteſtatio, quia
præſumitur ſimulata,& fraudulenta, & ita dicit Ange. pra-
cticari in Romana curia. facit, quod dixi ſupra eodem,per-
ſonas.

Quarto nota ſecundum communem intellectum, & te-
7 nementi, quod † terminus præfixus ad finiendam appella-
tionem,intelligitur etiam præfixus ad proſequendam, quia
terminus ad finiendam,includit in ſe terminum ad proſe-
quendam,ut in clem ſicut,eodem titulo.nam non poſſet fi-
nire appellationem,niſi proſequeretur. vnde dato, quod nõ
valeat reſpectu finis,valet tamen reſpectu proſecutionis.pro
hoc allegat dom.Abb.cap.primũ,de deſponſa.impub. libro
8 ſexto.vbi dicitur, quod ſi † inhabiles ætate contrahunt ma-
trimonium per verba de præſenti, iuris interpretatione va-
let,ut ſponſalia de futuro,ex quo ſunt habiles ad ipſa ſpon-
ſalia contrahenda. Bal etiam dicit iſtum textum eſſe notan-
dum dicens, quod ex eo ſequitur, quod ſi non ualet dila-
tio, prout data eſt,ualere debet.prout ualere poteſt.Dicit ẽt
9 ꝙ ſi eſt aſſignata † dilatio ad plura,ſi non p̃t operari in oĩb.
operatur quatenus põt operari,& dicit iſtum tex eſſe tenen-

dum menti. Ex quo prædicta poſſunt inferri. facit cap.cum
dilecti,de dolo,& contumacia, & l Celſus.ff. de arbitris. in
10 quibus patet,quod ſiquis non poteſt † comparere in termi-
no citationis,includitur,quod teneatur comparere, quãpri-
mum poteſt,& iſta faciunt contra doctrinam Specu in titu.
de dila.§.nunc videamus.verſi. & ſunt hæc in argumentum.
vbi dicit,quod ſi iudex lapſo termino dilationis,eam proro
gat,non valet prorogatio,ſed ſi concedat nouam dilationẽ,
cum cauſa,tunc valet.Sed ſolue,quod ratio eſt, quia proro-
gatio non includit conceſſionem nouæ dilationis, ſed ſolũ
extenſionem prioris dilationis,quod non poteſt fieri ipſa di
latione finita,vt in l.ſed ſi manente.ff.de precar.cum ſimili.
vnde aliud eſt prorogare,aliud eſt de nouo dilationem con-
cedere,ſed finis appellationis includit in ſe proſecutionẽ ap-
pellationis,vide tamen Bal.in l.j.C.de temp.app.qui videtur
tenere contra opi.Specu.

In glo.i.primam opinionem,quam glo. tangit tenuit glo.
in cap.accuſatores.3.quæſtione v ſed opin.iſtius gloſ. tenuit
Inno.hic ſcilicet,quod non ſit ſufficiens cauſa recuſandi iu-
11 dices †ex eo,quod aduocatus fuit familiaris ipſius,ſeu com
menſalis,& iſtam opi.ſequitur hic dom.Abb.quam dicit ꝓ-
bari in c.j.de off.iud.Non obſtat iſte tex.quoniam hic iudex
non fuit recuſatus.item hic de facto fauebat alteri parti, &
iſta cauſa ſufficit ſola ad recuſandũ iudicẽ, etiam ſi aliæ cau
ſę ceſſarent,ut in ca.accedens,ij.ut lite non conteſta. & dixi
ſupra eo.poſtremo. ſecus ubi iudex incedit per rectam uiam:
non enim eſt ueriſimile, quod uelit moueri per commen-
ſalem ſuum,ex quo nullum intereſſe prætendit,niſi quia eſt
aduocatus,de quo tamen dic,vt dixi in d capit.j de offic.iud.
Sed contra text.& contra illud, quod prædixi opponitur,ꝙ
immo iſte iudex non videbatur fauere camerario,ex quo ab
eo appellauit:iudex enim eſt ſuſpectus illi quem grauat,non
autem aduerſario,ut in cap. ad hæc ſi in una,& in ca propo-
ſuit,ſupra eodem.Sol.Hoſ.dicit hoc fuiſſe fraudulenter con-
fectum, ut haberet iſte camerarius uiam impetrãdi iudices
remotos,vt ſic pars aduerſa tędio affecta,compelleretur ce-
dere liti.Item iudex minabatur,quod niſi utraque pars eſſet
reuerſa in termino,ſe amplius non auditurum ipſas partes,
& hoc faciebat ad hoc, ut iſte camerarius qui erat reus,re-
maneret in poſſeſſione.poſſunt & aliæ cauſæ aſſignari,in q-
bus non eſt inſtandum.

In glo.in uerbo,expectato, ex hac gl.eliciuntur duo intel
lectus ad iſtum textum.

Primus eſt,vt intelligatur in termino præfixo a lege, ſcili
cet in anno,ſed iſte intellectus non placet gloſ. quia non te-
netur quis expectare finem termini anni, quia per lapſum
iſtius anni eſt deſerta appellatio.

Secundus intellectus eſt, quod loquatur in termino præfi
xo a iudice ad proſequendum,quem terminum neutra pars
poteſt præuenire,vt in cap.ſæpe,ſupra eodem,& infra eo.ob
latę.& licet alia iudicis fuerit intentio,tamen per illam regu
lam,ſi non ualet, vt ago, ualeat ut ualere poteſt &c. valuit
præfixio termini reſpectu proſecutionis, cuius reſpectu po-
tuit valere,licet non poſſit ualere reſpectu finiendæ appella
tionis,quia hoc eſſet imponere legem ſuperiori,ad quẽ fuit
appellatum,quod de iure fieri non poteſt, ut hic in tex. & ex
hoc colligit But.quod ubi peccatur in cauſa efficienti, ſi nõ
valet,quod ago,vt ago,ualet vt valere poteſt,allegat l.an inu
tilis.ff.de acceptil facit capitu.primũ.de deſpon.impub. in 6.
de quo dic,ut plene habetur in l.j.§.ſi quis.ita.ff. de verborũ
obligatio.

Inno.uero ſequendo primum intellectum,dicit quod ter-
minus præfixus a iudice habetur, ac ſi non fuiſſet præfixus,
quia non poterat ſtatuere terminum ad finiendum, & ſic
partes fuerunt relictę In termino iuris,quem terminum nũ
12 cius camerarij dicitur † præueniſſe in impetrando literas,
quem non debuit præuenire, ſed expectare debuit vſque ad
vltimum menſem anni, quod quia non fecit, literæ annul-
lantur.

Sed Ioan.And dicit hoc dictum procedere, ſi iſte camera-
rius fuiſſet appellatus,ſed ipſe erat appellans, & ſic in termi-
no iuris poterat quandocunque proſequi,quia ei præfigitur
annus ad proſequendum, & finiendum;vt in clemen ſicut,
eodem titulo. appellante uero non proſequente poteſt ap-
pellatus in ultimo menſe anni proſequi, ut ij. quæſtione vj.
appellatore,& in auth.ei qui C.de tempo.app. plus dicit do.
Abb quod etiam appellatus poteſt quandocũque proſequi
infra terminum iuris,dũmodo in actu proſecutionis faciat
appellantem citari, ſecus ſi vellet procedere ſine citatione
appellantis,ſed ſolum inquirere ſi appellans eſt in curia, vt
voluit Bal.in auth ei qui C.de temp ap hoc eſt dicere, quod
ſi appellatus nulli mittere citationem ad locum, ubi eſt ipſe
appellans poteſt quandocunque proſequi appellationem in-
fra annum,ſed quando expectat ad vltimum menſem anni,
non eſt neceſſarium,quod mittat citationem ad partes, ſed
ſatis eſt,quod faciat inquiri ſi eſt in curia iudicis ad quem, &
ſi eſt, ibi debet ipſum facere citari, alias poteſt procedere in
cauſa appellationis eo non citato.potuiſſet ergo iſte came-
rarius,ſecundum dom.Abb. etiam ſi fuiſſet appellatus quã-
docunque impetrare infra terminum iuris, dummodo po-
ſtea in proceſſu feciſſet aduerſariũ citari, & dicit, quod hoc
videtur probari in c.bonæ,infra de confir.utili uel inuti.vbi
literæ impetratæ per appellatum, qui præuenit appellãtem
dicuntur ſubreptitiæ,quia non fecit mentionem de appella-
tione,nõ autem,quia fuerint impetratæ ante lapſum termi-
ni iuris,de quo dicam in cap.oblatæ.j̃. eod. unde dicit dom.
Abb.quod iſte tex.eſt intelligendus de termino hominis,qui
præueniri non poteſt,nec ab appellante, nec ab appellato,
& dando nouum intellectum ad iſtũ tex dicit, quod hic fuit
terminus præfixus ad appellationem proſequendam, & fi-
niendam.vnde valuit iſta præfixio termini reſpectu proſecu
tionis,& quantum ad effectum,ut neutra pars poſſet impe-
trando præuenire illum terminum,ſed non valuit terminus
quantum ad hoc, ut teneretur vtraque pars redire infra ter-
minum a proſecutione appellationis, quia hoc eſſet impo-
nere legem ſuperiori. remanſit ergo iſte terminus reſpectu
proſecutionis,quia vbi utile poteſt ſeparari ab inutili,utile ꝑ
inutile non vitiatur,vt in regula,utile,libro vj.& ideo nõ po
tuit appellans impetrare literas pręueniendo hunc terminũ.
& licet do.Abb.dicat,quod iſte ſit nouus intellectus, tamen
ſi bene conſideras,iſte intellectus eſt glo. quia in effectu glo.
hunc intellectum ponit.

In glo.fi.intelligit ergo gl.iſtum tex.quod ſi conſtiterit ap
pellationem præueniſſe terminum, literæ non ualebunt, ut
s.eo.ſępe.in fi. & hoc caſu iudex impetratus per canonicos,
de quo fit mentio in ſuprascriptione procederet in cauſa,a-
lioquin iudex debet remittere iſtos canonicos ad impetra-
tos per nuncium camerarii, & condemnare ipſos in expen-
ſis,ut s̃.de reſcriptis cæterum,& de do.& contu.c.ij. ſed con
tra iſtud opponitur.nam videtur,quod iudices priores impe
trati per nuncium camerarij debebant cognoſcere de ſubre
ptione ipſarum literarum,ut in ca.ſuper literis.de reſcriptis.
Inno.ſoluit duobus modis.

Primo,quod hoc proceſſit ex gratia.ſed iſta ſolu. non eſt
bona,quia omnis intellectus continens gratiam,eſt fugẽdus
ut dicit glo.in l.filium,quem habentem.C.familiæ erciſcun-
dæ,& pro hoc ſupra de conſtitu.cap.j.ubi patet,quod ſtatuta
canonum ligant omnes.

Secunda ſol.eſt,quod erat notorium ex inſpectione lite-
rarum,quod iſte nũcius camerarii impetrauerat iudices,an
te tempus præfixum ad proſequendam appellationem. vn-
13 de Inno.multum notabiliter dicit,quod illud eſt † notoriũ,
quod comprahenditur ex actis iudicialibus, quæ iudex ap-
pellationis debet inſpicere, & ex eis poteſt procedere etiam
parte abſente,& iſtud dictum Innoc eſt multum ſingulare,
& quotidie allegatur:tamen non conuenit literæ,quia Papa
mandat ſub cõditione,ſi ita eſt &c. nam ſi fuiſſet notorium
dixiſſet,quia liquide conſtat,prout dixit tex.in ca.cum olim,
ſupra de re iud.Dic ergo,quod quando reſcriptum eſt ſubre
14 ptitium,poteſt iudex † impetratus cognoſcere de ſubreptio-
ne ipſius,ut in dicto ca.ſuper literis.ſupra de reſcriptis,tamẽ
pars poteſt impetrare alium iudicem a Papa, prout hic fa-
ctum fuit.

Ex quo nota,quod quando reſcriptum allegatur ſubrepti
tium,poteſt ipſe allegans impetrare iudicem a Papa, & Pa-
pa de iure communi poteſt delegare cauſam alii ſub condi-
tione,cum clauſula, quod ſi inueniet reſcriptum ſubrepti-
tium,in cauſa procedat,& ſi iudex ſic impetratus, ita inue-
nerit,in cauſa procedet,alioquin remittit cauſam ad priorẽ
iudicem. debebit tamen etiam de proceſſu fieri mentio, ut
in c.ſecundo,de dolo & contum.& in c.inter monaſterium.
de re iudi.vel poteſt dici,quod iſti iudices impetrati per nun
cium camerarii nondum cęperant in cauſa procedere,ideo
pars aduerſa licite potuit impetrare alias literas.

Nota tamen plura ex verbis Innocent. primo, quod non
ſolum ex ſententia,ſed ex actis iudicialibus inducitur noto-
15 rium.† pro quo eſt text. nota.in capitu.cum olim,in fi.infra
de verborum ſignificatione.vnde Barto in l.apud quem. C.
de edendo,& in l.cum lite mortua.ff.iudic.ſol. dicit, quod ſi
quæritur,an illud,quod continetur in actis ſit factũ, & tunc
acta iudicialia in quocunque iudicio, & inter quaſcunque
perſonas faciunt fidem. unde ſicut notorium facit fidem
quo ad omnes, ita etiam acta faciunt fidem quo ad omnes
quantum ad illud,quod continetur in actis.
16 Et ex hoc infertur,quod ex † probationibus factis in indi-
cio reſultat notorium, pro quo eſt textus nota. in dicto

cum olim.in fi.de verborum ſigni.not.glo.in c.veſtra. de coha.cle.& mul.& in ca.manifeſta ij.q.j. & hoc ēt tenet Bal. in auth.ad hæc.C.de uſur.& allegat.l.qui ſententiam.C.de pœnis.Dic tamen,quod ſententia, & probationes non faciunt notorium quantum ad alias perſonas,ut eſt tex. nota.in c.inter dilectos,in penult.colum.§ porro,ſi legitimum,de fi. inſtrum.item quando uariatur modus agendi non faciunt fidem etiam inter eaſdem perſonas,ut in c.ueniens,el ij.ſupra de teſti.& ideo Barto ubi ſupra dicit, quod licet acta probēt illud,quod continetur in ipſis eſſe factum, quo ad omnes perſonas,& in quocunque iudicio,ut in l geſta.C.de re iud. non tamen habent effectum,ut extēdantur ad alias perſonas,de quo dic,vt plene per Bar.in locis præalleg.& pleniſſime ſcripſi in ca.cauſam quę,ſupra de teſti.

Item aduerte,quia ad hoc,ut acta inducant notoriū,quo ad perſonas, inter quas ſunt cōfecta, neceſſarium eſt, quod ſit in cauſa concluſum,de quo uide glo.ſingularem in ca.ſignificauerunt,in uerbo,liquere,ſupra de teſti.& vide omnino,quod ſcripſi ſuper ea.

Et ex prædictis infertur,quod ſi iudex pronunciat aliquē
27 eſſe † vſurarium, & talis ſententia tranſeat in rem iudicatā, quod talis ſententia probabit ipſum eſſe publicum,& manifeſtum uſurarium,cum ſententia inducat notorium,de quo vide glo in cle j.in verbo,publice.de ſepul.

Secundo nota ex uerbis Inno. dum dicit, quod iudex appellationis poteſt inſpicere acta,& ex eis procedere parte abſente,quia acta inducunt notorium, quod in tātum ex actis
28 iudicii reſultat notorium iuris, quod iudex † poteſt ex his, q̄ ſibi conſtant,ſupplere ex officio ſuo ad utilitatem partis, & ita ad hoc ſæpe allegatur hoc dictum Inno.& ita etiam formaliter dixit Innoc in c.per tuas in fi.de teſti. idem ſequitur Angc.allegando dictum Innoc hic, in l.ſi unus.§.pactus, ne peteret.

In glo.in verbo,in opponendo.ff.de pact.facit gl in ca.bonæ me.Maguntino.in verbo,recepit.quæ incipit, & ita quandoque,ſupra de elect.& ī.de accu.euidētia.omnia enim quæ conſtant ex actis,dicuntur notoria. Et in omni notorio iudex de facto poteſt ſupplere,& procedere de facto iuris ordine non ſeruato, quia in notoriis iuris ordo non requiritur, ut in capit. ſuper eo.de teſtib cog & per glo.no.in l.prima.C. qui, & aduerſus quos,& per Inno.in c.tua. de coha. clericor. & mulierum.

Tertio nota ex dictis Inn.quod ubi totum ius partium eſt
29 redactū in ſcriptis. † iudex poteſt procedere etiam parte abſente,tanquam ſuper notorio,quod dicit dom.Abb.ſemper notandum.& ratio eſt ſecundum eum, quia certum eſt hoc caſu abſenti nullum aliud ius competere. pro hoc eſt bon. tex in l.ſecunda §.quod ſi de frumentaria.ff de admi. rerum ad ciui.perti.& ibi per Bar & per eundem,in l. ictus fuſtium. ff.de his qui no.infam.vide etiam bo.tex.in c.cum olim.ſ. de re iudi.& quod ibi dixi,& in c.ad noſtram, el tertio,ſupra de iureiuran & hæc ſufficiant in iſto capitulo,ſequitur cap. bonæ memoriæ.

SVMMARIVM.

1 *Appellans extraiudicialiter ad Papam, ſi poſtea ſpolietur,reſtitui ante omnia debet.*
2 *Patronus eccleſiaſticus debet habere cuſtodiam eccleſiæ uacantis, & fructus perceptos reſeruare ſucceſſori.*
3 *Donans territorium,cum pertinentibus, an cenſeatur incluſiſſe uaſallos.*
4 *Abbas acquirit poſſeſſionem per monachos.*
5 *Poſſeſſionem corporalem quis non habet, niſi ipſe poſſeſſionem ingrediatur.*
6 *Appellatio poteſt geminari ſuper eodem articulo.*
7 *Appellatio extraiudicialis deuoluit totum negocium ad ſuperiorem.*
8 *Appellatio generalis,quando ualet.*
9 *Appellatio generalis non eget intimatione.*
10 *Conſuetudo,& ius commune poſſunt concurrere.*
11 *Fructus computari debent,quando innouata,ſeu attentata reuocantur, & in horreum ſpoliati ſunt portandi.*
12 *Eccleſia cathedralis vacans,ad quem pertineat,quo ad cuſtodiam,& concluditur ad œconomum,& eo deficiente ad capitulum.*
13 *Epiſcopo exiſtente captiuo ſuccedit capitulum in adminiſtratione eccleſiæ.*
14 *Eccleſia collegiata vacans,an ſpectet ad cuſtodiam capituli.*
15 *Subditi tenentur corrigere prælatos in occulto,& cum reuerentia.*
16 *Eccleſia non collegi.ta uacans ſpectat,quo ad cuſtodiam,ad patronum eccleſiaſticum,vel diœceſanum.*
17 *Cuſtodiam eccleſiæ uacantis habet is,qui habet collationem eccleſiæ.*
18 *Penſionem percipiens ex aliqua re,videtur eam poſſidere.*
19 *Appellans ex officio iudicis,poteſt agere contra quēlibet poſſeſſorem,ex naturali æquitate.*
20 *Appellatio generalis habet actionem contra quemlibet poſſeſſorem.*
21 *Attentata reuocantur contra tertium, ſi habuit cauſam a parte appellata.*
22 *Differentia magna eſt inter remedium attentati, & agere de poſſeſſorio recuperandæ.*
23 *Agi non poteſt per interdictum unde ui,contra tertium etiam ſuccedentē in re affecta uitio violentiæ.*
24 *Agens interdicto unde ui,neceſſario debet probare ſpoliationem, & poſſeſſionem tempore ſpoliationis.*
25 *Appellans,quando agitur de attentato reuocando ſufficit,quod probet ſe poſſediſſe tempore appellationis interpoſitæ,& quod nunc apud hunc tertium eſt.*
26 *Exceptio alterius ſpoliationis obſtat interdicto unde ui.*
27 *Attentati reuocatio fit ex mero iudicis officio, unde non obſtat exceptio ſpoliationis.*
28 *Attentans plus delinquit, quam ſpolians, in præiudicium litis pendentis.*
29 *Exceptio excommunicationis, quando non tollit remedium attentati.*
30 *Iudex ex officio attentata reuocare poteſt,propter contemptum ſuæ legis, & in pœnam attentantium.*
31 *Tituli notorius defectus, quando impediat attentatorum reuocationem in beneficialibus.*
32 *Crimen regulariter non priuat ipſo iure beneficio.*
33 *Cautela,per quam quis ſe poterit tueri, ſi timet ſpoliari,uel turbari,ſecū dum Abba.*
34 *Matrimonium,nunquid reuocari poſſit per uiam attentati.*
35 *Cauſa, quando agitur de attentatis, an debeat probari, quod ſit vera.*
36 *Cauſa ueriſimilis, quomodo intelligatur reſpectu attentatorum reuocationis.*
37 *Appellatio veriſimilis, & probabilis,operatur reuocationem attentatorum.*
38 *Verba,appello, ne quis me moleſtet in poſſeſſione,in qua ſum ante reuocationem attentati requirunt tituli iuſtificationem in poſſeſſione.*
39 *Differentia,an ſit inter appellationem iudicialem,& extraiudicialem,et enumerat.17.*
40 *Appellatio extraiudicialis eſt duplex.*
41 *Appellatio in odioſis,an intelligatur de extraiudiciali.*
42 *Oblatio probationis exceptionis obiectæ iuſtificat appellationem iudicialem,etiam ſi non probetur ueritas exceptionis.*
43 *Apoſtoli omnino requiruntur in appellatione iudiciali.*
44 *Apoſtolorum tradendorum qualitas eſt diuerſa, nam in iudicio dimiſſorij dicuntur,quia iudex per eos remittit ad iudicem ad quem: Refutatorij,quando iudex defert appellationi: Reuerentiales, quando ob reuerentiam ſuperioris, ad quem traduntur.*
45 *Apoſtoli, qui extra iudicium dantur, dicuntur extraiudiciales, conuentionales, & teſtimoniales.*
46 *Appellatio extraiudicialis, aut eſt mere, aut non mere extraiudicialis.*
47 *Appellatio extraiudicium actum de præterito,nec futurum etiam conſequuturum ad actum de præterito.*
48 *Appellatio extraiudicialis,an poſt decem dies poſſit imponi.*
49 *Appellatio extraiudicialis,an ſit intimanda iudici,uel parti pro attentatorum reuocatione.*
50 *Appellatio extraiudicialis fit,aut generaliter, aut contra certam perſonam.*
51 *Cauſa nominatim non venit exprimenda in appellatione extraiudiciali.*
52 *Conuenientia ſiue concordia appellationis iudicialis, & extraiudicialis, & 6.enumerantur.*
53 *Appellatio tam iudicialis, quam extraiudicialis in ſcriptis fieri debet.*
54 *Tempus appellationis,tam iudicialis,quam extraiudicialis,eſt unum, ſ. x.dierum.*
55 *Innouata in utraque appellatione reuocantur.*
56 *Appellatio extraiudicialis,an deuoluat cauſam ad iudicem ad quem, ſicut facit iudicialis.*
57 *Appellari,an poſſit ab actu extraiudiciali etiam de iure ciuili.*
58 *Appellatio facta,ne quis emat talem rem, puta domum,an ſi poſtea emerit,uenditio reſcindatur,ſeu reuocetur per uiam attentati.*
59 *Titulus quæſitus poſt appellationem extraiudicialem non excuſat a reſtitutione fructuum.*
60 *Proteſtatio ne emat,conſtituit in mala fide emptorem.*
61 *Denunciatio facta ante apprehenſionem poſſeſſionis,conſtituit in mala fide.*
62 *Attentata poſt appellationem extraiudicialem, an ualeant, ſe remittit.*

CAP. LI.

1 BOnæ. Qui extra iudicium † appellat ad Pa-
pam ex cauſa iuſta, vel uerilimili, ne
in ſua poſſeſſione turbetur, ſi poſtea ſpolietur, re
ſtituitur ante omnia in ſtatum in quo erat tem-
pore appellationis emiſſę: hoc dicit. Diuiditur in tres partes.
In prima ponitur allegatio appellãtis. In ſecunda allegatio
appellati. In tertia pronunciatio Papæ. Secunda ibi, procura
tor. Tertia ibi, præmiſſis igitur.

2 Nota primo ſecundum unum intellectum, quod † patro
nus eccleſiaſticus debet habere cuſtodiam eccleſię vacantis,
& percipere omnes fructus reſeruandos ſucceſſori, ſeu con
uertendos in utilitatem eccleſiæ, & ad hoc allegat iſtũ text.
Inno in c.vnico, vt ecc.beneficia. & ſentiunt hic Doct. ſecus
in patrono laico, quia non debet ſe de eis intromittere, niſi
quo ad defenſionem, vt dicit gl. nota. in c. cum uos. de offic.
ordin. in glo. penult. quæ etiam dicit, quod de iure communi
ad eum ſpectat cuſtodia eccleſiæ vacantis, ad quem ſpectat
inſtitutio ipſius eccleſiæ va.

Nota ſecundo ibi, ad ſe aſſerit pertinere, ſecundum Bal. ꝙ
verbum pertinere, eſt nomen generale, & verificatur in eo
ad quem pertinet ius patronatus, & hoc probatur hic intel
ligendo, quod iſte Abbas habebat ius patronatus in iſta ec-
cleſia vacante. allegat etiam Bal. l. talẽ. § fi. ff. de heredi. inſti.
3 Et ex hoc infertur ad quæſtionem, quidam † donauit territo
rium, cum ibi exiſtentibus ad eum pertinentibus, utrum in
tali conceſſione compræhẽdãtur vaſalli. & Bal in d. l. talem.
§ fi ſentit, quod ſic. nam arguit ex illo tex. quod appellatio-
ne meorum, compræhendantur vaſalli ad me ſpectantes. fa-
cit l. j. ff. de ſta. ho. & ibi etiam Bal. idem ſentit.

4 Tertio nota ibi, per quoſdam monachos, quod † Abbas
acquirit poſſeſſionem per monachos, ſicut per ſeruum, ut
in l. j. §. item acquirimus. ff. de acqu. poſſ. hoc tamen intellige,
quando iuſte acquirit, ſecus ſi iniuſte. ut in l. quod ſeruus. ff.
de acq. poſſ. & ibi per Bar. & Doct. facit, quod no. gl. & Doct.
in l. cum oportet. C. de bo. quæ lib. & pondera tex. dum dicit,
quod iſte Abbas fuit ingreſſus poſſeſſionem primo per quoſ
dam monachos, ſecundo per ſe ipſum, quod poſſeſſionem
quam per alium habeo nihilominus ingrediendo per me ip
ſum poſſideo, & ſic bis poſſideo. ita videtur probare iſte tex.
ſed Bal. dicit, quod vna eſt tantum vera poſſeſſio, ut in l. j. §.
per ſeruum. ff. de acq. poſſ. ſed tu dic, quod ſi aliquis acquirit
poſſeſſionem per alium, puta per ſeruum, vel per quemcun-
que amicum etiam extraneũ, ut in l. j. C. per quas per. nobis.
acqui. & in c. accedens, cum ibi nota. de præben. ꝙ tunc poſ-
ſeſſionem ciuilem retinet animo, & naturalem retinet cor-
5 pore alieno, ſed non habet † poſſeſſ. corporalem, niſi ipſe
poſſeſſor ingrediatur, vt no. Bart. in l. j. ff. de acquir. poſſ. vnde
iſte tex. ponderat, quod iſte Abbas primo fuit ingreſſus poſ-
ſeſſ. per monachos, ſecundo per ſe ipſum ad oſtendendum,
quod poſſeſſ. acquiſiuerat, & corpore alieno, & hoc modo
intellige iſtum text.

6 Quarto nota ibi, pluries vocem appellationis emiſit, &c.
quod quis ſuper eodem articulo poteſt geminare plures † ap
pellationes, nunquid autem aliud operetur ſecũda, & tertia
appellatio. dom. Abb. tractat hic in fi. & dom. Abb. & But. &
alii Doc. tractant infra eodem, dilecto. de quo etiam per Bar.
Ang. & Doct. in l. cum procurator. ff. de oper. no. nunc. & per
Bar. in l. appellatione. C. eo. tit. & in c. ſancimus, quo tempo-
re miles, & per Ioan. de Imo. in l. fin. ff. de app. ſed Deo dan-
te dicam infra eod. ſua nobis.

Quinto no. quod licet appellatio extraiudicialis, ſit quæ-
dam prouocatio ad cauſam, ut ſupra eo. cum ſit Romana,
tamen ſi interponitur ex uerisimilibus cauſis, & probabilib.
7 cauſis, adeo † deuoluit negocium ad ſuperiorem, ut omnia
poſtmodum attentata contra appellationem reuocentur p
uiam attentati, nec admittantur exceptiones concernentes
defectum proprietatis.

Sexto nota ibi, ne quis eum ſuper poſſeſſione, &c. quod va
8 let appellatio extraiudicialis, licet † ſit generalis, ſecus in ap
pellatione iudiciali, quia non ualet ſi eſt generalis, ut in c. ij.
& in c. conſuluit, ſ. eo. & ratio eſt ſecundum Hoſt. quia non
poteſt interponi appellatio iudicialis pro futuro grauamine
ut ĩ. eo. cum ceſſante, ſed bene appellatio extraiudicialis, ut
hic, & in cle. ſicut, eod. ti. vnde ſicut poteſt appellari a futuro
grauamine, ita etiam poteſt interponi generalis appellatio,
quia futurum grauamen, non eſt certũ, ſed Bal. hic aſſignat
aliam rationem. dicit enim, quod ideo generalis appellatio
extra iudicium valet, quia per factum poſtea ſubſecutum de
ducitur ad ſpeciem. i. ad arctitudinem, allegat l. inter ex ſtib.
ff. de hæred. inſtit. & ſubdit Bal. quod non eſt neceſſe, quod ge
9 neralis † appellatio intimetur aliter aduerſariis, & pro hoc
facit iſte tex. in quo nulla fit mentio de intimatione, & hoc
tene menti.

Septimo nota ibi, de generali conſuetudine, quod conſue
10 tudo, † & ius commune poſſunt ſimul cõcurrere, & ad hoc
conſueuit allegari iſte tex. de quo uide glo. in cap. j. de conſt.
in ſexto.

Vltimo nota, quod ſicut in poſſeſſorio recuperandæ ue-
niunt fructus medio tempore percepti, vt in c. grauis. de re-
11 ſtitu. ſpol. ita veniunt † fructus, quando innouata, ſeu atten-
tata reuocantur. & dicit hic Bal. in uerbo, aſſignandos, quod
fructus ſunt portandi in horreum ſpoliati expẽſis ipſius ſpo
liantis, & innouantis quod tene menti.

In glo. j. hæc glo. in effectu dicit, quod iſte Abbas licite po
tuit appellare, quia dupliciter potuit acquirere poſſeſſ. iſtius
eccleſiæ uacantis, vel quia hoc fuit ei ſpecialiter conceſſum
per priuilegium Papę, ut infra de priuile. paſtoralis. uel quia
clericus præmortuus eius nomine poſſidebat, ut in c. cum ve
niſſent de reſti. ſpolia. ſed iſtę rationes glo. ad hoc tendunt, ꝙ
Abbas acquiſierit poſſeſſ. eccleſiæ uacantis, ſed ex hoc non
apparet, ex qua cauſa appræhenderit poſſeſſionem dictæ ec
cleſiæ: debuit autem cauſam exprimere in appellatione. ad
hoc ut appellatio appareret uerisimilis. vnde Doct. intelligũt
iſtum tex. quod iſte Abbas dicebat ſe eſſe patronũ iſtius ec-
cleſiæ, & ſic, quod ad eum pertinebat cuſtodia eccleſiæ vacã
tis, quod an ſit uerum, dicetur in glo. ſequen.

In glo. ij. dum dicit, quod cuſtodia ecc. vac. potius pertinet
ad Archiepiſcopum, quam ad Archidiaconum, dic quod ꝑ
tinet ad Archiepiſcopum non tanquam ad metropolitanũ
ſed tanquam ad diœceſanum, ſcilicet reſpectu ſuę diœceſis.
ſed glo. non reſpondet ad capitulum, ſi in plebibus. vbi uide-
tur probari, quod pertineat ad Archidiaconum cuſtodia ec
cleſiæ uacantis: ſed ſolue, quod ille tex. loquitur, quando ad
Archidiaconum de iure ſpeciali pertinet talis cuſtodia, pu-
ta ex priuilegio ex conſuetudine præſcripta, uel de ſpeciali
auctoritate epiſcopi, & ita intelligit gloſſa in dicto capitu. ſi
in plebibus. Et in hac materia dominus Abb. diſtinguit tres
caſus.

Primus eſt, quando vacat eccleſia cathedralis.

Secundus eſt, quando uacat eccleſia collegiata.

Tertius eſt, quando vacat eccleſia non collegiata.

12 In primo caſu, ſcilicet, quando vacat eccleſia † cathedra-
lis, dicit dom. Abb. quod ſi eccleſia habet Oeconomum ge-
neralem, ipſe ſuccedit in adminiſtratione, ut in c. illud. duo-
decima, queſtione ſecunda. ſed ſi non habet Oeconomum,
tunc capitulum ipſius eccleſiæ habet cuſtodiam, ut in cap.
non licet alicui metropolitano, duodecima, quęſtione ſecũ
da. ſed ſi eccleſia cathedralis de facto careret canonicis, tũc
metropolitanus ſuccedit in cuſtodia eccleſiæ vacantis, ut
eſt tex. in dicto capitu. non licet. idem ſi eſſent negligentes,
ut in capi. fina. de ſupp. neglig. præla. in ſexto. facit 9. quæſtio-
ne 3. cum ſimus, & quod notatur in capit. paſtoralis, de offi-
cio ordina.

13 Quid autẽ ſi epiſcopus eſt captus à paganis, vel ſciſmati-
cis. dic quod interim ſuccedet capitulum in adminiſtratio-
ne eccleſiæ, ut in ca. ſi epiſcopus. de ſup. negl. præla. in ſexto,
& per illum textum ego conſului in ciuitate Veronenſi, cui
Papa præfecit vnum Cardinalem in epiſcopum, ſed domi-
nium Venetiarum nunquam voluit ei dare poſſeſſ. epiſco-
patus, nec eſt ſpes, ſeu certitudo de ipſa poſſeſſione habẽda,
quod hoc caſu capi. ſuccedat in iuriſdictione epiſcopi perin
de ac ſi duraret adhuc vacatio eccleſiæ. nã in iſto caſu ratio
dicti c. ſi eps, quando enim epiſcopus eſt captus, ideo capitu
lum ſuccedit in adminiſtratione ſpiritualium, & tempora-
lium, ne eccleſia patiatur detrimentum in ſpiritualibus, &
temporalibus. ſed ubi poteſt aſſignari tantum unica ratio
conſtitutionis fit extenſio ad caſum, vbi uiget eadem ratio
etiam ſi ſit conſtitutio exorbitans, vel pœnalis, vt dixi in ca.
ſecundo requiris. §. primo. ſupra eodem. vnde quia in caſu
noſtro militat eadem ratio, quæ eſt in dicto capitu. ſi epiſco
pus, debet fieri extenſio. Præterea licet illud cap. inducat no
uam prouiſionem, non tamen exorbitat a regulis iuris com
munis, nam abſens de cuius reuerſione de proximo non ſpe
ratur, cenſetur mortuus, ut in c. ſi delegatus, de offic. deleg. in
ſexto, & ideo cum illud cap. ſit fundatum in regulis iuris cõ
munis, debet extendi ad caſum, in quo viget eadem ratio, &
hoc videtur ſenſiſſe glo. in dicto capi. ſi epiſcopus, in verbo,
morte, & ex his ſum expeditus de primo caſu.

14 Venio ad ſecundum, ſcilicet, quando uacat † eccleſia col-
legiata, & hoc caſu ad capitulum ipſius eccleſiæ pertinet cu
ſtodia. pro quo optime facit tex. clem. ne in agro § Abbate.
de ſtatu monachorum. ubi dicitur, quod Abbate, uel priore

ſuſpenſo

ſuſpenſo a collatione beneficiorum, eorum collatio deuoluitur ad priorem clauſtralē, cum conſilio, & conſenſu conuētus, uel maioris partis unde ſicut capitulū ſuccedit in collatione bñficiorū prælato ſuſpēſo ita pari rōne dēt ſuccedere in cuſtodia eccleſiæ uacantis. & hoc tenet ibi Io. de Lig. & Inno. in ca. vnico, ut ecc. bene. ſed in contrarium uidetur tex. in c. ea quæ, §. quod ſi Abbas, ſ. de ſta mo. ubi dicitur, ꝙ ſi Abbas fuerit inuentus dilap. dator, vel remouendus propter aliud delictum, quod epiſcopus debet eum remouere abſque ſtrepitu iudicii a regimine Abbatiæ, & quod interim debet deputari adminiſtrator idoneus, donec fuerit ipſi monaſterio de Abbate prouiſum, & Doct. ibi dicunt, quod talis adminiſtrator eſt deputandus per epiſcopum, & idem dicit Ioan. And. in c ij. de teſta. in vj ſed dom. Abb. dicit, quod ille tex. loquitur, quando prælatus eccleſiæ collegiatæ eſt remotus propter malam adminiſtrationem capitulo tacente: tūc enim non ſuccedit capitulum, quia eſt mala præſumptio cōtra capitulum, ex quo tacuit uidendo prælatum male adminiſtrare, uel malam uitam ducere, & ad hoc allegat do. Ab. gl. no. in l. quoniam iudices, in verbo, reſtiterit. C. eod tit. quæ dicit, quod ſubditi debent reſiſtere prælatis, ſi quid iniuſte agant, & inſtruere eos, quid agere debeant facit ij q. 7. cum Paulus, & de hoc uide San. Tho. ſecunda. 2. q. 33. articulo 4.

15 vbi dicit, quod † ſubditi tenentur corrigere prælatos, ſed hoc debent facere in occulto, & reuerenter, niſi immineret periculum fidei, quia tunc etiam publice ſunt arguendi a ſubditis, ſicut Paulus qui erat ſubditus Petro, arguit ipſum Petrū propter imminens periculum ſcandali circa fidem, & allegat glo. Auguſtini, ad Gala ſecūdo ubi ſic dicit: Ipſe Petrus exemplum maioribus præbuit, ut ſicubi forte rectum tramitem reliquiſſent nō dedignentur etiam a poſterioribus corrigi, de quo etiam uide San. Tho. in 4. ſententiarum, diſtinc. 20. q. 4. ver. ad tertiam quæſtionem dicēdum, vſque ad fi. vbi plenius circa hoc diſtinguit, & in effectu concludit illud, qđ ſupra dixi.

Et ex prædictis nota, quod ſicut capitulum eccleſię cathedralis ſuccedit prælato ſuo, ſe. uac ita capitulum eccleſiæ inferioris. & circa hoc uide, quod no. Inn in c cum dilectus. de conſuet. Et ex his ſum expeditus de ſecundo caſu.

16 Venio ad tertium ſ. quando eccleſia uacans non eſt † collegiata, ſed habet ſolum rectorem, & hoc caſu ſi eccleſia habet patronum eccleſiaſticum ipſe habebit cuſtodiam eccleſiæ va. & de hoc eſt caſus hic, ſecundum vnum intellectum, & tenet Inno in d. c. vt ecc. beneficia facit c. cum & plātare. § in eccleſiis. ſ. de priuil. nam ibi dicitur, patronus eccleſiaſticus petit rationem adminiſtrationis de temporalib ergo fortius habebit cuſtodiam eccleſię vacantis: ſi vero eccleſia non habet patronum eccleſiaſticum, tunc talis cuſtodia ſpectat ad diœceſanum, etiam ſi haberet patronum laicum, qa ad patronum laicum non ſpectat cuſtodia eccleſiæ va. quia non debet ſe intromittere de rebus eccleſiæ, niſi quo ad defenſionem tantum, ut in c filiis, ac nepotibus, & in c. decernimus. 16. q. vij. & iſtud ſ quod cuſtodia pertineat ad epiſcopum, & non ad patronum laicum, tenet Inno in c. vnico, vt ecc. beneficia, & idem tenet gl. penult. in fi. in ca. cum uos de offi. ord. quæ tamen hoc ſingulariter limitat, ſ. niſi ad inferiorem prælatum pertineret inſtitutio ipſius eccleſiæ, tunc ēt ad eum pertineret cuſtodia vacantis, & illam gl. dicit dom. Abb. ſingulariter eſſe notandam.

17 Ex quo infertur, quod habens † collationem eccleſiæ, habet etiam cuſtodiam ipſius vacantis, & do. Abb. hic allegat ad prædicta nota. dictum Ioan. And. in c j ne ſe. vac lib vj. in nouella vbi dicit, quod licet capitulum non ſuccedat in collatione beneficiorum ſpectante ad ſolum prælatum, ut eſt tex. in d. c. i. tamen poteſt commendare eccleſias uacantes, & Oeconomum ponere, donec per ſuperiorem fuerit prouiſum, & iſtud dictum dicit dom. Abb. ſingulariter notan.

Ex quo infertur, quod ubi ad epm̄ pertinet cuſtodia eccleſiæ inferioris vacantis, eo mortuo ſuccedit capitulum in tali cuſtodia. Et ex his habes iſtum articulum expeditum, de quo etiam habetur in d. c. cum uos. de offi. ord. & in ca. cum ueniſſent. ſ. de inſti.

In gl. in uerbo, de iure aduerte, quia ſi iſte Archidiaconus poſſidebat, ergo debebat obtinere, & iſte Abbas nō poterat prætendere ſe ſpoliatum, quia uim vi repellere licet, ut in c. olim, el i. ſupra de reſti. ſpol. & ſic eius appellatio non fuiſſet probabilis So. ſecundum Doct. iſte text. debet intelligi, ꝙ iſta allegatio non fuit probata, nam ſi conſtitiſſet Archidiaconum tunc poſſediſſe, non habuiſſet locum deciſio huius ca. per ſupradicta. Vel aliter, ſecundum do. Abb. iſte Archidiaconus allegabat conſuetudinem, ſ. quod cuſtodia eccleſiarum vacantium, de conſuetudine ad ipſum pertinebat, ſed hanc conſuetudinem non probauit, & poſito, quod illam probaſſet, concernit proprietatem, & non poſſeſſ. vnde ſatis erat, ꝙ Abbas incumbebat poſſeſſioni tempore appellationis emiſſę, de quo plenius dicetur ſuper glo fi.

In glo. in verbo, procuratorem. in fi hæc glo non reſpondet ad cap. cum veniſſet ſupra de reſti. ſpo ubi patet, quod ſi

18 percipio † pēſionem ex aliqua re, uideor illam poſſidere idē notatur in l. quamuis. ff. de acquir. poſſ. allegata in glo. unde dom. Abb. dicit quod capitulum. cum ueniſſet, debet intelligi, quando præcedente titulo legitimo ad transferēdum dominium ſoluitur penſio de conſenſu poſſeſſoris, uel quādo conſtat alium poſſidere, quam ſoluentem penſionem: tunc enim ſolutio penſionis probat poſſeſſionem, & idem notat Bar. in d. l. quamuis. iſte autem tex. loquitur, quando ſimpliciter probatur ſolutio penſionis, ſeu cēſus, nec apparet ex qua cauſa fuerit facta ſolutio, quia cum ex multis cauſis poſſit ſolui penſio, ſeu cenſus, talis ſolutio indeterminata non probat poſſeſſ. uel ſubiectionem pro hoc de priuil. recepimus, & de cenſi. quanto nam probatio dubia, & generalis, quę nō concludit quid determinatur, nō valet, ut in c in præſentia, ſ. de proba. & dicit do. Abb. quod hæc faciunt contra Bal. in l ſolet. ff. de offi proconſu. & lega. ubi dicit, ꝙ ſi una eccleſia ſoluit cenſum alteri, præſumitur illi eſſe ſubiecta. hoc enim dictum Bal non procedit, ut patet ex præmiſſis. & de iſto articulo, an ſolutio pēſionis probet poſſeſſionem dic, ut plene habetur in d c. cū ueniſſet, de reſti ſpo. & in c. inter dilectos. in fi de fi. inſtrum. & in c. fi. de cauſa poſſ. & proprie. item an ſolutio pēſionis probet ſubiectionem. dic ut in d. c. fi. de cau. poſſ. & proprie. & in c. ij. & in c quanto. de cenſi. & in c recepimus infra. de priuil. & per Bald. in l ſolet. ff de offic procon ſu. & lega.

In glo. in uerbo, in eum ſtatum. hæc gloſ. in effectu ponit duos intellectus ad iſtum tex.

Primus eſt, quod officio iudicis actum fuit contra iſtum Archidiaconum, licet ipſe non ſpoliaſſet, nam virtute appellationis petebatur reuocatio attentatorum cōtra iſtum Archidiac. licet non ſpoliaſſet iſtum Abbatem, nec mandaſſet ſpoliari, nec ratam habuiſſet ſpoliationem.

Secundus intellectus eſt, quod agebatur interdicto unde ui, quia iſte Archid mandauit illis laicis, ut ſpoliarent iſtum Abbatem, uel ratam habuit iſtam ſpoliationem, uel ſciēter ſucceſſit in uitium, quia recepit iſtam eccleſiā de manu laicorum, qui ſpoliauerant iſtum Abbatem, & ſic tenebantur ad reſtitutionem condictione ex canone c. ſæpe. de reſti. ſpo. & non ſolū tenebatur reſtituere poſſeſſ. cū fructib. perceptis, ſed ēt cum fructib. qui percipi poterāt, ut in c. grauis de reſti. ſpol. Sed ɔ̄ utrumque intellectū opponitur nā ſecundus intellectus diuinat ad iſtum tex. quia hic non fuit probatum, quod Archidiaconus probaſſet iſtum Abbatem ſpoliari. uel quod ratam habuiſſet ſpoliationem, uel quod ſucceſſiſſet ſcienter in uitium. Item non congruit iſti literæ, quia Papa fundat ſe ſuper appellatione emiſſa ex probabili, & ueriſimili cauſa. Contra primum uero intellectum facit, quia appellatio fuit interpoſita, nec quis moleſtatet eum in poſſeſſ. ſed iſta moleſtatio fuit facta per laicos. & non per iſtum Archidiaconum, ergo uirtute iſtius appellationis non poterat agere contra iſtum tertium. pro quo eſt bo. tex in ca. Romana. §. in alium, eodem titulo, in ſexto. ubi patet, quod ſi tertius aliquid attentet etiam poſt inhibitionem iudicis appellationis, nihilominus tale attentatum non poteſt reuocari per iudicem appellationis. Soluit Innocen. quod ſicut attentatum lite pendente, debet officio iudicis reuocari, ut ſupra ut lite pend per totum ita etiam reuocata pendente appellatione pertinent ad officium iudicis, ut reuocentur in ſtatū priſtinum, ut ff. nil no. ap. pen per to. & infra eodem. dilectis. Sed iſta ſolutio non tollit contrarium, quia licet attentata appellatione pendente, ſint reuocanda, non tamen ex hoc ſequitur, quod poſſit peti reuocatio contra tertium, ut dicto §. in alium. Vnde Innocen. in alia gl. ſua rectius ſoluit, dicens quod non ſolum facit cōtra appellationem ille qui ſpoliat, ſed etiam ille qui tenet rem ſpoliatam contra voluntatem appellantis. & iſtud etiam uidetur ſentire hic Hoſt. dum di-

19 cit, quod † appellans ex officio iudicis poteſt agere contra quemlibet poſſeſſorem ex naturali æquitate. argu. ſecunda, q. ſectio. prima. in primis. Hinc eſt, quod ſi res mea peruenit ad te poſſum agere officio iudicis, vt illam mihi reſtituas, ut in l. ſi me & Titium. ff. ſi certum petatur, & maxime hoc procedit de ęquitate canonica, argu capituli dilecti. de indic. & uide bona glo. in capitulo, non ſolum, in gloſſa magna, eodem titulo, in ſexto, & Ioan Mona. in capitulo, cupientes. de electio. in ſexto, & ſecundum iſtam ſolutionem poteſt ſolui contrarium in dicto §. in alium, quia ille §. in alium. loquitur, quando tertius principaliter aliquid attentat, iſte autem textus loquitur, quando tertius recipit rem ſpo-

liatam a parte ſpoliante,vel a iudice , & ſic habet cauſam a
parte litigante,vel a iudice.Item ibi loquitur,quando ſpecia
liter interpoſita fuit appellatio,iſte autem text.loquitur qñ
interpoſita fuit appellatio generalis reſpectu perſonarum,ſ.
ne quis eũ moleſtaret &c.vnde do.Ab.in hac materia diſtin
guit.Tu aũ plenius diſtingue,q̃ ipſe,& facias quatuor caſus.

Primus eſt, quando appellatio eſt ſpecialis, & tertius hẽt
cauſam a parte appellata,vel ab appellante,uel a iudice.

Secundus eſt,quando appellatio eſt ſpecialis,& tertias ha
bet cauſam a parte appellata,vel ab appellante,vel a iudice.

Tertius eſt,quando tertius ſuccedit in re attentata, ſed nõ
habet cauſam,nec a iudice,nec a partibus.

Quartus eſt,quando tertius principaliter aliquid attentat
ſuper re de qua queſtio vertitur coram iudice appellationis.

20 Venio ad primum caſum,ſ.quando † appellatio eſt gene-
ralis reſpectu perſonarum,& hoc caſu poteſt agi cõtra quẽ-
libet poſſeſſorem,quia quilibet tenẽdo rem inuaſam in pre-
iudicium appellantis,dicitur facere contra appellationem ,
ut hic notabiliter probatur & ſic vnusquiſque faciendo cõ-
tra appellationẽ dicitur eſſe pars, ex quo appellatio fuit ge-
neralis contra omnes, ideo iſte Archidiaconus, licet fuerit
tertius poſſeſſor,tamen dicitur eſſe pars, & contra eum hẽt
locum remedium attentati pendente appellatione, & tene
illum in effectum menti contra quemcunque etiam bonæ
fidei mediatum poſſeſſorem, qñ ſ. appellatio extraiudicialis
fuit generalis,& ipſe appellans fuit priuatus ſua poſſeſſione
pendente appellatione, & illum intellectum ſequitur dom.
Abb hic ſuper iſta glo.& Io.de Imo.hic & glo.ma.in prin.in
d c.non ſolum.eod.titu in vj Et ex hoc habes notabilem limi
tationem ad d c Romana § in alium. eo.tit in 6. nam ille §.
non procedit in appellatione extraiudiciali generaliter in-
terpoſita.quod tene menti.

Venio ad ſecundum caſum,ſ quando appellatio extraiu-
dicialis eſt ſpecialis,& tertius poſſeſſor habuit cauſam a par-
21 te appellata innouante,& etiam hoc caſu poſſunt † attenta
ta reuocari contra tertium,& de hoc eſt text.hic intelligen-
do,ꝙ ille Archid habuit poſſeſſionem ab iſtis laicis etiam ſi
bona fide conſecutus fuiſſet poſſeſſ.pro quo facit text.in l.
chyrographis.§.j.ff.de adm.tut cum ibi no.per Bar.vbi patet,
quod alienata per appellantem,vel appellatum pẽdẽte ap-
pellatione reuocantur officio iudicis per iudicẽ appellatio-
nis a tertio poſſidente. Ex quo ipſe tertius poſſeſſor habuit
cauſam ab ipſa parte.facit c.cum M.in fi.ẽ. de conſtit. & idẽ
ſi habuiſſet cauſam a iudice,ut dicit gl.in d ca. non ſolum.&
iſtud ſequitur hic Io.de Imo & etiam do.Abb.& ex hoc ha-
bes ſecundam limitationẽ ad d.§.in alium , quia non proce-
dit,ubi tertius poſſeſſor habet cauſam a parte,uel a iudice,ẽt
ſi eſſet in bona fide,

Tertius caſus eſt,quando tertius poſſeſſor ſuccedit in re at
tentata,tamen nõ habet cauſam a parte,uel a iudice,& hoc
etiam caſu poteſt ab eo reuocari attentatum,de hoc eſt tex.
ſingularis in c.ex parte Adę ẽ.de teſti vbi presbyter fuit priua
tus eccleſia ſua poſt appellationem , & deinde per illum ad
quem pertinebat collatio illius eccleſiæ fuit collata alteri ,
& tamen uirtute appellationis reuocatur poſſeſſio ab illo
tertio,cui facta fuit collatio, licet præſumatur eſſe bonæ fi-
dei propter titulum,ut in l.penul.C.de euict.& plene per Bar
to in l.Celſus.ff.de viiicap.& iſtud tenet Io.de Imo.in d.ca.ex
parte Adæ.in 4.colu.facit ij q.j.in primis.& qđ habetur in c.
ex parte ẽ.de reſcriptis. & ex hoc habes tertiam limitationẽ
ad dictum § in alium quia nõ procedit, vbi tertius poſſeſſor
ſuccedit in re attentata,licet non habeat cauſam, nec a par-
te,nec a iudice dato quod poſſideat titulo,& bona fide.

Quartus caſus eſt , quando ipſe tertius non ſuccedit in re
attẽtata,ſed ipſe principaliter attentat,& hoc caſu nõ poteſt
reuocari poſſeſſio ab ipſo tertio per uiam attentati etiam ſi
ipſe tertius attentaſſet poſt inhibitionẽ iudicis,& hoc caſu lo
22 quitur d.§ in alium.Et ex his patet, ꝙ eſt magna † dr̃ia inter
remedium attentati,& agere poſſeſſorio recuperãdæ,& pri-
ma dr̃ia,quia ſi agit̃ poſſeſſorio recuperandæ,dẽt ſeruari or-
do iudiciarius ẽt contra contumacem,ut in ca. accedens, el
j.vt li.non conteſt.& in c.conſultationibus,de offi del. unde
non ualeret ſententia in poſſeſſorio abſq; libello,& lit.con-
teſt.& hoc etiam tenet Bar.in l.naturaliter §. nihil commu-
ne.ff.de acqu.poſſ.& idem ſenſit gl in cle.ij. in fi. primæ gl.ut
lite pẽ.& probatur in d.c.accedens,ut li.non cont. ſed ubi fit
reuocatio per viam attentati,fit ſine aliquo libello , & ſine
aliqua li.cont.ex puro,& mero officio iudicis, & hoc tenet
glo.præced.in d cle.ij ut li pen. Dic tamen,ꝙ requiritur cau
ſæ cognitio , & citatio partis , immo licet Papa in reſcripto
apponat clauſulam , reuocato in irritum &c. tamẽ iudex de
bet procedere cum cauſæ cognitione,& alias nõ debet aliũ
priuare cõmodo ſuæ poſſeſſionis.facit l.meminerint.C. vn-
de ui,& l.ſi deſerta.C.ſi ob pu penſita,& hoc tenet Spec.eo.
tit.§.penult.in fi.uer ſed quæro vtrum,& idem Bal.ibi in ad-
dit.ſuis in fi.pro quo vide bo.tex.in c audita de reſtitut. ſpol.
& ibi plene habetur,quid operetur clauſula,quando ſ. prin
ceps,vel ſuperior mandat aliquid reuocari,& ibi vide dom.
Abb.& Doct.

Secunda differentia eſt,quia per interdictum vnde ui,nõ
23 poteſt † agi contra tertium etiam ſuccedentem in re affecta
vitio violentiæ,ut in l cum a te.ff.de ui & ui ar.& in ca cum
ad ſedem.de reſti.ſpo.ſed ſi ſuccederet ſcienter in uitiũ,poſ-
ſet conueniri condictione ex canone c.ſæpe.de reſti.ſpo.ſed
per remedium attentati poteſt agi contra tertium ſuccedẽ-
tem in re attentata,licet bona fide , & titulo ſucceſſerit,etiã
ſi habuerit poſſeſſionem,& titulum ab alio quam a iudice,
vel a parte,vt d.c.ex parte Adæ,ſupra de teſti.

24 Tertia differentia eſt,quia † agens interdicto unde ui, ne-
ceſſario debet probare ſpoliationem, & poſſeſſionem tẽpo-
re ſpoliationis,ut in d.c.conſultationibus,de offic.dele.& in
l.j.§ interdictum.ff.de ui,& ui ar.dic tamen,quod ſufficeret ,
ꝙ probaret ſe poſſediſſe ante ſpoliationem, quia etiam tem
pore ſpoliationis præſumeretur poſſeſſio continuata , & ſic
competeret reſtitutio per interdictũ unde vi. de hoc eſt tex.
no.in ca olim,el tertio de reſtitu.ſpo.ibi,uel prius etiam ha-
buiſſet.quem text.multum notat ibi dom.Abb.ſed quando
25 agitur per uiam attentati,ſatis eſt, quod † appellans probet
ſe poſſediſſe tempore appellationis interpoſitæ , & ꝙ nunc
poſſeſſio reperitur penes hunc tertium,etiam ſi non probet
ſpoliationem, & iſtam differentiam ſequitur etiam hic do.
Abb.& Io de Imo in c.dilecti,in fi.ẽ.de ma & obed.& etiam
hic in 4 colum.

Quarta differentia eſt, quia agenti interdicto vnde vi, ob-
26 ſtat † exceptio alterius ſpoliationis,vt in c ij.in fi.de ordi.co
27 gni.ſed in remedio † attentati non obſtat exceptio ſpolia-
tionis,quia reuocatio fit ex mero officio iudicis, & hoc te-
net Inno in d.c ij.de ord.cogn.& ſequitur hic do.Abb.quod
tene menti pro limitatione d c.fi.de ord.cog. & c. frequens.
de reſti.ſpolia in ſexto.

a Quinta dr̃ia eſt, quia in interdicto vnde ui,ſm cõem opi.[a]
oportet colorare,& iuſtificare poſſeſſionem in bñficialib vt
no.gl.in cle.j.in gl.fi.de cauſa poſſ.& prop. & plene per Doc.
in c.in literis,de reſtit ſpo. ſecus eſt in reuocatione per uiam
attentati,quia in ea non oportet colorare poſſeſſionem, ut
dicunt Do.de Ro.ſua deci.14.quæ incipit , item fuit dubita-
tum,utrum petẽti.ratio differentiæ eſt,quia ſpoliator minus
delinquit,quam attentans in præiudicium litis pendẽtis,qa
28 per † attentationem læditur iudex,ius,& pars,ut dicit tex.in
ſimili,in capit.primo,in fi eodem titu in ſexto,& hoc ſequi-
tur hic dom.Abb.& Ioan de Imo.& But. hic circa medium
in ver.ex prædictis patet longa differentia,& Alex.Imo. con
ſi.99.3.col.uerſi.præterea in 5.uol.

Sexta differentia eſt,quia agenti interdicto vnde vi,obſtat
29 † exceptio excommunicationis,vt dicit glo.ordinaria in ca.
ex inſinuatione,in glo.penult.ſupra de procur.& idem dicit
glo.23.diſt.in nomine domini,in uerbo,audientium.ſecus in
agente remedio attentati,& hoc procedit, quando appella-
tio eſt iudicialis, ſecus ſi eſſet extraiudicialis . ita dicit Io. de
Imo.allegat nota.per Ioan.Andr.in capit.pia de exceptio.in
ſexto,& in capi.cum inter, ſupra de excep vult dicere quod
quemadmodum excommunicatus poteſt appellare , quan-
do grauatur in iudicio, ita poteſt petere reuocationem attẽ
tatorum, ſed quando grauatur extra iudicium , non poteſt
appellare, ergo nec petere reſtitutionem reuocationem at-
tentatorum poſt appellationem extraiudicialem. de hoc ta-
men , an excommunicatus poſſit proſequi appellationem
extraiudicialem, plene dixi in cap.cum inter.de excep.

Septima differentia eſt, quod agenti interdicto unde ui ,
obſtat exceptio notoria,de defectu proprietatis, ut in dicto
cap.ad decimas de reſtitutio.ſpolia.in ſexto.& in cap. ſigni-
ficaſti.de diuor.& per Inn in c.conſtitutus. de fili presbyter.
Sed agenti ſuper attentatis non obſtat exceptio notoria
defectus proprietatis.ſecundum But hic.ſed Ioann.de Imo.
in quinta colum. in hoc tenet contrarium , & idem tenent
Domini de Rota in dicta deciſio decimaquarta.in fine nam
eo ipſo , quod conſtat notorie de non iure agentis, non in-
tereſt ſua fieri reuocationem attentatorum, & ſic nõ debet
audiri,quia exceptio,tua non intereſt,repellit quemcunque
agentem ij q.6.non ſolent,& in ca cum inter R ſeniorem.de
elect.& in l.ſi autem.§ primo. ff.de rei uendi. & per Innoc.
in c.

ADDITIO.

a ¶Contrarium tenet expreſſe do.Abb.in diſput.incipiente,Titius 12.colu.
reprobans multis argumentis,& iuribus communem opi.pro quo et eſt
op.tex.in c.conquerente.de reſti.ſpo.& in c.cum matrimonij.de off.dele.

in c.ſuper his,de accu.& per Bar.in l.ij.ff.de excep.rei iud.fa-
30 tentur tamen Dom.de Ro.quod † iudex ex officio ſuo po-
teſt reuocare attentata in contemptum ſuæ iuriſdictionis,
& legis,& in pœnam attentan.ut in d.cap.j.in fi.eo.tit.in 6.
ſed per hoc non debet reſtitui poſſeſſio illi, de cuius iure nõ
conſtat notorie Tandem Butr in iſto articulo uidetur con-
cludere,quod in beneficialibus,& aliis in quibus vertitur pe
31 riculum animæ notorius defectus † tituli impediat reuoca-
tionem attentatorum.In his vero in quibus nõ uertitur pe-
riculum animæ, notorius defectus tituli non impedit reuo-
cationem attentatorum,& ita concludit hic But.in antepe
nult.colum.ver.hæc puto uera in beneficialibus,& idem ten
tit Dom.Dom.in d.c ad decimas,de reſtitu ſpol in vj. in fi.3.
colum.Sed uidetur tex.in contrarium,in ca. ſi conſtiterit,in
fi.de accu vbi dicitur,quod ſi quis fuerit ſpoliatus eccleſia ꝓ
pter crimen,de quo non fuit conuictus, vel poſt appellatio-
nem,debet ei reſtitui eccleſia vnde quia ille text.loquitur al-
ternatiue,videtur uelle,quod etiam ſi de crimine fuerit con
uictus, dummodo fuerit ſpoliatus poſt appellationẽ, quod
debeat ei reſtitui beneficium.facit regula,in alterna.iuris lib.
vj vnde uidetur ibi eſſe tex.quod in reuocatione attentato-
rum pendente appellatione,non obſtat notorius defectus ti
tuli etiam in beneficialibus,& in hoc uidetur reſidere lo.de
Imo.hic,& in d.c ſi conſtiterit.de accu.de quo tamen omni
no uide dom.Abb in c.in literis.de reſtitu ſpo. ſed ſi uis tene
re opi Dom de Rota,& But.& Do.Dom.in d.c.ad decimas.
potes ad illum text.reſpondere, quod licet fuerit conuictus,
tamen non debet impediri reſtitutio benefícii, in quo quis
32 habet canonicum titulum , nam † crimen regulariter non
priuat ipſo iure beneficio,licet beneficiatus mereatur priua
ri ipſo beneficio propter ipſum crimen. vnde antequam pri
uetur licite tenet beneficium , vt dicit Inn.in c.cum noſtris.
de conceſ.præb.& in c.inter dilectos de exceſ.præl. unde ibi
notorietas non inducebat defectum tituli,ex quo beneficiũ
fuerat canonice adeptus,ut ibi dicitur , licet eſſet notorium
ipſum eſſe priuandum beneficio per ſententiam iudicis, &
ideo ibi priuatio facta poſt appellationem , nõ ualuit.Potes
etiam dicere,quod licet fuerit conuictus, illa tamen proba-
tio,non faciebat rem notoriam , ex quo appellauerat , quia
in cauſa appellationis poteſt obiici cõtra teſtes, & donec po
teſt opponi dicta teſtium,uel probationes non inducunt no
torium,ut dicit glo no.in c ſignificauerunt,in uerbo, lique-
re,ſupra de teſti.& quod dixi ſuper ea .
33 Et ex prædictis patet eſſe optimam † cautelam, quando
quis timet ſpoliari,aut turbari in ſuo iure, quod interponat
appellationem extraiudicialem,ut poſſit petere per uiam at
tẽtati innouata retractari,quia hoc remedium eſt ualde pri-
uilegiatum, ut patet ex prædictis , & iſtam cautelam tradit
hic dom.Abb.Quid autem ſi pendente appellatione contra
ctum ſit matrimonium per aliquam ex partibus litigantib.
34 nunquid tale † matrimonium poſſit reuocari per uiam at-
tentati.uide glo.in ca.non ſolum.in glo.magna,eodem titu.
in ſexto.
In glo fi.uult ergo iſta glo quod ſufficit cauſam eſſe pro-
babilem,licet non ſit vera,uel neceſſaria.dicit tamen, quod
debet eſſe talis,quæ ſi eſſet probata,eſſet legitima.Sed Bu.hic
35 dicit,quod licet a principio ſufficiat † cauſa ueriſimilis, ta-
men poſtea,quando agitur ad reuocationem attentatorum
debet probari,quod ſit uera. ſed dom. Abb. remittit primo
ad nota.per Dom.de Ro deci.303.& ad nota.per Io. Mo. in
c.cupientes,de elect.in vj.Poſtea dicit, quod contra opi.But.
multum facit iſte text. quia ille Abbas non probauit illam
cauſam,tunc probabilem eſſe ueram vnde dicit, quod iſte
tex.in fi dum dicit,quod iſte Abbas appellauit ex ueriſimili
bus,& probabilibus cauſis,intelligitur duobus modis.
36 Primo ſecundum Inno.qui dicit,quod cauſa † dicitur ve
riſimilis,quę a iure probatur,quia ſic eſt de iure. exemplum,
dico me eſſe patronum eccleſiaſticum, & ſic ad me ſpectare
cuſtodiam eccleſiæ va.probabilem autem cauſam.dicit illã
quæ eſt in ſe iuſta,puta appello ne quis moleſtet me in poſ-
ſeſſione mea.
Secundo modo intelligit Hoſt.cauſam eſſe veriſimilem,
quia ueriſimiliter ex certis iudiciis timebatur moleſtationẽ
fieri,vt puta, Archid.fuit minatus Abbati,de ſpoliãdo eum:
hæc enim eſt cauſa veriſimilis.probabilem vero cauſam ap-
pellat cauſam rationabilem. vnde ad propoſitum dicit do.
Abb.ꝙ cũ Papa fundat ſe ſuper cauſa veriſimili,nec non ſu-
per uera etiam reſpectu reuocationis attentatorum,nõ ui-
detur illud dictum uerum,ſ.ꝙ debet probari ueritas cauſæ,
ſed in contrarium facit c.cum inter canonicos.ſ.de elect. vn
de dom.Abb diſtinguit poſt Inno.& But.ex cuius diſtinctio-
ne facias tres caſus.
Primus eſt,quando appellatio eſt veriſimilis, & ꝓbabilis.

Secundus eſt,quando eſt ueriſimilis tantum.
Tertius eſt,quando eſt probabilis tantum.
In primo caſu dicit dom.Abb.ꝙ appellatio facit,ꝙ omnia
37 attentata debent reuocari etiam ſi nõ probetur veritas cau
ſæ appellationis,ex quo † appellatio eſt ueriſimilis, & proba
bilis.& dicit,quod non debent admitti exceptiones ſuper de
fectu proprietatis antequam fiat reſtitutio , ut hic notabili-
ter probatur.& ſubdit,ꝙ nõ tenetur probare cauſam appel
lationis eſſe ueram,nam iſte Abbas hic,non probauit ſe eſ-
ſe patronum ad c.cum inter canonicos.ſ. de elect. & ad ſimi
lia reſpondet,ꝙ ibi non ꝯſtabat,ꝙ cauſa allegata eſſet uera,
hic autẽ conſtabat,ꝙ cauſa allegata erat uera, quia iſte Ab-
bas erat in poſſeſſione.& concludit do.Abb ꝙ tenetur pro
bare cauſam appellationis probabilem,ſed non tenetur pro
bare eſſe ueriſimilem.vnde fuit ſufficiens iſti Abbati proba-
re,quod eſſet in poſſeſſione,dato quod non probauit ſe pa-
tronum,& ex hoc ſum expeditus de primo caſu.
Venio ad ſecundum,ſ.quando appellatio extra iudicium
fuit interpoſita ex cauſa ueriſimili tantum,quę a iure proba
tur. dicit do.Abb ꝙ talis appellatio non habet impedire poſ
ſeſſionem alterius.vnde ſi iſte Archidia.fuiſſet in poſſeſſione
non ualuiſſet appellatio Abbatis ingredientis poſſeſſionem
de facto dicendo,ꝙ eſſet patronus,ar.l.ſi fundus C.de euict.
ego tamen credo,ꝙ ſi antequã Archid appræhendiſſet poſ-
ſeſſionem appellaſſet ne ingrederetur poſſeſſionem,allegãs
ad ſe ſpectare cuſtodiam dictæ eccleſiæ cum eſſet patronus,
ꝙ tunc deberet iſtud attẽtatum reuocari, ex quo appellatio
Abbatis fuit interpoſita ex cauſa ueriſimili , & ad hoc facit,
quod no.Inn.Io.de Imo.& do.Abb.in d c. cum inter canoni
cos de elect ubi concludunt,ꝙ ſi unus canonicus excipit, &
appellat , ꝙ non fiat electio in certo loco, ſeu in certo die,
quia timetur de impreſſione,vel metu,ſi capitulum non ob-
ſtante appellatione fecit electionem in dicto loco , & in illa
die,licet nulla impreſſio,& nullus metus interuenerit,tamẽ
talis electio uenit retractanda,dummodo probetur,ꝙ ueriſi
militer timebatur de impreſſione,uel metu:ſufficit enim,ꝙ
cauſa ſit legitima,& ueriſimilis tempore appellationis, licet
aliter nõ probetur totalis ueritas ipſius cauſæ Et ex hoc ſum
expeditus de ſecundo caſu.
In tertio autem caſu,ſ. quando eſt appellatum extra iudi-
38 cium ex probabili cauſa tantum:exemplum, appello † ne qs
me moleſtet in poſſeſſione in qua ſum, & hoc caſu dicit do.
Abb.ꝙ ſi ius cõe facit contra appellantem, & fundat inten
tionem innouantis, ſeu attentantis, & hoc caſu non eſt fa-
cienda reuocatio attentati,niſi prius iuſtificetur poſſeſſio ex
ti.& hoc tẽ tenet Inn.& Bu.& Io de Imo.& pro hoc facit,q
qñ agitur interdicto vnde vi,non fit reſtitutio, qñ ius cõmu-
ne facit ꝯtra petentem reſtitutionem, & fundat intentionẽ
aduerſarij.vt in c ad decimas.de reſti.ſpo.in vj.dicit tñ hic Io.
And.ꝙ licet ad petitionem appellantis non ſit facienda re-
uocatio attentati,tamen iudex ex officio ſuo bene põt reuo
care attentatum,cum ſit ſibi facta iniuria per ipſum attentã
tem,& idem dicunt Do.de Rota deci. 14 ſi autem ius com-
mune facit contra appellantem,non tñ fundat intentionẽ
aduerſarii dicit Bu quod eodem modo debet repelli appel-
lans ne aperiatur uia peccatis.ſed Lap.Abbas in d c.ad deci-
mas tenet,ꝙ debeat fieri reuocatio attentati,quia in hac uia
attentati,non debet conſiderari, an ius cõe ſit contra appel-
lantem, quia reuocatio debet fieri ex puro iudicis officio,
quaſi ſecus ſi ad petitionem partis appellantis. D. Abb. hic
ſequitur dictum Lappi.nam ex quo non ſolum eſt lęſa pars,
ſed etiam reuerentia iudicis,ad quem fuit appellatum,debet
ante omnia fieri reſtitutio , ex quo notorie non conſtat de
defectu iuris appellantis , nam poſſibile eſt,quod habeat ali
quam cauſam poſſidendi contra ius commune.ad hoc , de
præben. licet epiſcopus,in ſexto. de quo etiam per do. Abb.
in c in literis.ſupra de reſtitu ſpol.& dic,quod etiam,quando
agitur interdicto unde ui,ſi ius commune facit contra petẽ
tem reſtitutionem,non tamen fundat intentionem aduerſa
rii,poteſt ſpoliatus,non obſtante , quod ius commune ſit ꝯ
eum,petere reſtitutionẽ.& hoc tenet glo.in d.c.ad decimas.
in uerbo,clericum,& ibi omnino uide Do. Domi.ſuper illa
gl.& do.Abb.in c.in literis,ſ.de reſti.ſpol.
39 Extra glo quæro,an † ſit differentia inter appellationem
iudicialem,& extraiudicialem, & do Abb.hic recitat 14 dif
40 ferentias.Præmitte tamen, ꝙ appellatio † extraiudicialis dr̃
dupliciter.Primo,quando non appellatur a iudice,ſed à par
te aliquid attentate extra iudicium, & de hac loquit̃ ille tex.
& ſ.eo.cum ſit Romana.uerſ.ſi uero a grauamine. Secundo
modo dicitur appellatio extraiudicialis,qñ interponitur ap-
pellatio a iudice extraiudicialiter procedente,puta,ſi appel
lat̃ ab epõ,uel ab executore. ne ꝯferat bñficiũ,& de iſta loq
tur c.j.eo.ti.in vj.hoc præmiſſo numerandæ ſunt drĩæ ꝓdictę.

Prima autem differentia eſt,quia in iudicio cauſa appellan-
di,debet eſſe uera,nam non reuocatur grauamen illatum p
iudicem a quo,niſi probetur ueritas cauſæ,propter quam in
terpoſita eſt appellatio,ut infra eod vt debitus. nec aliter de
bent reuocari attentata,ut in cap non ſolum.§.j.eodem tit.
in ſexto.ſed in appellatione extraiudiciali,ſatis eſt, quod cau
ſa ſit ueriſimilis,& probabilis, vt puta , quia ueriſimiliter ti-
muit moleſtari in poſſeſſione alicuius rei : nam licet adhuc
nõ ſit grauatus , poteſt extra iudicium appellare,ut hic,& in
clem.ſicut eodem titu.& ratio differentiæ eſt,ſecundum do.
Abba quia iniuria fit iudici,ſi ab eo receditur in iudicio ſine
uera cauſa,ut d.c.ut debitus.Extra iudicium uero nulli fit in
iuria,cum interponatur appellatio ad defenſionem iuris p-
prii.ſatis eſt ergo,quod habeat cauſam ueriſimilem appellã
di.ſed iſta ratio do.Abb. concludit , quod etiam appellatio
ab eo interponitur in iudicio pro defenſione iuris proprii.
ad hoc facit l.j.ff.eodem.vnde dicas,quod ratio eſt, quia ma
gis præſumitur pro iudice procedente iudicialiter,quam ad
uerſario,vel iudice non procedente iudicialiter,quia facilius
quis læditur extra iudicium,quã in iudicio:ideo iura volue-
runt , quod ualeat appellatio extraiudicialis interpoſita ex
cauſa ueriſimili,licet non probetur eſſe uera,ut hic.

Secunda differẽtia eſt in nomine, nam in iudicio proprie
dicitur appellatio,prouocatio uero extra iudicium,ut ſupra
eodem,cum ſit Romana,ver.ſi vero a grauamine.Et ex hoc
infert dom.Abb quod in diſpoſitionibus odioſis,ubi fit mẽ-
41 tio de appellatione, non compræhenditur † appellatio ex-
traiudicialis.Contrarium ſentit dom.Abb.in ca.fi.de ſequeſ.
poſſ.& fruc.ſed hic melius dicit quam ibi , & de hoc dixi in
d.c.cum ſit Romana,& in rubrica huius tituli.

42 Tertia differentia eſt,quia †oblatio probationis exceptio
nis obiectæ iuſtificat appellationem iudicialem,etiam ſi nõ
probetur ueritas exceptionis,vt eſt tex.nota in cap.interpo-
ſita ſ.eod non autem iuſtificat appellationem extraiudiciã
lem, quia nõ eſt ibi iudex qui recipiat probationes oblatas.
& dicit,quod hoc tenet Inno.& Doct.in c. cum inter cano-
nicos,& in c.quia propter,de elect.& in c. ad diſſoluendum.
de deſpon.impub.& illud etiam tenet Spec.in tit.de appella-
tionibus §.nouiſſime,circa medium.verſi. illud quoque cer-
tum eſt idem tenent Bu.& Ioan.de Imo.in c.j.de his quæ fi. a
ma parte capitu.& idem tenent Io.de Imo. & dom. Abb.ſ.
eo.interpoſita.& in d.c cum inter canonicos.Et ex hoc inſer
tur,quod ſi appellatur a capitulo,ne aliquis eligatur qui eſt
criminoſus,& offeratur incontinẽti probatio, uel ſi coram
epiſcopo excipiatur,quod non conferat beneficium tali,qa
eſt periurus,& excipiens offerat ſe incontinenti probaturũ,
quod non obſtante tali oblatione tenetur coram iudice ad
quem probare ueritatem criminis, & idem dicendum eſt ſi
excipiatur coram executore dato ad conferendum benefi-
cium procedente,ut merus executor,& appelletur , quia nõ
admittit rationem exceptionem , & oblationẽ probationis
incontinenti factam.nam non obſtante tali oblatione tene
bitur probare ueritatem exceptionis coram iudice ad quẽ,
quia executor non tenetur recipere probationes , quando
procedit,ut merus executor,& hoc tenuit But.ſ.eo. dilecto,
& Ioan.de Imo ibi in ij.col.

43 Quarta differentia eſt in traditione apoſtolorum, quia in
† appellatione iudiciali omnino ſunt tradendi apoſtoli, ſed
in extraiudiciali non ſemper eſt qui eos tradat, & de hoc do
mi.Abb.allegat glo.in c.j.eod.titu.in ſexto . & hoc tenuit gl.
ibi in uerbo,extra iudicium,ſed uide glo.in c ut ſuper.in ver
bo,ille,eodem titu.& li.& in effectu dic , quod ſi appellatur
extra iudicium a iudice petendi & tradendi ſunt apoſtoli
quemadmodum in appellatione iudiciali , ſed ſi appellatur
ab aduerſario,tunc apoſtoli non ſunt tradendi,quia non eſt
qui det apoſtolos,ex quo appellatio non eſt interpoſita a iu
dice,& hoc eſt,quod voluit glo.in d.c.ut ſuper,& tenet Bal.
ſupra eo.cum ſit Romana.vbi dixi.

44 Quinta differentia eſt in qualitate ipſorum † apoſtolorũ
tradendorum.nam in iudicio dicuntur apoſtoli dimiſſorij,
vel refutatorij,vel reuerentiales , nam dimiſſorii dicuntur ,
quia cum illis iudex a quo,remittit partem appellantem ad
iudicem,ad quem:refutatorii vero dicuntur, quando iudex
non defert appellationi. Reuerentiales uero , quando iudex
defert appellationi ob reuerentiam ſuperioris. pro quo uide
bo.tex.in c.i.eod tit.ibi ex ſuperioris reuerentia ſit delatum.
45 in vj ſed ſi apoſtoli † dantur extra iudicium,puta a iudice , a
quo appellatur,tunc dicuntur ſimpliciter apoſtoli extraiudi
ciales,vel conuentionales.uel teſtimoniales , ſed de hoc dic,
vt in dicto c primo,& in dicto c ut ſuper, eod titu. in ſexto.

Sexta differẽtia eſt,quia extra iudicium admittitur appel
latio incerta , & generalis reſpectu perſonarum , ſeu graua-
minis,vt hic,ſed in iudicio appellatio debet eſſe certa,& ſpe
cialis,vt in c.vt debitus.ſ.eo.& in clem.appellanti.eodem ti.

Septima differentia,ſecundũ aliquos eſt,quia iter arreptũ
ad ſuperiorem habetur pro appellatione extraiudicium,nõ
ſic in iudicio, de quo plene dicetur in c.proximo.

Octaua differentia eſt , quia excommunicatus poteſt in-
terponere appellationem,ſi grauatur in iudicio , ſed non ſi
grauatur extra iudicium,quia hoc eſſet impugnare aduerſa-
rium,quod non licet excommunicato,ut in c.cum inter.de
excep.Ho.autem hoc impugnat, quia quandoque appella-
tio extraiudicialis interponitur ad defenſionẽ,ſ.ne quis mo
leſtetur in poſſeſſione ſua,vt hic patet,& Inno. fuit ſibi con-
trarius,quia in c.dilectis,ſ.de maio.& obedientia, quod ex-
communicatus poſſit interponere appellationem extraiudi
cialem,& eam proſequi,ſed in d.c. cum inter tenuit contra-
rium ſed Io.And.& Archi.in c.pia de excep.in vi. concordat
46 opi.dicentes, qd aut † appellatio eſt mere extraiudicialis , &
tunc obſtat exceptio excommunicationis, quia talis appel-
latio eſt prouocatio ad cauſam.vnde dicitur ipſe agere,& p-
uocare ad iudicium, & hoc modo procedit dictum Inno. in
d.c.cum inter. Aut appellatio non eſt mere extraiudicialis ,
puta appellatur ab executore nolente prouidere de benefi-
cio,& tunc excommunicatus poterit appellare, & proſequi
ſuam appellationem in iudicio,& hoc modo procedit illud
quod dicit Inno in ca. dilecti. vnde aduerte,quia ſi executor
aſſumit partes iudicis,tunc apponitur ab eo,tanquam a iu-
dice,& ſic appellatio eſt iudicialis,vt dicit Inn.in ca.ad diſſol
uendum.de deſpon.impub. & hoc caſu procul dubio excõ-
municatus poteſt appellare,& appellationem proſequi, ſed
ſi non aſſumit partes iudicis,tũc appellatio eſt extraiudicia-
lis,tamen non mere,ex quo collatio fit ab eo, qui habet iu-
riſdictionem. Vnde excommunicatus poterit appellare , &
appellationem proſequi,& iſtud etiam tenet Dom.Dom in
d.c.pia.de excep.in vj.& in c.concertationi.eo.lib.de app. &
idem tenent dom.Abb.& Ioan.de Imo.in d.c.cum inter. de
excep.vbi dixi,licet dom.Abb & dom.Card in d.c.dilecti.cõ
trarium dixerint,ſ.quod appellans ab executore, vel ab alio
iudice extraiudicialiter procedente non audiatur,ſi ſit excõ
municatus, quia executor non poteſt inferre tunc præiudi-
cium iuris,ſed ſolum grauamen facti.pro quo excommuni-
catus non auditur,vt patet in ſpoliato, qui non poteſt pete-
re reſtitutionem,vt dicit glo.in cap.ex inſinuatione , in glo.
penultima,ſupra de procur.Sed reſponde,quod ex quo gra-
uamen infertur intuitu iuriſdictionis,ſatis dicitur prouoca-
tus ad iudicium , ideo non obſtat exceptio excommunica-
tionis,& de hoc plenius dixi in dicto ca.cum inter.

Nona differentia eſt,quia extra iudicium poteſt appellari
a futuro grauamine,vt in clemen.ſicut, eo.ti. ſed in iudicio
non poteſt appellari a futuro grauamine,ut infra eod. ut de
bitus,& in c.cum ceſſante.

Decima differentia eſt,quia in appellatione iudiciali ter-
minus anni incipit currere a die interpoſitionis ipſius.ſed in
extraiudiciali incipit currere a die illati grauaminis, ut eſt
tex.in dicta cle.ſicut.

Vndecima differentia eſt reſpectu ſuſpẽſionis,quia appel-
latio iudicialis ſuſpendit iuriſdictionem iudicis in totum ,
quo ad illam cauſam,ut plene dixi in cap ſuper eo.el primo,
47 ſupra eodem.ſed † appellatio extra iudicium,non ſuſpendit
actum de pterito , nec etiam actum futurum conſequutiuũ
ad actum de pterito , vt eſt text.nota.in capit.conſtitutis,ſu-
pra eodem.vnde ſi appellatur a collatione beneficii, uel cõ
firmatione electionis,iam facta, ſicut ipſa confirmatio , vel
collatio, non ſuſpenditur per appellationem ſubſequẽtem,
ita non ſuſpẽditur actus inueſtituræ,& traditio poſſeſſionis,
ex quo ſunt conſecutiua ad ipſum actum collationis,uel cõ
firmationis de pterito unde appellatio tales actus non ſu-
ſpendit,ut eſt tex.notabilis in d c conſtitutis . ratio eſt,.quia
extraiudicialis appellatio ſolum ſuſpẽdit illud,quod fit po-
ſtea contra ipſam appellationem,ut eſt tex.in cap.cum no-
bis olim,ſupra de electio vnde ſicut non ſuſpendit præcedẽ
tia appellationem,ita etiam non ſuſpendit futura conſecu-
tiua ad actum præcedentem appellationis,ut d c. cõſtitutis,
& hoc ſequitur ibi Io.de Imo in 8.colu. & dom. Abb hic in
iſta xj.differentia.

Duodecima differentia eſt reſpectu appellationis attenta
torum,quia in appellatione iudiciali reuocantur omnia at-
tentata,ut in c.non ſolum.§.j.eo.ti. in vj. ſed extra iudicium
non reuocantur , niſi ea quæ ſunt geſta contra appellatio-
nem,ut in d c cum nobis olim.de elect.

Decimatertia differentia eſt , ſecundum quoſdam reſpe-
ctu temporis præfixi , quia infra decem dies appellandum
48 eſt in iudicio, ſed extra iudicium † poteſt appellari etiã poſt
decem dies . ſed iſtam rationem differentiæ reprobat dom.
Abb per c.concertationi,eo.ti.in ſexto.vbi patet,quod poſt
decem

decem dies non admittitur per viam appellationis, ſed be-
ne per viam querelæ, quia extraiudicialia non tranſeunt in
rem iudicatam.
Decimaquarta differentia eſt, quia attentata in iudicio
poſt appellationem reuocantur per viam nullitatis, ſed at-
tentata poſt appellationem extraiudicialem pendent ex fu-
turo euentu, & circa iſtam differentiam me nõ extendo, ſed
dicam in cap. ſeq.
Sed adde alias differentias vltra prædictas numeratas per
dom. Abb.
Prima eſt, quia in iudicio poteſt appellari ad proximum
ſuperiorem, ſed extra iudicium non poteſt appellari niſi ad
illum qui poteſt adiri per viam querelæ. & iſta eſt ſingularis
differentia inter appellationem iudicialem, & extraiudicia-
lem, quam firmat dom. Abb. in ca. ſequen. in fi. & infra eod.
dilectis in quinto notabi. & iſtam differentiam tene perpe-
tuo menti.
Secunda differentia eſt, quia attentata poſt appellationẽ
iudicialem non veniunt reuocanda, niſi ſit appellatio inti-
mata iudici, vel parti, vt dixi ſupra eod ſuggeſtum. ſed atten-
tata poſt appellationem extraiudicialem ſunt reuocanda,
49 etiam ſi appellatio † non ſit intimata iudici, vel parti & hoc
tenuit Innoc. infra eod. dilectis. ſuper verbo, innotuerat, vbi
ad illum tex. ſupplet maxime, & dicit, quod appellans in ab-
ſentia partis, ſeu iudicis procedentis vt pars, ita eximitur, &
defenditur per appellationem ante factam intimationem,
ſicut poſt, & ſicut ſi appellaſſet in eorum præſentia, per no.
in cap. paſtoralis. §. j infra eod. ſed Dom. de Ro. deciſ. ſua 309.
quæ incipit, Item quod attentata, tenent contrarium dicen
tes, quod attentata a iudice, vel a parte poſt, & contra ap-
pellationem extraiudicialem ante intimationem eis factã,
nunquam veniunt reuocanda per modum attẽtati, & hoc
propter iuſtam cauſam ignorantiæ appellationis, quia de
nulla temeritate poteſt redargui iudex, vel pars ante intima-
tionem appellationis factam, argu. clem. 2. vt li pend. Non
obſtat dictum Innoc de quo ſupra, quia debet intelligi quo
ad deuolutionem negocij, non tamen ſequitur, quod pro-
pter hoc attentata debeant reuocari, ſi pars ignorauit ap-
pellationem, & hoc etiam fuit de mente Speculat. eod. titu.
§. qualiter. verſic cautus. facit quod no. Ioan. And. ſupra eod.
ſi duobus dum dicit, quod videntur parum iuuare appella-
tiones, quas aliqui occulte faciunt, quando ignorantur.
Primum tamen dictum. ſcilicet quod appellatio extraiu
dicialis non ſit intimanda, videtur tenere Ioann. de Imo. in
cap. fin. infra eod. & in fi. 3. colum. & dom. Cardin. in clem. j.
eod tit. in vj. in 31 quæſt. Sed concorda opin. & dic, quod aut
50 † appellatio interponitur generaliter, & non contra certam
perſonam, & tunc attentata veniunt reuocãda abſque alia
intimatione. & de hoc text. eſt hic clariſſimus, & tenet hic
Bal. circa prin. Aut appellatio interponitur contra certam
perſonam, & tunc debet fieri intimatio ad hoc, vt reuocen
tur attentata, & hoc ſenſit domi. Abbas, ſupra eodem, ſug-
geſtum. & hoc modo debent intelligi Domi. de Rota, deci-
ſio prælleg.
Tertia differentia eſt, quia in appellatione iudiciali requi
ritur, quod exprimatur cauſa nominatim, & in ſpecie, infra
eod. vt debitus. & in clem. appellanti. eod. tit. ſecus in appella
51 tione † extraiudiciali, vt hic. de quo per glo. in cap. j. in ver-
bo, interlocutoria, eod. tit. ſed de hoc plene dixi in cap. cum
ſit Romana, ſuper gloſ. in verbo, paſſim, ſupra eod. vnde dic
vt ibi dixi. Et vide etiam quæ dixi ſuper glo. in verbo, nec ſo-
lent. vbi dixi, an pars ſit citanda poſt appellationem extra-
iudicialem. & iſtæ differentiæ ſufficiant.
52 Conueniunt † autem appellatio iudicialis, & extraiudicia
53 lis in aliquibus, quia vtraque debet fieri † in ſcriptis, vt in
cap. j. eod tit. in vj. dic tamen, quod ſufficit quælibet ſcriptu
ra, licet non ſit publica. & aliter non legatur, vt in c. appella
tio, eod. tit. in vj. & ibi hoc tenet Io. And.
Secundo conueniunt quo ad tempus interponendæ ap-
pellationis, quia tam a grauamine iudiciali, quam extraiu-
54 diciali † dantur decem dies ad appellandum, vt in cap. con-
certationi. eod. tit. in vj.
Tertio conueniunt, quia ſicut appellatio iudicialis deſeri-
tur per lapſum anni, vel biennij, ita etiam deſeritur appella
tio extraiudicialis, vt in clem. ſicut. eod. tit.
55 Quarto conueniunt, quia quemadmodum † innouata
poſt appellationem iudicialem reuocantur in viam atten-
tati, ita etiam innouata poſt appellationem extraiudicia-
lem, vt hic.
Quinto conueniunt quo ad effectum ſuſpenſiuum, quia
ſicut per appellationem iudicialem ſuſpenditur iuriſdictio
iudicis a quo, vt in cap. ſi a iudice. eod. tit. in vj. ita etiam per
appellationem extraiudicialem quo ad ea, quæ fiunt poſt,
& contra appellationem, vt in capitulo, cum nobis olim,
de electio.
Sexto conueniunt quo ad effectum deuolutiuum, quia ſi
cut appellatio iudicialis deuoluit negocium, pro quo eſt ap
56 pellatum ad iudicem ad quem, ita etiam † appellatio extra-
iudicialis. ſi eſt interpoſita ex cauſa rationabili. & hoc te-
net Innoc in cap conſtitutis, ſupra eod. & in cap cum nobis
olim. de electio. & hoc etiam ſequitur Ioan. de Imo. in dicto
cap. conſtitutis in vj colum. & idem videtur velle glo. in cap.
concertationi in verbo. grauatum. in fi. eod. tit. in vj. & idem
ſequitur Archid. ibi, dicens, quod etiam non valent litteræ
impetratæ ab altera parte non facta mentione de appella-
tione extraiudiciali, ſicut non valent literæ impetratę non
facta mentione de appellatione iudiciali, vt in cap. ex parte.
ſupra de reſcrip. & in cap. bonæ. infra de confir. vti. vel inuti.
& hoc etiam ſequitur Ioan. Andr. & Dom. Dom. in dicto ca-
pit. concertationi. & ſequitur etiam Ioan de Imo. in cap. di
lecti in vlt. colum ſupra de maior. & obed licet Innoc aliter
notauerit in cap ex literis ſupra de offi deleg. poſſent etiam
inueniri alij caſus in quibus appellatio iudicialis, & extraiu
dicialis differunt, vel conueniunt, ſed iſtæ ſufficiunt. Et de
iſta materia etiam habes in dicto cap. dilecti ſupra de maio.
& obedien & Doct. tractant in materia appellationis extra-
57 iudicialis. Sed quæro an etiam de iure ciuili poſſit † appel-
lari ab actu extraiudiciali. & dicendum eſt, quod ſic, vt in l. j.
§. ſi tutor & § ſolet. & quod ibi not Bart. ff. quando appella.
ſit. & latius per Bart in l. fi. ff. de appell recip. vbi Barto. dicit,
quod in omni caſu, in quo poteſt adiri iudex, & implorari
eius officium, poteſt appellari pro illis grauaminibus, & ve-
niunt attentata reuocanda, argum. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi
prætori. ff. de oper. noui nunciat. dummodo appellatio fiat
expreſſa iuſta cauſa, & Barto adducit plura exempla: puta ſi
timeo, ne res mea indebite occupetur. l. 3. C. qui. bon cedere
poſſ. Aut ſi maior pars creditorum vellet præiudicare mino
ri, ſecundum not. in l. maiorem. ff. de pact. poterit enim mi-
nor pars appellare ex iuſta cauſa, & attentata veniunt reuo
canda. vel pone. quod conſanguinei, & tutores diſcordant
in maritanda puella: nam poterit appellari ex iuſta cauſa, vt
in l. 1. C. de nup. vel pone, quod creditor vult vendere pignus
pro parua quantitate, vel debitore parato ſoluere, & volen
te recipere pignus, creditor non vult recipere pecuniam, ſed
vult vendere pignus, nam debitor poteſt appellare, & ven-
ditio attentata irritabitur. l. ſi reſiduum. & l. quamdiu C. de
diſtract. pignor. Et hęc exempla ponit Bart. in dicta l. fi. in fi.
ff. de appell. recip.
Tertio concludo, quod extra iudicium poteſt appellari,
& de iure ciuili expreſſa iuſta cauſa. hanc concluſionem te-
net etiam Bal. in l. hi qui ad ciuilia. C eod.
58 Et ex prædictis infertur, nunquid ſi quis appellat, ne † ali-
quis emat talem domum, vel aliam rem, quia eſt ipſius ap-
pellantis, an ſi poſtea fiat venditio, veniat reuocanda in
viam attentati. hanc quæſtionem ponit Innoc. & But. & Io.
de Imo. in dicto cap dilecti. de maior. & obedien. vbi diſtin-
guunt, quod aut appellans erat in poſſeſſione, & tunc obti-
nebit reuocationem omnium attentatorum, & reponetur
in priſtinum ſtatum, vt hic in tex. Et operabitur talis appel-
latio duos effectus.
Primus eſt, quia procedetur ſummarie abſque libello ex
officio iudicis ad reuocationem alienationis attentatæ.
Secundo operabitur, quia conſtituitur propter appella-
tionem nouus poſſeſſor, ad quem res peruenit in mala fi-
59 de, & ſic tenebitur ad reſtitutionem fructuum, quia † titu-
lus quæſitus poſt appellationem extraiudicialem non excu
ſat, nec a mala fide, nec a fructibus reſtituendis, vt in l. ſi fun
dum. C. de rei vendic. Aut vendens eſt poſſeſſor, & tertius
appellat, & tunc dicunt, quod talis appellatio non impedit
alienationem, quia non debet poſſeſſor dimittere, quo mi-
nus vtatur ſuo iure propter alterius appellationem, argum.
l. illud. ff. de petit. hæred. & in l. ſi maior. C. de reſcind. vendit.
Sed contra hoc multum facit l. ſi fundum. C. de rei vendic.
vbi patet, quod ſi tertius proteſtatur quod emptor nõ emat
60 talem rem a tali, quod talis † proteſtatio conſtituit eum in
mala fide, ita quod tenet fructus perceptos reſtituere. Nec
obſtat l. ſi maior. C. de reſcin. vendit. quia ibi ille tertius non
habebat ius proteſtandi, quia proteſtatus fuit, ne res emere
tur, cum eſſet ſocer vendentis. & ita reſpondet Bal in dicta l.
ſi fundum: & iſtud idem ſentit Bart. in l. alienam. ff pro em-
61 ptore. vbi dicit, quod † denunciatio facta ante apprehẽſam
poſſeſſionem, conſtituit in mala fide, & mouetur per dictã
l. ſi fundũ. & de hoc etiam habetur in Spec. de empt. & vend.
§. nunc videndum reſtat. de reſcindendis venditionibus ver-
ſic. ſed nunquid. idem erit, ſi denunciaui, cum verſiculis ſeq.
vſque ad finem §. vnde in hoc caſu ego dicerem, quod aut

tertius

tertius ſimpliciter allegat rem eſſe ſuam, nō tamen allegat
aliquam iuſtam cauſam, propter quam res appareat ſua. &
hoc caſu tenet venditio, ſeu alienatio, nec ex hoc conſtitui-
tur ille qui emit in mala fide. & hoc ſenſit Specul. vbi ſupra.
& hoc caſu procedit opin. Butr. & Ioan. de Imo. in dicto cap.
dilecti. aut allegat aliquam iuſtam cauſam: puta quia dicit,
quod eſt paratus oſtendere per inſtrumenta, vel per teſtes,
quod res eſt ſua. & hæc appellatio conſtituet talem empto-
rem in mala fide, & tenebitur ad reſtituendos fructus, vt di-
cta l. ſi fundum & reuocabitur talis alienatio in vim attenta
ti eo poſtea probante rem eſſe ſuam. & in hoc differt iſte ca-
ſus a præcedenti, quia in caſu præcedenti non tenetur pro-
bare appellans rem eſſe ſuam. ſed ſolum quod erat in poſſeſ-
ſione. In hoc autem caſu tenebitur probare rem eſſe ſuam,
ex quo tempore appellationis non poſſidebat. & hoc mo-
do poteſt procedere illud, quod dicit Butr. & Ioan de Imo.
Quando autem proteſtatio, ſeu denunciatio conſtituat in
mala fide, dixi in cap. ſi diligenti & in capit. fina. de præſcri-
ptionibus.

Nunquid autem attentata poſt appellationem extraiudi
cialem mero iure valeant, & an deſerta appellatione, vel ei
renunciato poſſint reuocari, dicam in c. ſeq & iſta ſufficiant.
Sequitur cap. dilecti filij prior.

SVMMARIVM.

1 *Iter arripiens ad Papam contra ſuperiorem ſuum habetur pro appel-*
lante.
2 *Plus eſt facere, quam dicere.*
3 *Iudex cancellans appellationem, cenſetur pronunciaſſe contra appellatio-*
nem.
4 *Teſtamentum an cenſeatur reuocatum ex contraria voluntate teſtato-*
ris.
5 *Verba nunquam redeas domum, donec aliquid ſenſero ſuper iſto ne-*
gocio, an importent famulo mandatam vindictam de iniuria acce-
pta.
6 *Locutio ſecrete ad aurem facta, ſi ille poſtea breui deliquerit, an inferat*
ex eo mandatum delictum.
7 *Capitulum agens pro iuribus capituli contra Prælatum, poteſt ſibi acto-*
rem conſtituere.
8 *Eccleſia cathedralis poteſt eſſe regularis, vel monaſterium, & epiſcopus*
ſæcularis.
9 *Excommunicatio lata poſt appellationem extraiudicialem eſt nulla ipſo*
iure.
10 *Acta geſta poſt appellationem extraiudicialem, & ſic attentata an ſint*
nulla, ſeu annullata potius ſint.
11 *Sententia lata poſt appellationem etiam extraiudicialem legitimam non*
valet.
12 *Attentata facta poſt inhibitionem iudicis ad quem ſunt nulla.*
13 *Attentata poſt & contra appellationem extraiudicialem, an deſerta, vel*
renunciata appellatione annullentur.
14 *Facta quando non ſufficiant, & opus ſit verbis.*
15 *Itineris arreptio ad ſuperiorem vim habet appellationis, ſi ſeruanda ſer-*
uata fuerint.
16 *Excommunicatio lata contra itinerantes eſt nulla.*
17 *Subditus contendens cum epiſcopo, an itinerari cenſeatur, ſi uadit ad Pa-*
triarcham, vel Archiepiſcopum exiſtentem in eadem ciuitate.
18 *Iter arripere an cenſeatur, qui ab epiſcopo incarceratur ante itineris ar-*
reptionem.

CAP. LII.

1 Dilecti. Si contra ſuperiorem ſuum quis † iti-
nerat ad Papam, habet pro appellan-
te. item quod excommunicatio poſtea in eum la
ta non tenet. hoc dicit. In prima ponit quere-
lam in ſecunda dat iudicem. ſecunda ibi, cum autem.
2 Nota primo ex tex. quod plus † eſt aliquid facere facto,
quam verbo, & quotidie ad hoc allegatur iſta dec. vnde di-
cit Bal. quod vbi facta loquuntur, non opus eſt verbis. & quod
apparet expreſſe, non eſt loqui neceſſe. facit l. ad noſtram. C.
de teſtam. milit. vbi patet, quod per cancellationem teſta-
3 menti tollitur teſtamētum. Similiter, ſi iudex † ad quem can-
cellat appellationem, videtur pronūciaſſe contra appellan-
tem. tex. eſt notab. in l. ſi præſes, quaſi deſertam. C. quomo.
& quando iudex. vide etiam Bald. in d. l. ad noſtram. vbi mo-
uet quæſt. de eo, qui inſtituit tyrannum hæredem, & poſtea
interrogatus, quare non mutauit teſtamentum, ſtrinxit ſpa-
tulas, libenter facere ſi poſſem, an per hoc videatur reuocaſ
4 ſe † teſtamentum. vide Bald. ibi. vide etiam Bart. in l. ſi quis
mihi bona. §. ſed ſi mandauit. ff. de acquir. hæred. vbi Bar. mo
uet quæſtionem de illo qui dixit famulo ſuo, qui receperat
5 tantum quandam iniuriam, † numquam redeas domum, ſi
ego non ſentio aliquid de iſto negocio: ille famulus iuit, &
interfecit iniuriantem, quæritur an videatur mandaſſe. &
Bart. dicit quod ſic, per illum tex. & dicit ita fuiſſe obſerua-
tum Florentiæ, quia amputatum fuit caput domino, qui ta
lia verba dixerat famulo ſuo. vide etiam Barto. in l. ſi ventri.
§. eorum. ff. de priuileg. credit vbi loquitur de eo, qui loquu-
6 tus fuit vni † ad aurem, & ille poſtea infra modicum ſpatiū
vnum interfecit, an cenſeatur ex hoc, quod locutus fuit ei
ad aurem, dediſſe mandatum. de hoc vide Bart. ibi.
7 Secundo no. ibi, ſecundum dom. Abb. quod † capitulum
agens contra prælatum ſuper iuribus capituli, non tenetur
petere actorem, ſeu ſindicum a iudice coram quo cauſa agi
tur, ſed poteſt per ſe actorem, ſeu ſindicum conſtituere, &
cum prælato litigare: nam iſti priores, & monachi conſti-
tuerunt nuncios H. & I. de quibus fit mentio in tex. & tamē
litigabant cum Archiepiſcopo ſuo, qui erat eis loco epiſco
pi: nam prior, & monachi conſtituebant capitulum eccle-
ſiæ Cathedralis Cantuariē. & ſic Archiepiſcopus erat ibi lo
8 co epiſcopi, & Abbatis: nam eccleſia † Cathedralis poteſt
eſſe regularis, ſeu monaſterium, & epiſcopus eſſe ſæcula-
ris, vt in cap. cauſam, quæ vertitur, ſupra de iudic. & ibi ple-
ne per domi. Abb. & hoc facit contra glo. ſupra eod. ſignifi-
cauit & in ca edoceri. ſupra de reſcrip. quæ dicit, quod quan
do capitulum litigabat cum epiſcopo, debet cōſtitui actor
ad litem auctoritate iudicis inſtar minoris litigantis contra
ſuum litigatorem. & hoc eſt idem vt hic probatur, & dixi in
d. c. ſignificauit.

Vltimo nota in fine ibi, denuncietis excommunicationis
9 vinculo non teneri, quod excommunicatio † lata poſt ap-
pellationem extraiudicialem, eſt nulla ipſo iure.

Ex quo nota, quod ſicut excommunicatio lata poſt ap-
pellationem iudicialem eſt nulla, vt in cap. per tuas, de ſent.
excomm. ita etiam poſt appellationem extraiudicialem, vt
hic. & de hoc etiam vide bo. tex in cap. venerabilibus. in fi. de
ſent. excomm. in vj.
10 Et ex hoc infert dom. Abb. quod actus † geſtus poſt appel
lationem extraiudicialem eſt nullus & idem tenet in c. con
ſuluit, ſupra eod. & idem tenuit Hoſtien. in cap cum nobis
olim. ſupra de elect. Sed Innoc & Doct. communiter ibi te-
nent, quod attentata poſt appellationem extraiudicialem
non ſint nulla ipſo iure, ſed ſint reuocanda, & hoc videtur
probari in dicto cap. cum nobis olim. vbi tex dicit, quod at
tentata poſt, & contra appellationem extraiudicialem ſunt
irritanda, & idem probatur in cap. conſiderauimus. eod. tit.
vbi electio non eſt nulla, ſi venit caſſanda. Non obſtat cap.
auditis. eo. tit. quia in, cauſa ſola erat ſufficiens inducere nul
litatem abſque appellatione: puta ſi appellatur ne excom-
municatus, vel ſuſpenſus eligatur. glo. tamen in cap. non ſo
lum, in glo. magna, eod. titu in vj. poſuit aliam opin. dicens,
quod innouata poſt, & contra appellationem extraiudicia
lem non ſunt a principio nulla, ſed pendent ex futuro euen
tu, quia ſi declarabitur appellationem fore legitimam, reuo
cabuntur, alias non, & hanc opin. ſequuntur Dom. de Rota,
deciſio. 334. quæ incipit, Item licet. vbi concludunt, quod ſi
in cauſa beneficiali appellatur extra iudicium: puta ſi con-
tra impetrantem Apoſtolicum appelletur a gratia, & a pro
ceſſibus ſuis & intimatur ſibi appellatio, & deinde appell a-
tus poſt, & contra appellationem aliqua attentat, nō ſunt
ante omnia reuocanda per modum attentati, niſi probetur
de veritate appellationis, & hoc per regulam d. cap. non ſo-
lum hoc tamen limitant ibi procedere, præterquam in cau
ſis electionum Cathedralium, & regularium eccleſiarum,
quia in talibus quicquid fit poſt, & contra appellationem
legitimam, eſt nullum ipſo iure, vt in cap. ſi poſtquam. de ele
ctio. in vj. & ibi hoc tenet Archid. & Io. And. & Dom de Ro.
deciſ. 224. quæ incipit, Item ſi Rector. & ſic intelligitur glo.
in dicto cap. non ſolum. & Domi. de Ro. vbi ſupra. quod at-
tentata poſt, & contra appellationem extraiudicialem ve-
niunt reuocanda iuſtificata appellatione non in vim nulli-
tatis, ſed in vim reuocationis, & caſſationis, concordabunt
cum communi opinione. vnde cōclude faciendo regulam,
quod attentata poſt, & contra appellationem extraiudicia-
lem non ſunt nulla, ſed ſunt annullanda, & caſſanda iuſti-
ficata appellatione, vt dicto cap. cum nobis olim. & in capit.
conſiderauimus. ſupra de elect. Sed hoc recipit plures limi-
tationes.

Prima eſt, quando appellatur in cauſis electionum Cathe
dralium, vel regularium eccleſiarum, quia in talibus quic-
quid fit poſt, & cōtra appellationem legitimam, eſt nullum
ipſo iure, vt dicto cap ſi poſtquam. de elect. in vj. cum ibi no
ta. per Archid. & Ioan. And.

Secunda limitatio eſt, quando appellatur ex cauſa, quæ
ex ſe abſq; appellatione redderet actum nullum: puta ſi ap-
pellatur.

pellatur, ne fiat collatio beneficij excommunicato, vel irre
gulari, vel ne fiat electio a minori parte capituli, vel nę fiat
venditio rei eccleſiæ, vel minoris abſque ſolemnitate. his e-
nim caſibus, & ſimilibus attentata pendente appellatione
extraiudiciali ſunt nulla ipſo iure, quia etiam non interpo-
ſita aliqua appellatione ipſo iure eſſent nulla, & hoc modo
procedit dictum capitulum, auditis, ſupra de electio. & hoc
tenet hic But.

Tertia limitatio eſt in ſententiis cenſurę, quæ lata poſt ap
pellationem legitimam ipſo iure eſt nulla, vt hic, & infra eo.
dilectis ſecundum vnum intellectum, & in c. venerabilibus.
infi. de ſent. excomm. in vj.

11 Ex quo nota, quod † ſententia lata poſt appellationem lę
gitimam etiam extraiudicialem ipſo iure non valet, etiam ſi
non probetur veritas cauſę appellationis. & hoc tenet Io. de
Imo. in d. c. dilectis. in 5. col.

Et ex hoc infertur, quod non tenetur appellans probare
veritatem cauſæ appellationis, ſed ſolum ſe eſſe excommuni
catum poſt appellationem legitimam. hoc enim probato
probabitur nullitas excommunicationis, quod tamen non
firmo, ſed dicam in dicto cap. dilectis, ſeu in cap. paſtoralis.
§. j. infra eod.

Quarta limitatio eſt, quando fit attentatio poſt inhibitio
12 nem iudicis ad quem: nam tunc † attentata ſunt nulla, etiã
ſi ſunt attentata poſt appellationem extraiudicialem, arg c.
non ſolum. § illa. eod. tit. in vj. & ibi hoc tenet glo. & etiam ſe
quitur Ioan de Imo. in cap. præced. in penul. colum. & Dom.
de Ro. deciſ. 346. quæ incipit, ſi appelletur. & deciſ. 224. quæ
incipit, idem ſi rector. vbi dicunt, quod diſpoſitio d. §. illa, ha-
bet locum etiam in appellatione extraiudiciali.

13 Et ex prædictis infertur, nunquid † attentata poſt, & con
tra appellationem extraiudicialem poſſint reuocari deſer-
ta appellatione, vel renunciato ipſi appellationi. & Butr. &
Ioan. de Imo. ſupra eod. ſæpe. tenent quod non, quia talia at
tentata non ſunt nulla, ſed annullanda, ideo deſerta appel-
latione, vel renunciato appellationi, non poteſt peti reuoca
tio per viam nullitatis, ſed bene agendo per viam iuſtitię, vt
in cap. concertationi. eod. tit. lib. 6. & mihi hoc placet in caſi
bus, in quibus attentata poſt, & contra appellationem me-
ro iure valent. talia enim non poſſunt reuocari in vim attẽ-
tatorum, ex quo appellatio eſt deſerta, vel ei eſt renuncia-
tum, nec in vim nullitatis, ex quo talia attentata mero iure
tenent, vt dicto cap. conſiderauimus. & dicto ca. cum nobis
olim. de elec. ſecus in attentatis poſt appellationem iudicia
lem, quia talia reuocantur per viam nullitatis iuſtificata ap
pellatione, vt dixi poſt dom. Abb. ſupra eod. conſuluit. & c.
ſæpe. vnde etiam deſerta appellatione, vel renunciato appel
lationi poſſunt reuocari in vim nullitatis. Et idem eſſet di-
cendum in caſibus ſupra exceptis, in quibus attentata poſt
appellationem extraiudicialem ſunt nulla, quia tunc etiam
deſerta appellatione, vel renunciato appellationi, poteſt re
uocari in vim nullitatis. Et ex hoc habes clare expeditum
iſtum articulum.

In glo. diuide ipſam in tres partes.

In prima glo. allegat iura probantia, quod plus eſt facere
facto, quam verbo.

In ſecunda quærit, an iter arreptum ad Archiepiſcopum
habeat vim appellationis. & nũquid vim appellationis a dif
diffinitiua ſententia. ſecunda ibi, & ita ſicut. tertia ibi, ſed
videtur.

In prima parte no. iſtam glo. & iura quæ allegat, quia quo
tidie ad iſtum tex. cum glo. fit remiſſio. Intellige tamen glo.
vbi verba non ſunt de ſubſtantia: vbi autem verba eſſent de
14 ſubſtantia, non ſufficerent † facta ſine verbis, vt in l. j. in prin.
ff. de verbor. oblig.

In ſecunda parte glo. Hoſt. & Doct. hic dicunt, quod ſi adi
tur talis ſuperior, quod poteſt adiri per viam querelæ, tunc
itineris arreptio habet vim appellationis, ſecus ſi nõ poteſt
adiri per viam querelæ, vt eſt Archiepiſcopus reſpectu ſub-
ditorum ſuffraganei ſui. de offic. ordin. paſtoralis. Sed domi.
Abb. hoc dictum intelligit eſſe verum in appellatione extra-
iudiciali, quia illa eſt quædam prouocatio ad cauſam, vt ſu
pra eod. cum ſit Romana. merito oportet, quod ſit talis iu-
dex qui poſſit adiri per viam querelæ. In appellatione au-
tem iudiciali dicit, quod hoc dictum non procedit, quia ſi
iter arripitur a iudice procedente iudicialiter, tunc arreptio
itineris habet vim appellationis, & habebit deuoluere cau-
ſam ad ſuperiorem, ſicut appellatio vocalis. Tu autem dic,
quod Hoſtien & Docto. præciſe loquuntur de appellatione
extraiudiciali, quia de hoc etiam loquitur iſte tex. & gloſ. in
iſta ſecunda parte.

Et ex prædictis dicit do. Abb. eſſe tenendum menti, quod
extra iudicium non poteſt appellari, niſi ad illum ſuperiorẽ,
qui citra omnem appellationem poteſt adiri per viam que-
relę, quia vt dictum eſt, appellatio extraiudicialis eſt quædã
prouocatio ad cauſam. & idem dicit dom. Abb. infra eod. di
lectis. in 5. notab. & idem tenet Lap. allegat. 39. poſt primam
colum. verſ. quandoque iter arripitur.

15 In tertia parte glo. do. Abb. concludit, quod arreptio † iti-
neris ad ſuperiorem habet vim appellationis, ſi ſeruantur ea
quæ debent ſeruari in appellatione, & ideo ſicut appellans
extra iudicium, & in iudicio ante ſententiam tenetur expri-
mere cauſas in ſcriptis, & petere Apoſtolos, ita etiam iſte
qui vult arripere iter, debet hæc omnia ſeruare: vt puta dic
ſuperiori, Domine epiſcope, vos grauaſtis me in tali, & in ta
li articulo, nolo litigare amplius coram vobis, & peto apo-
ſtolos: tunc enim licet non exprimat verbum, appello itine
rando ad Papã, habetur pro appellato, quia non refert quid
ex ęquipollentibus fiat. ſupra de teſtib. licet ex quadam. &
idem eſſet dicendum, quando tali modo iter arriperetur ad
alium ſuperiorem. & idem dicit domi. Abb. eſſe dicendum,
quando appellatur a ſentẽtia diffinitiua, vel extra iudicium,
dummodo ſeruet ea quæ iura in talibus mandant ſeruari,
ſicut dictum eſt de ſubmiſſione protectionis, in c. ad audien-
tiam. ſupra eod & hoc tene, quia Doct. hoc communiter te-
nent, licet Lap. in præalleg. 39. allegatione, in præalleg. loco
dicat, quod arreptio itineris non habet vim appellationis, ſi
iter arripitur poſt citationem, ſiue iter arripitur ante ſenten
tiam, ſiue poſt. ſed ipſum intellige, quando nõ exprimuntur
ea quæ ſunt neceſſaria in appellatione. dicit tamen hic do.
Abb. quod iſtud capit. plane procedebat ſecundum antiqua
iura, ſecundum quæ non erat neceſſe exprimere cauſam ap
pellandi, ſed ſufficiebat dicere iudici, quod volebat iter arri-
pere ad ſuperiorem. & ſubdit do. Abb. quod ſi iter arripiens
talia non ſeruet, poterit defendi alio remedio, ſcilicet per
titulum de peregrinantibus. de quo dic, vt dixi in cap. memi
nimus. ſupra eod. ſed contra hunc intellectum, & contra
tex. opponitur: nam iſti nuncij non appellauerunt, ſi itineris
arreptio fuit facta per capitulum, ergo debuit tenere ſenten
tia excommunicationis contra ipſos lata, cum in eis ceſſet
ratio literæ. So. glo. metu cõtrarij, hic incidenter dixit, quod
iſti nuncij erant de monachis illius eccleſiæ, & ſic erant de
appellantibus. ſed iſta eſt diuinatio, licet illud quod dicit
gloſ. in ſe ſit verum. vnde domi. Abb. dicit, quod dato quod
non eſſent de monachis, ex quo iuerant pro appellantibus,
erant ſub protectione Papæ, vt in cap. j. infra de peregrin. &
ad hunc effectum allegat Innoc. iſtum tex infra eod. vt debi
tus. dicens quod non ſolum venientes perſonaliter ad Papã,
ſunt ſub protectione Papæ, ſed etiam nuncij venientes pro
aliis, gaudent hac immunitate. Et ex hoc intellectu dicit
16 dom. Abb. eſſe ſingulariter notandum, quod etiam † excom
municatio eſt nulla contra itinerantes ex iuſta cauſa ad Pa-
pam, & tenendo hunc intellectum, dic, quod hic pondera-
tur appellatio monachorum ad offendendum, quod iuſta
cauſa iſti nuncij acceſſerunt ad Papam.

Extra glo. quæro, ſecundum Bal. quid ſi quis vadit pro ap
pellatione, & pro alia cauſa ad Papã, habeat locum iſte tex.
& Bal dicit, quod debet inſpici principalius motiuum, & ſi
ſunt ęque principalia, non habetur pro appellante, quia nõ
videtur cauſa appellationis abeſſe, ex quo alias erat arreptu-
rus iter. ff. ex quib. cauſ maior. l. non vere. debet ergo conſta-
re ſecundum eum, quod iuerit tanquam proſecuturus ap-
pellationem, alias non iturus.

Secunda eſt quęſtio, Epiſcopus, & Patriarcha ſunt Vene-
17 tiis, Epiſcopus contendit cum ſubdito, & dum † ſubditus va
dit ad Sedem Patriarchalem, Epiſcopus eum excommuni-
cat, nunquid iſte dicatur iter arripuiſſe. & videtur quod non
quia non exiuit ciuitatem, ſicut non dicitur nauigare ille,
qui non exiuit portum, arg. ff. de ędil. edic. l. quid ſi fugitiuus.
ſed Bald. determinat contrarium, quia non eſt in poteſtate
Epiſcopi, ne ſubditus eat ad Archiepiſcopum, arg. l. j. ff. de eo
per quem fact. erit.

Tertia quæſtio eſt, quid ſi epiſcopus incarceraret volẽtem
18 iter arripere, antequam † iter arripiat. dicit Bal. quod habe
tur pro appellante, quia vim patitur in itinere inchoando,
ſicut ſi pateretur in proſequendo, argumẽ glo. ſingularis in
l. 1. C. vbi de poſſeſſ. agi oportet. facit l. quibus diebus. in prin.
ff. de condit. & demonſtr. Et hæc ſufficiant. Sequitur capit.
paſtoralis.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula, Appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ inde non indulgetur, cum debeat aliquid operari.*

2 *Verba in reſcripto inſerta, debent aliquid operari.*

3 *Verba geminata habent augere.*

4 Ver s

4 *Hæres regulariter non tenetur reſtituere fructus fideicommiſſario.*
5 *Verbum omne in contractu appoſitum, cenſetur eſſe appoſitum cum miſterio operandi aliquid.*
6 *Clauſula odioſa approbata in reſcripto, ita debet intelligi, vt aliquid operetur.*
7 *Statuta ita debent intelligi, vt aliquid operentur vltra ius commune.*
8 *Statuta debent intelligi, ne indebitè vllus patiatur damnum.*
9 *Conſuetudo eſt reducenda ad ius commune.*
10 *Verba impropriari, ne ſtatutum ſit inutile.*
11 *Clauſula, appellatione remota, non tollit prorſus omnem appellationem.*
12 *Superior vtrum teneatur remouere grauamen, an vero ſit in ſua facultate tantum.*
13 *Neceſſitati non incumbit, quod relinquitur voluntati iudicis.*
14 *Diſpenſatio eſt debita, adeo quod iudex peccat, qui non vult diſpenſare cauſa iuſta exiſtente.*
15 *Tertius comparens pro ſuo intereſſe, poterit appellare non obſtante ſtatuto, quod ſententia mittatur executioni non obſtante appellatione.*
16 *Clauſula, appellatione remota, a quibus poteſt apponi in reſcripto.*
17 *Ciuitates quæ non recognoſcunt ſuperiorem, poſſunt ea facere, quæ principi reſeruata ſunt.*
18 *Legatus de latere, nunquid poſſit clauſulam, appellatione remota apponere in reſcripto.*
19 *Iudex inferior poteſt remouere appellationem ab interlocutoria.*
20 *Appellatio ab interlocutoria de iure ciuili eſt prohibita.*
21 *Appellatione remota per ſtatutum, an intelligatur, tam de interlocutoria, quam diffinitiua.*
22 *Interlocutoria ſententia non eſt proprie ſententia.*
23 *Illatio non fit de ſeparatis de vno ad alium.*
24 *Argumentum a maiori, non procedit in priuilegiis, & diſpenſationibus.*
25 *Extenſio debet fieri in exorbitantibus, vel pœnalibus, vbi verba poſſunt aptari ſaltem largo modo.*
26 *Clauſula, appellatione remota, nihil operatur, ſecundum glo.*
27 *Clauſula, appellatione remota, plures effectus parit, qui enumerantur duodecim numero.*
28 *Executio facta pendente appellatione ſtatim eſt reuocanda.*
29 *Attentata non reuocantur per viam attentati, ſtante clauſula appellatione remota.*
30 *Ordinarius procedit in cauſa hæreſis appellatione remota.*
31 *Clauſula, appellatione remota in reſcripto inſerta, impedit ſecundum reſcriptum, niſi fiat mentio de tali clauſula in primo inſerta.*
32 *Clauſula, appellatione remota, nihil operatur, quando appellatio expreſſe a iure conceditur.*
33 *Appellari regulariter non poteſt a ſententia ſuper poſſeſſorio de iure ciuili, ſecus de iure canonico.*
34 *Clauſula, appellatione remota, an aliquid operatur de iure ciuili.*
35 *Iudex delegatus de conſenſu partium cum clauſula, appellatione remota, an poſſit impedire grauatum appellare.*
36 *Verba debent intelligi ſecundum naturam actus, de quo agitur.*
37 *Conſenſus partium operatur vltra ius commune.*
38 *Appellationis prohibitio diſtinguitur, nam aut eſt prohibita de iure communi, aut de iure ſtatutario.*
39 *Donatio interdicta, ad omnes donationis ſpecies refertur.*
40 *Statutum remouens appellationem, vtrum ad ſupplicationem, & in integrum reſtitutionem extendatur.*

C A P. LIII.

1 PAſtoralis. Per † clauſulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ a iure non indulgetur expreſſe. hoc dicit, vſque ad §. verum.

Nota primo, quod clauſula appoſita in reſcripto, ita de-
bet intelligi, vt aliquid operetur, nã per clauſulã, appellatio
ne remota, remouetur omnis appellatio, quæ a iure non eſt
expreſſe permiſſa, quia ſi dicta clauſula reſtringeretur ad ap
pellationes fruſtratorias, nihil operaretur, quia appellatio
fruſtratoria eſt a iure remota, dato quod clauſula dicta nõ
2 ponatur in reſcripto. Ex quo habes, quod clauſula, vel † ver
ba inſerta in reſcripto, debent aliquid operari. Idem dicen-
dum eſt de clauſula inſerta in priuilegiis, vt in capitu. in his.
de priuileg. & vide bo. tex. cum glo in cap. non poteſt, iuncta
glo. fin. de præben. in vj. Similiter dicit Bal. quod verba con-
tractus debent aliquid operari, vt ff. de vſur. l. ſi ſtipulatus. Itẽ
dicit, quod verba quandoque trahuntur ad impropriam ſi-
gnificationem, vt aliquid operentur, allegat caſum quem di
cit ſingularem in l. hæredibus §. fin. ff. ad Trebell. Item dicit,
3 quod verba † geminata aliquando habent augere, vt l. Baliſta ff ad Trebell. vbi patet, quod ſi teſtator grauat hæredem
de reſtituendo quantamcũque pecuniam ex hæreditate ad
eum peruenerit, quia vult omnem eam pecuniam ad fidei-
commiſſarium peruenire, propter illa verba geminata tene-
tur reſtituere, quicquid ex hæreditate perceperit, & etiam
fructus perceptos ex hæreditate, ac ſi eſſet ſpecialiter roga-
4 tus de ipſis fructibus reſtituendis, licet regulariter † hæres
nõ teneatur reſtituere fructus fideicõmiſſario, vt in l. in fi
deicommiſſaria. in princ. ff. ad Trebell. & adde Bal. in Rubr.
5 C. de contrahen empti vbi dicit, quod omne † verbum ap-
poſitum in contractu, cenſetur eſſe appoſitum cum miniſte
rio operandi aliquid, quod tene menti.
6 Secundo nota, quod † clauſula odioſa approbata in reſcri
pto, debet intelligi vt aliquid operetur: nam clauſula, appel
latione remota eſt in ſe odioſa, & poſſet intelligi de appel-
latione fruſtratoria. Sed quia ſecundum hunc intellectum
hæc clauſula nihil operaretur, debet intelligi etiam de ap-
pellatione probabili. & hoc dicit dom. Abb. ſemper eſſe no-
7 tandum: nam ſecundum eum facit, quod ſi † ſtatutum mu-
nicipale stricte, & proprie intelligendo nihil operaretur, nõ
debet aſſumi ille proprius intellectus, ſed debet ita intelligi,
vt aliquid operetur vltra terminos iuris communis & alle-
gat ad hoc Bart. in l. 4. §. prætor ait. ff. de dam. infec. vbi Barto.
dicit, quod ſi ſtatutum dicit, quod reus poſſit citari perſona-
liter, vel ad domum, habebit actor electionem, an faciat eũ
citari perſonaliter, vel ad domum, nec tenebitur requirere,
an poſſit perſonaliter inueniri, quia ſtatutum debet ita in-
telligi, vt aliquid operetur vltra ius commune. Et iſtud di-
ctum ſequitur hic dom. Abb. & in cap. cauſam. ſupra de do.
& contum. & idem voluit Bart. in ſimili in l. ij. ff. de vſucap.
vbi dicit, quod ſi cauetur ſtatuto, quod propter præſcriptio-
nem quæratur dominium, intelligitur de directo dominio
ad hoc, vt ſtatutum aliquid operetur vltra ius commune.
Bal. tamen in l. terminato. in fi. C. de fruct. & lit. expen dicit,
quod ſi ſtatutum dicit, quod victus victori condemnetur in
expenſis, tale ſtatutum debet intelligi, niſi habuerit iuſtam
cauſam litigandi: Et ratio eſt, quia ſtatutum ſatis operatur in
hoc, quod expenſæ poſſunt peti poſt ſententiam condictio-
ne ex ſtatuto, vt per no. per glo. & Bart. in l. 3 § ſi rem. ff. de le
gat. 3. & in l non ſolum. ff. de rei vendic. ſed Ang. in Auth. de
exhibẽ. re in 2. col. per glo. ibi tenet, quod ſi ſtatutum diſpo-
nit, quod victus victori cõdemnetur in expenſis, quod debet
condemnari, etiam ſi habuerit iuſtam cauſam litigandi. ſed
mihi magis placet opin. Bal. quod ſtatutum ſatis operatur,
vt dixi. Item ſtatutum debet intelligi, vt minus lædatur ius
commune, quam fieri poteſt, tex. eſt notab. in cap. cum dile-
ctus de conſuetu. ergo debet intelligi vt condemnetur, niſi
8 habeat iuſtam cauſam litigandi. Item † ſtatutum debet in-
telligi, & reſtringi, vt nullus indebite damnum patiatur. l. 2.
C. de noxa. l. fi. §. in computatione C. de iu. delib ſed habens
iuſtam cauſam litigandi, indebite damnum pateretur, ſi in
expenſis condemnaretur, ergo &c. Dom. tamen Abb hic al
legat tex. ſingularem probantem, quod vbi diſpoſitio eſſet
prorſus inutilis, intelligendo verba, prout iacent, debẽt ver
ba impropriari, vt diſpoſitio habeat locũ, etiam ſi materia
ſit odioſa, & pœnalis. & de hoc eſt tex. in cap. ſi ſententia. in
fi. de ſenten. excomm. in vj facit l. ſi ſtipulatus fuero per te. ff.
de verbor. oblig. vbi extenditur ſtipulatio, ne careat effectu.
ad idem eſt bo tex in l. ſtipulatio iſta. § ſi ſeruus. & §. poſſide-
re eod. tit. & dicit dom. Abb. quod hoc tenet Bal in cap. j. de
capita qui curi. vendi. ſed in contrarium fortiter facit capit.
cauſam. quæ. ſupra de reſcrip. vbi patet, quod reſcriptum de-
bet reduci ad terminos iuris communis, & ca. cum dilectus.
9 de conſuet. vbi patet, quod † conſuetudo eſt reducenda ad
ius commune. & cap. dilecto de verbor ſignific. vbi patet, ꝙ
indulgentia, ſeu priuilegium eſt reducendum ad terminos
iuris communis. ad idem quod not glo. & Bart. in l. fin. §. in
computatione. C. de iure deliber & in l. 2. C. de noxal. in qui
bus patet, quod verba ſunt ita interpretanda, ne quis indebi
te damnum patiatur & pro hoc dicit Bar. in dicto § in com
putatione, quod ſi ſtatutum dicit, quod executio inſtrumen
ti fiat contra hæredem, ſicut contra defunctum, intelligitur
vbi hæres non facit inuentarium.
Vnde in hoc aduerte, quod aut diſpoſitio, vel ſtatutum
eſſet penitus inutile, niſi verba improprientur, & tunc verba
10 † debent impropriari ad hoc, vt diſpoſitio, vel ſtatutũ nõ ſit
inutile, vt dicto cap. ſi ſententia. in fi. de ſent. excomm. in vj.
vbi patet, quod ſi interdicitur populus, intelliguntur inter-
dicti ſingulares de populo, ne ſententia interdicti careat ef-
fectu. Aut ſtatutum, vel diſpoſitio non eſt penitus inutilis,
ſed nihil operatur vltra ius commune, ſi verba proprie intel
ligantur, & hoc caſu ſtatutum eſt ita intelligendum, vt ali-
quid operetur vltra ius commune, ſi agitur de modico præ-
iudicio. & hoc modo debet intelligi Bart. in dicta l. 4. §. præ-
tor. ff. de dam. infec. & in l. ij. ff. de vſucap. aut agitur de ma-
gno præiudicio, & tunc ſtatutum eſt intelligendum, ſiue di-
ſpoſitio interpretanda, ne aliquis indebite damnum patia-
tur.

tur. & hoc caſu verba erunt interpretanda, ne inferant ma
gnum præiudicium, ſeu damnum, etiam ſi oporteat verba
interpretari cõtra propriam ſignificationem, & hoc modo
procedit, quod no. in l. ij. C. de noxa. & in l. fin. §. in computa-
tione. C. de iu delib de quo dixi in c. ad noſtram, el 3. 5. de iu-
reiur. vbi iſtam concluſionem firmaui.
Vltimo nota ibi, ſed ſi appellans, quod remotio appella-
11 tionis non † tollit prorſus facultatem appellandi, vnde po-
terit ſuperior illam appellationem recipere, & grauamen re
uocare. & pro hoc intellectu facit tex. dum dicit, ſed ſi appel
lans, quia innuit, quod grauamen reuocetur ratione appel-
lationis interpoſitæ.
Ex quo infertur, quod non obſtante clauſula, appella-
tione remota, appellatio habet effectum deuolutiuum ad
ſuperiorem, quia ſuperior poterit appellationem admitte-
re, & grauamen reuocare, ſi viderit appellantem fore graua
tum. Alij vero intelligunt, quod grauamen reuocabitur per
viam querelæ. Sed primus intellectus magis conuenit lite-
ræ, & communiter tenetur per Docto. Sed dubitatur vtrum
12 † ſuperior teneatur reuocare grauamen, an vero ſit in ſua
facultate tantum. & videtur quod non teneatur, quia il-
13 lud, quod relinquitur poteſtati iudicis, non incumbit † ne-
ceſſitati. l non quicquid. ff. de iudic. & in l. prima. C. quomo-
do & quando iud. Et hanc partem quidam tenuerunt, ſed
Doct. communiter tenent contrarium, quia alias non dici-
tur eſſe bonus iudex, niſi faciat iuſtitiam, vt in cap. forus. de
verbor ſignifi. vnde dicunt Doct. quod ad iſtum tex. dum di-
cit, quod poterit, debet ſuppleri, & debebit: nam etiam in di
ſpenſatione facienda cogẽdus eſt iudex per ſuperiorem, ſi ſu-
beſt legitima cauſa diſpenſandi, & in c. vt conſtitueretur. &
in cap. Domino Sancto. 50. diſtin. & ſi glo. 1. q. 7. exigunt. vbi
14 gloſ. tenent, quod † diſpenſatio eſt debita, & quod peccat,
nolens diſpenſare vbi ſubeſt iuſta cauſa diſpenſandi, vnde
fortius hoc eſt dicendum in caſu noſtro, vbi agitur de iuſti-
tia adminiſtranda, & maxime quia defenſio eſt de iure na-
turali, vt in clem paſtoralis, de re iudic. & iſtam opinionem
etiam ſequitur hic dom. Abb. & Ioã. de Imo. hic in 5. colum.
Item aduerte, quia clauſula, appellatione remota, nõ opera
tur niſi quo ad partes nominatas in reſcripto, nõ autem ad
præiudicium tertij comparentis pro ſuo intereſſe, tex. eſt ſin-
gularis in cap. ſuper eo. de offic. deleg. & ibi hoc firmant Do
cto. idem tenet Bart. in l. 1. ff a quibus appell. non licet. licet
Raph. Cuman. teneat contrarium in l. 1. §. fin. ff. quando app.
ſit. ſed ille tex. nihil facit, quia ille tex loquitur in caſu peni-
tus diuerſo: nam ibi dicitur, quod tertius debet appellare a
ſententia lata contra principalem infra idem tempus, infra
quod tenetur appellare ipſe principalis: nam ex hoc non ſe
quitur, quod clauſula, appellatione remota, debet referri ad
tertium. idem ſcilicet quod clauſula, appellatione remota,
non operetur quo ad tertium, tenet Lap allegat. 121. Et hoc
inducit do. Abb. in dicto cap. ſuper eo. ad ſtatuta remouen-
tia appellationem in executionibus ſententiarum, vel in exe
cutionibus inſtrumentorum: puta ſi dicit ſtatutum, quod ſen
tentia mittatur executioni non obſtante aliqua appellatio
15 ne: nam hoc non obſtante † tertius comparens pro ſuo in-
tereſſe, poterit appellare, quia talia ſtatuta non concludunt
tertios comparentes pro eorum intereſſe, ſed ſolum nomi-
natos in ſententiis, vel in inſtrumentis. Et ex hoc habes vnã
limitationem ad iſtum tex. accipe aliam: nam iſte tex. debet
intelligi, quando iudex cui eſt facta commiſſio cum clauſu-
la, appellatione remota, procedit iudicialiter: ſecus ſi proce-
dit extraiudicialiter, verbi gratia, executor deputatus in lit-
teris beneficialibus cum clauſula appellatione remota, pro
cedit extra iudicium parte nõ citata: nam tunc poterit ad-
uerſarius appellare, & tenebitur executor deferre appellatio
ni, quia iura loquentia de hac clauſula habent locum, quã-
do proceditur iudicialiter inter partes, ſecus ſi procedatur
extraiudicialiter parte non citata: tunc enim indiſtincte po-
terit appellari, & hoc tenet Lap. in prælleg alleg. 121. quod
tene menti
Sed quærit domi. Abb. hic, quis poſſit apponere in reſcri-
16 pto † clauſulam, appellatione remota. & Doct. communiter
tenent, quod ſolus Papa poteſt apponere hanc clauſulam.
Item Imperator in temporalibus poteſt appellatione remo
ta cauſam committere. vt in l. j. §. interdum. ff. a quibus appel
lare non licet. Item non recognoſcentes ſuperiorem, vt
Rex Franciæ, & nonnulli alij Reges, qui non recognoſcunt
17 ſuperiorem. Item † Ciuitates Italię quę non recognoſcunt ſu
periorem, vt eſt ciuitas Venetiarum, & ciuitas Florentiæ, &
ciuitas Senen poſſent committere cauſam appellatione re-
mota, nam vtuntur iuribus principis, & poſſunt legitimare
ſpurios, & reſtituere famæ, & ſimilia facere quæ ſunt reſer-
uata principi, hoc tenuit Bartol. in dicta l. j. §. interdum. ff a
quibus appell. non lic. facit quod not. Innoc. in cap. cum te.
de re iudic. & in cap. cum P. tabellio. de fide inſtrum. in qui-
bus dicit, quod inferiores ab Imperatore non recognoſcen-
tes ſuperiorem, poſſunt exercere iura principis, ſeu Impera
toris. & idem tenet Bart. in l 1. §. de qua ff. de poſtu. & in l. in-
famem. ff. de publ. iudic. & in l hoſtes. ff. de cap.
18 Nunquid autem † legatus de latere poſſit in commiſſio-
nibus ſuis apponere clauſulam, appellatione remota. & glo.
in cap. quod tranſlationem. in glo. mag in fi. ſupra de offic. le
ga. tenuit quod non, quia hoc eſt de reſeruatis ſoli principi,
hoc etiam tenet Spec. in titu de lega. §. nunc oſtendendum.
verſic. decimoquarto. vbi dicit, quod legatus de latere non
poteſt in ſua commiſſione apponere clauſulam appellatio-
ne remota, niſi hoc habeat ex ſpeciali commiſſione Papæ.
pro hoc facit, quod notat glo. in cap. fin. de hæret. in vj. quæ
dicit, quod legatus de latere non poteſt committere cauſam
ſimpliciter ſummarie, & de plano &c. & idem dixit gloſ. in
clem. ſæpe. in verbo, mandamus. de verbor. ſignifica. & iſtam
opinionem etiam tenet Bal in l. 2. C. eod vbi dicit, quod le-
gatus de latere non poteſt committere cauſam appellatio-
ne remota, etiam ſi Papa ſibi conceſſiſſet legationem cum
clauſula, omni appellatione remota: quia licet dicta clauſu
la operetur quo ad ſententias faciendas per eum, non tamẽ
poterit ipſe legatus hoc concedere ſuo delegato. pro quo fa
cit cap. ſuper quæſtionum in princ. & §. ſi vero duo. de offic.
deleg. Et ſubdit Bal. quod licet Papa, vel Imperator commit
tit alicui vniuerſitatem cauſarum cum plena, & omnimo-
da poteſtate, non per hoc intelligitur conceſſa poteſtas ſub-
delegandi cum dicta clauſula, appellatione remota, & hæc
dicta Bal ſequitur Ioan. de Imo. in dicta l. 1. ff. a quibus appel.
non licet. in 35. & 36. colum. Domi. etiam Abb. hic tenet, ꝙ
legatus de latere non poſſit committere cauſam, appellatio
ne remota: dicit tamen, quod in caſibus, in quibus iudex in-
ferior a principe. poteſt de iure ciuili committere alteri cau
ſam, appellatione remota, poterit etiam legatus: nam gloſ.
in l fin. C. de ſenten. & interlocut. omnium iudicum. dixit,
quod inferior poteſt remouere appellationem ab interlocu
toria. ſed a diffinitiua ſolus princeps poteſt remouere, & il-
lam glo. ſequitur ibi Bart. & de ea facit magnum feſtum, ſed
in dicta l. j. ff. a quibus appell. non lic. reſtringit illam gloſ. ad
appellationem fruſtratoriam, concludens, quod inferior nõ
poteſt remouere appellationem etiam ab interlocutoria,
quia hoc eſſet tollere ius ſuperioris, ad quem appellatur, ꝙ
non poteſt inferior facere. pro hoc bo. tex in cap. venientes.
ſupra de iureiur. ſed do. Abb. aſſignat aliam rationem, nam
cum ipſe iudex per ſe cognoſcendo, non poſſet non deferre
appellationi legitimæ, immo puniretur non deferendo, vt
ſupra eod de priore. ergo nec alij cauſam committendo, re-
mouere poteſt appellationem: poſtea tamen dicit, quod ſe-
cundum hunc intellectũ nihil operaretur diſpoſitio d l. fin.
C. de ſent. & interloc. omn. iudic. quæ edita fuit cum magna
iuris ſolemnitate, & vt dicit tex. ibi aperte probat, quod iu-
19 dex † inferior committendo cauſam, poteſt remouere ap-
pellationem ab interlocutoria. vnde dom. Abb. dicit, quod
videtur remota omnis appellatio, cui iſte cauſam commit
tens poterat non deferre, vt puta in caſu dubij, vel quando
a iure inhibetur aliqua appellatio, ſed allegatur aliqua cau-
ſa offuſcans illam inhibitionem iuris. Item ſecundum eum
vbi remouetur appellatio, & cauſa in ſe eſt probabilis, licet
iudex non teneatur deferre, poteſt tamen ſi vult, vt dicit hic
Abb. quem communiter ſequuntur Doct. quod dicit dom.
Abb. eſſe notandum perpetuo.
In his ergo, & ſimilibus caſibus ſecũdum eum, tam reſpe-
ctu interlocutoriæ, quam reſpectu diffinitiuæ, poteſt iſta re
motio appellationis facta per inferiorem aliquid operari &
per hoc dicit, ꝙ illa l. poteſt intelligi generaliter, prout loqui-
tur, & ſubdit, quod credit ſe tetigiſſe veritatẽ: ſed ego dubi-
to, quia l. illa ſecundum vnum intellectum, quem tãgit glo.
prima ibi, intelligitur in remotione appellationis ab inter-
locutoria, nec poteſt aliquo modo adaptari ad appellatio-
nem a diffinitiua. vnde ego credo, quod illa glo. & tex. ille lo
quantur, quando iudex inferior committens cauſam, remo
uet appellationem ab interlocutoria, quia cum de iure ciui
20 li † appellatio ab interlocutoria regulariter ſit remota, quia
de iure ciuili regulariter non poteſt appellari ab interlocu-
toria, ideo datur facultas a iure ciuili, vt etiam inferior a
principe poſſit cõmittere cauſam remota appellatione ab
interlocutoria, & hoc procedit de iure ciuili, de iure autem
canonico ſecus.
Et ex hoc concludo, quod legatus de latere nullo modo
poſſit committere cauſam, appellatione remota, ſiue ſit ap
pellatio ab interlocutoria, ſiue a diffinitiua, prout commu-
niter tenent Doct.

Quæri-

Quærit etiam domi.Abb.circa tex. materiam, quid ſi per
21 ſtatutum remouetur appellatio,†intelligatur remota appel
latio,tam ab interlocutoria,quam a diffinitiua.& diſtinguit,
quod aut ſtatutum remouet appellationem a ſententia:pu-
ta ſi ſtatutum dicit,quod a ſententia officialis nõ poſſit ap-
pellari: aut remouet ſimpliciter appellationem, nullam fa-
ciendo mentionem de ſententia: puta dicit ſtatutum, quod
a poteſtate non poſſit appellari.
In primo caſu, ſcilicet quando ſtatutum remouet appel-
lationem a ſententia, dicit dom.Abb. quod intelligitur re-
22 mota appellatio ſolum a ſententia diffinitiua, quia† ſenten
tia interlocutoria non eſt proprie ſententia, vt dicit gloſ in
ca.cum olim.ſupra de teſtib.Et eſt tex.cum glo.in l.j.§ quod
in ſententiis.ff.quando appell.ſit.ergo proprie,& ſtricto mo
do debet intelligi ſtatutum,vt in c.in noſtra.de iniur.
In ſecundo autem caſu, ſcilicet quando ſtatutum remo-
uet ſimpliciter appellationem, dicit dom.Abb quod debet
intelligi tam de ſententia interlocutoria, quam de quoli-
bet præcepto,& ſic non poterit appellari, nec ab interlocu-
toria,nec a diffinitiua, nec ab aliquo præcepto, ſeu manda-
to iudicis,argum.l.1.ff.de offic.præto.& dicit,quod ita conſu
luit Bal. & iſtud fuit originaliter dictum Guil.de Cuneo in l.
ſi ex cauſa.§.nunc videndum. ff.de minor. & ſequitur Bal.in
d.l.j. ff.de offic. prætor. & dicit, quod ita conſuluit in ciuita-
te Piſtorij.
Sed aduerte, quia quo ad primum membrum Salic.in di-
cta l.fin. C.de ſent.& interloc.omn.iudic.ſecutus fuit in pri-
mo membro opin.quam tenet hic dom.Abb. & Doct.præ-
dicti,ſcilicet quod remota appellatione a ſententia,intelliga
tur remota appellatio a diffinitiua, & non ab interlocuto-
ria. & idem dicit econuerſo, ſi eſt remota appellatio ab in-
terlocutoria, vt non intelligatur remota a diffinitiua, quia
23 iſta ſeparata, & de ſeparatis de vno ad alterum non fit † il-
latio l.ſi maritus. C.de donat.inter virum,& vxor. Nec ob-
ſtat, ſi diceretur, quod prohibito maiori videtur prohibitũ
illud, quod eſt minus.l.qui indignus.ff.de ſena.& in l.cui pa-
cto.ff.de ſerui.expor.quia afflictio non eſt danda afflicto.l.di
uus.ff.de offic.præſid.& in auth.nauigia. C.de furtis pro quo
facit,quod not.Ioan.And.in cap.poſtulaſti. ſupra de reſcrip.
24 vbi voluit, quod† argumentum a maiori, non procedit in
priuilegiis,& diſpenſationibus.de quo etiam per dom.Abb.
in cap per venerabilem.qui fil.ſint legit.vbi eſt bo. tex. & ibi
plene dixi.& per dom.Abb.in c.at ſi clerici.de iudic.& iſtam
opinionem etiam ſequitur Io.de Imo.in d.l.j.ff.a quib.appel.
non lic.in 33.& 34.col.
In ſecundo autem caſu.ſ.quando ſtatutum loquitur ſim-
pliciter, ꝙ non poteſt appellari a tali magiſtratu,vel a tali of
ficiali.Io.And.& Dom.Dom.in c.vt inquiſitionis. de hæret.
in vj.dicũt,quod ſi lex, vel ſtatutum tollit appellationem in
cauſa alicuius negocij,debet intelligi in diffinitiua, non au-
tem in interlocutoria,vel proceſſu.pro quo facit tex.not.in
l.ſi ex cauſa §.nunc videndum.ff.de minorib.vbi licet minor
non reſtituatur in delictis, tamen bene reſtituitur in inciden
tibus,vel emergentibus in proceſſu, quem tex.dicit ibi Bal.eſ
ſe notandũ pro ſtatutis diſponentibus,ꝙ in certa cauſa non
habet locum in integrum reſtitutio, vel appellatio,quia de-
bet intelligi in deciſione negocij principalis cauſæ, ſecus in
aliqua incidenti, vel emergenti. idem notauit in ſimili in l.
cum proponas,in fi.C.de reb.credit.per illum tex.in fi.vbi di-
cit, ꝙ licet ſtatutum prohibeat in certa cauſa compromiſ-
ſum,debet intelligi in ipſa cauſa principali, vnde vnus arti-
culus emergens in cauſa,bene poterit compromitti, ſecun-
dum Bal.ibi.ſed Pau.de Caſt.in ſuo conſilio 23.quod incipit,
In Chriſti nomine,Amen.Viſo puncto ſupraſcripto.dicit,ꝙ
ſtatutum loquens de appellatione a diffinitiua,militat in in
terlocutoria,quando in caſu occurrente eſt eadem ratio,de
quo ibi per eum,& credo,quod verum dicat, quod vbi eſſet
eadem ratio,ſiue ſtatutum loquatur ſimpliciter,ſiue loqua-
tur de diffinitiua ſententia, ſi ſubeſt eadem ratio,ꝙ debet fie
ri extenſio ad ſententiam interlocutoriam: nam appellatio
ne ſententiæ ſecundum largam ſignificationem compræhẽ
ditur ſententia interlocutoria,vt in l.j. §.quod in ſententiis.
ff.quando appell.ſit ſed vbi verba poſſunt adaptari ſaltem ſe
25 cundum largam ſignificationem,debet fieri † extẽſio in ma
teria exorbitanti,vel pœnali,vt dicit glo.in clem.j.in verbo,
præſidentes.& in cle.auditor,in verbo,beneficia,de reſcript.
& melius facit glo.in clem.ij.in verbo,lineum.de vi.& hone
ſta.cleric. quæ dicit, quod vbi eſt eadem ratio,etiam in ma-
teria pœnali,debet fieri extenſio.& idem voluit glo.in c.j.in
verbo,Italiæ.de temp.ordin.in vj.modo ratio ſtatuti,ꝙ non
poſſit appellari a diffinitiua ſententia eſt,vt abbreuientur li-
tes, vnde debet extẽdi ad appellationem ab interlocutoria,
ſi per ipſam lis prolongatur contra mentem ſtatuti: ſecus ſi
appellatio ab interlocutoria, vel ſuper emergenti non ten-
deret ad prolongandum litem,ſed ad remouendum graua-
men,quia tunc, ſiue ſtatutum loquatur ſimpliciter, ſiue de
appellatione a ſententia non extenditur ad interlocutoriã,
& hoc modo procedunt dicta Doct. Et ex hoc habes iſtum
articulum expeditum.
In glo.diuide ipſam in tres partes.
In prima colligit argumentum.
In ſecunda ponit aliquos caſus, in quibus appellatio a iu
re expreſſe conceditur.
In tertia parte quærit,an hodie iſtud cap ſit correctum,&
iſtud vltimum etiam tangit glo.ſequens,& ideo ipſam expe-
diam in iſta tertia parte glo.
In prima parte glo.dic,vt in ca.inter corporalia.ad quod
glo.remittit.
In ſecunda parte gloſ.vide Specul.eod tit.§.ij. verſicu.ſed
quam dices cauſam rationalem,vbi multas cauſas enume-
rat.ſed Hoſtien.& Ioann.Andr.dicunt, quod ſatis eſt, quod
cauſa ſit a iure approbata, licet ius non exprimat, quod eo
caſu poſſit appellari a iudice dato cum clauſula,appellatio-
ne remota, & ſic ſatis eſt, quod ſit in iure expreſſum, quod
poſſit appellari, licet non ſit expreſſum,quod etiam ſi iudex
ſit datus cum clauſula, appellatione remota, nihilominus
poſſit appellari: nã ſufficit,quod ius ſimpliciter dicat,quod
illo caſu poſſit appellari, & allegat Hoſt. c.ſignificante. & c.
Rodulphus,& c.ſignificauit.ſ.de reſcrip.& c.exhibita.ſ.de iu
dic.& c.dilecti.& c.dilectæ.& c.ſignificauerunt.ſ.de excep.&
ſ.eod.ſignificauit.in quibus dicitur,quod poteſt in illis caſi-
bus appellari,nec aliqua ſit mentio de clauſula, appellatio-
ne remota. De cauſis autem in iure non expreſſis. Petr. &
Abb.ponebant exemplum,quando appellatur a pronuncia
tione arbitrorum,qui iudicauerunt cognationem ſpiritua-
lem eſſe, vel non eſſe probabilem cauſam recuſandi iudi-
cem. facit quod not.j.eod. cum ſpeciali. ſuper 4.glo. vbi di-
cam, vel in caſu in quo ſunt opiniones diuerſæ, vt quando
appellatur a iudice, qui coegit reſpondere per literas ſecun
do impetratas non facientes mentionem de primis,quæ ta-
men fuerunt prius iudicibus præſentatæ, de quo infra eod.
vt debitus.
In tertia parte glo.hæc glo.in effectu vult,quod hæc clau-
26 ſula, † appellatione remota, nihil operetur per d.c.vt debi-
tus.& idem tenet glo.ſequens.idem tenet Innoc.hic, & in d.
c.vt debitus.dicens hoc eſſe tenẽdum,licet aliqui aliter ſom
niauerint,& iſtam opinionem,ſcilicet quod intelligatur re-
mota ſolum appellatio friuola,tenet Salic.in l.fin.C.de ſent.
& interloc.omn.iudic.& Bar.& Ang in l.j.in fi.ff.qui & a qui
bus appell.non licet.& Spec.eod.tit. §.2. circa fin. Sed Hoſt.
hic,& Ioan.And.& communiter Moderniores tenent con-
trarium,quam opinionem ſequitur etiam hic Butr.& Ioan.
de Imo. & domi.Abb. & quod iſtud cap. non ſit correctum
per dictum cap. vt debitus. probatur principaliter tribus ra-
tionibus.
Prima eſt,quia ca.vt debitus,loquitur de appellatione ab
interlocutoria;illud vero capitulum loquitur indiſtincte,tã
de appellatione ab interlocutoria, quam a diffinitiua, non
eſt ergo veriſimile,quod ex toto corrigat hunc tex.
Secunda ratio,& melior eſt,quia illud ca.non loquitur in
iudice procedẽte cum clauſula,appellatione remota, ſed ge
neraliter. iſtud vero c.diſponit, quando in reſcripto eſt ap-
poſita clauſula,appellatione remota,vnde potius illud cap.
eſt limitandum per iſtud, quam e contra: quia generi per
ſpeciem derogatur, & non econtra, vt in regula, generi, de
reg.iur.in vj.
Tertia ratio colligitur ex c.Inquiſitioni.j.eo. nam illud c.
emanauit poſt c.vt debitus.& decidit caſum dubiũ,quãdo ſ.
remota eſt appellatio in reſcripto,ꝙ nõ feciſſet,nec emanaſ
ſet, ſi per illud ca.vt debitus.hæc clauſula eſſet fruſtratoria.
Concludendum eſt ergo, ꝙ hoc ca.procedit etiam hodie in
terminis ſuis,licet Hoſt.& Doc.in d c.vt debitus.dicant opi.
27 glo.& Innoc.ſeruari de ſtylo curiæ,†& multi effectus huius
a clauſulæ [a] not.in d.c.vt debitus.

Et

ADDITIO.

a ¶Effectus huius clauſulæ. hic adde, quod hæc clauſula, appellatione remota, intelligitur tantum a diffinitiua. Vide Felin. in cap.cauſam quæ, de reſcrip.
¶Item adde, quod hæc clauſula non remouet articulum iuris,& ſi de iure appelletur propter magnum damnum: ſecus ſi propter minimum. multa pulchra de hac clauſula uide per Bald. in cap. ſuper quæſtionum. vlt.col.de offic.deleg.
¶Item hæc clauſula, appellatione remota, recipit uires a natura cauſæ, de qua ſcribitur. Vide domi.Abb.in capitu.licet. 2.colum.in princip. de officio ordi.

Et primus effectus eſt, quod vbi proceditur, appellatione remota, iudex a quo non tenetur appellationi deferre, quia talis appellatio nõ ſuſpendit ipſius iuriſdictionem, vnde poteſt ſententiam executioni mandare, antequã appellatio recipiatur a ſuperiore. de hoc eſt tex. not. in c. paſtoralis. §. præterea. de offi. dele. hoc tamen intellige, vbi iudex a quo non detuliſſet appellationi, vt in cap. cum appellationibus friuolis, eod. tit. in vj. vel niſi eſſet miſſa inhibitoria per iudicem ad quem, vt in dicto cap. non ſolum. eod. tit. & hoc tenet Io. de Imo. in princ. & in 3. colum. & idem tenent Doct. in d. § præterea. Lanfran. in reper. capit. quoniam contra. in verbo, appellationes. quæſt. 23. de probat. licet Specul. in tit. de execu. ſenten. § j. circa princ. dixerit prædicta procedere in appellatione ab interlocutoria, non autem in diffinitiua, quia tunc clauſula, appellatione remota, nihil operatur, ſed iudex a quo tenetur deferre appellationi, & ſi faceret executionem ſtatim fieret reuocatio, vt ibi per eum. ſed tene quod ſupra dictũ eſt per tex. §. præterea. & etiam Docto. hoc communiter tenent. vbi autem in reſcripto non eſſet clauſula, appellatione
28 remota, ſi iudex faceret † executionem pendente appellatione, ſtatim eſſet reuocanda, vt in dicto cap. non ſolum. in princ. de appell. in vj. & in cap. venientes. ſupra de iureiur. & in l. cum ex cauſa & ibi Bart. ff. eod.

Secundus effectus eſt, quia iudex non deferens appellationi quantumcunque probabili, non punietur, ex quo a iure non indulgetur expreſſe, quia hoc facit auctoritate iuris, ergo non peccat. 23. quæſtio. 4. qui peccat. & in l. Gracchus. C. de adult. & hoc tenet Ioann. de Imo. & domi. Abb. in tertia columna.

Tertius effectus eſt reſpectu reuocationis attentatorum
29 poſt appellationem: nam taliter attentata † non reuocantur per viam attentati. i. nullitatis, quoniam ex quo nõ erat ſuſpenſa iuriſdictio iudicis per talem appellationem tenuerunt geſta, licet per ſuperiorem poſſint reuocari per viam querelæ ordinariæ agendo, non autem per viam nullitatis, hoc tenet Hoſt. & Butr. hic vltra medium. verſic. tertius effectus retractationis attentatorum, & Io. de Imo. hic. in 4. col. verſicu. item etiam operatur quo ad effectum reuocationis attentatorum, hoc etiam tenet hic dom. Abb. in 4. colum. in verſi. tertius effectus. hoc tamen intellige, niſi detuliſſet appellationi, vel niſi forent attentata poſt inhibitionem, vel niſi appellatio foret recepta ex certa ſcientia per Papam, vt dicto § præterea. & dixi in primo effectu huius clauſulæ. Aduerte tamen, quia licet dicta clauſula, appellatione remota, impediat effectum ſuſpenſiuum, non tamen impedit effectum deuolutiuum ad ſuperiorem, vt eſt tex. hic, & ſupra dixi. poterit enim ſuperior admittere appellationem, & emendare grauamen, ſi viderit appellantem fore grauatum, & hoc procedit nõ ſolum, quando fuerit appellatum ad Papam, ſed etiam ſi eſt appellatum ad quemlibet alium ſuperiorem, eo caſu quo a iure eſſet remota appellatio per iſtum text. qui indiſtincte loquitur, ſecundum Ioann. Andr. & Butr. & dom. Abb. in fi. verſic. quartam quæſtio. vbi dicit, quod iſtud cap. habet locum in quolibet ſuperiore citra Papã, ſi inferior procedebat, appellatione remota, virtute iu-
30 ris communis. Exemplum in cauſa hæreſis quilibet † ordinarius procedit, appellatione remota, vt in cap. inquiſitionis. de hæret. in vj. modo condemnatus de hæreſi prætendẽs ſententiam iniuſtam, poterit appellare de Epiſcopo ad Archiepiſcopum, & Archiepiſcopus examinat negocium, vtrũ fuerit iniuſte condemnatus, & tamẽ appellatio non ſuſpendit iuriſdictionem iudicis a quo, niſi tempore quo ſuperior recepit appellationem, & miſerit inhibitoriam iudici a quo. pro quo vide bo. tex. in cap. Romana. §. ſinautem. eo. tit. in 6. Superior autem habebit examinare, vtrũ iſte appellauerit in caſu a iure conceſſo, vel ne, & an fuerit grauatus, & dicit dom. Abb. hoc ſemper notandum. & ad hoc facit glo. not. in clem. j. in verbo, oneramus. de iure patrona. quæ dicit, quod vbi aliquid relinquitur conſcientiæ iudicis, licet iudex cuius conſcientiæ relinquitur, non teneatur deferre appellationi, tamen ſuperior ad quem eſt appellatum, debet emendare id, quod eſt male factum, & allegat iſtud cap. vnde iſta glo. vult, quod iſtud cap. habeat locum vbi appellatur ad inferiorem, quando in caſu, in quo interponitur appellatio, reperitur appellatio a iure prohibita, & quod tunc licet appellatio non operetur effectum ſuſpenſiuum, operatur tamen effectum deuolutiuum. vtrum tamen poſſit appellari, quando appellatio reperitur a iure communi remota, infra dicam.

Quartus effectus huius clauſulæ eſt, quod excommunicatio lata poſt appellationem valet, vbi clauſula, appellatione remota, eſt in reſcripto, hoc tenet hic Abb. antiquus, & cõmuniter Doct. Ex quo ſequitur notabilis limitatio ad c. per tuas. infra de ſenten. excomm. vbi dicitur, quod excommunicatio lata poſt appellationem legitimam, ipſo iure eſt nulla: nam illud ca. non procedit, vbi clauſula, appellatione remota, eſt in reſcripto, niſi interponeretur appellatio ex cauſa in iure expreſſa.

Quintus caſus eſt, quod vbi clauſula, appellatione remota, eſt in reſcripto non valet appellatio, etiam ſi appelletur a ſentẽtia diffinitiua, niſi cauſa in iure expreſſa exprimatur in appellatione, vt dicto cap. Romana. §. ſinautem. & ibi per gloſ. in verbo, mandetur, eod. titu. in vj. & hoc ibi ſequuntur Doct. idem dicit Ange. in l. j. ff. a quibus appellare non licet. facit quod not. do. Abb. in c. conſuluit, el primo, ſupra cod. vbi vide quæ dixi.

31 Sextus effectus eſt, quia quando † clauſula, appellatione remota, eſt in reſcripto, non valet ſecundum reſcriptum, niſi fiat ſpecialis mentio de dicta clauſula inſerta in primo reſcripto, vt in cap. cæterum, & in cap. dilecta. ſupra de reſcrip. & hoc tenent Docto. in capitu. inter monaſterium. ſupra de re iudica.

Septimus effectus eſt, quia ſi eſt appellatum, non ſufficit facere mentionem de appellatione. iuxta cap. ex parte ſupra de reſcrip. niſi etiam fiat mentio in ſpecie de clauſula, appellatione remota ita quod appareat ſuperiorem ex certa ſciẽtia ipſam cauſam appellationis commiſiſſe, vnde non ſufficeret ſimpliciter facere mentionem, quod ſit appellatum, & impetrare cauſam appellationis committi, neque iudex a quo deberet ſuperſedere executioni ſententiæ. licet cauſa appellationis fuit commiſſa per ſuperiorem, niſi fuerit facta mentio de dicta clauſula, & ſic appareat, quod ex certa ſciẽtia ſit commiſſa cauſa appellationis, quæ certa ſcientia ſatis videtur adeſſe, ſi conſtat quod ſuperior ſciuerit, quod in prima cauſa fuerit remota appellatio. & de hoc eſt tex. notab. in capitu. paſtoralis. § præterea. de officio delega. vbi hoc tenent Doct.

Octauus effectus eſt, quia ſi ſunt duo delegati a Principe clauſula, appellatione remota, ſi vnus ipſorum ſubdelegat alicui vices ſuas, non tenetur collega acceptare, ſeu admittere ſubdelegatum ſui collegæ, ne ſua iuriſdictio vulneretur, quia ſi procederet cum tali ſubdelegato, poſſet appellari, quod non ſic foret, ſi ſolus procederet, vnde virtute dictæ clauſulæ, non tenetur admittere ſubdelegatum a ſuo collega. & de hoc eſt tex. ſecundum intellectum Hoſt. in c. coram. de offic. deleg. & ſequuntur ibi Doct. in c. ſuper quæſtionum. §. ſi vero duo, eod. tit.

Nonus effectus eſt, quia excipiens, & offerens incontinenti probare exceptionem, licet non ſit admiſſus, & propter hoc appellauerit, nihilominus tenetur in cauſa appellationis probare veritatem exceptionis. de hoc eſt tex. notab. ſecundum vnum intellectum in cap. j. infra de his quæ fiunt a maiori parte capituli. vnde iſtum effectum operatur clauſula, appellatione remota, quia ſi nõ fuiſſet appoſita iſta clauſula, non tenetur probare veritatem exceptionis, ſed ſufficeret probare exceptionem, non fuiſſe oppoſitam, & ſe voluiſſe incontinenti eam probare, & iudicem noluiſſe admittere, & propter hoc appellationem interpoſuiſſe, vt in cap. interpoſita, infra eod. hoc tamen intellige, niſi fuiſſet appellatum ex cauſa in iure expreſſa, quia tunc nõ teneretur probare veritatem exceptionis, quia tunc non operatur clauſula,
32 † appellatione remota, aliquem effectum, vt eſt tex. hic.

Decimus effectus eſt, quia impetrans reſcriptum cum dicta clauſula, non poteſt inuito aduerſario renunciare dictę clauſulæ, & velle, quod poſſit appellari. & ita dicit Bal. in c. j. §. quibuſdam de conſuet. rec. feu.

Vndecimus effectus eſt, quia licet quando ſuperior mandat aliquid ordinario, quod alias pertinebat ad iuriſdictionem ipſius ordinarij, non videtur facere ipſum delegatum, ſed cẽſetur excitare eius iuriſdictionem, vt eſt tex. cum glo. in d. c. licet. ſupra de offic. ord. tamen ſi in reſcripto apponitur clauſula, appellatione remota, cenſetur alterata iuriſdictio ipſius ordinarii, & cenſetur delegatus. ita notat Io. And. & do. Abb. in d. c. licet. facit quod not. in l. ſæpe. ff. de offic. præſid. & in l. ius autem. ff. de iuſtit. & iu.

Duodecimus effectus eſt, quia ſi dicta clauſula apponitur in iudicio poſſeſſorio, tunc operatur, quod nullatenus appellatur, etiam vbi alias appellari poſſet in aliquo caſu ſpeciali: ampliat enim naturam poſſeſſorij, & remouet obſtaculum. arg. eius quod no. in l. ij. in princ. C. eod. Iſtud dictum Bal. puto procedere de iure ciuili, ſecundum quod regulari-
33 ter non poteſt appellari † a ſententia lata ſuper poſſeſſorio, vt in l. j. C. ſi de mo. poſſ. fuerit appell. De iure autem Canonico poteſt indiſtincte appellari a ſententia lata ſuper poſſeſſorio. de quo vide bo. glo. in cap. cum ad ſedem. in glo. pen. prope finem. verſic. item no. quod ſupra de reſt. ſpoliat. vnde de

de de iure canonico non puto procedere dictum Bal. per iſtum tex. qui indiſtincte loquitur: vnde ſicut clauſula, appel latione remota, appoſita in reſcripto, non tollit in totum appellationem ab interlocutoria, quia non impedit effectũ deuolutiuum, ſi talis clauſula eſt appoſita in iudicio poſſeſſorio. & iſtos caſus enumeraſſe ſufficiat. Sed circa hoc quęro, nunquid de iure ciuili hæc † clauſula aliquid operetur.
34 ro, nunquid de iure ciuili hæc † clauſula aliquid operetur. de hoc eſt tex in l.j. ff. a quibus appell. non licet. & quicquid dicat ibi Bat & Ang. & etiam Bal. in addit. Spec. in tit. de exe cut. ſenten. veritas eſt, quod quando dicta clauſula apponitur a principe, nullatenus poteſt appellari. & de hoc eſt tex. & glo. in dicta l.j. debet enim tex. intelligi, vt ſonat Rubrica, vt in l. Imperatores. ff. de in diem addict. & quod not. glo. in procе.6. in verbo, titulis. ſed Rubrica dicit, a quibus appella ri non licet, ergo nullatenus appellare licebit, etiam ſi iuſta cauſa in appellatione inſeratur, tam in appellatione ab interlocutoria, quam a diffinitiua. & hoc tenet ibi Io. de Imo. in 6. colum. ibi, dicens, quod in dictis caſibus licet non poſſit appellari, poterit tamẽ ſupplicari, vt in l. ſi quis. & in auth. quæ ſupplicatio. C. de precib. imper offer.

35 Secundo quæro, quid, ſi de conſenſu partium † iudex fuerit delegatus cum clauſula, appellatione remota, nunquid liceat appellare grauato, videtur quod ſic, quia etiam ſi iudex fuerit delegatus de conſenſu partium, nihilominus poteſt ab eo appellari. l. ex conſenſu. ff. de appellat. contrarium tenet Bal. in l. ſecunda, ad finem. C. de appellatio. mouetur, quia partes cenſentur renunciaſſe appellationi, ex quo conſenſerunt iudicem delegari cum clauſula, appellatione remota. ſed Ioan. de Imo. in l.j. § interdum. ff. a quibus appell. non licet. impugnat hoc dictum per illum tex. qui indiſtincte loquitur. & per hoc dicit, quod debet habere locum, etiam ſi de conſenſu partium ſit appoſita dicta clauſula, quia partes videntur conſenſiſſe ad finem, vt dicta clauſula operetur contra eius naturam, vt in l. ſi vno. ff. locati. vbi ver-
36 ba † debent intelligi ſecundum naturam actus, de quo agitur, & ſecundum ſubiectam materiam. Sed tu tene dictum
37 Bal. quia † conſenſus partium operatur vltra ius commune, vt in cap. cæterum, de reſcrip. vnde ſi conſenſu partium dicta clauſula ponitur, cenſetur renunciaſſe appellationi, pront dicit Bal. & hoc tenet hic Butr. & ſequitur etiam do. Abb. dicens, quod quando dicta clauſula eſt appoſita ex conuentione partium, cenſetur remota tunc omnis appellatio quo ad omnem effectum, nec habet locum tunc ille tex. idem tenet Bal. infra eod. vt debitus. in ſecunda colum. hoc tamen limitat, ſi iudex fuerit in dolo, vel in lata culpa: quia tunc poſſet ſecundum eum appellati, non obſtante quod clauſula, appellatione remota, fuerit appoſita de conſenſu partium, argumẽ. l.j. §.j. ff. ſi menſ. fal. mo. dixer. & hoc tene menti, quia per hoc dictum ſingulariter limitatur, & declaratur iſte tex. & iſta ſit prima limitatio ad iſtum tex.

Secundo limitat Bu. quando appellatio remouetur propter contumaciam non comparentis, vel propter deſertionem appellationis, quia tunc appellatio intelligitur remota quo ad omnem effectum, quaſi ſentiat, quod tunc grauamen non reuocabitur per ſuperiorem.

Tertio limitat But. quando appellatio remouetur per ſtatutum, quia tunc ſecundum eum, intelligitur remota omnis appellatio quo ad omnem effectum. & idem dicit Bal. in cap paſtoralis §. fin. circa fin. ſupra de offic. deleg quod tamen intelligit procedere, niſi interueniat dolus iudicis, vel partis, quia tunc poſſet appellari. ſed dom. Abb. hic, in 3. colum. ad fin. tenet contrarium: mouetur, quia ratio ſtatuti non eſt alia, niſi vt iuſtitia conſequatur effectum ſuum, vt in capitu. ſecundo tequiris. ſupra eod. Item ſi a iure communi cohiberetur appellatio, non intelligitur propter hoc prohibita appellatio, quæ interponitur ex iuſta cauſa, alias a iure in illo caſu permiſſa. de hoc eſt bo. tex. & glo. in cap. Romana. §. ſin autem. eod. titu. in vj. & ibi per Doctores. vnde idem videtur dicendum in ſtatuto. Et ex hoc ſequitur, quod Bal. male dicit in l. prima, ff. de offic. prætor. vbi dixit, quod quan do lex prohibet appellationem, non poteſt aliquo modo appellari: ſecus quando prohiberetur per reſcriptum, quia videtur remota appellatio extraordinaria, vt hic. Sed iſtud dictum Bal non eſt verum, quia loquitur contra tex. in dicto
38 §. ſin autem. Vnde diſtingue, † quia aut appellatio prohibetur a iure communi, & tunc non intelligitur prohibita appellatio, quæ interponitur ex iuſta cauſa, vt in dicto §. ſin autem. quicquid dixerit Bal. in l.j. ff. de offic prætor. Aut ſtatutum prohibet appellationem eo caſu, quo tale ſtatutum valet, de quo dixi in cap. veniens. ſupra de iureiur. & hoc, quia tale ſtatutum debet aliquid operari vltra ius commune, intelligitur prohibita omnis appellatio, quicquid dicat dom. Abb. & contrarium tenet domi. Abb. in capit. ad reprimendam. ſupra de offic. ordi. in penult. colum. vbi dicit, quod ſi ſtatutum tollit appellationem, videtur remouere quo ad omnem effectum, quia a quo remouetur genus, videtur remota quælibet eius ſpecies, vnde ſi inhibet alicui, ne poſſit
39 donare, † videtur interdicta omnis ſpecies donationis, vt in l. filiusfamilias. ff. de donat. Remota ergo appellatione per ſtatutum, intelligitur remotus omnis effectus appellationis. vnde domin. Abb. melius dixit, quam hic. Quid autem ſi ſtatutum dicat, quod ſententia non ſuſpendatur per appellationem. de hoc vide dominum Abba. in loco pręalleg. vbi dixi poſt eum.

40 Aduerte tamen, quia vbi † ſtatutum remouet appellatio nem, non intelligitur remouiſſe ſupplicationem, nec reſtitutionem in integrum. hoc tenet Bal. in l penult. ff de iuſti. & iure. dicens idem tenere Gui. & Cyn. ibi, in additio. facit quod notat gloſ. in l prima, ff. de officio prætor. probatur in l. prima, & in auth. quæ ſupplicatio. C. de precib. imper. offe. idem tenet Archidiac & Dom. Dom. in capi. anteriorum. 2. quæſt. 6. vbi dicunt, quod licet non poſſit appellari a Vicario ad Epiſcopum, tamen poteſt coram eo ſupplicari, vel petere reſtitutionem in integrum. idem ſenſit Ioan. de Imo. in l. 1. in vj. colum. ff. a quibus appellare non licet. vbi dicit, quod in caſibus, in quibus non poteſt appellari, poteſt tamen ſupplicari, vt in l. ſi quis. & in auth. quæ ſupplicatio C. de precib imper. offer. Et ex hoc ſequitur, quod Ang male dixerit, cum dicit, quod quando ſtatutum prohibet appellationem, vel reſtitutionem in integrum, eſt ſublatus omnis modus, & omnis regreſſus contra ſententiam, niſi intelligatur, quando ſtatutum loquitur geminatẽ: puta quod non admittatur aliqua appellatio, nec aliquis recurſus detur cõ tra ſententiam: nam ex quo prohibet omnem recurſum, intelligitur prohibere omnem viam, per quam ſententia poſ ſit reuocari: nam verbum recurſus, includit omnem viam veniendi contra ſententiam, vnde iſtud ſolum ſufficeret: nã ſi ſtatutum diceret, quod nullus recurſus detur contra ſententiam, intelligitur non ſolum prohibere appellationem, ſed etiam ſupplicationem, & omnem reſtitutionem in integrum, ſecus ſi ſolum prohiberet appellationem, vt prędixi. & hoc modo poteſt ſaluari dictum Ang.

Quarto limitat But. quando ſtatutum prohibet appellationem priuilegio perſonæ: puta ſi ſtatutum dicit, quod ſen tentia Poteſtatis lata in publica concione non poſſit appellari: nam tunc ſecundum eum intelligitur remota omnis appellatio. ſed do. Abb in hoc tenet contra: quia talis prohi bitio debet intelligi ſecundum diſpoſitionem iuris communis: nam quando princeps priuilegiat perſonam, vt ab ea non poſſit appellari; hoc facit, quia præſumit de virtutibus perſonæ priuilegiatæ, vt non ſit aliter proceſſura, quam ſecundum quod iura permittunt, vt dicit tex. notab. in dicta l. vna. ff. de officio prætor. ſi ergo iſta perſona priuilegiata aliter procedit, quam debet, nulla ratio ſuadet, quod ſuperior non debeat grauamen reuocare, allegat glo. in clemen. j. in verbo, oneramus. de iure patron iuncta glo. in cap. ſtatutum. §. aſſeſſorem. in verbo, relinquatur. de reſcript. in vj. ſed pro opinio. But. eſt tex. in l. prima. § interdum. ff. a quibus appell. non lic. iuncta Rubrica. vbi patet, quod ſi princeps delegat cauſam cum clauſula, appellatione remota, nullo modo admittitur appellatio, vnde nec a præfecto prætorio poteſt ap pellari, vt in l. prima. ff. de officio præfec. prætor. licet poſſit ſupplicari, vt in l. prima. C. eodem tit. vnde ſi ſtatutum prohibet appellationem priuilegio perſonæ, intelligitur prohibuiſſe quo ad omnem effectum, non tamẽ ſupplicationem, nec reſtitutionem in integrum, vt ſuperius dixi, & hæc ſufficiant circa iſtud princ. Sequitur §. verum.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus poteſt denunciari, & fructibus beneficij priuari, licet ab excommunicatione appellet.*
2 *Appellatio legitima eximit appellantem a poteſtate iudicis a quo, in illa cauſa.*
3 *Iuriſdictio iudicis a quo dormit, ſeu quieſcit pendente appellatione.*
4 *Lex noua, licet non concernat præterita, ſed futura, quando comprehendat illa futura, quæ dependent a præteritis.*
5 *Excommunicatus debet denunciari in publico.*
6 *Declarans, vel denuncians, non dicitur de nouo quicquam inducere.*
7 *Incendiarius poteſt abſolui ab ordinario ante publicationem, poſt vero a Papa ſolum.*
8 *Appellatio admittitur, niſi factum ſit notorium.*
9 *Denunciatio excommunicationis, neceſſario non probat excommunicatum.*

10 Red-

10 *Redditus beneficij debent ſubtrahi excommunicato.*
11 *Denunciare excommunicatum, an quilibet iudex poſſit, & procedit per tres caſus examinando.*
12 *Delatio appellationis transfundit omnem iuriſdictionem in iudicem ad quem.*
13 *Iudex a quo, an poſſit denunciare excommunicatum, ſi per iudicem ad quem fuerit ſibi præceptum, ne denunciet.*
14 *Abſolutio ab excommunicatione, an ſuſpendatur per appellationem.*
15 *Iuriſdictio iudicis a quo ſuſpenditur circa articulum tantum, ſuper quo appellatum fuit, ſecundum glo.*
16 *Petrus Hiſpanus fuit antiquus gloſſator.*
17 *Laurentius fuit antiquus gloſſator.*
18 *Bernardus fuit gloſſator.*
19 *Iudex quare poteſt denunciare excommunicatum.*
20 *Excommunicatio quare non ſuſpendatur per appellationem.*
21 *Excommunicatio lata poſt ſententiam diffinitiuam infra decem dies, quia non paret ſententiæ, per appellationem ab excommunicato factam non ſuſpenditur.*
22 *Certum naturæ, legi quoque certum eſt.*
23 *Euentus litis, licet incertus, & dubius, & vanus ſit, tamen certus eſt.*
24 *Excommunicatus qualiter, pendente appellatione admittatur ad electionem, vide tres caſus.*
25 *Electio facta per excommunicatum publice, uel occulte, non ualet.*
26 *Collatio beneficij facta excommunicato etiam occulto, non valet.*
27 *Ignorantia probabilis excuſat excommunicatum ab irregularitate pendente appellatione.*
28 *Geſta ab excommunicato, vel depoſito ratione priuati iuris, an valeant pendente appellatione.*
29 *Depoſitus, & excommunicatus vtrum ſint alendi de fructibus beneficij, pendente appellatione.*
30 *Depoſitus nunquam recuperat primum ſtatum.*
31 *Suſpenſo nunquid deneganda ſint alimenta.*
32 *Eleemoſina nunquid ſit facienda excommunicato.*
33 *Excommunicatus pendente excommunicatione, vtrum debeat habere temporalium adminiſtrationem.*
34 *Suſpenſus ab officio, per conſequens eſt etiam a beneficio, ſecundum Abba.*
35 *Excommunicatus cui potius comparandus, deportato ſcilicet, an relegato.*
36 *Excommunicatus eſt quo ad omnes eccleſias, non in vna eccleſia tantum.*
37 *Suſpenſus ab officio, extra territorium, an cenſeatur etiam ſuſpenſus.*
38 *Suſpenſio diuiditur in factam ab homine, & factam a iure.*
39 *Excommunicatus iniuſte, poſt abſolutionem, an recuperet fructus.*

1 §. Verum. Licet † excommunicatus appellet ab excommunicatione, nihilominus denunciari poteſt, atque beneficij redditibus ſpoliari. h. d. In prima ponitur conſultatio, in ſecunda reſponſio. ſecunda ibi, nos itaque.
2 No. primo ibi, eximitur a poteſtate, vnũ effectum † appellationis legitimę, quod eximit appellantem quo ad illã cauſam a poteſtate iudicis a quo. ad hoc c. ſi a iudice. & c. non ſolum. eod tit. in vj.
3 Secundo no ibi, iuriſdictio † dormitaſſe, ꝙ pendente appellatione iuriſdictio iudicis a quo dormit, ideſt quieſcit, q̃a ſicut dormiens nihil facit: item iudex a quo pendente appellatio. iuriſdictionem exercere non poteſt, vnde iura dicunt, ꝙ appellatio ſuſpendit iuriſdictionem iudicis a quo, vt in c. venientes, de iureiur. & in d. c. ſi a iudice.
Tertio no. ꝙ vbi appellatur a ſententia excommunicationis, appellatio non operatur omnino effectũ, de quo ſupra dixi: nam licet ſuſpendat iuriſdictionem iudicis a quo reſpectu iudicij omnino futuri, non tamen ſuſpendit ipſam ſententiam, nec actum futurum omnino acceſſorium ad ipſam ſententiam.
Et ex hoc dom. Abb. infert ex iſto tex. vnum ſolemne dictum. ſ. ꝙ vbicũque appellatio non ſuſpendit actum iam geſtum de pręterito, ſimiliter nõ ſuſpendit actum gerendũ, ſeu faciendum, ſi ille actus omnino eſt acceſſorius, & conſecutiuus ad actum iam geſtum non ſuſpenſum per appellationem. ratio, quia ratione connexitatis attribuitur potius prę teritis, quam futuris.
Et ex hoc infert do. Abb. ad notabile, & quotidianum di-
4 ctum. ſ. ꝙ licet noua † lex non concernat præterita, ſed futura, vt in c. fi. ſ. de conſtit. tamen cõpręhendit illa futura, quæ habent omnimodam dependẽtiam a præteritis. & pro hoc allegat tex. cum glo. in clem. vt hi qui. in verbo, in poſterum. de ęta. & qualit. & in clem. j. in glo. ij de teſtam. ſecus dicit, ſi actus futurus non eſſet omnino acceſſorius ad actum pręteritum, licet habeat cum eo aliquam conformitatem, circa ꝙ non inſto. ſed dic, vt plene hr̃ in d. c. fi. de conſti. vbi tractatur, an & quando conſtitutio trahatur ad pręterita.
5 Quarto no. ꝙ † excommunicatus debet denunciari in publico, vt ab aliis euitetur, ex quo vr̃ inferri, ꝙ excommunicatus nondum denunciatus, non debet vitari, ſed non eſt verum, niſi ſit occultus. de quo vide bo. tex. cum glo in c. cum non ab homine. j̃ de ſent. excõ. immo ſi ſolum eſſet fama de excommunicatione, debet ab aliis euitari, & debet etiam ipſe euitare conſortium aliorum, q̃uis pro certo non ſciatur de excommunicatione. de quo vide bo. tex. in c. illud. de cle. excom. mi. & in c. cum deſideres de ſent. excom.
6 Quinto no. ꝙ ille qui denunciat, vel † declarat, non dr̃ aliquid de nouo diſponere. ad hoc. l. hæredes palam. § ſed ſi notam. ff. de teſtam. Et ex hoc infert do. Abb. ꝙ conſtõ antiqui iuris declaratoria trahitur ad præterita, allegat no. in c. fi. de conſtit. de quo vide bo. tex. in c. cum tu. de vſur. hoc tamẽ eſt verum, niſi imponeret de nouo, quia tunc licet reſpectu declarationis trahatur ad præterita, non tñ reſpectu pœnæ. de quo vide bo. tex. cum glo. in cle. j in verbo. de cętero, de vſur.
Sexto no. ex iſto tex ꝙ vbi denunciatio, ſeu declaratio amplius non ligat ab ea amplius non poteſt appellari.
Et ex hoc infertur, ꝙ ſi denunciatio, ſeu declaratio am-
7 plius ligaret, poſſet appellari. Pone exemplũ, † incendiarius, antequam publicetur, põt abſolui ab excõmunicatione ab ordinario, ſed poſt publicationem, non poteſt abſolui, niſi a Papa, vt in c. tua. j̃. de ſen. excom. vnde hoc caſu dicendũ eſt, ꝙ poteſt appellari, quia ceſſat ratio huius tex. & hoc tenet hic Io. de Imo. in fi. & iſta ſit prima limitatio ad iſtum tex.
Secunda limitatio eſt, qñ aliquis fuit ignoranter excõmunicatus, puta aliquis abſens excõmunicatur, ꝙ poteſt cõtingere, vt in c. illud. & in c pen de cle. exc. min. tunc enim ſi appellat ab excõicatione a die notitiæ pendẽte appellatione non põt denunciari, vt no. Io. An. j̃ eo. dilectis. in ver. cum interim &c. & idem ſequitur hic Ioã de Imo. & Lap. & Dom. Dom. in c. is cui §. fi. de ſent. excom. in 6.
Tertia limitatio eſt, qñ iudex declarat aliquẽ incidiſſe in excommunicatione lata ab homine, vel a iure, nam tunc talis declaratio redderetur nulla poſt appellationem, ſi fieret poſt legitimam appell. vt in c. per tuas. j̃. de ſent. excõ. & pro hoc eſt bo. tex in c. peruenit, el j. ſ. eo. vbi patet, ꝙ admittatur
8 † appellatio, niſi factum ſit notorium facit ꝙ no. hic Io. An. in verbo, denunciare. & idem ſequitur hic Io de Imo. in c. I. in fi de ſequeſtr. poſſ. & fruct. & Lap. & Dom. Dom. in d. §. fi. Et has tres limitationes tenebis menti, quia valde ſingulariter limitant iſtum tex.
Sed aduerte, quia in hoc §. But. in 5. col. dicit, ꝙ Lap. alleg. ſua 88. dicit, per iſtũ tex. ꝙ ſi iudex in prolatione ſñiæ diffinitiuæ condemnat illum, ꝯ quem tulit ſñiam in expẽſis reſeruata ſibi taxatione, licet appelletur a diffinitiua, nihilominus poteſt iudex a quo taxare ipſas expẽſas, quia nihil diſponit, ſed declarat. ſed But. dicit, ꝙ iſte tex. non bene facit, quia appellatio ibi ſuſpendit condemnationem expenſarum, hic vero non ſuſpẽdit excommunicationẽ. ſed de hoc articulo vide do. Abb. & do. Proſdocimũ in c ſæpe. ver. vnde licet. ſ. e.
Septimo no. ſm do. Abb. bonum tex. menti tenendum, ꝙ
9 † denũciatio excommunicationis neceſſario non probat denunciatum eſſe excommunicatum; quia per denunciationẽ non ligatur, & denunciatio poteſt eſſe iniuſta. de hoc vide bo. tex. cum glo. in c. licet. in verbo, nunciari. de ſent. excom. in vj. & in c. pia. in verbo, notandum. de excep. in vj.
Vltimo no. tex. ſingul. ꝙ non eſt alibi ita expreſſus. ſ. ꝙ ex-
10 cõicato debent ſubtrahi † redditus ſui beneficij, ẽt ſi dicatur excommunicationem eſſe iniuſtam, & ẽt ſi ab ea ſit appellatũ, nec debet expectari euẽtus cauſæ. Ex quo enim interim ſibi denegatur eccleſię communio, deneganda eſt omnis cõmoditas proueniens ab eccleſia. hoc tamen intellige, quando excommunicatio eſt lata ante appellationem: nam ſi eſſet appellatum, & appellatio eſſet interpoſita ex cauſa legitima, excommunicatio poſtea lata eſſet nulla ipſo iure, vt in c. præced. & in c per tuas. j̃. de ſent. excõ. nam talis debet admitti ad communionem fidelium, & ad actus extraiudiciales, vt in c. ſolent. in fi. de ſent excomm. in vj. Immo tali non incumbit alia probatio, niſi vt probet ſe appellaſſe ex cauſa rationabili, & ſe poſtea fuiſſe excommunicatum. Ex hoc enim conſtat appellationem eſſe nullam. de quo vide bon. tex. iuncta glo. in c venerabilibus. §. fin. de ſent. excom. in vj. de hoc tamen plenius dicetur infra in glo. fi. Antequam tamen veniam ad glo quæro de aliquibus pro declaratione literæ, quæ hic tanguntur per Innoc & Doct.
11 Primo quæro, an quilibet iudex poſſit † denunciare iſtum excõmunicatum non obſtante appellatione. Inn diſtinguit, ꝙ aut eſt ordinarius excommunicati, & tunc põt denũciare, etiam ſi non fuit ille qui tulit ſentẽtiam excommunicatio-

nis, a rgu. 11. q. 3. curæ. & ſ. de treu. & pa. c. 1. aut eſt delegatus, & tunc dicit, ꝙ ſi appellatio eſt interpoſita ei a ſuperiore recepta non poteſt denunciare, arg in c. paſtoralis § præterea. de off. deleg. & Innoc bene dicit in primo caſu ſ. quando ille qui vult denunciare eſt ordinarius excommunicati, ſed quādo eſt delegatus, dom. Abb. plenius diſtinguit, ex cuius diſtinctione facias tres caſus.

Primus eſt, quando delegatus detulit appellationi. & hoc
12 caſu non poteſt denunciare eum, quia per † delationem omnis iuriſdictio transfuſa eſt ad iudicem ad quem, vt in c. cum appellationibus. eo ti. in 6. & ſic iudex nō remanſit: tū quia ſua non intereſt, vt ille vitetur, cum non ſit iudex ſuus.

Secundus caſus eſt, quando non detulit appellationi, ſed appellatio fuit recepta per ſuperiorē, & hoc caſu non poteſt denunciare, quia per hanc receptionē reuocata fuit prorſus omnis iuriſdictio ab eo, vt d. § præterea. & hoc eſt quod voluit Innoc. vbi ſupra.

Tertius caſus eſt, quādo delegatus, nec detulit appellationi. nec appellatio fuit recepta per ſuperiorem, & hoc caſu dicit dom. Abb quod credit, quod poſſit denunciare: quia ſua intereſt illum euitari, vt citius reſipiſcat, & ſibi obediat, & vt pœna impoſita per ipſum habeat effectum. & pro hoc facit c. ad aures. ſ. eo. vbi patet, ꝙ delegatus poteſt præfigere terminum appellanti ad proſequendam appellationem, vt citius reaſſumat iuriſdictionem. ſed tu dic, ꝙ hoc etiam eſt demente Innoc. cum dicit, ꝙ delegatus non poteſt denunciare, ſi appellatio eſt recepta per ſuperiorem, ergo ſi nondum eſt recepta, poterit delegatus denunciare.

Secundo quæro quid ſi iudex ad quem ante denunciatio
13 nem præcipit iudici † a quo, ne illum denunciet, an teneatur ipſe obedire, & ceſſare a denunciatione. & Inno dicit, ꝙ ſic, & plus dicit, ꝙ pars aduerſa appellans non eſt audiēda, quia ſua non intereſt, cum ante euētum appellationis non teneatur illi ſatisfacere, niſi diceret, ꝙ eſſet excommunicatus pro manifeſta offenſa: nam tūc ſua intereſt appellare: quia ſi offenſa eſt manifeſta, non valuit appellatio. ſ. eo conſuluit. & c. cum ſit Romana. in ſi eo tit. & quia pendente quæſtione iuriſdictionis ſ. quia dr̄ appellationem non tenere, non poteſt iudex ad quem ſe intromittere de principali priuſquam cognoſcat, an appellatio teneat, vel non, vt in c. Romana. §. ſi vero vocatis. cum § ſeq eod. tit. in vj.

Et ex hoc habes quartam limitationē ad iſtum text nam iudex non poteſt denunciare excommunicatum poſt inhibitionem ſibi factam per iudicem ad quem, niſi aduerſarius dicat eum excommunicatum pro manifeſta offenſa, quod tene menti

14 Tertio, & vltimo quæro, an † abſolutio ab excommunicatione ſuſpēdatur per appellationem & dicendum eſt, ꝙ nō, quia par eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi de pœ. diſt. j. verbum. pro quo etiam vide bo. tex. in c. venerabilibus. §. vbi autem. de ſent excom in 6. & iſtud tenet Inno in c ab excommunicato. ſ. de reſcr p. & Io. And in c ſacro de ſent excom. in 6. & iſtud tenet Inn in c. ab excommunicato. ſ. de reſcrip. & ſequitur hic Io. de Imo. facit quod no. glo. in c. nouit. ſ. de offic. de leg. & quod dixi in c qua fronte. ſ. eod.

In gl. j. ibi, quantum ad illum articulum, & ibi. ſed in aliis remanet iudex no. bene iſtam glo. quia vult ꝙ ſi aliquis appellat in vno articulo vnius cauſæ, non ſuſpēditur iuriſdictio
15 † iudicis a quo. niſi quo ad illum articulum, non autem quo ad alios articulos ſeparatos, licet poſſit in illis recuſari tanquam ſuſpectus, vnde iſta glo. melius dicit, quam glo. ſ. eo. c. ſuper eo. vbi dixi.

In glo. in verbo, executionem. hæc glo. in effectu colligit quatuor rationes, quare appellatio non ſuſpendat excommunicationem.

16 Prima eſt Petri Hiſpani antiqui gloſſatoris aſſerētis, ꝙ † cū excommunicatio ſit ſententia ſummi Pontificis i. Dei, quia Deus ligat, & non homo. 6. q. 3. nemo. quemadmodum non appellatur a ſentētia principis, maxime quo ad effectum ſuſpenſiuum, ita nec ab excommunicatione. ſed iſta ratio non eſt bona quia nō concludit in excommunicatione iniuſta, quia ibi Deus non ligat, vt in c. a nobis. de ſent. excom. & in c. cui eſt illata. 11. q. 3. & tamen iſte tex. loquitur etiam, qn̄ excommunicatio dicitur minus rationabiliter promulgata, vnde Hoſt. & dom. Abb. impugnant hanc rationem Petri.

17 Secunda fuit ratio † Laurētij antiqui gloſſatoris, qui dixit, ꝙ ideo non ſuſpenditur excommunicatio per appellationē, vt homo creſcat per meritum parendo ſententiæ cenſuræ et iniquæ, & vt magis timeatur diſciplina eccleſiaſtica, hæc ratio ſecundum Abb eſt vera in ſe, ſed non probatur iure.

Tertia ratio fuit Ioannis, quæ dicit, ꝙ conſilio eccleſiæ facit, vt ſententia excōicationis non ſuſpendatur per appellationem ad hoc, vt cenſura eccleſiaſtica magis timeatur: ſed iſta ſolutio in effectu idem vult, ꝙ præcedens, & eadē impugnatione repellitur: tamen tenendo eam ceſſat omne contrarium: nam in illis caſibus appellatio a iure eſt interdicta.

18 Quarta ſolutio Bernardi † gloſſatoris eſt, ꝙ ideo excōicatio non ſuſpenditur per appellationē, quia eius effectus, ſeu executio non eſt ſeparabilis ab ipſa ſententia excōicationis, ſecus in aliis ſententiis, quia effectus aliarum ſentētiarum eſt ſeparabilis ab ipſis ſententiis. & in hoc Doct. multum inſtāt ponendo diuerſas ſolutiones, & do. Abb. refert alias 9. ſolutiones, ſeu rationes vltra quatuor prædictas, quas ponit gl. & licet reprobet rationem glo tamen vltimate ponit rationem, quam in effectu ponit iſta glo. dicit enim, ꝙ appellatio veritate inſpecta non extinguit ſententiam, ſed tunc ſuſpendit, vt in c. venientes de iureiur. & in c. paſtoralis. §. præterea. de offi. deleg adeo vt non ſuſpendat ſententiam quo ad omnes effectus, vt in c. ſi. de eo qui mitt. in poſſ. ſed effectus excōmunicationis non eſt ſeparabilis ab ipſa ſententia: nō enim poteſt dari excommunicatio, quin detur effectus ipſius excommunicationis, ergo appellatio non ſuſpendit, nec ſententiam excommunicationis, nec ipſius effectum, ex quo effectus non eſt ſeparabilis a ſentētia. & in effectu hæc eſt ratio glo cum qua reſidet hic Bal & Io de Imo.

19 Sed tu aduerte, quia aut quæritur, ꝙ † iudex poteſt denunciare excommunicatum poſt appellationem. & hoc caſu dicendum eſt, ꝙ poteſt denunciare per duplicem rationē. quę aſſignatur in tex. quia excommunicatio trahit ſecum executionem, & quia per denunciationem amplius non ligatur, & puto ꝙ iſtæ rationes requiruntur copulatiuē. Aut quæri-
20 tur, † quare excommunicatio non ſuſpendatur per appellationem, & quare excommunicati poſſint ſubtrahi prouentus beneficii, & tunc dic, ꝙ ratio eſt, quam aſſignat glo. & do. Abb. ſ. quia effectus excommunicationis non eſt ſeparabilis ab ipſa ſententia. Sed puto, ꝙ ſit verior ratio ſ. quia ſentētia excommunicationis etiam iniuſte iniicit vinculum, & ea requiritur abſolutio, licet ſit iniuſta, vt in c ſacro de ſent. excō. & in c j. de ſent. excom in vj. pro hoc facit ꝙ no glo. in cle. vnica in verbo, donec, de deci quæ dicit, ꝙ excommunicatio nunquam tollitur, niſi interueniat abſolutio. cum ergo excommunicatio non poteſt tolli niſi interueniente abſolutione merito non ſuſpenditur per appellationem. & ſi diceretur, quæ eſt ratio, quare etiam ſentētia ſuſpenſionis, vel interdicti, non ſuſpendatur per appellationē, vt in c. ad hæc quoniam. ſ. eod. & in c. is cui. de ſent. excom in vj. dic quod ratio eſt, quia ſententię cenſurę dependent a poteſtate clauiū, ideo non ſuſpenduntur per appellationem, ſecus in aliis ſententiis, quæ non dependent a poteſtate clauium: & iſtam rationem poſuit hic Butr. licet immiſceat alia verba, quæ non ſunt vera.

In glo in verbo, ſecus trahat, diuide ipſam in duas partes. ſecunda ibi, cum ſit talis medio tempore.

In prima parte glo. inquantum dicit, ꝙ excommunicatio non poteſt ſtare in pendenti, ſed vel ſtatim ligat, vel ſtatim eſt nulla. vide tex. no. in c. venerabilibus. in verbo. appellatū. de ſent. excomm in vj. qua per hoc infert, ꝙ poſt ſniam diffinitiuam ī. decem dies qui dantur ad appellandum, ſi iudex
21 † excommunicet condemnatum, quia non paret ſniæ, dato ꝙ poſtea condemnatus appellet, talis excommunicatio nō ſuſpenditur per appellationem, nec eſt reuocanda in vim attentati & illam glo tene menti, quia per eam ſingulariter limitatur c. non ſolum. in prin. de appell in vj. Tamen quo ad principalem articulum, quem tangit glo. Doct. diſtinguunt, ex qua diſtinctione facias tres caſus.

Primus eſt, quando eſt notorium non tenere appellationem. & hoc caſu clarum eſt, ꝙ appellatio nō ſuſpendit iuriſdictionem iudicis a quo, quia appellatio friuola non valet, nec eſt ei deferēdum, vt in c. cū appellationibus de app. in 6.

Secundus caſus eſt, quando certum eſt appellationem eſſe validam, & executionem eſſe iniuſtam, & tunc excommunicatio non ligat, vt ſupra eo. c. dilecti.

Tertius caſus eſt, qn̄ dubitatur, an appellatio ſit iuſta, vel iniuſta, & tunc quo ad nos pendet ex futuro euentu, ꝙ ſi cōſtabit appellat. eſſe legitimam, per ꝯñs conſtabit excommunicationem nō tenere, ſed veritate inſpecta excommunicatio ſtatim tenuit, vel fuit nulla, quia certum eſt naturæ, vtrum
22 appellatio ſit legitima, vel non. & id quod eſt certum † naturæ, etiam eſt certum legi, vt in l. ſi pater. ff. de ſolu. & in l. cum ad præſens ff. ſi cer. pet. vnde licet apud nos ſit incertū, quia
23 dubius eſt euentus † litis, vt in l. quod debetur. ff. de pec. lega. tamen eſt certum.

In ſecunda parte glo. inquantum glo. dicit, ꝙ ſi excōicatus pendente appellatione adeptus eſt eccleſiā, ꝙ nō eſt illa priuandus. idē dicit glo in c. Apoſtolicæ. de cle. exc. mi. ſed gl. ſi. in c. ſolet. de ſen excō. lib. 6. ſenſit ꝯtriū. vbi dicit, ꝙ ſi pēdente appel-

24 appellatione† excommunicatus admittitur ad electionem, ſi poſtea appareret ipſum non legitime appellaſſe, non valebit vox ſua. & illa glo melius dicit, & cõmuniter approbatur per Doct. & iſta reprobatur. vnde Doct diſtinguũt, ex qua diſtinctione facias tria membra, ſeu tres caſus.

Primus eſt in his, quæ geruntur ratione publici officij, & iſta tenentur, ex quo non putabatur excommunicatus vigore appellationis præcedentis, licet veritas habeat ſe in cõtrarium, vt in c. ad probandum. de re iudic. & in l. Barbarius. ff. de offic. præ:or.

Secundus caſus eſt in his, quæ geruntur ratione priuati officij cõtinentis vtilitatẽ ipſius excommunicati, vel alterius, & tunc ſi eſt talis actus, qui eſt interdictus excommunicato non valebit, licet putaretur non excommunicatus ad hoc, c. cum dilectus. vbi Inn. ponit vnum dictũ ſemper menti tenẽdum, dicens, ꝙ nõ eſt dña inter publicum excommunicatum, & occultũ, niſi in his quæ geruntur rõne publici officij.

Ex quo infertur, ꝙ quantumcũque excommunicatio ſit
25 occulta, nõ valet† electio facta per excommunicatum, quia ius eligendi inquantum cõcernit ſingulos canonicos eſt priuati officij. licet inquantum cõcernat totum capitulum, ſit publici officij. & idem dicit Io. And. in c. j. de reſcrip in 6.

Et ex hoc infertur, ꝙ hæc glo. & gl. in c. apoſtolicæ de cle.
26 excom. mi. inquantum dicunt, ꝙ valet† collatio beneficij facta excommunicato occulto, qui ſe ignorat excommunicatum, non bene dicunt, & contrarium ſenſit d. glo. fi. in d. c. ſolet. de ſent. excom in vj.

Tertius caſus eſt in his, quæ concernunt pœnam contemptus, vt eſt irregularitas, & iſta nõ afficiũt excommunicatũ, quia non dr contempſiſſe, ex quo pendebat appellatio, ideo
27 excuſatur, ſi fuerit† in probabili ignorantia, vt eſt tex. & glo. in d. c. Apoſtolicæ. de cle excom. mi. facit c. vt animarum. de conſtit in 6. Non obſtat ꝙ no. glo. not in c. ſæpe. in verbo, ratam manet. ṡ. eod. quia illa glo. procedit, quando conſtabat appellationem legitimam, licet forte eſſet deſerta, hic autem conſtabat non fuiſſe legitimam, & ita dicit Io. de Imo. allegat no. in c. ſolet. & in c. licet. de ſen. excom. in vj. Et prędicta
28 tene menti ad declarationem glo. præallega. nam† geſta per excommunicatũ, vel depoſitum appellatione pendente nõ valent in his, quæ geruntur ratione priuati iuris, vel officij, quando conſtat, ꝙ appellatio non fuit legitima, ſecus ſi conſtaret, ꝙ fuiſſet legitima, quia geſta inter eum valerent poſito ꝙ appellatio ſit deſerta, vt in c. licet & in d. c. ſæpe.

In glo. fi. diuide iſtam glo. in quatuor partes.

In prima parte glo. tractat, an excommunicatus, vel depoſitus debeat habere fructus beneficij, ſui pendente excommunicatione, vel depoſitione.

In ſecunda parte glo. quærit, an ſit neceſſe, quod exprimatur in ſententia, vt redditus beneficij auferantur excommunicato pendente excommunicatione.

In tertia parte, an ſuſpenſus in vna eccleſia, vel in vno loco intelligatur ſuſpenſus in aliis eccleſiis, vel in aliis locis.

In quarta parte, an excommunicatus poſt abſolutionem poſſit recuperare fructus medij temporis. ſecunda ibi, item illud. tertia ibi, qui autem excommunicatus eſt. quarta ibi, ſed nunquid abſolutus.

In prima parte glo. iunge fin. glo. cum principio, & eam
29 iungendo iſta vr eſſe intentio glo. ꝙ aut loquimur in† depoſito, & iſte eſt alendus de fructibus eccleſiæ, ne cogatur in opprobrium cleri mendicare: aut loquimur in excommunicato, & tali in nullo eſt prouidendum, quia contemnit claues eccleſiæ, & imputãdum eſt ei quare non redeat ad eccleſiam petendo abſolutionem ab excommunicatione. hoc tamen intellige, niſi fame periret, quia tunc ei eſt ſubueniendum. & opi glo. ſequitur Io. And. reddendo rationem diuerſitatis inter excommunicatum, & depoſitum, quia excommunicatus poteſt ſibi prouidere petẽdo abſolutionem, ſed depoſitus nõ habet illud remedium, quia cum fuerit depo-
30 ſitus † propter crimen, quantumcunque fuerit emendatus, nõ recuperat primum ſtatum, merito eccleſia prouidet ſibi de aliquibus temporalibus, ne cogatur in opprobrium cleri mendicare de quo vide bo. tex. cum glo. in c. ſtudeat. 50. diſt. & pro concluſione glo. vide bo. tex. in c. quia ſæpe. in verbo, quibuſcunque. de elec. in vj. & ij. q. j quamuis. & j q. ij. quã pio.
31 Et ex hoc poteſt inferri, nunquid† ſuſpenſo denegãda ſint alimenta ex fructibus eccleſiæ. de hoc vide gl. in c. cum Vintonienſis. quæ incipit, no. quod, de elect. ſed do. Abb. dicit illam glo intelligendam in ſuſpenſo propter delictum: ſecus ſi eſſet ſuſpenſus propter cõtumaciam, quia tunc in aliquo ei non eſt ſubueniendum, cum poſſit prouidere ſatisfaciendo: nam ſæpe homines de cibo ſecuri iuſtitiam negligunt. 5. q. 5. non omnis. & hoc etiam ſenſit glo. not. in clem. cupientes in glo. mag in fi. de pę quæ dicit, ꝙ ſuſpenſo ſunt ſubtrahendi redditus beneficij, quando eſt in mora petendi abſolutionem. pro hoc facit notabile dictum Io Cald. in c. ab excommunicato de reſcrip. vbi dicit, ꝙ ſi excommunicatus negligit petere abſolutionem, nõ poteſt ſtare in iudicio etiam ſe defendendo. & iſta eſt notabilis limitatio ad d. c. cum inter, ſupra de excep.
32 Nunquid autem excommunicato ſit facienda† eleemoſina. dic quod ſic, ſi fame periret, alias non, vt in c. fi. xi. q. iij.

In ſecunda parte glo. hæc glo non bene dicit, quia etiam ſi non ſit expreſſum in ſententia excommunicatio ſunt ſubtrahendi redditus: hoc tenet glo. 1. 32. diſt. præter. & Innoc. in c. qualiter, & quando. prope fin. ṡ de accuſ. & Spec. in titu. de fruc. & lit. expẽ. in tereſſe in fi vbi dicit idem tenuiſſe Vin. in c quotiens. de ſimo & Hoſt. in ſumma de ſentẽ. excomm. § ſed quis ſit eius effectus. ver. item ꝙ nullum. ſed contra iſtã deci. glo. facit illud, ꝙ dr in princ. iſtius glo. dum dicit, ꝙ qui extra eccleſiã eſt, nihil debet poſſidere nomine eccleſiæ. iſta enim rõ militat etiam ſi in ſnia nihil ſit expreſſum, & expreſſiſſime probatur in tex. non deſtruẽdo literam: nam ſolum fuit appellatum a ſnia excommunicationis, & dr, ꝙ ex quo excommunicatio non ſuſpenditur per appellationem, non dẽt ſuſpendi actus omnino acceſſorius ad ipſam excommunicationem, vt eſt denunciatio, & ſubtractio redditũ: nam ſi nõ ſequeretur neceſſario ex ſnia excommunicationis, ſed oporteret exprimere in ſnia, deberet ſuſpendi per appell. ſequentẽ. quia tunc eſſent tot ſententiæ, quot eſſent articuli. l. etiam. § j ff. de minor & no glo. in c ij in verbo, eadem ſentẽtia. ṡ. de ord. cog. quia ergo appellatio nõ ſuſpendit excõmunicationem, per ꝯns etiam nõ ſuſpendit ſubtractionem redituum, immo acceſſorium ipſi' excommunicationi.
33 Sed circa prædicta dubitatur, nunquid † excõicatus pendente excõicatione debeat habere adminiſtrationem temporalium. But. tenet, ꝙ ſic, dicens, ꝙ excõmunicato non ſubtrahitur adminiſtratio tpalium, licet nullam cõmoditatem debeat iudex conſequi. ſed do. Abb. hoc reprobat, quia cum excommunicato interdicatur communio, per ꝯns interdicitur ſibi poteſtas adminiſtrandi etiam tpaliter, allegat c. veri
34 tatis. in fi. de do. & contu. Item ſm eum† ſuſpẽſus ab officio, per conſequens eſt ſuſpẽſus a beneficio, ſed ſuſpẽſus a beneficio non debet ſe ingerere adminiſtrationi ipſius, vt in c. r. de elect. in 6. vnde dicit, ꝙ debet deputari Oeconomus, ſeu Vicarius temporalis adminiſtrationi temporalium, iuxta ea quæ habentur in ſimili, in c peruenit. ṡ. eo. & in c cum ex eo. de elect. in 6. & in c. fi. de ſta. regula. Sed circa id. ꝙ tangit do. Abb. an ſuſpenſus ab officio, intelligatur a beneficio. vide glo. in clem. cupientes in glo. mag. in fi. de pę. & pro opi. quã tenet do. Abb. vide gl. in c. clericus victum. 91. diſt quę dicit, ꝙ beneficium debet aſſignari alicui, qui celebrat pro excõmunicato, donec remanet in excõmunicatione, allegat d. c. peruenit. Item aduerte, inquantum glo ęquiparat excom-
35 municatum† relegato, quia glo Inſtit de cap. dimi. §. media. dicit, ꝙ ęquiparatur deportato. & idem dicit glo. in c. decernimus. de ſent. excomm in 6. & iſta eſt melior comparatio, quia quis poteſt relegari reſpectu certi loci. ff. de interd. & re
36 la. l. relegatorum. ſed † excommunicatus reſpectu vnius eccleſiæ neceſſario eſt excommunicatus quo ad omnes eccleſias, vt in c curę. 11. q. 3. & in c. 1. ṡ de treu. & pa. & in d. c. ad reprimendam. de offi. ord. Item relegato non denegatur communio hominum, nec ſacramentorum, ſecus in excommunicato, vnde magis proprie ęquiparatur deportato, tamen neque etiam deportato proprie ęquiparatur, quia deportatus perdit ciuitatem, & libertatem, & omnia quæ ſunt iuris ciuilis. l. quidam ff. de pęn. ſed excommunicatus iſta nõ perdit, nam poteſt donare, & contrahere, vt no. in c. veritatis. de do. & contum. Item poteſt teſtari de bonis ſuis, vt no. Io. An. in c. decernimus. de ſent. excom. in vj. & vide plene per Ang. de Peru. in quadam ſua diſputatione. quæ incipit, duo adinuicem litigantes, poſt princ. vbi concludit, ꝙ excommunicati ſint ſpecies de per ſe hominum dãnatorum, ita quod proprie non ęquiparantur relegatis, neque deportatis, ſed in his in quibus habent conformitatem cum relegatis, cenſebuntur iure relegatorum. In his vero, in quibus habent conformitatem cum deportatis, cenſebuntur iure deportatorum. & vide plene materiam ibi per Ang. & per Bal. in l j. C. de hære. inſtit. & in l 2. § deinde ff. de orig. iur. aliquid per Bar. in l amiſſione. ff. de capi. dimi.

In tertia parte glo. ibi, ſed prius dictum prævalet, vult dice
37 re, ꝙ ſiue ſit † ſuſpẽſus ab officio ex cauſa irrogãte infamiã, ſiue non, ſemp ſuſpenſus erit quo ad oẽs alios ẽt extra territorium ſuſpendentis, & hanc opi. ſequit hic Io. And reddẽs rationem diuerſitatis inter hũc caſum, & l ex ea allegatam pro contrario, quia ſuſpenſio ab officio contingit propter ordinem, vnde ex quo ordo eſt ſuſpenſus, non poteſt alicubi

miniſtrare diuina,ſed in l.ex ea, fuit interdictum, vt nõ poſſet quis poſtulare: nam tale interdictum non concernit cauſam exiſtentem extra territorium interdicentis,quia ex peritia procedit poſtulatio,quæ non interdicitur in alio territorio,& iſte tex eſt valde notabilis, ad multa alia valet, vt depoſitio concernens exercitium perſonæ, vel bona non extẽdat vires ſuas extra territorium iuriſdicentis. Sed inquantum glo. dicit, quod ſuſpenſio a beneficio non extenditur ad beneficia exiſtẽtia extra territorium, Bal.diſtinguit,quod
38 aut † ſuſpenſio ſit ab homine,aut a iure.

In primo caſu dicit, quod aut ſuſpenſio eſt facta a certo beneficio, & talis ſuſpenſio nõ nocet in aliis beneficiis, aut ſuſpenſio ſit ſimpliciter, & ſi conſtat, quod voluit ab omni beneficio ſuſpendere,& inhabilitare eius perſonam,& tunc erit inhabilis etiam extra territorium ſuſpendentis. cap. poſtulaſti. ſupra de foro compet. vbi ordinarius poteſt priuare beneficio,quod quis habet in aliena diœceſi, licet executio debeat fieri per iudicem territorij, per ea quæ habentur in c.paſtoralis de fo.compet.

In dubio autem ſententiæ ſuſpenſionis debent reſtringi ad beneficia,quæ ſunt in territorio ſuſpendentis, arg cap.ij. de conſtit.in vj.& in cap.a nobis.el piccolo.de ſent.excomm. & bene facit tex.in l.cum vnus.§.his qui.ff.de bo.auct.iudic. poſſ.& hoc de primo caſu.

In ſecundo autem.ſcilicet quando ſuſpenſio beneficij inducitur a iure,tunc dic, quod aut talis ſuſpenſio reſpicit certam eccleſiam, & tunc operatur ſolum reſpectu beneficiorum,quæ ſuſpenſus habet in eccleſia. nõ autem reſpectu beneficiorum,quæ habet extra illam eccleſiam, hoc probatur in c.cum in cunctis.in fi.ſupra de elect iuncto c.ſi compromiſſarius,ita concludit hic But.& Io de Imo.& dom.Abb.

39 In quarta parte glo no.iſtam glo quia vult,quod† excommunicatus poſt abſolutionem, ita demũ recuperat fructus, ſi iniuſte fuit excommunicatus,ſecus ſi iuſte.

Aduerte tãmen, quod etiam quando iniuſte fuit excommunicatus, non poteſt reuocare fructus per viam attentati, quia illa innouatio fuit legitime facta,vt hic in tex.vnde debet reuocari per viam querelæ,poſtquã apparet ipſum iniuſte fuiſſe excommunicatum,& appellationem ſuam fuiſſe legitimam,vt hic in glo.& ita dicit hic Io de Imo.& refert idẽ tenere Dom.de Ro deci. ſua 46. Sed quæro,quid fiet de iſtis fructibus, quando fuit excommunicatus iuſte,& ſic fructus non debent ei reſtitui. de quo vide glo. in clem vt hi qui. in verbo,dimidia.de ęta.& quali.& in clem.ij.in verbo, ſuſpenſus.de vi.& hon cler. & vide quod no.Innoc. & Doct.in c.ſicut.de cohab.cler.& mulier. Sequitur c.ſollicitudinem.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus qui appellauit ad Papam, iudicem inferiorem adeundo appellationi videtur renunciaſſe.*
2 *Iudex a quo poteſt excommunicare appellantem.*
3 *Appellans fruſtratorie poteſt per iudicem, vt contumax mulctari, & poteſt iudex ad vlteriora procedere.*
4 *Excommunicatus poteſt denunciari, vt euitetur.*
5 *Sententia declaratoria ſemper poteſt peti, vbicunque eſt probabile dubium.*
6 *Iudex inferior a iudice ad quem eſt appellatum, an ſicut non poteſt cognoſcere de appellatione,ita nec de attentatis poſt appellationem.*
7 *Archiepiſcopus poteſt cognoſcere inter ſubditos ſui ſuffraganei in facto notorio.*
8 *Mandatum notoriè iniuſtum dicitur, quando epiſcopus mandat ſubdito, quod non poteſt impleri abſque peccato, vel quod ad eius officium non pertinet.*
9 *Mandato Papæ quando non eſt parendum.*
10 *Mandatum iudicis ſub pœna dupli facto,ſine cauſæ cognitione, parendum non eſt.*
11 *Appellationi ſicut renunciat comparens coram iudice a quo, ita qui coram alio inferiore ad quem comparet.*
12 *Proteſtatio tollitur per actum contrarium.*
13 *Archiepiſcopus non cognoſcit inter ſubditos ſuffraganei, niſi per appellationem.*
14 *Sententia excommunicationis quando eſt ipſo iure nulla.*
15 *Cognitio cauſæ appellationis,quare transferatur ad alium iudicem.*
16 *Præſumptio ſemper eſt pro iuriſdictione ordinaria, ſeu delegata, donec contrarium probetur, ſecundum glo.*
17 *Renunciare appellationi, an dicatur comparens coram iudice a quo.*
18 *Contraria, an & quando quis proponere poſſit.*
19 *Proteſtatio contraria facto, iuuat proteſtantem in his quæ dependent a ſolo animo proteſtantis.*
20 *Princeps factus an valeat ſtante ſtatuto,quod lex,vel canon,vel reſcriptum denegat alicui audientiam,vel dicat quod quis non audiatur.*
21 *Renunciatur priuilegio per unum actum contrarium.*
22 *Renunciatio appellationis an inducatur pro comparitione coram Archiepiſcopo, reſpectu epiſcopi a quo fuit appellatum, an uero reſpectu aduerſarij.*

CAP. LIIII.

1 SOllicitudinem. Si † excõmunicatus ab epo,poſtquam appellauit ad Papam, ponat ſimpliciter querelam coram Archiepõ de iniuſtitia ſententiæ, videtur renunciaſſe ſuæ appellationi,& Archiepiſcopus cauſam audiet,ſecus ſi cõtrarium proteſtetur hoc dicit.vel ſic.ſi appellans ad ſuperiorem,comparet coram iudice inferiore ſuper concernẽtibus ipſam appellationẽ ipſi appellationi renunciare videtur,ſi autem proteſtetur, quod per hoc non intendit renunciare appellationi,tanquã contraria allegans non eſt audiendus,niſi ſit notorium,illum actum eſſe iniuſtum, ſuper cuius emendatione adiuit inferiorem.hoc dicit,communis diuiſio.ſecunda ibi,nos igitur.

2 No.primo,ꝙ† iudex a quo põt excõicari appel.tanquam contumacem,ſi prætendit appell.eſſe friuolam.ratio eſt,ꝗa appellatio friuola nõ defendit appellantẽ,vt in c cũ appellationibus,co.ti in vj põt ergo reputari contumax,ſi validitas excõicationis pendet ex futuro euentu quo ad nos, vt dictũ eſt in præced c vide tex.in ſimili in c ij de do.& contu.in vj.

3 Et ex hoc colligit do Abb.duas practicas ꝯ appellantẽ† fruſtratorie ab interlocutoria:nam põt iudex illum vt cõtumacẽ mulctare,vt hic. Itẽ põt ad vlteriora procedere, vt in d.c. ij.& vide opt.tex. de hoc in c.ij vr li.non conteſt. vbi patet, ꝙ iudex poteſt excõicare contumacem,& ẽt in cauſa procedere,quatenus ſtatus cauſæ patitur,& ibi ẽt hoc no.D.Abb.

4 Secundo no.ꝙ quemadmodũ quis põt denũciari† excõicatus ad finem vt euitetur,vt ſ.c.præce.in fi. ita poteſt denũciari nõ excommunicatus & iſta eſt optima cautela,ſm do. Abb. qñ aliqs iniuſte reputatur excõicatus, vel criminoſus, nam poteſt adire iudicem,& petere declarari,ac denunciari ſe nõ eſſe excõicatum,vel nõ eſſe criminoſum. & iſtum tex. multum hic no.Bal dicẽs,ꝙ vbicunq; eſt probabile dubiũ iu
5 ris,vel facti, ſemper põt peti † ſñia declaratoria, ꝙ dicit eſſe menti tenẽdum.& facit hoc ad no.per Bar.in l.ſi finita §.eleganter.ff.de dam infe.& in l.Aurelius.§.cẽtum.ff.de lib.leg.& in l.ſi contẽdat.ff.de fideiuſſ vbi tangit Bart an reus poſſit petere, ꝙ declaretur aliquod ius non competere aduerſario, vel exceptionem ſibi competere. pro hoc ẽt eſt hic opt.tex.

6 Tertio no.vnã bonã regulã,ſm do.Abb. ꝙ ſicut† inferior a iudice ad quẽ eſt appellatũ, nõ põt cognoſcere de appell. ita ẽt non põt cognoſcere de attentatis poſt appell.ẽt ad inſtantiam appellantis, hoc tñ iſte tex.limitat tribus modis.

Primus eſt, quando appellans vellet renũciare appellationi,quia tunc iudex inferior poſſet cognoſcere & de attentatis,& de ipſa appellatione,vt hic.

Secunda limitatio,quando attentata ſunt notorie iniuſta,vt hic in verſ.ſi vero.

Tertia limitatio eſt, qñ attentata nõ contingunt cauſam appellationis,ſed pñt expediri officio circa cognitionẽ articuli appellationis,tunc.n.iudex appellationis inferior põt ſe intromittere ſuper attẽtatis,vt hic a ꝯrio ſenſu,& ſ.eo.cum teneamur. Et no.iſtum text.quia multum declarat, quando attentata ſunt reuocanda per iudicem a quo.

Quarto no in verſic.ſi vero notorium,ꝙ in facto notorio
7 poteſt † Archiepſ cognoſcere inter ſubditos ſui ſuffraganei. vide bo.tex.in c.Romana.§.notoria. de cenſib. in vj. Dicitur
8 autem† mandatum eſſe notorie iniuſtum, quãdo epiſcopus mandat ſubdito aliquid,quod non poteſt impleri abſq; peccato, vel periculo perſonæ, vt in cap.venerabilibus.§.vlt de ſent.excomm.in vj. vel quando epiſcopus mandat aliquid, quod notorie non pertinet ad eius officium,vt in regula, ea quæ.lib.6.& in c.ad aures de temp.ord.vbi habet,an & quando ſit parendum mãdatis ſuperioris. & adde notabile.& ſingulare dictum Innoc.in c.inquiſitioni.de ſent.excomm. vbi
9 dicit, ꝙ non eſt parendum † mandato Papæ,ſi mandat aliquid, ex quo timentur mala futura eccleſiæ inſurgere, vel quando mandat tibi, quod eſt in ſe peccatum. vide etiam aliud notabile dictum Innoc.in cap.tua.qui matr.accuſ.poſſ.
10 vbi dicit, quod ſi iudex † mandat alicui ſub pœna dupli, ꝙ faciat aliquid, quod tale mandatum non ligat, niſi interueniat cauſæ cognitio niſi in caſu.l.ſi tutor.§.ſi deponi.ff.de adminiſtr.tutor.de quo etiam vide Bart.Bal.& alios in l.filiuſfamilias.§.diui.ff.de leg.ſecundo. vbi Doct.ponunt, an mandatum iudicis nudum liget, de quo etiam per Bal in l.ius alimentorum.ff.vbi pupil.educ.debeat, & in l.interlocutio. C. commi.vel epiſtolas.& in l.1.in fi.ff.ſi quis ius dicen.non obtemper.& in Specul.de contuma.§.j.verſ.ſed nunquid.

Quinto

Quinto nota vnam bonam regulam, & menti tenẽdam,
11 ſecundum dom Abb quod ſicut † renunciatur appellationi per comparitionem coram iudice a quo, vt in capit gratum ſupra de offic.deleg.& in cap.cum veniſſent. ſupra de teſtibus. ita per comparitionem coram alio iudice. ad quem non fuit appellatum, quando talis iudex eſt ſuperior iudice a quo,niſi contrarium proteſtetur.

Vltimo nota vnam notabilem limitationem ad regulam
12 vulgatam,quæ dicit, quod † proteſtatio tollitur per actum contrarium: illud enim procedit, quando factum contrarium explicatur, ita quod non eſt qui a principio repellat proteſtantem, ſecus ſi ſuperior illum non admittat tanquã ſibi contrarium.ex quo non eſt explicatus, non tollitur proteſtatio, vt hic notabiliter probatur, de quo tamen dicam infra ſuper glo fin.

Sed ꝯ tex.antequam veniam ad glo dupliciter opponitur. Et primo, quod etiam ſi iſte appellans videatur renunciare appellationi, non per hoc Archiepiſcopus poſſit cognoſcere: nam hic erat contentio inter ſubditos ſuffraganei.in-
13 ter quos † Archiepiſcopus non poteſt cognoſcere, niſi per viam appellationis, vt in cap paſtoralis de offic ordin. Nec obſtat, ſi dicat, quod hic ſolum petebatur, vt pronunciaret excommunicationem non tenere, quia etiam hoc non poteſt facere, ex quo excommunicatio fuit lata ab Epiſcopo altero agente, vt probatur in cap.venerabilibus poſt princi. de ſenten.excomm.in vj. Sol ſecundum dom.Abb qui dicit hoc contrarium eſſe difficile,appellans deſerendo hanc cauſam ſimpliciter ad Archiepiſcopum videtur renunciare appellationi interiectæ ad Papam,& eam deferre ad Archiepiſcopum & ſic Archiepiſcopus cognoſcit per viam appellationis,& non per viam querelæ, vt ſic res valeat meliori modo quo poteſt,arg ſupra eod ex inſinuatione & domi.Abb. dicit hoc dictum eſſe notandum. Sed non dicit in quo, ſed tu dic quod eſt notandum, quia ex ipſo infertur, quod ſi eſt appellatum ad Papam,nihilominus poteſt appellans appellationem proſequi coram proximo ſuperiore, quod tamen intelligas non contradicente aduerſario,prout declaraui ſupra eod accepta.

Secundo opponitur contra tex.cum dicit,quod Archiepiſcopus non poteſt declarare excommunicationem nullam, niſi conſtet notoriè mandatum epiſcopi fuiſſe indiſcretum vel iniuſtum:nam hoc videtur contra tex.in cap per tuas.infra de ſent.excomm.& ſupra eod.dilecti.vbi patet,quod excommunicatio lata poſt appellationem legitimam eſt nulla ipſo iure,ergo non eſt neceſſarium quod conſtet mandatum epiſcopi eſſe notorie iniuſtum,vel indiſcretum,ſed ſatis eſt,quod conſtet appellationem fuiſſe interpoſitam ex cauſa probabili,& quod poſt appellationem fuerit excommunicatus,quia hoc probato videtur cõſtare de veritate appellationis,& hoc contrarium per Doct.non vidi tactum.ſed dic, quod aut appellans vult petere abſolutionem ad cautelã,& hoc caſu procedit contrarium,& de hoc eſt tex.in c venerabilibus,in ſi.infra de ſentẽ.excom.in 6. Aut petit denunciari excommunicationem non ligare, vel vult, quod iudex ad quem,inhibeat iudici a quo,ne procedat contra excommunicatum,& hoc caſu requiritur quod iudex ad quem cognoſcat de veritate cauſæ appellationis,vt in c.Romana.§.quod ſi.de appell in vj.optime facit quod not.glo.fi.in d c.venerabilibus.& ideo non ſufficit probare ſe eſſe excommunicatũ poſt appellationem legitimam, niſi etiam probetur veritas cauſę appellationis,excepto caſu,quando petitur abſolutio ad cautelam,vel quando eſt notorium,excommunicationẽ eſſe iniuſtam,& hoc no.pro declaratione d cap.per tuas de ſen.excõ & ideo potuit Archiepiſcopus, ſi fuiſſet notorium mandatum Epiſcopi eſſe iniuſtum,vel indiſcretum,declarare ipſum rationabiliter non ligatum, quia iſtam declarationem facit extraiudicialiter procedendo non autem cognoſcendo de appellatione:ex quo enim ſententia excommunicationis erat nulla,& de ipſa nullitate notorie cõſtabat,nõ tenebatur appellans proſequi appellationem. Et ex hoc ha-
14 bes hic caſum notabilem. quod etiam † ſententia excommunicationis eſt ipſo iure nulla,quãdo notorie conſtat de eius iniuſtitia, etiam ſi error non ſit expreſſus in ſententia,& ita allegat iſtum tex.But. hic. & idem dicendum eſt in qualibet alia ſententia, vt dicit Innoc.in c.fraternitatis.infra de frigi. vbi dixi.

In glo 1. dom.Abb hic iungit tres glo. ex quibus patet,ꝙ fuit de mente glo.quod hic fuerunt tres quæſtiones.

Prima eſt,vtrum Archiepiſcopus poſſit cognoſcere de appellatione interpoſita ad Papam,& iſtud tangit glo.iſta.

Secũda eſt quæſtio, vtrum Archiepiſcopus poſſit ſaltem denunciare appellantem non ligatum, & hoc voluit glo in verbo,ſi vero notorium.& in verbo,extitiſſe.

Tertia quæſtio, vtrum ẽps excommunicator poſſit appellare,ſi Metropolitanus vult cognoſcere de appellatione interpoſita ad Papam,& hoc voluit glo in verbo,in quo. But. autem dicit,ꝙ fuerunt tantum duę quęſtiones,ſed do Abb. dicit,ꝙ tantum fuit vnica conſultatio,vt clare colligitur ex principio capituli.vbi patet,ꝙ iſte appellans fecit ſe ad eum ſtatum reduci, in quo fuerat tempore appellationis, & denunciari ſe abſolutum , ſed ad euidentiam ſolutionis Papæ præmittit omnia quæ ſunt in tex.& hoc modo intelligendo litera eſt plana, & iſte intellectus domi.Abb.melius conuenit literæ.

In glo ij in fi.glo.voluit opponere de c.præced. vbi patet, ꝙ excommunicatus ante appellationem, poteſt denunciari excommunicatus poſt appellationem,vnde videbatur eadem ratione,ꝙ poſſet denunciari abſolutus nõ obſtante appellatione, maxime cum ageretur de re magis fauorabili, vt denunciet non ligatus. glo.non ſoluit hoc contrarium, ſed do.Abb. dicit, quod vera ſolutio eſt, ꝙ hic non poterat Archiẽps decernere de validitate vinculi excommunicationis quin cognoſceret de iuſtitia, ſeu iniuſtitia appellationis interpoſitæ ad Papam,& ideo cum hoc poſſit principale, non poteſt eius acceſſorium,ſed in c præced ex ſimplici denunciatione non cognoſcebat de iuſtitia appellationis, ſed tantum faciebat actum exequutiuum ad excommunicationem iam latam,nihil de nouo attentando.

In glo in verbo,epiſcopus.hanc glo.diuide in duas partes, prout dupliciter opponit.ſecunda ibi,ſed quare iudex.

In prima parte dic,ꝙ licet excipiens dicat cognitionẽ pertinere ad iudicem ad quem,non propter hoc fatetur appellationem eſſe legitimam,ſed ſolum dicit,ꝙ cognitio pertinet ad iudicem ad quem ad hoc ſ̃ de reſcrip dilectus filius Saracenus.& pręterea poſito,ꝙ a principio dixiſſet appellationẽ nullam, & nunc fateretur illam eſſe validam, licet iniuſtam non deberet ꝑ hoc repelli,quia ẽps erat reus,vnde debebat audiri etiam ſi allegaſſet contraria,vt in regula. nullus pluribus.lib.vj.ſed do Abb dicit,ꝙ prima ſolutio eſt melior,& mihi etiã magis placet,quia licet ẽps exciperet cauſę cognitionem pertinere ad ſuperiorem,non pro hoc fatebitur appellationem eſſe validam, tamen etiam alia ſolutio eſt vera in ſe,licet non ita conueniat literæ.

In ſecunda parte glo lo dicit, ꝙ ſi iudex a quo poſſet excipere an ſua ſit iuriſdictio,nullum eſſet officiũ iudicis ad quẽ eſt appellatum Hoſt.vero dicit,ꝙ ideo iudex a quo non põt cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio quia agit de iuriſdictionis exceptione,& in ſuperioris translatione,ſed An.dicit,ꝙ hęc ſol ſibi non placet,per c.cum perſonæ,de priuil in 6. But.in effectu ſequitur opi. Hoſt. dicens iudicem poſſe cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio.niſi ius transferat iuriſdictionem cognoſcendi in alium,ſicut facit in cauſa appellationis.Nec obſtat c.cum perſonæ quia ibi ius cognoſcendi non transfertur in alterum,immo expreſſe cõceditur talis cognitio ordinaria, vt ibi patet. ſed do.Abb.dicit,ꝙ iſtæ ſol nõ ſatisfaciunt quæ-
15 ſito,ſed repetunt illud,de quo quærimus,† ſ.quare his tranſtulerit hanc poteſtatem cognoſcendi in alium,& quare nõ ſic faciat in alijs caſibus,in quibus dubitatur de iuriſdictione appellationis, agitur de iniquitate iudicis coercenda, vel de imperitia emẽdanda,vt in l j ff.de appell.& ſ̃.eo.interpoſita. vnde ſuſpectus eſt iudex in cognoſcendo,quia nunquam iudex caret ſe inique,vel imperite feciſſe,merito tanquam ſuſpectus repellitur a poteſtate cognoſcẽdi.facit 4 q 5.quia ſuſpecti & ꝙ no glo.in verbo,copia,in c.ſtatutum de reſcrip in 6. ſic etiam qñ opponitur iudici,ꝙ eſt excõmunicatus, vel infamis,non poteſt de eo cognoſcere ꝑ ſuſpitionem,quia nunquam pronũciaret ſe eſſe excommunicatum vel infamẽ, vt dixi in c.2.requiris §.j ſ̃ co. Et ideo conclude,ꝙ iudex a quo nõ poteſt cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio,quia talis iuriſdictio eſt in alium trãsfuſa.Ratio autem quare in aliũ transfuſa eſt,quia eſt ſuſpectus in tali cognitione item no glo in fi.
16 cum dicit,ꝙ † ſemper prçſumitur pro iuriſdictione ordinaria,vel delegata, donec contrarium probetur. & iſtud multum no.hic Bal.dicẽs,ꝙ ſi in aliqua ſententia reperitur, talis poteſtas Peruſinus tulit talem ſententiam, præſumitur pro iuriſdictione ſua, licet non appareat electio poteſtatis. ſed iſta glo in hoc ſentit contrarium,dum dicit,ꝙ ſemper præſumatur pro iuriſdictione, quamdiu in cõtrarium oſtendatur, ex quo apparet delegata vel ordinaria iuriſdictio.& ſic requirit ꝙ conſtet de iuriſdictione vnde tu no iſtam glo.ꝙ ſi apparet aliquem eſſe iudicem ordinarium,vel delegatum, præſumitur ipſum habuiſſe iuriſdictionem in cauſa,in qua tulit ſententiam,niſi contrarium oſtendatur,dato quod in illa cauſa potuiſſet eſſe iudex incompetens, quia in dubio eſt præſumendum pro iuriſdictione,quod tene menti.de hoc tamen dic,vt in c.cum in iure.de offic deleg.

In gloſ in verbo, declarare, diuide ipſam in duas partes,
prout de duobus quærit.ſecunda ibi,ſi vellet.

In prima parte hæc glo communiter reprobatur,quia lo
quitur contra tex.nam ſi in caſu notarij poteſt iudex pronũ
ciare ſubditum fuiſſe irrationabiliter ab epiſcopo excõmu-
nicatum, per conſequens pronũciat excommunicationem
eſſe iniuſtam , & appellationem legitimam fuiſſe , ſed data
notorietate poteſt fieri hic denunciatio, quia per eum non
præiudicatur appellationi , cum non pronunciet vt cogni-
tor, ſed extra iudicium tanquam ſimpliciter denunciator.fa
cit c.venerabilem.verſ.ſunt enim.ſupra de elect.

In ſecunda parte glo. bene dicit, & clare probatur in tex.
vnde non indiget aliqua ſuppletione.

In glo.in verbo, renunciaſſe, poſſem hic examinare arti-
culum,quem tangit hic Innoc.& Docto.videlicet nunquid
appellans comparendo coram iudice a quo videatur renun
17 ciare†appellationi, de quo etiam per Innoc.in c.olim, el 3.
ſ.de reſtit.ſpolia.& per But in c.gratum de offic.deleg.& per
Ioan de Imo.in l.4.§.ſi quis condemnatus.ff de re iudica. ſed
quia iſtum articulum examinaui in d c.quod ad cõſultatio-
nem in glo fi.ideo prætermitto ſed de hoc articulo quem tã
18 git glo.ſ.an & quando quis poſſit proponere†contraria.dic
vt per glo.in regula,nullus pluribus.lib vj.& per Bar.& Doc.
in l.j.C.de furt.& dixi ſupra de excep.paſtoralis.in glo.in ver
bo,audiantur.Item dum glo.dicit,quod ſi aliquis litem con-
teſtetur, quod facta eſt litis conteſtatio , licet pars proteſte-
tur,quod non intendit litem conteſtari. Ioan.And.& Doct.
dicunt,quod iſte tex probat contrarium: nam ſi non inter-
ueniſſet proteſtatio, renunciatum fuiſſet appellationi,vnde
proteſtatio ſaluat appellationem,& ſic valet proteſtatio cõ
traria facto,tamen de quęſt glo an ſit facta litis conteſtatio.
dic vt in c.vnico.de lit.conteſt & in c.cum M.de conſtit.ſed
quo ad iſtum tex. multum in contrarium facit d ca.cum M.
vbi valet factum contra proteſtationem . & eſt tex.cum glo.
in clem gratia. in verbo, renunciare.de reſcrip ſed do.Abb.
dicit,quod quando contrariũ proteſtationi explicatur,tunc
tollitur proteſtatio per factum cõtrarium,ſecus ſi proteſta-
tio non admittitur,quia tunc ex ſolo attentatu non tollitur
proteſtatio,& ſuperior ab initio debet repellere volentem fa
cere actum contrarium proteſtationi ſuæ,vt eſt caſus nota.
hic in fi. Ex quo infertur,ꝙ ſi iſtę appellãs proſecutus fuiſſet
appellationem coram Metropolitano,ꝙ valuiſſet proteſta
tio,& intelligeretur renunciatum appellationi, non obſtãte
ſua proteſtatione,& hoc ſequitur hic But.Ioã.de Imo.& do.
Abb.ſed intelligendo iſtum tex. ſecundum Io.And. videtur
probare contrarium:nam Io.Andr.ſentit,ſi proteſtatio non
reiicitur per iudicem, proteſtatio iuuat proteſtantem, licet
cõtraria ſit facto,& iſte tex procedit in iudicialibus.vnde iſte
tex.ſingulariter probat ſm intellectum Io.And.ꝙ in iudicia-
libus valet proteſtatio contraria facto,& iuuat proteſtãtem
quouſq; reiiciatur per iudicem.& pro hoc facit quod no.Io.
And.in c.fi. eo.tit in 6.& dictum ſingulare Inno in c.Cuma-
na de elect.vbi dicit,ꝙ quando quis proteſtatur,ꝙ non intẽ
dit cõſentire in iudicem,ꝙ illa proteſtatio eum iuuat,vt poſ
ſit poſtea iudicem declinare.& hoc tenent omnes Docto.in
c.cum M.de conſt.vbi Io.de Imo.affirmat,ꝙ in iudiciis pro-
19 teſtatio † contraria facto iuuat proteſtantem in his,quæ de
pendent a ſolo animo proteſtantis,licet poſſit ſibi audientia
denegari per iudicem,vt hic in fi. vnde ea quæ ſunt geſta an
te denegatam audientiam ſunt valida: nam iſte tex.in fi.non
dicit,ꝙ proceſſus ſit nullus,ſed dicit, ꝙ non eſt audiẽdus, &
ſic proceſſus non erit nullus,niſi opponatur exceptio, & re
pellatur ab agendo,vt no.Inno.& Doct.in c.quia fruſtra. de
vſur.& Bar.in l.abſentem.ff.de pęn.& in l.cum lex.ff.de fide-
iuſſ.& Bal.in l non dubium.in fi.C.de legib. Qui dicunt,ꝙ ſi
lex,vel canon, vel ſtatutum deneget alicui audientiam, vel
20 dicat,ꝙ quis non audiatur,valet† proceſſus,niſi opponatur
exceptio. Non obſtat quod dicit glo in d.clem.gratiæ quia
ibi fiebat proteſtatio ſuper eo, ꝙ non pendebat a facultate
proteſtantis,vt patet ex no in c de multa.de præb. nam etiã
in extraiudicialibus in his,quæ pẽdent ab animo,valet pro
teſtatio contraria facto.& iuuat ipſum proteſtantem:nam ſi
aliquis facit actum per quem inducitur aditio hęreditatis ,
tamen ſi proteſtatur, ꝙ non intendit adire,valet talis prote-
ſtatio,vt in l.ſi quia.C.de iu delib.ſimiliter per vnicum actũ
21 contrarium quis renunciat† priuilegio,vt in c pro illorum.
de præb no.glo.in c.cum acceſſiſſent de cõſtit.tamen ſi pro-
teſtatur,ꝙ non intendit renunciare priuilegio, valet prote-
ſtatio.l.2.ff.ſi quis caut.& hoc tenet Dyn.in regula, acceſſo-
rium.li.6. Et de materia proteſtationis dic,vt plene habetur
in c.cum M de conſt.vbi per omnes Doct.& per Bar.in l.nõ
ſolum.§.morte.ff.de no.oper.nunc per Bal in l pacta nouiſſi
ma.C.de pact.& per Ioã.de Imo.in d.c.cum M. & in l.qui in
aliena §.Celſus.ff.de acq hære & per Innoc in c Cumana.de
elect.in 6.tangitur etiam per Doct.in clem.gratiæ de reſcrip.

22 Extra glo. quæro, an inducatur renũciatio†appellationis
per comparitionem coram Archiepiſcopo ſine proteſtatio-
ne ſolum reſpectu epi a quo fuit appellatum, an vero etiam
reſpectu aduerſarij,& in hoc Doct.ſunt contrarij Inno.& ẽt
But dicunt,ꝙ inducitur renunciatio appellationis ſolum re
ſpectu iudicis a quo,non autem reſpectu aduerſarij, quia ar
ticulus attentatorum eſt ſeparabilis a cauſa principali Hoſt.
vero,& do.Abb.tenent contrarium pp connexitatẽ,& quia
appellatio potius concernit partem,quam iudicem, ex quo
litigiũ erat inter partes, nec vr̃ iudex eſſe pars appellata , ſed
aduerſarius,& ideo de neceſſitate iudex non citatur in cau-
ſa appellationis,vt eſt tex.in c.venerabilibus,poſt princ ff.de
ſent excom.in vj.vnde cum tex hic in fi dicat,ꝙ vr̃ renuncia
re appellationi,debet intelligi etiam reſpectu partis. Item ſi
articulus attẽtati eſſet hic ſeparabilis ab appellatione inter
poſita contra partem,non propoſuiſſet iſte appellans ꝯtria,
ſed fuiſſet auditus,& proteſtatio fuiſſet operata reſpectu par
tis,& petitio quam faciebat reſpectu iudicis fuiſſet admiſſa,
vt in d.c.venerabilibus.§ ſed ſi excommunicatus.de ſenten.
excommun. in vj. ſed hoc eſt falſum, vt patet in fine literæ.
item dicit hoc expreſſe colligi in verſ.nos igitur.vbi tex.dicit,
quod ſicut inferior non poteſt cognoſcere de appellatione
interpoſita ad Papam , ita nec de innouatis poſt appellatio-
nem, vnde tene opin.dom.Abb & Hoſt.ſcilicet quod appel
lans comparendo coram Archiepiſcopo,cenſetur renuncia
re appellationi nõ ſolum reſpectu iudicis,ſed ẽt reſpectu ad-
uerſarij,& hæc ſufficiant in iſto cap. Sequitur c. dilectis.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio legitima deuoluit negocium principale cum omnibus acceſſorijs eius ad iudicem appellationis.*
2 *Rector hoſpitalis ſubtrahens furtiuè bona hoſpitalis, poteſt incarcerari, licet ſit clericus.*
3 *Clericus pro debito mere ciuili non poteſt incarcerari.*
4 *Clericus aufugiens cum re alterius poteſt ab eo capi, & cõſignari epiſcopo.*
5 *Clericus an laico non poteſt aſtringi propter feudum, ſed bene illud ab eo auferri poteſt.*
6 *Incarceratus poteſt etiam excommunicari.*
7 *Citatio facta incarcerato, an valeat.*
8 *Procuratorem quando quis teneatur conſtituere.*
9 *Reus pendente appellatione in carceribus cuſtodiri poteſt, ſecundum Bal.*
10 *Iudex inferior ab epiſcopo poteſt habere iuriſdictionem etiam interdicendi eccleſiam Cathedralem.*
11 *Iudex eccleſiaſticus poteſt repetere ſubditum a quocumque iniuſte detinente.*
12 *Dominus an poſſit agere pro furto, & iniuria ſuorum ſubditorum.*
13 *Superior nedum pro ſe, ſed pro ſubditis ſuis etiam appellare poteſt.*
14 *Appellare regulariter non poteſt is, cuius non intereſt.*
15 *Papa ſe ſubmittit confeſſori.*
16 *Confeſſor Papæ in actu confeſſionis eſt maior eo.*
17 *Appellatus extra iudicium, ſi cum appellante plures iudices habeat ſubijcere ſe protectioni ſui iudicis poterit.*
18 *Appellationi quamuis quis non detulerit, nihilominus ſi poſtmodum appellet in alio articulo, eius appellationi deferendum eſt.*
19 *Interdicti ſententia a iudice ferente ſuſpendi poteſt.*
20 *Iudex ſemel deferens appellationi, non poteſt amplius pœnitere.*
21 *Iudex an poſſit reuocare delationem de conſenſu partium.*
22 *Apoſtoli reuerentiales in dubio cenſentur eſſe conceſſi, niſi aliud exprimatur.*
23 *Turbatio diuini officij eſt iuſta cauſa excuſationis.*
24 *Appellatio extraiudicialis ex cauſa veriſimili, & probabili, attentata poſt appellationem reuocantur, licet aliter veritas cauſæ appellationis non probetur.*
25 *Appellatio facta a parte extra iudicium, reddit attentata nulla.*
26 *Denunciationi factæ de excommunicato vitando, non eſt ſemper obtemperandum.*
27 *Iuriſdictio interdicendi iudici inferiori poteſt contingere ratione conſuetudinis.*
28 *Irregularis efficitur celebrans in loco prohibito, & quando.*
29 *Excommunicatio an poſtquam lata eſt, ſuſpendi poſſit.*
30 *Papa quomodo poteſt ſuſpendere ſententiam excommunicationis ad tempus.*
31 *Officia diuina turbare,eſt capitale crimen.*
32 *Iudex deferens appellationi fruſtratoriæ, abdicat iuriſdictionem.*
33 *Præſumptio eſt contra ſententiam in dubio, ex quo appellatum fuit.*
34 *Monitio iudicis vt ſibi reddatur ſubditus,qualis eſſe debeat,maxime cum inferior non præcipiat ſuperiori.*

CAP.

C A P. L V.

1 Dilectis. Per † appellationem legitimam deuoluitur ad iudicem appellationis negocium principale cũ omnibus eius acceſſoriis. Et ſententia excommunicationis, vel interdicti poſt appellationem latam non tenet. hoc dicit. Et diuiditur in duas partes principales. quia in prima ponitur narratio proceſſus, in ſecunda diffinitio. ſecunda ibi, quæ vos.

2 No primo ex tex ſecundum Bal. & do. Abb quod † rector hoſpitalis, etiam ſi ſit clericus, ſi furtiue ſubtrahat bona hoſpitalis, poteſt incarcerari, & retineri in carcere, donec ſatisfecerit, & etiam excõmunicari, & ſic pro eodem delicto poteſt quis bis excommunicari, & etiam incarcerari.

Et ex hoc patet, quod etiam ſi agatur ciuiliter de crimine clericus poteſt capi perſonaliter, & in vinculis detineri, donec ſatisfaciat, poteſt etiam torqueri, vt eſt tex. in cap j. infra
3 de depoſi. Pro debito vero mere ciuili non poteſt † clericus incarcerari, vt in cap. ſi clericus. de ſenten excomm. in vj. & ibi tenet Ioan. And & Dom. Dom. & per dom. Abb. in ca. ij. infra de pignor.

Sed quęrit hic Bal. nũquid ſi clericus in minoribus exiſtẽs adminiſtrat bona alicuius principis, ſeu domini, & multa ſubtrahat. nunquid ille dominus poſſit eum incarcerare. & dicit quod non, quia cum ſit laicus, nõ habet iuriſdictionem ſuper clericum. ſed videtur tex. in contrarium in capit. 2. in fi. infra ne cleric. vel monac. vbi tex dicit in fine, quod indignum eſt eis ab eccleſia ſubueniri. ſed communiter ille tex. intelligitur in fraude commiſſa, tamen coram eccleſiaſtico ſunt conueniendi.

4 Dicit etiam Bald quod ſi † clericus fugit cum re alterius, quod poteſt a domino rei capi. & quod ſtatim debet aſſignari epiſcopo, & hoc tenet Innoc. in capit vt famæ. de ſenten. excomm. dic tamen, quod ſi res poſſet ei auferri, non deberet capi. de quo vide in capit cum non ab homine, de iudic.

Subdit etiam Bal. quod ſi clericus habet feudum a laico, quod laicus non poteſt eum diſtringere perſonaliter, ſed feu
5 dum † poteſt auferri, ſi probatur, quod commiſit feloniam, vt in c. ſi clericus. de cap. Conradi.

Secundo nota, ſecundum eundem Bald. quod licet ali
6 quis ſit in † carcere, tamen poteſt contra eum procedi, & excommunicari, vt hic dicitur pro quo allegat tex. cum gl. ſingu. in l. ſecunda C ex quib. cauſis maio. vbi habetur, quod ille qui eſt in carcere, poteſt citari ad locum ſolitæ habitationis, & valet proceſſus contra eum, ſecundum Bal. ibi, & hic, licet ſubueniatur, quia reſtituitur in integrum, ſi comparere non potuit, vt ibi dicit. facit quod notat Bart. l. conſentaneum. C quomodo & quando iudex. vbi dicit, quod licet quis ſit carceratus pro debito, nihilominus poteſt contra eum procedi per alia iuris remedia, & eius bona capi, & vendi, de quo etiam per Baldum in l. quod legati C. vt in poſſeſſ. lega.

Sed aduerte, quia Barto. & Ange. in l. prima, cum l. ſequen.
7 ff. de in ius voca. dicunt, quod ſi incarceratus † citatur, non valet citatio, quod dicunt eſſe verum, ſi iudex ſciuit eum eſſe incarceratum, ſed ſi ignorauit, valet citatio, ſed citatus poteſt petere reſtitutionem in integrum aduerſus actum geſtum vigore illius citationis, per l. quæſitum. ff. de re iudica. & idem ſequitur Salice. in dicta l. prima. ff. de in ius vocando. Sed Barto. in l. is qui reus. prope finem. ff. de public. iudi. verſic. item per hanc gloſ dicit, quod ille qui tenetur in carceribus, ſi citatur ibi, & non comparet, imputet ſibi, quia poteſt mittere procuratorem. Vnde dic concordando, quod aut fuit quis iuſte carceratus: puta quia præceſſit culpa ipſius carcerati, & hoc caſu procedit dictum Barto. in dicta l. is qui reus. & poterit citari perſonaliter in loco carceris, vt dicit ibi Barto. ſed ſi tacite fieri non poſſet, tunc poſſet citari ad locum ſuæ ſolitæ habitationis. & hoc modo procedit gloſ in dicta l. ſecunda. C ex quibus cauſis maior. & hoc caſu ſi habuit facultatem conſtituendi procuratorem, non poterit petere reſtitutionem in integrum aduerſus proceſſum contra eum agitatum, & hoc eſt de mente domi. Pau. de Caſtro in dicta l. ſecunda. ff. de in ius vocan. Aut ipſe carceratus non fuit in aliqua culpa, & tunc procedit illud, quod dicit Barto. & Ange. & Salice in dicta l. prima. ff. de in ius voca. quia ſi iudex ſciuit illum incarceratum, proceſſus ipſo iure eſt nullus: ſi autem ignorauit, proceſſus mero iure tenet, ſed debet concedi reſtitutio in integrum. hoc tamen intellige, quando eſt talis cauſa, in qua non tenebatur conſtituere procuratorem, alias valeret citatio, & proceſſus, etiam ſi iudex ſciuiſſet eum incarceratum, nec deberet concedere reſtitutionem in integrum, ſi potuit procuratorem conſtituere, & ita concordat Ioan. de Imo. in dicta l. is qui reus. in vltima car. ff. de publ. iudi. & etiam eſt de mente Pau. de Caſtro in dicta l. 1. ff de in ius voc. de quo etiam per eundem in l. 2. C. de reſtit. milit.

8 Quando autem quis teneatur conſtituere † procuratorem. dic vt per Bart. in Rubrica, ſeu in l. prima. ff de diuer. & tempor præſcrip. & in l ſecunda §. ſi quis in iudicio ff. ſi quis caut. & in cap. querelam, ſupra de procura. vbi dixi.

Aduerte tamen, quia iſte tex nõ probat, quod poſſit quis incarcerari, & etiam contra eum ſimul procedi: nam iſte tex debet intelligi, quod iſte presbyter primo fuerat excommunicatus, & quia non curabat excommunicationem, fuit incarceratus, ad hoc cap. quoniam frequenter in fi ſupra vt li. non conteſt.

Tertio nota ſecundum eundem Bal. hic, quod etiam pen
9 dente appellatione † reus poteſt teneri in carcere: nam hic fuerat appellatum per epiſcopum, & per iſtum decanum. & tamen pendente vtraque appellatione fuit detentus in carcere, non fuit tamen appellatum ſuper delicto, pro quo detinebatur in carcere, ſed ſuper contentione iuriſdictionis, quæ tractabatur inter epiſcopum, & decanum.

10 Quarto nota, quod † inferior ab epiſcopo poteſt habere iuriſdictionem interdicendi etiam eccleſiam Cathedralem. & hoc intellige, quando talis iuriſdictio competit ex priuilegio, vel ex conſuetudine legitime pręſtita. vt in cap. irrefragabili § exceſſus. ſupra de offic ordin. & iſtum tex. bene no. quia patet, quod inferior ab epiſcopo poteſt habere iuriſdictionem de iure ſpeciali etiam excluſo epiſcopo, ita quod non ſit locus præuẽtioni: nam hic epiſcopus præuenerat decanum in captura presbyteri, & tamen decanus illum repetebat tanquam ad eum ſolum iuriſdictio pertineret. de quo tamen articulo, ſcilicet an reſpectu certę partis dicere poſſit inferior ſibi quęrere iuriſdictionem ordinariam excluſo epiſcopo, dic vt plene per dom. Abb in c cum contingat de fo. competẽ & per Io. And & Dom. Dom. in c. cum epiſcopus. de offic. ord. in vj. & per Bal. in l. j. C. de emancip. & in c. paſtoralis de offic ordin.

11 Quinto nota, quod † iudex eccleſiaſticus poteſt repetere ſubditũ a quocunque ipſum iniuſte detinente: intereſt enim ſua, nonne vitetur eius iuriſdictio, tum vt ſubditus poſſit ſibi, & eccleſiæ debita ſeruitia impendere, ſicut & poteſtas repetit ſubditum ſuum, vt poſſit ſubire in locum munera perſonalia, vt in l de iure. ff. ad municip ſic etiam ciuitas poteſt repetere ciuem ſuum, vt in l. prima. § per hanc. & ibi per Bart. ff. de rei vendic.

Et ex prædictis poteſt inferri ad practicam: nam ſtatuta ſunt in multis locis, quod quicunque declinauerit iuriſdictionem poteſtatis, ſit extra protectionem ciuitatis. & poſſit impune offendi: clericus citatus coram poteſtate, timet declinare iuriſdictionem: nam debet facere, quod epiſcopus ipſum repetat ratione ſui intereſſe, argu. capit. ſi iudex laicus. de ſenten excomm. in vj.

Et de hac practica vide dom. Abb. poſt Io. de Ligna. in c. ſi diligenti in vlt. quæſt. de fo. competẽ. quam practicam etiam tangit Pet. de Anchar. in regula, ea quæ. Creditor vero non poteſt repetere debitorem ſuum ab alio detentum, quia nõ habet ius in perſonam debitoris, ſecus ſi in ſuperioribus, vt dicit Innoc. & Doct. Et quædam pulchra tangit hic Innoc,
12 ſcilicet an † dominus poſſit agere pro iniuria, vel furto facto colonis, vel ſubditis ſuis, quæ concluſiue tractat gloſ. fin. in capit. auctoritate. de priuileg. in vj. vide etiam de hoc bo. tex. in cap. licet cauſam. in fi. ſupra de probatio. & ibi etiam Ioã. Andr. & Archid. ſecunda quæſtio. prima. in primis. & Guil. in clement. ſi dominum. de relig & vener ſanct. & Dom de Rota, deciſio. 180. & omnes videntur confirmare dicta Innocẽ. & hic per Bal. qui latius examinat, quam Innocent. Sed circa hoc potes facere breuem concluſionem, quæ eſt de mente ſcribentium, ſcilicet quod ſi dominus agit pro iure ſuo: puta quia iuriſdictio ab alio vſurpetur, ſeu lædatur, vt in caſu huius capituli, vel ſi petat ſubditos ſibi exhiberi propter ſeruitia, vel vt poſſit præſtare munera perſonalia, vel vt poſſit exercere iuriſdictionem in eo, & ſimilia: & tunc dominus poteſt agere, quia non agit pro ſubdito, ſed pro intereſſe ſuo. vbi autem non agit pro intereſſe ſuo, ſed ad commodum ſubditi, vel ſubditorum: puta vt ſatisfaciat ſubditis de iniuria illata, vel de facto contra eos commiſſo, & tunc non poteſt agere ſine mandato, ex quo non agit ad commodum proprium, nec pro intereſſe proprio, ſed tantum pro commodo, vel intereſſe ſubditi, vel ſubditorum. & iſta eſt vera concluſio, quæ eſt de mente Innoc. & Doct. in locis prælleg.

Sexto nota ibi, ſe & ſuos quod ſuperior nedum poteſt ap
13 pellare † pro ſe, ſed etiã pro ſubditis ſuis. ſed hoc procedit ſecundum Inno. quando ſuperior poteſt prætendere aliquod

intereſſe reſpectu ſubditorum: intererat enim epiſcopi interdictum non poni etiam reſpectu ſubditorum, quia curare debet, ne populus incurrat defectum in diuinis, & vt roboretur in fide, ne ſanguis ſubditorum requiratur de manibus prælatorum, vt in capit. irrefragabili, de officio ordin. & in cap. fina. de regularib. alias regulariter non appellat quis
14 pro alio in ciuilibus: nam regulare eſt in † appellatione, vt appellare non poſſiris, cuius non intereſt, vt in l. non ſolent. ff. de appellat. recip. canonizata. 2. q. vj non ſolent. & in cap. cum inter R. ſeniorem. de elect. & de hoc etiam dixi in præced. notab.

Septimo nota ibi, Metropolitanus, vt omnes, quod appellans poteſt ſe, & ſua ſupponere iuriſdictioni iudicis ad quem appellauit, concordat capitulum vnicum, infra titu.
15 proximo. & dicit Bald quod etiam Papa † ſubmittit ſe confeſſori[a], & quod ſi confeſſor ſentit eum dubitare de Papatu, quod poteſt ei mandare, quod cedat Papatui, ſi non poteſt conſcientiam ſuam aliter ſaluare. Et dic. quod hoc facit Sacerdos in virtute, & poteſtate clauium, quæ eſt maior poteſtas, quam poteſtas Papæ, quando eſt in diuerſo ſubiecto, quia Papa, qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Ioan. 8. & ad Roma. 6. C. de ſenten. paſſ. l. fina. & nota bene hoc dictum Bal.

16 Ex quo habes, quod † confeſſor Papæ in actu confeſſionis eſt maior ipſo Papa, quod poteſt ei iniungere pœnitentiam, & ei mandare, quod renunciet Papatui, ſi non poteſt aliter ſaluare ſuam conſcientiam. idem dicit ibi de quocunque confeſſore, quia quilibet confeſſor in actu confeſſionis eſt maior ipſo Papa ad eo, quod non debet reuelari etiam Papa hoc mandante ſibi, vt dicit Hoſt. & Doct. in c. dilectus. de exceſſ. prælat. & ibi etiam hoc dictum Bal. adde ad ea quæ dixi in c. ſi Sacerdos. de offic. ordin.

Octauo nota ex iſto tex aliud pulcherrimum dictum, & ſingulare, ſecundum domi. Abb. quod ſi appellans extra iudicium, & appellatus habeant diuerſos iudices, poteſt ap-
17 pellatus † ſe ſubiicere protectioni ſui iudicis, & ad illum appellare, & talis appellatio tuebitur ipſum appellantem, vt hic. hic enim Epiſcopus habebat Archiepiſcopum in iudicem ordinarium, ſed Archiepiſcopus non erat iudex decani, quia Metropolitanus non eſt iudex ſubditorum ſuffraganei ſui, vt in capit. paſtoralis de offic. ordin. ſed ſi Epiſcopus vult conuenire ſubditum, ſunt eligendi arbitri. 11. quæſt. 1. ſi clericus. & no. in capit. irrefragabili. § cæterum in glo. penul. de offic. ordin. Et ſi diceres, quod per appellationem Archiepiſcopus efficitur iudex ſubditorum epiſcopi, vt in dicto capit. paſtoralis. reſponderi poteſt, quod iſtud procedit, quia appellatur ab ipſo Epiſcopo, quia tunc Archiepiſcopus tanquam ſuperior habet corrigere factum epiſcopi, ſed hic non fuit appellatum ab epiſcopo, ſed ipſe epiſcopus appellauit ſubditum ſuum ad Archiepiſcopum, & appellatio iudicialis eſt quædam prouocatio, ſeu conuentio, vt in cap. cum ſit Romana. verſic. nec ſolent. ſupra eod. & ſic videtur, quod non potuerit epiſcopus appellare ad Archiepiſcopũ, ſed debuerũt eligi arbitri, ex quo appellatio extraiudicialis habet vim cuiuſdam conuentionis, vt in dicto cap. ſi clericus. & iſtud contrarium eſt difficile, ſecundum dom. Abb. vnde pro ſolutione diſtinguit, quod aut epiſcopus, ſeu alius appellans extra iudicium, vult trahere appellatum ad iudicem proprium ipſius appellantis, vt faciat ſibi iuſtitiam de appellato, & non poteſt, ſed debet tunc appellare ad iudicem appellati, cum talis appellatio ſit quædam conuentio, vt ſupra dixi, & actor debeat ſequi forum rei, vt in dicto ca. cum ſit generale. de foro compet. & hoc caſu habet locum contrarium, ſecundum eum. & hoc caſu dic, quod ſi epiſcopus appellaret tanquam actor, deberent eligi arbitri, vt dicto capi. ſi clericus. niſi appellaſſet ad Papam, vel ad legatum, quia etiam legatus poteſt adiri per viam querelæ, vt in capit. 1. de officio lega. Aut appellans appellat, vt non turbetur in iure ſuo, ita quod in veritate eſt reus, & tunc poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni ſui iudicis, & ad eam appellare extra iudicium, vt hic eſt caſus valde notabilis. Ratio eſt, quia cum ſit reus originaliter re ipſa poteſt illam deducere ad iudicem ſuum ſicut facit reus qui vult conuenire actorem ſuper exceptione ſibi competenti, nam trahit actorem ad iudicem ſuum, vt potius inſpiciatur natura cauſæ, quam actus prouocationis ad iudicium. & de hoc reminit ſe dominus Abb. ad cap. ſi quis contra clericum. de foro compet. vbi in primo notabili allegat multas concordantias ad hoc.

Et ex his dicit domi. Abb. quod poſſet ſumi noua inſtructio ad quem ſit appellandum extra iudicium, quãdo actor, & reus ſunt diuerſi fori, nam eſt appellandum ad eum, coram quo poteſt aduerſarius conueniri, vel ad eum qui poteſt adiri per viam querelæ, ſi appellans eſt actor, ſed ſi eſt reus, poteſt appellare ad iudicem ſuum, vt hic. In iudicio vero ſemper eſt appellandum ad ſuperiorem Tribunalis a quo appellatur, vt in capit. Romana. §. debet eodem tit. in ſexto. Et iſta eſt vna pulchra differentia inter appellationem iudicialem, & extraiudicialem. de qua etiam dixi poſt do. Abb. in c. dilecti. ſupra eod.

Nono no. ibi. epiſcopo in ciuitate manente, quod interdictum poteſt ferri ſub certo modo, ita vt eo exiſtente habeat interdictum vires ſuas, & eo ceſſante ceſſet effectus interdicti, vnde iſte decanus ſubiecit eccleſiam interdicto, quamdiu epiſcopus eſſet preſens in ciuitate, & ſic epiſcopo preſente habebit effectum, vt eo abſente ſuſpendatur effectus interdicti, vnde iſte decanus ſubiecit eccleſiam interdicto. & idem eſt in ſententia ſuſpenſionis, vt dictum eſt ſupra eo. ad hæc quoniam ſecus eſt in ſententia excõmunicationis, quia ſemel excommunicatus nunquam deſinit eſſe excommunicatus, etiam deficiente modo, ſeu conditione, niſi prius abſoluatur, vt dicit glo. not. in clem. j. in verbo, donec. de deci. & Innoc. in c. cum bonæ. de ęta. & qualit.

Decimo no. vnum aliud dictum, quod ita bene non probatur alibi, vt dicit dom. Abb. quod quamuis quis non detu-
18 lerit appellationi, † nihilominus ſi ipſe poſtmodum appellet in alio articulo eius appellationi eſt deferendum: nam decanus non detulit legitimę appellationi epiſcopi, & tamen appellatio ſua poſtmodum interpoſita in alio articulo, eiuſdẽ cauſæ, nedum defendit appellãtem reſpectu officialis a quo fuit appellatum per decanum, & quod detulit appellationi ſuæ, ſed etiam reſpectu epiſcopi, qui appellationem decani non approbauit. & intantum valuit, appellatio decani, vt impediret validitatem excommunicationis latæ per epiſcopum, & ſic epiſcopus tenebatur deferre appellationi decani interpoſitæ in alio articulo, licet decanus non detuliſſet prius appellationi epiſcopi. & ſubdit do. Abb. hoc eſſe ſemper notandum. & hoc facit contra opin. Io. And. & Butr. in c. an ſit deferendum. vbi dixi.

19 Vndecimo no. in verſic. non obſtante, quod ſententia † interdicti poteſt ſuſpendi per iudicem interdicentem. & quod appellatio tempore ſuſpenſionis interpoſita, operatur ſuſpẽſionem ipſius interdicti in euentũ appellationis, & dicit do. Abb. ꝙ hic eſt caſus expreſſus pro opin. Io. And. in c. ad hæc quoniam, ſupra eod de quo ibi dixi. & aliquid dicetur ſuper glo. in verbo, ſuſpendendum.

Duodecimo no. in verbo, officialis iſto tex. ibi, duntaxat
20 deferendum, quod † iudex ſemel deferens appellationi, non poteſt amplius pœnitere, & reaſſumere in ſe cauſam, quia iuriſdictio eſt tranſlata in ſuperiorem, ad hoc c. cum appellationibus. eod. tit. lib. vj. vnde non valet proceſſus etiam alias legitime factus per iſtum iudicem qui detulit appellationi. Et amplius probat iſte tex. quod etiam ſi appellatio ſit manifeſte friuola, prout erat appellatio decani, nihilominus iudex a quo non poteſt procedere, quia caret iuriſdictione, nã hic Papa declarat ſententiam interdicti eſſe nullam. & ita etiam declarauit officialis, & tamen quia detulit appellationi, non valuit officialis declaratio. & ita etiam intelligit illũ tex. Bal. per quem dicit, quod etiam ſi delictum ſit notoriũ, poteſt iuriſdictio declinari, & quod reus debet relaxari cõſtito de incompetentia, quod no. nam hic cõſtabat appellationem epi eſſe legitimam, & appellationem decani eſſe friuolam, ſed quia officialis detulit appellationi, ſe priuauit iuriſdictione. vnde nõ valuit eius declaratio, quia per delationẽ deſinit eſſe iudex, vt in c. cum appellationibus, cod. titu. in vj.
21 Vtrum autem † iudex poſſit reuocare delationem de conſenſu partium, dicam infra eod. cum ceſſante.

Et aduerte ad tex. quia tex. dicit, ꝙ iſte officialis detulit appellationi apoſtolos concedendo. & ſic videtur innuere, ꝙ per conceſſionem apoſtolorum cenſetur iudex deferre appellationi. vnde hic eſt tex. not. quod iudex in dubio intelli-
22 gitur concedere apoſtolos † reuerentiales. & ita intelligit Bal. iſtum tex.

Ex quo infertur, quod niſi iudex expreſſe dicat ſe tradere apoſtolos refutatorios, intelligitur, tradere apoſtolos reuerentiales: & per conſequens deferre appellationi, quod tene menti pro declaratione c. j. eod. tit.

Subdit tamẽ Bal. quod ſi iudex a quo nollet declarare quales apoſtolos det, ſed diceret, do tibi pro apoſtolis acta cauſę tunc ſecũdum eum tales intelligitur dediſſe apoſtolos, quales ex actis poſſunt colligi. facit ꝙ not. glo. & Bart. in l. ſi quis ad exhibendum. ff. de excep. rei iudi. & in l. Iulianus. ff. de con dic. indeb. & hæc verba Bal. tene menti.

Decimo

ADDITIO.

a ¶ Papa ſubmittit ſe confeſſori. Vide gloſ. in capitulo, ſane. ſecundo, de officio deleg.

23 Decimotertio nota ibi, videretur diuinum officium perturbare, quod eſt iuſta cauſa excommunicationis, quando quis turbat diuinum officiũ, pro quo optime facit c. veniẽs, infra de ſent excommu. vbi excuſatur ab excommunicatione expellens de eccleſia violenter monialem turbantem diuinum officium.

24 Decimoquarto nota, ſecundum dom. Abb. quod ubi † appellatio extra iudicialis interponitur ex probabili, & ueriſimili cauſa, omnia attentata poſt appellationem reuocãtur, licet aliter non probetur veritas cauſæ appellationis, nã Papa non mandauit hic prius inquiri, an iſte presbyter ſpectaret ad iuriſdictionem decani, vel epiſcopi, ſed immediate pronunciauit interdictum nullum latum poſt appellationem legitimam ſed poteſt dici iſtum textum procedere in ſententia cenſuræ, & eodem modo debet intelligi ca. dilecti, ſupra eodem. nam eſt ſpeciale in ſententia cẽſuræ, ut lata poſt appellationem legitimam non teneat, & ita notat hic Ioã. de Imo. in 5. colum iſtum textum, & idem tenet Lap. in ſecunda allegatione, circa princip. de quo plene dixi in dicto capi. dilecti.

Decimoquinto nota, ſecundum dom. Abb. vnum aliud pulchrum dictum ex hoc tex. ſ. quod attentatum poſt appellationem extraiudicialem, eſt nullum non ſolum, quando appellatur extra iudicium ab aliquo, ut a iudice, ſed etiã

25 quando † appellatur a parte; nam epiſcopus iſte appellauit a decano tanquam a parte.

Decimoſexto nota ibi, non ſolum principale negotium, ſed acceſſorie &c. quod appellatio non ſolum ſuſpendit negotium principale, ſed etiam omnia acceſſoria, & eius conſecutiua, & ſic non licet aliquid attentare, nec in acceſſoriis vel conſecutiuis, alias caſſantur omnia attentata per iudicẽ a quo, tam in principali, quam in acceſſoriis, & ita allegatur iſte tex. quod tene menti. hoc tamẽ intellige, quando acceſſoria, ſeu conſecutiua ſunt connexa articulo appellationis, ut ſupra in cap. præcedenti, poſt prin. de quo vide per Dom. de Rota deci. 163. quæ incipit, ex hoc inſurrexit.

26 Vltimo nota, in fi. ca quod denunciationi ſuperioris † denunciantis aliquem excommunicatum euitandum nõ eſt obtemperandum, ſi probabiliter conſtat ueritatem eſſe in contrarium, ut puta, quia fuit excommunicatus poſt appellationem legitimam.

Et ex hoc inferuntur duo.

Primum, quod excommunicatus poſt appellationem legitimam non eſt vitandus. de quo vide bo. tex. in c. ſolet, in fi. de ſent excom in vj.

Secundo infertur, quod per literas denunciantis aliquem eſſe excommunicatum, non probatur excommunicatio, & hoc tenet glo. in ca pia. in verbo, nomen. de except. in ſexto, & in c. licet, in glo. antepenult. de ſentent. excommunicatio. eod. libro.

In glo. j. diuide ipſam in duas partes. In prima tacite opponit, & ſoluit. In ſecunda quærit, & reſpondet. Secunda ibi, ſed nunquid.

In prima parte glo. Bald ſoluit aliter dicens, quod iuriſdictio generalis tuetur epiſcopum, quod non incidat in excõmunicationem, etiam ſi clericus incarceratus ſit exemptus, allegat c. ſi clericos, de ſentent. excom in ſexto, & hoc dictũ nota ſed hoc puto verum eſſe, quando non conſtat epiſcopo talem clericum eſſe exemptum, vel eſſe de iuriſdictione alterius, quia probabilis ignorantia ipſum excuſat, ut in ca. apoſtolicæ, de cler. excomm. min. ſecus putarem ſi conſtaret epiſcopo talem clericum eſſe exemptum, uel de iuriſdictione alterius, & ſic etiam intelligo gloſ.

In ſecunda parte glo. dic, ut dixi in primo notabili.

In ſecunda glo. nota iſtam gl. ex qua habes, quod ratione cõſuetudinis poteſt competere inferiori prælato iuriſdictio

27 † interdicendi non ſolum eccleſiam cathedralem, uerum etiam totam ciuitatem. facit c. irrefragabili. §. exceſſus. ſupra de offic. ord. Hoſt. autem hic tenet contrarium reſpectu ciuitatis. adducit nota. in c. cum contingat. de foro compet. ubi habetur, an ea quæ ſunt meri imperii, & ſupremæ poteſtatis poſſint præſcribi per inferiorem & quia Hoſt. ibi tenet, ꝙ non, ideo hic poſui illam opin. contrariam, ſed communis opi. legiſtarum, & canoniſtarum eſt in contrarium, & idem tenet Ioan. And & Dom. Dom. in ca. cum epiſcopus de offi. ord. in ſexto, & ideo etiam Doc. hic ſequuntur iſtam gl. licet Hoſt. dicat contrarium. Alii uero intelligunt iſtum textum, quod loquatur in ceſſatione a diuinis, nam differentia eſt inter ceſſationem a diuinis, & ſententiam interdicti, quia ceſſatio a diuinis eſt quid facti: ſolum enim organa miniſtrorum ſuſpenduntur, ut ibi, non celebrent: ſententia uero interdicti eſt quid iuris, quia ipſe locus ſupponitur interdicto, ita quod

28 ibi celebrans quantumcunque forenſis incurrit † irregularitatem, quia celebrat in loco interdicto, vt in c. is, qui. de ſententi. excommun in ſexto. ſecus autem, quando clerici deliberarent indicere ceſſationem a diuinis, quia tunc ibi celebrans non incurreret irregularitatem. ita dicunt Doct. in c. irrefragabili. de offi. ordin. ſed dubium remanet, quid ſi ceſſatio a diuinis eſt generalis, puta reſpectu totius ciuitatis, nunquid ibi celebrans ſit irregularis. Io. And. tenet, quod ſic in c. ſi canonici. de offi ord. in ſexto. ratio eſt ſecũdum eum, quia ceſſatio generalis æquiparatur interdicto, ut in cle. j. de ſent. excommun. ſed But. hic ſub dubio forte dicit, quod iſta æquiparatio non procedit ex toto, & irregularitas non inducitur niſi in caſibus in iure expreſſis, ut in c. is, qui. de ſent. excom. in ſexto. & opi. But. ſequitur hic Ioan. de Imo. & etiam dom. Abb firmantes, quod celebrans in loco ubi eſt indicta generalis ceſſatio a diuinis, non incurrit irregularitatem. Nec obſtat clem. j. de ſent. excomm. quia facit æquiparationem tantum in illo caſu. Pœnæ uerò non debent extendi, ut in regu gula, odia, & in regula, in pœnis, in ſexto. ſubdit tamen do. Abb. quod ſibi placet, quod hoc cap. loquatur de interdicto per illum textum, in ver. quia vero. vbi ponuntur uerba Papæ, qui appellat ipſam ſententiam interdicti. Item ceſſatio a diuinis eſt, quid facti, ideo non cadit in ea proprie illud uerbum poſitum in tex. irritum, & inane, &c. nihil allegat, ſed ego allego glo. ſingularem in clem j. in uerbo, irritum, de regula, quæ dicit, quod illa quæ non ſunt retractabilia, & quę conſiſtunt in facto, non poſſunt irritari per clauſulam decreti, quia nequeunt non fuiſſe, ut eſt prędicare, baptizare, & eucharistiam dare. Item dicit dom. Abb. quod appellatio hic habuit ſuſpẽdere interdictum, quod non faceret in ceſſatione a diuinis, cum ſit quid facti, & ea quæ in facto conſiſtunt non ſuſpendantur per appellationem, ſed opus ſit contrario facto, ut in regula, nil tam naturale. ff de reg. iur.

In gl. iij in fi. Doct. communiter reprobant iſtam glo. quia loquitur contra tex. nam ſi uerum eſſet dictum glo. appellatio epiſcopi non fuiſſet legitima, cuius contrarium dicitur in tex. ſed ſaluando glo. dic, quod voluit ponere rationem, q̃ mouit iſtum decanum ad non deferẽdum appellationi epiſcopi, & adhuc tenebat presbyterum in vinculis. ſed ratio decidendi in contrarium ſumitur ex gl. in uerbo, diuerſos modos. nam licet eſſet notorium, epiſcopum detinere presbyterum in carcere, non tamen erat notorium, quod iniuſte detineret. immo ius commune faciebat pro epiſcopo, quia epiſcopus de iure communi fundat intentionem ſuam, quo ad totam diœceſim, ut in ca. omnes baſilicæ. 16. quæſt. 7. & in c. cum epiſcopus de officio ordi in vj.

In glo. in verbo ſuſpendendum. hæc glo. multum ſe inuoluit, ſed in effectu tenet, quod ſententia interdicti poſſit ſuſpendi. no. tamen ex glo. quatuor dicta.

Primum eſt, quod ſententia interdicti ſimpliciter lata poteſt ſuſpendi ad tempus ab epiſcopo interdicente.

Secundo nota ex glo. quod ſi durante ſuſpenſione appelletur interim ab interdicto, ſuſpenditur interdictum uirtute appellationis etiam poſt tempus ſuſpenſionis quouſque pẽdet appellatio, & de hoc eſt tex. hic notabilis. in verſic. non obſtante. vbi ſunt verba Papę, & hoc etiam ſequuntur Doc. hic. facit ca præterea requiſiti, ſupra eodem, & de utroque dicto plene dictum fuit in c ad hæc quoniam, ſupra eo.

29 Tertio nota ex gl. quod ſententia † excommunicationis poſtquam eſt lata poteſt ſuſpendi ab ipſo excommunicante, uel alio quocũque inferiore a Papa, quia excommunicatio non poteſt tolli, niſi per abſolutionem, vt dicit gl. hic, & eſt bo glo in clem. j. in verbo, donec. de deci. Subdit tamen hic Inno. quod denunciatio excommunicationis poſſet ex iſta cauſa ſuſpendi, & durante hac ſuſpenſione ſi interim appellatur ſuſpenderetur etiam ultra tempus ſuſpenſionis quouſque pendet appellatio, ar. huius text. & ita etiam tranſit hic Ioan. de Imo. ſed uide ea quæ dixi in c. paſtoralis. §. uerum. ſ. eodem, vbi enumeraui aliquos caſus, in quibus denunciatio excommunicationis poteſt ſuſpendi. ego tamẽ credo, quod denunciator non poſſit ſuſpendere denũciationem, niſi antequam ſit facta, ſed poſtquam eſt facta denunciatio nõ poteſt eam ſuſpendere, quia facta pro infectis haberi non poſſunt, & ſic non poſſet facere, quod denũciatio iam facta ſtaret in ſuſpenſo. maxime quia denũciatio excommunicationis non ligat, ſed declarat excommunicatum eſſe uitãdum, ut in d. §. verum.

30 Quarto nota ex glo. quod † Papa poteſt ſuſpendere ſentẽtiam excommunicationis ad tempus. ſed do. Abb. dicit hoc eſſe verum, quo ad ea quæ concernunt eccleſiam militantẽ non autem quantum ad eccleſiam triumphantem, hoc eſt quantum ad Deum, ut in ca. a nobis. de ſent. excomm. facit quod notat glo. in ſimili, in ca. non eſt, infra de uoto, & adducit dom. Abb glo. ſingularem. 24. q j quæcunque. in gl ij quæ

d. cit,

dicit,quod iudex eccleſiaſticus nullam vim poteſtatis exercet ferendo ſententiam cēſuræ,quo ad eccleſiam triumphātem,quia ſi quis delinquit,immediate eſt excommunicatus coram Deo,ſi non delinquit,nō poteſt ſeparari a gratia Dei per ſententiam iudicis,ut in c.j.de re iud. in vj.& per hoc dicit,quod quantum ad eccleſiam triumphantem eccleſiæ, i. prælati eccleſiaſtici non ſoluit, nec ligat, ſed tantum oſtendit ligatum eſſe,vel ſolutum,ſed quo ad eccleſiam militantem tantum habet poteſtatem,& pro iſta diſtinctione optime facit præd c.a nobis.de ſent.excom.& hæc notabis.

In glo.in verbo,exequendum,in fi.dic,ſecus in appellatione ab interlocutoria,niſi præceſſit inhibitio iudicis ad quem vt in c.non ſolum § 1.de app.in vi & dicit Io.de Imo. notandam eſſe iſtam gl ſingulariter, quod appellatio extraiudicialis æquiparatur appellationi a diffinitiua, quoad reuocationem attentatorum,de quo dixi in c dilecti ſupra eo.

In gl in uerbo, perturbare.in fi.dic, quod ſecundum leges
31 turbare diuinum † officium eſt pœna capitalis, ut in l.ſi qs in hoc genus C.de epiſco.& cle hic vero non conſtabat, an iſte decanus potuiſſet,vel non potuiſſet ponere hoc interdictum. vnde quia appellauit ad Papam, non potuit poſt appelationem excommunicari ab epiſcopo,ut hic in tex. & in d.c.cum appellationibus.Sed iſtud vltimum mihi nō placet, quia immo conſtabat appellationem epiſcopi eſſe legitimā, & per conſequens conſtabat appellationem decani eſſe fruſtratoriā, ſed quia officialis detulit appellationi,interim debebat ſeruari interdictum quia cognitio erat deuoluta ad iudicem ad quem,ſ.ad Papa ut d c cum appellationibus.

In glo in verbo,princiale ſuper iſta glo quidam examinãt an appellatio ſit intimanda parti,vel iudici,de quo plene In ca.ſuggeſtum,ſ.eo.

In glo in verbo,deferendum Doct dicunt. quod gl male refert factum,quia immo prius officialis detulit appellationi,& poſtea pronunciauit interdicti ſententiam non valere, quod facere non potuit, cum per delationem eſſet ab eo abdicata iuriſdictio,ut in d.c.cum appellationibus

In glo.pen.Io.And.& Bur.& communiter Doct ſequuntur iſtam gl dicentes,quod licet appellatio decani fuiſſet minus legitima,tamen ex quo iudex detulit appellationi, non debebat procedi contra ipſum per d.cap. cum appellationibus.ſed hæc ratio non placet,neque dom Abb neque Ioan. de Imo quia licet appellatio decani minus legitima habuiſſet ligare manus iudicis deferentis,non tamen habuit ligare manus epiſcopi qui non detulit vnde dicit,quod ſi appellatio decani fuiſſet minus legitima, valuiſſet appellatio lata p epiſcopum,vt in c.licet.de ſent.excom.in vj ideo dicit dom. Abb quod ſibi placet dictum glo ſ quod appellatio decani fuerit alias legitima, quia ſecundum iſta tempora quælibet appellatio deferebat cauſam ad ſuperiorem, ex quo nō erat manifeſte friuola,ut nota.in c.paſtoralis,ſ eod Tu autem tene communem opi.ſ.quod appellatio decani erat manifeſte friuola tamen,quia iſte officialis ſibi detulit,talis delatio habuit ligare,tam manus ipſius iudicis deferentis, quam ipſius epiſcopi,licet ipſe epiſcopus non detulerit appellationi Moueor per dictū cap.cum appellationibus. ubi dicitur, quod
32 ſi iudex † defert appellationi,fruſtratorie abdicatur ab eo iuriſdictio.& transfunditur ad iudicem ad quem,nec ibi requiritur,quod ſit neceſſe,quod interueniat cōſenſus partis, ſed ſolum fit mentio de ipſo iudice deferente Fateor tamen,ꝙ iſte epiſcopus potuiſſet appellare ab ipſa delatione facta per iſtum officialem,quia deferendo appellationi, videtur pronunciare ſe iudicem incompetentem. ſed ubi iudex pronunciat,poteſt ab eo appellari etiam de iure ciuili,ut dicit gl.no. in auth.habita C.ne filius pro pa.& idem ſequitur Bar.in l.2. ff.de ap reci.ſed vbi non interponitur appellatio,deſinit eſſe iudex in totum,ut in c.ſignificantibus.de offi.deleg.

In glo.fi.dic,quod excommunicatus poſt appellationem legitimam nō eſt uitandus in extraiudicialibus, vt eſt hodie expreſſum in c ſolet,in fi.de ſententia excommu. in vj. ideo canonici potuerūt extra iudicium communicare huic decano.ubi autem eſſet dubium, an quis eſſet excommunicatus ante,uel poſt appellationem,procederet dictum gl.quia in dubio eſſet vitandus,ar.ca illud.allegato per glo. ſed vide plenius in c cum tu.ſ. de teſti vbi habetur, an in dubio quis debeat reputari excommunicatus,vel non. Item no. ex hac
33 glo iuncto tex quod quando eſt appellatum,†non præſumitur pro ſententia excommunicationis,& idem ſenſit glo.fi. in c ad reprimendam de offi ord & idem nor.Innoc in c bonæ el primo.ſ de elect.vbi autem non eſt appellatum,tunc ſemper præſumitur pro ſententia,ut in ca in præſentia, ſ.de renun.& in c cum inter.in fi.& in c.ſicut,ſupra de re iud.& in l.Hærennius.§.Caia ff de euic & hoc etiam tenet gl.nota in l 9 C.ſi aduer.cred.& hoc procedit etiam in ſententia excommunicationis,vt dicit gl.fi in d.c.ad reprimendam.de offi or. & Innoc.in d c.bonæ ſ.de elect.Extra glo.quæro,quia tex dicit,quod iſte decanus monuit epiſcopum,ut ſibi redderet p-
34 sbyterum,qualis debeat eſſe talis monitio.†& reſpondet Io. And.quod debet eſſe humilis requiſitio,quia monitio imperioſa ſpectat proprie ad ſuperiorem,ut in c.j de ſup.neg.præla.& ideo exponit tex.monuiſſet,i requiſiſſet, & dicit,quod conſuetudo non poteſt dare poteſtatem inferiori, ut poſſit præcipere,vel animaduertere in ſuperiorem,ut in c. cum inferior.de maio.& obed.& nota hic prædicta uerba Io. And. cum dicit,inferior non debet monere ſuperiorem,ſed debet eum humiliter requirere,& quod conſuetudo non poteſt dare iuriſdictionem inferiori,quod præcipiat.uel puniat ſuperiorem, quod tene menti. vide San.Tho. ſecunda ſecundæ, quæſt 33.art.4.ubi dicit,quod quando ſubditi corrigunt prælatos, nō debēt corrigere cum proteruia,& duritia,ſed cum manſuetudine,& reuerētia,& allegat apoſtolum primo, ad Timotheum quinto cap vbi dicit, ſeniorem ne increpaueris,ſed obſecra,ut patrem,& hæc ſufficiant in iſto cap.ſequitur c.ut noſtrum.

SVMMARIVM.

1 *Proceſſus factus in cauſa,quam Papa ad ſe reuocauit, poſt reuocationem non valet.*
2 *Facta quomodo haberi poſſint pro infectis,uide.*
3 *Officio ſigilli non utitur,cui ſigillum aufertur.*
4 *Signo ſublato,cenſetur & ſignatum ablatum, ut officio uti amplius non poſſit.*
5 *Papa reuocans cauſam pendentem coram inferiore ligat manus illius in illa cauſa, ne quid agere poſſit.*
6 *Epiſcopus aduocans ad ſe negotium a ſuo vicario, non poteſt vicarius vl tertius procedere.*
7 *Inferioris iudicis manus,tunc ligantur, quando eius iuriſdictio pendet ab eo ſuperiore,alias non.*
8 *Marchio.quando poſſit omnes iudices qui ſunt in Marchia probibere, ne iudicent, ſecundum Bal.*
9 *Legatus de latere cauſas ab ordinario ad ſe reuocare non poteſt.*
10 *Præuentioni locus datur inter iudicem ordinarium, & legatum de latere.*
11 *Proceſſus poſt reuocationem cauſæ ab inferiore facta, tunc infirmatur,cū iuriſdictio eius pendet a ſuperiore.*
12 *Magis operatur aduocatio in cauſa,quam appellatio.*
13 *Appellatio conſiſtit in iure.*
14 *Reuocatio cauſæ conſiſtit in facto, & extinguit funditus iuriſdictionem inferioris iudicis.*
15 *Papa non cenſetur cauſam ad ſe reuocaſſe ob citationem partium, coram ſe factam ſimpliciter.*
16 *Cauſæ cognitione capta coram Papa, proceſſus alibi agitatum infirmus redditur.*
17 *Reuocatio facta expreſſe ab inferiore iudice per Papam, etiam tertium impedit agitare alibi proceſſum.*
18 *Appellatio non ſuſpendit poſſeſſionis traditionem.*
19 *Denunciatio ſuſpenditur per appellationem,ſi non conſtat de excommunicatione.*
20 *Papa aduocans ad ſe negocium,non videtur velle impedire actum conſecutiuum ignorans.quod actum eſt per inferiorem.*
21 *Appellatio non impedit actum acceſſorium ad actum de præterito,reuocatio autem impedit.*
22 *Proceſſus de conſenſu partium, an ualeat poſt reuocationem negocij a Papa ad ſe factam.*
23 *Ordinarius, an poſſit ſe intromittere in cauſa, quam Papa aduocauit ad ſe, & delegauit delegato mortuo.*
24 *Cauſa ſemel ingreſſa curiā Romānam,nunquam erit, niſi princeps deleget,uel remittat.*
25 *Inferior nullus poteſt ſe intromittere, vbi Papa manum ſuam appoſuit.*
26 *Beneficium ſemel reſeruatum,ſeu affectum ſemper affectum remanet, niſi per Papam reſtituatur.*
27 *Ordinarius poteſt conferre beneficium, ſi reſcriptum ſubreptitium ſit, in quo reſeruatio facta uidetur.*

CAP. LVI.

VT noſtrum. Hæc decr. uariis modis legitur,ſed ut cuilibet lecturæ ſatisfiat,ita generaliter ſummatur. Poſtquam Papa
1 † aliquam cauſam ad ſe reuocat, non ualet proceſſus poſtea per inferiorem iudicem factus, ſicut etiam non ualeret ſi ab eo fuiſſet legitime appellatum. hoc dicit. In prima ponit dictum. In ſecunda eius rationem. Secunda ibi, cum plus.

Nota

Nota primo, quod licet quæ ſunt facti non poſſint tolli,
quod non ſint facta,ut l in bello.§.factæ.ff de capti.& in l.de
nique.ff.ex quib.cau.ma & 32.quæſt 5.ſi Paulus,tamen quo
2 ad iuris effectum poteſt induci, † vt facta habeantur pro nõ
factis,vt hic:nam licet traditio ſigilli quatenus eſt facti, & in
facto conſiſtit,non poſſit haberi pro non facta, tamen quo
ad iuris effectũ habeť pro non facta, quia poteſtas ſigillandi
non cõperit ex ipſa traditione ſigilli,& literæ ſigillatæ tali ſi
gillo nõn habebunt vigorem. ad idem eſt op.tex.cum glo.in
clem j in verbo,ipſo iure de hæreti.vbi carcer,& tortura red
duntur nulla ipſo iure quo ad iuris effectum, licet de facto
non poſſint annullari,quia tortus,vel incarceratus non po-
teſt non fuiſſe tortus,vel incarceratus. facit etiam text. cum
glo.notabili,in clem j de immun eccl.in verbo,pro infectis.
vbi excommunicatus habetur pro nõ excommunicato, ita
quod non indiget aliqua abſolutione, & ſic excommunica-
tio ibi habetur pro infecta quantum ad iuris effectum adeo
vt etiam quo ad effectus retro cauſatos cenſeatur non fuiſ-
ſe excommunicatus.
Secundo nota,quod ille cui aufertur ſigillum non poteſt
3 ſigillari ,|ſeu non poteſt uti officio † ſigilli . & ex hoc infert
Bal.quod ſi notario adimitur ſigillum,quo utitur in chartis
non pt deinceps uti officio tabellionatus . idem dicit ſi mili-
4 ti Sancti Ioannis aufertur de pectore ſignum crucis, vel mi-
liti enſis:vel calcaria,quia cui aufertur ſignum,aufertur & ſi
gnatum.dicit tamen,quod iſte text. loquitur, quando alicui
aufertur ſigillum tanquam attentatum . & ſubdit, quod id
quod dixit procederet.quando per ſententiam diffinitiuam
auferetur ſignum,vel ſigillũ allegat l.ij.§.ignomiæ.ff. de his,
qui not. infam.Et ex his uerbis Bal.no. quod ſigillum,vel ſi-
gnum eſt attentatum lite,vel appellatione pendente,& tũc
reuocandum in uiam attentati, vt hic. Aut aliquis ratione
dignitatis,vel officii legitime eſt conſecutus ſignum , vel ſi-
gillum,& tunc nõ debet ei auferri,niſi ſeruato ordine iuris ,
& interueniente ſententia diffinitiua,ut § ignominiæ.
Et ex prædictis cõclude,quod ille cui aufertur ſignum,au-
4 fertur etiam ſignatum. † quia non poterit amplius uti offi-
cio in quo utebatur illo ſigno,quod tene menti.
5 Tertio nota , quod quando † Papa reuocat cauſam pen-
dentem coram inferiore ad ſe,ligatæ ſunt manus illius iudi-
cis inferioris in illa cauſa,ita quod proceſſus per eum poſtea
agitatus ipſo iure eſt nullus,& idem dicunt Doct.eſſe in alio
ſuperiore aduocante cauſam ad ſe,& hoc tenuit Inno. in c.
cum M.de conſtit.& hoc ſequuntur etiam hic Io.de Imo.&
6 dom.Abb. quia ex hoc infert,ꝙ ſi † epiſcopus aduocat ad ſe
aliquod negocium attentatum coram ſuo vicario non ua-
let poſtmodum,quod facit ſuus vicarius in illa cauſa:poteſt
enim epiſcopus interdicere ſuo vicario , ne de aliquo nego-
rio ſe intromittat,ut notat Inn.in c.Romana,eodem titu in
ſexto Item cum epiſcopus poſſit ex toto reuocare vicarium
ad ſui libitum,vt in clem.& ſi principalis. iuncta glo.in uer-
bo,electionem,de reſcriptis fortius poterit ei interdicere co
gnitionem certi negotii,ar c paſtoralis §.item, cum totum.
ſ.de offi del.& l.quæ de tota.ff.de rei ven. idem tenet Dom.
Dom.in c.i.de officio vic.libro ſexto,& dicit idem eſſe in ui-
cario poteſtatis,vel alterius, & idem ſequitur Bal. in l.ſolet.
§.ſicut.ff de officio proconſul.& lega.dic tamen , quod acta
prius geſta remanent firma.& idem tenet Innoc. infra eod.
7 intimaſti.hoc tamen intellige, quando † inferior habet iu-
riſdictionem ab illo ſuperiore,ut dixi in epiſcopo,& vicario.
ſecus ſi non haberet iuriſdictionem a prohibente. unde non
poteſt poteſtas prohibere rectorem artis lanæ, uel alterius
artis ne cognoſcant de cauſis vertentibus inter ſuos artifi-
ces,& hoc etiam tenet Bal.in l j C.de offi.præfec. præto.qui
8 dicit ſic intelligendum Cyn. ibi dum dicit,quod † Marchio
poteſt prohibere omnibus iudicibus,qui ſunt in Marchia,ne
utantur iuriſdictione.nam Bal dicit hoc eſſe verum,quando
ſunt deputati iudices ab eo,alias ſecus, licet ſint minores iu
dices.idem tenet Spe. in tit. de legato § nunc oſtendendum,
9 uer.præmiſſa,& uer.legatus.ubi dicit,quod legatus † [a] de la-
a tere non poteſt ad ſe reuocare cauſam pendentem coram
alio ordinario,quia cõcurrit in iuriſdictione cum quolibet
ordinario ſuæ prouinciæ.qual:ſcunque ſit,ſiue ſit Archiepi-
10 ſcopus,uel epiſcopus,uel inferior.vnde tunc locus † eſt præ-
uentioni inter eos facit ca. ſi a ſede. de præben.in vj.& quod
notat glo.infra eodem,ut debitus.ſi ergo cauſa eſt cępta co-
ram ordinario,& præoccupatur iuriſdictio,non poteſt lega
tus de latere illam cauſam ad ſe aduocare,& cõpellere par-
tes ad litigandum coram ſe,& de hoc eſt tex. in c. peruenit.
xi.quæſt j.hoc etiam ſequitur dom.Abb.in c. j. ſupra de offi.
legati, & Dom.Dom.in ca j.de foro compet.in vj.
Et ex his conclude,quod ſi inferior recipit iuriſdictionem
11 a ſuperiore qui cauſam ad ſe aduocat,quod tunc † proceſſus
factus poſt reuocationem ipſo iure non tenet, ſed ſi non re-
cipit iuriſdictionem a tali ſuperiore,ſed ab alio,& tunc licet
ſit inferior,locus eſt præoccupationi. unde ſi inferior præoc
cupauerit iuriſdictionem,non poteſt reuocari per ſuperio-
rem,& de hoc pone exemplum in epiſcopo,& prælato infe-
riore,uel in legato de latere,& in alio inferiore:tales enim,li
cet ſint minores,non poſſunt reuocari per tales ſuperiores ,
& per conſequens inferior poteſt in cauſa procedere nõ ob-
ſtante reuocatione ſuperioris,ut patet ex nota. in c.paſtora-
lis.ſupra de offi.ordi & in c.ſi a ſede,de præb.in ſexto & hoc
tenent Doct.ſupradicti.ergo reſtringe iſtum tex. quando in-
ferior recipit iuriſdictionem a ſuperiore, ita quod ſuperior
poteſt eum reuocare. Et ad prædicta vide optimam gl. in ſi-
mili,in clem.j.in verbo,inhibentes.de iure patro.
12 Vltimo nota,quod magis† operatur aduocare cauſam ad
13 ſe, quam operetur appellatio.ratio eſt,quia appellatio† con
ſiſtit in iure,nec ſuſpendit iuriſdictionem iudicis a quo, niſi
ſit legitima,ut in c.non ſolum.§ j.& c.cum appellationibus.
14 eodem titu in vj.ſed reuocatio † conſiſtit in facto, & ſiue ſit
iuſta , ſiue iniuſta extinguit funditus iuriſdictionem iudicis
inferioris,ut hic.facit l.iudicium ſoluitur.ff. de iudi. dicit ta-
15 men hic Innoc.& Bal. quod † Papa nunquam cenſetur uel-
le cauſam ad ſe aduocare, niſi hoc exprimat, & ideo ſi Papa
citat partes coram ſe,non cenſetur per hoc negociũ,ſeu cau
ſam ad ſe aduocare,immo potius hoc mandatum debet in-
telligi,ſecundum naturam cauſæ.& ſic non ſecundum ple-
nitudinem poteſtatis.vnde ſi citat in cauſa appellationis,po
terit appellans uti iure ſuo quia citatio intelligitur ſecundũ
naturam illius cauſę:ergo poterit uti iure proprio,quod non
poſſet ſi ſuperior aduocaret ad ſe illud negocium . oportet
ergo,quod conſtet , quod ſuperior cauſam ad ſe aduocaue-
16 rit dic tamen, quod ſi Papa inciperet cognoſcere de † cauſa
non valeret proceſſus poſt agitatus coram inferiore in illa
cauſa , licet cauſam aliter ad ſe non aduocaſſet, & hoc te-
net ſingulariter Innoc in ca cum M in vltima glo. ſupra de
conſtit.facit optime c licet.de offi.lega.& in cap quamuis.de
elect.in ſexto.dicit tamen Inn.hoc eſſe verum , quo ad ipſas
partes litigantes.ſecus quo ad tertium vnde valeret iudiciũ
inter unum ex litigantibus,& alium tertium coram inferio-
re ſuper eadem re agitatum,licet Papa inter ipſas partes , de
iſta cauſa cognoſcere incęperit, quia talis cognitio non dẽt
extendi,quo ad tertium, ar c.Romana.§.in alium,eodem ti.
in ſexto.& ita debet limitari,& intelligi d.c.licet,& dictũ ca.
quamuis,ſecundum Inno in dicto capi.cum M. vbi etiam di
17 cit,ſecus eſſe ſi Papa expreſſe cauſam ad ſe †reuocaſſet, quia
tunc tam quo ad partes, quam quo ad tertium , & ſic quo
ad omnes,intelligitur facta reuocatio . ita dicit Innoc. in d.
capit.cum M.& ibi ſequitur Io de Imo.in 9.charta . & ex his
habes , quod ſi Papa incipit cognoſcere de cauſa,non valet
proceſſus agitatus coram inferiore inter eaſdem perſonas ,
ſed bene ualet proceſſus agitatus per alterum ex litigantib.
cum tertio,reuocatio uero intelligiť facta,quo ad omnes,&
ſic etiam non valet proceſſus agitatus per tertium,& ſic no
ta,quod plus ualet expreſſe reuocatio ad ſe, quam quod ſu
perior incęperit de cauſa cognoſcere,& hoc nota pro decla
ratione illius tex.
Antequam uẽniam ad glo.opponitur contra tex. de cap.
conſtitutus.ſ.eod.vbi patet,quod poſt appellationem poteſt
18 tradi poſſeſſio,& ſic †appellatio non ſuſpendit traditionem
poſſeſſionis tanquam executiuam collationis factæ ante ap
pellationem,& de hoc etiam eſt tex.& glo.in ſimili, in ca.ſi
eo tempore.de elect.in ſexto. ad idem ſupra eod. paſtoralis.
§.verum.vbi patet,quod poſt appellationem poteſt quis de-
nunciari excommunicatus vnde uidetur,quod etiã hic non
debuerit impediri traditio ſigilli , quod non ſuſpendebatur
per hanc reuocationem negotii ad curiam.huius timore cõ
trarij iſti text.habent multos intellectus,ſed dom. Abb. ſolũ
recitat tres qui videntur veriores.
Primus eſt, quod in contrarijs conſtabat de electione, &
confirmatione,ſeu de excõmunicatione, ſed in caſu noſtro
non conſtabat de collatione prius facta, licet allegaretur ꝑ
iſtum Archiepiſcopum,vt colligitur in cap.j. vt eccleſiaſtica
beneficia,& hæc ſo placet multum dom.Abb pro quo indu
cit in argumentum c peruenit,ſ.eod. vbi patet, quod ſi non
19 conſtat de excommunicatione ſuſpenditur ipſius† denũcia-
tio per appellationem, quantumcunque excommunicatio
per aduerſam partem allegetur: ex quo enim non cõſtat de
ptin-

ADDITIO.

a ¶ Nota ꝙ legatus non poteſt ad ſe cauſam coram alio ordinario pen den-
tem aduocare.idem tenet Alex.ne in c.vt debitus,ꝑ penult.col. infra eod. &
in c.j.de offic.lega vbi uide apoſtillam meam .

principali, nõ p̃t dici valere acceſſorium attentatum in pręiudicium reuocationis, cum hoc acceſſorium non habeat per ſe ſubſiſtentiam ſine principali, ideo non debuit attentari poſt reuocationem negocii. & ex hoc dicit poſſe limitari iura allegata in ↄ̃rium, quæ loquuntur, quando conſtat de principali, ſecus quando non conſtat de principali, ut hic. & iſte intellectus eſt uerus in ſe, ſed tamen non congruit literę quæ litera ſe fundat ſolum in reuocatione cauſæ.

Secundus intellectus eſt, quod traditio ſigilli hic habebat aliquid iuris annexum, quia per hanc traditionem transferebatur poteſtas exercendi officium cancellarię, ſed in contrariis illud erat executiuum puri facti, ſed iſte intellectus non
20 placet dom Abb ſ. ſi † Papa aduocat ad ſe aliquod negotiũ ignorans illud, quod eſt actum per inferiorem, non videtur velle impedire actum conſecutiuum, etiam ſi talis actus habeat ius annexum ut dixit glo. nota menti tenenda in c. ſi eo tempore, in verbo, cathedralis. de elec. in ſexto, quæ dicit, ꝙ ſi Papa reſeruat prouiſionem alicuius abbatiæ, & ante reſeruationem reperiatur Abbas electus, vel cõfirmatus, non videtur Papa velle impedire, & reſeruare ſibi benedictionem Abbatis. cum benedictio veniat acceſſorie ad actũ celebratum per inferiorem ante reſeruationem Papę. niſi ex coniecturis aliud conſtaret de intentione Papę. vnde poſſet dici, quod hic conſtabat ex coniecturis Papã uoluiſſe negocium omnimodo reuocare ad ſe propter ſuſpitionem, quam conceperat contra inferiorem, ex collatione clam facta, & ex varia reſponſione inferioris, ut colligitur ex decretali j. infra ut eccleſia. beneficia vbi gl. j. ſentit iſtum intellectum. & dicit dom Abb illam glo multum notandam, quia non ſolet allegari ad hoc, & illa gl. ponit caſum tam in iſta deci. quam in illa.

Tertius intellectus eſt eiuſdem Inno. qui etiam ponit præcedẽtes, qui dicit, quod hoc eſt ſpeciale in reuocatione facta per Papã ex certa ſcientia. ex quo ad ſe aduocat certum negocium, non ualet quicquid poſtmodum attentatur per inferiorem reſpectu actus conſecutiui ad actum de p̃terito, & ideo litera hic dicit, quod plus operatur aduocatio apoſtolica, quam appellatio & dom. Abb dicit hanc ſolutionem eſſe notandam, quia multum limitat cõtraria, ſupra allegata. nam iſte text facit differentiam inter appellationem, & expreſſam reuocationem dicens, quod plus operatur expreſſa
21 reuocatio, quam appellatio, quia appellatio † non impedit actum acceſſorium, ſeu conſecutiuum ad actũ de p̃terito, ſed bene expreſſa reuocatio. & hoc modo reſpondetur ad c. conſtitutus, & ad c. paſtoralis. §. j. s̃. eodem, quæ loquuntur in appellatione, ſed iſtud c. loquit̃ in expreſſa reuocatione. non obſtat etiam glo in dicto ca ſi eo tempore in uerbo, cathedralis de elect. quæ loquitur in reſeruatione. ſed iſte tex. loquitur, quando Papa ad ſe negocium aduocauit, unde intelligitur reuocaſſe quicquid tangit dictum negotium. idem in ſimili notat Bart. in l. ſolẽt ff de ali. & cib. leg. prope ſi uer. & hoc aduerte in diſpoſitionibus ſtatutorum. ex quibus habes, ꝙ plus operatur aduocatio negotii ad ſe ex certa ſcientia, quam appellatio vel reſeruatio, vel quam, quod Papa cępit de cauſa cognoſcere.

In glo. ij. nota iſtam glo. quia ſentit illud, quod dixi in ultimo intellectu.

In glo. iij. ibi, ergo multo fortius poſtquam ſuperior ad ſe negotium reuocat, inferior nil facere poteſt. iſta glo. etiam ſentit, quod ſupradixi in ultimo intellectu.

22 Extra glo. quæro, an valeat † proceſſus de conſenſu partium poſtquam Papa ad ſe reuocauit negotium. & videtur quod ſic, quia ambæ partes poſſunt renunciare appellationi vt in ca. accepta. s̃. eo. & infra eodem. interpoſita. §. ij. & videtur de hoc eſſe tex. in ſimili, in l. ad principem. ff. eodem. vbi patet, quod valet proceſſus de conſenſu partium pendente relatione coram ſuperiore. & ibi dicit Barto. per illum textum, quod ſi iudex commiſit cauſam conſulendam ad principem poteſt commiſſionem reuocare, & ipſe pronunciare. & quod ſententia lata pendente relatione non eſt nulla. ſed in contrarium facit capi. licet, s̃. de offi lega. & c. bonę. mer. nec nocebat, ſupra de poſtula. prælа. vbi partes non poſſunt variare poſtquam electio, uel poſtulatio eſt præſentata ſuperiori, & hoc tenet Ioan. de Imo. in dicto capi. licet, & eſt etiam de mente Abbatis ibi & dicit ibi Ioã. de Imo. quod ſi Papa aduocauit ad ſe cauſam, non ualet proceſſus factus coram inferiore etiam de conſenſu partium, ne ſic partes uideantur illudere ſuperiori in dicto capit. bonæ. & eſt ratio in promptu, ſ. ex quo ſuperior aduocauit ad ſe cauſam, inferior deſinit eſſe iudex, quo ad illam cauſam vnde partes nõ poſſunt ei dare iuriſdictionem non obſtat l. ad principem ff eo. & quod notat ibi Barto quia debet intelligi, quando relatio nondum eſt præſentata ſuperiori, ſed ſi eſſet præſentata non poſſet inferior cauſam reaſſumere etiam de conſenſu partium, vt dicit dom. Abb. in dicto capitu. licet, & uide quę dicam infra eo. in ſimili.

Vltimo quæro pone, quod Papa cauſam ad ſe aduocauit,
23 & alteri delegauit, & delegatus eſt mortuus, an † ordinarius poſſit ſe intromittere de illa cauſa. Bal. & Saly. in dicta l. ſi vt proponis. C quomodo. & quando iudex la prima, dixerunt, quod non quia licet delegatus ſit mortuus, & per cõſequẽs delegatio ſit conſumpta, tamen ſolus Papa habet de illa cognoſcere, & diſponere, & allegat Bal. ad hoc Archid 35. q. 9.
24 §. is ita. vbi dicit in quadam apoſtilla ſua, quod † cauſa quæ ſemel intrat in curia Romana, nunquam exit de curia, niſi princeps deleget alteri, uel remittat cauſam ad ipſum ordinarium, quod eſt notabile, ſecundum Bal. qui adducit ibi illum textum. ubi patet, quod ſi delegatus a præſide nulliter ſententiauit, cauſa non redit ad ordinarium, ſed ad ipſum p̃ſidentem qui cauſam iterum delegabit, & idem ſentit Ioan. de Imo. in l. ſi expreſſim. in prin. ult. col. ff. de ap pro quo uidetur tex. in c. paſtoralis §. j de offi ordin vbi dicitur, quod ſi delegatus Papę propter contumaciam partis miſit actorem in poſſeſſ. uel excommunicauit reum, licet poſtea delegatus moriatur, non poteſt tamen ordinarius de illa cauſa cognoſcere, ſeu intromittere, neque poterit abſoluere excommunicatum, neque ei reſtituere poſſeſ amiſſam, quia ex quo Papa ſemel illam cauſam delegauit, vlterius non redit ad ordinarium, ut ibi eſt tex nota Salic tamen in d l. ſi ut proponis. dicit dictum Bal. procedere. quando delegatus deceſſit re nõ integra, alias ſi re integra deceſſiſſet poteſtas rediret ad ordinarium per id quod habetur in d l. ſi ut proponis, & in hoc Saly bene dicit, quia litterę impetratę non impediunt ordinarium procedere, antequam literę ſint præſentatę iudici delegato, ut infra eod ut debitus vbi uidebimus. ſed Ioan. de Imo. in dicta l ſi expreſſim. in fi dicit in hoc obſeruandum ſtilum curiæ, quando de illo conſtaret ut in ca. quam grãui. de cri. fal & in cap. ex literis. de conſtitu. ſed ceſſante ſtilo curiæ tene id. quod dixi.

Ex prædictis nota, quod vbi Papa manum appoſuit non
25 poteſt aliquis inferior † ſe intromittere, etiam ſi actus in quo Papa manum appoſuit non eſſet perfectus. neque poſſet effectum conſequi. pro quo vide Dom. de Ro. in deci. no deci. 377. ſub rubrica, de beneficiis reſeruatis collectorum, vel ſubcollectorum, vbi dicunt quod poſtquam per reſeruationem eſt ſemel ablata poteſtas ordinario, nunquam reuertitur ad eum niſi reſtituatur, & tollatur impedimentum, &
26 per hoc dicunt, quod † beneficium ſemel reſeruatum ſeu affectum ſemper remanet affectum, & reſeruatum, donec conferatur per Papam, uel reſtituatur poteſtas conferendi ordinario, & ꝓ hoc dicunt, quod ſi Papa mandat ordinario ꝓuidere de aliquo beneficio certo modo vacãte, uel vacaturo, & ex aliqua cauſa huiuſmodi prouiſio non poſſit ſortiri effectum, nihilominus beneficium remanet reſeruatũ. ita quod ordinarius non poteſt ſe de eo intromittere. uide etiam Do. de Ro. in antiquis deci 54. & 57. vbi dicunt, quod ſi Papa ꝓuidet de beneficio ex falſa cauſa, non tollitur poteſtas conferendi ordinario, niſi appareat, quod Papa fuiſſet reſeruaturus, etiam ſi ſciuiſſet cauſam fuiſſe falſam.

Et ex hoc infertur, quando reſcriptum in quo eſſet facta
27 reſeruatio eſt ſubreptitium, ordinarius † poteſt illud conferre. de hoc tamen vide nota. per Inn. & per Ioan. And. in cap. inter dilectos. de exceſ. præla. & per glo. & Doct. in c. ſi eo tempore. de elect. in vj. Aliqui autem hic examinant, nunquid ſi Papa aduocet ad ſe iuriſdictionem, ſeu aliquam cauſam, iudice inferiore hoc ignorãte, teneat proceſſus iudicis inferioris ignorantis iuriſdictionem ſuam reuocatam, de quo articulo uide dom. Abb. in c. audita de reſti. ſpol. & doct. in c. cæterum. ſupra de reſcriptis. & hæc ſufficiant. ſequitur capitu. oblatæ.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio partis per literas facta tacito termino ad proſequendam appellationem ſtatuto nullas reddit literas.*
2 *Terminus iuris poteſt a parte præueniri, dummodo nimium non præcurrat.*
3 *Nomen iudicis non uidetur neceſſario ponendum in reſcripto appellationis, ſed ſufficit in genere proferre.*
4 *Termini præfixio per iudicẽ a quo, non infert appellationi delatum fuiſſe.*
5 *Delatio appellationis non infertur ex eo, quia in actis dicitur iudex benigne recepit appellationem.*
6 *Appellans, & appellatus in cauſa appellationis proſequendæ poſſunt iudicem impetrare.*

7 *Terminus*

7 *Terminus iuris a ſolo appellante,uel iudice a quo poteſt reſtringi,vel præfigi.*
8 *Terminus ſtatutus ab homine ad proſequendam appellationem non poteſt præueniri per partes,tacito termino.*
9 *Iudex datus in curia ad partis impetrationem,quando ualeat.*
10 *Appellans compellitur proſequi appellationem coram iudice impetrato per appellatum.*
11 *Literæ impetratæ ſuper confirmatione ſententiæ ad eius infamationem etiam extenduntur.*
12 *Appellante non proſequente,appellatus poteſt appellationem ipſam proſequi.*
13 *Iudex ad quem poteſt abbreuiare terminum iuris, & compellere partes ad proſequendam appellationem.*
14 *Iudex in beneficialibus debet ex officio ſupplere.*
15 *Iudex poteſt partes compellere, & inuitis partibus procedere, vbi verſatur publica utilitas.*
16 *Literæ ſecundæ ualent ubi primæ non ualuerint, & fuerint ſurreptitiæ, licet de ſurreptitijs non fiat mentio.*
17 *Terminus ſtatutus ab homine,an poſſit præueniri.*
18 *Terminus iuris,ſ.anni,uel biennij ad proſequendam appellationem,an poſſit præueniri.*
19 *Appellatus,an poſſit compellere appellantem a proſequendam appellationem.*
20 *Cauſa quantumcunque ardua infra menſem expediri poteſt.*
21 *Beneficium a iure indultum non eſt alicui auferendum.*
22 *Præcurrere terminum quis nimis dicatur,arbitrio iudicis relinquitur.*
23 *Literæ impetratæ ſuper executione,vel confirmatione ſententiæ,uel ſuper alio actu, ſi non faciunt mentionem de appellatione primo interpoſita ſunt ſurreptitiæ.*
24 *Reſcriptum,an debeat continere mentionem termini aßignati ab homine ira proſequenda appellatione,vt ualeat.*
25 *Terminus ab homine conſtitutus æquiparat appellantem appellato.*

CAP. LVII.

a OBlatæ.[a] Si terminũ appellationis proſequen
1 dæ ſtatutum ab homine altera pars
† præuenit eo tacito literas impetrando non ua
2 lent literæ.[b] Terminũ † uero iuris etiam pars ap
b pellata præuenire poteſt,dummodo nimium non præcurrat,& ubi ex dilatione imminet periculum,poteſt iudex ad quem neutra parte proſequente compellere ipſas ad proſecutionem appellationis.hoc dicit.Communis diuiſio.Secũda ibi,licet igitur.quæ diſtinguit quatuor membra.Secundũ membrum eſt in uerſic.ſi uero. Tertium eſt in ver.ſuperior. Quartum eſt in uer.ex his igitur.

Nota primo ex tex. ibi, cum quidam iudices &c.quod in impetratione reſcripti ſuper appellatione non eſt neceſſe fa
3 cere mentionem de nomine † iudicis qui tulit ſententiam a qua eſt appellatum,ſed ſatis eſt dicere in genere,quod quidã iudex,uel quidam iudices tulerunt ſententiam &c. & hanc opi tenuit.Vbertus de Bobio antiquus Doctor, ut hic refert Ioan.And & ita etiam reſidet Spec cod.titu.§.de officio uer. antepenult.iudex autem ad quem bene debet eſſe certus, ut in l.i § libelli.ff.co.de quo per gl in cap is cui,de offic. del in
c ſexto.& dixi in rubrica huius tituli.[c]

Secundo nota ibi,nec delatum appellationi fuiſſe,nec ad proſecutionem ipſius terminus a iudicibus partibus aſſigna
4 tur,quod ex præfixione † termini facta per iudicem a quo, non videtur fuiſſe delatum appellationi,nam iſta ponũtur, ut diuerſa,& hoc tenet gl.in c. cum appellationibus, in ver. remittenda,eod.tit.in vj per iſtum tex.

Quid autem ſi in actis appareat ſcriptum, quod iudex a quo benigne recepit appellationem,an per hoc videatur de
5 tuliſſe † appellationi.& Spec.eod.titu.§. nunc breuiter in fi. concludit,quod non refert tamen, quod alii tenent contrarium,& iſtam opin ſequitur dom.Abb hic per tex.in c.ſæpe, s̄ eo.ubi patet,quod iudex videtur deferre appellationi ſi dicit ſe recipere appellationem,de quo uide latius Io.Andr.in cap.cum appellationibus,eod.titu.in 6. debet ergo eſſe cautus iudex in reſpondendo.

6 Tertio nota.quod non† ſolum appellans.ſed etiam appellatus poteſt impetrare iudicem ſuper cauſa appellationis p̱ſequendæ.

Et nota practicam impetrandi literas inter appellatum, & appellantem,quia appellans debet impetrare iudicem ſuper infirmationem ſententiæ. Appellatus uero ſuper confirmationẽ ſententiæ:debet tamen facere mẽtionem de appellatione,ut dicit hic glo in fi.

7 Quarto nota in ver.ſi uero,optimum text. quod † terminus iuris non poteſt reſtringi per appellatum, ſed dumtaxat per appellantem,uel iudicem a quo: nam iſte tex.ſolum dicit,quod iudex a quo,uel ipſe appellans poteſt terminum p̄figere,& ſic appellatus non poteſt præfigere terminum appellanti ad proſequendam appellationem,& ita notant Docto. ſuper tex. & hoc ſequitur dom.Abb.& Spec.eodem tit. § qualiter,ver.hoc autem,& Dom.de Rota deci.203.quæ incipit,item quod appellatus,de quo dictum eſt s̄.eod.ſæpe,& c.perſonas.

Quinto nota plures notabiles regulas ex hoc tex.in materia appellationis.

8 Prima regula eſt,quod ubi ſtatutus eſt † terminus ab homine,ideſt ab appellante, aut a iudice a quo ad proſequendam appellationem, neutra partium poteſt præuenire talẽ terminũ impetrando literas ſuper appellatione, niſi fiat mẽtio de ipſo termino. nam tunc ualet impetratio, ut probat iſte tex in uerbo,eo tacito, a contrario ſenſu,& hoc tenent etiam Doc.Limita tamen iſtum tex quia debet intelligi,ubi iudex impetratur extra curiam, ſecus ſi impetraretur in curia ad quam eſt appellatum, quia tunc valet impetratio, & commiſſio nulla facta mentione de termino aſſignato, & hoc tenet Io. Mo. in Rubrica, de reſcriptis, in ſexto.dicens iſtum textum ita eſſe intelligendum.& ratio differentiæ eſt, quia in curia datur iudex ex officio,& non ad impetrationẽ partis,vnde non infertur præiudicium alteri parti.ſed quando iudex impetratur extra curiã, datur ad petitionẽ partis, & poſſet inferri præiudicium alteri parti,ideo tunc ſecus eſt, & idem dicunt Dom.de Rota deci.104. quæ incipit, item ꝙ capitulum,oblatæ,& ſequitur Ioan.de Imo.hic.nota tamen rationem ſupradictam, quia ex ea infertur, quod ſi in curia
9 daretur † iudex ad petitionem partis non ualerent tales literæ impetratæ ante terminum non facta mentione de termino,quia tunc remanet firma ratio huius tex. cum cogatur altera pars litigare coram illo iudice, & hanc limitationem tene mẽti,quia per eam ſingulariter limitatur, & declaratur iſte tex.Item intellige iſtum textum, quando impetratio fit ante terminum hominis lapſum. ſecus ſi fieret poſt lapſum termini,quia tunc valeret impetratio non facta mentione de termino,& hoc eſt ſatis de mẽte iſtius tex.& melius probatur in c.ſæpe.in fi.a contrario ſenſu,s̄.eod.& hoc tenet Fed.de Sen.conſil.3.circa fin.

Secunda regula eſt, quod ubi terminus non eſt præfixus ab homine ad proſequendam appellationem, poteſt appellans quandocunque proſequi appellationem, dummodo ſit infra terminum iuris, nec fuerit legitime præuentus per appellatum,ut hic. ſed ipſe appellatus non poteſt quandocunque proſequi,quia non poteſt nimium præuenire,& ſupplantare appellantem,vt hic in tex.de quo infra dicetur.

Tertia regula eſt, quod licet appellans non impetrauerit iudicem,ſed fuerit impetratus per appellatum,nihilominus
10 † compellitur appellãs proſequi appellationem coram iſto iudice impetrato.intellige elapſis xj.menſibus, vt infra in 5. col.eo.c.niſi poſſet ipſum ex iuſta cauſa recuſare.

11 Ex quo infertur,quod literæ † impetratæ ſuper confirmatione ſentẽtiæ extenduntur etiam ad infirmationem ſententiæ,ſi iudex uidet illam infirmandam,nam appellans proſequendo appellationem petit ſententiam reuocari,ergo ſi poteſt proſequi appellationem coram iudice impetrato per appellatum ſuper confirmatione ſentẽtiæ,ergo poterit iudex ſententiam reuocare ſi viderit eam reuocandam, & melius probatur in fi.huius cap.ubi expreſſe dicitur, quod iudex impetratus per appellatum ſuper confirmatione ſententiæ poteſt confirmare,uel infirmare,& in hoc tene menti iſtũ text. & idem tenet Bar.in l.ſi expreſſim,in fi ff eod ſimile,in iudice delegato ſuper nullitate,quia poteſt ſententiam cõfirmare ſi uiderit eam eſſe confirmandam,ut in l.3.C. de accuſ. de quo plene dicetur j̄.eod.dilecto.

12 Quarta regula eſt,quod † appellante non proſequente poteſt ipſe appellatus proſequi appellationem. concordat authen.ei qui.C.de temp.app. canonizata ij.quæſtio.ſexta. appellatore.

13 Quinta,& ultima regula eſt,quod† iudex ad quem poteſt abbreuiare terminum iuris. & compellere partes ad proſequendum appellationem,quando ex dilatione imminet periculum

---

ADDITIONES,

a ¶Hoc c.oblatæ.non habet locum in curia Romana Fely.in c. ex parte.S.3. colum.de reſcriptis. vide ibi.
b Idem tenet do.Alex.infra de confir.uti.uel inuti.bonæ.in 2.col.in fi.
c ¶Secus in aduocatione,quia debent exprimi nomina iudicum, a quibus cauſa aduocatur Ro.in nouis.j.colum.4. uerſic. item ſi imperatur tua,& Fely.in c.cæterum.de reſcript.4.col.ver.4.reſtrictio Alex.Ne.in cap. inter Monaſteriũ,2.col.de re iud.uide quæ notaui ad Do.Abb.in j.nota. hic, & Alex.in addi.ad Bar.in l.diuus.uer.in ea.lege.videte dñi.ff.de cuſto.re. dicit,quod ſufficit dicere nomen ſine cognomine.

riculum reipu. hoc eſt, quando cauſa deſiderat celeritatem, & in ea uerſatur publicum intereſſe, uel imminet periculū animarum propter uacationem eccleſiæ, vel ex alia cauſa ſimili, vt eſt hic tex valde notabilis ratio eſt, quia in benefi-
14 cialib † iudex debet ex officio ſupplere, vt in c. cum nobis olim de elect. & idem dicendum eſt in omni cauſa, in qua iudex uiderit ex dilatione periculum imminere, ut in matrimonio carnali, ſecundum Fe & Docto. & idem in omnibus aliis cauſis deſiderantibus celeritatem, ut in l j. ff. de dam. in fecto, & in l. j §. ſed excipiuntur ff. de feriis Sed But. & Ioan. de
15 Imo. hic, hoc intelligunt, quando uerſatur † publica utilitas quia tūc poteſt iudex procedere etiam inuitis ambabus partibus, vt eſt tex. hic notabilis ſecundum Bal. ſecus ſi uerſatur ſolum utilitas priuata, quia tunc nō poſſet iudex inuitis ambabus partibus procedere, dato ꝙ cauſa deſideraret celeritatem, ſed poſſet altera parte petente, & altera recuſante, ut in l. j. § excipiuntur. ff. de feriis, & hoc videtur uelle etiam do. Abb. in fi. argum. c. licet. ſupra de feriis, & c. ſi ſupra de iudic.

Sexto nota a cōtrario ſenſu, quod vbi verſatur ſolum priuata utilitas, & priuatum intereſſe, non poteſt iudex ad quē moderare terminum ad proſequendam appellationem, ſed bene poteſt ipſum terminum moderari iudex a quo, vt dicitur hic, & ſ. eo perſonas, & c cum ſit Romana ratio differentiæ eſt, ſecundum dom. Abb. quia ſit præiudiciū iudici a quo cum eius iuriſdictio ſuſpendatur per appellationem, & ſæpe fiant appellationes fruſtratoriæ cauſa differendi negocium, merito poteſt appellantibus præfigere terminum, vt fraudibus obuietur, ut dicit glo. ma in fi. in dicto capi. cum ſit Romana, ſupra eod ſecus in iudice ad quem, vbi non ſit præiudicium, ideo niſi cauſa deſideraret celeritatem, non poteſt abbreuiare terminum iuris, vt hic, arg. regulæ, indultum, in 6. de quo infra dicetur.

Glo. tamen penult in c. olim, ſ. de do. & contum ſentit cōtra ſ. quod etiam iudex ad quem poſſit arctare tempus ad ꝓſequendam appellationem, ſed illa glo communiter reprobatur, & eam reprobat ibi dom. Abb. in penultima colum. Nec obſtat ille tex quia loquitur, quando loquitur in cauſis beneficialibus, & communem opi tenet Cyn. & etiam Bal. in auth ei qui. C. de temp app. qui tamen dicit, quod ſi iudici appellationis liqueat de cauſa, poteſt quandocūque præſentibus partibus ferre ſententiam per nota. in l ſi is a quo. ff. ut in poſſeſſ. leg. & in l. vnica. C. quomodo, & quando.

Vltimo nota in fi. cap. ibi legitime impetrans, a contrario
16 ſenſu, quod ſi primæ † literæ [a] impetratę non valent tenent
a ſecundæ literæ impetratæ, licet non faciant mentionem de prioribus literis. Ex quo no. quod de literis ſubreptitiis non eſt de neceſſitate facienda mentio, de quo vide bo. glo. in ca. ex tenore, in fi magnæ glo de reſcriptis, & in ca cum noſtris. in glo. 4. infra de conceſſ præben. & in c. ſuggeſtum, in glo. penult. infra de iurepatr. & hoc procedit etiam in beneficialib. quod eſt multum notandum in practica. ut dicit hic d. Abb.

Et ex hoc infert, quod ſi appellatus nimium præcurriſſet impetrando priores literas, ualerent poſteriores literæ impetratæ per appellantem, licet de prioribus non facerent mentionem, ex quo priores non fuerunt legitimæ impetratæ, & hoc probat iſte tex. a cōtrario ſenſu, quod eſt in iure fortiſſimum ut in ca. cum apoſtolica. de his quæ fi. a præla. & 25. di. qualis. & in l. prima. §. huius rei ff. de offic. eius, cui mandata eſt iuriſdict.

In glo. in uerbo, appellatus. hæc glo. uoluit tacite opponere contra tex. quia tex dicit, quod ubi præfixus eſt terminus ab homine, & quod appellatus non poteſt eum præuenire in impetrando iudicem, & ſic a cōtrario ſenſu videtur inferre, quod appellans poſſit eum præuenire, ſed hoc videtur eſſe contra tex in cap. ſepe, ſupra codem, in fi. & in c ex inſinuatione, ſupra eo. in quibus patet, quod etiam appellans non poteſt præuenire terminum appellationi præfixum. huius timore glo. dicit, quod iſte tex. debet ſuppleri per illos, quia quemadmodum appellatus non poteſt terminum hominis præuenire, ita nec appellans.

In glo. in verbo, pars appellata, ordinando iſtam gl. iſta gl. in effectu tangit tria.

Primo, an terminus ſtatutus ab homine poſſit præueniri.

Secundo, an tempus ſtatutum a iure poſſit præueniri.

Tertio, an terminus anni, vel biennii qui datur ad proſequendam, & finiendam appellationem poſſit prorogari. & de iſto ultimo dictum eſt in c ex ratione. ſupra eod. vnde ſolum
17 examino duos primos caſus, ſ. an † terminus ſtatutus ab homine, uel a iure poſſit præueniri. & circa primum, ſcilicet quando terminus eſt ſtatutus ab homine ad proſequendam appellationem. glo. dicit, quod neutra pars, ſ nec appellans, nec appellatus poteſt præuenire ante terminum impetrando hoc intellige, niſi fiat mentio de termino. hoc ꝓbat tex. a contrario ſenſu. item hoc intellige, niſi lapſus eſſet terminus. vt probat tex. infra eod. ſæpe. in fi. a contrario ſenſu. Item lapſo dicto termino, licet appellans poſſit quandocūque impetrare iudicem etiam nulla facta mentione de ipſo termino iam lapſo, ipſe tamen appellatus non poteſt incontinenti lapſo termino impetrare iudicem, quia non debet nimium præcurrere, ut dicit text. elapſo enim termino hominis remanet terminus iuris, quem appellatus non debet nimium præcurrere in impetrādo, & hoc modo intellige iſtū tex. & hoc tenet Fed. de Se. conſilio ſuo 103. circa fi. & ex hoc ſum expeditus de primo caſu.

18 Venio ad ſecundum, † quando nullus terminus eſt ſtatutus ab homine, & ſic ſumus in termino iuris, & in hoc facit glo. differentiam inter appellantem, & appellatum, dicens, quod appellans poteſt quandocunque vult impetrare, quia talis terminus ibi conceſſus in fauore eius eſt, vt in c. bonæ. infra de confirm. uti. vel inuti. pars uero appellata non pōt nimium præcurrere in impetrando iudicem, ſed debet expectare appellationem, ſecundum quod hic dicitur, & ij. q. vj. appellatore. Sed aduerte, quia in dicto c. appellatore, eſt canonizata auth. ei qui. C. de temp. app. ubi dicitur, quod appellatus debet expectare vſque ad ultimum mēſem biennii, & ſic glo. dum allegat c appellatore. videtur ſentire, quod appellatus dēt expectare appellantem uſque ad ultimum menſem iſta autem uidetur eſſe communis opi. ſ quod aut quæritur, quando poſſit appellatus impetrare iudicem, & hoc caſu non dēt nimium præcurrere. quantum autem ad tēpus dēt expectare ad hoc, ut nō dicatur nimium præcurrere cōmunis opin. eſt, quod relinquatur arbitrio iudicis, licet Bal. in addi. Spec. eod. tit in 8. charra in uer. in culpa, uideatur dicere, quod debet expectare per ſex menſes, & ſic ꝙ labatur medius annus. pro quo facit l. nemo. C. de tempo. app. ubi dicitur. quod eſt in culpa qui eſt paſſus labi dimidiam partem termini, ſed ut dixi opinio communis. tenet, quod relinquatur arbitrio iudicis, quando dicatur nimium precurrere pro quo facit c. de cauſis de offi deleg. & l. prima. ff. de iure delib. & l. j §. expilatores. ff. de eſtrac & expila.

19 Aut quæritur, an poſſit † appellatus compellere appellantem, vt proſequatur appellationem, & hoc caſu Doct communiter tenent, quod licet appellans poſſit quandocunque vult proſequi, tn̄ appellatus non poteſt compellere appellātem proſequi, nec ēt ipſe appellationem proſequi, niſi prope finem termini, & hoc eſt in ultimo menſe, & ſic dēt appellatus expectare appellātem per xj. mēſes anteq̄ poſſit procedere in appellatione. & quamquam d. auth. ei qui, & d. ca. appellatore, loquantur de ultimo mēſe biēnii, dēt intelligi. qn̄ appellans fuit impeditus in primo anno, ꝑpter quod habuit biēnium, alioquin poſt 11. mēſem poteſt appellatus in appellatione procedere, & ita intelligit Inn. in ca. ex ratione, ſ. eo. & iſtā opi. ſ. quod appellatus debet expectare vſque ad ultimum mēſem, tenet Inn. Ioan. And. But. & Ioan. de Imo. qui tamen dicit Doct. debere intelligi, quando appellans non ꝓſequitur appellationem, alias ipſo appellante proſequente poterit appellatus inſtare, & petere, quod ſententia cōfirmetur, & hoc tenet Ioan de Imo. in d. c. ex ratione. in 16 colum. ſupra eo & hoc modo intellige Bal. in dicta auth. ei dum dicit, quod ſi iudici appellationis liqueat de cauſa, poteſt quādocūque præſentibus partibus ferre ſententiam diffinitiuā: nam Bal. loquitur, quando tam appellans, quam appellatus proſecuti fuerint appellationem. quo caſu poteſt ferri ſententiam quandocunque etiam ſi non ſit prope finem termini, qui datur a iure ad proſequendam, & finiendam appellationem, & hoc nota pro limitatione d ca. appellatore ij. quæſt. ſexta. & dicta auth. ei qui. Bar tamē ibi dicit, quod aut appellatus uult facere citari appellantem in loco ſui domicilii. & tunc poteſt incontinenti proſequi appellationem, ut in l fi. §. illud. C. de temp. app. Aut uult proſequi in curia iudicis ad quem non faciendo citari alibi ipſum appellantem, & tunc debet expectare uſque ad ultimum menſem, quia ius arbi-
20 tratur quamlibet cauſam † quantumcunque arduam poſſe expediri infra menſem ex parte appellati, cum ipſe non expectet, niſi confirmationem ſententiæ. & hanc opin tan-
b dem ſequitur do. Abb. hic prope fi. commenti. [b] Sed Ang. in dicta

ADDITIONES.

a ¶An ſecundæ literæ ualeant non facientes mentionem de prioribus inualidis, limita tamen, ut per dom Alex. infra de confirmat. uti. uel inuti. bonæ.

b ¶Adde dom. Alexan. ſupra eodem, c. ex ratione. 30. colum. Dic tamen ꝙ terminus ad proſequendam appellationem non incipit, niſi a die citationis iudicis dati ſuper appellatione. ut tenet Lanfran. in repeti. ca. quoniam contra. in uerbo, appellationis. ultima colum. de prob. quod eſt ualde notandum.

dicta auth. ci qui reprobat, opi. Bar. & dicit, quod neſcit, quis ſibi reuelauerit vnde tenet communem opi. ſ. quod appellatus teneatur expectare vſque ad vltimum menſem, quam et ſequitur Spec. eod. tit. § nunc breuiter. ver licet autem, & Fe. de Sen conſilio ſuo 168. quod incipit, in cauſa hoſpitalis. vnde tenendo iſtam opi. dic quod l. fi. §. illud C. de tempo. app. eſt correcta per dictã auth ci qui. & pro iſta opin. facit, quia
21 † beneficium a iure indultum nõ eſt alicui auferendũ, ut in regula, indultum, in ſexto. Item quia pendẽte hac dilatione officium iudicis, & partis debent conquieſcere, ut in l. ſiue pars. C. de dilat. & infra eod. ſignificante Item appellans poteſt nouas probationes inducere in cauſa appellationis, iuxta illud, nõ probatum probabo, nec deductum deducam, non allegatum allegabo, ut in c. cum Ioannes, de fi. inſtrum. & in l. per hanc. C de temp. ap. vnde forte appellans non habet illas in promptu, uel forte non eſt adhuc potens ad expenſas unde iniquum eſſet, quod appellatus poſſet quandocunque cogere appellantem ad proſequendum, & finiendũ appellationem: ſic enim eſſet ſupplantare appellantem cõtra rationem huius text. Dominus tamen Abb adducit aliquas rationes pro opi. Bar. ad quas facilis eſt reſponſio, & iõ conclude, quod aut appellatus vult impetrare iudicem, uel delegatum ſuper cauſa appellationis, & tunc non debet nimium præcurrere, ut hic dicitur.

22 Quãdo autem dicatur nimium † præcurrere, relinquitur arbitrio iudicis, vt dicunt hic Doct. Aut quæritur, an poſſit cogere appellantem ad proſequendum appellationem, uel ipſemet proſequi appellationem, & tũc dic, quod debet expectare vſque ad vltimum menſem, niſi ipſe appellans eſſet præſens, & paratus proſequi appellationem, quia tunc non tenetur expectare finem termini. ſed poteſt in cauſa procedere, & petere, quod ſua ſententia confirmetur.

Et ex hoc infertur, quod etiam ſi appellatus impetraſſet iudicem nimium non præcurrendo, non poſſet compellere appellantem proſequi appellationem coram tali iudice. niſi prope finem termini, & hoc modo intellige iſtum tex. & ita etiam ſequuntur Doct. & ex his habes ueram cõcluſionem huius articuli reſecatis multis opinionibus Spec. hic in tit. §. nunc breuiter, verſ item pone, & ſequen dicit comprobari hoc, quod hic dicitur, & adde Rotam in titu. de ap. in antiquis. fo. 91. quæ incip. ſi appellatus & in nouis, fol. 43. 4. col. in princ. eod. tit. Idem tenet do. Abb in c ex parte 2. 3. colum. de reſcriptis, qui dicit, quod non poteſt appellatus proſequi ap. niſi poſt finitum primum annum.

23 In glo. fi. nota ex glo. iuncto tex. quod † literæ impetratæ ſuper executione, uel confirmatione ſentẽtiæ, uel ſuper alio actu ſunt ſubreptitiæ ſi non faciunt mentionem de appellatione primo interpoſita ut hic. & in cap. bonæ. de confirma. uti. uel inuti. & in ca. ex parte, ſupra de reſcriptis. circa quod me non extendo, ſed me remitto ad ea quæ dicam in ca bonæ, infra.

24 Aduerte tamen, quia etiam † de termino aſſignato ab ho
a mine eſt facienda mentio,[a] alias impetratio ante terminum eſſet ſubreptitia, quoniam neutra partiũ, ſcilicet appellans, uel appellatus poteſt in impetrando præuenire terminum datum ab homine non facta mentione de ipſo termino, ut hic, & ſupra eod. ſa pe, in fi. & per gl. hic, in uerbo, pars appellata, & ſupra eo. perſonas, in glo. ij.

25 Et ex hoc nota, quod in † termino hominis non eſt differentia inter appellantẽ, & appellatum, quia neutra pars poteſt eum præuenire in impetrando non facta mentione de termino, ſed in termino iuris eſt differentia, quia appellans poteſt quandocũque impetrare, & proſequi, nec tenetur facere aliquam mentionem de termino iuris. Sed appellatus non poteſt quandocunque impetrare in termino iuris, ſed debet nimium non præcurrere, ne ſupplantet appellantem in impetratione item lapſo termino hominis eſt differẽtia, quia eo elapſo appellans poteſt ſtatim impetrare, ſed non appellatus, ne nimium præcurrat appellãtem in impetratione, ut ſupradixi, & allegaui Fed. de Sen. conſilio ſuo 103. cir-
b ca finem. ſequitur c. per tuas.[b]

ADDITIONES.

a ¶An in reſcripto ſit facienda mentio de termino aßignato per iudicem? adde do. Alex. in c. bonæ. 2. col. in fi. infra de confir. uti. uel inuti. vide Ho. in ti. de reſcrip. in antiquis, incip. vtrum ſi fuerit ibi.

b ¶Adde ad materiam huius ca. quod appellatus utitur commißione impetrata nomine appellantis, etiam ſine mandato impetrato, Rota incipit deci. fuit dubitatum & per me. in ti. de app. in nouis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex appellationis parte contumaciter abſente poteſt negocium expedire ſi appellatum fuerit poſt litis conteſtationem.*

2 *Litis conteſtatio facta in prima inſtantia prima cauſa non tollitur per ſententiam diffinitiuam.*

3 *Exceptiones dilatoriæ, quæ non poſſunt opponi in cauſa principali, non poſſunt etiam opponi in cauſa appellationis.*

4 *Appellatio reponit appellantem in priſtinum ſtatum.*

5 *Ratio legis, legem amplificat, non reſtringit.*

6 *Ratio legis eſt anima legis.*

7 *Litis conteſtatio debet fieri in cauſa appellationis vtraque parte præſente.*

8 *Lis debet eſſe conteſtata coram iudice in cauſa principali, vt poſſit procedi ad ſententiam diffinitiuam.*

9 *Litis conteſtatio an ſit neceſſaria in ſententia interlocutoria.*

10 *Litis conteſtatio an ſit neceſſaria in appellatione a diffinitiua.*

11 *Conteſtatio litis debet fieri parte vtraque præſente.*

12 *Proceſſus valet de conſenſu partium lite non conteſtata.*

13 *Contumacia appellantis, & appellati impedit proceſſum etiam quo ad tertium comparentem.*

14 *Libellus an requiratur in appellatione ob interlocutoria, & diffinitiua, vbi diſcurritur per caſus.*

15 *Libellus qualiter ſit concipiendus in cauſa appellationis.*

16 *Contumax non dicitur deficere in probationibus, ſed nolle probare.*

17 *Iudex procedendo contra abſentem poteſt ſupplere ex officio inducendo pro eo teſtes.*

18 *Probandi onus an incumbat appellanti, vel appellato. & per caſus diſcurritur.*

19 *Appellatio an præſumatur interpoſita infra decem dies, niſi probetur.*

20 *Ignorantia præſumitur in dubio, niſi ſcientia probetur.*

21 *Sententia intimata ad domum, præſumitur tranſire ad notitiam.*

22 *Procurator rei in cauſa appellationis tenetur probare mandatum, vel cauere de rato, licet in principali admiſſus abſque mandato fuerit.*

23 *Lis conteſtanda an ſit in cauſa nullitatis ſententiæ.*

C A P. LVIII.

1 PErtuas: Altera parte contumaciter abſente poteſt iudex † appellationis & principale negocium diffinire, ſi poſt li. conteſta. fuerit appellatum. hoc dicit. Communis diuiſio. Secunda ibi, nos igitur.

Nota primo ex iſto tex. quod per ſententiam diffinitiuam non tollitur effectus lit. conteſtationis factæ in prima inſtã-
2 tia, ſeu in prima cauſa, & ideo † lit. conteſtatio facta in cauſa principali, non extinguitur per ſententiam diffinitiuam, uel per appellationem, ut eſt tex hic notabilis. idem nota in
3 l. fi. §. illud. C. de temp app. hinc eſt, quod † exceptiones dilatoriæ, quæ non poſſunt opponi poſt lit. conteſt. in cauſa principali, non poſſunt opponi in cauſa appellationis, ut in l. ita demum. C. de procur. & habet locum diſpoſitio huius legis in omnibus cauſis, tam temporalibus, quam ſpiritualibus, & etiam beneficialibus. vnde exceptio dilatoria, ſeu declinatoria in cauſa principali, non poteſt opponi in cauſa appellationis. vnde exceptio ſurreptionis contra literas ad lites omiſſa in cauſa principali non poteſt opponi in cauſa appellationis, & hoc tenet glo. nota in ca. ad audientiam, el ſecondo, ſupra de reſcriptis, & do. Abb. ibi in 3. colum. & hoc mo-
4 do limitat leges dicentes, quod † appellatio reponit appellãtem in priſtinum ſtatum ut in l furti in prin. ff. de his qui no. infa cum ſimilibus. nam debet intelligi, quod reponit in priſtinum ſtatum, ſcilicet qui erat li. conteſtat. non autem qui erat ante li. conteſtatam, ut hic, & in dicta l. ita demum. per hoc etiam limitatur cap. cum Ioannes de fide inſtrumen & l. per hanc. C. de temp. app in quibus dicitur, quod non deductum, vel omiſſum in cauſa principali poteſt deduci in cauſa appellationis. nam debet intelligi in his, quæ poſſunt deduci poſt lit. conteſt. ut in l ita non autem in his, quæ nõ poterant deduci ante lit. conteſt. ut in l ita demum hoc tamen intellige, quando exceptio dilatoria, ſeu declinatoria fuerat ſcienter omiſſa ante lit. conteſt ſecus ſi ignoranter, quia tũc poſſet opponi etiam in cauſa appellationis, ut dicit gl. & do. Abb. in dicto ca. ad audientiam. Ex quo enim talis exceptio poterat in cauſa principali poſt lit. cont opponi, ex quo fuit omiſſa per ignorantiam, ut in ca paſtoralis, ſupra de except. & notat glo. iij. q vj. exceptio. poterit etiam opponi in cauſa appellationis, quicquid poteſt opponi poſt lit. conteſt. in cauſa principali, poteſt etiam opponi in cauſa appellationis, ut in dicta l. ita demum, & ibi per Bar. & dom. Abb in d. c. ad audientiam. Intellige tamen, quod debet opponi poſtquam venerit ad notitiam ante primum actum, qui non debet fieri, niſi li. conteſt. quia talis actus habetur pro lit. conteſt. & ſic non poſſet poſtea opponi in cauſa appellationis, de quo vide bo. gl in c. j. in uerbo, abſentia. de elect. in vj. & per Innoc. & Doct in ca. cum M. de conſtit. & hoc modo declara nota. per Bar. in d l. ita demum.

Secundo

Secundo nota ibi,coram iudicibus,nam ex ratione literę infertur,quod diſpoſitio huius ca.vendicat ſibi locum,quando fuit appellatum poſt li.conteſt.nõ ſolum poſt depoſitiones teſtium,ſed etiam quandocunque, ex quo lis erat cont.
5 coram primis iudicibus.† ratio enim legis non reſtringitur p̃ exemplum poſitum in lege, immo ampliatur, id eſt ad omnem caſum in quo ſibi uendicat locum ratio legis:exempla enim non ſunt poſita,ut reſtringant legem,vt in c.j.ne cleri. uel mon.& in cap.fi.de reg.iur.in vj.ſed ratio bene reſtringit, & ampliat legem,ut in l.cum pater.§ dulciſſimis.ff. de leg.ij.
6 & in l.quod dictum.ff.de pact.vnde alibi dicitur, quod † ratio legis [a] eſt anima legis,quia per eam regitur diſpoſitio legis,ſicut per animam regitur corpus,ut in l.a dignitate. §.q̃uis.ff.de iurepatro.

Tertio nota a contrario ſenſu ibi , per contumaciam ſe
7 abſentantis, quod ſi utraque pars eſt præſens,debet fieri † li. conteſtatio in cauſa appellationis,dato quod lis fuerit conteſtata in cauſa principali.pro hoc.dom.Abb.allegat text.in cap.Raynaldus.in uer.dilectus.infra de teſta.ubi bo. gl. infra dicetur latius.

Vltimo,quod in cauſa appellationis, ad hoc ut poſſit ferri ſententia li non conteſt. reus debet citari,& in contumaciam conſtitui,& hoc tenet glo.antepenult.in c.præcedenti hoc tamen limita,niſi fuiſſet ſtatutus terminus ad proſequendam appellationem a iudice,uel ab appellante:tunc enim habet uim peremptorii, nec alia citatio requiritur , vt in c.ſępe, ſupra eod.& ibi plene dictum fuit.

Antequam ueniam ad gl.opponitur contra tex.de c.interpoſita.§.fi.j̃.e.vbi probatur,q̃ poteſt procedi in cauſa appellationis ab interlocutoria et lite non conteſ.in cauſa principali,quia in tali appellatione principaliter arguĩ iniquitas iudicis a quo fuit appellatum.huius timore contrarii dic,licet Doct.non declarent,quod inquantum iſte tex. loquitur de appellatione a diffinitiua , indiſtincte procedit,quia in cã appellationis a diffinitiua procedi poteſt lite non conte parte contumace.Ex quo fuit lis conteſt.in cauſa principali , & idem probatur in l.fi § illud.C.de temp.app.inquantum uero loquitur de appellatione ab interlocutoria,debet intelligi,quod lit.conteſtatio requiratur quantum ad hoc,ut iuſtificata appellatione,iudex poſſit procedere ad diffinitiuam ſententiam parte exiſtente contumace. nam iuſtificata appellatione iudex ad quem cognoſcit de cauſa principali , vt in cap.ſequenti, & ideo quantum ad hoc, ut poſſit procedi ad diffinitiuam ſententiam in cauſa principali requiritur,q̃
8 † lis ſit conteſtata coram iudice a quo, & hoc modo loquitur iſte tex.dum dicit,quod ſi de cauſa liquet poteſt negotiũ ſibi commiſſum terminare, quia cauſa principalis intelligitur commiſſa iuſtificata appellatione,ut in c.ſeq. ſed quantum ad procedendum ſuper ipſo appellationis articulo,nõ eſt neceſſarium,quod lis fuerit conteſt. coram iudice a quo, ut eſt tex.in dicto §.interpoſita §.fi.de quo tamen latius dicã ſuper glo.

In gl.j.iſtam glo diuide in tres partes.

In prima parte tractat,qualiter iudex poſſit procedere cõtra reum abſente actore inſtante.

In ſecunda qualiter poſſit procedere,quando reus eſt pręſens,& actor eſt abſens.

In tertia parte format unam quæſtionem.Secunda ibi,itẽ ſi poſſeſſor eſt præſens.Tertia ibi,ſed pone.

In prima,& ſecunda parte gl.dom.Abb.dicit, quod gl.obſcure loquitur immiſcendo proceſſum fiendum, tam ſuper appellatione,quam ſuper principali iuſtificata appellatione & ideo diſtinguit,ut habeatur mens gl.& cõcluſio materiæ. Et diſtinguit duos caſus principales.

Primus eſt, quando fuit appellatum ab interlocutoria.

Secundus,quando fuit appellatum a diffinitiua.

In primo caſu dicit, quod quantum ad finiendum articulum appellationis,ſan iuſte,uel iniuſte fuerit appellatũ,nec eſt neceſſaria li.cont.etiam in prima inſtantia, non fuerit lis
9 ꝯteſtata,quia agitur hoc caſu de iniquitate iudicis,& de hoc eſt tex.in c.interpoſita.§.fi.nec eſt neceſſe,q̃ liqueat,uel non liqueat de meritis cauſæ principalis,nec hoc caſu datur poſſeſſio ꝯ abſentem, cum adhuc non ſit fundata iuriſdictio iudicis ad quem ſuper principali.ergo data abſentia unius partis non impeditur diffinitio articuli appellationis ab interlocutoria,ſiue fuerit lis conteſ.ſiue non:ſed ſi iudex ad quem pronunciat appellationem eſſe legitimam,tunc non ſuccedit loco primi iudicis ſuper principali eã diffinienda,ut in c. vt debitus.in fi.j̃.eo.procedatur ergo ꝯ abſentem contumaciter ſuper principali , ſm quod diſtinguitur in prima parte gl.& in hoc caſu intellige gl. & vide gl. pleniorem de modo procedendi ꝯ abſentem in c.prout.de do.& contu.& in l.cõſentaneum C.quõ,& quando iudex,& hoc de primo caſu.

Venio nunc ad ſm caſum principalẽ,ſ.qñ fuit appellatũ a diffinitiua,& in hoc gl.vr̃ ſimpliciter dicere, q̃ iudex ad quẽ debet procedere ad confirmandam, vel infirmandam ſententiam, ſed non aperit vtrum litis conteſtatio ſit facienda,vel non,ſed diſcurrit per aliquos caſus.

Primus eſt, quãdo ambæ partes ſunt præſentes, & in hoc caſu Doc.videntur concludere, quod debeat fieri litis conteſtatio,& hoc probatur hic a contrario ſenſu,& in d.l.fi.§.illud, C.de temp.appell.& hoc etiam tenet Cyn.& Bar. in l.j. C.ne lic.in vna ca.que cauſa ter.prouoc & in l.ab hoſtibus.§. ſecundum quod ſimpliciter.ff.ex quibus cau.maior.licet Io. And.in c.Rainaldus.j̃.de teſtam.voluerit, quod in appella-
10 tione a diffinitiua, non ſit neceſſaria † litis conteſta. etiam vtraq; parte præſente,& quod in appellatione ab interlocutoria,eſt neceſſaria lit conteſt. utraque parte præſente , aſſiguat rationem diuerſitatis, quia appellatio ab interlocutoria eſt nouus articulus,ideo vtraque parte præſente requiritur libellus , & litis conteſtatio, ſed appellatio a diffinitiua tantum replicat id, quod geſtum eſt. ſed dom.Abb. dicit, q̃ hoc dictum eſt contra tex.in d.ca.Rainaldus.in ver.dilectus. vbi facta fuit litis conteſtatio in appellatione a diffinitiua . Item dicit,quod ratio ſua nõ procedit, quia licet appellatio ab interlocutoria ſit nouus articulus,tamen eſt incidens,vel emergens,ſed in exceptione non fit litis conteſtatio, vt in c. prudentiam.§.ſexta de offic.deleg.

Et ex his verbis ſenſit dom.Abb.quod in appellatione ab interlocutoria non debet lis conteſtari vtraque parte præſente,de quo dicam in c.interpoſita § fi.infra eod.

In appellatione autem a diffinitiua dicit dom.Abb.quod non replicatur pure illud, quod actum fuit, quia in illa inſtãtia petebatur res, & vt perſona condemnaretur, ſed in cauſa appellationis diſputatur de validitate ſententiæ. pro quo vide glo.in d.c.Raynaldus.in verbo,conteſtata,quæ incipit, & ita videtur.Item illa quæ nouiter accedunt, poſſunt addi in cauſa appellationis, dummodo poſſint includi in prima inſtantia, vt in d c.cum Ioannes. de fi.inſtrum. ergo in præſentia vtriuſque partis debet offerri libellus , & lis conteſtari. Altera autem parte contumaciter abſente, poteſt procedi lite non conte.vt hic,quia largo modo conteſtatio prius facta poteſt referri ad articulum, de quo nũc agitur.& ideo
11 tene, quod vtraque parte præſente debeat fieri † litis conteſtatio, quæ opinio communiter tenetur, & probatur hic, & in l.fi.§.illud. C.de temp.appell. a contrario ſenſu , & in d.c. Rainaldus. ver. dilectus . infra de teſtam. vnde ponderatur, quod lis fuerit legitime conteſtata , & hoc tenet gloſ ibi , in verbo,conteſtata. quæ incipit, & ita videtur.ſed tamen Docto.non aperiunt, an ſi omittatur litis conteſtatio vtraque parte præſente proceſſus ſit nullus.ſed dom.Abb in ca.Rainaldus.j̃.de teſtam. tenet, quod proceſſus ſit nullus , & hoc videtur probari hic a contrario ſenſu, & in d.l.fin.§ illud. C. de temp appell.& tenent Do.de Ro.deciſ.8.dicit tamen Bal.
12 in l.j.in fi.C.ne lic.tertio prouoc quod ſi partes † concorditer proceſſerint in cauſa appellationis li.non conteſ.valebit proceſſus,ſeu iudicium quaſi tacito conſenſu partium rigor iuris poterit mitigari,ar.in c.interpoſita. §.fi j̃.e. & hãc partem ſequitur Innoc. in d.c.Rainaldus. in verbo, conteſtata. Ego tamen non puto illam limitationem, quam ponit Bal. & Imo.eſſe veram. ex quo enim requiritur litis conteſtatio vtraque parte præſente nõ debet proceſſus valere non facta litis conteſtatio. pro quo optime facit quod no.glo.in c. per venerabilem.in verbo,non ſeruatum.j̃. qui fil.ſint legit. Et puto q̃ hoc dependeat ab alio articulo,vtrum partes poſſint conſentire, quod omittatur litis conteſtatio,vel alia ſolemnitas ordinis iudiciarij.de quo habetur in c.j.de lib.obl. & in auth.offeratur. C.de lit conteſt. & per gloſ.in clem.ſæpe.in verbo,neceſſario.de verbor.ſigni.& per Doct. ſuper ea. & per glo.in c.fi.in verbo,illuſtrium.de re iudica.in vj.& per Dom.Dom.ſuper ea.

Secundus caſus eſt,quando altera pars eſt abſens per cõtumaciam, & in prima cauſa eſt facta litis conteſtatio,& nõ requiritur litis conteſtatio,vt probat ille tex.a contrario, & in l.fi.in §.illud. C.de temp. appell.

Tertius caſus eſt , quando lis non eſt conteſtata in prima cauſa,& in cauſa appellationis altera pars per cõtumaciam abeſt,& hoc caſu non poteſt procedi in cauſa appellationis, vt hic. Non obſtat l.fi.§.illud.C.de temp.appell.vbi dr̃, quod eſt ſpeciale priuilegium cauſæ appellationis,q̃ poſſit procedi lite nõ conteſt.altera parte abſente.nam hoc debet intelligi,quando lis fuit conteſta.in prima cauſa,alias non poſſet procedi

ADDITIO.

a ¶ Ratio legis eſt anima legis. Idem dicit dom.Abb.in c.ult.in ſecunda colum.de reſcrip.

procedi ad ſententiam diſſinitiuam in cauſa appellationis,
vt hic, & ita etiam Intelligit hic Bal. & hoc mihi clarum ui-
detur, quia etiam ſententia lata in cauſa principali non va-
let, & ideo non poteſt porrigere effectum ad cauſam appel-
lationis, cum ille proceſſus ſit nullus, & hoc clare probatur
hic.
13 Quartus, & vltimus caſus eſt, quando vterque eſt † contu
max tám appellans, quam appellatus, & hoc caſu non po-
teſt procedi per iudicem ad quem etiam ad petitionem ter-
tii comparẽtis pro ſuo intereſſe, & cuius etiam intereſt cau-
ſam expediri. hoc fuit ſingulare dictum Innoc. in c. j. de elec.
in ſexto in tertia columna quem refert, & ſequitur Ang. in
dicto §. illud quod tene menti ad limitationem ca. ſuper eo.
de offi dele hoc tamen intellige, niſi eſſet talis cauſa in qua
ageretur de intereſſe publico, quia tunc etiam utraque par-
te abſente poſſet iudex cauſam diffinire, vt eſt tex. in ca. præ-
cedenti, ver ſupęrior quoque.
14 Et ex his poteſt inferri, an requiratur libellus † in appella
tione ab interlocutoria, & diffinitiua, & ſentit do. Abb quod
in his caſibus in quibus non eſt lis conteſtanda, etiam libel-
lus non eſt offerendus, ſed tu dic clarius diſcurrendo per
caſus.
Primus eſt, quando appellatio eſt extraiudicialis, & in iſta
requiritur libellus, cum ſit quædam prouocatio ad cauſam,
ut in ca. cum ſit Roman. i, ver. nec ſolent, ſupra eo. & hoc te-
net Spec. in quarta parte ſui operis in titu. de appellationi-
bus. §. nunc dicendum. circa ver. ſed nunc quid.
Secundus caſus eſt, quãdo appellatio extraiudicialis inter
ponitur ab interlocutoria, & hoc caſu non eſt neceſſarius li-
bellus, ſed ſufficit producere appellationem, & petere ſuper
illa procedi, & pronunciari, & hoc tenet Specu ubi ſupra, &
Ioan. And. in addi. ibi. ſed contrarium tenet Ioan. And. in c.
Raynaldus. ſupra de teſta. vt ſupra dixi, quia tenet, quod utra
que parte præſente in appellatione ab interlocutoria debet
offerri libellus, & lis conteſtari, ſed Ioan. de Imo. hic, in 4. co-
lum. in prin dicit, quod opi. Io. And. forte uera eſt de iure, qa
pro ea videtur tex. in ca interpoſita, in § fi. vbi dicam. dicit ta
men, quod alia opinio ſeruatur in practica, & iſtam opinio.
etiam ſequitur Bald. in addi. Spec. eodem titu. verſi. iudicium
inchoari, & iſtam opin. etiam tenuit dom. Abb. Siculus, ſicut
ſupra dixi.
Tertius caſus eſt, quando interponitur appellatio a diffi-
nitiua ſententia, & in hoc caſu diſtingue, quia aut prima
cauſa eſt talis naturæ in qua non requiritur libellus, nec lit.
conteſt. ut patet in clem diſpendioſam de iudi. & in clem. ſę
pe. de verbor. ſignifi & eodem modo non requiritur libellus,
vel l. t. conteſt. in cauſa appellationis, quia eiuſdem naturæ,
& qualitatis cenſetur cauſa appellationis, cuius eſt ipſa cau-
ſa principalis de hoc eſt text nota. in l. j. ff. an per ali. cau. ap
pel. & idem dicit ibi Ang. & Bald in addi. Spec. in loco pręal.
& Ioan. de Imo. in l. j § libelli, in antepenult. colum. ff. co. tit.
aut in prima cauſa requirebatur libellus, & in hoc ſunt opi.
quia Spec ubi ſ. tenet, quod in cauſa appellationis neceſſa-
rio requiratur nouus libellus, & idem dicit Ioan. de Imo. in
3. colum. quia eſt diuerſa inſtantia, & quia in cauſa requiri-
tur nouum iuramentum cal. ut in c. ij. de iur. calum. in vj. un
de eadem ratione uidetur, quod requiratur nouus libellus p̃
ſertim, cum appellans debeat de nouo petere ſententiam in
firmari, & Butr. hoc ſequitur hic dicens, quod in omni caſu
in quo in cauſa appellationis neceſſaria eſt noua lit. conteſt.
& eſt neceſſarius nouus libellus, alias ſecus. ſed Inno. in c. cũ
contingat, ſ. de offi. deleg dicit, quod in hoc caſu non requi
ritur nouus libellus, & idem ſequitur in d. § libelli. dicens, ꝙ
ſatis eſt producere appellationem, & petere ſuper illa proce
di, & pronunciari per id, quod habetur in Auth. de his qui
ingrediuntur ad appellandum, § j. & ſi. idem ſequitur Bal. in
l. ſi quis libellos. C. eo. ti. dic tamen, quod non ſufficit ſimpli-
citer producere appellationem coram iudice ad quem, niſi
petatur ſuper ea procedi, & pronunciari, & idem in effectu
tenet Ang. in l. j. ff. eo. & ſequitur ẽt Bal. in addi. Spec. eo. ti. in
2. char. ver. ſed an eſt neceſſe. dicit tamen communiter pra-
cticam ſeruare, ut offeratur libellus ſuper quo fundetur pro-
ceſſus cauſæ, & forte opiniones poſſent ſic cõcordari, ut pri
ma opin. ſ. Spe. & aliorum procedat, quando proceditur in
præſentia partium, quia ſicut tunc requiritur litis conteſta-
tio, ita nouus libellus. Secunda vero opi. ſ. Inno. Bart. & Ang.
procedit, ubi non eſt neceſſaria li conteſta. quia tunc, nec ẽt
nouus libellus requiritur, & ita ſequitur hic d. Abb. in 2. col.
& Io. de Imo. in d. §. libelli in pen. col. in prin. & iſta concor-
dia mihi placet, quia ubi requiritur noua lit. conteſt. ita etiã
uidetur requiri nouus libellus ſuper quo fiat lit. conteſt.
15 Qualiter autem ſit concipiendus † libellus in cauſa appel
lationis eo caſu, in quo eſt neceſſarius offerendus. dic vt in
Spe. in d. § nunc dicendum, & per Bar. & Io. de Imo. in d §. li-
bellus. & ex hoc habes expeditum iſtum articulum, ſ. an lit.
conteſt. vel libellus requiratur in cauſa appellationis.
In ea gl. ibi, illa regula locum habet cum ambo ſunt præ-
ſentes & c. idem no. gl. in c. prout. de do. & contu & 3. q. 9. de-
cernimus. ſed do. Abb. diſtinguit, quod aut actor recepit om
nes dilationes legitimas, & nihil probauit, & tunc habet lo-
cum illa regula, actore non probante, reus debet abſolui, qa
videtur defeciſſe in probationibus.
Aut nõ habuit omnes dilationes, quia fecit ſe à principio
16 † contumacem, & tunc non habet locum illa regula, quia
nõ videtur defeciſſe in probationibus, ſed probare noluiſſe.
ita dicit Bar. in l. properandum. §. & ſi quidem. C. de iudic. de
quo etiam per eum in l admonendi. ff. de iureiur. ſed do. Ab.
remittit ad d. c prout. ſed vide etiam ipſum in ca. fi. ſ. de iure-
iur. & quæ poſt eum ſcripſi.
In tertia parte gl tene vltimam opin. quam ponit gl. quæ
ſm do. Abb. eſt magis communis. nam ex quo iudex poteſt
procedere ꝯ abſentem in cauſa appellationis debet ſupplere
defectum ipſius inquirendo, ideo ſi reperit ſententiam iuſtã
debet eam confirmare, & ſi reperit eam iniuſtam debet eam
reuocare, de quo vide bo. tex. & Bar. in l. ampliorem. C. de ap.
& l. properandum. § ſin autem C. de iud & Bar. in d. l. amplio
rem. vbi dicit, quod non eſt ſpeciale in cauſa appellationis,
17 ſed regulariter procedit vbicunque † iudex procedit contra
abſentem, quia poteſt ſupplere ex officio inducẽdo pro eo
teſtes, & inſtrumenta. ad idem eſt tex nota. in auth. qui ſemel
C. quomodo, & quando iudex ibi perquiſita veritate, & c &
ibi etiam per Bar. & latius per eum in l. 4 §. hoc iudicium. ff.
de dam infec. de quo do. Abb. ſe remittit ad c. bonæ, el j de
poſtu pręla Et ex his dicit do Abb non eſſe multum tutum
appellato proſequi appellationem appellante nõ proſequẽ
te, quia ſententia non poſſet retractari, quæ alias tranſiſſet in
rem iud per deſertionem appellationis, ſed reſpectu cõdem-
nationis expenſarum, quando proceditur contra abſentem
remittit ſe ad plene no. in c calumniam. de pę & in ca. finem
litibus. de do & contu.
18 Extra gl quæro, cui incumbat onus † probandi in cauſa
appellationis, ſ. an appellanti, an appellato de quo articulo
tractat Bar. in l hi qui ad ciuilia. C. de app. & per Ioan. An. &
But. & Io. de Imo in c. in præſentia, ſ. de renun. & per Bu. in c.
coram, in 3 de offi dele. & per Io de Imo. in c. ſignificauerũt.
de teſti. & in Spe. eod. ti. §. reſtat, & §. de officio, ver penul do.
Abb. etiam examinat. diſcurro per caſus, vt clarius intelligatẽ.
Primus eſt, quando eſt quæſtio, an appellans legitimo tẽ-
pore, & loco appellauerit, & an apoſtolos petierit, & hoc ca
ſu dicit Bar in loco præall quod ipſe appellans debet proba-
re. allegat l. litigatoribus, & l. quoniam, & l. eos, in princ. & §.
pen. C. eo iſtam opi. etiam ſecutus fuit Spe. eo. ti § de officio,
& §. penul. vbi dicit, quod niſi negatur appellantem appel-
laſſe ĩ. decem dies ipſe appellans debet probare ſe debito tẽ-
pore appellaſſe. allegat c. ſignificauerunt. de teſti. & c. Roma
na. §. ſi uero, de app. in ſexto. idem dicit Hoſt. in c. j. ſupra eo.
19 vbi dicit, quod licet conſtet de appellatione interpoſita † nõ
præſumitur interpoſita infra decem dies, niſi probetur ab ip
ſo appellante. plus dicit Spec. in d. §. de officio, in fi. quod ſi p
teſtes, vel confeſſionem aduerſarũ probo me appellaſſe nõ
ſufficit, niſi probem, quod infra x. dies appellauerim, & iſtã
opi. ſequitur etiam Io. de Imo in c. ſignificauerunt, in prin. ſ.
de teſti ſed Dom. de Rota deci. ſua 316. quæ incipit, item ſi
poſſeſſor. determinant, quod in dubio ſemper præſumitur
fore appellatum infra x dies a die notitiæ, niſi contrarium
probetur, quia tempus x. dierum eſt utile a principio, & non
currit ignoranti, vt dicit glo. in ca. concertationi, in verbo, ſci
20 uerit, eod. tit in vj. vnde in dubio præſumitur † ignorantia, ni
ſi probetur ſcientia. ff. de probat. in l. verius, & in regula, præ-
ſumitur, in 6. immo plus, etiam ſi fuerit ille, cõtra quem lata
ſententia, citatus ad domum, & ſic præſumatur in dubio ci-
tationem deueniſſe ad notitiam ſuam, iuxta nota. per gl. in
l. & ſi legibus. C. de epi aud. & per Bar. in l. quidam decedens.
in fi. ff. de adminiſt. tuto. & Bal. in l ſcire oportet. ff. de excuſa
tio. tuto. facit l. quinquaginta, eodem titulo. tamen iſta præ
ſumpta notitia non excludit ab appellatione in qua requi-
ritur vera notitia ad hoc, ut tempus incipiat currere. vnde
Domini de Rota deciſio. 364. quæ incipit, item cum iura.
tenent, quod citatus per edictum non præſumatur habere
notitiam ſententiæ, & ſic, quod ſibi non currat tempus ad
appellandum, niſi habita uera notitia. facit optime, quod no
tat clem. cauſam in uerbo, plena & certa, de elec. & Bal. in l.
contra maiores. C. de inof. teſt. plus dicit Ang. in l. a ſniã. §. j.
ff. de app. ꝙ citatus perſonaliter ad audiendam ſniam nõ p̃-
ſumitur habuiſſe notitiam ſniæ. ſed Raph. Cumanus, & Io.
de Imo. ibi tenent ꝯriũ, q a perſonaliter citatus in dubio p̃ſu-

mitur verus contumax,ideo excluditur ab appellando l.ex
conſenſu.§.fi.ff.eodem.& in clem.prima,de dolo, & contu.
ſed tu dic,quod dictum Ange.poteſt ſaluari in caſu, in quo
ſubeſſet aliqua iuſta cauſa quæ excuſaret eum a cōtumacia.
juxta nota per glo.& Doct.in dicta clem.vnica.& Barto.in l.
finali.ff de reſtitutione in integrum,& per hoc conclude,ꝙ
aut quæritur,an quis præſumatur habere notitiam citatio-
nis,quando fuit citatus ad domum,vel perſonaliter:dicendū
eſt,quod ſic.Aut quæritur,an præſumatur habere notitiam
ſententiæ:dicendū eſt,quod non,quia potuit ſententia non
ferri in termino citationis,quia quandoque iudices differūt
ferre ſententiam altera ex partibus non comparente, ut in
capitu. conſuluit. de officio delegati.vnde ſi ſententia fuiſſet
intimata ad domum, præſumeretur habuiſſe notitiam ſen-
tentiæ.hoc tenet Bal.in dicta l ſcire oportet. §.oportet. ff.de
21 excuſa.tuto vbi dicit,quod ſi ſententia † eſt intimata ad do-
mum, præſumitur tranſire in notitiam, ita quod poſt decē
dies vlterius non auditur appellans,& idem dicit Ang.in au
then.hodie.C.de app.cōcurrit enim duplex præſumptio vna
ex citatione facta ad domum, ad audiendam ſententiam.Sē
cunda ex notificatione facta poſtea ad domum de ipſa ſen-
tentia, & ſic tunc inducitur ſufficiens notitia ex duplicata
præſumptione.arg.cap.primi. de treuga & pace,& auth.ita-
que.C.communia de ſucceſſionibus.vnde in iſto articulo di
ſtingue concordando opiniones,quod aut ſententia eſt lata
contra præſentem , & tunc ipſe appellans tenetur probare
ſe infra decem dies appellaſſe , alias non præſumitur appel-
laſſe infra decē dies, niſi probet, & hoc modo procedit opi.
Hoſt.Spec.Bar. & ſequa. poterit autem de facili conſtare ex
die latæ ſententiæ,& ex die interpoſitæ appellationis.& hoc
modo debet intelligi tex in capi.Romana.§. ſi uero,eodem
titulo,in ſexto & in cap.ſignificauerunt,ſupra de teſti.vbi vi
detur probari,quod appellans debet probare ſe infra debitū
tempus appellaſſe. Aut ſententia eſt lata contra abſentem
citatum ad domum , vel per edictum in caſu in quo poteſt
fieri citatio per edictum,vel contra citatum perſonaliter in
caſu in quo excuſatur a contumacia,& tunc prꝗſumi debet
debito tempore appellationem fuiſſe interpoſitam,cum tē-
pus appellandi non currat ignoranti , ſed a die ſcientiæ , &
hoc modo procedit opin.Dom.de Rota, & ſequa.quod ta-
men debet intelligi,niſi ſententia fuiſſet intimata ad domū
quia tunc prꝗſumitur deuenire in notitiam,& incipiunt cur
rere decem dies qui dantur ad appellationem interponen-
dam,ut dicit Bal in dicto §.oportet,& Ang. in dicta authen.
hodie.C.eodem.item hoc intellige,niſi aliter probaretur ap
pellantem habuiſſe notitiam appellationis. & ex hoc ſum
expeditus de primo caſu magis dubitabili.

Secundus caſus eſt,quando ſumus in his quæ concernūt
legitimationem perſonarum,vel præparatoria proceſſus ap
pellationis,& hoc etiam caſu appellans in cauſa appellatio
nis eſt actor,licet in principali fuerit reus. vnde procurator
22 † rei in cauſa appellationis tenetur probare mandatum,vel
cauere de rato,licet in principali fuerit admiſſus abſque mā
dato cum cautione de iudicato ſoluendo, vt dicit notabili
ter Bar.in cap.coram.de officio delegati.in 3.col. & in ca. in
præſentia.de renun.quod tene menti.

Tertius caſus eſt,quando agitur de probat.facienda, cir-
ca cauſam principalem,& altera pars eſt contumax,,& tunc
pars præſens , quæ proſequitur appellationem, debet pro-
bare iuſtitiam,uel iniuſtitiam ſententiæ,vt in l. ampliorem.
C.eo. & in Auth de his qui ingrediuntur ad appellandum.§.
illud quoque.ita dicit Bar.in l.hi qui ad ciuilia.C. eodem.ſed
Ioan.And.in ca in præſentia,& dom.Abb.hic dicunt,quod
actor reo abſoluto probare debet aliquid fuiſſe probatum
propter quod iudex debebat eum condemnare , & non ab-
ſoluere, reus uero condemnatus probabit iniuſtitiam ſentē
tiæ ex actis,ut in capit.cum ad ſedem.de reſtitutio.ſpol.dicit
tamen Dom.Abb. quod poteſt etiam fieri probatio de no-
uo, iuxta nota.in cap.cum Ioannes.de fide inſtrumen. & in
l.per hanc.C.de temp.app.

Quartus caſus eſt,quando utraque pars eſt præſens, & a
gitur de probatione fienda per modum abnegationis,ut qa
dixit reus ſe non fuiſſe citatum,uel ſententiam fuiſſe latam
ſine cauſæ cognitione, vel quod non fuit ſtatutus terminus
ad probandum,& tunc is qui appellat habet probare,& ꝓ-
babit indirecte per inſpectionem actorum:iudex enim inſpi
ciet acta,ut in l.is apud quem.C.de edendo.ita dicit Bart. in
d.l.hi qui ad ciuilia,& dom.Abb.hic.

Quintus caſus eſt,quando agitur de probatione directa fa
cienda in cauſa principali per teſtes,uel inſtrumenta,& tūc
ille debet probare,cui incumbebat onus probandi in pri-
ma cauſa.ita dicit Bart.ubi ſupra, & ſequitur domi.Abb.qui
dicit ſic limitandum Ioan.And.in dicto cap.in præſentia, &
ſubdit,quod debet probare modo prædicto , ſcilicet aut in-
ducendo probationes de nouo, aut producēdo acta primæ
cauſę,ſi ſputat per illa ſufficienter probatum.

Et ex his eſt expeditus iſte articulus,quem tene menti,qa
quotidie eſt in practica.

Vlterius But.& dom.Abb.hic examinant,an in cauſa nul-
23 litatis ſententię † ſit lis conteſtanda. de quo articulo vide per
Bar.& moderniores in l.cum quærebatur.ff.de re iudic.& in
Spec.de lit.conteſta.§.quando autem.verſi.quid de cauſa,&
in titu.de ſententia.§.iuſta.uerſi.ſed ſi cauſa,,& per Dom.de
Ro. in deciſ.no.deci.65.& 67.& 68.& iſta ſufficiant. ſequitur
c.ut debitus.

SVMMARIVM.

1 Appellans tenetur cauſam exprimere rationalem, nec exceptio quæ non conſtet admittitur.
2 Dictio vt, ponitur cauſatiuè, licèt propriè modaliter.
3 Superior debet prouidere ne partes laborent, & expendant.
4 Appellatio interpoſita ante ſententiam requirit expreſſionem cauſæ rationalis ſpecificæ.
5 Grauamen vt reuocetur, appellatio interponenda eſt.
6 Exceptio de primis literis non pōt opponi, niſi primæ fuerint præſentatæ.
7 Iuriſdictio delegati poteſt per ordinarium præueniri, dummodo literæ non fuerint delegato præſentatæ.
8 Iuriſdictio ordinaria eſt magis fauorabilis, quàm delegati, quæ eſt extraordinaria, & odioſa.
9 Iudex ad quem ſuccedit in loco iudicis à quo.
10 Iudex deferendo appellationi etiam nullæ abdicat à ſe iuriſdictionem.
11 Appellatio licèt minus legitima ſit, tamen deuoluit iuriſdictionem pronunciandi appellationem legitimam, vel non, & condemnandi in expenſis.
12 Litigare quis non compellitur in maioribus cauſis, coram iudice inferiore.
13 Cauſæ maiores quæ dicantur.
14 Appellatio ab interlocutoria, an ſit porrigenda in ſcriptis.
15 Appellautr uel incontinenti, vel ex interuallo, vel viua voce, vel in ſcriptis.
16 Appellans an requiratur quod dicat, appello in his ſcriptis.
17 Scriptura appellationis deperdita, an ſufficiat eam probare per vnum teſtem.
18 Ius ciuile, an procedat in appellatione, prout procedit ius canonicum, vel differat.
19 Appellatio an valeat, quæ cum ab initio nullam expreſsiſſet cauſam poſt quatuor vel ſex dies cauſa expreſſa fuit.
20 Onus publicum in qualibet dignitate verſatur.
21 Iudex appellationis debet quantum poteſt conſeruare honorem iudicis à quo, quando reformat uel informat ſententiam.
22 Citatio non legitima nunquid inducat perpetuationem iuriſdictionis.
23 Clauſula, appellatione remota, an aliquid operetur.
24 Nuntij miſsio, an hodie ſit correcta, & quos effectus faciat nuntij miſſio, & an ſint correcti.
25 Delegatus non habet iuriſdictionem, nec in actu, nec in habitu ante præſentationem literarum.
26 Iuriſdictio Papæ poteſt præueniri per inferiorem ordinarium.
27 Reſcriptum non ualet etiam de iure ciuili lite pendente coram ordinario iudice.
28 Cautela pro fugienda ordinarij iuriſdictione.
29 Impetrans iudicem delegatum, an habeat facultatem literas præſentandi vſque ad litis conteſtationem.
30 Iuriſdictio præuenitur per citationem.
31 Contumax non poteſt opponere exceptionem de præſentatione literarum ad excludendam iuriſdictionem ordinarij.
32 Incompetentia iudicis poteſt ſemper opponi eſſe latam ſententiam.
33 Error iuris, vel facti impedit iuriſdictionis prorogationem.
34 Delegato dato de conſenſu partium, ſi pars poſtea ad ordinarium acceſſerit repelli poterit per exceptionem.
35 Conſentire uidetur in iudicem qui in præſentia patitur tacendo aliquid iudicem facere.
36 Iure ſuo quis non debet priuari abſque culpa.
37 Idoneus dicitur ille qui nulla exceptione repelli poteſt.
38 Nullum quaſi habetur, quod exceptione repelli poteſt.
39 Iudicis eſt inquirere quanta fides ſit teſti adhibenda.
40 Lex generalis non debet referri ad negocia ſpāliter per alias leges deciſa.
41 Correctio iuris nō eſt inducēda per ſubauditiones, vel tacitas repetitiones.
42 Reſcriptum ſpeciale derogat generali quo ad iuriſdictionem, niſi præueniatur per citationem.
43 Abſolutio ab excommunicatione tanquam acceſſoria comprehenditur in delegatione.
44 Ordinarius iudex eſt inferior ipſo delegato.
45 Præſentatio ſola reſcripti abſque citatione, an inducat prorogationem iuriſdictionis.

46 Per·

46 *Perſonæ quatuor concurrunt in cauſa appellationis.*
47 *Iudex a quo in cauſa appellationis quid agere debet.*
48 *Iudicis ad quem officium in cauſa appellationis.*
49 *Iudex, quando dubitat, debet conſulere iuriſperitos.*
50 *Iudex non coarctatur cauſam committere ſapienti, quia poteſt interpretari legem, vel canonem pro decidenda cauſa.*
51 *Iudex, an teneatur ad petitionem partium committere cauſam conſilio ſapientis.*
52 *Iudex non teneatur conſilium ſapientis ſequi.*
53 *Recuſatio iudicis, ob cauſam propriam, ſeu culpam recuſantis, ſuſpectum illum non facit.*
54 *Pena calumnioſe appellantis traditur de iure ciuili, & canonico.*
55 *Opinio communis ſemper eſt amplectenda, tam in conſulendo, quam in iudicando, quamuis iudex poſſit contra eam aliquando iudicare.*
56 *Delegatus, an poſſit procedere in cauſa principali, ſi delegatur cauſa appellationis cum negocio principali, nec appellatio eſt iuſtificata.*
57 *Reſcripta debent intelligi ſecundum ius commune.*
58 *Reſcriptum non poteſt intelligi contra ius commune, niſi conſtet de certa ſcientia principis.*
59 *Delegatus in cauſa appellationis ab interlocutoria a Papa, vtrum poſſit iuſtificata appellatione cognoſcere de cauſa principali.*
60 *Appellatio commiſſa cum dictione taxatiua, puta dumtaxat, ſolum, tantum, & ſimili, excludit omnem aliam cognitionem.*
61 *Appellatione delegata, ſeu commiſſa, cenſetur etiam compræhenſa nullitatis cauſa.*
62 *Iudex ad quem, an poſſit cognoſcere de cauſa principali omiſſo articulo appellationis. vide quatuor caſus.*
63 *Contumax non poteſt allegare litis pendentiam, nec etiam mentionem iuriſdictionis.*
64 *Grauamen prius reuocari debet, quam de cauſa principali cognoſcatur.*
65 *Delegatus iudex tenetur ſeruare formam mandati.*
66 *Cauſa ubi pendet, vel cœpta eſt, ibi debet finiri.*
67 *Iudex qui non poteſt adiri per uiam querelæ, an poſſit cognoſcere de cauſa principali omiſſo articulo appellationis.*
68 *Laici poſſunt prorogare iuriſdictionem iudicis abſque conſenſu proprij iudicis, ſecundum Bart.*
69 *Iudex ad quem, nunquid teneatur remittere uerbaliter partes ad iudicẽ a quo, poſtquam ſuper appellatione pronunciauit eam dicendo non legitimam.*
70 *Cauſæ omnes quæ ſunt Papæ reſeruatæ, dicuntur maiores.*

CAP. LIX.

VT debitus. Hæc decretalis eſt famoſa, & utiliſſima ponens multa noua dicta vtrumque ius limitantia, & hoc dicit in
1 ſumma: † Appellans ante ſententiam tenetur exprimere cauſam rationabilem coram iudice a quo, nec admittitur exceptio, quod prius miſerit nuncium ad ſe. apoſt. vel quod literas impetrauerit, quæ nondum ſunt iudici præſentatæ. hoc dicit. diuiditur in tres partes.

In prima ponitur conſtitutionis duplex cauſa.

In ſecunda ponitur conſtitutio.

In tertia proteſtatio. Secunda ibi, ſtatuimus. Tertia ibi, ſaluis.

2 Nota primo, quod dictio, ut, † aliquando ponitur cauſatiue, prout accipitur hic, licet ſecundum propriam ſignificationem accipiatur modaliter, ſeu importet modum. de quo vide bo. glo. in c. uerum, in glo. ij infra de cond. app. & de hac dictione dic ut in l cum tale. §. Titius ff. de condit. & demonſtra. & plene per Bart. in l qui abſenti. §. j. ff. de acq. poſſ.

3 Secundo nota, quod ſuperior debet prouidere partibus ex officio, vt euitent labores, & expenſas. concordat ca. finẽ litibus, de dolo & contu.

Tertio nota regulam nouam, & menti tenendam in materia appellationis ante ſententiam, quod non valet appella
4 tio † interpoſita ante ſententiam, niſi expreſſa cauſa rationabili, quæ ſi eſſet probata, debet legitima reputari, & requiritur, quod talis cauſa exprimatur ſpecifice, alias appellatio eſſet nulla. hoc clare probatur in clem. appellanti, eodem ti. vbi tex. dicit, quod cauſa appellationis ab interlocutoria, vel grauamine, debet exprimi nominatim, & ſic non ſufficit, ꝙ ſit expreſſa in genere, & hoc tenet hic Ioan. de Imo. dicens, quod non ſufficit dicere, appello ab iniqua interlocutoria, quia me grauaſtis, & idem dicunt Dom. de Rota deci. 7.

Quarto nota ibi, coram eodẽ iudice, quod ad hoc, ut gra
5 uamen † reuocetur, neceſſarium eſt, quod appellatio interponatur, quia nullus alius actus habet uim appellationis, & de hoc uide tex. infra eodem, dilecto. in fi. vbi patet, quod nõ ſufficit grauamen interueniſſe, niſi propter illud grauamen fuerit appellatum, & idem probatur in clem. appellanti, eodem titulo, & pondera tex. dum dicit, coram eodem iudice, & c. quia videtur probare, quod non ualet appellatio, niſi ſit interpoſita appellatio in præſentia iudicis a quo, de quo plene dixi ſupra eod. ſuggeſtum.

Quinto nota ex tex. aliam regulam nouam, & ſingularẽ in materia reſcriptorum, quod licet per antiqua iura ſecundæ literæ non facientes mentionem de primis tollant primas, ut in capit. cæterum. de reſcriptis, & in capit. ij. de dolo & contuma. & in capitu. ex literis. de officio delegati. tamen
6 de ipſis literis non poteſt † excipi, vel opponi, niſi primæ literæ fuerint iudici delegato præſentatę.

Ex quo nota, quod attenditur tempus præſentationis, an per ſecundas literas derogetur primis, vel econtra, de quo ar ticulo dicetur latius per glo 4. in fi. & in glo. v.

Et ex regula prædicta nota regulam ſemper menti tenen
7 dam, quod † iuriſdictio delegati poteſt præueniri per ordinarium, dummodo literæ non fuerint iudici delegato præſentatæ.

Ex quo infertur, quod ſi citatus coram ordinario exciperet, quod Papa, vel princeps primo cauſam alteri cõmiſit, non eſt audiẽdus, quia impetrans debet ſibi imputare, quod prius non præſentauerit literas iudici delegato, ut dicit iſte
8 tex. aperte, & ſequuntur Doctor. ratio eſt, quia ordinaria † iuriſdictio eſt fauorabilis, & largo modo adiuuanda, & interpretanda. Sed iuriſdictio delegata eſt extraordinaria, vt in c. de cætero, ſupra de tranſact. & in capit quoniam contra falſam. in gl. ij. de proba. item iuriſdictio delegata eſt odioſa, & reſtringenda, iuriſdictio uero ordinaria fauorabilis, & amplianda, ut dicit glo. in clem. ſecunda, in uerbo, volumus. de offic. ord. & in c. j. in uerbo, proceſſus. de reſcript. in vj. & hoc procedit etiam ſi impetrans fuiſſet impeditus, quia tex. indiſtincte loquitur. ita dicit Vinc. & iſta opi. communiter tenetur per Docto. ut dicit hic dom. Abb. hoc tamen intellige, niſi impetrans fuiſſet impeditus per aduerſarium cõtra quem impetrauit, vt ſi ſi ipſe aduerſarius præueniret impetrantẽ coram ordinario. nam dolus non debet ſibi prodeſſe, ut in c. ex tenore, ſ. de reſcriptis. pro quo eſt optimus tex. in l. quãuis. ff. de bo. auth. iudi. poſ. tamen an hoc procedat, quando impetrans eſſet impeditus, infra dicam.

Sexto nota aliam regulam, quod iuſtificata appellatione
9 ab interlocutoria † iudex ad quem, ſuccedit loco iudicis a quo, & deuoluitur ad eum cognitio, & diffinitio cauſæ principalis, quam ipſe habet cognoſcere & differre, ſicut habebat iudex a quo eſt appellatum, ut eſt tex. hic. unde Spec. eo. tit. § de offi. hæc. ſi autem peremptorie. dicit, quod quicquid debuit facere iudex a quo, debet facere iudex appellationis. idem voluit But. in c. olim, in fi. de except. & Doct. in c. exhibita. de iudi. & ſequitur hic dom. Abb. & iſte eſt effectus iuſtificatæ appellationis ab interlocutoria. dicitur autem iuſtificari appellatio, quando probatur veritas ipſius cauſæ expreſſe in appellatione, & iudex declarat appellationem eſſe legitimam: effectus uero non iuſtificatæ appelationis eſt, quando iudex appellationis inuenit illam non eſſe rationabilem uel non ueram, & ſic non probatam. unde debet tunc remittere appellantem ad iudicem a quo appellauit, & eum in expenſis condemnare, & de hoc eſt tex. hic nota. hoc tamẽ intellige, quando iudex a quo nõ detulit appellationi, ſi enim detuliſſet appellationi abdicaſſet a ſe iuriſdictionem, & deuoluta eſſet ad iudicem ad quem etiam ſi eſſet appellatum abſque expreſſione alicuius cauſæ, vel ex cauſa non rationa-
10 bili, uel ſine ſcriptis, vel abſque petitione apoſtolorum, † & ſic in omnibus caſibus, in quib. appellatio eſt nulla, ſi iudex deferret appellationi abdicat a ſe iuriſdictionem, & deuoluitur ad iudicem ad quem, vt in c. cum appellationib. eo. tit. in vj. & ita tenet Io. An. & Do. Do. in c. j. §. poſt hæc, eod. tit. in vj. & Io. And. in c. Romana in prin. eod. titu. in vj. & Dom. de Rota deci. 375. quæ incipit, item ſi appellatur.

Septimo nota, quod appellatio minus legitima deuoluit ad iudicem ad quem poteſtatem condemnandi appellantẽ
11 in expenſis ad iudicem ad quem. Ex quo infertur, ꝙ licet † appellatio minus legitima, non deuoluat iudici ad quem iuriſdictionem ſuper principali, deuoluit tamen ſuper incidenti, ut pronunciet appellationem non legitimam, & ut condemnet appellantem in expenſis, ſicut in ſimili dicitur de iudice delegato per literas ſubreptitias: nam habet iuriſdictionem cognoſcendi, an ſua ſit iuriſdictio, ut in c. ſuper literis. de reſcrip. & licet pronunciet ſe iudicem incompetentẽ, & literas ſubreptitias, tamen poteſt ſuccumbentem in expẽſis condemnare, ut eſt tex. cum gl. in verbo, in expenſis. in c. fi. ſ. de reſer. & eſt melior text. qui in iure reperiaĩ in cle. j. de reſcr. vbi patet, ꝙ licet reſcriptum ſubreptitiũ ꝑ ſubreptionẽ ſit ipſo iure nullũ, nihilominus ꝑ iudex ꝯdẽnare in expẽ. rõne uexationis. idem eſt de iudice qui pronunciat appellationẽ deſertam, quia poteſt partem condemnare in expenſis, ut eſt tex. nota in ca. ex parte, S. ſupra de reſcriptis.

tex.in ca.cum Ioannes.in fi de fide inſtrum.
Inгloſ.ſecunda.nota glo.quod litis conteſtatio', uel alius
actus per quem poteſt fieri interlocutio.ſi eſt factus coram
iudice incompetenti non ſit interruptio,& ſic actus iudicia-
rius non rite geſtus, non interrumpit præſcriptionem . con-
cordat glo.in capi. ex tuarum.de pur.ca.& in c.illud.de præ-
ſcrip. vbi dixi.tangitur etiam hic per Butr.& dom. Abb. ſed
quia ibi dixi,non repeto .
22 Nunquid autem citatio † non legitima inducat perpetua
tionem iuriſdictionis.dic quod non,de quo vide bo glo.in c.
cum plures,in glo.magna.de offic.deleg in vi.
In gl.in verbo,ante ſententiam,licet hæc gl.effundat mul
23 ta verba,tamen in effectu concludit, quod clauſula † appel
latione re.hodie nihil operatur adeo,ut de ſtylo curiæ ſerue
tur opinio huius glo.ſcilicet ut iſta clauſula nihil operetur,
& quod ſolum referatur ad appellationes fruſtratorias, &
ita notat Hoſt.In ſumma,eodem ti.§.quod ſit eius officium.
ſed ipſe Hoſt.& Ioan.And & communiter Doct.tenent cō-
trarium,ſcilicet,quod etiam hodie clauſula ap.re. operetur,
quia quando dicta clauſula eſt appoſita in reſcripto,nō po-
teſt appellari,niſi in caſibus in iure expreſſis,vt eſt tex. in ca
pit.paſtoralis.in princ ſupra eodem.& quod reſpectu appella
tionis a diffinitiua operetur effectum,ut ſentētia poſſit mit-
ti executioni non obſtante appellatione.probatur in ca. pa-
ſtoralis § præterea de offi. deleg. & ratio quam aſſignat glo.
ſcilicet, quod noua lex non pertinet ad eas ſpecies, quibus
ſpecialiter per antiquam legem eſt prouiſum , facit contra
glo. nam cap.paſtoralis, ſupra eodem,ſpecialiter loquitur,ſ.
quādo clauſula, appellatione re.apponitur in reſcripto. ille
uero tex.loquitur generaliter,ſ.quando appellatur ab inter-
locutoria , ergo non debet referri ad caſum ſpecialem, ſci-
licet,quando clauſula,appellatione re eſt in reſcripto pręſer
tim,ut euitetur iurium correctio,vt in ca.cum expediat, de
electio.in ſexto nam ubi una conſtitutio loquitur in ſpecie,
& alia in genere ſpeciei per genus nō derogatur; ſed potius
econtra , ſiue ſpecies ſequatur,ſiue præcedat, ut notatur In
regula,generi per ſpeciem. in ſexto. ſed iſta cōſtitutio loqui
tur in genere non faciendo mentionem , quando ſpecifice
in reſcripto eſt remota appellatio,& ca paſtoralis, loquitur
ſolum in ſpecie,ſcilicet,quando eſt remota appellatio, ergo
hoc ca.non debet derogare illi maxime,quia tenendo opin.
glo.corrigerentur multa iura loquentia de remotione appel
lationis.nam corrigeretur cap.2. requiris,ſupra eod. & capi.
primo,ſupra de reſcriptis,& capitu.paſtoralis.§.præterea.de
offic.deleg.& cap.ſuper quæſtionum.§.ſi vero duo. de offic.
deleg.& cap.inquiſitioni,infra eodem,cum multis ſimili. &
pro iſta parte multum vrget dictū ca.inquiſitioni,cum ema
nauerit poſt iſtam conſtitutionem , nam fruſtra emanaſſet
ſi uirtus huius clauſulæ prorſus fuiſſet ſublate per illud cap.
item illud cap.non fuiſſet poſitum in hac compilatione, qa
reſecata ſunt ſuperflua , vt dicitur in procemio , & pro hac
opin.allegat dom.Abb.Barto.in extraua. ad reprimendum,
in uerbo.legibus.vbi dicit,quod ſi in lege noua non apponi
tur clauſula generalis,non obſtante quacunque lege,non p
hoc derogatur legi ſpeciali,ſed ipſa lex noua habebit locum
in aliis caſibus non prouiſis in ſpecie,& hoc dicit eſſe uerū,
niſi diceretur,non obſtante quacunque lege quæ in toto,vel
in parte huic legi poſſit eſſe contraria, ſecundum Barto. ibi,
& per hoc dicit Barto. l.ſciendum.ff. qui ſatiſda.cogan.non
eſſe correctam per authent. offeratur. C. de lit. conteſtatio.
& ut hoc intelligas ſcias , quod de iure antiquo poſſeſſor
rerum immobilium non tenebatur ſatiſdare de iudicio ſiſti
poſtea fuit prouiſum per auth.offeratur. C. de lit. conteſtat.
quod uocatus ad iudicium debet dare fideiuſſores de iudi-
cio ſiſti,& glo.ibi intelligit illam auth.ſecundum l.antiquā ,
ſcilicet ſi non poſſidet immobilia , & ſic lex noua loquens
generaliter, non derogat conſtitutioni antiquæ loquēti ſpe
cialiter,& nota bene uerba Bar.in loco præall. ex quibus in-
fertur, quod ſtatuta generaliter loquentia in caſu ſpeciali ,
nec etiam leges,vel canones loquentes in caſu ſpeciali etiā
ſi apponatur generalis clauſula , non obſtante quacunque
lege,vel ſtatuto in contrarium faciente, niſi edantur uerba
quæ poſſint eſſe contraria in toto, uel in parte . & aduerte,
quia dom.Abb.hic ponit decem effectus huius clauſulæ, ap-
pellatione remota; ſed ego ipſos , & multos alios collegi in
capit.paſtoralis,ſ.eo unde non repeto .
In glo. in verbo , ſi dicat.diuide iſtam gloſſam in quatuor
partes.
In prima glo.tractat,an iura loquentia de miſſione nun-
tii,ſint correcta.
In ſecunda parte , an iudex delegatus ante præſentatio-
nem literarum,recipiat iuriſdictionem .
In tertia,an iuriſdictio delegata poſſit præueniri per ordi
nariam .
In quarta an cap.plerunque.& cap.ſin autem, ſupra de re
ſcriptis,ſint correcta.Secunda ibi, nec prodeſt literas, remo.
denegare.Tertia ibi,præterea.Quarta eſt circa finem ibi,per
hoc corrigitur.
In prima parte gloſ.iſta glo.in effectu uult , quod iura lo-
24 quentia de † miſſione nuntii,ſint hodie correcta.& Doctor.
in hoc multum inſtant,& maxime Innocent. ſed dominus
Abbas concludit , quod miſſio nuncij operabatur tres effe-
ctus.
Primus eſt in ſuſpendendo iuriſdictionem iudicis , vt non
inchoaret proceſſum contra eum,qui miſit nūcium ad prin
cipem,donec rediret nuncius informaturus iudicem, de in-
tentione principis,& in hoc antiqua iura ſunt correcta per
iſtum textum,& in hoc caſu procedit opinio glo.
Secundus effectus eſt,quia miſſio nuncii quandoque ope
rabatur appellationem,ut in cap.meminimus,& in cap.dile
ctis,ſupra eodem & iſte effectus non eſt correctus, quia ſi in
miſſione nuncij exprimitur cā rationabilis talis, miſſio nū-
cii habet uim appellationis,licet non ſit expreſſum verbum
appello,quia plus eſt facto,quam uerbo appellare, ut in ca.
dilecti,& in capitu.ad audientiam,ſupra eodem , vbi patet ,
quod nō eſt neceſſarium exprimere verbum appello, & hoc
habet locum ſiue nuncius mittatur ante litem cęptam,ſiue
poſt,cum & extra iudicium poſſit interponi appellatio , ut
in capit.bonæ,& in capit.cum ſit Romana, ſupra eodem, &
hoc tenet hic Ioan.de Imo.& Lappus ; allegatio. trigeſima-
nona,in ſecunda columna,licet Innocen.Hoſtien.& Bur.di-
cant,quod arreptio itineris non habet uim appellationis,
ante lit.cœptam , licet arripiens iter in propria perſona ha-
beat priuilegium,de quo in capit.primo , infra titulo proxi-
mo , & intellige ipſos non interueniente grauamine , ſecus
vbi interueniſſet grauamen,uel ex veriſimili cauſa timuiſſet
grauari,quia tunc arreptio itineris haberet uim appellatio-
nis expreſſa cauſa rationabili, ſecūdum hæc quæ dicta ſunt
in dicto capitu meminimus,& in dicto capitu.dilecti, & de-
bet quoque talis arreptio intimari iudici,& aduerſario,quā
do in abſentia iudicis,& aduerſarii coram honeſtis perſonis
eſſet expreſſa cauſa miſſionis nuncij , vel arreptionis itine-
ris,ſecundum Butr.& Ioann.de Imola.ſed dic, ut dixi in ap-
pellatione,ſupra eod.ſuggeſtum .
Tertius effectus colligitur ex capitulo unico, infra titulo
primo,nam accedēs ad Papā ex probabili cauſa eſt ſub eius
protectione,ut interim cauſa non moueatur in partibus cō
tra eum, & iſte effectus etiam hodie remanet,nec eſt corre-
ctus in hoc.tamen intelligit Innocent. quando quis arripit
iter in propria perſona, ſecus ſi mittat nuncium , quia licet
nuncius ipſe ſit ſub protectione apoſtolica , ut interim ſile-
re debeat oīs proceſſus contra eum inchoandus in partibus,
non tamen ipſe mittens,& hoc modo procedit tex. in dicto
capitu. vnico , infra titulo proximo . ſed contra hoc facit l.
ignorare. C. de reſtit. milit. vbi habetur , quod etiam con-
tra abſentem cauſa reipubl.poteſt procedi ad miſſionem in
poſſeſſionem , ſi non eſt qui defendat eam . ergo fortius
poteſt procedi contra illum itinerando ad principem non
dimittendo procuratorem.vnde dominus Abb. dicit, quod
poteſt procedi contra iſtum , qui peregrinatur ad Papā , ad
miſſionem in poſſeſſionem ex primo decreto , ſed alius pro-
ceſſus præiudicatiuus contra ipſum debet ſilere, & fortius ſi
de facto ſpoliaretur,quia poſſet obtinere reſtitutionem cō-
dictione illius capituli j. & in hoc habet maius priuilegium
intentando condictionem illius capituli , quam agendo in-
terdicto unde vi , ſicut in ſimili dicitur in capitulo bonæ ,
ſupra eodem, & per gloſſ. primam, in clementina ſecunda.
vt lite penden. & iſte tertius effectus etiam hodie remanet ;
nec eſt correctus per iſtum textum:ſed ego non puto, quic-
quid dicat dominus Abb. quod contra itinerantem ad Pa-
pā ex cauſa probabili poſſit procedi ad miſſionem ex primo
decreto per tex. in dicto capitulo vnico, vbi habetur , quod
tales ſunt cum reb. ſuis ſub protectione apoſtolica,ita quod
ſuper eis non poſſunt moleſtari,& caſſatur quicquid ſuit at-
tentatum poſt iter arreptum, & per hoc ego non credo, ꝙ
dictā l.ignorare. debeat ſeruari in foro canonico contra iti-
nerantem ad Papam ex probabili cauſa, & de hoc latius di-
cam in dicto capit.unico,infra titulo j.
Aduerte tamen , quod vbi aliquis itinerat ex cauſa non
probabili, non haberet priuilegium .
Ex quo infertur, quod poſſet procedi contra eum , quia
poſſet citari ad domum , ſecundum ea quæ habentur in ca-
pitulo finali , de eo qui mitt. in poſſeſſionem , & per Barto.
in lege quarta . §. prætor ait . ff. de damno infecto , & ſic

poſſet procedi contra eum ad ſententiam diffinitiuam,ſi ſta
tus cauſæ pateretur,de quo tamen plenius dicetur in dicto
capit vnico.infra tit.primo , & ex his ſum expeditus de pri-
ma parte.

25 In ſecunda parte glo.nota glo quod † delegatus non ha-
bet iuriſdictionem,nec in habitu,nec in actu ante præſenta-
tionem literarum facit c audita de reſtit.ſpol.

Ex quo infertur,quod non valeret proceſſus factus per de
legatum, uel executorē ante prǽſentationem literarum, ex
quo ignorat fundamentum ſuæ iuriſdictionis, ut per Bar.in
l multum.ff de condi & demonſtra. & hanc concluſionem
per multa iura firmant Dom.de Rota deci.456 quæ incipit,
circa tertium,in ultima columna. & de hoc plenius dixi in
ca ſuper eo,el ij §.j.ſ.eod.

26 In tertia parte glo nota ex glo.quod † iuriſdictio Papę po
teſt præueniri per inferiorem ordinarium : nam ſi reſcriptū
non facit mentionem de lite cępta coram ordinario, etiam
per ſolam citationem eſſet ſubreptitium,vt eſt glo hic,quia
vbi cęptum eſt iudicium,ibi finiri debet l.vbi cœptum.ff. de
iudic.& in capit penultimo.de foro compet.facit capi. inter
monaſterium de re iudic. vbi habetur,quod ſecundæ literæ
non ſolum debent facere mentionem de prioribus literis,
ſed etiam de litis pendentia, & proceſſu agitato coram pri-
mis iudicibus. ſi ergo cauſa eſt cępta coram ordinario, non
valeret impetratio reſcripti a principe , vel a Papa etiam in-
ter clericos,ex quo iuriſdictio Papę poteſt præueniri. hoc ta
men intellige,niſi in reſcripto fieret mentio de litis penden
tia,vt in dicto cap.inter monaſterium,& hic in gloſ Papa e-
nim poteſt ad ſe aduocare cauſam pendentem coram ordi
nario,vel delegato,ut in cap.vt noſtrum,ſupra eodem,& ꝙ
ibi dixi,& inquantum, quod iuriſdictio Papę poteſt præueni
ri per ordinarium.dic idem eſſe in beneficialibus,vt eſt text.
in ca.ſi.de præben.in ſexto.ubi paret, quod ſi ordinarius con
tulit beneficium prius quam Papa.vel legatus,præualet col-
latio ipſius ordinarii.limita tamen iſtam glo.inquantum di
cit, quod valet reſcriptum etiam lite cœpta corā ordinario
facta mentione de ipſa litis pendentia, & idem dicit gloſ.in
cle.ſecunda,in verbo,innouari,ut lite pendente: nam hoc ꝓ
27 cedit de iure canonico,quia de iure ciuili.non valet † reſcri
ptum principis lite pendente coram ordinario, niſi iudex re
quiſitus negauerit facere iuſtitiam,vt in Auth.vt differentes
iudices.§ ſi uero contigerit,& ita dicit Bal.in l.ij.in fi.C. ut li.
pend.& ſic in hoc eſt differentia inter ius canonicum,& ciui
le.iſte tamen caſus reſeruatur ſoli Papæ , de iure canonico ,
quia nullus alius inferior etiam legatus de latere poſſet cau
ſam cęptam coram ordinario ad ſe aduocare , vel alteri cō-
mittere,ut dicit Specu.in titu.de legato.§ nunc oſtendendū,
verſi.præmiſſa,& verſ.legatus.de quo eſt tex.vndecima,quæ-
ſtione prima,peruenit,& hoc etiam tenet dom.Abb.in cap.
primo,ſupra de offi lega.& dixi in cap.vt noſtrum,ſupra eo.
ſed quantum ad principalem quæſtionem glo.ſcilicet,an iu
riſdictio delegata poſſit præueniri per ordinarium.glo.in ef-
fectu concludit,quod ſic, cum qua concordat Innoc.& Ho-
ſtien.quantum ad ordinarium.ſed Goff.hic ponit alium in-
tellectū dicens quod iſte tex.intelligitur,quando impetrans
citatus coram ordinario nondum præſentauit litteras ſuas
delegato,ſed ſi incontinenti poſt citationem ordinarii præ-
ſentat literas delegato , & deinde comparet coram ordina-
rio,& de illis excipit,auditur ſua exceptio, & ita intelligitur
iſte text. ibi , priuſquam litteræ delegato fuerint aſſignatæ.
& cum hoc intellectu Goffr.reſidet hic Ioan.Andr. & Butr.
& dom.Abb.& idem tenet dom.Abb.in cap.1.de reſcript.in
28 ſexta colum.& Bal hic.circa finem.†debet ergo eſſe cautus
ille qui impetrauerit literas,quando citatur ab ordinario,vt
incontinenti antequam compareat coram ipſo ordinario,
præſentet literas delegato,& deinde compareat coram or-
dinario,& excipiat de literis impetratis,quas iam præſentat
offerens ſe velle proſequi cauſam coram delegato: nam tūc
excluditur iuriſdictio ordinarii.ſed aduerte, quia ſubeſt pro
29 babile dubium,an iſte qui †impetrauerit delegatum habuit
facultatem præſentandi literas delegato,vſque ad lit.conte.
coram ordinario,quia exceptio declinatoria poteſt opponi
vſque ad li.conteſta.vt in cap inter monaſterium. de re iudi.
& per glo.in c primo,de lit conteſt.in ſexto,& Goff.Io.And.
Butr.& dom.Abb videntur velle, quod incontinenti poſt ci
tationem antequam compareat coram ordinario debeat ꝑ
ſentare literas delegato,& idem uidetur velle gl. in præcedē
ti parte,dum dicit,quod iſte citatus præuenitur,ſicut ille qui
poſt citationem tranſtulerit ad alium locum domicilium ,
vt in ca.penult.de foro compet.& iſtam opi.puto veriſſimā,
30 quia † iuriſdictio præuenitur per citationem, ut in dicto c.
propoſuiſti,de foro compet.& ideo cum ordinarius habeat
iuriſdictionem, nec ſit ab eo remota , niſi poſt præſentatio-
nem literarum factam delegato,ut in cap.ſuper eo,el ſecū-
do,in fi.ſupra eodem,& in c audita.de reſtitut.ſpolia.nam
princeps delegando cauſam uidetur reſcribere conditiona-
liter,ſi impetrās velit uti literis,& eas præſentare delegato.
ita dicit Inno in cap.cum contingat,ſupra de officio deleg.
& in cap.primo,de conceſſ.præben in ſexto.cum ergo iuriſ-
dictio non ſit abdicata ab ordinario , niſi poſt præſentatio-
nem literarum factam delegato , ſi citatus comparuit corā
eo ante prǽſentationem literarum,non poterit poſtea uti li
teris , quia iuriſdictio delegata eſt iam præuenta per ordina-
riū,vlterius intellige,quod iſte qui impetrauit literas ab ordi
nario debet præſentare literas delegato antequam ſit contu
31 max in comparendo coram ordinario,nam ſi eſſet † contu
max non poſſet poſtea præſentare literas delegato ad exclu-
dendam iuriſdictionem ordinariam,quia contumax compa
rens poſt terminum in quo ſi fuiſſet præſens, & comparuiſ-
ſet,non poſſet opponere exceptiones declinatorias ita etiā
non poterit opponere poſt contumaciam, quia ubi excludi
tur præſens,& comparens,eodem modo excluditur abſens
per contumaciam , ne ſit melioris conditionis contumax
quam obediens.ita dicit ſingulariter Inno.in cap.ad petitio-
nem.infra de accuſa.& glo.nota.in capitu primo., in uerbo,
abſentia.de elect.in ſexto,& de hoc eſt tex.ſecundum vnum
intellectum in l.ſi qui ex conſenſu. C.de epiſcop.audien. vbi
idem dicit Bal.ex quo nota,quod licet contumax non videa
tur velle unquam prorogare iuriſdictionem non ſui iudicis,
ut dicit ſingulariter Innoc in ca.ſecundo, de eo qui fur.ord.
rece.& Bald.in dicta l.ſi qui ex conſenſu,& in l.geſta,in fi. C.
de re iud.tamen per contumaciam impeditur opponere ex-
ceptiones declinatorias,quod tene menti. & ratio differen-
32 tiæ eſt , quia † exceptio iudicis incompetentis ſemper poteſt
opponi etiam poſt latam ſententiam,vt in capit.at ſi clerici.
de iudi.& in clem prima.iuncta glo.fi.de ſequeſt.poſſ.& fruc.
quod tamen intelligas, niſi iudex pronunciaſſet ſe compe-
tentem,vt dicunt Doctor.in capit.ſuper literis. de reſcriptis,
& in cap primo.de reſcriptis,in ſexto.& per Barto. in l.ij. ff. ſi
quis in ius voc.non ierit.vbi dicit expreſſe,quod ſi iudex pro
nunciauit ſe competentem, non audiatur etiam ille qui fuit
contumax,dato quod omnino in illa cauſa non eſſet iudex
ſicut etiam ille qui non fuit contumax,non auditur poſt ta-
lem pronunciationem ſi non appellauit, ut dicunt Doctor.
in dicto cap.ſuper literis,& in capitu primo.de reſcriptis,in
ſexto. ubi autem iudex habet iuriſdictionem mero iure , li-
cet poſſit declinari iuriſdictio, tenet proceſſus, ſi non oppo-
nitur exceptio declinatoria ante li.conteſta unde talis iudex
appellatur competens,& dicitur habere iuriſdictionem cū
exercitio,licet poſſit elidi per exceptionem, ſiue exceptio cō
cernat perſonam,ut quia ſuſpectus,ſiue iuriſdictionem , ut
quia reſcriptum ſit ſubreptitium,ut dicit gloſ nota.in clem.
ſecunda,In uerbo,competente,ut lite pendente.& plus dicit
Innocen.in capit ad petitionem.de accuſa. quod ſi quis liti-
gat coram tali iudice per errorem facti , uel iuris,quod hoc
non obſtante proceſſus eſt ualidus , licet quando quis non
33 eſt ſuus iudex † error iuris, vel facti impediat prorogationē
iuriſdictionis,ut in l.ſi per errorem ff.de iuriſdicti. omnium
iudicum, quæ ſic eſt ſingulariter limitanda per illud dictum
Innocen.in dicto capit.ad petitionem,& idem dicit l.ſecun-
da,§.ſed ſi dubitetur.ff.de iudi.

Et ex his conclude,quod ſi ille qui impetrauit literas cita
tur coram ordinario,& comparet ante præſentationem li-
terarum,quod ſibi nihil prodeſt præſentare poſt literas de-
legato.idem ſi fuiſſet contumax in termino citationis.,quia
etiam tunc non prodeſſet præſentare literas delegato , ne
contumax ſit maioris conditionis, quam obediens.& com-
parens,limita tamen iſtum textum,tribus modis.

Primus eſt, quando reſcriptum eſt impetratum de con-
ſenſu partium:nam tunc non licet alteri partium adire iudi
cem ordinarium, arg.capit.cæterum. de reſcriptis per quem
text.iuncta glo.domi.Cardinal.refert ſe conſuluiſſe, quod ſi
34 dato † delegato de communi conſenſu partium.altera pars
poſtea vadit ad ordinarium poterit per exceptionem repel-
li, & ibi ſequitur Ioann de Imo in fine. & idem ſequitur hic
Butr. dicens, idem eſſe ſi literæ eſſent impetratæ ſciente , &
præſente aduerſario, vel eius procuratore, quod dictum te-
ne menti , & ſatis mihi placet, quia ex quo aduerſarius po-
tuit contradicere , & impedire ne daretur iudex ille qui fuit
nominatus per aduerſarium tacendo & patiendo videtur
conſentire iudex l.Caius.cum ibi no.ff.de pig act.ad idem ꝙ
no.Bart in l j.C.de relat.ubi dicit,quod ſi iudex aliquid facit
35 præſente parte,pars tacite † videtur conſentire ſi non cōtra
dicit,& ideo ex quo ſuperior dedit iudicem delegatū præſen
te,&

te,& tacente aduerſario,eius aduerſarius cenſetur conſenſiſ-
ſe,& ſic cenſetur datus de communi conſenſu partiũ,quod
tene menti.

Secunda limitatio eſt,quia iſte tex.debet intelligi,quando
ille qui impetrauit delegatum, fuit negligens in præſentan-
do literas, ſecus ſi fuiſſet impeditus ceſſante negligentia,
facit regula,qui tacet,in ſexto.& hoc tenet hic Ioan.de Imo
la,in decima colum.& in c.j.in quinta colum. de reſcriptis.
dicẽs iſtum intellectum communiter approbari a Doctori
bus,& idem tenet Dom.Cardin.& eſt de mente glo.ibi, pro
36 quo facit,quia abſurdum eſſet impeditum priuare† iure ſuo
abſque culpa 56.diſ.ſatis peruerſum,cum ſimili.ſed Vin.hic
tenet contrarium,& dom.Abb dicens hoc dictum commu
niter a Doctoribus reprobari.pro quo facit,quia iſte tex.lo-
quitur indiſtincte,& iuriſdictio ordinaria eſt fauorabilis, &
late interpretanda in clem.ij.in verſic. volumus.de offi. or-
din.& pro hoc facit,quia non eſt magnum damnum perde
re exceptionem declinatoriam.vnde dicit Innoc.in cap.co-
ram.de reſtitut.in integrum,quod ſi minor,uel eccleſia omi
ſit opponere exceptiones declinatorias, non datur propter
hoc reſtitutio,quia non dicitur eccleſia enormiter lædi, &
forte poſſent ſic concordari opiniones,quod aut loquimur
in ordinario,& tunc ſit uera opinio Vinc.quam ſequuntur
hic communiter Doct.& etiam dom.Abb.aut loquimur in
delegato, verbi gratia, quia ille qui impetrauit ſecundas li-
teras conuenitur coram delegato impetrato per primas,
vel pone, quod ſecundæ literæ non faciant mentionem de
primis, & impetrans primas literas, conuenitur coram dele
gato impetrato per ſecundas, & hoc caſu, quia non perdit
beneficium literarum,niſi per negligentiam,vt in c. plerun-
que,& c.ſinautem.de reſcriptis,procedit opi.Ioan.de Imo.&
ſequacium,& iſtud tenet glo.in dicto cap.plerunque,in glo.
fi.in fi.dummodo præceſſerit proteſtatio,quod copiam iudi
cis habere non poterat.hoc tamen procedit tenendo,quod
iſte tex.habeat locum in delegato,de quo dicam in ſequenti
particula glo.

Tertia limitatio eſt,quando delegata eſſet inqſitio in cau
ſa criminali,quia committitur in fauorem publicum, ut in
ca.j.ſupra de offi.ord.& in l.congruit.ff.de offi.præſi. & iſtam
limitationem in diſcurſu huius cap.ſenſit hic dom.Abb.per
capit. ad petitionem,ĩ. de accuſa.ſed ille tex. probat contra
rium,quia ille proceſſus nõ fuit nullus ex defectu iuriſdictio
nis,ſed propter ordinem iudiciarium non ſeruatum, ut ibi
dicitur,vel quia fuit factus pendẽte appellatione, & ideo Bu.
ibi,& dom.Abb.intelligunt illum textum, quod impetrans
fuit præuentus a legato,& ſic ab ordinario.

In quarta parte glo.vult ergo hic gloſ.quod c.plerunque,
& ca.ſinautem,ſupra de reſcriptis,corrigatur per iſtud,& idẽ
dixit glo.in cap capitulum,ſupra de reſcriptis, & in pluribus
aliis locis,& hanc opin.hic tenet Innoc.& in c. cæterum. de
reſcrip.& Ioan.de Imo.hic,& ibi,& dom.Card.in c.j.in 3.co
lum in fi.ſ̃.de reſcri dicit tamen Ioan.de Imo.quod iſtud de-
bet intelligi cum duabus prædictis limitationibus,quas pro
xime poſui in ordinario,ſ. quando iudex eſt impetratus de
communi conſenſu partium, vel impetrans fuit impeditus
præſentare literas.ſed contra hanc opi.ſ.quod iſte tex.nõ ha
beat locum,quando quis citatur coram delegato,tenet Ho.
Goff.Ioan.And.& But.& dom. Abb. qui pro iſta parte alle-
gant plures rationes.prima,quia tex.loquitur de iudice ido-
neo,ſed iudex impetratus per ſecundas literas ſubreptitias,
37 non poteſt dici idoneus,nam ille eſt † idoneus qui nulla ex
ceptione poteſt repelli in c j.in verbo,idonei, ſupra de teſti.
vbi dicit gl.quod ille teſtis dicitur idoneus, qui non poteſt
aliqua exceptione repelli. ad idem ca j.iuncta glo.in uerbo,
maiores.ĩ.de conſang.& affin.quæ dicit illos teſtes eſſe ma-
iores omni exceptione, qui poſſunt repelli aliqua exceptio-
ne.allegat etiam dom.Abb.tex.in l.ſi dari ſtipuler.ff.de verb.
38 oblig vbi dicitur,quod illud,quod repelli poteſt † exceptio-
ne habetur quaſi pro nullo.ſed dom.Abb.non fuit recorda-
tus de gl in cle.ii.in verbo,competente,ſ̃.alleg.quæ dicit iudi
cem eſſe competentem,licet per exceptionem poſſit repelli
& eodem modo ſentit,quod dicatur iudex idoneus,qui alle
gat iſtud c.quod loquitur de iudice idoneo.Nec obſtãt alle-
gata per dom.Abb.quia licet pars non repellat teſtem,nihi
39 lominus † iudex habet inquirere quanta fides ſit habẽda te-
ſtibus,vt in l.3.ver.tu magis ſcire poteſt.ff. de teſti. & de hoc
bo glo.in ca.quærendum,& in c.alieni,ij q.7.quæ dicit,quod
iudex debet inquirere de conditione teſtis, dato quod pars
non oppoſuerit,non ſic in iudice,quia ſi iudex poteſt repelli
per exceptionem,ſi nõ opponitur exceptio,ualet proceſſus,
& ſententia. Non obſtat l.ſi dari ſtipuler.ff.de uerbo obligat.
quia licet quo ad effectum non videatur obligatus ille qui
habet legitimam exceptionem,tamen actio competit acto
ri,& agere poteſt, niſi opponatur exceptio, vt in l.ſi vnus.§.
pactus,ne peteret.ff de pact.

40 Secunda ratio,quia conſtitutio generalis † non debet re-
ferri ad illa negotia quibus ſpecialiter eſt per alias leges pro-
uiſum.vt in l. ſanctio legum. ff.de pœnis. ſed multa iura ſpe
cifice loquuntur ſuper validitate primi reſcripti contra ſe-
cundum,vt in c.cæterum de reſcriptis,cũ multis ſi.pro hoc
allegat dictum Bart. in uerbo, legibus,in extrauag.ad repri-
mendam,quod induxi ſuper præcedente gl. cum ergo iſtud
c.non faciat mentionem de delegato impetrato per literas
ſubreptitias, ſed loquatur generaliter de iudice idoneo, de-
bet ita intelligi, quod non corrigantur iura ſpecifice diſpo-
nentia de ſecundo delegato obtento per ſubreptionem, &
pro hoc facit,quod notat glo in cap.cupientes.in verbo,pe-
tere,& in verbo,priuatos.in §.quod ſi per 20. de elect. in ſex-
to,quæ dicit,quod per ſubauditiones, & tacitas repetitiones
non eſt inducenda iurium correctio.

41 Tertio inducit,quod iura ita ſunt interpretãda, & reſtrin
gẽda,ne quis priuetur iure ſuo ſine legitima cauſa, vt in l.vt
gradatim.ff.de muner.& hono. & in l.ſecunda.C.de noxa.&
eſt theorica Barto in l.omnes populi.ff. de iuſtitia & iure, &
adde glo.& Bar.& Bal.& Pau.de Caſt.in l.fin.§. in computa-
tione.C.de iure delib.ſed ſi iſte tex.intelligeretur de ſecundo
delegato, impetrato per literas ſubreptitias priuaretur pri-
mus impetrans ſine cauſa legitima iure ſuo, & ſecũdus im-
petrans de improbitate ſua,& ſubreptio conſequeretur cõ-
modum,quod non eſt dicendum.

Vltimo inducit iſtum text.in uer. ſaluis, ſecundum quod
inducit Hoſt.& iſte tex.faceret pro iſta opi.ſecundum primũ
intellectum,ſcilicet,quod ille verſi.referatur ad illud, quod
dicit tex.quod non audiatur excipiens,ſi dicit ſe miſiſſe nun
cium ad curiam, vel literas impetraſſe; quæ nondum ſunt
præſentatæ delegato,quia hoc fallit in maioribus cauſis de-
ferendis ad ſe.apoſto.vult dicere,quando Papa delegat cau-
ſam alteri,videtur aduocare primo cauſam ad ſe,deinde de-
legare,ut in ca paſtoralis §.præterea,ſupra de offi deleg. vn-
de cum iſta cauſa fuerit delegata ad ſe.apoſtol.ex quo Papa
eam delegauit, nõ poteſt excipi coram inferiore.ſed iſte tex.
cum reuerentia,nihil facit, quia ſi hoc eſſet verum etiã poſ-
ſet excipi coram ordinario de litteris impetratis, quod ta-
men eſt falſum,ut hic dicitur,nec cauſa dicitur eſſe in curia,
licet ſit appellatum ad Papam, niſi ſint cauſæ beneficiales,
de quibus in capit.primo,& in cap.ut circa,& in ca. cupien-
tes.de elect in ſexto.& in clem.cauſam.de elect.vnde in aliis
cauſis propter appellationem non dicitur cauſam eſſe de-
uolutam ad curiã,vt ibi tractetur, niſi appellatio ſit appro-
bata a iudice,vel a parte,ut dictum eſt ſupra eod.ſæpe,& eſt
tex.cum glo.infra eodem,Nicolao,& in cap. interpoſita §.j.
iſta tamen opinio, quam firmat hic dom. Abb.mihi placet
ex quo enim poteſt euitari correctio eſt euitanda.cum ergo
reſtringendo iſtum textum,ut intelligatur loqui de ordina-
rio tantum, euitatur correctio illius capi.plerunque,& cap.
cæterum,& multorum aliorum,ergo iſte text eſt intelligen-
dus in ordinario tantum. multi tamen Doct. ſequuntur opi
nio.glo.vnde iſte articulus eſt dubitabilis. Sed tenendo opi.
glo.dubitatur,an diſpoſitio huius text. habeat locum,quan
do concurrunt reſcriptum generale, & ſpeciale:exemplum
in capit.paſtoralis,§.primo,ſupra de reſcriptis, & gloſ.ibi, in
verbo, eneruatur,intelligit,quod ita demum reſcriptum ſpe
42 ciale † derogat generali, ut ibi dicitur, niſi iudex impetra-
tus per reſcriptum generale præuenerit in citando delega-
tum impetratum in reſcripto ſpeciali,& cum illa gloſ.tran-
ſit ibi Ioann.And.ſed Butr.tenet contrarium, quia literæ ge
nerales ſunt ſublatæ per ſpeciales,quo ad caſum ſpecialem,
vt in regula,generi per ſpeciem,libro ſexto,cum ſimilib. ſed
dominus Abbas ibi,in ſecunda columna dicit,quod tenen-
do opinio.huius gloſ. illa gloſ. ſimiliter eſt tenenda,quia ſi-
cut primæ literæ tolluntur per negligentiam primi impe-
trantis,& ſollicitudinem ſecundi,primo præſentantis, ita e-
tiam literæ ſpecialiter impetratæ poſſunt tolli per ipſius im-
petrantis negligentiam, & per ſolicitudinem illius qui impe
trauit literas generales,& eodem modo poteſt dici, quod ſi-
cut ille qui impetrauit primas literas impetratis ſecundis
ſubreptitiis perdit ipſas primas literas, & ſecundæ quæ erãt
ſubreptitiæ efficiuntur ualidæ, quando primus impetrans
dolo,vel negligentia ipſis non utitur infra annum, ut dicto
capitu.plerunque.ita etiam ſi impetrans literas ſpeciales,nõ
vtitur illis per annum dolo, vel negligentia perdat benefi-
cium illarum literarum, & eis derogabunt literæ generales
maxime ſi negligentia non poteſt imputari illi qui impetra
uit literas generales.

In gloſ.in uerbo, fuerunt ibi, poteſt dici, quod in hoc lo-
cum habeat decretalis illa , plerunque, &c. uult dicere gloſ.
quod ſi ille qui impetrauerit literas primas , poſtquam iudi-
ces per eum impetrati cęperunt procedere, ſi impetrans ne-
gligit cauſam proſequi per annum conualeſcunt ſecun-
dæ literæ , & poterunt iudices impetrati per ſecundas lite-
ras in cauſa procedere ſi iudices eſſent impediti procede-
re ex iuſta cauſa. ſed tu dic, quod etiam ſi primi iudices nol
lent procedere, dummodo non poſſit imputari culpa,
vel dolus impetranti, non poterunt iudices impetrati per
ſecundas literas in cauſa procedere, & hoc probatur in di-
cto capi.plerunque.vbi patet,quod requiritur,quod ipſe im-
petrans fuerit in dolo,uel negligentia,& ibi hoc tenet glo.fi.
& nota bene iſtam gl.quia extendit illud c.plerunque.etiam,
quando datur negligentia poſt iudicium cęptum coram pri
mis iudicibus.vnde tene mente in hoc iſtam gl. Sed inquan-
tum gl.dicit,quod ſi primi iudices ſint negligentes,etiam an
te lapſum anni, quod poſſunt moneri per ordinarium , uel
delegatum per ſecundas literas impetratum, gl.non bene di
cit, quia non perdit beneficium literarum , niſi per lapſum
anni,ut in d c.plerunq;.unde nec ordinarius,nec delegatus p
ſecundas literas poteſt auferre illud beneficium,ut in regu-
la,indultum.libro vj Nec obſtat ca ſignificauit,ſupra de off.
ordi. quia ibi eſt cauſa ſpecialis, nec ibi ordinarius præfigit
terminum delegatis,ſed reducit excommunicatum in ean-
dem excommunicationem.vnde ille tex.non facit ad propo
ſitum.ſimiliter ca.prudentiam.in fi de offi.dele. loquitur in
caſu diuerſo.nam loquitur,quando exceptio excommunica
tionis opponitur contra agētem coram delegato,& excom-
municatus petit ſe abſolui ab excommunicatore,& ipſe ex
communicator malitioſe differt abſoluere, tunc delegatus
43 poteſt abſoluere excommunicatum,quia iſta † abſolutio tā
quam acceſſoria comprehenditur in delegatione.ita loqui-
tur tex.in dicto ca.prudentiam.in fi.de offi dele. Non obſtat
cap.licet,& c ex tenore.de foro compe.quia ſimiliter loquū
tur in diuerſo caſu.nam loquuntur , quando iudex ſecularis
eſt negligens, quo caſu deuoluitur iuriſdictio ad eccleſiaſti-
cum, tanquam ad ſuperiorem,iuxta no.per glo.9.q j. in ſum
ma, ſed ſi iudex delegatus eſt negligens , non deuoluitur iu-
44 riſdictio ad † ordinarium,qui eſt inferior ipſo delegato,ut in
c ſane de offi.deleg.facit optime c.paſtoralis.§. præterea. de
offic.ord.ubi patet,quod ſi delegatus aliquem excommuni
cauit,vel miſit aduerſarium ſuum propter eius contumaciā
in poſſeſſionem bonorum , & deinde mortuus fuit delega-
tus,uel alio modo fuit finitum eius officium nō poteſt alius
quam Papa eum abſoluere,uel reſtituere poſſeſ. amiſſam,&
rationem aſſignat ibi tex. quia delegatus eſt maior ordina-
rio,ſed delegatus impetratus per literas ſubreptitias non eſt
maior delegato per primas literas. vnde non poteſt eum cō
pellere,ut in cauſa procedat , quia par in parem non habet
imperium,ut in c.innotuit.de elect.cum ſimilibus. debet er-
go expectare lapſum anni,iuxta d.c.plerunque.
45 In glo in uerbo,aſſignatæ,no.iſtam gl.quod ex ſola † præ
ſentatione reſcripti non inducitur prorogatio iuriſdictio-
nis.niſi ſequatur citatio,& idem tenet Innoc. dicens, quod
in caſu huius ca.non ſufficit ſolam præſentationem litera-
rum fieri delegato, niſi ſequatur citatio , ſed Hoſt. hic tenet
contrarium per iſtum tex.non cauillando,uel ſupplendo ip
ſum.idem videntur dicere Goff.Ioan.Andr.& do.Abb. dum
cōſulunt,quod citatus per ordinarium præſentet literas in-
continēti delegato,& deinde compareat,& excipiat , quod
impetrauit literas,quas præſentauit delegato,& quod eſt pa
ratus proſequi iuſtitiam ſuam coram eo , nec requirunt ali-
quam citationem fieri.iſtam opi.ſcilicet,quod ſufficiat præ-
ſentatio , & quod non requiratur citatio, firmat etiam hic
Io.de Imo.dicens,quod eſt de iure verior.dicit tamen, quod
opin.glo.& Innoc ſeruaretur in practica,ſed ego non puto,
quia communiter Doctor.tenent contra iſtam gloſ. vnde ſi
eſſem iudex , uel conſultor , non ſequerer opinionem. hu-
ius gloſ.
In gloſ.in uerbo, cauſa. diuide iſtam gloſſam in quinque
partes,prout de quinque quærit. Secunda ibi,ſed poteſt quę
ri.Tertia ibi,ſententiabit enim iudex.Quarta ibi,ſi uero vide
tur dubius.Quinta ibi, quicunque enim appellat .
In ſecunda parte glo quia prima eſt clara.dicit dom.Abb,
46 quod in cauſa appellationis concurrunt quatuor † perſo-
næ,ſcilicet appellatus,iudex a quo,& iudex ad quem,& quiſ
que iſtorum, ſecundum quod tangit eum habet iudicare,
ſeu diſcernere,an appellatio ſua ſit probabilis , uel non.Ap-
pellans enim hoc habet probare, ut dixi ſupra eodem, per
tuas,& probatur in clemen.appellanti, eodem tit. appella-
tus etiam diſcutiet , an debeat recipere appellationem, uel
non,ſupra eodem,ſæpe,& in cap.interpoſita.infra eodem.iu
47 dex † a quo habet cognoſcere ad effectum , ut ſciat , an de-
beat deferre,uel non appellationi : nam ſi non defert legiti-
mæ appellationi eſt puniendus, ut ſ.eod.de priore , & in l.
quoniam iudices.C.eodem,& ſi deferret appellationi mani-
feſte friuolæ,eodem modo debet puniri.ut ſecunda,quęſtio
ne ſexta.ſunt quorum.verſi ſed ſi quis.unde glo.in capi.cum
appellationibus.in uerbo, deferens. eodem titulo,in textu .
dicit, quod iudex deferens appellationi friuolæ committit
reatum,propter quem meretur excludi ab honore iudican-
48 di:† iudex uero ad quem habet iudicialiter diſcernere,& ſen
tentiare,an appellatio ſit legitima,uel non,& ſi minus bene
pronunciauit poterit ab eo ſecundo appellari, ut in capitu.
ſua nobis,ſupra eodem,& de hoc uide Specu. eodem titu.§.
nunc dicamus,verſi.ſi quis iudicabit.Sed quæro iuxta prædi
cta,quid ſi iudex a quo, declarat appellationem non eſſe le-
gitimam, puta, quia dicit non deferimus tali appellationi ,
quia non eſt legitima,uel quia eſt ex cauſis friuolis interpoſi
ta,nunquid impediat vires appellationis.tex.uidetur, quod
non,in capit.cum ſuper Abbatia,de officio delegati,& idem
dicit Specul.eodem titulo.§.nunc dicamus. poſt me. uerſic.
Vincentius dixit,& uerſic.item appellatione pendente , & ſi
ſubdit,quod iudex a quo poſt appellationem proferret ſen-
tentiam diffinitiuam uenit reuocanda per iudicem appella-
tionis.ita tenet Specul.eodem titulo,§.nouiſſime, in ſecun-
da colum.verſic.illud autem certum eſt.circa finem,quia ad
iudicem ad quem ſpectat cognoſcere , & diffinire , an cauſa
appellationis ſit legitima,uel non, ut in capit. dilectus filius.
l.Saracenus,in fine de reſcriptis,& ff.de adminiſtratio.tuto.
in l.chyrographis § primo,& ibi per Barto.dic tamen,quod
quando iudex a quo , dicit ſe non deferre appellationi tan-
quam non legitimè interpoſitæ, uel tanquam friuolę, quod
appellans debet appellare a tali declaratione, alias noceret
ſibi talis declaratio,ut ſenſit glo.in clem ſi ante . de dolo , &
contumacia.in uerbo,manifeſte, & hoc etiam tenet Innoc.
in capit.paſtoralis.in gl.ſua,quæ incipit, mirum, & ita etiam
conſuluit Ioan.Cald.in quæſtione facti,& idem ſequitur do-
min.Cardin.in dicta clemen.in quarta quæſt.& dixi in ca. de
priore,ſupra eod.
49 In tertia parte glo.nota glo. quod † iudex in dubio debet
conferre cum iuris peritis, & ſic quando iudex a quo dubi-
tat,an teneatur,uel non teneatur deferre appellationi, debet
conferre cum peritis, & Specula.eodem titulo,§. nunc dica-
mus,uerſic.primo dicit,quod ſi pars petat, quod iudex com
mittat cōſilio Sapientis,an teneatur deferre appellationi,te
netur hoc facere, alias poteſt appellari , & hanc opinionem
ſequitur hic Butr.& Ioan.de Imola, ſupra eodem,ſæpe.Spe-
cul.tamen in dicto §.nunc dicamus,refert opi.Vincen.dicen
tis contrarium.& hæc opi.placet dom.Abb. quia non repe-
ritur iure cautum, quod iudex arctetur ad committendam
cauſam conſilio Sapientis,immo potius iura innuunt con-
trarium,ut patet in l.qualem.ff.de arbitris,& in capit. ad no-
ſtram,ſupra de conſuetu.facit quod notat.Innocen. in capit.
cum ſpeciali,infra eodem.ubi dicit quemlibet iudicem poſ-
50 ſe † interpretari legem,uel canonem,quo ad cauſam decidē
dam,& allegat ſingulare dictum Ioan.Andr.in capit.primo.
de conſtitut.vbi Ioan.Andr.dicit,quod iudex poteſt iudica-
re contra opin.communem,quando notorie eſt falſa, uel p
babilibus rationibus poteſt cōuinci , quod iudex acutiſſimi
ingenii exiſtimabit. ſed tu dic,quod aut quæritur , an iudex
poſſit committere cauſam conſilio Sapientis . Secundo, an
teneatur.& ad primum dic , quod ſi uult poteſt etiam inui-
tis partibus cauſam committere conſilio Sapientis,& ita te
net Ang. in l.prima.C.de relatio. per gloſſa nota.in l.prima.
C. de ſent. ex per. recip. Pro quo etiam facit gloſ. hic ,
dum dicit,quod iudex poteſt habere conſilium cum peritis,
& iſtud etiam eſt de mente Barto.in l. ſi poſtulauerat. ff. de
adult.& hoc quo ad primum,ſ. an iudex poſſit committere
cauſam conſilio Sapientis .
51 Quo ad ſecundum,ſcilicet,an † teneatur committere cau
ſam ꝯſilio Sapiētis ad petit.partium.in hoc ſunt opi.ſed uera
eſt opi.d.Abb.quod nō,per tex.no.in l. ad principem.ff.eo.ti.
ubi patet,quod iudex poteſt reuocare commiſſionē,quā fe-
cerat de cōſulēdo principe etiam inuita altera parte.vnde p
illum text.dicit ibi Ange. quod iudex poteſt reuocare com-
miſſionem,quam fecit de cauſa cōmittenda cōſilio Sapiētis
& iudicare nō expectato cōſilio.pro quo facit optime,quod
no.gl.no.in l.j.C.de relat.ubi Ang.idem tenet,& idem tenet
Bald.in l ex illo.C.de relat.ratio eſt , quia etiam ſi conſilium
52 habuiſſet † non teneretur illud ſequi,ut in l.Titium , & Me-
uium,& ibi per Barto.ff.de adminiſtratione tuto.facit capit.
cum olim,ſupra de arbi.& cap.cum in ueteri, ſupra de elect.
& idem

& idem dicit Bart.in l.ſi cum venerit.ff.de re iudic. Intellige tamen prædicta de iure communi, ſecus ſi ex forma ſtatuti teneretur iudex committere cauſam cõſilio Sapientis: nam tunc cum commiſſio ſit neceſſaria ex forma ſta·uti, iudex non ſolum teneretur committere cauſam conſilio Sapientis, ſed etiam deberet expectare conſilium, & ſi ferret ſententiam non expectato conſilio, ſententia eſſet nulla, vt dicit Bal.in dicta l ex illo ſed Bart.in dicta l.j. C.de relat. ſentit. ꝙ neceſſaria ſit appellatio, ſed in hoc conſideranda ſunt verba ſtatuti, & circa illud vltimum me non extendo, ſed remitto me ad Bar.& Legiſtas in dicta l.ſi conuenerit.ff.de re iudic.& per Io. de Imo.in l.j § quæſitum. ff de appell.& Doc. in c ſi pro debilitate de offic.deleg.

In quarta parte glo no glo quod vbi dubitatur, an appellatio ſit legitima, vel non, in dubio iudex debet deferre appellationi. idem voluit Ioan.Andr.in cap.ſi a iudice.eod.tit. in vj.& idem tenuit Inno.in cap.dilectus filius.I.Sarac.ſupra de reſcrip.& dom.Abb.& Doct.hic. de quo dixi ſupra eo. de priore hinc eſt quod licet iudex a quo veniat puniendus, ſi non defert iuſtæ appellationi, vt dicto cap.de priore.non tamen venit puniendus, ſi defert appellationi vbi non erat deferendum, ſecundum Archid in cap.j.in verbo, delatum.eo.tit.in vj.& Ioan.de Imo.hic. Ratio eſt, quod in dubio ſemper eſt appellationi deferẽdum per iudicem, & ideo ſemper excuſatur iudex, quando caſus eſt dubitabilis, licet debuerit non deferre. vbi vero appellatio eſſet manifeſte friuola, tunc bene puniretur iudex a quo deferens tali appellationi, vt ſupra dixi in ſecunda parte glo.

In quinta parte glo. no.glo relatam ad text. quia videtur velle, quod appellans ante ſententiam ad quemcunque ſuperiorem etiam citra Papam, tenetur hodie appellare in ſcriptis, per cap.primum, eodem tit.in vj & ſic ſentit, quod illud capit.non ponit in hoc ſpecialitatem in Papa. & iſtud communiter tenetur, & ſupra dixi poſt notabilia ante expeditionem glo.

In glo.in verbo, rationabiliter. diuide ipſam in duas partes.ſecunda ibi, ſed qualiter.

In prima parte dic, vt in capit.interpoſita. infra allegato in glo.

In ſecunda parte glo.no. glo quod ille qui habet iudicem
53 ſuſpectum ex culpa ſua, non poteſt eum † recuſare. facit ꝙ notat Bart.in l.cum in talibus § j. ff.de his quibus vt indign. vbi dicit, quod ſi teſtator contrahat inimicitiam cum legatario ex propria culpa, non per hoc reuocatur legatum. & pro hoc limitat ſingulariter.l.4 § fin. ff.de adimen.lega. vbi dicitur, quod cenſetur reuocatum legatum, quando legator cõtraxit graues inimicitias cum legatario: nam hoc eſt verum, niſi ipſe teſtator fuerit cauſa inimicitiæ, vt dic.l cum in talibus §.j. facit l ſi inimicitiæ.eod.titu. ad idem quod not. Bal.in l.j. in fi. commenti. C.de his quæ pœ.nomine. vbi dicit, quod ſi teſtator legauit eccleſiæ ſancti Petri centum pro ſepultura. & deinde moriatur in excommunicatione, & ſic non poſſit ſepeliri in cimiterio eccleſiæ, nihilominus conſequitur legatum, quia illud, quod non poſſit ſepeliri in cimiterio, procedit ex culpa ſua. ſed tamen dic, quod opinio gloſ. non eſt vera, quia ad hoc vt iudex poſſit recuſari tanquam ſuſpectus, non eſt inſpiciendum, an pars quæ recuſat iudicem, habeat eum ſuſpectum ex culpa ſua: hoc enim nõ conſideratur, ſed ſolum an ſit ſuſpectus, & hoc tenet hic Butr.& dom.Abb.pro hoc facit quod notat Innoc in capit. cum I.& A. de re iudic.vbi dicit, quod eccleſiaſtici qui coniurauerunt cõtra epiſcopum ex iuſta cauſa propter culpam ipſius epiſcopi non admittuntur ad teſtimonium contra ipſum epiſcopum. & idem ſenſit Bart.in l.prima.§.ſi ſeruus.& §.cum quis ff.de quæſtionibus.& idem dicit dom.Abb.in c. repellantur. infra de accuſat. Et ad hoc poſſem multa allegare. ſed iſta ſit concluſio, quod vbi conſtat de ſuſpitione iudicis, pars poteſt eum recuſare, licet fuerit cauſa ſuſpitionis, ſeu inimicitiæ, ſed ex hoc ſolo quod appellauerit, non poteſt eum recuſare, ex quo apparet non legitima, vt hic, & in cap. cum ſit Romana. ſupra eod. nam non eſt veriſimile, quod propter appellationem ab eo interpoſitam, iudex moueatur ad faciendam iniuſtitiam, ſed ſi poſſet probari iudicem fuiſſe commotum appellanti, tunc ſatis poſſet recuſari tanquam ſuſpectus, vt in c.ſeq.& hoc no.

In glo in verbo, in expenſis. Io.And dicit, ſequens Docto.
54 antiquos, quod † calumnioſe appellans vltra condemnationem expenſarum, condemnatur in quinquaginta libris auri, vt in l.ab executore, C.quorum appel.non recip.& hoc in cauſa ciuili, in cauſa vero criminali perdit litem, & notatur infamia, vt in l.a proconſulibus.C.eod.tit.& ſic ſentiunt Docto quod pœnæ legales habeant locum contra calumnioſe appellantes etiam de iure canonico. & iſtud fuit de mente gloſ.2.quæſtio.vj.ad Romanam ſed glo iuris ciuilis tenet contrarium in l.1.ff.a quibus appel.non licet.vbi dicit, quod pœnæ legales non habent locum de æquitate canonica contra calumnioſe appellantes. & idem ſentit Cyn in l. eos. C. eod & Specu.eod.titu.§.nunc dicamus, verſic.j.facit optime cap repræhenſibilis, & in cap.ij.ſupra eod.in quibus patet, ꝙ temere appellans condemnatur ſolum in expenſis & dom. Abb.allegat in ſimili bon glo.& Innoc.in cap.j. in glo.mag. de reb eccleſ non alien.in vj. qui dicunt, quod iura ciuilia diſponentia ſuper alienatione rei eccleſiaſticæ non ſeruãtur de iure canonico, quia ius canonicum introduxit aliam formam non ita difficilem, ſicut ius ciuile, vt patet 12.quæſt.2. ſine exceptione. vnde ſtandum eſt iuri canonico, & non ciuili, nec ſuppletur ius canonicum per ius ciuile, vnde dom. Abbas dicit ita dicendum in propoſito, de quo plenius per eum in cap.ij ſupra eod.

Conclude ergo, quod de iure canonico calumnioſe, vel temere appellans condemnatur ſolum in expenſis. Sed tu dic, quod etiam condemnandus eſt in damnis, ſeu in intereſſe. pro quo eſt bo.tex.in cap.fina.in fi. de reſcrip. vbi dicit, quod eſt condemnandus in expenſis, & damnis, & in clem.j. de reſcrip.vbi dicit, quod eſt condemnandus in expenſis, & intereſſe, & dic, quod non ſolum debet condemnari in expenſis factis per appellatum in loco iudicij, ſed etiam in expenſis pro ueniendo, & redeundo, vt dicit glo in cap.in noſtra, infra de iniur.& glo.ij quæſt.j.in primis. & Innoc.in cap. finem litibus.ſupra de do.& contuma. vbi plene habetur de materia expenſarum. ſed Ioan.Andr.poſt Pet.limitat iſtum tex.inquantum dicit, quod appellans debet condemnari in expenſis, ſi ſuccumbit in cauſa appellationis.hoc eſt verum ſecundum eos, niſi opinio alicuius Doct.faceret pro ipſo appellante. & ita etiam videtur reſidere Specu. in tit.de expen. § nunc videndum.& ſequitur hic Bur.& Bal.in cap.veniens. el primo, ſupra de teſtib.vbi talis opinio contineret certum, & expreſſum errorẽ idem tenet hic Io.de Imo. niſi talis opinio eſſet communiter reprobata: nam in conſulendo, & iu
55 dicando nunquam eſt recedendum a communi † opinione Doc.vt eſt tex.ſingularis.19.diſt.in canonicis.& tenet glo. in l.omnis diffinitio. ff de reg iur.& Innoc.in cap.ne innitaris. ſupra de conſtit.& Hoſtien.& Ioan.Andr.in cap.j eod.tit. & Bart.in l.2.C.de pœna iud.qui male iudic, dic tamen, quod poteſt iudicari contra communem opinionem, vt dicit Io. Andr.in præalleg.cap.j.ſupra de conſti.& per Doct.maxime dom.Abb.in cap.finem litibus, de do & contuma.vbi habetur plene de materia condemnationis expẽſarum, & ibi do. Abb.concludit, quod ſi opinio ſingularis Doct.eſt probabilis, & iudex qui eum ſecutus eſt, eſt magnæ reputationis, ꝙ tunc excuſat a condemnatione expenſarum. & hoc modo intellige Petr. & Ioan.Andr. & Specul.& Bald. in dicto cap. veniens.

In glo.pen.hæc gloſ.bene dicit, & eam no. ſed quæro pro declaratione de aliquibus.

Et primo, quid ſi delegatur cauſa appellationis cum negocio principali, an ſi appellatio non eſt iuſtificata, poſſit
56 † delegatus procedere in cauſa principali. & videtur quod ſic, quia alias talis commiſſio nihil operaretur, ſed verba debent aliquid operari, vt in cap.ſi Papa, de priuileg in 6. cum ſimilibus. ergo debet intelligi commiſſum negocium principale etiam appellatione non iuſtificata: in contrarium fa-
57 cit, quia † reſcripta debent intelligi ſecundum ius commune, vt in cap. cauſam de reſcript. & ibi per Innoc. & Docto. Ergo illa verba, quod cognoſcat de articulo appellationis, & de negocio principali, debent intelligi conditionaliter ſ. ſi appellatio fuerit iuſtificata & iſtud vltimum ſentiunt Domi.de Rota, deci 11.quæ incipit, item fuit dubitatum, vtrum auditor. circa medium. vbi dicunt, quod ſi cauſa appellationis ab interlocutoria committitur in curia, vna cum negocio principali, non fit amplius remiſſio ad partes, cum cauſa ſit ſemel in curia, & ita dicunt ſeruari de ſtylo curiæ. ſed dicunt de iure fortaſſe eſſe cõtrarium per iſtum tex. & ſic ſentiunt, quod ſi committeretur extra curiam appellatio ab interlocutoria, vna cum negocio principali, non poſſet delegatus cognoſcere de negocio principali, niſi iuſtificata appellatione.& iſta opi.mihi placet, cum reſcripta ad lites ſint odioſa, & ſtricte interpretanda, qui derogant iuriſdictioni ordinariæ, vt in cap.P.& G.de offic.deleg.facit optime cap. ſuper.eod.titu.& cap.2.de relig.dom.& cap.paſtoralis.de priuil.Nec obſtat, quod illa verba, cum negocio principali, &c. nihil operentur, quia verba, reſcripti ad litem ſunt reducenda ad ius commune, vt dicto cap cauſam.de reſcrip. ne aliquid inducant contra ius commune, quia tunc non eſſet reſcriptum, ſed priuilegium, vt dicit glo not.in cap.j in verbo, noſcatur.de conſti.in vj.quæ etiam dicit, quod ad hoc vt in-

telligatur

58 telligatur † reſcriptum contra ius commune, debet conſta-
re de certa ſcientia principis, ſed hic non conſtat de certa
ſcientia principis, ex quo verba poſſunt intelligi ſecundum
ius commune, hoc inquam potius eſt cōſiderandum, quàm
quod verba reſcripti aliquid operentur. facit l.2.C.de noxa.
& l.fin.§. in computatione. C. de iure deliber. Præterea illa
verba ſatis operantur, quia tollitur dubitatio, ſcilicet an ſi
committatur cauſa appellationis, ſimpliciter intelligitur
commiſſum negocium principale iuſtificata appellatione,
a quod eſt magis dubium, vt ſtatim dicetur.[a] vnde ſatis illa
verba operantur, quia tollunt illam dubitationem.

59 Secundo quæro, nunquid ſi Papa committit † delegato
cauſam appellationis ab interlocutoria, nunquid iuſtifica-
ta appellatione poſſit cognoſcere de cauſa principali. & gl.
ij.quæſt.vj.in fi. tenet quod ſic. idem tenet Innoc. & Hoſtiē.
hic allegat cap.Rainutius.infra de teſtam. ſed Vincen. tenet
contrarium, niſi aliud habeat formam reſcripti.Ioan.And.
autem dicit, quod ſunt attendenda verba reſcripti, & ali-
ter non declarat, ſed pro opin.Vinc.conſuluit Feder.de Sen.
conſilio ſuo 186.quæ incipit,cap.vt debitus pro iſta opi.facit
glo.3.in clem.j.de cau poſſ.& propriet.& opi.Vincen. etiam
Dom.Dom.ſecutus fuit in cap.Romana.in princ.eodem tit,
in vj.Butr.autem diſtinguit, ex cuius diſtinctione facias tres
caſus.

Primus eſt, quando committitur cauſa appellationis cum
dictione taxatiua tantum, vel duntaxat, vel ſolum: puta ſi
60 in reſcripto dicitur, ſolum tibi committimus cauſam † ap-
pellationis, vel duntaxat, ſeu tātum committimus tibi cau
ſam appellationis. & hoc caſu delegatus non poterit cogno
ſcere de cauſa principali, dato quod appellatio fuerit iuſtifi
cata, quia dictio taxatiua eſt excluſiua, vt in l.ob æs.C.de præ
diis minor.

Secundus caſus eſt, quando committitur cauſa appella-
tionis cum omnibus ſuis dependentibus, & ad ipſam facien-
tibus, & hoc caſu abſque dubio poteſt cognoſcere de cauſa
principali, quia cognitio cauſæ principalis dependet ab ar-
ticulo appellationis, vt hic.facit clem diſpendioſam.de iu-
dic.& hoc tenent Domi. de Ro.deciſ.189.quæ incipit, item
quod iudex datus.

Tertius caſus eſt, quādo Papa ſimpliciter committit cau-
ſam appellationis, & hic caſus eſt dubitabilis, tamen Butr.
ſequitur opin.Innoc.& Hoſtiē.& glo.præalleg.iſtam opinio
nem etiam ſequitur dom.Abb.ſuper iſta glo.mouetur, quia
cauſa principalis venit acceſſorie ad cauſam appellationis,
arg.huius tex.ergo commiſſo principali, videtur etiam com
miſſum conſecutiuum, maxime ne partes habeant ire per
diuerſos iudices, & bene facit, ſecundum dom.Abb. & But.
cap.prudentiam.in fi.de offic.deleg.& dicit Ioan. de Imo.ꝙ
hæc opinio ſeruaretur in practica propter auctoritatem gl.
& Innoc.& Hoſtien.& Doct.ſequentium iſtam opinionem.
Sed in puncto iuris iſta ſecunda opinio videtur ſibi verior,
quia delegationes ſunt ſtricte interpretandæ, vt ſupra dixi,
vnde cauſa appellationis ab interlocutoria bene poteſt ex-
pediri abſque cognitione cauſæ principalis certo reſpectu
poteſt cenſeri pars ipſius appellationis, ex quo per ipſam de
uoluitur negocium principale, ſi pronunciatur, bene appel
latum, vt hic in tex.ideo cum ſit de conſecutiuis, includitur
in ipſa conditione, ideo cum ſit de ipſa commiſſione cauſæ
appellationis, vt in dicto cap.prudentiam. de offic.deleg. &
ſic Ioan.de Imo.tandem ſequitur opin.glo.& Innoc.& Ho-
ſtien.quem etiam ſequitur Butr.& dom.Abb.& iſta pars eſt
verior. facit in ſimili, quia ſi alicui delegatur ſimpliciter cau
61 ſa appellationis, † cenſetur etiam commiſſa cauſa nullita-
tis, & poterit delegatus ſuper ea pronunciare, ex quo eſt de
pertinentibus ad cauſam appellationis, vt in l.quædam mu
lier.ff.famil.erciſc.& in l.ſi expreſſim.ff.eod.titu.& hoc tenet
Hoſtien.Innoc.& Io.Andr.& Dom.Dom.in cap.j.eod.titu.
in 6.& Io. de Imo.in dicta l.ſi expreſſim. in fi. Similiter dele
gatus ad cauſam appellationis, poteſt cognoſcere ſuper eius
deſertione, ex quo eſt de pertinentibus ad ipſam cauſam ap
pellationis. & ita tenent Do.de Ro.deciſ.154.vnde conclu-
de, quod eodem modo delegatus ad cauſam appellationis
ab interlocutoria, poteſt cognoſcere de cauſa principali iu-
ſtificata appellatione.& iſtam opin. etiam ſenſit glo.in c.ex
tenore.in glo.fi.ſupra de fo. compet.

Tertio quæro de notabili quæſtione, quam ponit hic do-
62 mi.Abb.nunquid iudex † ad quem poſſit cognoſcere de cau
ſa principali omiſſo articulo appellationis. Et primus erit
caſus in Papa. Secundus in delegato Papæ. Tertius in lega-
to. Quartus in Archiepiſcopo.

In primo caſu, ſcilicet quando appellatur ad Papam, in
hoc videtur tex.expreſſus in cap.j.eo.tit.in vj vbi patet, quod
ſi omittatur articulus appellationis de voluntate partium,
poteſt Papa cognoſcere de cauſa principali. Sed dubitatur,
an requiratur conſenſus vtriuſque partis, an vero ſufficiat ſo
lus conſenſus appellati & dom.Abb. hic allegat Compoſt.
in ca.j.de electio.in vj. qui dicit, quod appellatus poteſt hoc
petere etiam inuito appellante, quia non habet ipſe appel-
lans. de quo cōqueratur, quia per appellationem expectat,
vt iudex ad quem cognoſcat de cauſa principali: vnde poteſt
ei dici, quod quæris, intus habes, vt not.in c.ſuper quæſtio-
num.§.porro.de offic.deleg.

Nec poteſt allegare, quod appellatione non iuſtificata
cauſa ſit remittenda ad iudicem a quo, cum ipſe appellan-
do etiam iuriſdictionem decliner, vt in cap.ſi a iudice eo.tit.
in vj. vnde quo ad iudicem a quo reputatur contumax, vt in
cap.ij.eod.tit.in vj.

63 Contumax † autem nunquam poteſt allegare litis pen-
dentiam, vel quod iudex coram quo fuit contumax, præue-
nerit iuriſdictionem, vt dicit Bar.in l.quamuis, ff.de dam.in-
fec.& in l.ſepulchri violati.ff. de ſepulc. vio. & idem dicit do
mi.Abb.in cap.penult.ſupra de foro compet. Item ille qui ſe
procurat conueniri coram aliquo iudice, nunquam poteſt
opponere de litis pendentia coram alio, vt dicit notabiliter
Bal.in l.j.in princ vlt.colum.C.comm.de leg.per tex.in l.1.in
fi.C.de aſſer.tollen.cum ergo appellans procurauerit, quod
cauſa ſit coram iudice ad quem, non poteſt opponere de li-
tis pendētia coram iudice a quo, immo neque iudex poteſt
hoc opponere, nec ſupplere, etiam ſi ſibi conſtaret ex actis,
vt in cap.cum M.& ibi hoc notat Innoc. & domi.Abb.in fi.
ſupra de conſtit.& idem dicit Bal.in l.nulli.in fi.C.de iudi er
go non poteſt appellans contradicere appellato volenti, ꝙ
cauſa principalis tractetur coram iudice ad quem omiſſo ar
ticulo appellationis, & hoc tenet etiam Innoc. & Io.Andr.
in cap.j.eod.titu.in vj.ſed Dom.Dom. tenet ibi contrarium
per illum tex. quia ibi requiritur voluntas partium. ſed Do-
ctor.dicunt, quod debet ſuppleri, vel partis appellantis, ſed
potes ſaluare illum tex.& opin.Dom.Dom. quod aut appel
latus vult, quod omiſſo articulo appellationis cognoſcatur
de cauſa principali, non reuocato aliter grauamine, & tunc
requiritur conſenſus appellantis, & appellati, quia prius de-
64 bet reuocari † grauamen, antequam cognoſcatur de cauſa
principali, & hoc modo loquitur tex.in dicto cap.j.eod.tit.
in vj.& ſic intellige Dom.Dom. Aut appellatus eſt conten-
tus, quod iudex ad quem reuocet grauamen omiſſa cogni-
tione articuli appellationis. & hoc caſu quia appellans non
habet, vnde conqueratur, poteſt hoc petere etiam appellā-
te ipſo contradicente, & hoc modo procedit opi.Compo-
ſtel. quam ſequitur Innoc.& Ioan.And.in dicto cap.j & do-
mi.Abb.hic, in antepenult.colum.& Ioan.de Imo.hic ſimi-
liter in antepenult. Et ex hoc ſum expeditus de primo caſu.

Venio ad ſecundum, ſcilicet an diſpoſitio d.c.1. procedit
in delegato, videlicet nunquid ſi Papa committit delegato
cauſam appellationis, ipſe delegatus poſſit cognoſcere de
cauſa principali, omiſſo articulo appellationis.& Innoc.&
Ioan.Andr.tenent quod ſic, in dicto cap.j.eod.tit.in 6. quia
delegatus in cauſa ſibi delegata repræſentat vices Papæ, vt in
cap.ſane,el ſecondo, ſupra de offic deleg.vnde poteſt eius iu
riſdictio prorogari, ut in cap. P.& G.de offic.deleg. & dic, ꝙ
hoc caſu ſufficeret conſenſus ſolius appellati diſtinguen-
do, prout dixi in præcedenti caſu, & hoc tene perpetuo mē
ti, quia ſæpe delegatur cauſa appellationis, & quandoque
partes ambæ, vel ſolus appellatus contentatē, ꝙ omiſſo arti-
culo appellationis delegatus procedat in cauſa principali,
& multi dubitant, an delegatus poſſit hoc facere, quia tene
65 tur † ſeruare formam mandati, vt in cap.cum dilecta. ſupra
de reſcri.& c.Piſanis de reſtit.ſpoliat. & habes, quod delega-
tus hoc poteſt, nec dicitur facere contra formam mandati,
quia commiſſio intelligitur facta ſecundum formam iuris,
vt in capit.cauſam.de reſcrip. ſed partes, vel appellatus po-
teſt conſentire, quod omiſſo articulo appellationis cogno
ſcatur de cauſa principali, ergo &c. Et ex his expeditus ſum
de ſecundo.

Venio ad tertium, ſcilicet nunquid ſi appellatur ad lega-
tum, poſſit ipſe omiſſo articulo appellationis cognoſcere
de cauſa principali, & glo.ſingularis in c.Romana.in princ.
in verbo, curiam. videtur ſentire quod ſic, quia legatus po-
teſt adiri per uiam querelæ ſicut Papa, vt in cap.j de offic le
ga.& ita tenet Archid.& Ioan Andr. in dicto cap.Romana.
& ſequitur hic dom.Abb.ſed dom.Cardin hic & Domi.Do
mi.tenet contrarium in dicto cap.j eod.ti.in vj dicens, quod
excepto Papa nullus abſens poterit cognoſcere de cauſa
prin-

ADDITIO.

a ¶ Idem tenet Felin. in cap.cauſam, in gloſ.ſua, interpretatio reſcripti vlt.
colum. verſic. & dicit Ro. de reſcriptis.

66 principali,omiſſo articulo appellationis,quia vbi † cauſa pē
det, vel vbi cauſa eſt cępta, debet ſeruari,vt in l.vbi cęptum.
ff.de iudic.& in cap.penult.de foro compet. notat Ioan.An.
in cap.paſtoralis.in j.glo.ſupra de offic. ordin. Item legatus
de latere non poteſt ſe intromittere, vel cognoſcere de cau
ſa pēdente coram ordinario, quia eius iuriſdictio potuit pręueniri, vnde licet legatus potuiſſet primo adiri per viā que-
relæ, tamen ex quo cauſa eſt cępta coram alio, non poteſt
ſe intromittere, niſi primo conſtet cauſam appellationis fo
re legitimā, vt hic in tex.& dicta l.vbi cęptum. vnde Do.Do
mi.vbi ſupra concludit,quod etiam de conſenſu partium le
gatus non poſſit cognoſcere de cauſa principali omiſſo arti
culo appellationis.ſed Ioan.de Imo.& do. Abb.hic ſequun-
tur opin Archid.& Ioan.Andr.& ad l.vbi cęptum.ff.de iudi.
do.Abb. reſpondet, quod illud habet locum parte contra-
dicente, ſed ſi ambæ partes volunt proſequi cauſam coram
alio , non poſſunt per iudicem coram quo eſt cauſa cœpta
compelli ad proſequendum, ex quo cauſa eſt priuata, argu.
in clem.quamdiu eod.tit.& ſupra eod.delatæ. ad fin. verſic.
ſuperior.& in l.4.§.hoc autem iudicium. ff.de dam.infec. &
in cap.ad noſtram,el ſecondo, & ibi per Innoc. ſupra de iu-
reiur.ſolum enim debet intendere iudex , vt partes concor-
dent, vt in l.j.§.& poſt operis.ff.de oper noui nun. non poteſt
ergo iudex excipere , quod cauſa prius fuerit cœpta coram
eo ; & hæc reſponſio ſoluit vtrunque motiuum dom.Cardi.
& Dom.Dom. Et no.bene iſta verba.ex quibus habes,quod
legatus de latere non poſſit cauſam cęptam coram ordina-
rio ad ſe aduocare, nec impedire ordinarium procedere , vt
in cap.j.& ibi per dom.Abb.ſupra de officio lega. & idem te
neo ſupra eodem. in capit.vt noſtrum. ij colum. tamen de
conſenſu partium poteſt de cauſa cœpta coram ordinario
cognoſcere, quod nota & hæc opin.videtur mihi verior,ex
quo enim legatus poteſt adiri per viam querelæ , poteſt eo-
dem modo cognoſcere de cauſa principali omiſſo articulo
appellationis. Et ex his ſum expeditus de tertio.
Venio ad quartum, ſcilicet an Archiepiſcopus, vel alius
67 † iudex, qui non poteſt adiri per viam querelæ poſſit cogno
ſcere de cauſa principali omiſſo articulo appellationis. &
hoc tenet glo in dicto cap.j.in verbo,omiſſo, eod.titu.in vj.
ſed hoc recipit tres limitationes.
Prima eſt,quando pronunciaſſet iuriſdictionem ad ſe de-
uolutam per legitimam appellationem : nam tunc abſque
dubio poterit cognoſcere de cauſa principali,quia talis ſen
tētia facit ius,& ſatis dicitur expeditus articulus appellatio-
nis per ipſam pronunciationem. & hoc tenuit Innoc.& Io.
And.in d.cap.j.de quo plenius per Fed.de Sen.conſ.ſuo 187.
maxime circa fin.
Secunda limitatio eſt,quando iudex detuliſſet appellatio
ni : nam tunc indiſtincte iudex ad quem poteſt cognoſcere
de cauſa principali omiſſo articulo appellationis, quia per
delationem totalis iuriſdictio fuit deuoluta ad iudicem ad
quem.& hoc tenet Innoc.& Io.And.& Do.Do.in d.c.j.& ſe-
quitur hic Io.de Imo.& do. Abb.
Tertia limitatio eſt, quando litigantes eſſent laici ,.quia
68 laici † poſſunt prorogare iuriſdictionem abſque conſenſu
proprij iudicis, vt notat Bart.in l.j.§.& poſt operis. ff.de ope-
ris noui nunciat.& per But.& dom.Abb. in cap.ſignificaſti.
de fo.compet.Et ex his ſum expeditus de iſto articulo,quem
tene menti.
Quarto quæro , an iuſtificata appellatione ab interlocu-
toria , poſſit iudex ad quem remittere appellantem ad iudi-
cem a quo, ipſo inuito. dicendum eſt,quod non, quia eſt ſi-
bi ſuſpectus , ex quo eum ſemel grauauit, vt in cap. ad hęc ſi
in vna.ſupra eod.& per glo.& Doct.in l.eos.in princ.C.eod.
fallit in caſu cap.ſignificauerunt. ſupra de exceptio. de quo
ibi dixi.
69 Vltimo quæro, nunquid iudex ad quem † tenentur verba-
liter remittere ad iudicem a quo , poſtquam pronunciauit
appellationem non eſſe legitimam. Et in hoc diſtingue , quia
aut iudex a quo detulit appellationi , & tunc eſt neceſſaria
verbalis remiſſio , nec ſufficeret , quod pronunciaſſet male
appellatum, & bene iudicatum , vt in cap.cum appellatio-
nibus & ibi no glo.in verbo,refutati. & in verbo, remitten-
da,eod.titu.in vj. Aut iudex a quo non detulit appellationi,
& tunc non requiritur verbalis remiſſio , ſed ſatis eſt , quod
pronunciet male appellatum , & bene iudicatum . immo
idem dicendum eſt, etiam ſi iudex ad quem inhibuiſſet iudi
ci a quo, ne in cauſa procederet,ſi poſtquam eſt pronuncia
tum male appellatum , & bene iudicatum inhibitoria ex-
tinguitur, & iudex a quo poterit incontinenti in cauſa pro-
cedere ; ſecundum Ioan.Andr. hic. & hæc ſunt notanda ad
intellectum cap.non ſolum.§.illa.eod.titu.in vj.& ita etiam
ſequitur hic Io.de Imo.

70 In vlti.glo.nota iſtam gloſ.quod omnes † cauſæ quæ ſunt reſeruatę Papæ,dicūtur cauſę maiores. Quę autem ſint,dic, vt per glo.& Doct.in d.c.poſt translationem.§.de offic.lega. & per glo.in d.cap quamuis. de elect.in vj. & hæc ſufficiant. Sequitur cap.cum ceſſante.

SVMMARIVM.

1 *Iudex à quo appellatum eſt, ſi grauamen reuocat, poteſt in cauſa principali procedere non obſtante appellatione.*
2 *Grauamen eſt immediata cauſa appellationis , & per eius reuocationem ceſſat eius effectus.*
3 *Cauſa impulſiua ceſſante, non ceſſat eius effectus.*
4 *Cauſa finalis, & impulſiua,quæ præſumatur.*
5 *Cauſa poſita in teſtamentis,in dubio præſumitur impulſiua.*
6 *Interlocutoriam ſuam non ſolum iudex ordinarius , ſed etiam delegatus reuocare poteſt, etiam ſi fuerit appellatum.*
7 *Appellatio poteſt fieri a comminatione iniuſte facta,licet de præſenti grauamen non intulerit.*
8 *Iudex reuocans errorem ſuum , potius laudandus , quam damnandus venit .*
9 *Grauamen reuocari debet de facto, non verbo tantum.*
10 *Interlocutoriæ reuocatio non requirit citationem partis.*
11 *Actus nullus a iudice fieri debet , niſi ſit ad petitionem partium.*
12 *Iudex debet citare , ne proceſſus ipſius cauſæ retardetur ex friuolis exceptionibus .*
13 *Appellari an poſſit a comminatione iudicis.*
14 *Comminationis quatuor caſus vide.*
15 *Comminatio iudicis conſideratur, aut facta iudicialiter , aut extraiudicialiter .*
16 *Grauamen quando eſt irreparabile, habet appellationem.*
17 *Peremptorium continens breue peremptorium,habet appellationem.*
18 *Comminationes iudicis habent appellationem etiam poſt decem dies,cum non tranſeant in rem iudicatam.*
19 *Præcepta iudicis nunquam tranſeunt in rem iudicatam.*
20 *Iudex an reuocando interlocutoriam, poſſit condemnare in expenſis.*
21 *Emendare non dicitur, qui expenſas non refundit.*
22 *Sententia diffinitiua non poteſt reuocari per eum qui tulit eam,nec corrigere poteſt, ſeu mutare regulariter.*
23 *Sententia quando reuocari poteſt ab eo, qui tulit eam , & vide ſex caſus .*
24 *Officium iudicis nobile durat etiam poſt ſententiam .*
25 *Sententia reuocatur per viam reſtitutionis.*
26 *Iudex qui tulit ſententiam interlocutoriam, illam reuocare poteſt , vbi plures limitationes vide.*
27 *Interlocutoria ſententia, quando reuocari non poſſit.*
28 *Appellatio bis facta, tollit interlocutoriæ reuocationem.*
29 *Iudex qui detulit appellationi,an interlocutoriam reuocare poſſit.*
30 *Delegatus iudex an re integra poſſit de conſenſu partium reuocare interlocutoriam, ſi detulit appellationi.*
31 *Actus finiens iuriſdictionem, impedit iudicem reuocare interlocutoriam ſuam .*
32 *Inhibitio facta per iudicem ad quem,impedit iudicem a quo reuocare interlocutoriam ſuam.*
33 *Inhibitio tendit, ne appellans grauetur, non autem vt grauamen non poſſit reuocari .*
34 *Poſtulatio non poteſt reuocari, poſtquam Papæ eſt præſentata.*
35 *Litis conteſtatio coram iudice ad quem,impedit interlocutoriæ reuocationem fieri a iudice a quo.*
36 *Interlocutoria mandata executioni non poteſt reuocari , vide tria exempla .*
37 *Procurator approbatus per interlocutoriam,an reuocari poſſit.*
38 *Interlocutoria de fideiuſſore dando, eo dato non poteſt reuocari.*
39 *Teſtes in interlocutoria publicati, reuocari non poſſunt.*
40 *Executio interlocutoriæ an reuocari poſſit.*
41 *Executio facta de interlocutoria nulla reuocari poteſt.*
42 *Interlocutoria quæ eſt parui præiudicij, facile reuocari poteſt.*
43 *Iudex non poteſt reuocare executionem factam per ipſam partem, niſi de eius conſenſu .*
44 *Sententia ſecundi decreti , an poſſit reuocari , cum habeat vim diffinitiuæ .*
45 *Subrogatum debet ſapere naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.*
46 *Interlocutoria lata ſuper uerbi ambigui interpretatione,tam in ſententia, quam in contractu non reuocatur.*
47 *Interpretatio dubij non poteſt fieri niſi ſemel à parte.*
48 *Interlocutoria tertio reuocari non poteſt.*
49 *Interlocutoria tranſiens in contractum,non reuocatur.*
50 *Condemnatio expenſarum taxatarum,non reuocatur.*
51 *Interlocutoria vſque ad quantum tempus poſſit à iudice reuocari.*
52 *Cauſa cognitio an requiratur in reuocatione ſententiæ interlocutoriæ.*

53 *Inter-*

53 *Interlocutoria eo modo quo lata fuit, eodem & reuocari poteſt.*
54 *Geſtum de facto, de facto quoque reuocari debet.*
55 *Iudex a quo non poteſt recuſari, ſi grauamen reuocat, nec ab eo appellari poteſt.*
56 *Iudex in reuocando grauamine debet uti verbis duplicibus pro ſaluando honore ſuo, & dicere ſe non credere grauaſſe, &c.*
57 *Corrigere licitum eſt, quod minus recte factum eſt.*

C A P. L X.

1 CVm ceſſante. Si iudex a quo eſt † appellatum a grauamine
illud reuocat, poteſt in cauſa principali procede
re nō obſtante appellatione. hoc dicit, diuiditur
in duas partes; quia in prima parte ponitur duplex huius
conſtitutionis ratio. in ſecunda ponitur ipſa conſtitutio. ſecunda ibi, ſtatuimus.
Nota primo illum tex. ad illud, ad quod quotidie allega-
2 tur, ſcilicet quod † grauamen eſt immediata cauſa appella-
tionis, & quod ceſſante grauamine, per eius reuocationem
ceſſat eius effectus. ſed limita iſtam regulam: nam procedit
quando ceſſat cauſa finalis, ſecus ſi eſſet cauſa impulſiua,
3 quia ceſſante cauſa † impulſiua, non ceſſat eius effectus, vt
in l. j § ſexum. ff. de poſtul. & in cap. ex parte de conuer. coniug. & in l. ſi mulier. & ibi per gloſ. C. de iu. dot. de quo etiam per glo. & Doct. in cap. poſt tranſlationem. ſupra de renunc. & per Bart. & alios in l. ij. § ſi ff. de donat.
Secundo limita, quia prædicta regula debet intelligi, quan
do cauſa finalis eſſet vnica: ſecus autem ſi cōcurrerent duæ cauſæ finales, quarum quælibet per ſe ſufficeret ad effectū inducendum, tunc licet vna cauſa ceſſaret, non tamen per hoc ceſſaret eius effectus. ſufficit enim, quod altera cauſa maneat, vt in §. affinitatis. Inſtit. de nupt. & in l. liberorum. §. notatur. & ibi per Bar. ff. de his, qui no inſa. Secus aūt eſſet, quando quælibet cauſa de per ſe non ſufficeret ad illum effectum producendum, ſed ambæ ſimul coniunctæ requirerentur, quia tunc ceſſante vna cauſa ceſſaret effectus, licet altera cauſa remaneret. pro quo eſt bo. tex. in cap. quoniam frequenter. in § porro. iuncto §. ſi autem, ſupra vt li. non conteſ. nam in §. porro. proceditur contra abſentem li. non conteſt. ex duabus cauſis.
Prima in fauorem alterius coniugis expectantis, de cuius fornicatione timetur.
Secunda in odium contumacis, & ſi ceſſat altera cauſa tantum: puta contumacia, & alia remanet, ceſſat diſpoſitio, vt dicto §. ſi autem. & hoc dicit dom. Abb. notandum, quia multum limitatur ille §. affinitatis. & idem dicit dom. Abb. in d. §. ſi autem. in fi. quod tene menti.
4 Quæ autem † cauſa præſumatur impulſiua, & quæ finalis
dic, quod ſi cauſa inſeritur ab homine: puta in cōtractibus, & tunc cauſa nunquam præſumitur finalis, ſed potius impulſiua, vt dicit glo. ſingularis in l. ij in fi. ff. de donatio. facit quod habetur in l. cum T. C. de pact. inter empto. & vendit.
5 & idem poteſt dici in teſtamentis, quia cauſa † poſita in te-
ſtamentis in dubio præſumitur impulſiua, & non finalis, vt in l. cum tale § legato falſam. ff. de condit. & demonſtr. & in l. j C. de falſa cau. adiec. lega. & Inſtit. de lega. §. huic proxima. ſed ſi cauſa apponatur in iure, vel ſtatuto, in narratione, vel in procemio, in dubio præſumitur finalis, & non impulſiua. hoc tenet glo. ſingul. in dicto §. legato falſam. & ſequitur ibi Bal. hoc tamen vltimum dictum limita, niſi conſtitutio largius poſtea loqueretur in diſpoſitione, quam expreſſum fuerit in narratione: quia præſumitur potius impulſiua, ex quo ipſa conſtitutio poſtea largius diſponit, & hoc fuit ſingulare dictum Ioan. Andr. & Dom. Dom. in cap. penult. ſupra de immun. eccl. & iſtud adde ad ea quæ dixi in c. ſecundo requiris, in princ. ſupra eod.
Secundo no. ibi, ſiue delegatus, quod non ſolum ordina-
6 rius, ſed etiam delegatus poteſt reuocare ſuam † interlocu-
toriam, vnde iſte tex. eſt notabilis, quia ampliat l. quod iuſſit. ff. de re iud. illa enim l. loquitur in ordinario, ſed hæc conſtitutio diſponit, vt procedat etiam in delegato.
Tertio nota aliam extenſionem ad d. l. quod iuſſit. quia iudex poteſt ſuam interlocutoriam reuocare, etiam ſi ab eo fuerit appellatum, & in hoc concordat cap. ſi a iudice, eod. tit. in vj.
Quarto nota aliud dictum notabile, quod alibi non ita
bene probatur, ſecundum do. Abb. quod non ſolum a gra-
7 uamine illato poteſt in iudicio appellari, ſed † etiam a com
minatione facta iniuſte per iudicem, licet de præſenti non intulerit grauamen, ſed timeatur inferri ex præcedenti comminatione.

Et ex hoc infert domi. Abb. quod a verbali grauamine de præſenti, & a reali de futuro poteſt appellari in iudicio: ſecus vbi grauamen re, & ſpe eſſet de futuro, quia tunc non poſſet appellari in iudicio, ſed extra iudicium ſic, iuxta no. in clem. ſicut. eod. tit. in vj. & ſupra eo. bonæ. & infra eo. dilecto. & de hoc infra latius dicetur cum glo.
Quinto no. ibi, ſano vſus conſilio, quod non debet nota-
8 ri de inconſtantia, quia † reuocat errorem ſuum. Immo po
tius eſt commendandus de ſapientia: vnde dicitur, quod ſapientis eſt mutare propoſitum in melius, & alibi dicit tex. magnæ ſapientiæ eſt hominem reuocare, quod male locutus eſt. 22. quæſt. 4. magnæ. & infra de accuſ. qualiter & quando, el primo.
Sexto nota ibi, comminationis effectus deſtiterit, qualiter grauamen debet reuocari per iudicem: nam ſi proceſſus eſt factus, debet ipſum factum reuocare, & ſi proceſſum eſt ad actum verbi, debet reuocari per contrariam interlocutoriam, ſecundum Innoc. qui dicit, quod non ſufficeret, ſi iu-
9 dex diceret ſe paratum reuocare † grauamen, ſed requiritur,
quod de facto ipſum reuocet, quod eſt notādum, ſecundum Hoſtien. pro quo eſt bo. tex. in cap. ſi a iudice. & ibi glo. in verbo, cum effectu, eod. tit. in vj. quæ etiam dicit, quod ſi grauamen eſt reale, requiritur reuocatio realis, & ſi eſt verbale, requiritur reuocatio verbalis.
Septimo nota tex. ſingularem in verbo, libere. iuncto ca. licet epiſcopus. de præben. in vj. & iuncta glo. in cle. dudum. de ſepul. in verbo, libere: quæ dicit, quod ille dicitur poſſe libere actum gerere, quando alium non tenetur requirere,
10 quod quando iudex reuocat † interlocutoriam ſuam a qua
eſt appellatum, nō tenetur citare partes: nam poterit etiam contradicentibus partibus ſuam interlocutoriam reuocare. hoc probat tex. hic in verbo, libere. & hoc tenet Bal. in l. j. C. ſent. reſcin. non poſ. & domi. Abb. hic. & hoc no. quia
11 regulariter iudex nullum † actum debet facere niſi ad peti-
tionem partis, vt in l. ad peremptorium. ff. de iud. not. Inno. in cap. ad noſtram. el. ſecondo, ſupra de iureiur. nam hoc fallit, quando iudex vult reuocare errorem ſuum, & ſic interlocutoriam ſuam.
12 Vltimo nota, quod iudex debet † citare, ne proceſſus ip-
ſius cauſæ retardetur ex friuolis exceptionibus. l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen.
Hic eſt vnica glo. quam diuido in quinque partes. In prima, & ſecunda opponit & ſoluit. in tertia, & quarta quærit. in quinta, & vltima colligit arg. ſecunda ibi, qualiter. tertia ibi, ſed nunquid iudex. quarta ibi, aduertat tamen. quinta ibi, item eſt hic argumentum.
13 In prima parte glo. hæc glo. in effectu tenet, quod a † com
minatione iudicis non poſſit appellari. ſed loquitur contra tex. qui præſupponit appellationem interpoſitam a comminatione iudicis, vnde Inno. ponit duas opin.
Prima eſt, vt tex. intelligatur in comminatione executiua grauaminis iam illati: exemplum, iudex præcepit, quod reus aliquid daret, vel faceret actor, & præcepit ſub pœna excommunicationis, quod illud det, vel faciat infra certum terminum: nam poteſt appellari propter grauamen iam inflictū, & propter comminationem excommunicationis, ſecus autem vbi iudex ſimpliciter comminaretur ſe partem læſurū, quia talis metus eſt vanus, cum non inſtet de præſenti. l. metum ff quod met. cau.
Secunda opinio eſt contraria primæ, ſcilicet quod etiam a ſimplici comminatione poſſit appellari, ſi iudex comminatur in his, quæ ſpectant ad iuriſdictionem ſuam. & dicit, quod contrarium intelligitur in his potentibus, qui nullam iuriſdictionem obtinent. Hoſt. vero tenet primam opin. Innoc. latius tamen diſtinguit, dicens, quod ſi iudex lædit partem, vel metum illi infert extra iudicium, & tunc non poteſt ab eo appellari, ſed locus eſt recuſationi, quia iſta ſolent cauſare inimicitiam. 3. quæſt. 5. quia ſuſpectus. & dom. Abb. ad hoc allegat glo. in cap. cum ſuper Abbatia. de offic. deleg. & glo. 63. diſt. cum ordinarius. in glo. 3. quę dicit, quod ex eo, quod quis non vult alium ſalutare, præſumitur inimicus. ſed dom. Abb. in cap. repellantur. infra de accuſat. illam glo. intelligit, quando conſueuerat eum ſalutare. vnde dicit dom. Abb. quod ſi ille qui non vult ſalutari, poteſt recuſari tanquam ſuſpectus, multo fortius ſi fuit comminatus ſe partē læſurum iniuſte poteſt ab eo appellari. Nec obſtat l. in peremptorio. ff. de iudic. alleg. in glo. quia loquitur, quando iudex citat peremptorie, & comminatur ſe proceſſurum in cauſa citato non comparente: nam talis comminatio fit iuridice, nec eſt iniuſta. & ex his dicit dom. Abb. quod quia ex comminatione grauamen eſt de præſenti, reſpectu ſpei, poteſt ab eo appellari: quia non poteſt dici, quod hoc grauamē omnino ſit de futuro, & dicit, quod ita tenet Pau.

in

in clem.ſicut, eod.tit. & vt clarius habeas iſtum articulum,
14 conſidera † quatuor caſus.
Primus eſt, quando iudicis comminatio eſt executiua gra
uaminis iam illati, vt in exemplo poſito per Inno. & in hoc
caſu ſecundum omnes poteſt appellari.
Secundus caſus eſt, quando comminatio habet in ſe gra
uamen annexum: puta ſi iudex comminetur parti, niſi tale
quid ſecerit, excommunicabit eam, vel imponet ei pœnam
decem librarum, & ſimiliter a tali comminatione poteſt
appellari, ſecundum Innoc. & communiter Docto. & hoc
etiam ſequitur hic Io.de Imo. facit quod not. in c.præterea
requiſiſti ſupra eod.
Tertius caſus eſt, quando iudex ſimpliciter comminatur
parti, quod ipſam lædet, vel ꝙ contra eam proferet ſenten-
tiam, & hoc etiam caſu voluit Innoc. quod poſſit appellari
quando comminatur in his, quæ pertinent ad ſuam iuriſdi
ctionem. ſed Ioan. And poſt Hoſtien. diſtinguit, quod aut iu
15 dex † comminatur extra iudicium, & tunc non poteſt ab eo
appellari, licet poſſit recuſari tanquam ſuſpectus, vt in cap.
cum ſuper. iuncta glo. ſupra de offic. deleg. aut comminatur
in iudicio, & poteſt appellari, & in hoc reſidet hic do. Abb.
ſed Ioan de Imo. dicit, quod hoc intelligit, niſi iudex ſit cō
ſuetus mandare executioni ſuas comminationes, quia po-
terit appellari ab eo, ſi vult extraiudicialiter procedere, alle
gat no. per Bart. in l de pupillo. §. ſi quis ipſi. ff. de oper. noui
nuncia. ſecus dicit, ſi vellet iudicialiter procedere: quia tunc
non poterit appellari, niſi ſecuto grauamine, vt infra eod.
dilecto.
Sed aduerte, quia non eſt dubium, quod poſſit appellari
extraiudicialiter a futuro grauamine comminato, vt dictū
eſt ſupra eod. bonæ. ſimiliter etiam poteſt appellari a futuro
grauamine a iudice procedente extraiudicialiter, vt ſupra
eod. dilecto. & cap. dilectis filiis. & de hoc plene dictum eſt
in dicto cap. bonæ. aut iudex comminatur in iudicio, vt pu-
ta quia dicit ſe laturum ſententiam contra partem. & hoc
caſu licet Innoc. teneat, quod poſſit appellari, tamen Hoſt.
Ioan. Andr. & Ioan. de Imo. dicunt, quod non poteſt appel-
lari niſi ſecuto grauamine. ſed dom. Abb. tenet, quod poſſit
appellari, per iſtum tex. cum ſaltem dicatur grauamen illa-
tum de præſenti reſpectu ſpei, & dicit, quod ita tenet Paul.
in clemen. ſicut, eodem titu. Et iſta opinio mihi videtur ve-
rior. Et iſte eſt vnus caſus, in quo poteſt appellari a futuro
grauamine, ſcilicet quando eſt comminatum, quia com-
minatio quæ fit de præſenti, eſt ſatis iuſta cauſa grauaminis.
16 Secundus caſus in quo poteſt appellari eſt, quando † gra-
a uamen [a] eſt irreparabile per appellationem ſubſequentem:
puta ſi appelletur a tortura futura, vel a captura quæ time-
tur fieri, ſeu ab aliquo grauamine irreparabili. facit l. ſi quis
prouocatione. C. eodem. & quod notat Bart. in l. ſecunda.
ff. de appell. recip.
Tertius caſus eſt, quando futurum grauamen habet origi
nem a grauamine de præſenti iam illato, dummodo tale
quid exprimatur, ex quo inſurgat grauamen de præſenti, vt
in cap. j. ſupra de dilat. vbi hoc tenet Ioan. Andr. & do. Abb.
puta ſi dicatur ſciens me grauatum ex tali cauſa, ſeu ex tali
actu, ideo appello ab omni grauamine, quod mihi inſerri
poteſt in hac cauſa. Et de iſto vltimo prædixi in cap. conſu-
luit. el ſecondo, ſupra eod. Et ex hoc ſum expeditus de ter-
tio caſu.
Quartus caſus eſt, quando iudex iuſte comminatur: puta
quia in peremptorio comminatur de procedendo ad vlte-
riora, ſi pars non comparuit eius contumacia non obſtan-
te, vt in l peremptorio. ff. de iud. & hoc caſu ſentit glo. quod
non poſſit appellari, & hoc tenet apertius Innoc. & Docto.
ſed hoc intellige, quod non poſſit appellari ab ipſa commi-
natione de procedendo abſente amplius non citato, ſed be
ne poteſt appellari ab ipſo peremptorio: puta ſi appellatus
17 dicat, quod † peremptorium contineat peremptorium vnū
breuem, vt in cap. j. ſupra de dilat. plus dicit hic Butr. quod
quando grauamen habet cauſam ſucceſſiuam: puta quia
quis petit reuocari ſententiam excommunicationis: tunc
enim quamdiu non reuocatur ipſa excommunicatio etiam
poſt decem dies poſt ipſam petitionem poterit appellari. &
ita tranſit hic Ioan. de Imo ſed circa hoc vide quæ dixi in c.
ex parte ſupra eod & refert hic Ioan. de Imo. aliud ſingula-
b re [b] dictum Pau. in clem. cauſam. de elect. in verbo, ab inter-
18 poſitione vbi dicit, quod ab iſtis † comminationibus, ex
quo non habent vim ſententiæ, & non tranſeunt in rem iu
dicatam, poteſt appellari etiam poſt decem dies, quod di-
ctum eſt ſingulariter menti tenendum, ſecundum Ioan de
Imo. hic. facit quod not. in cap. ad aures. de tempor. ordi. &
per Spec. in tit. de appellationibus. § in quibus verſic. 34. per
Innoc. & Doct. in cap. ij. de reſtit. in integ. vbi dicitur, quod a
19 † præceptis quæ fiunt a iudice abſque cauſæ cognitione, po
teſt appellari quandocunque etiam poſt decem dies, quia
non tranſeunt in rem iudicatam. & idem dicit Bal. in l. ex ſti
pulatione. C. de ſenten. & interloc omn. iudi. vbi dicit, quod
ſententia interlocutoria lata abſque cauſæ cognitione,
nunquam tranſit in rem iudicatam, etiam quo ad partes, &
hoc tene menti. In contrarium tamen facit cap. concerta-
tioni. eod. tit. in vj. vbi patet, quod actus extraiudicialis non
poteſt retractari per viam appellationis, niſi appelletur infra
decem dies, licet poſſit retractari quandocunque per viam
querelæ. vnde idem videtur eſſe dicēdum in iſtis præceptis,
vel comminationibus, quæ fiunt ſine cauſæ cognitione, ꝙ
poſt decem dies non poſſit appellari, ſed poſſit peti reuoca-
tio quandocunque ipſius grauaminis, vel præcepti, & ſi iu-
dex non vult reuocare, quod tunc poſſit ab eo appellari, ex
eo quod non vult reuocari comminationem, vel præceptū.
& hoc modo procederet opinio Doc. quod tene menti, quia
multum declarat iſtum text. inquantum permittit, quod a
comminationibus futuri grauaminis poſſit appellari: nam
iſte tex. debet intelligi ſecundum prædicta, ſcilicet quod de-
bet appellari infra decem dies, & ſi non appellatur infra de-
cem dies, comminatio non tranſit in rem iudicatam, ſed
poteſt peti eius reuocatio, & ſi iudex non vult reuocare, tūc
poteſt ab eo interponi appellatio, quod tene menti.
In ſecunda parte glo. hæc glo. in effectu duo dicit.
Primo, quod iudex poteſt reuocare ſententiam interlo-
cutoriam, ſicut appellans poteſt renunciare appellationi,
vt in c. ſi quis libellos. ij q. vj.
Secundo dicit, quod ſi appellatus feciſſet ſumptus, nō poſ
ſet iudex a quo reuocare grauamen, non refectis expenſis,
per l. ſi pecuniam. in princ. ff. de condic. ob cau. & in c. inter-
poſita. §. ille denique, infra eod.
Quo ad primum ratio glo. communiter reprobatur, quia
non reſpondit ad contrarium, quia multiplicare inconue-
niens non eſt ſoluere. Sed tu dic, quod etiam ratio glo. non
eſt vera in ſe: non enim eſt bona conſequentia, appellans
poteſt renunciare appellationi, ergo iudex qui tulit ſenten-
tiam interlocutoriam, poteſt eam reuocare, nam appellās
a diffinitiua, poteſt renunciare appellationi, vt dicto cap. ſi
quis libellos. & C. de appell. l. ſi quis libellos. & tamen iudex
qui tulit ſententiam, non poteſt eam reuocare, cum ſit fun-
ctus officio ſuo, vt l. iudex poſtquam. ff. de re iudic. & cap. ex
literis. de offic. deleg. & ideo dom. Abb. reſpondet ad contra-
rium dupliciter.
Prima reſponſio, quod iudex hoc facit beneficio huius
conſtitutionis, quæ hoc prouidit ex duabus cauſis.
Prima ponitur in principio, quia ceſſante cauſa grauami
nis, ceſſat effectus appellationis.
Secunda ratio ponitur in fi. ſ. ne proceſſus retardetur ex
friuolis occaſionibus.
Secundo reſpondet dom. Abb. quod ideo iudex poteſt re-
uocare ſententiam interlocutoriam, quia non tractatur de
aliquo præiudicio appellantis, cum conſequatur intentio-
c nem ſuam ex reuocatione [c] grauaminis.
Circa ſecundum dictum glo. ſcilicet quod non ſufficit re-
20 uocare grauamen, niſi etiam † appellatus condemnetur in
expenſis, ſi appellans fecerit expenſas propter appellationē.
iſtam opinionem etiam ſequitur hic Innoc. ſed Ioan. Andr.
ſuper iſta glo in verbo, interpoſita. poſt Hoſtien. videtur te-
nere contrarium, quia talis reuocatio non fit in iniuriā, nec
in præiudicium appellantis, ſed potius in eius fauorem, &
in faciliorem expeditionem, vt hic, in tex. ergo non debent
refici expenſæ. ita etiam hic reſidet But. & Lap. & Dom. Do.
in cap. ſi a iudice. eod. tit. in vj. idem tenet dom. Cardin. in cle-
ment.

ADDITIONES.

a ¶Grauamen eſt irreparabile. exemplum pone in clem. j. in verbo, ipſo iure. de hæret.

b ¶Singulare. Idem tenet Feli. in c. ſi quando. §. dictum. per iſtum tex. circa fi. de reſcrip. verſ. dum Abbas.

¶Item mandatum Papæ factum ſine cauſæ cognitione, in quo requiritur cognitio, non valet. dom. Abb. in cap. cum ex literis. ſuper glo. ij. de in integ. reſtit.

¶Item præceptum interlocutorium obtētum per falſas allegationes, vel cauſas, non tranſit in rem iudicatam, ſed ipſo iure nullum eſt. Ro. in tit. de re iudic. in antiquis. incipit, licet ſententia, fo. 87. quarta colum.

¶Idem tenet Innoc. in cap. cum ueniſſent. tertia colum. ſuper uerbo, inhiberi. de in integ. reſtit. qui dicit, quod mandata quæ non fiunt cum cauſæ cognitione, ſed ex abrupto, vel ultra fines mandati, non habēt vim ſententiæ, nec tranſeunt in rem iudicatam, etiam ſi non appelletur, quod dictum dom. Abb. ibid. 6. col. refert & ſequitur.

¶Item tale præceptum eſt funditus nullum. Ange. in §. curare. in fine. Inſtit. de act.

c ¶An in reuocatione interlocutoriæ debeat fieri condemnatio expenſarum. Phil. hic, verſic. duodecimo, tenet quod ſic.

ment. ij.§.j.in quarta quæſt.eodem tit. ſed mihi magis placet
opin.glo.& Innoc.per l.ſi pecuniam.ff de condict.ob cauſ.al-
lega.in glo.vbi patet, quod pars non poteſt agere pœniten-
tiam de contractu, ſi altera fecerit præparamenta. & hanc
opinionem ſequitur hic Ioann.de Imo.in penult.colum. in
princ.adducit in ſimili in cap.interpoſita. §.ille denique. in-
fra eod.vbi patet, quod licet appellans poſſit renunciare ap-
pellationi, quia tendit in commodum appellati, debet ta-
men primo reficere expenſas factas. idem dicit hic Bal.in 5.
col.vbi dicit, quod iudex non dicitur reuocare perfecte gra-
uamen illatum appellanti, niſi ei faciat reſtitui expenſas fa-
21 ctas in cauſa appellationis, quia non dicitur † emendare,
qui expenſas non refundit, allegat no.in l edicta.C.de eden.
& hæc opinio etiam eſt de mente Dom.de Ro.deci.ſua 363.
a circa princ. [a]
In tertia parte glo. no.bene iſtam glo quia quotidie alle-
gatur, ſcilicet quod interlocutoria per lapſum decem die-
rum non tranſit in rem iudicatam quo ad iudicem.ſed bene
quo ad partem, & ſic iudex poteſt quandocunque reuoca-
re interlocutoriam ex officio ſuo, ſed ad petitionem partis
non poteſt niſi infra decem dies, qui dantur ad appellatio-
nem interponendam.hoc tamen limita, vt dixi in prima par
te glo.in vltimo caſu. ſed dom.Abb.reducit iſtam materiam
ad tria membra.
Primum eſt, nunquid iudex poſſit ſuam interlocutoriam
reuocare.
Secundum eſt, vſque ad quod tempus poteſt eam reuo-
care.
Tertium eſt, vtrum debeat adhibere cauſæ cognitionem
in ipſa reuocatione facienda.
Quo ad primum dic, quod aut loquimur in ſententia dif
finitiua, & in illa facienda eſt regula negatiua, ſcilicet quod
22 nõ poſſit † reuocari per iudicem qui eam tulit, neque etiam
mutari, vel corrigi, vt in l.iudex poſtquam.ff.de re iudic.& in
cap.in literis.ſupra de offic.dele. vnde non poteſt iudex mu
tare, vel corrigere ſententiam diffinitiuam etiam infra de-
cem dies, qui dantur ad appellandum, & quod plus eſt etiã
de conſenſu partium nõ poteſt eam mutare, vel corrigere,
vt dicit glo.ſing.in l.ſi diuerſa.in glo.mag. verſic.item quare
ſecus. C.de tranſact.& hoc ſequitur Bal.in l.j C.ſenten.reſci.
non poſ.
23 Sed limita hanc † regulam ſex modis.
Primus eſt, quando notorie conſtaret de iniuſtitia ſentẽ-
tiæ diffinitiuæ per confeſſionem partis, vt ſingulariter vult
Innoc.vt in c.quia plerique.de immu.eccl.
Secundus eſt, quando ille qui obtinuit ſententiam in fa-
uorem ſuum partem.ſ.quã eſt lata ſententia, probare con-
tra ipſam ſentẽtiam, ex quo enim aſſumpſit diſputationem
ſuper ſententia, ſi ex probationibus conſtat ſententiam non
eſſe bene latam, iudex debet eam reuocare, vt dicit Innoc.
in cap cum dilecta.ſupra de reſcrip.& in c.cum Bertholdus.
ſupra de re iudi.
Tertius caſus eſt, quando lata eſt ſententia in cauſa, quæ
non tranſit in rem iudicatam, vt in cauſa matrimoniali, &
in alia cauſa, in qua agitur de periculo animæ, vt in c.lator.
& in c.conſanguinei.ſupra de re iudic.
Quartus caſus eſt, quando ſententia diffinitiua fertur in
his, quæ explicantur officio iudicis nobili: tale enim offi-
24 cium † durat etiam poſt ſententiam, vt per Barto.in l.1.in fi.
ff.de prætor.ſtipul.& in l.iudex poſtquam.& in l.quod iuſſit.
ff.de re iudic & per Bal.in l.j.C.ſen.re.non poſ.
25 Quintus caſus eſt, quando fit † reuocatio ſententię diffi-
nitiuæ per viam reſtitutionis in integrum, vt in l.diuus. ff.de
re iudic.& in cap.licet cauſam.de probat.& in c.j.de reſtit.in
integ.in vj.
Sextus caſus eſt, quando ſententia fertur prætextu proba
tionis priuilegiatæ, vt ſenſit Innoc.in cap.tua.de cohab.cle
ric. & mulier. & per Bald. in l.j. C.ſi a non compet.iud. Im-
mo quotiens fertur ſententia prætextu teſtium deponen-
tium de credulitate, & ſic de iudicio peritorum, poteſt ta-
lis ſententia reuocari, quando apparent teſtes peritiores de-
ponentes contrarium: puta ſi medici atteſtantur, quod vul
nus non erat mortale, vel ſi matronæ aliquam mulierem
virginem eſſe, vel prægnantem, vt in l.j. ff.de vent. inſpic. ſi
enim poſt ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam, appa
rent peritiores, reuocanda eſt ſententia, & ita dicit ſingula-
riter Ioan.Andr. in Spec.de homic.§.j.verſic.ſed pone.idem
dicit But.& communiter Doct.in capi.propoſuiſti. ſupra de
probat.facit tex.not in l.ſi qui adulterij. C.de adulte vbi ſen-
tentia lata ex præſumptionibus debet reuocari apparenti ve
ritate in contrarium, de quo ibi per Ange.facit quod not.in
cap.ij de purgat.vulga.tamen domi.Abb.in cap propoſuiſti.
ſupra de probat. tenet contrarium, ſcilicet quod ſententia
lata ad dictum peritorum, non poſſit reuocari peritioribus
in contrarium apparentibus, de quo dic vt ibi. plures tamẽ
caſus poſui, in quibus ſententia diffinitiua poteſt reuocari,
in c.fraternitatis.ſuper glo in verbo, fornicatio.infra de frig.
& hoc quo ad diffinitiuam. Sed ſi quæritur quid de interlo-
cutoria.facienda eſt regula affirmatiua, ſcilicet quod inter-
26 locutoria poſſit reuocari per † iudicem, qui eam tulit vt hic,
& in cap.ſi a iudice.eod.tit.in vj.concernat ordinatoria iudi
cij, vt in l.diem proferre.ff.de arbit.ſiue concernat deciſionẽ
cauſæ, vt hic, & in l.quod iuſſit. ff.de re iudic. facit cap fin.de
appell.in vj.& quod iſte tex. procedat in qualibet interlocu-
toria, tenet Innoc.in cap.ſacro infra de ſent.excomm.
Sed dom.Abb.hic ponit nouem limitationes ad iſtam re
gulam.
Prima eſt, quando iudex pronunciauit ſe non eſſe iudicẽ
competentem, quia non poteſt talem interlocutoriam re-
uocare, cum per ipſam deſiuerit eſſe iudex, & ſic functus of
ficio ſuo. hoc tamen limitat, niſi fuerit appellatum, quia
tunc poteſt iudex eum reuocare, quia per talẽ reuocationẽ
non eſt functus officio ſuo, cum ipſa reuocatio ſit ſuſpenſa
per appellationem, hoc tenent Dom.de Ro.ſua deciſio.293.
ſub Rubrica de pronunciatione iudicis. vbi concludunt, ꝙ
ſi iudex pronunciat appellationem eſſe deſertam, quod non
poteſt iudex eum reuocare, quia per talem pronunciationẽ
deſinit eſſe iudex, ſed ſi eſt appellatum, tunc poteſt eam re-
uocare.& idem dicunt, quando iudex pronunciat ſe incom
petentem, quia ſi appellatur a tali interlocutoria, poterit
eum reuocare, & ſic cap.ſignificantibus, non habet locum,
quando nõ interponitur appellatio a iudice, qui pronuncia-
uit ſe eſſe incompetentem.
Aliam limitationem ad dictum ca.ſignificantibus. ponit
Bal.in l.ſi præſes. C.quomodo, & quando iudex. nam dicit,
quod illud c.ſignificantibus.procedit in delegato, ſecus in or
dinario.quia dato quod ordinarius pronunciet ſe eſſe iudicẽ
incompetentem, etiam ſi non ſit appellatum, poteſt talem
interlocutoriam reuocare. & idem ſentit Bart.in l.penult ad
fin. C.de pact.& Paul.de Caſt.in l.ij.in fi. ff. ſi quis in ius voc.
non ier.pro hoc facit lex, legatus, in ratione ſui. ff.de offic.
pręſid.& quod habetur in l.ſi vt proponis.la prima.C.quom.
& quando iudex, vbi fit differentia inter delegatum, & ordi-
narium.& ita etiam tenent Dom.de Ro.deciſ.363. quæ inci
pit, ex hoc inſurrexit.
Tertio limito illud c.ſignificantibus quia procedit, quan-
do iudex pronunciat ſe incompetentem ſuper incidentibus
& emergentibus, vel ſuper aliis, quam ſuper negocio princi-
pali, quia tunc poteſt talem interlocutoriam reuocare, quia
remanet iudex in principali negocio. ad hoc c.dilectus 3.in-
fra de pręben.quem tex.intellexit Pau.de Heli.vt refert Salic.
in l.poſt ſententiam.C.de ſent. & interloc.omn.iudic.& hoc
modo limita iſtam primam limitationem. ſ. quando iudex
pronunciat ſe eſſe iudicem incompetentem.
Secunda limitatio eſt, quando iudex pronunciat non eſſe
procedendum ad vlteriora obſtantibus exceptionibus, vel
quando abſoluit partem ab obſeruatione iudicii, vel pronũ
ciat appellationem eſſe deſertam: nam in caſibus nõ poteſt
ſententiam interlocutoriam reuocare, vt dicit hic Bald. in
princ.idem dicit Bal.in l.j.C.de confeſſ.in 29 colum.& idem
dicit Ang in l.j. C.ſenten.reſci non poſ.referens Innoc. in c.
conſuluit.de offic.deleg & ſubdit quod Inno.in loco præal-
leg tenet, quod ſi iudex pronunciat exceptiones perempto-
rias non obſtare, quod talem interlocutoriam poterit reuo
care, quia nõ deſinit eſſe iudex, ſed ego de hoc dubito, quia
talis interlocutoria habet vim diffinitiuæ, vt dicit glo.in cle.
fi.eod.tit.& infra dicam. an interlocutoria habens vim diffi-
nitiuæ, poſſit reuocari per iudicem.
27 Et pro hoc facias regulam, † quod omnis interlocutoria
per quam expirat officium iudicis, vel non expectat aliam
ſententiam poſt ſe, non poteſt reuocari. iſtam theoricam po
nit Bart.in l.quod iuſſit.ff.eod.& Butr.& Ioan.de Imo.& do.
Abb.hoc tamen intelligas, prout ſuperius dixi in præceden
ti limitatione, niſi fuerit appellatum, vel niſi eſſet ordinarius
ille qui tuliſſet talem ſententiam, vt voluit Bal.in l ſi præſes.
C.quomodo, & quando iudex, & dixi in pręcedenti limi-
tatione.
28 Tertia limitatio eſt, quando ab interlocutoria fuit bis † ap-
pellatum etiam ſemper fuit confirmata, [b] vt dicit glo.not.in
clem.

ADDITIONES.

a ¶Præpoſitus hic xv.columna, verſicu.decimoſextò fallit, tenet oppoſitum,
quando iudex a quo poterit poſtea condemnare appellatum in vlterio-
ri poceſſu.

b ¶ Idem dicit Philippus, & Præpoſitus hic. Vide apoſtillam ad Abba-
tem hic.

clem.fin.in verbo,ſuper ea.eod.tit.ratio eſt, quia ex quo ſententia fuit bis confirmata, habet auctoritatem a ſuperiore eius qui tulit ſententiam interlocutoriam,& oritur actio ex confirmante, & non ex ſententia confirmata, vt in l.ſi quis priore ff ad Trebell. vnde iudex a quo,qui eſt inferior iudice ad quem,non poteſt reuocare ſententiam habentem auctoritatem a ſuperiore, vt in cap.paſtoralis.§ j.de offic.ordi. & in c.cum inferior.de maior. & obed.& iſtam limitationem ſequitur Pau.in d.clem fi.& dom.Abb.hic.

Quarta limitatio eſt, quando ſentētia interlocutoria fuit lata de conſenſu partium, quia non poteſt reuocari, niſi de conſenſu partium, ſeu interueniente iuſta cauſa,vt dicit glo. in capitulo, ſignificante. in verbo, præuenire. infra eodem. & idem dicit Bal in addit.in titu.de ſent.in 1.colum. & idem ſentit in l.j ad finem. C.ſententiam reſcin. non poſ. melius in l.ij.j colum. C.eodem tit. & ſequitur etiam hic dom.Abb.
a & Io.de Imo.[a]

29 Quinta limitatio, ſi iudex detulit † appellationi ab interlocutoria. quia tunc non poteſt eam reuocare,cum iuriſdictio ſit tranſlata totaliter in iudicem ad quem,vt in ca cum appellationibus.eod.tit.in vj.& hoc tenet Ioan.Andr.hic,& Io.Imo.& Ioan.And.in cap.j.§.in quibus.eod.tit.in vj.& Bal. & Butr.& Ioan.de Hiſer.& do.Abb hic adeo quod non poteſt reuocare delationem etiam re integra ſecundum Ioan. Andr.in dicto cap.cum appellationibus.& in cap.conſtitutus.el ſecondo, ſupra eod.in verbo,confirmauit.& Io.de Hiſer.hic in ſi.in 4.colum.

Sed hāc limitationem intellige in delegato, & in arbitro, non autem in iudice ordinario, & hoc dixerunt notanter Domi de Ro. deciſ ſua 363. in fi. pro quo facit quod notat Bal.in l.ſi præſes. C.quomodo,& quando iudex.& quod dixi ſupra in prima limitatione. Ego tamen ſatis dubito de declaratione Dom.de Ro.nam ſiue ordinarius, ſiue delegatus deferat appellationi, tota iuriſdictio deuoluitur ad iudicem ad quem, vt dicto cap.cum appellationibus,ergo deſinit eſſe iudex in illa cauſa, & per conſequens non debet poſſe reuocare interlocutoriam, cum illa cauſa ſit exempta a iuriſdictione ſua.

30 Vlterius circa iſtam limitationem dubitatur, † an iudex delegatus qui detulit appellationi, poſſit re integra reuocare interlocutoriam de conſenſu partium. & Dom.de Rota, deciſ.70.quę incipit, Item ſi iudex. dicunt,quod etiam de expreſſo conſenſu partium non poteſt reaſſumere iuriſdictionem, niſi cauſa ſibi remittatur per iudicem appellationis. amplius dicunt Ioan de Imo.& Ioan.And.in cap.j §.in quibus.eod.tit. in vj. quod poſt conceſſionē apoſtolorum non poteſt iudex a quo reuocare grauamē & idem ſequitur domi.Cardin in clem.2.§.1.eod.tit.ſed Hoſtien. & Ioan.Andr. in cap.licet,ſupra de offic.deleg.tenet contrarium: mouentur, quia partes poſſunt renunciare appellationi etiam poſt delationem iudicis a quo, ſicut etiam poſt denegationem apoſtolorum, vt in cap.vt ſuper.eod.tit in vj & ſi poſſunt renunciare appellationi, ergo cauſa redit ad iudicem a quo, etiam ſi appellationi detuliſſet, vt in c.vt ſuper.& in c.ab eo. eod.tit.in vj. & hoc etiam tenet Archid. & Dom.Dom.in c. cum appellationibus.eo.tit.in 6.dicens, quod delatio appellationis non priuat iudicem habitu iuriſdictionis,poterit delegatus de conſenſu partium cauſam reaſſumere. facit capi. paſtoralis §.j.de reſcrip.vbi patet,quod iuriſdictio,quę eſt in habitu tantum poteſt exerceri de conſenſu partium.& hoc tenet glo.& Bar.in l.j.ff.de iudic.

Et ex hoc ſequitur concluſio, quod etiam ſi delegatus detulerit appellationi,poſſit reuocare interlocutoriam de cōſenſu partium, immo de conſenſu ſolius appellantis, vt dicit Petr.de Anchara & Dom.Dom.in dicto cap.vt ſuper. ratio eſt, quia delatio appellationis non operatur contra appellantem. cum poſſit redire re integra ad iudicem, qui detulit appellationi, & renunciare ſuæ appellationi etiam inuito appellato, vt in cap.interpoſita.§ ille quoque. infra eo. & hoc etiam tenet Ioan.Mo.& Ioan.And.in dicto cap.cum appellationibus. & hoc tene, quicquid dicunt Dom.de Ro. & alij Doct.ſupra alleg.in contrarium.

31 Sexta limitatio eſt, quando actus † finit iuriſdictionem iudicis, ſeu deuoluit iuriſdictionem in alium iudicem, vt ſi iudex requiſitus noluerit tradere apoſtolos, vt in cap. vt ſuper.& in cap.ab eo.eod.tit in 6.& hoc tenuit Pet.de Ancha. & Dom.Dom in dicto cap.vt ſuper.& Dom.Cardi.in clem. 2.eod.tit.ſed dom.Abb.hic dicit,ꝙ iſte caſus eſt ſibi indubitabilis, ſed non allegat rationem, quare ſit ſibi dubitabilis: ſed ego puto, quod motus fuerit, quia quando iudex reuocat grauamen, ſatisfacit appellāti, & ſua non intereſt, quod apoſtoli non fuerint ſibi dati. Nec obſtat dict.cap.vt ſuper. & dictum c.ab eo. inquantum dicunt, quod proceſſus iudicis a quo eſt nullus, niſi appellans renunciet appellationi: nam hoc debet intelligi ſtāte grauamine, ſed ſi iudex a quo reuocat grauamen, tunc poterit procedere in cauſa, maxime quia iſtud cap.& capit.ſi a iudice loquuntur indiſtincte, ergo debent intelligi, ſi iudex denegauerit tandem apoſtolos, ex quo non reperitur in iure expreſſum contrarium, ſcilicet quod non poſſit reuocare grauamen, poſtquam denegauit tandem apoſtolos.& iſtam opinionem puto veriſſimam, licet in practica forte non eſſet recedendum ab opin. dom.Cardi.& Pet.de Anchar.& Dom.Dom.propter eorum auctoritatem.

Septima limitatio eſt, ſi iudex ad quem recepta appella-
32 tione inhibeat † iudici a quo, ne in cauſa procedat.nā tunc non poteſt iudex a quo reuocare interlocutoriam,ſecundū Hoſtien.& Ioan.Andr hic per tex.in cap.Romana.§ ſi vero. eod.tit.in 6. nam poſt inhibitionem canonice factam, abdicata eſt iuriſdictio a iudice a quo, vt in capit.non ſolum §.1. eod.tit.in vj.& iſtam opinionem ſequitur hic But.& Ioan.de Imo.& Feder.de Sen.conſilio ſuo 237.quod incipit, ſi a ſententia, & fortius hoc eſſet dicendum, quando iam proceſſum eſſet ad citationem partis hoc tamen intellige, quando interlocutoria eſt valida, ſecus ſi eſſet nulla, quia tunc etiam poſt factam inhibitionem de conſenſu appellati poteſt reuocari, quia non intereſt appellantis proſequi appellationem, ex quo iudex reuocat grauamen: habet enim, ꝙ quærebat, cum vellet ſententiam declarari nullam, vt hic, & in dicto cap.ſi a iudice.& hoc tenet But.hic.& Ioan.de Hiſer.& Feder.de Sen.conſil.ſuo præalleg ſed dom.Abb. indiſtincte dicit ſe dubitare de opin.Doct.inquantum dicunt, ꝙ iudex a quo non poteſt reuocare grauamen poſt inhibitionem iudicis ad quem,quia licet iudex ſtante inhibitione nō poſſit procedere in cauſa principali,non tamen ſequitur,ꝙ
33 non poſſit reuocare grauamen illatū: nam † inhibitio principaliter tendit, ne appellans grauetur, non autem vt grauamen non poſſit reuocari. Addunt ſimile,quia appellatio legitima ſuſpendit iuriſdictionem iudicis in cauſa principali, vt in cap.ſi a iudice.eod.tit.lib.6. non tamen ſuſpendit reſpectu reuocationis grauaminis, vt dicto capit.ſi a iudice.& hic,niſi ſecundum eum ſaluando opin.Doct. dicatur, quod ideo tunc non poteſt reuocare grauamen, ne illudatur iudi-
34 ci ad quem, ſicut in ſimili dicitur de † poſtulatione,quæ nō poteſt reuocari, poſtquam eſt præſentata Papæ,vt in capit. bonæ.el ſecondo verſic.nec nocebit.ſupra de poſtula.pręla. ſed ille tex.non facit ad propoſitum, quia non poteſt dici illuſio, cum fiat reuocatio grauaminis iure permittēte, quod hoc facit, quia etiam iudex poſtquam detulit appellationi, poteſt exercere ea quæ tendunt in faciliorem exitum appellationis, vt dicit glo.not.in cap ii.infra de matrimonio contracto contra interdictum eccl.& dixi ſupra eod.cum teneamur. & iſta opinio videtur mihi veriſſima, licet in iudicando non ſit recedendum ab opin.Hoſtien.& Ioan.Andr.& ſequacium.

Quinta limitatio eſt, quando appellatio eſt admiſſa per iudicem ad quem, & alteri delegata: nam tunc iudex a quo non poteſt reuocare grauamen, hoc tenet Spec.in tit.de except.§ viſo.verſi.ſed pone.& But.hic videtur iſtam limitationem ſequi, ſcilicet quando eſt facta citatio in cauſa appellationis per iudicem ad quem, quia tunc non poteſt iudex reuocare grauamen,cum iuriſdictio ſit ab eo abdicata,& trāſfuſa in ſuperiorem. ſed domi. Abb.dubitat de his duabus limitationibus, quia a iure aperte nō probantur,& quia hoc ca.loquitur indiſtincte.& militant etiam in his duabus limitationibus rationes aſſignatæ per iſtum tex.in princ. & in fi. niſi diceretur ſecūdum domi.Abb.quod hoc ideo procedit, ne illudatur ſuperiori.& ſubdit,quod eſt maxima auctoritas Spec.ſed Ioan.de Hiſer.hic dicit, quod opi.Spec.poteſt procedere, quando eſt appellatum ad Papam,per no.in cap.cupientes.§.fi.de elect.in 6.ſecus dicit, ſi eſt appellatum ad inferiorem,quia tunc non procederet opi. Spec. quia iſte tex. & d.c.ſi a iudice, loquuntur indiſtincte, & iſtas limitationes nouem recitat hic dom.Abb.quamuis in multis eas ſuppleuerim, ſed addo alias limitationes.

35 Decima ergo eſt limitatio, † quando lis eſſet conteſtata, vel quaſi coram iudice ad quem ſuper cauſa appellationis: nam

ADDITIO.

a ¶Ratio non poteſt allegari, quia omnes res per quaſcunque cauſas ſoluitur per eaſdem debet diſſolui.cap.j.cum concord.ibi allegat.in glo.de regul.iur.nam cōſenſus in ſententia, confirmat ipſam ſententiam,ita quod ab ea non licet appellare.l.j.& ij. cum glo.in uerbo, maiorem.ff.de iureiur. Intellige niſi ſuperſit cauſa,quia tunc poterit reuocari.dom.Alexan. in c.ſignificante.infra eod.7.col.in fi.

nam tunc non poſſet iudex a quo reuocare interlocutoriã,
quia tunc plena iuriſdictio eſt translata,& confirmata in iu
dicent ad quem, quia de quacunq; re cognouerit iudex per
conteſtationem, per ea debet pronunciare.l.de qua re.ff.de
iudi.& in cap.cum ſuper.de cauſa poſſeſſ.& proprie.& illam
limitationem ponit hic Bald.in v. colum. ſed limitatio non
procedit abſque dubitatione, per ea quæ dicta ſunt in præ-
cedentibus: nam iſte tex.non diſtinguit, an lis fuerit conte-
ſtata, vel non, coram iudice ad quem, & ſimiliter loquitur
indiſtincte d.c.ſi a iudice.
36 Vndecima limitatio eſt, quando † interlocutoria eſſet
mandata executioni per partem, vel per iudicem,quia tunc
non poſſet reuocari, & dicit hic Bal.in 5.colum.in 9.limit &
ponit tria exempla.
37 Primum eſt,ſi iudex fuerit interlocutus aliquem†eſſe pro
curatorem, & deinde cum eo lis fuerit conteſtata:nam tunc
non poterit poſtea ſecundum eum reuocari interlocutoria,
arg l.ita demum. C.de procur.& l.fin C.de excep.ſed in hoc
Bal. non bene dicit, quia etiam poſt litis conteſtatio. iudex
poteſt inquirere, an procurator habeat mandatum, vt dicit
glo.not.in capit.j.in verbo,abſentia.de elect.in vj. facit quod
notat Bartol. in l.licet. C.de procurator. vnde poterit reuo-
cari cauſa cognita, cum tranſeat in rem iudicatam quo ad
iudicem.

Secundum exemplum ponit Bal. quando iudex eſt inter-
38 locutus, † fideiuſſorem eſſe dandum,& datus eſt: nam talis
interlocutoria nõ poteſt reuocari niſi de conſenſu partium
ſupple, vt in l.j.in fi.ff.de prætor ſtipu.
39 Tertium exemplum, ſi iudex interloquendo†publicauit
dicta teſtium, & data eſt copia atteſtationum, quia non po-
terit eam reuocare, ex quo dicta ſunt teſtificata, & ſic
facta eſt executio, iſtud exemplum mihi placet: quia quod
teſtificata non ſint dicta, non poteſt fieri, quia quæ ſunt
facta,non poſſunt non eſſe facta.de quo vide bo.glo.in cle.1.
in verbo,irritum.de regul.

Et ex his infertur, an ſententia interlocutoria poſſit reuo
40 cari, poſtquam eſt mandata † executioni.& glo.ſing.in l.j.in
fi.ff.de prætor.ſtipul.dicit, quod non poteſt reuocari niſi de
conſenſu partium, vel cauſa cognita, & illam gloſ. ſequitur
ibi Bart.& in dicta l.quod iuſſit.ff.de re iudic.dicens hoc pro
cedere in omni interlocutoria, quæ ſecum trahit executio-
nem: vt puta iudex pronunciauit te nõ eſſe audiendum,vel
te non eſſe admittendum ad probandum,& ſimilia,quæ nõ
requirunt executionem hominis: cum enim a lege fiat exe-
cutio,nõ poterit talis interlocutoria reuocari niſi cauſa co-
gnita, vel partibus volentibus, ita dicit Bart.in dicta l.j.in fi.
ff.de prætor. ſtipul.& iſtam opinionem ſequitur Raynerius
& Ioan.de Hiſer.in l.penult.cod.tit. & Bal.in l eleganter. §.ſi
quis poſt.ff.de condict.indeb.& domi.Abb.hic in fi. ſed hoc
limita tribus modis.
41 Primus eſt, quando ſententia interlocutoria eſſet nulla
ipſo iure, quia tunc licet ſit executioni mandanda, poteſt
reuocari ſine alia cauſæ cognitione, & retractari de facto,
quatenus de facto proceſſit ſecundum Bal.in l.poſt ſenten-
tiam.in fi.C.de ſent.& interloc.omn iudic.

Secundo limitat ibi Bal.in ſententiis interlocutoriis, quę
42 ſunt †parui præiudicij:nã poſſunt faciliter reuocari,& immu
tari etiam abſque cauſæ cognitione,cum pendeant ab arbi-
trio iudicis. l.diem proferre. & in l.ſed interpellatur. & in l.
qualem.§ fin.ff.de arbit.& quod notat Bart. in dicta l.quod
iuſſit.in fi.

Tertio limitat Bal.in l.arbitrio.ff.qui ſatiſd.cogan. vbi di-
cit, quod ſi interlocutoria eſt mandata executioni per ip-
ſam partem, contra quam eſt lata, tunc non poteſt reuoca-
ri aliquo modo, & hoc etiam voluit Bal.hic. dũ dixit, quod
ſi iudex interlocutus eſt eſſe dandum fideiuſſorem,& ita eſt
43 datus, & ſic facta eſt executio per † ipſam partem, non po-
teſt iudex talem interlocutoriam reuocare,niſi de conſenſu
partium, & iſtam limitationem puto veram, quando pars
ſponte exequitur interlocutoriam:nam tunc videtur renun
ciari appellationi, vt in l.ad ſolutionem. C.de execut.rei iu-
dic.& dixi in cap quod ad conſultationem. ſupra titu.proxi.
vnde iudex non poteſt talem ſententiã reuocare, niſi de cõ-
ſenſu partium, nec poſſet etiam cauſa cognita ipſam reuo-
care altera parte contradicente, ex quo appellatus renun-
ciauit appellationi, exequendo ſponte ſententiam,ſed ſi nõ
ſponte mandaſſet executioni ſententiam, puta quia com-
pulſus per iudicem dedit fideiuſſores, tunc poſſet reuocari
cauſa cognita, vel conſentientibus partibus, exceptis his tri
bus caſibus, ſententia interlocutoria miſſa executioni, non
poteſt reuocari niſi de conſenſu partium,vel cauſa cognita.
& iſta eſt communis opinio. quam ſequitur hic domi.Abb.
in fi.& Ioã.de Hiſer.in 5.colum. & idem tenuit in l.pen. ff.de
prætor.ſtipul.licet contrarium dixerit in l.quod iuſſit. ff. de
re iudi.vbi tenuit,quod interlocutoria mandata executioni,
poteſt reuocari inuitis partibus etiam abſque cauſæ cogni-
tione,& Bal.etiam in hoc vario modo locutus fuit, ſed tene
id quod ſupradixi.

Duodecima limitatio eſt in interlocutoriis habentibus
vim diffinitiuæ:nam iſta non poſſunt reuocari per iudicem,
vt dixit glo.valde not.in cap.fi.in verbo, inanes. de elect.in 6.
quam glo.ſequitur But.in Rubrica præced.tit.& hic. & idem
dicit Bal.in l.arbitro.ff.qui ſatiſd.cogan. & in l.hac edictali.§.
quam obſeruationem.C.de ſecun.nup.
44 Et ex hoc poteſt inferri, an ſententia†ſecundi decreti poſ
ſit reuocari, nam habet vim diffinitiuæ, vt dixit Bart. in l.ſi
finita.§.ſi forte ff.de dam.infec.& expreſſius tenet Bal. in l.2.
in 10 quæſt ff.ſi ex noxali cauſa agatur.& hoc expreſſe tenet
hic Bal.in princ.vbi dicit,ꝙ quando ex interlocutoria tranſ-
fertur,vel adiudicatur dominium,vel quaſi, vt per ſecundũ
decretum, non poteſt talis interlocutoria reuocari, allegat
l.a diuo Pio.§.poſt.ff.de re iudi.ſed Io.de Hiſer. in l.quod iuſ-
ſit.dicit,quod talis interlocutoria poteſt reuocari,quia per-
uenitur ad eum officio iudicis nobili, & declarat Bart. in l.
iubere cauere.ff de iuriſdi.omn.iudic. & in l.ſi finita.§.Iulia-
nus.ff.de dam.infec.

Ergo quæcunque ſit interlocutoria, poteſt reuocari, ex
quo ad eum peruenitur officio iudicis nobili, licet talis ſen-
tentia habeat vim diffinitiuæ,& iſta eſt theorica Bar.in præ-
alleg l quod iuſſit. immo plus dixit Bart.in l.1.§.fin.ff.de præ
tor.ſtipul. quod etiam ſententia diffinitiua ad quam perue-
nitur officio iudicis nobili, poteſt reuocari, & quantum ad
prædictam concluſionem, ſcilicet quod ſententia ſecundi
Decreti poſſit reuocari, idem tenet etiam Innoc in dicto ca.
dilecto.de verbor.ſignif.& Spec. in tit.de ſecundo Decreto.
§.videamus.verſicu.illud. & de primo decreto. §.iam de effe-
ctu.verſic.ſed quid ſi iudex.& Ioan.And in cap.conſultatio-
nibus de offic.deleg.& hoc tene,licet But.in Rubrica tit.præ
ced.& Bal.hic.& in dicta l.arbitro.ff.qui ſatiſd.cogã teneant
cõtrarium.& nota illud quod ſupradictum eſt,ſcilicet quod
vbi ad ſententiam proceditur officio iudicis nobili,quod po
teſt iudex eam reuocare, etiam ſi ſit diffinitiua, quod etiam
tenet Ioan.And.in cap.ſignificantibus.de purg.vulg. allegat
cap.qualiter & quando.de accuſat.& hoc etiam ſequitur Io.
de Hiſer.in l.1.§.fin.in vlt.colum.ff.de prætor.ſtipul. per tex.
in l.penult.eod.tit. quod etiam ſequitur But.hic. ſecundum
Ang.in l.penul.tenet contrarium, & ipſum ſequitur Pau.de
Caſt.in l.fin.§.fin.eod.tit. quia ſecundum eos ſequeretur, ꝙ
ſi ferretur ſentẽtia ſuper reſtitutione in integrum, quod poſ
ſet reuocari contra regulam, quæ traditur in l.iudex.ff.de re
iudic.& in cap.in literis,de offic.deleg. ſed Ioan.de Imo.in d.
l.penult.diſtinguit concordando opin. quod aut peruenitur
ad diffinitiuam officio iudicis nobili ſubrogato in locum a-
ctionis, vt eſt quando petitur reſtitutio in integrum, vt in c.
2.de offic.iudic.& tunc quia in illo iudicio reus condemna-
tur ad reſtituendum, ſicut quando agitur iure actionis, vt
dicta l.quod ſi minor.§.reſtitutio.non poſſet reuocari ſentẽ-
45 tia, quia † ſubrogatum debet ſapere naturam eius, in cuius
locum ſubrogatur.l.ſi cum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis caut.&
in cap eccleſia.vt li.pen. aut non ſubrogatur loco actionis,
vt quando petitur interponi decretum ſuper alienatione rei
minoris,vel eccleſiæ,& ſic non petitur aliquem condemna-
ri, & tunc procedit opi.Bart.& Ioan.And.& aliorum: nam
tunc proprie non dicitur ſententia, ſed decretum, vt notat
Bart.in l.nec quicquam.§.vbi decretum. in vlt. colum. ff.de
offic.proconſ.& lega.& hoc vltimum tene menti pro limita
tione d.cap.in literis.de officio deleg.& dictæ l.iudex. ff.de re
iudic. Et ex his ſum expeditus de duodecima limitatione.
46 Decimatertia limitatio eſt, quando interlocutoria † fer-
tur ſuper interpretatione alicuius verbi ambigui in ſenten-
tia, vel in contractibus: nam iudex talem interlocutoriam
non poterit reuocare,vt dicit Ang.in l.quod iuſſit,præalleg.
arg.l.quicquid aſtringendæ.& quod ibi no.glo.in verbo,pro-
47 miſſione.ff de verb.obli. vbi quod † interpretatio dubij non
poteſt fieri niſi ſemel.& idem tenet Bald.in l.ſerui electione.
& in l.huiuſmodi.§.Stichum ff de legat.j. ſed idem Ang.in d.
l.quicquid aſtringendæ.tenet ↄ̄trium,& reſpondet ad glo.ibi
dicens, quod loquitur in iure declarandi,ꝙ competit parti:
ſecus ſi competeret iudici, quia tunc poteſt ipſe reuocare, vt
hic, & dicta l.quod iuſſit. ſed iſtam opinionem ſecutus fuit
Ioan.de Imo.in l.ab executore.in princ.ff.de appell. ſed poſ-
ſunt concordari opin.hoc modo, quod aut agitur de inter-
pretatione ſententiæ diffinitiuæ, & tunc iudex non poteſt
eam interpretari niſi ſemel, ſicut non poteſt niſi ſemel ferre
ſententiam diffinitiuam ſuper eadem cauſa, & hoc modo
procedit illud, quod dixit Ang. in dicta l.quod iuſſit. & hoc

etiam

etiam videtur eſſe de mente Ange.in dicta l quicquid aſtringendæ. hoc etiam modo intellige Bald. & Ioan.de Imo. vbi ſupra. aut agitur de interpretatione ſententiæ interlocutoriæ, & tunc poteſt eam pluries interpretari, ſicut poteſt ipſam interlocutoriam pluries reuocare. facit lex, hæredes palam. §. ſed ſi notam. ff. de teſtamentis. & hoc modo procedit opinio Ange. in dicta lege, quicquid aſtringendæ. quam etiam videtur ſequi Ioannes de Imo. in dicta l.quod iuſſit.

Decimaquarta limitatio eſt, quando interlocutoria fuiſ-
8 ſet bis reuocata, quia non poteſt eam † tertio reuocare, vt dicit Dyn.& Barto.in dicta l.quod iuſſit. & But.hic.& in capitulo, fraternitatis. infra de frigid.& Salic.in l.poſt ſententiam. C.de ſenten.& interloc.omn.iudic.

Decimaquinta limitatio eſt, quando interlocutoria eſt confirmata per principem, quia tunc non poteſt reuocari per iudicem, qui eam tulit, ita dicit Ang.& Io.de Imo.in l. Paulus.la prima.ff.de re iudic. allegat not.per Io.And. in tit. de ſent.prolat.§.j.

49 Decimaſexta limitatio eſt, quando ſententia † interlocutoria tranſit in contractum. iſtam limitationem ponit hic Bald.allegat l.primam, in fi. ff.de præto.ſtipul. & idem dicit, quando ex interlocutoria naſceretur actio in factum, quia tunc non poſſet reuocari per iudicem, allegar tcum non ſolum.§.neceſſitatem. C.de bo.quæ lib.nam regulariter ex ſententia interlocutoria, non oritur actio, ſed exceptio, vt dicit glo in clem.ſi.in glo.ij.eod tit.

Decimaſeptima limitatio eſt, ſi iudex condemnat in ex-
50 penſis, & eas † taxauit: nam talis interlocutoria non poteſt reuocari, vt dicit Ange.in l quod iuſſit. allegat Innocent.in capitulo, ſacro. de ſenten. excommunicatio. ſed Innocent. hoc non dicit, ſed potius dicit contrarium in dicto cap. ſacro.in verbo, reuocare. vbi dicit, quod iudex poteſt reuocare condemnationem expenſarum, quam fecit vſque ad ſententiam diffinitiuam, ſicut poteſt etiam alias interlocutorias reuocare, vt tenet idem Innoc.in cap.fina.quod me. & hoc ſequitur hic Ioan. de Imo. & Ioan. Andr.& Butr. idem dicit Ioan de Imo.in dicta l.quod iuſſit.& in capit.finem litibus. de dolo, & contuma. vbi dicit hoc dictum eſſe menti tenendum. ſed poteſt ſaluari opin.Ang.in condemnatione expenſarum facta in diffinitiua ſententia: nam talis condemnatio cenſetur eſſe pars diffinitiuæ ſententiæ, vt voluit Ange.in l.Paulus. ff.de re iudica. & Salicet.in l.poſt ſententiam. C.de ſenten.& interlocut.omnium iudicum. vnde hoc caſu non poteſt reuocare ipſam diffinitiuam ſententiam. ita etiam non poteſt reuocare taxationem expenſarum poſtea factam, tum quia talis taxatio eſt declaratio condemnationis expenſarum, tum quia nullam aliam ſententiam poſt ſe expectat, & ſic habet vim diffinitiuæ, vnde eam non poteſt reuocare. Et iſtæ limitationes ſufficiant, licet etiam aliæ forte poſſent inueniri. Et ex his ſum expeditus de primo, & ſecundo principali, ſcilicet an interlocutoria poſſit reuocari per iudicem.

51 Venio nunc ad factum, ſcilicet † vſque ad quantum tempus poſſit reuocari. & in hoc breuiter eſt concludendum ex mente Doctorum hic, & But.in dicta l.quod iuſſit. quod ad petitionem partis non poteſt reuocari niſi infra decem dies qui dantur ad appellandum, ſed ex officio iudicis poteſt reuocari vſque ad ſententiam diffinitiuam, & hoc etiam voluit Innocen.in cap.ſacro. vbi dicit, quod iudex poteſt reuocare condemnationem expenſarum, ſicut alias ſententias interlocutorias vſque ad ſententiam diffinitiuam. & iſta eſt communis concluſio in iſto ſecundo membro, quam etiam hic ſequitur dom.Abb.

52 Venio nunc ad tertium principale. ſ.an requiratur † cauſæ cognitio in reuocatione ſententiæ interlocutoriæ. & breuiter ſoluendo facias tres caſus.

Primus eſt, quando iudex vult reuocare infra decem dies qui dantur ad appellandum.& hoc caſu poteſt eam reuocare ſine cauſæ cognitione, vt videtur velle Innocent.& videtur hic dicere dom.Abb.& expreſſe eam tenet dom.Abb.in vltimo notabili. & expreſſe hoc tenuit Pau.de Caſtro in dicta l.quod iuſſit. nam dicunt, quod infra decem dies poteſt iudex reuocare interlocutoriam inuitis partibus, ergo non requiritur cauſæ cognitio, ex quo hoc dependet a poteſtate iudicis, immo etiam non poteſt interponi appellatio, ex quo inuitis partibus iudex hoc poteſt.

Secundus caſus eſt, quando iudex vult reuocare interlocutoriam, poſtquam tranſiuit in rem iudicatam: ſed ſumus in caſu, in quo tulit eam ſine cauſæ cognitione, & eodem modo poteſt eam reuocare ſine cauſæ cognitione: quia ſi-
53 cut lata fuit † ſine cauſæ cognitione, ita etiam ſine cauſæ cognitione poterit reuocari, vnde ſi fuit lata ſine citatione, poterit iudex eam reuocare abſque citatione, vt dicit hic Butr.& dom. Abb.allegat no.per Innocen. in capitulo, querelam.in gloſ.ſua, in verbo, ſubtractam.de electio. vbi nota-
54 biliter dicit, quod id quod eſt de facto † geſtum etiam de fa-
a cto [a] debet reuocari, vt eodem modo reuocetur, quo factũ eſt. & iſtud etiam ſequitur Ioann.Andr. in Speculat.de ſenten prolat. §.ſpecies. verſicu.eſt quoque.& Bald in l.ſi pacto quo pœnam, in princip. C.de pactis.& in l.ſin in ſecunda columna. C.de edicto diui Adria.tollen.& idem dicit Ange in l.de vnoquoque ff.de re iudic. & ſic iudex debet eodem modo ſine cauſæ cognitione ſentẽtiam reuocare, ſicut eam tulit. & iſta eſt communis concluſio Doct. quam tene menti, quia facit ad multa.

Tertius caſus eſt, quando ſententia fuit lata cum cauſæ cognitione, & tunc non debet reuocari niſi parte citata, & cauſa cognita. vt dicit Ioann.Andr.in additio.Specul vbi ſupra, & dom.Abb.hic. & Bart.in dicta l.quod iuſſit.in penul. colum. vbi ponit regulam, quod tunc requiritur cauſæ cognitio, vel voluntas partium in reuocatione ſententiæ interlocutoriæ, vbicunque in eius probatione requiritur cauſæ cognitio Et dicit ex hoc opponere poſſe, ſi ex prolatione interlocutoriæ pars læditur, allegat not.in l.a procedente C.de dilationibus.& in l ſed ſi interpellatur.§ primo.ff.de arbit. & ſic vbicunque pars poteſt lædi ex interlocutoria, in eius prolatione requiritur cauſæ cognitio, ita etiam in reuocatione, & videtur ſentire Dyn.& Bartolus, quod reuocatio facta ſine cauſæ cognitione, non valeat, quando cauſæ cognitio requiritur in reuocatione. Dicit enim Dyn.& Barto. quod non poterit reuocari, niſi cauſa cognita, & ſic ſi non poteſt reuocari niſi cauſa cognita, reuocatio facta non valebit: ſed Innocent. & Ioannes Andræas in dicto capitulo, ſi vero. de ſententia excommunicatio. dicunt, quod valet reuocatio facta ſine cauſæ cognitione, ſed poteſt appellari a tali reuocatione. & idem dicit Ioan. Andr.in additio.Specul.in loco præalleg.& domi.Abb.hic.in fine. ſed concorda opinio. ſic, quod aut reuocatio fit parte non citata, vbi requiritur cauſæ cognitio, & tunc reuocatio eſt nulla ipſo iure, vt in l.ea quæ. C.quomodo, & quando iudex. & in l. de vnoquoque.ff.de re iudic. & hoc modo poteſt intelligi Dyn. & Bartol. in dicta lege, quod iuſſit. Aut pars fuit citata, ſed reuocatio fuit facta ex abrupto, & ſine cauſæ cognitione, & tunc valet reuocatio mero iure, ſed poteſt appellari, & hoc modo procedit opin.Innoc.Ioan.And.& aliorum.& ex his ſum expeditus de iſta materia difficili, quæ quotidie pra-
b cticatur.[b]

In quarta parte gloſ. Ioannes Andræas, & Doctores reprobant iſtam glo. & contradicunt, quod licet iudex fateatur ſe erraſſe, vel male fuiſſe interlocutum, nihilominus reuocando grauamen reaſſumit iuriſdictionem beneficio huius conſtitutionis. & iſtud dictum dicit domin. Abb. multum nota.

55 Ex quo infert, quod licet iudex † a quo fatetur ſe grauaſſe, ex quo tamen reuocat grauamen, non poteſt ab eo appellari, nec etiam poteſt recuſari. Item inquantum dicit gloſ. iudicem debere dicere, non credo te grauaſſe, &c. ſimiliter Doctores eam repræhendunt, quod ſi in veritate grauauit, non debet dicere mendacium, quia mentiendo peccat, vt in capitulo, ſuper eo. de vſuris, cum ſimilibus. poteſt
56 ergo iudex uti uerbis † duplicibus ad ſaluandum honorem ſuum, vt in capitulo, qualiter & quando, el primo, infra de accuſationibus. puta, ego reuoco talem interlocutoriam, in qua dicis te grauatum, ne lis differatur, & fatigemini laboribus, & expenſis. hoc enim modo non confitebitur grauamen, nec dicit mendacium.

In vltima parte gloſſæ dic, quod hic reſuſcitatur iuriſdi-
57 ctio ex legis diſpoſitione, quia licitum eſt † corrigere, quod minus rite factum eſt, lege prima. §.penultimo. ff.ſi mulier ventris nomine. & nota ff.de minoribus. l.minor.in principio. Item iuriſdictio non erit funditus extincta, ſed ſolum ſuſpenſa, quia appellatio non extinguit iuriſdictionem iudicis, ſed ſolum ſuſpendit, vt in capitulo, ſi a iudice. eodem titulo, in ſexto.& in capitulo, venientes. ſupra de iureiuran. Sequitur capitulum, cum ſpeciali.

ADDITIONES.

a ¶De facto attentatum, debet de facto reuocari. Bald.conſilio 348.& 350. in ſi j.uolum.

b ¶Idem tenet Phil.hic. 8.colum. verſic. & ex his. & Præpoſitus penult.col. verſic.ſexta eſt quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Recuſare iudicem qui vult, cauſam ſuſpitionis allegare debet coram eo, & eam coram arbitris probare.*
2 *Recuſatio iudicis de iure canonico non procedit, niſi iuſta cauſa allegata, & probata.*
3 *Arbitri electi in cauſa ſuſpitionis, nunquid poſſint deferre iuramentum iudici.*
4 *Practica procedendi in cauſa ſuſpecti iudicis.*
5 *A. bitri iuris non eliguntur, niſi in caſibus iure expreßis.*
6 *Cauſa ſuſpitionis iudicis in aliquibus cauſis, non probatur coram arbitro, & enumerantur tres.*
7 *Electio arbitri tertij, non ſpectat ad partes.*
8 *Arbiter tertius electus ſolus non iudicat, ſed cum alijs duobus ſimul.*
9 *Iudex procedens ex officio, non debet dici aduerſarius.*
10 *Arbitri probata cauſa ſuſpitionis, non cognoſcunt de cauſa principali.*
11 *Delegatus pronunciatus iudex ſuſpectus, non poteſt cauſam delegare, cum deſinat eſſe iudex.*
12 *Archiepiſcopus poteſt cognoſcere inter ſubditos ſuffraganei citra remedium appellationis, quando epiſcopus legitime recuſatus, ad eum remittit cauſam.*
13 *Cauſæ ſuſpitionis multæ ſunt, nec poſſunt omnes exprimi.*
14 *Simile dicitur illud, in quo prævalet ſimilitudo diſſimilitudini.*
15 *Argumentum a ſimili, qualiter corruat.*
16 *Iudex non poteſt interpretari, quæ cauſa dicatur ſimilis, ſed tantum Princeps.*
17 *Iudex poteſt interpretari iura quo ad cauſam coram ſe vertentem.*
18 *Sententia nunquid valeat, ſi iudex pronunciet cauſam non eſſe iuſtam, quæ iuſta eſt, & e conuerſo.*
19 *Sententia lata contra ſimile iuris ualet.*
20 *Cognatio ſpiritualis non æquè in omnibus locis operatur.*
21 *Pater ſpiritualis obligatur in ſubſidium ad alendum filium ſpiritualem.*
22 *Pater ſpiritualis non poteſt teſtificari pro filio ſpirituali, quem de ſacro fonte leuauit, nec e conuerſo.*
23 *Teſtes admittuntur ad teſtimonium, qui non reperiuntur expreſſe prohibiti.*
24 *Recuſatio teſtium procedit ex conſuetudine regionis.*
25 *Sententia arbitri ſimpliciter prolata, eſt ipſo iure nulla.*
26 *Sententia iudicis dicentis cauſam non eſſe legitimam, quando ualet, et non dicitur ipſo iure nulla.*
27 *Sententia non dicitur continere iuris errorem, quæ eſt contra ius litigatoris.*
28 *Iudex delegatus poteſt etiam ex officio procedere.*
29 *Iudex procedens ex inquiſitione, ſi reperitur in aliquo ſuſpectus recuſari poteſt.*
30 *Proceſſus factus per inquiſitionem, dicitur extraordinarius.*
31 *Proceſſus idem poteſt eſſe pro parte ordinarius, & pro parte ſubſidiarius.*
32 *Arbitri voluntarij æquiparantur arbitris iuris reſpectu compulſionis.*
33 *Arbitri ab initio non compelluntur acceptare compromiſſum.*
34 *Tertius arbiter, an eligendus ſit, quando duo non poßunt ſe concordare.*
35 *Iudex poteſt arbitros compellere, & pœnam imponere.*
36 *Delegatus an poſſit recuſare ante præſentationem reſcripti, ſeu antequam recipiat delegationem.*
37 *Recuſatio de ſuſpecto, procedit etiam aduerſus eum, qui adhuc non habet iuriſdictionem.*
38 *Ordinarius ſi non vult in cauſa ſuſpitionis contendere de iuriſdictione, poteſt compellere partes ad eligendum, cui deleget cauſam.*
39 *Iudex non neceſſitatur ad libitum recuſatoris cauſam delegare, ſed bene non poteſt delegare ſine conſenſu recuſatoris.*
40 *Litigare coram ſuſpecto iudice, eſt periculoſum.*
41 *Iudex, ſiue ordinarius, ſiue delegatus, an poſſit cauſam ſubdelegare ſine conſenſu recuſatoris.*
42 *Iudex recuſatus debet committere cauſam perſonæ idoneæ.*
43 *Recuſationem qui vult proponere, qualiter ſe habere debeat, & quid agere.*
44 *Iudex an eligere debeat arbitros, ſi conſtet euidenter iniuſtam eſſe cauſam recuſationis.*
45 *Iudex an recuſari poßit, poſtquam concluſum eſt in cauſa.*
46 *Proceſſus factus poſt recuſationem iudicis, an valeat, & diſcurritur per tres caſus.*
47 *Appellari ab eo licite poteſt, qui iuſtam cauſam ſuſpitionis, ſeu recuſationis non vult admittere.*
48 *Appellatio ab interlocutoria, quando non impediat proceſſum.*
49 *Iudex recuſatus, ſi arbitros noluerit eligere, & ob hoc interponatur appellatio, per hoc dicitur ſufficienter iuſtificare cauſas recuſationis, licet non probentur.*
50 *Paria ſunt non excipere, exeipere, & non appellare.*

CAP. LXI.

CVm ſpeciali. Iſtud cap. eſt multum allegabile, & quotidianum. & hoc dicit, vſque ad § porro.
1 † Volens recuſare iudicem, debet coram eo cauſam ſuſpitionis allegare, & eam coram arbitris communiter electis probare, qua non probata ſua iuriſdictione iudex vtetur, ea vero probata remittere debet negocium ad ſuperiorem, vel ipſam cauſam alteri delegare de conſenſu recuſatoris. hoc dicit, diuiditur in duas partes.

In prima recitat antiquam conſtitutionem.

In ſecunda ponit nouam conſtitutionem. ſecunda ibi, ſtatuimus.

2 Primo no. ex tex. iudicem non poſſe de iure † canonico recuſari niſi iuſta cauſa allegata, & probata, cum exprimi debet coram iudice recuſato iuſta cauſa recuſationis, & probari coram arbitris.

3 Nunquid autem arbitri † electi poſſint deferre iuramentum iudici recuſato, an illa cauſa ſuſpitionis ſit vera, vel ne. vide glo. ſingularem in c. j. in fi. pen. glo. ſ. de excep. quæ tenet quod ſic. & idem tenet ibi Ioan. de Imo. & Butr. & do. Abb. qui tamen dicunt, quod aut nondum ſunt electi arbitri, & tunc iudex poterit interrogare extra iudicium abſque iuramento, aut ſunt electi arbitri: & tunc tenetur reſpondere cum iuramento, ex quo arbitri ſunt iudices in cauſa recuſationis. & ita etiam tenet Archid. in cap. ab arbitris. de offic. delega. in vj. & Specul. in tit. de remiſſ. in fi. & glo. in cap. 1. in verbo, ſiue confeſſi. de except. & hoc tene menti perpetuo in
4 practica: † nam quotieſcunque recuſas iudicem vt ſuſpectũ, formes capitula ſuper cauſis ſuſpitionis, & producas ea coram arbitris, & petas iudicem interrogari, vt reſpondeat ſuper ipſis cum iuramento: nam ſi confitebitur, pars releuabitur ab onere probandi. & miror, quod recuſantes iudices tã quam ſuſpectos non ſeruent iſtam practicam.

Secundo nota vnum caſum, in quo eliguntur arbitri de neceſſitate: nam vt dicit Ioan. Andr. in cap. pia. de exceptio.
5 † arbitri iuris non eliguntur, niſi in caſibus in iure expreſſis. ſed dicit dom. Abb. quod etiam in caſibus ſimilibus expreſſis in iure, debent eligi arbitri ex neceſſitate, allegat glo. notab. in cap. ſtatutum. poſt princ. ſupra de reſcrip in vj. & vide dom. Abb. in cap. paſtoralis. in princ. de reſcrip. ſunt tamen
6 tres caſus, in quibus cauſa † ſuſpitionis non probatur coram arbitris, qui ponuntur in cap. ſi contra vnum. de offic. deleg. in 6.

Primus eſt, quãdo recuſatur vnus ex duobus, vel pluribus delegatis cum clauſula, quod ſi ambo, vel quod ſi non omnes, quia cauſa recuſationis eſt tunc proponenda, & probanda coram collega, vel coram collegis.

Secundus caſus eſt, quando recuſatur delegatus ab epiſcopo, vel ordinario alio: nam tunc non eſt proponenda, & probanda coram ipſo epiſcopo, vel ordinario.

Tertius eſt, quando recuſatur Vicarius epiſcopi, quia cauſa recuſationis tunc eſt proponenda, & probanda coram epiſcopo. & hos tres caſus ponit tex. in cap. ſi contra vnum. de offic. deleg. in vj.

7 Tertio no. ꝙ electio tertij † arbitri non ſpectat ad partes, nec ad iudicem, ſed ſpectat ad ipſos arbitros electos, quia ſi diſcordant, tenentur eligere tertium, vt hic, & in c. ſuſpitionis. de offic. deleg.

8 Quarto nota, quod tertius † arbiter electus non poteſt ſolus pronunciare, ſed debet cum duobus arbitris, vel cum altero eorum pronunciare, & plus probat iſte tex. quod ſi illi duo primi arbitri eſſent concordes, non ſtaretur ſententiæ arbitri, ſed deberet ſtari ſententiæ illorum duorum, qui ſunt concordes. ad idem de offic. deleg. ſuſpitionis & eodem titulo. capit. legitima. in vj. Et iſta iura videntur eſſe contra glo. in l. item ſi vnus. §. principaliter. ff. de arbitr. quæ voluit, quod duobus diſcordantibus debeat ſtari ſententiæ tertij arbitri: nam illa glo loquitur contra iſtum tex. & contra d. c. ſuſpitionis. & d. c. legitima. & illam reprobat hic Bal. ſed pro nunc non examino iſtum articulum, ſed me remitto ad dictum § generaliter. & ad ea quæ dixi in d. cap. innotuit. ſupra de arbitr.

Quinto no. ibi, vel ſi forte aduerſarium non habent cum
9 iudice, &c. iuncta glo. in verbo, iudice. quod iudex † procedens ex officio, non debet dici aduerſarius. de hoc etiam eſt bon. tex. cum glo. in capitulo, cum perſonæ. in verbo, ordinariis. de priuileg. in ſexto. & iſtud notabile colligit hic Bald. licet non alleget capitu. cum perſonæ. & hoc facit ad ſtatutum diſponens de aduerſario: puta ſi dicit ſtatutum, quod ille, qui fuit ſemel aduerſarius, non poſſit eſſe teſtis, vel iudex contra illum, cuius fuit aduerſarius: nam iudex qui proceſſit

per

per inquiſitionem, non compræhendetur in tali ſtatuto,
quia non dicitur eſſe aduerſarius, cum procedat ex neceſſi-
tate officij.
Sexto nota, quod probata cauſa ſuſpitionis coram arbitris
10 ipſi † atbitri non recognoſcitnt de cauſa principali, ſed ipſe
iudex recuſatus, aut remittet ipſam cauſam ad ſuperiorem,
vel alteri delegabit de conſenſu recuſatoris, & iſte text. non
procedit in delegato reſpectu delegationis faciendæ, quia de
11 legatus † poſtquam pronunciatum eſt ipſum eſſe ſuſpectum,
non poteſt cauſam delegare, quia per talem pronunciatio-
nem deſinit eſſe iudex, vt in cap. iudex. in fi. de offi. deleg in 6.
Hoc tamen eſt limitandum, niſi ſit appellatum a ſententia
arbitrorum, quia tunc poteſt cauſam delegare de conſenſu
recuſatoris, vt dicit Lap & Dom. Dom. in dicto capit. iudex.
facit tex. notab. in cap. dilectus. el tertio, & ibi per Doct. infra
de præben.
12 Vltimo nota vnum caſum, in quo † Archiepiſcopus po-
teſt cognoſcere inter ſubditos ſuffraganei ſui citra remediũ
appellationis, ſcilicet quando epiſcopus iuſte recuſatus re-
mittit ad eum cauſam. & ratio eſt, quia per iſtam recuſatio
nem tollitur remedium. facit c. is cui. de offi. deleg in vj. & ex
hoc limitatur c. paſtoralis. ſ. de offic. ord. vbi dicit, quod Ar-
chiepiſcopus nõ poteſt eſſe iudex inter ſubditos ſuffraganei,
niſi per viam appellationis.
In glo. in verbo, competenti. limita iſtam glo. per c. repræ
henſibilis. in prin. ſ. eod. vbi ponit caſum, in quo quis poteſt
excommunicari licite ſine monitione.
In glo. in verbo, ſuſpitionis. no. ex iſta glo. iudicem poſſe re
cuſari tanquã ſuſpectum etiam ex cauſa in iure non expreſ
13 ſa: nam ſunt multæ † cauſæ ſuſpitionis, nec poſſunt omnes
exprimi, arg. in l. non poſſunt. ff. de leg. ſed iudex arbitrabi-
tur cauſam iuſtam, vel iniuſtam, ſecundum alias cauſas in
iure expreſſas: puta ſi cauſa nunc propoſita eſt efficacior, vel
adeo efficax, ſicut ſunt cauſæ in iure expreſſę: nam de ſimi-
libus ad ſimilia eſt procedendum, vt in dicta l. non poſſunt.
& in capit. illud. ff. ad leg. Aquil. & infra tit. 2. cum dilecta. tra-
dit Innoc. & dicit hic Bald. quod illa dicuntur ſimilia, inter
quæ non poteſt reddi ratio diuerſitatis, allegat l. his ſolis. C.
de reuoc. donat. vbi dicit tex. eſſe ſingularem.
14 Subdit etiam Bald. quod illud dicitur † ſimile, in quo ſimi
litudo præualet diſſimilitudini, vt ff. de ſtatu homin. cum
quæritur. & allegat etiam Guil. & Cyn. in l. de quibus. ff. de le
gibus. & no. bene iſta verba Bal. Ex quibus habes, quę dicun
tur ſimilia: nam illa dicuntur ſimilia, in quibus non poteſt
reddi ratio diuerſitatis quo ad caſum, de quo quæritur. Itẽ
illa dicuntur ſimilia, quæ in pluribus habent ſimilitudinem,
licet in aliquibus ſint diſſimilia.
Et ex hoc infertur, quod non bene dicit glo. 1. q. 1. ſicut vr-
15 geri. dum dicit, quod corruit argumentum † a ſimili, data
vna diſſimilitudine: nam hoc non ſufficit ad tollendum ar-
gumentum a ſimili: nam ſufficit, quod in pluribus ſint ſimi
lia, licet in aliquibus ſint diſſimilia. ſed ſalua illam glo. & ip-
ſam intellige, quando oſtẽditur diſſimilitudo in caſu, in quo
eſt factum argumentum a ſimili, ſeu in caſu de quo agitur,
quod tene menti. & vide quæ dixi poſt do. Abb. in c. quem-
admodum in princ. de iureiu. & in cap. conſtitutus. in tertio,
vel quarto notabili, ſupra eod. tangit Ioã. And. in c. non po-
teſt. de præben. in vj.
Sed contra illud, quod ſupra dictum eſt, opponitur, ſcili-
16 cet quod iudex † non poteſt interpretari, quę cauſa dicatur
ſimilis, quia ad ſolum principem pertinet iura interpretari.
l. fin. C. de legib & in cap. inter alia. de ſent. excomm. Soluit
Inno. quod contrarium procedit in interpretatione genera-
li, quæ facit ius quo ad omnes, ſecus in ſpeciali: nam iudex
17 † quo ad cauſam coram eo vertentem, poteſt iura interpre-
tari, non tamen ſua interpretatio facit ius quo ad alias cau-
ſas, & quotidie allegatur ad hoc illud dictum Innoc. & pro
hoc facit tex. in l. vnica. C. de profeſſ. quæ in vrbe conſtanti.
lib. 12. vbi datur poteſtas Doctoribus interpretandi iura, &
in Auth. vt iuſiuran. quod præſtatur ab his, qui admin. ſuſti.
vbi dicitur, quod iudex debet iurare, quod iudicabit ſecun-
dum ęquitatem, prout ſibi uiſum iuſtum fuerit, & per Inno.
in c. j. de conſlit & per glo. 2. quæſt. 7. iudicet. quæ dicit, quod
iudex debet iudicare ſecundum ſuam opinionem, & nõ ſe-
cundum voluntatem ſuam. & vide de hac interpretatione
bo. glo. in cap. j. in verbo, interpretatus. de poſtulat. prælat. di
cit tamen do. Abb. quod vbi dubitatio eſſet maxima, & non
de facili decidibilis per identitatem rationis, quod tunc ſoli
principi ſeruatur interpretatio quo ad illam cauſam, argu. c.
cum veniſſent. & quod ibi no. per Doct. ſ. de iudi.
Sed quærit Innocẽ. quid ſi iudex pronunciat cauſam non
18 eſſe iuſtam, vbi eſt iuſta, nunquid † ſententia teneat. & Inno.
tenet quod ſic, dicens eſſe opus appellare, quia ſententia eſt
contra ius litigatoris, & non contra ius ſcriptum, ex quo il-
la cauſa non eſt in iure ſpecifice expreſſa, licet ſit iuſta ex
identitate rationis.
Et no. bene hoc dictum Inno. ex quo habes vnam notabi-
lem limitationem ad iura dicentia, quod ſententia lata con
tra ius expreſſum, eſt nulla ipſo iure, vt in cap. j. de re iudic.
cum ſimilibus. nam illa iura procedunt, quando ius illud eſt
clare expreſſum, ſecus ſi non ſit clare expreſſum, ſed poteſt
induci per ſimilitudinem rationis.
19 Et ſic nota, quod † ſententia lata contra ſimile iuris va-
let, & ponit exemplum Ioan. And. de cauſa dubia, quæ non
eſt in iure expreſſa: puta allegatur iudicem eſſe incompeten
tem, vel patronum alterius partis: nam poteſt dubitari, an
iſta ſit cauſa ſuſpitionis, ſed in his iudex arbitrabitur ſecun-
dum morem regionis: nam in quibuſdam locis cognatio ſpi
20 ritualis † copulat maximam amicitiam, in aliquibus non.
vide tamen Bal. in l. parentes. C. de teſtibus. vbi dicit, quod ta
lis cognatio non repellit a teſtimonio, & quod pater cogna
tionis, id eſt quid leuauit ex ſacro fonte, poteſt eſſe teſtis in
cauſa filij ſpiritualis, & econtra. ſed idem Bald. in l generali-
ter. ff. de in ius vocan. fuit in contraria opinione, vbi referen-
do Guil. de Cuneo, quem refert & ſequitur etiam ibi Ang. di
cit, quod talis filius ſpiritualis non poteſt vocare patrem ſpi
ritualem, non petita venia in iudicio ratione vinculi ſpiri-
tualis. & idem Bal. in authent. niſi rogati. C. ad Trebellia di-
21 cit, quod † pater ſpiritualis obligatur in ſubſidium ad alen-
dum fil. ſpiritualem, & e conuerſo. & Bald. in d. l. generaliter.
22 expreſſe tenet, quod pater † ſpiritualis non poteſt teſtificari
pro filio ſpirituali, quem leuauit de ſacro fonte, & econuer
ſo. & idem tenet Raph. Fulgoſius in l. 4 §. prætor. ff. de in ius
vocan. per comparationem, quam facit Guil. de Cuneo de
patre adoptiuo ad eum qui leuauit de ſacro fonte. & idem
tenet Salic. in l. teſtis idoneus. ff de teſtib. per l. ſi quis alum-
nam. C. de nupt. ſed idem Salic. in dicta l. parentes ſequitur
Bal. ibi, ſcilicet quod filius ſpiritualis poteſt eſſe teſtis pro pa
tre ſpirituali, & e conuerſo. & idem conſuluit Bal. in conſil.
ſuo incipiente, in quæſtione vertente inter dominum Simo
nem. & idem tenet dom. Florianus in l. teſtis idoneus ff. de te
23 ſtib. per rationem, quia omnes † teſtes admittuntur ad teſti-
monium, qui non reperiuntur expreſſe prohibiti. l. 1. ff. de te-
ſtib. cum ſimilibus. Pro opin tamen, quod non debet admit
ti ad teſtimonium pater ſpiritualis, qui leuauit de ſacro fon-
te pro filio ſpirituali, nec econuerſo, multum facit tex. cum
glo in cap. pictacium. 30. quæſt. 3. vbi patet, quod plus debet
ſubueniri ſpirituali in alimentis, quam carnali, quæ tamen
opin. non tenetur, licet communiter teneatur, quod tenea-
tur filius ſpiritualis ſubuenire patri ſpirituali in alimentis,
quando non habet vnde viuat, & econuerſo. pro hoc etiam
facit tex. notabilis in cap. nos ante omnia de conſecra. diſt. 4.
vbi patet, quod pater ſpiritualis qui leuat aliquem de ſacro
fonte eſt fideiuſſor apud dominum pro ipſo. Nec obſtat, ꝙ
non reperiatur expreſſum, quod tales repellãtur a teſtimo-
nio, quia ſatis eſt, quod iſte caſus ſit ſimilis expreſſis, tamen
puto tenendum, quod non repellãtur a teſtimonio, quia nõ
reperitur expreſſum. Item non eſt tanta coniunctio inter
patrem, & filium ſpiritualem, quanta eſt inter patrem, & fi-
lium carnalem, & no. opin. Io. And. quæ facit pro opi. tenen
tium, quod non repellantur inuicem a teſtimonio, quia
24 Ioan. And. vult, quod non poſſint † recuſari, niſi conſuetu-
do regionis aliter diſponat, vnde multo minus debent repel
li a teſtimonio, & hoc notabis perpetuo, quia hoc dictum
Ioan. And. ſequuntur communiter Docto. hic. & dom. Abb.
& Legiſtę de eo non faciunt mentionem, & ex ipſo clare in-
fertur, quod nõ repellãtur a teſtimonio, quia ſi non poſſunt
recuſari tanquam ſuſpecti, niſi conſuetudo regionis aliud in
ducat, multo minus a teſtimonio. quod tene menti.
Et no. ex prædictis verbis Inno. quod vbi cauſa non eſt ex-
preſſa in iure, ſed ſimilis aliis cauſis expreſſis, quod valet ſen
tentia iudicis, licet male pronunciauerit. vbi autem eſſet ex-
preſſum in iure, ſi iudex pronunciaret illam cauſam non eſ-
ſe legitimam, ſententia eſſet nulla, & hoc intellige, quando
25 † arbitri ſimpliciter declarant cauſam recuſationis non fo-
re legitimam, tunc enim ſententia eſt ipſo iure nulla, cum
non poſſit referri niſi ad cauſam ipſam recuſationis in libel
lo deductam, vt dicit Bart. in ſimili in l. j. C de erro. calculi.
ſed ſi iudex, vel arbiter diceret eſſe procedendum ad vlterio
ra, vel partem non eſſe admittendam ad proponendum, vel
probandum cauſam recuſationis, vel iudicem eſſe abſol-
uendum, tunc valeret ſententia, ſi non appellaretur, quia
eſt lata contra ius litigatoris, vt in lege prima. C. quando
prouoca. non eſt neceſſe. & de re iudicata. cum inter.
in fine. poteſt enim eſſe, quòd ponens non habebat legiti-
mam perſonam ad proponendum cauſam recuſationis,

vel forte non fuit probata, vel iam conſenſit in iudicem. de
officio delega.inſinuante. & hoc modo intellige Innocent.
Et ex hoc infertur triplex concluſio.

Prima eſt, ſi cauſa non eſt in iure expreſſa, ſed ſimilis, valet
26 † ſententia iudicis, vel arbitri declarantis illam non eſſe legi
timam, ſi non interponitur appellatio.

Secūda cōcluſio, ſi iudex, vel arbiter pronunciat cauſam
in iure expreſſam non eſſe legitimam, ſententia ipſo iure eſt
nulla, quia ſententia continet expreſſum errorē iuris, & ſuffi
ceret, ꝙ iudex diceret cauſam propoſitam non eſſe legitimā
quantum ad hoc, vt ſententia ſit nulla, quia ſententia refer-
tur ad libellum recuſationis, vnde ſi reperitur cauſa expreſ-
ſa in iure, ſententia eſt nulla ipſo iure.

Tertia concluſio, ſi iudex propoſita recuſatione procedit
ad vlteriora, vel iudex, vel arbiter pronunciant partem non
eſſe admittendam ad proponendum, vel ad probandum re-
cuſationem, vel iudicem eſſe abſoluendum, tunc valet ſentē
27 tia, quia eſt contra † ius litigatoris, cum non contineat erro-
rem iuris expreſſum. & has concluſiones no. pro declaratio-
ne eorum, quæ ſcribit Innoc. hic, & Doct.

In glo. in verbo, iudice, dom. Abb reprehendit iſtam glo.
inquātum vult reſtringere ad ordinarium iſtam conſtitutio
28 nē reſpectu proceſſus fiendi ex officio, quia etiam † iudex de
legatus poteſt ex officio procedere vigore commiſſionis ſi-
bi factæ, vt in c ſi de offic.deleg. & tunc ſi recuſatur vt ſuſpe-
ctus delegatus debet cum recuſatore eligere arbitros ad co-
gnoſcendū de cauſa ſuſpitionis, prout hic dicitur. vnde quo
ad hoc non eſt dr̄ia inter ordinarium, & delegatum. No. ta-
men ex glo.

29 Primo, ꝙ † iudex procedens ex inquiſitione poteſt recuſa
ri, ſi reperitur ex aliqua cauſa ſuſpectus. Immo ſi ſtatutum
diſponeret, ꝙ iudex teneatur procedere ad inquiſitionem, ni
hilominus poteſt recuſari tanquā ſuſpectus, vt dicit hic Bal.
in 3. col idem dicit, ſi princeps mādat ordinario, ꝙ inquirat
de omnibus maleficiis nocturnis, ꝙ hoc nō obſtante poteſt
recuſari tanquam ſuſpectus, vt in c nouit. s̄. eod. ſed hoc in-
tellige, vt ibi dixi.

30 Secūdo no. ex glo ꝙ proceſſus † qui fit per inquiſitionem,
dr̄ extraordinarius. Ex quo infert Bal. ꝙ ſi apparet accuſator
non debet iudex inquirere, ſed ſi poſtea non proſequatur li-
tem inchoatam iudex ex officio poteſt eam proſequi, alleg.
l. 2. C. de abolit. & C. de adulter l. quamuis indubitati. ſufficit
enim, ꝙ ſemel cauſa intrauerit ſecretariū iudicis, arg. C. eod.
l. nullum. & hoc caſu ſm̄ eum erit inquiſitio proceſſus ſubſi
diarius ad coadiuuādum accuſationem accuſatoris. Ex quo
31 infert Bal. ꝙ poſſibile eſt, ꝙ vnus, & idem † proceſſus ſit pro
parte ordinarius, & pro parte ſubſidiarius. ſed de hoc, ꝙ iu-
dex poſſit procedere deficiente accuſatore, vel etiam actore,
quando cauſa concernit commodum publicum, dixi in c.
conſtitutus. s̄. eo & no. bene iſtam glo ꝙ proceſſus qui fit per
inquiſitionem, eſt extraordinarius etiam de iure canonico,
de quo per Innoc. in c. cum oporteat. de accuſat. Et ex hoc
infert, ꝙ Bal. male dixit in l ea quidem. C. de accuſa. vbi dixit,
ꝙ de iure canonico proceſſus inquiſitionis eſt ordinarius.
de iure autem ciuili eſt extraordinarius: nam loquitur cōtra
iſtam glo. & contra Innoc & Doct. in d. c. cum oporteat. &
contra Bal. eſt tex. in c multi. in verbo. iudicio extraordina-
rio. 2. q 1. & glo. 2. q. 1. presbyter. & in c. nullus. el j. 4. q 3. & hoc
etiam tenet glo. ij. in c. quoniam contra falſam. s̄. de probat.

In glo. in verbo, tertium. iſta gloſ cum ſeq eſt notanda, ſe-
32 cundum do. Abb quia vult, ꝙ diſpoſitum a iure in † arbitris
voluntariis, habeat locum in arbitris iuris reſpectu compul
ſionis fiendæ per ordinarium loci, vt concordent in vnam
ſententiam, vel ſm̄ aduocent. Ex quo infert do. Abb. ꝙ ſi ex
forma ſtatuti conſanguinei compelluntur compromittere,
& ipſi compromiſerunt in duos arbitros, qui nō concordāt,
poterunt compelli per ordinarium loci ad concordandum,
vel ad aduocandum tertium. pro hoc bene facit iſte tex. quia
ei iniungitur ſub virtute obedientiæ, vt hoc faciant, & glo.
ſingul. in c. ſuſpitionis. de offic. deleg. ꝙ iſti arbitri compellū
tur a principio acceptare compromiſſum, ex quo eis iniun-
gitur ſub obteſtatione diuini iudicij, & in virtute obediētię,
& exequantur huiuſmodi præceptum Ex hoc enim illa glo.
infert, quod etiam a principio ſunt compellendi cōſentire.
33 Nec obſtat l. 3. § 1. ff. de arbit. vbi dr̄, ꝙ † arbitri non compel
luntur a principio acceptare cōpromiſſum, licet ſi accepta-
uerunt, poſſunt compelli ad procedendum: nam illa l. loqui
tur in arbitris voluntariis, ſecus in aliis qui eliguntur ex ne-
ceſſitate, quia tales etiam a principio poſſunt compelli ad
conſentiendum, quia hoc officium eſt neceſſarium, ex quo
a iure eis conceditur, & idem eſſet dicendum, ſi ex forma ſta
tuti conſanguinei teneantur compromittere, quia tunc ar-
bitri electi tenentur acceptare beneficium compromiſſum,
vt volunt Bal. in l j § quamuis ff. vbi pupil. educ. debeat, per il-
lum tex. facit q habetur in l congruentius. C. de pat. pot.

Nunquid autem ſi duo arbitratores non poſſunt concor-
34 dare, teneantur eligere † tertium Bal dicit. ꝙ in c. j. de inue.
in ma fac. in 2. col. s̄. de re iudic. de quo dixi in c. innotuit. ſu-
pra de re iudic.

In glo. in verbo, præcepto, no. iſtam glo. ꝙ iudex recuſatus
poteſt compellere arbitros. & eis pœnam imponere, ſi non
concordant, nec eligunt tertium. & dicit Bal. hic in 5. col. in
verſicu. quærit Bernardus, ꝙ poterit eos preciſè compellere
etiam iuribus præfecturæ ad pronunciandum de negando
eis cibum, donec concordant, vel tertium eligunt l. 3. §. j. ff.
de arbit. & ſic pœna quæ nō imponitur per ſtatutum, poteſt
35 † imponi per religionem iudicantis. de hoc vide bo. tex. in c.
de cauſis. de offic deleg. & in l j. §. expilatores. ff. de effract. &
expilat. ſed ſi iudex nollet, vel non poſſet eos compellere,
tūc pars poſſet appellare, vt dicit glo no in c. legitima. in gl.
fi. in fi. eod. tit. in vj. & hoc tene menti.

In glo. in verbo, terminum dom. Abb. dicit, ꝙ iſta glo. vbi
que errauit in iſto articulo, & ꝙ ab omnibus reprobatur
communiter, quia c. ſuſpitionis, non corrigitur per c. legiti-
ma. nam c. ſuſpitionis, loquitur in termino præfigendo recu
ſatori ad recuſationem probandam: nam hunc terminum
habet præfigere arbitris, vt d. c. ſuſpitionis. ſed c legitima, lo-
quitur de termino præfigendo arbitris ad decidendam cau-
ſam ſuſpitionis, quoniam terminum poteſt præfigere iudex
recuſatus, vt ibi dicitur, & ſic iſta c. non ſunt contraria, quia
loquuntur in diuerſo caſu.

In glo. in verbo, recuſatoris. diuide iſtā glo. in duas partes.
In prima glo. opponit, & ſoluit. in ſecunda quærit de intelle-
ctu literæ. ſecunda ibi, & no. quod.

In prima parte glo. dic, ꝙ immo etiam delegatus poteſt
committere cauſam de conſenſu recuſatoris, antequam ſit
lata ſententia per arbitros ſuper cauſa ſuſpitionis, vnde con-
ſidera tria tempora.

Primum eſt ante propoſitam recuſationem.

Secundum poſt propoſitam recuſationem, etiam ſi ſit
probata.

Tertium eſt, poſt latam ſententiam.

Quo ad primum. ſ. antequam ſit propoſita recuſatio, dele
gatus pōt libere cauſam ſubdelegare, vt eſt caſus in c. iudex.
de offic. deleg. in 6. Et in hoc non eſt differentia inter dele-
gatum & ordinarium.

36 Nunquid autem poſſit recuſari delegatus † ante præſenta
tionem reſcripti ſibi factam, ſeu antequam recipiat delega-
tionem. Fed. de Sen. conſ. ſuo 24. quod incipit, cogiteris. con-
cludit, ꝙ ſic. & iſtud tene perpetuo menti. Ex quo habes, ꝙ
licet delegatus nō habeat iuriſdictionem, nec in habitu, nec
in exercitio ante præſentationem literarum, vt dixi s̄. eo. ſu-
per eo. 2. §. 1. & in c. vt debitus. ſuper glo. in verbo, ſi dicat. quę
incipit, ſi propterea tamē poterit recuſari tanquā ſuſpectus.
37 Et ex hoc infertur, ꝙ etiam ante delegationem poteſt † ali-
quis recuſari tanquam ſuſpectus. de quo tamen Fed. de Sen.
conſil. ſuo prægalleg.

Secundum tempus poſt propoſitam recuſationē. & hoc
caſu poteſt delegare de cōſenſu recuſatoris. etiam ſi ſit pro-
bata ſuſpitio coram arbitris, vt dicit tex. in d. c iudex. in 2 re-
ſpon. vnde idem dicendum eſt in ordinario, vt hic patet, &
ſic etiam in hoc ſecundo non eſt differentia inter ordina-
rium, & delegatum.

Tertium tempus eſt poſt latam ſententiam per arbitros,
ꝙ iudex ſit ſuſpectus & hoc caſu non poteſt delegatus ſubde
legare etiam de conſenſu recuſatoris, quia per talem ſenten
tiam deſinit eſſe iudex, quod tamen intellige niſi a ſententia
arbitrorum fuiſſet appellatum, quia tunc poſſet delegatus
ſubdelegare cauſam de conſenſu recuſatoris, ſm̄ Lap. & Do
min. Domin. ibi, ordinarius vero indiſtincte poteſt cauſam
ſubdelegare de conſenſu recuſatoris, vt videtur probari per
iſtum tex. nam iſte tex. debet intelligi non ſolum, quando eſt
probata cauſa ſuſpitionis, ſed etiam quando eſt lata ſenten-
tia per arbitros: alias non poſſet iudex remittere cauſam ad
ſuperiorem, ex quo per arbitros nondum eſt lata ſententia.
& iſtud ſenſit iſta glo. quæ in hoc facit differentiam inter de-
legatum, & ordinarium. & iſtud expreſſius tenet glo in c. ſe-
cundò requiris §. j. in verbo, ſuſpitionis. quæ incipit, no. quod
in fi. vbi dixi. s̄. eod. & iſtud communiter tenent Doct. Non
obſtat cap. licet ex ſuſcepto. in fi. ſupra de foro compet. quia
tex. ſecundum glo. loquitur ſecundum conſuetudinem loci.
vel poteſt dici, quod ideo illi conſules remiſerunt cauſam
ad ſuperiorem, quia recuſator non conſenſit, quod cauſam
ſubdelegarent, tene tamen menti limitationem, quam po-
ſui in cap. ad hæc, el 3. s̄. eod. vbi eſt caſus, ſecundum commu
38 nem intellectum, quod ſi † ordinarius non vult contendere
ſuper

ſuper cauſa ſuſpitionis, poteſt compellere partes, vt eligant cui cauſam deleget. & iſta eſt notabilis limitatio ad iſtum tex.& putarem hoc etiam procedere in delegato, vt ſi delegatus nō vult contendere ſuper cauſa recuſationis,ſed vult, quod ambæ partes eligant iudicē, cui cauſam deleget, quod poſſit eas compellere:nam eſt eadem ratio in delegato,& in ordinario. item non eſt differentia inter ordinarium, & delegatum,niſi demum quando eſt lata ſententia per arbitros ſuper cauſa ſuſpitionis.

In ſecunda parte glo. concludit ergo glo.ꝙ ſit in electione iudicis recuſati,an cauſam remittat ſuperiori,an vero deleget alteri,ſed ſi vult delegare,tunc debet delegare de conſenſu recuſatoris,& aduerſarij.& iſtam glo.ſequitur hic Io. And & Io.de Imo.& communiter Doct.ſed dom. Abb. hic & in c.ſi quis contra clericum. de fo.compet. tenet contrarium. & plus dicit, ꝙ iudex ordinarius in delegatione non tenetur requirere conſenſum recuſatoris, niſi de conſilio, & hoc modo intelligit iſtum tex.& dicit,quod nō probatur in iure, quod ordinarius ſuſpectus non poſſit alteri non ſuſpecto cauſam committere, immo potius probatur contrarium.ff.de iuriſd.omn.iudic prætor. Sed tu reſponde, quod ille tex.nihil facit,quia ibi non dicitur, quod fuerit propoſita cauſa recuſationis.adducit etiam dom.Abb.c.ſi quis contra clericum de fo.compet. Sed ille tex.non obſtat, quia ibi dr̄,ꝙ ſi eps̄ fuerit recuſatus vt ſuſpectus, poteſt dare delegatum, ſed ſi actor refugerit qui recuſat eum tanquam ſuſpectum, poteſt deputare auditorem, ſeu delegatum qui compellet ambas partes, quod mutuo conſenſu eligant iudicē, quibus cauſam ipſe iudex committat,ſed hoc debet intelligi, quando iudex non vult cōtendere ſup cauſa ſuſpitionis, ſi ea propoſita dicit:ego ſum cōtentus,quod eligatis iudicē, vel iudices, quibus cauſam committam, & ſic ille tex.debet intelligi,ſecundum quod loquitur c.ad hæc.3.ſ.eo.de intellectu tamen c. ſi quis contra clericum. dic vt ibi dr̄, & circa hoc nolo multum inſtare.ſed dicit do.Abb.ꝙ tenendo communem opin.Doct. videlicet,ꝙ hæc clauſula importet neceſſitatem. ſ.ꝙ vel committat cauſam alteri de conſenſu recuſatoris,vel ꝙ remittat ad ſuperiorem, dicit, ꝙ reſpectu delegationis, vt experientia ſæpe docet, ideo ius iſtud requirit
39 conſenſum recuſatoris dicit tamē,ꝙ † iudex non neceſſitatur ad libitū recuſatoris cauſam ſubdelegare,ſed ſi vult ſubdelegare, non poteſt delegare ſine conſenſu recuſatoris, vt dicitur in delegato, vt d c.iudex.& ſubdit dom.Abb.ꝙ non requiritur conſenſus alterius partis,quicquid dicat glo.cum quilibet ordinarius habeat a iure facultatem delegandi cauſam,vt d.l.vna qui pro ſua iuriſd.& in c.vt litigantes.de offi. ord.in 6. ſed conſenſus recuſatoris requiritur propter ſuſpitionem. hinc eſt,quod tex in d.c.iudex. facit mentionem de ſolo conſenſu recuſatoris.Et ex hoc dicit,quod etiam debet referri hoc ad perſonam, cui eſt facienda cōmiſſio, & quod non ſequuntur aliquę abſurditates,& ſubdit,quod hæc opi. eſt æqua, quia valde periculoſum eſt coram ſuſpecto iudice
40 †litigare.3.q.5.quia ſuſpecti.& in l.apertiſſimi. C.de iudi. iſta opin. mihi placet, ſed non eſt recedendum in iudicando a communi opin.ſed forte ſic poſſent cōcordari opiniones, ꝙ
41 aut quæritur, an † ordinarius, vel delegatus poſſit cauſam ſubdelegare ſine conſenſu recuſatoris & dicendum eſt quod non,ſed interueniente conſenſu recuſatoris dicendum eſt ꝙ ſic,vt hic. probatur in ordinario,& in delegato in d.c.iudex. ſed quæritur, an ſi recuſator conſentit, quod iudex cauſam deleget, poſſit committere illi, cui placet recuſatori, an vero etiam requiritur conſenſus aduerſarij in iudice eligendo. & dicendum eſt ꝙ ſic, & hoc modo procedit iſta glo.quam ſequuntur Doct.hoc probatur in c.ad hæc,el 3.ſ.eo. vbi patet, quod quando agitur de delegatione fienda iudex recuſatus debet delegare perſonæ, quam vtraque pars elegerit. & idem probatur in c.ſi quis contra clericum.verſic.aut ſi hoc actor.ſ.de fo compet. hoc modo diſtinguendo non deſtruitur litera huius cap. nec d c iudex. nec aliqua abſurditas ſequitur,& hoc puto procedere, ſiue recuſetur iudex ordinarius, ſiue delegatus. Item no.glo.& Doct.pro intellectu tex quod non eſt in electione recuſatoris, an iudex ordinarius cauſam remittat ad ſuperiorem, vel eum deleget, ſed eſt in electione iudicis recuſati,ſed ſi vult cauſam delegare, dēt delegare de conſenſu recuſatoris, hoc modo intellige iſtum tex.& pro hoc facit,quia verba literæ dirigūtur ad iudicem,
42 dum dicit,quod cauſa ſuſpitionis probata † iudex recuſatus debet cauſam committere perſonæ idoneæ de conſenſu recuſatoris, vel remittere ad ſuperiorem, ſed vbi verba referūtur ad iudicem, datur iudici electio, vt dicit Bart.in l.Lucio. ff.de legat.3.& in l.quicunque & ibi per Bart.& Docto.C.de ſeruis fugit.& per dom.Abb.in cap.a crapula. de vita,& honeſt cleric.

43 Extra glo.quæro,quid habeat facere volens † recuſare. Innoc.dicit,quod ſufficiat, quod proponat cauſam probabilē ſuſpitionis, non autem tenetur offerre probationes coram iudice recuſato, ſed coram arbitris. dicit etiam,quod nō tenetur petere, vt eligantur arbitri, quia officium iudicis recuſari eſt compellere partes, vt eligant arbitros, vt hic probatur,& in c.ſecundo requiris.§.j ſ.eo.& dixi. & iſtud communiter ſequuntur Doct.

Quærit etiam Innoc.quid ſi cauſa recuſationis eſt euidenter fruſtratoria, ſeu euidenter iniuſta, nunquid teneatur iu-
44 dex † venire ad electionem arbitrorum.& Innoc.dicit quod non, & quod iudex debet hanc exceptionem ſpernere, vt in c.j.de offic.iudi.& valebit proceſſus non obſtante recuſatione, & appellatione. Ex quo enim euidenter iniuſta, & hoc etiam ſequuntur Doct.hic,& dom.Abb.in fi.hic.ſic etiam e conuerſo non eſt neceſſe arbitros eligere, quando cauſa recuſationis eſt euidenter iuſta, ſed iudex debet ſponte cedere & hoc caſu ſufficit recuſari,quod proponat cauſam recuſationis, nec alter tenetur eam probare,quia notorium excuſat ab onere probandi, licet non excuſet ab onere proponēdi,hoc tamen in terminis tenet Io.And.& Doct.in cap.accedens,el primo,ſuper j.glo ſ.vt li.non conteſt.& primo etiam ſequitur hic dom.Abb.in fi.& Bald.ſ.eod.vt debitus,in fi. & hoc etiam ſequitur Archid.& Io.And.in c.legitima. eod.tit. in vj. vnde conclude, quod quando cauſa recuſationis apparet calumnioſa,& iniuſta, valet proceſſus per iudicem recuſatum non obſtante appellatione recuſationis,ſecundum Innoc.& Doct.hic.& idem tenet Spec.in tit.de petit & poſſeſſ. §.2.in princ.& Archid.in c.frequens circa princ.de reſti.ſpoliat.in vj & idem tenet Lap.in allegatione ſua prima.dicit tamē,quod iudex debet tunc exprimere cauſam ſuę repulſionis, ſcilicet quod eſt euidenter iniuſta,& procedit hoc etiam de iure ciuili,non ſit neceſſe allegare cauſam ſuſpitionis, tamen ſi conſtat, quod allegatio eſt manifeſte fruſtratoria, non debet admitti per iudicem, ita dicit Ang.in l.quia poterat.ff.ad Trebell.quod eſt notandum,quia ſæpe de facto occurrit, quod in foro ciuili apparet cauſam recuſationis, eſſe manifeſte iniuſtam: nam iudex etiam de iure ciuili non debet eam admittere, ſed ſi cauſa ſuſpitionis eſt notoria in iure, & in facto, iudex debet eam admittere, neque debent eligi arbitri, & ſi iudex procederet,proceſſus eſſet nullus,etiam ſi non interponeretur appellatio, vt d c.accedens, el j. vt li. non conteſt.& j̄.dicam.An autem ſi delictum ſit notorium, poſſit recuſari,dixi in c.propoſuit.ſ.eo. Item nunquid poſſit
45 iudex † recuſari poſt concluſionem in cauſa, ſi recuſatio nouiter deuenerit ad notitiam,dic vt per Io.And.Bur.& dom. Abb in c.ij.de ordi.cogn.& per Dom.Dom.in c.iudex.de offic.deleg.in vj.& per Archid.3.q.7 quia ſuſpecti.

Vltimo quæro de vna quæſtione multum notabili, in qua Doct.ſunt multum adinuicē varij,& contrarij, videlicet
46 an valeat † proceſſus iudicis factus poſt propoſitam recuſationem. & non referam opi.omnium Docto.qui loquuntur in iſta materia,ſed ſolū illa quæ videntur de ſubſtantia illius articuli. Et primo diſcurro per caſus, qui ſunt indubitabiles.

Primus eſt, quando cauſa ſuſpitionis eſt notoria, & hoc caſu proceſſus factus poſt recuſationem, eſt ipſo iure nullus, hoc tenent Doc.in d.c.accedens,el j.vt li.non conteſt.ſuper j.glo.hoc etiam ſequitur Bal.hic,& in c.qm̄ contra.ſ.de probat.in 5.col.vbi dicit,ꝙ ſi cauſa recuſationis eſt nota,vel talis, quæ non indiget probatione,tūc proceſſus factus poſt recuſationem, eſt ipſo iure nullus.& hoc modo procedit ſecundum eum, l.1.ff.ſi quacunque prædibus. & licet Hoſtien. in d.c.accedens. videatur velle, quod ſit neceſſaria appellatio, tamen Io.And.ibi,hoc non requirit, ſed ſolum requirit, quod proponatur exceptio recuſationis, & iſta eſt veritas.

Secundus caſus eſt, quando ſunt electi arbitri, vt cognoſcant de cauſa ſuſpitionis, & hoc etiam caſu non valet proceſſus factus per iudicem recuſatum, quia iam res non eſt integra, & eſt iam tranſlata iuriſdictio cognoſcendi de cauſa ſuſpitionis in arbitros electos, vnde proceſſus poſtea factus per iudicem recuſatum, non valet. hoc tenet hic Bald. in antepen.col.probatur in c.2.requiris §.j.ſ.eo.vbi tex.loquitur, quando ſunt electi arbitri ad cognoſcendum de cauſa ſuſpitionis,& dicit,quod ſi cauſa ſuſpitionis non eſt probata infra terminum competentem,tunc demum iudex recuſatus poteſt vti iuriſdictione ſua, ergo ante non poterat hic in verſic.cauſa vero ſuſpitionis, &c.

Tertius caſus eſt, quando cauſa ſuſpitionis non eſt notoria, nec electi ſunt arbitri ad cognoſcēdum de cauſa ſuſpitionis,& iſte caſus eſt dubitabilis,quia in iſto Doct.multū ſunt varij:nam glo.3.q.6.quotiens.& 3.q.5.quia ſuſpecti.& c.iudex.in verbo, ꝓponant.in fi.de off.dele in vj tenent, ꝙ proceſſus factus poſt recuſationē propoſitā ipſo iure ſit nullus.

Iſtam opinionem etiam ſequitur hic Hoſt. & in ſumma, de offi deleg §.quis ſit effectus.& idem tenet Bar.in l.quia poterat ff.ad Treb.per tex.in l.j.C.ſi quacunq; pręd.poteſ.& idem ſequitur Lap.in ſua alleg.& Pet.de Anch.& Dom.Dom.in c. iudex de offic.deleg.in 6.per illum tex.vbi patet,ꝙ ex ſola recuſatione inquantum inficitur iuriſdictio iudicis recuſati, non poteſt cauſam committere, niſi de cōſenſu recuſatoris: ergo multo minus in cauſa ipſa poterit procedere, ꝙ ſi non licet illud, ꝙ eſt minus,multo minus licet id,ꝙ eſt maius,vt in c cum in cunctis.ſ.de elect. & in auth. multo magis. C.de ſacroſ.eccl. Iſtam opin.etiam ſequitur hic do.Abb. dicit tamen,ꝙ hoc procedit,quando poſt recuſationem nunquam comparuit coram iudice dato, ꝙ fuerit citatus, quia citatio eum non arctabit, vt in c.ſi a iudice. eod.tit.in 6. ſecus dicit, ſi comparuiſſet,& paſſus fuiſſet iudicem in cauſa procedere, quia tunc cenſetur renunciaſſe exceptioni recuſationis, vt in c ex parte.j.eo. & probatur ex no.per Bart.in l.a procedēte. C.de dilat. Sed contrariam ſententiam.ſ.ꝙ proceſſus non ſit ipſo iure nullus,niſi interponatur appellatio,tenet hic Inno.dicens,ꝙ nō meminit ſe legiſſe, ꝙ proceſſus non teneat, niſi fuerit appellatum.ad hoc c.ſuper quæſtionum.§ ſi de offic.deleg.& iſtam opi.ſequitur hic But.& in c.quoniam contra falſam.ſuper verbo,recuſationes. ſ.de probat. Iſtam opi. ſequitur etiam hic Io.de Imo.& do.Cardi. idem ſequitur hic Bal.& in c.quoniam contra falſam.in 6.col.vbi tenet,ꝙ proceſſus factus poſt recuſationem,tenet niſi interponatur appellatio ſi cauſa recuſationis nō eſt manifeſta & idem tenet Bal in l.j. C.ſi quacunq; præditus poteſt.idem tenet Spec in tit de recuſat.§ qualiter.ver.quid ſi delegatus. Iſtam eandem ſententiam ſequitur Ang.& Pau.de Caſt.in d l.quia poterat. ff.ad Trebell. & iſtam opin.etiam ſenſit glo. in d.c quoniam contra falſam in verbo,recuſationes.ſ.de proba. vbi dicit,ꝙ ſi iudex non admittit cauſam iuſtam recuſationis, caſſabitur quicquid poſtea fecerit, ſi appellatum fuerit, & allegat c ſuper quæſtionum.in fi.ſ.de offic.deleg.vbi eſt caſus de iſta quæſtione. nam ibi tex.dicit,ꝙ ſi delegatus noluerit admit-
47 tere iuſtam cauſam recuſationis, ꝙ licite poteſt ab eo † appellari.& iſtud ꝙ præſumptum fuerit poſt appellationē,debet iudicari irritum & inane. & ſic ille tex.vult, ꝙ proceſſus factus poſt recuſationem ante appellationem nō ſit nullus, ſed tantum ille qui eſt factus poſt appellationem, vnde ibi clare patet, ꝙ etiam ſi interponitur appellatio, ꝙ tantum ille proceſſus qui eſt factus poſt appellationem, eſt nullus. plus dicit Io.de Imo.in l quidam conſulebat. ff.de re iudic.ꝙ etiam proceſſus poſt appellationem factus,non ſit nullus ex
48 hoc ſolo, ꝙ ſit appellatum, cum talis ſit appellatio † ab interlocutoria,quę non reddit proceſſum nullum,niſi ſit facta inhibitoria, vel probata cauſa appellationis, vt in c.non ſolum.§.illa.eod.tit.in vj. vel niſi in caſu c.interpoſita.j.eo.vnde dicit idem eſſe dicendum in recuſatione, quia licet ſit appellatum a proceſſu iudicis recuſati, tamen ex ſola appellatione non fit proceſſus nullus,niſi conſtet cauſam appellationis fuiſſe iuſtam. ſed iſta opin Io.de Imo.vr̄ contra tex in d.c ſuper quæſtionum in fi de offic.deleg vbi tex dicit,quod proceſſus factus poſt appellationem,eſt ipſo iure nullus,nec requirit appellationem iuſtificari. & idem probatur in c.accedens,el 2.ſ.vt li.non conteſt. vbi patet, ꝙ Papa mandat ſolum probari, ꝙ appellatio fuerit interpoſita ex cauſis ſuſpitionis allegatis,nec mandat inquiri de veritate ipſarum,ſed ſolum decernit proceſſum eſſe irritum,& inanē, qui fuit geſtus poſt appellationem interpoſitam ex cauſis ſuſpitionis, nec eſt bonū arg.de appellatione ab interlocutoria ad recuſationem, vbi interponitur appellatio,quia recuſans nō habet neceſſe iuſtificare appellationem ad effectum irritandi proceſſum,ſed bene appellans propter aliam cauſam.ſi quis tamen vellet ſuſtinere opi.Io.de Imo poſſet reſpondere ad iura prædicta,& primo ad c.ſuper quęſtionum.in fi.de offic. deleg.eſt irritus, non debet ſuppleri per alia iura.ſ.iuſtificata appellatione. Ad c.vero accedens,vt li.non conte. poteſt dici, quod fuit facta fides Papæ de cauſa ſuſpitionis, & ideo tex ibi ponit illas cauſas pro veris,& ideo mandat ſolū probari, quod fuit appellatum ex illis cauſis, tamen communiter tenetur,quod nō requiratur, quod probetur veritas cauſæ ſuſpitionis,ſed ſolum quod probetur,quod fuerit interpo
49 ſita appellatio. vnde Innoc.hic dicit,ꝙ † ſi delegatus,vel ordinarius recuſatur,& non vult eligere arbitros,ſed vult procedere in principali, ſi pp hoc interponitur appellatio,ſatis ex hoc dr̄ iuſtificata ipſa appellatio,etiam ſi cauſæ recuſationis non probentur,& hoc etiam eſt de mēte ſcribentium.ſ. ꝙ ſufficiat probare appellationem, & eſt de mente glo.in d. c.quoniam contra falſam.ſ.de probat. & iſtam opi.ſequitur hic Io.de Imo in 5.col.licet in fi.reſideat cum opin quam tenuit in d.l.quidā cōſulebat.& iſtam opi.Io.de Imo. videtur ſenſiſſe Lap.ſi intelligatur, ꝙ requiratur appellationē interponi a iudice recuſato. d.c.iudex. vbi dicit,ꝙ proceſſus pendet ex futuro euentu,quia ſi pronunciabitur iudicem ſuſpectum, proceſſus erit nullus, alias erit validus, prout dicitur in auth.pendente appellatione ab interlocutoria,vt in c.nō ſolum.§.illa.eod.tit.in vj. nam non plus debet operari,quam appellatio ab interlocutoria, quo caſu ſi iudex procedet pēdente appellatione proceſſus pendet ex futuro euentu, vt d. § illa. & iſta opi.videretur ſatis ęqua,licet alia ſit communis opinio,pro qua videtur tex in d.c.ſuper quæſtionum.in fi. & in d. c.accedens.ij. vt li.non conteſt. vbi Papa ſolum ponderat, quod fuerit appellatum ex cauſa ſuſpitionis, nec requirit,quod probetur veritas ipſarum cauſarū ad decernendum proceſſum eſſe irritum. Non obſtant allegata pro prima opinione. Et primo non obſtat l.j. C.ſi quacunque prædi.poteſ. nam ille tex. loquitur, quando cauſa recuſationis eſt nota, vel talis,quæ aliter non indiget probatione,& ita loquitur illa lex.& ita etiam reſpondet hic Bal. & in d.c.quoniam contra falſam,& in d l.j. Non obſtat c iudex. quia tex.debet intelligi. quando iudex recuſationis non vult in cauſa procedere,ſed eſt contentus, ꝙ eligantur arbitri ad cognoſcēdum de cauſa ſuſpitionis. Ex quo enim fatetur cauſam ſuſpitionis eſſe legitimam,licet non fateatur ipſam eſſe veram, non debet in cauſa procedere,ſed debet facere, ꝙ eligantur arbitri, vel delegare cauſam de conſenſu recuſatoris. Nec tamē ille tex.dicit, ꝙ non valeret proceſſus,ſi iudex poſtea procederet,immo ille tex.potius probat cōtrarium: ex quo enim poteſt delegare.patet,ꝙ habet iuriſdictionem.ſi ergo procedat non obſtante recuſationis exceptione, licet grauet partem proceſſus valet,ſi nō interponatur appellatio, quia pa-
50 ria † ſunt,non excipere, & excipere, & non appellare, ſi per iudicem reiiciatur exceptio, vel expreſſe, vel tacite per proceſſum ad vlteriora,vt j.eo.ex parte.c.ſignificauit. & ſ.de reſcrip.ſignificante.& c.Rodulphus.& per Bar.in l.a procedente.C.de dilat. Et iſta ſufficiant in iſto articulo,in quo poſſent plura recitari, & deduci. ſed iſta ſit concluſio in iſto tertio caſu,ꝙ tenet proceſſus iudicis recuſati, niſi interponatur appellatio,& hæc ſufficiant in iſto princ.& adde quę dixi ſ.eo. ſecundò requiris.§.j. Sequitur § porro.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non admittitur in notorijs, ſed in dubijs per cauſam probabilem.*
2 *Notorium ex confeſſione inducitur.*
3 *Confeſſio ſimpliciter facta coram iudice, an dicatur facta in iudicio.*
4 *Teſtes, & inſtrumenta, quando inducunt notorium.*
5 *Iudex procedens ex officio, non poteſt aſſignare terminum appellanti.*
6 *Dilatio eſt aſſignanda ſecundum diſtantiam locorum, & temporis qualitatem.*
7 *Proceſſus regularium requirit obſeruationem conſtitutionum, regulæ, & conſuetudinis.*
8 *Correctio quæ fit a ſuperiori, diſtinguitur, aut iudicialiter, aut extra iudicium.*
9 *Exceſſus dicitur manifeſtus, ſi conſtat de eo per legitimam probationē.*
10 *Manifeſtum ſiue notorium, dicitur quatuor modis, vt ibi.*
11 *Error confeſſionis poteſt probari in cauſa appellationis.*
12 *Reuocari quæ poſſunt ante ſententiam, eadem etiam poſt reuocari poterunt.*
13 *Confeſſus in cauſa criminali, an poſſit appellare. vbi vide tres caſus.*
14 *Confeſſus conuictus, an criminaliter appellet.*
15 *Appellatio criminalis ex toto excluditur, ſi reus fuerit confeſſus, conuictus, & argumentis ſuperatus.*
16 *Confeſſus tantum criminaliter, an appellet.*
17 *Iudex a quo an teneatur deferre appellationi.*
18 *Confeſſus crimen poſt ſententiam, an appellare poſsit.*
19 *Conuictus tantum de crimine, an poſsit appellare.*
20 *Confeſſus, & conuictus ciuiliter, an vllo modo appellare poſsit cauſa exiſtente criminali.*
21 *Confeſſus fictè, an poſsit appellare, vt eſt exemplum innolente iurare de calumnia, vel reſpondere poſitionibus.*
22 *Hæres quando teneatur de delicto defuncti.*
23 *Confeſsio facta in vno iudicio, facit fidem in alio etiam variato, ſeu mutato fine agendi.*
24 *Dominus an poſsit appellare a confeſsione procuratoris.*
25 *Confeſsio procuratoris habentis mandatum, præiudicat domino.*
26 *Appellatio domini a confeſsione procuratoris quid operetur, vide.*
27 *Superior procedens ex officio citandus eſt, vt defendat proceſſum ſuum.*
28 *Præſentatus appellans ab epiſcopo, debet eum citare, quia agitur de præiudicio illius.*
29 *Præſumptio, an ſit pro diffinitiua ſententia.*
30 *Prælati regulares an teneantur in excommunicatione regularium formam ſeruare.*

§.Porro.

1 §. Porro. In notoriis non admittitur † appellatio, in dubiis vero cauſa probabilis coram iudice a quo eſt exprimenda, quæ ſi foret vera, deberet legitima reputari, quam ſi non proſequitur, vel nõ probat, iudex a quo in cauſa procedat, & hæc conſtitutio ad regulares non extenditur. Diuido in tres partes: quia primo ponit quid in notoriis. Secundo, quid in dubiis. Tertio proteſtatur. ſecunda ibi, exceſſu quoque. Tertia eſt prope fin. ibi, cæterum.

Nota primo, quod ex ſola confeſſione inducitur noto-
2 rium, † quod intelligas de confeſſione facta in iudicio, vt in
3 cap. fin. de cohab cleric. & mulier. nam confeſſio † facta coram iudice, non in forma iudicij, hoc eſt iudice non ſedente pro Tribunali, non dicitur facta in iudicio, vt dicit glo. nor. ij. quæſt. j. § quando autem. & vide bo. tex. in l. voluit. ff. de interroga. actio. Item intellige, quando confeſſio non excuſatur: nam ſi probabiliter excuſatur, non inducit notorium, vt in cap. cum dilecti. infra de accuſat. & in l. cum fideicommiſſum. ff. de confeſſ.

Secundo nota ibi, vel alio modo, iuxta expoſitionem Hoſtien. & Ioan. Andr. qui exemplificant, quando reus conuictus per teſtes, contra quos nihil opponunt, vel quãdo fuit condemnatus, & non appellauit, vt in cap. veſtra. & in c. fin. de cohab. cler. & mulier. quod ex probationibus factis in iudicio reſultat notorium iuris. de quo etiam eſt bo. tex. in c. cum olim. in fi. infra de verbo. ſignif. ſed hoc intellige, quan-
4 do eſt in cauſa concluſum: quia ante concluſionem † teſtes & inſtrumenta nõ inducunt notorium, cum adhuc poſſunt reprobari, vt dicit glo. ſingularis in c. ſignificauerunt. in verbo, liquere. de teſtib. & per Innoc. eod. tit. per ruas. & per eundem ſupra eod. ex inſinuatione. ſed qualiter hoc debeat intelligi, dixi ſuper glo. præalleg.
5 Tertio nota ibi, aduerſarium, arg. quod iudex † procedens ex officio non poteſt aſſignare terminum appellanti, quia tex. hoc tantum permittit, quãdo procederet ad inſtantiam partis. ſed Doct. communiter tenent contrarium in c. peruenit. & in c. conſuluit. ſupra eod. & ad iſtum tex. ibi, & tunc ſi habuit aduerſarium, dicunt ſupplendum eſſe, maxime.

Quarto no. tex. not. quod appellatio non debet eſſe vinculum iniquitatis, & quod ſolum ad præſidium innocentiæ fuit inſtituta, ſicut etiam dicit de iuramento, vt in capitu. quanto. de iureiuran.
6 Quinto nota, quod † dilatio eſt aſſignanda ſecundum diſtantiam locorum, & temporis qualitatem: nam conſiderãda eſt non ſolum diſtantia, ſed etiam qualitas temporis, ſcilicet an ſit tempeſtas, vel tempus hiemis fuit, quia in hieme non poſſunt fieri magnę diętæ, vel forte eſt tempus guerræ, vel tempeſtas in mari. Item conſideranda eſt natura negocij, quia ſi cauſa deſideraret celeritatem, dari debet breuior dilatio. ita dicit hic Bal.
7 Vltimo nota, quod in proceſſu † faciendo contra regulares, ſeruandæ ſunt conſtitutiones regulæ, & conſuetudines ſeruari conſuetæ, & quando regularis corrigitur ſecundum conſtitutiones, vel obſeruantias regulæ, non poteſt recuſare ſuperiorem tanquam ſuſpectũ, nec ab eo appellare, quia correctio fit ad ipſius ſalutem, & de plano, & ſine ſtrepitu iudiciorum ad eam procedit. dicit tamen Innocen. quod ſi prælatus modum excedat in corrigendo, quod ſubditus poteſt appellare, & hoc placet dom. Abb. per cap. repræhenſibilis. ſupra eo. Hoſt. vero hic diſtinguit, vtrum ſuperior pro-
8 cedat † iudicialiter, an vero extra iudicium, ſecundum inſtituta regulæ.

In primo caſu dicit, ꝙ ſubditus poteſt eum recuſare, ac ab eo appellare ex iuſta cauſa, licet non vſquequaq; in cauſa regularium ſeruetur ordo iuris, ſicut in ſæcularibus. facit c. qualiter & quando, el 2. infra de accuſ. in fi.

In ſecundo vero caſu. ſ. quando procederet extraiudicialiter, dicit, ꝙ nõ poteſt recuſari tanquam ſuſpectus, nec ab eo appellari, niſi excedat modum in corrigendo. ſed do. Abb. dicit eſſe ponderandum iſtum tex. qui ſolum prohibet has conſtitutiones extendi ad regulares, quando per extenſionẽ fieret contra inſtituta regulæ, vel contra ſpeciales obſeruantias ipſorum religioſorũ. ſed ſi ſuperior excederet finem regulæ, vel obſeruantias ipſorum religioſorum, iſte tex. nõ prohibet hanc conſtitutionem extendi ad religioſos. Et ex hoc concluditur, ꝙ ſiue procedatur iudicialiter, ſiue extraiudicialiter, ſi procedit ſecundum formam regulæ, & inſtituta ordinis non poteſt recuſari, nec ab eo appellari. de quo plene dictum eſt in c. ad noſtram & in c. repræhenſibilis. ſ. eod.

In glo. in verbo, confeſſio. diuide ipſam in duas partes.

In prima parte declarat, quot modis poſſit dici exceſſus manifeſtus.

In ſecunda, an confeſſus poſſit appellare. ſecunda ibi, confeſſus.

9 In prima parte glo. dic, quod † exceſſus dicitur eſſe manifeſtus, etiam ſi de eo conſtat per legitimam probationem. de quo vide bo. tex. in cap. cum olim. de verb ſignif. & hoc modo intelligit iſtum tex. Hoſt. & Io. And. ibi, aut alio modo fue-
10 rit manifeſtus. Et ideo dic, quod quatuor † modis aliquid poteſt dici manifeſtum.

Primo per ſententiam quæ tranſiuit in rem iudicatam, vt in c. fi. de cohab cler. & mulier.

Secundo per cõfeſſionem vt hic, & in d c. fi. & in d. c. cum olim. de verb. ſignif.

Tertio modo per legitimam probationem, vt in d. c. cum olim & quę dicatur legitima probatio, declaratum eſt ſupra in 2. notabili.

Quarto per euidentiam rei, quæ nulla tergiuerſatione celari poteſt, vt hic, & in d c. fi. & in d c. cũ olim. Et ſic quatuor modis dicitur aliquid eſſe notorium, quod tene menti.

In ſecunda parte glo. vult ergo iſta glo., quod ſola confeſſio non impediat appellationem in criminali. In ciuili vero admittitur confeſſus ad appellationem, ſi velit errorem probare, vt d. l. cum fideicommiſſum. ff. de confeſſ. & in c. vlt. de confeſſ. & ſic vult facere differentiam inter cauſam criminalem, & ciuilem. ſ. vt in criminalibus confeſſus poſſit appellare, & ſi non velit probare errorem confeſſionis. in ciuilibus vero non admittitur ad appellationem, niſi velit probare errorem: nam confeſſio in ciuilibus non poteſt reuocari niſi
11 probetur error, vt in d. c. fi. ſupra de confeſſ. † Error autem confeſſionis poteſt probari in cauſa appellationis, vt eſt tex. notab. C. de erro. aduoc. l. ſi in fi. per quem tex. infertur regu-
12 la notabilis, quod quicquid poteſt reuocari † ante ſententiam, ẽt poteſt reuocari poſt ſententiam in cauſa appellationis, pro quo facit lex, ſi quis inſinuandum. C. de reb. credit. & Bal ibi tradit illam regulam. facit optime l. poſtquam. §. Imperator. ff. vt lega. no. caue. vbi Bar. per illum tex. tradit regulam, quod quicquid poteſt fieri in prima cauſa, etiam poſt ſententiam pendente appellatione poteſt fieri.

Et nota bene iſtam regulam, ſed reuertendo ad quæſtionem glo. duo facit membra principalia.

Primum, nunquid confeſſus in cauſa criminali poſſit appellare.

Secundum, quid de confeſſo in cauſa ciuili.
13 Circa † primum tres ſunt caſus, quorum primus eſt, an confeſſus & conuictus poſſit appellare. Secundus, an confeſſus tantum poſſit appellare. Tertius, an conuictus tantum poſſit appellare.
14 In † primo caſu dicit do. Abb. ꝙ ſi concurrunt tria, de quibus in l. ij. C. quor. app. non recip. canonizara. 2. q. 6. ſunt quorum ſ. ꝙ fuerit propria voce confeſſus ſponte, & non formidine tormentorum.

Secundo, quod fuerit conuictus teſtibus.

Tertio, ꝙ fuerit argumentis ſuperatus, & de argumentis dat exemplum Dom. Domi. poſt Abbatem in c. Romana. §. ſinautem. eod. tit. in vj. vt quia fuit inuentus cum cultello ſanguinolento in manu, vel in vagina. & dicit do. Abb. ꝙ ſi iſta tria concurrunt. ſ. ꝙ ſit confeſſus, cõuictus, & argumentis ſu-
15 peratus, ex toto excluditur appellatio, † ita vt etiam iudex ad quem non debeat ipſum admittere. & idem dicit Azo, vt refert glo in c. Romana. §. ſinautem. in verbo, de quo. quæ incipit, no. alternatiuam, eod. tit. in 6. ſed glo. & communiter Doct. in d. l. ij. C. quo. appell. non recip. dicunt, ꝙ ſufficiunt duo. ſ. ꝙ ſit confeſſus & cõuictus. & idem gloſ. & Bal. in l. creditor. § iuſſus. ff. eo & ſic non requiritur, ꝙ ſit argumentis ſuperatus: ſed ſufficit, ꝙ ſit confeſſus, & conuictus ex hoc, vt excludatur ex toto a beneficio appellationis.
16 Secundus caſus eſt, quando eſt † cõfeſſus tantum, & in hoc gl. hic tenet, ꝙ poſſit appellare. idem tenet glo. 2. q 6. quicunque. idem tenet Archi. & Pet. de Anch. in d. c. Romana §. ſinautem. eod. tit. in 6. ibi tenet Pet de Ancha. & Bal. in d. l. 2. C. quor. appellat. non recip. & glo & Bart. in l. creditor § iuſſus. ff eod. ſed de hoc eſt tex. in contrarium, in d § ſinautem. vbi probatur, ꝙ confeſſus non poteſt appellare, & ibi glo. pręall. tenet, ꝙ confeſſus non poſſit appellare, niſi velit allegare ſe errorem facti confeſſum fuiſſe. vnde Bur diſtinguit inter ius canonicum, & ciuile, dicens, quod de iure ciuili confeſſus poteſt appellare, vt dicit glo. & Bart. in d. l. creditor. §. iuſſus. ff. eo. ſed de iure canonico ſecundum eum iudex a quo non tenetur deferre appellationi, niſi excuſetur confeſſio, vt hic. ſed iudex ad quem poteſt recipere illam appellationem, & examinare vtrum fuerit legitima cauſa appellandi ſeddom. Abb. dicit, ꝙ non eſt differentia inter ius canonicum, & ciuile, & ꝙ neutri iure canonico iudex a quo appellationi tenetur deferre, tum quia confeſſio aliter non excuſata inducit notorium, vt ſupra dixi. In notoriis autem non admittitur appellatio, vt ſupra eodem, conſuluit. cum ſimilibu

Tum quia ex diſpoſitione vtriuſque iuris non auditur
quis contra illud, quod diſſicile confeſſus eſt. l. generaliter.
C.de non numer.pecun & in capit. per tuas. ſupra de proba-
tio Nec obſtat ſecundum quod nec in appellatione a diſ-
finitiua non eſt neceſſe exprimere cauſam, vt dicit glo.in ca.
ſequē. quia hoc procedit, quando appellatio non eſt contra
ius: alias non admittitur, niſi exprimatur cauſa rationabilis,
vt not.Innoc.in c paſtoralis, de offic deleg § præterea.& Spe
cu.de execu ſenten § nunc dicendum.verſic ſed nunquid iu
dex. iudex tamen ad quem poteſt recipere appellationem
& examinare, vtrum appellans habuerit legitimam cau-
ſam appellandi, & impedire executionem ſententiæ a tempo
re quo incipit cognoſcere, vtrum appellatio ſit admittenda,
vel non.& dicit quod hoc videtur velle tex.in d.§.ſinautem.
ſed ſi appellans alleget probabilem cauſam excuſando con-
feſſionem propriam, & tunc iudex a quo debet deferre ap-
pellationi, arg c.cum dilecti.infra de accuſ.& optime ſecun-
dum eum facit l fin.C.de erro aduoc.

Sed in hoc aduerte, quia iſta diſtinctio domi.Abb.eſt ſatis
dubitabilis, vnde conſidera tres caſus.

Primus eſt, an ſi allegatur cauſa probabilis teneat appel-
latio. & ſecundum omnes appellatio tenet quo ad iudicem
ad quem, & hoc tenet glo.in §.ſinautem. quæ incipit, no.al-
ternatiuam.

Secundus caſus eſt, quando allegatur cauſa probabilis, an
17 †iudex a quo teneatur deferre appellationi & dom. Abb.hic
tenet, quod ſic.& iſtam opin ſequitur But hic.& quaſi om-
nes ſcribentes. ſed Io. And in d.§ ſinautem. ſuper 3.glo in d.
§.ſinautē.tenet, quod iudex a quo non teneatur deferre ap-
pellationi, niſi iudex ad quem incipiat cognoſcere de cauſa
appellationis, vel niſi inhibeat iudici a quo, ne in cauſa pro
cedat, quia tunc ſuſpenditur iuriſdictio iudicis a quo, & ſic
non poſſet procedere ad executionem ſententiæ, & dicit, ꝙ
ita tenet Innoc.hic in c.paſtoralis. §.præterea ſ de offic de-
leg iſtam cōcluſionem ſequitur etiam Dom.Dom. in § ſin-
autem. & dicit, ꝙ But ita concludit in c.veſtra.circa fi.de co
hab cler.& mulie & iſtam opin.puto veriorem, quia hoc vi
detur probari in dic §.ſinautem.vbi tex dicit, quod iudex ad
quem poteſt inhibere, ne ſententia mittatur executioni per
iudicem a quo. poſtquam incępit cognoſcere vtrum appel
latio ſit recipienda, vel non, & tex.loquitur indiſtincte, & ſic
debet intelligi, & quando allegata eſt cauſa probabilis.& ita
intelligit ibi ſupra alleg in ſi glo. idem ſentit per illum tex.

Tertius caſus eſt, quando non allegatur cauſa probabi-
lis, & hoc caſu glo prædicta videtur ſentire, ꝙ non valet ap-
pellatio. nec quo ad iudicem a quo, nec quo ad iudicem ad
quem, vt clarius firmat Dom Dom.poſt Io.And & Lap. vbi
concludit, quod ſi non allegatur cauſa legitima, non poteſt
confeſſus appellare, & dicit, quod hoc probat tex.& iura al-
legata in glo. ſed ſi allegatur cauſa legitima, dicit, quod va-
let appellatio quo ad iudicem ad quem, licet non ſuſpendat
iuriſdictionem iudicis a quo, niſi vt ſupra dixi. & ſic aperte
vult, quod non valet appellatio, nec quo ad iudicem a quo,
nec quo ad iudicem ad quem, quando cauſa rationabilis nō
eſt expreſſa.tamen Doct communiter tenēt opin.quam te-
net dom.Abb.& idem dicit Bal.in l.2. C.quorum appel non
recip.hanc opinionem etiam ſequitur Archid. & Pet.de An
char.in d.§.ſinautem.& iſtam opin tanquam ęquiorem pu-
to amplectendam, maxime quia tex.in d.§.ſinautem, loqui-
tur indiſtincte.dicit enim, quod ſi eſt appellatum in caſibus
a iure prohibitis: puta ſuper notorio crimine, vel quādo eſt
confeſſus crimen, quod poſtquam iudex cognoſcere cępit,
an appellatio ſit recipienda, vel non, poteſt inhibere iudici
a quo, ne procedat in executione ſententiæ, vnde ille tex.nō
requirit, quod exprimatur cauſa in appellatione, & ſic debet
intelligi indiſtincte, prout indiſtincte loquitur.& pro hoc fa
cit, quia iſtam opin.tenendo non corrigitur ius ciuile, quod
diſponit vt confeſſus poſſit appellare, vt patet in d.l.2.C.quo.
appell.non recip.canonizata.2.quæſt.6.ſunt quorum.& in l.
creditor. §.iuſſus. ff.eod. ſed illa iura potius debent intelligi,
vt limitatur per d. §.ſinautem. ſcilicet vt ſi confeſſus appel-
let, valeat appellatio, ſed iudex a quo poteſt exequi ſenten-
tiam priuſquam iudex ad quem incipiat cognoſcere, an ap-
pellatio ſit recipienda, & inhibeat iudici a quo, ne procedat
in executione ſententiæ.& iſtam puto veritatem, licet non-
nulli ſequantur opi.Io.And. & Dom.Dom in d §.ſinautem.
& videatur eſſe de mente Innoc in c.paſtoralis. §. præterea.
de offic.deleg. ſed tamen vt dixi, præcedens opinio eſt com-
munior, & ęquior, ac etiam verior.

18 Quid autem ſi †reus ſit confeſſus crimen poſt ſententiam,
an poſſit appellare. & Barr.in l.conſtitutiones. ff.eod. tenuit
quod ſic.& idem tenet Bal.in d.l ii. C quorum appella.non
recip & aſſignat rationem, quia confeſſio facta poſt ſenten-
tiam, non dr̄ facta in figura iudicij.vnde non operatur, quā-
tum ſi eſſet facta ante ſententiam.ſed Bart.in d.l conſtitutio
nes.videtur ſentire, quod hoc non habet locum niſi quando
talis cōfeſſio fit poſt ſententiam in cauſis capitalibus, quia
ſic non poteſt renunciare appellationi directæ, vt in l. non
tantum.ff.eod.ita etiam non poteſt renunciare indirecte, vn
de ſecus eſt in aliis cauſis, quia ſi fuiſſet confeſſus poſt ſenten
tiam, videretur renunciaſſe appellationi, vnde nō poteſt ap
pellare, niſi allegaret errorem confeſſionis, & ſi ante ſenten
tiam fuiſſet conuictus per teſtes, & poſt ſententiam confite
retur ex toto, priuaretur beneficio appellationis tanquam
confeſſus, & conuictus, & hoc eſt de mente Bart in d.l con-
ſtitutiones, ſi bene ponderentur eius verba. Et ex hoc ſum
expeditus de ſecundo caſu, ſcilicet an confeſſus tantum poſ
ſit appellare.

19 Nunc venio ad tertium.an †conuictus tantum poſſit ap-
pellare.& glo.in l.non tantum.ff cod.& in l.2. C.quorum ap
pell non recip. tenet quod ſic. & idem tenet Bart. ibi in d.l.
conſtitutiones.ff.eod.ſed Bal in l auditos. C.eod dicit hoc eſ
ſe verum, niſi probatio intantum eſſet manifeſta, ꝙ trāſiret
in notorium, quia tunc nō obſtante appellatione poſſet fie-
ri executio ſententiæ, & hoc etiam eſt de mente glo.in d.l.
auditos.& eſt etiam de mente Bal.in d.l.ii. C.quorum appel.
non recip.& idem tenet Raph in d.l conſtitutiones. nam in
notoriis non poteſt appellari.vt hic, & in c.peruenit. & in c.
conſuluit.ſupra eod & in c cum ſit Romana.in fi.hoc tamen
intellige, niſi in appellatione allegaret aliqua cauſa rationa
bilis, quæ haberet offuſcare notarium, vt d.c.Romana.§.ſin-
autem.& ibi hoc tenet glo.quæ incipit, nota alternatiuam,
quæ ſupra fuit allegata. Et ex his ſum expeditus de primo
membro, ſcilicet an confeſſus, & conuictus, vel confeſſus
tantum in criminali poſſit ordinari.

Venio ad ſecundum membrum principale, ſcilicet nun-
quid eo modo ſit diſtinguendum quando cauſa eſt mere ci-
20 uilis, ſcilicet vt †confeſſus, & conuictus nullo modo poſſit ap
pellare, & ꝙ iudex ad quem talem appellationem nō poſſit
admittere, & ꝙ ſi eſt confeſſus tantum, vel conuictus tātum
poſſit appellare eo modo quo dictum eſt, quando cauſa eſt
criminalis. & glo & Bart.in d.l.ij. C.quorum appell non re-
c p dicunt idem eſſe dicēdum in cauſa ciuili, ſicut eſt dictum
ſupra in cauſa criminali, & hoc ſequitur But.& dom.Abb.&
Io.de Imo. ſed Salic. tenet contrarium in d.l.2 dicens, quod
etiam confeſſus & conuictus poteſt appellare, quando cau-
ſa eſt mere ciuilis. idem ſequitur Ioā de Imo.in l.creditor §.
iuſſus. in 1t.col.ff.eod. & Raph.Cuma. in d.l.conſtitutiones.
& eandem opinionem tenet Bal.in l fi.circa fin. C.de accuſ.
& te np. quæ iuncto tex. probat, quod in criminalibus cau-
ſis admittitur appellatio in notoriis, etiam ſi quis ſit con-
feſſus & conuictus per modum notorij. ſed tu dic, quod illa
glo not dicit verum.

Vnde tene primum, ſcilicet quod diſtinctio facta in cau-
ſa criminali ſit facienda in cauſa mere ciuili, licet Ioan.Cal-
der.ſecutus fuerit prædictam opinionem, ſcilicet quod con
feſſus & conuictus in cauſa mere ciuili poſſit appellare ſed
primam opinionem, ſcilicet quod in cauſa mere ciuili con-
feſſus & conuictus non poſſit appellari, & quod idem ſit di-
cendum tam in cauſa ciuili, quam in criminali, tenet glo.in
dicto cap.Romana.§.ſinautem.quæ incipit, nota alternati-
uam.eod.titu.in vj.& ſequitur Dom.Dom.ſuper illa glo di-
cens, quod idem tenet But.in dicto cap veſtra & dicit, quod
de hoc eſt caſus non cauillando tex.in ca quicunque. 2.q 6.
& hoc tenet ibi glo. tamen ille tex loquitur ſolum in confeſ
ſo. pro hoc eſt bo. tex.in l.abſtinendum. C.quorum appella.
non recip.vbi patet, quod confeſſus & conuictus in cauſa ci
uili, non poteſt appellare & licet quidam nitantur reſpon-
dere, quod eſt ſpeciale ibi in cauſa fiſcali, vel priuati patri-
monij Cæſaris.iſta reſponſio non eſt bona, quia tex.non fun
dat ſe in fauore principis, ſed in euidentiſſima probatio-
ne, quæ reſultat, ex eo, quod reus erat confeſſus, & con-
uictus. Et prima opin.eſt tenenda tanquam verior, & com-
munior, quia eadem eſt ratio in cauſa ciuili, quæ eſt in cri-
minali.

21 Sed quæro an prædicta habeant locum in ficta †confeſſio
ne.pro declaratione, hoc eſt, an poſſit ficte confeſſus appel-
lare, quemadmodum recte confeſſus: pone exemplum de
calumnia, nolens iurare de calumnia, habetur pro confeſſo,
vt in c.fi. de iura.cal. Pone aliud exemplum nolens reſpon-
dere poſitionibus, habetur pro confeſſo, vt in c.2.de confeſſ.
in vj.vel pone ꝙ ſtatutum dicit, ꝙ contumax habeatur pro
confeſſo, nunquid talis ficte confeſſus poſſit appellare.& di-
cendum eſt, ꝙ ſic, quia non plus debet operari ficta confeſ-
ſio, quam vera, & hoc tenet Spec.in tit. de poſitionibus §.9.
ver.verum.vbi concludit, ꝙ ꝯ fictam cōfeſſionem inductā a
iure,

iure, vel ſtatuto debet admitti appellatio, & omnis defenſio quæ admitteretur contra ueram confeſſionem. allegat no. in l. quoniam. ff. de his qui nota. infa. hoc etiam tenet glo. in l. creditor. §. iuſſus. ff. eodem, & in l. ij §. quid ſi actor. C. de iuram. calum. & illam glo. ſequitur ibi Barto. plus voluit Bald. in l. ita demum. in fi. C. de procurat. quod etiam ſi ex forma ſtatuti quis habeatur pro confeſſo, & conuicto ſimul, quod non intelligatur per hoc prohibitus appellare, ex quo non eſt vere confeſſus, vel conuictus, ſed ficte tantum. hoc tamẽ debet intelligi, quando allegat aliquam cauſam rationabilem, per quam excuſat ſuam contumaciam, & dicit Bal in l. prima. C. quorum app non reci. & Ioan. de Imo. & Raphael Cum. in l creditor. §. iuſſus ff. eodem, & idem tenet Salyc. in dicta l. ij §. quod ſi actor. C. de iuram. calum.

Secundo quæro, an confeſſio defuncti præiudicet hæredi. iſtam quæſtionem poſuit Io. And. in addi. Spec. eod. titulo. §. in quibus, verſi. ſed nunquid. vbi dicit, quod ſi defunctus veniens ad mortem confeſſus fuerit coram epiſcopo, vel eius vicario ſe exercuiſſe vſuram, vel rapinam, & quod extorſerit mille, quæ promiſerat reſtituere his a quibus ſunt extorta quod talis confeſſio habebit paratam executionem contra hæredem abſque libello, & lit. conteſt. in tantum, quod habens appellare non poterit, niſi doceat de errore confeſſionis defuncti etiam ſi ad hæredem nihil perueniat ex tali delicto. Nec obſtat l. j. C. ne ex delic. defunc. & quod habetur in ca. in literis. de rapt. nam illa iura procedunt, quando heres conuenitur ex delicto defuncti, ſecus ſi conueniatur ex confeſſione defuncti, quia tunc hæres tenetur etiam ſi ex tali delicto ad hæredem nihil perueniret, ſecundum Ioan. And. in dicto ver. ſed nunquid, & idem dicit hic Ioan. de Imo. in ſexta colum.

22 Nota bene verba Ioan. Andr. ex quibus habes, † quod hæres tenetur ex delicto defuncti etiam ſi ad hæredem nihil perueniret quia defunctus fuit confeſſus delictum, & hoc procedit etiam ſi cõfeſſio ſit extraiudicialis, dummodo ſit facta coram iudice recipiente pro his quorum intereſt, quod eſt ſingulariter notan. quia multum limitat iura ciuilia dicẽtia quod non tenetur hæres ex delicto defuncti, niſi lis ſit conteſtata ante mortem defuncti, niſi quatenus ex delicto ad eum peruenerit, vt d l j. C. ne ex delic. defunct. nam hoc procedit, niſi defunctus fuerit confeſſus delictum ante mortẽ, & extra iudicium coram iudice recipiente pro his quorum intereſt, & ſic extende illud, quod notat Bar. in l j ff de priua. delictis vbi Bart. dicit, quod ſi defunctus in iudicio fuerit cõfeſſus delictum tenetur hæres, licet lis non fuerit cõteſtata. nam hoc locum habet etiam ſi confeſſio ſit extraiudicialis facta coram iudice recipiente pro his quorum intereſt, facit l. cum pro quo, & quod ibi no. Bal. ff. de in ius vocan. Bar. tamen in dicta l j. dicit, quod hæres poteſt conueniri ex vera confeſſione defuncti, ſecus ſi eſt ficta, quia ficta confeſſio nõ tranſit contra hæredem ante ſententiam iudicis declarantis eũ haberi pro confeſſo, & hoc plenius declarat Bar. in l. eius, qui delatorem. ff. de iure fiſci, & idem dicit in l. ij § quod ſi actor. in fi C. de iuram. calum. plus dicit Bar. in d. l. 2. in fi quod ficta confeſſio non extenditur ad aliam cauſam. vnde fictus confeſſus in vno iudicio, non poteſt allegari ficte confeſſus in alio iudicio, & de hoc eſt tex. in l. 2. ff. de iure fiſci. hoc etiã tenet Bal. in ca. 2. de ordi. cogn. & dom. Abb. in c. per inquiſitionem. in vj colum. de elect. & hoc tene menti, quia limitat

23 doctrinam Doctorum dicentium, quod † confeſſio facta in vno iudicio, facit fidem in alio etiam variato, ſeu mutato fine agendi. immo etiam ſi fiat confeſſio in iudicio ſummario. facit fidem in ordinario, vt notat Inno. & Doct. in c. cauſam, ſupra de teſti. el primo, & per Inno. & Ioan. And. in c. 2. de ordi cogn. nam Innoc. & Doctor. debent intelligi in vera confeſſione, ſecus in ficta quæ non facit fidem in alia cauſa quod tene menti. ſunt etiam aliæ differentiæ inter uerã confeſſionem. & fictam de quibus vide Barto. in l. ſi perluſorio. § primo. ff. eo. & in l. eius qui. ff. de iure fiſci, & in l. cum filius. ff. de uerborum obliga. & per Bart. in l. tam mandatori. C. de non nume pecu.

Secundo nota ex iſtis verbis Ioan. And. in loco præalleg. quod vbi ſit confeſſio extra iudicium coram iudice recipiẽte pro omnibus quorum intereſt, habet executionem paratam contra hæredem, dato quod non fiat in forma iudicii, adeo quod poteſt condemnari non præcedente aliquo libello, vel aliquo ordine iuris. immo dicit plus, quod non requiritur plena probatio, de quo vide ibi per eum. hoc etiam ſequitur hic dom. Abb. allegat nota. in c. cum in diœceſi, ſ. de vſuris, & Fed. de Sen. conſilio ſuo 101.

Vltimo quæritur, nũquid ſi procurator confitetur, domi

24 nus † poſſit appellare. & But. hic dicit, quod etiam ſi eſſet cõfeſſus & conuictus, nihilominus dominus poſſet appellare. idem ſequitur hic do. Abb. & But. allegat no. in c. per inquiſitionem. de elect. facit optime præd. l. 2. C. quorum app. non reci. vbi tex. requirit, quod ſit conuictus, & voce propria cõfeſſus, & hoc ſequitur hic Io. de Imo. in fi. vltimæ colum. facit, quod nota. in ca. per inquiſitionem de elect. vbi Compo. & Ioan. And. & dom. Abb. dicunt, quod confeſſio facta per procuratorem in uno iudicio non noceat domino in alio iudicio, quia non videtur procurator habuiſſe mãdatum a domino in alia cauſa diuerſa, ſed ſolũ in illa lite, in qua eſt tũc procurator, ar. c. cum olim, ſupra de offi dele. licet confeſſio propria noceat in alia cauſa. Iſtud tamen, licet ſit ſingulare dictum, non multum facit ad propoſitum, quia ſi procurator haberet mandatum ad confitendum, talis confeſſio noceret domino etiam in cauſa appellationis, nam Io. Andr. in dicto capitu. per inquiſitionem, loquitur, quãdo cauſa eſt diuerſa, ſed cauſa appellationis non eſt diuerſa in ſubſtantia a cauſa principali. vnde acta facta corã iudice a quo faciunt fidem coram iudice ad quem, vt in c. ſi de proba. & in c. cauſam, el primo, ſupra de teſti. Illud tamen dictum Butr. dom. Abb. & Io. de Imo. ſequitur Bal. in l. ij. C. quorum app. non recip. & idem ſequitur ibi Sali. ſed ego multum dubito de iſto

25 dicto, nam † confeſſio procuratoris præiudicat domino, qñ habet mandatum ad confitendum, immo ſi procurator nõ vult reſpondere poſitionibus dominus habetur pro confeſſo, ut eſt caſus in c. 2. de confeſſ. in vj. Et per hoc videtur, ꝙ ſi procurator eſt confeſſus & conuictus, dominus non poteſt appellare. Doct. tamen communiter tenent illud, quod ſupradixi, & in iudicando non eſſet ad aliam opi. acceden. vnde dicas, quod vbi procurator eſt confeſſus, & cõuictus, vel confeſſus tãtum, dominus poteſt appellare, & poterit probare errorem confeſſionis factæ per procuratorem, & reprobare teſtes cõtra ipſum productos; ſed ſi non probaret errorẽ cõfeſſionis, nec reprobaret teſtes productos cõtra procuratorem, ſnĩa contra ipſum procuratorem lata remaneret fir-

26 ma, nec prodeſſet † appellatio domini. operatur ergo appellatio dñi duo Primo, quia procurator nõ audiretur, nec a iudice a quo, nec a iudice ad quẽ, ex quo eſt confeſſus, & cõuictus. Secũdo operatur, quia nõ ſolũ deuoluit cauſam ad iudicem ad quem, ſed etiam ſuſpẽdit iuriſdictionem iudicis a quo, ex quo dominus non eſt propria voce confeſſus, prout requirit præall. l. 2. C. quorum appel. non reci. & iſta appellatio habebit effectum etiam ſi procurator ſolum fuiſſet confeſſus, non tamen conuictus, quia interim ſuſpẽdetur executio ſentẽtiæ, tenebitur tamen dominus probare errorem cõfeſſionis factæ per procuratorem.

Nec obſt. c. Romana. §. ſin autẽ. eo. tit. in vj. quia loquitur, quando reus fuit confeſſus ore proprio, quod requiritur, ut patet in dicta l. ſecunda. C. quorum appel. nõ reci. canonizata 2. quæſt. ſeptima. ſunt quorum. vnde iſtum effectum operatur appellatio domini. tenebitur tamen probare errorem confeſſionis procuratoris, & reprobare teſtes, ſi qui fuerint producti contra eum, & hoc modo intellige But. & Ioan. de Imo. & dom. Abb hic, & Doctor. ſupra allegatos. Vtrum autem confeſſio procuratoris noceat domino. dic vt per Bart. & Doct. in l non ſolum. ff. de procurat. & in l. prima. ff. ſi quis ius di. non ob. & per Docto. in capitu. primo, ſupra, ut li. non conteſtata.

In glo. in uerbo, coram ſuperiore. nota bene glo. quæ vult

27 quod ſi † ſuperior procedit ex officio eſt citandus, vt defendat proceſſum ſuum. ſed ſi procedit ad inſtantiã partis, tunc non eſt citandus, & vide tex. opt. probantem diſtinctionem glo. in capit. venerabilibus, § ſed ſi excommunicatus. de ſent. excom. in ſexto, & de hoc vide plene per Innoc. in capit. de cætero. de tranſact. & in ca. in noſtra. de procurat. & procedit diſtinctio glo niſi ageretur ad pœnam iudici imponendam, quia tunc ſemper debebit citari, ſiue proceſſerit ad inſtantiam partis, ſiue ex officio, cum agatur de ſuo præiudicio, & in præiudicium abſentis nihil ſit innouandum, vt in capit. primo. de cau poſſ. & propriet. & in c inter quatuor. de maio. & obedien. cum ſimili. & de hoc eſt tex. expreſſus in dicto §. ſed ſi excommunicatus. & ideo ſi electus, vel præſentatus

28 † appellauit ab epiſcopo qui noluit eum inſtituere, vel confirmare in cauſa appellationis, vel querelæ, debet facere citari ipſum, quia agitur de pœna, & præiudicio ipſius, alias proceſſus eſſet nullus, ſiue epiſcopus proceſſerit ad inſtantiam partis, ſiue ex officio. hoc tenet But. hic referens Fed. de Sen. ita conſuluiſſe per nota. per Innoc. in cap. penult. ſupra titu. proximo, & idem tenet hic Ioan de Imo. in fi. ſexta colum. & dom. Abb. hic ſuper iſta glo. in fi. penult. colum. Dicit etiã Butr. & dom. Abb. quod etiam ſi iudex proceſſerit ad inſtantiam partium, licet non ſit citãdus poteſt aſſiſtere liti ſi vult, vt cauſam inſtruat, vel vt ſuam ſententiam defendat, & ita etiam notat Innoc. in locis præall. facit ad hoc l. a ſententia.

ff.de appella.& ad præd.allegat dom.Abb.vnum dictum Fe. de Sene. conſilio 204. vbi tenet proceſſum eſſe nullum ſi iudex proceſſit ex officio,ſi nõ fuit citatus per iudicem ad quẽ, & hoc placet dom.Abb.quia eſt loco aduerſarii, & pro hoc facit tex.in prin vbi cum recuſatore eligit arbitros, quando iudex procedit ex officio,& hoc tene menti.de quo etiam ꝑ Doct.in c.dilectus,el primo,ſupra de reſcript.

In glo.in verbo,defecerit.in fi dic quod iſte text. loquitur de appellatione ab interlocutoria,in qua appellans debet ꝓbare cauſam eſſe legitimam,& veram, ut in ca. interpoſita, ĩ.eodem,& in clem.appellanti,eodem tit.& ſi deficit in hoc probando, debet remitti ad iudicem a quo,vt hic,& in iuribus præalleg.

29 Vtrum autem præſumatur pro † ſententia diffinitiua:dic, vt in c.quoniam contra falſam,ſupra de probat.& in cap.in præſentia.s̃.de renun.Item ad quem pertineat onus probãdi in cauſa appellationis a diffinitiua:dixi poſt dom.Abb.in ca.per tuas.s̃.eodem.

In glo.in verbo,conſtitutione, no. bene glo. quia vult, ꝙ diſpoſitio ca.ſacro,non ſit ſeruanda in religioſis contra ſuas obſeruãtias ſpeciales, & ſic uidetur gl.intelligere iſtum text. in fi.in ver.iterũ,vt loquatur de iſta conſtitutione,& de conſtitutione ca.ſacro.& forte glo.ideo facit mentionem de ca. ſacro,quia tex.in prin dum recitat ius antiquum facit mentionem de ca.ſacro,& dicit dom.Abb.hoc eſſe bene notandum,& hoc dicit procedere ubi regula,ſeu inſtituta religioſorum darent certum modum,ſeu ordinem in excommunicando religioſos,vt ſatis ſit ſeruare illum ordinem, ſeu modum, quod dicit do. Abb. eſſe multum notandum. Sed ego circa iſtum non inſiſto,ſed remitto ad nota.in cap ſacro, & in cap.j.de ſent.excommun.in ſexto.vbi Ioan.And. & Doct.
30 tractant, an † prelati regulares in excommunicatione regularium teneantur ſeruare formam d.c ſacro & d.c.j.Inno. vero ponit alium intellectum,ſ.ut tex in fi. intelligatur de his duabus conſtitutionibus hic contentis. nam in effectu duæ conſtitutiones continentur hic: una verſatur circa modum recuſandi iudicem,altera circa modum interponendę appellationis.& ſecunda cõſtitutio incipit in §.porro,& dicit do. Ab quod iſte intellectus videtur magis literæ conformis ꝓpter illa verba,has duas conſtitutiones,&c.debet enim relatio fieri ad proxima ſequitur c.cum cauſam.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio conceditur,ſi iudex vult habere eadem die confeſſionem aduocati reuocatam. item ſi delegans proceſſum a ſubdelegato ſui factum ratificat.*
2 *Litis conteſtatio fit per ſolam reſponſionem ad libellum.*
3 *Litis conteſtatio inducitur per obiectionem exceptionis peremptoriæ.*
4 *Confeſſio aduocati nocet clientulo,niſi ipſam reuocet.*
5 *Dominus videtur mandatum procuratori dare, dum videt eum agere nomine ſuo, & tacet.*
6 *Procurator poteſt reuocare confeſſionem aduocati.*
7 *Confeſſio præiudicans cauſæ, præiudicat & proceſſui.*
8 *Delegatus inferioris a principe non ſubdelegat alteri vices ſuas.*
9 *Actus nullus ex defectu iuriſdictionis, non poteſt ratificari per ſuperiorem.*
10 *Appellare licet a grauamine iudicis,licet ipſe non credat grauare.*
11 *Confeſſio aduocati poteſt per clientulum reuocari uſque ad triduum.*
12 *Exceptionum dilatoriarum oppoſitio habetur pro litis conteſtatione, ubi actus requireret litis conteſtationem.*
13 *Confeſſio probando errorem reuocari poteſt uſque ad concluſionem in cauſa.*
14 *Confeſſio aduocati qualiter reuocetur,vide 3. caſus.*
15 *Aduocatus confitendo ignorante clientulo,ei non præiudicat.*
16 *Confeſſio aduocati diſtinguitur,vt aut concernat proceſſum, aut concernat merita cauſæ.*
17 *Delegatus diſtinguitur in delegatum principis, & delegatum inferioris.*
18 *Delegatus inferioris a principe non poteſt ſubdelegare.*
19 *Delegatus inferioris non iuriſdictionalem articulum,ſed nudi miſterij delegat tantum.*
20 *Delegatus inferioris poſſet ſubdelegare, ſi haberet facultatem ſibi commiſſam a delegante.*
21 *Delegatus principis,an delegare cum poteſtate ſubdelegandi poſſit.*
22 *Conſuetudo in iuriſdictionis delatione maxime conſideranda eſt.*
23 *Excommunicatio non tranſit in tertiam perſonam.*
24 *Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum,ordinario æquiparatur.*
25 *Inquiſitores hæreticæ prauitatis, an cenſeantur delegati ad uniuerſitatem cauſarum.*
26 *Differentia inter ordinarium, & delegatum ad uniuerſitatem cauſarum.*
27 *Ordinarius,an poſſit omnes uices ſuas alteri committere.*
28 *Differentia inter appellationem a diffinitiua,& ab interlocutoria ſententia.*
29 *Appellatio a diffinitiua,an de neceſſitate in ſcriptis debeat fieri.*
30 *Apellari incontinenti,quando dicatur.*
31 *Appellatio ab interlocutoria,an poſſit fieri uiua uoce.*
32 *Cauſa rationalis,an ſit exprimenda in appellatione a diffinitiua, cum limitationibus.*
33 *Appellatio ab interlocutoria,an requirat cauſæ expreſſionem.*
34 *Appellatio quare fiat in ſcriptis.*
35 *Cauſæ expreſſio non requiritur in reuocatione attentatorum.*
36 *Sententia lata ſuper attentatis qualiter habeat vim diffinitiuæ.*
37 *Cauſa qualiter exprimenda ſit in appellatione ab interlocutoria.*
38 *Appellatum ab interlocutoria an ſufficienter cenſeatur dicendo, Appello ab iniuſta interlocutoria, prout ex actis apparet, vel a grauamine, quod ex actis colligi poteſt.*
39 *Appellans nunquid teneatur probare omnes cauſas grauaminis expreſſas in appellatione.*
40 *Grauaminis cauſæ quot ſunt, tot reſcripta de ſtylo curiæ impetranda ſunt.*

C A P. LXII.

CVm cauſam. Si iudex cõfeſſionem aduocati eadem die reuocatam pro litis ↄteſtatione,vult habere,vel ſi delegans proceſſum factum a ſubdelegato ſui dele
1 gati factum ratificat,licite † appellatur.In prima ponitur facti narratio.In ſecunda iudicis datio. Secũda ibi, mãdamus.

2 Nota primo ex tex.quod ad litis † conteſtationem nõ requiritur ſolennis interrogatio iudicis,aut actoris,ſed ſufficit ſola reſponſio ad libellum etiam ſi fiat per aduocatum reo approbante.de quo ſe remittit domi.Abb.ad c.j. ſupra ut li. non conteſt.& dicit,quod hoc videtur eſſe contra communem opin legiſtarum,nam aduocatus hic reſpõdet ad libellum, neque iudex interrogauit eum animo litem conteſtandi.

Secundo nota, quod per obiectionem exceptionis perem
3 ptorię inducitur † lit.conteſtatio, quando excipiens nõ ſtat in meris terminis excipiendi,ſed negat intentionem actoris de quo vide bo.tex.& glo.in c.ij.de lit.conteſt.in ſexto.Bal.tamen aliter intelligit iſtum tex.dicit enim,quod per obiectũ exceptionis peremptorię,ſi non vltra proceditur, non inducitur litis conteſtatio,nec directe,nec indirecte, ſecus ſi reus vltra procedit offerendo ſe probaturum,vel teſtes producẽdo,& dicit quod hoc eſt nota.dignum, & quod non reperitur alibi,ſed hoc non dicit.ſed iuncta glo.in verbo,aduocati poteſt induci iſte tex.nam illa glo.in fi.dicit, quod ſi reus ꝓduxiſſet teſtes,vel aliud egiſſet,quod poſt li.conteſt. eſſet faciendum,fuiſſet lis conteſtata,nec potuiſſet reuocare reſpõſionem aduocati, & hoc tene menti propter auctoritatem Bal.licet Docto. dicant, quod iſte aduocatus ſtetit in meris terminis opponendi exceptionem,ſed negauit intentionem actoris.

4 Tertio nota,quod † confeſſio aduocati præiudicat clientulo,niſi ipſam reuocet,vt eſt text.hic notabilis. pro hoc facit tex.notandus in l.j.C.de erro.aduo. vbi patet, quod ſi aduocatus aliquid facit præſente clientulo,& tacente,quod perinde ei præiudicat ac ſi eſſet factum per ipſum clientulum, & hoc tene menti.

Ex quo habes,quod licet ſit magna altercatio inter Doc.
5 an videatur † dominus dare mandatum agẽti nomine ipſius domini,quando ſcit,& tacet, de quo plene habetur in ca. ex parte decani,ſupra de reſcriptis,tamen ſi aduocatus aliquid facit ſciente clientulo,videtur clientulus conſentire, niſi illud reuocet,& per iſtud cap.& per d. l.primã conſului,quod appellatio interpoſita ab aduocato præſente cliẽtulo, perinde valuerit ac ſi ab ipſo clientulo fuiſſet interpoſita,quod tene menti.Eſt tamen differentia,ſecundum Doctor. inter reuocationem proprię confeſſionis,& reuocationem cõfeſſionis factæ per aduocatum,quia reuocans primam confeſſionem tenetur probare errorem, vt in c. fi. ſupra de confeſſ. & in l.error.C. de iur. & fac.igno.tamen reuocans confeſſionẽ aduocati infra terminum a iure ſtatutum,de quo dicetur ſuper gl.in verbo,aduocati, ſed non tenetur probare errorem confeſſionis.ratio differentiæ eſt,ſecundum Hoſt. quia aduocatus non habet a iure poteſtatem conferendi,nec procedẽdi in cauſa, ſed ſolum patrocinãdi in cauſa,ſecundum Hoſt. hic,cuius dictum ſatis probatur in tex.

6 Quarto nota,& tene menti,quod procurator † poteſt reuocare confeſſionem aduocati.ideo dicit hic Bal. quod aduocatus nunquam efficitur dominus litis.allegat l. primã §. primo.ff.de poſtulan. procurator autem bene efficitur do-

minus litis per conteſtationem,vt in c.j.& ij.de procurat. in
ſexto.
7 Quinto nota, quod ſicut † confeſſio præiudicans circa
merita cauſæ poteſt reuocari,vt in cap.fi.de confeſſ.ita etiã,
quando præiudicat circa proceſſum,vt quia confeſſio impe
dit opponere declinatorias,vel dilatorias exceptiones. vnde
iſte tex.eſt notandus.
Sexto nota, quod ſolus delegatus principis poteſt alteri
8 ſubdelegare cauſam:delegatus † autem inferioris a principe
non poteſt alteri vices ſuas ſubdelegare,neç etiam ſubdele-
gatus delegati principis,ne fiat proceſſus in infinitum.
9 Septimo nota,quod actus nullus ex † defectu iuriſdictio-
nis non poteſt per ſuperiorem ratificari, vt patet hic, quia
delegatus principis nõ poteſt ratificare receptionem teſtiũ
factam per ſubdelegatos ſubdelegatorum. ſed nunquid poſ-
ſet de conſenſu partium ratificare.vide Rota.deciſ.258.quæ
incipit,item ſi auditor,& 288.& plene dixi in ca.cũ cauſam,
ſupra de teſti.
Vltimo nota ibi, credentes, quod licet iudex non credat
10 grauare,tamen † à grauamine iudicis licite poteſt appellari.
Ex quo infertur,quod a grauamine illato re ipſa licite ap-
pellatur,quamuis ex mente iudicis nõ proceſſerit,vt eſt tex.
hic notabilis,de quo dixi ſupra eo.ex parte.
In glo.in verbo,aduocati,nota duo ex illa gloſſa.
Primo not. limitationem ad l.3.C.de erro.aduo.quę dicit
11 quod clientulus poteſt reuocare † confeſſionem aduocati,
vſque ad triduum.nam lex procedit,quando confeſſio con-
cernit merita cauſæ,ſecus ſi concernat proceſſum. quia tũc
debet reuocari eadem die,vt hic, & iſtud ſequitur hic domi.
Abb.dicens iſtam glo.tenendam eſſe menti.
Secundo nota ex glo. quod clientulus faciens actum qui
non debet fieri,niſi poſt lit conteſta. cenſetur approbare lit.
conteſt.per aduocatos,& renunciare exceptionibus dilato-
rijs.vnde tene menti iſtam,quia ex ea ſequitur,quod ſi cauſa
eſſet ſummaria, in qua non requiritur lit. conteſtatio,actus
qui non deberet fieri, niſi li. conteſtata excluderet oppoſi-
12 tionem dilatoriarum † exceptionum, quia talis actus habe-
tur pro li.conteſta.& de hoc eſt glo.expreſſa in c.j. in verbo,
abſentia.de elec.in vj.Sed do.Abb.circa reuocationem con-
feſſionis hic diſtinguit,& facit duo membra principalia.
Primum eſt, quando agitur de reuocatione confeſſionis
proprię.
Secundum,quando agitur de reuocatione cõfeſſionis ad-
uocati.
In primo membro concludit,quod aut quis vult reuoca-
re propriam confeſſionem incontinenti,& tunc non eſt ne
ceſſe probare errorem,& hoc tenet glo.in c.fin.in verbo,iu-
ſta cauſa,de iureiuran.in ſexto,& 32.quæſt.j.apud miſericor
13 dem.† Probando autem errorem poteſt reuocari vſque ad
concluſionem in cauſa, vt in l.error. C.de iuris, & fac.igno.
& in c.ſi.ſupra de confeſſ. Item poteſt reuocari poſt ſenten-
tiam diffinitiuam in cauſa appellationis,vt in l fi.C de erro.
aduo.& in l.prætor.§ iuſſus.ff.eod.& in c Romana. §. ſinau-
tem.iuncta glo quæ incip.nota alternatiuam,eodem titu.in
ſexto.& de hoc articulo ſe remittit dom.Abb.ad c. fin.ſupra
de confeſſ.
In ſecundo autem membro,ſ.quando quis vult reuocare
14 † confeſſionem aduocati diſtinguendo plenius quam dom.
Abb.facias tres caſus.
Primus eſt,quando confeſſio aduocati eſt facta ignoran-
te clientulo,vel eius procuratore.
Secundus eſt,quando eſt facta præſente clientulo,vel eius
procuratore.
Tertius caſus eſt, quando confeſſio eſt facta procuratore
certificato de confeſſione aduocati.
15 In primo caſu † confeſſio aduocati nullo tempore præiu-
dicat,niſi clientulus poſtea ſciens illam non reuocet,vt hic,
& in l.fi.C.de erro.aduoca.
In ſecundo autẽ caſu,quando confeſſio ſit præſente clien
tulo,vel eius procuratore text. videtur velle in l.j. C.de erro.
aduo.quod perinde præiudicet ac ſi ipſe clientulus, vel pro-
curator eſſet confeſſus,tamen dic quod etiam hoc caſu po-
teſt reuocari uſque ad triduum,vt eſt tex.in l.fi.eodem tit.vn
de dic.vt dicam in ſequen.caſu.ſi autem clientulus, vel pro-
curator contradiceret tali cõfeſſioni, nullo præiudicaret,vt
probatur hic,& in d.l.j.& in l.fi.C.de erro aduo.
In tertio caſu,ſ.quando dominus, vel eius procurator po
16 ſtea ſciuit † confeſſionem aduocati.dom.Abb.ſequitur diſtin
ctionem glo.ſ.quod aut confeſſio concernit proceſſum, &
debet reuocari eodem die,ut hic. Aut concernit merita cau
ſæ,& debet reuocari infra triduum,ut in d.l.fi.C.de erro. ad-
uo.poſt triduum vero non poteſt reuocare,niſi velit docere
de errore, ſed docendo de errore poteſt reuocare, vſque ad
concluſionem in cauſa, & etiam poſt ſentẽtiam in cauſa ap
pellationis, ſicut poſſet reuocare confeſſionem propriam,
vt dixi ſupra in primo caſu,& hoc modo debet intelligi glo.
31.quæſ.ſecunda.Lotharius,& 35.q.9.§.is ita.quę voluit con
feſſionem aduocati poſſe reuocari vſque ad ſententiam, nã
debet intelligi,quando probatur error, alias non poſſet re-
uocari,niſi eadem die,uel infra triduum, vt ſupradixi. Item
intellige illud,quod ſupra dixi eadem die,vel infra triduum,
niſi eſſet expreſſa,vel tacite approbata per clientulum,puta
producendo teſtes,vel inſtã,petendo dilationem in cauſa,
nam tunc idem eſſet dicendum,quod in cõfeſſione propria,
vt dicit glo. ſequitur etiam dom.Abb.nam omnia noſtra fa
cimus,quibus auctoritatem impertimur,vt in ca.ſi apoſtoli-
cę de præben.in vj.Et de hac materia remittit dom. Abb.ad
Spec.in titu de confeſſ.§.poſtremo,ver. item ſi fit per aduo-
catum,& ſecundum prædicta declara glo.ſimilem,in capit.
olim.in glo.ij.infra de cenſi.
In glo.in verbo,non fuit,dom.Abb. dicit ad iſtum text. vt
ceſſet omnis obiectio debet fieri ſuppletio, quod iſte aduo-
catus dixerit petita per partem aduerſam fieri non debere,
quia prior,& canonici poſſederant eccleſiã, de qua erat con
tentio per 40.annos,& vltra,& ita etiam ſupplet Hoſ. & Io.
Andr.in verbo,pacifice.de quo dic,ut habetur in ca.2.de lit.
conteſta.in ſexto.
In glo.in verbo,a principe. diuide iſtam gloſ. in duas par-
tes.nam in prima tractat de delegato ad unam cauſam,in ſe
cunda vero tractat de delegato ad uniuerſitatem cauſarum.
Secunda ibi,& quod dicitur delegatus.
In prima parte glo.Conclude.quod aut nos loquimur de
17 delegato † principis,aut de delegato inferioris.
In primo caſu, dic quod delegatus a principe poteſt & to
tam cauſam ſubdelegare,& in totum,& ad tempus,& vnum
articulum ipſius cauſæ,ut in c.ſuper quæſtionum,& in c.pa-
ſtoralis,ſupra de officio deleg.& in cap.ſi delegatus, eodem
titulo in ſexto.
In ſecundo vero caſu,ſcilicet,quando tractatur de delega
18 to † inferioris,vel de ſubdelegato delegati principis,& iſti nõ
poſſunt ſubdelegare,nec eſt facienda differentia,an lis ſit cõ
teſtata,vel non,quia iudex non efficitur dominus litis, ſed
bene procurator,quia ipſe litem conteſtando, videtur quaſi
contrahere.l.3.§.idem ſcribit.ff.de pecul. & ideo litem con te
ſtando efficitur dominus litis,non ſic in iudice,quia iudex in
litis conteſtatione habet ſe, vt patiens: procurator autem,
vt agens,& iſta cõcluſio probatur hic,nam receptio teſtium
fit poſt li.conteſt.vt in cap.quoniam,& per to. tit. ſupra vt li.
non cont.& tamen Papa mandat ex hoc ſolo capite proceſ
ſum pronunciari irritum etiam ſi lis conteſtata fuiſſet. nam
Papa loquitur hic alternatiue,ad cuius veritatem ſufficit al-
teram partem eſſe veram,vt in c inter cęteras. de reſcri. Nõ
obſtat c.cum Bertoldus,ſ. de re iud.ad quod Io.And.reſpon-
det aliter,quam glo.dicit enim, quod legatus inferioris po-
teſt ſubdelegare articulum non iuriſdictionalem,puta ſi ap-
probauit teſtem producendum, & examinauit capitula,ſup
quibus debet interrogari, tũc enim examinationem poteſt
alteri committere,& hoc modo loquitur c.cum Berthol. ſu
pra de re iud & iſtam ſol.ibi tradit Innoc.facit quod no glo.
in dicta cle.vnica.de officio delega.
Et ex hoc habes,an & quando articulus receptionis teſtiũ
dicatur iuriſdictionalis,vel nudi miniſterii. de quo plenius di
xi in d. c.cum Bertholdus.
Ex quo infertur limitatio ad iſtum tex.& gl.dum dicit, ꝙ
19 delegatus † inferioris non poteſt ſubdelegare.nam hoc fallit,
niſi ſubdelegaret articulum nudi miniſterii carẽtem iuriſdi
ctione,& hoc etiam tenet glo.fina.in clem.vnica.de offi. de-
le.& hoc modo reſtringe Bar.in l.more.ff.de iuriſd. omnium
iudi.inquantum dicit,quod delegatus ab ordinario,vel ſub-
delegatus a delegato principis poteſt ſubdelegare vnum ar-
ticulum cauſæ.nã debet intelligi, quando ſubdelegaret vnũ
articulum cauſæ carentẽ iuriſdictione,& ita reſtringit Ang.
ibi,& communiter Doct.
20 Secunda limitatio,quando delegatus † haberet ſpecialẽ
conceſſionem ab ordinario qui cauſam delegauit,puta ſi or
dinarius dicit, delegamus tibi talem cauſam cum poteſtate
ſubdelegandi.nam tunc poteſt ſubdelegare.hoc tenet gl. no.
in c.is,cui.de offic deleg.in ſexto.& illam gl. ſequitur ibi Io.
And.in nouella,dicens,quod pro ea facit communis cõſue-
tudo per quam ordinarii communiter ſcribunt cũ illa clau
ſula,per te,uel per alium.idem tenent Dom. de Rota. deciſ.
ſua 368.quæ incipit,item ſi epiſcopus, & ſequitur etiam do.
Abb.hic,& in c.cum Bertholdus.ſupra de re iud.& in ca. ſu-
per quæſtionum.circa prin.de offic.dele.Idem tenet Bar. in
dicta l.more.& in l.ſolet.ff.de iuriſd.omnium iudic.& Bal. &
Saly.in l.a iudice.C.de iudic.& Io. de Imo.in clem. vnica,de
officio

officio deleg.vbi dicit iſtam eſſe communem opi. Sed dubi-
21 tatur,an delegatus principis † poſſit ſubdelegare,cum pote-
ſtate ſubdelegandi & glo.ſingularis tenet,quod non, in c.ſu
per quæſtionum.§.porro.in verbo,transfert.ſ. de offic. dele.
& illam glo.ſequitur ibi dom.Abb. & in c.cum Bertholdus,
in 9.colum.de re iudi.idem tenent Dom.de Rota,deciſ.368.
hoc tamen intellige,quando delegatus principis committe
ret totaliter vices ſuas alteri,ſecus ſi aliquid ſibi reſeruaret
de iuriſdictione,tunc enim poſſet alteri ſubdelegare cum po
teſtate ſubdelegandi.ratio differentiæ eſt,quia quando in to
tum committit vices ſuas deſinit eſſe iudex, ideo nõ poteſt
dare poteſtatem ſubdelegandi,ſed quando retinet ſibi aliqd
de iuriſdictione, tunc quia non deſinit eſſe iudex poteſt da-
re poteſtatem ſubdelegandi,& idem ſenſit Io.And.in d. ca.
is,cui.dum reſpondet ad iura inducta per Archid.

Tertio limita,quando conſuetudo diſponeret,quod dele-
gatus,vel ſubdelegatus poſſet ſubdelegare de hoc eſt glo no
tabilis in l.cum prætor.§.j.ff.de iudi.vbi hoc affirmat Ange.
22 nec mirum, quia † conſuetudo defert iuriſdictionem ordi-
nariam etiam priuatæ perſonæ in his,quæ ſunt meri, vel mi
xti imperii,vt eſt tex.ſingul.in cap.cum contingat,ſ. de foro
compe. Ergo fortius poterit conſuetudo ampliare poteſta-
tem delegati,& ſubdelegati in ſubdelegando, & iſtam limi-
tationem tene menti.

Quartam limitationem addam in ſeq.parte glo.Item ad-
23 uerte,dum glo.allegat ſimile de † excommunicatione,quæ
non tranſit in tertiam perſonam, dic declarando glo. quod
communicans excommunicato non incidit in excommu-
nicationem eandem,ſed minorem,vt in capi.nuper.de ſent.
excommun niſi participaret in crimine,vt in cap.ſi concu-
binæ.j.de ſent.excomm.ſicut ergo excommunicatio maior
non tranſit in tertiam perſonam, quia participans cum eo,
non incurrit eandem excommunicationem, ſed minorem:
ita poteſtas ſubdelegandi non tranſit in ſubdelegatum,quæ
reputatur tertia perſona: nam princeps delegans eſt prima
perſona,delegatus ab eo, eſt ſecunda perſona: ſubdelegatus
vero reputatur tertia perſona. Vel poteſt alio modo glo.in-
telligi,quod excommunicatio non tranſit ad tertiam perſo
nam,quia licet communicans excommunicato incurrat ex
communicationem minorem, tamen communicans cum
tali participante nullam excommunicationem incurrit, qa
minor excommunicatio non tranſit ad tertiam perſonam,
vt in cap.quoniam.11.quæſt.3.& ita dicit intelligi glo.29.di.
ca.penult.Appellatur ergo tertia perſona, ille qui commu-
nicat cum eo,qui participauit excommunicato.

In ſecunda parte glo. tene menti iſtam glo. ex qua habes
quartam,& ſingularem limitationem ad iura dicentia dele
gatum ab inferiore a principe non poſſe ſubdelegare non e-
nim procedunt illa iura in delegato ad vniuerſitatem cauſa
rum,quia talis eſt quaſi ordinarius, & ponit exemplum do.
Abb. in officiali foraneo epiſcopi, qui conſtituitur in certa
parte diœceſis: nam ille habet delegatam iuriſdictionem,nõ
ordinariam,ut dicit glo.in clem.& ſi principalis,in verbo Fo
24 raneo,de reſcriptis æquiparatur ergo † delegatus ad vniuer
ſitatem cauſarum ordinario in hoc,quia poteſt ſubdelegare
ſicut ordinarius. Quis autem dicatur habere delegationem
ad uniuerſitatem cauſarum.vide Bal.in l.a iudice.C.de iudi.
Secundam æquiparationem poſuit Barto.in l. Pomponius,
alias ſi vni.ff.de re iud.vbi dicit,quod ſicut,quando ſunt plu-
res ordinarij poteſt coram quolibet cauſa inchoari, vt in l.
vnica.ff.de offic.conſulis. ita quando ſunt plures delegati ad
vniuerſitatem cauſarum,nam quilibet poteſt in cauſa pro-
cedere abſente alio & iſtam opi.ſequitur hic dom.Abb. Sed
in contrarium tenet in cap.cauſam matrimonii,& in ca.fin.
ſ.de offic.dele.mouetur per c.ut officium,iuncta glo. in ver-
bo,ſeparatim,de hæreti.in ſexto.vbi patet eſſe ſpeciale in fa-
uorem fidei, quod plures inquiſitores hæreticæ prauitatis
poſſint ſeparatim, & ſingulariter ꝓcedere in cauſa hæreſis:
25 ergo in contrarium eſt ius commune.l.j.ff.ad munic.ſed † in-
quiſitores hæreticæ prauitatis intelliguntur eſſe delegati ad
vniuerſitatem cauſarum,vt dicit Ioan.And.in c.per hoc. de
hæreti.eod.libro,& hanc opin.etiam ſequitur Ioan. de Imo.
in c.prudentiam,in 5.colum.de officio deleg.ſed dom.Card.
ibi ſequitur opi.Bar.in dicta l.Põponius,alias, ſi vni. & Doc.
communiter ſequuntur.& tenendo hanc opi quæ eſt com-
munis,poteſt reſponderi ad d.c.ut officium.dicendo, quod
inquiſitores hæreticæ prauitatis nõ ſunt proprie delegati ad
vniuerſitatem cauſarum,quia intelliguntur ſolum delegati
ad cauſas hæreſis,non autem ad alias cauſas,vt in c.accuſa-
tus,§.ſane.de hæreti.in ſexto.vbi patet,quod non poſſunt co
gnoſcere de aliis cauſis,quæ non ſapiũt hæreſim manifeſte,
ſed delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt cognoſcere
de omnibus cauſis,qualeſcunque ſint.

Nec obſtat dictum Ioan.And in dicto c per hoc,quia lar
go modo poſſunt dici delegati ad vniuerſitatem cauſarum,
non autem proprie loquendo.

Tertia æquiparatio eſt,quia licet delegatus ab ordinario
non poſſit exequi ſententiam ſuam, ſecundum communem
opi.legiſtarum,vt in l.a diuo Pio.ff.de re iud licet glo. & Ca-
noniſtæ communiter teneant cõtrarium in c.ſi quis contra
clericum. de foro compet. tamen delegatus ad vniuerſitatẽ
cauſarum poterit exequi ſentẽtiam propriam, & hoc tenet
Ang.in l.tale pactum.§.qui prouocauit.in penul. charta ſuæ
repet.ff.de pact.

Quarta æquiparatio,quia delegatus ad unam cauſam ẽt
a principe lata ſententia nulla,eſt functus ſuo officio,vt in l.
ſi ut proponis.C.quomodo, & quando iudex, & per Innoc.
in ca.in literis.de offic.delega.tamen ſecus eſt in delegato ad
vniuerſitatem cauſarum,quia ſi in una cauſa tulit ſententiã
diffinitiuam nullam poterit reaſſumere,& iterum in eadem
cauſa cognoſcere, & ſententiare ad inſtar ordinarii, & ita
firmat Bal.in d.l.ſi vt proponis,in tertia colum.& eſt de mẽ
te Dominorum de Rota,dec.361.quę incipit,item dubitatũ
fuit vtrum auditor. circa med. Sed vide omnino, quod not.
Dom.Abb.in cap.qualiter,el primo,infra de accu. vbi decla
rat,an & quando delegatus poſſit reuocare ſuam ſententiã
nulliter latam.

Quinta æquiparatio eſt, quia licet iuriſdictio delegati ad
vnam cauſam nõ ſit prorogabilis de perſona ad perſonam,
vt in ca.P.& G.de offic.delega. iuriſdictio tamen delegati ad
vniuerſitatem cauſarum eſt prorogabilis de perſona ad per
ſonam,ut dicit Dom.Abb.in d.c.P.& G.& iſtas quinque æq-
26 parationes tene menti.Sed † adde duas differentias inter or-
dinarium,& delegatum ad vniuerſitatem cauſarum.

Prima eſt, quia iuriſdictio ordinaria non finitur, nec ex-
tinguitur,dato quod ille qui conſtituit eum ordinariũ mor
tuus ſit re integra, ſecus in delegato ad vniuerſitatem cauſa
rum,quia iuriſdictio ſua expirat per mortem delegãtis re in-
tegra hoc tenet dom.Abb.in c.relatum,& But.& Io.de Imo.
in c.licet.de offic deleg.& Bar.& Ang.in d l.& quia, ſeu in l.
more ff.de iuriſdic.omnium iud.nam dum dicunt, quod per
petuatio iuriſdictionis in una cauſa inducit perpetuationẽ
in omnibus aliis cauſis,ex quo ergo requirunt perpetuatio
nem iuriſdictionis fieri in vna cauſa, patet quod nulla facta
perpetuatione extinguitur iuriſdictio delegati ad vniuerſita-
tem cauſarum mortuo delegante.

Secunda differentia,quia delegatus ad vniuerſitatem cau
ſarum non poteſt in totum alteri committere vices ſuas, vt
dicit Ioan.de Imo.in c.ſuper quæſtionum.§.ſi vero, ſuper gl.
in uerbo,nec cauſam alii delegare,ſ.de offi.deleg.
27 Ordinarius autem poſſet omnes vices ſuas † alteri com-
mittere,licet non poſſit iuriſdictionem in totum a ſe abdica
re,ut in l.legatus.ff.de offic.præſi.vnde ordinarius poteſt face
re vicarium generalem,ut in c.Romana,eodem titulo,in 6.
& in c.licet,de offic. vic. in ſexto. adeo quod poſſet omnem
ſuam iuriſdictionem transferre in vicarium, vt patet in d.c.
licet.nam per talem translationem non deſinit eſſe ordina-
rius,cum poſſit remouere officialem, vel vicarium ad libi-
tum ſuum.Delegatus autem ad vniuerſitatem cauſarum de
legando in totum vices ſuas priuaret ſe in totum iuriſdictio
ne,vt in ca.quamuis,de offic.deleg.in ſexto.vnde non poteſt
in totum committere vices ſuas,niſi ſit delegatus principis,
quod tene menti.

In glo.fina.nota iſtam glo.vſque ad fi.quia quotidie allega
28 tur,& in effectu iſta glo.facit † differentiam inter appellatio
nem ab interlocutoria,& appellationem a diffinitiua,dicẽs
quod appellatio ab interlocutoria non poteſt iuſtificari ex
cauſa expreſſa in appellatione,ſed appellatio a diffinitiua p̄t
iuſtificari ex alia cauſa etiam non expreſſa in appellatione,
vt in l.ſcio.ff.eodem.Item dicit gloſ. quod in appellatione a
diffinitiua ſufficit dicere, appello ab iniqua ſententia, & ſic
videtur ſentire,quod appellatio a diffinitiua non debeat de
neceſſitate fieri in ſcriptis, ſed bene appellatio ab interlocu-
toria,ſeu a grauamine,& hoc tenet expreſſius glo.in c. vt de
bitus,in verbo,cauſa,in fi.ſupra eodem. Vnde quatuor ſunt
videnda.

Primo,an appellatio a diffinitiua ſit facienda in ſcriptis,
& quid de interlocutoria.

Secundo, an in appellatione a diffinitiua requiratur ex-
preſſio cauſæ.

Tertio,an in appellatione ab interlocutoria ſemper requi
ratur expreſſio cauſæ.

Quarto,& vltimo,qualiter debeat exprimi cauſa,quando
requiritur expreſſio cauſæ,prout regulariter contingit.
29 Venio ad primum,ſ.an † appellatio a diffinitiua de neceſ
ſitate debeat fieri in ſcriptis.& in hoc dicẽdum eſt,quod aut
appellatur

appellatur incontinenti,& poteſt viua voce appellare, vt in
l.j in fi.cum l.ſeq.ff.eo.& ij.quæſt vj. ad fi. ſed ſi appellatur ex
interuallo, debet appellari in ſcriptis, vt dictis iurib. de quo
30 vide glo.in c.j.in verbo,interlocutoria.eodem titu.in vj.† Di
citur autem appellari incontinenti,ſi appellatur iudice ad
huc ſedente pro tribunali, etiam ſi iudex ſedeat per magnũ
ſpatium tempus , ſeu ſi a tribunali, ſeu a banco diceſſerit.
ita dicit Specu eodem titulo § qualiter autem.ibi,in prin. &
ſequitur Pau.& Dom.Dom in d c.j ſuper præd glo.in verbo,
interlocutoria,& idem dicit Barto.in l ij.ff.eodem, & Bal in
l.litigatoribus.& in l eos.§ ſin autem.C. eodem titu.
31 † Nunquid autem appellatio ab interlocutoria poſſit fie-
ri viua voce ſi appellatur incontinenti. & dicendum eſt. ꝙ
non,ſed ſemper eſt facienda in ſcriptis,vt dicit glo.præalleg.
in dicto c j & Spec.in dicto §.qualiter,& Bar.in l.ij ff.de app.
reci.& ex hoc patet,quod practica quæ communiter ſerua-
tur in appellationibus , ſ. appello viua voce reſeruato mihi
iure appellandi in ſcriptis,de qua practica habetur per Bart.
in l.cum procurator.ff.de oper.no nunc.& per Bald. in l.ap-
pellatione,C.eod non habet locum,quando appellatur ab
interlocutoria,cum etiam incontinenti non poſſit ab ea ap-
pellari apud acta viua voce. Et ex hoc ſum expeditus de
primo.

Venio ad ſecundum an & quando appellatur a diffiniti-
32 ua ſit † cauſa rationabilis exprimenda.& gl.iſta tenet, quod
non,ſed quod ſufficit dicere,appello ab iniqua ſententia , &
quod plus eſt, una cauſa expreſſa in appellatione poteſt ap-
pellatio iuſtificari ex alia cauſa,vt in l.ſcio.ff.eo. Iſtud tamẽ
recepit quinque limitationes.

Prima eſt,quando appellatur a correctione: nam tunc in
appellatione a diffinitiua neceſſario eſt exprimenda cauſa
in impetratione literarum,ſuper tali appellatione eſt cauſa
exprimenda,alias non valent literæ impetratæ , vt dixi poſt
dom.Abb in c ad noſtram,ſupra eod.

Secunda limitatio eſt, quando appellatur ab executione,
nam tunc etiam eſt cauſa inſerenda,ut dixi in d.c. ad noſtrã.
& in c quod ad conſultationem,ſupra de re iud.

Tertia limitatio eſt,quando cauſa eſt commiſſa app.re.vt
dixi ſupra eodem,paſtoralis.

Quarta limitatio eſt , quando interponitur appellatio in
cauſis,in quibus a iure prohibita eſt appellatio , vt dixi poſt
dom Abb.in dicto capitu.ad noſtram,& in cap.conſuluit,el
primo, ſupra eod.

Quinta limitatio eſt,quando tertius,cuius intereſt,appel
lat a ſententia diffinitiua lata contra alium , nam non au-
ditur appellans,niſi exprimat cauſam rationabilem,per quã
appareat,ꝙ iuſtum intereſſe prætendat.de hoc eſt tex. no.in
l.a ſententia in prin.ff.eodem,& ibi hoc tenet Bar.in fi.prin-
cipii.de quo etiam dixi poſt Inno.& Io.And.& But.& dom.
Abb.in c cum ſuper,s̃.de re iud.
33 Venio ad ſecundum, ſ.an in appellatione ab † interlocu
toria requiratur expreſſio cauſæ.& faciẽda eſt regula, quod
ſic,vt in c præcedenti.§ porro,& ſupra eod.ut debitus, & in
clementi. appellanti ,eodem titulo. hoc recipit quinque li-
mitationes.

Prima quando ſtatutum diſponeret , quod in appellatio-
nibus procedatur ſolennitatibus & iuris ordinibus non ſer-
uatis,nam tunc valebit appellatio ab interlocutoria etiam
ſine ſcriptis,& ſine cauſæ expreſſione.ita conſuluit Ang.cõ-
ſilio 297.quod incipit,conſtitutio,circa principium.

Ex quo infertur, quod niſi Papa committit cauſam cum
clauſula,vt procedatur de plano ſine ſtrepitu & figura iudi-
cii,tenebit appellatio ab interlocutoria etiam ſine ſcriptis,
& ſine cauſæ expreſſione , & idem dicendum eſſe in cauſis ,
quæ enumerantur in clem diſpendioſam.de iud.quod eſt ſin
gulariter notandum.
34 Ego tamen dubito de iſta limitatione, quod † appellatio
fiat in ſcriptis & expreſſa cauſa rationabili non eſt inuẽtum
propter ſolennitatem iudiciorum ſeruandam,ſed vt debitus
honor ſeruetur iudicibus, & vt euitentur appellationes fru-
ſtratoriæ,& ut parcatur laboribus,& expenſis,ut in c.ut de-
bitus in prin.s̃.eod.vnde etiam in appellatione extraiudicia
li,quæ interponitur a iudice. cauſa eſt inſerenda,ut in c.j eo
dem titulo,in ſexto.tene tamen menti dictum Ang. Dicit ta
men Ang.in dicto conſilio,quod illa verba, quod proceda-
tur in appellationibus non ſeruatis ordinibus,& ſolennita-
tibus iuris,operantur quo ad appellationem ab interlocuto
ria.non autem in appellatione a diffinitiua, quia appellatio
a diffinitiua recipit decitõria,& non proceſſum.facit l.j.C.de
ſeriis .

Secunda limitatio eſt , quando ex tenore ſententiæ con-
ſtat de grauamine,puta , quia in ea exprimitur iniuſta cau-
ſa,vel reprobata a iure,& iſtam limitationem poſuit Pet.de
Ancha.in clem.appellanti.eodem titulo.

Ex quo infertur limitatio ad illud,quod dicitur,quod no
torium eſt ſemper allegandum,vt dicit glo in dicta clemen.
in verbo,alias,& Doct.in cap.accedens,el primo,ut lite non
conteſta.ſuper prima glo.procedit,vbi notorium deſcendat
ex tenore ſententiæ,quæ eſt notabilis limitatio.

Tertia limitatio eſt , quando de grauamine apparet iuris
præſumptione,& per ſolas allegationes iuris, puta , ſi iudex
interloquatur aliquem torquendum , vel incarcerandum ,
uel ſequeſtrum faciendum, quod de iure regulariter eſt pro
hibitum,ut in l.i C.de prohi.ſeq pe.in iſtis caſibus, & ſimili-
bus,ualet appellatio ab interlocutoria ſine cauſæ expreſſio-
ne,vt Bal.notabiliter in l minoribus C.de his quibus,vt indi
gnis,ar l ſi conſtat.ff eod & in l.ſi quis prouocatione C. eo.
& in l.qui teſtamento ff.de excu.tuto.& ita intellige dictum
Innoc.in c.ſi in fi infra de oper no.nuncia.vnde Bald in l per
hanc.C.de temp.app dicit, quod vbi interlocutoria eſt ſatis
quod eius grauamen poteſt detegi per ſolas allegationes iu
ris non exigitur expreſſio ſententiæ in appellatione,ar.l.j in
fi.ff.de dote præle.

Quarta limitatio eſt in appellatione ab interlocutoria, q̃
habet uim diffinitiuę,vt dicit Ioan.And.& domi.Abb.in ca.
peruenit,el ſecondo, ſupra eod vnde talis appellatio poteſt
interponi abſque cauſæ expreſſione,prout conſueuit appel-
lari a diffinitiua . item expreſſa una cauſa poterit iuſtificari
ex alia cauſa.quemadmodum appellatio a diffinitiua,ut di-
cit Ioan.Andr.vbi ſupra,& tenet etiam Ioan.de Imo in cap.
vt debitus in 4.colum ſupra eodem.Idem tenet dom. Card.
in clem.appellanti,& Bal in dicta l.minoribus,& in l.penul.
quorum app non reci & Ang conſilio præall.297.& Dom.
de Rota. deciſ 7.quæ incipit,item ſi iudex,& deciſio.85.quæ
incipit,item ſi a ſententia.
35 Ex quo infertur , quod ſi appellatur ſuper † reuocatione
attentatorum,puta,ſi iudex reuocat attentata non requiri-
tur expreſſio alicuius cauſæ,vt dicit dom. Card. in dicta cle.
appellanti,& Dom de Ro præd.deci 85.quia talis interlocu
toria habet vim diffinitiuę.de iſto articulo dixi in d.c.perue
36 nit.2.s̃.eodem . Sed non videtur, quod ſententia lata † ſuper
attentatis debeat habere vim diffinitiuæ,quia dato,quod iu
dex reuocet attentata , tamen ſi poſtea appellatio declaretũ
iniuſta,illa attentata reuocata reiterabuntur,cum ſ non ha-
beat vim diffinitiuę , niſi dicatur , quod ideo dicatur habere
vim diffinitiuę ex eo ,quia etiã deſerta appellatione, immo
etiam ſi renunciaretur appellationi attentata ſunt reuocan
da,vt dixi s̃.eod. ſæpe. iſto forte reſpectu dicitur habere vim
diffinitiuæ,& ſic poterit appellari cauſa non expreſſa.

Quinta limitatio,quando cauſa ſuperueniret de nouo ad
notitiam,vel eius probatio,nec poteſt imputari appellanti
quare illam cauſam nõ expreſſit.nam poterit illam cauſam
addere appellationi.iſtam limitationem ponit Bal.in l.inui-
tus C.de procur.quam tene menti.facit c paſtoralis. in fi.s̃.
de except.& c.ut circa.ver.niſi aliquid.de elect.in vj.& iſtę li
mitationes ſufficiant.vide Bal.qui ponit alias limitationes,
in l.per hanc.C.de temp.app.
37 Venio ad quartum,& vltimum ,ſ.qualiter † cauſa debeat
exprimi in appellatione ab interlocutoria , & an ſufficeret
exprimere generaliter, puta appello ab iniqua interlocuto-
ria,quia me grauaſtis.& dic quod non,quia requiritur,quod
exprimatur in ſpecie,ut ſupra eo.ut debitus,& in clem.appel
lanti,in verbo,nominatim , eodem tit. & hoc tenet ibi dom.
Card.& dom.Abb.& Io.de Imo.in c.ut debitus.s̃.eod. & idẽ
tenent Dom.de Ro.deci.7.quæ incipit,item ſi appellatur, &
hoc procedit etiam de iure ciuili in caſu,in quo poteſt appel
lari ab interlocutoria,ut in l.ait prętor.§ permittitur ibi,ab
iniuria,& hoc ibi notat Bart.ff.de minor.& per eundem in l.
2.ff.de app.reci. & hoc habet locum etiam ſi cauſa appella-
tionis eſſet notoria , quia notorium non releuat ab onere
proponendi,licet releuet ab onere probandi, ut no. Docto.
in c.accedens,el primo,ſupra ut li.non conteſta.& per iſtam
rationem hoc affirmauit gloſ. in clem.appellanti.in uerbo,
alias,eod tit.ubi glo dicit,quod licet cauſa appellationis ſit
notoria,non tamen valet appellatio ab interlocutoria, niſi
cauſa ſit expreſſa in appellatione , & hoc ſequitur ibi domi.
Card.& communiter Doct.
38 Nũquid autem ſufficiat dicere,† appello ab iniuſta inter-
locutoria,prout ex actis apparet, uel appello a tali grauami
ne,& ab alio omni grauamine,quod poteſt ex actis colligi,
nunquid valet talis appellatio, & nũquid poſſit iuſtificari ex
cauſa apparente in actis.& Doct.communiter tenent,quod
non,& ſequitur hic dom. Abb.in fi.& Butr.& Ioan.de Imo.
in c.ut debitus.ſupra eod in 3.colum.& dom.Card. in clem.
appellanti,& Dom.de Ro in præall.deci.7.& Bal in l. mino-
ribus.C.de his quibus,ut indi.dicit tamen,quod ſi appellans
diceret

diceret,in quo loco actorum apparet grauamen,valeret appellatio,quia me grauatis, puta ſi diceret,appello , quia me grauatis,vt patet in actis in tali loco , & hoc etiam de mente Dom.de Rota,in prædicta deci.7.

39 Sed circa prædicta dubitatur, nunquid † appellans teneatur probare omnes cauſas grauaminis expreſſas in appellatione.& dicendum eſt,quod non,ſed ſufficit probare aliquã ex illis quæ ſunt expreſſę,vt in clem. appellanti, in fi.eodem titulo,& ideo hoc tenet gl.in verbo,expreſſas,& de hoc vide glo.meliorem,in ca.exhibita,in glo.fin.ſ.de iud. & ſequitur do.Abb hc in fi.& infra eodem,ſignificante. in vltimo notabili,& do.Cardi in dicta clem.appellante, in 3.quæſtione, & hoc procedit etiam ſi cauſæ eſſent expreſſę copulatiue in appellatione etiã ſi non ſit appoſita illa clauſula, non aſtringens ſe ad probandum,quaſi neceſſaria,de qua habetur in ca.licet cauſam.de probat.& in l.diuus.ff.de re iud.ita dicit Bal. in d.l.minoribus, in ſecunda colum. & ſequitur etiam dom. Abb hic in fi.& in d.c.ſignificante,in vltimo notabili.ſ. eod. dicit tamen Ioan.Andr hic eſſe de ſtylo curiæ, quod expreſſis pluribus cauſis in appellatione in reſcripto nõ exprimatur,niſi vna,& iſtud etiam refert gl in dicta clem.appellanti. in uerbo,expreſſas.ſed Io.Andr.dicit hoc eſſe rationabile,qñ plures cauſæ inuicem ſe non compatiũtur, alias ſecus,vt hic & ſupra eodem,ſignificauit,cum ſimilibus. de quo etiam vide in Spec.§.de officio,in prin.penult.colum.ver. ſinautem, & ſubdit hic Boatinus, quod expreſſo vno ſolo grauamine in reſcripto non poterit appellatio iuſtificari ex alio grauamine, dato quod fuerit expreſſum in appellatione . dicit tamen,quod ſuper quolibet † grauamine curia bene daret reſcriptum ſingulare ad eoſdem tamen iudices,& ſic ſecundũ

40 eum de ſtylo curiæ requiruntur tot reſcripta,quot grauamina ſunt expreſſa in appellatione, ſi appellans vult proſequi omnia grauamina vnde conſuluit dom.Abb. quod appellãtes ſint præuiſi,vt nullam falſam cauſam exprimãt, vel quã probare nõ poſſint ne forte illa ſola cauſa exprimatur in reſcripto commiſſionis:nam ad hæc vitia comprimenda emanauit præfatus ſtylus curiæ. de iure tamen, ſecundum domi. Abb.procederet illud quod hic dicitur. immo plus dicit, ꝙ etiam expreſſis pluribus cauſis copulatiue in appellatione ſufficit probare vnam cauſam,ut in c.exhibita de iudi. & in cap.cum iam dudum.de præben.ſequitur c.dilecto.

SVMMARIVM.

1 *Appellans debet docere ſe propter exceptionem non admiſſam appellaſſe.*
2 *Exceptio peremptoria poteſt opponi ad proceſſum.*
3 *Exceptio concernens literas,& gratiam,poteſt apponi ante,& poſt litẽ conteſtatam.*
4 *Exceptio perimens literas,& gratiam, poteſt opponi tanquam declinatoria ante litis conteſtationem,& tanquam peremptoria poſt.*
5 *Veritas cauſæ appellationis poteſt probari per confeſſionem appellati.*
6 *Appellari non poteſt in iudicijs a futuro grauamine.*
7 *Executores etiam in beneficialibus tenẽtur admittere legitimas exceptiones,alias ab eorum proceſſu licite appellatur.*
8 *Executor conſideratur tanquam aſſumens iudicis partes , vel tanquam meri executoris.*
9 *Grauamen illatum fuiſſe non ſufficit probare,niſi fuerit probatum.*
10 *Confeſſione exiſtente,non curatur de ordine iudicij.*
11 *Sententia poteſt ferri ex ſola cõfeſſione vbi proceſſus eſſet nullus propter ineptum modum agendi.*
12 *Confeſſio non perimitur perempta inſtantia.*
13 *Nullitas ubi [illegible] it euidens, debet iudex ex officio ſupplere.*
14 *Appellans a ſententia nulla non obtinet , niſi etiam probet appellationẽ legitime interpoſitam.*
15 *Iuriſdictio non deuoluitur per appellationem ad iudicem ad quem,vbi datur defectus in iuriſdictione.*
16 *Confeſſio facta coram iudice incompetenti,non valet.*
17 *Succumbens in cauſa appellationis,an debeat proſequi nullitatem coram iudice appellationis,an vero coram iudice competenti.*
18 *Delegatus iudex,nunquid poſſit iterum adiri,vt iterum pronunciet.*
19 *Appellans nunquid poſſit ſimul proſequi appellationem , & nullitatem.*
20 *Appellationis effectus qui ſint.*
21 *Iudex ad quem ſi reperit ſententiam nullam, debet eam pronunciare nullam,vbi ſeruata eſt forma appellationis.*
22 *Appellans poteſt alternatiue proponere appellationem.*
23 *Succumbens in appellatione,an poſſit redire ad nullitatem.*
24 *Incidenter quod venit,& non plene expeditur,non obſtat,cum poſtea plene agitur.*
25 *Appellari nunquid poſſit a ſententia,vel actu nullo.*
26 *Sententia nulla ſaltem de facto grauat.*
27 *Appellatio ab actu nullo,an operetur ſuſpenſionem iuriſdictionis.*
28 *Appellatio ab actu nullo poteſt operari effectum reſciſſorium.*
29 *Appellari poteſt a ſententia nulla.*
30 *Appellatio quæ debeat habere, uide.*
31 *Effectus appellationis ab actu nullo ſunt quatuor.*
32 *Appellatio ab actu nullo deuoluit iuriſdictionem.*
33 *Attentata omnia reuocantur in appellatione ab actu nullo facta,ſiue ſententia nulla.*
34 *Nullitas ſententiæ ſola quid operetur.*
35 *Extrinſeca non veniunt in cauſa appellationis.*
36 *Sententia nulla ex defectu iuriſdictionis , an poſſit per ſuperiorem confirmari.*
37 *Appellatio interpoſita a ſententia nulla,vel actu nullo,an ipſam confirmet.*
38 *Iudex delegatus datus ſuper cauſa appellationis, vtrum poſſit cognoſcere de nullitate.*

CAP. LXIII.

Dilecto. Non ſufficit appellanti docere,ꝙ legitimam exceptionem oppoſuit, &

1 quod appellauerit,niſi doceat † ſe propter exceptionem nõ admiſſam appellaſſe.hoc dicit,& eſt caſus notabilis,& quotidianus,ſecundum dom.Abb.In prima parte narrat factum coram auditore.In ſecũda committit cauſam rationem præmittens.

a Nota primo ibi,contra ipſos procedere, * quod in benefi

2 cialib. poteſt † exceptio peremptoria opponi ad proceſſum quando talis exceptio pariter concernit literas, & gratiam. ratio eſt,quia quatenus concernit literas poteſt dici dilatoria,quia negat iuriſdictionem tributam per illas literas , & per conſequens poteſt opponi ante li.conteſta. ſicut dicitur de qualibet declaratoria.de quo vide bo.gl.in c.j.in glo. pen.

3 de li conteſt.in ſexto quæ dicit, quod omnis exceptio † quæ concernit literas,& gratiam , poteſt opponi ante li.conteſt. & poſt.ſed ſi concernat literas tantum , debet opponi ante litem conteſta.puta,ſi dicatur reſcriptum eſſe ſubreptitium, quia non facit mentionem de primo reſcripto , vel quia nõ facit mentionem de proceſſu,vt ſ.de re iudi. inter monaſterium,& ſupra eodem,vt debitus.in glo.in verbo,ſi dicat,parum ante fi. vbi autem eſſet exceptio peremptoria poſſet opponi contra reſcriptum ad lit.ad impediendam litem conteſtationem etiã ſi diceret,quod ſi de ipſa exceptione peremptoria feciſſet mentionem Papa nullitas literas conceſſiſſet,ut dicit tex.no.in d.c.j.de lit.conteſt.in ſexto, quod tamẽ intelligas,niſi eſſet exceptio litis finitæ,vt ibi dicitur.

4 Ex quo infertur , quod vbi † exceptio perimit literas , & gratiam,poteſt opponi tanquam declinatoria ante li.conteſtat.& tanquam peremptoria poſt litem conteſtatam.vbi autem opponitur contra literas ad lites,ſi concernat literas tãtum debet opponi ante li.conteſt,ut ſupra dixi,ſed ſi concernit merita cauſæ, debet opponi poſt li conteſt.nec poteſt opponi ante, etiam ſi dicatur , quod literas non habuiſſet,ſi de illa exceptione mentionem feciſſet, niſi ſit de priuilegiatis, vt eſt tex.in d.c.j.& de hoc dic,ut plene habetur per Inno.& alios ſcribentes in c.conſtitutus, ſ.de reſcrip.

Secundo nota ibi,& ſi per confeſſionem presbyteri,quod

5 † veritas cauſæ appellationis poteſt probari per confeſſionẽ appellati,& ſic ſufficit ſola confeſſio appellati ad iuſtificandam appellationem coram iudice ad quem.ſed vbi ceſſaret confeſſio non ſufficeret appellaſſe ex legitima cauſa,niſi ueritas ipſius cauſæ probetur coram iudice ad quem, ut ſupra eodem,ut debitus,& infra eodem,interpoſita, & in clem.appellanti.eodem titulo.

6 Tertio nota,quod in iudiciis non poteſt † appellari a futuro grauamine,& ſub conditione,puta ſi me grauaueris,ap-

pello

ADDITIO.

a ¶Nulla maior iniuſtitia,quam nullitas.Inn.hic.Egi.Bella.deci.343.in ſuis deci.Item an in iniuſtitia comprehendatur nullitas,& econuerſo,domi. Abb.in c.cum contingat.in fi.de off.dele.

¶Item nihil habet commune nullitas cum appellatione, ſed ſunt ſeparata.Pe.de Ferra.fol.76.gl.fuiſſe,& eſſe nullam . Item cã nullitatis ita deuoluit,ſicut appellatio , & cognito de nullitate per iudicem ad quẽ poterit cognoſcere de meritis.Pe.de Ferra.fol.85.glo.fuiſſe,& eſſe nullã.2.col.in practica.in forma appellationis a diffinitiua ſententia.Ale.Ne.hic 8.& 10. col.& Phil.ibidem,& quod nullitas non includat in ſe iniuſtitiam . tenet do.Abb.in c.cum contingat.in fi.de off.dele.dicens hoc eſſe dictum Inno. ibidem.

¶Item iudex aditus ſuper nullitate debet prius diffinire de nullitate antequam cognoſcat de negotio principali. Phil.hic colum.10.verſic.vlterius aduerte.

¶Item ſententia delegati iniqua eſt nulla,Fel.in c.cum Romana.5.colum. de app.uer.fallit primo.

¶Item quia tenet ſententia contra ius litigatoris lata , ſecus in ius commune,vide dom.Abb.in c.cum inter.ij.col.in fi.de re iudi.

pello.debet enim prius expectari grauamen,& poſtmodum
appellari, de quo per Innoc.& Doct.in cap. ſignificauerunt,
ſupra de teſti.vbi dixi,& dicit Ioan. And.hic,quod per iſtum
textum videtur probari ſtylus curiæ,& practica, quæ habet,
quod ſi per executores fit mãdatum alicui, vt aliquid faciat
infra certos dies,& quod niſi fecerit,ipſo facto incurrat ſen-
tentiam excommunicationis ille,cui fuit mandatum appel-
lat nulla oppoſita exceptione coram executoribus, ſed dicit
Ioan.And.quod iſte ſtylus toleratur propter ſententiam p̄-
ambulam in qua inſurgit grauamen, licet conditionaliter,
nam non diſcuſſo negotio non debuit exequutor procede-
re ad præceptum,ſeu ad ſententiam, vt in l. nimis propere.
C.de execu.rei iud.& ſupra eod. præterea. ſecus eſſet dicen-
dum ſi executor, vel iudex inciperet a citatione: tunc enim
volens appellare debet primo excipere, & reſponſum iudi-
cis expectare,nec ante appellare poteſt,cum non dicatur il-
latum grauamen antequam iudex procedat,vel exceptionẽ
reijciat,& ita eſt tex.hic. Dicit Ioan. An quod ſi executor al
ternatiue tuliſſet ſententiam excommunicationis,puta, ni-
ſi pareas nobis infra 10.dies,aut cauſam rationabilem infra
eundem terminum coram nobis allegaueris in his ſcriptis
te excommunicamus,non poterit ille,cui fit mandatum ap
pellare,cum poſſit euitare excommunicationem opponen
do exceptionem coram ipſo executore. vnde hoc caſu non
poteſt appellare,niſi prius opponat exceptionem, & reijcia-
tur ab ipſo executore.ita dicit hic Io.And. & ſequitur Io. de
Imo.in 3.col.quod tene menti.

7 Vltimo nota,quod † executores etiam in beneficialibus te
netur admittere legitimas exceptiones,alias ab eorum pro-
ceſſu licite appellatur,& hoc procedit ſecundum But. & do
mi.Abb.ſiue executor aſſumat partes iudicis.ſiue non,nam
iſte tex.loquitur indiſtincte.vnde debet indiſtincte intelligi,
& dom.Abb ad hoc etiam allegat cap.accepimus, ſupra de
ætate & qualita.vbi tex in fi.dicit, quod poſſunt opponi ex-
ceptiones contra ſimplexmandatum factum ordinario, vt
conferat beneficium.nam certum eſt,quod ille cui commit
titur, vt mandet ordinario eſt merus executor,& tamen co
ram eo poteſt opponi exceptio, ergo ſi ipſam non admittit
poteſt appellari ab eo,& vide quæ dixi in c.de cætero,ſupra
titulo proximo. Item an poſſit recuſari tanquam ſuſpectus
dixi poſt dom.Abb.in ca nouit,ſupra eod.But.tamen dicit.ꝙ
8 eſt differentia,an executor † aſſumat partes iudicis, an par-
tes meri executoris,nam quando aſſumit partes iudicis ſi in
terponitur appellatio non ſolum deuoluitur cauſa ad iudi-
cem ad quem,ſed etiam ſuſpendit iuriſdictionem ipſius exe-
cutoris qui aſſumpſit partes iudicis,vt in c.ſi a iudice,eodem
titulo,in ſexto.Vbi autem aſſumpſit partes meri executoris
licet appellatio deuoluat cauſam ad iudicem ad quem,non
tamen ſuſpendit iuriſdictionem executoris, nec impedit p̱-
ceſſum,nec tenetur appellationi deferre, & dato ꝙ excipiẽs
obtuliſſet ſe coram executore incontinenti probare exce-
ptiones oppoſitas,nihilominus coram iudice ad quem,tene
tur probare veritatem exceptionum,quia executor non te-
nebitur admittere probationem,& allegat But.Spec in titu.
de act.& pet.§.ſuper petitionibus,verſi.quid ſi,quando, & p̱
Innoc.in c.inter canonicos,de elect facit,quod no Inno. in
ca.ſi.de præſumpt.& per glo.in clem.vnica.de offic. deleg.&
ſubdit But.quod executor datus ad compellendum tenetur
aſſumere partes iudicis in cognoſcẽdo,& dicit ita tenere Io.
And.in addit.Specu in titulo,de petit.& poſſ.§.j ad fi.allegat
etiam,quod notatur in c.licet epiſcopus. de præben. in vj.&
ita tranſit hic Io.de Imo.& dixi s̃.eo bonæ.inter differentias
appellationis iudicialis,& extraiudicialis.

In glo.diuide ipſam in quatuor partes.

In prima aſſignat rationem literæ, quam dicit procedere
etiam ſi numerus canonicorum nõ ſit iuramento firmatus,
dummodo ſit per ſe.ap.confirmatus.

In ſecunda iterum quærit pro declaratione literæ.ſimili-
ter in tertia,& quarta.Secunda ibi, item patet.

Tertia ibi,item ex hoc patet.

Quarta ibi,item videtur.In prima parte dic,quod non ua
lent literæ,vbi eſt certus numerus canonicorum, non facta
mentione de numero in ipſis literis,etiam ſi Papa conceſſiſ
ſet literas motu proprio,vt dicit Ioan.And & Dom.Dom.in
ca.ſi motu proprio,de præben.in ſexto facit quod no.glo.in
clem per literas, in verbo, directas,& in cle. ſi Romanus.in
verbo,validam.de præben.

In ſecunda, tertia,& quarta parte glo. intentio eius eſt,ꝙ
9 non ſufficit grauamen † eſſe illatum, niſi ab eo ſit appella-
tum,quod nõ ſufficit probare in cauſa appellationis cauſam
probabilem fuiſſe propoſitam coram iudice à quo,& admiſ
ſum non fuiſſe,niſi etiam probetur,quod propter hoc fuerit
appellatum.& hoc eſt de mente huius c.vt patet ex fi.ca.

Sed contra iſtum textum,& gl.opponitur: videtur enim,
quod etiam ſi nõ fuiſſet appellatum, nihilominus proceſſus
executorum debuerit nunciari irritus,ex quo iſte presbyter
faciebat ſuas literas eſſe ſubreptitias.nam literæ ſubreptitiæ
ad beneficia ſunt ipſo iure nullæ,ut in ca.ad audientiam,ſu-
pra de reſcriptis, vbi Doct. communiter hoc tenent.proba-
tur in ca.ij.de ſi presby.in ſexto,& in ca.ſi motu proprio. de
præben. eodem libro. ergo cum in beneficialibus multum
exuberet officium iudicis, debebit Papa proceſſum denũcia
re irritum etiam ſi appellatio formaliter non fuiſſet interpo
10 ſita,vt in c.cum dilecti.de elect.Item ubi conſtat de † confeſ-
ſione non curatur de ordine iudicii.ad hoc ca.Piſanis, ſupra
de reſtitu.ſpol.vbi dato,quod forma mandati,non ſit ſerua-
ta,nihilominus debet ferri ſententia virtute ſolius confeſſio
nis,licet reliquus proceſſus ſit ex toto nullus, ut eſt text. ibi
notabilis,& ibi hoc tenet Dom.Abb.Item ubi proceſſus eſ-
11 ſet nullus propter ineptum modum agendi, valet † confeſ-
ſio,ex qua ſola poteſt ferri ſententia,vt in clem.conſtitutio-
nem,in fi.cum ibi nota.de elect.eodem modo vbi proceſſus
eſſet nullus propter iudicialem ordinem non ſeruatum, nã
eodem modo valet confeſſio,& ex ipſa poteſt ferri ſenten-
tia,ut eſt tex.& ibi hoc not.Archid.in ca.i.de accuſ. libro vj.
& idem tenet Innoc.in c.qualiter,& quando.de accu.ubi di
cit,quod confeſſio ſupportat defectum cuiuslibet inordina-
ti proceſſus.idem dicit Bar.in l.ſi confeſſus.ff de cuſto.reorũ,
& Bal.in l.ij.C.de re iud per tex.in l.ait prætor.§. permittitur.
ff.de mino.& idem dicit Bal.in l.properandum in fi.C. de iu
di.ubi dicit,quod ſi accuſatus,uel inquiſitus eſt cõfeſſus ma
leficium etiam perempta inſtantia poteſt condemnari tan-
12 quam ex notorio,quia perempta inſtantia non periit † con-
feſſio,quæ facit notorium, cum in notoriis non requiratur
ordo iuris.Vnde in propoſito cum hic notorie conſtaret de
non iure impetrantis per eius confeſſionem in iudicio factã
debuit iudex appellationis ex ſuo officio ſupplere, cum cau
ſa eſſet beneficialis,in qua iudex tenetur ex officio ſupplere.
Item erat cauſa appellationis in qua iudex debet ex officio
ſupplere,vt in l.ampliorem,in princi.C.de appel. & maxime
ex actis tanquam ex notorio,ut notabiliter dicit Innoc. in
ca.ex inſinuatione,ſupra eo.& in c.per tuas,ſupra de teſti Er
go Papa ex officio debuit imponere ſilentium huic appella-
ro,& impetranti,de cuius non iure notorie conſtabat p̱ eius
13 confeſſionem.facit c.cum ſuper,ſupra de confeſſ.itẽ vbi † nul
litas eſt euidens iudex tenetur ex officio ſuo ſupplere, ut di-
cit gl.nota.in l.ubi pactum.C.de tranſact.Iſta contraria mul
tum obſtant huic literæ,& Hoſt.ponit tres ſolutiones, quæ
communiter reprobantur.vnde recitabo ipſis omiſſis ſolu-
tionem Ioan.And.qui dicit,quod ex quo ille procurator ap
pellationem proſequebatur debuit eam iuſtificare proban-
do ipſius formalitatem, ideo non obtinebit in cauſa appel-
lationis probando nullitatem.facit c.exhibita,ſupra de iudi.
& ibi hoc tenet dom.Abb.in penult.notabili.& in ſexta co-
lum.& idem tenet ibi Ioan. de Imo. in penult. colum. vnde
14 dicit.hic domin. Abb.dicens eſſe ſemper notandum † quod
appellans a ſententia nulla non obtinet in cauſa appellatio
nis probando nullitatem ſententiæ, niſi iuſtificet appellatio
nem probãdo ipſam legitime fuiſſe interpoſitam. Dic tamẽ
quod ſuccumbẽs in cauſa appellationis ex defectu ipſius ap
pellationis poterit poſtea proſequi nullitatem.text. eſt cum
glo.in capit.licet,de ſententia excommun.in ſexto, & dictũ
eſt,ſupra eodem,ſæpe.& adde glo.vlt.in clem. ſi appellatio-
nem,de app.Ad contraria ſupradicta reſpondetur, quod ad
hoc,vt per appellationem deuoluatur cauſa ad iudicem ad
quem, neceſſarium eſt, quod forma appellationis ſeruetur,
alias non valet appellatio etiam ſi cauſa appellationis ſit no
toria,vt in clem.appellanti,in verbo,alias,eodem titu.

Contraria ergo procedunt, vbi non datur defectus in iu-
15 riſdictione,ſed ubi datur defectus in iuriſdictione † appella-
tio non deuoluit iuriſdictionem ad iudicem ad quem.vnde
dato,quod notorie conſtaret de non iure appellati per eius
confeſſionem non potuit pronunciari pro appellante, ex
quo cauſa per viam appellationis erat deducta,niſi proben-
tur formalia ſuæ appellationis: nam hic Papa non aditus p̱
viam querelæ,uel nullitatis principaliter,ſed per viam appel
lationis,quæ non legitime interpoſita non deuoluit iuriſdi-
ctionem,nec cauſam: ſemper enim modus agendi, & exci
piendi eſt attendendus,vt dicit glo.nota.3.quæſtione 6.hoc
quippe.

Confeſſio ergo non ſupportat defectum iuriſdictionis.fa-
16 cit,ſupra de iud.at ſi clerici.vbi patet,quod † confeſſio facta
coram iudice incompetenti non ualet, immo etiam ſi eſſet
facta coram duobus ex tribus iudicibus delegatis,non uale-
ret,ut eſt tex.nota.in c.olim,ſupra de reſcriptis,& idem ſi fie-
ret confirmatio coram uno ex duobus iudicibus delegatis,

ut in

vt in c.cauſam matrimonij de offic.deleg. An tamen poſtea
compellatur perſeuerare in confeſſione coram iudice com-
petenti.dic ut per Innoc.& Doct in capi. per inquiſitionem.
de elect.& in c.atſi clerici.de iud.vbi etiam per do.Abb.

17 Sed quæro pro declaratione,an ſuccumbens† in cā appel
a lationis[a] debeat proſequi nullitatem coram iudice appella
tionis,an vero coram iudice competenti.& Io.And.in addi.
Spec.in titulo.de ſent.prola.§.iuſta,ver.ſed nunquid libellus.
dicit quod debet agi de nullitate coram iudice competenti,
& non coram iudice appellationis. Idem videtur ſentire Bu.
hic,& Pau.in cle.ſi appellationem, eodem titu.Sed Io.de Li-
gna.ibi prope fi.in penult.colum·vbi latius tractat hanc ma
teriam,videtur aliter ſentire,& Bart.in l.ſi expreſſim. ff.eod.
vbi dicitur,quod ſi agitur, vt iudex iterum pronunciet pro-
pter nullitatem ſententiæ, & tunc debet agi coram eodem
iudice qui tulit ſententiam,vt in l.4.C.de accu. quia tunc cā
nullitatis venit incidēter.Aut agitur principaliter ſuper nul
litate,vt quia petitur ſententiam pronunciari nullā,& tunc
poteſt agi coram primo iudice, & coram ſuperiore per l.ab-
ſentem.C.de accuſ. & quemadmodum cauſa appellationis
deuoluit totam cauſam,vt ſuperior poſſit ſententiam refor
mare,vt in c.Raynutius,de teſta.ita & in cauſa nullitatis,ſe-
cundum eum,quod dicit eſſe bene notandum,& allegat In
noc in c cum contingat.de offic.delega.& hoc placet dom.
Abb quia cauſa nullitatis eſt ſpecies cuiuſdam prouocatio-
nis,ar.l.non diſtinguemus.§.cum quidam.ff.de arbitr.nec fit
iniuria primo iudici, ex quo cauſa iam fuit agitata coram
eodem.

18 Nunquid autem † delegatus poſſit adiri,vt iterum pronū
ciet.vide Bar.in d l.ſi expreſſim.& in l.ſi,vt proponis,C.quo
modo,& quando iudex,& plenius per dom.Abb.in c. quali-
ter,el primo,ī.de accu.

19 Secundo quæro iuxta prædicta,nunquid poſſit † appellās
b ſimul proſequi appellationem,[b]& nullitatem ſententiæ. &
Innoc hic refert duas opin.& adhæret vltimæ,ſ. quod poſſit
proſequi,& nullitatem,& appellationē. de qua materia ha-
betur plene per Bar.& legiſtas in d l.ſi expreſſim.ff.de appel-
la.& in l.j.C.quando prouo.non eſt nec.Sed do.Abb.ſequē-
do communem ſententiam Docto.diſtinguit.quod aut fuit
appellatum ante ſententiam. Aut poſt ſententiam.

In primo caſu dicit, quod non ſufficit probare nullita-
tem actus, quia appellans ante ſententiam habet iuſtificare
appellationem ex cauſa dumtaxat expreſſa in appellatio-
ne, vt in clem.appellanti. eodem titulo, & dictum eſt in c.
præcedenti.

In ſecundo autem caſu,ſ.quando appellatio interponitur
poſt ſententiam.Dom.Abb.facit duos caſus.

Primus eſt,quando appellatur ſimpliciter non faciendo
mentionem de nullitate ſententiæ.

Secundus caſus eſt,quando in appellatione expreſſit utrā
que uiam ſimul,puta,quia dixit,dico ſententiam nullam,&
c ſi qua eſt,appello.[c]

In primo caſu, ſcilicet, quando ſimpliciter interponitur
appellatio non facta aliqua mentione de nullitate.dicit do.
Abb quod ſi appellatio deficit in forma,quod tunc nō obti-
neret a iudice appellationis ſententiam ſuper nullitate,& di
cit de hoc eſſe caſum hic,ſecundum lec.Ioan And.

d Sed tu dic,[d] quod iſte tex.non probat hoc, quia loquitur
in appellatione extraiudiciali, & a grauamine,nō autem in
appellatione a ſententia diffinitiua.Puto tamen domi.Abb.
verum dicere,& Doctor.hoc communiter tenent,& ideo ſi
quis appellat a ſententia nulla poſt decem dies, vel non pe-
tit apoſtolos tempore debito, vel non proſequitur appella-
tionem infra terminum aſſignatū a iure,vel ab homine, non
poterit proſequi nullitatem corā iudice appellationis. Sed
ſi ſeruat formam appellationis, verbi gratia,quia appellauit
debito tempore,& petijt apoſtolos, & proſecutus fuit appel
lationem debito tempore, tunc probando nullitatē ex qua
cunque cauſa etiam non expreſſa debet obtinere.Ratio præ
20 dictorum eſt,quia † appellatio habet plures effectus. nam
ſuſpendit iuriſdictionem iudicis a quo, vt in cap. ſi a iudice,
eodem titu.in vj.Item deuoluit cauſam ad ſuperiorem,ut in
d.c.ſi a iudice.vnde licet non poſſit appellari a ſentētia nul-
la prætextu duorum primorum effectuum, quod nō eſt nō
poteſt ſuſpendi, vt in c.ad diſſoluendum.de deſpon. impube.
cum ſimili.operatur tamen reſpectu tertii,& vltimi effectus,
ſ.deuolutionis cauſæ ad ſuperiorem, & per hoc ſi iudex ad
quem reperit ſententiam nullam,debet pronunciare ipſam
eſſe nullam,& quod poſſit appellari a ſententia nulla,domi.
Abb.allegat iſtum textum,& l.ſi expreſſim.ff.eod. & l. quæ-
dam.ff.fam.erciſc.& l.Cornelia Pia.ff.de iure patrona. & pro
iſta opi.quod iudex poſſit pronunciare ſententiam nullam
adducit dictum Archid. ij.quæſt.ſexta. a iudicibus.vbi dicit,
quod ſi peto arbitramētum corrigi, & reduci ad arbitrium
boni viri,ſi iudex reperit illum nullum, ut quia latū fuit ab
illo qui non erat,vel nō poterat eſſe arbiter,puta,quia latū
fuit a ſeruo,vel ab excommunicato, poterit iudex pronūcia-
re illum nullum,& iſtud dictum ſequitur hic But.quod dicit
do.Abb.eſſe notandum.tene ergo concluſionem, quod vbi
21 eſt ſeruata forma appellationis,ſi † iudex ad quē reperit ſen-
tentiam nullam debet ipſam pronunciare nullam, dato ꝙ
in appellatione non ſit facta aliqua mentio de nullitate ſen-
tentiæ.Sed vtrum poſſit appellare a ſententia, quando con-
ſtat ipſam eſſe nullam,dicam infra.

Secundus caſus eſt,quando appellans vult proſequi vtran
que viam puta,quia dicit,dico ſententiam nullam, & ſi qua
eſt,appello,quam practicam ponit glo.in l.j.C.quando pro-
uo. non eſt neceſ. quæ dicit, quod talis appellatio tenet. di-
cit tamen,quod appellatio videtur deducta principaliter,&
nullitas incidenter,& illam glo.ſequitur ibi Bar.& in l.ſi ex
preſſim.ff.eodem,& Ho.hic,& communiter Doc.non enim
falſa forma appellandi continet contrarietatem reſpectu vl
timi effectus appellationis,quia tam reſpectu nullitatis, quā
reſpectu iniuſtitiæ poteſt cauſa ad ſuperiorem deduci. vnde
licet reſpectu primi, & ſecundi effectus appellationis nulli-
tas non conueniat cum appellatione,immo ſit contraria,ta
men reſpectu vltimi effectus conuenit cum appellatione.Di
22 cit tamen dom.Abb.quod † appellans poteſt alternatiue ꝓ-
ponere,& proſequi appellationem,& nullitatem, puta, ap-
pello a ſententia,uel dico ipſam nullam, & ſimiliter poterit
facere in proſequutione nec poteſt compelli ad eligendum
alteram viam,ſed poteſt proſequi vtramque viam alternati-
ue propter probabile dubium.probabiliter enim poteſt du-
bitari,an ſententia teneat,vel an ſit nulla.vide bo tex. & ibi
Innoc.& Doct.in cap.conſtitutus.ſ̄.de reſtitu.in integrum,&
bo.gl.in ca.Abbate,in glo.3.quæ eſt glo.ma.de re iud.in vj.&
dicit dom.Abb quod eſt utile ſic appellare ſaltem, ut euiten
tur opiniones quæ uerſantur, utrum a ſententia nulla poſ-
ſit ſimpliciter appellari,& ſubdit,quod ſi conſtiterit de nul-
litate iudex pronunciabit ſuper ea dumtaxat, & non ſuper
appellatione, quia appellatio fuit interpoſita conditionali-
ter,ſ.ſi ſententia eſſet aliqua,ſed iniqua.& concludit domin.
Abb.quod iudex debet pronunciare ſententiam nullam, ſi-
cut quando appellatur ſimpliciter nulla facta mentione de
nullitate.

23 Sed circa prædicta dom.Abb.dubitat,nunquid † ſuccum
bens in appellatione poſſit redire ad nullitatem ſententiæ,
ſeu ad nullitatem proceſſus.& ſubdit,quod glo.& Doc.ſunt
contrarii in d.l.j.C.quando prouo. non eſt neceſ. & in dicta
l.ſi expreſſim.& diſtinguit poſt Barto.in utroque loco,quod
aut nullitas fuit deducta principaliter in cauſa appellatio-
nis,puta,quia fuit appellatum modo prædicto,ſ.dico ſenten
tiam nullam,& ſi qua eſt appello,uel ſi appellatio fuit inter
poſita ſimpliciter proſecutus nullitatē principaliter, & tūc
nō poterit amplius de nullitate agere, ex quo in cauſa appel
lationis ſuccubuit,ar.l.2.C.ſi ex fal.inſtru.& eorum quæ not.
glo.3.quæ eſt in verbo,poſt ſententiam. in c.licet cauſam,ſu
pra de probat.Aut non fuit deducta nullitas in cauſa appel
lationis,modo prædicto,& tunc,licet ſit pronunciatum ma
le appellatum,poteſt ſuccumbens agere de nullitate coram
iudice competenti,ut eſt bo.tex.in cle.j.de re iud.

Nec obſtat,quod dicatur, quod nullitas venit incidenter
in cauſa appellationis,quia ut dicit Barto.ea quæ incidenter
24 † veniunt,& non plene expediuntur,non obſtant, cum po-
ſtea

ADDITIONES.

a ¶An ſuccumbens in cauſa appellationis debeat proſequi nullitatem corā iudice appellationis, an coram iudice competenti, licet accumulata ſit nullitas,cum appellatur,& appellatio ſit deſerta, tamen poterit appellās iterum dicere de nullitate.Pau.de Caſt.conſilio 329.2.colum.

b ¶Nunquid appellans poſsit proſequi appellationem,& nullitatem.adde Bal.cōſ.443.4.uol.d.Abb.conſ.98.j.col.quòd aut cognoſcitur,quod quis proſequatur cām nullitatis,an appellationis,an iniquitatis.Io.de Ana.cō ſi.9.incipiente,in nomine Sanctæ,& indiuiduæ Trinitatis. uiſa prima ſententia.

¶Appellans poteſt proſequi nullitatem deſerta appellatione. Do. de Ro. in ti.de app.in nouis.incip.fuit dubitatum vnum.Bal.in l. tale pactum.§. qui prouocauit.uerſic.13.quæro.ff.de pact.Pet.de Ferra. in forma appellationis a ſententia diffinitiua,in uerbo, fuiſſe, & eſſe nullum 2.col.poſt me.ubi pulchre loquitur.

c ¶Lanfran.in repet.c.quoniam contra.in uerbo,interlocutiones, q. 44.de probat.tenet,quod deſerta appellatione etiam deſeritur nullitas, ſecus ſi ſimpliciter dicitur,appello,quod eſt valde notandum.

d ¶Pro hoc dicto facit quod renuncians appellationi, videtur renunciare etiam nullitati tanquam acceſſorie,ut tenet Bal.in l.j.circa prin.C.de ſenten.ex peri.reci. & Alex.Neu. in capi.accepta. penultima columna, ſupra eodem titu.

ſtea plene agit.pro hoc eſt bo.tex in c.veniẽs,el ii ſupra de te
ſti.& quod i,o.in c.ſi.ſ de ord cog.& hoc intelligit do. Abb.
niſi fuiſſet pronunciatum male appellatum,& bene iudica-
tum,nam tunc eſſet opus ab iſta ſentẽtia appellare, alias nõ
poſſet deducere nullitatem,quia pronunciando bene iudi-
catum,per conſequẽs pronunciar ſententiam non eſſe nul-
lam.& dicit dom.Abb.quod hoc tenet Io.de Ligna.in cle.ſi
appellationem,eodem titulo, & circa iſtud me ulterius non
extendo propter calores inſtantes, ſed remitto ad Barto.&
alios ſcribentes,in d l.j.C.quando prouo.non eſt neceſ.& ad
l.ſi expreſſim ff.eo.& ad Bal.in l.tale pactum §.qui prouoca-
uit.ff.de pact.& in l.appellatione.C.eo. & in l. qui teſtamen-
to,in fi.ff.de execu.tuto.
35 Tertio quæro,nũquid a ſententia,uel ab † actu nullo poſ
ſit appellari.& videtur dicendum,quod non,per tex in l.ſi cõ
ſtat ff.eo.vbi dicitur, quod ſuperuacue appellatur, quando
ſententia eſt nulla.item appellatio tendit ad reſcindendum
ſentẽtiam,vel actum ſuper quo interponitur appellatio. ſed
quod nullum eſt,rumpi non poteſt.nam & ſi ſub conditio
ne,ver poſt defectum,ff.de iniuſto.ie ta. item appellatio ten
dit ad ſuſpendendum,vt in c.venientes,de iureiur. ſed reſpe-
ctu ſententiæ nullæ appellatio non inuenit,quid ſuſpendat.
contrarium tamen tenet hic Innoc.& Ioan And per tex.in
l.ſi expreſſim ff.eo.vbi tex dicit,quod ſi appellatũ fuit a ſen-
tentia contra leges,vel ſenatusconſultum , uel conſtitutio-
nes lata,& ſic a ſententia continente expreſſum errorem in
ris , & per conſequens poſt deſertam appellationem,poteſt
36 proſequi nullitatem. item ſententia † nulla ſaltem de facto
grauat,l.ſi quis prouocatione. C eod ergo poteſt interponi
appellatio,& iſtam opin ſequitur etiam hic dom. Abb.in 2.
colum.per d.l.ſi expreſſim & per l.quædam mulier. ff. famil.
ercif & per l.Cornelia Pia.ff de iure patro Item tenet dom.
Abb.in c.exhibita,in 4 notabili,ſ.de iud.& Bal.in l.j.C. quan
do prouo.non eſt ne.in 5.colum & in l ſi C.de ſent.ex peric.
reci vbi concludit,quod a quolibet actu nullo poteſt appel-
lari,& licet appellatio hoc caſu non operetur effectum re-
ſciſſiuum,operatur tamen effectum deuolutum , & ſuſpen-
ſiuum.
37 Sed aduerte,quia do.Abb.hic tenet,quod appellatio † ab
actu nullo non operatur ſuſpenſionem iuriſdictionis iudicis
a quo,& quod etiam non ſuſpendit pronunciatum, quia ꝙ
non eſt,ſuſpendi non poteſt.ſed forte melius dixit Bald. quia
cauſa nullitatis deuoluit cauſam ad ſuperiorẽ quemadmo-
dum appellatio,vt dicit Bar.in l.ſi expreſſim. ff.eo. & allegat
Inno.in c.cum contingat.de offic.deleg. & hoc ſequitur etiã
do.Abb.hic.idem tenet Alex.Imo.conſi.79.2.vol.ſi ergo de
uoluit cauſam ad ſuperiorẽ quemadmodũ appellatio, ergo
interim ſuſpenditur iuriſdictio iudicis a quo . operabitur er-
go appellatio ab actu nullo effectum deuolutiuum,& ſuſpẽ
ſiuum iuriſdictionem iudicis a quo , ſed non ſuſpẽdit ipſum
pronunciatum,quia quod non eſt,ſuſpendi non poteſt,vt in
38 c.ad diſſoluendum.de deſpon.impu.Item † appellatio ab a-
ctu nullo poteſt operari effectum reſciſſiuũ,ſcilicet ut actus
nullus reſcindatur de facto,ſicut de facto proceſſit.pro quo
eſt bo.tex.cum gl.in l j.ff.de feriis,& 2.q.1.primates,& in c.ac
cedens,primo.in fi.ſ.vt li.non conteſt.& ita dicit Io de Imo.
in d.l.ſi expreſſim,in 14.col.vnde intellige Bald. vbi ſupra,ꝙ
appellatio ab actu nullo non operatur effectum reſciſſiuum
ſ.ut actus reſcindatur de iure, quia cum ſit nullus retractari
nõ poteſt,ſed poteſt de facto reſcindi, ſicut de facto proceſ-
ſit.Non obſtat l.ſi conſtat.ff.eo.vbi dicitur,quod ſuperuacue
appellatur a ſententia nulla.nam licet appellatio non ſit ne-
ceſſaria,tamen poteſt interponi ex abundanti,& ad cautelã.
ita dicit Bald.in d.l.j.C.quando prouo. non eſt nec.in 5.col.
& Raph.Cumanus,in d.l.ſi expreſſim,in 4.notabili. vbi ple-
ne per eum, & hoc modo poteſt etiam reſponderi ad to.tit.
C.quando prouo non eſt neceſ. vbi dicitur,quod non eſt ne
ceſſe appellari a ſententia,vel ab actu nullo. nam licet non
39 ſit neceſſe,tamen poteſt appellari.& quod poſſit † appellari
a ſententia nulla,eſt tex.in c.exhibita,ſ.de iud.ubi teſtes fue-
runt recepti ante lit.conteſta. & ſic proceſſus erat nullus, &
tamen interpoſita fuit appellatio,& ſic valuit appellatio, vt
ibi dicitur.de hoc etiam eſt text. hic. nam ſurreptio in cauſis
beneficialibus viciat ipſo iure reſcriptum,& etiam proceſſum
factum auctoritate ipſius reſcripti, ut dicit glo. & Doct.in d.
cap.ad audientiam,ſupra de reſcriptis,& tamen ſi fuiſſet hic
interpoſita appellatio in forma debita ualuiſſet,& grauatur
appellans ad probandum formam appellationis.vnde quã-
do interponitur appellatio ab actu nullo ad uictoriam con
ſequendam,debet conſtare de ipſa appellatione,alias appel-
lans ſuccumberet,vt eſt tex.hic, in fi.& in cap.exhibita,in fi.
40 ſupra de iudi.† Item talis appellatio debet habere omnia, q̃
ſunt requiſita in aliis appellationibus, alias appellatio non
valeret . vnde debet appellari infra decem dies , & peti apo-
ſtoli debito tempore,& fieri proſecutio infra terminum da
tum ab homine,vel a iure, ſicut quando appellatur ab actu
valido.Item ſi appellaretur ab interlocutoria, quæ eſſet nul
la ipſo iure,deberet appellatio fieri in ſcriptis,& expreſſa cau
ſa rationabili,ſicut quãdo interponitur appellatio ab inter-
locutoria valida , & ſic in effectu appellatio ab actu nullo,
debet habere omnia requiſita in appellatione, quæ interpo
nitur ab actu valido,alias appellatio non releuaret. ita con-
cludit hic dom.Abb.& etiam But.in ca.exhibita, in penult.
notabili.idem dicit do.Alex.in char.præcedenti,2.col.
41 Et quatuor effectus operatur † appellatio ab actu nullo.
Et primo operatur effectum deuolutiuũ ipſius cauſę nul-
litatis ad iudicem ad quem , adeo quod ordinarius qui eam
tulit,non poteſt de nullitate cognoſcere,licet ſi non eſſet ap
pellatum poſſet de nullitate cognoſcere l.4.C.de accuſ.& in
in l.ſi ut proponis,& in l.ſi præſes,quaſi deſertam.C. quomo
do, & quando iudex.vnde hunc effectum operabitur appel-
latio, quia iudex qui eam tulit,non poterit de nullitate co-
gnoſcere,& idem dicendum eſt in quacunque appellatione
interpoſita ab actu nullo,& ita tenet Bal.in l.j.in princi. C.de
ſent.ex peri.reci.
Secundum effectum operatur, ſcilicet deuolutiuum non
ſolum ipſius cauſæ nullitatis,ſed etiam ipſius negotij princi-
palis,& in tantum,quod iuſtificata appellatione a ſententia
nulla,vel a proceſſu,vel ab alio actu nullo, iudex appellatio
nis cognoſcit de cauſa , & de negotio principali , & de hoc
eſt tex.notabilis in d c.exhibita,in fi.ſupra de iud. & ibi hoc
42 tenet Ioan.de Imo.& ſic † appellatio ab actu nullo deuoluit
negotium principale ad iudicem ad quem ita quod iudex ad
quem iuſtificata tali appellatione poteſt cognoſcere de cau
ſa principali,hoc etiam tenet hic Innoc & Dom.de Ro.de-
ciſ.361.quæ incip. item fuit dubitatum ſi appelletur, & idem
tenet Archid.& Ioan Mon.in cap fi.de re iudi.in ſexto,ſuper
uerbo,neceſſe,& Bal.in l.j.C.de ſent.ex peri reci.in prin.& di
cit Lappus in quadã allegatione ſua,quod appellatio a ſen-
tentia nulla deuoluit cognitionem, & deciſionem principa
lis negotij ad iudicem ad quem ſub hac forma,quia ſi ſentẽ-
tia eſt nulla uitio actorum ſubſtantialium,ipſe habet de no-
uo cognoſcere a principio, & ex negotio , ideſt iterato om-
nia fient.ſed ſi ſententia eſt nulla ex uitio ſolius ſententiæ ip
ſe reformabit eam ex primis actis.facit optime l.cum quære
batur,& quod ibi not.Barto.ff.de re iudic.& in l.ſi expreſſim.
ff.eodem.
a Tertius effectus eſt, quia [a] appellatio a ſñia, vel ab alio a-
ctu nullo operatur priuilegium reuocationis attentatorum
43 ita quod omnia † attentata reuocantur,ut eſt tex.in d.c.exhi
bita.de iudi.vbi clare probat,quod attẽtata poſt appellatio-
nem ab actu nullo ſunt reuocanda per uiam attentati iuſti-
ficata ipſa appellatione, non ſic contingeret ſi nõ fuiſſet ap-
pellatum,quia attentata non eſſent nulla in totum, & utile
per inutile non uitiaretur.C.de rebus credit.l. generaliter.§.
j.& ita tenet Bald in c.ſuper quæſtionum , in tertia colum.ſ.
de offi deleg.
Quartum effectũ operatur appellatio ab actu nullo,quia
impedit executionem, & oẽm aliam innouationẽ pendente
44 appellatione.vnde licet alias,quando ſola † nullitas deducitꝰ
abſque appellatione,non impediat executionem ſñiæ, niſi
ſit euidens,uel poſſit incontinenti probari,vt dicit Bart.in l.
4.§.condemnatum.ff.de re iud.& per Doc.in ca. ſuſcitata,de
b reſt.in integ.[b] tamen qñ nullitas deducitur per uiã,& modũ
appellationis, ſemper hẽt impedire executionẽ,ne quid inte
rim renouetur per ti.nil no.ap.pẽ.& ita notabiliter dicit Ra
ph.Cuma.in d.l.ſi expreſſim,in 2 col ff.eo. Dominus tamen
Raph.Cuma.in d.l.ſi expreſſim, ponit duas limitationes , in
quibus ab actu nullo non poteſt appellari.
Prima eſt,quãdo ſñia eſt nulla ex defectu poteſtatis, ſeu iu
riſdictionis:tunc enim appellari non põt, quia tunc tollere
tur cognitio a iudice competenti pp ſuperiorem , qui dẽret
adiri in cã appellationis,& dicit Bal.ita tenere in l.j. C. qñ ꝓ-
uo.non eſt neceſ.in antepenul.col.uer.iuxta prędicta formo
tale dubiũ.ubi uoluit,ꝙ ſi ſñia lata a publice excõicato,vel
a ſeruo.ſeu ab inhabili appellatur ſimpliciter non poterit iu
dex cauſæ appellationis de hac nullitate cognoſcere , cum
45 † extrinſeca non ueniant in cã appellationis per not. in l. per
hanc.C.de tẽp.ap.nã talis nullitas nõ procedit ex defectu iu-
diciarij

ADDITIONES.

a ¶Quod iudex appellationis qui cognoſcit de nullitate poſsit ſñiam refor
mare ex noua cauſa,tenet Alex.Imo.conſ.79.uer.& iſtam opi.2.volu. ubi
etiam dicit , quod ſicut appellatio deuoluit totam cauſam, ſic & nulli-
tas,ut poſsit reformare ſententiam.

b ¶Adde Dom.de Ro.in tit.de excep.deci.3.in nouis.

diciarii ordinis non ſeruati, ſed ex defectu iuriſdictionis facit
quod notatur in l licet.ff.de iud.& in c.prudentiam,ſ̃ de of-
46 fic deleg vbi Inn.dicit,quod ſententia † nulla ex defectu iu-
riſdictionis non poteſt confirmari etiam ex ratihabitione ſu
perioris. ſed contra iſtam limitationem videtur tex. in c ſi-
gnificantibus,de offi.deleg.vbi proceſſus factus per iudicem,
qui pronunciauit ſi incompetentem, non valet ex de defe-
ctu iuriſdictionis, & tamen poteſt appellare ad Papam, ad
idem eodem tit.cum cauſam vbi a proceſſu duorum dele-
gatorum procedentium abſque tertio appellatur ad Papã.
ſed ſaluando opi.dom.Raph.& Bal.reſponde, ꝙ ideo in di-
ctis iuribus poteſt appellari ad Papam,quia Papa ante dele-
gauerat cauſam, & ſic eam eripuerat de manibus ordina-
rii.Item Papa poteſt adiri per viam querelæ,ſuper cauſa nul
litatis. vnde non eſt neceſſarium ſi poteſt ad eum appellari
ab actu nullo ex defectu iuriſdictionis. vnde ꝑ illa iura limi-
ta opi.Raph & Bal.& dicas,ꝙ ubi datur defectus iuriſdictio
nis,non poteſt appellari, niſi appelletur ad eum qui poteſt
adiri per viam querelæ,quia ſicut poteſt cognoſcere de ipſa
nullitate principaliter,ita poteſt ad eum appellari: ubi autẽ
non poteſt adiri per viam querelę,nõ poteſt appellari a ſen-
tentia nulla defectu iuriſdictionis,ne auferatur cognitio iu-
dici competens, qui de cauſa debet cognoſcere, & hoc mo-
do limita opi.Raph.& Bal.

Secunda limitatio eſt, quando ſententia eſſet euidenter
nulla nam tunc ſecundum do Raph non poteſt appellari.al
legat l.ſi.ff quæ ſententiæ ſine app.reſ. in vbi tex.dicit, quod
abſq; cauſa appellatur,& mihi placet iſta limitatio, quia ex
quo notoria eſt nullitas,nullum effectum operatur appella
tio,& has duas limitationes tene menti,& hoc etiam modo
limita gl.& Doct.in d c ſi.in uerbo,neceſſe.

47 Sed quæro de duobus iuxta prædicta, & primo,nunquid
† appellatio interpoſita a ſententia nulla, vel ab actu nullo
ipſum confirmet.& glo præd in verbo,neceſſe. tenet, quod
non,& probatur in l.ſi expreſſim.ff.eo. hoc tamen intellige
ratione defectus mandati,nam dominus appellando a ſen-
tentia lata contra procuratorem carentem mandato,cenſe
tur ratificare ſententiam,quia cenſetur ratificare omnia ge
ſta per falſum procuratorem, & hoc modo ſententia quæ
erat nulla,quo ad dominum efficitur valida, de quo etiam
vide in Spe de ſen §.iuſta,circa ſi.ver.vtrum autem appellãs.
vnde conclude,quod appellatio a ſententia,vel ab actu nul
lo non confirmat ſententiam,licet ſuppleat defectum man
dati,vt d.l.3.§ falſus.ff.rem ra.haberi.

Secunda eſt quæſtio. vtrum iudex delegatus datus ſuper
cauſa appellationis poſſit cognoſcere de nullitate.& dicen-
dum eſt,quod ſi nullitas deducitur incidenter in appellatio
ne,iudex delegatus poteſt de ea cognoſcere ita tenet Innoc.
Io.And.& Do.Dom.in c.Romana,§ poſt hæc,eodem titu.in
vj.& Bald.& Salyc.in l.j.C.quando prouo.non eſt neceſ. pro
quo bene facit tex.in c cum contingit,§.quia vero, ſ̃.de offi.
deleg. vbi patet, quod ille qui conqueritur de iniuſtitia,ſatis
concludit probando nullitatem, & obtinet ſi eam probet,
& actum nullum,& hoc tenet ibi do.Abb.in 2.col.

Conclude ergo,quod delegatus ad cauſam appellationis
poteſt de nullitate cognoſcere,& pronunciare, & tenet etiã
Ioan.de Imo.in d.l.ſi expreſſim.in vlt.charta,circa prin.& ex
hoc infertur, quod ſicut Archiepiſcopus poteſt cognoſcere
de cauſis inter ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, ut in c.pa-
ſtoralis,in prin.de offi.ord.ita poterit cognoſcere de nullita
te, quando nullitas eſt permixta cum appellatione, vt d.l.ſi
expreſſim,& l.Cornelia Pia ff. de iure patr. Secus ſi nullitas
deducatur principaliter abſque appellatione: tunc enim nõ
poſſet,ex quo non poteſt principaliter adiri per uiam quere
læ,& hoc tenet Lap.& Do.Dom.in d.c.j §.poſt hæc,eo.ti.in
vj.& hæc tene menti.

Tangit etiam hic do.Abb.nunquid a iudice non admittẽ-
te, nõ tamen repellente exceptiones oppoſitas,poſſit appel
lari.de quo dicam in c.ex parte.M.ĩ.eo.vbi etiam dom.Abb.
tangit.

Item do.Abb.examinat,ſi pars pluries appellet, valeat ſe
cunda appellatio, & quid operetur de quo etiam per eum
a ſ̃ eo.bonæ,in ſi.ſed dicam ĩ.eo.ſua.ubi glo tangit. [a] ſequitur
c.Nicolao.

ADDITIO.

a ¶ Adde,ꝙ ſi conſtat de nullitate ex actis, non requiritur litis conteſtatio, ſed iudex appellationis poteſt incontinenti illã reuocare,Ro.in tit. de lit. conte.in nouis,incip.fuit dubitatum.

SVMMARIVM.

1 *Appellans qui terminum ſibi præfixit ad appellationem proſequendam, debet procuratorem ſufficienter inſtructam mittere.*
2 *Miles præfertur monacho.*
3 *Argumentum ex ordine literæ,valet.*
4 *Dignitas eccleſiaſtica præfertur ſeculari.*
5 *Militia ſecularis non eſt dignitas,& quæ ſit dignitas.*
6 *Doctor,an habeat dignitatem.*
7 *Monachus poteſt eſſe procurator pro ſuo monaſterio.*
8 *Cauſa deuoluta ad curiam per appellationem debet mitti procurator, ut non tantum impetret iudicem in partibus,ſed ut etiam contradicat.*
9 *Contumax habetur,qui non mittit procuratorem ſufficientem.*
10 *Dominus non eſt amplius citandus,ſi procuratorem miſerit ſine ſufficienti mandato.*
11 *Mandatum intelligitur de ſufficienti.*
12 *Contumacia Abbatis,et monachorum eſt in cauſa, ut monaſterium in expenſis condemnetur.*
13 *Delictum prælati præiudicat eccleſiæ, quo ad condemnationem expenſarum.*
14 *Appellante non proſequente, appellatus rectè proſequetur appellationem.*
15 *Iudex ad quem poteſt condemnare in expenſis etiam appellante non proſequente.*
16 *Cauſa non cenſetur eſſe in curia ob ſolam præfixionem termini ab appellante.*
17 *Cauſa,quando cenſeatur eſſe in curia,per plures caſus examinatur.*
18 *Cauſa quæ de ſui natura non eſt de curia, qualiter intromittatur in curia.*
19 *Iuranti ſe non poſſe conſequi iuſtitiam in ſua diœceſi,debet concedi iudex extra eam.*
20 *Termini præfixio in appellatione,quos effectus operetur vide.*
21 *Procurator qui mittitur in curia,an ſufficienter miſſus intelligatur cum mandato expeditionis articuli appellationis.*
22 *Decretalis noua qualiter ſuppleri ex uerbis ueteris decretalis poſſit.*
23 *Condemnatio expenſarum,quando habeat locum.*
24 *Procurator miſſus in curia propter appellationem,an ſi habet ſolum mandatum impetrandi poſſit etiam defendere.*
25 *Compromiſſionis cauſæ requirunt ſpeciale mandatum.*
26 *Procurator ſufficiens,an inferat domino præiudicium non proſequendo appellationem.*
27 *Procurator,quando præiudicet domino non appellando, vel non proſequẽdo appellationem,ſe remittit.*

CAP. LXIIII.

1 NIcolao. Appellans † qui terminum ſibi p̃fi
xit ad appellationem proſequen-
dam, mittere debet procuratorem ſufficienter in
ſtructum ad totam cauſam,non autem ad impe-
trandum,& ad contradicendum tantum,alioquin condem
natur in expenſis.hoc dicit.In prima ponitur datio audito-
ris,& petitio appellati. In ſecunda dantur iudices. Secunda
ibi, mandamus.

2 Nota primo,militem † præferendum monacho, hoc ui-
detur colligi hic ex ordine literæ,quia hic miles nominatur
3 ante monachum:valet enim † argumentum ex ordine lite-
ræ.ut dicit gl.no.in c.quorundam,in verbo,prædicatorum.
de elect.in vj.quæ dicit, quod prædicatores in ordine literæ
præferuntur minoribus,quia ordo fuit antiquior. vide bon.
tex.17.diſt.in ſi.de quo etiam per Bar.in l.nec enim.ff.de ſol.
& eſt bo.tex.& glo.in cap.mandato.in glo.penultima, & ibi
etiam Do.Dom.de præben.in vj in reg in alternatiuis, eo.li.
& dicit dom.Abb.quod hoc procedebat,ſecundum antiqua
tempora,quando monachi non erant clerici,vt 16. quæſt 1.
generaliter,& c.ſic uiue.alias ſi monachus foret clericus,vel
ſacerdos, deberet præferri militi,quia eſt miles cœleſtis mili-
tiæ.16.quæſt.j.in c.Chriſtianis,& 23.q.8.repræhenſibilem. nã
4 ſpiritualia ſunt digniora temporalibus, & † dignitas eccle-
ſiaſtica præfertur dignitati ſeculari.ut in ca ſolitæ.de mai.&
obedi.vnde nulla dignitas eſt ſimilis ſacerdotio 96. diſt.duo.
hinc eſt,quod ſacerdotes appellantur. Vnde dicitur,diis nõ
detrahas,ideſt ſacerdotibus,vt in c cum ex iniuncto,de hære
ti.& 11.quæſtio.j.ſacerdotibus.ad idem. C.ne ſi.pro patre. au
then.habita.ubi poſt epiſcopos nominantur Abbates, ante
5 alios iudices ſeculares immo dic,quod nulla militia † ſecula
ris eſt dignitas,ut probatur in c qui contra pacem,24.quæſt.
j.ibi,dignitatem,vel cingulum militiæ,& ſic ponit cingulum
militiæ,& dignitatem tanquam diuerſa.ad idem in auth. ut
liceat matri,& auię,§.quia dudum.ibi,dignitatis,aut militię,
aut ſtudii, & multa iura ad hoc, & ſimilia poſſent allegari,
ſed vide Barto. in l ex eo. ff. de teſtament.militar & in l.pri-
ma. C.de digni. libro duodecimo, ubi tenet, quod militia
non dicatur dignitas, uel nobilitas, niſi militibus urbis
Romæ.

De

6 De doctore † autem tehet Bar. in d.l. ex eo, & in d l.j. ꝙ di catur habere dignitatem, & probatur in cle. ij. in uerbo, honorem, de magis. & vide Bal. in j. conſtitutione Digeſtorum, vbi dicit, quod Doctor debet præferri militi ſi eſt excellens, ſecus ſi eſt Doctorellus, & dicit ſe uidiſſe hoc ſeruari Bononiæ, allegat c. quanto. de magis. vbi probatur, quod Doctor qui regit ſcholas, dicitur habere dignitatem, & ibi tex. requirit, quod idonei, & litterati.

7 Secundo nota, quod † monachus poteſt eſſe procurator ad litem in cauſa ſui monaſterii, de quo in cle. religioſus. de procur. & per Inno. & Doct. in c. cum I. & A. ſ. de re iud.

8 Tertio nota, quod vbicunque † cauſa eſt deuoluta per appellationem ad curiam Romanam, non ſufficit appellanti, ſeu appellato mittere procuratorem ad impetrandum iudicem in partibus, & ad contradicẽdum impetrationi alterius partis, ſed debet procurator venire cum pleno mandato ad proſequẽdum appellationem in curia Romana, alias dominus reputatur contumax, & uenit condemnandus in expenſis, vt hic dicitur.

9 Quarto no. quod ille qui non mittit † procuratorem ſufficientem, eſt contumax. & dicit Bal. hic, quod eſt uerus contumax, quia paria ſunt non comparere, uel comparere per procuratorem non habentem ſufficiens mãdatum. pro quo etiam uide Bart. in l.j. § vluſ. ff. de procur. ubi dicit, quod ille qui mittit procuratorẽ, videtur nolle cõparere perſonaliter.

10 Ex quo infert, quod ſi † procurator non habeat ſufficiens mandatum, dominus non eſt amplius citandus, tãquam verus contumax, quia videtur declarare ſe nolle venire, & ita etiam dicit Bar. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. unde ſi ſtatutum diceret, quod proceſſus nõ valeat, niſi producto

11 inſtrumento mandati procuratoris, debet intelligi de † mandato ſufficienti. ff. de ædilit. edic. l. ędiles. § procurator. alias non releuat producere mandatum, niſi ſit ſufficiens, vt eſt tex. hic, & ita dicit notabiliter Bald. in l. fi. C. de ædilit. edic. in ſexta colum.

12 Quinto no. & tene menti, quod ex contumacia † Abbatis, & monachorum condemnatur monaſterium in expenſis, & conſequẽter fit executio in bonis monaſterii, quia Abbas, & monachi non habent proprium. Nec obſtat c. repræhenſibilis, ſ. eo. vbi dicitur, quod qui nõ habet proprium, nõ debet condemnari in expenſis. nam ibi loquitur, quando ꝓſequitur cauſam propriam, ita quod non agit nomine monaſterii: hic aũt, qñ nomine monaſterij, litem proſequitur.

13 Ex quo infertur, quod † delictum prælati præiudicat eccleſiæ, quo ad condemnationem expenſarum: ſed do. Abb. hoc intelligit in prælato regulari, ſecus dicit in prælato ſeculari, per l. non eſt. C. de admi. tuto. vbi patet, quod tutor condemnatur in expenſis, ſi mouet, uel defendit litem iniuſtam nomine pupilli. & ratio eſt, quia tutor habet unde ſatiſfaciat. vnde dicit do. Abb idem dicendum eſſe in prælato ſeculari, ſi habet unde ſoluat. allegat nota. per gl. in c de multa. in uerbo, prouentibus, ĩ. de præb. ſed de hoc dic, vt per Ho. Io. An. & do. Abb. in c. j. ſ. ut li non conte. vbi hoc latius examinat.

14 Vltimo no. ꝙ † appellante non proſequente appellationem ſuam legitime poteſt appellatus appellationem proſequi, & obtinere a iudice ad quem condemnationem expenſarum factarum a tempore appellationis emiſſæ.

15 Ex quo infert do. Abb. ꝙ † iudex ad quem poteſt condemnare in expenſis, ẽt appellante non proſequente appellationem, de quo plene dixi ſ. eo. reprehenſibilis.

In gl. j in fi. hæc gl. in effectu vult, ꝙ ſi præfixus fuit terminus ad proſequendum appellationem a iudice, vel ab appellante, ꝙ cauſa dicatur eſſe in curia Romana adeo, vt nõ ſufficiat appellanti mittere procuratorem ad impetrandum iudicem in partibus, ſi appellatus uult proſequi cauſam in curia Romana. Idem dixit gl. fi. in c. veniens ſ. de tranſac. & ſequtur Abb. hic: ſed Hoſt. & Vin. & Io. An. & communiter Doc. tenent ꝯrium, dicentes, ꝙ ſola pręfixio termini, ſiue ſit facta

16 præfixio ab appellante, ſiue a iudice non facit † cauſam eſſe in curia, ſed oportet, ꝙ appellatio ſit recepta a iudice, vel ab appellato, & ſic loquitur c. interpoſita, §. j. ĩ. eod. probatur ẽt in c. Abbate, ſ. eo. vbi iſta ponuntur, vt diuerſa, & ſ. eo. ex inſinuatione. vbi ſola præfixio termini, non facit cauſam eſſe in curia, ad idem ſ. eo. ſæpe. Nec obſtat iſte tex. quia debet intelligi, ꝙ appellatio hic fuerit recepta a iudice, vel ab appellato, ex quo iſte miles perſonaliter in curia comparuit. vnde dẽt præſumi, ꝙ appellationem approbauerit interpoſitã ꝑ monachum, & hanc opi ẽt ſequitur Spe. eo. ti. §. qualiter. ver ſi. porro. & ut plene habeas iſtum articulum, diſtingue, ꝙ aut appellatur a ſententia interlocutoria, aut a diffinitiua.

17 In primo membro facias quatuor † caſus.

Primus eſt, quando appellatio fuit recepta a iudice, vel approbata a parte, & terminus fuit pręfixus ad appellationem proſequendam, & tũc abſque dubio cauſa eſt in curia, ita ut teneatur appellãs proſequi ibi cauſam appellationis appellato volente, vt ĩ. eo. interpoſita. §. j. & ſ. eo. ſæpe. & ſi appellatus noluerit, & petierit, debet appellans comparere cum oĩbus munimentis, ad cauſam principalem pertinentibus, vt in c. j. eod. titu. in vj.

Secundus caſus eſt, quando appellatio fuit recepta a iudice, vel approbata a parte, tamen terminus non fuit pręfixus ad appellationem proſequendam, & ẽt hoc caſu cauſa eſt in curia, & tenetur appellans mittere procuratorem inſtructũ ad appellationem proſequendam, vt eſt caſus infra eo. interpoſita. § primo.

Tertius caſus eſt, quando terminus fuit præfixus ad appellationem proſequendam, tñ appellatio non fuit recepta, nec a iudice, nec a parte, & iſte caſus eſt dubius propter iſtũ tex. & gl. ſed communis opin habet, ꝙ cauſa non dicatur eſſe in curia, & ꝙ ſufficiat mittere procuratorem ad contradicendum, & impetrandum.

Quartus caſus eſt, quando nec appellatio fuit recepta, nec a iudice, nec a parte, nec etiam terminus fuit præfixus ad appellationem proſequendam, & hoc caſu abſque dubio cauſa non eſt in curia, & ſufficit mittere procuratorem ad ꝯdicendum, & impetrandum, vt ĩ. eo. interpoſita. § j Ad vnũ tamen aduerte, quia D. de Ro. deci. 42. quæ incipit, item ſi im-

18 petratur. dicunt, ꝙ vbi cauſa de ſui † natura non eſt tractanda in curia, tamen ſi appellans iurat ſe non credere poſſe obtinere iuſtitiam in partibus ex aliqua iuſta cauſa, tunc cauſa tractabitur in curia etiam inuito appellato, ar. ca. ſtatutum, §. j. de reſcr. in vj. & in c. ut circa. de elec. eod. lib. & hoc ſequit̃ hic Io. de Imo. circa fi. & do. Abb. hic, in penul. colum. uer. ad unum tamen aduerte, ꝙ eſt menti tenẽdum pro ampliatione c. ſtatutum, §. j. de reſcriptis, in vj. & ca. ut litigantes, de offi. ordi. eod libro.

19 Et ex hoc infertur, ꝙ quando quis iurat † ſe non credere poſſe conſequi iuſtitiam in propria dięc. quę eſt communis ſibi, & aduerſario, ꝙ poteſt extra dięceſ. impetrare iudicem, quod nota. Item limita prędicta, quia debent intelligi in cauſis, quæ de ſui natura non ſunt in curia: nam ſi de ſui natura eſſent in curia, vt ſunt cauſæ beneficiales abſque alia delatione iudicis, vel partis, & abſque aliqua præfixione termini, eſſent in curia tractandæ, vt in in c. j. & in c. vt circa, & in c. cupientes. de elect. in ſexto. & ex his ſum expeditus de primo membro.

Venio ad ſecundum, ſ. quando appellatum fuit a diffinitiua ſententia, & hoc caſu Gaſpar Cal. hic dicit, quod ſi appellatio fuit recepta a iudice, vel approbata a parte, eodem modo eſt in curia, ſicut dictum eſt in appellatione ab interlocutoria, & iſtam opi. ſequitur hic Ioan. And. & expreſſius Hoſt. & Io. And. ĩ. eod. interpoſita, in glo. ſua, in verbo, ſit parata, q̃ incipit, dicit Innoc. in fi. ſed dom. Abb. dicit, quod quantum ad approbationem factam per iudicem receptio appellationis a diffinitiua. nihil operatur, cum regulariter iudex non poſſit non deferre, vt in c. non ſolum, in prin. eod. titu. ſed ſecus eſt in appellatione ab interlocutoria, vt d. c. non ſolum, §. j & in c. cum appellationibus, eo. titu & libro. ſed approbatio appellationis a diffinitiua facta per partem bene facit cauſam eſſe in curia, ſecundum eum, & hoc videtur tenere Spe. eo. tit. § qualiter. verſi. porro. ſed glo. fi. in fi. in dicto cap. veniens. dicit, quod in appellatione a diffinitiua non refert vtrum appellatio approbetur a iudice, vel ab aduerſario, ſed ſolum, an ſit præfixus terminus a iudice, vel ab appellante ad proſequendã appellationẽ, quia tunc utraq; pars tenetur mittere procuratorem ſufficiẽtem ad totam cauſam, & iſtã opi. puto veriorem, de quo dic, ut dixi ſ eod. ſępe. tamen hic do. Abb. tenet contra illam gl.

20 Et ſi diceretur, quid operabitur illa † præfixio termini? reſpondet do. Abb. ꝙ operabit̃ plures effectus præter iſtum, & primo, quia non põt præueniri, vt in c. oblatæ, & in ca. ſępe, in fi. ſ. eo. Secundus effectus, quia tollit præſumptionem malitiæ quæ eſt ꝯ appellationem, ut dicit gl. 3. in fi. in c. cum ſit, ſ. eo. Tertius effectus eſt, quia facit, vt appellans ſi non cõparet condemnetur in expenſis, vt hic. ¶ Sed quæro circa præ-

21 dicta, † an ſufficiat mittere procur. cũ mandato ſufficienti ad expedien. artic. appellationis, an vero debeat hẽre mandatũ ẽt ad cãm principalem. & iſta qõ procedit, quando appellatur ab interlocutoria, quia appellatio a diffinitiua cõtinet cauſam principalem, & ideo dic, ꝙ qñ appellatur ab interlocutoria ſufficit mittere procuratorem inſtructum cũ mandato ad expedien. articu. appellationis, vt d. c. ſępe, & ibi dixi & hoc, niſi appellatus tpe appellationis petierit, ꝙ ẽt ſuper cã principali veniat inſtructus, ut d. c. j. §. j. eod. ti. in vj. tunc enim debet habere ſufficiens mandatum ẽt ad cauſam principalem, ſecundum Bal. & Io. de Imo. hic, in fi.

In glo ij.Bal.dicit iſtam gloſ. notandam inquantum dicit
quod hæc decretalis ſuppletur per illam decretalē antiquā,
& ſic ſentit, quod nouum ſtatutum ſit ſupplendum ex vete-
ri.& dicit Bal.quod hoc ideo eſt, quia in decretalibus ſemp
ponitur dictio, & infra alias nouę legi nō licet aliquid adde
re, vel detrahere, vt in l.j.C.de emendat.Iuſti.Codicis.

22 Sed aduerte, quod Bal.vult, quod liceat ſupplere † decre-
talem nouam ex verbis poſitis in antiqua decretali, licet an
tiqua decretalis non ſit redacta in corpore iuris in locis, vbi
ponitur dictio, & infra in aliis uero non, ſed dicit, quod ubi
antiqua, & noua decretalis eſſent inſertę in corpore iuris,
tunc decretalis noua, vel lex noua debet interpretari, ſe-
cundum antiquam, vt in l.ſed & poſteriores.ff.de legi.& no-
tat Barto. in extrauaganti, ad reprimendam, in verbo, le-
gibus.

In glo vltima, intellige glo. quod condemnatio expenſa-
23 rum † habet locum, quando appellatus non inſtat, vt proce
datur ad vlteriora.nam ſi procederetur eo inſtante contra
appellantem abſentem, iuxta ea quæ habentur in c. ſæpe, &
in cap.per tuas, ſupra eod. non condemnaretur appellans in
expenſis contumaciæ, ut not. hic Gaſpar Calde.& bene, ſe-
cundum dom.Abb.

Ex quo infert, quod vbi proceditur contra abſentem con
tumacem non eſt condemnandus in expenſis, ſed debet ex-
pectari finis iudicij, & ad hoc allegat dom.Abb.in capi.j. de
elect.in vj.in nouella.vbi ſic limitat gloſ.ſuam, quæ uidetur
dicere contrarium, & de hoc dixi in c.auditis, ſ. de procura.

Extra gl.quæro: pone, quod reuocatur in dubium, an cau
ſa appellationis ſit tractanda in curia, nunquid procurator
24 † qui uenit ſolum cum mandato ad impetrandum, & con-
tradicendum, poſſit hunc articulū defendere, puta excipien
do, quod cauſa non eſt tractanda in curia, ſed remittenda ad
partes.& Spe in titu.de procur.§.vt autem, ver.ſed pone ecc.
dicit, quod ſic, & dicit ita obtentum fuiſſe in curia. idem ſe-
quitur hic dom.Abb in fi.allegat l.ad rem mobilem, & l.ad
delegatum ff.de procur.& glo.in cap.cum olim, el primo, de
offic.deleg.& in c.in cauſis.de elect. & idem ſequitur hic Io.
de Imo.quod eſt bene notādum, quia facit ad ſtatuta de cō-
25 promiſſis.nam licet ad † compromittendum requiratur ſpe
ciale mandatum, vt in c.per tuas, ſupra de arbit.tamen ſim-
plex procurator conſtitutus ad lit. faciendam ſi reuocatur
in dubium, an cauſa ſit cōpromittenda, uel non, poterit hūc
articulum defendere.

26 Vltimo quæro, quid ſi procurator † habet ſufficiens man
datum ad proſequendum, tamen non proſequitur, nunquid
ex hoc inferat præiudicium domino.& dicendum eſt, quod
ſic, quia imputandum eſt domino qui procuratorem negli
gentem elegit, ut in l.ſi procuratorem.§.ſi tutores.ff. manda
ti.& in l.cum mandato.ff.de mino.& eſt tex.nota.in c.j. in fi.
ſ.ut lite non conteſt.vbi patet, quod contumacia procura-
toris nocet domino, etiam quo ad pęnam excommunica-
tionis, & ut dicit Ioan.de Imo.hic, in fi.& dom.Card. in cle.
ſicut, eodem titulo, & vide Ang.& Io.de Imo. in l. ab execu-
tore, in fi.ff.eo.vbi tenent, quod licet procurator etiam ſi ſit
factus dominus litis, non poteſt expreſſe renunciare appella-
tioni, tamen tacite non appellando, vel non proſequendo
poteſt renunciare appellationi, & idem dicit Bald.in l.fi.§.il-
lud, in ij.col C.de tempo.appel.vbi etiam ſubdit, quod præla
tus eccleſiæ non poteſt renūciare appellationi expreſſe, ſed
bene tacite non appellando, vel non proſequendo appella-
tionem, & de hoc articulo, ſ.an procurator nō appellando,
vel appellationem non proſequēdo, præiudicet domino.dic
ut in l.j.in fi.ff.quando app ſit, & per glo.plenius, & Docto.
in c.j.ſupra ut li.non conte & per Bart. & alios ſcribentes in
l.j.§.ſi procurator ff.ſi quis ius di.non obtempe.& hæc ſuffi-
ciant.ſequitur c.ſua nobis.

SVMMARIVM.

1 *Appellari tertio ab eodem, ab eadem perſona non poteſt.*
2 *Iudicium poteſt concipi in perſonam ſolius tutoris tutorio nomine.*
3 *Iudicium in pupillo fundari poteſt, ſi maior ſeptennio ſit.*
4 *Minor 25.annis in beneficialibus non eget curatore.*
5 *Appellari immediate inter laicos ad Papam poteſt.*
6 *Cauſa temporalis inter laicos poteſt per Papam delegari.*
7 *Papa, & legati ſui hodie cauſas committunt conſtitutos in dignitate ec-
cleſiaſtica.*
8 *Cauſa criminalis poteſt committi laicis per Papam.*
9 *Magis dignum trahit ad ſe minus dignum.*
10 *Commiſsio nudi articuli tantum poteſt etiam fieri in perſonis in dignita-
te non conſtitutis.*
11 *Sententia lata ſuper tertia appellatione, an ualeat.*
12 *Dictio iterum, perficitur in gemino actu, ideſt quotiens.*
13 *Verba impropriari debent ſecundum naturam rei, ſeu materiæ ſubie-
ctæ.*
14 *Arbitri non habent poteſtatem prorogandi compromiſſum in longum tē-
pus, ſeu ultra tres menſes.*
15 *Clauſula: quod arbiter poſſit prorogare terminum quotiens ſibi uidebi-
tur, qualiter intelligatur.*
16 *Dictio quotiens, intelligitur de multis uicibus.*
17 *Dictio pluribus, intelligitur de duobus. & geminata de quatuor.*
18 *Dictio quotiens, aliquando reſtringitur ad unam uicem.*
19 *Appellationes quatuor dantur tantum ab eodem articulo.*
20 *Princeps, an poſſit concedere tertiam appellationem per uiam reſcri-
pti.*
21 *Reſcriptum, an ualeat ſi inſit clauſula, non obſtante ſententia, uel non ob-
ſtante tertia appellatione.*
22 *Clauſula, non obſtante collatione alteri facta in reſcripto per Papam ema
nata, intelligitur de collatione quæ non valeat, & tunc ſit alteri col-
latio.*
23 *Reſcriptum principis, an valeat ſi inſit clauſula, non obſtante ſenten-
tia.*
24 *Geminatio appellationis quid operetur.*
25 *Appellans ab interlocutoria primo, ſecundo a diffinitiua propter idē gra
uamen, an uideatur receſſum a prima appellatione.*
26 *Appellatio ſecunda ex interuallo interpoſita, nec plenior prima, an ua-
leat.*
27 *Iudex dicitur functus officio ſuo, traditis apoſtolis appellationis.*
28 *Appellatione facta ſaluo iure appellandi in ſcriptis, deinde infra decem
dies appellat in ſcriptis, an unice, uel dupliciter appellaſſe dicatur.*
29 *Verba ſaluo iure appellandi, qualiter ſumantur.*
30 *Interpretatio pro appellante large fieri debet, & in eius fauorem.*

C A P. LXV.

1 **S**Va nobis. Ab eadem perſona † non po-
teſt ab eodem tertio appella
ri.hoc dicit.Diuiditur in tres partes, quia in pri-
ma ponit querelam appellati.In ſecunda ſenten-
tiam auditoris.In tertia inhibitoriam factam iudicibus ter-
tiæ appellationis.Secunda ibi, cumque.Tertia ibi, nos præ-
dicto.P.

2 Nota primo ex tex.† iudicium poſſe concipi in perſonam
ſolius tutoris, tutorio nomine, ſed dicit do. Abb. quod etiā
3 poteſt concipi, ſeu fundari in perſonam pupilli, ſi † pupillus
eſt maior ſeptennio, ut in l j.§.ſufficit.ff.de admini.tuto. Sed
dic, quod etiam adultus non poteſt eſſe in iudicio ſine aucto
ritate curatoris, alias iudicium eſſet ipſo iure nullum, ut in
l.uniuerſis.C.qui dari tu.poſſ.& in l.cum minores.C.ſi aduer.
rem iudi.hoc tamen fallit in cauſis beneficialibus, in quibus
4 minor † 25.annis habet legitimam perſonam ſtandi in iudi-
cio, nec indiget auctoritate curatoris, vt in c. ſi annum quar
tum decimum, de iudi.in vj.

Secundo nota, quod de iure canonico etiam inter laicos
5 poteſt appellari, † immediate ad Papam, quando locus eſt
de temporali iuriſdictione eccleſiæ. concordat ſupra eod. ſi
duobus.in fi.

Tertio no.ibi, auditor interlocutus fuerit, ꝙ ſententia la-
ta ſuper impotentia appellandi, i.ꝙ quis non poſſit appella-
re dicitur interlocutoria, & iſtum tex.Bal dicit eſſe menti te
nendum, dicens, quod non reperitur alibi.facit, ſecūdum cū
l.metum.§.& licet, in uerbo, interlocutus.ff. quod met. cau.
Idem tamen dicit hic dom.Abb. & aſſignat rationem quare
non dicatur ſententia diffinitiua, quia nō eſt lata ſuper me
ritis cauſæ, habet tamen vim diffinitiuę, & alleg.Do.de Rota
deci.86.quæ incipit, item ſi a pronunciatione, & deciſ.424.q̄
incipit, item ſi a diffinitiua, circa medium, & hoc tenet etiā
gl.in cle.ſi.in gl.2.prope fi.eod.ti.& idem dicendū eſt ſi iudex
pronunciat appellationem eſſe deſertam, eſt enim ſentētia
interlocutoria, ſed habet uim diffinitiuę, ut dixi ſ. eo. peruc-
nit, el ij.& c.cum ceſſante.

6 Vltimo no.ibi, Petro, & eius collegis, ꝙ † cauſa tempora-
lis inter laicos poteſt delegari per Papam ēt laicis: nō enim
hic fit mentio, quod iſti eſſent clerici.nam quando Papa cō-
mittit cauſam aliquibus clericis, ſemper facit mentionē cle
7 ricatus.Sed dubium eſt, nūquid hodie † ualeat talis commiſ
ſio.& uidetur, quod non per c.ſtatutum, in prin. de reſcri.in
6.ubi cauſa per Papam, uel eius legatos debet cōmitti conſti
tutis in dignitate ecc. vel canonicis eccleſiarū cathedraliū.
Sed

ADDITIO.

2 An cauſa temporalis inter laicos poſsit per Papam delegari laicis.mate-
riam huius c.quo ad hoc, ponit Alex.Imo.conſ.77.j.& ij.col.2.uol.

Sed Io.And.dicit,quod in hoc vellet doceri,ſ. an hodie cã
temporalis poſſit committi laicis per Papam, & ſi eſſet cri-
8 minalis † poſſet abſque dubio committi laicis,vt in l fin. nẹ
cle.uel mon in ſexto.
Sed quando eſt cauſa ciuilis,Ioan.Andr. dicit, quod eſſet
tenendum illud,quod ſeruat curia,& ſic dubitauit hoc deci
dere,ſed Bu.hic dicit,quod iſte tex.hodie non eſt correctus,
quia non loquitur de cauſis clericorum, ſed de cauſis quæ
ſunt laicorum,qui ſunt de temporali iuriſdictione eccleſiæ,
& ſic in hoc caſu non habet locum c. ſtatutum, quia loqui-
tur de cauſis clericorum.& iſtam opin.ſequitur hic do.Abb.
quia clerici maxime in dignitate poſiti non debent occupa
ri in cauſis temporalibus laicorum xj.quæſtio.j. quidam, &
23.quæſt.8.repræhenſibile. Idem tenet hic Ioan.de Imo.di-
cens,quod correctio iurium eſt euitanda, & ideo cum iſtud
c.non ſit expreſſe correctum,ei ſtandum eſt,idem tenet Do.
Dom in d.c.ſtatutum.
Conſidera ergo tres caſus.
Primus eſt,quando cauſa temporalis vertitur inter cleri-
cos,& hoc caſu debet ſeruari dictum c.ſtatutum.
Secundus caſus, quando cauſa vertitur inter laicos de re
mere temporali,& hoc caſu habet locum iſte tex. quia pote
rit etiam hodie delegari talis cauſa laico per Papã, vel eius
legatos,vt ſupra dixi. hoc tamen intellige,quando cauſa eſt
mere temporalis, ſecus ſi eſſet eccleſiaſtica, vel ſpiritualis,
quia tunc etiam inter laicos haberet locum d ca. ſtatutum,
ut dicit Ioan.de Imo hic in fi.
Tertius caſus eſt, quando cauſa agitatur inter clericum,
9 & laicum,& hoc caſu † magis dignum trahit ad ſe minus di-
gnum.ut d.c.quod in dubiis.de conſe eccle uel alta. & quod
a no.Bar.in l.j §.ſi quis in appellatione in penul. quæſtione.ff.
eod.vbi dicit,quod ſi iudex eccleſiaſticus, & ſecularis ſerunt
ſentẽtiam,debet appellari ad ſuperiorem iudicem eccleſia-
b ſticum,quod not.[b] Bal.in l.præcipimus in fi.C.eo.vbi dicit,
quod ſi fit compromiſſum in clericum,& in laicũ, quod epi
ſcopus eſt adeundus ſuper reductione ad arbitrium boni vi-
ri,quia clericus tanquam dignior trahit ad ſe laicum. vnde
hoc caſu debebit ſeruari ca.ſtatutum, ſicut ſi cauſa uertere-
tur inter duos clericos vide tamen glo.no.in c.ſi clericus lai
cum,& in c ex tranſmiſſa de ſo. compet. quæ dicit, quod de
conſuetudine,& ſtylo curiæ clericus actor poteſt impetrare
a Papa iudicem delegatum contra laicum reum,quam glo.
ſequuntur omnes Doct.in ca.ſi clericus laicum. & prædicta
intellige in Papa,vel eius delegato,vel legato.nam tales nõ
debent committere,niſi perſonis cõſtitutis in dignitate, vel
canonicis eccleſiarum cathedralium,ut in d.c. ſtatutum, in
prin.iuncto §.in nullo.quod tamen intelligas, niſi commit-
10 teretur nudus † articulus,quia tunc etiam perſonis non con
ſtitutis in dignitate nec canonicis eccleſiarum cathedraliũ,
poteſt fieri commiſſio,vt dicit gl.notabilis,in d.c.ſtatutum.
in verbo,cauſæ.& idem ſentit gloſ in ſimili, in § in nullo,in
verbo,vices.de reſcriptis,in vj.ſecus autem in ordinariis etiã
inferioribus epiſcopo,quia tales poſſunt committere cauſas
ſimplicibus clericis etiam non conſtitutis in dignitate, nec
canonicis eccleſiarum cathedralium,vt dicit gl.in d.c.ſtatu-
tum,in prin.in verbo,ſedis apoſtolicæ,& in clem.j.in uerbo
legatorum.de reſcriptis. immo dic, quod ordinarius poteſt
committere laico cauſam temporalem uertẽtem inter cle-
ricos,vt dicit gl.nota.quam ſequuntur Doct.in c.2. in glo.2.
ſ.de iud.& hæc tenebis menti.
Sed antequam ad glo.veniam quæro,ſecundum Bal. nun
11 quid ſi eſt lata ſententia † ſuper tertia appellatione valeat ip
ſa ſententia.& diſtinguit,quod aut fuit exceptum, & proba-
tum in duabus ſententiis, & tunc ſententia lata ſuper tertia
appellatione ipſo iure non ualet,aut nõ fuit exceptum, vel
ſi fuit exceptum non fuit probatum, & tunc ſententia lata
ſuper tertia appellatione,valet. pro hoc facit notabile dictũ
Innoc.in c.cum Bertholdus.de re iudi.& in c.cum dilecta. de
reſcriptis vbi dicit, quod pars quæ habuit ſententiam in fa-
uorem ſuum,quæ etiam tranſiuit in rem iudi. aſſumit diſpu
tationem ſuper ſententia,ſi iudex ex allegationibus,vel pro-
bationibus nouiter deductis videt eam debere reuocari,de-
bet eam reuocare,quia de quacunque re cognouerit iudex
de ea debet iudicare,ut ſupra de cau.poſſ.& propr.cum ſup,
& in l.de qua re.ff.de iudi.& hoc tene menti pro declaratio-
c ne iſtius tex.[c]
In glo.j.in fi.iſta glo eſt notanda,ſecundum domin. Abb.
12 quod dictio † iterum,verificatur in gemino actu. nam facit
ad ſtatutum permittens aliquid fieri iterum,vel puniens fa-
cientem iterum glo.tamen in fi.& etiam gl.ſequens, videtur
aliter exponere,ſ.vt intelligatur iterum,ideſt quotiens opus
fuerit,& ſic uidetur glo.ſibi contraria.
Sed domin.Abb.ſaluando glo.dicit, quod ſecundum pro-
priam ſignificationem iſtius dictionis eſt, ut notet actum ge
minatum,ſed quandoq; ex natura actus,cui additur exponi
tur iterum, ideſt quotiens opus fuerit, & ita loquitur l.ue-
luti.allegata in gl.nam editio inſtrumenti poteſt iterum pe-
ti,& intelligitur iterum, quotiens opus eſt, quia hoc habet
natura negotii, ſ. ut pluries poſſit peti editio inſtrumenti, ſi
13 opus eſt:uerba † enim debent impropriari,ſecundum naturã
ſubiectæ materiæ xj.quæſtione tertia,rogo,& eſt bo.tex.cum
glo prima diſt.humanum genus,vbi tex. dicit omnia quæcũ
que uultis,vt uobis faciant homines, ea ipſis facite.nam glo.
exponit uerbum vultis,ideſt velle debetis,& ſic proprium ſi-
gnificatum vocabuli uariatur, ſecundum ſubiectam mate-
riam,de quo vide optimam glo.in l.has cauſas.ff.de cond.&
demon.& in l.data.ff.de regu.iur.& in l.ſi pater.ff.de vulga.&
pupill.
Et ex his conclude, quod ſecundum proprium ſignifica-
tum dictio iterum,importat actum geminatum,licet ſecun
dum ſubiectam materiam poſſit intelligi verbum iterũ,to-
tiens quotiens opus fuerit,& pro hoc facit l.fideicõmiſſum.
§.ſi quis decem.ff.de leg.tertio. vbi teſtator legat decem Ti-
tio,& ſi prodiderit,quod hæres ea rurſum ſibi præſtet. nam
intelligitur,niſi de bina uice.
d Et hæc faciunt ad quæſtionem,quando arbitro datur[d] po
teſtas prorogandi compromiſſum ſemel,& iterum. nam nõ
poterit prorogare,niſi bina vice tantum, ut dicit hic Bal. in
fi.Subdit tamen,quod arbiter per talem poteſtatem, quam
14 habet prorogandi † compromiſſum,non poterit prorogare
ad longum tempus, quaſi de hoc non uideatur per arbitros
dubitatum,ar.in l.ſi finita in princip.ff.de dam inſec. & vide
Bal.in l.j.C.ut in poſſ.lega. ubi dicit, quod arbiter non poteſt
prorogare compromiſſum ultra tres menſes, hoc tamen
intellige,quando primum compromiſſum fuit factum ſolũ
vſque ad tres menſes,quia prorogatio nõ poteſt eſſe maior
quam primus terminus cõpromiſſi, ut dicit notabiliter Bal.
in c.fi.ſ.de conſue pro quo optime facit tex.6.q.2.c.ij. ubi ſe-
cundus terminus non debet eſſe maior primo, & ſic termi-
nus prorogatus non debet eſſe maior primo termino. facit
optime,quod no.Io.de Imo.referendo Io.And.in c.nonnul-
li.de reſcrip in fi.principii.
15 Subdit etiam Bal.in d.c.fi.ſ.de conſuet.quod illa † clauſu-
la,quod arbiter poſſit prorogare terminum quotiẽs ſibi ui-
debitur,& ſemel,& pluries,non extenditur ultra tertiam vi-
cem,ut euitetur infinitas,ar.c.cum in multis,ſ.de reſcr.& in
l.ſi finita in prin.ff.de dam.inſec.vide etiam Ang.in l.j.§. pen.
ff.de custo reorũ.vbi dicit,ꝙ ſi quis promiſit Poteſtati repræ-
ſentare Titium totiẽs quotiens opus fuerit,non tenetur,niſi
bis præſentare,& idem tenet in d.l.ſi finita.in prin. Sed in cõ
trarium videtur tex.in d.l.veluti.ff.de in ius voc. & in l. eũ q̃-
ſtio.C.de legi.& adde Bar.in l.eum qui certarum, prope fi ff.
16 de uerb.obli.vbi dicit,quod dictio † quotiens, intelligitur de
multis vicibus noua ſuperueniẽte cauſa, nulla autem cauſa
ſuperueniente,ſed ſolo damno alterius,tunc refertur ad bi-
nam uicẽ tantum,& hoc ẽt tenuit Bal in l. fideicommiſſa.§.
ſi quis.x.ff.de leg.3.& uide Bar.in l.gemina arbor,in fi.arbo-
rum furtim cæſarum.vbi dicit,ꝙ ſi aliquis accuſatur,quod p
17 cuſſerint † pluribus percuſſionibus,quod intelligitur de dua
bus ad minus.& ſi dicit,quod percuſſit pluribus, & pluribus
percuſſionib. intelligitur de quatuor, & de iſta materia me
amplius non extendo,ſed me remitto ad Io.de Imo. & alios
ſcribentes,in l qui bona.§.fi.& l.ſi finita,in fi.ff.de dam inſec.
& in d.l.cum qui certatũ,& in d.l.fideicommiſſa.§. ſi quis.x.
ff.de le.3.& in l.ueluti.ff.eo.& in l.ſæpe.ff.de re iud.& in l.j.C.
de ſent.quæ pro eo,quod intereſt.
In gl.ij.diuide ipſam in duas partes,prout dupliciter oppo
nit. ſecunda ibi,item argumentum contra.
In prima parte gl.no.ex gl.pro his quæ dicta ſunt in gl.pce
18 denti,ſ.ꝙ dictio † quotiens,reſtringitur ad binã vicem,qñ nã
ſubiectæ materiæ hoc reqrit,qa iura iurib.ſunt ꝯcordãda,ut
in c. cum expediat.de elect.in 6. ſicut & euangeliſtæ ſæpe re-
ducuntur ad concordiam,vt in c.nihil.de uerborum ſignifi.
vel

ADDITIONES.

a ¶Singularis.Idem tenet Dom.Alex.in Rubrica, ſupra eo.tit.15.colum.in fi.& Fely. in Rubr.eod.titu.

b ¶Nota uide Bal.in l.ſi quis litiga.vlti.no.C.de epiſco.aud.qui dicit, ꝙ princeps ſecularis poteſt cauſam delegare epiſcopo, & a ſentẽtia epiſcopi appellabitur ad delegantem.

c ¶Adde But.& Io.de Imo.hic expreſſius,quod ſi Papa dat iudicẽ ſuper tertia appellatione uidetur illam admittere,ſeu approbare, & idem Alexã. Imo.conſi.77.2.col.in prin.2.volum.

d ¶An arbiter qui habet poteſtatem prorogandi compromiſſum, poſſit ultra duas uices prorogare Adde Iaſonem,in l.ut inter diuinum.6.col.ver. unum tamen no.C.de ſacroſ.eccl.Bal.conſi.471.4.volum.

vel ſecundum dom.Abb.aliter poteſt reſponderi intelligen
do illud c.quotiens intelligatur proprie,ſ quotiens quis gra-
uatur, totiens poſſit appellare . nã ſi millies quis grauaretur
in eadem cauſa, totiens poſſet appellare,vt in c.directę,& ꝙ
ibi dictum fuit,ſ̃.eodem.hoc autem c. loquitur, quando bis
ſuper eodem fuit appellatum per eandem partem, & bis ſen
tentia fuit confirmata. nam tunc non licet tertio appellare
tum , vt vitetur infinitas , tum propter præſumptionem in-
iuſtitiæ,quæ orta eſt contra appellantem,ex quo totiens ſuc
cubuit,& hæc ſcilicet,vt non liceat tertio appellare ab eodẽ
articulo procedit etiam in ſententiis quæ non tranſeunt in
rem iudicatã:licet enim in eis poſſit de nouo cauſa inchoa-
ri , non tamen tertio appellari.gl.eſt in c.fraternitatis,in ver
bo,fornicario,ĩ.de frigid.ſicut in ſimili , ſi non eſt appellatũ
in iſtis cauſis,ĩ.decem dies, nõ poteſt poſtea appellari , licet
poſſit agi per uiam querelæ.glo.eſt notabilis,& menti tenẽ-
da in c.ad reprimendam.in verbo,ſuſpendatur,ſupra de offi.
ordi. Item intellige iſtum textum,ut non liceat tertio appel
lare reſpectu eiuſdem partis,nã quælibet pars poteſt bis ap-
19 pellare,& ſic † ab eodẽ articulo poſſunt interponi quatuor
appellationes,& hoc tenet Spec.eodem titu. §. quotiens, &
Bar.in l.vna.C.ne liceat tertio prouoc.& Ioan.And ſ̃ eo di-
rectę,vbi dixi. Item aduerte,quia licet quis non poſſit tertio
appellare,tamen poteſt adhærere appellationi ſui aduerſa-
rii,vt in l.ampliorem.C.de app.ita dicit hic Bald. quod nota.
20 Sed quæro,an princeps † poſſit concedere per uiam reſcri
pti tertiam appellationem.& Bald. hic dicit, quod non, pro
quo facit præd l.una.C.ne lic.tertio prouo. vbi dicitur,quod
non licet ſupplicare principi pro tertia appellatione . Dicit
tamen Bald.quod ex certa ſcientia per viam priuilegii prin
ceps hoc poteſt concedere , & idem in effectu ſequitur hic
Ioan.de Imo.in fi.primæ colum.per no.in c præterea. de of-
fic.deleg.& in c.ſtatutum,in prin.de reſcriptis.in 6. Alias im-
petrando literas ſuper appellatione non facta mentione, ꝙ
ſit tertia appellatio,literæ eſſent ſubreptitiæ, & nullæ, ut eſt
caſus hic.facit c.ex parte,ſupra de reſcriptis.
a Quid autem [a] ſi in reſcripto eſſet clauſula , non obſtante
21 ſententia,vel non obſtante tertia appellatione, † an reſcri-
ptum valeat.& glo.in l.fi.C.ſent.re.non poſ. tenet,quod ſic
ex quo no.ibi Bal.quod ius quæſitum alteri per ſententiam
diffinitiuam,quæ tranſiuit in rem iudi.poteſt tolli per reſcri
ptum principis . Refert tamen Innoc.in c.audita. de reſtitu.
ſpo.vbi dicit,quod reſcriptum per quod derogatur ſenten-
tiæ diffinitiuæ in dubio præſumitur ſubreptitium, ſi ſenten-
tia eſſet iuſta , & ideo neceſſe eſt , quod dicatur in reſcripto
non obſtante ſententia, quæ tranſiuit in rem iudic. Secus ſi
diceret,non obſtante ſententia,quia deberet intelligi nõ ob
ſtante ſententia iniuſta,ut d.c.audita facit, quod notat Ioan.
And.& Doct.in c.poſtulaſti,ſ̃.de reſcriptis. vbi dicit, quod ſi
22 Papa mandat beneficium conferri † non obſtante collatio
ne alteri facta,debet intelligi de collatione, quæ de iure nõ
valeat,quia non eſt præſumendum , quod Papa velit tollere
ius quæſitum alteri,& ſubdit Bal.in d.l.fi.C.de ſenten. ex pe-
ric.reci quod licet ex ſententia eſſet translatum dominium
in alterum,tamen eodem modo valeret reſcriptum princi-
23 pis † reſcribentis non obſtante ſententia, etiam ſi tranſiuit
in rem iudi quia licet dominium ſit de iure gentium , & ſic
de iure quaſi naturali,quod princeps tollere non poteſt , ſe-
cundum no.per Inno.& Doct.in c.quæ in eccleſiarum.de cõ
ſtitut.tamen iudicia, & ſententiæ ſunt de iure ciuili , ut dicit
glo.Inſti.de obli.circa princi.& in l.ſecunda.ff.de origi. iuris.
& ideo cum hoc caſu dominium ueniat conſecutiue ad ſen
tentiam,quæ eſt principalis,reſcinditur etiam acceſſorium
l.ſi ex cauſa §.j.ff.de mino ita dicit Bal.in dicta l fi. quod no.
In ſecunda parte glo.nõ.ex ipſa iuncto c.Lotharius,quod
24 † geminatio appellationis pluries incontinenti facta habet
uim unius appellationis, nec intelligitur receſſum a prima
appellatione per ſecundam,uel aliam incontinenti factam,
quia ratione continuationis cenſetur eſſe vnica appellatio ,
ut no gl in ſimili,in l.pen.ff.de act.& oblig.& ꝙ no. etiã gl.in
l.3.ff.de pign.act.de eo qui pluries.dicit,ſolue:ſolue,ſolue,cẽ
ſetur enim eſſe vnica interpellatio,& non plures, ſed dubiũ
eſſet ſi appellatio geminaretur ex interuallo, an cenſeatur ꝑ
ſecundam appellationem recedere a prima.& in hoc diſcur
re per ſeptem caſus,ut clarius intelligas.
Primus eſt,quando appellatio in continenti geminatur ,
& hoc caſu cenſetur eſſe unica appellatio,ut ſ̃.dictum eſt.
Secundus caſus eſt,quando appellatio prima erat inuali-
da,aut minus rite interpoſita,& hoc caſu ſecũda appellatio
ualida præualet, hoc tenet Bar.in l.cum procurator.§ j.ff.de
ope.no.nun.& Bal in l.appellatione,in 3.col.C.eo.& D.Ab.
ſ̃.eo.dilecto.in fi.& ratio eſt, quia ſola appellatio quæ fuit ri
te interpoſita ſuſpendit ſententiam , & deuoluit cauſam ad
iudicem ad quem,arg l j.ff.ind ſolui.& l.ſi iure ff.de leg.3 nõ
enim poteſt dici geminatum,quod non erat rite factum,vt
in cap.j.de ſacra.non itera & ideo ſi ab interlocutoria ſit ap
pellatum uiua uoce, deinde appelletur in ſcriptis. præualet
ſecunda appellatio, ex quo prima non fuit rite interpoſita ,
ſecundum Bar.& Bal.ubi ſupra,& idem tenet Saly. in l. ſi qs
libellos.C.eodem.
25 Tertius caſus eſt,quando † appellatum fuit primo ab in-
terlocutoria,ſecundo a diffinitiua propter idem grauamen ,
nam utraque appellatio tenet,nec uidetur receſſum a prima
appellatione per ſecundam,& hoc tenet gl.notabilis in cle.
j.in gl.pen.de do.& contu.& eſt bo.tex.in c.conſtituit, el 3.ſ̃.
de teſti.tenet Spe.in tit.de ſent.§.iuſta.ver.quid ergo, ſi appel
lo, in penul.col & Ang.in d.l.ſi quis libellos,& Inno.ſ̃.eo.di
lecto,& Bal.hic in fi.& in l.generaliter,§ j.C.de re iudi. Pote-
rit ergo appellans proſequi ambas appellationes ſimul , ſed
inſtante appellato,debet primo tractari appellatio ab inter-
locutoria,cum ſit præiudicialis, nam ſententia diffinitiua
uenit retractanda per uiam attentati,ſi appellatio ab inter-
locutoria fuit legitima,vt no.glo ma.in dicta cle ſi ante,cir-
ca fi.de do.& contum & Doct.in ca.ex parte Adæ,ſ̃.de teſti.
& in c.ſæpe,& ibi dixi ſuper glo.in uerbo,rata manet, ſ̃.eod.
de quo uide tex.in c.conſtitutus 3.ſ̃ eo.
Quartus caſus eſt,quãdo ab interlocutoria fuit rite appel-
latũ, tamen poſtea intra tempus appellandi fuit interpoſita
alia appellatio,in qua fuit addita cã grauaminis, & hoc ca-
ſu appellans poteſt proſequi,quam appellationem uult , &
etiam ultra quam ſemel,ar.Inſti.de excuſa.tuto.§.ſi plures.&
hoc tenet Bal.in d.l.appellatione in 4. colum. & hoc eſt uti
le propter diſpoſitionem cle.appellanti.eodem titu.vbi pa-
tet,quod appellans ab interlocutoria, non poteſt iuſtificare
appellationem ex alia cauſa,quam nominatim expreſſa in
appellatione:poterit enim appellans durãte tempore gemi
nare appellationem ab interlocutoria ad hunc effectum, ut
poſſint addi aliæ nouæ cauſæ in ipſa appellatione. pro quo
optime facit.quod not.Bal.in l.ij.circa fi.C.de epiſco.aud.&
quod no.glo.in ſimili,in c.ſi is,cui,in uerbo,durante,de off.
del.in 6 operabitur ergo ſecunda appellatio effectum deuo
lutionis ex alia cauſa quæ fuit expreſſa in ſecũda appellatio
ne, & iuſtificabit ex illa forte ex prima appellatione nõ poſ-
ſet iuſtificari,& adde Bal.in addi.Spe.eo.ti.in 5.col. uerſi. ſed
pone.vbi dicit,quod quando ſecunda appellatio eſt plenior
quam prima,præualet ſecunda appellatio,& idem dicit Sal.
in d.l.ſi quis libellos.
Quintus caſus eſt,quando prima appellatio interponitur
ad unum iudicẽ: ſecunda uero appellatio ad alium iudicẽ ,
ĩ.tempora tñ appellandi,& hoc caſu præualet ſecũda appel-
latio primæ.de hoc eſt tex.cum gl.in d.l.ſi quis libellos, & ibi
hoc tenet Bar.& Ang.& Sal.& do.Abb.hic in fi.& ſ̃.eo. dile-
cto,circa fi.quia hoc caſu ſecunda appellatio non operatur
effectũ ſuſpenſiuũ,nec deuolutiuũ, ſed ſolum effectum iuriſ
dictionis translatiuũ.Bal.tñ tenuit ꝯrium in d.l.ſi quis libel-
los,ubi dicit,quod non poteſt variare ſi ſemel elegit iudicẽ ,
niſi errauerit,ſed tene præcedentem opi.
Sextus caſus eſt,qñ de mente appellãtis apparet, ꝙ uoluit
recedere a prima appellatione,& hoc ẽt caſu ſtãdũ eſt ſcdæ
appellationi,cũ poſſit recedi a prima appellatione , & hoc
tenet Bu.& Io.de Imo.ſ̃.eo.dilecto,& Bal. in d.l. appellatio-
ne,in fi.4.col.dum loquitur de proteſtatione. iſte tamen ca-
ſus eſt dubitabilis , & dependet ab ultimo caſu , de quo ſta-
tim dicam.
26 Septimus caſus,qñ ſecunda † appellatio interponit̃ ex in-
teruallo ad eũdem iudicẽ,nec eſt plenior,q̃ prima,& in hoc
Doc.ſunt uarii.nam Bar.in l.cum procur.§.j.ff.de no.ope.nũ.
tenet,ꝙ ſecunda appellatio valet,nam prima appellatio ope
ratur duos effectus,qa reſcindit,ſeu ſuſpendit ſñiam,ut in l.j.
in fi.ff.ad Treb.& ſ̃.de iureiur.uenientes.Itẽ qa deuoluit cãm
ad iudicẽ ad quem,ut in c.dilectis filiis,ſ̃.eo. ideo ſecunda ap
pellatio non releuat,qa non põt ſuſpẽdere ſñiam iam ſuſpẽ
ſam,nec deuoluere cãm iam deuolutam, ar.c. ad diſſoluen-
dum,de deſpon.impu.facit,quod no.gl in ſimili,in l. ſi vnus,
§.pactus,ne peteret,in gl.magna, ff. de pact. dum dicit,quod
primum pactum facit,non poteſt fieri a ſequenti pacto. Iſtã
opi.ſequitur hic dom.Abb.& ſupra eo.dilecto,in fi. idem te-
net Ang in d.l.ſi quis libellos.C.eod.
Secunda fuit opinio Innoc ſupra eodem, dilecto. ubi te-
nuit,quod utraque appellatio valeat,& ꝙ per ſecundã appel
lationẽ non uideatur receſſum a prima,& ꝙ appellãs poſſit
proſequi

ADDITIO.

a Quid ſi in reſcripto eſſet clauſula,non obſtante ſñia.vel nõ obſtante 3.ap
pellatione,an ualeat reſcriptũ.adde quæ no.D.A.in c.ſtatutũ in gl.in ver
bo, littera, de reſcr.in 6.& do.Abb.in c.paſtoralis.§.præterea.de off.dele.

proſequi quam appellationem vult, & vtramque ſimul, & hanc opi.tenet etiam Abbas.& Io.And.ſupra eo bonæ, qui dicunt eſſe vtile ſecundo appellare, quia poterit proſequi ſecundam ſi tempora primæ appellationis forte eſſent decurſa computando illa a tempore primæ appellationis,& non ſecundæ,ſecundum ea quæ habentur in clem.j.eodem titu. & hanc opi.ſequuntur Dom de Rota in antiquis deci.deciſ. 563.& iſtam opi.etiam ſequitur dom.Card & dom.Proſdocimus,ſ.eo.directę.& Gaſpar Cal.ibi, qui dicit ſe defendiſſe, & tenuiſſe opi.Ioan.And.contra opi.Bar.iſtam etiam opi.tenet Spe.in tit.de ſent §.iuſta.in 5.colum.verſ.quid ergo,ſi appello ante ſententiam conſuluit tamen,quod in ſecũda appellatione proteſtetur ſe nolle recedere a prima.

Tertia fuit opinio But.ſ. eo.dilecto,& hic,quod per ſecundam appellationem intelligatur receſſum a prima,ar l.ſi qs libellos.C.eo.& illam opi tenet Ang.in d.l.cum procurator. §.j.licet in d.l.ſi quis libellos.tranſeat,cum opi.Bar.

Nec obſtat,quod renunciando appellationi ſententia remanet rata,vt in c quod ad conſultationem,ſ.tit. proximo. & in l.fi.in fi.C.de temp app quia illud eſt verum, vbi ſimpliciter renunciat.ſecus ſi interponatur alia appellatio.

Non obſtat etiam ſi dicatur, quod in ſecunda appellatione nõ uerſetur intereſſe, & ſic non valeat,vt in l.qui bis idẽ. ff de verborum obli.nam illa l.non obſtat, ex quo receditur a prima appellatione.& concludit But.in d.c.dilecto, poſſe dici ſecundam appellationem de iure præualere,licet dicat, quod ante factum tutius ſit adhęrere Bar.

Sed Io.de Imo.in d c.dilecto. dicit, quod in foro eccleſiaſtico ſeruanda eſt opi.Io.And.& Dom.de Rota,ſ.quod vtraque appellatio valeat,& quod appellãs poſſit proſequi, quã vult,vel utranque ſimul:in foro autem ſeculari propter auctoritatem Bar.dicit tenendam primam opi.ſ.quod ſecunda appellatio non ualeat,& ita etiam dicit Io.de Imo. in d.l.cũ procurator.ff.de ope.no.nun.

Sed ego puto,indiſtincte eſſe tenendam opi.Io. An. quia Docto.communiter eam ſequuntur.limita iſtam opin.duobus modis.

Primus eſt,quãdo iudex a quo , iam tradidiſſet apoſtolos appellanti,quia tunc non ualeret ſecunda appellatio,ut di-
27 cit Bal.in l.eos.§.† apoſtolos.C.eo.hoc tamen intelligit, quãdo apoſtoli fuerunt delatorii,ſeu reuerentiales,quia tunc iudex functus eſt officio ſuo,ut in c.cum appellationibus, eo. tit.in ſexto.Secus ſi fuiſſent refutatorii,& idem ſentit Io An. in d c.cum appellationibus facit optime, quod uoluit Lap. alleg.122.quæ incipit,factum ſuper quo iuris conſilium poſtulatur tale eſſe proponitur iudex appellãti &c.ubi Lappus idem in effectu ſentit item intelligit Bal.in delegato tradente apoſtolos,ſecus in ordinario , quia licet ordinarius det apoſtolos delatorios,tamen poteſt iuriſdictionem reaſſumere,ut dixi ſ. eo.cum ceſſante.

Secundus caſus eſt,quando uellet interponere ſecundam appellationem poſt lapſum termini præfixum ad proſequẽdam primam appellationem, verbigratia, appellatum fuit prima die in qua fuit lata ſentẽtia, & iudex a quo aſſignauit terminum octo dierum ad proſequendam appellationem, nam lapſo termino non poterit interponere ſecundam appellationem,quia per lapſum ipſius termini ſententia tranſiuit in rem iud ut in c cum ſit Romana,& in ca.perſonas,ſupra eod & hoc tenet Io.Cal.& dom.Card.in clem.ij.§.1.in fi. eo.ritu.& Saly in l.ſi quis libellos.in fi.C.eo.

28 Sed iuxta prædicta quæro , quid ſi aliquis † appellat uiua uoce ſaluo iure appellandi in ſcriptis , & deinde appellat in ſcriptis infra decem dies,qui dantur ad appellandum,& hoc caſu Bar.in d.c.cum procurator.§.j.diſtinguit, quod aut prima appellatio erat talis, quæ non potuit fieri uiua uoce, ſed requirebat ſcripturam, ut eſt appellatio ab interlocutoria , vel etiam a diffinitiua, quando interponitur ex interuallo , ar.in l.1.in fi.cum l.ſeq.ff.eod.& dixi ſ.eodem,cum cauſam, ſuper glo.ulti & hoc caſu clarum eſt,quod ſecunda appellatio facta in ſcriptis valet.|Aut prima appellatio poterat fieri uiua uoce,puta,quia fuit appellatum incontinenti a diffini-
29 tiua,& hoc caſu ſecundum Bar.iſta uerba,† ſaluo iure appellandi in ſcriptis, poſſunt habere duplicem ſenſum.

Primus eſt,quando uult iſtam appellationem ualere, niſi appellauerit in ſcriptis,tenet ſola appellatio quæ tunc interponitur in ſcriptis,quia prima fuit interpoſita ſub ꝯditione.

Secundus intellectus eſt, vt intelligatur ſaluo iure appellandi in ſcriptis,i.ſaluo iure redigendi iſtam appellationem in ſcriptis,& tunc erit vnica appellatio, quæ nunc redigitur in ſcriptis,& iſte intellectus plus placet Bar.Sed But.ſ.eo. dilecto,dicit hoc eſſe verum,quando ex coniecturis non apparet de animo appellantis:ſi enim in ſecunda appellatione in ſcriptis facta repetitur dies primæ appellationis,cenſetur prima appellatio nunc redacta in ſcriptis, ſed ſi habet diuiſam diem,tunc cenſetur noua appellatio,& iſtam opi.Bu. ſequitur d.Abb.ſupra eo dilecto.in fi.dicens,quod in dubio recurrendum eſt ad coniecturas ar.l.Neſennius cum ibi no. ff. de neg.geſtis.vbi autem ceſſarent coniecturæ,verbi gratia,quia appellans in ſecũda appellatione facta in ſcriptis, prout cõmuniter contingit,non poneret diem, quia appellãtes in appellationibus non exprimunt diem,ſed notarius in actis ſcribit diem interpoſitæ appellationis,ſecundum ea quæ habentur in c.appellatio,eo.tit in ſexto,& in ca. quoniam contra. de proba.hoc caſu Bar.in d l.ſi cum procurator.videtur uelle,quod illa uerba,ſaluo iure appellandi in ſcriptis,intelligãtur,id eſt ſaluo iure redigendi in ſcriptis,& idem ſentiunt Bu. & d.Abb.ſ.eo.dilecto,in fi.ſed Io de Imo.hic, & in d.l. cum procurator.& in l.1.§ libelli in fi ff.eo.concludit,quod cum dicta uerba habeant duplicem intellectum, debeat fieri interpretatio,prout eſt vtile appellanti, maxime quãdo declarat,ar.l.ſi quis intentione ambigua.ff.de iud iuncto d.§.libelli.& ſic vult,quod illa verba intelligantur,i. ſi non appellauero in ſcriptis, vnde ſi primus appellat in ſcriptis, eſt alia appellatio,& hoc eſt tenendum propter longius tempus ſecũdæ appellationis.hoc enim eſt fauorabilius appellanti, pro quo dẽt fieri interpretatio,cum appellatio ſit defenſio ad pſidium innocentiæ,ut ſ. eod. cum ſpeciali.§.porro.unde pro
30 appellante dẽt fieri larga† interpretatio,vt regula, odia,lib. 6.facit,quod no in c cum tu,ſ.de teſti.& hoc eſt tenendũ maxime attenta opi.Inno.Io. And.& Doc de qua ſ.dixi:nam ſi ſecunda appellatio ſimpliciter facta ualet,quanto magis , ſi in prima fuit reſeruatum ius iterum appellandi in ſcriptis, & hanc partem ſequitur Saly.in d.l.ſi quis libellos, & hæc ſufficiant.ſequitur c.dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Appellare non licet à delegato ſeu ſubdelegato Epiſcopi ad Archiepiſcopum.*
2 *Appellatio interpoſita omiſſo medio non valet.*
3 *Appellandum ab inferiore ad ſuperiorem gradatim eſt.*
4 *Vicarius archiepiſcopi poteſt cognoſcere de appellationibus interpoſitis ad Archiepiſcopum.*
5 *Iudex appellationis poteſt pronunciare omnes ſententias nullas,latas poſt legitimam appellationem.*
6 *Sententia diffinitiua lata poſt appellationem non ualet, & reuocanda eſt.*
7 *Libellus appellationis qualiter formandus.*
8 *Vicarius Epiſcopi an recipiat appellationem factam à Delegato Epiſcopi & ſuper ea cognoſcat.*
9 *Epiſcopus an poſſit prohibere ſuo vicario in cauſam certam cognoſcat.*
10 *Illatio non fit de ſeparatis.*
11 *Appellari quando debeat ad Epiſcopum & non ad Vicarium.*
12 *Procurator generalis poteſt ſpeciali inhibere , ne procedat in negocio ſibi ſpecialiter commiſſo.*
13 *Appellari poteſt à delegato Epiſcopi ad Vicarium eius.*
14 *Geſta per Vicarium cenſentur geſta per Epiſcopum.*
15 *Appellatio omiſſo medio, quando ualeat, & enumerantur quatuor caſus.*
16 *Iudex competens dicitur qui per exceptionem repelli non poteſt.*
17 *Error in appellando ad unum pro alio,non nocet.*
18 *Ius ciuile magis arctat ad appellandum gradatim, quam ius canonicum.*
19 *Parte non excipiente videtur iuriſdictio prorogari.*
20 *Conſuetudo,ut appellare liceat omiſſo medio,an ualeat.*
21 *Appellatio ſine medio poſſet induci & per præſcriptionem, & per priuilegium.*
22 *Appellatio a delegato delegantis uniuerſitatem cauſarum non debet fieri,ſed ad primum delegantem.*
23 *Appellari,an poſſit ad Papam omiſſo medio.*
24 *Appellatio interpoſita ad imperatorem de iure ciuili, non eſt nulla , ſed debet remitti ad iudicem competentem.*
25 *Legatus de latere non cognoſcit de cauſa, cuius appellatio eſt interpoſita ad Papam.*
26 *Conſuetudo,quod appelletur a vicario ad epiſcopum non ualet.*
27 *Priuilegium epiſcopi,an extendatur ad vicarium.*
28 *Vicarius,nunquid cognoſcat de cauſa epiſcopo commiſſa,uel epiſcopus de commiſſa vicario.*
29 *Epiſcopus per viam reſtitutionis in integrum , poteſt ſententiam vicarij reſcindere.*
30 *Epiſcopus interlocutoriam vicarij reuocare poteſt.*
31 *Epiſcopus ſi a duobus vicarijs contrariæ latæ fuerint ſententiæ ſuper eodẽ, vnam poteſt facere validam.*
32 *Supplicari,nunquid poſſit ad epiſcopum a ſententia vicarij.*
33 *Appellari,nunquid poſſit a ſententia delegati vicarij ad epiſcopum.*

34 *Epiſcopus, vel ordinarius alius, poteſt delegare cauſam ſuo vicario.*
35 *Sententia excommunicationis lata per Archiepiſcopum contra eius ſuffraganeos in forma conſtitutionis valet.*
36 *Appellatio conceditur a delegato epiſcopi ad delegatum Papæ.*

C A P. LXVI.

Dilecti. De ſubdelegato, vel delegato epiſcopi ad Archiepiſcopũ † appellare non
1 licet. hoc dicit. vel ſic, & generalius: Appella-
2 tio † interpoſita omiſſo medio nõ valet ſi de hoc excipiatur. hoc dicit, ſecundum communem intellectum. In prima ponitur querela appellantis. In ſecunda dantur iudices. Secunda ibi, quo circa.

3 Nota primo ibi, gradatim, quod † ab inferiore ad Papã eſt appellandum gradatim, & non omiſſo medio, de quo dicetur infra cum gl.

Secundo nota ibi, officialis, quod de appellationibus in-
4 terpoſitis ad Archiepiſcopum poteſt officialis, ſeu† vicarius eius cognoſcere concor. ſ. eo. dilectis. ratio eſt, quia cenſetur eſſe idem tribunal, & idem auditorium cum tribunali, ſeu auditorio epiſcopi, vt in c. Romana, in prin. eod. titu. in vj. & in c. ij. de conſuet. eod. lib.

Quid autem ſi appellaretur a delegato epiſcopi, an vicarius poſſit de appellatione cognoſcere. de hoc ſtatim dicam poſt vltimum notabile.

5 Tertio nota, quod † iudex appellationis poteſt pronũciare omnes ſententias latas poſt legitimam appellationem eſſe nullas.

6 Ex quo habes tex. notabilem, quod etiam ſententia † diffinitiua lata poſt appellationem non valet, & eſt reuocanda in vim attentati iuſtificata appellatione. hoc tenet glo in clem. ſi ante. in glo ma. de do. & contuma. & hoc habet locum etiam deſerta appellatione, vt dicit gloſ. notanda in ca. ij in glo. ij de ſen. excomm in vj. & dixi in ca. ſæpe, ſuper gl in verbo, tata manet, ſupra eo. & hoc abſque dubio procedit,
7 quando hoc eſſet † petitum in libello, & eſt optima practica, vt in libello appellationis appellans petat omnes ſententias, & omnia attentata poſt appellationem irrita, & nulla pronunciari dicit tamen Inno. quod hoc non eſt neceſſariũ quia ſi appellatio pronunciatur legitima per cõſequens patet attentata eſſe irrita, & nulla. ut in c non ſolum. §. j. & in c. ſi a iudice, eodem titulo, in vj & in c. ſignificante, ſ. eod tamen eſt cautius, ſecundum Hoſt. ut ad maiorem expreſſionem addatur in libello, vt denuncietur irritum, quicquid geſtum fuit poſt, & contra appellationem in præiudicium appellantis. & ita reſidet hic Ioan. And & Butr domi. Abb. Sed Ioan de Imo. hic in penult. colum. dicit, quod licet iſta practica ſit tutior, tamen practica Innoc. eſt uera, & iuridica, & petendo ſimpliciter pronunciari appellationem eſſe iniuſtã ſicte pronunciatur ex huiuſmodi pronunciatione conſequitur reuocationem eorum quæ acta ſunt poſt appellationẽ, quia in conſequentiam videtur pronunciaſſe de attentatis, licet expreſſe nihil dixerit, quia hoc venit ex natura ipſius appellationis, vt in d c. ſignificante, infra eod. & in ca. exhibita. de iudi. & in l. cum ex cauſa. ff. eo. Multas autem quæſtiones poſſem facere ſuper practica reuocandi attentata quas vide in c. non ſolum, eodem tit. in vj.

Sed nunc quæro de quæſtione, quam tetigi ſ. in ſecundo
8 notabili, ſ. an † a delegato epiſcopi poſſit appellari ad eius vicarium, an uero ſit neceſſe, ut appellatio interponatur ad ipſum epiſcopum. & dom. Abb. primo arguit, quod debeat appellare ad epiſcopum, & adducit c. ſtuduiſti. ſupra de offi. legati, vbi patet, quod legatus generalis Papæ nõ poteſt ſe intromittere de cauſa alteri ſpecialiter delegata, ergo idem dicendum eſt de vicario epiſcopi: nã epiſcopus alteri cauſam delegando, videtur eam eripere a iuriſdictione ſui vicarii, qđ facere poteſt, arg. l. iudicium ſoluitur. ff. de iudi. & per Innoc. in cap. Romana. in prin. eodem titulo, in 6. vbi ſingulariter
9 dicit, quod epiſcopus † poteſt prohibere ſuo vicario, ne de certa cauſa cognoſcat, vel ſe intromittat, quia ſicut epiſcopus poteſt reuocare vicarium ſuum in totum, vt in clem. & ſi principalis, & ibi glo. in verbo, electionem, de reſcriptis, & in clem. fi. de procur. ita & fortius poteſt ab eo abdicare vnã cauſam, ſeu certum articulum.

In contrarium facit, quia idem eſt conſiſtorium epiſcopi, & vicarij ſui, vt in c. ij de conſuet. in vj. & in d. ca. Romana. de app. eo. li. & vt patet hic, vicarius Archiepiſcopi cognouit de appellatione ad ipſum interpoſita, quia Archiepiſcopus ipſe uidetur cognoſcere miniſterio ſui vicarii, cum iuriſdictio vicarii ſui, non ſit ſeparata a iuriſdictione epiſcopi, ſed eſt pars iuriſdictionis epiſcopi. vnde ſuſpenſo, vel excommunicato epiſcopo, cenſetur ſuſpenſa iuriſdictio ſui vicarii, ut eſt tex cum gl. in c j de offic. vica. lib. 6. Non obſtat c. ſtuduiſti, & c. Romana, ſ. allegata in contrarium, nam licet per appellationem ſit remota cognitio cauſæ principalis ab ipſo vicario, non tamen eſt remota cognitio cauſæ principalis. iſta n.
10 ſunt ſeparata, & de ſeparatis non fit illatio, † vt in c. ij. de trãſla. præla. & in l. neque natales. C. de proba. & in l. ſi mulier. C. de iure dotium ſed dom. Abb. in hac quæſtione diſtinguit, quod aut epiſcopus eſt præſens in diœceſi, vel in loco ꝓpin-
11 quo, & tunc debet appellari † ad ipſum epiſcopum, & non ad vicarium. Aut eſt abſens in loco remoto, & poterit appellari ad ipſum vicarium, & ad iſtam diſtinctionem adducit nota. per Io. And. in c. ſi contra vnum. de offi dele. in 6. vbi dicit, quod ſi recuſatur delegatus epiſcopi, debet recuſari corã ipſo epiſcopo, & non coram vicario ſuo, niſi epiſcopus ſit in remotis, & adducit do. Abb. l. ſi hominem ff. man. ubi pa-
12 tet, quod generalis procurator † poteſt inhibere procuratori ſpeciali, ne procedat in negotio ſibi ſpecialiter commiſſo ex cauſa uериſimili non cogitata per dominum tẽpore, quo cõſtituit ſpecialem procuratorem, & per illam dom. Abb. dicit poſſe ſolenniter limitari d. c. ſtuduiſti. ſ. de offi. lega. ſ. ut legatus Papæ in prouincia poſſit in prouincia ſibi decreta ex cã noniter orta, ſeu uериſimiliter non conſiderata per Papam tempore delegationis inhibere delegato ſpeciali, ne procedat in cauſa ſpecialiter ſibi commiſſa, & dicit, quod Bal. in l. omnes populi ff. de iuſtitia. & iure, & per d. l. ſi hominem, tenuit, quod epiſcopus ex tali cauſa poſſit ſtatuere, ſeu diſpen-
a ſare contra canones.[a] Ex quo ſingulariter limitatur c. dilectus de tempori ord. & c. quod ſuper his de maio. & obed. & idem dicit Bal. in Rubrica. C qui admit. & iſtud etiam dicit dom. Abb in d. c. ſtuduiſti. & in c. at ſi clerici. §. de adulteriis. ſupra de iud.

Sed quantum ad principalem quæſtionem, Dom. de Rota deciſ. 350. quæ incipit, item licet officialis. indiſtincte te-
13 nent, quod a delegato epiſcopi poſſit † appellari ad eius vicarium, & quod poſſit cognoſcere de cauſa appellationis: mouentur per communem tex in c. ij. de conſuet. in 6. & per ca. dilectis filiis, decano, ſupra eodem, vbi appellatio ad Archiepiſcopum interpoſita, tractata, & expedita fuit coram eius
14 vicario † nam geſtum per uicarium cenſetur geſtum per epiſcopum, ut dicit glo penult in ca. j. de cap. mo. in ſexto. facit tex in l. fi. C. ubi, & apud quem. ibi. ut videatur ipſe facere, & hoc notat Bal ibi, in princi. in d c. dilectis filiis decano. ſupra eod in 4 colum. ubi dicit, quod ille qui appellat ad Archiepiſcopum poteſt proſequi appellationem coram eius vicario, & idem eſſet dicendum, quando delegatus epiſcopi recuſatur, vt poſſit recuſatio probari coram eius vicario, indiſtincte, quicquid dixerit Io. And. in d. c. ſi contra vnum. Nec ille tex facit in contrarium, licet dicat, quod quando recuſatur delegatus epiſcopi cauſa recuſationis eſt probanda corã epiſcopo, quia nõ negat, quod poſſit probari coram vicario quia ut ſ. dictum eſt, factum coram vicario dicitur eſſe factũ coram epiſcopo. & Archi in c. ij. de conſuet. in 6 indiſtincte tenet, quod a delegato epiſcopi poſſit appellari ad eius vicarium. Sed uide do. Abb. in c. ſi quis contra clericum in 15. ſeu 16 col. uerſi. ſed circa prædicta poſſet dubitari, ubi iſtam q. latius examinat, & idem concludit, quod hic. unde tutius eſt tenere opin. Ioan. Andr. ante factum, quam etiam ſequitur Do. Dom in d. c. ſi contra unum. ſed poſt factum credo aliã opin. eſſe ueriorem.

In glo. diuide ipſam in tres partes principales.

In prima parte ponit quatuor caſus exceptos a regula, de qua in tex. in quibus poteſt appellari omiſſo medio.

In ſecunda parte quærit, an poſſit appellari a ſententia officialis, ſeu uicarii ad epiſcopum, & nunquid valeat conſuetudo, quod poſſit appellari.

In tertia parte ponit intellectum iſtius ca. Secunda ibĩ, de appellationibus interponendis. Tertia ibi, ſed tu dicas.

15 Venio ad primã partem, in qua gl. ponit † quatuor caſus, in quibus ualet appellatio omiſſo medio.

Primus eſt, qñ exceptio non opponitur, & ita intelligit ca. referente. ſ. de præb. & c. ſignificantibus. de ope nõ nun.

Secundus eſt, quando cõſuetudo diſponit, ꝙ poſſit appellari omiſſo medio, & de hoc eſt tex. in c. Romana. §. j. e. tit. in 6. & ita dicit, ꝙ poteſt intelligi d. c. referente, & d c. ſignificantibus, ſecundum alium intellectum.

Tertius caſus eſt, quando appellatio eſt interponenda de delegato ad uniuerſitatem cãrum ſubdelegante unam cãm in totum, quia tunc nõ eſt appellandum ad eum, ſed ad primum delegantem, & ſic intelligit. l. j. §. j. ff. quis, & a quo app.

Quartus

A D D I T I O.

a Idem do. Abb. in c. cum tanto. 8. col. in prin. ver. dicit tamen. Bal. de conſuet. in d. c. ſtuduiſti.

Quartus caſus eſt in Papa, ad quem poteſt appellari omiſ
ſo medio propter plenitudinem poteſtatis,& quia poteſt adi
ri per ſimplicem querelam, cum ſit ordinarius ſingulorum.
Excipe tamen caſum cap.ſuper quæſtionum.§ porro. ſupra
de offic.deleg. hoc eſt, quando delegatus ſubdelegat non in
totum vices ſuas, quia tunc eſt appellandum ad eum,& nõ
ad Papam. vnde iſtos caſus ſingulariter examino, & venio
ad primum, ſcilicet quando fuit oppoſitum per partem ad-
uerſam. & iſtum caſum dicit do.Abb.eſſe bene notandum,
quia alicubi non reperitur tex expreſſius, qui dicat, quod ſi
non opponitur exceptio, valeat appellatio interpoſita omiſ
ſo medio, & Archid. in cap.ſi delegatus de offic deleg in vj.
dicit, quod Innoc.& Hoſtien.tenent contrarium in cap refe-
rente. allegato in glo.ſed Ioan. Andr. hic dicit, quod ibi non
colligitur ex dictis eorum, qui teneant contrarium,& Doct.
communiter ſequitur iſtam glo.& hanc determinationem
ſequuntur etiam Dom.de Rota, deciſ.387.quæ incipit, item
ſi tres.& dicit Ioan de Imo.quod hæc opinio ſeruatur in pra
ctica. dicit tamen, quod de iure videtur obſtare cap.j. de fo.
compet. in vj. vbi patet, quod coram Archiepiſcopo etiam
de conſenſu partium. nõ poteſt procedi omiſſo articulo ap-
pellationis. & ratio eſt, quia de iure canonico non poteſt
prorogari per clericos iuriſdictio non ſui iudicis abſq; con-
ſenſu proprij epiſcopi, vt in cap.ſignificaſti de foro compet.
ſed poteſt reſponderi, quod cap.ſignificaſti, loquitur de pro
rogatione iuriſdictionis, omnino non ſui iudicis, quod non
eſt in iſto caſu, in quo per appellationẽ eſt iudex, licet ope
exceptionis poſſet repelli, vt hic in tex.facit optime gl.in cle
ment.ij.in verbo, competente. vt li.pend quæ dicit illum eſ
16 ſe iudicem † competentem, qui per exceptiones non poteſt
repelli. Non obſtat dictum cap.j. quia ibi loquitur in cauſa
principali, in qua nullatenus eſt iudex, ſed hic quæritur de
cauſa appellationis, in qua eſt iudex, ſi non excipiatur. ſed
dom.Abb. format aliud contrarium, quod dicitur eſſe ſatis
17 forte de l.j.§ penult.ff.eod vbi dicitur, quod ſi per † errorem
fuit appellatum ad maiorem iudicem, vel parem, error non
nocet, ſed ſi ad minorem, quam debuiſſet appellare, tunc
nocet error. dom. Abb. reſpondet, quod error non nocet,
ſcilicet vt iuriſdictio non ſit deuoluta ad quem debuit appel
lare, ac ſi ad eum fuiſſet appellatum, vt ſentit ibi Bart. ſub-
dit tamen dom. Abb.quod Bart non negat, an valeat proceſ
ſus coram iudice maiori, vel pari, ſi per appellationem non
excipiatur.

Et ex hoc infert dom.Abb.quod ſi ſcienter fuiſſet appella
tum omiſſo medio, & hæc appellatio deueniſſet ad notitiã
appellati poſt decem dies, quod eo excipiente ſententia re-
manet rata, quia illa appellatio nõ valet obſtante exceptio-
ne, ſecus autẽ ſi ſic appellaſſet iuſto errore ductus, quia tũc
appellatio deuoluit cauſam ad ſuperiorem ad quem eſt ap
pellandum: poſtea autem do.Abb. dicit, quod ille tex intel
18 ligitur de iure ciuili, quia † ius ciuile magis arctat ad appel-
landum gradatim, quam ius canonicum, vt in l.Imperato-
res. ff.eod. vbi patet, quod ad Imperatorem non poteſt ap-
pellari omiſſis mediis. facit 2.quæſt.6. anteriorum. & ſic do.
Abb.in iſta vltima reſponſione videtur velle, quod ille tex.
non habeat locum de iure canonico. ſed profecto cum non
reperiatur cõtrarium in iure canonico, ſtandum eſt illi tex.
vnde conclude diſcurrendo per caſus.

Primus eſt, quando appellatio interponitur ad Imperato
rem, & hoc caſu etiam ſi appellatio ſit ſcienter interpoſita
ad Imperatorem, valet & perinde habetur, ac ſi eſſet appel-
latum ad iudicem competentem, & ad eum remittitur ap-
pellatio, vt eſt tex.in d.l.Imperatores.

Secundus caſus eſt, quando appellatur ad iudicem inferio
rem ab Imperatore omiſſo medio ſcienter omiſſo medio,&
hoc caſu de iure ciuili non valet talis appellatio: ſed ego pu
to, quod hoc debeat intelligi, quando excipitur per partem
aduerſam, vt ius ciuile concordet cum iure canonico, ma-
19 xime quia non excipiendo † videtur prorogare iuriſdictionẽ
iudicis ad quem fuit appellatum, & laici poſſunt prorogare
iuriſdictionem non ſui iudicis abſque conſenſu proprij iudi
cis, vt in l prima,& ſecunda.ff.de iudic.& per Barto.in l.pri-
ma. §.poſt operis. ff.de oper.noui nunc.& per Doct.in d.c.ſi-
gnificaſti.ſupra de fo.compet.

Tertius caſus eſt, quando fuit appellatum ad maiorem iu
dicem illius, ad quem debuiſſet appellari, vel ad parem. &
hoc caſu error excuſat, & deuoluit cauſam ad iudicem ad
quem debuit appellari, vnde etiam ſi error iſte delegatur du
dum poſt decem dies, qui dantur ad appellandum, ille error
non nocebit appellanti, & cauſa decidetur per iudicem ad
quem debuiſſet appellari, perinde ac ſi ad eum fuiſſet appel-
latum, vt eſt tex.in d.l j.§.pen.ff.eod. & hoc ſentit ibi Bart. &
idem puto eſſe dicendum de iure canonico.

Quartus caſus eſt, quando appellatur ad minorem iudi-
cem, quam debuiſſet appellari. & hoc caſu etiam ſi per er-
rorem appellatum eſſet, appellatio eſſet nulla, etiam ſi pars
non exciperet.& de hoc eſt tex.in dicto § penul.& tenet Io.
de Imo. in princ. dicit tamen, quod ſi ſupereſſet aliquid de
decem diebus, poſſet ſuppleri, & iterum appellari ad iudi-
cem idoneum, vt in l.accuſaturus.ff.de adulter.& per glo in
cap ſi is cui. in verbo, directe. de offic deleg in 6. Non obſtat
iſte tex & dictum cap.Romana eod.tit.in 6.quia loquuntur,
quando appellatur ad maiorem iudicem omiſſo medio, ſed
quo ad minorem iudicem ſtandum eſt diſpoſitioni iuris ci-
uilis, ex quo de iure canonico non reperitur hoc caſu ſtatu-
tum contrarium, vt no.in cap.licet.de ſuſcepto. de fo.com-
pet. & in cap.j. de oper.noui nunciat. non poſſet ergo repa-
rari talis error, niſi infra tempus decem dierum iterum ap-
pellaret: puto tamẽ, quod ſi iuſto errore ductus appellaſſet
ad minorem iudicem, poſſet petere reſtitutionem in integrũ
ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur.
facit optime quod notat gloſ.in capit.auditis in glo.fina.ſu-
pra de præſcrip.& quod ibi dixi,& quod dixi in cap.ſuborta.
de re iudicata. in illa quæſtione, an poſſit peti reſtitutio in
integrum aduerſus ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudi-
catam. Et ex his habes declaratum primum caſum exce-
ptum.

20 Venio ad ſecundum, ſcilicet quando † conſuetudo diſpo
nit, vt poſſit appellari omiſſo medio: nam talis conſuetudo
valet, vt dicit glo.& probatur in capit.Romana.§ j.eod.titu.
in 6.& idem tenet glo.in capitu.ij.in verbo, officiali. de con-
ſuetu.in 6. aſſignat rationem, quia quod appelletur omiſſo
medio, non eſt de ſubſtantialibus appellationis, ſed de cir-
cumſtantiis, vnde conſuetudo poteſt tollere circumſtantias
appellationis. plus dicit Bald in auth quas actiones. C.de ſa
croſanct. eccleſ. quod iſtud ius poteſt induci, & acquiri per
21 † præſcriptionem, licet non poſſit præſcribi, quod non ap-
pelletur ad principem, quod tene menti. & adde tex.notab.
in c.licet ex ſuſcepto. de fo.compet. vbi patet, quod conſue-
tudo poteſt deferre ius, & potentiam appellandi a iudice
ſæculari ad iudicem eccleſiaſticum, omiſſis mediis iudicibus
ſæcularibus, vel etiam aliis eccleſiaſticis, quod non poſſet
etiam acquiri per priuilegium poteſtas appellandi, omiſſo
medio, vt dicit glo.in dicto cap.Romana. § j.in verbo, con-
ſuetudo. Et ex hoc ſum expeditus de ſecundo caſu, quem po
nit glo.

Venio ad tertium, ſcilicet quando delegatus ad vniuerſi-
tatẽ cauſarum, delegat in totum omnem cauſam: nam tũc
22 non debet appellari ad eum, † ſed ad primum delegantem,
vt vult iſta glo.multum notabilis, quam ſequitur Bal.& do-
min.Abb.& ſic intelligit l.primam.§.primo. ff.quis, & a quo
appellatur.

Ex quo nota, quod ſi delegatus ad vniuerſitatem cauſa-
rum, ſubdelegat in totum vnam cauſam, non eſt appellan-
dum ad eum, ſed ad primum delegantem. & ſic non eſt dif-
ferentia inter delegatum ad vnam cauſam ſubdelegantem
in totum vices ſuas, & delegatum ad vniuerſitatem cauſa-
rum delegantem in totum omnem cauſam, quia vtroque
caſu eſt appellandum ad primum delegantem, quod tene
menti pro intellectu cap.ſuper quæſtionum.§ porro.de offi-
cio deleg. Et ex hoc ſum expeditus de tertio caſu excepto.

Venio nunc ad quartum: nam ad Papam poteſt appella-
23 ri † omiſſo medio, vt 2.quæſt.6. ad Romanam. cum multis
ſimilibus.& hoc procedit tam in cauſis eccleſiaſtici fori,
quam in cauſis temporalibus, quæ ſunt de temporali iuriſ-
dictione eccleſiæ, vt ſupra eod.ſi duobus.in fi. & in cap ſua.
vbi fuit appellatum a iudice Tuſcanenſe ad Papam, & Papa
dedit iudices delegatos ſuper cauſa appellationis, vt ibi di-
citur: ſecus eſt in Imperatore ad quem non poteſt appellari
omiſſo medio, vt in l.Imperatores.ff eod.& tamen glo.limi
tat hoc, quando appellatur a ſubdelegato delegati Papæ,
qui ſubdelegauit non in totum vices ſuas: nam tunc eſt ap
pellandum ad ipſum delegatum, non autem ad Papam, vt
eſt tex.in dicto cap.ſuper quæſtionum.§ porro.de offic.dele
& idem dicendum eſt in delegato Imperatoris ſubdelegan-
te, non in totum vices ſuas, vt dicit glo in verbo, nõ ad eum.
in dicto §.porro.& hoc firmat ibi dom.Abb.& Ioan.de Imo.
de quo etiam in Spec eodem titu.§.nunc tractemus. verſicu.
vtrum appelletur. gloſ.tamen magna in fi. ibi dicit hoc pro-
cedere, niſi commiſiſſet vices ſuas collegæ, ſeu condelegato,
quia tunc eſſet appellandum ad Papam, licet ſubdelegaſſet
non in totum vices ſuas.& idem eſt dicendum, quando ſub-
delegaſſet alteri, quam collegæ, qui proceſſiſſet ſimul cum
collega. nam tunc eſſet appellandum ad Papam, vt eſt caſus
in cap.ſi duo ex tribus.de offic.deleg.in 6. Item intellige d.§.
porro. quando opponitur exceptio: alias valeret appellatio,
ad

ad Papam omiſſo medio. licet delegatus non in totum ſubdelegaſſet vices ſuas. & hoc tenet Archid. in cap ſi delegatus. de offic. deleg. in vj per no. per Inno in cap. cum Bertholdus. de re iudic. in 6. & ibi per Ioann. Andr. in verbo, ad vos. ſed ſi opponitur exceptio, appellatio interpoſita ad Papã eſt nulla, & hoc tenet Innoc. & Ioann. de Imo. in cap cum R. de officio deleg.

24 Et hoc nota, quia de iure ciuili † appellatio interpoſita ad Imperatorem non eſt nulla, ſed debet remitti ad iudicem cõpetentem, vt in l. Imperatores. ff. eod. & in hoc eſt differentia inter ius canonicum, & ciuile, quod no.

Tertia limitatio d. §. porro. quãdo ſubdelegatus detuliſſet appellationi: nam tunc non procederet, quia valet appellatio interpoſita ad Papam omiſſo ipſo delegato, licet non in totum ſubdelegauerit vices ſuas, quia ſubdelegatus deferẽdo appellationi, repræſentat vices delegati, vnde cẽſetur delatum appellationi ab ipſo delegato, ita dicit Lap. & Dom. Dom. in cap. ſi delegatus. §. fin. de officio deleg. in vj. & de his etiam vide Dom. de Rota, deciſio. 385. quę incipit, item ſi appelletur.

Vltimo limita d. §. porro. quando appellans negat delegatum habuiſſe iuriſdictionem: puta ſi diceret, Papam fuiſſe mortuum re integra, vel delegatum fuiſſe excommunicatum tempore appellationis: tunc enim eſſet appellandum ad Papam, licet delegatus non in totum vices ſuas commiſiſſet, caſus eſt notabilis in capitulo, ſi a ſubdelegato. de offic. deleg. in 6. Et ex his expediti ſunt quatuor caſus excepti, qui ponuntur per glo. ſed Doct. extra glo. addunt alios caſus.

Eſt ergo quintus caſus in legato Papæ, quia ad legatũ poteſt appellari omiſſo medio, argum. cap. j. de offic. leg. & hoc tenet glo. in cap. 2. in verbo, officiali. in fi. de conſuetud. in 6. & in cap Romana. in verbo, curiam. de appell. eo. lib. & hoc tenet Ioan. And. ibi in nouella, & in c. quod translationem. de offic. leg. idem tenet Spec. eod. tit. § nunc tractemus. circa medium. verſ. ſed nunquid idem in legato. & idem tenẽt hic Doct. & ſequitur etiam dom. Abb.

25 Subdit tamen hic Bald. in fi. quod † legati de latere [a] non

a poſſunt cognoſcere de appellatione interpoſita ad Papam, vel ad Sedem Apoſtolicam abſque mandato Papæ, per no. in cap. conſtitutus. ſupra eod. & per Archid. in cap quisquis pulſatus. 2. quæſt. 6. & quod not. in cap. ſi Abbatem. de elect. in 6. & vide no per Doct. in cap. cum veniſſet. ſupra de eo qui mitt. in poſſeſſ.

Sextus caſus eſt, quia ad Patriarcham in tota eius prouincia poteſt appellari omiſſo medio, vt dicit Innocent. in cap. antiqua. infra de priuileg. & in dicto § nunc tractemus. verſ. ſed nunquid.

Septimus eſt, quãdo Archiepiſcopus conuenit ſubditum coram ſuo epiſcopo: non enim debet ad eum tunc appellari, ne ſit iudex in cauſa propria. facit capitulum fin. infra de inſtit. cum concord. & hoc tenet Ioan. And. in dicto §. j. & ſequitur hic dom. Abb.

Octauus caſus eſt, quando epiſcopus litigat cum ſubdito ſuo coram arbitris, ſicut tenetur facere, quando epiſcopus eſt actor, & ſubditus reus, vt in cap. ſi clericus. 11. quæſt. 1. § licet, quando ſubditus eſt actor, poſſit conuenire epiſcopum coram Archiepiſcopo, vt in cap paſtoralis. §. de offic. ordin. & in cap venerabilibus. § ſed ſi excommunicatus. & §. ſequẽ. de ſenten. excomm. in vj. Quando ergo epiſcopus agit contra ſubditum, debent eligi arbitri, vt dicto cap. ſi clericus. & ſi interponitur appellatio ab arbitris, eſt appellandum immediate ad Papam, vt dicit glo. ſingul. in c. ab arbitris. de offic. deleg. in 6. & hæc non eſt alibi, ſecundum domi. Abb qui tamen dicit, quod iſte caſus nõ bene excipitur, quia illi ſunt arbitri iuris, quibus Papa immediate præeſt, ideo ad ipſum eſt appellandum.

Nonus caſus eſt, quando concurrit iuriſdictio mediata, & immediata. Exemplum, ſi appelletur a ſubdito ſubditi epiſcopi: nam tunc poterit appellari ad ipſum ſubditum, vel ad epiſcopum, & dicit glo. no. in c. cum ab eccleſiarum. & in c. paſtoralis. §. de offic. ordi. vnde hoc caſu ſi appelletur a ſubdito Archidiaconi, poteſt appellari ad Archidiaconũ, vel ad Epiſcopum, prout voluerit appellans, & hoc ſequuntur Doct. hic. & idem dicit do. Abb. in omni alio caſu, in quo concurrit iuriſdictio mediata, & immediata. & hoc tenet Io. An. poſt Archid. in c. Romana. §. j. eod. tit. in 6.

Decimus caſus eſt generalis. ſ. quando medium eſt ſublatum: puta ſi iudex ad quẽ immediatus eſt hæreticus, vel excommunicatus, vel ſuſpenſus. ad hoc de offic. deleg. ſi is cui, in 6. & quod ibi no. glo.

Vndecimus & vltimus caſus eſt, quando epiſcopus recuſatur vt ſuſpectus, & ipſe delegat cauſam alteri: nam tunc a ſententia delegati non appellatur ad Epiſcopum, vel ad Archiepiſcopum, ex quo medium cenſetur inhabile propter recuſationem iam factam, & hoc tenet glo. in d. c. ſi is, cui. de offi. deleg. in vj. de quo tamen dic. vt per glo. & Doct. in c. ſi quis contra clericum de fo. compete. Et ex his ſum expeditus de prima parte glo.

Nunc verò ad ſecundam, in qua glo. concludit, quod ab officiali, ſeu Vicario Epiſcopi, vel Archiepiſcopi non poteſt appellari ad ipum Epiſcopum, vel Archiepiſcopum, quia eſt eadem curia, & idem auditorium officialis, & Epiſcopi. ſeu Archiepiſcopi dicit tamen glo. quod ſi conſuetudo diſponeret, quod poſſet appellari de officiali ad Epiſcopum. vel ad Archiepiſcopum, quod conſuetudo valeret. ſed hoc vltimũ non eſt verum, quia loquitur contra tex. in c. 2. de conſuetu.

26 in 6. vbi patet quod non valet † cõſuetudo, quod appelletur a ſententia Vicarij ad Epiſcopum. Nec obſtat, ſi diceres, quia valet conſuetudo, quod appelletur omiſſo medio, & tamen non valet conſuetudo, quod appelletur a Vicario Epiſcopi ad Epiſcopum. glo. no. in d. c. ij. in verbo, officiali. aſſignat rationem differentiæ, dicens, quod non eſt contra ſubſtantialia appellationis, quod appelletur ad Archiepiſcopum omiſſo medio, ſed eſt de circumſtantiis. Circũſtantiæ autem poſſunt tolli per conſuetudinem, ſed quod appelletur ad eundem, vel ad parem, eſt contra ſubſtantiam appellationis, cũ appellatio ſit de minori iudice ad maiorem iudicem prouocatio, vnde quando appellatur de Vicario ad Epiſcopum, videtur appellari ad eundem, & non ad ſuperiorem, vnde nõ valet appellatio, nec conſuetudo poteſt hoc diſponere. & ꝑ eandem rationem poteſt decidi, quod nõ valet conſuetudo quod appelletur ab vno Vicario Epiſcopi ad alium Vicariũ eiuſdẽ epi, & ita cõcludit hic Bal. licet diſputãdo alleget pro vtraque parte. & idem dicendum eſt de iure ciuili, quod non poſſit appellari de Vicario ad eum, cuius vices gerit. & hoc Bart tenet per illum tex. in l. j. ff. a quo appell. Dicit tamen, ꝙ

27 ſi concederetur priuilegium † epiſcopo. quod non poſſit ab eo appellari, tale priuilegium non extenderetur ad ſententiam ſui Vicarii, vt eſt tex. nota. in l. a proconſulibus. C. eod. & ibi hoc tenet Bart. & Bal.

Nunquid autem ſi cauſa eſt delegata ẽpo, vel e conuerſo,

28 poſſit cognoſcere Vicarius † de cauſa commiſſa ẽpo, vel ẽps de cauſa commiſſa Vicario. vide de hoc articulo Innocẽ. in c. cum te. §. de reſcrip. & per Doct. in c. quoniam Abbas. §. de offic. deleg. & in c. ſtatutum. in princ. de reſcrip. In 6. & quod ibi not. glo in verbo, canonici. in fi. & in clem. j. in verbo, officialis, de reſcrip. & in Spec. eod. tit. §. fin. verſic. quid ſi cauſa. Limita tamen glo. quia debet intelligi in officiali principali, ſecus ſi eſſet officialis foraneus: puta conſtitutus in certa diœceſi, quia cẽſetur delegatus ad vniuerſitatem cauſarum: nam a tali officiali poteſt appellari ad epiſcopum, vt dicit glo. in clement. ij. de reſcript. in verbo, foraneo. Idem tenent Dom de Rota, deciſio. 371. quæ incipit, item ſi ẽps. vbi etiam dicũt, ꝙ ſi Epiſcopus committat ſpecialiter Vicario, vt conferat certum beneficium, uel committat aliquem alium articulum, ꝙ poteſt ab eo appellari ad epiſcopum, de quo plenius dicetur in ſeq. parte glo.

Secundo limita, quando ille qui conſtituit Vicarium, nõ recognoſcit ſuperiorem: nam tunc propter defectum ſuperioris poteſt appellari ad eum, cuius eſt Vicarius: puta ſi Papa, uel Imperator cõſtituit generalem Vicarium, & interponitur appellatio: nam ad ipſum Papam, uel Imperatorẽ erit appellandum, & hoc probatur in l. eos. C. eod.

Tertiam limitationem ponit hic Bal. quando ẽps adiretur per viam nullitatis, poſſet cognoſcere per uiam appellationis. & ratio eſt, quia per viam nullitatis poteſt adiri quilibet iudex competens, immo etiam ille qui ſententiauit, vt in l. ſi, vt proponis. C. quo. & quan. iud.

Quarto limitat Bal. quando ẽps adiret̃ per uiam reſtitutio

29 nis in integrum, quia per uiam reſtitutionis in integrum † poteſt reſcindere ſententiam ſui Vicarij. & ratio eſt, quia ipſemet iudex qui tulit ſentẽtiam, poteſt aduerſus eam reſtitui in integrum, vt in l. præfati ff. de minorib. hoc etiam tenet Ioan. And. & Dom. Dom. in c. Romana. eod. tit in vj. & dom. Abb. in c. ex literis. §. de reſtit. in integ. Sed nunquid e conuerſo poſſit Vicarius reſtituere in integrum aduerſus ſentẽtiam epiſcopi. de hoc uide dom. Abb. in c. tum ex literis. §. de reſtit. in integ. & ibi dixi.

Quinto limitat Bal. quando agitur de reuocatione ab in-

30 terlocutoria: nam † epiſcopus poteſt reuocare interlocutoriam latam per Vicarium. & hoc tenet etiam glo. in c. ij. de conſuet. in 6. in uerbo, officiali.

Et

ADDITIO.

a ¶ An legatus de latere poſſit cognoſcere de appellatione interpoſita ad Papam. Idem tenet hic Phil. 4. col. ver. octauo limita. & Præpoſitus hic.

Et ex his infert Bal.quod ſi ſunt duo vicarij,qui ferunt ſen
31 tentias contrarias ſuper eadē cauſa, ꝙ † eps poterit eam approbare,quam vult,& illam facere validam,allegāt l.duo iudices.ff.de re iudic.quod tene menti pro limitatione, & declaratione.c.fi.ſ.de re iudic.

32 Nunquid autem a ſententia vicarij poſſit † ſupplicari ad epiſcopum.de hoc dic vt per Ioan.And.& Dom.Dom. in c.
33 Romana.eo.tit.in vj. Item nunquid poſſit † appellari a ſententia delegati a vicario epiſcopi ad epiſcopum.Archidia.in d.c.2.de conſue in vj.tenet quod ſic,per rationem illius tex. & idem dicit ibi Io.And.ſi appelletur a ſententia prælati ſubditi epo,quia poteſt appellari ad epm, vel eius vicarium. & ita etiam ſequitur ibi Dom.Dom.& Doct. Et ex his ſum expeditus de ſecunda parte glo.

Venio nunc ad tertiam: ſed aduerte,quia Ioan.Andr.dicit,quod inquantum glo.pōderat,quod iſte erat canonicus, cui eps cauſam delegauerat,fruſtra hoc pōderat, quia etiam ſi epiſcopus delegaret vnam cauſam ſuo vicario ad ipſum epiſcopum eſſet appellādum, ex quo non cognouit vt epi-
34 ſcopus. Ex quo infertur,ꝙ † eps,vel alius ordinarius poteſt cauſam delegare ſuo vicario,& eſt bona practica, vt euitentur appellationes interponi ad Archiepiſcopum, tamen ſi hoc faceret in fraudem, poſſet excommunicari per Metropolitanum,vt dicit hic dom.Abb.& allegat Spec eod.titu.§. nunc tractemus.verſic ſecundum præmiſſa.& quod nota.in c.ſuper quæſtionum.ſ.de offic.deleg Idem dicit Dom.Dom. in c.2.de conſuet.in vj vbi dicit, quod ſi eps delegaret cauſam in fraudem, vt non appelletur ad Archiepiſcopum conſtito de fraude per coniecturas, non appellabitur ad ipſum epiſcopum delegatum, arg d.c.2.de renuncia.in vj.& dicunt Ioan Mo.& Lap.& Dom.Dom.in cap.Romana. in princip.
35 quod valet † ſententia excommunicationis in formam conſtitutionis lata per Archiepiſcopū contra eius ſuffraganeos huiuſmodi fraudem committentes, & hoc etiam tenet Specul.in dicto verſic.ſecundum præmiſſa & ſubdit domi.Abb. quod Ioan.And.& Doct ſunt ſane intelligendi:dum dicunt, quod epiſcopus euitat appellationem ad ſuperiorem interponendam, delegando cauſam ſuo vicario: nam hoc non procedit quo ad Papam: quia omiſſis omnibus mediis poteſt ad Papam appellari, & hæc regula non reperitur habere fallentiam, niſi in delegato Papæ ſubdelegante non in totum vices ſuas, vt in dicto capi.ſuper quæſtionum.§.porro.ſupra de offic.deleg. nam tunc non ad Papam, ſed ad ipſum delegatum ſubdelegantem eſt appellandū,cum repræſentet perſonam Papæ, vt ibi not. quæ ratio ceſſat in aliis delegantibus, vnde a delegato legati Papæ poteſt appellari ad Papam omiſſo ipſo legato qui ſubdelegauit, vt in c.cum Bertholdus. de re iudic.& in c.cum veniſſent. de eo qui mitt.
36 in poſſ. Item dicit domi.Abb. quod a delegato † epi poteſt ad delegatum Papæ appellari, quia concurrit cum quolibet ordinario, vt in c.j.ſupra de offic.deleg.& idem tenuit dom. Abb in d.§.porro in fi.& in c.cum Bertholdus.ſ de re iud.& in c.cum veniſſet ſ.de eo qui mit.in poſſ.vbi eſt tex. ꝙ poſſit appellari a delegato legati omiſſo ipſo legato ad Papam, & hæc notabis. Sequitur c.ex parte.M.

S V M M A R I V M.

1 *Tutor qui eſſe deſinit, ſi inuitus nomine pupilli conueniatur, iuſtam cauſam appellandi habere dicitur.*
2 *Iudicium poteſt fundari contra tutorem nomine pupilli.*
3 *Reſcriptum poteſt impetrari contra pupillum.*
4 *Impetrare reſcriptum pupillus poteſt ſine conſenſu, licet ſine conſenſu tutoris agere nequeat.*
5 *Mater ratione tutelæ, filios habet in poteſtate.*
6 *Curator non habet minorem in poteſtate, quia bonis,non perſonæ datur.*
7 *Mater tutrix filiorum ſuorum eſſe poteſt.*
8 *Mater deſinit eſſe tutrix ob tranſitum ad ſecunda vota.*
9 *Mater inhoneſte uiuens,deſinit eſſe tutrix.*
10 *Parificantur,tranſire ad ſecunda vota, & uiuere incontinenter.*
11 *Tutor qui eſſe deſinit,amplius conueniri non debet nomine pupilli.*
12 *Exceptio non poſſe conueniri tutorio nomine, eſt dilatoria, & tam reſcripto,quam proceſſui opponi poteſt.*
13 *Perſona coniuncta pro coniuncta ſine mandato iudicio intereſſe poteſt.*
14 *Exceptio an uideatur confutari per proceſſum ad ulteriora a iudice factum vbi per plures caſus examinatur.*
15 *Iudex procedendo ad vlteriora indebite,exceptione propoſita non examinata, proceſſum facit nullum.*
16 *Iudex ſuperſedendo, nec ad vlteriora procedendo, poteſt ab eo tanquam grauante appellari.*
17 *Iudex debet requiri trina requiſitione, vt procedat in cauſa, antequam ad querelam procedatur.*
18 *Iudex alius impetrari poteſt, vbi primus iuſtitiam facere negligit.*
19 *Iudex iuſtitiam denegare dicitur, ſi requiſitus de iuſtitia tacet, & nihil agit.*
20 *Parte petente teſtem interrogari, ſi iudex omiſerit, pars poterit quandocunque appellare.*
21 *Iudex incompetens exceptus, exceptione non obſtante ſi procedat, an intelligatur pronunciaſſe ſe competentem.*
22 *Iudices appellationis non cognoſcunt de cauſa principali vigore appellationis,ſed vigore ſpecialis commiſſionis factæ eis.*
23 *Mater an filios habeat in poteſtate.*
24 *Mater cenſetur tutrix relicta, ſi teſtator dixerit, relinquo filium matri ſub eius poteſtate.*
25 *Tutelæ multiplex diuiſio ponitur.*
26 *Tutela teſtamentaria quæ ſit.*
27 *Tutela legitima quæ ſit.*
28 *Tutela datiua quæ ſit.*
29 *Argumentum ab ordine rubricarum valet.*
30 *Matri tutela conceſſa fuit de iure Authenticorum.*
31 *Mulier adminiſtrans tutelam ſine renunciatione Velleiani, ac ſecundarum nuptiarum, an vitiet tutelam.*
32 *Ius loquens de tutela, an habeat locum in curatione.*
33 *Tutela materna,vel auita,qualis dicatur, ſcilicet an teſtamentaria, vel legitima, vel datiua.*
34 *Mater, uel auia, an dari poſſint tutrices in teſtamento paterno ſolæ, vel cum alijs.*
35 *Mater, vel auia, ſi tutrix eſſe nolit, an teneatur petere tutorem filio.*
36 *Agnati minores vigintiquinque annis, an excuſentur, ſi non petierint tutores pupillo.*
37 *Tutor non intendens eſſe tutor, debet proponere excuſationem a tutela.*
38 *Mater non priuatur ſucceſſione, niſi fuerit negligens per annum in petendo filijs tutorem.*
39 *Tempus omne in dubio eſt continuum.*
40 *Negligentia facit excludere matrem a ſucceſſione filij in pupillari ætate decedentis, non autem poſt.*
41 *Mater quæ tranſiuit ad ſecunda vota, quæ poſtea de iure non valuerunt, vtrum amittat tutelam.*
42 *Mater quæ ignorabat per ſecunda vota amitti tutelam, an tranſeundo ad ea, illam amittat,vel excuſetur.*
43 *Mater tenetur facere inuentarium, & ſatiſdare rem pupilli ſaluam fore.*
44 *Tutore non faciente inuentarium, an transferatur adminiſtratio.*
45 *Religioſi an poſſint eſſe tutores.*

C A P. LXVII.

1 EX parte. M. Si is qui deſiit eſſe † tutor nomine pupilli cōuenitur inuitus, habet iuſtam cauſam appellandi.hoc dicit. In prima ponitur appellantis querela. In ſecunda dat iudices. ſecunda ibi,ideoq; mandamus.
2 Nota primo ex tex. quod † iudicium poteſt fundari contra tutorem nomine pupilli. ſed dic, quod etiam poteſt fundari in perſonam pupilli, ſi eſt maior infante,vt in l.j.§.ſufficit.ff.de admin.tut.& dixi ſ.eo.ſua,in 1.notab.

Quid autem ſi reſcriptum ſit impetrandum contra pupillum, vel contra tutorem.vide Hoſt.in ſumma, de reſcript.§. contra quem.circa princ. vbi concludit,quod etiam contra
3 ſolum pupillum † poſſit impetrari, cum non fiat ei præiudicium, ex quo poſtea iudicium debet agitari, vel contra tutorem nomine pupilli,vel contra pupillum cum auctoritate tutoris, vt dicto §. ſufficit. & ratio eſt, quia impetrare reſcriptum non eſt agere, adeo quod ille qui non poteſt agere
4 ſine conſenſu alterius, poteſt abſque eius conſenſu † impetrare reſcriptū,vt eſt tex.no.in c cauſam.quæ ſ.de iudi. vnde Bal.in l.t. C.qui admit.dicit ſe in facto conſuluiſſe, quod licet filiusfamilias non poteſt ſtare in iudicio ſine conſenſu patris, tamē poteſt adire iudicem, & impetrare donationis inſinuationem ſibi factæ abſque eius conſenſu,& idem dixit Bal.in l.fi.C.de bo.quæ lib.
5 Secundo nota,quod mater † ratione tutelæ poteſt habere filios in poteſtate,& quod pupillus eſſet ſub poteſtate tutoris.hoc patet in tex ibi, ſub poteſtate de tutela.hoc etiam probatur in diffinitione tutelæ:eſt enim vis,ac poteſtas in capite libero ad tuendum eum,qui propter ætatem ſe defendere nequit iure ciuili introducta, atque permiſſa,vt in l.1 ff.de tutel.& Inſtit.eod.tit.§.eſt autem tutela.ſecus dicit dominus Abb.in curatore,quia curator datur bonis,& non perſonę,
6 & ideo † curator non habet minorem in poteſtate, vt in l in copulandis.C.de nupt.
7 Tertio nota,quod mater† poteſt eſſe tutrix filiorum ſuorum. & idem dicendum eſt in curia, vt in auth mat.& auie. C.quan.

C.quan.mul.off.tut.ſun.pot.aliç uero mulieres non poſſint
eſſe tutrices, & eſt uirile officium, vt in l.1.cum ibi notatis.
eod.tit.
Quarto nota, quod per tranſitum ad ſecunda vota, ipſo
8 iure † mater deſinit eſſe tutrix filiorum ſuorum,& hoc pro-
cedit,ſiue ſit tutrix teſtamentaria,ſiue legitima,ſiue ſit data
tutrix per iudicem, licet aliqui dixerint,quod tutelam teſta
mentariam non perdunt, quæ opinio eſt falſa, niſi teſtator
expreſſe conceſſit, quod ſalua tutela poſſit accedere ad ſe-
cunda vota,vt eſt tex.not.in Auth.de nupt.§.diſponat.ſecun
dum Bal.hic,& quod dicitur de matre tranſeunte ad ſecun-
9 da vota,idem dicẽdum eſt, † ſi inhoneſte viuat,quia eodem
modo mater deſinit eſſe tutrix filiorum.pro hoc facit quod
dicit notabiliter Bart.in l his ſolis. C.de reuoc.donat.vbi di-
cit per illum tex.quod omnes pœnæ ſtatutæ contra mulie-
rem ſecundo nubentem, habent locum in ea,quæ inhone-
ſte viuit,quod dicit perpetuo eſſe notandum.pro quo etiam
10 eſt bo.tex.in c.vxoratus.de conuer.coniug.vbi † parificatur
tranſire ad ſecunda vota,vel viuere incõtinenter.& ibi idem
tenet dom.Abb. quod ne plus luxuria habeat, quam caſti-
tas, facit quod notat Barto.in l.fideicommiſſum. C.de fidei
commiſſ.
11 Quinto nota,quod ille qui deſinit eſſe † tutor,non poteſt
amplius conueniri nomine pupilli.hoc tamen intelligit do
mi.Abb. in negocio de nouo inchoando, ſecus in cauſis in-
choatis: nam tenetur tutor adeſſe, & proſequi, niſi admini-
ſtratio in curatorem ſit tranſlata,vt in l.j.C.vt cauſę poſt pu
bli.tut.adſit.
Sexto nota ibi, ſuper his ei non tenebitur ipſorum nomi-
12 ne reſpondere,quod iſta † exceptio, non poſſum conueniri,
tanquam tutor eſt dilatoria, & poteſt opponi & ad reſcrip-
tum & ad proceſſum,vt hic patet.
Ex quo infertur, quod coniuncta, ſicut erat hic mater,
non tenetur defendere coniunctam,& poteſt excuſari ſic.
Ex quo etiam infertur,quod licet coniuncta perſona poſ
13 ſit eſſe pro coniuncta in iudicio ſine mandato, vt in l.ſed
& hæ.ff de procurat. & in l exigendi. C.eod. tamen non co-
gitur eſſe in iudicio ſi non vult,vt eſt tex.hic notabilis,ſecun
dum Bal.& vide eum in l alienam.C.de procur.
Vltimo nota ibi,exceptione neglecta, quod ſi iudex pro-
14 cedit ad vlteriora neglecta † exceptione oppoſita per partẽ,
videtur tacite pronunciare exceptionem non ſtare, & eam
repellere, licet eam expreſſe non reiiciat, & ideo poteſt ab
eo appellari per iſtum tex.qui quotidie ad hoc allegatur.per
quem declara c.dilecto ſ.eod. vbi dicitur, quod ita demum
poteſt appellari, ſi exceptio fuerit oppoſita, & reiecta: nam
ſufficit, quod tacite eam iudex reiiciat procedendo ad vlte-
riora, vt eſt tex.hic notabilis.& per iſtũ tex.reprobatur cau-
tela Pilei, qui dabat conſilium, quod iudex nunquam pro-
nunciaret expreſſe ſuper exceptione, ſed ſolum procederet
ad vlteriora, ne detur materia appellandi. ſed iſta cautela re
probatur per iſtum tex. vbi iudex ſimpliciter procedendo in
cauſa,videtur requirere exceptionem etiam nulla facta pro
nunciatione, & poteſt ab eo appellari, & hoc tenet Bart.in
dicta l.a procedente. C.de dilationibus. & Specul.in titu.de
exceptionibus. §.ſecundo. verſic.& nota. Circa hoc tamen
conſidera tres caſus.
Primus eſt, quando iudex expreſſe repellit exceptionem.
Secundus eſt,quando expreſſa cauſa non repellit,ſed taci
te procedendo ad vlteriora.
In primo caſu clarum eſt, ꝙ poteſt appellari,vt ſ.eo.dile
cto.& in c.ex parte de teſtib.cum ſi.
In ſecundo caſu, ſcilicet quãdo procedit ad vlteriora,nec
expreſſe exceptionem repellit. idem dicendum eſt,ſcilicet ꝙ
poſſit appellari, vt eſt caſus hic, & tenet Io.And.ſ.eod.dile-
cto.& dom.Abb hic,& ibi.& idem tenet Bar.in l.a proceden
te.C.de dilat. Dicit tamen, quod iudex debet examinare,&
inquirere, an exceptio ſit admittenda, vel non, antequam
15 procedat ad vlteriora, & ſic videtur ſentire, quod ſi † iudex
procederet ad vlteriora non examinata exceptione, quod
proceſſus eſt nullus, & ſic non eſſet neceſſaria appellatio.
idem tenet Ang.in l.2.ff.ſi quis in ius vocan.non ierit. per il
lum tex.& idem conſuluit conſilio ſuo 391.quod incipit, in
cauſa accuſationis.& idem tenet Spec in tit.de excep.verſic.
videndum.& verſi.ſed nota,ſecundum Vbertum.debet ergo
iudex primo cognoſcere, an exceptio ſit admittenda, ante-
quam procedat ad vlteriora: alias proceſſus eſt nullus. &
hoc etiam videtur tenere glo.in l.2.§ ſed ſi dubitetur. in ver-
bo,tueri.ff.de iudic.& Bal.in l non eo minus.C.de procurat.
vbi dicit,limitando illum tex.quod ſi fuit oppoſita exceptio,
quod pars aduerſa erat minor vigintiquinque annis, & ſic
non poterit ſtare in iudicio, ſi iudex procedat ad vlteriora
non examinata exceptione, proceſſus ſit nullus,& ſic quod
non tenet iudicium etiam in fauorem minoris. & ſic limitat
iſtam l.dum dicit,quod valet iudicium in fauorem minoris.
Sed But.in cap ij.de iuram.calum.per illum tex videtur ſim-
pliciter dicere, quod per proceſſum ad vlteriora iudex cen-
ſetur tacite pronunciare ſuper exceptione. idem tenet Butr.
& Ioan de Imo.in cap.ſuper literis.ſupra de reſcrip. pro quo
allegat iſtum tex.qui optime probat iſtam opinionem, dum
dicit, quod iſti iudices exceptione neglecta compellebant
iſtam mulierem reſpondere: negligere enim eſt non intelli-
gere & ſic iſte tex.probat, quod ſi iudex procedit ad vlterio-
ra etiam exceptione non examinata poteſt ab eo appellari,
quaſi exceptionem reiecerit & iſtud etiam tenet Bal.in l.pa
ctum curatoris. C de pact.& clarius in l 1.circa fin. C.de ord.
iudic.vbi dicit,quod licet ſit pronunciandum ſuper emergẽ
tibus,vt ibi no.glo.& in cap.j.ſupra de ord.cogn. tamen ſi iu
dex procedit ad vlteriora, cenſetur pronunciare contra eũ,
niſi appelletur. & pro hoc dicit, quod ſi opponatur excep-
tio ſuper legitimatione perſonarum tutoris, vel curatoris,
valet proceſſus,niſi appelletur,quia cenſetur tacite pronun
ciaſſe ſuper exceptione impediente proceſſum ex eo, quod
procedit ad vlteriora. & ita etiam dicit Ioann.de Imo.in di-
cto cap.j. ſupra de ordi. cognit. & iſtam opinionem videtur
tenere Ioan And.& dom.Abb.ſupra eod.dilecto circa fin.&
etiam do.Abb.hic,quia ſimpliciter dicunt, quod iudex pro-
cedendo ad vlteriora videtur requirere exceptionem, nec re
quirunt, quod iudex examinet exceptionem ad hoc,vt cen
ſeatur eam requirere, & iſtam opinionem credo veriorem,
quia non reperitur aliquis tex.expreſſus,qui dicat,quod pro
ceſſus ſit nullus, niſi iudex examinet exceptionem, antequã
procedat ad vlteriora. & iſtam opinionem etiam ſenſit glo.
in clem.fin.in glo.2.eod.tit. vbi glo.ęquiparat,quod iudex in
terloquatur ſuper exceptione oppoſita, vel quod illam non
reiiciat, vel quod ad vlteriora procedat. & ſic vult, quod iu
dex procedendo ad ulteriora,cenſeatur exceptionem requi
rere, nec requirit aliquam cauſæ cognitionem interuenire.
Et ex his ſum expeditus de ſecundo caſu.
In tertio autem caſu, ſcilicet quando iudex non procedit
16 † ad vlteriora, ſi ſuperſedet in cauſa forte.vt uexet excipien
tem laboribus, & expenſis. Pone exemplum, iudex dat ter-
minum ad audiendum voluntatem ſuam, & demum parte
comparente in termino dat alium terminum ad idem. &
hoc caſu dicit Hoſt.& Ioan.And.ſupra eo.dilecto. quod ſi iu
dex tertio humiliter requiſitus non pronunciet ſuper exce-
ptione, poterit ex hoc grauamine appellari, argum.cap.j.ſu
pra de ſuppl.neglig.prælat.& idem tenet infra eod. interpoſi
ta.& But.ſupra eod.dilecto,in 2.colum.& domi.Abb ibi, in
penult.colum.& hic in prima colum.ſed Barto.in l.Titia Se-
io §.vſuras.ff.de legat.2.& in l.mora.ff.de uſur.dicit,quod ſuf
ficit ſemel requirere iudicem. & iſtam opinionem videtur e-
tiam ſenſiſſe glo.fin.in fi.in cap.legitima.de appella in 6.quę
ſimpliciter dicit, quod a iudice nolente in cauſa procedere,
poteſt interponi appellatio. & idem uidetur dicere glo. in c.
ad aures infra de ſimo.ſed tene opin.Ioan.And. & Hoſtiẽ.&
17 But.& dom.Abb.quia vbi exigitur requiſitio † iudicialis,prę
ſertim cum requiritur ſuperior, debet eſſe trina requiſitio,
ut notant Doct.in cap.cum cauſa.ſ.de offi.deleg.& Ioan.de
Imo.in clem.1.in glo.in uerbo,requiſierit.de hæretic.de quo
etiam per Dom.Dom.in cap.ſi contra vnum. de offic.deleg.
in 6. Nec obſtant glo.præalleg. quia debent intelligi, quod
poſſit appellari a negligentia iudicis, interueniente prius tri-
na requiſitione, poteſt etiam pars per uiam querelæ adire
ſuperiorem,ut uel reuocet iudicem uel ei mandet, quod in
cauſa procedat,ut in l.fin.§.illud. C de tempor.appell.& ibi
per Bal.facit cap.nullus.de iure patron.& idem uoluit Inno
cen in cap.ex conqueſtione.de iure patron.in princ de reſti.
ſpoliat.& Bart.in l.quamuis.in penult.colum.ff.de dam infe.
ubi dicit,quod ſi cœpi cauſam coram vno iudice,qui negli-
18 git mihi facere iuſtitiam, poſſum adire ſuperiorem,& † im-
petrare alium, ut in Auth.ut differentes iudices.per totum.
Vtrum autem ipſe iudex primus poſſit cauſam reaſſume-
re, ſi uult reuocare grauamen, ideſt in cauſa procedere An
ge in dicta l.quamuis.dicit quod ſic per no.ſupra eo.cum ceſ
ſante.ſed Ioan.de Imo.in dicta l.quamuis.tenet contrarium,
ex quo ſuperior cauſam alteri commiſit. & iſtam opinionẽ
credo ueriorem, quia committit cauſam alteri,uidetur iuriſ
dictionem a primo iudice reuocaſſe, ut in c.paſtoralis § præ
terea.de offic.delega.facit quod dictum eſt ſupra eod. ut no-
ſtrum.& quod dicetur infra eod.intimaſti.& dic,quod iudex
19 † requiſitus de iuſtitia, aut de expeditione cauſæ, & nihil re-
ſpondens, aut muteſcens, & nihil faciens, dicitur iuſtitiam
denegare. ita dicit notabiliter Bal. in cap.j.de milite uaſallo
qui contu.eſt.
Item aduerte, quia licet poſſit appellari a iudice omitten-
te

te in cauſa procedere, tamen etiam poſt decem dies poteſt
appellari, vt dicit Bal.in cap.per tuas.§.de teſti.vbi per illum
tex.dicit, quod grauamen in omittendo non tranſit in rem
20 iudicatam per lapſum decem dierum, vnde ſi pars † petiit,
quod iudex interroget teſtem ſecundum formam interroga
torij,& iudex omiſerit,uel noluerit interrogare,poterit quã
docũque etiam poſt decem dies appellari. & idem dicit Bal.
in cap.j.ſi de inueſtitura inter dominum & uaſallum lis oria
tur. ubi tenet hoc. limitat, niſi iudex aliquid interloquatur,
quia tunc a die interlocutoriæ currit tempus appellandi, &
Ioan.de Imo in dicto cap.per tuas. indiſtincte tenet contra-
rium, dicens, quod a die illati grauaminis in omittendo de-
bet appellari infra decem dies.

Sed aduerte, quia ſi iudex committit grauamen in omit-
tendo, quantumcunque etiam poſt decem dies poteſt peti,
reuocari grauamen, vt probatur in dicto cap. per tuas. ubi
patet, quod ſi iudex omiſit interrogare teſtẽ ſuper interroga
toriis etiam poſt publicationem teſtium poteſt peti,ut inter
rogentur ſuper articulis, ſeu interrogatoriis, ſuper quibus
non fuerunt interrogati, & patet ratio,quia ex quo iudex in
cauſa nõ procedit,ſeu nihil determinat, iſtud non poteſt ha
bere uim ſententiæ interlocutoriæ, ergo pars poteſt quan-
docunque petere grauamen reuocari illud.quod omiſit, ta-
men ſi uellet appellare, & in hoc puto dicere uerum Ioan.
de Imo.facit cap.concertationi. eod.tit. in 6. ſi tamen nollet
iudex poſtea reuocare grauamen commiſſum in omitten-
do, poſſet pars appellare, quia iudex diceretur de nouo gra
uare partem, ex quo non uult ſuam negligentiam corrige-
re,& hoc modo debet intelligi Bal.in d.c.per tuas.

Nunquid autem ſi eſt oppoſita exceptio incompetentiæ
21 iudicis, † & ipſe procedit ad ulteriora, cenſeatur tacite ſe
pronunciare competentem, uel an requiratur expreſſa pro
nunciatio.de hoc uide Innoc.& Doct.in cap.præterea. de di
lat.& in cap.ſuper literis de reſcript.& per Ioan.And.& Do-
min.Domin.in c.1.de reſcrip.in 6.& dixi poſt dom.Abb.in c.
ſi duobus,in princ.

Secundo oppono contra tex.in fi in eo,quod Papa man-
dat iſtis iudicibus appellationis,quod cauſam audiant hinc-
inde iuſtificata appellatione; nam videtur, quod debuiſſet
mandare,ut prorſus deſiſterent a cognitione. ex quo iſta no
bilis probabat ſe deſiuiſſe eſſe tutricem, ut in ca.olim. ſupra
de except.dom.Abb.ſoluit, quod tex.non eſt intelligendus,
quod iſti iudices debeant cognoſcere inter iſtam quondam
tutricem, & aliam mulierẽ, quæ reſcriptum impetrauerat,
ſed inter pupillos,& ipſam mulierem, ac tutricem; nam ex
quo cauſa fuerit ſemel delegata; uoluit Papa prouidere ipſi
mulieri impetratrici de iudicibus delegatis, neque uoluit
cauſam remittere ad priores iudices,ne grauarent pupillos,
ſicut matrem grauauerant, vnde erat ſuſpitio orta contra
22 eos, & ſic vult domi.Abb. quod † iudices appellationis non
cognoſcant de cauſa principali ex virtute appellationis iuſti
ficatæ, ſed vigore ſpecialis commiſſionis factæ eis quo ad ip
ſos pupillos: & ita etiam dicit hic Ioan.de Imo.in prin. vide
tamen quod dixi in d.c.olim.

In glo.diuide ipſam in quatuor partes.

In prima tractat, an mater poſſit habere filios in po-
teſtate.

In ſecunda,an mater poſſit eſſe tutrix filiorum.

In tertia, quam pœnam patitur mulier tranſeundo ad ſe-
cunda vota non reddita adminiſtratione tutelæ.

In quarta, an teneatur facere inuentarium.ſecunda ibi,il
lud tamen.regulariter. tertia ibi,item ſi tranſeat. quarta ibi,
item in princ.

In prima parte nota bene glo.quod fœminæ non habent
filios in poteſtate, & quod filij nati ſequuntur familiam pa-
23 tris,& non matris.& quod mater † non habeat filios in po-
teſtate,eſt bo.tex.Inſtit.de adopt.§.fœminæ. ſed ratione tu-
telæ,vt dicit glo.filius eſt in poteſtate matris,vel auiç.& hoc
clare probat iſte tex.ut dixi in primo notab.poſt dom.Abb.
& hoc etiam ſequitur hic Bal.in 3.notab.

Ex quo infert, quod ſi teſtator in teſtamento dicat, relin-
24 quo filium matri ſub poteſtate † matris ſuæ, quod per hoc
cenſetur ipſam reliquiſſe tutricem teſtamentariam, per iſtũ
tex.& iſtam glo.in prin. ita dicit hic Bal.in fi.quod tene mẽ
ti:ſecus ſi teſtator diceret,relinquo filium matri ſuç,uel ſub
cuſtodia, & gubernatione matris ſuæ: nam per hoc non cẽ
ſetur mater data,uel relicta tutrix,ut eſt tex.not.iuncta gloſ.
in l.qui in aliena.§.quanquam.ff.de neg.geſt.& hoc tenet ibi
Bal.in princ.& in l.omnem.C.ad Tertull.in prima colum fa
cit l.quidam decedens.§.j.ff.de adminiſtr.tutor.l.ſi filiæ.ff.de
ſolut.& idem tenet Ang.in d.§ quamquam.

In ſecunda parte glo.dom.Abb pro intellectu ipſius dicit
25 quod † quædam eſt tutela teſtamentaria,vt eſt;quando pa-
ter reliquit filio in poteſtate ſua conſtituto tutorem in te-
26 ſtamento. † Quædam eſt quaſi teſtamentaria, ut ſi pater in
teſtamento det tutorem filio iam emancipato,vel non exi-
ſtenti in poteſtate ſua:puta quia erat filius naturalis:nam ta
li filio non exiſtenti in poteſtate, pater non poteſt dare tuto
rem, ſed datus per eum confirmatur per iudicem, & ideo ta
lis tutela appellatur quaſi teſtamentaria confirmata, de qua
habetur ff.& C.de confirma tuto.per totum. & Inſtit.de tut.
27 § fin. † Quædam tutela dicitur legitima,& iſta defertur pro
ximiori agnato,uel proximiori cognato,& dicitur legitima,
28 quia a lege defertur ,ut Inſtit.de legit.agna.tute.§.1. † Quæ-
dam enim eſt tutela datiua, quæ ſic appellatur,quia datur a
iudice in defectum aliarum tutelarum, & iſtæ tutelæ deferũ
tur ſucceſſiue ſecundum ordinem prędictum: nam teſtamẽ-
taria præfertur omnibus aliis, adeo ut quamdiu eſt ſpes de
tutore teſtamentario: puta quia datus eſt ſub conditione,
ceſſent aliæ tutelæ,vt in l.ſi quis ſub conditione ff.de teſtam.
tute & ibi pleniſſimè per glo.& Bart.& in auth.matri & auiç.
alleg in glo.

In defectum autem teſtamentariç ſucceſſit tertia,ſcilicet
legitima. In defectum legitimæ ſucceſſit datiua. Et ex ordi-
ne Rubricarum iuris ciuilis hoc probatur: nã primo tractat
de teſtamentaria tutela. Secundo de confirmando tutore.
Tertio de legitima tutela.Quarto de datiua,vt patet in Rub.
de tut & curat.dat ab his.

29 Et ex hoc infert dom.Abb. quod valet † argumentum ab
ordine Rubricarum,de quo ſupra in proç.Greg.& quod no.
glo in proœ ſexti.in verbo,titulis de pœn.diſt.1.§.hæc autem
verba.in verbo,ſtatuerit.

Secundo præmittit dom.Abb.pro declaratione glo. quod
de iure Digeſtorum mater non poterat eſſe tutrix,poterat ta
men impetrare hoc a iudice ſpeciali beneficio,vt in l.fi. ff.de
tute. ſed poſtea de iure Codicis fuit ampliata hæc facultas,
vt dicitur in glo ſed poſtmodum de iure Authenticorũ fuit
30 ſtatutum, vt liceret † matri, & auiæ aſſumere tutelam fi-
liorum, ſeu nepotum,ita vt præferantur aliis tutoribus legi-
timis, ſeu datiuis, niſi teſtator in teſtamento dediſſet alium
tutorem,vt dicta auth.matri & auiæ.ita tamen vt renunciet
ſimplici verbo ſecundis nuptiis,& Velleiano,& omni alij au
xilio, vt dicitur in d.auth.& hic in glo.

31 Sed dubitatur de aliquibus, & primo, quid ſi † mater, vel
auia adminiſtrat tutelam abſque eo,quod renunciat ſecun-
dis nuptiis, & Velleiano, nunquid talis commiſſio habebit
vitiare aſſumptionem tutelæ. Quidam dixerunt,quod non,
quia omiſſio modicæ ſolemnitatis, non vitiat actum.l.1. in
fi.ff de ventre inſpic. ſed Bart.in dicta auth.matri & auiæ. te-
net contrarium, quia omiſſio ſolemnitatis regulæ vitiat a-
ctum,vt in c.quia propter.de elec.& in l.ſi vnus.C.de teſtam.
nec ſolemnitas renunciationis poteſt dici modica: nam ſi
mater habet conſilium nubendi,non eſt apta ad tutelã,quia
conſumeret de facili ſubſtantiam filiorum amore futuri
mariti,ut in l.lex quæ tutor. C.de adminiſtr.tut.vnde eadem
ratio eſt de muliere habente affectionem,& voluntatem nu
bendi, quæ eſt de maritata. & idem dicendum eſt reſpectu
Velleiani: nam cum mulier habeat priuilegium a Senatuſ-
conſulto Velleiano, ut non poſſit mulier ſe obligare effica-
citer pro alienis debitis,ſimiliter non renunciat huic priuile
gio, poterit ſe iuuare ex eo, & ſic non poteſt dici,quod ſit ef
fectus modicus huius ſolennitatis.& per has rationes dom.
Abb.ſequitur opin.Bart.

32 Secundo dubitatur, † nunquid illud, quod dicitur in tu-
tela, habeat locum in cura.ſ.vt mater, & auia poſſit eſſe cu-
ratrix filij,vel nepotis.& Spec.in tit.de cura.§.cum aliter. ver
ſic.ſed nunquid.tenet quod ſic. & idem dicit glo.in l.ſcire. ff.
de tut.& cur.da.ab his.& in d.auth.mat.& auiç.vbi Bar.idem
tenet,dicens hoc communiter Doct.tenere. idem tenet do.
Abb.hic,prope fin.

33 Tertio dubitatur,nunquid hæc tutela † materna, vel aui-
ta, dicatur eſſe tutela teſtamentaria, vel legitima, uel dati-
ua. & Barto.in dicta auth.dicit, quod ſicut data in teſtamen-
to, eſt teſtamentaria; alias eſt nuda, legitima tamen volun-
taria, quia mater, & auia non compellitur,ſi non vult,vt in
d.auth.matri & auiç.& idem tenet hic dom.Abb.

34 Quarto dubitatur, nunquid mater, † vel auia poſſit dari
tutrix in teſtamento paterno,vel ſola,vel cum aliis.& iſtam
quæſtionem late hic proſequitur Hoſt. quia contigit ſibi de
facto. & dicit do.Abb. quod communis opinio Canoniſta-
rum eſt, quod mater & auia poteſt dari in teſtamento tu-
trix,quia ſi poteſt eſſe legitima tutrix,fortius teſtamentaria.
dicit tamen, quod non per omnia fortitur naturam tutelæ
teſtamentariæ,quia tutela ſibi decreta in teſtamento eſt ſu-
ſpenſa,donec ſeruauerit ſolemnitatem cõtentam,dicta au-
then.matri & auiæ. de qua etiam iſta glo.facit mentionem,
& dicit,

& dicit, quod hæc ſolemnitas debet præcedere aſſumptionem tutelæ, & hoc probatur in d. auth. Et ex his ſum expeditus de ſecunda parte glo.

In tertia parte gloſ. dum dicit, quod ſi mater tranſit ad ſecundas nnptias, non reddita adminiſtratione tutelæ, quod bona ſecundi mariti ſunt tacite obligata filiis. dic quod patitur etiam aliam pœnam, quia ſi tranſit ad ſecundas nuptias, antequam faciat tutorem dari filiis, & antequam reddat adminiſtrationem tutelæ, priuatur ſucceſſione filij, ſi deceſſerit in pupillari ętate, ut eſt caſus in l. omnem. C. ad Tertullianum. quæ l. etiam hodie procedit ſecundum gloſ. & Bart.

35 Nunquid autem ſi mater, † uel auia non uult eſſe tutrix, teneatur petere tutorem dari filio. dom. Abb. hic dicit, quod tenetur petere tutorem dari filio confeſtim, ideſt infra annum: alias priuatur ſucceſſione, ſi deceſſerit in pupillari ætate. & dicit idem in quolibet alio, qui poteſt ſuccedere impuberi ab inteſtato, ſiue ex ſubſtitutione pupillari, quia talis priuatur ſucceſſione, ſi pupillus deceſſerit in pupillari ętate, allegat l. 2. §. confeſtim. ff. ad Tertull. & in l. omnem C. eod. & in l. ſciant. C. de legit. hæred. & Inſtit. ad Tertull. §. fin. ubi eſt bo. tex. dic tamen, quod mater minor uigintiquinque annis excuſatur, nec incidit in pęnam ſupradictam. de hoc eſt tex. in l. 2. C. ſi aduer. delic.

36 Sed nunquid agnati † minores uigintiquinque annis, eodem modo excuſentur, ſi non petierint tutores pupillo. vide in Specul. de reſtit. in integ. §. quis autem. verſic. ſed ſi mater minor vigintiquinque annis. & verſicu. ſeq. vbi etiam tangit, an ſi mater tempore mortis mariti erat minor uigintiquinque annis, & ex poſtfacto eſt facta maior, an excuſetur, ſi nō petiit tutorem filio. vide etiam Bald. in auth. ſi captiui. C. de epiſc. & cleri. vbi optime declarat prædictam l. 2. C. ſi aduer. delictum.

Et aduerte bene ad uerba dom. Abb. inquantum dicit, ꝙ dicatur tutor dari confeſtim, ſi petit tutorem dari infra terminum. & hanc eandem opinionem tenet Bart. in l. nepotibus. C. qui pe. tuto. & in l. quid ergo. §. j. ff. de his qui not. infa. ſed idem Bar. in dicta l. ij. §. confeſtim. ad Tertul. & in l. ſciant. C. de legit. hæred. tenet, quod dicatur eſſe in mora, ſi non petiit tutorē dari filio infra quinquaginta dies: mouetur, quia
37 infra illum terminum tutor † debet proponere excuſationem a tutela, ſi non intendit eſſe tutor, ut in l. ſcire oportet. §. j. ff. de excuſa. tuto. & Inſtit. de excuſa. tuto. §. qui autem excuſare ſe uolunt. unde eadem ratione debet infra quinquaginta dies petere tutorem dari filio, quia eadem & maior ratio eſt in petitione tutoris, quam in excuſatione. & ſubdit Bart. quod a quinquaginta diebus in antea mater non excuſatur, niſi probet legitimam cauſam. Vltra autem annū dicit, quod non auditur, ſi vult proponere legitimam cauſam, quia lapſus anni inducit præſumptionē iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio. & idem dicit in aliis coniunctis, qui tenent primum locum in ſucceſſione pupilli, vt l. ſciant. C. de legit. hæred. ſed idem Bart. in authē. presbyteros. C. de epiſc. & cleric. tenuit, quod mater non dicatur in mora niſi poſt quatuor menſes. Bal. autem hic, in 6. colum. verſic. modo ego quæro, vtrum mater. diſtinguit, ꝙ aut nos loquimur de iure antiquo, & tunc mater tenebatur petere tutorem, cum primum poterat, & non ſolum petere, ſed etiam deliberare de idoneo tutore petendo, quia alias in præcipiti feſtinatione nullum eſſet conſilium. vnde dicit, quod iſtud tempus erat arbitrarium, quia non erat diffinitum a lege infra quantum tempus deberet peti tutor dari filio, & hoc modo loquitur l. 2. §. confeſtim. ff. ad Tertullia. aut loquimur de iure nouo, & lex figit pedem in anno, hoc eſt, quod debet peti tutor dari infra annum, vt patet in dicta l. ſciant. C. de legit. hæred. & Inſtit. ad Tertull. §. fin. & ideo ma
38 ter † non priuatur ſucceſſione, niſi fuerit negligens per annum. dicit tamen Bal. quod iſte annus poteſt per iudicem ex cauſa moderari ad petitionem creditorum, argum. l. ſi quis inſtituat. ff. de hæred. inſtit. & dicit Bald. quod iſte annus erit vtilis, non continuus, & ſic in eo non computabuntur dies feriati, nec alij dies, in quibus iudex non ſedet ad bancum. Et ex hoc dicit, quod non ſufficit probare, quod mater non petiit tutorem dari infra annum continuum, vt priuetur ſucceſſione, quia eſt annus dierum vtilium. & dicit Baldus, quod iſte paſſus a nemine eſt conſideratus, ſed ego non cre
39 do hoc vltimum eſſe verum, quia in dubio † omne tempus eſt continuum, niſi ſit expreſſum, quod ſit vtile, vt dicit glo. not. in Rubrica. ff. de diuer. & temp. præſcrip. quam glo. ſequitur ibi Bart. de quo vide quod notant Docto. in capit. 2. & in cap. quia diuerſitatem. de conceſſ. præben. ſed quantum ad principale dictum, ſcilicet quod mater non priuetur ſucceſſione, niſi per lapſum anni, tenuit idem Bal. in l. tertia. C. ad Tertull. idem tenet Ang. in l. ſciant. C. de legit. hæred. & Salic. ibidem dicens, quod opinio Bal. fuit originaliter Riccardi Malumbræ, & quod ſibi placet opinio Bal. contra Barto. idem videtur tenuiſſe Ioan. And. in Specu. de tutore. §. nunc dicendum, ad finem. & iſtum articulum late examinat Ioā. de Imo. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de teſtamen. tute. & dicit ſe conſuluiſſe pro iſta opinio. & iſtam opinionem, vt ſupra retuli, etiam ſequitur hic domin. Abb. & eam puto veriſſimam, quia iura noua non excludunt, neque matrem, neque alios coniunctos a ſucceſſione, niſi fuerint negligētes per annum, ut patet in d. l. ſciant. C. de legit. hæred. & Inſtit. ad Tertull. §. fin.

40 Aduerte † tamen, & intellige prædicta, quando pupillus decedit in pupillari ætate, ſed ſi decederet poſt pubertatem nec mater, nec alij coniuncti excluderentur a ſucceſſione. de hoc eſt caſus in l. mater. C. ad Tertull. & hoc etiam tenet hic Bal. in 7. colum.

Item adde alium caſum, in quo mater non priuatur ſucceſſione, dato quod non petierit tutorem filio: ſi enim filius habet tutorem legitimum: ſatis eſt, quod mater declaret ſe nolle recipere tutelam filij, nec tenetur petere tutorem dari filio, ex quo habet tutorem legitimum, vt in l. ſecunda. §. ſi mater. ff. ad Tertull. & in §. matres. C. eodem tit. & ibi hoc tenet Bart. dicens hoc eſſe menti tenendum.

Sed quæro de duabus quæſtionibus, quas mouet hic Bal.

41 In prima, nunquid ſi † mater tranſit ad ſecundas nuptias, & matrimonium de iure nō valeat, vtrum perdat tutelam. & Bal. hic arguit pro & contra. & in effectu concludit, quod aut interuenit carnalis copula, & tunc perdit tutelam. facit c. nuper. ſupra de biga. Aut non interuenit copula, vt quia ſecundus maritus erat pupillus, vel ita ſenex, quod non poterat cum ea carnaliter commiſceri, & tunc non perdit tutelam.

42 Secunda eſt quæſtio, an ſi † mater tranſiuit ad ſecunda vota per ignorantiam, vt quia credebat ex hoc non perdere tutelam, an excuſetur, vel poſſit petere reſtitutionem in integrum, ſi eſt minor vigintiquinque annis. & Bald. dicit hic, quod non, quia peccauit in iure quaſi naturali, vnde non excuſatur, vt in l. venia. C. de in ius voc. & quia non poteſt in priſtinum ſtatum reuerti. l. ſi ex cauſa §. Papinianus. ff. de minoribus. Nec obſtat. l. ſecunda. C. ſi aduerſus delictum. quia ibi loquitur in matre negligente, quæſtio noſtra in matre committente, ſeu faciente. Maius autem eſt delictum commiſſum in faciendo, quam non faciendo. l. prima. §. impubes. ff. ad Sillan. cum ſimil.

Item agitur de modico præiudicio matrum, ſi alius tutor datur filio, ſed ſi priuaretur ſucceſſione, magis puniretur, & ideo conceditur reſtitutio matri minori, ſeu non excuſatur mater minor in caſu dictæ l. 2. C. ſi aduerſus delictum. hoc eſt, quando non petiit tutorem filio, ſed non excuſatur, nec conceditur reſtitutio, quando mater tranſit ad ſecunda vota, quominus perdat tutelam, dato quod ſit minor vigintiquinque annis, & hoc tene menti pro limitatione dictæ l. 2. & hoc tenet etiam Bal. in auth. ſi captiui. C. de epiſco. & cleric. alias quæſtiones tractat etiam Bal. circa iſtam materiam, circa quam nolo vlterius me extendere. ſed vide Bartol. & alios ſcribentes in dicta authē. matri & auiæ. C. quando mulier tute. officio fungi poteſt. & in l. ſi quis ſub conditione. ff. de teſtamen. tut. & in l. tutor ſi petitus. ff. de tuto. & curat. datis ab his.

43 In vltima parte gloſ. nota gloſ. quod † mater debet facere inuentarium, & ſatiſdare rem pupilli ſaluam fore. & idem eſt in quocunque alio tutore, vt in l. tutor qui repertorium. ff. de adminiſtratio. tutor. & vide bo. glo. in capitulo, qualiter & quando, el ſecondo, in glo. ſecunda. de accuſationibus. vbi dicit, quod prælatus tutor, & procurator debent facere inuentarium, & reddere rationem adminiſtrationis.

44 Nunquid autem transferatur adminiſtratio, ſi † tutor non fecerit inuentarium. Bart. in dicta l. tutor, qui repertorium. poſt multa cōcludit, quod ſic, licet dicat, quod ex hoc poſſit tanquam ſuſpectus remoueri, & hoc probatur in l. 2. §. illo proculdubio. C. arbi. tutelæ. vbi tamen tex. dicit, quod tutor non faciens inuentarium, efficitur infamis, & incurrit alias pœnas, de quibus ibi. & amplius dicit iſte tex. notabilis, quod teſtator poteſt expreſſe remittere confectionem inuentarij, & eodem modo vbi ſubeſt conſuetudo de non conficiendo inuentario, non tenetur tutor facere inuentarium, quia talis conſuetudo valet, arg. l. de quibus. ff. de legib. & do. Abb. hic in fi. 2. col. & etiam ibi Bart. ponit aliū caſum ſpecialem, videlicet vt iudex ex cauſa poſſit remittere confectionem inuentarij tutori, vt ſi expediat pupillo, ne patrimonij ſui ſecreta reuelentur, arg. in l. 2. C. de alim. pupil. præſt. & hoc ſequitur etiam hic dom. Abb. in fi. 5. col.

Vtrum

45 Vtrum autem clerici, vel † religioſi poſſint eſſe tutores, vel ad hoc officium cogi poſſint. vide tex. & bo. glo. in c. peruenit. 86. diſt. & hæc ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Intimationis exemplum debet edi partibus, antequam fiat relatio.*
2 *Iudex qui vult ſuperiorem conſulere, debet conſultationis copiam partibus edere.*
3 *Iuris ciuilis diſpoſitio etiam obtinet de iure canonico.*
4 *Iudex pro deciſione cauſæ poteſt Principem conſulere.*
5 *Conſilium ſapientis a iudice peti poteſt etiam inuitis partibus.*
6 *Iudex relaturus negocium ad ſuperiorem, debet copiam relationis partibus edere.*
7 *Iudex qualiter referre debeat, ſi partes diſcordent ſuper relatione negocij, vel ſuper forma relationis.*
8 *Conſultatio facta per hæc verba, quid iuris, dicitur generalis conſultatio de omnibus dubitationibus.*
9 *Iudex qui vult euitare onus iudicandi, efficitur infamis, & punitur pecunialiter.*
10 *Lex canonica cum non fuerit vſa pœna iuris ciuilis, ſed alia, videtur eam excluſiſſe a foro ſuo.*
11 *Relatio negocij ad ſuperiorem, pluribus de cauſis fieri poteſt.*
12 *Remiſſio cauſæ faciendæ ad principem poſt talem terminum, an valeat, ſi ante facta fuerit.*
13 *Relatio ad ſuperiorem poteſt fieri ob aliquod dubium emergens.*
14 *Relationis materia per quatuor caſus examinatur.*
15 *Tacens in iudicio pro conſentiente habetur.*
16 *Appellare prætermittens, conſentire videtur.*
17 *Relatio facienda ad ſuperiorem, an aperta, vel clauſa tradenda ſit. & vide caſus.*
18 *Appellans non tenetur accipere apoſtolos clauſos, vel ſigillatos.*
19 *Appellatio non datur a pronunciatione iudicis de conſultatione facienda.*
20 *Appellare licet a ſententia ſecundum reſponſionem principis facta.*
21 *Appellatio datur a iudice obtento de conſenſu partium.*
22 *Relatio negocij ad ſuperiorem, quo tempore fieri debeat, quæritur.*
23 *Relatio facta non ſecundum formam commiſſionis, non valet.*
24 *Probationes non ſunt recipiendæ poſt relationem.*
25 *Conſultor nunquid conſulere poteſt, vt iudex deferat iuramentum.*
26 *Conſilium ſapientis non valet, niſi formam commiſſionis ſeruauerit.*
27 *Conſultatio an refutari poſſit de conſenſu partium.*
28 *Dignitas nunquam moritur, licet perſona moriatur.*
29 *Sententia nunquid valeat, ſi cum iam commiſſa eſſet ad conſilium ſapientis, eo non expectato ſententiam tulit.*

CAP. LXVIII.

1 INtimaſti. Exemplum † intimationis debet edi partibus, antequam fiat
2 relatio. vel ſic, ſi † iudex de iure dubitans vult cõſulere ſuperiorem, debet conſultationis copiam partibus edere. alias conſultationi fides non adhibetur, hoc dicit. & iſtud facit ad tertiam partem Rubricæ.

Et pro intellectu præmitte, quod Papa ex multis cauſis impugnat relationem factam per iudicem, ideo dicit, præterea &c.

Nota primo ibi, legitimas ſanctiones, quod in materia relationis, & conſultationis fiendæ etiam in foro eccleſiaſti-
3 co, ſtandum eſt † diſpoſitioni iuris ciuilis, ex quo ius ciuile expreſſe approbatur, vt hic in tex. idem tamen eſt dicendum in aliis materiis. vbi leges non contradicunt canonibus, vt in c. j. de oper. noui nunc.
4 Nota ſecundo, quod † iudex ſubſiſtente cauſa poteſt in deciſione cauſæ conſulere principem, & remittere cauſam ad eum, vt hic, & in l. j. C. de relat. & ſimiliter poteſt iudex pe-
5 tere † conſilium ſapientis, etiam ſi inuitis partibus, dummodo maliriosè non faciat, vt in l. j. & ibi glo. C. de ſent. ex periculo reci & hoc tenet Ange in dicta l prima. C. de relatio & idem ſentit glo. in cap. vt debitus. in verbo, cauſa ſupra eod. vbi plene dixi.
6 Vltimo nota, quod quando † iudex vult referre negocium ad ſuperiorem, copia relationis debet edi partibus, & iſta editio fit, vt partes poſſint contradicere dubio formato per iudicem, ſi veritatem occultauit, & mendacium miſcerat. & idem dicendum eſt, vbi iudex vult committere cauſam conſilio Sapientis, quia articulus ſuper quo debet conſulere Sapiens, debet edi partibus, & ſi partes conſentiunt ſuper formatione articuli, ſeu dubij, ſeu relationis, debet hæc copia ſcribi manu notarii, vel duorum bonorum virorum, vel ſigillari ſigillo authentico vt nihil poſſit immutari, argumẽ. c. ..it. quoniam contra falſum. ſupra de probatio. ita dicunt Doct. & ſequitur etiam dom. Abb.
7 Sed dubium eſt, quid ſi partes diſcordent † ſuper formatione articuli, vel ſuper formatione relationis. do. Abb. hic in 2. colum. dicit, quod iudex poteſt compellere partes ad concordiam, & poterit ſi voluerit interloqui factum ſic ſe habere, prout ipſe formauit articulum, & niſi appelletur, ſtabitur ſuæ interlocutoriæ. l. fin. C. de relat. & dicit dom. Abb. hæc eſſe notanda in ſimili materia, ſcilicet quando iudex habet conſulere iuris peritum ex neceſſitate ſtatuti, quia fides non adhiberetur puncto formato per iudicem, niſi interueniat conſenſus partium modo prædicto, vt in dicta l. j. C. de relat. ſed Ange. ibi dicit, quod non poſſet eſſe melius conſilium, quando partes diſcordant in formatione puncti, quod petatur conſilium, & quod conſultor conſulat quid iuris
8 viſis actis, & proceſſu: nam † conſultatio facta per hæc verba, quid iuris, dicitur generalis conſultatio de omnibus dubitationibus, quæ ex actis, ſeu proceſſu colligi poſſunt, vt in l. eius qui in prouinciam. ff. ſi cer. per. vbi notabiliter dicit Ange. quod conſultus per illa verba, quid iuris, debet conſulere de omnibus eam concernentibus iuſtitiam cauſæ, quam ordinem iudicii, & non ſolum de principali, ſed etiam de omnibus acceſſoriis. & idem dicit Ioan. de Imo. in l. 40. ff. ad leg. Falcid. & Bal. in l. huiuſmodi. §. ſi Stichum. ff. de leg. j. & in c. j. §. 1. de controu inue. vbi dicit, quod conſultus per illa verba quid iuris, niſi de omnibus conſulat, non videtur conſilium reddidiſſe, quia illa verba refertur ad omne dubium, quod ex pũcto colligi poteſt, ita dicit Ang. in l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. ff. de verbor oblig & nota iſta verba, quod ſi formatur punctus, vt conſultor conſulat quid iuris, viſo toto proceſſu, & omnibus ſcripturis, quod tunc neutra pars poteſt contradicere formationi puncti articuli. & quod conſultor tenetur conſulere ſuper omnibus dubitationibus quę colligi poſſunt, ſiue illæ dubitationes reſpiciant merita cauſæ, ſiue ordinem iudicij, & quod niſi conſuluit ſuper omnibus non videtur conſuluiſſe, & ſic arctabitur ad formãdum conſilium ſuper omnibus, niſi tempora conſulendi, & deponendi conſilium eſſent lapſa, quia tunc eſſet functus officio ſuo, & eſſet neceſſe, quod fieret noua commiſſio, & hoc tene menti.

In glo. diuide ipſam in quatuor partes.

In prima parte gl. quærit, an iudex in qualibet cauſa poſſit conſulere principem.

In ſecunda, an liceat conſulere principem ſuper dubio iuris.

In quarta, an poſſit appellari, poſtquam princeps reſcripſit. ſecunda ibi, ſi vero vult euitare tertia ibi, ſi vero iudex dubitat. quarta ibi, ſi autem non appellatur.

In prima parte gl no. glo in qualibet cauſa tam ciuili, quã criminali poteſt iudex conſulere principem.

Et ex hoc infertur, quod etiam ſi cauſa ſit criminalis iudex poteſt eam committere conſilio Sapientis, & hoc videtur probari hic, dum facit mentionem de proceſſu inquiſitionis quod tene menti.
9 In ſecunda parte glo dic, quod ſi † iudex fingeret ſe dubitare, vbi non dubitat ad hoc, vt euitet onus dubitandi, quod efficitur infamis, & puniri debet in triginta pondo auri, in l. 2. C de legib. ſed Hoſtien. & Ioan. And dicunt, quod illa pęna non habet locum in iudicibus eccleſiaſticis, cum ſatis ſit pœna cap. cum ęterni de re iudic. in vj & Doct. communiter hoc ita tenent. ſed domi. Abb. dicit, quod licet iſta opinio tanquam æqua in iudiciis eſſet ſeruanda, tamen mero iure poteſt dici contrarium, quia cap cum ęterni, non loquitur in materia relationis, ſed in iudice iudicante contra iuſtitiã, & contra conſcientiam, vnde cum ſit diſpoſitio generalis, non debet referri ad alias pœnas in ſpecie prouiſas l. ſanctio legum ff de pęn.

Secundo dicit, quod ſaltem concurrere debet vtraque pęna, quia cum pęna cap. cum ęterni, ſit ſpiritualis, non debet tollere pęnam cap. cum ęterni, temporalem, ſecundum no. in cap pro humani. de homicid in vj. facit cap fęlicis § per hoc de pęn eod lib. ſed poteſt dici ſuſtinendo opin Hoſt. Io.
10 And. & Doct. quod ex quo lex † canonica non fuit vſa pœna iuris ciuilis, ſed impoſuit aliam pęnam, videtur noluiſſe vti pęna impoſita per ius ciuile in foro ſuo. facit quod notat glo. in ſimili, in cap. primo. in verbo, tractatus, de rebus eccl. non alien.

In tertia parte glo do. Abb. dicit, quod ex tribus cauſis po-
11 teſt † referri negocium ſuperiori.

Primo ex natura ipſius eccleſiæ, vt quia eſt de maioribus cauſis ſoli principi reſeruatis, vt in c. maiores. de bapt. & in c. ut debitus ſ. eo. & per glo. in c. quod translationem ſ de offi leg & in hac relatione nõ habet locum diſpoſitio huius cap. & quia cauſa eſt decidenda in auditorio principis.

Secundo

Secundo modo fit relatio virtute delegationis iam factæ, vt quia princeps delegauit cauſam cognoſcendam, & inſtituendam, & poſtea remittendam a iudice, qui eam commiſit, vel ſi princeps, ſeu ſuperior ſimpliciter committit, vt infra certum terminum cauſa inſtructa remittatur ad eum, & in hac relatione non habet locum adhuc diſpoſitio huius cap quia totus proceſſus eſt remittendus ad ſuperiorem, nec ſtatur verbis iudicis, niſi quatenus conſtiterit ex proceſſu, vt in cap. quoniam contra de probat. & de iſta relatione loquitur tex. in cap cum Bertholdus de re iudic. & in cap. fin. infra de accuſat. & ibi Innoc. dicit, quod talis delegatus poteſt aſſignare terminum partibus, infra quem fit remiſſio cauſæ. & idem dicit dom. Abb. in cap. cum Bertholdus.

Quid autem ſi princeps commiſit alicui cauſam infra certum terminum decidendam: puta infra tres menſes, & quod
12 alioquin remittat cauſam, † nunquid ſi iudex remittat, ante finitum terminum valeat remiſſio. Ioan. And hic dicit, quod non, & Bal. hic in fi. argum. l. in fideicommiſſi. §. cum Pollidius. ff. de vſur. & idem dicit hic Ioan. de Imo. in vlt. col concludens, quod poſt lapſum termini habet poteſtatem referendi, non autem procedendi vlterius, vel diffiniendi, niſi antequam lapſus eſſet terminus, fuiſſet prorogatus de conſenſu partium, arg. cap. de cauſis, de offic deleg. & ſic concludc, quod ante lapſum termini iudex non poteſt remittere, ſed poſt lapſum termini tunc tenetur remittere, nec poteſt in cauſa procedere, antequam terminus laberetur eſſet prorogatio, vt dicto cap. de cauſis. de offic. deleg. & ff. de iudi. l. 2. ſi iudex.

13 Tertio modo poteſt fieri relatio † ſuperiori cauſa conſulendi eum ſuper aliquo dubio iuris. & hoc caſu loquitur iſte tex. & l. 1. & 2. & 3. C. de relat. nam quia tunc non remittitur totus proceſſus ad principem, ne fatigetur, ſed ſolum elicitur ex actis articulus, ſuper quo dubitatur, & iudex poſſet articulum non bene formare, ideo non ſtatur relationi, niſi copiam dederit partibus, vt ſic de conſenſu partium ſit formatus articulus. & in hoc do. Abb. conſiderat tres caſus, ſed
14 melius eſt facere quatuor † caſus.

Primus eſt, quando articulus cõſultationis formatur partibus conſentientibus, ſeu ſaltem non contradicentibus.

Secundus, quando altera ex partibus contradicit, vel appellat.

Tertius eſt caſus, quando altera ex partibus eſt abſens per contumaciam.

Quartus caſus eſt, quando eſt abſens ſine contumacia.

Primo caſu ſi partes nõ contradixerunt conſultationi formatæ per iudicem, non poſſunt amplius contradicere, ſecũdum dom. Abb. & idem dicit Innoc. & Ioan. And. & communiter Doct. & do. Abb. ad hoc allegat notabile dictum Bart. in d. l. 2. C. de relat. vbi dicit, quod ſi iudex aliquid dicit, vel facit præſente parte, & non contradicente, cenſetur pars conſentire, & ideo dat cautelam, quod ſcribatur in actis parte præſente, & contradicente, & ſi pars contradicit, quod ſcribatur parte præſente, & non conſentiente.

Et ex hoc no. pulchram limitationem ad regulam, qui tacet. in 6. & ad no. per Innoc. in cap. in Geneſi. vbi dicit, quod tacens non habetur pro conſentiẽte in his quæ poſſunt eſſe præiudicialia ipſi tacenti, licet ſecus in his quæ ſunt appetibilia, & fauorabilia: nam hoc fallit in iudicialibus, in quibus
15 tacens † habetur pro conſentiente in his quæ fiunt, vel dicuntur a iudice facit l. cum oſtendimus. §. fin. ff. de fideiuſſ. tuto. dicit tamen Bart. vbi ſupra, quod hoc nõ habet locum in ſententiis interlocutoriis, vel diffinitiuis, quia ſi ſunt latæ parte præſente, & non contradicente non præiudicant, niſi pars taceat per decem dies, vel aliũ actum faciat, per quem videatur tacite conſentire. & illud dictum Bart ſequitur dom. Abb. hic. & in cap quoniam contra. de probat. vnde Bal in l. ne in arbitris circa fin. C. de arbi dicit, quod ſi notarius diceret in fi. ſententiæ, lata fuit ſupradicta ſententia præſentibus partibus, & audientibus, & non contradicentibus, per hoc non præiudicatur parti, quin poſſit appellare poſt decẽ dies. & ſupradictam concluſionem. ſ. ꝙ ſi pars non contradicit,
a non poſſit poſtea contradicere, vel appellare. [a] ſequitur etiã hic Bal poſt princ. dicit enim, ꝙ ſi articulus eſt editus, ſuper quo debet fundari conſilium, & pars non contradicit, vr̃ cõfiteri. ꝙ articulus ſit verus, & bene formatus, nec põt poſtea appellare a formatione puncti, quia vr̃ cõfeſſus. prout in articulo cõtinetur, alleg l. n. ff. de app. reci. vbi dicit caſum eſſe ſingularem. Et ex hoc ſum expeditus de primo caſu.

In ſecundo autem caſu. ſ. quando pars eſt præſens, & contradicit, relatio non facit fidem, niſi aliter probetur ex actis, vt hic, & in l. j § quæſitum. ff. eo. & in l. 2. C. de relat. ſi tamẽ iudex interloqueretur, articulum eſſe bene formatum, neceſſaria eſſet appellatio, vt dicit hic do. Abb plus dicit hic Bal ꝙ etiam ſi iudices ſint plures, nõ ſtatur relationi, eorum parte contradicente, niſi coram ipſo ſuperiore ſolemniter teſtificentur. an tamen iudex poſſit teſtificari de geſtis coram ſe, dixi in c. cum a nobis. de teſtib.

In tertio caſu. ſ. quando relatio fit parte præſente per contumaciam. Innoc & Io. And dicunt, ꝙ non facit fidem, nec ei creditur, niſi quatenus conſtet ex actis, vt d. c. quoniam cõtra. de probat. hoc tamen intellige, niſi iudex pronunciaſſet articulum eſſe formatum. prout res ſe habet, quia neceſſariũ
16 eſſet appellare, vt dicit dom. Abb. † nam non appellando videtur conſentire, vt in l. ab eo. C. quomo & quan. iud. & in l. 1. c. ſi ſæpius in integ. reſtit. pet. ſue. & in c. quod ad conſultationem. ſ. de re iudic.

In quarto autem caſu. ſ. quando relatio eſt facta parte abſente, & non per contumaciam. glo. hic in fi. tenet, ꝙ relatio ſit nulla, quod ei non debet credi, niſi quatenus conſtet ex actis, cum deberet dari copia parti.

17 Sed iuxta prædicta quæro, † an relatio debeat dari aperta vel clauſa. & conclude vnico verbo, ꝙ debet dari aperta, & hoc ſenſit glo. multum not. in clem. 2. eod. tit. in verbo, obla
18 tos. in ſi. quæ dicit, ꝙ † appellans non tenetur recipere apoſtolos clauſos, & ſigillatos & pro hoc allegat iſtud cap. & ſic videtur velle, ꝙ etiam relatio debeat dari aperta. poteſt tamen dici, ꝙ ſi pars habuit copiam relationis, ꝙ poſtea relatio poteſt mitti ad ſuperiorem clauſa. Item dic, ꝙ vbi debet dari aperta, ſi pars reciperet relationem clauſam, & non contradiceret, nec appellaret eſſet ſibi imputandum, argu. cap. cum olim magiſter. ſ. de offic. deleg. ſecundum Io. de Imo. & hoc eſt de mente glo. præalleg.

In vltima parte glo. do. Abb. dicit quatuor actus eſſe conſiderandos.

Primus eſt, quando iudex pronunciat de conſultatione fa
19 cienda, & ab illo non † poteſt appellari, vt in l. 1. §. hinc conſequenter. ff. eod. ratio eſt, quia iudex non grauat, vt ibi dicitur. hoc tamen intelligas, quando relatio fit in caſu licito, alias ſi malitioſè referat, vt euitet onus iudicandi, poterit pars appellare, & hoc tenet Bal in l. fin. C. de relatio. & Ioan. de Imo. hic.

Secundus actus eſt ipſa formatio conſultationis, & ab iſto actu poteſt a principio appellari, ſi iudex verũ nõ exprimat, vt in l. j. § j. ff. eod. ſed ſi pars conſentit tacite, vel expreſſe, non poteſt ante ſententiam contradicere, vt d. l. j C. de relat.

Tertius actus eſt ipſa reſponſio principalis, & ab ea nõ poteſt appellari, quia facit ius inter partes l. 1. ff. de conſti. princ. & in c. in cauſis. ſ. de re iudic. Tu limita, niſi princeps ſit circumuentus in narratione facti, quia tunc poſſet appellari, vt dicit Bal. in l. fi. circa fi. C. de relat.

Quartus, & vltimus actus eſt ipſa ſententia diffinitiua. quã
20 iudex profert ſecundum † reſponſionem principis, & ab iſta poteſt appellari, vt in l. j §. j. ff. eo nam poterit probari in cauſa appellationis, quia punctus nõ fuit bene formatus, ſi pars non conſenſit formationi puncti, & ſi conſenſit, poterit allegare, ꝙ per errorẽ conſenſit, & amplius poterunt fieri probationes ex nouis actis, qa appellatio a diffinitiua poteſt ex nouis actis, & ex noua cauſa iuſtificari, vt dixi ſ. eo. cum cauſam. in glo. fi. probatur in c. cum Ioannes Eremita. ſ. de fi. inſtrum. & in l. per hanc. C. de temp appell.

Et ex hoc infert do. Abb. quod licet partes conſenſerint, vt iudex ferat ſententiam ſecundum conſilium alicuius periti, & conſenſerunt etiam puncto formato per iudicem, nihilominus poterit appellare a ſententia iudicis lata ſecundũ conſilium Sapientis per rationes ſupradictas, & quia non conſenſerunt in iure peritum tamquam arbitrum, vel in arbitratorem, ſed in virum ſcientificum, allegat in ſimili, quia
21 † a iudice obtento de cõſenſu partium poteſt appellari, vt c. cauſam. de re iudic. & in l. ex conſenſu. ff. de appel. ſic etiam in teſtibus, nam licet producẽdo teſtem approbet ipſius perſonam. 4. q 3. ſi quis teſtibus. nihilominus poſſum eius dictũ reprobare. vt not glo. & Doct. in c. præſentium ſ. de teſtib & hanc concluſionem firmat Bar. in l 1. § 1 & in l. ex conſenſu. ff. eo. de quo articulo vide plenius per Bart. & alios Doct. in l. ſi conuenerit. ff. de re iudi. & in l. j. §. ſi plures. ff. de exerci. & per Innoc & Io. And. & do. Abb. & alios Doct in c. ſi pro debilitate. ſ. de off. dele & per Io. An. in regula, nullus pluribus. lib. 6. & per Io. de Imo. in l j. § quæſitum. ff. eod. tit.

22 Extra gl. quæro, quo tempore debeat fieri † relatio, de qua in tex. & dicit Bal. prope fi. ꝙ debet fieri poſt omnẽ diſcuſſionem cauſæ, quia relatio habet vim concluſionis in cauſa, vt in c. cũ a nobis, de dilat. niſi referentes aliud habeant in mandatis: puta quia eſt mandatum, vt remittat cauſam poſt certum

ADDITIO.

a Idem dom. Abb. in c. quoniam contra. 18. col. verſ. nunc quæro. de probat.

rum tempus inſtructum, vel non inſtructam: nam tunc de-
23 bet fieri † relatio ſm formam commiſſionis. & ſubdit, ꝙ re-
latio facta non ſm formam commiſſionis, non valet. & ſub-
dit, ꝙ ita tenet hic Innoc. & idem dicit de conſilio conſulto-
ris, quia non valet niſi ſeruet formam commiſſionis, allegat
l. cum qui duobus. §. filius. ff. de acquir. hæred. & idem dicit
in quocunque habente auctoritatem ab alio, & eſt, quia de-
bet conſequi mandatum: alias non valet, quod facit, allegat
ff. de acquir. hæred. l. ſi quis mihi bona. §. coram. & l. coram.
& l. 1. §. ſi plures. ff. de exercito. & l. qui Romæ. §. Calimachus.
ff. de verbor. oblig. & l. Titium & Mæuium. in princ. ff. de ad-
min. tut. no. bene verba Bal. ex quibus habes duo notanda.
24 Primo, ꝙ poſt relationem † non ſunt recipiendæ aliquæ
probationes, quia relatio fit per omnem diſcuſſionem cau-
ſæ, & habet vim concluſionis cauſæ.
Et ex hoc infertur, ꝙ poſtquam cauſa eſt commiſſa conſi
lio Sapientis, non poteſt fieri aliqua probatio coram con-
ſultore, quia talis commiſſio non fit niſi poſt concluſionem
in cauſa, poterit tamen conſultor probationem, quæ reſul-
tat ex confeſſione partis, hoc tenet glo. quæ reputatur ſingu
laris, in auth. ſed iam neceſſe, & in corpore, vnde ſumitur, de
do. ante nup. facit quod no. glo. in l. in contractibus. §. de illo.
C. de non num. pec.
25 Sed nunquid † conſultor poterit conſulere iudici, vt diffe-
rat iuramentum. vide Barto. & alios ſcribentes in l. generali-
ter. C. de reb. credit. & Ioan. And in Spec. de prolat. ſent. §. iu-
xta. verſic. ſed iudex. & plura dixi in ca. quod ad conſultatio-
nem. s̄. de re iudic.
26 Secundo nota ex verbis Bal. quod non † valet conſilium
Sapientis, ſi non ſeruat formam commiſſionis, & idem in
quocunque habente auctoritatem ab alio, ſecundum eum.
pro quo vide bo. gloſ. in clement. j. in verbo, inhibentes. de
iure p atrona.
27 Vltimo quæro, nunquid de voluntate † partium poſſit re-
cedi a conſultatione, ſeu relatione fienda per ſuperiorem. &
in hoc Io. de Imo. valde inſtat. Sed breuiter conclude, quod
aut relatio eſt præſentata ſuperiori, & tunc non poteſt ab ea
recedi etiam de conſenſu partium, vt in c. bonæ. s̄. de poſtu.
prælat. & in c. licet. in fi. s̄. de offic. lega. & hoc tenet ibi dom.
Abb. & ſequitur Ioan. de Imo. hic, & Spec. eod. tit. §. effectus.
in fi. Aut nondum eſt præſentata ſuperiori, & hoc caſu Bar.
in l. ad principem. ff. eod. vr̄ velle, ꝙ iudex poſſit reuocare re-
lationem etiam inuitis partibus, & ꝙ valeat reuocatio, &
proceſſus per eum factus, niſi interponatur appellatio. ſed
Ioan. de Imo. hic tenet contrarium, & in l. j. §. quæſitum. ff.
eod. licet Ang. ibi ſequatur opin. Bar. ſed Spec. in tit. de relat.
§. effectus. in princ. cum quo tranſit ibi Ioan. And. tenet, ꝙ
non valet proceſſus iudicis, poſtquam retulit cauſam ad ſu-
periorem, cum ab eo ſit abdicata iuriſdictio, & per conſe-
quens proceſſus eſt nullus. Idem vr̄ velle Io. And. in c. legiti-
ma. de appell. in 6. hoc tamen procedit, niſi de conſenſu par
tium iudex reuocaret relationem, quia tunc valeret proceſ
ſus, vt in d. l. ad Imperatorem. & idem tenet Bal. in l. fin. in
princ. C. de relat. & dic ſecundum Bal. hic, ꝙ etiam ſi prin-
ceps cui eſt facta relatio, ſit mortuus, nihilominus ipſa re-
28 latio non expirat, quia fit † dignitati, quæ nunquam mori-
tur, vt in c. ſi gratioſè. de reſcrip. in 6. ita concludit Bal. hic in
1. col. verſ. & no. quod. in Rubr. de relat.
Nunquid autem ſi iudex commiſit cauſam conſilio Sa-
29 pientis, & iudex † tulit ſententiam, non expectato conſilio
valeat ſententia. Bald. hic dicit, quod aut de conſenſu par-
tium eſt aſſignatus terminus conſultori, & non valet ſenten
tia lata ante terminum, ſed elapſo termino ualet ſententia,
etiam ſi conſultor non reddiderit conſilium, ut infra eod. ſi-
gnificante. tunc enim dilatio non pendet, licet noua ſit dan
da dilatio: aut iudex ex primo motu commiſit cauſam con
ſulendam, & tunc non tenetur expectare conſilium conſul
toris, & ſic intelligit Bartol. l. ad principem. & idem tenet
Bald. in l. fin. in princip. C. de relatio. de hoc dixi in capit. ut
debitus. in glo. in verbo, cauſa. ſupra eod. & hæc ſufficiant.
Sequitur capitulum, ſignificante.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio licitè conceditur, ſi ante litem conteſtatam per iudicem ali-
quid innouetur.*
2 *Ius competere poteſt alicui in certo loco, vt victualia vendantur.*
3 *Molendinum conſtruere in loco proprio, quilibet poteſt ſaluo iure pu-
blico, & nauigio.*
4 *Ius negatiuum, ſcilicet quod non poſſit in alio loco vendi, non acquiri-
tur conſuetudine, vel præſcriptione, niſi præceſſerit prohibitio, vel pa-
tientia aduerſarij.*
5 *Clerici poſſunt habere macellum, in quo vendunt carnes.*
6 *Sacerdos poteſt tenere tabernam per tertiam perſonam exercitam, vel di
ta pecunia recipere lucri partem.*
7 *Clericis an liceat negociari.*
8 *Turbari quaſi in ſua poſſeſſione videtur habens priuilegium ſolum ven-
dendi, ſi idem ab alijs venditur.*
9 *Innouare non videtur qui lite pendente vtatur ſua quaſi poſſeſſione, licet
talis vſus ſit contra ius principaliter in iudicio deductum.*
10 *Dilatio data de conſenſu partium non poteſt reuocari.*
11 *Impedimentum procuratoris facientis cōtra mandatum domini, præſtat
domino ſecundum annum ad proſequendam appellationem.*
12 *Procurator habens mandatum legitimum, poteſt impetrare iudicem ſu-
per ipſa appellatione.*
13 *Appellans ex pluribus cauſis copulatiuè deductis, poteſt iuſtificare ap-
pellationem, probando alteram cauſam tantum.*
14 *Poſſeſſio non debet interdici lite pendente.*
15 *Poſſeſſio etiam contra ius commune non debet turbari lite pendente.*
16 *Dictio præſertim, pro maxime ſumitur.*
17 *Officium iudicis quando implorari poſſit.*
18 *Iudex delegatus poteſt facere ſequeſtrum ante litis conteſtationem.*
19 *Delegatus poteſt abſoluere partes ab obſeruatione iudicij, ante litis con
teſtationem.*
20 *Lis pendere quando dicatur quo ad reuocationem attentatorum.*
21 *Dilatio data de conſenſu partium non reuocatur.*
22 *Appellari poteſt etiam ab actu nullo.*
23 *Dilatio per iudicem data, in qua certum eſt nihil facere partem, quia
nimium ſe arctauit, an expectanda ſit, vt pertranſeat.*
24 *Reus an poſſit renunciare ſuis defenſionibus in cauſis inferentibus pœ-
nam ſanguinis.*
25 *Dilatio de iure naturali non datur delinquenti.*
26 *Dilatio, & termini aſſignatio ſunt de iure poſitiuo, ſecundum Bal.*
27 *Appellans poteſt expreſſe renunciare appellationi.*
28 *Suſpectus de fuga poteſt capi pendente dilatione.*
29 *Tertius comparens pro ſuo intereſſe, pendente dilatione eſt audiendus.*
30 *Dilatio eadem, an poſſit aſſignari ad plures actus ſucceſsiue faciendos,
ſeu diuerſos.*
31 *Dilationis aſſignatio, dilatione pendente non habetur pro innouatione, ma
xime cum ſit ad alios actus faciendos.*
32 *Procurator excedens fines mandati, non præiudicat domino.*
33 *Pacta quod non vendatur alteri, uel niſi pro tali precio, non ualent.*
34 *Pactum præiudicans publicæ vtilitati non debet valere.*
35 *Officiales poſſunt ſtatuere certum precium rebus.*

CAP. LXIX.

SIgnificante. Si ante litem conteſtatam
aliquid innouetur per iudi
cem circa principale negocium, vel abſque cau-
1 ſa diem aſſignatam præuenit, licite † appellatur,
& ſi procurator in proſecutione appellationis non ſeruauit
formam mandati, auditur appellans etiam poſt annum. hoc
dicit. In prima ponitur appellationis narratio. In ſecunda
cauſæ cognitio. ſecunda ibi, ideoque.
Nota primo ex tex. quod poteſt alicui in certo loco ius
2 † competere, vt alibi, quam in locis ſuis victualia non ven-
dantur. & idem dicit dom. Abb. in furno, uel in molendino,
ſcilicet vt non coquantur panes, præterquam in furno ſuo,
vel molatur frumentum, præterquam in ſuo molendino,
& idem in ſimilibus. nam hoc ius poteſt competere ex con
ſuetudine, vel priuilegio, idē dicit hic Bal. dicit enim, quod
hoc ius negatiuum, quod ſcilicet alibi non poſſint uendi
carnes, poteſt competere ex conſuetudine, & quod etiam
poteſt præſcribi, & dicit, quod ualde intereſt habere talia
loca, quia tales ſtationes, ſiue ſtallæ ſunt magni ualoris, &
dicit, quod eodem modo poteſt præſcribi ius negatiuum,
quod ciues non poſſint ire ad molendinum, niſi ad molen-
dinum meum, uel quod ſolus habeam molendinum, &
quod aliud non poſſit conſtrui in meū præiudicium. & hæc
omnia probantur in iſto tex. notabili. de iure autem com-
3 muni quilibet in ſuo ſolo poteſt conſtruere † molendinum
ſaluo iure publico, & nauigio. l. quominus. & ibi per Barto.
ff. de flumi. facit capitulum, ſuper quibuſdam. §. præterea. de
verborum ſignificatio. vbi patet, quod poteſt ius colligen-
di vectigal, ſeu pedagium acquiri conſuetudine, ſeu præſcri-
ptione. dicit tamen dom. Abb. hic in primo notabili, quod
requiritur, quod uolentes alibi exercere, fuerunt prohibiti,
& quod acquieuerint prohibitioni per tempus legitimū ad
præſcriptionem complendam, allegat not. per Cyn. in l. 2.
C. quæ ſit longa conſuet. facit l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruit.
4 vend. & in hoc bene dicit dominus Abbas, quia † ius nega-
tiuum, quod non poſſint in aliquo loco uendi uictualia,

uel lrl ad molendinum , uel ſimili non poteſt acquiri con-
ſuetudine,uel præſcriptione,etiam tanti temporis, cuius ini
tij non eſt memoria. niſi præceſſerit prohibitio, uel patien-
tia aduerſarij. & de hoc eſt tex.in l.1. C.de ſeruit.& aqua. ſe-
cundum vnum intellectum.facit ff.de vſucapio.l.ſequitur.§.
ſi viam.de quo vide bo.glo.in c.Abbatem. in glo.3 . de verb.
ſign.& in l.qui luminibus.ff.de ſerui.vrb.præd.alias ſi quis ſta
ret per mille annos, ꝙ nō venderet carnes in domo ſua.poſ
ſet vendere niſi fuiſſet prohibitus,& aequieuiſſet prohibitio
ni per tempus ſufficiens ad præſcriptionem .& idem ſi quis
per mille annos tenuiſſet domum ſuam depreſſam , poſſet
eam eleuare altius, nec vicinus poteſt prohibere,quod non
eleuet,vt offuſcentur ſua lumina.l.altius. C.de ſeru.& aqua.
& hoc niſi fuiſſet prohibitus , & acquieuiſſet prohibitioni
per tempus legitimum ad præſcriptionem.
Ex quo conclude, quod ius negatiuum,ſeu ſeruitus nega
tiua,non poteſt acquiri præſcriptione, vel conſuetudine,ni-
ſi interueniat prohibitio , & acquieſcatur prohibitioni per
tempus ſufficiens ad præſcriptionem. facit l.hæc autem iu-
ra.ff.de ſeruit.vrba.præd.
5 Secundo no.ex iſto tex.ꝙ clerici † poſſunt habere macel-
lum in quo vendantur carnes,ſed ↄ hoc facit clem.j.de vi.&
hon.cler.vbi patet,ꝙ clerici non poſſunt exercere officium
macellariorum, nec tabernariorum, immo ſi clericus exer-
cet perſonaliter,& tertiò monitus nō ſe correxerit, ꝑdit pri
uilegium clericale. & hoc vr̄ etiam tenere glo in c.j. in ver-
bo,ignominioſam.de vi.& hon.cleri.in 6. quæ dicit,ꝙ ſicut
non licet clerico ingredi tabernam, multominus licet eam
tenere;ſed reſponde,ꝙ hoc eſt verum,qn̄ exercet perſonali-
ter,vt dicit glo.in d.clem.j.in verbo,perſonaliter.ſed per aliū
tn̄ poteſt exercere ꝑꝑ neceſſariam, & honeſtam negociatio
nem,vt dicit gl.not.88.diſt.negociatorem.& ita loquitur iſte
tex.nam decanus,& capitulum faciebant per alios vēdi car-
nes,& ſic non exercebant hoc officium perſonaliter.
6 Et ex hoc infertur, ꝙ ſi†ſacerdos in domibus eccleſiæ te-
neat tabernam vēdendo vinum, ꝙ recolligit de poſſeſſioni-
bus eccleſiæ, non tamen exercēdo hoc officium in propria
perſona,ſed per alium,ꝙ non incurrit pœnam.d.cle. & hoc
vult glo.præalleg.ibi,in verbo,perſonaliter. Item infertur,ꝙ
ſi ſacerdos contrahit ſocietatem cum tabernario , vel cum
macellatore,& ponat pecuniam, tabernarius vero,vel ma-
cellator ponat induſtriam , ꝙ ſacerdos licite poſſit accipere
partem lucri acquiſitum in illo exercitio. hoc tamen intel-
ligas, dummodo non apponatur pactum,ꝙ capitale rema-
neat ſaluum , quia tunc eſſet vſura , de quo dixi in c. per ve-
ſtras.ī.de dona.inter vir.& vxo.vbi examinaui,an ualeat pa
ctum,ꝙ capitale remaneat ſaluum, & ꝙ non ſubiaceat ca-
ſui fortuito,de quo per glo.in c.plerique. in verbo, negocia-
toribus.14.q.3.
7 Sed quantum ad principalem quæſtionem, an liceat†cle
ricis negociari,vel tenere tabernam,vel macellum, exercē-
do officium per alium. dic vt per Dom.Dom.in c.vnico. de
vi.& hon.cler.& per dom.Card. & Io.de Imo.in clem j. ī.eo.
tit.& per Doct.in c.fi.ī eod.tit.& in c.j.ī ne cler.vel mon.vbi
Doc.examinant,an liceat clericis,vel laicis negociari,& per
S.Tho.2.2.q.77.art.4.& in 4.ſentē.diſt.17.q.8. in reſponſione
ad quartum articulum.
Tertio no.ꝙ eo ipſo,ꝙ carnes,vel victualia vēduntur ali-
8 bi,vr̄† habēs tale ius turbari in ſua quaſi poſſeſſione ipſius iu
ris ſic reſtricti ad certum locum. hinc eſt,ꝙ pro iſtis honorā
tiis, & iuribus incorporalibus, ſeu iuriſdictionalibus, datur
interdictum vti poſſidetis, ne turbetur in ſua quaſi poſſeſſio
ne.& de hoc eſt tex.in c.licet.in prin.& in fi.ſ̄.de proba. facit
l.ſi quis diuturno.& l.ſicut.§.Ariſto ff.ſi ſerui.vendi.
9 Quarto no. ꝙ non dr̄ quis†innouare ↄ ſtatum litis, ſi lite
pendente vtatur ſua quaſi poſſeſſione,licet talis vſus ſit con
tra ius principaliter in iudicio deductum.pro quo vide bon.
tex.in c.j.ſ̄.vt li.pen.& bo.glo.in c.non ſolum.in glo.mag. de
appell.in 6.& vide ꝙ habetur in c. cum veniſſent.ī.de inſtit.
10 Quinto no. ꝙ†dilatio data de conſenſu partium non pōt
reuocari altera parte inuita,& ꝙ pendente dilatione iudicis
officium conquieſcit,& ita ad hoc ſemper allegatur iſte tex.
& in l.ſiue pars. C.de dilat.de quo infra dicetur ſuper glo.in
verbo,præuenire.
11 Sexto nota,quod † impedimentum procuratoris facien-
tis contra mandatum domini præſtat iuſtam cauſam domi
no habendi ſecundum annum ad proſequendum appella-
tionem,de quo tamen infra dicam ſuper glo.fi.
12 Septimo no.a ↄrio ſenſu, ꝙ † procurator habens mādatū
ad cauſam appellationis proſequēdam,poteſt impetrare iu
dicem ſuper ipſa appellatione, & valet impetratio, niſi dn̄s
inhibuerit,ne impetret certum iudicē,& procurator ipſum
impetrauerit contra formam mandati. de quo vide bo.tex.
in c.cum olim.de cau.poſſ.& proprie.& glo.2 ibi.
13 Vltimo no.ꝙ appellās†ex pluribus cauſis copulatiue de-
ductis, poteſt iuſtificare appellationem probando alteram
cauſam tantum,& ſic deducens plura in appellatione,vel in
libello non cenſetur ſe obligare ad probandum quamlibet
partem copulatiue:ſed ſufficit, ꝙ vnam tantū cauſam pro-
bet,quæ ſufficiat,vt probat iſte tex in fi & in c.exhibita.de iu
di & ibi vide glo.fi.cui concordat in fi.hic,quæ vr̄ velle idem
eſſe, qn̄ plures cauſæ copulatiuè cōtinentur in reſcripto,nā
ſufficit vnam probare,quæ ſufficit. hoc etiam firmat glo.in
c.2. ſ̄.de reſcrip. vbi etiam per Doct.& ibi dicam Deo dante.
In glo.j. ex hac glo. eliciuntur duo intellectus ad illū tex.
Primus,qn̄ ep̄s erat in poſſeſſione iuris, ꝙ carnes deberēt
vendi in ſuis ſtationibus , ſed capitulum dicebat hoc ius ad
ſe pertinere.& iſte intellectus eſt verus in ſe,& ratio dubitā-
di erat, quia iſta quaſi poſſeſſio eſt contra ius commune,ſed
ratio decidendi fuit,quia lite pendente ſuper hoc iure nō de
bebat ep̄s prohiberi vti ſua poſſeſſione,quia nō debet inter-
14 dici † poſſeſſio lite pendente,& ſi ſit de iure ſpeciali. de quo
eſt bo.tex.in c.j.ſ̄.vt li pend.vbi patet, ꝙ exiſtens in poſſeſſio-
ne faciendi deferri crucē ante ſe, & in aliena prouincia.non
15 debet turbari lite pendente,quamuis iſta†poſſeſſio ſit ↄ ius
commune.facit optime c porro. de diuort. Non obſtat c.ad
decimas.de reſtit.ſpol. in 6. quia loquitur in ſpoliato poſſeſ-
ſione,quo caſu non debet fieri reſtitutio, niſi ſpoliatus pro-
bet titulum vt ibi dr̄.ſed iſte tex & iura præall.loquuntur in
nōdum ſpoliato,qui non debet moleſtari in poſſeſſione,do
nec lis decidatur, & ita dicit Dom.Dom.in d.c.ad decimas.
& dicit Bal.hic,ꝙ ſiue poſſeſſio ſit certa,ſiue dubia, quia du
bium debet declarari per ſententiam diffinitiuam, vt eſt tex.
hic notab. ſm̄ eum, non poterit moleſtari ſuper ipſa poſſeſ-
ſione priuſquam feratur ſententia diffinitiua, & priuſquam
fuerit executioni mandata, vt in l.j. C.de exec.rei iudic. cum
16 ſimilibus.Et ſm̄ iſtum intellectum dictio † præſertim,poſita
in tex.ſtat proprie, quia accipitur pro maxime,& importat
idem in caſu contrario,vt dicit glo.in d.c.ad abolendam.de
filiis presbyt.& in c.auditis. in verbo, maxime. de elect.& ſic
erit ſenſus huius litteræ,ꝙ idem eſſet faciendum,etiam ſi lis
fuiſſet conteſtata,quia debet expectari ſententia diffinitiua.
Non enim dr̄ aliquid innouari in præiudicium litis , ſi aliqs
vtatur ſua poſſeſſione,ſicut prius,immo diceretur fieri inno
uatio, ſi prohiberetur vti ſua poſſeſſione, vt d c.j. ſ̄.vt li.pen-
den.& per glo.in c.non ſolum.in glo.mag.eod.tit.in 6.
Et ex hoc habes primum intellectum expeditum , ſed vt
dicit do.Abb.iſte intellectus non conuenit litteræ, quia non
eſt neceſſarium ſupplere ad iſtum tex.verbum maxime,pro-
ut facit gloſ.ſeq. cum in tex.ſit dictio præſertim, quod idem
importat, niſi dicatur, ſm̄ eum, ꝙ ſuppletio glo.procedit re
ſpectu totius temporis litis pendentiæ, quia non debet ali-
quid innouari in præiudicium poſſeſſorum toto tempore
quo pendet lis . ſed meo iudicio iſte primus intellectus ſatis
cōuenit literæ, nec credo quod ſit neceſſarium ſupplere ver
bum, maxime , ex quo dictio præſertim , quæ idem impor-
tat, eſt poſita in tex.
Secūdus intellectus glo.eſt,ꝙ capitulum erat in iſta quaſi
poſſeſſione, & agebat negatoria contra ep̄m turbantem ne
gando hoc ius competere ep̄o,vel forte agebat confeſſoria
dicendo, hoc ius macelli competere capitulo ſoli . & ratio
decidendi fuit , quia non potuit implorare officium iudicis
ante litem conteſtatam,& ſecundum iſtum intellectum nō
oportet ſupplere verbum, maxime. gloſ.tamen non aperit,
quare hoc officium iudicis non potuerit implorari ante li.
conteſt.ↄ inquietātem, & innouantem circa poſſeſſionem.
Sed glo.infra in verbo,ſuper his.ponit duas rationes.
Prima eſt, ꝙ eſt ſpeciale in delegato, cum adhuc poſſ.. re
cuſari ante lit.conteſt.vnde non debet ei licere impartiri of
ficium iudicis circa negocium principaliter commiſſum ,
cum adhuc non ſit firmata eius iuriſdictio.
Secunda ratio glo.eſt, ꝙ officium iudicis non poteſt prin
cipaliter implorari ante lit.conteſt.quia ſuccedit loco actio
nis,ſiue deſeruit actioni intentatæ;ideo debet primo lis con
17 teſtari , ſecus vbi officium † iudicis imploratur incidenter,
quia tunc non eſt neceſſaria litis conteſtatio , & ſic reſpon-
det glo.ad c.2 ſ̄.de iud.& adde glo.in Rubr.ff.de interr.actio.
quę dicit,ꝙ officium iudicis miſericorditer imploratur,nec
in eo requiritur libellus,vel litis cōteſtatio.ſed Bal.hic dicit,
ꝙ illa glo.debet intelligi,qn̄ imploratur officium iudicis cir
ca ordinatoria litis : puta circa interrogationes faciendas ,
antequam lis moueatur,de quibus per gl.fi.& Doct.in c.pe.
ſ̄.de iuram.calum.de quibus interrogationibus habetur per
totum tit.ff.de interr.act. glo.ergo prædicta loquitur,quan-
do imploratur officium iudicis circa ordinatoria iudicij .
Sed hæc gloſ. intelligitur, quando imploratur circa ea ,
quæ

quæ reſpiciunt deciſionem litis, ita dicit Bald.hic, ſed multi reprobant iſtum intellectum gloſ.& præſertim Butr.dicens, quod ex quo capitulum erat in hac poſſeſſione, poterat implorari officium iudicis etiam ante litem conteſtatam, ut nihil innouaretur in præiudicium poſſeſſorum. ſed domin. Abb. dicit ſe credere, quod hæc lectura poſſit ſatis iuridice ſuſtineri intelligendo, ꝙ iſte eps negabat capitulum eſſe in hac poſſeſſione,& ſibi in hoc ius cōpetere,& de hoc erat contentio inter ipſos,ideo lite pendente ſuper his non debebit eps prohiberi in hac facultate a iure non reprobata, vnde non erat licitum iudicibus ſuper hoc aliquid interloqui lite non conteſt.arg.c.conſultationibus. de offic deleg. pro quo dicit dom.Abb.eſſe optimum tex.in c.2.iuncta glo.fin. vltra medium.ſ.de reſtit in integ & ideo non erat licitum iudicibus delegatis ſuper hac poſſeſſione ſe interponere ante litem conteſtatam,cum de ea eſſet contentio, ſed poſt litis conteſta.ex quo agebatur de poſſeſſione,& proprietate,potuiſſent interloqui, ſi prius conſtitiſſet de poſſeſſione,quàm de proprietate,ad hoc c.cum veniſſent.ĩ.de inſtit.

Fatetur tamen dom. Abb. ꝙ ſi conſtitiſſet de poſſeſſione actoris,nec de ea eſſet contentio, ꝙ licite poſſet etiam delegatus officium ſuum impartiri,& reuocare omnia attentata in præiudicium poſſeſſorum etiam li non conteſt. pro quo allegat bo.tex cum glo in clem.2.vt li.pend.

Et ex his verbis dom.Abb poteſt inferri,an delegatus poſſit impartiri officium ſuum,hoc eſt ſequeſtrare poſſeſſionē, vel eum facere deponi, vel abſoluere partes ab obſeruatione iudicij: nam multi tenēt, ꝙ delegatus non poſſit hoc facere ante li.conteſ.& hoc tenuit glo & etiam Bal.in l.ſi reus
18 paratus ff.de procur. vbi dicit, ꝙ † iudex delegatus non poteſt facere ſequeſtrum, vel depoſitum ante lit.conteſt.vt in l. conſentaneum. C.quo. & quan. iud. dixit, ꝙ delegatus ante li.conteſt.non poteſt abſoluere partes ab obſeruatione iudicij.& idem tenuit glo.in l.j.in princ. C.ſi a non compet.iudi.& in l.2.C.de iuriſd.omn.iudi. & iſtam opin.etiam firmat Bal.in c.1.in 5.col.in princ ſ.de ſequeſtr.poſſ.& fruct. vbi tenet, ꝙ delegatus ante lit. conteſta. non poteſt facere ſequeſtrum.ſed Innoc.ſ.eod.ſæpe. ſenſit ↄ̄trium.vbi voluit,ꝙ officio iudicis delegati etiam ante lit conteſt. contumax poſſit condemnari in expenſis,& etiam mulctari.& idem Inno.in
19 c.conſuluit.de offic.deleg. tenuit expreſſe, ꝙ † delegatus etiam ante lit. conteſt. poſſit abſoluere partes ab obſeruatione iudicij.& pro iſta opin.eſt bo tex.in c.2.de do.& contum. vbi delegati ſequeſtrauerunt poſſeſſ.ante lit.conteſt. & licet iſte tex. loquatur de delegato principis, tamen idem dicendum eſt in delegato inferioris, quia eſt eadē ratio. & de hoc eſt bo.tex in c cum veniſſent.ſ.de eo qui mit.in poſſ vbi delegati legati de latere miſerunt actorem in poſſeſſionem ꝑ contumaciam rei. & iſtam opin.etiam hic tenet Bur. & do. Abb.& Hoſt.& Io.de Imo.hic.& Spec.in tit.de offic.iud.§ diſcernit.verſic ſed quærit.& ibi per Io.And.in addit.in titu.de ſequeſtr.in fi.& But & dom.Abb.in c.pen.de ſeq poſſ.& fruc. vbi dicūt, ꝙ delegatus poteſt facere ſequeſtrum: iſtam opinionem tenet Bart.in d.l.ſi reus paratus.ff.de procur.vbi reprobat glo.ibi dicens, ꝙ etiam ante lit.conteſt. iudex delegatus poteſt facere fieri depoſitum, nec in hoc requiritur litis conteſtatio,quia per cōteſtationem delegatus non efficitur dominus litis,vt in l.iudicium ſoluitur ff.de iudic. & idem ſenſit in l.j. C.de iudic.& in l.ſi quis miſſum.§.j. ff.de dam.infec. ſed Innoc.hic dicit, ꝙ attentata circa rem principaliter petitam,& ſuper iniuriis, & damnis,& fructibus circa illam, ſi talia contingunt poſt lit.conteſt. poteſt officium iudicis delegati implorari, ſecus ſi contingunt ante lit conteſta. & ita dicit poſſe intelligi iſtum tex.approbauit ergo Innoc.intellectum glo. ſ.ꝙ officium iudicis delegati non poſſit implorari ante li.conteſt. in his quæ tangunt rem principaliter petitam.ſed Io.de Imo.hic in 3.col. iſtum intellectū reprobat, quia eadem eſt ratio ante,vel poſt lit.conteſt. cum in vtroq; caſu fiat innouatio lite pendente & ideo concludit, ꝙ ſiue aliquid attentet ſeparatum a re principaliter contenta in reſcripto,ſiue circa ea quæ contingunt ipſam rem,de qua agitur,poteſt delegatus ſe intromittere,etiam ſi pro illo contingente incipiat noua actio competere. l.non ſolum. ff. de rei vendic.& hoc tenuit Bart.in d.l.ſi quis miſſum § j ff de dam. infec.& in l.1. C.de iudic.,ſed concorda opiniones, & facias tres caſus.

Primus eſt, qn̄ officium iudicis delegati imploratur circa ea quæ ſunt ſeparata de re principaliter petita: puta ſi petatē fieri ſequeſtrum,vel depoſitum in ipſa re,vel ſi petitur reum abſolui ab obſeruatione iudicii ꝑ ineptitudinē libelli,vel ſi petitur contumacem condemnari in expenſis ante lit.cont. vel ſi petitur ipſum excommunicari, vel ꝙ ↄ̄ ipſum fiat immiſſio in poſſeſſionē ꝑ contumaciā,vel ꝙ alio modo mulctetur,& in his,& ſimilibus poteſt officium iudicis delegati implorari ante lit.conte.& in hoc concordat cōmunis opi.

Secundus caſus eſt,qn̄ officium iudicis delegati imploratur circa reſpicientia ipſam rem,de qua eſt quæſtio: puta ſi moleſtatur in poſſeſſione ipſius rei,de qua eſt quæſtio,& ſumus in caſu,in quo conſtat de poſſeſſione illius qui moleſtetur,& hoc etiam caſu officium iudicis delegati poteſt implorari ante lit conteſt. quia omnia attentata lite pendēte ſunt reuocanda officio iudicis ſine aliquo libello, & ſine li.cont.
20 vt dicit glo.in cle j.vt li. pendē.dr̄ † autem lis pendere quo ad reuocationem attentatorum, quando præceſſit citatio. & iſtam concluſionem tenet hic Hoſt. & communiter Doct. & ſequitur etiam hic dom.Abb.vt ſupra dixi.

Tertius caſus eſt. qn̄ cōtingit innouatio circa reſpicientia rem petitam,ſi nō conſtat quis ſit in poſſeſſione,quia vterq; dicit ſe eſſe in poſſeſſione,prout erat hic & hoc caſu nō pōt implorari officium iudicis ſuper reuocatione talium attētatorum ante lit cōt.oportet enim,ꝙ cōſtet quis ſit poſſeſſor, antequam talia attentata reuocentur,ſed non poteſt conſtare niſi ſeruato ordine iudiciario.ſ.porrecto libello li.conteſ. & etiam ſeruatis aliis quæ ſunt de ordine iudiciario, vt in c. conſultationibus,de offic.deleg & not glo.j in d.clem.2.vt lite pend.& eſt bo.tex.iuncta glo.vltra medium,in c.2.de reſt. in integ ſed poſt lit.cōteſt.ſi agitur de poſſeſſione, & proprietate,ſi prius conſtiterit de poſſeſſione,quam de proprietate, poterit ſuper ea interloqui,& reuocari tale attentatum,arg. c.cum veniſſent.ĩ.de inſtit.& in hoc caſu loquitur iſte tex.& ita debet intelligi Innoc. & iſtam concluſionem firmat hic do.Abb.& hoc etiam modo intellige glo hic, tamen in hoc caſu non eſt facienda dr̄ia inter iudicem delegatum,& ordinarium,quia etiam ordinarius nō poſſet impartiri officium ſuum ante lit.conteſt. circa ea quæ concernunt rem principaliter petitam, vnde non eſt differentia aliqua quo ad hoc inter delegatum, & ordinarium. Et ex his habes iſtum articulum plene declaratum:nam quotidie fit remiſſio ad iſtam Decret. an officium iudicis poſſit ante litem conteſtatam impartiri.

In glo.in verbo,præuenire no.ex iſta glo. duo.

21 Primo, quód vbi eſt data dilatio † de conſenſu partium, iudex non poteſt eam immutare,vel reuocare, niſi interueniat conſenſus partium, vel niſi ſubſit iuſta cauſa reuocādi.

Secundo no. ex glo. ꝙ pendente dilatione iudex nihil facere poteſt altera parte inuita.& ſic gl ſentit, ꝙ ſi iudex procederet pendente dilatione proceſſus eſſet nullus ipſo iure. & hoc etiam tenet hic Bal. & in l.ſiue pars. C. de dilat. & in l.pen. C.de arbit.circa fin vbi poſt Cyn dicit, ꝙ geſta per iudicem pendente dilatione in animum ſunt nulla,quod etiam non poſſunt ratificari, & de expreſſo conſenſu partium, licet ante factum poſſint partes renunciare dilationi. Nec obſtat iſte tex. qui vr̄ innuere, quod ſit neceſſaria appellatio:
22 nam † etiam ab actu nullo poteſt appellari,vt in l.ſi expreſſim.ff.de appell. & in c.exhibita. de iud. & in c.dilecto.ſ.eod. vbi dixi,& hoc modo intellige iſtum tex.

Sed circa primum dictum glo.ſ.an iudex poſſit dilationē ſemel datam reuocare.dom.Abb.diſtinguit tres caſus.

Primus eſt, quando dilatio fuit data ſine cauſæ cognitione ex officio iudicis,& tunc eodem modo ſine cauſæ cognitione poterit reuocari, vt in l.diem proferre. ff. de arbitr. & per Innoc.in c.querelam.ſ.de elect. vbi dicit, ꝙ actus poteſt reuocari ea ſolemnitate qua eſt factus, & ideo ſi dilatio eſt data parte non citata, eodem modo poteſt reuocari parte non citata. & idem dicit Bart.in l.quod iuſſit.ff.de re iudi. & Bal.in l.ſi pacto quo pœnam.in princ.C.de pact.vbi refert,& ſequitur illud dictum Innoc. in d c.querelam. & idem ſequitur hic dom. Abb.& idem dixit in c.cum ceſſante. ſ eod. vbi dixit, ꝙ interlocutoria lata parte non citata, poteſt eodem modo reuocari. & iſta eſt clauſula generalis, ꝙ ea quæ ſunt facta de facto,poſſunt eodem modo reuocari de facto,vt ibi dixi.& iſtud dictum tene ſemper menti.

Secundus caſus eſt, quādo dilatio fuit data cum cauſæ cognitione, & interuenit conſenſus partium. & hoc caſu non poteſt abſque conſenſu partium reuocari,vnde altera parte contradicente reuocari non poſſet, argum.cap.j.de regu.iur. & hoc eſt verum,quando iuſta cauſa non ſubeſſet,alias ſubſiſtente iuſta cauſa poſſet reuocari, vt dicit glo.iſta. & idem ſequitur Hoſt.& Io.And.dom.Abb.& Io.de Imo.

Ex quo infert dom.Abb.quod interlocutoria lata de conſenſu partium, non poteſt altera parte inuita reuocari, niſi ſubſit iuſta cauſa,de quo plene dictum eſt in d c.cum ceſſante. & adde Bal.in l.j. in fi. C.ſent.reſcin. non poſ. vbi dicit, ꝙ dilatio aſſignata de conſenſu partium non poteſt per iudicē prorogari, niſi interueniat conſenſus vtriuſq; partis. & idem dicit Butr.in cap.2.in fi. ſ.de dilatio. ſed hoc debet intelligi,

dicit ꝙ ſic facit c.licet cauſam.ſ.de probat.idem tenet Spec. in tit.de dila.§ ſequitur deliberatoriæ.& ver.ſeq poterit ergo dicere iudex, aſſigno tibi decem dies ad producẽdum teſtes, & decem alios dies ad producendum inſtrã.hoc tamen limitat Ioan.de Imo.& dom.Abb.hic, niſi ſecundus actus haberet connexitatem cum primo, uel ei afferret præiudicium. Exemplum, ſi iudex aſſignauit terminum decem dierum ad faciendas poſitiones, & alios 10.dies ad probandum:nam taliter iudex non poteſt aſſignare dilationẽ: forte enim aduerſarius cõfitebitur omnes poſitiones, vnde fruſtra daretur ſecunda dilatio, vt in c.j.de confeſ.in 6.& forte omnes poſitiones negabuntur, vnde longiore dilatione opus eſſet, & ideo expectandus eſt finis primæ dilationis; ſecus eſt, ſi actus ſint omnino diuerſi, quia nihil prohibet plures dilationes, ſeu terminos ſimul accumulare, nec tunc dr̃ aliquid innouari dila
31 tione pẽdẽte, ex quo aſſignant† dilationes ad diuerſos actus ſucceſſiue fiendos, vt dicit Inno.in c.conſuluit.de offi.deleg. idem tenet Bal.in d.l.ſiue pars. C.de dilat.& adde glo.in cle. ſæpe.in verbo, datorem.de verb.ſign. & vide omnino Ioã.de Imo.ſuper ea.& adde ibi Bart.in l quamdiu ff.de acq hæred. vbi dicit, ꝙ iudex pendente prima dilatione poteſt dare ſecũdam cum hoc, vt incipiat currere finita prima. & adde glo. not. in l.1. C.de ſucceſſ.edic. quæ dicit, ꝙ vbi plures habent ſucceſſionem in hæreditate ordine ſucceſſiuo intra tẽpa primi, poteſt ſecundus interrogari, an velit adire hæreditatem, ſeu petere bonorum poſſeſſionem, & tene menti has limitationes, quæ ſufficiant.

In glo.in verbo, audiebant. Iſta glo.fuit expedita cum gl.j.ſ.eod.ideo ipſam aliter non repeto.

In glo.ſi.diuide ipſam in tres. In prima, & ſecunda opponit, & ſoluit. In tertia dicit, ꝙ ex triplici ratione iſte epſ fuit auditus. ſecunda ibi, ſed vr̃. tertia ibi, & ita auditur epſ.

In prima parte de hoc dic, vt in c.cum olim, alleg.in gl.& in glo.2.ibi, & tetigi ſ.in 7.notab.

In ſecunda parte glo.Hoſt.ſoluit ꝯrium, alio modo dicẽs,
32 ꝙ † procurator exceſſit fines mandati, & ideo non præiudicauit dño, & ſic non tenebitur dñs primo agere ꝯ procuratorẽ quia impetratio facta per eum non ſeruata forma nõ valuit, vt in l.diligenter.ff.mand.ſed dicit do.Abb hæc reſpõſio poteſt procedere quo ad ipſam interpretationem, non autem quo ad ſuperiorem appellationis, cum procurator non fuerit eam proſecutus infra annum. vnde ſolutio glo. eſt melior, quam do.Abb.dicit eſſe notandam pro intellectu iuriũ, quę tribuunt ſm annũ impedito; nam ſi impeditur facto tertij, non datur ſecundus annus, ſi eſt ſoluendo, ſed agitur ꝯ ipſum ad intereſſe, ſed ſi non eſt ſoluẽdo, tunc appellans reſtituitur vt hic, de quo die, vt dixi ſ.eo.ex ratione.vbi eſt ſimilis glo.ſed do.Abb. aliter ſoluit ꝯrium, dicens ꝙ ꝯrium procedit, qñ tertius eſt in dolo, ſed iſte procurator non erat in dolo, quia fuit circumuentus, vt quia forte fuerunt ei præſentatæ litterę falſæ, quæ erant reuocatoriæ illius inhibitionis, vnde cum procurator non eſſet in dolo, non poterat agi cõtra ipſum ad intereſſe, ideo debuit dari ſecundus annus.

In vltima parte glo.dic, ꝙ glo.bene dicit, quia tenebatr̃ iſte epſ probare impedimentum contingens ex facto procuratoris ad hoc, vt ſibi non obſtaret lapſus anni, ſed quantũ ad iuſtificandam appellationẽ ſufficit probare alteram ex duabus cauſis, quę fuerunt expreſſę in appellatione.ſ.quia implorabatur officium iudicis ante li conteſt.vel quia iudices pẽdente dilatione noluerunt audire partem aduerſam, vnde licet iſtæ cauſæ eſſent expreſſæ copulatiue, & coniunctim in appellatione, tamen ſufficit alteram probare.

Et ex hoc infert gloſ. quod dato, quod Papa in reſcripto mandet plura coniunctim probari, ſi tamen alterum per ſe ſufficit, ſatis eſt alterum probari. & idem dicit glo. in d.c.ex parte ſupra de reſcrip quod tene menti.

Extra glo.oppono contra tex in l.1. C.de monopo.vbi pa
33 tet, ꝙ non ualet pactum, † ꝙ aliis non liceat vendere, quam certis perſonis, vel ꝙ non liceat vendere niſi pro tanto pretio, vel ꝙ alios non inſtruant in aliqua arte: nam talia pacta ſunt prohibita, vt in d l.j.Inno.hic tripliciter ſoluit.

Prima ſolutio eſt, ꝙ ibi loquitur de pactis, ſeu ſtatutis ipſorum artificum, quę non valent, ſed Bal.in l.j.hoc intelligit, niſi artifices haberent arbitrium ſtatuendi a ciuitate, uel a ſuperiore, vel niſi eſſent ſtatuta ipſius ciuitatis, quæ bene valent, licet non ualeant ſtatuta ipſorum artificum, quia collegium artificum non habet hanc poteſtatem, vt d.l.j.

Secunda ſolutio Innoc.eſt, quod licet in prædictis non valeant pacta, vel conuentiones, valet tamen conſuetudo, vel priuilegium, vt hic.& hoc ſequitur hic dom.Abb.in fi.& ita etiam reſidet hic Io.de Imo.

Tertia limitatio eſt, ꝙ prohibitio ſolum fit in d.l.j de perſonis, vel rebus ſ.ꝙ ſolum certę perſonę poſſint vendere, vel ꝙ certæ res poſſunt pro tanto vendi pretio, non pro minori, hoc eſt enim prohibitum in d.l.j. ſed ꝙ uendatur in certo loco tantum, non eſt prohibitum, ita loquitur hic.ſed dom. Abb.in fi.dicit, ꝙ præcedẽs ſolutio eſt uerior, & ſecurior.ſ.ꝙ licet reprobetur pactum, ſeu conuentio tanquam captioſa, non tamen reprobatur priuilegium, vel conſuetudo.ſed Io. de Imo. expreſſe reprobat iſtam tertiam ſolutionem Innoc. quia per eam non tollitur ratio d.l.1.vbi prohibetur pactum quia per illud incommodatur, vel reſtringitur publica utilitas, unde ſi ſit pactum, ꝙ uictualia nõ uendantur, niſi in cer
34 to loco, † hoc præiudicabit publicæ utilitati, vnde non debet ualere tale pactum. facit l.1.§.cura carnis. ff.de offic.præfec. vrb.& l.item ſi verberatum.§.1.ff.de rei vendic. in quibus patet, ꝙ iudex poteſt ſtatuere certum precium in victualibus, ita ut non liceat ultra uendere fauore publicæ utilitatis, ne uendantur certo foro, pro quo etiam eſt optimus tex. in c. quicunque.in fi.de pa.tenen.vbi patet, ꝙ ſtatuere, vt uictualia uendantur certo precio, pertinet ad pacificum ſtatum Reipub.ita ꝙ faciens contra, incidit in pœnam, de qua ibi.vn
35 de † officiales habentes arbitrium ſuper bono, & pacifico ſtatu ciuitatis, poſſunt ſtatuere ꝙ uictualia vendantur certo precio, ut patet in c.quicunque. poteſt etiam prætor, vel iudex ciuitatis partium ſoluere in uictualibus, ut in d.§. cura carnis, ubi per Bart.& in d.l item ſi uerberatum.§.1.ff.de rei uendi.ſed ſi tu uis ſubſtinere opin.Innoc.dic, ꝙ ualet pactũ, & conuentio, ꝙ uictualia non uendantur, niſi in certo loco, quando per hoc nõ incommodatur utilitas publica, & hoc modo poteſt reſponderi ad d l.1. nam ꝙ uictualia non uendantur minori precio, uel quod non uendantur niſi per certas perſonas, eſt contra publicam utilitatem, ſed ꝙ non vendantur niſi in certo loco, non eſt ſemper contra publicam utilitatem, & ubi non eſt contra publicam utilitatem, ualet pactum, & conuentio.& hoc modo intellige Inno.& ſic omnes tres ſolutiones Innoc. poſſunt ſaluari, & ſunt notabiles, & tenendæ menti. Sequitur cap.interpoſita.

SVMMARIVM.

1 *Probatio cauſæ pro iuſtificatione appellationis debet fieri coram iudice ad quem.*
2 *Appellatio non iuſtificatur per ſolam reiectionem exceptionis.*
3 *Iudex non dicitur grauare partem, ex quo repellit legitimam exceptionem.*
4 *Iudex debet potius exceptiones admittere, quam repellere.*
5 *Exceptio propoſita coram iudice, & oblata probatione, ſi fuerit recepta ipſo facto, cenſetur iuſtificata.*
6 *Exceptio nulla in dubio præſumitur eſſe vera.*
7 *Mora temporis modica non affert periculum.*
8 *Excipiens non habent neceſſe offerre probationem coram iudice, ſed ex ſuperabundantia offert.*
9 *Probationis oblatio qualis eſſe debeat.*
10 *Excipiens quilibet tenetur probare ſuam exceptionem.*
11 *Soluere qui tenetur, debet non verbis, ſed realiter ipſam pecuniam offerre in iudicio, & coram notario numerare.*
12 *Excipiens licet teneatur probare, non tamen in continenti probare tenetur.*
13 *Malitiæ præſumptio videtur tolli, ſi excipiens incontinenti ſe offerat probaturum.*
14 *Excipiens qui ſe aſtrinxit ad probandum, an ſi infra terminum non probauerit, admitti poſtea debeat ad probandum.*
15 *Excipiens ſe probaturum coram iudice a quo, ſi non offerat, tenetur coram iudice ad quem veritatem probare.*
16 *Probatio ſuſpitionis non debet fieri coram iudice recuſato, ſed coram arbitris.*
17 *Malitioſè quis in dubio præſumitur excipere, qui eam proponendo non offert ſe paratum probare.*
18 *Intellectus c.ex parte.de teſtib.hic ponitur.*
19 *Oblatio probationis facta poſt appellationem, nihil operatur.*
20 *Iudex procedendo extra iudicium, procedit tanquam pars.*
21 *Iudex non debet pati notorium deduci ad iudicium.*

CAP. LXX.

Interpoſita. Famoſa eſt hæc Decrẽt.& multum allegabilis, & quotidiana, & continẽt quatuor partes. ſecunda ibi, eidem quoque. tertia ibi, Ille denique. quarta ibi, ſane. & legatur per partes, ſicut eſt diuiſa per §. & hoc dicit principium, vſq; ad §. eidem quoque. ad iuſtificandam ap-
1 pellationem oportet probarẽ † veritatem cauſæ, coram iudice ad quem, niſi coram iudice a quo fuerit oblata probatio, & reiecta, hoc dicit.

Nota primo, quod ex reiectione exceptionis legiimę nõ
2 iuſtificatur † appellatio, niſi coram iudice ad quem probe-
tur veritas exceptionis: nam potuit iudex moueri ad illam
repellendam, quia forte putabat illam falſam, ideo cum nõ
præſumatur grauamen, debet expectare, donec probetur ve
ritas ipſius exceptionis.
3 Ex quo infertur notabilis regula, ſcilicet quod † iudex
non dicatur grauare partem, ex quo repellit exceptionem
legitimam, licite enim potuit eam repellere putando illam
eſſe falſam, & ideo ad hoc vt iudex dicatur grauaſſe requiri-
tur, vt probetur poſtea de veritate ipſius exceptionis, aliter
non dicitur iuſtificata appellatio. & ita etiam tenet Lap. in
ſua ſecunda allegatione.in 2.colum.per iſtum tex.& per cap.
ex parte A.de teſtib.& vide Innoc.in cap.poſt electionem. de
conceſſ. præben. vbi dicit, quod licet prima facie appareat
exceptio probabilis & legitima, tamen quando iudex vehe-
menter ſuſpicatur, quod non ſit vera, poteſt iudex huiuſmo
di exceptionem repellere, nec debet timere, quia non caſſa
bitur eius proceſſus, niſi in cauſa appellationis probetur de
veritate exceptionis, vt hic. dicit tamen, quod ſi exceptio eſ
ſet peremptoria: puta exceptio pacti de non petendo, vel ex-
ceptio præſcriptionis, iudex nõ debet eam repellere, niſi ma-
iore ſuſpitione moueatur contra excipientem: vbi autem ſu
4 ſpitio non eſſet vehemẽs, debet † iudex potius exceptiones
admittere, vt eſt tex.notab in capi.licet cauſam.in princ. de
probatio.& adde notabilem cautelam, quam ponit Ioann.
Andr.in cap.quod ſicut.in fi de elect. vbi dicit, quod ſi iudex
vehemẽter ſuſpicatur, quod pars aliquid petat, vel opponat
calumnioſe, poteſt eam aſtringere ad certam pœnam, ſi in
probatione defecerit.facit c.finem litibus.de do.& contum.
& vide tex.cum glo.in c ſtatutum, in fi.de reſcrip.in 6.vbi da-
tur cautela contra illos, qui malitioſè petunt remiſſionem
ad partes longinquas pro teſtibus producendis. dic tamen,
quod etiã ſi nulla eſſet præſumptio malitiæ contra excipien
tem, nihilominus tenetur coram iudice ad quem probare
veritatem exceptionis, vt probatur hic, & hoc habet locum
ſecundum dom.Abb. ſiue iudex reiecerit exceptionem dila-
toriam, ſiue peremptoriam.& iſtud dictum mihi placet, quia
tex loquitur indiſtincte, ideo debet intelligi indiſtincte, ſiue
iudex reiecerit exceptionem dilatoriam, ſiue peremptoriã.
iſtud etiam tenent Doct.in c.ex parte.de teſtib.
Secundo no.aliam, & ſecundam regulam, quod ſi propo-
5 nitur coram iudice † exceptio, & etiam offertur probatio,
ſi iudex tunc admittit exceptionem, ſtatim & ipſo facto cen
ſetur iuſtificata appellatio, ita quod ſufficit corã iudice ap-
pellationis probare exceptionem legitimam fuiſſe oppoſitã,
& probationem fuiſſe oblatam, & quod iudex exceptionem
oppoſitam, & probationem oblatam non admiſit, & iſte eſt
tex.hic ſingularis, quo in iure non reperitur melior, & ſem-
per allegatur ad hoc ratio autem diuerſitatis inter primum,
& ſecundum dictum huius tex.ſecundum Inno. & do.Abb.
eſt, quia cauſa immediata appellationis eſt ipſum grauamẽ,
vt in c.vt debitus.ſ.eod. & ex ſola repulſione exceptionis, li-
cet legitimæ, & probabilis, non infertur neceſſario graua-
men, quia cum iudex habeat compeſcere malitiam litigan-
tium, vt in l.quidam ęſtimauerũt. ff.ſi cer.pet. & in clem.j.de
re iud potuit moueri ex iuſta cauſa ad illã repellendam, quia
ſæpe occurrit, quod exceptio in ſe apparet legitima, & tamẽ
non eſt vera, vt in cap j.de excep.in 6. vnde dicit Bal. quod in
6 dubio nulla † exceptio præſumitur eſſe vera, allegat tex.no.
in l.omnes.ff de reſtit.in integr. ſed poſtea quando coram iu
dice appellationis probatur veritas ipſius exceptionis, con-
ſtat, tunc iudicem grauaſſe, & male motum fuiſſe ad reii-
ciendum exceptionem, ſed quando excipiens obtulit ſe pro
baturum incontinenti, tunc iudex non admittens, non ha-
bet aliquam excuſationem, quod non grauauerit, quia om
nis præſumptio malitiæ, quæ erat contra excipientẽ, fuit pur
7 gata ex oblatione probationis: nam in mora † modici tem-
pus non eſt periculum. l.ſi debitori. ff.de iudic. vnde cum iu-
dex reiecerit, oſtendit ipſo facto iniquitatem ſuam contra
excipientem, vnde hoc ſolum ſufficit probare ad iuſtifican-
dum appellationem, dato quod veritas aliter exceptionis
non probetur, & hoc habet locum, ſiue ſit exceptio dilato
ria, ſiue peremptoria, licet glo. aliter dixerit in c.ex parte A.
de teſtib.ſed communiter reprobatur per Doct.vt ibi dixi.
8 Ex quo infertur, quod licet † excipiens non habeat neceſſe
offerre probationem coram iudice, ſed ex ſuperabundanti
offeratur, argum.l.2.§.1.ff.quorum lega.& l.2.§.ibidem.ff.ad
exhib. ſed ipſe iudex debet requirere probationem aſſignan
do terminum ad probandum, argu.c.prudentiam.§ ſexta.de
offic.deleg & in c.veniens.el ſecondo.ſ.de teſti. Tamen opti
ma cautela eſt, ꝙ ſi pars velit releuari ab onere probandi in
cauſa appellationis, ꝙ vltro ſe offerat, vt hic.

9 Sed circa hoc quæro, † qualis debeat eſſe iſta oblatio pro-
bationis, & circa hoc ſunt duæ opiniones.
Prima eſt Hoſt qui dicit, ꝙ ſufficit verbalis oblatio; puta ſi
pars dicat, offero me probaturum hanc exceptionẽ, iuxta il-
lud quod hr̃ in l.ſi is a quo.ff.ut in poſſ.leg. vbi dr̃, hodie con-
ſtat, hodie agitur.& pro iſta opin.facit iſte tex.ibi, ſe offerens
probaturum, & ſimiliter ẽt loquitur tex.in c.exhibita.de iud.
Secunda opi.eſt Io.And. qui exigit oblationem probatio-
nis eſſe realẽ; puta ꝙ ſecum habeat teſtes, vel infra, & ei offe
rat iudici: ſi enim iudex tunc ſpernit, & ex hoc appelletur, iu
ſtificata eſt appellatio hoc ſolo probato.
Mouetur, quia ex contraria opi.ſequitur abſurditas; nam
facile eſt excipienti falſo probationem verbaliter offerre. Itẽ
10 quia verbalis oblatio nihil operatur in hoc, cũ quilibet † exci
piẽs teneatur probare ſuam exceptionẽ.l.j.ff.de exce. & ideo
ſaltem dẽt nominare teſtes, & petere eos citari per iudicem,
ſm Io.And.hic.& idẽ tenet Io.And.in Spec.eo.tit.§.qualiter.
verſ.quibus.& §.pen.ſuper verſ illud.pro hac opi.facit ꝙ not.
Bart.in l prætor.§.ſi quis paratus.ff.de oper no.nunc.vbi no-
tabiliter dicit, ꝙ ille qui tenetur dare fideiuſſores, non ſuffi-
cit, ꝙ verbo ſe offerat paratum dare fideiuſſores, ſed dẽt ſecũ
11 eos ducere, & dicit, ꝙ ẽt ille qui tenetur ſoluere, † nõ ſufficit,
ꝙ verbaliter offerat ſe paratum ſoluere, ſed dẽt ire cum pe-
cunia in manu parata.facit ẽt ꝙ no.Bar.in l.cum ſeruus ff.de
cond.& dem.vbi dicit, ꝙ in iudicio dẽt offerri marſupiũ, hñs
pecuniam, & ibi numerare eam coram teſtibus, & notario.
facit etiam l.ſi reſiduum.C.de diſtra.pig.vbi dr̃, ꝙ qñ agit̃ de
vendẽdo pignore, non ſufficit ad impediẽdam venditionem
pignoris, ꝙ debitor dicat ſe eſſe paratum ſoluere pecuniam
creditori, ſed dẽt realiter offerre ipſam pecuniam. ſed But.&
do.Abb.hic ſequuntur opi.Hoſ.dicẽtis, ꝙ ſufficit, ꝙ excipiẽs
ſe offerat incontinẽti, quia ꝑ hoc ſatis purgatur malitia præ
ſumpta.& ꝓ iſta opi.allegat tex.in c.literis.de reſt.ſpo.vbi ille
dr̃ probare incontinẽti, qui dilationes nõ petit longiores. &
ad rõnem Io.And.rñdet, ꝙ excipiẽs & non offerẽs probare
12 incõtinẽti, licet † teneatur probare, nõ tñ tenet̃ probare in-
continẽti. Nec ob.aliud motiuum Io.An.ſ.ꝙ falſo poſſit offer
ri probatio, quia dẽt timere condẽnationem expenſarũ: ſic
enim non probabit incontinẽti, vel dato modico interual-
lo condẽnabitur in expẽs, vnde nõ eſt veriſimile, ꝙ offerat ſe
incontinẽti probaturum, niſi crederet ſe veraciter poſſe pro
bare.& de hoc eſt optimus tex.in d.c.literas.vbi patet, ꝙ tol-
13 litur præſumptio † malitię, ſi offertur probatio incontinẽti.
iſtam opi.ẽt ſequitur hic Io.de Imo.& Bal hic in prin.qui di
cit ita tenere Pau.de Eleaz.& ita practicari. & ad hoc alleg.
l.ſi is a quo.ff.vt in poſſ.leg. Nõ ob ꝙ no.per Bar.in l.prætor.
§.ſi quis paratus.ff.de oper.no.nun.quia loquitur, qñ quis te
netur ad aliquid dandum; puta ad dandum fideiuſſores, vel
ſoluẽdum pecuniam, & ẽt loquitur in l.cũ ſeruus.ff.de cond.
& dem.quia ibi loquitur, qñ aliquis tenetur aliquid dare: nõ
enim ſatisfacit, niſi det, & ſequatur realis oblatio.hoc etiam
modo põt rñderi ad d.l.ſi reſiduum.C.de diſtrac.pig quia de-
bitor tenetur ſoluere pecuniã creditori ad hoc, vt impediat
diſtractionẽ pignoris, vnde ad ſuam moram purgandã non
ſufficit oblatio verbalis, ſed requiritur realis oblatio, de quo
tñ dic, vt no.in l.acceptam. C.de vſur.ſed plus dicit hic Io.de
Imo.ꝙ non requiritur, ꝙ excipiẽs offerat ſe incontinẽti pro
baturum; ſed ſatis eſt, ꝙ ſe offerat probaturum; nã iſtud ver-
bum incontinenti, non ponitur hic, nec in c.exhibita. ſ.de
iudi.& iſta opi.forte eſt verior, licet But.& do.Abb.velint, ꝙ
addatur uerbum incontinenti, ſed ipſi mouentur per c.litte-
ras.de reſtit.ſpol.vbi tex. dicit, ꝙ debent offerri probationes
incontinenti paratę.& pro iſta opi.facit quod no.Bar.in l.fi.
ff.pro ſuo.& in l.nã & poſtea.in prin.ff.de iureiur. vbi voluit,
ꝙ quando opponuntur exceptiones peremptoriæ in uim di
latoriæ ad impediendum proceſſum, ꝙ excipiẽs debet offer
re ſe incontinenti probaturum, alias exceptio eſt reſeruãda
poſt lit.conteſta. vnde ante factum credo tutius eſſe tenere
opin.But. & do.Abb.ſed poſt factum ego tenerem opin.Ioã.
de Imo.quia iſte tex.non requirit, quod excipiens ſe offerat
incontinenti probaturum, & ſimiliter loquitur tex.in c ex-
hibita.de iudic.talis enim oblatio intelligitur ſecundum for
mam iuris, ſcilicet quod fiat probatio infra breue ſpatium,
& quod non petit longam dilationem.
14 Vltimo quæro, quid ſi † excipiens aſtrinxit ſe ad proban-
dum exceptionem incontinenti, non probauit infra termi-
num aſſignatum per iudicẽ, an admittatur poſtea ad probã
dum.Bal.hic in 2.col.dicit, ꝙ nõ, ſed ꝙ lapſo termino rema
net perpetuo excluſus, allegat tex.not.in l.ſi is a quo. ff.ut in
poſſ.leg.hoc tamen intelligas, qñ talis exceptio non concer
nit cauſam principalem, nec reddit iudicium retro nullum,
alias licet eſſet excluſus in cauſa principali, poſſet tale graua
mẽ reparare in appellatione a diffinitiua, vt in c ſi.eo.ti.in 6.
In

In gloſ.2.reſponde ad contraria allegata in gloſ. & primo ad cap.cum cauſam. de offic.deleg. quod ideo ibi appellans non tenebatur probare cauſam appellationis coram iudice ad quem,quia de ea conſtabat ex tenore reſcripti: nam fuit appellatum,quia duo delegati procedebant ſine tertio.pp ꝙ fuit appellatum,& ex tenore reſcripti apparebat,ꝙ duo non poterāt procedere ſine tertio,quia cauſa fuerit delegata tribus ſimpliciter. Ad c.vt debitus.reſponde,ꝙ ibi dicitur,ꝙ ad hoc vt appellatio valeat, debeat exprimi cauſa probabilis, quæ probata debet legitima reputari, ſed ibi non dicitur, quod appellans nō teneatur probare cauſam appellationis ad iuſtificandam appellationem.immo tenetur vt hic,& in clem.appellanti eod.tit.ad dictum cap.dilecto.ſupra eod.reſponde, quod ibi conſtabat de veritate cauſæ appellationis per confeſſionem aduerſarij.

Et ex his ſolutionibus habes duas limitationes ad primā
15 regulam poſitam in tex. ſ.quando † excipiens non offert ſe probaturum coram iudice a quo, tenetur coram iudice ad quem probare veritatem exceptionis: nā hoc limitatur primo,quando ex tenore reſcripti apparet de veritate cauſæ appellationis. vt in d c.cum cauſam de offic.deleg.

Secunda limitatio, quando de veritate cauſæ appellationis per confeſſionem aduerſarii,vt in d c.dilecto.

Tertia limitatio eſt, quando recuſatur iudex vt ſuſpectus, & quia non vult admittere exceptionem recuſationis,interponitur appellatio:nam ad irritandum proceſſum iudicis recuſati, & ad iuſtificandam appellationem, ſufficit probare, quod noluerit admittere exceptionem recuſationis,& propter hoc ab eo fuerit appellatum,vt in c.ſuper quæſtionum.
16 in fi.ſ.de offic.deleg. ratio eſt,quia probatio † ſuſpitionis nō eſt faciēda coram iudice recuſato,ſed coram arbitris.de quo plene dixi in c.cum ſpeciali in princ ſ. eod.

Quarta limitatio eſt in omnibus caſibus, in quibus grauamen non ſubiacet probationi: puta ſi denegentur induciæ deliberatoriæ, vel ſi denegetur copia ſententiæ,vel aliorum actorum,vel ſi petatur quarta dilatio ad producendum teſtes cum ſolemnitate legali, de qua in ca.vltra tertiam.& in c.ſignificauerunt.ſ.de teſti.vel ſi petatur,quod libellus obſcurus declaretur, & in hoc denegat, propter quod interponatur appellatio, vt in c.ſignificantibus.ſ.eod.

In his enim,& ſimilibus caſibus nō tenetur appellans probare cauſam appellationis coram iudice ad quem,vt in d iuribus,de quo etiam eſt bo.tex.in c.G.perpetuus.ſ.de fi.inſtru. & hoc ſequuntur hic communiter Doct.

Et ex his infertur quinta limitatio, quia in omni caſu in quo cauſa grauaminis detegitur per ſolas allegationes iuris abſque alia probatione facti non eſt neceſſaria, quod appellans probet veritatem grauaminis coram iudice ad quem, niſi per ſolas allegationes iuris: puta ſi iudex interloquitur aliquem eſſe incarcerandum, vel torquendum, vel ſequeſtrum faciendum & iſtam limitationem ponit Bal.in l.minoribus. C.de his quib vt indig.& ſic intellige,quod no.Innoc. in c.2.de noui oper.nunc.

Sexta limitatio eſt, quando excipiens habet intentionem ſuam fundatam in iure communi:puta ſi petuntur decimæ a Rectore eccleſiæ,qui excipit,ꝙ illæ decimæ colliguntur in ſua parochia, & quod ad ipſum pertinent: nam ſi exceptio non admittitur,& appelletur,non tenetur appellans probare veritatem grauaminis exceptionis,arg.c.ad decimas.de reſtit.ſpoliat.in 6.& ita tenet hic But. & Io.de Imo. vnde tenebatur ſolum probare, quod illæ decimæ colliguntur in ſua parochia ſecundum eos. & idem eſt dicendum ſecundum Doct.ſi quis diceret beneficij collationem ad ſe pertinere,& diœceſanus exciperet,quod eſt in ſua diœceſi,& iudex exceptionem non admitteret,& ipſe appellaret:nam ad iuſtificādum appellationem ſufficeret probare, quod illud beneficium eſt in ſua diœceſi, quia intentio ſua de iure communi eſt fundata,quia omnia beneficia pertinent ad collationem epi,quæ ſunt in ſua diœceſi,vt in c.bonæ.ſ.eod. & 63.diſtin. cap in plebibus.& 16.q.7. omnes Baſilicæ. & ī.de inſtit. cum veniſſent.& hoc verum,niſi per partem aduerſam probaretur collationem ad ipſam pertinere,vt d.c.ad decimas.& ita dicunt hic Doct.

Septima limitatio eſt,quando appellatur a ſententia diffinitiua:nam quantum ad reuocationem attentatorum non tenetur appellans probare veritatem cauſæ appellationis,vt in c.non ſolum.in 3 reſpon eod.tit. in 6. quod tamen intellige,niſi appelletur in caſibus, in quibus in iure prohibitū eſt appellare,vt in c.Romana.§.quod ſi obiiciatur. eod.tit.in 6. & quod dixi ſ.eod.cum cauſam.in glo.fi.

Octaua eſt limitatio in cauſis beneficialibus, in quib.quo ad deuolutionem negocij principalis,quādo eſt appellatum ad Papam, ſufficit, ꝙ appellatio interponatur ex probabili, licet poſtea aliter non probet de veritate cauſæ appellationis,vt in c.quamuis.& ſi poſtquam de elect.in 6.

Nono,& vltimo limitat hic But.quando iudex ex leui præſumptione repelleret exceptionē partis in his quæ ſunt grauis præiudicij, quia dr̄ grauare partem. etiam ſi non fuerit oblata probatio,allegat no.per Innoc in c poſt electionem. de conceſſ præben.& in c licet cauſam de probat.ſed Ioā de Imo hic in 3.col.reprobat hanc limitationem, quia iure nō probatur,nec Inno.dicit cōtrarium,quia debet intelligi ſm̄ diſtinctionem iſtius tex & iſta opi.mihi placet, quia vt ſ. dixi poſt do. Abb diſtinctio iſtius tex.habet locum,etiam ſi iudex repellat exceptionem peremptoriam.& idem not.Doct.in c. ex parte A.ſ.de teſtib. & tamen repulſio exceptionis peremptoriæ eſt grauis p̄iudicij,vt conſtat, & hæ limitationes ſufficiant quo ad primum dictum poſitum in tex ſ.quando excipiens non offert ſe probaturū exceptionem, ſed quo ad ſm̄ dictum ſ.quando offert ſe probaturum,dicam in glo.ſeq.

In glo in verbo,offerens.no.glo in fi. dum dicit,ꝙ proponens exceptionem coram iudice,& non offerens ſe probaturum,præſumitur in dubio † malitioſe ipſam opponere.facit 17
ꝙ dixi in 1.nota ſm̄ Bal. qui dicit,ꝙ in dubio nulla exceptio præſumitur eſſe vera, quando excipiens non offert ſe probaturum. ſed inquantum gl.opponit in c.ex parte A. ſ.de teſti. dic,ꝙ ille tex.loquitur,qn̄ iudex nō tenebatur probationem admittere:nam iudex rīr nō tenetur admittere probationē exceptionis, quæ opponitur ꝯ perſonā teſtis ante examinationem ipſius teſtis,ſed poteſt probationem reſeruare in tp̄s publicationis teſtiū,vnde ſi iudex repellit exceptionē oppoſitam ꝯ teſtem,& probationem oblatam,& interponitur appellatio,tenet̄ appellans probare veritatem exceptionis corā iudice ad quē,quia non grauat niſi in eo,ꝙ non admittit exceptionem,non autem in eo,ꝙ non recipit probationem, ex quo iudex non tenebatur tunc recipere probationem.&
18 iſte eſt verus† intellectus illius cap.quem ſequitur hic Ioā.de Imo in 5.col.& etiam do.Abb.ibi.& hic in 2.col.

Ex quo habes ſingu.limitationem ad iſtum tex.dum dicit, ꝙ ſi excipiens offert ſe probaturum exceptionem coram iudice a quo,nō tenetur in cauſa appellationis probare veritatem exceptionis:nā hoc eſt verum,qn̄ iudex tenebatur tunc recipere probationem exceptionis,ſecus ſi poterat eā reſeruare,quia tunc oblatio probationis nihil operatur,& perinde habetur,ac ſi non obtuliſſet ſe probaturum.

Ex qua limitatione infertur,ꝙ diſpoſitio huius cap nō habet locum in caſibus,in quibus iudex poteſt reſeruare exceptiones,vel probationes ipſarum in fine cauſæ, vel in tp̄s publicationis teſtium,vel in aliud tp̄s,ſm̄ ea quæ hn̄r in c.ad diſſoluendum.de deſpon.impub & per Bart.& Io.de Imo in l.ille a quo.§.ſi de teſtā.ff.ad Treb.& p alios Doc.in l.fi.ff.p ſuo.

Ex quo ſecundo infertur,ꝙ iſte tex.nō habet locum in arbitrariis,hoc eſt,qn̄ relinquitur arbitrio iudicis,an exceptio vel eius probatio ſit admittenda, vel reſeruanda, quia tunc nō iuſtificatur appellatio ex ſola oblatione probationis,ſed debet probari veritas ipſius exceptionis, & hoc tene menti.

Secunda limitatio eſt,qn̄ appellās obtulit ſe probaturum poſt appellationē:nā iſte tex.requirit,ꝙ excipiat,& offerat ſe probaturum ante interpoſitā appellationē, vnde ſecus eſſet ſi exciperet,& qa nō admittit̄ exceptio,appellationem interponeret, & deinde offerret ſe probaturū: nā hoc nō obſtāte tenet̄ probare veritatem exceptionis corā iudice ad quē, qa
19 illa† oblatio probationis facta poſt appellationē, nihil operatur,ita dicit Spe.c.ti.§ qualiter.ſ. ſi.6.col.ver.forma qa me.

Tertia limitatio eſt,ſm̄ do.Abb. qn̄ interponit̄ appell. extraiudicialis,ēt ſi appellet̄ a iudice procedente extraiudicialiter:nā tunc nō obſtāte oblatione probationis tenet̄ probare veritatē cauſę appellationis,alleg.Imo.hic.& in c.cū inter canonicos.& in c.qa pp.de elec & in c.ad diſſoluendū. de deſpō.impu.& rō eſt,ſm̄ do.Abb.nā oblatio probationis ex eo iuſtificat appell qa detegit iniquitatē iudicis nolētis recipere probationē exceptionis legitimæ iuxta officiū. ſed hæc rō ceſſat in appel extraiudiciali.cū nō ſit ibi iudex qui hēat offi-
20 ciū recipiēdi probationes, cū† iudex procedat extra iudiciū, tanꝗ pars,nō n pōt eſſe iudex in cā propria 4.q.4.c.1 & C.ne quis in ſua cau in rubro,& in nigro.& iſtā limit.ſeqtur ēt hic Bu.,p qua eſt bo.tex.in c.1.ī.de his q̄ ſi a ma.par.ca.vbi Bu & Io de Imo.hoc firmāt per illū tex.& iſtam limitatio ēt poſui in c.bonę ſ.eo.inter dīas appell.iudicialis,& extraiudicial s.

Et ex hoc infertur, quod ſi ab executore procedente, ut merus executor appelletur pro eo,quia non admittit rationabilem exceptionem, & probationem oblatam, non iuſtificatur appellatio ex ipſa oblatione probationis, quia non tenebatur recipere probationem,ex quo procedebat,vt merus executor, ita dicit Butr.ſupra eod dilecto.& idem tenet ibi Ioan.de Imo.in 2.col.

Quarta limitatio eſt, quando appellatio interponitur in abſentia iudicis, quando eius præſentia haberi non poteſt, iuxta ea quæ dixi ſ.eod ſuggeſtum nam ſi appellans in præſentia honeſtorum virorum offert ſe probaturum in continenti exceptionem, ex quo non eſt ibi iudex qui cā recipere poſſit, nihilominus tenebitur in cauſa probare corā iudice ad quem veritatem exceptionis, ſecundum Io.And hic, & dom. Abb.hic.qui dicit hoc tenere Doct. Idem tenet Ioā de Imo. in 2.col.& vt illa limitatio procedat, intelligas quòd offerat ſe probaturum exceptionem oppoſitam coram iudice, & quia non habet copiam iudicis, ideo coram ipſo interponit appellationem: nam etiam ſi appellaret corā iudice, & poſt appellationem offerret ſe probaturum exceptionem, illa oblatio nihil operaretur, vt dixi in ſecunda limitatione.

Quinta limitatio eſt, quando offertur probatio contra rei euidentiam, vt ſi volo probare Titium viuum, de quo notorie conſtat, q̄ eſt mortuus. facit c euidentia de accuſat. non
21 enim debet pati† iudex notorium deduci ad iudicium, vt eſt tex.not in c quoniam.de fil presbyt hæc enim euidentia rei confundit præſumptionem probationis oblatæ, ideo tunc erit neceſſe ad iuſtificandam appellationem, q̄ probetur veritas ipſius rei, quam habebat tollere, & cōfundere notorietatem, hoc dom.Abb. tenet hic in 2.col. & Ioā.de Imo.in 6. col. idem tenet Specul.eod.tit.§ nouiſſime.circa fin.illud autem certum eſt.

Sexta limitatio eſt quando commiſſa fuit cauſa, appellatione remota, nam tunc oblatio probationis nihil operatur, niſi interponatur ex cauſa in iure expreſſa, vt dixi ſ.eod paſtoralis.in prin c de quo eſt bo.tex.in c.j.in prin.ī.de his quæ fiunt a maio.par.cap vbi tenet hoc Io.de Imo.

Septima limitatio eſt, quando non ſtat per iudicem, quo minus admittat probationem oblatam, ſed impeditur excipiens per tertium.per id quod not Archid.2.q.6.teſtes.

Octaua limitatio eſt, quando appellatur a diffinitiua: puta opponitur exceptio peremptoria corā iudice, & offertur probatio debito tempore, & non fuit admiſſus, immo iudex ſtatim tulit ſententiam diffinitiuam: nam tunc ſi appellatur ab ipſa diffinitiua, talis oblatio probationis nō iuſtificat appellationem a diffinitiua, quia in ipſa appellatione intendit conſequi finalem effectum, & victoriam ipſius exceptionis, ideo oportet, quod illa probetur, & ita procedit dictum ca. ex parte A. ſ.de teſtib. ſecundum alium intellectum. ita dicit hic Ioā.de Imo.in 5.col hoc tamen intellige, quando ſolum appellatur a diffinitiua, ſecus ſi primo interponeretur appellatio a grauamine, & ſecundo a diffinitiua, quando ſi proſequeretur appellationem a grauamine haberet locū iſte tex.& ipſa diffinitiua veniret reuocanda per viam attentati, & ita dicunt Docto in d c ex parte A de pro quo vide glo.in clem.ſi ante in glo.ma.de do.& contu.in fi.& tex.in c.2.in fi. ſupra vt li.non conteſt.

Nona limitatio eſt ſecundum But.hic, quia ſi aduerſarius offerētis ſe probaturum exceptionem offerret ſe probaturum contrarium, tunc in cauſa appellationis tenetur probare veritatem ipſius cauſæ appellationis. pro quo allegat no. per Innoc in c Romana.eod tit.in 6.ſed Ioan.de Imo.hic tenet contrarium, quia iſte tex.indiſtincte loquitur. Item quia ſi dilatio ad probandam exceptionem fuiſſet aſſignata ipſi excipienti, fuiſſet communis vtrique parti, vt in l.a procedēte. C.de temp in integ reſtit.petē. Sed mihi placet limitatio But.quia ceſſat iniquitas iudicis, ex quo aduerſarius excipiētis obtulit probare exceptionem non competere ſibi.& tex. loquitur, quando ſolus excipiens offert ſe probaturum, & ceſſat ratio, quæ poteſt aſſignari, quando aduerſarius obtulit ſe probaturum ſibi exceptionem non competere: tunc enim non ceſſat præſumptio malitiæ, ergo tenetur probare veritatē exceptionis. alias limitationes poſſem addere, quas Doct.hic referunt, ſed quia ipſas retuli in d.c.ex parte A. ſ.de teſtib.ideo ipſas hic prætermitto. Sequitur §.eidem quoque.

§. Eidem quoque.

Si appellatio non ſit recepta a iudice, vel appro-
1 bata a parte, ſufficit † appellanti mittere procuratorem ad impetrandum, vel contradicendum, licet pars appellata non parata in curia proſequi.h.d.vſque ad § illa denique.
2 No.primo, q̄ ſola † approbatio appellationis facta per iudicem, vel per partem appellatā, facit cauſam eſſe in curia, vt appellato proſequente perſonaliter, ſeu per procuratorē teneatur appellans ipſam appellationem proſequi.

Ex quo infert dom.Abb. q̄ ſola approbatio facit cauſam eſſe in curia, licet terminus non ſit præfixus per iudicem, uel per partem ad proſequēdam appellationem, de quo dictum fuit ſ eod.ſæpe.& c.Nicolao.
3 Secundo nota, quod ſola † approbatio partis appellatæ ſufficit, vt cauſa dicatur eſſe in curia, vt ibi tractetur, licet iudex appellationem non recepit.

Ex quo infertur, ſm do.Abb. q̄ licet ſit in facultate appellantis ad quem iudicē appellet, nō tamen eſt in eius facultate, q̄ cauſa ibi tractetur, ſed eſt in uoluntate partis appellatę, quia ſi approbat appellationem, cauſa erit in curia tractanda, vt eſt tex.hic.

Vltimo no. quod quando iudex non defert appellationi, nec pars eam approbat, licet appellatio deuoluat cauſam ad iudicem ad quem, nō tamen deuoluit, vt ibi tractetur in-
4 uito appellante, ſed eſt facienda † commiſſio in partibus. ſed nunquid diſtinctio illius tex habeat locum in appellationibus interpoſitis ad Metropolitanum, hoc eſt, vtrum Metropolitanus poſſit compellere appellantem proſequi appellationem in curia ſua, ſi neq; iudex a quo, neq; pars appellata appellationem approbauit Doct.non tangunt, ſed vr̄, q̄ diſtinctio illius tex. locum habeat in appellationibus interpoſitis ad Metropolitanū, quia eſt eadem ratio in appellationibus ad eum interpoſitis, & ſic ſi iudex non detulit appellationi, nec appellatus eam approbauit, vr̄ q̄ teneatur cōmittere cauſam in partibus, nec appellans compellitur eam ibi proſequi, ſed ſi eſt approbata a iudice, vel a parte, vr̄ q̄ tunc teneat appellans ipſam ibi proſequi petente appellato, alias condemnabitur in expenſis. tex.tamen in c.vt litigantes. de off.ordi.in 6. vr̄ tribuere facultatem Archiepō, q̄ cauſas appellationis cognoſcat, vel cōmittat in propria diœceſi, vel in diœceſi, in qua cauſæ pendent.idem probatur in c.Romana.§.cum autem. & §.ſeq. eod.tit.in 6. vbi patet, q̄ ſi cauſam appellationis conſtat ad ipſum deuolutam, vt quia appellatio fuit legitime interpoſita, poteſt cognoſcere de appellatione, nec ibi diſtinguitur, an appellatio fuerit, vel nō fuerit approbata a iudice, vel a parte, cogita tamen.
5 Vlterius quæro pro declaratione tex.nunquid † appellans poſſit inuito appellato proſequi cauſam appellationis in curia iudicis ad quem, ſi appellatio non fuit approbata nec ab ipſo, nec a iudice a quo.& Inno.tenet hic q̄ ſic, quia iſte tex. non prohibet appellantem proſequi appellationem coram iudice ad quem, ſed dicit, q̄ permittitur ei impetrare iudicē ad quem, ſi ſua appellatio non fuerit recepta poteſt ergo nō vti hac permiſſione ei conceſſa in eius fauorem, argu. l.non quicquid.ff.de iudic. Ex quo enim appellauit ad Papam, poterit proſequi cauſam appellationis in curia ſua etiam appel-
6 lato contradicente, cum † iudicium reddatur in inuitum, vt in c.intelleximus ſ.de iud ſed ſi nō vult proſequi in curia, ſed impetrare iudicem extra, nō poteſt appellans ꝯdicere, q̄a debet conqueri de ſe ipſo: ſi enim volebat cauſam proſequi in curia, prius debebat appellationem approbare, vt eſt tex. hic, & ſ.eo.ſæpe & hoc ſequitur hic dom.Abb. & de iſta materia plene dixi in d.c ſæpe.& in c.Nicolao.ſ.eod.

Sed aduerte, quia iſte tex.non procederet in cauſis benefi-
7 cialibus, quia ſi interponitur † appellatio ad Papam, cauſa eſt in curia, etiam ſi appellatio non recipiatur, nec a iudice, nec ab appellato, vt in c.1.& in c.vt circa.& in c.cupientes.de electio.in 6. Sequitur §.ille denique.

S V M M A R I V M.

1 *Appellans poteſt mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum, ſi appellatio non fuit a iudice recepta.*
2 *Approbatio ſola appellationis per iudicem, vel per partem facit cauſam eſſe in curia.*
3 *Approbatio appellationis ſufficit ad tractandam cauſam in curia.*
4 *Commiſſio eſt facienda in partibus, quando iudex non detulit appellationi, vel eam non approbauit.*
5 *Appellans nunquid proſequi poſſit cauſam in curia iudicis ad quem, appellatione non approbata.*
6 *Iudicium redditur in inuitum.*
7 *Appellatio interpoſita in cauſis beneficialibus ad Papam, ſemper cauſam in curiam introducit.*

S V M M A R I V M.

1 *Appellans ante inceptam proſecutionem appellationis poteſt, ſi vult, renunciare ſuæ appellationi.*
2 *Appellationi ſuæ re integra appellans poteſt appellare.*
3 *Appellans renuncians appellationi in expenſis condemnari debet, quas fecerit appellatus cum limitationibus.*
4 *Appellans non poteſt renunciare appellationi alteri delegatæ inuito aduerſario.*
5 *Pars an poſſit renunciare appellationi ante grauamen illatum.*
6 *Renunciatio appellationis fit, vel in iudicio, vel extra.*
7 *Renunciatio appellationis ſine ſcriptura facta, an ualeat.*
8 *Promiſſio facta cum iuramento de ſtando ſententiæ, an habeatur pro renunciatione.*

9 *Renunciatio appellationis an valeat lite non exiſtente certa.*
10 *Renunciatio generalis refertur ad incogitata, quando uerba non poſſunt reſtringi ſalua ratione recti ſermonis.*
11 *Reſtitutio poteſt peti aduerſus ſententiam dolo latam, non obſtante appellationis renunciatione etiam pacto firmata.*
12 *Renunciatio, an poſſit fieri de conſenſu partium, ſi iudex detulerit appellationi.*
13 *Procurator, an renunciare poſſit appellationi.*
14 *Procuratoris renunciatio diſtinguitur in tacitam, aut expreſſam.*
15 *Prælatus habet maiorem poteſtatem in rebus eccleſiæ, quam habeat tutor in rebus pupilli.*
16 *Appellatus, an poſſit petere confirmationem ſententiæ poſtquam appellans renunciauit appellationi.*

§. Ille denique. Ante inchoatã proſecutionẽ appellationis poteſt appellãs
1 † ſi vult renunciare ſuę appellationi inuito appellato, & petere, quod remitratur ad iudicem a quo, condemnatur tamen in expenſis factis per partem aduerſam occaſione ipſius appellationis. hoc dicit vſque ad § ſane.
2 Nota appellantem poſſe re integra ſuæ † appellationi re
nunciare. ad hoc l. ſi quis libellos C. eo. canonizata ij. quæſt. 6. ſi quis libellos. re vero non exiſtente integra, non poteſt in præiudicium aduerſarii renũciare, quia hoc caſu appellatio eſt facta communis. hoc tamen intelligit dom. Abb. quando appellans approbauit appellationem, ſecus ſi nunquam appellationem approbauit aduerſarii, quia tunc nõ poteſt ſe iuuare ex ea, vt in re. ex eo, libro ſexto, & in capit. olim. de cenſi. & in l. poſt legatum. ff. de his qui. vt indignis.
3 Secundo nota, quod appellans † renuncians appellatio
ni, debet condemnari in expẽſis factis per appellatum, quod tamen limita tribus modis.

Primus eſt, quando appellans habuiſſet iuſtam. cauſam, quia tunc non deberet in expenſis condemnari, vt in ca. j. in fi. de elec. in ſexto, & in l. qui ſolidum. §. etiam. ff. de le. ij. nota in c. cum ueniſſent, ſ. de eo, qui mitt. in poſſ. hoc tamen intelligas, quando manifeſte apparet de iuſta cauſa litigãdi, alias in dubio præſumi debet habuiſſe iniuſtam cauſam litigandi vt hic, vbi ſimpliciter dicitur, quod renuncians appellationi debet condemnari in expenſis.

Secundo limita, quando appellans dicit iudicem a quo, eſſe bonum virum. & quod ex mente nõ grauauit, & quod contentaretur, quod ipſe iudex cognoſceret de cauſa, dummodo reuocaret grauamen: tunc enim non eſſet locus condemnationi expenſarum. cum appellans nõ renunciet ſimpliciter appellationi, ſed ita demum ſi reuocet grauamẽ. ita dicit hic Abb. antiquus, & ſequitur Ioan. And. & idem dicit Ioan. de Imo. hic in prin.

Tertio limita, quia iſte text procedit in expenſis factis ab appellato in proſecutione appellationis interpoſitæ per appellantem qui miſit procuratorem ad curiam, & alias expẽſas fecit pro proſecutione appellationis, ſecus ſi appellatus feciſſet expenſas in faciendo pronunciare appellationem eſſe deſertam, quia ad tales expenſas appellans non eſt condemnandus: fuit enim ſibi licitum tacite renunciare appellationi, & pati eam deſeri inuito appellato, & ita dicunt Dom. de Rota, deci. 44 quæ incip item ſi a diffinitiua. in fi. & hoc ſequitur hic Butr ſed Ioan. de Imo. hic, in fi. hoc intelligit eſſe verum, quando appellans nihil facit in cauſa, ſecus ſi comparuiſſet, & contradixiſſet ſententię ferendæ ſuper ipſa deſertione, & ſic fatigaſſet aduerſarium, tunc appellans victus debet appellato uictori condemnari in expenſis, ut in c. finem litibus, de do. & contuma. & in l. properandum, §. ſi autem. C. de iudi. & dicit Ioan. de Imo hoc eſſe notandum pro limitatione d. deci Dominorum de Rota.

Potes addere quartam limitationem, quando renunciat re integra antequam aduerſarius faciat aliquas expenſas, & iſtud eſt clarum, & eſt etiam de mente glo. in ca. quamuis, in uerbo, partibus de elect. in ſexto. de quo dixi ſupra eodem, accepta.

Vltimo nota, quod poſtquam cauſa appellationis eſt al-
4 teri delegata per ſuperiorem, non poteſt † appellans renun
ciare appellationi inuito aduerſario. ſed Ioan. And tenet cõtrarium, & ad iſtum tex. ſupplet maxime. uel ideo ſecundũ cum litera facit mentionem de delegatione, quia poſtquam cauſa eſt delegata, ad ipſum delegatum pertinet remittere renunciantem appellationi ad iudicem a quo.

In gl. de hoc articulo, ſ. an appellans poſſit renunciare appellationi ab interlocutoria, vel diffinitiua, plene dixi in c. accepta, ſupra eod. ideo hic non repeto, quamquam hic dom. Abb. latius examinet, quam ibi. ſed quæram de aliquibus q̃ſtionibus ibi non examinatis.
5 Et primo, an † pars poſſit renũciare appellationi ante gra
uamen illatum, vel ante latam ſententiam. & dicendum eſt, quod ſic, quia de hoc eſt tex. in l. fi. in fi. C. de temp ap. & per Bal. ibi, in prin ſed circa hoc dubitatur, an ualeat ſimplex re
6 nunciatio alterius partis tantum & conclude, quod aut † re
nunciatio fit in iudicio, & ualet etiam in abſentia alterius partis, & de hoc eſt tex. in l. j § j. ff. a quibus appell. non licet. Aut renunciatio fit extra iudicium, & tũc non ualet ſi fit in abſentia alterius partis, ſed ſi fit utraque parte conſentiente vel ſaltem præſente, & tacente, valet renunciatio, & hoc tenet gl. in d. l. j. §. primo. ff. a quibus appel non licet, & Bart. & Ang. & Ioan. de Imo. ibi, & Dom. de Rota. deci. 337. quæ incipit, item quod licet appellationi interponendæ, & iſta eſt communis opin. Doct. licet aliqui contradicant.
7 Secundo quæro, an valeat † renũciatio appellationis abſ-
que ſcriptura, an vero requiratur ſcriptura. & text. in l. fi. §. fi. C. de temp. app. uidetur velle, quod renunciatio fiat in ſcriptis, ſed gl. ibi tenet, quod non requiratur ſcriptura, & ad illũ tex. reſpondetur, quod notat accidentia facti, non iuris miniſterium, & iſtud etiam ſequitur Ange. conſil. ſuo 197. quod incipit, A. & B. contraxerunt, & iſtud tenent communiter Doct. & dicit Saly. in dicto § fi. licet ipſe teneat contrarium, ſ. quod requiratur ſcriptura. pro communi opin. facit, quod notat glo. magna, in cap j. de cenſi. in ſexto, quæ enumerat caſus, in quibus ſcriptura requiritur, nec iſtum inter ipſos enumerat.
8 Tertio quæro, an ſi partes † promiſerint cum iuramẽto
ſtare ſententiæ ferendæ, & mandato ipſius iudicis cenſeatur per hoc renunciaſſe appellationi uide tex. cum gl. ſingulari, ſexta quæſt. 4. c. quod bene, & plene dixi in c ad hoc, el ij. ſupra eodem.
9 Quarto quæro, an ualeat † renunciatio quando lis nõ eſt
certa, verbi gratia, ſi pars renunciat appellationi ſuper quacunque lite mouenda. & Spec. eodem titu. §. fi. in fi. tenet, ꝙ non ualet renunciatio. pro quo optime facit, quod notant Do. de Rota, deci. 287. quæ incip. item, ꝙ licet appellationi. Sed Bar. contrarium ſentit in d. l. j. §. j. & idem tenet Saly. in l. fi. in fi. C. de temp. ap. idem tenet But. ſ. eodem, paſtoralis, in 3. colum ubi dicit, quod etiam in lite futura, quæ non ſit in rerum natura poteſt renunciari appellationi per pactum, & idem ẽt Ang. in prædicto conſilio 197. in penult colum. vbi reſpondet ad dictum Spec. dicens, quod non probatur iure, & quod Spec. ibi non loquitur affirmatiue, cum referat opi-
10 nionem, & hanc opin. puto ueriſſimam, quia † renunciatio
generalis refertur ad incogitata, quando uerba nõ poſſunt reſtringi ſalua ratione recti ſermonis, quia ſufficit cogitaſſe in genere, licet non in ſpecie, ut in l. qui in re militari. ff. de teſtam. milit. & hoc tenet Bart. in l. ſi de certa. C. de tranſact. & Bal. in l. ſub prætextu, eodem titu. & But. & Ioan. de Imo. in c. primo, ſupra de tranſact. ubi dixi.

Dicit tamen, quod ſi ſententia eſſet lata dolo aduerſarii, non obſtante, quod eſſet renunciatum appellationi per pa-
11 ctum etiam iuramento firmatum, poſſet peti † reſtitutio in
integrum aduerſus ſententiam, ut in l. ſeruo inuito, §. cum prætor. ff. ad Trebel. & ſi eſſet lata contra abſentem, eſſet nulla ipſo iure, ut in l. ſi prætor. § Marcellus. ff. de iudic. ita dicit Ang. in conſi. præalleg. & Bal. & Ang. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact in repet. ſua. immo puto dicendum, quod etiam renunciatio cum iuramento, non impediat retractationem ſententiæ, quando eſt ſententia manifeſte iniuſta. pro hoc uide bo. tex. in c inter cætera, ſupra de reiudi. vbi patet, quod clauſula, appellatione remo. nihil operatur, quando ſententia continet manifeſtã iniuſtitiam, & de hoc etiam eſt bo. glo. in cap. ex conqueſtione, ex glo penult. ſ. de reſtitut. ſpolia. vnde eodem modo non debet valere renunciatio appellationis, quando ſententia continet manifeſtã iniuſtitiam.
12 Quinto quæro, nunquid ſi iudex detulit † appellationi poſ
ſit ei renunciari de conſenſu partium, ſ. appellantis, & appellati rediri iudicem a quo. & glo. in c cum appellationibus in uerbo. reſutari, & in uerbo, remittẽda, videtur ſentire, quod non, dum dicit, quod iudex qui detulit appellationi poteſt iuriſdictionem reaſſumere, nec in cauſa procedere, niſi ad eũ fiat remiſſio de conſenſu partium, & iſtam opi. ſequitur hic dom. Abb. in prima colum. & Io. de Imo. hic, in princi 4. col. ſed Dom. de Rota deci. ſua 363. quæ incipit, ex hoc inſurrexit, in fi. hoc intelligunt in iudice delegato, ſecus in ordinario, uel in alio qui poſſet adiri per uiam querelæ, quia tunc de conſenſu partium poteſt ad eũ rediri non obſtante, quod detuliſſet appellationi per no. in ca. Romana, eodem titu. in vj. & in c. primo, circa prin. de ſo. compe. eodem libro. ſed circa hoc. vide ea quæ dixi in c. cum ceſſante, ſupra eodem, in illa limitatione, ſ. an iudex delegatus qui detulit appellationi poſſit eam reuocare, maxime de cõſenſu partium, & per ibi

dicta

dicta eſt concludendum, quod partes communi conſenſu
poſſunt recedere ab appellatione etiam ſi iudex delegatus
detuliſſet appellationi, cum poſſit reuocare delationem de
conſenſu partium, ut dixi in d.c.cum ceſſante.

13 Sexto quæro, an procurator † poſſit renunciare appella-
tioni. & diſtingue, quod aut vult renunciare tacite, puta non
appellando ĩ. decem dies, vel poſtea deferendo appellatio-
nem, tunc talis renunciatio valet, & præiudicat domino, ut
in l.j.in fi.ff.quando app.ſit. tamen ſi non eſſet ſoluendo poſ
ſet dominus petere reſtitutionem in integrum, ut ibi ſentit
Bar.& eſt bo.tex.cum glo.fi.s̃.eo.ſignificanie.

14 Aut vult renunciare expreſſe, & tunc nõ poteſt, quia hoc
eſſet donare ita dicit Bal.in l.prima.§.fi.in 2.col.C.de tempo.
app. Idem tenet Ang.& Joan.de Imo.in l.ab executore, in fi.
ff de appell. ubi plus concludunt, quod etiam ſi procurator
ſit factus dominus litis, non poteſt expreſſe renunciare ap-
pellationi, & Bal.in d.§.fi.dicit idem eſſe dicendum in præla
tis eccleſiarum, ut non poſſit expreſſe renunciari appellatio
ni. facit, quod no in c.per tuas, s̃.de arbit. Sed ſupradictã con
cluſionem limitat notabiliter Bal.in c.ex parte G.in fi. s̃. de
reſcriptis. vbi concludit, quod ex iuſta cauſa poteſt procura-
tor expreſſe renunciare appellationi, ar.text.notabilis, in l.ſi
hominem.ff.mandati, & idem eſt dicendum in prælato eadẽ
15 ratione, quia † prælatus habet maiorem poteſtatem in be-
neficio, cui pręeſt, quam tutor in adminiſtratione rerum pu
pilli, ut dicit gl.no.v.q.3.c.fi.

Ex his conclude, quod nec prælatus, nec procurator po-
teſt renunciare appellationi, niſi ſubſit iuſta cauſa renunciã-
di, licet tacite indiſtincte poſſint renunciare, ut ſupra dixi.

16 Vltimo quæro, an † appellatus pro quo eſt lata ſententia
poſſit petere confirmationem ſententiæ poſtquam appellãs
renunciauit appellationi. & dic, quod licet in his caſib in q-
bus valet renunciatio non poſſit proſequi appellationem,
tamen poteſt impetrare literas ſuper confirmatione ſenten
tiæ, vel petere ſententiam pro ſe latam confirmari, ut in ca.
oblatæ, & in c.per tuas, s̃.eodem, & dixi ſupra titu. proximo.
in ca.ea quæ, & hoc tenet hic dom. Abb.in fi.& plene dicam
in c.j.infra de confir.uti.vel inuti.& hæc ſufficiant. nam cæ-
tera quæ concernunt materiam iſtius.§.examinaui in c.ac-
cepta, s̃.eod.ſequitur §.ſane.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ad quem poteſt definire articulum appellationis parte abſente per contumaciam. etiam lite non conteſtata.*
2 *Appellatio ab interlocutoria poteſt definiri abſque litis conteſtatione.*
3 *Litis conteſtatio, an requiratur in appellatione a diffinitiua, ſe remittit.*
4 *Litis conteſtatio, de rigore iuris requiritur in appellatione.*
5 *Clauſula, rigore prætermiſſo, importat prætermiſſionem conteſtationis litis.*
6 *Appellatio ab interlocutoria nihil petit, ſed tantum iudicem redarguit.*
7 *Pars qualiter conſtitui dicatur in contumacia.*
8 *Appellatus non debet neceſſario citari in partibus, ſed ſufficit, quod in curia in locis publicis citetur.*
9 *Appellans citato aduerſario poteſt quandocunque appellationem proſequi, appellatus uero tantum in ultimo menſe poteſt.*
10 *Cauſa appellationis debet regulari ſecundum cauſa principalis naturam.*
11 *Iudex non eſt citandus in diſcuſſione articuli appellationis.*
12 *Sententia, vtrum ſit in totum reuocanda ſi in uno articulo fecit iuſtitiã, & in alio grauauit.*
13 *Laudum arbitratoris propter enormem læſionem poteſt in totum caſſari ſecundum Bal.*
14 *Sententia non poteſt reſeruari corrigenda in poſterum.*
15 *Compromitti, an poſſit de re iudicata.*
16 *Partes reponi in priſtinum ſtatum dicuntur, quando ſententia, vel actus in totum reuocantur, ſecundum Bal.*
17 *Appellatio interpoſita ab uno articulo tantum, porrigitur ad capitula connexa, ſecundum Bar.*

§.Sane, & infra. Articulus appellationis ab inter
locutoria, uel grauamine poteſt
1 diffiniri per iudicem † ad quem, parte abſente per contuma
ciam etiam lite non conteſta. in cauſa appellationis, vel in
cauſa principali. hoc dicit.

2 Nota primo ex tex. quod † appellatio ab interlocutoria
poteſt examinari, & diffiniri abſque lit. conteſtatione. parte
abſente per contumaciam. ex quo infertur, quod in deciſio-
ne appellationis ab interlocutoria reqritur citatio, ſed par-
te contumace poteſt procedi contra ipſam lite non conte-
ſtata.

Quid autem ſit in appellatione a diffinitiua, an requira-
3 tur † litis conteſtatio. vide quæ dixi in capitu. per tuas, ſu-
pra eodem.

4 Secundo nota, quod † litis conteſtatio requiritur ex iuris
rigore, quia rigor eſt remiſſus, quando proceditur in cauſa
appellationis.

Et ex hoc infertur, quod ſi Papa committeret cauſam cũ
5 clauſula, † quod iudex procederet omni iuris rigore prętermiſſo, poſſet procedere lite non conteſt.

6 Vltimo nota, quod in † appellatione ab interlocutoria,
nil petitur a parte, ſeu ab aduerſario. ſed tantum iniquitas iu
dicis redarguitur agitur enim de facto iudicis a quo appella
tur, & ne iuriſdictio ſua deuoluatur ad iudicem ad quem, ut
in c.ſi a iudice, eodem titulo, in vj. Bal. autem colligit ex tex.
quod grauamen in proceſſibus potius concernit iniquita-
tem iudicis, quam aduerſarii, quia proceſſus pendet ex of-
ficio iudicis, quæ uerba tene menti.

7 Sed pro text. declaratione quæro, † qualiter pars dicatur
conſtitui in contumacia. & Doc reſpondent, quod cenſetur
conſtitui in contumacia, quãdo fuit citatus ab homine, vel
a iure. ut in c.j de elect in vj. ſiue ex præfixione termini præ-
fixi ad appellationem proſequendam, iuxta diſpoſitionem
ca.ſæpe, ſupra eo. ſiue ergo iudex appellationis citet, ſiue cita
tio fiat a canone, ut dicto capitu.j.& ca.ut circa, & c.cupien-
tes de elect.in 6. ſiue præfigatur terminus ad proſequendam
appellationem, dicitur pars contumax, niſi compareat in ter
mino coram iudice ad quem, & non obſtante eius cõtuma
cia poteſt procedi in cauſa appellationis lite non conteſt. &
hoc eſt, quod vult dicere tex. Et aduerte, quia Hoſ.& Io.An.
ponunt hic unum bonum dictum dicentes, quod abſente
contumace appellante poteſt appellatus proſequi appella-
tionem, vltimo menſe anni, per ea quæ habentur 2. quæſt.6.
appellatore, & in auth. ei qui. C.de temp.ap. & quod non eſt
8 neceſſarium, quod appellans † citetur in partibus, ſed ſatis
eſt, quod citetur in curia iudicis ad quem, in locis publicis: ſi
enim oporteret ipſum citari in partibus, totus annus laberetur, & poſſet eſſe ita remotus, quod infra menſem, vel paulo
minus non poſſet fieri citatio perſonalis in partibus, & ideo
iuta dicunt appellantem requirendum eſſe, & non citandũ,
ut d.c.appellatore, & dicta auth. ei qui. ubi Barto. idem tenet
idem tenent hic But.& dom.Abb.& Ioan de Imo.& eodem
modo eſt dicendum, quando appellãs proſequeretur appel-
lationem, circa finem anni abſente appellato, ſecus ſi ante
finem anni uellet proſequi appellationem, quia tunc debe-
ret facere citari ſpecialiter aduerſarium in partibus, nec ſuf-
ficeret generalis citatio in curia iudicis ad quem, ut dicunt
hic But.& Ioan.de Imo. de quo plene dixi s̃.eodem, oblatæ,
& nota bene uerba Hoſt.& Doct. quia voluit, quod appella-
tus debet differre proſecutionem appellationis uſque ad fi-
9 nem anni, hoc eſt uſque ad ultimum menſem, † appellans
uero poteſt quandocunque proſequi appellationem citato
aduerſario, ut dixi in d.c.oblatæ.

In glo.in verbo, lite non conteſtata, in fi. Aduerte quia in
§.ſexta hic allegato per ipſam glo.in addi. tenet contrarium
dicens, quod in exceptionibus dilatoriis, uel peremptoriis
non eſt neceſſario lis conteſtanda, & hoc tenent etiam ibi
Doct.& per hoc Ioan.And.& Butr. dicunt, quod glo. iſta ma
le dicit, dum vult, quod in cauſa appellationis parte præſen-
te debeat lis conteſtari, quia hoc eſt contra nota. per gloſ.&
Doct.in dicto §.ſexta, & hanc concluſionem etiam ſequitur
dom.Abb.ſupra eod.per tuas, in ſecunda columna. & idem
clarius firmat in c.Raynaldus, in ii.colum.de teſta. Idem te-
nẽt Dom.de Rota deci.465. circa medium, quæ incipit, item
quod auditor. ſed Bal. hic ſentit, quod lis ſit conteſtanda in
appellatione ab interlocutoria parte præſente, idem ſentit
Bart.& Bal.in l.ab hoſtibus, §.ſed quod ſimpliciter. ff. ex qui.
cau.ma. Idem tenet hic Ioan.de Imo.& Ioan.And.in c.Ray-
naldus, infra de teſtam.& iſtam opin puto veriſſimam, quia
de hoc eſt tex. a contrario ſenſu. facit, quod no. glo in uerbo,
non ſeruatum, in c per venerabilem, infra qui fi. ſint legit. vn
de cõclude, quod in appellatione ab interlocutoria, uel gra-
uamine eſt lis conteſtanda, ſi ambæ partes ſint præſentes,
ut eſt caſus hic a contrario ſenſu. Non obſtat illud, quod no.
gl.in dicto §.ſexta, quia loquitur, quando ſimpliciter oppo-
nitur exceptio in cauſa principali. nam tunc non requiritur
libellus. ſed iſte tex. loquitur, quando interponitur appellatio
ex eo, quia iudex noluit admittere exceptionem. nam cau-
ſa appellationis habet nouam inſtantiam, quia ad proſequẽ
dum appellationem habet annum, & ex cauſa biẽnium, ut
ſupra eod.cum ſit, & in auth ei. C.de temp app.& ideo ſuper
appellatione debet porrigi libellus, & lis conteſtari parte p̄-
ſente,

10 ſente, & adde vnum dictum valde notand. quod cauſa † ap-
pellationis regulariter regulatur,ſecundum naturam cauſæ
principalis.vnde ſi cauſa principalis erat ſummaria,etiã cau
ſa appellationis erit ſummaria, nec in ea requiri debet litis
conteſtatio,vt dicit ſingulariter Ange.in l.prima.ff.cum qui
appell.per illum tex.pro quo eſt bo.tex.in l.j.ff.an per ali.cau.
appel.facit,quod notat glo. 12.diſt.illud, & hoc tene menti.
In glo.fi.illud,quod dicit glo.ſuit expeditum,ſupra eo.per
tuas.vbi eſt ſimilis glo.Et nota bene iſtam gloſ. quæ videtur
11 ſentire,quod ipſe † iudex non ſit citandus, in diſcuſſione ar-
ticuli appellationis,& hoc etiam probatur in tex.in quo pa-
tet,quod ſufficit ſola contumacia appellanti,ad hoc ut poſ-
ſit procedi lite non conteſtata,nec aliqua fit mentio de iu-
dice,de quo:vide bo.tex.in c.venerabilibus,poſt prin.§. ſed ſi
excommunicatus.de ſent.excommu.in ſexto.& bo.glo in c.
cum ſpeciali.§.porro, in fi. in verbo, coram ſuperiore,quæ
incipit,qualiter,& in ca.ſacro,in uerbo,ſi conſtiterit.de ſen-
tent.excomm.
Extra glo.quæro,ſecundum Bal. nunquid ſi iudex graua-
12 uit in vno articulo,& in alio fecit iuſtitiam,† ſententia ſit in
totum reuocanda.& dicit quod non,ſed ſolum pro parte ꝑ
qua iniuſte pronunciauit.allegat l.generaliter.§.primo.C.de
rebus cred.Tu autem allega c.Raynutius,& Raynaldus, in-
fra de teſtam.& in c.cum Ioannes,in fi.infra de fi.inſtrum.in
quibus ſententia,quo ad aliquos articulos fuit confirmata,
quo ad alios retractata.dicit tamen Bal.quod Archid.11.quę
ſtio.3.priuilegium.ponit vnum notabile verbum,dicẽs, vbi
læſio eſt enormis,totum reſcinditur, non autem modifica-
tur.ſed Bald.dicit,quod Archidi.non loquitur in ſententia,
ſed in priuilegio,quæ multum no. ex quibus habes,quod pri
uilegium eſt in totum reuocãdum,quãdo alicui infert enor
me præiudicium.idem ſenſit glo.prima,in fi.in c.ſuggeſtum,
infra de deci & glo.in regula,decet,libro ſexto.
13 Et ex his infert Bald. quod propter enormitatem † læſio-
nis poteſt laudum arbitratoris in totum caſſari,& non mo-
dificari, reducendo tamen utrãque partem in priſtinum ſta
tum.ſed dicit,quod glo.in l.placuit.ff.de vſu.tenet contrariũ
dicens,quod ubi non peccatur in toto, ſed in tanto,factum
ultra modum reducitur ad modum.ſed Bal.dicit hoc eſſe ar
bitrarium, vel reducere ad modum, vel partes in priſtinum
reponere,arg ff.de contrahen empt.l.domum. quia arbitra-
mentum magis accedit contractui, quam ſententiæ: nam
14 ſententia debet modificari,non in totum aboleri,quia† ſen
tentia non poteſt reſeruari corrigenda in poſterum. l.vlt. C.
quando prouo non eſt ne.& per hoc dicit Bal. quod in ſen-
tentia partes non poſſunt reponi in priſtinum ſtatum, alle-
gat l.ſi diuerſa.C.de tranſact.ubi eſt glo.ſingularis, quod ubi
prima ſententia tranſiuit in rem iudicatam,non valet ſecun
da ſententia ei contraria, etiam de conſenſu partium.hinc
15 eſt,quod de re iudicata non poteſt † compromitti,ut notat
Archid.ſecunda quæſtio.6.diffinitiua.niſi fieret compromiſ
ſum pendente appellatione,quia tunc ualeret,ut in cle.quã-
diu,eodem titulo,& de hoc articulo dixi in c.ſæpe, ſupra eo.
nota bene verba Bal.inquantum vult,quod ſi laudum enor
miter lædit,eſt in facultate ſuperiorum, vel illud in totum
reuocare,uel modificare,de quo uide,quod dixi poſt domi.
Abb.in c.Quintauallis.in prin.de iureiur.
16 Secundo nota ex uerbis Bal. quod partes † dicuntur re-
poni in priſtinum ſtatum,quando ſententia, vel actus geſtus
in totum reuocatur.
Tertio nota ex uerbis Bal.quãdo ſententia iudicis eſt par-
tim iuſta,& partim iniuſta, partes non poſſunt reponi in pri
ſtinum ſtatum,quia ſententia non eſt in totum reuocanda,
ſed modificanda.hoc tamen intelligas,quãdo capitula ſunt
diuerſa,ſeu ſeparata,ſecus ſi eſſent connexa,quia tunc ſentẽ
tia eſſet in totum reuocanda,ut in l.etiam.§.j. ff.de mino.&
hoc tenent Doct in dicto c.Raynutius,& cap.Raynaldus,ĩ.
de teſta.optime facit,quod notat Bar.in l.appellanti,ff. eod.
17 ubi poſt Dy.dicit,quod † appellatio interpoſita ab uno arti-
culo tantum, porrigitur ad capitula connexa.mouetur per
dictã l.etiam.§.primo,ff.de mino. & hæc ſufficiant, ſequitur
cap.inquiſitioni.

SVMMARIVM.

1 Clauſula,appellatione remota,in medio literarum poſita,reſpicit tantum præcedentia,quibus annectitur.
2 Clauſula,appellatione remota,operatur effectum ſuum etiam hodie, ſecũdum Abba.
3 Clauſula poſita in medio plurium negociorum,ſeu capitulorum ſeparatorum,reſpicit tantum præcedentia.
4 Clauſula,in fine poſita,ad omnia præcedentia refertur.
5 Pœna in fine legis poſita, æque ad omnia præcedentia refertur.
6 Dictum in principio,cenſetur repetitum in fine.
7 Qualitas in principio poſita,an cenſeatur repetita in fine:diſtingue,aut in ultima voluntate, aut in contractu,aut in lege,vel ſtatuto.
8 Clauſula de per ſe poſita,ad quæ referri præcipue debeat.
9 Clauſula,poſita in medio,ad quæ præſertim ſit referenda.
10 Clauſula,poſita in principio,uel in fine,ad quæ ſit referenda.
11 Verba,ſolui annua,bima,trima die,quid importent.
12 Clauſula,poſita in fine,refertur ad ſuperiora,ſi verbum,præmiſſis,& præfertur,apponatur.
13 Clauſula,poſita in proœmio,uel euidentialibus,ad quæ referenda ſit.
14 Verba indefinitiua,an referantur ad futura nondum diſpoſita.
15 Clauſula,pro ſe & filiis, ad poſthumos etiam,an trahatur.
16 Conceſſio præſumitur eſſe realis,quatenus uerba ponuntur.

CAP. LXXI.

1 INquiſitioni. Clauſula, † appellatione remota, in medio litera-
rum poſita reſpicit ſolum præcedentia,in quibus
annectitur, non autem ſequentia,niſi in fine lite-
rarũ repetatur,& hoc ſi negotia ſint ſeparata.hoc dicit.non
diuiditur.
2 Nota primo,ſecundum dom.Abb.quod † clauſula,appel
latione remota,in reſcripto poſita,etiam hodie operatur ef
fectum ſuum:nam cum iſtud c.emanauerit poſt ca. ut debi-
tus,ſupra eod.non poteſt dici,quod corrigatur per illud c.&
ſic falſa eſt opinio gloſ.ibi, & ſequentium, qui volunt hanc
regulam hodie nihil operari per illud c.ut debitus. Nec ob-
ſtat ſi dicatur,quod hic fiat mentio de clauſula, appellatio-
ne remota,cauſa exempli,quia non adduxiſſet nos ad iſtum
errorem,cum ſine commemoratione ipſius ſufeciſſet dice-
re,quotiens aliqua clauſula in medio ponitur,&c. & habuiſ
ſemus diſpoſitionem magis generalem: poſuit ergo ſerioſe
exemplum in remotione appellationis, ut haberemus inde
maiorem claritatem, tam reſpectu huius clauſulę,quam re
ſpectu aliarum clauſularum.
Secundo nota,quod vbicunque in eadem diſpoſitione an
3 nectuntur plura negotia,ſeu capitula ſeparata,† clauſula in
medio eorum poſita non concernit totam diſpoſitionem,
ſed dumtaxat præcedentia,quod dicit dom. Abb.eſſe menti
tenendum ad ſtatuta,& ad alias diſpoſitiones.
Vltimo nota,quod clauſula in fi.diſpoſitionis poſita, nõ
4 reſtringitur ad immediate præcedentia,ſed concernit † om-
nia in diſpoſitione contenta.per hoc dicit Bal. in l. quiſquis.
5 C.ſi certum petatur,in princ.quod ſi in fi.† legis determina-
tur aliqua pœna,& præcedant multa capitula,omnia viden
tur ab eadem pœna determinari. & Bald. in l.doli.ff. de ſer.
corrup. dicit, quod ſi ſtatutum dicit,quod ſi quis cum armis
iuerit,vel aliquem percuſſerit de nocte puniatur in centum,
quod illud uerbum, de nocte,debet referri ad utrunque,ſ.ꝙ
de nocte vadat cum armis, vel quod de nocte aliquem per-
cutiat.& quod dicitur ita de clauſula hic in fi. poſita,multo
fortius habet locum in clauſula poſita in princi.quia clauſu
la præcedens eſt maioris efficaciæ ad determinationem ſe-
quentium,quam ſequẽs ad determinationem pręcedentiũ,
vt dicit glo.in l.quiſquis.ff. de leg iij. quam ſequitur ibi Barr.
& idem dicit Barto.in l.auia,in princ ff.de cond. & demonſ.
& hoc tene menti pro declaratione huius tex.
In gl.diuide ipſam in duas partes.In prima opponit, & ſol
uit.In ſecunda colligit argumentum,& cõtra illud opponit,
& non ſoluit.Secunda ibi,& eſt argumentum.
In prima parte gl.de uno negotio continente plures arti-
culos.pone exemplum in capit.cum dilecta, ſ̃. de reſcriptis.
De pluribus uero negociis,pone exemplum per ca.cum ve-
niſſent,ſ̃.de teſti.
In ſecunda parte glo.in fi.Hoſt.& Ioan. And.dicunt,quod
non poteſt dari certa doctrina, ſed ſecundum diuerſitatem
caſuum fit relatio.nam quandoque id,quod ponitur in prin
cipio,concernit omnia ſequentia, & idem de eo quod poni
tur in medio,ut in c.ſecundo requiris.ſ̃.eod.
Quandoque clauſula ſolum cõcernit præcedẽtia, ut hic:
6 quandoque † dictum in principio intelligitur repetitum in
fi.vt in c.apoſtolus,hic allegato in glo.
7 Sed tu dic,quod aut quæritur,an † qualitas poſita in prin.
intelligatur repetita in ſequentibus,& tunc ſi in ultima vo-
luntate,dic ut habetur in l.licet imperator,ff.de leg.j.& ibi ꝑ
Bar.& alios,& in l.in repetendis.ff.de leg.3.& in l.Seia,§. Ca-
io.C.de fundo inſtru.& in l.Iulius Paulus, ff. de conditio.&
demonſtr.
In cõtractib.uero dic,ut per Bar.& alios ſcribentes,in l.ſi
ita ſtipulatus.§ Griſogonus.ff.de uerb.obli.ſi uero in alia di-
ſpoſitione,

ſpoſitione, vt in lege, vel ſtatuto, dicut per Bar. in l. j §. proin de. ff. de publica. & in l. prætor. §. j. ff. vi bo. rapt.

8 Quandoque uero in diſpoſitione ponitur aliqua † clauſula, de per ſe, & dubitatur ad quem debeat referri, utrum ad omnia præcedentia, vel ad proxima tantum, vel etiam ad ſequentia, & iſta eſt noſtra materia quæ principaliter traditur hic, & in c. ſecundo requiris, ſupra eodem, & per Bart. in l. talis ſcriptura. §. fi. ff. de le. j. & in l. j. C. de libe. præte. & in pluribus aliis locis, & Bald. etiam hic latius tangit, quàm alibi, licet in pluribus locis iſtum articulum pertingat, quam puto ſuperfluum recitare. tractat etiam Spec. in titu. uel inſtru. edic. §. nunc autem, ver. item excipe. & in titu. de diſputatione, & allegatione. §. poſt, verſi. vel quod, & per domin. Abb. in capitu. ſecundo requiris, ſupra eodem, in princ. vbi dicit, quod aut clauſula ponitur in medio, aut ponitur in princi. vel in fi.

9 † Primo caſu, dic quod aut ſunt diuerſa negotia in eadem diſpoſitione contenta, & tũc clauſula concernit dumtaxat præcedentia, maxime, quando materia eſt odioſa, ſicut eſt clauſula, appellatione remota. hoc probatur hic.

Aut eſt unicum negotiũ habens plures articulos, & tunc ſi illa clauſula concernit illum articulum tantum, tunc eſt pars vnius articuli, & ad ipſum ſolum debet referri, ut in l. 3. §. filius. ff. de libe. & poſthu. exemplum, committo tibi cauſam inter Titium, & Semproniũ ſuper tali, & primo uideas de ſpoliatione, & facias appellatione remo. reſtitutionem fieri. Secundo des adminiſtrationem, & c. ut in c. venerabili. de offi. deleg. illa enim eſt clauſula poſita in medio illius articuli, concernentis reſtitutionem, ergo non debet referri ad alios, ſecus ſi poſita eſſet inter plures articulos, quia tunc referretur ad oẽs illos articulos ſi non eſſet ratio, quare magis deberet referri ad vnum articulum, quam ad alium, quia tunc ad illum ſolum referri debet, ex quo ratio ſuadet, quod magis referatur ad illum articulum, quam ad alium, ita dicit tex. in l. j. C. de libe. præte. & hoc declarabo in ſecundo caſu. Aduerte tamen, quia ſi clauſula poſita in medio ſui natura deberet præcedere, perinde haberi debet, ac ſi eſſet poſita in prin. ut in ca. cauſam quæ, ſupra de reſcrip. & idem dicendum eſt, vbi clauſula poſita in medio ſui natura deberet ſequi, quia tunc perinde habetur, ac ſi eſſet poſita in fine. vnde tunc idem per omnia eſſet dicendum, ut dicam in ſequenti.

10 In ſecundo vero caſu, ſ. quando † clauſula ponitur in principio, vel in fi. tunc eſſet referenda ad omnia capitula, uel ad omnia negotia, vt eſt tex. hic, nec eſt facienda differentia, vt dixi, an ponatur in principio, vel in fi. hoc tamen recipit plures limitationes.

Prima eſt, quia non refertur ad articulos habentes ſuas determinationes, vt in l. ſi quis legata. ff. de condi. & demon. vbi patet, quod teſtator fecit multa legata pure, demum di-

11 xit, quod volebat illa † ſolui annua, bima, trima die. id eſt vnã partem in primo anno, ſecundam in ſecundo, tertiam partem in tertio anno demum in fi. fecit legatum impuberi, ut ei ſolueret cum peruenerit ad pubertatem: quærebatur, nunquid ei effecto puberi eſſet ſoluendum in tres partes, ſicut alia legata. & ibi reſpondetur, quod non, quia iſtud legatum factum impuberi habebat ſuam determinationem, ſ. cum peruenerit ad pubertatem. illa ergo clauſula, quod ſoluatur annua, bima, trima die, non refertur ad illud legatum, ex quo habet ſuam determinationem, quod dicit do. Abb. eſſe notandum. ſed iſtud exemplum loquitur, quando clauſula ponitur in medio. ſed vide Bald. in l prima. prope fi. C. de legit. hæred. vbi dicit conſuluiſſe, quod quãdo prima clauſula habet propriam, & ſpecialem determinationem, clauſula ultimo poſita non refertur ad illam, allegat l. j. §. deinde. ff. de po-

a ſtul. & l. talis ſcriptura. ff. de leg. j.[a]

Secunda limitatio eſt, vbi eſt facta diuiſio per §. vel uerſiculos, clauſula poſita in uno. §. vel ver. non refertur ad aliud, vt dixit glo. in c. j. in verbo, ſi ſic. de poſtu prala. in ſexto, & in c. vt circa. in verbo, coram. de elect. in vj. vnde Bal. hic dicit, ꝙ quando loquitur de c. vel §. clauſula non refertur ad omnia, quia §. idem eſt, quod ſeparatio, ut in l. non cogendum. §. Sabinus. ff. de procur. ſed quod dicit de §. dicas idem de uerſ. vt dicunt gl. præalleg.

Hoc tamen intellige, niſi poneretur verbũ, propter quod

b appareret, ꝙ intenderet facere relationem, vt eſt uerbum,[b]

12 vt præfertur, & verbum præmiſſis, quia tunc clauſula † poſita in fi. refertur ad ſuperiora etiam ſi eſſet facta diuiſio per § vel ver. hoc tenet glo. no. in cle. cauſam, in verbo, ut præfertur, de elec. & in cle. quamuis, in §. ſane, in verbo, præmiſſis. de ſo. compet.

Tertia limitatio eſt. quãdo ſequeretur abſurditas, quia tũc non deberet fieri relatio, ad hoc do Abb. allegat glo. in cle. ne in agro, in § certarum. de ſtatu monach. Sed tu vide gl. in l. prima. §. cum qui, in verbo, à ſuperioribus. de poſtulan quę dicit, quod clauſula non refertur ad ſuperiora, quando commode non poteſt referri.

Quarto limito, quando præcedentia capitula, & ſequentia eſſent contraria, quia tunc clauſula in fi. poſita, non poſſet referri ad capitula præcedentia, quæ eſſent contraria. l. ſi idem cum eodem, in fi. ff. de iuriſdict. om. iud.

Quinta limitatio eſt, quando ex tali relatione diſpoſitio ad quem fit relatio redderetur inutilis, vt in l. cum vulgari. ff. de do. præle. Vnde dicit Bal. in l j. C. de libe. præte. quod vbi non põt fieri relatio ſalua ratione recti ſermonis, tunc non eſt facienda relatio, arg. l. Plautius. ff. de au. & arg. lega. & dicit, quod vbi in iure reſultat abſonus intellectus, vt quia fit conſtructus cum malagrammatica, vel cum mala punctatione in grammatica, non eſt facienda relatio.

Sexta limitatio eſt, vbi clauſula in fi. poſita, ſi referatur ad præcedentia habet reſtringere diſpoſitionem ſui natura fauorabilem, quia tunc non refertur ad præcedentia. caſus eſt ſingularis in c. cum dilecti, in fi. ſecundum vnum intellectũ, infra de dona. & ibi hoc tenet Bu. & Ioan. de Imo. vnde dicit ibi dom. Card. quod clauſula in fi. poſita, reſtringens diſpoſitionem debet ſolum referri ad illa præcedentia, quæ ſunt ſimilis conditionis, non autem ad illa quæ ſunt diſſimilis cõditionis, & hanc limitationem tene perpetuo menti ad iſtũ textum.

Septima limitatio eſt, quia clauſula in fin. poſita non refertur ad ea quæ non ponuntur principaliter in oratione, ſed cauſa demonſtrationis, ita dicit Bar. in l. fi. §. Titia. de li. lega. ad idem, quod notat Bar. in l. in actionibus. ff. de in lit. iurãdo. vbi dicit, quod clauſula poſita per viam narrationis in vna parte legis, non debet referri ad aliam partem eiuſdem legis, & hoc probat per illam l. iuncta l. j. eo. tit.

Octaua limitatio eſt, quãdo clauſula in fi. poſita, nõ principaliter poſita propter ſe, ſed eſt poſita ad aliam diſpoſitionem qualificandam. exemplum: teſtator fecit plura legata, & in ultimo legato inſerit conditionem, vel modum. nã modus, vel conditio non debet referri, niſi ad vltimum legatum, cui eſt appoſitus, vel appoſita. hoc tenet Bar. in l. fin. ff. de rebus dubiis, & per l. filium. ff. quando dies lega. cedat.

c Vltima limitatio generalis eſt quæ ad multos caſus[c] poteſt referri, quando ſuccedet ratio, vt clauſula referatur ad aliqua, & non ad omnia ſuperiora, quia tunc non debet referri, niſi ad illa in quibus ratio dictat, vt ad ipſa potius referatur, quam ad alia. de hoc eſt tex. in l. 1. in fi. C. de lib. præter. & ibi hoc etiam ſentit Bar. & in d. l. talis ſcriptura. ff. de lega. j. & hæc ſufficiant de iſto articulo.

Quærit tamen Bal. quid de clauſula poſita in prooemio,

13 vel in euidentiali, an talis clauſula † debeat referri ad ſequẽtia. & Bal. dicit, quod ſic, dũmodo ratio poſſit adaptari, alias ſecus, allegat l. fi. ff. de hæred. inſtit. & de hoc plenius dixi in c. ſecundo requiris, in prin. & in c. cum ceſſante, ſ. eo.

14 Quærit etiam Bal. an verba indiffinitiua † referantur ad futura nondum diſpoſita. & dicit, quod non, allegat l. per retẽtionem. C. de vſur. Et ex hoc infert, quod ſi aliquis fecit pacẽ pro ſe, & hæredibus ſuis cum certa obligatione, quod intelligitur de adhærentibus præſentibus, & non de illis qui poſtea fecerunt adhærentiam. & dicit, quod optime facit, quod notat Archi. in c. excellentiſſimus, ii. quæſtio. 3. & l. ſi a colono. ff. de verborum oblig. & c. penult. ſ. de iureiur.

15 Et ex hoc infert, quod ſi quis † obligauit ſe ad pacem ſeruandam pro ſe, & filiis, non includuntur poſthumi, ut in l. ſi quis. ita. ff. de teſta. tute. ſecus dicit in actu fauorabili, puta, ſi quis accipiat emphyteuſim pro ſe, & filiis, quia intelligitur, tã de natis, quàm de naſcituris. ſed dicit, quod hoc procedit propter naturam illius rei, ſ. emphyteuſis, allegat no. per gl. in l. etiam ff. ſolu. mat. & idem dicit in indulgentia conceſſa alicui pro ſe, & filiis, quia videtur de omnibus cogitatum, ut in l. placet, & in l cum quidam. ff. de libe. & poſthu. quia qua-

16 tenus uerba ponuntur, † conceſſio præſumitur eſſe realis, ut in l. volun tas. C. de fideicommiſ. & in l. pater. ff. de ſerui. lega. allegat etiam no. in l. forma. ff. de cenſi. & in c. cum veniſſet. de inſti.

ADDITIONES.

a Adde Alexan. Imo. in conſil. 110. in ſecunda colum. verſi. confirmatur, in 4. volumine.

b ¶ Vtrum autem oratio imperfecta ſuppleatur per præcedentem perfectã vide Bald. conſil. 454. in princip. uerſic. iſti ſunt coniuncti re & verbis, & ſequen.

c Adde, quod vbi clauſula, in fine appoſita, poteſt referri ad omnia præcedentia, debet tantum referri ad proxima. Ang. in l. deinde, in fi. ff. de poſtulat.

de inſtit. vbi habetur, an in dubio præſumatur conceſſio eſſe perſonalis, vel realis, & habetur etiam per Bart. in d. l. pater. Nota iſta verba Bal. licet non pertineant ad propoſitum, ſed concernant materiam cap. quia ꝟ. de priuil. & l. ſi ita. ff. de au. & arg lega. vbi habetur, an uerba indefinita extendantur ad futura nam ex iſtis verbis Bart. habes ſi agitur de obligatione contrahenda, vel de materia onerosa, verba indefinita non extenduntur ad futura, ſed beneficii materia eſt fauorabilis, ſequitur c. Vna.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio vnius prodeſt alteri ſi iure communi iuuentur, & idem ſit negocium.*

2 *Condemnatio, licet ſit facta de pluribus, poteſt tamen per unum appellari.*

3 *Sententia lata contra unum, ut alteri proſit, plura ſunt neceſſaria, quæ vide.*

4 *Beneficium perſonale ſequitur perſonam, nec alteri communicatur.*

5 *Reſtitutio vnius minoris non prodeſt alteri minori, quia non poteſt peti ſine ſpeciali mandato.*

6 *Facilius impediuntur facienda, quam facta dirimantur.*

7 *Ius municipale, an proſit etiam conſorti.*

8 *Contumace uno appellante, & uincente, alter contumax, an iuuetur.*

9 *Victoria correi, quando ad correum extendatur.*

10 *Vno ex condemnatis appellante, deinde elapſis decem diebus ſe componēte cum aduerſario, an præiudicet cæteris in proſecutione appellationis.*

11 *Appellans non poteſt renunciare appellationi in præiudicium tertij, uel eius qui adhæret.*

12 *Victus qui appellauit ſi appellationi renunciauit, an vincente proſequente appellationem, poſſit in expenſis condemnari.*

13 *Plures contra unum obtinuerunt, is contra unum tantum appellauit, an cenſeatur contra cæteros appellaſſe.*

14 *Sententia lata contra plures, cum fuerit per unum per nullitatem labefactata, an cæteris proſit.*

15 *Supplicatio facta per unum ex condemnatis, an cæteris proſit.*

16 *Supplicatio quid ſit, & quis eius effectus.*

17 *Vnus ex excommunicatis appellando, an alteri etiam proſit.*

18 *Excommunicatus, nunquid poſſit abſolui per procuratorem.*

CAP. LXXII.

1 VNa. Appellatio † vnius prodeſt alteri ſi iure communi iuuentur, & ſit idem negotiū & eadem cauſa defenſionis, & eadē ſentētia ſint condemnati. hoc dicit, & non diuiditur. & victoria vnius prodeſt alteri, non condemnatio vnius nocet alteri, glo. in c interrogatum. in verbo, profitetur, ſecunda, quæſtione tertia:

2 Nota primo, quod licet plures ſint condemnati in † eadē ſententia, tamen unus ex eis poteſt appellare, licet alii non appellant.

In glo. j. in fi. pro declaratione huius tex. & glo. vide nota. per Bar. in l. ſi quis ſeparatim. §. fi. ff. eo. & per Cy. Bart. & Bal. in l. 3. C. ſi vnus ex pluribus appel.

Ex quorum dictis conclude, quod ad hoc, vt ſententia la-
3 ta contra vnum † alteri proſit contra regulam, res inter alios acta, vt in ca penult. ſupra de re iud. cum ſimilibus, plura requiruntur.

Primo, quod vna ſententia ſint condemnati. nam ſi non fuiſſent in iudicio correi, nec condemnati eadem ſententia ceſſat diſpoſitio huius ca. in quo requiritur, quod una ſentētia feratur, vnde tunc ſententia lata pro uno, vel contra vnū non prodeſt, nec noceret alteri, licet vterque eodem iure iuuaretur per nota. in l. denunciaſſe. ff. de adul. & ij quæſt. 3. interrogatum, & hoc tenet gl. fi. in c. dilecto, ꝟ. de præben. Bar. vero in d l. ſi quis ſeparatim, in fi dicit, quod etiam condemnatus in diuerſis ſententiis, dummodo ſit facta vna probatio contra omnes, & eadem cauſa defenſionis ſubſit, & concurrant alia de quibus in tex. ſententia lata pro uno in cauſa appellationis proderit alteri. mouetur per d. l. ſi quis ſeparatim. in verſi. ſed cum aduerſus, & idem tenet hic But. & domi. Abb. ſed Ioan. de Imo. hic in prima colum. dicit dictum Bar. non eſſe tutum, quia in dicta l. ſi quis ſeparatim, non dicitur, quod plures eſſent ſententiæ, ſed facit mentionem de vna ſententia tantum, & contra Bar. facit iſte tex. qui requirit vnam ſententiam ferri. ergo ſecus ſi plures, tamen in iudicando non puto eſſe recedendum ab opin. Bar. cum Butr. & dom. Abb. ipſam ſequantur. Nec obſtat iſte text. qui requirit vnam ſententiam ferri, nam vbi vna probatio pro omnibus tantum interuenit, & alia requiſita concurrunt in effectu dicitur eſſe eadem ſententia, licet ſeparatim pronunciauerit contra ipſos.

Secundo requiritur, quod ſententia ſit in cauſa appellationis, ſecus in ſententia lata in cauſa principali, quia lata cum vno regulariter non prodeſt, nec nocet alteri; vt in d. c. penulti. & hoc tenet glo. & Bar. in d. l. ſi quis ſeparatim, & Butr. & Io. de Imo. & do. Abb. hic. hoc tamen intellige, quando ſententia eſt lata ſuper re corporali. Secus ſi lata ſit ſuper incorporali indiuidua pro vno, & eodem iure, quia tunc prodeſt alteri, licet non fuerit in iudicio l. loci corpus. §. ſi fundus. ff. ſi ſerui. vendi. & hoc tenent Docto. hic, & ſequitur etiam domin. Abb.

Tertio requiritur, quod condemnati eadem ſnīa iuuentur iure communi, ſecus ſi iuuarentur iure ſpeciali puta fauore minoris ætatis, ſeu fauore eccleſiæ victoria vnius obtinentis de iure ſpeciali non prodeſt alteri, licet concurrant
4 omnia alia in hoc c. contenta. ratio eſt, quia † beneficium perſonale non communicatur alteri, ſed ſequitur perſonam, vt in regula, priuilegium, in ſexto. probatur in l. vnica. C. ſi in cōmuni eademque cauſa. hoc tamen fallit, ſecundum do. Ab. ſi ageretur de re indiuiſibili. nam tunc fauor ſpecialis porrigitur ad alium, vt in l. ſi communem. ff. quemadmodum ſerui. amit. facit, quod notat glo ſingularis. in ca. vnico. de iurepatr. in vj.

Et ex hoc nota, quod ſi vnus obtinet per viam reſtitutionis in integrum victoria ſua non prodeſt alteri etiam ſi alia requiſita concurrant, dummodo res ſit diuiſibilis, quia beneficium reſtitutionis in integrum eſt ſingulare, & ideo non habet conſortem, ut dicit hic Bal. plus dicit, quod etiam ſi vter-
5 que conſors eſſet minor, † reſtitutio vnius non prodeſſet alteri, quia non poteſt peti ſine ſpeciali mandato, vt ff. de mino. l. illud. §. fi. cum l. ſequen. & in l. patri pro filio, ff. de mino. hoc etiam tenet But. hic. Dicit enim, quod ſi duo minores ſunt læſi ex eodem contractu, & alter petat reſtitutionem in integrum, ſententia lata pro uno non proderit alteri minori, quia reſtitutio in integrum eſt beneficium perſonale, quod non egreditur perſonam, de priuil. ſane. & quia regulariter res inter alios acta aliis non nocet, neque prodeſt, & licet glo. in l. j. C. ſi in communi eademque cauſa, hoc intelligat, quando ius ſuper quo eſt petita reſtitutio in integrum eſt diuiduum, ſecus ſi ſit indiuiduum per l. ſi communem. ff. quemadmodum ſerui. amit. tamen Cyn. ibi indiſtincte dicit quod etiam ſi res ſit indiuidua, reſtitutio conceſſa vni non extenditur ad alium, & ad l. ſi communem, reſpondet, quod ibi priuilegium minoris prodeſt ad totam ſeruitutem conſeruandam, quia propter priuilegium impeditur, ne ſerui. amittatur. ſed ex hoc non ſequitur, vt priuilegium minoris ꝓ-
6 ſit ad recuperandum, quod eſt amiſſum, quia † facilius impediuntur facienda, quam iam facta dirimantur l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui, vel alie iur. & in c. quemadmodum, de iureiuran. ita dicit But. & idem dicit Ioan. Andr. in addit. Spec. eod. titu. ver. 22. vt refert But. pro hoc facit gl. in c. dilecto. de præben.

7 Sed circa hoc quæro, quid ſi ſit † ius municipale, quomodo iuuatur ipſe appellans, an proſit conſorti ſi alia concurrant. & Bal. licet effundat multa verba, in effectu concludit, quod ſic, quia ius municipale eſt ius ciuium, & reputatur eſſe ius commune illius ciuitatis, & territorii, & hoc puto eſſe veriſſimum, quod tene menti.

Quarto requiritur, quod ſit idem negotium, ſecus ſi eſſet diuerſum, puta plures tutores fuerunt condemnati ex diuerſis adminiſtrationib. & unus appellauit: certe victoria vnius non proderit aliis: ceſſat enim ratio iſtius tex. propter diuerſitatem adminiſtrationum, quia non poteſt dici vnicam eſſe ſententiam propter diuerſitatem adminiſtrationum, vt in l. etiam, §. j. ff de mino.

Quinto requiritur, quod ſit eadem cauſa defenſionis, pone exemplum, vt hic in glo. in fi. Sed dom. Abb. ponit exemplum magis clarum, quod etiam eſt de mente glo. pone, plures fuerunt fideiuſſores vnius non renunciātis beneficio authen. de fideiuſſo. ſ. vt prius conueniatur principalis; de quo etiam in authentica, præſente. C. de fideiuſſ. omnes fuerunt condemnati eadem ſententia, vnus appellauit, & obtinuit, vt prius haberetur recurſus ad principalem. hæc ſententia proderit aliis confideiuſſoribus. quia eadem eſt cauſa defenſionis, ſecus vbi eſſet diuerſa, ut hic in glo. fi.

Sed quid ſi ſunt tres, & duo habent eandem rationem defenſionis, ſed tertius non. dicit Bald. hic, quod victoria illius proderit duobus propter connexitatem cauſæ, ſed non tertio, & iſta quinque requiſita colliguntur in tex. Doct. addunt alia tria requiſita.

Sexto

Sexto ergo requiritur,quod agatur de re corporali, ſecus
ſi agatur ſuper re incorporali,& hoc voluit glo.j hic, ſed cer
te non eſt verum.ideo dic,quod tex.habet locum,ſiue ſentē
tia feratur ſuper re corporali,ſiue ſuper re incorporali, ſiue
diuidua,ſiue indiuidua,vt dicunt hic Doc.& ſequitur hic do
mi,Abbas.

Septimo requiritur,quod aliter qui non appellauit tacue-
rit,ita quod ſententiam expreſſe non approbauit,nam ſi ap
probaret expreſſe ſententiam victoria conſortis ſibi non ꝓ-
deſſet,quia quantum ad eum ſententia tranſiuit in rem iu-
di.ad hoc c.cum ſuper,in ratione ſui,ſupra titu.proximo,'&
l.non tantum.ff.eod. titu. per locum a ſpeciali, & hoc tenet
Barto.in dicta l.ſi quis ſeparatim,& Doct. hic, & ſequitur ēt
domin.Abb.

Sed quæro circa hoc:pone, quod duo ſunt condemnati q
8 fuerunt vere contumaces,† vnus appellauit, & errorem iu-
dicis obtinuit,quia verus contumax non poteſt appellare,
nunquid victoria illius proſit alteri.& Bal.dicit quod non,qa
ei non erat apertum ius appellandi,arg.ff.ad Trebell.l. debi-
tor.§.'fi. & eadem ratione idem dicendum eſt ſi vnus eſt ue-
rus contumax, alius non,& ille qui non erat contumax ap-
pellat,& obtinet.nam victoria illius non proderit conſorti,
qui fuit verus contumax,& ſic appellare non poterat. vnde
quo ad eum ſententia tranſiuit in rem iudicatam.

Octauo requiritur,quod iſte ſciuerit conſortem appellaſ-
ſe,tunc enim cenſetur approbaſſe eius appellationem , nec
præſumitur tacite ratificaſſe ſententiam, ex quo ſciebat ap-
pellationem alterius ſibi prodeſſe,vt hic:ſecus,quando igno
rauit conſortem appellaſſe,& tacuit per decem dies,tunc e-
nim quantum in eo eſt,cenſetur approbaſſe ſententiam , &
ideo ſentētia poſtea lata in cauſa appellationis pro eius cor-
reo,ſibi non proderit,ita dicit Bar in d.l. ſi quis ſeparatim,&
But.& Abb.hic.& etiam Ioan.de Imo.& dicit Butr. & Abb.
9 hic,quod quando ſcit correum appellaſſe,& tacet,†victoria
correi ſibi prodeſt,etiam ſi appellans dixerit, ꝙ appellabat
pro ſuo reſpectu ſui intereſſe,& ſui præiudicii tantum . nam
nihilominus effectus extenditur ad alium,vt l.ſi poſt mortē,
in fine.ff.de contra tabul. idem tenet Barto. in l. a ſententia.
ff.eodem.

Quid autem ſi vterque appellauit . & Barto.reſpondet in
dicta l.ſi quis ſeparatim, quod tunc victoria vnius non pro-
derit alteri.ex quo ſibi prouidit interponendo appellationē
& idem tenet Bar.in l.a ſententia,eo.tit.

10 Sed quæro. circa prædicta,quid ſi vnus ex pluribus † con-
demnatis appellauit,aliis ſcientibus & tacentibus,deinde la
pſis decem diebus appellans componit ſe cum eius aduerſa
rio, an hoc noceat alii , quod non ualeāt proſequi illam ap-
pellationem & dicendum eſt, quod talis compoſitio tāquā
perſonalis,non nocet aliis poſt ius quæſitum per illam ap-
pellationem.arg.l.ſi poſt mortem,§.fi.ff.de contra tabu.& in
l.perendæ.C.de tempo.in integ.reſt.pe.& ſic alii non obſtan
te tali compoſitione poterūt eius appellationem proſequi ,
& hoc tenet Spec.in titu de app.§.j.ver.ſed quid ſi ille, & ſe-
quuntur etiam Doc.hic.Non obſtat.l.ſi iudex circūuento.ff.
de mino.vbi aduerſario non prodeſt reſtitutio ſi minor ei re-
nunciat,quia ibi reſtitutio fundatur ſuper fauore minoris,&
ad alium extenditur,quando minor vtitur ipſa reſtitutione:
ergo ſi deſiſtit in eius odium non debet retorqueri, ſed ap-
pellatio hic extenditur ad conſortem ex iuris communis di
ſpoſitione,nec appellatio eſt producta in fauorem ſolius ap
pellantis,immo etiam in fauorem conſortis,qui non appel-
lauit,& ideo ius ſibi quæſitum,non poteſt tolli per appellā-
tem renunciantem,& hoc dictum ſequuntur hic,But.& do.
Abb.& etiam Ioan.de Imo.& communiter Docto. idem in
effectu voluit Bald in auth.hodie,in fi.C.eod.vbi dicit,quod
11 † appellans non poteſt renunciare appellationi in præiudi-
cium eius qui ei adhæſit pro ſuo intereſſe pro hoc etiam fa-
cit glo.in capi.vt circa,in verbo, adhærentes.de elect. in 6.&
c.ſuper.eo,cum ibi no.s̄.de elect.Butr. autem ad hoc allegat
no.in Specu.de adi.§.in quibus,ver.32. vbi iiſdem rationibus
12 dicit,quod ſi † victus [a] appellauit renunciet appellationi,ni
a hilominus vincens poterit eam appellationem proſequi, ut
obtineat condemnationem expenſarum omiſſam a iudice
a quo,quia appellatio iam eſt facta communis aduerſario ꝑ
l.omnem. C.quando prouo.non eſt neceſ.& hoc tenet Ioā.
And.ſuper illo verſicu:de quo dixi ſupra de exceptio.ſignifi-
cauerunt.

Secundo quæro:pone,quod plures egerunt contra vnum
13 † & omnes vicerunt , quia omnes obtinuerunt ſententiam
pro ſe, tamen iſte victus ſolum appellauit contra vnum de
vincentibus, contra alios vero nō appellat: quæritur modo,
an ſententia in cauſa appellationis lata proſit , vel noceat
aliis, contra quos non fuit appellatum.& glo.in l 3.§.fi.ff.eo.
videtur concludere,quod ſic,ſed But.& Ioan.de Imo.hoc in-
telligunt,quando appellatur contra vnum, & non approba-
tur ſententia quo ad alios,& quando plures vicerūt vna ſen-
tentia concurrentibus etiam aliis de quibus in tex.& hoc ꝓ-
cedit in terminis iſtius decre.ſecus foret in aliis terminis , &
hoc ideo ſi vnus ex pluribus condemnatis appellauerit vi-
ctoria illius non prodeſt aliis , nec cenſentur alii appellaſſe.
2.quæſt.ſexta,ſunt quorum.verſi.quandoque plures,& hoc
tenet Spec.eod.titu.§.qualiter, verſi.hoc etiam nota.vbi etiā
dicit, ſecus eſſe econtra,quia licet ſit cautum exprimere no
men aduerſarii in appellatione , ſi tamen non exprimitur
non nocet,immo ſi plures habēt aduerſarios, & quorūdam
nomina non expreſſit in appellatione, poterit contra alios
etiam ipſam appellationem proſequi,vt dicit Spe. vbi ſupra.
de quo in l.prima,in fi.& in l.ſequ.& l.3.ff. eodem, & ibi per
Doctor.

Aduerte tamen,quia Spe.debet intelligi,dum dicit , quod
ſi vnus ex pluribus condemnatis appellat, quod victoria il-
lius non prodeſt aliis,quando omnia requiſita non concur
runt,vel ſi concurrunt,uictoria vnius prodeſt aliis,vt eſt tex.
hic,& in d.l.ſi quis ſeparatim,ff.eo.& in l 3. C. ſi vnus ex plu-
ribus app.

Tertio quæro,nunquid iſte tex.procedat in cauſa nullita-
14 tis,puta ſi plures ſint condemnati, & † vnus dixit ſentētiam
nullam,an ſententia lata ſuper nullitate proſit aliis condem
natis & dicendum eſt , quod ſic,dummodo concurrant alia
requiſita,& hoc tenet Cyn. & Barto in l.j.C. ſi vnus ex pluri
bus.hoc tamen eſt intelligendum, quando ſententia fertur
ſuper nullitate ſententiæ,ſecus ſi feratur ſuper nullitate con
tractus , vt dicit Barto. in dicta l. vbi aſſignat rationem dif-
ferentiæ.

15 Quarto quæro,nunquid ſi alter ex condemnatis † ſuppli-
cauit a ſententia contra ipſum,& obtinet retractationē ſen-
tentiæ,nunquid illa victoria proſit alteri.& Bal hic,in penul
tima colum.in fi.diſtinguit, quod aut fuit communiter ſup-
plicatum,licet ad vnum tantum fuerit reſponſum , & tunc
victoria illius proderit alteri,vt in l. ſi libellum . C. de diuer.
reſcriptis.

Ex quo nota,quod quantū ad effectum, vt victoria vnius
proſit alteri,magis inſpicitur ſupplicatio,quā reſponſio prin
cipis.vnde dato,quod princeps ſignet ſupplicationem ꝓ vno
tantum,& committat cauſam pro uno tantum , nihilomi
nus victoria ipſius proderit alteri,ex quo nomine vtriuſque
fuit ſupplicatum.

Aut ſupplicatum fuit pro vno tantum , qui ſupplicauit ꝓ
ſe ſolo,& tunc dicit Bal.quod victoria illius non proderit al-
teri per d.l.ſi libellum,quæ eſt notabilis ad hoc.

16 Quid autem ſit † ſupplicatio, & quis eius effectus , dic vt
in ca.ex literis de reſti.in integ.vbi plene dixi.

17 Vltimo quæro,quid ſi ſunt duo excommunicati,& † vnus
appellat a ſententia excommunicationis , an victoria vnius
proderit alteri . & Bald. hic in vlti. concludit , quod ſic,quia
talis prouocatio magis accedit ad naturam appellationis, ꝙ̄
ad naturam ſupplicationis, & vocatur appellatio , vt s̄.eod.
requiſiſti,& in c.paſtoralis.§.j.Item ſi aliter diceretur,ſeque-
tur abſurdum,ſecūdum eum , quia ego qui vici remanerem
interdictus,quia ſi ſocius meus eſt excommunicatus, ſtatim
debeo eum vitare,vt not.Archid 11. quæſt.3 . quoniam.vnde
quodammodo negocium eſt indiuiduum , quia non poteſt
mihi conſuli ſi non conſulitur meo ſocio.l. ſi is qui duos. ff.
de libera.lega.quam dicit eſſe notabilem ad hoc.ſed iſta vlti-
ma ratio non eſt bona,quia non ſequit̄, quod ſi ſocius meus
eſt excommunicatus,quod ego ſim interdictus , licet debeā
ipſum vitare , quemadmodum alii tenentur eum vitare.

Tu autem aduerte,quia aut excommunicatio declaratur
nulla,& tunc procedit dictum Bal. quia victoria vnius pro-
derit alteri,concurrentibus aliis requiſitis de quibus ſupradi
ctum eſt.Aut iudex ad quem declarauit ſnīam excommuni
cationis iniuſtam,& per conſequens excommunicatum ab-
ſoluendum eſſe abſque difficultate,& tunc etiam victoria il
lius proderit alteri,quia per hoc etiam conſtabit excommu
nicationem contra ipſum latam eſſe iniuſtam , & ſe pariter
eſſe abſoluendum,abſque difficultate non erit abſolutus ab
excommunicatione, niſi faciat ſe abſolui, & hoc modo in-
tellige Bal.

18 Tangit etiam hic Bald in fi.nunquid † excommunicatus
poſſit

ADDITIO.

a ¶ Quid ſi uictus appellauit,& renunciauit appellationi,an vincens pote-
rit eam proſequi? Idem dicit Bal.in l.ſi reus.ver.iſta faciant.ff.de pact.qui
reus non poteſt renunciare dilationibus, ſibi a iure conceſſis , ſi illis uti
poterat actor,quod eſt notandum.

poſſit abſolui per procuratorem . & dicit, quod per manus
impoſitionem non poteſt reconciliari per procuratorem,
ſed bene poteſt per procuratorem pronunciari iniuſte excō
municatus,& dicit,quod ita notat Archi.11.quæſtio.3.cum
aliquis.

Ex quo infert, quod per ſocium qui obtinuit in cauſa ap-
pellationis declaretur ſententiam latam contra ipſum eſſe
iniuſtam,& ſic ex perſona ſocii obtinet, quod ſententia ex-
communicationis contra ſe lata eſt iniuſta, quod no.ſequi-
tur c.ſi iuſtus metus.

SVMMARIVM.

1 *Appellare in abſentia iudicis poteſt,qui metu coram eo appellare eſt pro hibitus.*
2 *Metus iuſtus excuſat etiam, quod quis culpa ſua in metum incidat.*
3 *Proteſtatio ex ordine debet præcedere appellationem, vbi metus de appellando interuenerit.*
4 *Proteſtari coram amicis,quando ſufficiat.*
5 *Appellare coram honeſtis viris,quando ſufficiat.*
6 *Romani hodie peſſimam conſcientiam poſſident.*
7 *Appellans coram bonis viris,quot bonos viros requirere debet.*
8 *Appellare,an ſufficiat coram ſacerdote,vel tabellione,iuſto exiſtente metu de appellando coram iudice.*
9 *Appellare,an liceat coram vicino propter metum.*
10 *Bonus vir coram quo appellari poſſit , an intelligatur laicus , an clericus..*
11 *Proteſtatio metus appellationis , debet fieri infra tempus appellationis.*
12 *Metus quid ſit,vide.*
13 *Metus quot modis inferri poſſit, uide.*
14 *Metus,an probetur ex minis conſanguineorum.*
15 *Factum a famulis,& nuncijs,cenſetur de uoluntate domini factum.*
16 *Factum diſtinguitur in momentaneum,& ſucceſſiuum.*
17 *Pars quando impediatur appellare propter metum iudicis.*
18 *Metus, an cenſeatur probatus,probando,quod iudex ſemel male tractauit appellantes ab eo.*
19 *Actus unicus hominis non probat conſuetudinem ipſius.*
20 *Fugitiuus quis dicatur.*
21 *Intimatio uidetur neceſſaria, vbi appellatio non fit coram iudice propter metum.*
22 *Metus,an ſit iuſtus,arbitrio iudicis relinquitur iudicandus.*
23 *Metus illatus ante appellationem,puta incarceratio,an ſatis probet metum ob quem noluit appellare.*
24 *Metus legis, uel ſtatuti probibentis appellationem, dicitur iuſtus metus.*
25 *Proteſtatio de appellando,an requiratur, vt non currat tempus impedito appellare.*
26 *Impedimentum ex propria perſona non requirit proteſtationem.*
27 *Impedimentum fortuitum requirit proteſtationem.*
28 *Proteſtatio quo in loco fieri debeat.*
29 *Proteſtatio facienda propter abſentiam iudicis debet fieri in loco tribunalis.*
30 *Apoſtoli,an ſint petendi appellatione facta in abſentia iudicis.*
31 *Cautela in appellatione facta abſente iudice, eſt petere apoſtolos teſtimoniales ab honeſtis uiris.*
32 *Apoſtolos reuerentiales ſolus iudex tradere poteſt.*
33 *Metus,quando impedit curſum dierum appellationis.*
34 *Proteſtatio coram bono uiro qualiter concipienda ſit.*
35 *Appellatio,nunquid ſit interponenda coram iudice, ſi poſt proteſtationē metus ceſſauerit.*
36 *Proteſtatio per emptorem uenditore abſente,quare fieri ſolet.*
37 *Proteſtatio,an idem operetur quo ad deuolutionem,ſicut operatur appellatio.*
38 *Proteſtatio,an fieri poſſit de nocte coram iudice pro habenda eius præſentia.*
39 *Appellatio,an poſſit interponi in die feriato in honorem Dei.*
40 *Appellationis copia,an ſit danda iudici, ſi eam petit.*
41 *Copia appellationis,cuius expenſis fieri debeat,an ſcilicet appellati, vel petentis.*
42 *Appellatio quomodo ſit interponenda ſi plures fuerint iudices,qui ſimul tulerunt ſententiam.*
43 *Apoſtolos unus iudex dedit delatorios, alter reuerentiales, quia coram duobus appellauit,an ualeat talis datio apoſtolorum.*

CAP. LXXIII.

1 SI iuſtus. Non valēs ratione metus coram
iudice † appellare,poteſt in abſen
tia iudicis cauſas appellationis proteſtari, ſecun-
dum formam hic deſcriptam, & habebit pro ap-
pellante.hoc dicit, & non diuiditur.

Nota primo, quod ad hoc,vt quis excuſetur ratione me-
tus ab appellatione interponēda requiritur,quod ſit iuſtus,
vel probabilis metus.nā vanus ſeu improbabilis metus nō
excuſat,vt hic a contrario ſenſu,& in c.j.& in ca cum dile-
2 ctus,ſ.quod met.cau. † iuſtus autem metus excuſat etiam ſi
culpa ſua quis in metum inciderit,vt in c.veniens,ſ.de ſpon
ſa.ita dicit hic Hoſt.de quo vide quod dixi,ſ.eod. vt debitus.
in glo.in verbo,rationabiliter.

Secundo nota ordinem literæ,nam text.vult, quod prius
3 debeat fieri † proteſtatio coram iudice a quo, ſi eius copia
haberi non poteſt, etiam ſi iuſtus metus excuſat ab appella-
tione interponenda,& ſi eius copia haberi non poteſt,quod
interponatur proteſtatio coram honeſtis perſonis.vnde di-
cit hic dom. Abb. quod quandoque quis timet a iudice ap-
pellare,non tamen timet coram eo proteſtari, & tūc debet
proteſtari coram iudice, ſi eius copiam commode habere
poteſt,quia quandoque iudex magis prouocatur ex ipſa ap-
pellatione,cum per eam ab eo recedatur,quam per proteſta
tionem,qua non obſtante nihilominus paret ipſi iudici. &
maxime, quando proteſtans vtitur verbis generalibus, di-
cendo,grauaſtis me in tali,& in tali articulo,libenter appel-
b larem [b] ſi auderem.hæc enim ſimplex proteſtatio ſufficit,vt
non videatur conſenſiſſe grauaminibus iudicis, dummodo
poſtea tempore debito probet iuſtum metum, ſecus dicit ſi
timeret appellare,& etiam proteſtari corā iudice,quia tunc
poterit proteſtari coram perſonis idoneis,& habebit locum
ſecunda pars alternatiuæ huius tex.quia non dicitur habere
copiam iudicis propter ipſius metum,& dicit, quod hoc ſa-
tis ſentit Ioan.And.licet explicite non loquatur. Sed tu dic
quod hoc dicit hic Bal.aperte:dicit enim,quod ſi quis timet
4 proteſtari,ſicut appellare † non eſt neceſſe,quod proteſtetur
in faciem iudicis,ſed ſufficit,quod coram amicis proteſtetꝰ,
allegat l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de no.ope.nun.&
c in l.2.C.de his qui per me.iu.non app.[c]

Quid autem ſi quis timet vim populi, quam aduerſarius
concitauit,propter quod ire timet ad tribunal iudicis.Bald.
dicit hic in ſecunda colum.quod eſt iuſtus metus,& quod ex
5 cuſatur ab appellando,& quod ſufficit † appellare coram ho
neſt.viris,vt hic in tex.& dicit,quod hoc maxime procedit in
curia Romana, vbi populus concitatur ad rumorem . nam
Romana,ſecundum eum,dicitur eſſe caput auaritiæ, & flu-
6 ctuationum,quia hodie Romani † peſſimam conſcientiam
poſſident,vt no.in l.ſequitur.ff.de vſucap. ſed de vitiis Roma
norum,dic vt Ioan.Mon.in capit.fundamenta. de electio in
ſexto.

7 Nota tertio,quod in defectum iudicis debet appellari † in
præſentia bonorum virorum. Vtrum autem ſufficiat vnus
bonus vir,vel requirantur plures.dom.Abb.remittit ad Spe.
in ti.de ſecundo decreto §. nunc de effectu,ver. ſed nunqd,
& in tit.de inſtrum.edit.§.nunc vero.verſ.item pone. vbi vi-
detur velle,quod ſufficiat vnus bonus vir,dummodo fiat co
ram aliis teſtibus. Et ſubdit, quod videtur ſufficere ſi coram
8 ſimplice † ſacerdote fiat.Item dicit,quod ſufficit ſi fiat corā
tabellione,& teſtibus,& ita etiam reſidet Lapus in alleg.ſua
38.in ſecunda colum.in fi.Sed dom.Abb.hic circa princ. te-
net,quod licet ſufficiat vnus honeſtus vir,tamen requiritur
quod fiat in præſentia aliorum teſtium, nec ſufficit, ſecun-
dum eum, ſolus notarius,& teſtes. facit,quod not.gl.in c.vt
circa.de elect.in ſexto.& dicit hoc eſſe no in textu.opinionē
tamen Spe.& Lap.ſequitur hic But.in penult.colum. verſic.
9 quæro,an † ſufficiat appellare coram vicino . & ab iſta opi-
nione non eſt recedendum in iudicando,nam notarius po-
teſt cōficere inſtrumentum, qualiter talis appellauit coram
ipſo in præſentia talium teſtium,&c.

Sed quo ad principale dictum,ſ.quod ſufficiat vna hone-
ſta perſona,licet canon loquatur in pluri. ſ. de pluribus ho-
neſtis perſonis.ſequuntur Doct.in ca.paſtoralis.§.j.de offi.or
di.vbi dixi.

10 Sed vtrum ſufficiat,quod † bonus vir ſit laicus,an vero re
quiratur,quod ſit clericus.& Bal.hic circa princ. tenet,quod
ſufficit,quod ſit laicus,& idem ſentit Spe.& Docto.dum di-
cunt,quod poteſt iſta proteſtatio fieri coram notario, & te-
ſtibus

ADDITIONES.

a ¶Citatus in remotis timens excommunicari, ſi appellat à citatione corā perſona honeſta,licet appellatio non ſit intimata,non tenent geſta cōtra eum,Ale.Ne.in c.ſuggeſtum, 8.col.circa me.ſupra eod.

b ¶Vide dom.Abb.hic,& Car.qui ponit practicam appellandi in hoc caſu, & Lanf.in repe.ca.quoniam contra,in uerbo, appellationes,quæſt.26.de probatio.

c ¶Idem tenet Phi.in c.appellatio.eo.ti.qui dicit,quod etiam eſt neceſſe, ꝙ hoc intimetur appellato,aliàs non valeret appellatio, nec poſſet procedi in cauſa appellationis.

ſtibus:nam notarius debet eſſe laicus,vt in c.ſicut,ne cle.vel monachi.

11 Quarto nota,quod proteſtatio † de qua in tex.debet fieri infra tempus appellandi, vt patet ibi in litera, dummodo infra tempus, quod licite prouocatur &c. & ratio eſt, quia iſta proteſtatio ſubrogatur loco appellationis.vnde debet fieri infra tempus, infra quod licite eſt appellandum, vt in l.bonorum.ff.rem ra.haberi.pro quo vide bo.glo. & multum notandam, in d.c.vt circa,in verbo, adhærentes.de electio.in ſexto.& vide etiam Bald.in l.ſi puella.C.ſi manci.ita fuerit alie.vbi dicitur,quod licet recedatur a perſona,non tamen receditur a forma, & iſtud fuit originaliter dictum Ioã. And.in c.publicato,de elect.facit clem.j.infra de ſuppl.negl. prælat.

In glo.j.hæc gl.in effectu,vult quod non ſufficiat metus, niſi interueniat proteſtatio. vnde pro declaratione videnda ſunt quatuor.

Primo quid ſit metus.

Secundo, quot modis poſſit inferri iuſtus metus, & qualiter probetur.

Tertio,an requiratur proteſtatio, vbi interuenit metus, vel aliud iuſtum impedimentum.

Quarto,an ſint petendi apoſtoli,quando interponitur appellatio coram honeſtis perſonis propter metum iudicis.

12 Quo ad † primum dicit Bald.quod metus eſt mentis concuſſio:ſiue trepidatio proueniens ex aliquo terribili, ſiue in proprio corpore,ſiue in coniunctis perſonis, & ex hoc ſum expeditus de primo.

Circa ſecundum dicit do. Abb poſt Ioan.And.But.quod

13 tribus † modis poteſt inferri iuſtus metus. Primo per aduerſarium. Secundo per iudicem. Tertio ratione ſtatuti,ſeu legis municipalis prohibentis appellare.

Quo ad primum,ſ.quãdo timet appellare propter aduerſarium poterit.ſecundum dom.Abb.proteſtationem facere ſecundum ordinem literæ,& poſtea probare metum,puta ꝓbando,quod per ipſum,vel eius conſanguineos,vel familiares fuit ei minatum, ſi interponeret appellationem coram iudice.

14 Vtrum autem probando,† quod fuerit ſibi minatum per conſanguineos,vel familiares,cenſeatur proceſſiſſe ex conſenſu partis aduerſæ.Bar.dicit,quod ſic in l.de pupillo.§ ſi qs ipſi prætori.in ſecunda quæſtione.ff.de no.ope.nun.vbi dicit quod ſi familia iudicis intulit metum appellare volenti præſumitur hoc factum de uoluntate iudicis,& hoc dictum ſequitur etiam hic But.& etiam Io.de Imo.in penul.colum in l.hæres meus.§.fi.ff.de condi.& demonſtr. & idem dicit Bar. in l.j.§ ſi.ff.quod vi aut clam.vbi dicit, quod prohibitus a domeſticis,vel coniunctis meis cenſetur prohibitus de uoluntate mea:mouetur per tex.in c.conſtitutus,el ſecondo,ſ. de teſti.& per cle.cauſam,ſ.de elect.Sed Bal.tenuit contrarium in l.quicunque.C.de ſeruis fugi.& in l.ad inuidiam. C. quod metus cauſa.pro quo videtur tex.in c.cum ad ſedem.de reſti tu.ſpo.vbi nuncius epiſcopi ſpoliauit hoſpitalarios,& tamẽ non præſumitur ibi, quod ſpoliauit de voluntate epiſcopi.

15 & Inno.etiam vbi tenet,quod † factum a famulis,& nunciis cenſeatur factum de voluntate domini, & iſtum articulum examinant latiſſime moderni in d.§.ſi quis ipſi prætori. Sed

16 ego ſic dicerem, quod aut factum † eſt momentaneum, & tunc non præſumitur factum de voluntate conſanguinei, vt in d.c.cum ad ſedem,& quod ibi notat Innoc.& hoc modo etiam procedit opinio Bal niſi aliæ coniecturę ſubſint,& hoc modo poteſt procedere opi.Bar. & ſic etiam poteſt intelligi tex.in c.Petrus.de homi.vel ibi Papa mandauit, quod probaret,quod inhibuiſſet conſanguineis,& amicis,ne occiderent,vel vulnerarẽt illum Abbatem,quod in ſupplicatione ita fuit expoſitum Papæ pro parte ipſius Petri,vnde Papa mandauit,quod probaret,quia onerauit ſe onere probandi. l.circa eum.ff.de probat.& iſta concluſio eſt de mente Ludouici de Roma.in d.§.ſi quis ipſi prætori. Aut factum eſt ſucceſſiuum,& tunc præſumitur impedimentum eſſe adhibitũ de voluntate eius de cuius fauore agitur,vt d.c. conſtitutus, & idem tenuit domi.Abb.& hoc quo ad primum.

17 Quo ad ſecundum, ſ.† quando pars impeditur appellare propter metum iudicis, dic ſecundum Ioan.And quod probatur iuſtus metus probando,quod iudex conſueuit capere & incarcerare appellãtes,vel male ipſos tractare facit, quod notatur in clemen.frequens.de exceſſi. præla.& in l.vel vniuerſorum.ff.de pigno.act. Idem ſi probaret,quod iudex fuiſſet minatus ei expreſſe,quod peſſime eum tractaret ſi procederet ad appellationem,optime facit.quod notat glo. in ca. cum ſuper Abbatia, ſupra de officio deleg.& hoc tenet Bar. in dicto §.ſi quis ipſi prætori, & Butr. hic. ſed do.Abb. dicit hoc eſſe intelligendum, quando erat talis iudex de quo poterat, & debebat timere.

18 Nunquid autem ſufficiat probare, † quod iudex ſemel male tractauit appellantes ab eo. Bar.dicit, quod non in dicto §.ſi quis ipſi prætori,arg. l.quid ſi fugitiuus ff.de ædilitio edi-

19 cto,& hoc ſequitur do.Abb.dicens,quod vnicus actus † hominis non probat conſuetudinem ipſius hominis, ſed ſaltẽ exigitur binus actus,vt notatur dicit Archi. 12.diſt.illud. ꝓ quo dom.Abb.allegat c ita nos Sillanorum 25.quæſt.ij.& l. 3.C.de epiſco.audi hoc tamen intelligo, quod non ſufficiat iudicem male tractaſſe ſemel appellantes,ſ.quo ad alios,ſed quo ad ipſum male tractatum ſufficit,quod ſemel male tractauerit,ita dicit Bal.in l.ij.C.qui per metum iudicis non appella.allegat l.ſi quis prouocatione.C.eo.& l.non diſtinguemus §.cum quidam.ff.de arbi.& ſupra, quod metus cauſa.§. j.dicit etiam Barto in d.§.ſi quis ipſi prætori,quod non ſufficit probare iudicem male tractaſſe appellantes in vno officio,niſi probetur,quod male tractet in eo officio,de quo agitur,ideſt in eo magiſtratu,in quo tũc temporis præſidet,argu.l.3.§.quæri poteſt.ff.de ſuſpec.tuto. Subdit etiam Bal. ibidem,quod non ſufficit ſimpliciter probari iudicem eſſe cõſuetum incarcerare homines,cum potuerit iuſte facere.vnde tunc non eſſet iuſta cauſa timoris,arg.l. ſi quis fugitiuus.

20 §.primo.ff.de ædil.edic.vbi dicitur,quod † ille dicitur fugitiuus qui iuſta cauſa aufugit. Oportet ergo,quod probatio cõcludat, quod iudex hoc conſueuerit facere contra ius:ſufficeret tamen probare metum excommunicatoris, ſecundũ Bar.ibi,& Butr.hic, puta ſi conſueuit iudex poſt appellationem ab eo interpoſitam formare inquiſitionem contra appellationes,& poſtea ſecuta renunciatione appellationis abſoluere ipſos ab inquiſitione formata,arg.in c.officii.ſ.de electio.& in l.ſed Iulianus.§.proinde.ff.ad Maced.& in l.ſi ventri.§.in bonis.ff.de priui.cred.ſufficeret etiam,ſecundum eos probare per ſolam famam, quod iudex conſueuerit inferre violentiam appellãtibus ab eo, idem ſi probaretur iudicem intuliſſe minas conſanguineis,vel colonis appellantis, arg. clem.j.de hæreti.& in l.hæres meus.§ quod in fraudem. ff.de cond.& demonſt.& in c.ſciant.de elect.in vj. vide tu Lap. in tertia alleg.quæ incipit, An valeat appellatio vbi voluit, ꝙ valeat ſummarie probare metũ, & alias cauſas ꝓpter quas licitum eſt appellare in abſentia iudicis,quia ex hoc non in-

21 fertur præiudicium iudici,vel parti, donec † appellatio ſit eis intimata. Poſtquam autem erit intimata ceſſat præiudiciũ iudicis, & partis,cum poſſint ſe defendere contra appellationem.vnde dicit Lap.quod ſufficeret probatio per iuramentum ſi allegaretur impedimentum infirmitatis inſpecta qualitate cauſæ,& perſonæ,ut in l.quæſitum,& ibi per Bart.ff.de re iudi.& per eundem in l.ſecunda.§.quod diximus.ff.ſi quis caut.vel per alias probationes ſummarias,de quibus in Spe. eodem titulo,§.nunc breuiter,uer.quid ergo,vbi Spec.ita reſidere videtur,& hoc eſt notandum,quia in caſibus ſupradictis,& aliis no.per Bar.in d.§.ſi quis ipſi prætori, ſufficiunt ꝓbationes ſummariæ, dum tamen neceſſario concludant,ut ſupradixi, de quo plene etiam dixi,ſupra eodem,ex ratione.

22 Et ſi dubitetur,an † metus ſit iuſtus, vel non,relinquitur arbitrio iudicis,ut notabiliter dicit Innoc.in capit.primo,& in c.cum dilectus,quod metus cauſa, & idem dicit Bal. in d. l.ij.C.de his qui per me.iud.non app.

23 Sed circa prædicta quæro,quid ſi eſt illatus † metus in actu præcedenti,puta, dum quis vellet appellare a grauamine iudex fecit eum incarcerare,propter quod renunciat appel.demum index tulit contra eum ſententiam diffinitiuam, nunquid præcedens incarceratio ſit iuſtus metus non appellandi ab ipſa diffinitiua Bald.in dicta l.ſecunda. in fi.dicit,quod ſic, allegat nota.per Innoc.in cap.bonæ memo.Ma.de elec. in ver.j.& in ver.vi.vbi dicit,quod non eſt neceſſe,quod quis expectet violentiam,ſed ſufficit iuſtus metus. ad idem l.3.§. ſi quis viſis armatis,& quod ibi notat Ange.ff. de vi & vi atma.& quod notat glo.& Doct in l.metum.ff.quod met. cau. Et ex his ſum expeditus de ſecundo caſu.

24 Venio nunc ad tertium,ſ.an † metus ſtatuti,vel legis municipalis prohibentis appellationem,& imponentis pęnam appellantibus,prout vt nota.in ca.grauem,infra de ſent. excom.ſit ſufficiens.& dicẽdum eſt,quod talis metus eſt iuſtus dummodo proteſtetur hoc,quod non audet appellare propter ipſum legem municipalem.hoc tenet hic Io.And.But. & dom.Abb.

Ex quo nota,& tene menti,quod ſufficit timor legis municipalis, ut habeatur quis pro appellante, dummodo hoc proteſtetur prout hic in tex.facit,quod notatur in ca. 2. ſupra de præſcrip.

Et ex his ſum expeditus de tertio caſu.

25 Nunc venio ad tertium principale, ſcilicet † an requiratur proteſtatio ad hoc, vt non currat tempus impedito.

a to.[a] Et in hoc dic, ꝙ aut quis impeditur ex facto tertii, puta,
ex facto iudicis, vel aduerſarii, vel legis municipalis, & tunc
requiritur proteſtatio, vt dicit hæc glo. idem tenet glo. in ca.
plerumque de reſcriptis, & in c. cupientes §. quod ſi per 20. in
verbo, propoſita. de elect. in vj.
26 Aut quis † impeditur ex propria perſona, puta, quia eſt in
firmus, vel iuſte abſens, & tunc tale impedimentum excuſat
abſq; aliqua proteſtatione, niſi ſit caſus in quo debet dimit-
tere procuratorem, not. in c. querelam, ſupra de procur.
Sufficit ergo, quod tempore quo ſe excuſat probet impe-
dimentum etiam ſi non appareat de aliqua proteſtatione. fa
cit quod no in l. j. ff. ex qui. cau maio.
27 Aut impedimentum procedit ex caſu fortuito, puta, pro-
pter aeris intemperiem, periculum maris, diſtantiam viarũ,
& ſimilia, & hoc caſu Barto in l. ij. § quod diximus. ff. ſi quis
caut. tenet, quod requiratur proteſtatio per legem qui com-
meatus. ff. de re milit. Sed Ioan. de Imo. hic. in ſecunda colũ.
tenet, quod proteſtatio in hoc caſu non ſit neceſſaria, & re-
ſpondet ad l. qui cõmeatus, quod nihil ibi dicitur de prote-
ſtatione, ſed ſolum, quod ita demum excuſatur, quando in-
fra tempus debitum fecit præparamenta. ita quod ſi non ſu
perueniſſet impedimentum potuiſſet illum actum expedire.
pro hoc facit dicta l. ij. ff. ſi quis cau ubi nihil aliud dicitur, ni
ſi quod impedimentum caſus fortuiti debet probari, nec fit
mentio aliqua de proteſtatione facienda. dicit tamen Io. de
Imo quod ad opiniones uitandas, optima eſt cautela in om
ni caſu proteſtari de impedimento, & quod per eum nõ ſte
tit, neque ſtat quo minus expediat illum, quod facere tene-
tur, & hoc tene menti, de quo tamen dixi plenius in capitu.
ex ratione. ſupra eodem, & in capitulo ex tranſmiſſa. de
præſcrip.
28 In quo autem loco ſit facienda † proteſtatio [b] conclude
b poſt Butr. hic, quod aut eſt faciendus coram iudice, quo ad
ius ſuum conſeruandum, & tunc proteſtatio eſt facien-
da coram alio iudice in iudicio, ut in l. vt perfectius. C. de
ann. excep. & 16 quæſtio. 3. §. poteſt, & in cap. paſtoralis. §. j.
de offi. ord.
Et ſi actus uenit explicandus extra iudicium, tunc ſufficit
proteſtatio ei fieri coram vicinis, vt in d. §. ſi quis ipſi præto
ri, & ſic ſufficit proteſtationem fieri coram honeſtis perſo-
nis. Aut loquitur, quando datur carentia iudicis in caſu ap-
pellationis interponendæ, & hoc caſu proteſtatio debet fieri
coram tribunali iudicis, vbi ius appellato reddere conſue-
uit, debet enim proteſtari, quod modo appellari non poteſt
quia non inuenit iudicem in loco ſui tribunalis. nam nec
alibi tenetur eum requirere l. j §. adeundi. ff. quando app. ſit.
ſed ſi adeſt metus iudicis, tunc ſufficit vbique proteſtari co-
ram honeſtis perſonis. ita dicit Bart. in §. ſi quis ipſi prætori.
& ſequitur But. hic.
29 Ex quo nota, quod vbi † proteſtatio eſt facienda propter
abſentiam iudicis, ꝙ debet fieri in loco tribunalis, & hoc e-
tiam tenuit Archid. & Ioan. And. & Dom. Dom. in ca. ab eo,
§. j. eodem titu. in vj vbi dicunt, quod quando appellatur in
abſentia iudicis locus tribunalis eſt locus congruus appellã
di, aut ſubeſt metus, & tunc in quocunque loco poteſt fieri
proteſtatio, & hoc notabis.
Et ex his ſum expeditus de tertio caſu principali.
30 Venio ad quartum, ſcilicet. an petẽdi ſint † apoſtoli,[c] quã
c do appellatur in abſentia iudicis & Bald hic, in fi. primæ co
lum dicit quod non, quia non eſt iure cautum, quod petan
tur apoſtoli, niſi in appellatione proprie ſumpta, & hoc te-
net But. hic in penultima colum. ad fin. uerſ. aduerte tamen.
faciens regulam generalem, quod vbicunque legitima cauſa
excuſat ab appellando coram iudice, vel propter abſentiam
iudicis à loco iudicii, vel propter metum excuſat etiam a pe
titione apoſtolorum, & allegat Domi. de Rota deciſio. 366.
vbi dicit eos ponere hoc dictum notabile. Idem tenet Spec.
in quarta parte Spe in tit. de appel. § ſequitur uidere, ver. no-
tandum igitur. vbi dicit, quod apoſtoli ſunt neceſſario petẽ
31 di, ſed † ad cautelam poſſunt peti apoſtoli teſtimoniales ab
honeſtis uiris, & quod non ſit neceſſarium tunc petere apo
ſtolos tenet Bal. & Ang. in dicta l. ij. C. de his qui me. iu. non
app. & aſſignat rationem, quia nullus alius præterquam iu-
dex a quo, poteſt dare apoſtolos refutatorios, vt in ca. ut ſup.
32 & in c. ab eo, eod. titu. in vj. Item nullus poteſt dare † apoſto-
los reuerentiales, niſi iudex a quo, quia nullus alius poteſt
abſoluere appellantem ab eius iuriſdictione, niſi ipſe iudex
a quo. vnde coram iudice ad quem, non ſunt petendi apo-
ſtoli, ut dicit Bal. in dicta l. ij. vnde ſatis eſt, quod iudex a quo
ſit requiſitus in eius abſentia congruo loco, & tempore, &
quod proteſtatum fuit de apoſtolis, & de appellatione, ſcili-
cet, quod libenter appellaret, & apoſtolos peteret a iudice a
quo, ſi eius præſentia haberi poſſit. unde iudice poſtea reuer
ſo non erit amplius neceſſarium ire ad eũ pro petendis itera
to apoſtolis. Sufficit enim, quod congruo loco, & tempore
iudex fuerit ſemel requiſitus, & locus tribunalis eſt locus cõ
gruus, vbi appellatur in abſentia iudicis, vt dicit Archidi. &
Ioan. And. in c. ab eo, §. j. eod. tit. in ſexto, & plene dixi ſ. eod.
ſuggeſtum.
Sed quando eſt timor iudicis ſufficit proteſtatio infra de-
bitum tempus, & ſi poteſt debet adire iudicem, ſecundum
Archid. & Ioan. And. ſed intellige ipſos pro appellatione in-
terponenda, non autem, quod ſit neceſſe ab eo petere apo-
ſtolos, quia eos dare non poteſt, ut dicit Bal. in dicta l. 2.
Et ex hoc ſum expeditus de quarto articulo principali.
In gloſ. ij. nota iſtam gloſ. ex qua habes, quod ſi appellans
poteſt habere copiam iudicis a quo, non debet coram alio
proteſtari, ſed tunc demum cum eius copia haberi non po-
teſt, & dicit, quod hoc probat iſte text. ex ordine verborum,
& in hoc bene dicit. Deinde colligit eſſe argumentandum
ex ordine uerborum, allegat 43. diſtin. ſit rector, in fi. ſed de
hoc ultimo, dic ut dixi ſupra eodem, Nicolao, in primo no
tabili. intellige tamen gloſ. ut ſupra dixi in tertio notabili,
ſcilicet, quando abſque metu poteſt proteſtari coram iudi-
ce, nam ſi eſſet iuſtus metus qui excuſaret a proteſtando co-
ram iudice, ſufficeret proteſtari coram honeſtis perſonis, im
33 mo etiam ſi eſſet tantus † metus iudicis, quod non auderet
proteſtari coram honeſtis uiris, non curreret tempus decem
dierum, qui dantur ad appellandum, ut dicit Auge. ſuo con-
ſilio tricenteſimovigeſimooctauo, quod incipit, in Dei no-
mine, &c. Ex facto propoſito, in fi. Et idem ſentit Specu. eod.
titu. § reſtat, verſicu. ſed nunquid hoc tempus.
In glo. fi. hæc glo. ſentit in effectu, quod non ſit neceſſario
interponenda appellatio, quando adeſt metus iudicis ſed di
cit domi Abb. quod aut appellatur coram honeſtis perſonis
propter abſentiam iudicis, & tunc appellatio eſt interponen
da in præſentia bonorum virorum Archid capit. paſtoralis,
in fi. de officio ordina. Aut appellatur in abſentia iudicis pro
pter iuſtum metum, & hoc caſu dicit, quod Domin. Cardin.
hic tenet, quod appellatio eſt conficienda, ac ſi eſſet interpo
34 nenda coram iudice, & poſtmodum † proteſtabitur coram
bono viro, quod niſi timeret iudicem libenter appellaret
coram eo, & debet poſtmodum legere tenorem appellatio-
nis, quam interpoſuiſſet coram iudice Sed dom. Abb. tenet
contrarium per iſtum textum, qui ſolum requirit, ut prote-
ſtetur, & cauſas appellationis exprimat, & ex hoc reputatur
appellaſſe. ergo non eſt neceſſe formare appellationem in
hoc, quia ſufficit proteſtatio, ut hic dicitur. vnde de nihilo
ſeruiret iſte text. ſi requireretur appellatio, ſicut in præſentia
iudicis. hoc etiam uidetur tenere Bal in dicta l ſecunda. vbi
dicit, quod talis proteſtatio debet continere cauſas metus,
non autem cauſas appellationis. Et idem dicit domin. Abb.
hic, in fi. ſed ſalua utriuſque reuerentia, iſte text. in fi. loqui-
tur de cauſis appellationis, non de cauſis metus, ut patet ibi
cauſas appellationis duxerit exprimendas. Et ita loquitur
tex. in dicta l. ſecunda. unde meo iudicio hic eſt caſus, quod
debet interponi appellatio coram honeſtis uiris, nam expri
mere cauſas appellationis eſt appellare in effectu, ut in capi.
dilecti. & in capitu. ad audientiam, ſupra eodem. vnde mani-
feſte probat iſte tex appellationem eſſe interponendam, ex
quo dicit cauſas appellationis eſſe exprimendas, quia expri-
mere cauſas appellationis eſt appellare, vt ſ. dixi, & iſtum
articulum plene examinaui, ſupra eodem, ſuggeſtum, ubi fir
maui iſtam concluſionem. dic tamen, quod aut eſt appellan
dum ab interlocutoria, & tunc cauſæ appellationis ſunt ex-
primendæ in ſpecie, vt in clem. appellanti, eodem titulo, &
plene dixi in cap. cum cauſam, in glo. fina. ſupra eodem. aut
eſt appellandum a diffinitiua, & tunc ſufficit, quod cauſæ ap
pellationis exprimantur in genere, puta, quod dicat ſe graua-
tum iniqua ſententia iudicis, & hæc diſtinctio eſt de mente
iſtius gl. quæ in hoc bene dicit.
35 Extra glo. quæro de pluribus, & primo quid ſit † metus ceſ-
ſat infra tempus, infra quod appellari deberet, nunquid poſt
proteſtationem debeat interponere appellationem coram
iudice a quo. But. hic, in fi. ſecundæ col. uerſ. aduerte tamen,
conclu-

ADDITIONES.

a ¶Quando requiratur proteſtatio ad hoc, ut non currat tempus impedi-
to. adde glo. vlt. in ca. quia diligentia, de elect. & in cap. plerunque, in fin.
de reſcriptis.
b ¶Quo in loco ſit facienda proteſtatio. vide dom. Alex. in ca. ſuggeſtum, 4.
col. uer. ſed circa hoc, ſupra eo.
c ¶An petendi ſint apoſtoli, quando appellatio eſt in abſentia iudicis, vide
dec. Rotæ Bella. dec. 381. quod ſi iudex ſe abſentat, valet appellatio coram
perſona honeſta, nec tenetur intimare appellationem, nec accipere apo
ſtolos.

concludit, quod ſic dicens, quod alias propter negligentiã in appellando repelleretur.mouetur per nota.per Bar in §.ſi quis ipſi prætori,in 3.oppoſitione,vbi dicit,quod ſi emptor fuit proteſtatus, ſe non poſſe denunciare venditori litẽ motam,quia neſcitur vbi ſit,tamen ipſo uenditore poſtea reuerſo debet ſibi denunciare,alias prima proteſtatio non ſufficeret.facit quod not.glo.in ca.cupientes, §.quod ſi per viginti. in verbo,propoſita,in fi.de elect.in ſexto.& iſtam etiam opi. ſequitur hic Ioan.de Imo.in fi.penult.colum.ſed Bald.in dicta l.tertia,circa fi.C.de his qui per me.iud.non ap. & ſi quis uellet tenere eius opinio. poſſet reſpondere ad dictum Bart. in dicto §.ſi quis ipſi prætori.nam quando fit proteſtatio † ꝑ emptorem venditore abſente interponitur ad conſequendum ius de nouo, ſcilicet, vt habeat actionem de euictione contra uenditorem,iuxta ea quæ habentur in c.fin.de empt. & uend. In caſu autem noſtro non fit proteſtatio ad conſequendum ius proteſtantis, ſed iſta non eſt bona reſponſio, quia etiam emptor per proteſtationem cõſeruat actionem ſibi de euictione.vnde tene opin.Ioan de Imo. & Butr.

37 Secundo quæro,nunquid iſta proteſtatio† deuoluat cauſam appellationis.& Bald.hic in ſecunda colum dicit.quod ſic,quia eſt eadem ratio, allegat l.primã.§.j.ff. ſi quis teſta. li. eſſe ius.ſu.Et ſubdit,quod eodem modo formabitur libellus coram ſuperiore.

38 Tertio quæro,an iſta proteſtatio poſſit fieri de † nocte coram iudice.& Bald.hic in prima colum.dicit,quod ſic ſi habetur eius præſentia,alias ſecus, quia non intelligitur iudex ſui præſentiam non facere,ſed facere non debere,ut in l.prima.§ dies,ver quicquid igitur.vbi dicit tex eſſe ſingularem q eſt canonizatus.ſecunda quæſt.vj.biduum, verſi.quid ergo, ſi conditio.Et idem dicit Bald.in authen. hodie,in fi.penult. colum vbi dicit,quod appellatio poteſt interponi de nocte, ſi iudex ſedet pro tribunali, quia forte ob multitudinem cauſarum citius expedire non potuit, ſed in cõtrarium facit gl. in ca.ab eo,in glo.antepenult.quæ eſt in uerbo,loco,eodem titu in ſexto.quæ dicit, quod apoſtoli non debent peti de nocte,vel quando iudex a quo eſt in prandio, vel in menſa.ſed illa glo.debet intelligi, quando iudex non ſedet pro tribunali,ſed ſi ſederet pro tribunali,tunc poſſet peti de nocte. & ꝙ

39 iſta proteſtatio,vel †appellatio poſſit fieri de nocte, probatur,quia hæc appellatio eſt actus extraiudicialis,& poteſt interponi etiam die feriato in honorem Dei,ut in l.miles, §.ſexaginta. ff.de adulteriis,& per Bald.in l.prima.C. de feri. per Bur.& dom.Abb.in cap.fi.ſupra de iudic. & in c.fi.de feri.vnde cum actus extraiudiciales facti de nocte valeant, ut in l. non minorem.C.de tranſact.& in l.more Romano. ff.de feriis,& per Innoc.& Doct.in ca conſuluit,ſupra de offic. delega.eadem ratione eſt dicendum,quod ualeat appellatio, uel proteſtatio, licet ſit de nocte facta.

40 Quarto quæritur, an † copia appellationis ſit danda iudici a quo appellatur, ſi eam petit.& But.hic in penult.col.verſi.nunquid autem,tenet quod non,& dicit,quod ita concludit Fede.de Sen.conſilio ſuo 251.& 253.& aſſignat rationem quia inſtrumentum appellationis eſt adhuc proprium, & non commune, & quia poteſt renunciare appellationi. ſed glo ſentit contrarium,ij.quæſt.6.biduum. vbi videtur velle, quod copia appellationis ſit danda iudici ſi eam petat, ar.l. eos.§ ſin autem.C.eo.facit c appellatio. eod.tit. in vj. ſed Do. Dom.ibi diſtinguit cõcordando opiniones, quod aut in appellatione requiritur expreſſio cauſæ,puta,quando appellatur ab interlocutoria,vel a diffinitiua in caſibus,in quibus ꝓhibitum eſt appellari,vt in c.Romana.§.ſin autẽ, & §.quod ſi obiiciatur,eodem titu.in vj.& tunc eſt danda copia iudici petenti,ut poſſit deliberare ſuper cauſis expreſſis,& ut poſſit cauſas exprimere in traditione apoſtolorum, ut in c.j.eod.titu.in vj.& ſi appellans tunc non daret copiam, & perſeueraret uſque ad finitum tempus dãdorum apoſtolorum haberetur appellatio pro deſerta, ex quo debito modo non petiit apoſtolos, ut in c.vt ſuper,eod.tit.& lib.

Aut in appellatione non requiritur expreſſio cauſę,ut cõmuniter contingit,quando appellatur a ſententia diffinitiua,& hoc caſu non vitiatur appellatio,licet appellans iudici petenti non tradat copiam appellationis, ex quo iudex non habet aliter deliberare,& in dubio eſt deferendum appellationi,vt dicit Inno.in ca.dilectus,el ij.ſupra de reſcriptis. intellige ergo Fed. de Se. & Butr. quando in appellatione non requiritur expreſſio cauſæ,& vide quod no.Ioan.de Imo.in cle.cauſam,ſuper glo.in verbo,conſimili in fi.

41 Cuius autem † expenſis debeat fieri copia appellationis, an expenſis appellantis,vel petentis copiam,vide glo no.in d.clem.cauſam,in uerbo,porrectum,& in clem.2.in uerbo, oblatos de app.

Quinto quæro, quid ſi plures iudices ſimul tulerunt ſen-

42 tentiam,quomodo ſit ab eis appellandum.† & diſtingue, ꝙ aut ſunt tres,vel plures,& tunc etiam ſi poſſit ſimul haberi eorum præſentia, nihilominus poteſt interponi appellatio ſeparatim a quolibet iudice, & ſufficiet, quod interponatur ſeparatim appellatio a maiori parte ipſorum iudicum, vt in clem j.iuncta glo.3 eo.titu.Aut tantum duo iudices tulerũt ſententiam,vel ſi ſunt plures non poteſt haberi maior pars ipſorum,& hoc caſu glo.in dicta cle.in verbo, maiori. dicit quod facta proteſtatione poterit appellare coram illo, uel coram illis quos,vel quem poteſt habere, & ſi nullũ poteſt habere ipſorum,poterit appellare coram publicis, & honeſtis perſonis,ut hic,& in ca paſtoralis,§.j.ſupra de offic. ordi. & nota illam glo.in his verbis inquantum vult,quod appellatio debet interponi coram honeſtis perſonis, & ſic intellige iſtum tex.quod coram honeſtis perſonis eſt interponenda appellatio,& ſic tenet opin.de qua dixi ſuper glo.fi.ſubdit tamen illa glo.quod ſi poſſet haberi copia iudicis ad quem, quod coram illo eſſet appellandum,& de hoc plene dixi in c ſuggeſtum,ſ eodem.ſed Bald.in auth.hodie,in ulti.colum. ver.quæro,an duobus iudicibus.tenet,quod ab uno ex duobus iudicibus non poſſit appellari,& quod etiam non poſſit vnus ſolus dare apoſtolos,vt in l.j.ff.de offic.conſul. ſed concorda opi.quia Bald.debet intelligi de appellatione proprie ſumpta.ſed glo præd.loquitur de appellatione non proprie ſumpta,quod patet,quia requirit proteſtationem procedere,ſecundum formam illius ca.

43 Sed quid ſi appellauit a duobus, & unus dedit † apoſtolos delatorios,alter uero refutatorios.dicẽdum eſt,quod nõ valet datio apoſtolorum, quia apud diſcordes nulla eſt iuriſdictio.l.Pedius §.fina.ff.de arbitris,& ideo perinde eſt, ac ſi apoſtoli nullo modo eſſent dati, ita dicit Bal.in d.auth. hodie. ubi etiã plus dicit,ſcꝫ ſi vnus dedit apoſtolos, & alter poſtea ratificat,uel defert appellationi,quod non valet ratificatio, uel delatio, allegat nota. in l.2.C.de iure fiſci.

Sed iſtud vltimum dictum Bal. non eſt verum: nam cum ſufficiat diuiſim appellare, ut d. cle.j.& apoſtoli ſint pars appellationis,ut in c.vt ſuper.& in c.ab eo,eodem titu.in vj.ſatis debet ſufficere ratificatio,dummodo fiat ĩ.tempus debitum,vt in l.bonorum.ff.rem ra.haberi.& quod notat gl.in c. ut circa,in verbo,adhærentes.in fi.de elect.in ſexto, & in ca. quam ſit,in uerbo,petere,in fi.eo.tit.& lib. Et hæc ſufficiant in iſto cap.quia alia, quæ concernunt materiam huius cap. examinaui in c.ſuggeſtum,ſupra eo.Et ex his etiam ſum expeditus de iſto notabili tit.de appellationibus.

ADDITIO.

2 Idem tenet Phil.in c.legitima,in fi.eo.tit.in vj.

¶De Peregrinantibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Peregrinantes in multis gaudent priuilegio appellantium.*
2 *Nigrum non ſemper debet reſtringi ad rubrum.*
3 *Peregrinationum ſpecies ſeptem enumerantur.*
4 *Piratæ peregrinari dicuntur,ſed mala peregrinatione.*
5 *Mercatores peregrinari dicuntur, & eſt bona peregrinatio.*
6 *Mercatores non debent moleſtari, & moleſtantes excommunicantur.*
7 *Mercatura,an poſſit ſine peccato exerceri, tam a laicis,quam clericis.*
8 *Scholares peregrinari dicuntur,& eſt melior peregrinatio,quia fit cauſa uirtutis acquirendæ.*
9 *Viſitantes limina Apoſtolorum dicuntur peregrinari, & eſt optima peregrinatio.*
10 *Tempeſtate maris,uel fluminis acti peregrinari dicuntur ex ui diuina.*
11 *Prælati uocati,dum accedunt ad Papam, vel concilium,dicuntur peregrinari.*
12 *Peregrinari dicuntur qui appellationis gratia ad ſedem Apoſtol. eunt.*
13 *Beneficia curialium decedentium in peregrinatione, a quibus conferri debeant.*

CAP. PRIMVM.

HAec Rubrica cõtinuatur ad præcedentem hoc modo, ſupra uiſum eſt de appellationibus.

1 ſed quia peregrinantes † in multis gaudent priuilegio appellantium, merito ſubiicitur hæc Rubrica de peregrinantib. ſed in nigro reſtringitur ad peregrinantes ad ſe.Apoſt.& ſic quandoque nigrum ſtrictius loquitur, quã

2 rubrum.Ex quo nota, quod † nigrum non ſemper debet reſtringi ad rubrum.vide glo.in ſimili,in Rubrica. C.etiam ob chirogra.pecu.& probatur in Rubrica, de officio delega. in ſexto,iuncto capitu.ſi ſuper gratia, & capitu. primo,& fi.eo. eodem titulo: nam in Rubrica ſolum fit mentio ibi, de delegatis,

delegatis,& tamen in nigro tractat non ſolum de delegatis,
ſed etiam de conſeruatoribus,vt in dicto capit.primo. & fi.
Et de executoribus datis ad beneficia,vt in cap. ſi ſuper gra-
tia.vnde ibi nigrum eſt latius,quam rubrum hic,& eõ rubrũ
reſtringitur per nigrum, quia rubrum loquitur de peregri-
nantibus in genere,ſed nigrum loquitur tantum de peregri
nantibus ad ſedem apoſtolicam, de quo vide quod notatur
per Butr. & Doctores in prima conſtitutione huius volu-
3 minis, & Bal. hic in rubrica ponit ſex † ſpecies peregrina-
tionum.

Prima eſt mala,ſ. quando aliquis mittitur in exilium, vel
4 eſt † pirata in mari.nam contra iſtos poſſunt fieri proceſſus
ut notatur in l.ad cognitionem.ff. ex quibus cauſ.maio. vbi
eſt glo.optima,ſecundum Bal.

Secunda peregrinatio eſt bona,tamen pro lucro captan-
5 do,vt eſt peregrinatio cauſa mercantiæ, † ut faciunt Veneti,
& Ianuenſes,& iſta peregrinatio eſt amica populis,ſecundũ
eum,quia mundus non poſſet ſine mercationibus viuere di
cit tamen,quod talis peregrinatio nõ eſt munita aliquo pri
uilegio redacto in corpore iuris, ſed gratioſe a principibus
ſæpe obtinent multas immunitates, & exemptiones,quæ
eis benigne,& ſine cauillatione ſunt cuſtodiẽdæ. Tu autem
dic, quod mercatores habent priuilegium, ne moleſtentur
6 nouis uectigalibus, ſeu nouis exactionibus, & † moleſtans
debet excommunicari, & in excommunicatione detineri,
donec ſatisfaciat.de hoc eſt tex. in capitu.ſi quis Romipetas
24 q 3.cum ſequenti.

Dicit tamen Bal quod municipia non poſſunt has immu
nitates concedere,vt in l.vacuatis,& ibi per Bart.C. de decu.
lib.10.& in l.hi qui.ff.de in. immun.

7 Vtrum autem mercantia † poſſit exerceri abſque pecca-
to,tam a clericis,quam a laicis,dic ut per Docto.in cap j. ne
cleri.uel monachi.& plures dedi remiſſiones in capit. ſignifi
cante,ſupra eod.

Tertia peregrinatio eſt melior,ſcilicet quæ fit pro uirtute
8 acquirenda, ſcilicet, quando quis peregrinatur † cauſa ſtu-
diorum,& iſta in aliquibus eſt priuilegiata, ut patet in auth.
habita C.ne filius pro pa.

Quarta peregrinatio eſt optima, ſcilicet quæ fit pro ſalu-
9 te animarum, † ut quando viſitantur limina Apoſtolorum
vigeſimaquarta, quęſtio.tertia,ſiquis Romipetas,cum duo-
bus ca.ſequentibus,& iſti ſunt cum omnibus rebus ſuis ſub
protectione apoſtolica,ita quod iniuriam inferẽtes, uel ſpo
liantes,vel prædãtes,niſi ſatisfecerint infra triginta dies,ſunt
arcendi ab ingreſſu eccleſiæ, & etiam excommunicandi, &
iſtud non ſolum habet locum in peregrinantibus cauſa uiſi-
tandi limina Apoſtolorum,ſed etiam uiſitandi cauſa quem
cunque alium ſanctum exiſtentem in aliis locis,ut in ca.illi
qui 24.quæſt.3.

10 Quinta peregrinatio eſt † impetuoſa ex ui diuina, puta,ſi
ex tempeſtate maris,vel vi fluminis,quis deportetur ad alie-
na loca.l.Cęſar.ff.de publ.& in l fluminum.§.ſeruus.ff.de dã.
infecto.

11 Sexta eſt neceſſaria, & præciſa, ut eſt quando Papa † uo-
cat prælatos ad concilium,ſupra titu. proxi.cum parati.

Septima eſt neceſſaria,ſed non præciſa,vt eſt,quando quis
12 peregrinatur † cauſa appellationis exercendæ. Et hæc nota.
Item Ioan.And.hic in Rubrica,dicit,quod propter longam
peregrinationem poteſt reuocari procurator etiam ſi litem
13 fuerit conteſtatus,vt in c.ij de procur.libro 6.De † beneficiis
vero curialium qui moriuntur in peregrinatione,Ioan. An.
remittit ad c præſenti.§.j.de præben.in ſexto. vbi eſt bonus
tex.qui declarat ad quem pertineat collatio beneficii,quan-
do curialis decedit in peregrinatione.

SVMMARIVM.

1 *Proficiſcentes ad ſedem Apoſtolicam cenſentur ſub eius protectione eſſe, contra quos nihil innouandum eſt.*
2 *Presbyteri etiam tempore antiquo bona patrimonialia poterant poſſidere præter eccleſiaſtica.*
3 *Patrimonialia clericorum gaudent priuilegio, quo gaudent eccleſiaſticæ res.*
4 *Appellatio tuetur appellantem, quo ad articulum appellationis tantum.*
5 *Peregrinantes moleſtari non debent ſub pœna excommunicationis.*
6 *Peregrinantes non poſſunt capi pro repræſaliis.*
7 *Mercatores iure repræſaliarum non comprahenduntur.*
8 *Repræſaliæ,an ſint licitæ, & qui ſub his comprahendantur.*
9 *Spoliatus occaſione peregrinationis reſtitui debet per huius tituli remedium.*
10 *Peregrinantes qui ſint priuilegiati, ſeu contenti ſub titulo de peregrinantibus.*
11 *Remedium huius tituli pro peregrinantibus, quem effectum pariat.*
12 *Facta contra peregrinantem poſt iter arreptum ſunt reuocanda.*
13 *Immiſſio facta in poſſeſſionem, poſt appellationem eſt reuocanda in uim nullitatis.*
14 *Verba, quicquid innouatum, ſeu attentatum inueneris, quid importent.*
15 *Iudex non poteſt reuocare attentata poſt iter arreptum.*
16 *Poſſeſſorij cauſa requirit ordinem iuris.*
17 *Iudex non poteſt per uiam inquiſitionis ex officio ſuo attentata reuocare.*

CAP. II.

1 CONQUERENTE. Hoc dicit † Peregrinan-
tes ad Papam cum rebus
ſuis ſub protectione apoſtolica conſiſtunt. hoc
dicit ſecundum Ioan. And vel ſic, ſecundum do.
Abb. contra peregrinantem, ſeu proficiſcentem ad ſedem
Apoſto non eſt aliquid innouandum.hoc dicit. In prima po
nitur querela.in ſecunda prouiſio.Secunda ibi,licet.

Nota primo ex tex.ibi,res ſuas, & eccleſiæ ſuæ, quod etiã
2 antiquo tempore † presbyteri poterant poſſidere bona pa-
trimonialia vltra res eccleſiæ:hodie autem hoc eſt clarum,
quod clerici poſſunt habere patrimonialia,& hoc probatur
in c.j.de peculio cle.& in ca.epiſcopi,& in ca.manifeſta,& in
ca.ſint manifeſtę,12.quæſtione prima. Amplius probat iſte
3 tex.ſecundum dom.Abb quod † patrimonialia clericorum
gaudeant priuilegio tributo rebus eccleſiaſticis.de quo vide
glo in cap.ſimiliter,16.quæſt.j & in capi. ex literis,in glo.pe-
nult.de pigno.& in ca.quamquam,in uerbo,ipſarum,de cen
ſi.in ſexto quæ tamen dicit hoc non eſſe vniuerſaliter uerũ.
vnde But.& do.Abb in c.ſi diligenti.ſ̃.de præſcr. concludũt,
quod clerici in bonis patrimonialibus non gaudent priuile-
gio eccleſiæ,niſi in caſibus in iure expreſſis. uide etiam do.
Abb.poſt Inn. in c.ſi clericus laicũ,& in c.cũ ſit,ſ̃. de fo.cõp.
Et dum dicit, ꝙ clerici in bonis patrimonialibus ſaltem in
multis gaudent priuilegio,quo gaudent res eccleſiæ,intelli-
gas in caſibus expreſſis, quia in multis caſibus in iure eſt ex-
preſſum,ꝙ res clericorum gaudeant eo priuilegio, quo gau
dent res eccleſiæ. Aduerte tamen,quod iſte tex.non probat,
ꝙ res clericorum gaudeant priuilegio, quo gaudent res ec-
cleſiæ,quia hoc priuilegium conceditur eo, quia accedEn-
tes ad ſe. Apoſt.ſunt ſub protectione Apoſtolica cum rebus
ſuis. Et ſic iſtud priuilegium cõceditur ratione protectionis,
& iſtud priuilegium haberet etiam laicus, qui eſſet de tem-
porali iuriſdictione eccleſiæ.

Secundo nota ibi,quando ad nos acceſſit,quod remediũ
huius tituli, non debet reſtringi ad peregrinantes cauſa uiſi
tandi limina Apoſtolorum,ſeu vrbem Romanam propter
ſanctorum merita,ſed etiam habet locum in accedentibus
ad ipſum ſummum Pontificem,ut patet in uerbo, ad nos,ꝙ
bis ponitur in litera.

Tertio nota,ꝙ quemadmodum appellantes ſunt ſub pro
tectione ſuperioris ad quem appellauerunt, ita & peregrinã
tes,& dicit do.Abb. quod latius prouidet remedium huius
4 ca quam remedium appellationis,quia † appellatio tuetur
appellantem ſolum reſpectu articuli appellationis,ut in ca.
propoſuit,& in c.ad hæc ſi in una,ſ̃.titu.prox ſed remedium
huius c.prouidet in omni cauſa, & quis ſit proprius effectus
huius c j.dicetur cum gl.ij.Sed Io And.in verbo, non poſue
rit,dicit ꝙ ſi iſte presbyter expreſſe poſuiſſet ſe ſub protectio
ne apoſtolica, æquipararetur appellationi.vnde idem dicen
dum eſſet,quod de appellatione,ut ſ̃.tit.prox. ad audientiã.

5 Quarto quæro,ꝙ † peregrinantibus non eſt moleſtia in-
ferenda, immo dicit Hoſt.quod curia Romana denunciat
excommunicatos ter in anno,eos qui tales offendunt eun-
do,vel redeundo.dicit tamen,quod iſte caſus non eſt in iure
expreſſus ſaluo,quod habetur de rapt.c.excommunicationi,
6 & dicit hic Bal.quod iſti peregrinantes † non poſſunt capi ꝓ
repręſaliis,quia ſunt ſub protectione eccleſię & dicit de hoc
eſſe caſum hic.ſed hoc melius probatur in d.c.ſi qs Romipe-
tas,cum duob.ſequ.24.q.3.in quibus patet,quod peregrinan
tes non debent moleſtari,& imponit pœna excommunica
tionis moleſtantibus.

Et hoc bene nota,quia ſæpe una ciuitas concedit repręſa-
lias contra aliam ciuitatem nam in talibus non compręhẽ-
duntur peregrinantes, ut hic, & in dictis iuribus,nec etiam
7 † mercatores,ut eſt tex.in d.c.Romipetas,& ſic tales non de-
bent capi pro repręſaliis.

8 Vtrum autem † repręſalię ſint licitę, & qui non compræ-
hendantur,quando repręſaliæ conceduntur, dic ut in c.j. de
iniur.in vj.& per Bar.in ſuo tractatu de repręſaliis.

Vltimo no ibi,ſubtractum eſt,vel ablatum, quod ſiue pe-
9 regrinans ad ſe.apoſt.† ſpolietur rebus mobilibus, ſiue im-

mobilibus iſta ſpoliatio reuocabitur per remedium huius
tituli.

Ex quo infertur,quod ſi fructus, vel pecunia, vel alia res
mobilis eſt ablata,eſt facienda reſtitutioper remedium hu
ius tituli,de quo infra dicetur.

In glo.ij.ibi, cauſa peregrinationis.ſupple,& cætera.dom.
Abb.dicit,quod hæc verba glo ſunt ponderanda,quia vide-
tur reſtringere iſtum textum ad proficiſcentem ad ſedem
apoſtolicam,dumtaxat cauſa peregrinationis,& Doctor in
hoc narie loquuntur,vnde duo ſunt videnda.primo, in qui-
bus peregrinantibus habeat locum remedium huius tituli.
Secundo quid ſit eius effectus, cum per alia iura ſatis ſit
prouiſum contra ſpoliantes.ſeu rapientes aliorum bona,nã
poteſt agi interdicto vnde ui,ſi quis ſpoliatur re immobili,
& ſi ſpoliatur re mobili poteſt agi actione vi bonorũ rapto-
rum,& etiam aliis remediis,de quibus videbo.glo. in cap.pa
ſtoralis,in uerbo,quod de recuperanda,quæ incipit,ad intel
ligentiam no.ſ̄.de cau.poſ.& propriet.

10 Quo ad primum, ſ.† in quibus peregrinantibus habet lo-
cum remedium huius capitu.Ab.antiquus ſenſit cum opin.
glo.ſcilicet,vt ſolum habeat locum in his,ſ.qui publice reci-
piunt in eccleſia baculum,& peram,vt ſtent per tempus de-
putatum peregrinationi.Eandem opinio. tenet hic Goſfre.
dicens,quod iſte tex loquitur in his qui uiſitant limina apo-
ſtolorũ ſed Innocen intellexit magis large,ſcilicet,ut proce
dat in quocunque accedente ad curiam ex cauſa neceſſaria
vt pro appellatione proſequenda, vel oppreſſione vitanda,
ſecunda quæſtione ſexta,omnis oppreſſus,& tribus capi ſe-
quen. & de dila.capitu.fina. quo caſu etiam habet ius reue-
candi domum,vt nota.de foro compet.cap.fi.Hoſt uero ad
huc intellexit latius, vt procedat in quolibet accedente ex
quacunque cauſa ad ſedem apoſto.Sed Innocen. ſupra titu-
lo proximo,ut debitus, dicit,quod ex quacunque cauſa pro
babili ad ſe.apoſt.accedens gaudet priuilegio huius tituli a-
deo quod etiam nuncii, & procuratores accedentes pro a-
liis gaudent hoc priuilegio.pro hoc ſupra titu proximo. di-
lecti,& de hoc dixi in dicto cap ut debitus,ſuper quarta glo.
ſed dom.Abb hic dicit,quod opin Hoſtien. poteſt procede-
re ſi ex remedio huius tituli prouideatur tantum contra at-
tentantes de facto,ut ex quacunque cauſa accedentes ad ſe.
apoſt.poſſint recuperare ſibi ablata de facto remedio huius
capituli.& pro hoc facit litera iſta,quæ non mandat inqui-
ri de cauſa neceſſaria,vel probabili ad ſe.apoſtol.Opi.autem
Innocen.in dicto capitu.ut debitus,ſcilicet, vt requiratur cã
probabilis itinerandi,habet locum cõtra iudicis factum ali
quid attentantis,ſeu procedentis contra itinerantem, quia
non uidetur æquum, ut accedens ex cauſa omnino uolun-
taria habeat ſuſpendere iuriſdictionem iudicis. ſed mihi pla
cet opin.Innocen.indiſtincte,ſcilicet,quod remedio huius ti
tuli non detur,niſi itineranti ex cauſa probabili,ſiue contra
proceſſum iudicis,ſiue contra attentantes de facto, nec iſte
tex.debet habere duos intellectus,ſed vnicum tantum,& nõ
debet intelligi,ſiue procedatur per iudicem,ſiue aliquid at-
tentetur de facto per partem nam habebit remedium huius
tituli,etiam contra partem attentantem de facto, nec erit
neceſſe agere interdicto vnde ui,nec alio remedio poſſeſſo-
rio.vbi autem acceſſiſſet ad ſedem apoſtolicam,abſque cau
ſa probabili, nec reuocaretur proceſſus iudicis factus poſt
itineris arreptionem,nec etiam attentatum per partem per
remedium huius tituli,ſed erit neceſſe agere via ordinaria.
Et iſtam opin.ſcilicet,quod itinerans ad ſed.apoſto.non ha-
beat remedium huius capitu. niſi accedat ex cauſa probabi-
li, tenet dom.Abb in dicto capit.vt debitus,& ibi dixi ſuper
4.glo.Et hoc quo ad primum.

11 Quo ad ſecundum,ſcilicet quem effectum producat † re-
medium huius capituli,ſimiliter ſunt opinio. nam Hoſtien.
videtur ſentire,quod iuſte acta non reuocentur, ut in capit.
audita,& in capitu.conquerente.de reſtitutione ſpoliat. nec
retractatur ſi de fructibus aſſignetur vicario, ut officiet inte
rim eccleſiam,ut in capitu.peruenit,ſupra titulo proximo.
Et dicebat Abb.quod contra talem legitime citatum,& nõ
defenſum poteſt procedi,ſecundum ea quæ habentur in ca.
conſultationibus,de officio delega.Hoſti.autem dicit,quod
multum ualet hæc forma,ſi iudex eſt pars,& quod tunc uer
ba,& mens huius conſtitutionis habent locum contra iudi-
cem,tanquam pars procedentem, vt notatur ſupra titulo
proximo.dilecti.

Et dicit Hoſtien. poſſe dici, quod cum talis peregrinatio
habeat uim appellationis,nec ordinarius,nec delegatus po-
teſt procedere contra talem, etiam ſi alias iuſte procederet.

Ex quo in propria perſona acceſſit, de quo remittit ad ca
pitu.vt debitus,in gl dixit Inno ſ̄.tit.proximo.

Et hoc intelligit Hoſtien. niſi ante iter arreptum fuiſſet
præuentus per ordinarium,vel delegatum,arg.capit. penul.
ſ.de foro compet.

Vel ſecundum Ioan.Andr prouidet iſte titulus ut iſte pe-
regrinans audiatur ex facilioribus probationibus.dom.Abb.
dicit,quod iſte tex.intelligitur in quolibet accedente ad Pa-
pam etiam ex cauſa uoluntaria,prout ſenſit Hoſtien.& tunc
non ſuſpenditur iuriſdictio iudicis,quia fuit in culpa in non
dimittendo procuratorem.Et dicit,quod iſte tex.etiam hoc
caſu producet nouum remedium. nam ubi alias tentando
interdictum,vnde ui,eſſet neceſſe probare ſpoliationem fa-
ctam ab ipſo nouo poſſeſſore intentando remedium huius
tituli ſufficiet probare,quod tempore arrepti itineris poſſi-
debat talem rem, quæ nunc reperitur penes tertium, & ex
hoc capite obtinebit.vnde dicit dom.Abb. eſſe ponderanda
verba huius capitu.quia ſunt impersonaliter compoſita, ut
patet ibi, quicquid poſt iter arreptum &c. & ſic non requi-
runt,quod reus conuentus iter arripuerit,ſed ſatis eſt, quod
peregrinanti illa res fuerit ſubtracta,uel ablata.ſed tenendo
opinio.Innoc.vt procedat tantum in accedente ad Papam
ex cauſa neceſſaria, uel probabili,tunc proceſſus factus per
iudicem inferiorem non tenebit, etiam ſi alias ſit iuſte fa-
12 ctus,quia quicquid reperitur † factum contra peregrinãtem
poſt iter arreptum eſt reuocandum.& dicit, quod hoc aper-
te uoluit Innocen.in dicto capitu.vt debitus, vbi dixit, quod
contra accedentes ad ſe.Apoſto.ex cauſa probabili etiam ſi
ſint nuncii, vel procuratores aliorum, nõ eſt procedendum
& ſi fuerit proceſſum non valet proceſſus, allegat capi. dile-
cti,el primo,ſupra titulo proximo vbi hoc probatur, ſecun-
dum unum intellectum,ut dicit hic dom.Abb.immo etiam
ibi probatur, quod excommunicatio lata ꝯ talem profici-
ſcentem non ualet,quod dicit dom.Abb.eſſe notandum.tu
autem dic, quod intellectus Innoc. eſt uerior ad iſtum tex-
tum,vnde, vt ſupradixi, accedens ex cauſa non probabili,
non habet remedium huius tituli,ſed debet contra attentã
tem agere uia ordinaria,ſed accedens ex cauſa probabili ha-
bet remedium huius tituli,tam contra iudicem,quam con-
tra partem attentantem,ita quod proceſſus factus per iudi-
cem ipſo iure non ualet,niſi fuiſſet præuentus per citationẽ
antequam iter arriperet,ut dicto capitu.propoſuiſti,de foro
compet.

Dicit tamen,quod poteſt epiſcopus, ſeu ſuperior ponere
vicarium,qui deſeruiat eccleſiæ non obſtante arreptione iti
neris, ut dicto capitu.peruenit,ſupra titulo proximo. Item
quantum dicit Abb ante, quod contra talem legitime cita-
tum,& non defenſum poteſt procedi,ſecundum ea quæ ha-
bentur in cap.conſultationibus, de officio deleg. dicit dom.
Ab.hoc dictum eſſe notandum,quia ſentit, quod poſſit pro
cedi ad immiſſionem in poſſeſſ. ſi non defendatur in parti-
bus,& ſic ſentit opinio.quam tenuit dom. Abb.in capitu.ut
debitus,ſupra titulo proximo.vbi tenuit, quod contra pere-
grinantem ex cauſa probabili poteſt procedi ad immiſſio-
nem in poſſeſſionem ex primo decreto, ſi nõ defenditur in
partibus,ſicut etiam poteſt fieri immiſſio contra abſentem
cauſa reipub. ſi non defenditur,ut in l.ignorare.C.de reſtitu.
milit.Et iſtam opinio.firmat etiam hic domin. Abb. ſed ego
in dicto capit.ut debitus, eius opin.reprobaui per iſtum qui
mandat,quicquid fuerit attentatum poſt iter arreptum re-
tractari,& ideo cum iſte tex.uniuerſaliter loquatur, etiã im-
miſſio in poſſeſſio.eſt reuocanda. Nam iſte iter arripiens eſt
ſub protectione apoſtolica, & interim exemptus a iuriſdi-
ctione ſui iudicis.vnde Hoſtien.hic dicit, quod talis peregri-
natio habet uim appellationis,& quod nec ordinarius, nec
delegatus poteſt contra ipſum procedere etiam,ubi alias iu-
ſte procederet, ex quo in curia in propria perſona acceſſit.
vnde ſicut appellatio in totum eximit appellantem a iuriſdi
13 ctione iudicis a quo,ita quod etiam † immiſſio in poſſeſſ.fa-
cta poſt appellationem eſt reuocanda in uim nullitatis iuſti-
ficata appellatione,ut in capitu.non ſolum,§.primo. de ap-
pella.in ſexto,& dixi ſupra titulo proximo,in capit.ſæpe,ſu-
per glo.in verbo, rata manet, ita etiam immiſſio facta poſt
itineris arreptionem debet reuocari.

Extra glo.quæro poſt Innocen. an clerici poſſint peregri-
nari abſque licentia prælatorum ſuorum. & diſtinguunt,
quod aut clericus vult accedere cauſa merę peregrinatio-
nis,aut propter deuotionem, & hoc non poteſt facere ſine
licentia ſuperioris,ut in cap.non oportet,de conſecratio.di-
ſtinct.quinta,etiam ſi ſint epiſcopi,vt in capit.magnæ, infra
de uoto.aut nolunt peregrinari cauſa deuotionis,ſed pro ap
pellatione proſequenda,vel pro oppreſſione vitanda,& tũc
poſſunt ire ad Papam, uel ad alium ſuperiorem etiam inui-
tis prælatis ipſorum, ut ſecunda quæſtione ſexta, omnis
oppreſſus.

Dicit tamen Inn.quod de honeſtate eſt petẽda licentia a
prælato

prælato, ſed ſi denegatur, ex quo cauſa ſubeſt, nihilominus
poteſt peregrinari, vt in ca.licet, de regulari. & in cap conſi-
lium, in fi.de obſerua.ieiu. Aut vult accedere, & peregrinari
pro utilitate propria ipſius accedentis, & dicendum eſt ſecũ
dum Innoc.quod ex quo vult peregrinari ſine cauſa neceſſa
ria, debet habere, vel licentiam ſui prælati, vel Domini Pa-
pę, vt in Authen de ſanctiſſ.epiſc.§.interdicimus. & hæc di-
cta Innocen.ſequuntur Docto.& etiam dom. Abb.quod te-
ne menti.

Vltimo quæro, quid importet forma illa literarum, reuo-
14 ces † quicquid inueneris attentatum, poſt iter arreptum, &
ſimiliter poteſt quæri de illa forma, quicquid poſt litem cę-
ptam innouatum inueneris, ſtude reuocari. ad hoc ſupra de
conſtitut.cum M Ioan.Andr.remitiit ad nota.per Innocen.
in cap.epiſcopi, de reb.eccl.non alien.vbi Innoc. dicit, quod
in prædictis formis continetur nedum petitorium, ſed etiã
poſſeſſorium, nam utrũque eſt connexum, ut ſupra de ſequ.
poſſ.& fruc cap primo.

Dicit tamen Innocent. quod in formis prædictis non po-
teſt iudex ex officio procedere, quia talis forma uidetur in-
cludere cauſæ cognitionem, cuius merita partium aſſertio-
ne panduntur l.fin.C.ſi per vim, vel alio modo, & iſtud dictũ
ſequitur hic But.in dicto capit. epiſcopi, vbi etiam Ioan. de
Imo.in fi.commenti idem ſequitur. Nota ex his verbis duo.

Primo quod ſi Papa mandat reuocari quicquid fuerit in-
nouatum poſt litem cœptam, vel poſt iter arreptum, talia
verba compræhendunt petitorium, & poſſeſſorium.

Secundo nota ex eiſdem uerbis, quod iudex non poteſt re
15 uocare† attentata poſt iter arreptum, vel poſt litem cęptam
ex officio ſuo, quia in tali reuocatione requiritur cauſæ co-
gnitio. Et ex hoc uidetur inferri, quod in reuocatione talium
attentatorum requiritur ordo iudiciarius. Et hoc uidetur eſ
ſe contra glo.in cle.ij.in glo.prima, vt lite penden. quæ dicit,
quod non ſolum ea quæ poſt litem conteſta. ſed etiam quæ
ante, ſaltem poſt citationem attentantur, debent reuocari
in priſtinum ſtatum, ſine libello, ex puro & mero officio iu
dicis. Sed reſponde, quod licet requiratur cauſæ cognitio, ta
men iſta reuocatio debet fieri ſummarie, & ſine aliquo libel
lo, & ſine lit.conteſt.& hoc clare probatur hic, in fi.quia Pa-
pa mandat attentata reſtitui, nec requirit aliquem iudicia-
rium ordinem ſeruari, & eſt de mente ſcribentium hic, & te
net hic expreſſe Bald.dicit enim, quod ſicut attentata pendẽ
te appellatione reſtituuntur leuato velo, ita erit hic, & dicit
quod ſufficit quæcunque querela expoſita iudici, licet non
in modum libelli, allegat gloſ quam dicit eſſe notabilem j.
quæſtio.4 quia præſulatus. quæ dicit, quod in poſſeſſoriis nõ
requiritur concluſio libelli, ſed ſufficit dicere, conqueror me
ſpoliatum. ſed illa glo.communiter reprobatur, quia quan-
16 do † agitur poſſeſſorio requiritur ordo iuris, vt in cap.con-
ſultationibus, cum ibi nota.de offi.deleg. notat glo.in dicta
clem ſecunda in fi.primę glo. vt lite penden. dictum tamen
Bal eſt verum, quia reuocatio quæ fit in vim attentati fit ſi-
ne aliquo libello ex puro, & mero officio iudicis.

Et ex his nota tertio, quod licet iudex ex puro, & mero
officio poſſit attentata reuocare parte hoc requirente, ta-
17 men ex officio ſuo † per uiam inquiſitionis, non poteſt ea re
uocare, vt dicit Innocen. Ioan. And. Butr.& Ioan. de Imo.in
dicto cap epiſcopi, & But.hic. hoc tamen intelligo, niſi eſſet
cauſa, in qua iudex poſſet procedere ex officio: puta, cã ele-
ctionis prælati, uel cauſa matrimonialis, vel alia cã, in qua
de periculo animæ agatur, vt in ca.oblatæ, in fi.ſupra titulo
proximo. & ibi dixi poſt Hoſt.& Io.Andr.& hęc ſufficiant;

¶ De confirmatione vtili, vel inutili. Rubrica.

¶ Continuatur hæc Rubrica ad præcedentem, hoc modo.
viſum eſt ſupra de ſuſpenſione iuriſdictionis iudicis, quæ fit
remedio appellationis ſeu peregrinationis: ſed quia ſenten-
tia, ſeu proceſſus iuriſdictionalis, quandoque confirmatur
per ſuperiorem, & poteſt dubitari de ualiditate, vel inualidi-
tate confirmationis, merito ſubiicitur hæc Rubrica. Et de
formis confirmationum, & caſus, in quibus ſecundum ſti-
lum curiæ non dantur literæ confirmatoriæ, remittit Ioan.
Andr.in Specu.de reſcripti præſentatione §. ratione formæ,
ver.ſequitur videre.

SVMMARIVM.

1 Inferior non cognoſcit de confirmatione facta per Papam, niſi res litigioſa fuerit tempore confirmationis.
2 Confirmatio facta de re litigioſa eſt ipſo iure nulla.
3 Poſſidere pacifice quis dicatur.
4 Confirmatio facta per pontificem, præcludit manus inferiorum, ne poſſint de ea cognoſcere.
5 Lis mota ſuper poſſeſſione rei, an impediat proprietatis alienationem.
6 Res litigioſa, quomodo efficiatur, & in quibus caſibus alienetur, ſe remittit.
7 Confirmatio facta in forma communi, quid operetur.
8 Clauſula ex certa ſcientia, idem operatur, quod ſpecialis derogatoria.
9 Confirmatio facta ex certa ſcientia, quid operetur.
10 Confirmatio ex certa ſcientia, actum nullum reddit ualidum.
11 Notorium dicitur, quod conſtat ex tenore literarum Papæ.
12 Deus nulli dat licentiam peccandi.
13 Poſſeſſor pro quo lata eſt ſententia, an poſſit petere confirmari eam.
14 Sententia nulla confirmari non poteſt, cum ſit nihil.
15 Nullitas ſententiæ fruſtra obiicitur poſt confirmationem factam illius.
16 Practica pro recedendo de loco aliquo, optima.
17 Confirmatio ſententiæ, quando ſolum a Papa, vel imperatore peti poſſit.
18 Poßidens poteſt petere ſe in poſſeſſione confirmari.
19 Victor poteſt petere uicto ſilentium perpetuum imponi.
20 Appellatus appellante non proſequente poteſt petere ſententiam confirmari.
21 Iudex requiſitus de confirmatione ſententiæ, utrum eam poſſit caſſare, ſi uiderit iniuſtam.
22 Nullitas ſententiæ poſt tres conformes opponi, an poſſit.
23 Nullitas diſtinguitur, ut proueniat ex defectu iuriſdictionis, aut notoriæ, aut non notoriæ.
24 Exceptio nullitatis, an impediat executionem ſententiæ.
25 Sententia nulla, quando efficiatur valida.
26 Confirmatio ſententiæ nullæ, vt ualeat, an requiratur, quod fuerit ſuper nullitate diſputatum.
27 Error iuris in ſententia vetat eius confirmationem.
28 Statutum reiiciens exceptionem nullitatis, nunquam uidetur reiicere eã quæ iudici conſtat.
29 Nullitas quæ eſt in actis, cenſetur etiam in ſententia confirmatoria eſſe.
30 Petens confirmationem ſententiæ, quid teneatur probare.
31 Reus in exceptionibus cenſetur eſſe actor.

CAP. PRIMVM.

SI quis. De confirmatione facta per
1 Papam, non cognoſcit† infe-
rior, niſi tempore confirmationis res ſit li
tigioſa, vel ipſa ꝯfirmatio ſubreptitia. hoc
dicit cum ea ſeq. Diuiditur in duas partes,
prout duo continet dicta. Secũda ibi, ſed ſi.
2 Nota primo, quod confirmatio †facta de
re litigioſa eſt ipſo iure nulla. vnde ea non obſtante poteſt iu
dex inferior procedere ad ulteriora, tam in cognoſcendo,
quam in decidendo. Sed hoc eſt intelligendum, niſi in confir
matione eſſet facta mentio de lite, quia tunc valeret confir-
matio, ſecundum Bal.& dom. Abb.hic.

Secundo nota, ſecundum But. quod quis dicitur pacifice
3 †poſſidere, quando ſibi non mouetur lis ſuper re q̃ poſſidet.

Ex quo nota, quod non dicitur pacifice poſſidere ille, cui
eſt mota lis in iudicio, licet non impediatur aliter in poſſeſ-
ſione rei pro quo uide bo.glo.in c.commiſſa §.j.in uerbo, pa
cificam, de elect.in vj.

4 Vltimo nota unum notabilem effectum † confirmatio-
nis factæ per Papam ex certa ſcientia, quia ita debet intelli-
gi tex.in ſecundo reſponſo, ut dicit hic But. & do. Abb. nam
præcludit manus inferiorum, ut amplius nõ poſſint cogno
ſcere ſuper re confirmata, nec de ualiditate ipſius confirma
tionis. ſimile in c.cum ueniſſent, ſupra de iud. de quo j̃. dice-
tur cum glo.fi.

In glo.j. diuide ipſam in duas partes. In prima tractat, quã-
do dicatur res eſſe litigioſa. In ſecunda parte, an cõfirmatio,
vel priuilegium, vel alienatio de re litigioſa ualeat. ſecunda
ibi, & ſuper re litigioſa.

In prima parte glo. nota ipſam, quod quæſtio mota ſuper
5 † poſſeſſione rei non facit ipſam litigioſam ſuper proprieta-
te, & ideo pendente lite ſuper poſſeſſione poteſt proprietas,
ſeu dominium ipſius rei alienari, ar.in auth. litigioſa res, alle
gata in glo.& hoc tenet hic But.& do. Abb. Poteſt tamen a-
liter intelligi gl.ſ.ꝙ ipſa poſſeſſio non efficiatur litigioſa, ex
quo non agitur de dominio ipſius rei, ſed hoc reprobãt hic
But.& do. Abb. quia licet proprietas non efficiatur litigioſa,
ipſa tamen poſſeſſio ſuper qua lis pendet, efficitur litigioſa,
& iõ non licet eam transferre in aliũ li pen.& de iſta mã dic
ut plenius habetur in c.eccl.el j.§.vt li.pen.& ibi gl. in uerbo,
de uitio litigioſi, & per Doc.ſuper ea, vbi habetur quæ ſit pę
6 na alienantis rem litigioſam, & quomodo efficiatur † res

litigioſa, & in quibus caſibus licet alienare rem litigioſam.
In ſecunda parte glo.dic,quod glo.bene dicit,nec indiget aliqua ſuppletione.

In glo.ſecunda, & tertia,vide glo.in ca.quia diuerſitatem, in verbo,ſub forma communi, infra de conceſſ. præben.& vt habeas clare totam materiam huius gl. facias duos caſus.

Primus eſt,quando confirmatio fuit facta in forma communi.

Secundus caſus eſt,quando fuit facta ex certa ſcientia,ſeu cum cauſæ cognitione.

7 In primo caſu,ſcilicet quando fuit facta in forma † communi,talis confirmatio nihil operatur, niſi quod ſolet plus timeri, ſeu haberi in maiori reuerentia id quod eſt confirmatum per Papam,vt dicit glo.& etiam, quia præſtat cauſam præſcribendi,vt dicam infra ca. penultimo.vnde iudex inferior poterit cognoſcere de validitate iuris confirmati, ſeu de iure competenti ei qui obtinuit confirmationem,qa talis confirmatio non operatur, niſi illud, quod ſupra dixi, & de tali confirmatione non loquitur iſte text. nec capi. ſequens, ſed loquitur de confirmatione facta cum cauſæ cognitione,& ita intelligit glo.fi.in fi. & ſequuntur Doctor. & Butr.& dom.Abb.Bald.autem hic in prima colum verſ. adde dicit Innocen.dicit, quod quando confirmatio eſt facta ſine cauſæ cognitione, inferior non poteſt cognoſcere, an confirmatio ſit vera, vel falſa, ſed ſolus Papa poteſt cognoſcere, ſed de rebus confirmatis iudex qui inceperat cognoſcere poteſt de ipſis cognoſcere,puta ſi inceperat cognoſcere de beneficio,vel de electione,vel de dominio alicuius rei, nam non obſtante confirmatione facta in forma communi poteſt de ipſis rebus confirmatis cognoſcere, & ita dicit velle Innoc.hic.

Et nota bene glo.fina.in fi.dum dicit, quod in confirmationibus,quæ fiunt in forma communi,ſolet apponi clauſula,ſicut iuſte poſſides,quæ debet exponi, ideſt ſi iuſte poſſides,ſecundum glo.hoc tamen intellige,ut dicetur in cap.pe. infra eodem.

8 Vnde dicit hic Bal. quod † clauſula ex certa ſcientia,quæ idem operatur,quod ſpecialis derogatoria,nec clauſula,nõ obſtante, non apponitur in confirmationibus,quæ fiunt in forma communi.

Et nota bene verba Bal.dum dicit,quod clauſula ex certa ſcientia,idem operatur,quod ſpecialis derogatoria. tu autẽ vide glo.ſingularem in cap.ad hæc, ſupra de reſcriptis, quæ dicit,quod clauſula ex certa ſcientia, idem importat,quod clauſula,de plenitudine poteſtatis.

Ex quo do.Abb. ibi infert vnum dictum ſingulare, quod vbicunque in materia requiritur plenitudo poteſtatis principis,ſatis eſt principem dicere,quod illud facit ex certa ſciẽtia.Et adde pulchrum dictum Innoc.in cap.innotuit,de ele. vbi dicit, quod Papa ſine cauſa non debet uti plenitudine poteſtatis.& iſtud dictum refert,& ſequitur dom.Abb.in dicto cap.ad hæc.Et vide ea quæ plene ſcripſi in cap.primo,ſuper glo.fina ſupra de tranſact.vbi examinaui quid importet verbum ex certa ſcientia,& verbum,proprio motu. Et quid ſi omnia coniungãtur, vt quia dicatur in reſcripto,proprio motu,& ex certa noſtra ſcientia,& de plenitudine noſtræ poteſtatis,vbi vide,quia plene examinaui.

9 In ſecundo autem caſu,ſcilicet,quando † confirmatio eſt facta ex certa ſcientia, tunc iſta confirmatio operatur tria. primo,quia per confirmationem ſententia confirmata, uel actus confirmatus efficitur maioris auctoritatis, vndecima diſt.quis neſciat.Secundo operatur,quia inferior non poterit amplius de illa re,vel ſententia cognoſcere, ſcilicet utrũ iuſte,vel iniuſte poſſideat,vel utrum ſententia ſit iuſta,vel iniuſta,ut hic,& in cap.ſeq.Tertio operatur, quia ſi impetrans confirmationem prius iniuſte poſſidebat,poſt confirmationem incipiet iuſte poſſidere,& ſi ſententia erat nulla per cõ

10 firmationem efficietur valida, quia † confirmatio facta ex certa ſcientia actum nullum,facit ualidum,ut in cap.primo, ſupra de tranſact.& 3.quæſtione ſexta, hæc quippe. Et iſtos tres effectus,ponit glo.in capit.quia diuerſitatem,in uerbo, ſub forma communi,infra de conceſſione præben.& in iſta confirmatione,ſecundum glo.hic, nulla ponitur conditio, ſed fit ſimplex confirmatio.Sed dom.Abb.dicit, quod ſolet apponi clauſula ex certa ſcientia,uel clauſula, ſuppleutes de plenitudine poteſtatis omnem defectum &c.

Glo.tamen iſta hoc limitat duobus modis.

Primus eſt, quando confirmatio eſſet ſubreptitia, puta, quia fuit obtenta ſuper re litigioſa, non facta mentione de lite,uel alio modo peccat in ſurreptione. non enim ualet talis confirmatio,ut hic,& in cap ſequen.Sed dom. Abb.dicit hoc eſſe intelligendum,quando notorie conſtat de uitio ſurreptionis, ut dicit Innocen.in ca.ſequen.Et ponit hic exemplum Inno.& Doct.quando pars confitentur confirmationem eſſe ſubreptitiam,vel conſtat ex tenore reſcripti.

Et dicit dom.Abb.hoc dictum eſſe multum notandum, ſcilicet, illud, quod conſtat ex tenore literarum Papæ eſſe

11 † notorium, & ita loquitur tex.in capitu.ſequen.ibi,aut certum ſit &c.Tu autem uide glo. ſingularem in ca.ſtatutum, in uerbo,literarum.de reſcriptis,in ſexto.quæ dicit, quod illud,quod continetur,ſeu deprahẽditur ex tenore reſcripti, dicitur procedere ex certa ſciẽtia Papæ, licet clauſula ex certa ſcientia,non inferatur in reſcripto, & illam glo. multum notat ibi Dom.Dom.& eam inducit ad quæſtionem. ſecus dicit dom.Abb.ſi probabilis eſſet dubitatio ſuper ſubreptione: tunc enim non poteſt inferior de hoc cognoſcere, ſicut etiam non poteſt cognoſcere de ualiditate priuilegiorum Papæ, ſi eſt dubium probabile,an ualeant,vel non ualeant, ut eſt tex.in ca.cum ueniſſent,ſ. de iud. ſecus ſi dubium eſſet leue,ut ibi nota.& ſequitur dom.Abb.

Secunda limitatio eſt in his quæ orta ſunt poſt confirmationem,vel conceſſionem Papæ,puta, ſi accuſatur de crimine poſtea commiſſo, propter quod priuari meretur beneficio,vel dignitate.nam per hoc non eſt ſublata poteſtas inferioribus iudicibus cognoſcendi,& priuandi talem, ut notanter uoluit iſta glo.quam dom.Abb. dicit eſſe menti tenẽdam.Sed tu dic,quod idem dicit Innocen.& Doct.in capi.de cætero, ſupra de re iudi.& Ioan.And.& Docto.in capi.ſuper eo,de officio deleg.ſuper tertia glo.ſed do.Abb. hic aſſignat rationem, quia ſi diceremus oppoſitum, ſequeretur quod confirmatio præſtaret exemptionem reſpectu delictorum, & quodammodo præſtaret licentiam peccandi,quam Papa non poteſt dare,quia Deus, nec Petro, nec eius ſucceſſorib. dedit licentiam peccandi,ut dicit tex.40.j.diſt.cap.primo,&

12 alibi dicit tex.quod Deus † nulli unquam dedit,nec dare poteſt licentiam peccandi 24.quæſtione ſecunda,legatur.& uide quæ ſcripſi in capi.& ſi Chriſtus, verſi.quædam enim prohibentur,ſupra de iureiuran.

Tertiam limitationẽ addit Bal.hic:dicit enim, quod prædicta habent locum in confirmatione ſpeciali,ſecus in generali,quia confirmatio generalis nunquam addit robur inualidis,alleg.no.in l.j.ff.de his qui ſunt ſui,uel alie.Iur. & in ca.j. de lege Conra.

Extra gl.quæro, an poſſeſſor pro quo eſt lata ſentẽtia poſſit petere eã confirmari, & quid habeat probare petens confirmationem ſententiæ.

13 Circa primum,ſ.an † reus,pro quo eſt lata ſententia,poſſit petere eam cõfirmari.Inn.diſtinguit,ꝙ aut a ſententia eſt appellatum,& clarum eſt,quod reus, pro quo eſt lata ſentẽtia,poteſt eam petere confirmari,ut in auth.ei qui.C.de tẽp. app.& idem ſequitur hic Ioan.And.& Butr.idem tenet Barr. in l.ſi expreſſim,in fi.ff.de app.& in l.j.in fi.C.quando prouo. non eſt neceſſ.allegat l.fi.C.quando prou. non eſt neceſſ.& in Auth.de his qui ingre.ad app.§.volumus.aut a ſententia nõ eſt appellatum infra x.dies,& ſic tranſiuit in rem iudi.& Innoc.primo arguit, quod non poſſit petere eam confirmari, ex quo elapſi ſunt x.dies, qui dantur ad appellandum, quia ſententia iam non eſt in poteſtate iudicis.item confirmatio nihil operaretur,ex quo,trãſiuit in rem iudicatam, ſed eſſet inanis,& fruſtratoria,de re iud.cum inter nos,ad fi.& ſi ſen-

14 tentia eſſet † nulla ipſo iure,vt quia lata eſſet a non ſuo iudice,vel non ſeruato ordine iuris,tunc etiam non ualeret confirmatio,quia quod nihil eſt,non poteſt confirmari, ar.ſ. de elect.auditis.Item poſſeſſori non eſt actio prodita,ut ſ.de iudi.examinata.niſi forſan inquietetur,uel infametur,ut j.qui ſi.ſint legi.cauſam.& C.de inge.& manu l.diffamari. Sed his non ob.Inn.tenet contrarium.dicens, quod poterit ſententia confirmari,& quod prodeſt multum confirmatio, quia ſi ſententia prima erat lata a nõ ſuo iudice,uel alias erat nulla, ſi iudex eam confirmat ex certa ſcientia,facit eam haberi pro ualida,de tranſac.c.j.nec inferior poterit de ipſa de cætero cognoſcere,ut hic.

Ex quo infert,quod ſi Archiepiſcopus cognoſcens de appellatione interpoſita a ſententia epiſcopi ipſam ſententiã confirmauit,& poſtea coram epiſcopo uolente ipſam exe-

15 qui † obiiciatur de nullitate,non auditur excipiens, nec de hoc cognoſcet epiſcopus, ex quo non fuit ab archiepiſcopo appellatum.& poſito, quod fuiſſet appellatum ab archiepiſcopo,adhuc nõ cognoſcet epiſcopus, ſed debet differre executionem ſententiæ quouſque fuerit per ſuperiorem Archiepiſcopi diſcuſſa appellatio,argu.ſ.de re iudi.de cætero. quin immo,& plus,ſecundum Innoc.ſi prima ſententia erat nulla per ſecundam confirmatoriam latam,cum cauſæ cognitione redditur ualida, niſi a ſententia confirmatoria fuerit appellatum.

Secundo, quia ſecunda confirmatoria non eſt lata ꝯ ius ſcriptum,

ſcriptum, dummodo alias in ea ordo iudiciarius ſit ſerua-
tus, ſed contra ius litigatoris tantum, ergo ſi non ſit ap-
pellatum tranſit in rem iudicatam, & ſic prima ſententia;
quæ erat nulla ſumit vires ex viribus ſecundæ ſententiæ.
facit, quod nota. in cap. primo, & in cap. cum inter uos. s. de
a re iudic. §. fi.[a]
Secus dicit ſi ſententia confirmetur extra iudicium, vel ſi-
ne cauſæ cognitione, ſeu ſine informatione, & non ex certa
ſcientia, tunc enim parum, aut nihil operatur talis cõfirma-
tio, & ſic loquitur, ſecundum eum, ſupra de fi. inſtrum. inter
dilectos, §. cæterum. verſi. fin. Ad arg. factum in contrarium,
ſcilicet, quod poſſeſſori non eſt prodita actio &c. reſpõdet
Innocen. quod illud eſt verum in rei vendicatione, quia poſ-
ſeſſor non poteſt agere rei vendicatione, ſed ille qui habet
ius in eccleſia, dummodo habeat cõtradictorem, poteſt pe-
tere, quod pronuntietur ſe canonice inſtitutum, ut patet in
fra de præben. dilecto, & de conceſſione præben. cap. primo,
libro ſexto.
Non obſtat l. diffamari, nec ca. cauſam, qui filij ſint legi-
timi. quia illa loquuntur, quando pars non vult agere, ſed
vult aduerſarium cogi ad agẽdum, infra certum terminum:
nam tunc neceſſe eſt præcedere diffamationem, vel mole-
ſtationem, & in hoc ultimo vide quod ſcripſi poſt Innocen.
in ca. conquerente, ſupra de offic. ordin. & poſt Hoſt. & Do-
ctor in cap. lator, qui fi. ſint legi. vbi concluſio, quod ſiue præ
cedat diffamatio, ſiue ſit timor de moleſtatione futura po-
teſt peti a iudice, quod præfigat terminum actori infra quẽ
agat.
16 Et ideo ſeruat † practica, quod quando ſcholaris vult re-
cedere de loco ſtudii, facit præfigi terminum omnibus præ-
tendẽtibus ſe creditores, vel habere aliquod ius contra ſcho
larem, quod infra certum terminum agant, ne dum ſchola-
ris erit in receſſu patiatur aliquam moleſtiam per illos, qui
forte prætendunt ſe creditores, vel habere aliquod ius con-
tra eum. Et idem ſenſit gloſſa in Rubr. C. ut nemo inui. age-
re, vel accu. cog. & hoc expreſſe tenet Bal. in dicta l. diffama
ri, & ita conſului ſuperioribus diebus. & cum his dictis Inno
cen. tranſit hic Ioan. And. & etiam ſequitur Butr. niſi prima
ſententia haberet expreſſum iuris errorem, quia tunc ſecun
da ſententia cenſeretur habere eundem errorem, & ſic non
valeret, & hoc tenet Barto. in l. ſi expreſſim. ff. de appel. & in
l. prima. C. quando prouoc. non eſt neceſ. & in l. prima. C. de
errore cal. facit l. prima. §. primo, & quod ibi notatur. ff. quæ
ſententiæ ſine app. reſcin. de quo etiam habetur in Specu. de
app. §. iuſta, verſic. ſed quid ſi ſententia. ſed domi. Abb. hic te-
net, quod quando ſunt lapſi decem dies ad appellandum,
ita quod non eſt locus appellationi non poſſit peti † confir-
17 matio ſententiæ ab inferiore a Papa, vel imperatore, ſed be-
ne a Papa, vel imperatore. facit ſecundum eum, quod no. in
cle. ſi appellationem, de app. & mouetur per nota. per Inn. in
c. cauſam, qui fi. ſint legit. vbi videtur tenere, quod quis non
poſſit petere ſe pronunciari eſſe legitimum, vel matrimo-
niũ eſſe validum, vel quid ſimile, niſi de hoc moueatur ſibi
quæſtio principaliter, vel diffametur, ut in dicta l. diffamari.
C. de inge. & manu. vel incidenter hoc petatur in iudicio, ut
puta, ſi contra agentem de hæreditate opponatur de defe-
ctu natalium, nam tunc propter contradictionem bene po-
terit petere ſe pronunciari legitimum. Sed tu teneas opinio.
Innocen. hic, quam Docto. communiter ſequuntur. Et iſtam
concluſionem, ſcilicet, quod poſſit peti confirmatio ſenten
tiæ dato, quod non fuerit appellatum ab ea, tenet Barto. in
l. ſi expreſſim. ad fi. ff. de appellatio. & in l. prima, in penulti-
ma quæſtione. C. quando prou. non eſt ne. & in l. de pupillo.
§. qui opus. ff. de ope. no. nunc. Non obſtat dictum Innoc. in
dicto capit. cauſam, qui fil. ſint legit. & in contrarium allego
tex. cum glo. l. tertia. §. miſſum. ff. de Carbonia. edic. vbi patet
ſecundum vnam lecturam, † quod quamuis poſſideam, ta-
men poſſum petere me in poſſeſſio confirmari, & idem te-
net gloſ. & Barto. in dicta l. de pupillo. §. qui opus. ff. de noui
ope. nuncia. de quo plenius dicam in capit. ſequen. Et conclu
dendo dicta Innocen. & Barto. in d. l. ſi expreſſim, & in aliis
locis ſupra allegatis, facias tres caſus.
Primus eſt, quando victus appellauit, & appellationem
proſequitur, & hoc caſu, ſicut victus poteſt petere ſenten-
19 tiam per iudicem appellationis retractari, ita victor † po-
teſt petere ſententiam confirmari, & ipſi victo imponi per-
petuum ſilentium, & de hoc eſt text. in l. ultima. C. ut lite
pendente.
Secundus caſus eſt, quando victus appellauit, & non eſt
20 proſecutus † appellationem, & tunc uictor poteſt ingredi iu
dicium ſuper illa appellatione, & petere ſententiam confir-
mari, ut in l. fin. C. quando prouoc. non eſt ne. & in Auth. de
his qui ingr. ad app. §. volumus.

Tertius caſus eſt, quando victus non appellauit, & iſte ca
ſus eſt magis dubius, tamen Innocent. hic, & communiter
Doctor. tenent, quod poſſit victor etiam ſi ſit reus petere ſen
tentiam pro ſe latam confirmari, licet dom. Abb. in hoc ul-
timo caſu teneat contrarium, vt ſupradixi, ſed tene opinio.
Inn. quam ſequitur Bar. in d. l. ſi expreſſim, & in d. l. de pupil-
lo. §. qui opus.
21 Nunquid autem † iudex aditus, vt confirmet ſententiam
poſſit eam caſſare, ſeu reuocare ſi uiderit eam iniuſtam, vel
nullam. & Barto. in dicta l. ſi expreſſim. dicit, quod ſic, ſicut
etiam iudex appellationis poteſt ſententiam confirma-
re, ſi viderit eam confirmandam: nam in vtroque caſu
eſt eadem ratio, ſecundum Barto. & dixi ſupra, de appella.
ex ratione.
Sed vlterius nota ex verbis Innoc. quod ſi ſententia eſt
confirmata cum cauſæ cognitione, etiam ſi eſſet nulla ex
defectu iuriſdictionis, vel ratione iudiciarii ordinis non ſer-
uati, efficitur valida ſi a ſententia confirmatoria non fuerit
appellatum, vel alio modo tranſiuerit in rem iudicatam,
ſed in contrarium valde facit gloſ. fina. in clemen. vnica, de
ſequeſtr. poſ. & fruc. & per illam glo. dicit Ange. in dicta l. de
pupillo. § qui opus. ff. de no ope. nuncia. quod licet valde uti
le ſit facere pluries ſententiam confirmari, quia poſt habi
tas tres ſententias conformes non poterit contra executio-
22 nem earum aliquid opponi etiam ſi de † nullitate quis vel-
let opponere, vt in clemen. prima, de re iudi. tamen ſi oppo-
neretur de nullitate ſurgente ex defectu iuriſdictionis, illa
nunquam videtur excluſa, & mouetur per gloſ. in dicta cle-
men. vnica, de ſequeſt. poſ. & fruc. & idem dicit Ang. in l. 4. §.
condemnatum. ff. de re iudic. & Lapus, & Petrus de Anchar.
in dicta clem. prima, in ſeptimo notabili, de re iud. gl. tamen
ibi, in verbo, pendere, ſentit, quod quando tres ſentẽtiæ ſunt
concordes, quod exceptio nullitatis etiam ex defectu iuriſdi
ctionis procedens, non impediat executionem ipſarum ſen
tentiarum, vnde illæ duæ gloſſæ videntur contrariæ, & Doc.
ibi, & Ioan. de Imo. in l. ſi expreſſim. ff. de appellatio. & in di-
cta l. de pupillo. §. qui opus. ff. de noui ope. nun. ponunt plu-
res concordantias ad illas gloſ. ſed mihi placet concordia,
quam ponit Bald. in l. vnica. C. ne lic. tertio prouoc. ubi dicit,
23 quod † aut nullitas proueniens ex defectu iuriſdictionis eſt
manifeſta, ſeu notoria, & tunc poteſt opponi etiam ſi tres
ſententiæ ſint conformes.
Aut non eſt manifeſta, ſed requirit probationem, & hoc
caſu non impedit executionem, vbi tres ſententiæ ſunt con
formes, & hoc modo loquitur gloſ. in dicta clem. prima, in
verbo, pendere. nam illa gloſ. dicit, quod etiam ſi appellans
ab interlocutoria, diceret ſe obtinuiſſe in cauſa appellatio-
nis, & per conſequens ſentẽtiam diffinitiuam poſt ſecutam
eſſe nullam ex defectu iuriſdictionis, quia per appellationẽ
ſuſpenſa fuit eius iuriſdictio, vt in capit. ſi a iudice, de app. in
ſexto, & alibi dicitur, quod appellans eximitur a iuriſdictio-
ne iudicis a quo, vt in capit. paſtoralis §. verum, ſupra de ap-
pella. vnde illa glo. procedit, quando nullitas non eſt mani-
feſta, ſeu notoria, & iſtam concordiam etiam poſuit Ioann.
de Imo. in dicto §. qui opus, vbi etiam dicit, quod Domi. de
Rota tenent hoc in deciſionibus nouis, ſed Bur. in dicta cle-
men. prima, de re iudic. dicit, quod illa glo. procedit etiam ſi
nullitas ſit notoria, vt quia pateat ex tenore ſententiæ. & Io.
de Imo. ibi dicit, quod hoc ſeruaretur in practica, ſed mihi
magis placet concordia ſupradicta, quia ceſſat ratio calum
niæ, quando nullitas eſt notoria. nam ideo non poteſt op-
poni exceptio nullitatis, quando tres ſententiæ ſunt confor
mes, vt obuietur calumniis litigantium, ſed quando nulli-
tas eſt notoria ceſſat ratio calumniæ, & vide quæ dicam in-
fra in ſecũda limitatione, vbi alias auctoritates allegabo. po
teſt & alia dari concordia inter dictas glo. nam gloſ. in clem.
vnica, de ſequeſt. poſſ. & fruc. loquitur, quando iudex care-
bat funditus iuriſdictione, ſed iudex a quo eſt appellatum,
non caret funditus iuriſdictione, unde per appellationem
non extinguitur iuriſdictio, ſed ſuſpenditur, vt dicto capit.
ſi a iudice, de appella. in ſexto. Item ante appellationem iu-
dex a quo habebat iuriſdictionem, licet ex accidenti, id eſt
propter appellationem eam perdat, ſi appellatio iuſtifice-
tur, vnde non poteſt dici, quod ſententia feratur a ca-
rente funditus iuriſdictione, & hoc caſu procedit,
gloſ.

ADDITIO.

a ¶ Idem Dom. de Rota, in titulo, de re iudicata, ſecunda columna. verſic. vbi ſententia, in antiquis. Dic tamen, quod ſi in prima eſt expreſſus error, ſecunda confirmatoria etiam erit nulla. Alex. Imo. conſil. 79. 2. col. verſi. bene fateor, 2. volu.

gloſ.in dicta clementina prima. de re iudicata. & iſtam con-
cordiam etiam poſuit Ioan.de Imo. in dicto §. qui opus, &
iſtam concordiam poſuit etiam Bald.in l. prima. C.ſi a non
competen.iudice. Et iſta concordia eſt tutior, quam præce-
dens.

Aduerte tamen,quia hæc non faciunt contra opinio. In-
nocen.& Doctor.hic:nam Inno.loquitur,quando ſententia
confirmatoria fertur a iudice competenti, quia tūc ſupplet
defectum primæ ſententiæ etiam ſi ſit nulla ex defectu iuriſ-
dictionis.Et ideo dicit,quod aut ſententiæ ſunt latæ a iudice
incompetenti, & tunc etiam ſi tres ſententiæ ſint cōformes
non valent.

24 Vtrum autem † exceptio nullitatis, tunc impediat execu
tionem ſententiæ.dic vt in dicta clem.prima, de re iudic. &
plene per Ioan.de Imo.in l.ſi expreſſim.ff.de appella. & in l.
de pupillo.§.qui opus.ff.de ope.no.nunc.vbi etiam per alios
modernos. Aut ſententia nulla eſt confirmata per iudicem
25 competentem ſeruato ordine iuris,& tunc † ſententia nulla
a efficitur valida,etiam ſi ſit nulla ex defectu iuriſdictionis.[a]

Et ex hoc habes ſingularem limitationem ad glo in dicta
clem.vnica,in gloſ. fina.de ſequeſt. poſſ.& fruct.quæ dicit, ꝙ
exceptio nullitatis procedens ex defectu iuriſdictionis, nun
quam intelligitur excluſa.nam illa glo.procedit; n.ſi lata ſit
ſententia confirmatoria ſeruato ordine iuris a iudice com-
b petente.[b]

Nunquid autem requiratur,quod ſit diſputatum, ſeu co-
26 gnitum ſuper nullitate ante † confirmationem ipſius mate
riæ. & quidam dicunt Barto.in l.ſi expreſſim.ff.de app.in ter
tia colum.verſ.videndum eſt &c.& in l.prima, poſt medium.
C.quando prouoc.non eſt ne.tenere,quod requiratur, quod
de nullitate ſit cognitum,antequam ſententia confirmetur.
Sed male intelligunt,quia Barto.mouet quæſtionem,an ſuc
cumbens in appellatione poſſit agere de nullitate, & diſtin-
guit Barto.quod aut iudex tantum pronunciauit male eſſe
appellatum,& tunc poteſt de nullitate agere,niſi de nullita-
te fuerit cognitū. Aut iudex pronūciauit male appellatum,
& bene iudicatum, & quia iudex non ſolum declarauit ap-
pellantem male appellaſſe,ſed etiam ſententiam iudicis cō-
firmauit,non poteſt de nullitate agere etiam ſi de nullitate,
nihil fuiſſet oppoſitum,& hoc etiam tenet Ioan. de Imo. in
dicta l.ſi expreſſim.vbi tenet, quod licet coram iudice appel
lationis non ſit de nullitate oppoſitum, tamen ſi confirma-
uit ſententiam, non poteſt amplius allegari nullitas ſenten-
tiæ,niſi ſit appellatum a ſententia confirmatoria,& idem te
net dominus Abb in dicto capitu.dilecto, ſupra de appella.
in tertia columna,in verſi ſed circa prædicta. dicens, quod
etiam hoc tenet Ioan. de Ligna. in clem. ſi appellationem,
in vltima columna,de appel.limita tamen ſupradictam con-
cluſionem tribus modis.

Et prima limitatio eſt,quando ſententia quæ confirma-
27 tur haberet expreſſum † errorem iur. quia tunc idem error
cenſeretur eſſe expreſſus in ſententia confirmante,& ſic nō
valeret,vt dicit Barto in dicta l.ſi expreſſim.ff.de appel. & in
dicta l.prima.C.quando prouo.non eſt ne.& in l.prima.C.
de erro.cal.& ſequitur etiam Butr.hic.

Secunda limitatio eſt, quando nullitas primæ ſententiæ
eſt notoria,vt quia de ea conſtaret in actis. hoc uidetur tene
re Bald.& Salyc.in l prima. C.ne lic.tertio prouoc.& Ioan.de
Imo.in dicta l.ſi expreſſim. in vj. charta. & in vltima charta,
in antepenultima colum.facit optime, quod notat Petr. de
Ancha in ſuo conſilio 263.quod incipit, in Chriſti nomine
28 de iure communi.vbi dicit,quod † ſtatutum reiiciens exce-
ptionem nullitatis,nunquam videtur reiicere illam, de qua
conſtat iudici in actis, allegat nota.per glo.mag. in l.vbi pa-
ctum.C.de tranſact.& per Inn.in cap.primo,de offic.vic. vbi
dicit,quod iudex poteſt repellere agentem ex ſuo officio, li-
cet pars non opponat, quando conſtat de non iure agentis
ex actis,pro hoc allego theoricam Innoc.in cap.fraternita-
tis,infra de frigi. vbi dicit, quod licet error non ſit expreſſus,
in ſententia,tamen ſi iniuſtitia eſt notoria ſententia eſt nul-
la,& idem dicunt ibi Docto.idem dicunt dom.Abb.& Butr.
in capitu.primo,ſupra de re iudic.ſed illud, quod conſtat ex
actis iudicialibus dicitur eſſe notorium,vt dicit Innoc.in ca.
ex inſinuatione,in fi.ſupra de appell.

29 Ex quo ſequitur,quod ſi † nullitas patet ex actis, illa eadē
nullitas videtur eſſe in ſententia confirmatoria,& per con-
c ſequens reddetur nulla.[c]

Et ex hoc etiam ſequitur,quod Butr.& Ioan.de Imo. ma-
le dixerint in dicta clemen.prima.ſuper verbo, pendere, de
d re iudi[d] dum dicunt illam gloſſam procedere etiam ſi nul-
litas eſſet notoria,vt quia pateret ex ſententia: nam hoc eſt
falſum,nec illa glo.hoc dicit,nec etiam Bart. in dicta clem.
prima, immo potius probatur contrarium, quia quando
nullitas eſt notoria ceſſat calumnia,ut ſupra dixi, & iſtud e-
tiam videtur eſſe de mente Card.in dicta clemen.§.penult.
qui incipit,ſimiliter, vbi dicit, quod dummodo non appa-
reat a tertia ſententia appellatum,ſemper iudex mittet exe
cutioni etiam ſi diceret ſe obnuiſſe in cauſa appellationis
ab interlocutoria,& ſic ſentit,quod ſi conſtaret de nullitate
tertiæ ſententiæ non haberet locum illa clem. hoc tamen
intelligo, niſi ſententia notorie nulla eſſet confirmata per
Papā ex certa ſententia,quia poteſt ſententiam nullam red-
e dere validam,ut ſupra dixi.[e]

Tertia limitatio eſt, quando ſententia fuiſſet confirmata
extra iudicium,uel ſine cauſæ cognitione,quia tunc ſenten-
tia nulla non efficeretur valida,cum talis appellatio parum
aut nihil operetur. & dicit Innocen quod ſic loquitur de fi.
inſtrumen.inter dilectos,§.cæterum.ver.ſi. & idem ſequun-
tur Doc.hic,& ex his ſum expeditus de primo.

Venio ad ſecūdum,ſcilicet quid teneatur probare ille qui
30 † petit confirmationem ſententiæ & Innocen.& Doctor di
cunt,quod debet probare ſententiam fuiſſe latam a ſuo iu-
dice,& ſeruato ordine iuris,nō autem habet probare, quod
ſit iuſta, cum etiam iniuſta ſententia tranſeat in rem iudica
tam,vt ſupra de re iudic. quod ad conſultationem. intellige
Innocen.& Docto. in ſententia a qua non fuit appellatum,
uel aliter tranſiuit in rem iudicatam, ſi fuiſſet appellatum,
& appellans proſequeretur appellationem appellato peten
te confirmationem ſententiæ,tunc ad quem pertineat pro-
batio,vide quæ dixi poſt dom.Abb.in cap.per tuas, ſupra de
appel.vbi dixi ad quem pertineat probatio in cauſa appella
tionis,ſcilicet,an pertineat appellanti,vel aduerſario,de quo
etiam per Barto.in l.hi qui ad ciuilia.C.de app.ſecus dicit In-
nocen.in petente executionem ſententiæ,quia tunc incum-
bit probatio reo,contra quem petitur executio. & ratio eſt,
ſecundum eum,quia excipiens,quod ſententia non ſit mit-
31 tenda executioni eſt actor,cum † reus in exceptionibus cen-
ſeatur eſſe actor. l.prima.ff.de exceptio.& in l.in exceptioni-
bus.ff.de probat.actori autem incumbit probatio,ſexta quę
ſtio.vlt. actor, & in cap.ex literis,ſupra de probat.item om-
nia præſumuntur ſolenniter acta,ut ſupra de re iudic. in ca.
cauſam,& quod ibi notatur,& hoc dicit Innoc eſſe uerum,
niſi in caſibus,in quibus executio ſententiæ poteſt impedi-
ri, de quibus in cap.quod ad conſultationem,ſupra de re iu-
di.nam tunc ſufficit reo allegare caſum,in quo executio ſen
tentiæ debet impediri,circa quod me non extendo, ſed dixi
in ca quod ad conſultationem,& ſufficiant hæc in iſto ca.ſe-
quitur c.de confirmationibus.

ADDITIONES.

a ¶Idem tenet Alex.conſil.primo,14.colum.circa princip.5.volum. Fely.in
c.paſtoralis,4.colum.verſi.retenta ergo gl.de except.

b ¶Idem tenet Rota,in tit.de re iudi.in antiquis, deciſ.incipiente, vbi ſen-
tentia nulla.de hoc diffuſius per Phil.in repetitione ca.dilecto,41.q.quæ
incipit.41.queritor, de app.intellige tamen de diffinitiua, quæ tranſiuit
in rem iudicatam Lanfran.in repet.c.quoniam contra,in uerbo,interlo-
cutiones,quæſt.44.de probat.
¶Item hoc fallit,quando in prima ſentētia eſt expreſſus error,ſecunda cō
firmatoria referens ſe ad primam etiam redditur nulla ſine prima. Alex.
conſi.79.uer.bene fateor,2.volu.

c ¶Idem dom.Alex.ſupra eo.in ca.dilecto,vltima colum.in princ. Idem te-
net Bal.conſi.449.in ſi 4.vol.& Alex.Imo.conſi.79.2.volum.vide omnino
Fely.in c.ea quæ,2.col.de re iud.

d ¶Reprobatur opio.Butr.& Ioan.de Imo.idem tenet Alex. Imo.conſi.77.2.
vol.& Lanfr.in repet.ca. quoniam contra,in verbo,interlocutiones.40.q.
de probat.& Alex.Ne.in ca.cum contingat,penul.col.de iureiur. Adde ꝙ
licet ſententia lata die feriata confirmetur per aliam ſententiam, tamen
ſententia prior nulla eſt,Bal.in l.cū antea.3.col.uer. quęro vlterius ſcien
dum eſt.C.de arbit.
Adde,quod ſententia nulla confirmata per ſecundā, non poteſt amplius
dici nulla. Rota,in tit.de re iud. in antiquis,incip.vbi ſententia.item ubi
prima ſententia eſt fundata ſuper falſa cauſa,ſeu expreſſo errore, ſecun-
da confirmatoria eſſet nulla, ſicut prima.Ale.Imo.cōſ.79.2.vol.uer.bene
fateor,& conſi.3.2.col.v.vol.in prin.& Bal.conſi.211.v.vol.2.colum.
¶Item confirmatio ſententię nullę,non valet.Fely.in c.2.ver.leges inſertę,
2.col.uer.ſed ad priora.de reſcri.Adde Alexandri eom,d.c.dilecto 29.col.
ver.fallit j.de app vbi dicit,quod licet ſtatutum tollat omnem exceptio-
nem,non tamen tollit illam,quę conſtat in actis.
¶Item an ſententia,vel poſſeſsio nulla poſsit peti confirmari, vide Alex.
Imo.in cle.j.C.de Carbo.edic.
¶Item, an poſsit dici de nullitate contra tres ſententias conformes, do.
Abb.conſi.98.j.col.

e ¶Si hoc exprimit in ſententia.Fely.in c.2.gl.ſua legis inſertę,in fi.de reſcri.

SVMMARIVM.

1 *Inferior non ſe intromittit de iuribus confirmatis a Papa, niſi eius man-
dato.*

2 *Surreptio debet eſſe certa, ſeu notoria, ut inferior poſſit de ea cogno-
ſcere.*

3 *Certum dicitur eſſe notorium.*

4 Exclu-

4 *Excluſio inferioris a cognitione cenſetur facta circa ea, in quibus cadat probabilis dubitatio.*
5 *Iudex inferior non cenſetur exemptus a cognitione, niſi appareat firma voluntas ſuperioris.*
6 *Iudex inferior non obſtante clauſula, ex certa ſcientia, poteſt examinare an confirmatio ſit facta ex certa ſcientia, vel non.*
7 *Prælatus efficitur per confirmationem: nam eccleſia dicitur vacare vſq; ad confirmationem electionis.*
8 *Confirmationis quidam effectus referuntur.*
9 *Contractus in iudicio a iudice non confirmantur, cum pendeant a voluntate partium tantum.*
10 *Papa poteſt contractus quantumcunque inualidos facere validos, ab eccleſiis initos.*
11 *Matrimonium validum pronunciari non poteſt, niſi de hoc quæſtio principaliter moueatur, vel diffametur.*
12 *Poſſeſſor alicuius iuris, vel rei, poteſt petere illam ſibi confirmari.*
13 *Petere quis poteſt confirmationem contractus, vel actus a iudice.*
14 *Confirmationis effectus quis ſit.*
15 *Actus non ualidatur contra defectus naturales.*
16 *Confirmatio Papæ quo ad defectus naturales in contractibus iuris gentium, nihil operatur.*
17 *Confirmatio ſupplet defectus in actibus ciuilibus, & canonicis in iudicio facta.*
18 *Defectus poſitiuos validantur per iudicialem confirmationem.*
19 *Confirmatio extraiudicialis facta de conſenſu partium, habetur pro iudiciali.*
20 *Inferior a Papa confirmans actum parte contradicente, nihil operatur.*
21 *Papa largam habet poteſtatem circa bona, & iura eccleſiaſtica, adeo vt defectus naturalis ſupplere poſſit per confirmationem.*
22 *Confirmatio Papæ, an & quando in rebus priuatorum operetur, & ualeat.*
23 *Re ſua quando quis poſſit priuari.*

C A P. IIII.

DE confirmationibus. Summatum fuit cum præcedentibus.

Nota primo, quod de iuribus confirmatis a
1 Papa ex certa ſcientia, non intromittit ſe † inferior abſque
mandato Papæ, de quo plene dictum eſt in capitulo, præcedenti.

Secundo nota quod ad hoc, vt inferior poſſit cognoſce-
2 re de ſurreptione ipſa, † ſurreptio debet eſſe certa, ideſt notoria, ita exponunt Hoſtien. & Ioan. Andr. dicentes, quod iudex debet cauere, ne ſumat dubium pro notorio, vt in cap. conſuluit. ſ. de appell.

3 Ex quo infertur, quod illud, quod eſt certum, † dicitur eſſe notorium: nam illud eſt certum, quod non indiget aliqua probatione, vt eſt tex. notabilis in capit. perſonas, ſupra de teſtibus.

Tertio nota ſecundum But. quod vbi aliquid excluditur a
4 cognitione inferioris, † intelligitur facta excluſio circa ea, circa quæ cadit probabilis dubitatio, quia circa illa proprie cadit cognitio, de reſcriptis, ab excommunicato, & in capit. cum contingat. & de priuileg lib. 6. cap. cum perſonæ. ſecus ſi non cadit probabilis dubitatio, vt ſi apparet certus defectus, & non probabiliter dubitabilis, vt hic. facit quod not. glo. in c. cum veniſſent. ſ. de iudic.

Et ex hoc infert But. quod quando aliquis actus eximitur
5 a cognitione † iudicis inferioris, ita demum videtur exemptus, vbi datur firma voluntas ſuperioris: nam quando in conceſſione ſuperioris eſt commiſſa ſubreptio, de qua manifeſte conſtat, nō præſumitur eſſe de voluntate ſuperioris, quod inferior de illa ſubreptione non cognoſcat. facit optime c. porrecta. in fi. infra eod.

Vltimo nota ibi, non eſt aliquatenus iudicandum, a con-
6 trario ſenſu, quod quamuis confirmatio ſit facta † ex certa ſcientia, licet inferior non poſſit iudicare de re confirmata, tamen poteſt examinare, an confirmatio ſit facta ex certa ſcientia, an non, ad hoc vt ſciat, an poſſit cognoſcere, & iudicare de re confirmata, ita colligit Hoſt. & Ioan. Andr. in fi. ex hoc tex. facit quod not. Innoc. in cap. paſtoralis. §. quia vero. de offic. deleg. vbi dicit, quod iudex a quo eſt appellatum, poteſt apud ſe examinare, an appellatio ſit iuſta, vel iniuſta ad hoc vt ſciat, an debeat deferre, vel non deferre appellationi. facit optime cap. cum perſonæ. de priuileg. in 6. vbi patet, quod allegans ſe exemptum, tenetur oſtendere epiſcopo priuilegium exemptionis ad hoc, vt cognoſcat, an poſſit, vel non poſſit procedere contra eum, quod no.

Scias autem, quod Innoc ponit unam glo. quæ quotidie allegatur, in qua tractat generaliter de effectu confirmationis, dicens, quod quædam confirmatio tribuit multum iuris, ſicut quando confirmatur electio, nam per confirmationem electionis tribuitur electo poteſtas adminiſtrandi, vt in cap. tranſmiſſa. & in cap. qualiter. de elect. & in cap. auaritiæ. de elect. in 6. Immo dic, quod per confirmationem efficitur
7 prælatus: † nam eccleſia dicitur vacare vſque ad confirmationem electionis, & facta confirmatione amplius non uacat, vt in cap. cupientes. de elect. in vj de quo vide bo glo. in cap. 1. in uerbo, collato. ut li. pend. ad idem vide bo. tex. in capit. fin de transla. prælat. vbi dicitur, quod inter epiſcopum, & eccleſiam matrimonium ſpirituale initiatur per electionem, in conſecratione autem efficitur ratum, ideſt perficitur matrimonium, in conſecratione autem conſummatur.
8 Quædam † uero confirmatio nihil, aut parum iuris tribuit, vt eſt illa, quæ fit in forma communi, infra eod. examinata, & in cap illa. infra ne ſe. vac. Quædam uero confirmatio tantum antiquum ius declarat, tamen illud ſolidat, vt eſt cōfirmatio ſententiæ, uel proceſſus in iudicio facta, contra quam confirmationem non audiuntur partes, poſtquam cum cauſæ cognitione fuerit facta confirmatio, vt in cap. j. ſupra de tranſact. & dictum eſt in cap præced.

Et ſubdit Innoc. quod idem dicendum eſt de actibus legitimis, ſi confirmentur cum cauſæ cognitione, & partibus præſentibus, vt l. nam ita diuus. ff. de adoptio. Idem dicit de actibus canonicis: puta ſi petitur collationem beneficij, vel inſtitutionem confirmari, de procurato. ex inſinuatione. & de electio. cum monaſterium. ſecus dicit in contractibus iuris gentium ſicut emptio. & venditio, & ſimiles. Inſti. de iure nat. gen. & ciu. §. ius autem gentium. & 1. diſt. ius gentium.
9 & in l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iu hi enim † contractus, cum a voluntate partium dependeant, non ſpectant ad auctoritatem iudicis, & ideo in iudicio non confirmantur niſi de voluntate partium procedat, dicto capitu. primo. ſupra de tranſactio. uel niſi ſit talis iudex qui ſua auctoritate hoc facere poſſit, vt eſt Papa, qui contractus ab eccleſiis initos quātumcunque inualidos, poteſt reddere ualidos, dummodo ex certa ſcientia confirmentur, argumen. infra de conceſſ. præbendę, quia diuerſitatem. & 3. quæſtione 6. hoc quippe. ſecus in actibus legitimis, qui a iure ſunt initi, vel coram canonicis, vt eſt collatio, inſtitutio, & confirmatio: nam poteſt peti in iudicio præſentibus partibus, vt confirmētur, & iudex procedet cum cauſæ cognitione, ſi aliquis opponere ſe voluerit, & ſi nullus contradictor appareat, tunc iudex legitimo edicto publice propoſito, & nullo cōparente procedet, & diffiniet negocium cōfirmando illud, de quo quęritur, ſi iuſtum appareat etiam lite non conteſtata, arg. ff. de adopt. l. nam ita diuus. & in auth. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hæred abſti. Et pro hoc dicit, quod ſi peto matrimonium pronunciari canonicum, vel me eſſe legitimum, quod ex matrimonio procedit, quod eſt actus canonicus, vt aliquis ſe opponat, cogitur reſpōdere, & ſi nullus appareat ex officio procedetur, vt patet infra qui fil. ſint legit. cauſam. el primo, & ſecondo, & cap. lator. & cap. perlatum. & ſequen. eod. titu. In contractibus autem iuris gentium, ſi petantur confirmari in iudicio, non cogitur pars reſpondere, neque iudex poteſt inuitis partibus procedere ad ſententiam, quamuis ipſis volentibus hoc fieri poſſet. ſ. de tranſact. c. j.

Vltimate dicit Innoc. quod ſibi magis placet illud, quod notatur infra qui fil. ſint legit. capit. cauſam. Remanet ergo ſecundum Innoc. hic differentia inter contractus iuris gentium, & actus ciuiles, vel canonicos, quia contractus iuris gentium non poſſunt confirmari in iudicio, niſi de conſenſu vtriuſque partis, niſi eſſet iudex qui ſua auctoritate hoc
10 facere poſſit, vt eſt Papa, † qui contractus initos ab eccleſiis quantumcunque inualidos, poteſt facere validos, vnde ſi contractus eſſet nullus ex defectu conſenſus: puta quia capitulum non conſenſit, poteſt Papa illum confirmare. facit cap. propoſuit. de conceſſ. præben. & quod not. in cap. conſtitutus, de reſcrip. & in cap. venientes. de iureiur. & 9. quæſt. 3. cuncta per mundum. & c. per principalem. & hoc vltimum ſequitur hic But. & dom. Abb. in fine cap præced. qui tamen dicit, ſecus eſſe in his, quæ non dependent a mera facultate Papæ, vt in clem. paſtoralis. de re iudic.

In actibus autem ciuilibus, vel canonicis vult Innocent. quod quis poſſit petere actum confirmari etiam parte contradicente, & quod ſi nullus velit ſe opponere legitimo edicto, publice poſſit iudex procedere etiam lite non conteſt. ad actum confirmandum. ſed Hoſtien. dicit, quod hanc ſubtilitatem Inno. non plene comprælhendit: nam licet contractus ab initio ſit voluntatis, ex poſt facto tamen neceſſe eſt ipſos obſeruari: vnde dicit, quod de ipſis agi poteſt in iudicio, & peti confirmatio, & obſeruatio, quantumcunque

pars

pars contradicat, vt in l.ſicut. C.de actio.& obliga.ſed Butr.
hic,& dom.Abb.in cap. præced.ad finem.ſequuntur opinio.
Innoc.in cap cauſam.infra qui fil ſint legit. quam Innocen.
hic dicit ſibi magis placere:nam ibi Inno.tenet contrarium
illius, quod hic dicit. Dicit enim ibi, quod quis non poteſt
11 petere ſe pronunciari legitimum, vel † matrimonium eſſe
validum, vel quid ſimile, niſi de hoc quæſtio principaliter
ſibi moueatur, vel diffametur, iuxta l.diffamari. C.de inge.
& manu. vel niſi incidenter in iudicio hoc petat: puta quia
agit de hæreditate, & ei opponitur, quod non ſit legitimus:
nam tunc propter contradictionem bene poterit petere ſe
pronunciari legitimum, & hoc eſt verum, ſecundum eum,
niſi petatur confirmatio a Papa, vel Imperatore, quia etiam
extraiudicialiter poſſunt de aliquo nullo facere validum. 3.
quæſt.6.hoc quippe & C.de re vxo.l.j. nam tales poſſunt adi
ri pro confirmationibus actuum, vt illos valident, & defe-
ctum ſuppleant in eis commiſſum, vt in cap.j de tranſactio.
cum ſimilibus. vnde concludit dom.Abb.quod ex quo quis
eſt in poſſeſſione, vel quaſi alicuius iuris, vel rei, non poteſt
petere confirmationem ab inferiore a principe, ſed mihi ma
gis placet opin.quam tenet Hoſtien.hic, ſcilicet quod in acti
bus ciuilibus, & canonicis, & etiam in contractibus iuris
gentium poſſit peti confirmatio, & obſeruatio, quantum-
12 cunque pars contradicat. Et ad probandum, quod † poſſeſ-
ſor alicuius iuris, vel rei poſſit petere illam ſibi confirmari,
tenet glo.& Bart.in l de pupillo.§.qui opus. ff.de operis noui
nunciat.& eſt tex.ſecundum vnum intellectum in l 3. §.miſ
ſum. ff.de Carbo edic.vbi hoc tenet glo.Cy.& Bart. & idem
ſenſit Bart.in l.fin.§.j.in 3.colum.verſi.item quærit glo.quid
de fideicommiſſo vniuerſali. C.de edic.diui Adria.toll.

Et ad prædicta etiam optime facit l..nam ita diuus. ff. de
adopt. vbi patet, quod adoptatus poteſt petere confirma-
tionem adoptionis a iudice vocatis vocandis. ad hoc etiam
allego Innoc.in cap.Abbate.in princ.circa j.colum.de verb.
ſignif. vbi dicit, quod ſi ſum in poſſeſſione alicuius rei, pu-
tans me habere ius in illa re, & dubitās a te moleſtari, quem
credo nullum ius habere in ea re, poſſum agere, & petere a
iudice, vt declaret tibi ius nullum competere, quod dictum
eſt ſingulariter notandum, & quod poſſit peti, vt iudex con
13 firmet † contractū factum a partibus, eſt tex.ſecundum vnā
lectur.in l.ſi quos. C.de decur.lib.10. vbi Bart.tenet, quod in
omnibus contractibus, ſiue actibus ciuilibus, vel iuris gen-
tium, in quibus dubitatur, an quis poſſit petere contractum
infringi, poteſt pars petere contractum, vel actum confirma
ri, & de hoc dicit eſſe caſum ibi, & in l.Iulianus. §.ſi quis col
ludente. ff.de actio. empti. pro hoc facit optime ſecundum
Bart.in cap.fin ſupra de maior.& obed.vbi tranſactio, & ſi-
miles actus petuntur confirmari. & idem tenet Ange.in di-
cta l.ſi quis.

Nunquid autem pars poſſit petere contractum, vel inſtru
mentum declarari nullum, ſeu inualidum. vide Bar.in l.quæ
ſub conditione.§ fi.ff.de condit.inſtit.

14 Sed quæro poſt prædicta, quis ſit effectus † confirmatio-
nis. & But.hic concludit, quod ſi eſt confirmatio iudicialis
in actibus ciuilibus, & canonicis, operatur effectū, vt actus
efficiatur validus, & quod amplius non poſſit de nullitate
opponi. idem ſi confirmatio iudicialis eſt facta de illo, qui
de nullo poteſt facere aliquid, vt eſt Papa, & Imperator. In
actibus vero iuris gentium, dicit But.quod ſi confirmatio iu
dicialis intercedit, vbi interuenire poteſt, validat actum cō
tra defectus poſitiuos, ſed contra defectus naturales non
ſupplet vere, ſed facit perinde haberi, ac ſi illi defectus non
interueniſſent, vt in l.Iulianus.ff.de condict.indeb.& hoc di
cit procedere, quando principaliter contenditur ſuper illis,
ſecus ſi ex officio proprio motu ſuppleat, quia nō validatur
15 † actus contra defectus naturales, & per hoc dicit But.quod
ſi aliquis pronunciatur procurator meus, qui non eſt, non
præiudicatur mihi abſenti, vt not.in l.licet. C.de procur. &
ſupra de reſcrip.ſuper litteris.vbi per Compo.

In confirmatione autem extraiudiciali dicit But. quod ſi
procedit de voluntate partium, habetur pro iudiciali, & va
lidat actum, ſed ſi altera pars contradicat, tunc confirma-
tio inferiorum a Papa nihil operatur. Confirmatio vero Pa
pæ, qui poteſt de nullo facere aliquid, operatur quo ad bo-
na, & iura eccleſiaſtica, in quibus habet largam poteſtatem.
quia ſunt ſub eius adminiſtratione, quo ad bona autem, &
16 iura priuata confirmatio † Papæ, nihil operatur quo ad de-
fectus naturales, & in contractibus iuris gentium, ſed quo
ad actus ciuiles bene operatur, allegat nota.in clement.pa-
ſtoralis, de re iudic.& in cap.1.de tranſact.& in cap... de ele-
ctio. Et vt plenius habeas concluſiones.

17 Prima eſt concluſio, † confirmatio iudicialis ſupplet defe
ctus in actibus ciuilibus, & canonicis.

Secunda concluſio, in actibus iuris gentium, vbi confir-
matio iudicialis poteſt interuenire, validat actum contra de
18 fectus † poſitiuos, ſed quo ad defectus naturales non ſupplet
vere, ſed facit perinde haberi, ac ſi illi defectus non interue-
niſſent, vt in l.Iulianus. ff.de condict.indeb.non tamen præ
iudicat abſenti, vnde ſi pronunciat procurator meus ille,
qui non eſt, non præiudicatur mihi abſenti, vt no.in l.licet.
C.de procur & per Comp.in c.ſuper litteris.de reſcrip.

19 Tertia concluſio, † confirmatio extraiudicialis facta de
voluntate partium habetur pro iudiciali, & validat actum
etiam quo ad defectus naturales.

Quarta concluſio, confirmatio extraiudicialis facta al-
20 tera parte contradicente per † inferiorem a Papa, nihil ope
ratur.

Quinta concluſio, confirmatio Papæ quo ad bona, & iu-
21 ra eccleſiaſtiaſtica, in quibus habet † largam poteſtatem,
ſupplet defectus naturales, immo etiam ſi contractus eſſet
nullus ex defectu conſenſus: puta quia capitulum non con-
ſenſiſſet, poteſt Papa confirmare, vt dicit dom.Abb.in cap.
præced.in fi.& ſupra dixi.

Sexta concluſio, in contractibus iuris gentium quo ad de-
fectus naturales in his, quæ pertinent ad bona, & iura priua
22 torum, † confirmatio Papæ nihil operatur, ſed quo ad actus
ciuiles bene operatur.

Aduerte tamen in hac vltima concluſione, quia aut tales
priuati non ſunt ſubiecti Papæ quo ad temporalem iuriſdi-
ctionem. & hoc caſu clarum eſt, quod confirmatio Papæ
nihil operatur quo ad eos, pro quo facit, quod notabiliter
dicit Innoc.in cap.inquiſitioni.in fi.de ſent.excomm. vbi di-
cit, quod ſi Papa præcipit aliquid laico, qui non eſt de iuriſ
dictione ſua, nec ratione perſonæ, nec cauſæ, nec alia ratio
ne, non tenetur ei obedire: ſemper tamen debet excommu
nicationem obſeruare, quia cum in poteſtate ſua ſit eccle-
ſia militans, & ad eius mandatum debeant ſacramenta mi-
niſtrari, nullus contra eius mandatum debet ſe in eis immi
ſcere, aut bona ſuper quibus ſit confirmatio, pertinent ad
priuatum patrimonium clericorum, vel laicorum, qui ſunt
de temporali iuriſdictione eccleſiæ. & hoc caſu quo ad defe-
ctus ciuiles, ſeu poſitiuos Papa poteſt confirmare contra-
ctum, ſed quo ad defectus naturales non puto, quod poſſit
etiam ſi confirmaret etiam ex certa ſcientia, ſupplēdo om-
nes defectus de plenitudine poteſtatis, niſi ſubſit cauſa, ex
23 qua Papa, vel Imperator poteſt priuare ſubditum † re ſua,
de quo in cap.quæ in eccleſiarum. de conſtit. & per Bart.&
Doctor.in l.fina. C.ſi contra ius, vel vtil.publ. Et hæc ſuffi-
ciant. Sequitur capitulum, bonæ.

S V M M A R I V M.

1 *Confirmatio ſententiæ pendet, ſi appellatus impetrauit confirmationem,
quæ tacita appellans iudices appellationis impetrauit.*
2 *Literarum priorum mentio neceſſario fieri non debet in poſterioribus in
impetratione, quando facilè elidibiles ſunt.*
3 *Appellans poteſt quandocumque literas impetrare, nec poteſt præue-
niri.*
4 *Attentata poſt appellationem interlocutoriam non ſunt reuocanda, niſi
demum iuſtificata appellatione.*
5 *Litteræ impetratæ non ualent, niſi fiat mentio de appellatione aduerſarij,
& de propria, tres tamen limitationes habet.*
6 *Taciturnitas non vitiat reſcriptum in eo, quod ſi expreſſum fuiſſet, eo-
dem modo fuiſſet conceſſum.*
7 *Termini præfixio nunquid in reſcripto ponenda ſit.*
8 *Monitio generalis de prioribus literis facta non tollit eos, ſed ſpe-
cialis.*
9 *Confirmatio ſententiæ facta in forma communi non præiudicat cognitio-
ni de nullitate ſententiæ.*
10 *Intellectus ille inter alios eſt eligendus, qui magis conuenit rubricæ.*
11 *Argumentum a ſituatione rubricarum valet.*
12 *Silere, ſeu tacere melius eſt, quam non perfecte uerum dicere.*
13 *Taciturnitas fraudulenta vitiat literas, etiam ſi non fuiſſet mentio leſu-
ra impetrationem.*

C A P. V.

BOnæ. Si appellatus impetrauit confirmatio-
nem ſententiæ, & appellans ſuper cau-
ſa appellationis, hoc tacito iudices impetrauit,
1 iudices appellationis procedent & † confirma-
tio pendet ex euentu appellationis, hoc dicit, ſecundum Io.
Andr. vel ſic, ſecundum dom. Abb. literæ confirmationis
ſuper ſententia, a qua erat appellatum non valent, ſi appel
lans malitioſè præuenit appellātem; alias dependet, donec

de appellatione cognoſcatur. hoc dicit. & iſtud ſummarium melius cõuenit intellectui litteræ. Diuiditur in duas partes.

In prima ponitur conſultatio.

In ſecunda bimembris reſponſio. ſecunda ibi, reſpondemus. & ſecundum membrum eſt ibi, verum.

Primo nota ſecundum dom. Abb. quod quando priores litteræ ſunt nullæ, vel ſaltem per exceptionem elidibiles, nõ
2 eſt neceſſe de eis facere † mentionem in impetratione poſteriorum litterarum: nam hic poſteriores litteræ impetratæ per appellantem, nullam faciebant mentionem de prioribus litteris impetratis per appellatum, & tamen valuerũt, de quo vide bo. glo. in cap. ex tenore. in glo magna, in fi. ſupra de reſcrip. & in cap. ſuggeſtum. in glo. penult. infra de iure patron. & in cap. cum noſtris. in 4. glo. de conceſſ. præben. Et iſtæ duæ vltimæ glo. dicunt idem eſſe in litteris impetra-
a tis ad beneficia, quod dicit dom. Abb. eſſe notandum. [a]

Secundo nota, quod appellans poteſt litteris impetrare,
3 † quantumcunque vult, nec poteſt impetrando præueniri per appellatum, de quo plene dictum fuit in cap. ſæpe. & in cap. oblatæ. ſupra de appell.

In glo. 1. dic, quod aut appellatur a diffinitiua, & tunc omnia attentata reuocantur, antequã cognoſcatur de cauſa appellationis, immo etiam attentata infra decem dies, qui dãtur ad appellandum, ante omnia ſunt reuocanda. Attenta
4 ta vero poſt † appellationem ab interlocutoria non ſunt reuocanda, niſi demum iuſtificata appellatione, niſi ſint attentata poſt inhibitionem iudicis ad quem, vt d. c. non ſolum. §. j. de appell. in 6.

In glo. 2. nota glo. quod non valent litteræ impetratæ non
5 facta mentione de † appellatione aduerſarij, & hoc probatur in tex. idem dicas in propria appellatione ipſius impetrãtis: nam etiam de ipſa eſt facienda mentio, alias non valent litteræ, vt in capit. ex parte S. ſupra de reſcript. & vide glo. in cap. ſuper litteris. eod. titu. in verbo, litteras dediſſemus. quæ ponit caſus, de quibus facienda eſt mentio in impetratione litterarum, & inter cæteros dicit, quod impetrans debet facere mentionem de propria appellatione, vt d. c. ex parte S.
b & de appellatione aduerſarij vt hic. [b]

Et hoc procedit in omni appellatione, ſiue ſit appellatũ ad Papam, ſiue ad inferiorem, vt not. Archid. in c. concer-
c tationi. de appell. in 6. [c]

Item procedit etiam in appellatione extraiudiciali, quia ſimiliter de ipſa eſt facienda mentio, vt dicit Archid. Ioan. Andr. & Dom. Dom. in dicto capitu. concertationi. Et hoc etiam tenet Io. de Imo. in cap. dilecti. in vlt. colum. ſupra de maior. & obed.

Limita tamen glo. & concluſionem ſupradictam tribus modis.

Et primus eſt, quando per talem taciturnitatem non præiudicatur aduerſario. Pone exemplum, aliquis poſſidebat beneficium, in quo nullum ius habebat, alius impetrauit dictum beneficium nulliter, quia litteræ erant ſubreptitiæ, iſte poſſeſſor appellauit a gratia & proceſſu iſtius impetrantis, & intimauit ſibi appellationem, deinde ipſe poſſeſſor, & appellans impetrauit nouam gratiam a Papa ſuper dicto beneficio, nec facit mentionem de gratia aduerſarij, nec de propria appellatione, non valebit impetratio, quia ſi expreſſiſſet Papæ, quomodo aduerſarius nullum ius habet in dicto beneficio, & quod propter hoc appellauit Papa, eodem modo dediſſet ſibi litteras, & gratiam, ſupra de reſcrip. ſuper litteris. ita dicunt Dom. de Ro. deciſ. 310. quæ incipit, item ſi reus. facit quod not. Innoc in dicto cap ex parte S. in verbo, de appellatione. ſ. de reſcrip.

Secundo limita, quando cauſa appellationis includitur in commiſſione. exemplum, impetrans petit per Papam cõmitti cauſam, vel cauſas, quas mouere intendit contra Titium, cum poteſtate citãdi ipſum in curia, & ad partes: nam dato quod nullam mentionem faciat de cauſa appellationis, tamẽ poterit appellationem proſequi interpoſitam ad Papam vigore dictarum litterarum. Et ratio eſt, quia cauſa appellationis includitur in commiſſione, & eſt cauſa, quæ mouetur, vel moueri intendunt, & quia ſi verbum appellationis fuiſſet expreſſum in ſupplicatione, eodem modo litteras obtinuiſſet, vt in dicto cap. ſuper litteris. de reſcript. & ita dicunt Dom. de Ro. deciſio. 353. & hoc modo poteſt procedere illud, quod dicit Innoc. in cap. ex litteris. de offic. deleg. vbi dicit, quod licet in aliis litteris multa ſint exprimenda, de quibus in cap. 2. de dolo, & contu. & in cap. inter monaſterium, de re iudica. Tamen in reſcriptis impetratis ſuper appellatione a diffinitiua, ſufficit impetrare ſimpliciter ſuper ipſa appellatione, licet non fiat mentio in litteris de ipſa appellatione: ſecus dicit, ſi fiat impetratio ſuper appellatione ab interlocutoria, quia tunc eſſet neceſſe, quod fiat mẽtio de ipſa appellatione, & de cauſa ipſius appellationis. Tamen ſtilus Romanæ curiæ habet quod ſatis ſit exprimere, quod ſit appellatum a grauaminibus, licet cauſæ grauaminum in ſpecie, aliter non exprimantur.

Tertia limitatio eſt, quando appellatio de iure nõ valet, vel eſt deſerta, vel eſt ei renunciatum tacite, vel expreſſe: nã tunc valet impetratio nulla facta mentione de appellatione. de hoc ex tex notabilis in cap ex parte S de reſcrip. iuncta glo 2. & ibi hoc tenet Ioan. de Imo. in vltima char. idem tenet Bal. in l. i. C. ſi contra ius, vel vtil. publ per illum tex. dicens idem eſſe in caſibus, in quibus non poteſt interponi appellatio. Valet enim tunc impetratio non facta mentione
6 de appellatione, quia † taciturnitas non vitiat reſcriptum in eo, quod ſi fuiſſet expreſſum, fuiſſet eodem modo conceſſum. tex. eſt in d. l. i. & in d. cap. ſuper litteris. ſupra de reſcrip. & has tres limitationes nota.

7 Nunquid autem ſit facienda mentio † de præfixione termini ad proſequendum appellationem. dic quod ſic, & ſic non ſufficit facere mentionem de appellatione, niſi etiam fiat mentio de præfixione termini ad proſequendum appellationem, vt in c. ſæpe. & in c. oblatæ. ſ. de appellat. in quibus
d plene dictum eſt. [d]

In glo. in verbo, tamdiu. Ex hac glo. colliguntur duæ lecturæ ad iſtum tex qui videtur ſibi contrariari, quia in principio innuit priores impetratas per appellatum eſſe nullas, ſed in verſic. verum, innuit eas eſſe in pendenti, ſeu quod debeant habere uigorem, donec cognoſcatur de iniqua ſententia.

Prima lectura eſt, vt principium intelligatur, quando appellatus impetrauit litteras ad iudices delegatos, ſed non valuerunt, quia non fecit mentionem de appellatione aduerſarij, & quia nimium præuenit appellantem, iuxta ea quæ habentur in cap. oblatæ. ſupra de appel. verſi autem. verum intelligitur, quando appellatus impetrauit nimiũ non præueniendo iuxta ea quæ habentur in dicto cap. oblatæ. ſupra de appell Item de appellatione aduerſarij fecit mentionem, tunc enim iudices dati per priores litteras, debent cognoſcere de validitate ſententiæ. Nec obſtat, quod in ſecundis litteris impetratis per appellantem ſit facta mentio genera-
8 lis de prioribus litteris; nam generalis † mentio non tollit priores litteras; ſed oportet, quod fiat ſpecialis mentio, vt in cap. 2. de do. & contum. & ſecundum iſtum intellectum iſte tex. addit ad dictum cap. oblatæ. vt dicit hic dom. Abb. ſcilicet ut priores litteræ debito tempore impetratæ per appellatum, prævaleant ſecundis, licet in eis fiat mentio generalis de prioribus per illa uerba, nullis litteris ueritati, & iuſtitiæ præiudicantibus, &c. Et iſte intellectus eſt uerus in ſe, ſed non placet glo. quia nõn conuenit Rubricæ, quia ſi utræque litteræ fuiſſent impetratæ ad iudices, potius faceret ad titulum de appellationibus. Sed quia hic tractatur de confirmatione, tex. debet intelligi, quod primum reſcriptum impetratum per appellatum fuit pure confirmatorium ſententiæ, ita quod Papa confirmauit ſententiam in forma communi, ſicut iuſte erat lata, nec mandabatur aliqua cognitio iudicibus. In litteris uero ſecundis impetratis per appellantem, fuit commiſſa cauſa appellationis iudicibus delegatis, & ſic ſolę litteræ per appellantem impetratæ erant iudiciales, & dubitabatur quæ præualerent, & Papa reſpondet, quod ſecundæ litteræ impetratæ per appellantem non habeant euacuare primas litteras impetratas per appellatum ſuper confirmatione ſententiæ, quia mentio generalis non
9 tollit ipſas primas litteras: tamen quia † confirmatio ſententiæ erat facta in forma communi, non habet præcludere viam cognoſcendi de iniquitate ſententiæ, vt dictum eſt in cap. j. ſupra eod. Ideo reſcriptum confirmatorium habet interim ſuum vigorem, ſed nihilominus iudices impetrati per ſecundas litteras cognoſcent de cauſa appellationis, & ſi ſententia retractabitur, reſcriptum confirmatorium reddetur nullum, quia fuit factum in forma communi, ſcilicet ſicut ſententia iuſte erat lata: ſi vero ſententia confirmabitur primæ litteræ habebunt ſuum vigorem.

Et ex hac glo. colligit do. Abb. quod vbicunque ex vno tex.
10 poſſunt elici plures lecturæ, ſeu plures † intellectus, ille intellectus

ADDITIONES.

a ¶ Hoc dictum limita, ut infra in fine limitat hic Alex. Neuus.

b ¶ Idem tenet Hoſtien. in ſumma de reſcrip. §. quæ poſſunt obiici. & §. hæc autem. 2. colum. verſic. ac appellatio. & ſub §. ſed ut. 3. colum. verſic. 43. & ſequen.

c ¶ Adde quod etiam debet fieri mentio de interlocutoria. Hoſtien. in ſumma de reſcrip. §. quæ poſſunt obiici. ſub §. ſed ut. 2. col. verſic. 66. allegat cap. cum olim. de re iudic.

d ¶ Idem tenet domin. Alexan. Ne. ſupra tit. proximo. in cap. oblatæ. in fine. ibi uide.

tellectus eſt amplectendus qui conuenit Rubricæ, & ſic ſe-
cundum eum ſemper debemus interpretari tex.vt conueniat
tit.ſub quo ſituatus eſt.

Et ex hoc colligit vnum modum arguendi,ſcilicet a ſitua
11 tione Rubricæ, allegat † ſimilem glo. in cap.tibi,qui.de re-
ſcrip.in 6.& in cap.ſi ſuper gratia.de offic deleg.eod.lib. quæ
dicunt executorem datum in litteris beneficialibus eſſe de-
legatum,quia ponitur in tit.de offic.dele. allegat etiam gl.2.
in c.vnico ſupra tit prox.

Et hanc ſecundam lect.approbat dom.Abb. & commu-
niter Doct. ſed Goffr.Pet.& Abb.dicunt, quod principium
cap loquitur de litteris,quas impetrauit appellans,nulla pe
nitus facta mentione de litteris confirmationis a parte alte
ra impetratis, quia ex quo ſtatim iuit appellans, præſumi-
tur fuiſſe præuentus,& ideo proceditur per ſecūdas.ſed ver-
ſic.verum.loquitur, quando fecit mentionem, ſed non ple-
nam, & ſic præſumitur habuiſſe notitiam litterarum, & fe-
ciſſe, vel tacuiſſe in fraudem,& ideo proceditur per primas,
12 & non ſecundas litteras, & ſic † melius eſt ſecundū eos om
nino verum tacere, quam non perfecte dicere.facit clemen.
conſtitutionem.§.j.de elect. vbi omittens debitas circunſtā-
tias in exceptionibus criminum contra electum non audi-
tur, etiam ſi per iuramentum probare velit ipſas, vel proba
tiones deueniſſe ad notitiam ſuam de nouo, & tamen ſi in
totum omiſiſſet opponere exceptionem illius criminis au-
diretur,ſi iuraret exceptionem illius criminis nouiter deue-
niſſe ad notitiam ſuam, vt in cap vt circa de elect.in 6.& vi-
de glo.in dicta clem.cōſtitutionem.in verbo, de nouo.in fi.
quæ dicit ſe dicere ſolere, quod interdum expedientius eſt
in totum veritatem tacere, quam non perfecte dicere. & al-
legat illud capitu. vbi hoc probatur ſecundum intellectum
Goffr.Pet & Abb.& cum iſto intellectu etiam tranſit hic Io.
And in fi.

Ex quo infero vnam notabilem limitationem ad ea,quę
dixi in primo notabili, ſcilicet quod de litteris, quæ poſſunt
elidi per exceptionem,non eſt facienda mentio: nam ſi fie-
ret mentio generalis ſecundæ litteræ non valerent,quia per
dolum,& fraudem videtur nō feciſſe expreſſam,ſeu plenam
mentionem.pro quo optime facit cap.ſuper litteris,ſupra de
13 reſcrip. vbi † taciturnitas omiſſa per fraudem,vel malitiam
vitiat litteras, etiam ſi Papa fuiſſet eodem modo conceſſu-
rus. Et hoc tene perpetuo menti pro limitatione,& declara
tione glo.quam allegaui in primo notabili.

Secundus tamen intellectus glo.magnæ conuenit literę.
& hæc ſufficiant. Sequitur cap.cum dilecta.

SVMMARIVM.

1 *Innouatio priuilegiorum confirmationem non inducit.*
2 *Priuilegium vnum habens cum periculo illud, ſecum defert iter faciendo.*
3 *Regiſtratio,ſeu duplicatio ſcripturarum eſt vtilis.*
4 *Sigilla Epiſcoporum,ſeu Abbatum, ſunt authentica.*
5 *Examinatio alicuius ſcripturæ poteſt delegari.*
6 *Sigillo legati adhibetur plena fides.*
7 *Intereſſe poteſt prætendi, ne inſtrumentum, ſeu priuilegium renouetur, ſecundum Abba.*
8 *Caſus etiam exceptus, ex identitate rationis trahitur ad alium caſum.*
9 *Abſentes tribus in caſibus tantum vocandos eſſe aſſeritur.*
10 *Aſſerens caſum eſſe exceptum debet probare.*
11 *Priuilegium ſcribi poteſt, tam in papyro, quam in pergameno.*
12 *Dictio, quaſi,eſt aſſertiua ſimilitudinis, non veritatis.*
13 *Exceptio quando non impediat actum ſummariæ expeditionis.*
14 *Paria ſunt, quod exceptio requirat altiorem indaginem ab initio,vel ex poſt facto, propter appellationem.*
15 *Præſcriptio contra exemptum, immediate Papæ ſubiectum, ſpatio quadraginta annorum procedit.*
16 *Præſcriptio centum annorum currit in omnibus rebus contra Romanam eccleſiam.*
17 *Præſcriptio centum annorum poteſt probari per teſtes.*
18 *Priuilegia, & inſtrumenta ſuccumbentis incidi, & lacerari debent.*
19 *Inſtrumenta inutilia contra tenorem iuris proprij, poteſt quis petere lacerari, & corrumpi.*
20 *Proceſſus ſuper litterarum innouatione, an poſſit fieri lite non conteſtata.*
21 *Litis conteſtatio non eſt facienda pro innouatione ſcripturarum.*
22 *Epiſcopus præſcribens contra exemptos, dicitur præſcribere ex titulo iuris communis.*
23 *Pronunciatio non debet fieri ſuper non petitis.*
24 *Citatio partis an debeat fieri in renouatione priuilegij.*
25 *Citatio an requiratur in conceſſione priuilegij.*
26 *Renunciatio priuilegij nunquid requirat denunciationem, ſicut requirit teſtium receptio.*
27 *Mulier licet non poſſit eſſe procuratrix ad iudicium, poteſt tamen eſſe ad negocia.*
28 *Religioſi nunquid poſſint eſſe procuratores.*
29 *Papa qualiter procedat, quando vult mouere quæſtionem contra ſubditum.*

CAP. IIII.

1 Cum dilecta. Innouatio † priuilegiorum
confirmationem nō indu
cit, nec nouum ius tribuit, ſed ſi quod compete-
bat, conſeruat, hoc dicit. Diuiditur in ſeptem
partes.

In prima ponitur ſororum petitio,& datio inquiſitorum.

In ſecunda ponitur inquiſitorum relatio, & eorum obie-
ctio.

In tertia iudicum datio, & ab ipſa appellatio.

In quarta monialium iterata petitio, & reorum contra-
dictio.

In quinta Papæ interlocutio, & priuilegij innouatio.

In ſexta, Papa conſtituit ipſam Abbatiſſam procuratri-
cem.

In ſeptima committit principale negocium diffinien-
dum. ſecunda ibi, nos autem. tertia ibi,vnde iudicibus.quar
ta ibi,nuper autem quinta ibi,nos igitur.ſexta ibi,quia vero.
ſeptima ibi,nolentes igitur.

Nota primo ibi,propter viarum diſcrimina,quod haben-
2 ti vnum † priuilegium.vel vnum inſtrumentum duntaxat, eſt
periculoſum illud deferre ad loca remota, quia eo perdito,
vel conſumpto perditur in effectu ius in eo conuentum,arg.
ſupra de reſtit.ſpoliat.ſæpe. Et per hoc Hoſt.hic dicit, quod
3 eſt tutum, vt priuilegia, vel reſcripta † regiſtrentur, & dupli
centur, argum.l.vnum.ff.de teſtam.& Inſtit.de teſtam.§.pen.
nam tunc perdito originali, vel conſumpto, poteſt fieri pro
batio per tranſumptum, ſupra de fide inſtrum.cap.penul.&
vlt.& in cap.cum in iure, ſupra de offic.deleg. vbi eſt bo.glo.
& in cap.oblatæ.in verbo,fiat fides. quæ incipit,ex hoc vide
tur.infra de verbor.ſignif.

4 Secundo nota ibi,ſub ſigillis ſuis,quod † ſigilla epiſcopo-
rum,& Abbatū ſunt authentica. Quid autem de alijs præla-
tis inferioribus, & capitulis eccleſiarum maxime cathedra-
lium. vide per Innoc. in cap.2. de fide inſtrum. vbi dixi. vide
etiam quod no.in c.poſt ceſſionem.de probat.& in c.ſi cano
nici.de offic.ordin.in 6.

5 Tertio nota.quod † examinatio alicuius ſcripturæ poteſt
delegari, poterit ergo epiſcopus, vel alius ſuperior commit-
tere examinationem alicuius ſcripturæ,& ad relationem il-
lius,cui hoc committit facere ſolemnem tranſumptionem,
licet ipſe originalia non palpauerit, quemadmodum hic
Papa fecit.

6 Quarto nota, quod † ſigillo legati adhibetur plena fides,
ſed Hoſtien.& Ioan.And.hic in verbo, legato. dicunt, quod
ſigillum legati adminiculabatur,ſed fidem non faciebat;cū
nihil ſibi fuiſſet mandatum, & hoc eſt uerum, ſecundū eos,
niſi partes in hoc conſenſiſſent, allegat cap. conſtitutis. ſu-
pra de appellat.& in cap.quod ſuper his. de fide inſtrum. vbi
dixi. ſed dom.Abb.hic in penult.colum. verſicu.extra glo.1.
opponitur. dicit, quod etiam in cauſa commiſſa legato litte
ræ ipſius faciunt adminiculum, ſed plene non probant in
præiudicium alterius, de quo allegat bo.glo. in cap.ſicut. el
tertio,infra de ſenten.excommunicat. & de hoc dixi in iuri
bus præalleg.

Quinto nota, quod per contradictionem illius,cuius inte
reſt, impeditur innouatio priuilegij, donec cauſa contradi-
ctionis fuerit diſcuſſa.

Ex quo infertur ſecundum domi. Abb. quod quis poteſt
7 prætendere intereſſe, vt † priuilegium,ſeu inſtrumentum al
terius non renouetur, & intereſſe poteſt in eo verſari,quod
timet poſſe moleſtari in futurum ex inſtrumentis, uel priui-
legiis non legitimis. Ex quo ſequitur, & probatur in tex.
quod priuilegia ſublata per pręſcriptionem,vel quę poſſunt
elidi exceptione, non debent renouari,quia in futurum poſ
ſent præſtare materiam litigij, & in hoc tene menti iſtū tex.

Sexto nota ibi, eiuſdem ęquitatis ſimilitudine prouocati,
& tene ſemper menti, ſecundum domi. Abb. quod nedum
diſpoſitio ſimplex trahitur ad alium caſum ex identitate ra
8 tionis, ſed etiam † caſus exceptus a regula: nam Papa hic ca
ſum exceptum in teſtibus. in cap. quoniam. ſupra vt li.non
conteſt.ſcilicet quod poſſint recipi non ſeruata ipſa iuris ſo-
lemnitate,trahit ex idētitate rationis ad innouationem pri-
uilegij.

uilegij & ſic ſecundum dom. Abb. eſt hic caſus pro no'a. in
glo. in l. j. C. de condict. indeb. & in l. illud. C de ſacroſanct. ec-
cleſ. quæ dicunt, quod ubi ponitur regula caſibus aliquibus
exceptis, caſus excepti extenduntur ad alios caſus non exce
ptos habentes ſimilitudinem rationis cum caſibus exceptis.
& per hoc dicit glo. in c. præſentium. in verbo, ipſorum, de te
ſtib. in 6. & in c. cum in eccleſiis, in glo. penult. de præben. eo
9 dem lib. quę dicit, quod † abſentes ſunt vocandi ſolum in tri
bus caſibus, in quibus eſt expreſſum: & per hoc dicit, quod
in alienationibus rerum eccleſiæ nō ſunt vocandi abſentes:
nam ſecundum dom. Abb. & in aliis caſibus qui ſun ſimiles
vel grauiores expreſſis ſunt vocandi, & allegat quod no. In-
noc. in cap. 2. inſta de noui oper. nunc. & glo. in cap 2. infra de
his quæ fiunt a maio. par. capit. nam hoc videtur ſentire ibi
glo. pen. dum dicit, quod omnes debent eſſe præſentes, quos
negocium tangit, & quod alias præſentes nihil poſſunt face
re in præiudicium abſentium: ſed hoc Deo dante examina-
bo in c. cum omnes. ſ. de conſtit.

Et ex prædictis dicit dom. Abb. eſſe limitandam regulam
quæ dicit, exceptionem firmare regulam in caſibus non ex-
ceptis, vt in cap. dominus. 32. quæſt. 6. & eſt bo. tex. in c. 2. in fi.
de coniu. lep. vnde glo. in Rubrica de reg iur. in 6. dicit, quod
10 † dicens caſum eſſe exceptum a regula, debet hoc probare:
alias eſt ſtandum regulæ. & idem dicit glo. pen. in clem ſi de
reſcrip. nam debent intelligi vbi caſus, de quo quæritur, nō
habet conſim lem rationem cum caſibus except. & allegat
dom. Abb notabile dictum Bart. in l. ſerui ff de vſucapio. vbi
concludit, quod ſi exceptio eſt facta per dictionem taxati-
uam, nihilominus fit extenſio ad alium caſum, qui in alia
parte iuris reperitur exceptus. Et circa hoc me vlterius non
extendo, de quo plene dixi in c. j de offic. ordin.

Septimo nota ibi, non in pergameno, ſed in papiro, quod
11 † priuilegium poteſt ſcribi non ſolum in pergameno, ſed e-
tiam in papiro de quo vide in Spec de inſtrum edit. §. poſtre
mo. verſic. item quod eſt ſcriptum in papiro. vbi dicit, quod
inſtrumentum publicum poteſt ſcribi in papiro, de quo etiā
per Bart. in l cum tabulis ff. de furt. Et communis concluſio
eſt, quod valet inſtrumentum ſcriptum in papiro. ſed Spec.
vbi ſupra dicit, quod hodie ſaltem reſcripta debent eſſe ſcri-
pta in charta pecorina, & quod debet charta eſſe groſſa, &
& non raſa. de quo etiam in tit. de reſcrip. præſent. § j. verſic.
item quod litteræ. dicit tamen dom. Abb. quod hodie nota
rij pręſtāt iuramentum de publicandis inſtrumentis in char
ta pecorina, ſeu pergameno, de quo remittit ad not. in c ſi-
cut. infra ne cler. vel mona. ſed veritas eſt, quod ſi inſtrumē-
tum ſcriberetur in papiro, etiam hodie valeret. priuilegium
autem, vel reſcriptum non valeret propter ſtilum Romanę
curiæ, qui habet, quod priuilegia ſcribantur in pergameno,
ſeu in charta pecorina: nam vbi in litteris non ſeruatur ſti-
lus Romanæ curię, præſumuntur falſæ, vt infra eod porre-
cta. & in cap. quam graui. de crimi fal. & hoc tenet Speculat.
vbi ſupra.

Octauo nota ibi, quaſi nimia vetuſtate, &c. quod dictio
12 † quaſi, non eſt aſſertina veritatis, ſed ſimilitudinis: nam hic
denotat quandam diminutionem, nō totalem conſumptio
nem. vide tex. cum glo. in capit. ſolitæ. de maior. & obedien.
Quandoque tamen ſecundum ſubiectam materiam eſt aſ-
ſertiua veritatis, iuxta illud Euangelij, quaſi vnigeniti a pa-
tre de quo vide bo. glo. in c prout. ſupra de do. & contuma.
13 Nono nota, quod vbi † exceptio de ſui natura non requi-
rit altiorem indaginem, tamen ſi ex poſt facto propter appel
lationem, vel aliam cauſam efficitur difficilis, & requirit al-
tiorem indaginem, nō impedit actum, qui eſt ſummariæ ex-
peditionis: nam hic exceptio præſcriptionis poterat impedi-
re innouationem priuilegij, quia poterat incontinenti pro-
bari, ſed quia ex poſt facto propter appellationem reddita
fuit difficilis, & longæua: & ideo ea nō obſtante proceſſum
14 fuit ad innouationem priuilegij. † Paria ergo ſunt, vel quod
a principio exceptio requirat altiorem indaginem, & lon-
gum tractum, vel quod ex poſt facto efficiatur altioris inda-
ginis propter diſputationem, ſeu appellationē, & in hoc te-
ne menti iſtum tex. & ita colligunt But. & dom. Abb.

Ex quo infertur, quod ſi in cauſa ſummaria ſit oppoſita
exceptio, non habens altiorem indaginem, & per iudicem
admiſſa, & ex poſt facto efficiatur altioris indaginis, nihi-
lominus quatenus fuerit admiſſa, ea non obſtante, cauſa
ſummaria eſt expedienda, ſeruata exceptione in ordinario
iudicio.

Decimo nota in §. quia vero, optimum argum. ſecundum
dom. Abb. quod cōtra exemptum, & immediate ſubiectum
15 Papæ, poteſt præſcribi † ſpatio quadraginta annorum, qua-
tenus præiudicat ipſi priuilegiato, ſed quatenus præiudicat
Papæ, requiritur ſpatium centum annorum; ſi enim potuiſ-
ſet hæc Abbatiſſa deducere ius Papæ in iudicio non fuiſſet
opus, vt eſſet conſtituta procuratrix Papæ ad deducendum
ius ſuum in iudicio, & dicit hunc tex. in hoc eſſe tenendum
menti. & allegat id quod notat glo. in ſimili in cap. 2. de cap.
mo. & in c. volumus. 16. q. 4. ſed vide illud, quod dixi poſt do.
Abb. in c. ad audientiam. ſ. de præſcrip.

Vndecimo nota ibi, poſſeſſiones & iura, &c. quod eccleſia
Romana gaudet in præſcriptione ſpatio centum annorum
non ſolum in rebus priuatis ipſius Rom eccleſię, ſed etiam
in omnibus iuribus, quæ competunt ſibi; nam hic in pręſcri
ptione libertatis datæ, ſeu exceptionis conceſſæ alicui non
currit contra Romanam eccleſiam minor præſcriptio cen-
tum annorum.

Ex quo infert dom. Abb. quod in omnibus rebus tam cor
poralibus, quam incorporalibus contra Romanam eccle-
16 ſiam non currit minor † præſcriptio centum annorum.

Ex hoc etiam infert, quod contra Romanam eccleſiam,
etiam ſi res ſit mobilis, non præſcribitur minori ſpatio cen
tum annorum, & ſic uſucapio quæ currit in rebus mobili-
bus, & durat triennio, vt Inſtit de vſucap. in princ. non habet
locum contra Romanam eccleſiā. Quid autem in eccleſiis
inferioribus. an contra eas currat vſucapio, plene dixi in c. j.
de reſtit. in integ.
17 Duodecimo nota, quod præſcriptio † centum annorum
poteſt probari per teſtes cuius contrarium dixit glo in c. cū
nobis. ſ. de præſcrip vbi plene dixi.

Vltimo nota ibi, in corrumpendo, ꝙ poſtquam quis ſuc-
18 cumbit in cauſa, debent omnia priuilegia. † & omnia inſtru
menta ſua incidi. ſeu lacerari, ne in futurum poſſint præſta-
re materiam diſcordiæ.

Ex quo infert dom. Abb. quod ſi apud te ſint inſtrumenta
19 † inutilia, quæ quo ad tenorem ſunt iuri meo contraria poſ
ſum petere, vt illa corrumpantur, & lacerentur. pro quo eſt
bo. tex in c. accedens el j in fi. vt li. non conteſt. & in l. ſicut. C.
de lib cau & in l diſſolutæ C. de condic ex lege. & in c. eccle-
ſia. el 2 ſ. vt li. pend. vbi de hoc.

Antequam veniam ad glo. contra tex opponitur de cap.
quoniam. ſ. vt lite non conteſta. vbi patet, quod non poteſt
procedi ad receptionē teſtium nec ad alia quæ concernunt
merita cauſæ lite non conteſtata, vnde non debuit fieri pro-
20 ceſſus ſuper innouatione priuilegiorum, nec procedi ad ſen
tentiam diffinitiuam, niſi lite conteſt. ad hoc. ſ. de li. conteſt.
c. vnico. & tamen etiam tex in fi. mandat ferri diffinitiuam,
ad hoc dantur multæ ſolutiones.

Prima eſt, quod eſt ſpeciale, vbi agitur de iure eccleſiæ Ro
manæ: poteſt enim tunc fieri inquiſitio, & ferri ſentētia dif-
finitiua li. non conteſt. quod quidem habent pro Euangelio,
ſecundum Hoſtien. Dicit tamen, quod circa hoc non occur
rit ius expreſſum, niſi iſtud cap. & C de iure fi. l. certa forma.
& l. ſeq. lib. 10. facit ſ. de ſuppl negl. prælat. licet.

Secunda ſolutio eſt, quod hic proceſſerunt partes coram
Papa, ſecundum ſtilum curiæ, vbi per narrationem, & re-
ſponſionem verbaliter factas, fit lit. conteſtat. coram Papa,
ideo commiſſa fuit receptio teſtium. & iſtas duas ſolutio-
nes nota.

Tertio ſoluit Hoſtien. quod hic requirebatur li. conteſt. &
ob hanc cauſam fuit hic appellatum a prioribus iudicibus,
& quod cauſa iterum committeretur diſcretis viris. ſed iſta
ſolutio diuinat ad iſtum tex. quia non apparet in tex. quod
fuerit ob hanc cauſam appellatum

Quarta ſolutio eſt ſecundum Inno quod hic non require-
batur litis conteſtatio, quia agebatur de innouatione priui-
legij, faciens regulam, quod ubi agitur de innouatione priui
21 legij. vel alterius ſcripturæ, non eſt facienda † litis cōteſtatio,
quod eſt verbum notādum. & iſtam ſolutionem ſequuntur
hic But. & dom. Abb. quia hæc cauſa eſt ſummaria, & modi-
ci præiudicij, ergo non eſt neceſſaria lit. cōteſt. & dom. Abb.
ad hoc allegat theoricam Bart. in extrau. ad reprimendum.
in verbo, ſummarie. vbi dicit, ꝙ ubicunque uerſatur cauſa, ſu
per qua ſententia lata nō infert magnum præiudicium, ſeu
totaliter cauſam non decidit, quin poſſit in alio iudicio gra-
uamen reparari, illa dicitur cauſa ſummaria. ad hoc. l. 3. §. ibi
dem. ff. ad exhib. Et dicit do. Abb. ꝙ iſtam theoricam ſequi-
tur Io. de Ligna. licet non faciat mentionem de Bart in cle.
ſæpe. de verb. ſign. ſed iſte tex. vr̄ facere in contrarium, in ver.
nos igitur. vbi vr̄ innui, ꝙ tunc non requiratur lit. conteſt. qn̄
imminet periculum ſuper conſumptione priuilegiorum, ſi-
cut obſeruatur in receptione teſtium ſed do. Abb. reſpōdet,
ꝙ hæc ſimilitudo procedit hoc modo, quia ſicut teſtes, qui
non poſſunt alias recipi li. non conteſt. recipiuntur inſtante
neceſſitate: ita innouatio priuilegij, nō debet fieri, niſi diſcu-
tiatur prius exceptio illius, cuius intereſt, inſtante tamen pe
riculo, fit innouatio priuilegij reſeruata exceptione.

Sed

Sed aduerte,quia tex.in princ.in ver.licet non videremus. vr̄ innuere,ꝙ Papa debuiſſet,etiam non imminente periculo,facere innouari priuilegia,ſed quod degratia dederit iudices delegatos, qui inquirerēt de veritate exceptionis partis aduerſæ. Sed reſponde,ꝙ ſenſus litteræ in d.verſic.eſt.ꝙ licet nō deberet exceptio prçſcriptionis impedire innouationem priuilegiorum, ex quo imminebat periculum conſumptionis ipſorum priuilegiorum, tamen Papa de gratia dedit iudices delegatos, vt inquirerent de veritate exceptionis. Et quia ab eis fuit appellatum, & ſic exceptio propter appellationem exigebat longiorem indaginem, ideo Papa propter periculum conſumptionis priuilegiorum, fecit priuilegia innouari. Et iſte eſt verus intellectus ad iſtum tex. Et iſta ſolutio vltima procedit quo ad innouationem priuilegiorum, ſed duæ primæ concernunt fi cap. ſ.quantum mandatur, ꝙ feratur ſentētia diffinitiua. vel dic, ꝙ facta innouatione ep̄s petiit monaſterium ſibi adiudicari, cum eſſet in ſua diœceſi,& Abbatiſſa negaret monaſterium eſſe ſubiectum ep̄o pp priuilegium exemptionis. & ſic fuit lis conteſtata in quæſtione principali, de quo etiam dicam infra in 3. oppoſitio.

Secundo opponitur contra tex inquantū mandat, ꝙ ep̄s probaret præſcriptionem cōtra priuilegium præſcriptionis exemptionis.& ſic vult,ꝙ ep̄s poſſit præſcribere contra priuilegium exemptionis,ſed hoc vr̄ eſſe falſum: nā aut ep̄s ſciebat monaſterium eſſe exemptum, & tunc pp malam fidem non potuit præſcribere,vt in c.fi de præſcrip. Aut ignorabat monaſterium eſſe exemptū,& adhuc non vr̄, ꝙ præſcribat, quia non intendit præſcribere, præſcriptio autem non currit ſine poſſeſſione,vt in regula,ſine poſſeſſione.lib.vi. ſed Inno.tenet contrarium hic dicens, ꝙ ipſe ep̄s excuſatur a mala fide quia ius commune facit pro ipſo. ꝙ eſt fauorabile,& exemptio odioſa.per quam delicta ſæpe remanent impunita,& per eam ſæpe præſtatur materia peccandi. de offi.ordi. irrefragabili.de priuileg cum & planctare & c.tuatum. vnde exemptio eſt reſtringenda tanquā odioſa,vt in regula.odia, lib.6.& quia de facili reuertitur ad naturam ſuam.ff.de pact. l.ſi vnus § pactus ne peteret.verſ.ꝙ in ſpecie.35.diſt.ab exordio & s̄.de excep.cum venerabilis. Item dato, ꝙ ep̄s ignoret priuilegium,& non intendat præſcribere: ſufficit, ꝙ adſunt comites præſcriptionis,quia poſſidendo in genere,agit quæ ex poſſeſſione ſequuntur,nec præſcribet ſine titulo,quia ius commune habetur pro tit. Et hæc verba no.ex quibus hēs,
22 ꝙ † ep̄s præſcribens contra exemptos,dr̄ præſcribere ex tit.iuris communis. Item aduerte,quia non eſt verum, ꝙ requiratur in præſcriptione,ꝙ poſſeſſor intendit præſcribere,poſſeſſio enim eſt neceſſaria cum bona fide.Bona autem fides eſt, ꝙ poſſeſſor credat rem eſſe ſuam nō alienam,vt in c fi. s̄.de præſcrip.cum ſimil. non eſt ergo neceſſe, ꝙ poſſeſſor credat rem eſſe ſuam,& ꝙ poſſideat eam tanquam ſuam.

Tertio opponitur in eo ꝙ Papa mādauit pronunciari ſuper adiudicatione ſubiectionis, inquantū ep̄s probaret prçſcriptionem,Abbatiſſa non probante interruptionem,nam ſola innouatio priuilegiorū fuit hic petita,vt patet in princ.
23 cap.vnde ſuper non petitis non debuit † pronunciari,vt in l. vt fundus.ff. communi diuid & in c licet Heli.de ſimo Hoſt. ſoluit,dicens. ꝙ facta innouatione priuilegiorum ep̄s petiit ſibi monaſterium adiudicari,cum eſſet in diœceſi ſua conſtitutum.contra quem legata fuit exemptio,& ipſe replicabat de prçſcriptione,& Abbatiſſa duplicabat de interruptione. vnde Papa ſuper his conſtituit Abbatiſſam procuratricem. Et hoc colligitur ex uerbo,ad iudices.& ex verbo,imponens ſilentium.quæ important eſſe latam diffinitiuam ſententiā. pro hoc facit quod not glo.not.in c.cum olim.in verbo,imponentes.de cau poſſ.& propriet.quæ dicit, ꝙ ſilentium imponitur actori per ſentētiam iudicis, ſed reus abſoluitur ab impetitione actoris.& pro iſta opin facit tex.quia ep̄s erat actor. vnde Papa mandat ei imponi ſilentium,ſi non probauerit præſcriptionem, & iſtum intellectum ad iſtum tex.tene,licet Doct.alias ſolutiones addant.

24 Vltimo quæro,an pars debeat † citari,qn̄ agitur de innouatione priuilegij.& Doct.dicunt, ꝙ ſic, dicunt tamen,ꝙ ſi innouatio fieret in curia Romana,poſſet fieri parte abſente ēt non per cōtumaciam. Et ratio eſt,quia per plurium manus trāſit litera,& ipſi plus in talibus ſunt experti,& melius perpendent falſitatem,vel vitium latens, quam ſi eſſet vnus, de quo etiam per Io.And.ī.c pen.vbi dicam.Dicunt tamen Docto.ꝙ ſi pars eſſet prçſens in curia,deberet citari,& ſi eius aduentus præſumatur probabiliter eſſe de proximo,debet expectari,vt ī de priuil ex parte el primo. ſed do.Abb.hic in fi. remittit ad plene no.in c.ſignificauit. & in c.Albericus.s̄ de teſtib dicit tamen ſe credere,ꝙ niſi ſit periculum in expectādo partem citandam,non debet procedi ad innouationem ſine citatione,& ꝙ innouatio aliter facta non valet, niſi ille faceret qui de nouo poſſet concedere,probatur in d.c.ſignificauit.iuncto c.quoniam frequenter,in princ.s̄.vt li.non conteſt. nam ſi eſt facienda citatio in receptione teſtium, fortius in renouatione priuilegij.quia ſi originale erat vitioſum,nulla defenſio competit amplius parti aduerſæ cum vitium non poſſit perpēdi in tranſumpto: puta ſi erat falſitas in bulla,uel in filo ipſius originalis,uel ſi carta priuilegij erat prius caſſa, & poſtea tranſcripta. & de hoc etiam vide in c.fi.de fi. inſtrum.vbi habetur de renouatione facienda propter vetuſtatem inſtrumentorum.

25 Nunquid autem in † conceſſione priuilegij pars ſit citanda. But.hic in 3.col dicit ꝙ non,vt in c.cum olim eſſemus.ī. de priuil.allegat etiam Lap.in allegatione 63. vbi dicit, ꝙ in diſpenſatione non requiritur partis citatio, & vide quæ dixi in c.inter quatuor.s̄ de maior.& obed.

In glo.j.dicit dom.Abb. quod illud, quod dicit glo.vr̄ eſſe contra factum Papæ, cum Papa hic diſtulerit renouationē ad contradictionem partis aduerſæ; ergo oportet dicere, ꝙ aliquot intereſſe prætēdere: poterat pars aduerſa ſatis enim ſua intererat,quoniam conſumpto originali non timet ſibi litem moueri in futurum, ſecus ſi fieret innouatio.quia poſſet timere litem in futurum ſibi inferri: hinc eſt, ꝙ pp hoc intereſſe mandatur in fine litteræ,hæc priuilegia corrumpi: ergo ſua intererat, ne fieret innouatio, quia melius eſt ante tempus occurrere, quam poſt, vulneratam cauſam remedium quærere,vt in l.fi.C.in quib.cauſ in integ.reſtit.non eſt nec.& in c.quemadmodum de iureiur. ſed tu dic, quod ſenſus litteræ eſt,ꝙ Papa non videbat cauſam,quare priuilegiū non eſſet innouandum,quia imminebat periculum cōſumptionis,& fiebat talis innouatio abſque præiudicio iuris ſui, vt dicitur in tex.

In glo.in verbo.ſimilitudine in fi. Quæro nunquid, ſicut quando teſtes recipiuntur li. non conteſt. debet reus conueniri infra annum,vel ſaltem denunciatio fieri de receptione teſtium,vt d.c quoniam frequenter in princ vt li.non conte.
26 ita etiam debeat fieri, quando fit † renouatio priuilegiorum pp vetuſtatem. Et Inno.dicit,ꝙ non Et ratio eſt, ſecundum Hoſt.quia innouatio nihil noui tribuit, vnde quicquid poterat obiici contra inſtrumentum, antiquum poteſt obiici cōtra inſtrumentum renouatum. In teſtibus vero poſſet imminere periculū circa probationem exceptionum cōtra ipſos competentium,vt d.c.quoniam frequenter. & iſtud ſequitur hic Butr. in 3.col. ſed Ioan.And ſuper iſta glo.remittit ſe ad ea quæ dixi in tex.ſuper verbo,innouanda.vbi dicit poſt Hoſtien.quod reus eſt citandus,vt in c.pen.& vlt s̄ de fi.inſtrum. vel infra annum eſt facienda denunciatio.quando ſ.fit renouatio contra abſentem non contumacem.& iſta pars eſt tutior. poſſet enim poſt annum originale in totum conſumi, ita ꝙ non poſſet apparere vitium, quod inerat in ipſo originali.& ideo dic, ꝙ aut innouatio fit contra citatum, & contumacem, & tunc valet ipſa renouatio, nec aliud eſt faciendū. aut renouatio fit parte abſente non contumace propter euitandum periculum conſumptionis priuilegij,& tunc aut fit ad inſtantiam rei, & nō eſt neceſſarium ꝙ fiat denunciatio infra annum,ſicut etiam nō eſt neceſſarium,ꝙ reus denunciet actori infra annum receptionem factam ad çternā rei memoriam,vt c.ſignificauit.s̄.de teſtib. Aut actor petiit priuilegium ſuum innouari reo abſente non per contumaciam, & in hoc ſunt opiniones, ſed tutius eſt tenere opi. cuī Io.And vr̄ adhærere.ſ.vt reus,vel contra annum conueniatur,vel ei denuncietur innouatio priuilegij, vt d.c.quoniam frequenter. ſupra vt lite non conteſtata. nam eſt eadem ratio in vtroque caſu, ut ſupra dixi.

In glo.in uerbo,innouanda,in fi.dic ſecundum But.& do. Abb ꝙ contrarium procedit,quando inſtrumenta, vel priuilegia ſunt adeo conſumpta, vel corroſa,ꝙ non poſſunt legi, quia tunc non eſt fides eis adhibenda,vbi autē legi poſſunt, licet cum difficultate, debet fieri innouatio,vt hic dicitur.

In glo in verbo,procuratricē.diuide ipſam in duas partes.

In prima opponit,& ſoluit tripliciter.

In ſecunda quçrit,coram quo debeat agere Papa in cauſa ſua.ſecunda ibi,ſed ſi Papa.

In prima parte glo.dom.Abb.dicit,quod principium glo. non eſt intelligendum indiſtincte: nam regula eſt, quod mulier non poteſt eſſe, neque procuratrix, nec arbiter,nec arbitratrix, neque iudex;cum iſta ſint virilia officia, vt in §. tria allegato in glo.& no.plene in c.ſciſcitatus.ſuper glo.2. ſupra de reſcrip.ſed iura allegata in prin.glo. loquuntur in caſibus ſpecialibus. ſ. quando mulier habet iuriſdictionem, ut quia ſuccedit in aliqua dignitate:puta in comitatu,uel Regno. Et
27 dicit dom.Abb.eſſe intelligendum, quod † mulier nō poſſit regulariter eſſe procuratrix ad iudicia, ſed ad negocia bene poteſt conſtitui procuratrix, ut no.in l.ait prætor. ff.de neg. geſt.

geſt. & caſus in quibus mulier poteſt eſſe procuratrix, vide in Spec. de procur. circa princ. & dicit dom. Abb. quod vltima ſolutio gloſ. quantum ad tex. vr eſſe verior. De Abbate.
28 vero, & de aliis † religioſis, nunquid poſſint eſſe procuratores. dom. Abb. allegat bo. glo. in c. de præſentia. 16. q. 1. & vide Innoc. in c. cum l. & A. ſ. de re iudic. vbi dixi. & etiam bo. tex. i. 1 c. 2 ſ. de poſtu. vbi etiam dixi. & etiam tex. bo. & glo. in cle. rel. gioſus, de procur.

In ſecunda parte glo. no. ex ipſa tres modos procedendi,
29 quando † Papa vult mouere quæſtionem contra ſubditum. Et primi duo modi ſunt honeſtiores. Et inquantum glo. dicit, quod Papa poteſt iudicare in cauſa eccleſiæ ſuæ, & ſic vr ſentire, quod in cauſa propria patrimoniali non poſſit eſſe iudex. dom. Abb dicit, quod hoc non eſt verum, quia etiam Imperator poteſt eſſe iudex in cauſa ſua, vt in l. proxime. ff. de his quæ in teſta. delen. & in l. & hæc Tiberius. ff. de hæred. inſtit. de quo remittit ad not. per ſe in c. cum veniſſent. ſ. de iudic. & hæc ſufficiant. Sequitur cap. ad noſtram.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio a religioſo impetrata ſuper prioratu, vel adminiſtratione, nullo modo valet.*
2 *Regulares exiſtentes in eccleſiis cathedralibus, dicuntur canonici.*
3 *Regulares non poſſunt impetrare aliquid perſonale ſibi confirmari, cum non poſſint habere proprium.*
4 *Litteræ emanatæ de curia præter ſolitum ſtylum, præſumuntur falſæ.*
5 *Regulares non poſſunt habere adminiſtrationes proprias.*
6 *Papa non ſolet aliquid confirmare regularibus perſonaliter, ſed tantum in communi monaſteriis.*
7 *Religioſi habentur pro mortuis.*
8 *Negligentia magna, vt cadat in latam culpam, poteſt eſſe cauſa remotionis ab adminiſtratione.*
9 *Adminiſtratio collata a Papa, an efficiatur perpetua.*
10 *Impetratio non vitiatur, licet facta non fuerit mentio, quod beneficium ſit annale.*
11 *Beneficium quod Papa reſeruat, deinde confert, an efficiatur perpetuum.*
12 *Statuto cauente, vt adminiſtratio a quocunque conferatur, non tranſit collatio vltra annum.*
13 *Beneficium quo ad perpetuationem collationis diſtinguitur, vt aut ſit temporale, aut in mera poteſtate ſuperioris.*
14 *Adminiſtratio conceſſa per Abbatem regulari, quoad vixerit, an poſſit ad libitum reuocari.*
15 *Conſuetudo nunquid introducatur aliqua circa perpetuationem adminiſtrationis.*
16 *Optandi poteſtas, an perdatur per non vſum.*
17 *Regularis remotus ab adminiſtratione omni ceſſante cauſa, an implorare officium iudicis, vel ſuperioris poſſit.*

CAP. V.

1 AD noſtram. Non valet † cõfirmatio, quã religioſus impetrauit a Papa ſuper adminiſtratione, vel prioratu, ſi in ea tacuit ſe regularem, ſi vero hoc expreſſit reſcriptũ, cenſetur falſum, quia Papa hoc non conſueuit concedere, hoc dicit, cum cap. ſequen. Communis diuiſio. ſecunda ibi, quia igitur.

2 No primo, quod † regulares exiſtentes in eccleſiis cathedralibus dicuntur canonici: nam iſta eccleſia Nemenſis eſt cathedralis, & regularis, vt refert hic Ioan. And. & ſatis colligitur ex tex. poteſt tamen ſecundum do. Abb. intelligi, quod erãt regulares canonici. ſ. de ordine S. Auguſtini: nam quidã ſunt mendicantes, & iſti non ſunt canonici, poteſt etiam intelligi ſecundum dom. Abb. in monachis eccleſiæ cathedralis, quia iſti poſſunt appellari canonici, vt eſt tex. cum glo. 58. diſt. in cap. 2. de quo plene per dom. Abb. in cap. cauſam. ſupra de iudic.

Secundo nota, quod regulares non poſſunt impetrare aliquid
3 perſonale eis confirmari, † quia non poſſunt habere proprium, ſed quicquid acquirunt, acquirunt monaſterio, qualitercunque acquirunt. 28. q. 1. c. 1. & q. 2. Abbates. vbi bo. tex. cum glo. Et ibi etiam habetur quid de vagabundo, & fugitiuo, an talis acquirat monaſterio, de quo etiam per gloſ. penult. in cap. j. infra de lang. & expoſ. vbi plene dixi poſt domi. Abb.

4 Tertio nota ibi, conſueuit, quod † litteræ emanatæ de curia præter ſolitum ſtilum curiæ præſumuntur quandoque falſæ: nam ſi in eis fuit tacita veritas, præſumuntur ſurreptitiæ, ſed ſi nihil tacetur, tñ conceſſio deuiat ab omni honeſtate, & ſtylo curiæ, præſumuntur falſæ, vt in c. ſeq. vbi dicetur. vide gl. 1. in c. cauſam, quæ no. in fi. in verbo, obuia rationi. de teſti. quæ dicit, quod priuilegium emanatum præter ſtylum præſumitur falſum.

Vltimo no. quod non ſolum regulares alicuius monaſte-
5 rii, ſed etiam canonici eccleſię cathedralis, ſi ſunt † regulares, non poſſunt tenere perpetuo adminiſtrationes, quas habent. Dicit tamen do. Abb. quod hoc non eſt intelligẽdum, quod regularis poſſit eſſe canonicus in eccleſia cathedrali ſæculari, vt in c. ſuper eo. j. de regul. & hoc vr ſentire glo. in c. quorundam. 74. diſt. & iſtud quod regularis non poſſit promoueri ad beneficium, ſimpliciter tenet Feder. de Sen. conſilio ſuo 136. & plene dixi in cap. quod Dei timorem de ſta. mon. intelligit do. Abb. quod poteſt eſſe canonicus, quando eccleſia eſt cathedralis, & regularis, & hoc modo loquitur iſte tex. & tenet glo 58. diſt. cap. 2.

In glo. 1. dum dicit, quod confirmatio perſonaliter facta tacita veritate, quod ſit regularis &c. dicit do. Abb. quod licet dictum glo. ſit verum in ſe, tamen non eſt bona expoſitio ad illud verbum. perſonaliter, poſitum in tex. nã ſenſus litteræ
6 eſt, quod ſedes Apoſtolica † non conſueuit aliquid confirmare regularibus. ſ. vt ipſe perſonæ regulares habeant nomine proprio, ſed realiter bene conſueuit confirmare dando. ſ. priuilegium ipſi rei ſ. monaſterio, vel ordini. Ratio diuerſitatis eſt, quia collegium in communi eſt capax, ſed perſonæ particulares non, quia a ſe abdicauerunt omnia, & poſuerunt prælatum ſuper caput ſuum loco Dei, vnde non habẽt velle, nec nolle. 12 q. 1. non dicatis. & in c. ſi religioſus. de ele-
7 ctio. in 6. Item religioſi † habentur pro mortuis. 16. q. 1. placuit. Et per hoc eſt etiam expedita glo. 2. hic.

Aduerte tamen, quia do. Abb. male repræhendit gloſ. vnicam; nam intentio glo. non fuit exponere verbum, perſonaliter, prout intelligit dom. Abb. ſed intentio eius fuit dicere, quod ſi confirmatio fuit facta perſonaliter tacito, quod ſit regularis, litteræ ſunt ſubreptitiæ, & ſi hoc fuit expreſſum litteræ ſunt falſæ, vt in c. ſequen. iſta fuit mens glo. & hoc modo intelligendo glo. bene dicit.

Extra glo. do. Abb. vt habeatur materia huius cap. & ſeq. mouet hic aliquas quæſtiones.

Et primo quærit, quæ fuit ratio decidendi in iſto tex. & dicit, quod aut poterunt remoueri ab adminiſtrationibus ad nutum ſuperioris, vt in c cum ad monaſterium. verſic. nec alicui. j. de ſtatu mona aut erant perpetui, iuxta illud quod habetur in c. 2. in fi. de ſta. mo. & vtroq; caſu diſſoluebatur bonum obedientię occaſione huius confirmationis; nam cum alias potuiſſent remoueri ad nutum Abbatis, vel ſaltem ex facili cauſa, quando erant perpetui vigore confirmationis, non poterunt remoueri ad nutum ſuperioris, & ſic quodãmodo per has confirmationes faciebant contra bonũ obedientiæ approprianda ſibi hoc ius tenendi perſonaliter. ſed Ioan. And. hic, & But. intelligunt iſtum tex. & ca. ſeq. in obedientiariis, qui poſſunt remoueri ad nutum ſuperioris Abbatis, & iſte tex. & c. ſeq. proprie de eis loquitur, non autem de illis, qui ſunt perpetui, nec poſſunt remoueri ad nutum ſuperioris: tales enim non poſſunt remoueri ex facili cauſa, licet contrarium dicat dom. Abb. nam non poſſunt remoueri, niſi prograui crimine: puta ſi fuerint dilapidatores, vel inconuenienter vixerint, vel aliud commiſerint, pro quo ſunt merito remouendi, ſeu priuandi, ita dicit tex. in c. 2. in fi. de ſta. mon. vnde propter negligentiam non poſſent remoueri,
8 niſi eſſet magna † negligentia, ita quod cadat in latam culpam, vt dicit glo. in cap. cum monaſterium. in verbo, negligens. eodem tit.

Fateor tamen, quod ex leuioribus cauſis poſſunt remoueri, quam clerici ſæculares, vt in ca per tuas. in fi. j. de ſimo. & iſte tex. & c. ſeq. propriè loquũtur de iſtis regularibus, qui poſſunt remoueri ad nutum ſuperioris, & impetrant, vt remaneãt in ipſa adminiſtratione quoad vixerunt, ſed in aliis qui ſunt perpetui, nec poſſunt remoueri ſine cauſa iſtius capit. & ſequen. ſed glo. & Ioan. Andr. tenent in c. ſequen. opin. dom. Abb. & idem ſequitur ibi Bu. ſed ſi confirmaretur talis adminiſtratio ex certa ſciẽtia Papæ in tali adminiſtratione, non poſſet deinceps remoueri ſine licentia Papæ, vnde vbi primo erat obedientiarius Abbatis, efficitur vigore confirmationis obedientiarius Papæ, vt dicit Hoſt. & Io. An in c. ſequẽ. ſed vide Innoc. in c. niſi eſſent. j. de præben. & Doct. in c. cum inter R. ſ. de elect. & in clem. j. de ſuppl. neglig. præl. dicit tamen do. Abb. quod non debet intelligi, quod per hanc confirmationẽ eximatur a iuriſdictione ſui ſuperioris, ſed in omnibus ius ſuperioris competens remanet illæſum, de quo eſt bo. tex. licet ipſum non alleget in cap. per tuas. ſ. de maio. & obed. ſed hoc operabitur confirmatio facta ex certa ſciẽtia, quia non poterit ſuperior cognoſcere, vel tollere ius confirmatum, vt in c. 1. & 2. ſ. eod niſi ex nouo delicto, vt dicit glo. in

in c.1.& 2.ſ.eod vbi dixi.& idem dicit Fede.de Sen.conſi.ſuo
255.vnde iſte in manibus ſuperioris poteſt renũciare,& per-
mutare,& alia facere,quæ faciunt alij ſæculares in ſuis bene
ficiis, hoc etiam tenet But.in c ſeq.& dom.Abb.hic.

Secundo quæro, quid ſi Papa facit collationem talis ad-
9 miniſtrationis, † an efficiatur perpetua. iſtam quæſtionem
mouet dominus Abbas hic & Butr.in cap.ſequen.& ibi But.
allegat Lap in ſua allegatione 9. in qua plene diſputat iſtum
articulum,vnde in hoc ſunt conſiderandi tres caſus.

Primus eſt,quando Papa contulit ex iure deuoluto: puta
per negligentiam inferiorum fuit deuoluta collatio ad Pa-
pam, & hoc caſu non vr̃ alterata natura talis adminiſtratio
nis, & ſic poteſt remoueri ad nutum Abbatis.vt in clem.vni
ca,de ſuppl.negl prælat. & hoc tenet Lap.in prædic.alleg. &
But.in c.ſeq & do.Abb.hic.

Secundus caſus eſt, quando beneficium eſt manuale, uel
annuale ex conſtitutione eccleſiæ, vel monaſterij,& Papa il
lud contulit,& in hoc ſunt opiniones:nam Io.Cald. in qua-
dam quæſtione diſputata per eum,dicit,ꝙ Papa cõtulit gra-
tioſè vr̃ alterata natura ipſius adminiſtrationis, ſeu benefi-
cij. Et ſic erit perpetuus.& idem ſenſit Io.And. in c cum in-
ter R ſ̃.de elect.& Archid.16.q.1.ſi monachus.& in c.præſen
ti de offic ordi.in 6. ſed contrarium ſenſit Collectarius in c.
per tuas.de maior.& obed.iſtam opin.ſenſit etiã Lap.in præ
dicta alleg.vt dicit Bu.in c.ſeq. quando Papa mandat tale be
neficium conferri non præcedente reſeruatione:nam man-
dando conferri non vr̃ voluiſſe alterare naturam beneficii,
ſeu adminiſtrationis. Et dicit Lap. vnum notabile verbum
in prędicta alleg ꝙ etiam ſequitur But in c ſeq ꝙ licet in im
10 petratione † non ſit facta mẽtio,ꝙ beneficium ſit annale,vel
manuale,nõ ꝑꝑ hoc dr̃ gratia ſubreptitia,quia taciturnitas
eorum,quæ Papa non tollit,nec derogat reſcribendo, ſed re-
manet in ſuo integro ſtatu non vitiat literas:puta ſi taceat,
ꝙ prior iurare tenetur ſe ſeruaturum conſtitutiones,vel ſi di
ſponit ſtatutũ,ꝙ non poſſit conſentire collationi,niſi prius
habeat licentiam ab aliquo prælato: nam ex quo non ſit de-
rogatio per reſcriptum Papæ,non eſt neceſſe facere mentio
nem, & hoc tene menti: ſed quoad articulum principalem,
do.Abb.diſtinguit, ꝙ aut Papa in collatione expreſſe dicit,
ꝙ confert ſibi adminiſtrationem,vt quoad uixerit,debeat eã
poſſidere,& tunc non poteſt remoueri per ſuperiorem abſq;
noua cauſa.& de hoc eſt tex.in c.cum inter. R. ſ̃.de elect. &
ſic intelligit no.ibi per Doct. Aut ſimpliciter confert,& tunc
dicit,ꝙ poterit remoueri per ſuperiorem;mouetur,quia Pa
pa concurrit in collatio.beneficiorum cum omnibus ordi
nariis,vt in c.ſi a ſede.de præb.in 6. vnde ſimpliciter cõferen
do non vr̃ voluiſſe alterare naturam beneficij,nec remouibi
le facere perpetuum, argu.hic, & in c.ſeq. Et dicit in dubio
hoc eſſe tenendum, tanquam congruens bonæ obedientię,
hoc etiam ſentit But in c.ſeq.

11 Tertius caſus eſt, quando Papa reſeruat † beneficium, &
poſt illud confert, & hoc caſu Lap. videtur tenere in præall.
alleg. quod videatur alterata natura beneficij; & quod talis
efficiatur perpetuus. Mouetur,quia de iure communi bene-
ficia ſunt perpetua,& non temporalia,ſed conſtitutio diſpo
nens contrarium, recedit a regulis iuris communis, nec po-
teſt hoc facere in pręiudiciũ ſuperioris,quia auctoritas ſupe
rioris ſemper intelligitur excepta.de iureiur.venientes & de
reſcrip.conſtitutus. vnde reſeruando collationi ſuæ, reducit
illud beneficium ad antiquas regulas,vt pro hac vice intelli
gatur collatio facta perpetuo,nec habet Papa facere mẽtio
nẽ de conſtitutione ſpeciali,quæ nõ obligat eum:nam ſicut
per talem reſeruationem tollitur inferiori poteſtas conferẽ-
di pro illa vice, ita etiam tollitur conſtitutio pro illa vice.
Fatetur tamen, ꝙ obeunte illo cui eſt collatus prioratus,re-
dibit ad naturam ſuam. But.autem in c.ſeq in fi dicit, atten-
denda eſſe verba ſtatuti. ſ. an afficiant actum electionis, uel
collationis,an uero afficiant beneficium: puta ut cuicunq;
fuerit collatum beneficium,non retineat ipſum vltra annũ.

In primo caſu.ſ.qñ verba ſtatuti afficiãt actum electionis,
vel collationis. Lap.dicit verum,quia ſtatuentes in dubio vi
dentur afficere propriam electionem,vel propriam collatio
nem, non autem collationem ſuperioris. Et ſubdit, ꝙ ſi in
12 † ſtatuto dicatur,ꝙ a quocunq; cõferatur,non fiat collatio,
vt teneatur vltra annum non valeret,quia hoc eſſet dare le-
gẽ ſuperiori,& actui ipſius ſuperioris.ꝙ facere non poſſunt.
ſ.de elect.innotuit.& de appell ex inſinuatione.

In ſecundo autem caſu.ſ.qñ verba ſtatuti afficiunt ipſum
beneficium.dicit Bu.ꝙ Papa reſeruando vr̃ reſeruare ſm na
turam beneficii,niſi aliud exprimat,vt in c.conſtitutus.& ꝙ
ibi nõ glo.ſ̃.de reſcrip.Dicit tñ But,ꝙ eſt dr̃ia, an a principio
beneficium ſit annale,an vero reſolubile ad nutum ſuperio
ris,quia qñ eſt annale, cẽſetur collatum ſm naturam bene-
ficij,ſed ſi eſt reſolubile ad nutum ſuperioris,beneficium exi
mitur a poteſtate ſuperioris,nec erit poſtea capax poteſtatis
13 reſoluendi. Et ſic in effectu vult Butr.ꝙ † aut beneficium eſt
tpale:puta ꝙ non poſſit beneficium teneri vltra annum,vel
duos annos,& ſic de ſimilibus,& tunc vr̃ facta reſeruatio,&
collatio ſm naturam beneficij:aut beneficium eſt reſolubi-
le ad nutũ ſuperioris.prout ſunt prioratus manuales,& hoc
caſu, quia per reſeruationem beneficiũ eximitur a poteſta-
te inferioris,non erit capax remouẽdi talem, ſed pertinebit
ad Papam talis remotio Ego tñ licet iſte articulus ſit dubi-
tabilis crederem,ꝙ etiam hoc caſu non eſſet alterata natu-
ra beneficij,quia non eſt intentionis Papæ facere iſtos regu-
lares perpetuos, niſi exprimat, vt hic, & in c.ſeq. Item Papa
non vr̃ ſimpliciter reſeruando,& conferendo alterare natu-
ram beneficij Et iſtud etiam vr̃ eſſe de mente do.Abb.hic,li
cet iſtum caſum ſpecifice nõ exprimat,ſed loquatur ſolum,
qñ Papa confert.facit ꝙ no.Feder.de Sen.conſ ſuo 134.vbi di
cit,ꝙ ſi monachus eſt præſentatus,& confirmatus per epm̃
ad hoſpitale, vel prioratum manualem,ſeu obediẽtiarium,
ꝙ nihilominus poteſt reuocari ad clauſtrum per ſolũ Ab-
batem etiam inuito epo, quia ex quo remanſit clauſtralis,
nõ eſt perpetuus,ſed remanet ſub Abbate,& ei obedire tene
tur,& no.per iſtud cap & per c.ſeq.& plus dicit,ꝙ ſolus Ab-
bas etiam contradicente conuentu, poteſt remouere a prio
ratu manuali, ſeu obedientiario, & iſta videtur eſſe ueritas.
De iſto tamen articulo vide per Doct.in d.c.cum inter.R.de
elect.& in clem.vnica.de ſuppl.neglig prælat.

Tertio quæro, nunquid ſi proprius ſuperior: puta Abbas
14 contulit regulari prioratum,vel adminiſtrationem † quo ad-
uixerit poſſidendã,nunquid hoc non obſtante poſſit ipſum
ad libitũ reuocare, & de hoc ſæpe fui de facto interrogatus.
Et do.Abb.dicit eſſe concludendum,ꝙ ſic;nam ſi Abbas ge
rebat in animo,vt ipſum remouere non poſſet,cõceſſio fuit
illicita,& cõtra ius,vt d.c.cum ad monaſterium §.nec alicui.
de ſta.mo.Item quemadmodum dñs non poteſt obligari ſer
uo,vt in l.interpoſitas. C.de trãſa.ita nec Abbas monacho.
facit c.manifeſtum.33.q.5.vbi patet,ꝙ licet vxor emittat uo
tum cum cõſenſu mariti,nihilominus nõ poteſt illud adim
plere eo inuito.& dicit ꝙ hoc procedit,etiam ſi Abbas iuraſ
ſet ipſum nõ reuocare,quia nihilominus valebit reuocatio,
& ad hoc allegat Innoc.in c.inſinuante. ĩ.qui cler.vel vo. &
Feder.de Sen.conſ ſuo 134.vbi concludit,ꝙ Abbas non põt
ſe obligare monacho ſuo, ꝙ in vita ſua teneat certum locũ,
& hoc plenius examinat Fede.de Sen.conſ.ſuo 259. vbi idem
concludit, & allegat Hoſt.in c.inſinuante. qui cler.vel vo. &
Archid.in c.vlt.de offic.ordi.in 6.in glo.magna.

Quarto quęro,quid ſi non eſt memoria in ꝯrium.ſ.ꝙ nun
quam aliquis prior fuerit remotus per ſuperiorem,nunquid
15 ex hoc ſit inducta aliqua † conſuetudo.dom.Abb.concludit,
ꝙ non,dicens,ꝙ aut ſolus non vſus interuenit, non habens
in ſe actum ꝯrium,& tunc non inducitur conſuetudo,quia
in his quæ ſunt merę facultatis,dato ꝙ quis nihil faciat,non
tñ inducitur conſuetudo,nec ꝯ talem currit præſcriptio,vt
nõ.Io.And.in c.Ioannes.de cler.coniug. & Io.And.& Dom.
16 in c fi.de conſuet.in 6.in illa quæſtione, an poteſtas † optan-
di,perdatur per non vſum,& per Bart.& alios Doct.in l.cum
notiſſimi.C.de præſcrip.30.ann.& in l.pignori. ff de vſucap.
& dixi ſ̃.de appell.ſignificante.aut ſuperior voluit illum, vel
prædeceſſorem ſuum, ſed ꝑꝑ potentiam remotio non habuit
effectum ſuum, & eodem modo non poteſt dici inducta cõ
ſuetudo,cum ſit ꝯ bonum obedientię.arg.c.cum non liceat.
ſ̃.de præſcrip.& c.cum inter uos.ſ̃.de conſuet. Et dicit dom.
Abb.quod hoc etiam ualet pro iſtis pręceptoribus S. Anto-
nij, qui regulares ſunt,& per eorum Abbatem præficiuntur
eorum præceptoriis, poſſunt enim de iure communi remo
ueri ad nutum Abbatis,quod tene menti.

17 Nunquid autem prædicti regulares † remoti poſſint im-
plorare officium iudicis,uel ſuperioris, ſi dicant ſe remotos
omni ceſſante cauſa.de hoc vide per Io.And.& Dom.Dom.
in c.cum ſingula.de præben in vj.& per Innoc.in c.inſinuan
te.ĩ.qui cle.uel uo.ubi dixi. Et hæc ſufficiant.

ADDITIO.

2 Adde hic quæ no.in apoſtilla ad dom. Abb.in cap. cum eccleſia Sutrina.
de cau.poſſeſſ.& propriet.

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtratio non ſolet confirmari a Papa, quoad regularis uixerit.*
2 *Litteræ gratioſæ emanantes a curia per curſum ſtyli, præſumuntur falſæ, niſi aliud expreſſum ſit.*
3 *Crimen falſi aliquando ex ſola præſumptione punitur.*
4 *Memoria eſt multum commendanda, ideo laudes illius refert hic.*
5 *Papæ ſcientia qualiter probetur interueniſſe.*
6 *Scientiam certam aſſerens is probare debet.*

CAP.

C A P. VI.

POrrecta. Summatum eſt in c.præcedenti. Communis diuiſio, ſecunda ibi,cum igitur.

1 Nota primo ibi,quo ad vixerit &c.quod † Papa non ſolet, nec intendit confirmare religioſis prioratus, ſeu alias adminiſtrationes, quo ad vixerint poſſidendas, ne difficultetur bono obedientiæ,ſeu non poſſint remoueri ad nutum ſuperioris.Et ex hoc infert do.Abb.quod nec etiam Abbas debet talem confirmationem, ſeu conceſſionem facere,& ſi fecerit non valet,quominus poſſit illum remouere,de quo plenius dixi in c.præcedenti,in penult.quæſt.

2 Secundo nota,quod vbi † literæ etiam gratioſæ emanãt a curia præter ſolitum curſum literarum,niſi euidenter appareat,quod ex certa ſcientia Papæ emanauerunt,præſumuntur falſæ,nec eſt eis obtemperandum, ſed ſaltem expectãda eſt ſecunda iuſſio Papæ,& vbi multum deuiarent ab honeſtate,poſſent puniri latores talium literarum,tanquam auctores falſitatis,vt eſt tex.hic.ſed tex.in c. cauſam, quæ inter vos uertitur,ſ.de teſti.in fi.dicit priuilegium,quod obuiat rationi, eſſe mittendum ad ſed.Apoſt.ſed concorda,quia text. loquit̃,quando impetrator priuilegii,vel reſcripti ipſum nõ præſentat iudici, ſed præſentatur per alium.iſte autem text. loquitur,quando ipſe qui impetrauit pręſentat priuilegium & tene menti gl.in d.c.cauſam,quæ dicit, quod priuilegia q̃ ſunt obuia rationabili conſuetudini priuilegiorum,vel quę nimium lædunt,non valent,& iſtam gl.tene mẽti, quia quotidie allegatur.

Vltimo no.caſum,ſecundum But.& do. Abb. in quo quis
3 punitur de crimine † falſi ex ſola præſumptione.nam reportans reſcriptum contra ſtylum curiæ,punitur de falſo,vt hic patet,& idem videtur probari in c.quam graui, de cri.ſal.Dicit tamen do.Abb. ꝙ hodie multum purgatur præſumptio falſi ex bullæ Papalis appoſitione. facit ſecundum eum, ꝙ no.Inn.in c.ex parte.ſ.de fi.inſtru. Sed hoc mihi non placet, quia appenſio bullæ non purgat vitium falſitatis,vbi literæ ſunt impetratæ contra omnẽ ſtylum curiæ,vt eſt caſus hic, & in ca.quam graui.de cri. fal. quæ loquũtur de literis Papæ in quibus communiter eſt appenſum ſigillum, ſeu bulla, & tamen præſumuntur falſæ,ex quo ſunt impetratæ contra ſtylum curiæ,& hoc etiam eſt de mente gl.in d.ca.cauſam.Nec obſtat dictum Inn in d.c.ex parte.de fi.inſtru.quia Inn.loquitur,quãdo in reſcripto deficit dictio,vel oratio,qui defectus ſecundum Inno.ibi,non uitiat reſcriptum,dummodo bene compræhendatur intellectus Papę,quia per bullam tollitur ſuſpicio,& oculus officialium ſæpe fallitur,vt dicit ibi Inno. & ibi dixi poſt eum, ſecus quando literæ totaliter ſunt contra ſtylum curiæ nam præſumitur bullam etiam falſo fuiſſe fabricatam,vel de vero reſcripto fuiſſe ablatam,& falſis literis appoſitam. de hoc c.licet,de cri.ſal.vnde conclude, ꝙ ex hoc,quod literæ ſunt contra ſtylum curiæ,etiam ſi bulla ſit appenſa,præſumuntur falſæ. Et ex hoc habes vnum caſum, in quo quis condemnatur ex ſola præſumptione,& hoc nota pro his quæ notat Inn. in c.quia veriſimile, de præſump. & ad ea quæ dixi in c.tertio loco,de probat.

In glo.ij dum dicit gl.quod omnium habere memoriam, & in nullo peccare,potius eſt diuinitatis,quam humanitatis
4 dic quod † memoria multum eſt commendanda. vnde Iſidorus in j.libro,de ſummo bono.c.15. Rerum omnium theſaurus eſt memoria: ipſa enim eſt cuſtos rebus inuentis ipſa cogitatis.

In gl iij.no.iſtam gl.pro his quæ dicit do.Abb.in c.præcedenti, ſ.quod etiam priores perpetui qui non poſſunt remoueri ſine cauſa,non poſſunt petere confirmationem a Papa. & ratio eſt ſecundum Hoſt.& Ioan.And.quia ſi tales confirmationes valerent,de cętero non eſſent remouendi, ſeu priuandi ſine licentia Papæ,& ſic diſciplina eccleſiaſtica in eis impediretur contra iura,de appellationibus,repræhẽſibilis, & in c.cum ſpeciali,& c.ad noſtram,& c de priore, & idem ſequitur hic But.Aduerte tamen, quia contra iſtam gl. videtur eſſe tex.in ca.cum ad monaſterium, in §.nec alicui.j̃.de ſta.mo.vbi dicitur,quod aliqua obedientia non eſt committenda alicui poſſidenda perpetuo.ſed ſolue, & intellige glo. de prioribus conuentualib. qui aſſumuntur per viã electionis. Tales enim ſunt perpetui,nec poſſunt remoueri ſine manifeſta cauſa,vt in c.ij.in fi.j̃. de ſta.mo. & de his loquitur gl.

5 In ea gl.in fi.quæro qualiter probetur ſcientia † Papæ Innoc.Io.And.& Doct.dicunt, ꝙ ſi in literis ſit expreſſa mentio de hac decretali, puta, ſi dicatur,non obſtante prohibitione decretalis Inno.tertii præde.noſtri,&c.probatur certa ſcientia Papæ,ar.ca. nonnulli,ſ.de reſcr.& de exceſſ.præla.c. vnico,lib.vj & ſ.de ęta.& quali.eam te. idem ſi approbentur literæ per ſecundam iuſſionem,puta, ſi delegatus, cui Papa mandauit facere confirmationem prioratus reſcripſit Papa & Papa ſecunda uice iuſſit ipſi delegato, vt confirmationẽ prioratus faceret,vt in Auth. de man. principum. §. deinde, colu.3.& in Auth.ut nulli iudicum. §.& hæc vero iubemus, col.9.Et ex hoc no.quod vbi requiritur certa ſcientia,ſecunda iuſſio probat certam ſcientiam.in dubio tamen ſecundũ
6 Inn.dicens † certam ſcientiam,debet ipſam probare propter præſumptionem quæ transfert onus probandi in ipſum. C. de prob.l.ſiue poſſideris,& no.bene iſta verba.Inn.cum quibus tranſeunt Doct.ex quibus infert, ꝙ certa ſcientia Papæ poſſit probari per teſtes.ſed gl.tenuit contrarium in c.ſtatutum,in verbo,literarum,de reſcr.in 6.& illam glo. ibi reprobat Do.Dom.& allegat Dom.de Ro.contra deci. huius gl. ꝑ quibus multum facit quod no.Inn.& Doct hic. ſed dicit Io. And.ꝙ quicquid dicant hæc iura,religioſi tota die impetrãt confirmationes perſonales. ad quod dici poteſt ſecundum Hoſt. quod multa per patientiam tolerantur &c. de præbẽ. cum iam dudum.Et dicit Abb.antiq.quod Papa in iſtis confirmationibus ſolet apponere clauſulam,vſque ad voluntatis noſtræ placitum,quæ gratia expirat per mortem Papę,de reſcriptis,ſi gratioſe, li.vj. & per hanc confirmationem etiſt in prioratu,vel adminiſtratione obedientiarius Abbatis.ſed do.Abb.dicit,quod hoc non eſt intelligendum,quod non teneatur in aliis obedire ſuo Abbati,ut in ca.per tuas,& quod ibi no.de maio.& obed.per hanc enim confirmationem nõ eripitur ſecundum eum a voluntate ſuperioris, ſed remanet ſibi ſubiectus.ſed hoc operatur confirmatio, ut non poſſit remoueri ad libitum Abbatis,niſi fiat remotio ex nouo delicto,ſecundum ea quæ dixi in c.præcedenti,& ſ.eod.ca.j. Et hæc ſufficiant, quia cætera quæ concernũt materiam iſtius c.ſunt examinata in c.præcedenti.

S V M M A R I V M.

1 *Sententia lata,vel laudum latum contra formam iuris,nulla ſunt.*
2 *Arbiter formam iuris ſequi tenetur.*
3 *Sententia arbitri quæ non continet expreſſum iuris errorem,nunquid per officium iudicis reuocari poſſit ſi lædit multum.*
4 *Confirmatio quæ dicatur facta in forma communi, & quid operetur.*
5 *Laici non poſſunt poßidere eccleſiam.*
6 *Laici poſſunt compromittere quæſtionem iuris patronatus.*
7 *Verba,iuſle,& prouide in confirmationibus qualiter intelligantur.*

C A P. VII.

1 **E**Xaminata. Sententia,ſeu † laudum contra formam iuris, vel cõpromiſſi lata,eſt nulla etiam ſi per Papã in forma cõmuni fuerit confirmata. hoc dicit. Diuiditur in duas partes.In prima ponit cauſam decreti. In ſecunda decernit.Secunda ibi,vnde.

2 Primo no.quod † arbiter tenetur ſequi formam iuris, ſicut iudex. vnde ſicut non valet ſententia iudicis contra ius lata,vt in cle.j.de re iudi.& in l.j.C.quando prouo.non eſt ne. ita non valet laudum arbitri,ut hic.facit l.j.ff.de arbitris.ubi dicitur,quod arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum.Nec obſtat l.diem proferre.§.ſtari. eod.ti.ubi dicitur, ꝙ ſtandum eſt ſententiæ arbitri,ſiue æqua, ſiue iniqua ſit. nam illud eſt verum,quando ſententia arbitri non habet errorem iuris expreſſum,vt hic,& in hoc tene menti iſtum text.ꝙ ſententia arbitri habens errorem iuris expreſſum,eſt nulla,ſicut ſentẽtia iudicis.

3 Nunquid autem quando ſententia † arbitri non cõtinet errorem iuris expreſſum,tamen enormiter lædit,poſſit implorari officium iudicis ad eam reuocandam.dixi in c.j.ſ.de arb.& plene ꝑ Io.de Imo.in repe.c.Quintauallis ſ.de iureiu. Nota,ꝙ vbi in confirmatione Papæ non inſeritur tenor rei confirmatæ,ſi apponitur illa clauſula,ſicut prouide factum
4 eſt &c hæc confirmatio † dicitur facta in forma communi. vnde non validat actum in ea inſertum,quia illa clauſula,ſicut, ponitur conditionaliter.

Tertio no.ibi,ab utraque parte receſſum &c.ꝙ partes nõ poſſunt emologare,ſeu improbare laudum nullũ, & ſic conſenſus partium non põt purgare vitium nullitatis.& ex hoc poteſt argui,ꝙ licet ſententia nulla approbetur per partes,ꝑ hoc tamen non purgatur vitiũ nullitatis, ẽt interueniente confirmatione Papę in forma cõi,ita vr̃ probare iſte tex ſed do.Abb dicit,ꝙ iſte tex.eſt intelligendus,qñ tollere vitiũ nullitatis,non dependet a conſenſu partium,ſicut hic potuit eſſe in iurepatronatus.nam purgatio hmõdi vitii non dependet a ꝯſenſu partiũ,alias ſequeretur abſurdũ, ꝙ poſſet effici patronus ille,ad quem non ſpectat ius patronatus, ſecus vbi

vitium nullitatis cōcerneret merum fauorē partiū,quia tūc
ſcienter approbando laudū,tenerentur ad eius obſeruantiā,
ſaltem ex vi pacti, & ſi non ex vi ſententiæ, vel laudi. tex.eſt
not.cum glo in l.2.C.comm vtriuſq; iudi. vbi hoc tenēt om
nes Doct.& per Bar.& Bal.in l.j.C.qui pro ſua iuriſd.& ſic de
bet intelligi glo. in c ſignificaſti.ſ.de ſo.compe. vbi per But.
& do.Abb. Opponitur ꝯ tex. dum dicit,ꝙ inter iſtos laicos
5 erat contentio ſuper eccleſia:nam laici† nō poſſunt poſſide-
re eccleſiam,vt in c.cauſam.ſ.de præſcrip. & in c.eccleſia S.
Mariæ, de conſtit.& in c.cum terra.& in c Maſſana.de elect.
ſed ſm Io.And hic erat contentio ſuper eccleſia.i.ſuper iure
patronatus ipſius eccleſiæ.facit c.examinata.ſ.de iudic. ꝙ lo
6 quitur de eodem facto. Ex quo infertur,ꝙ laici† poſſunt cō-
promittere quæſtionem iuris patro.hic enim fuit compro-
miſſum in Vicedñm, qui erat clericus, & Vicarius Sabinen.
ep̄, qui eſt Cardinalis, ſicut Hoſtien. Portuen. Albanen.Fe-
neſtrinus,& Tuſculanus,qui cum aſſiſtant Papæ,habent in
eccleſiis ſuis Vicarium in ſpiritualibus,& temporalibus, qui
vulgariter appellatur Vicedominus.

In glo.hæc glo. intelligit iſtum tex.ꝙ laudum erat latum
per gratiam,vel per ſordes i.per preces, vel per receptionem
pecuniæ. Sed tu intelligas, ꝙ laudum habebat errorem iuris
expreſſum,prout dixi in j.not. ¶In cæteris glo.bene dicit.

7 In glo.in verbo,ſicut.no bene glo. ꝙ illa verba † ſicut iu-
ſte, vel ſicut prouide, &c. poſita in confirmationibus,intel-
liguntur conditionaliter.ſed ſi ponantur in priuilegiis,intel
a liguntur cauſaliter: nam dictio ſicut, exponitur, ideſt quia.[a]
de quo etiam vide bo glo.3.diſt priuilegia. Primum tamē di
ctum ſ ꝙ dictio,ſicut,poſita ſic in confirmationibus ſtat cō
ditionaliter,& debet intelligi, niſi infereretur tenor rei con
firmatæ, quia tunc ſtaret realiter, & deberet exponi ſicut
pro quia, vt eſt tex.in c.ſeq. vbi plenius dicam. Et hæc ſuffi-
ciant. Sequitur cap.venerabiles.

ADDITIO.

a ¶Sicut exponitur,ideſt quia.De hac dictione etiam in ſequen.cap.de hoc
copioſè per Feli.in cap.2.4.col.de reſcrip.

SVMMARIVM.

1 *Dictio ſicut, in confirmationibus ſumitur cauſatiue.*
2 *Certa ſcientia præſumitur ex tenore rei in litteris confirmationis expreſſo.*
3 *Compoſitio inter partes de confirmatione obtinenda, non intelligitur de communi.*
4 *Clauſula, ſicut ſine prauitate, qualiter de ſtylo curiæ intelligatur.*
5 *Verbum confirmationis, quomodo in litteris procedebat.*
6 *Confirmatio quid operetur, componentibus partibus, vt hoc debeat executioni mandari, ſi fuerit confirmatum.*
7 *Compoſitio de quantitate decimarum per ſolum Papam validatur.*
8 *Compoſitio quatenus cenſeatur eſſe confirmata, ſi tenor compoſitionis inſertus fuerit.*
9 *Verba aſſertiua Papæ non faciunt fidem in alia cauſa, vel cum alia perſona, & ſic quo ad tertium.*
10 *Dolus per confirmationem Papæ qualiter tollatur.*
11 *Exemplato ex originali,qualiter credatur.*
12 *Diuerſitatis ratio inter inſtrumenta,& priuilegia eſt triplex.*
13 *Inſtrumenta non poſſunt renouari parte abſente.*
14 *Confirmatio ex certa ſcientia per Papam facta intelligitur, clauſula, ſine prauitate, vel ſimili non appoſita.*
15 *Confirmatio in qua non inſeritur tenor, & clauſula, ſine prauitate apponitur, cenſetur eſſe in forma communi.*
16 *Confirmatio facta in forma communi, præſtat cauſam præſcribendi.*
17 *Defectus ſolius ſolemnitatis videtur per certam ſcientiam in confirmatione appoſita per Papam ſuppleri.*
18 *Confirmatio debet fieri aut partibus præſentibus, aut inſtantibus.*

CAP. VIII.

1 VEnerabiles. In confirmationibus ex cer
ta ſciētia,dictio,†ſicut, poni
tur cauſatiue, nec nocet, ſi verbum, confirma-
mus, præcedit tenorem confirmati, hoc dicit,
Comunis diuiſio. ſecunda ibi, mandamus.

No.primo,ꝙ vbi exprimitur tenor rei confirmatæ,præ
2 ſumitur ex certa † ſciētia,etiam ſi in litteris confirmationis
ſit appoſita illa clauſula,ſicut ſine prauitate &c.

Secundo no. ꝙ vbi inter partes cōponentes expreſſe fuit
3 actum,vt non valeat† compoſitio,niſi interueniat cōfirma-
tio principis,non debet intelligi de confirmatione obtinen
da in forma communi,ſed de confirmatione ex certa ſcien
tia, & hæc potuit eſſe ratio dubitandi hic,ſm do.Abb. nam
forte dicebant homines Cypri,ꝙ non erat adimpleta con-
ditio per illam confirmationem factam cum illa clauſula,
quaſi illa clauſula faceret conditionalem confirmationem,
ſed hoc non habuit obſtare, ꝙ tenor compoſitionis erat in-
ſertus in confirmatione.

Tertio no ibi,clauſula conſueta, ꝙ tam in confirmatio-
nibus,quæ fiunt ex certa ſcientia, quam in illis, quæ fiunt in
4 forma communi,appellatur de† ſtylo curiæ,illa clauſula,ſi-
cut ſine prauitate &c.ſed vbi confirmatio fit ex certa ſcien-
tia,dictio,ſicut,ſtat cauſaliter pro quia. vbi autē fit in forma
communi,ſtat conditionaliter.de quo j.dicā in glo pen.ſed
5 pro declaratione litteræ quæro, quomodo verbum† confir-
mationis procedebat. Io.And dicit,ꝙ forte,ſicut dicebatur
in litteris Papę,compoſitionem inter vos factam,ſicut ſine
prauitate facta eſt,cōfirmamus, cuius tenorem præſentibus
duximus inſerēdum,ſed poſtea in litteris erat inſertus tenor
compoſitionis de verbo ad verbum.

6 Secundo quęro,quid operetur† confirmatio,qn̄ partes fa-
ciunt compoſitionē cum hoc,ꝙ compoſitio debeat execu-
tioni mandari,cum fuerit per Papā cōfirmata. Hoſt.dicit, ꝙ
hæc confirmatio eſt ſimilis ꝯtractui in ſcriptis celebrato, qui
nullas vires habet,donec fuerit in mūdum receptus, & ſub-
ſcriptione partium confirmatus, vel ſi per tabellionē fuerit
ſcriptus ab ipſis partibus abſolutus,vt in l.ꝯtractus.C.de fi.inſtr.
vnde eodem modo dicendum eſt,ꝙ compoſitio nullas vires
habeat,niſi ſecuta confirmatione Papæ.

In glo.j.Innoc.intelligit,ꝙ hic non fuerit conuentum ſu
per quantitate decimarum diminuenda,ſed in quo loco,vel
quo tpe,uel quibus perſonis ſolui deberent decimę ſed Ioā.
And.intelligit iſtum tex de quantitate decimarum,ideo fuit
neceſſaria Papalis confirmatio,& ex certa ſcientia. ſed tenē-
do lect.Inno. dicit Io.And. ꝙ bene procederet illud,ꝙ dicit
hic Goffr. ſ. ꝙ ſi legatus hanc compoſitionem approbaſſet,
purgatum fuiſſet vitium, & valuiſſet compoſitio,ſed ſecun-
dum aliam lect.ſ ꝙ fuerit facta compoſitio ſuper quantitate
decimarum, legatus de latere non potuiſſet iſtam compoſi
tionem confirmare,ſed ſolus Papa, iuxta c.a nobis. j.de de-
ci.& iſtud ſequitur But.& dom.Abb.qui dicit,hoc dictum eſſe
ſe bene notandum.ſ ꝙ nullus citra Papam poteſt confirma
7 re,ſeu ualidare† compoſitionem ſuper quantitate decimarū
dimuenda, & hoc tene perpetuo menti,quia ſæpe laici com
ponunt cum presbyteris parochialibus,& faciūt tales com-
poſitiones confirmari per epiſcopos:nam tales confirmatio
nes non ualēt,ſi per eos diminuitur quantitas decimæ,quia
eſt de reſeruatis Papæ,quod no.

In glo. 2. diuide ipſam in duas partes, prout de duobus
quærit.ſecunda ibi,ſed nunquid.

In prima parte glo.Innoc. dicit, ꝙ ex quo eſt inſertus te-
nor,dato ꝙ compoſitio eſſet ꝯ ius, nihilominus valet cōfir
matio,quia Papa cenſetur uoluiſſe diſpenſare ꝯ ius.de tran-
ſact.c.j.& vide ibi Io.An.ſuper verbo,imperitia.& hoc ſequi-
tur But.hic,& do.Abb.& dicam j.ſuper glo.pen.dicit tamen
Innoc.ꝙ ipſe idem qui confirmauit compoſitionem, poſſet
ꝯtradicere pro ſuo iure, ſi ignorāter confirmaſſet, allegat de
fi.inſtru.inter dilectos.verſic.porro. Vnde fortius extraneus,
quia res inter alios acta, aliis non præiudicat. Et plus dicit
Innoc.ꝙ etiam alter volens dicere ſe dolo inductum audiri
deberet.ff.de pact. l.tres fratres. ſed hoc intelligit hic Io.An.
quando non fuit præſens in confirmatione. Et ex his limita
8 iſtam glo.dum dicit,ꝙ vbi inſeritur tenor† compoſitionis cē
ſetur facta confirmatio ex certa ſcientia,ita ꝙ alius iudex nō
poteſt amplius de re cōfirmata cognoſcere: nam hoc fallit,
quando ipſe qui confirmauit,vellet ꝯtradicere pro ſuo iure,ꝙ
ignorabat ſibi competere tempore confirmationis.

Secūdo fallit,quando extraneus a partibus,quę compo-
ſitionem fecerunt,uult ꝯuenire,ſeu ꝯtradicere:nam hoc poteſt
facere, etiam ſi confirmatio ſit facta ex certa ſcientia: nam
talis confirmatio operatur ſolum quo ad ipſas partes, non
autem quo ad extraneum. Et iſtam limitationem no. quia
cum ea tranſit Io.And.& But.pro hoc facit,ꝙ no. Lap.in ſua
9 alleg.2. vbi dicit,ꝙ verba † aſſertiua Papæ: puta ſi narrat be
neficium per ſe reſeruatum,non faciunt fidem in alia cauſa,
vel cum alia perſona ꝙ no.pro limitatione glo in clem.j.de
probat. & in illa alleg.Lap.multum diffuſe arguit, & allegat
etiam Fed.de Sen. in conſiliis ſuis. vide etiam eundem Lap.
in alleg.ſua 121.& 122.& Io.And.in regula,non licet.lib.6. in
Mercur.& Io.de Imo.in d cle.vnica, in fi.5.col. vbi cōcludit,
ꝙ in facto tertij nullo modo creditur aſſertioni Papæ, vnde
ſicut uerba aſſertiua Papæ, non faciunt fidem quo ad ter-
tium, nec in alia cauſa, ita etiam confirmatio Papæ facta
ex certa ſcientia, non debet præiudicare tertio, quia de iure
tertij Papa non eſt informatus.

Tertio

Tertio fallit ſm Inno. qñ alter ex componentibus dicit ſe dolo inductum. ſed hoc intelligit Io. An. quando nõ fuit præſens confirmationi, & idem ſequitur But. Sed ego credo hoc procedere quo ad hoc, vt inferior non poſſit cognoſcere, ex quo ꝯfirmatio eſt facta ex certa ſciẽtia; ſed quantũ ad hoc, vt validetur compoſitio per confirmationẽ, non credo procedere dictum Io. And & But. quia confirmatio facta ex certa ſcientia, non tollit defectus naturales, vt dicam ſuper glo.
10 ſeq. & ideo ſi interueniſſet † dolus in compoſitione confirmatio Papæ etiam ex certa ſcientia ipſam non validaret, niſi pars decepta ſciuiſſet dolum commiſſum, & tacuiſſet, nam tunc ſua præſentia bene noceret ſibi. & hoc modo poteſt intelligi dictum Io. And & But. & hæc tene menti.
In ſecunda parte glo. do. Abb. dicit ipſam eſſe notandam vſque ad fi. quia ex ipſa limitatur auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. & c. 1. ſ. de fi. inſtrum. in quibus habetur, ꝙ non credi-
11 tur † exemplo, niſi oſtendatur originale ſic exemplatum auctoritate ſuperioris, quia tunc facit fidem, etiam ſi non oſtẽdatur originale & de hoc eſt bo. tex. in c. fi. in fi. ſ. de fi. inſtrũ. & vide bo. glo. in c. cum in iure. de offic. delega. in fi. magnæ glo. quæ dicit, ꝙ ſi reſcriptum, vel inſtrumentum procuratorium, ſeu ipſorum tenor inſeruntur in ſententia auctoritate iudicis delegati, ꝙ ſtabitur tali tenori, ſeu exemplo, etiã ſi originalia non oſtẽdantur. & idem glo. in c. Abbate. in verbo, fiat fides. de verb. ſignif. Dicit tamen Hoſt. ꝙ dictum huius glo. procedit, quando confirmatio fit in præſentia partium, vel ipſis inſtantibus, quia nec aliter fieri debet, nec obeſſet confirmatio niſi partibus vocatis, allegat c. j. & c. pen. & fin. ſ. de fi. inſtru. ſecus dicit in reuocatione priuilegii Apoſtolici, quam Papa facit etiam parte non vocata, ſi non eſt præſens in curia, nec expectatur eius aduentus de proximo, vt ſ. eod. cum dilecta. & quod ibi not. Et eſt triplex ratio diuer-
12 ſitatis, ſm eum † inter priuilegia, & inſtrumenta.
Prima, quia circa examinationem priuilegiorum ſuorũ, curia eſt plene inſtructa, nec in his de facili poteſt decipi; nõ ſic in inſtrumentis, ad hoc, de cler. peteg. c. 2. & de do. & contum. cum olim.
Secunda ratio, quia de facto proprio curiæ agitur in priuilegiis, vbi nõ eſt error probabilis, qui in inſtrumentis eſt probabilis. ſ. de reſcrip. ab excommunicato.
Tertia ratio, quia in priuilegiis conſiderantur principaliter ea quæ ſunt in iure. In inſtrumentis vero ea quæ ſunt facti. facit de conſtit. c. j. lib. vi. & ſ. de appell. ſæpe. in prin.
Ex his infertur, ꝙ licet priuilegium poſſit innouari in curia Romana parte abſente, qñ eius aduẽtus de proximo nõ
13 expectatur, non tamen † inſtra poſſunt renouari parte abſente. etiã ſi eius aduentus non expectatur de proximo. ſed quo ad principalem quæſtionem But dicit, ꝙ licet Hoſt loquatur de renouatione priuilegii, tamen rationes eius concludunt idem eſſe in confirmatione, quia confirmatio eſt factum Papæ, ſicut priuilegium, & confirmatio principaliter continet ius, quia intendit dare robur actui, quem confirmat. ſed do. Abb dicit dictum Hoſt. & Io. And. eſſe limitandum, ſm ea, quæ habentur in clem. vnica de probat. vult dicere, ꝙ ſi Papa aſſerit principaliter fundando intentionem ſuam, tenorem compoſitionis inſertum in his interueniſſe inter partes, quã confirmat ex certa ſcientia, ꝙ valeat etiam parte non vocata, quia ſtãdum eſt narrationi Papæ ſuper illis, in quibus Papa fundat intentionem ſuam, niſi probetur ꝯrium, ſi ſunt de facto alterius, quam Papæ, ſed ſi ſunt de facto Papæ, non auditur volens probare ꝯrium, vt dicit glo. in d. clem. j. in verbo, feciſſe narramus. ſecus ſi Papa non aſſereret tenorẽ compoſitionis inter partes, ita fuiſſe celebratum, quia tunc interſtio talis tenoris non validaret compoſitionem, niſi ambę partes fuiſſent pręſentes, vel inſtetiſſent, compoſitionem confirmari per Papam, & hoc modo intelligas dictum Hoſtien. & Ioan. And.
In glo. pen. pro declaratione eius, & eorum quæ ſcribunt Doct. hic, facias duos caſus.
Primus eſt, quando tenor compoſitionis, ſeu actus qui cõfirmatur, non inſeritur in litteris confirmationis.
Secundus caſus eſt, qñ inſeritur in litteris confirmationis.
In primo caſu facias duas concluſiones.
14 Prima eſt † cõcluſio, ſi Papa ſimpliciter confirmat, nec additur clauſula, ſicut ſine prauitate, vel ſimilis clauſula, & intelligitur facta cõfirmatio ex certa ſcientia, ita dñt Doc. hic. & eſt de mẽte gl. in c. j. prope fi. ſ. eo. ſed do. Abb. in c. preced. in fi. dicit hanc cõcluſionem eſſe intelligẽdam, qñ confirmatio non eſt ꝯ ius, quia in dubio non dẽt præſumi, vt Papa aliquid velit cõcedere ꝯ ius alio non expreſſo, arg. c. nonnulli. ſ. de reſcrip. & in c. unico. de exceſſ. præl. in 6. pro hoc ego allego glo. not. in c. j. in verbo, tollatur. de conſtit. in 6. quæ dicit, ꝙ nõ ualet reſcriptum ꝯ ius, niſi conſtet de certa ſcientia principis, quia prima facie pręſumit per importunitatẽ obtẽtum, vnde expectari debet ſecũda iuſſio, vt in Auth. vt nulli iudicum §. hoc vero iubemus. & in Auth. de iudi. § omnes.
15 Secunda concluſio, vbi in confirmatione † nõ inſeritur tenor, & additur clauſula, ſicut ſine prauitate, vel ſimilis, cõfirmatio intelligitur facta in forma cõmuni, & illa verba ſtãt conditionaliter, & hoc etiam tenet hic glo. & in d. c. j. ſ. eod. Et iſta confirmatio nihil, aut parum valet, niſi forte ad parãdum titulum, vt ĩ. de deci. dudum. ita dicit Io. An. & Bu. hic.
16 Ex quo ſequitur, quod † confirmatio facta in forma cõmuni, pręſtat cauſam præſcribendi, quod no.
In ſecundo autem caſu ſ qñ tenor compoſitionis, vel alterius actus inſeritur in confirmatione, tunc confirmatio intelligitur facta ex certa ſcientia, etiam ſi clauſula, ſicut ſine prauitate, vel ſimilis clauſula ſit appoſita, vt hic. Et dictio ſicut, ſtat ciuiliter, & nõ conditionaliter. vnde debet exponi ſicut pro quia, ita concludunt hic Doct. & dom. Abb in ſi pręced. cap. Dicit tamen Abb. vt refert Ioã And & But. poſt eum ſe audiuiſſe, ꝙ quotiens Papa ex certa ſcientia aliquid confirmat, facit publice proponi edictum in audientia, ſed Dom. de Ro. in deci. nouis ſub tit. de diſmembratione beneficiorũ, deciſio 399. ſingulariter limitant iſtum tex. & ſcripta hic per Doct. dicunt enim, ꝙ etiam ſi Papa confirmet ex certa ſciẽ-
17 tia, inſerendo totum tenorem, & ſupplẽdo omnes defectus, ſi qui interuenerint, vĩ ſupplere † ſolum defectum ſolemnitatis, videlicet uocationem partis, & alia ſolemnia, ſed nõ ſubſtãtialia, uidelicet defectum poteſtatis illius, qui actum fecit, nec defectum iuſtitiæ actus confirmati, ſeu defectum concernẽtem merita ipſius actus, ſicut eſt ueritas cauſarum expreſſarum in confirmatione. Dicunt tamen, ꝙ Innoc. hic, & ſ. eod. cap. j. & ij. uidetur tenere contrarium ſ quod confirmatio Papalis facta ex certa ſcientia, facit infirmum ualidum, nedum quo ad ſolemnitatem, ſed etiam quo ad alia ſubſtantialia ſed ipſi reſpondent dicentes, quod Innoc debet intelligi, quando confirmatio fuit facta cum cauſæ cognitione, & parte uocata, quia tunc confirmatio confirmat totum. Et dicunt, quod hanc concluſionem uidetur tenere Spec. in tit. de lega. §. nunc oſtendendum. verſic. 18. & Pau. & Guil in clem. paſtoralis de re iudic.
Et hoc etiam eſt de mente Hoſtien. hic, dum dicit, quod
18 † confirmatio eſt facienda in præſentia partium, vel ipſis inſtantibus, quia aliter non debet fieri confirmatio, nec obeſſet, ſi fieret partibus non vocatis, vt in c. pen. & fin. de fi. inſtrum. de quo dixi in præced. glo. in ſecunda parte.
Et iſtam declarationem ad iſtum tex. tene menti, de quo plenius dixi in capit. j. ſuper glo. vlti. ſupra de tranſactio. vbi iſtam deciſio. Dom. de Ro. allegaui. Et hæc ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Diœceſani ius non læditur per confirmationem factam in forma communi.*
2 *Legatus etiam de latere non poteſt concedere eccleſiam in præiudicium iurium diœceſani.*
3 *Legatus de latere non poteſt eximere aliquam eccleſiam a iuriſdictione ordinarij ſui.*
4 *Patriarcha debet habere ſuam diœceſim, ad inſtar epiſcopi.*
5 *Diœceſis idem dicitur, quod partitio curæ.*
6 *Subditi debent ſuperiori ſuo obedientiam.*
7 *Legatus de latere, numquid poſſit unire eccleſias ſuæ legationis, ſeu vnum alteri concedere, ſicut poteſt epiſcopus.*
8 *Legatus non poteſt facere eccleſiam ſæcularem monaſterium.*
9 *Conferre qui non poteſt, auctoritatem permutationi præſtare non poteſt.*
10 *Legatus eſt maior quolibet ordinario in prouincia ſibi decreta.*
11 *Legatus Papæ conſideratur dupliciter aut Cardinalis, & de latere aut non de latere.*
12 *Legatus Papæ habet iuriſdictionem ordinariam in loco ſibi decreto.*
13 *Legatus non de latere, non confert beneficia.*
14 *Legatus de latere non poſſe concedere eccleſiam in ſpiritualibus & temporalibus loco exempto.*
15 *Legatus de latere, an poſſit unire eccleſiam collegiatam.*
16 *Verba, Conferre, ordinare, & diſponere, ponuntur ut diuerſa ad idem.*
17 *Verbum ordinare, quid importet.*
18 *Legatus de latere non poteſt unire eccleſiam non collegiatam Epiſcopo ad quem pertinet collatio.*
19 *Legatus de latere non poteſt vnire eccleſiam abſque conſenſu patroni.*
20 *Permutatio facta abſque conſenſu illorum, ad quos pertinet electio, collatio vel præſentatio non ualet.*
21 *Epiſcopus an poſſit unire beneficium reſeruatum.*
22 *Papa habet plenam poteſtatem in Eccleſia militante & omnes recipiunt dignitatem ab eo.*
23 *Differentia ſemper fuit inter preſbiteros & epiſcopos.*

24 *Epiſcopatus eſt de iure diuino.*
25 *Coniug.um ſpirituale facilius contrahitur, quam diſſoluatur.*
26 *Papa non poteſt diſſoluere obligationem iure diuino contractam ſine cauſa.*
27 *Papa poteſt omnia, quia clauis non errat.*

C A P. I X.

SVa. Per confirmationem factam in forma cō-
1 muni ius diœceſani † nō læditur, hoc dicit.
vel ſic. Collatio eccleſiæ facta alteri eccleſiæ per
legatum, & per Papam cōfirmata in forma com
muni, ius diœceſani non lædit, hoc dicit. Communis diui-
ſio. ſecunda ibi. cum igitur.
2 No. primo legatum † etiam de latere non poſſe concede-
re eccleſiam aliquam eccleſiæ vel clerico in prẹiudicium iu
rium, quæ debentur diœceſano loci. Ex quo infert do. Abb.
3 ꝙ† legatus etiam de latere non poteſt eximere aliquam ec-
cleſiam à iuriſdictione ſui ordinarij, quia ſolius principis eſt
alterius iura tollere, & minuere, vt no. in c. conſtitutus. ĩ. de
relig dom. & per Spec in tit. de leg. § nunc oſtendendum ver
ſic. 24. allegat etiam glo. not. in c. fi. de hære. in 6. in verbo, fi-
gura. quæ eſt glo. mag ibi, quæ dicit, ꝙ legatus de latere non
poteſt committere cauſam cum clauſula, vt procedatur ſim
pliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij, quia non
poteſt ius violare, maxime in aliorum præiudicium, & dicit
dom. Abb. illam glo. bene notandam non ſolum in caſu, in
quo loquitur, ſed etiam vt ſumatur ex ea regula circa ea,
quæ tendunt ad violationem iuris communis, & in aliorum
præiudiciū. vt hæc ſint etiam legato de latere interdicta. ſed
tu dic. ꝙ idem ſenſit glo. in clem. ſæpe. circa princ in verbo,
mandamus de verb. ſigni. if.
4 Secundo no. ibi, iura quæ diœceſanis debentur &c. ꝙ† Pa-
triarcha debet hr̄e ſuam diœceſim, ſicut quilibet ep̄s. & ꝙ ra
5 tione ſuæ diœceſis appellatur diœceſanus: nā diœceſis † idē
eſt, ꝙ partitio curæ, ſed dr̄ poſtmodum habere prouincias,
ſub ſe quantum ad iuriſdictionem Patriarchatus: nam Pa-
triarcha eſt ſupra Archiep̄os in prouinciis ſibi decretis, vt ĩ.
de priuil. antiqua. & quod ibi not. & quemadmodū ſe habet
Archiep̄s quo ad ep̄os ſuffraganeos ſuos, ita ſe habet Patriar
cha quo ad Archiep̄os ſibi ſubiectos, vt 99. diſt in. c. 1. & in c.
duo, ſupra de offic. ordi. vbi dixi.
6 Vltimo nota ex fi. litteræ, ꝙ† ſubditi debent ſuperiori ſuo
obedientiam, & reuerentiam, & ꝙ tenetur de iuſtitiis ſuis ſi-
bi reſpondere, & ſic vltra obediētiam, & reuerentiam habēt
ſuperiores quædam iura in ſubditos, vt ſunt ea, quẹ enume-
raui in c. conquerente. & in c. dilectus. de offic. ordi.
Sed circa intellectum cap. quæro de quæſtione quotidia-
na. ſ. nunquid legatus Papæ, maxime Cardinalis, qui appella
7 tur † legatus de latere, poſſit vnire eccleſias ſuæ legationis,
ſeu vnam alteri concedere, ſicut poteſt ep̄s, vt in c. ſicut vni-
re. ĩ. de exceſſ. prælat. Iſta quæſtio eſt ſatis dubia, & commo
uit ſpiritus fere omnium Doct. & Hoſt. hic, tenuit quod nō.
idem tenet Abb. antiquus, dicens, ꝙ legatus nullam poteſta
tem habet auferendi iura vnius eccleſiæ, ſed ſolus Papa po-
teſt. Innoc. vero poſuit duas opin.
Prima eſt, ꝙ Papa, vel legatus concedendo eccleſiā, hoc
ſolum concedit, ꝙ eccleſia ſit ſubiecta ſaluo iure aliorum,
arg ſ̄. de offic. deleg. ſuper eo. In omnibus ergo Ep̄is, & Me-
tropolitanis erunt ſalua ipſorum iura. Donatarij vero pote
runt, ſicut patroni exigere rationem de temporalibus, & ſi
male miniſtrant etiam pro his ipſos excommunicare. Item
potuit ille cui legatus donauit inquirere extra ordinem nō
derogando iuribus aliorum.
Secunda eſt opin. quæ magis ſibi placet, vt nullo modo le
gatus poſſit hoc concedere, ſeu vnire: nam ſi valuiſſet iſta cō
ceſſio, de qua in littera, verba exemptionis importaſſent ple
nam exemptionem, quia legatus cōtulit monaſteria, de qui
bus in littera in ſpiritualibus & tp̄alibus. Et ſic in effectu
Hoſt. Innoc. & Abb. volunt, ꝙ legatus de latere non poſſit
duas eccleſias inuicem vnire, nec vnam alteri ſubiicere. iſtā
opinionem etiam tenuit Feder. de Sen. conſil. ſuo 195. quod
incipit, In Chriſti nomine Amen: factum ita ſe habet. vbi
plene examinat iſtum articulum Cum iſta opin. etiam reſi-
det hic Ioan. And. & Bur. & Feder. de Sen. in d conſil. conclu
dit, quod nulla, vel modica poteſtas eſt legati in alteratione
ſtatus eccleſiarum: non enim ſecundum eum poteſt vnam
eccleſiam vnire alteri in præiudicium ordinarij. ſi enim ua-
leret unio, priuaretur ordinarius in perpetuum iure confe-
rendi illam eccleſiam, nec etiam poteſt ſecundum eum le-
8 gatus † eccleſiam ſæcularem facere monaſterium, iuxta ea
quæ habentur in c ad audientiam. el 2. ĩ. de eccl. ẹdif. nec po
teſt præſtare poteſtatem plebanis volētibus permutare ple-
bes ſuas collegiatas inuitis canonicis, quia qui non poteſt
9 conferre, † non poteſt præſtare auctoritatem permutatio-
ni, vt not. Io. And. in clem. vnica in glo. penul. de rer permut.
ſed Lap in additione d. conſilij dicit, quod nec etiam volen
tibus canonicis poſſet prælatus præſtare auctoritatem per-
mutationi eccleſiarum collegiatarum, quia eccleſiæ colle-
giatæ non includuntur ſub poteſtate legati quo ad collatio-
nem ipſarum, vt in c. deliberatione de offic. lega. in 6. ſed vbi
non prohibetur collatio fieri per legatum, poterit præſtare
auctoritatem permutationi etiam canonicis irrequiſitis, &
contradicentibus. Nec obſtat, ꝙ ep̄s hoc poſſit, vt d. c. ſicut
vnire. de exceſſ. prælat. non enim ſequitur, ergo legatus hoc
poteſt: nam ep̄s poteſt rem eccleſiæ alienare cum conſenſu
ſui capituli, quod non poteſt facere legatus, ſm̄ eum, argum.
12. q. 2. ſine exceptione, cum ſimil. vnde dicit, ꝙ ep̄s non po-
teſt alienare ſine conſenſu ſui capituli cum auctoritate lega
ti, vt in c. paſtoralis de his quæ fiunt a maio. par cap. & idem
ſentit Spec. in tit. de legato. § nunc tractemus. verſic pen. vbi
dicit, quod legatus non poteſt ſupprimere aliquam dignita-
tem in eccleſia, quia hoc eſt ſolius Papæ, vt in c. cum acceſ-
ſiſſent. & quod ibi not. ſ̄. de conſtit. nec etiam poteſt legatus
concedere fructus alicuius beneficij ep̄o ad tempus propter
debita ſoluenda, iuxta ea quæ habentur in c. ſi propter. tua.
de reſcript lib. 6 facit etiam quod not. Bart. in l. prohibere. §.
plane in fi. ff. quod vi aut clam. vbi dicit, ꝙ legatus de latere
non poteſt concedere caſtra pertinentia ad eccleſiam Ro-
manam, & dicit ſe ita conſuluiſſe. idem dicit Spec. in titu. de
legato. § nunc oſtendendum. verſic. pen. vbi dicit, ꝙ legatus
non poteſt alienare rem pertinentem ad eccleſiam Roma-
nam ſine ſpeciali mandato Papæ. ſed contrariam opin. ſ. ꝙ
legatus poſſit vnire duas eccleſias, vel vnam alteri ſubiice-
re, ſequitur hic dom. Cardin. & dicit ſe vidiſſe conſultum ita
per collegium Papienſe. & idem tenet dom. Card. in clem. ſi
vna. in 9. q. de rebus eccl. non alie. & iſtam opinionem etiam
tenet But in d. c ſicut vnire. de exceſſ. præla. licet hic tranſeat
cum opin. Hoſt. Innoc. & Abb. idem etiam ſentit Spec. in tit.
de legato. § nunc oſtendens. verſicu. item vnus. vbi dicit, ſub
dubio forte, legatum poſſe vnire duas eccleſias, dummodo
non inferatur præiudicium iuribus diœceſani, prout inten-
debat iſte legatus, de quo fit mentio in littera, & Io. And. in
addit. hoc refert, dicens, legatum poſſe vnire eccleſiam ſpe-
ctantem ad collationem ep̄i, etiam menſẹ ep̄i, ſeu eccleſiæ
Cathedrali. hanc opinionem etiam firmāt Dom. de Ro. ſua
deciſ. 396. ſub titulo, ſeu Rubrica, de vnio. beneficiorum.
10 Mouentur, quia † legatus eſt maior quolibet ordinario in
prouincia ſibi decreta, de offic. deleg. c. 1. & 2. lib. vj. Item quia
poteſt confirmare electionem exemptorum de electione, ſi,
Abbatem. lib. vj. & quia iſte non eſt de caſibus reſeruatis, qui
not. in c. quod tranſlationem. de offic. leg. Et dicunt, ꝙ Ioā.
de Ligna in d. c. ſicut vnire. reſidet cum iſta opinio. ad illum
tex. reſpondent. dicentes, quod iſte tex. loquitur, quando fit
donatio locis exemptis: tunc enim non valet donatio, quia
præiudicatur nimis iuriſdictioni ordinarij, quia tunc per ta-
lem donationem eximitur eccleſia a iuriſdictione, & obe-
dientia ep̄i, quod non contingit in vnione, quia licet per eā
auferatur collatio ep̄i, non tamen ſubiectio, nec obedien-
tia, nec correctio, ĩ. de relig dom. cap ij. Dom. Abb. hic dicit,
quod quæſtio eſt multum dubia, ſed ipſe ſic diſtinguit, quod
11 aut eſt † legatus non de latere, & tunc ſicut non poteſt con-
ferre beneficia, vt in c. j. de offic. leg. in vj. ita non poteſt vni-
re, cum maius præiudicium inferatur ex vnione ep̄o, quam
ex vnica collatione. aut eſt legatus Cardinalis, & tunc aut
eccleſiæ ſunt collatæ, & non poteſt unire eas, uel ſubiicere
alteri eccleſiæ, per cap. penult. de offic. leg. in vj. vbi genera-
liter interdicitur poteſtas conferendi, uel aliter diſponendi
de huiuſmodi eccleſiis. aut ſunt eccleſiæ non collegiatæ, &
tunc prima fronte uidetur, quod non poſſit, quia legatus
Cardinalis non habet collationem beneficiorum iure lega
tionis, quia legatio ad hoc ſe non extendit, ſed in quandam
prærogatiuam ex ſpeciali priuilegio, ut dicit tex in capit. pri
mo, de officio lega in ſexto. hæc ergo poteſtas tanquam ex-
traordinaria, & ſuperinducta, debet reſtringi, vt eſt tex. cum
glo. ſingulari in clement. ſecunda. in uerbo, uolumus. de offi
cio ordi. quæ dicit, quod collatio legatorum tanquam ex-
traordinaria, & ſuperinducta etiam collatoribus præiudicās
eſt reſtringenda, ordinariorum uero collatio, vt naturalis, &
fauorabilis eſt amplianda.
Ex quo ſequitur, quod licet legatus de latere poſſit con-
ferre, non tamen poteſt unire in perpetuum, quia præiudi-
caret diœceſano in iure conferendi, ſed pro alia opinione
dicit dom. Abb. eſſe hic tex. quia Papa hic non damnat col-
lationem factam eccleſiis: ſed dicit, quod per hanc colla-
tionem non debet minui, uel lædi ius diœceſani. Et ſic ui-
detur

detur loqui iuxta terminos capitu. ij. de relig. domib. vbi patet, quod ſi Papa vnam eccleſiam vnit alteri, non per hoc ꝓiudicatur iuri diœceſani, & per hoc dicit dom. Abb. quod nõ valuit iſta collatio, de qua in litera, quo ad præiudiciũ iuriũ diœceſani. ſed tu dic, quod iſte tex. non probat illud, quod dicit do. Abb. quia ſi valuiſſet iſta conceſſio per legatum facta monaſteria iſta fuiſſent exempta a iuriſdictione diœceſani. nam ille legatus donauerat in ſpiritualibus, & temporalib. & ſic pleno iure ſubiecerat iſta monaſteria eccleſiis, quibus donauerat. vnde Abb. & Io. And. hic dicunt, quod neſciunt excuſare verba priuilegii huius legati, quin eccleſiæ eſſent plene exemptæ a Patriarcha, & ab aliis ordinariis, ſi legatus hoc facere potuiſſet, & idem dicit Butr. & ideo tex. in fi. mãdat, quod debeant præſtare obedientiam, & reuerẽtiam Patriarchæ non obſtante huiuſmodi conceſſione, quia cõceſſio non valuit, & ita communiter intelligunt Doct. Item dicit dom. Abb. quod collatio eſt quædam donatio, ſeu liberalitas ſaltem in cui dando, ut eſt tex. cum gl. in c. relatum, ꝟ. de præb. & in c. fi. ꝟ. de offi. vic. in 6. ſed unio fit in merum fauorem eccleſiarum, & aliquando eſt neceſſaria 11. q. 3. vnio, & in cle. ne in agro. §. ad hæc de ſta. regul. ergo cum legatus ha-
12 beat iuriſdictionem † ordinariam in loco, vt in cap. 2. de offic. leg. in vj. videtur, quod poſſit præiudicare neceſſitatibus, & vtilitatibus eccleſiarum. Ex iſta ratione infert dom. Abb. quod idem ſit dicendum in legato non Cardinali, tamen in eo eſt maius dubium, ſecundum eum. ſed ego nõ credo hoc
13 eſſe uerum, quia ex quo legatus † qui non eſt de latere non poteſt conferre beneficia, vt in dicto c. j. de offi. leg. in vj. multo minus poteſt vnire. Pro hoc facit, quod legatus de latere non poteſt vnire eccleſias collegiatas, quas non poteſt conferre. Item ille qui non poteſt conferre, non poteſt præſtare auctoritatem permutationi, ut dicit gl. penult. in cle. vnica. de re. perm. ergo multo minus vnire ita arguit Fed. de Se. in conſilio præalle. Nec obſtat cle. ne in agro. § ad hæc, de ſtatu regula. vbi fit mentio de unione facienda per ordinarium, quia ibi loquitur de epiſcopo vnde dom. Abb. ſuperius melius dixit, dum dixit, quod legatus non Cardinalis, non poteſt vnire ei. vltimate dicit do. Abb. ꝙ prima opi. ſ. quod legatus de latere non poſſit vnire eſt æquior, ſed ſecunda, ſ. ꝙ poſſit, eſt uerior de ſubtilitate iuris. ſed ego puto contrariũ. ſed ut clarius habeatur iſte articulus, facio quatuor caſus.

Primus eſt, quando legatus de latere vult concedere eccleſiam in ſpiritualibus, & temporalibus, uel vnire locis exemptis.

Secundus eſt, quando vult vnire eccleſiam collegiatam.

Tertius eſt, quando vult vnire illi, ad quem pertinet collatio.

Quartus caſus eſt, quando vult vnire alteri abſque cõſenſu collatoris.

14 In primo caſu, ſ. quando legatus † vult concedere eccleſiã in ſpiritualibus, & temporalibus loco exempto, & ſecũdum omnes hoc non poteſt facere. Et de hoc eſt caſus hic, & tenent Dom. de Ro. in præall. deci. idem, ſi fieret vnio loco exẽpto, vt dicunt Do. de Ro. vbi ſ. & ſequitur hic domi. Abb. ſed ego hoc intelligo, quando per talem vnionem eccleſia eximeretur a iuriſdictione ordinarii, puta, ſi eſſet conceſſum priuilegium monaſterio, cum omnibus locis, ſeu capellis acquiſitis, & in futurum acquirendis, ut in c. cum capella, ꝟ. de priuile. vbi autem monaſterium non eſſet exemptum cum capellis, ſeu eccleſiis acquiſitis, & acquirendis, tunc non præiudicaret epiſcopo, vt in c. ij. de reli. do. & no. in d. c. cum capella, & ideo tunc eſſet dicendum prout dicetur ꝟ. quando legatus vnit eccleſiam alteri eccleſiæ non exemptę, & hoc de primo caſu.

15 In ſecundo autem caſu, ſ. quando legatus vult † unire eccleſiam collegiatam, dicendum eſt, quod non poſſit, per ca. pen. de offi. leg. in vj. ubi interdicitur legato, quod non poſſit ordinare, vel diſponere de eccleſiis collegiatis, uel de dignitatibus immediate poſt pontificalem, ad quas per electionem fit aſſumptio. nam ſecundum Fed. de Se ordinare, & diſponere, accipiuntur pro vnire, & pro qualibet mutatione, uel rei ordinatione. Nec reſtringitur ſignificatio eius ad ſolum
16 actum conferendi, & hoc probat tex. in d. ca. pen. ubi † conferre, ordinare & diſponere ponũtur, vt diuerſa. ad idem, de
17 præb. cum in illis §. j & 2. & quod uerbum † ordinare, importet vnionem, tenet gl. no. in c. ſi beneficia, in verbo, perſonã, de præb in vj. & ſequitur Fe. de Se. in loco præall. vbi dicit, ꝙ verbum ordinare, accipitur pro omni actu circa aliquam rẽ exercendo, & quod verbum ordinare, & verbum diſponere vere dicantur tam in actibus iudicialibus, quam in extraiudicialibus, vbi fertur ſentẽtia, vel quaſi. nota bene uerba Fe. de Se pro ſignificatione uerbi ordinare, & verbi diſponere, de quo etiam uide in cle. j. de elect. & in d. ca. cum in illis, de

præb. in vj. & Fed. de Sen. in præall. conſi. adducit multa iura ad hoc, ex quibus concludit, quod legatus de latere non poſſit vnire eccleſiam collegiatam, & quod parũ, vel nihil poſſit facere circa eius alterationem. & plus dicit, quod etiam ſi epiſcopus haberet collationem eccleſiæ collegiatæ, quod legatus propter hoc non poſſet eam vnire, allegat Archid. & Ioan. And. in d. c. penult. qui tenent, quod etiam ſi collatio eccleſiæ collegiatæ pertineat ad epiſcopum, nihilominus legatus non poteſt eam conferre. vnde multo minus unire. D. autem Abb. hic ſimpliciter dicit quod legatus de latere nõ poteſt vnire eccleſiam collegiatam, & ſic non loquitur ita late, ſicut facit Fe. de Sen.

In tertio caſu, ſ. quando vult unire eccleſiam non colle-
18 giatam epiſcopo ad quem pertinet collatio, dicendum eſt, quod poſſit † unire, ex quo non præiudicatur alicui in poteſtate conferendi, & in hoc etiam concordant omnes, nec Fed. de Se. contradicit.

In quarto caſu, ſ. an legatus de latere poſſit unire eccleſiam alteri, quam illi ad quem pertinet collatio, vel ſi eſſet patro-
19 nata, † an poſſit vnire ipſam abſque cõſenſu patroni. in hoc credo, quod non poſſet, niſi conſentiat ille de cuius præiudicio agitur reſpectu iuris præſentandi, vel reſpectu iuris conferendi, & idem ſi ad aliquos pertineret electio. nam puto, quod debet interuenire conſenſus ipſorum eligẽtium, alias non valet vnio, vel ſubiectio, & in hoc ſequitur opin. Fed. de Sen. pro quo optime facit, quod no. Pau. & Lap. in cle. ſi una, de rebus eccl. non alie. vbi dicunt, quod ſi eccleſia eſt collegiata requiritur conſenſus capituli in vnione facienda, quia eius ius læditur, quod habet in eligendo prælatum, quod nõ poteſt auferri ab inuito 16. quæſtio. vlt. monaſterium, & in c. rationis, & hoc ſequitur ibi do. Card. in 5. notabili, & Io. de Imo. ſuper gl. in verbo, rector, & idem dom. Card. in 14. q. tenet, quod vnio non poſſit fieri abſque conſenſu patroni, uel prælati, cui ſubeſt cauſa, & idem tenet ibi Pau. & Hoſt. in ſumma, de his quæ fi. a præla. §. j. uer. ſed nec aliquid, & de hoc videtur tex. in clem. ne in agro. § ad hæc. de ſta. regula. vbi patet quod non poteſt epiſcopus vnire prioratus pertinentes ad monaſteria abbatum abſque eorum conſenſu. pro hoc etiã facit optime, quod no. gl. pen. in clem. j. de re. perm. quæ uult,
20 ꝙ non ualet † permutatio facta abſque conſenſu illorum ad quos pertinet electio, collatio, vel præſentatio, & hoc etiam ſequuntur ibi Doct. vnde ſi non valet permutatio, multo minus debet ualere vnio, vel ſubiectio, quę eſt magis pręiudicialis. vnde ſicut non poteſt epiſcopus vnire, vel alteri ſubiicere eccleſiam in præiudicium illius ad quẽ pertinet electio, collatio, vel præſentatio, ita etiam non poterit legatus, quia ſolus Papa poteſt auferre ius alterius. ad idem quod no. Spe. in ti. de legato, §. nunc tractemus, circa prin. uer. legato autem, vbi dicit, quod legatus non poteſt auferre epiſcopo ius conferendi, nec capitulo ius eligendi, licet poſſit reſeruare ſuæ collationi, nam uniendo auferret illud ius, & iſtam opin. in puncto iuris puto veriſſimam ſed præſuppoſito, quod legatus poſſit vnire, nunquid poterit vnire beneficium per Papã
21 reſeruatum. & ſimiliter poteſt quæri de epiſcopo, † an epiſcopus poſſit unire beneficium reſeruatum, & iſta quæſtio fuit de facto, & Io. XXII. determinauit vnionẽ nõ tenere, quia eo ipſo, quod Papa reſeruat, uidetur prohibere cuilibet inferiori de illo beneficio diſponere pro quo optime facit, ꝙ nota. gl. in d. c. ſi tibi abſenti, in uerbo, perſonam de præben. in vj. & dom. Card in d. clem. ſi una, in 9. q. dicit, quod reperitur decitio Rotę, in qua deciditur, quod vnio caret effectu, donec Papa contulerit illo dimittente beneficium, vnio habet robur. unde dom. Card. dicit poſſe dici, quod unio ſimpliciter tenet, niſi Papa vtatur reſeruatione conferẽdo beneficium, ſed ſi Papa utitur reſeruatione tenet collatio, & unio ſuſpẽditur. & hoc tenementi. ſic ergo, ſiue legatus, ſiue epiſcopus vniat beneficium reſeruatum, tenet vnio, tenendo quod legatus poſſit unire, ſed ſi Papa vtitur reſeruatione ſuſpẽditur unio, donec ille, cui eſt facta collatio, dimittat beneficium, quod no.

In glo. j. in fi. vult ergo gl. iſta, quod iſte tex. intelligatur de confirmatione facta in forma communi, & ita etiam intelligunt Doct. communiter. ſed do. Abb. allegat in contrariũ ea quæ dicta ſunt in c. præcedenti, ſuper glo. pen. vbi dictum fuit, quod ubi exprimitur tenor rei confirmatæ, dicitur confirmatio facta ex certa ſciẽtia. ſed tu dic non inſtando in uerbis, quod ſi confirmatio fuiſſet facta ex certa ſciẽtia, illa monaſteria exempta a iuriſdictione ordinarii, non fuiſſent conceſſa in ſpiritualibus & temporalibus. vnde dic quod confirmatio fuit facta in forma communi, nec ex tex. apparet, ꝙ tenor conceſſionis fuerit expreſſus ex confirmatione Papę.

In glo. fi. ibi, immo remanet ius ſaluum & c. Dom. Abb. dicit glo. eſſe ponderandam, quia videtur ſentire ij. ſ. recitatũ,

ſcilicet,

ſcilicet, quod valeat conceſſio facta per legatum ſine tamen præiudicio iurium dięceſani. Sed tu dic, quod hoc gl. expreſſe non dicit, & quod debet intelligi, quod remanet ius ſaluũ epiſcopo, quia conceſſio facta p legatum non valuit, & ſi valuiſſet, præiudicatum fuiſſet epiſcopo, vt ſupra dixi. Item dũ glo. dicit, nec honorem in eum deputo, in quo fratrem meũ honorem ſuum perdere cognoſco. do. Abb. inducit ad quæſtionem, ſ. utrum Papa poſſit deponere epiſcopum ſine cauſa, & arguit, quod ſic, & per glo. in c. per principalem, 9. q. 3. q̃ dicit, quod quemadmodum poteſt imperator priuare ſubditum re ſua, vt in l. bene a Zenone. C. de quadrien. præſcrip. ita & Papa vnum epiſcopũ poteſt deponere. dicit tamen, quod non poſſet deponere omnes epiſcopos, quia hoc eſſet cõtra
22 generalem ſtatum eccleſiæ. Item Papa † habet plenam poteſtatem in eccleſia militante, & omnes recipiunt dignitatem ab eo, 22. di. c. j. & ij & maxime, quia epiſcopatus videtur de iure poſitiuo, nam olim non erant proprie epiſcopi, ſed propter ſciſmata Apoſtoli cõgregato concilio presbyterorum ſtatuerunt, ut ordinarẽtur epiſcopi qui eſſent ſuper alios, de quo do. Abb. allegat bo. tex. in c. olim. 95. diſ. Sed tu dic, ꝙ licet in primitiua eccleſia non eſſet differentia in nomine, ta-
23 men in re ſemper fuit differentia † inter presbyteros, & epiſcopos, vt patet in c. in nouo 21. di. vbi tex dicit, quod epiſcopi gerunt typum 12. Apoſtolorum, ſed presbyteri gerunt typum 72 diſcipulorum. Et de hoc uide San. Tho. ſecũda ſecũdæ, quæſt. 184. articulo vj vbi dicit, ꝙ de epiſcopo, & presbytero poſſumus loqui dupliciter: uno modo quantum ad nomen, & olim non diſtinguebantur epiſcopi, & presbyteri: alio modo ſecundum eſſe, & tunc fuit inter ipſos diſtinctio etiam tempore Apoſtolorum, ut patet per Dionyſium 5. c. cęleſtis Hierarchiæ, & Lucæ 10. c. ſuper illud. poſt hoc autẽ deſignauit dominus &c. vbi gl. dicit, quod ſicut in Apoſtolis eſt forma epiſcoporum, ita in 72. diſcipulis eſt forma presbyterorum ſecundi ordinis. Et de hoc etiam eſt optimus text. in d. c. in nouo. poſtmodum tamen ad ſciſma uitandum neceſſarium fuit, ut etiam nomina diſtinguerentur, ut ſ. maiores dicerentur epiſcopi, minores autẽ presbyteri. Et hoc modo debet intelligi tex. in d. c. olim, 95. di & ſubdit San. Tho. ꝙ Augu. in lib. de hæreſibus, ponit inter dogmata hæretica dictum illorum, qui affirmant presbyteros non differre ab epiſcopis. Et ibi dicit Auguſt. quod Ariani dicebant presbyterũ ab epiſcopo nulla diuina debere diſcerni. & hoc modo intelligas d. c. olim, & verba do. Abb. ne te decipiat. & per hoc
24 concludit, quod † epiſcopatus non eſt de iure poſitiuo, ſed de iure diuino. His tamen non obſtantibus concludit domi. Abb. quod aut nulla prorſus cauſa ſubeſt in remouendo epiſcopum, & tunc non poteſt ipſum remouere, quia quemadmodum in contrahendo matrimonio ſpirituali requiritur conſenſus promouendi, ut in c. cum inter canonicos. de ele. & in c. fi. de transla. præla. ita & fortius in diſſoluendo, quia nihil tam naturale eſt, quam vnumquodque diſſolui eodem vinculo quo ligatum eſt, ut in c. j. ĩ. de reg. iur. & in l. nihil tã naturale. ff. eo. ti. facit optime l. j. & ij. C. quando lice. ab emp.
25 diſce. Item coniugium † ſpirituale facilius contrahitur, quã diſſoluitur, vt in c. inter corporalia. de transla. præla. ſed non poteſt contrahi ſine conſenſu promouendi, vt ſupra dixi ergo nec diſſolui. Item ſicut Deus reſeruat ſibi diſſolutionem coniugii carnalis, ita præſumendum eſt, quod ſibi reſeruauerit diſſolutionem coniugii ſpiritualis [illegible] quod ſit dignius. ita dicit tex. in d. c. inter corporalia, vbi etiam dicitur, quando Papa illud diſſoluit deponendo, vel transferendo epiſcopũ, hoc potius facit diuina poteſtate, quam humana, ſed Papa
26 † non poteſt obligationem iure diuino contractum diſſoluere ſine cauſa 25. q. 2. ſunt quidam. ergo nec hoc coniugium ſine cauſa diſſoluere. adducit etiam do. Ab. aliam rationem ſubtilem. nam Chriſtus nõ tribuit poteſtatem ſoli Petro, ſed omnibus Apoſtolis, ſed Petro tãquam capiti, quia ſibi ſpecifice dixit, paſce oues meas. Omnibus autem Apoſtolis dixit accipite Spiritum ſanctum, & quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & c. quæ verba habentur in euangelio, & vide bo. tex. 19. diſ. ita dominus, & 21. diſt. in nouo. Vnde quemadmodum non potuiſſet Petrus aliquem remouere ſine cã ab apoſtolatu ſuo, ita nec Papa aliquem epiſcopum: manet enim ſententia Petri, dum Papa recte iudicat, & clauis non errat. 24. q. 3. c. manet. no. Hoſt. in c. quanto. de transla. præl.
27 vbi dicit, quod Papa † poteſt omnia claue nõ errante, & Inno. in c. quanto, ſ. de iureiur. vbi dicit, quod Papa poteſt abſoluere a iuramento præcedente claue diſcretionis. & ad prædictam concluſionem do. Abb. allegat glo. no. x. diſt. c. j. quæ dicit, quod Papa non poteſt ſine cauſa inuito dięceſano diuidere vnum epiſcopatum in duos, allegat bo. tex. in c. multis. 16. q. j. ergo multo minus poteſt eum remouere ſine cauſa, quia grauius eſt epiſcopo, quod remoueatur in totum, q̃ epiſcopatus diuidatur in duos, & iſtam opi. ſequitur Io. An. in regula, quod ob gratiam, lib. vj. in mercu. vbi tractat, numquid Papa poſſit transferre epiſcopum inuitum de uno epiſcopatu ad aliam dignitatem. Et concludit, quod omni ceſſante cauſa non poteſt, quia in diſſolutione coniugii ſpiritualis requiritur conſenſus ſponſi, ſecus ſi ſubeſſet cauſa publicam vtilitatem concernens, licet epiſcopus non eſſet in culpa. Exemplum, ſi populus perſequitur epiſcopum ſine cauſa iuſta & magis quotidie dureſcit cor hominum: nam propter uitandum ſcandalum, Papa poteſt compellere ipſum ad cedendum dato ſibi bono cambio, vt notanter dicit Inn. in c. niſi, cum pridem. de renun. & dicit dom. Abb. quod hoc modo poteſt intelligi glo. in d. ca. per principalem, dum dicit, quod Papa poteſt remouere vnum epiſcopum ſine cauſa. nam debet intelligi de cauſa ſurgente ex facto, ſeu culpa epiſcopi: cauſa tamẽ bene requiritur, ut ſupradictum eſt. Simile, imperator non poteſt priuare ſubditum re ſua ſine cauſa, ſed bene ſubſiſtente iuſta cauſa, ut not. Inn. & Doct. in c. quæ in eccleſiarum, de conſti & Bar. & alii in l. fi. C. ſi cõtra ius, vel uti. pub. nam quilibet propter bonum publicum conſeruandum debet ſeipſum exponere maxime in fauorẽ animarum. Et iſtam concluſionem firmat etiam do. Abb. in c. conſtitutus, 3. col. in princi. ĩ. de relig. do. vbi dicit fuiſſe ſtatutum in quodam concilio, quod nec Epiſcopi, nec Abbates poſſint ſine cauſa remoueri. Et hæc ſufficiant.

Commentariorum Alexandri de Neuo in ſecundum Librum Decretalium

F I N I S.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S.

Omnes ſunt Quaterniones, præter S, Duernionem.

VENETIIS, APVD IVNTAS.